

NICOLAE IORGA

biobibliografie

B.THEODORESCU

*În seam la muncă pentru binele țării
Muncă aprigă pe sfaturile timpului și osteneala
noastră de douăzeci de ani.
Muncă pe fiecare bucățică de pământ, că
pe care pământul și pășunatul e o ruină pentru
țară și țară.
Muncă la fiecare zi. Fără care nici rugă-
ciunile către Dumnezeu nu pot fi primite.
Muncă de tot felul. Că dăruirea noastră
pentru țară și țară. Pentru că este o necesitate
a țării de care de acum înainte țara
trebuie să trăiească.*

N. Iorga

www.dacoromanica.ro

„Am ajuns la vrîsta cînd trebuie să plecăm în toate de la cunoștința de noi înșine, de la cea mai deplină și serioasă cunoștință a tuturor puterilor și a slăbiciunilor noastre. A venit vremea să lucrăm numai cu puterile noastre, oriunde le avem; a venit vremea să țintim numai către scopurile noastre, bine cercetate și alese și pe deplin luminate. Am ieșit de la stăpîn, nu mai putem fi calfa nimănui; voim să trăim din lucrul nostru pentru a întemeia bine căminul nostru cel mic, vatra noastră cea îngustă. Alții, gospodari vechi, cu casă de ani și de ani, n-au nevoie să se gîndească la orice încep. Dar noi trebuie să ne întrebăm, să ne sfătuim, să ne înțelegem, clipă de clipă, pentru a ni afla rostul cel adevărat și a nu ne îndepărta de la dînsul.“

N. IORGA (1906)

„Poporul românesc nu-l înțelegem ca o entitate metafizică, o plămuire a minții abstracte, ci-l înțelegem ca acea uriașă ființă, trecută prin multe lupte, încercări și suferințe, care a smuls tuturor însă o vază de frumusețe sau de amintiri întăritoare și care astăzi e în stăpînirea unei moșteniri, unui patrimoniu de tradiții, de datine, de istorie trăită, care face originalitatea lui, deci dreptul lui la viață și îndreptarul lui neclintit. De la acest îndreptar pornim și potrivit cu dînsul ne întoarcem către acest popor, din care facem parte cu sîngele și cu inima noastră, și ne încercăm printr-o muncă iubitoare de fiecare clipă să-l înălțăm către cultura modernă a neamurilor cărora li e păstrată stăpînirea lumii, a neamurilor conștiente și mîndre care pot fi sigure că vor trăi de sine, la lumina ce pornește din însăși alcătuirea lor sufletească.“

N. IORGA (1906)

EDITURA ȘTIINȚIFICĂ ȘI ENCICLOPEDICĂ
EDITURA MILITARĂ

NI

NICOLAE IORGA

Controlul științific al datelor biobibliografice
cu caracter istorico-militar a fost asigurat de
**CENTRUL DE STUDII ȘI CERCETĂRI
DE ISTORIE ȘI TEORIE MILITARĂ.**

La definitivarea redacțională a lucrării au
colaborat :

NICULAE GHERAN, redactor principal
la Editura științifică și enciclopedică,
colonel **ALEXANDRU SAVU**,
de la Centrul de studii și cercetări
de istorie și teorie militară.

BARBU THEODORESCU

NICOLAE IORGA

1871 — 1940

*

EDITURA ȘTIINȚIFICĂ ȘI ENCICLOPEDICĂ

EDITURA MILITARĂ

BUCUREȘTI, 1976

www.dacoromanica.ro

Coperta și supracoperta:
GH. MOTORA

Tehnoredactor:
CONSTANȚA BRANCIU

PREFAȚĂ

Opera lui Nicolae Iorga — publicată de nenumărate edituri din țară și străinătate, răspândită în peste 700 de periodice: ziare, reviste, anuare universitare, anale academice, buletine și acte ale congreselor internaționale de istorie, artă, literatură, volume omagiale, referindu-se la o varietate impresionantă de probleme, privind în egală măsură cultura românească și cea universală — a fost și este în atenția oamenilor de știință și folosită în studiile lor.

Promovînd *ideea de umanitate*, de înțelegere între toate popoarele lumii, de respectarea a dreptului la viață în hotarele firești ale fiecărei națiuni, multe dintre operele sale își păstrează perenitatea prin ideile vehiculate precum și prin ecoul lor în epocă. În „secolul nostru de realism în acțiune și cugetare“, ele urmăresc stabilirea adevărului și dreptății, cu credința nestrămutată în viitorul țării, și al națiunii sale. „Civilizația — scrie N. Iorga — se cade a cuprinde orice om, în orice împrejurare și să-l înalțe. Aceasta e o datorie față de țară, față de umanitate. Așa se pot ridica « clasele sărace », care nu sînt vinovate că sînt sărace, în care sînt inteligențe mai strălucitoare poate decît ale academicienilor celor mai glorioși. Universitatea nu are numai rolul de a face știință, ea are și o misiune națională, e o uzină de gîndire“.

Această misiune savantul avea să o înfăptuească cu o deplină înțelegere și convingere. Astfel, în uriașa lui operă, un loc de seamă îl ocupă istoria poporului român, întemeiată pe *ideea de unitate și continuitate*.

În termenul de *român* s-a păstrat, în decursul veacurilor, crezul romanității noastre, iar întemeierea Principatelor ca și Unirea de la 1918 sînt rezultatele luptei poporului pentru împlinirea idealurilor sale istorice. Acest crez a fost expus de N. Iorga în cuvîntarea ținută la serbarea pentru Unirea tuturor românilor în ziua de 25 noiembrie 1918 la Teatrul Național din Iași. Cu alt prilej, fiind preocupat de însemnătatea românilor în istoria universală, genialul istoric demonstrează că poporul român a „reprezentat punctul statornic în virtejul sălbatic al strămutărilor, rătăcirilor, năvălirilor... Țările române au ieșit după 1300 ca o necesitate istorică, alcătuire politică îndoită cerută și de marile nevoi de viață economică universală. Ele au păzit drumul, au garantat liniștea, au asigurat comerțul împotriva tătarilor și turcilor. De asemenea, am păstrat un echilibru în această zonă geografică, împiedicînd setea imperialismului de a subjuga“... Arătînd sensul culturii

românești, N. Iorga reliefează că sîntem posesorii unei *culturi luptătoare*, că ne-am format prin noi înșine, păstrîndu-ne ființa și hotarele, prin toate vîltorile milenare, rămînînd un popor unit și continuînd aceleași idealuri. Ne-am păstrat peste veacuri fiindcă am avut o vitalitate populară, profundă și permanentă, făcînd față oricărui împrejurări și în toate domeniile.

În lucrarea intitulată *Dezvoltarea ideii unității politice a poporului român*, N. Iorga urmărește pe bază de documente evoluția ideii de unitate politică și fazele importante ale acțiunii care a dus poporul român în pragul realizării idealului său: „Ne-am simțit de totdeauna același popor, dar vremile ne-au tăiat în multe bucăți. Am fost în cursul mileniilor un singur popor, statornic și definitiv împlîntat în brazda Daciei străbune. Primul Domn păstrînd datina, s-a intitulat *a toată Țara Românească*. Unitatea sufletului popular a dus la unitatea așezămintelor și instituțiilor. Ea s-a realizat prin trei căi: calea culturală, calea economică și calea politico-socială, ajutînd la crearea conștiinței necesității absolute a îndeplinirii formei politice de viață unitară a poporului românesc”.

Rostul savantului se definește și prin activitatea sa desfășurată între 1920—1940 în cultura europeană. E chemat a ține prelegeri, conferințe și comunicări la mai toate universitățile, academiile și congresele internaționale. I se conferă titlul de doctor honoris causa de către universitățile de la Oxford, Paris, Roma, Geneva, Praga, Varșovia, Viena, Strasbourg, Bruxelles, Stockholm, Cernăuți, Cluj, București sau e primit ca membru a numeroase Academii europene. Este numit profesor la Sorbona, întemeiază o școală română la Paris și o „casa romena” la Veneția. Neobosit, călătorește dintr-un oraș în altul, dintr-o țară în alta, cu o uluitoare rapiditate. Pretutindeni vorbește despre cultura românească — Eminescu, arta populară, rostul poporului român în cultura europeană sau drepturile noastre asupra hotarelor milenare. În 1930 vizitează Statele Unite, ținînd conferințe la numeroase universități și instituții de cultură, publicate în *My american lecture*.

Recunoștința supremă a unei atare activități este rostită la 3 mai 1930, cînd i se conferă titlul de doctor honoris causa al Universității din Oxford: „Vă prezint un bărbat în multe învățat și a multe scriitor pe care, dacă aș voi să-l numesc Tit Liviu al Daciei sale Transdanubiene, ar fi să ascund ceea ce ar trebui rostit mai înainte de toate, anume că el a scris opere istorice în patru limbi, că a mers pînă la izvoarele cele mai ascunse, că a prefăcut în piese de teatru povestiri istorice și și-a împletit numele său cu însăși istoria... Căci nu a descris numai faptele românilor, nu a publicat numai monumentele și a străbătut cu o curiozitate ca a lui Pliniu arta, sălașurile și mănăstirile lor, el urmărind analele turcești, pe o întindere de cinci secole, în tot atîtea tomuri, le-a înfățișat, precum a cercetat și obiceiurile și așezămintele tuturor neamurilor din părțile de miază-zi și soare răsare ale Europei. Căci nimeni nu se bucură în atare privință de o mai mare și mai răspîndită faimă...”.

Punerea în valoare a operei lui N. Iorga, ca și a celorlalți mari cărturari români, se înscrie în acțiunea de valorificare a moștenirii culturale, parte integrantă a procesului de făurire a civilizației socialiste și comuniste.

Subliniind însemnătatea acestui proces, Nicolae Ceaușescu — secretarul general al Partidului Comunist Român — reliefa în cuvîntul său de salut la centenarul Academiei R. S. România:

„Istoria noastră cuprinde o bogată galerie de personalități ilustre — animate de pasiunea cercetătorului și de adîncă dragoste de patrie — care, în acest veac de existență a Academiei, au dezvoltat tezaurul de valori spirituale a României, și-au adus contribuția la progresul societății. Noi aducem astăzi un fierbinte omagiu tuturor celor care, de-a lungul vremii, închinîndu-și energia, talentul și puterea creatoare patriei, viitorului națiunii noastre, au ridicat, prin munca lor asiduă și entuziastă, edificiul trainic al culturii poporului român“¹.

Personalități proeminente precum D. Cantemir, M. Kogălniceanu, N. Bălcescu, B. P. Hasdeu, Al. Odobescu, N. Iorga ș.a. au înnobilit cultura românească prin lucrări de larg ecou național și universal, în diverse domenii ale științei și culturii. Biobibliografiile tipărite în ultimii ani în țara noastră au demonstrat utilitatea instrumentelor de muncă intelectuală, în stare să ofere cititorului panorama unor vaste creații. Era firesc deci a se căuta un mijloc de orientare în această uriașă creație, unică în felul ei, să se treacă la întocmirea unei biobibliografii cît mai complete și metodice a operei lui Nicolae Iorga, despre care G. Călinescu scria: „Cunoașterea aproape monstruoasă a istoriei universale și române i-a îngăduit savantului să alcătuiască numeroase studii de sinteză, complete, exhaustive, uneori disperant de amănunțite, egoiste în note pînă a nu lăsa altuia bucuria unui adaos“. O atare lucrare a tentat mai ales pe cărturarii din jurul savantului, pe elevii și discipolii săi.

O primă încercare a venit de timpuriu, prilejuită de primirea tînărului savant, ca membru corespondent, în Academia Română. Potrivit uzanțelor, academicianul Ion Kalinderu prezintă înaltului for activitatea științifică a noului ales, întocmind și o listă cu operele mai de seamă ale acestuia². Urmează articolul lui Șt. Orășanu³ — elevul și colaboratorul savantului —, care se stinge din viață înainte de a da o bibliografie metodică și completă, așa cum anunțase. La împlinirea vîrstei de 40 de ani, Nicolae Iorga este sărbătorit, iar unul dintre admiratorii săi, Gh. Tofan, conducătorul revistei *Junimea literară*, publică o nouă bibliografie⁴, întocmită pe baza propriei sale biblioteci. Micul studiu are șase capitole: scrieri istorice; istorie literară; literatură de călătorii; conferințe; discursuri politice, literatură și editări de autori, prefețe. În descrierea unei cărți se menționează: titlul, locul și anul; uneori paginația și formatul. În același an apare în ziarul ardelean *Românul*

¹ Nicolae Ceaușescu, *România pe drumul desăvîrșirii construcției socialiste*, vol. II, Editura politică, București, 1968, p. 25.

² Academia Română. *Dezbateri*, 1896—1897, p. 217—218.

³ *Calendarul Minerva*, 1903, p. 82—88.

⁴ *Junimea literară* nr. 7—9, 1911, p. 146—154.

o bibliografie, conținând un material bogat, lipsită însă de plan, fiind și incompletă¹. Tot din Transilvania urmau să pornească și cele trei studii ale lui Ștefan Meteș, cunoscut mulți ani ca bibliograful cel mai competent al istoricului nostru. Prima sa lucrare datează din 1913, intitulată: *Bibliografia scrierilor lui N. Iorga. Viața și activitatea sa*. O menționăm ca prima bibliografie ieșită în volum², conținând un bogat material informativ pentru acea vreme. În 1921, Șt. Meteș publică *Activitatea istorică a lui N. Iorga*³, bibliografie ce se impunea prin caracterul său analitic, fără a izbuti să înfățișeze amploarea calitativă și cantitativă a operei savantului. Zece ani mai târziu, la împlinirea vârstei de 60 de ani de către N. Iorga, apare ultima lucrare a acestui entuziast admirator al dascălului său: *Bibliografia operelor lui Nicolae Iorga*⁴, cu aceleași calități și scăderi. Autorul cunoaște o mie de titluri, adică nici a zecea parte din ceea ce publicase marele istoric pînă la acea dată.

Tot într-un volum omagial se tipărește și *Bibliographie des travaux de M. Nicolas Iorga*⁵, de către Victor Ianculescu, alcătuită, pînă în amănunte, după lucrările lui Șt. Meteș și Barbu Theodorescu.

Ca o continuare a lucrărilor mele — despre care va fi vorba mai jos —, Aurelian Sacerdoțeanu publică la rîndul său în *Revista Arhivelor* bibliografia *Opera lui N. Iorga (1934—1940)*⁶, în care sînt inserate cronologic 411 titluri de cărți și articole. Din același sentiment de pios omagiu pornește și *Essai bibliographique des travaux de Nicolas Iorga en langues étrangères*⁷, întocmită de Pierre Angelesco după alte lucrări similare⁸.

Et in Arcadia ego... Întîmplarea, care, uneori, țese și desțese atîtea, a făcut ca și eu să mă număr printre bibliografii marelui savant. Faptul se datorează cîtorva împrejurări. Încă din primul an al studiilor mele universitare, respectiv 1925,

¹ *Românul*, nr. 122, 1911, p. 7—9

² București, „Tipografia românească”, 1913, LXXVII + 15 p. 17 × 11.

³ București, Ed. „Pavel Suru”, 1931, 461 p.

⁴ A apărut în vol. *Închinarea lui Nicolae Iorga, cu prilejul împlinirii vârstei de 60 de ani*. Cluj, 1931, p. I—XXXVIII.

⁵ Tipărită în vol. *Mélanges offert à M. Nicolas Iorga par ses amis de France et des pays de langue française*, Paris, 1933, p. XV—LXXIX.

⁶ *Revista Arhivelor*, nr. 2, 1941; apărută și în extras: *Contribuții bibliografice*, București, 1941, 39 p.

⁷ Publicată în vol. *Nicolas Iorga. Histoire du peuple français*. Traduction française de Pierre Angelesco. Préface de Em. de Martonne, Paris, f. a., p. 391—412.

⁸ Informații bibliografice privind opera lui Nicolae Iorga se mai află în: Gh. Adamescu, *Contribuțiuni la bibliografia românească*, vol. I (1921), p. 153—157; vol. II (1923), p. 277—289 și vol. III (1928), p. 223—231; *Mélanges d'histoire générale*, Cluj, 1927, p. 365—373; Marin Popescu-Spineni, *Contribuțiuni la istoria învățămîntului superior*, Facultatea de filozofie și litere din București, 1928, p. 179—205; Al. și Getta H. Rally, *Bibliographie franco-roumaine*, Paris, 1930, vol. I, p. 152—160; precum și în enciclopediile: Diaconovich, „Minerva”, „Cartea românească” și Lucian Predescu.

am avut marea cinste să fiu cunoscut și apreciat de Profesor, prin C. D. Fortunescu și Vasile Mihăilescu, dascălii mei de la liceul din Craiova. Am urmat calea atîtor tineri de a fi prezent la toate cursurile și conferințele savantului. La numai un an aveam să fiu recomandat de domnia-sa lui Ioan Bianu, care-mi face numirea de „scriitor” la Biblioteca Academiei Române, denumire moștenită și păstrată din secolul trecut. De aici pornește inițierea mea în munca și tehnica bibliografică, de la această „școală” de bibliologie românească, impusă în cultura noastră prin opera lui Alexandru Odobescu, B. P. Hasdeu, D. A. Sturdza, Ioan Bianu, Nerva Hodoș, Al. Sadi Ionescu și alții. Dar în Biblioteca Academiei lucram mai mult pentru Nicolae Iorga, ceea ce nu convenea conducerii instituției. Mai în fiecare zi împrumutam cărți, căutam articolele lui prin periodice, copiindu-le uneori. Pe acest drum aveam înaintași pe Ilarie Chendi, Vasile Pârvan, Al. Lapedatu, Nicolae Cartoian, Remus Caracș. Începeam să devin un „iorgolog”. Numeroase epistole din arhiva mea personală îmi deslușesc astăzi primele dibuiri. Astfel, la 3 septembrie 1927 primeam pe adresa mea de la Căminul studențesc „Sf. Voievozi” scrisoarea Profesorului, care începe astfel:

„Scumpe d-le Teodorescu,

Cum n-am aici la Vălenii de Munte cărțile de consultat, voi fi silit să te rog din cînd în cînd a face verificări pentru mine. Are Academia cartea d-lui Zeiller despre creștinismul în Balcani, și care-i titlul? Ce document e în Hurmuzaki, I, partea a 2-a, p. 167—171?” etc.

În alte scrisori îmi cerea să copiez „zece rinduri” de text grecesc, să caut în *Revista istorică* articolul lui Karadja despre un călător suedez. Sau: „Din *Anale* de acum vreo 10 ani aș avea nevoie de memoriul meu despre *Daniile Domnilor noștri în Epir, Tesalia* [...] și despre acelea despre *Muntele Athos* și *Nichifor Dascălul*. Actele din Lemberg le am în vol. XXII sau XXIII din *Studii și documente*? N-aș putea să am cele două volume grecești ale mele din Hurmuzaki? [...] De la Institut mi-ar trebui o colecție pe cît se poate de completă a ambelor mele reviste”. Firește că pentru fiecare informație cerută mi se atrăgea atenția: „E grabă”.

La cele de mai sus se adaugă o nouă împrejurare, de-a dreptul uluitoare. În vara anului 1927 sînt rugat de Nicolae Iorga să locuiesc în casa lui din Șoseaua Bonaparte 8 pe timpul absenței sale și a familiei din București. Printre altele, urma să iau sacii cu corespondență aflați în pod, s-o orînduiesc pe ani și luni, apoi s-o trimit la tipografia sa de la Văleni spre a fi legată în volume. Și așa se face că am luat contact direct cu biblioteca savantului, cu arhiva și fișele sale. Cîrînd voi deveni „descifratorul” manuscriselor sale, al acelei caligrafii mărunte, fine, cu adaosuri, note încalcite puse în toate colțurile paginii. De aici am trecut chiar la transcrierea unor lucrări ce erau trimise în străinătate și, mai ales, la pregătirea volumelor alcătuite din articole risipite prin reviste sau din comunicări ținute la Academie, ca: *Ospiti romeni în Veneția*; *Credința mea*; *Generalități cu privire la studiile istorice*; *Oameni cari au fost* etc.

Devenisem un cunoscător căruia i se cereau informații orale sau în scris despre viața și opera lui Nicolae Iorga. Primul care face apel la cunoștințele mele este I. E. Torouțiu, publicându-mi *Activitatea lui N. Iorga pe anul 1928*¹. Urmează, la dorința Profesorului, articolul din *Anuarul Universității*, condus de domnia sa în calitate de rector: *Din activitatea științifică a d-lui Profesor N. Iorga în anul școlar 1929—1930*². Din îndemnul cărturarului Tit Simedrea am publicat *primul* meu volum: *Bibliografia operelor lui Nicolae Iorga*³. Emanoil Bucuța⁴, apoi C. D. Fortunescu⁵ mi-au cerut pentru revistele conduse de ei articole privind activitatea culturală a lui Nicolae Iorga⁶.

În scurgerea anilor, informarea în opera marelui istoric interesa cercuri tot mai largi, fapt ce m-a determinat să întocmesc o bibliografie *completă*, la care aveam să trudesc mulți ani. Lucrarea a apărut în colecția Institutului de istorie literară și folclor, condus de prof. D. Caracostea. În cele două volume⁷ am cuprins 1 003 cărți, și broșuri, 12 755 articole și 4 963 recenzii, apărute între 1890 și dec. 1934. Am avut avantajul de a fi discutat personal cu Nicolae Iorga structura bibliografiei, beneficiind și de verificarea titlurilor ori clasificarea adoptată. Firește, un cuvânt a avut de spus și D. Caracostea, prin sprijinul căruia au apărut cele două volume. Bibliografia a avut o largă circulație, atât în țară cât și în străinătate, fiind utilă în primul rând chiar lui Nicolae Iorga, după cum se constată din prefața monumentalei sale opere, *Istoria românilor* (10 volume):

„Dar studiile de amănunte se înmulțiseră în activitatea mea, risipindu-se în chipul cel mai larg și mai variat. Multe din ele au fost neștiute încă de la început [...] se ascundeau, zic, prin mici reviste necitite, prin ziare obscure, și mai ales, deși dădeau sute de pagini de adevărată istorie, în prefețe la colecții de documente. Mult timp mi-am făcut fireasca iluzie că, de vreme ce le știu eu — și, de altfel, fără trudita și așa de utila bibliografie a scrisului meu de d. Barbu Theodorescu, însumi l-aș fi putut descoperi, uneori, numai cu greu —, le știe toată lumea. Abia acum îmi dau samă îndeajuns că, departe de a fi cunoscute obișnuitului cetitor cult, care vrea

¹ *Floarea soarelui*, 1928, p. 8—14. Tot aici au apărut articolele mele despre strămoșii lui N. Iorga, în special: Manolache și Elena Drăghici, Zulia Iorga.

² *Anuarul Universității din București*, 1929—1930, p. 86—100. Tot aici am tipărit și un articol despre începuturile Ligii Culturale.

³ București, Tip. Cărilor bisericești, 1931, VII + 208 p.

⁴ Au apărut în revista *Boabe de grâu: Neamul românesc* (1930, p. 271—278); *Casa romena N. Iorga din Veneția* (1931, p. 416—424); *Date istorice din viața Ligii Culturale* (1931, p. 457—463). Tot în 1931 am tipărit un album N. Iorga (vezi *Boabe de grâu*, 1930, p. 344—345).

⁵ *Contribuțiuni la o bibliografie a Oltenei. Ce a scris despre Oltenia d. Profesor N. Iorga*, *Arhivele Oltenei*, 1934, p. 58—64.

⁶ A mai apărut N. Iorga și *biserica românească. Biserica ortodoxă română*, 1934, p. 686—711.

⁷ *Bibliografia istorică și literară a lui N. Iorga, 1890—1934*. Vol. I, București, Ed. „Cartea românească”, 1935, XXIV + 381 p.; vol. II: *Bibliografia politică, socială și economică a lui N. Iorga, 1890—1934*, București, 1937, VIII + 370 p. (Institutul de istorie literară și folclor, condus de D. Caracostea. Secția bibliografică, I și II).

să afle istoria neamului său, nici erudiții nu li pot da de urmă. Se adaugă că procurarea acestor cercetări a devenit aproape cu totul imposibilă¹.

Țin să confirm afirmația de mai sus a Profesorului, în sensul că bibliografia am întocmit-o, în primul rînd, în cadrul bibliotecii sale, ceea ce a dus la constatarea lipsei a 104 cărți din Biblioteca Academiei Române, deși aceasta se bucura de avantajele „depozitului legal”².

Cele două volume de bibliografie *N. Iorga* au fost distinse de Academia Română, în 1938, cu un premiu, pe baza referatului întocmit de istoricul Silviu Dragomir.

De la *Bibliografia* din 1935—1937 au trecut 40 de ani. La vechile cercetări personale aveau să se adauge altele, printre care și o monografie a personalității lui N. Iorga³. Totodată, ultimii șase ani din viața savantului au cunoscut, în continuare, o activitate prodigioasă, încît scrisul său atinge cifre incredibile: 1359 de volume și broșuri (însușind 165 656 de pagini) și 25 000 de articole. Sînt convins că Iorga este savantul care a scris cel mai mult, nu numai dintre români, dar chiar dintre toți cărturarii lumii. În orice caz, nu există o altă bibliografie individuală mai vastă și mai variată decît aceasta. Între timp, nici bibliografia românească nu a rămas la stadiul vechilor „inventare” aride. Seria lansată în anii din urmă de către Editura enciclopedică română în colaborare cu Editura militară — în care pînă în prezent au apărut biobibliografiile *M. Kogălniceanu*, *A. D. Xenopol* și *V. Părvan* de Al. Zub, *N. Bălcescu* de Nestorescu-Bălcești; de asemenea, *I. Slavici*, coordonată de T. Bugnariu, *I. Agărbiceanu* de D. Vatamaniuc și *G. Călinescu* de Ion Bălu — demonstrează convingător că cercetarea bibliografică a dobîndit valențe noi. Venind în întîmpinarea cerințelor actuale ale documentalisticii și informării, cărțile în cauză, concepute analitic, urmăresc să răspundă cu operativitate diverselor întrebări pe care, altminteri, un simplu indice bibliografic nu ar izbuti să le satisfacă. Ar fi suficient să relevăm importanța „bibliografiei ascunse” în stare să surprindă mii de referințe (autori, localități, opere tratate în cuprinsul diverselor cărți și articole), pe care altfel simpla menționare a titlurilor bibliografiate nu izbutește să le surprindă.

O nouă bibliografie critică și analitică consacrată operei lui Nicolae Iorga nu putea deci să nu țină pasul cu tot ceea ce metodologia de specialitate din țară și de peste hotare avea să fi cîștigat între timp. La acestea se adaugă cunoștințele căpătate prin cercetarea amănunțită a multor aspecte din viața și opera istoricului de către cărturarii anilor noștri, precum și de cel ce semnează aceste rînduri.

¹ N. Iorga, *Istoria românilor*, vol. I, partea, I, București, 1936, p. 4—5.

² După publicarea lucrării am donat Academiei Române, prin Al. Lapedatu, 80 de cărți din cele care-i lipseau.

³ Am mai publicat: *Bibliographie des travaux de N. Iorga en langues étrangères*, în Académie Roumaine. *Bulletin de la section historique*. Tome XXII¹, à la mémoire de N. Iorga, 1941, p. 13—55; *Un concurs universitar celebru* (Nicolae Iorga), București, 1944, XXXIX + 150 p. + 10 pl.; *Contribuțiuni la cunoașterea strămoșilor lui Nicolae Iorga*, București, 1948, 88 p.; *Nicolae Iorga*, București, 1967, 380 p. + 16 pl.; *Biografia școlară a lui N. Iorga*. București, 1970, 310 p.; *Scrisori către N. Iorga*, București, 1972, X + 630 p.

Lucrarea de față este alcătuită din două părți: *cronologia* și *bibliografia* propriu-zisă.

Cronologia e concepută ca un auxiliar al bibliografiei, un instrument la îndemna cercetătorilor, permițând încadrarea fiecărui titlu de carte într-un context biografic mai larg. În selecția datelor am urmărit să acordăm o atenție principală activității științifice a marelui savant, precum și datelor biografice care explică formarea și evoluția personalității sale. Fără a fi omise, alte domenii ale activității sale — cariera politică în special — sînt prezente în cronologie cu datele „de virf”, însemnate în biografia sa spirituală. Cronologia cuprinde: *dominanta* fiecărui an, țările și localitățile străbătute, raporturile cu oamenii de știință. De asemenea, prin cronologie avem puțința să luăm cunoștință de *etapele* vieții și activității sale: anii de formație și de studii (1876—1893), colindul european în vederea adunării de documente, munca științifică în biblioteci și arhive (1892—1902), etapa sămănătoristă (1903—1907), cînd străbate țara de la un capăt la altul, singur sau însoțit de colaboratorii săi de la revistă — M. Sadoveanu, St. O. Iosif, E. Gârleanu și alții, acțiunea în vederea realizării unității poporului român (1907—1918), apoteoza savantului din 1920—1940, chemat fiind a ține cursuri la universitățile europene și de peste ocean, a lua parte la congrese internaționale, a face comunicări la academiile cu strălucite tradiții de cultură, a i se înmîna titluri de academician sau de „doctor honoris causa”.

Sursele cronologiei au fost: cele 431 de volume în care este cuprinsă celebra sa corespondență, cărțile sale de călătorii și cele cu caracter autobiografic (în special: *O viață de om, așa cum a fost* și cele șapte volume de *Memorii*). La acestea se alătură cele știute de mine prin trăirea alături de savant a numeroși ani, în care am surprins caracteristicile unei vieți puse în slujba atît a culturii universale, cît și a celei românești, contribuind la crearea unui spirit de umanitate și moralitate.

Bibliografia este concepută *tematic* și *analitic*, cu referiri concrete la geneza operelor, cu multiple mențiuni onomastice, de localități și de altă natură, ceea ce a făcut ca volumul să capete, inevitabil, proporții mai întinse. Fapt ce se explică și prin absența unei ediții de opere complete, care, prin aparatul ei critic, ar fi putut elibera cercetarea noastră de multiple mențiuni, cum ar fi geneza diferitelor opere.

Încercînd să organizăm materia vastă de care dispunem, am fost călăuziți, în primul rînd, de următoarele criterii:

a) Obiectul lucrării de față îl formează creația lui Nicolae Iorga cuprinsă în *cărți*, așa cum a fost schițată în *Bibliografia* din 1931. Prin carte am înțeles o operă de sine stătătoare, care are o copertă, indiferent de numărul de pagini, și anume: carte, broșură, extras, album.

b) Fișa de carte este întocmită după foaia de titlu, cu respectarea ortografiei, conținînd: titlu, subtitlu, loc, editură și tipografie, an, paginație, colecție, format, cota sub care e catalogată în Biblioteca Academiei. Cărțile neînsoțite de această cotă lipsesc din Bibliotecă.

c) Orice date adăugate de noi, neindicate pe foaia de titlu, au fost menționate în paranteze drepte.

d) La extrase am trecut: titlul periodicului, an, număr, paginație și uneori chiar data. Spre a economisi spațiul, aceste date sînt sumare: la ziare am specificat anul și numărul; la reviste anul și paginația, iar periodicele lunare cu paginația diferită, lipsită de continuitate, am dat anul, numărul și paginația.

e) La fiecare carte am urmărit edițiile și traducерile, fiind prinse în bibliografie sub un singur număr, alcătuind astfel un *tot* unitar, cu circulația și destinul său.

f) Fișa de carte este însoțită de indicații lămuritoare: tabla de materii, rezumat, ideile principale, onomastică, localități, bibliografie. Am mai reținut: tiraj, drepturi de autor, carte scrisă sau dictată, numele stenografului, carte solicitată de un editor, de o instituție sau impusă de anumite împrejurări.

g) Tematica nu pornește din clasificări rigide (bunăoară, clasificarea zecimală), ci a izvorit din structura organică a operei lui Nicolae Iorga, fiindu-mi chiar sugerată de domnia sa.

h) Și organizarea interioară a capitolelor este dictată de operă, încît sînt folosite, după caz, orînduirea alfabetică, cronologia istorică sau cea calendaristică, respectiv după anul de apariție.

i) Fiecare capitol debutează, de regulă, cu opera fundamentală, în jurul căreia roiesc celelalte lucrări menite să completeze și să corecteze. Procedeu acesta face ca lucrările de bază să fie cu ușurință descoperite și urmărite în geneza lor.

j) De asemenea, în cadrul fiecărui capitol aflăm și teoriile, ideile, bibliografia materiei tratate. Astfel, în primul capitol sînt consemnate ideile care alcătuiesc conceptul istoric al lui Iorga.

k) Am format două capitole speciale privind activitatea oratorică, apoi de editare de documente, acestea ocupînd un loc de seamă în opera lui Iorga.

l) Pentru ca bibliografia să fie folosită în egală măsură în țară și în străinătate, am însoțit fișa cărților scrise în limbi străine cu ample informații date în limba respectivă. Menționez că savantul a publicat operele sale de sinteză în limbi de mare circulație: franceză, engleză, germană, italiană. Orice se leagă în mod deosebit de viața poporului român a fost înfățișat și pe înțelesul străinătății, explicat și încadrat în circuitul european.

Pe scurt, am încercat să oferim informația esențială despre apariția fiecărei cărți și broșuri, răspunzînd rigorilor clasice ale *bibliografiei*. Chiar și adaosul unor date cu privire la geneza respectivelor scrieri se subordonează principalului obiect al bibliografiei noastre, care își propune să fie, în primul rînd, un *instrument de lucru* la îndemîna cercetătorilor din domeniile istoriei, politologiei, economiei, literaturii etc.

Desigur, nu toate lucrările înregistrate de bibliograf au aceeași valoare, după cum nu toate care în epocă au strălucit și-au păstrat actualitatea. Numeroasele studii apărute în ultimii ani au facilitat acțiunea de ierarhizare științifică a valorilor,

reflectorul fiind îndreptat asupra principalelor opere. Această nobilă activitate de valorificare critică a moștenirii culturale este în curs de desfășurare și, în spiritul ei, cartea de față își propune să furnizeze informația bibliografică de bază, în stare să permită integrarea unui titlu într-un context mai larg. Un viitor volum, consacrat referințelor critice din publicațiile românești și străine, va rotunji profilul bibliografiei noastre, surprinzând ecoul operei în epocă și posteritate.

Deși primul tom cuprinde numai cărțile scrise de N. Iorga, viața și opera sa apar în toată amploarea. Colosul este înfățișat statuar, cu valoare de eternitate.

CRONOLOGIE

- 1785** Nicolae Drăghici din Muntenia se stabilește la Focșani. Fiul său, clucerul Dimitrie, se strămută la Iași. Are șase copii, printre care *Iordache*, ce va ajunge mare vornic.
- 1750** În jurul acestei date apare în Botoșani *Iorga cupeșul*, zis și Galeongiul. Se căsătorește cu o localnică, Ecaterina, cu care are doi copii: *Manole* și o fiică.
- 1770** Cam la această dată s-a născut *Manole Iorga*. A fost băcan, avînd „prăvălie de piatră”, dovada bunăstării materiale. A făcut parte din consiliul comunal. Se ocupa și cu strîngerea de documente privind trecutul urbei sale, Botoșani. Din căsătoria cu Zoița Costea au rezultat patru copii: *Costache*, Elena, Alecu și Iancu. Moare în 1829.
- 1771** S-a născut vornicul *Iordache Drăghici*. Om cult, politician destoinic, jucînd un rol de seamă în conducerea Moldovei sub trei domnitori. Cu soția sa, Maria Nacu, a avut patru copii: Emanoil, Constantin, *Elena* și Zoe.
- 1799** Anul de naștere al lui *Costache Iorga* — bunicul lui N.I. A fost un bun avocat, cu renume în Iași. Din căsătoria cu Maria Bucur au rezultat cinci băieți și două fete: Emanoil, Gheorghe, *Nicu*, Alecu, Iacob, Zinca și Olga.
- 1801** dec. Data nașterii cronicarului Emanoil Drăghici, frate cu Elena, bunica lui N.I. A scris: *Iconomia rurală* (1834); *Rețete cercate* (1846); *Istoria Moldovei pe ultimii 500 de ani pînă în zilele noastre* (1857) etc.
- 1820** Se naște *Elena*, fiica vornicului Iordache Drăghici și bunica lui N.I. A tradus și publicat romanul *Adolf* al lui Benjamin Constant. În 1840 se căsătorește cu Gheorghe Arghiropol. Au trei copii: Costache, Emanoil și *Zulnia*, mama lui N.I.
- 1837** oct. 5 Data nașterii lui *Nicu*, fiul lui Costache Iorga. A fost avocat și subprefect în Botoșani.
- 1841** Anul nașterii lui Emanoil Arghiropol. A fost magistrat, avocat și publicist. A condus rev. *Jurnal pentru toți* (1868); ziarul *Romanul* (1879—1892); a scris *Nușele române* (trei broșuri). A locuit mai mult la Roman.
- 1842** Se naște *Zulnia* Arghiropol. A tradus din Musset, Luisse Lambert etc. A întocmit și o mică antologie literară cu caracter didactic.
- 1860** Avocatul Nicu Iorga se căsătorește cu Zulnia Arghiropol.
- 1869** apr. 1 — Moare Costache Iorga, în vîrstă de 70 de ani.
- 1871** iun. 5/17. ora 12 din noapte S-a născut Nicu N. Iorga în Botoșani, str. Copoului, fiu al avocatului Nicu Iorga, de 33 de ani, și al Zulniei, de 29 de ani.

- 1873** Se naște George, fratele istoricului (va ajunge doctor în drept, publicist și dir. gen. în Min. Industriei și Comerțului).
- 1874** Avocatul Nicu Iorga este subprefect de Botoșani.
- 1875** Se îmbolnăvește grav Nicu Iorga.
- 1876 mart. 29** Se stinge sleit de boală îndelungată tatăl savantului.
- 1877** „Eu eram cel de șase ani, nu știam să înjur, cetisem pe Champfleury, pe A. Pichot, pe E. Sauvestre, știam pe de rost *fabule* din Florian [...] și *Orientalele* lui Hugo [...] ca și *Letopisețele* lui Kogălniceanu [...] și purtam rochiță din pichet alb cu legături albastre“.
- 1878 apr. 25** Este înscris în cl. I primară a școlii „Marchian Folescu“ din Botoșani.
iun. Termină cl. I cu următoarele note: cetire: 10; scriere: 10; învățămînt intuitiv: 10; desen: 10; calcul din memorie: 8; conduită: 7;
sept. În cl. II. Are multe absențe, fiind bolnav. Neînțelegeri cu un dascăl Nădejde.
- 1879 iun** Termină cl II.
sept. Înscris în cl. III; perfectă înțelegere cu dascălul Galin. Nu mai absentează.
- 1880 iun.** Premiul I.
sept. În cl. IV. Are dascăl pe dir. Bălășescu. E făcut monitor; ține o lecție de istorie.
- 1881 iun.** Premiul I.
sept. În cl. I secundară la Liceul „A.Tr. Laurian“ din Botoșani.
- 1882 iun.** Termină cl. cu premiul I.
sept. Începe cl. II.
- 1883 iun.** Termină cl. II cu premiul I. În cursul anului dă meditații.
sept. Se înscrie în cl. III. E remarcat de N. Răutu, prof. de română. Învăță singur lb. italiană. Are aptitudini la lb. străine: franceza o știa de la mama sa crescută în pensioanele franceze ale Iașului; greaca și latina îi răpesc cel mai mult timp.
- 1884 iun.** Termină cl. III cu premiul I. Vara este la unchiul său Em. Arghiropol, în orașul Roman. În ziarul acestuia, *Romanul*, publică primele art. și-și ajută unchiul la corectura jurnalului.
sept. Elev în cl. IV de liceu. Din banii dobîndiți din meditații cumpără primele cărți „pe care cu mîndrie le puteam numi ale mele“.
- 1885 iun.** Termină cl. IV cu premiul I. Este stimat de toți prof. săi. Vara o petrece la rudele sale, la Roman, Iași sau la țară.
sept. Se înscrie în cl. V de liccu. Devine o personalitate a școlii.
- 1886 mai 3** Are un conflict cu prof. Fleury și este eliminat pe 15 zile. Cf. uzanțelor eliminarea e comunicată și altor școli.
iun. Rechemat la liceu; i se acordă premiul I, cu media anuală 9,05.
aug. 23 Părăsește orașul său natal, mutîndu-se la Iași, unde locuiește temporar în casele „moșului Ioanide“, unchiul său.
aug. 25 Se înscrie la Liceul Național în cl. VI; la examenul de bursă reușește al II-lea, cu media 8,97.
sept. 1 Prima zi de școală; are colegi pe: Petre Liciu; G.G. Longinescu; Osvald Teodoreanu; Miron Chernbach; C. Șumuleanu. La prima oră de greacă,

În fața dir. Vasile Burlă, elevul Iorga face dovada cunoștințelor sale desăvârșite, primind felicitări „atît pentru metodă cît și pentru știință“.

sept. 15 Prof. Brandia pune pe elev să facă, în locul său, lecția de istorie. („Bine, foarte bine; frumos, foarte frumos, domnule Iorga, pentru dumneata nu am notă“).

Locuiește în internatul liceului, ca bursier, unde se impune colegilor prin lecturile sale, prelungite pînă după miezul nopții. („Cu Eminescu m-am deprins cînd eram în clasa V de liceu. Întîi n-am înțeles mare lucru, pe urmă am fost sedus de muzică; de la muzică am trecut la fond [...] Peste un an, la liceul din Iași, noi, cei din clasa a VI, înțelegeam cu toții [...] Și deodată a venit puternic această inexorabilă lumină și cu toții ne-am lăsat la pămînt înaintea zeului care trecea. Și zeul acesta n-a ieșit niciodată din sufletul nostru, și noi și toată generația noastră sîntem înaintea de toate ai lui. Limba lui o vorbim, gîndul lui îl avem, și viața lui curată de muncă închinată țării noastre, viața aceasta de jertfă, disprețuind satisfacțiile materiale și ignorînd preocupările de interese particulare, viața lui o trăim“).

1887 Primul contact cu ideile socialiste în casa pastorului englez Mayer, din Păcurari. Joia și duminica frecventează ședințele clubului socialist ce se țineau în casa dr. Pastia. Scrie o conf. despre *Capitalul* lui K. Marx și răspindește broșurile lui P.A. Kropotkin.

iun. 16 Eliminat din liceu în urma conflictului cu dir. V. Burlă.

Totuși termină cl. VI cu media 9,06, obținînd premiul I.

sept. Primit cu greu în cl. VII.

oct. 23 Nou conflict cu prof. Lucescu, dar incidentul este aplanat.

1888 febr. 10 Din nou eliminat; se retrage din școală pe motiv de boală. Se pare că lipsește două luni, dar este rechemat.

iun. Termină liceul cu premiul I, media 9,24. Avea prieteni pe colegii săi: P. Liciu, Miron Chernbach, G.G. Mironescu și C. Șumuleanu. În timpul anului este pedagog la pensionul lui Drăghici.

sept. 13 Trece bacalaureatul cu un succes desăvîrșit în fața comisiei prezidate de rectorul N. Culianu.

sept. 27 Se înscrie la Univ. din Iași, fac. de litere. Avea 17 ani și 3 luni.

oct. 4 Reușește la examenul de bursă. Are ca prof. pe: A.D. Xenopol, Șt. Virgolic, P. Râșcanu, Andrei Vizanti, I. Găvănescul, I. Caragiani, Aron Densusianu, Nicolae Ionescu, C. Leonardescu.

1889 Pasionate lecturi din Th. Carlyle, H. Taine, Wundt, A. Weber, Fr. Hegel R. Flint, Th. Mommsen, S. Reinach, E. Curtius, N.J. Grote, Paul Bourget, E. Hennequin, Stuart Mill, M.J. Guyau, Ch. Baudelaire, J. Richepin, Fr. Coppée, S. Prudhomme, Haraucourt, L. Tolstoi, F. Dostoievski.

iun. 10—28 Susține toate examenele anului I.

iul.—aug. Vacanță petrecută la Botoșani, pregătind examenele anilor II și III în vederea terminării fac. în toamna aceluiași an.

sept. 5 Ia parte la al X-lea Congres studențesc de la Ploiești. Excursie la Slănic, unde participă, printre alții, studenții: Cezar Partenie, C. Alevra, P. Liciu, C. Șumuleanu, Simion Mehedinți, Pompiliu Eliade, P.P. Negulescu, I. Rădulescu-Pogoneanu, Mihail Dragomirescu, Gh. Adamescu, Osvald Teodoreanu, N.N. Săveanu, N. Paulescu.

oct. 13 Cere decanului „să-i acorde dreptul de a da restul examenelor pentru a fi absolvent“.

oct. 14 I se respinge cererea.

oct. 16 Repetă cererea către Min.

oct. 20 Fac. îi admite cererea; Ar. Densusianu se opune.
 oct. 22 Min. reînnoiește „dispensa” cerută.
 oct. 27—nov. 18 Susține toate examenele anilor II și III.
 nov. 28 Cere să se fixeze data examenului general de licență, specialitatea „literatură grecească”.
 dec. 12 Examenul de licență, probele scrise. Comisia: Șt. G. Virgolici, A.D. Xenopol, I. Găvănescu, P. Rășcanu.
 dec. 17 Probele orale. Este admis „magna cum laude”. Examenul a avut ecou și în presa ieșeană; art. *Un triumf strălucit* remarcă la N.I. memoria vastă, puterea de muncă, spiritul critic, cunoașterea desăvârșită a lb. elină și latină (*Lupta*, 6 și 23 dec.).
 dec. 20 Șt. G. Virgolici către I. Negruzzi: „Este un băiat cu desăvârșire distins [...] un adevărat fenomen, și ca memorie și ca putere de judecată [...] Știe foarte bine limbile clasice, cunoaște franceza, spaniola și italiana, mai puțin germana”.
 dec. 24 Sub titlul *Dispoziții geniale* se face în presă elogiul tinărului, precizându-se: „Va fi un luceafăr genial în domeniul științei”.
 Banchet oferit de Univ., la care iau parte prof., precum și rectorul N. Culianu.
 dec. 29 Decanul I. Caragiani intervine să i se acorde „deocamdată” o bursă în Grecia sau în Italia pentru studiul monumentelor antice. Portretul lui N.I. schițat de poetul D. Anghel: „Singurat era și puțin iubitor de oameni, așifind pretutindeni, cu voință poate, paradoxă lui Ibsen că numai omul singur e tare. Era un tinăr smolit la față, urzit din linii mixte, o siluetă bizară, tirind după el și acuzînd pe trotoar sunetul unui retevei noduros, care-l întovărășa pretutindeni și pe care-l mînuia cu dexteritate [...] Parcurgea grăbit, totdeauna, înfloritele alei de lei ale Copoului [...] trebuia să și-l aducă aminte [...] rafturile librăriilor în fața cărora citea neobosit între filele cărților [...] care se răsfrîngeau în ochii lui mari ca niște lupe ...”.

- 1890 ian. 1 Șt. Virgolici trimite art. lui N.I. despre *Veronica Micle* lui Iacob Negruzzi spre a-l publica în *Convorbiri literare*.
 ian. 2 Înmormintarea lui I. Creangă, la care ia parte și N. I. împreună cu Vasile Tasu, viitorul său socru.
 A.D. Xenopol, Șt. Virgolici și N. Culianu intervin la Min. pentru acordarea unei burse lui N.I.
 ian. 13 Anunță prietenii că se va căsători cu Maria V. Tasu.
 ian. 29 Primește diploma de licență.
 febr. 18 În ziarul *Lupta* apare primul său art. despre *Năpasta*, drama lui Caragiale. E remarcat în *Era nouă* (nr. 21). Va tipări în tot anul, săptăminal, cite un art. în acest ziar, tratînd probleme de literatură comparată.
 mart. 11 *Moralitatea în artă*, prima sa conf. (*Drapelul*, 18 mart.). Concomitent apar: *Rolul Junimii în literatură* (*Era nouă* nr. 23) și *Iubirea în literatura modernă* (*Arhiva*, p. 509—529).
 mart. 15—8 apr. În București (locuind la Hotelul „Union”), pentru examenul de ocupare a catedrei de latină de la liceul din Ploiești. Președ. era Al. Odobescu. Rezultat strălucit și stabilirea de raporturi cu Al. Odobescu. În acest interval cunoaște pe: Al. Vlahuță, B.P. Hasdeu, I. L. Caragiale, Gherea, G. Tocilescu, N. Quintescu.
 mart. 25—1 apr. *Curierul românesc* anunță căsătoria lui Neculai Iorga cu d-ra Maria Tasu.
 apr. 9 Este numit prof. de latină la Ploiești, catedră păstrată pînă în oct. 1894, dar la care nu va predă nici o lecție; primește totuși, ca titular, cite 100 de lei lunar.

apr. 15 Se cunună cu Maria V. Tasu în biserica „Sfântul Spiridon“ din Iași în asistența prof., colegilor și a unui numeros public, fiind socotit o glorie a urbei. Pleacă imediat în Italia, primul popas fiind Venetia.

apr. 17 I se acordă o bursă de studii în Franța și Germania, pe 4 ani, cu începere de la 15 oct. Intervenția hotărâtoare aparține lui Al. Odobescu.

apr.—iunie Călătorie în Italia; vizitează: Venetia, Padova, Vicenza, Verona, Milano, Torino, Genova, Pisa, Roma, Neapole, Florența. La înapoiere, un scurt popas în Elveția.

iun.—iul. În București, locuind la Vasile Tasu.

aug. Prima vizită cu soția la rudele din Roman și Negrești.

sept. În Botoșani, la mama sa.

oct. Din nou în București. Colaborare la *Revista nouă* și *Contemporanul*.

oct. 19 Pleacă la Paris pentru studii. Primele zile locuiește la Hotelul „Rollin“, apoi în Rue des écoles, 6. Bursa era de 400 de lei lunar, la care se adăugau: 100 de lei de la catedră, 100 de lei de la socrul său. Art. publicate în țară îi sînt plătite. Recomandat de B.P. Hasdeu, intră în relații, din primele zile, cu Louis Leger și Emil Picot. În casa lui Picot este remarcat de romanistul G. Weigand, prof. la Leipzig.

Se înscrie și urmează l'Ecole Pratique des Hautes Etudes, secția de istorie și filologie, avînd prof. pe: Gabriel Monod, Charles Bémont, Jules Roy, Louis Leger, A. Lognon, Gaston Paris, L. Duchesne și L. Thévenin.

sîrșitul anului Colaborează la *Enciclopedia franceză*, unde a fost adus de L. Leger.

În cursul anului publică 65 de studii, art. și versuri în: *Convorbiri literare*, *Revista nouă*, *Arhiva*, *Contemporanul*, *Lupta*, *Era nouă* și *Drapelul*. Este în corespondență cu D. Evolceanu și Petru Fintinaru, colegi și prieteni apropiați.

1891 An dedicat studiilor univ. și pregătirii lucrării de diplomă; activitatea publicistică din țară se reduce la minimum. Urmează cu regularitate cursurile.

ian. 20 Prof. cer studentului să se supună rigorilor științifice. („Trebuie o stăruință eroică și o răbdare extraordinară ca s-o scoți la capăt.“) I se remarcă bogăția cunoștințelor în domeniul culturii clasice. Își alege ca lucrare de diplomă *Poezia latină în Italia modernă a lui Sannazar și Vida*. Charles V. Langlois îi cere însă să cerceteze în Bibl. Arsenalului scrisorile lui *Philippe de Mézières*. Este ajutat, în alcătuirea noii lucrări de diplomă, de prof. Ch. Bémont și G. Monod. Pe lingă pasiune, N.I. a depus și multă trudă, adresîndu-se, pentru documentare, conducerii arh. din: Venetia, Milano, Genova, Ferrara, Modena, Bologna, Torino, Florența, München, Dresda, Leipzig, Hamburg și Viena.

Paralel cu cercetarea temei de diplomă aprofundează studiul lb. engleze și al celor nordice: daneza, olandeza, suedeza și norvegiana. Engleza și-o însușește citind romanul *Ultimul baron* al lui Litton și *Sonetele* lui Shakespeare. Se mută în Rue de cardinal Lemoine.

apr. 1. În țară devine vacantă catedra de istorie universală de la Iași, a lui N. Ionescu, apoi și cea de la București, unde fusese prof. P. Cernătescu.

apr.—mai Acțiuni pentru a candida la una din aceste catedre. A.D. Xenopol îl îndemna să se prezinte la concurs, în timp ce Al.I. Odobescu era de părere să-și termine studiile în străinătate pe toată durata bursei, fiindcă „dacă ți s-a dat bursă de istorie, ți se va da și catedră“.

Este pe cale să izbucnească un conflict între Hasdeu și N.I. din cauza firii susceptibile a tînărului.

aug. 27 Se află în țară, la rudele de la Negrești, apoi la Roman, Botoșani și Suceava.

sept. 23 Se înscrie la examenul pentru ocuparea catedrei din Iași, dar concursul se amână.

oct. În București, locuind la socrul său, magistratul V. Tasu.

nov.—dec. Din nou la Paris, lucrînd la teza de diplomă. În 1891 publică numai 9 art. în periodicele din țară. Vlahuță, care avea un profund respect și dragoste neîțarmurită pentru tînărul său prieten, duce tratative cu editorii spre a-i tipări un vol. de versuri. Este în corespondență cu: Ch. Bémont, G. Monod, E. Picot, L. Leger și J. Camus, iar din țară, cu: A.D. Xenopol, Al. Vlahuță, H. Tiktin, G. Ionescu-Gion, I. Bianu, Pompiliu Eliade, Vasile Tasu, D. Evolceanu. Colaborează la *Enciclopedia franceză*.

1892 An de studii la Paris, închinat definitivării studiului de diplomă. Corespondența cuprinde numeroase informații primite de la Bruxelles, Roma, Livorno cu privire la diferite ms. aparținînd lui Philippe de Mézières, subiectul tezei sale.

mart. Prima colaborare la renumita *Revue historique*, cu studiul *Une collection de lettres de Philippe de Mézières*. Art. apare în extras — 50 ex. —, al cărui cost se reține din dreptul de autor. Se duce la Londra pentru a lucra în arh. Min. îi acordă 600 de lei pentru această călătorie. Locuiește într-o pensiune, lângă British Museum, în fața cu squarul care poartă numele eroului medieval Bedford. Face o vizită și la Oxford, dormind în „odăița de piatră” a unui prof. Citește în British Museum, impresionîndu-l ordinea, mulțimea de cititori și cărți, „care veneau și plecau de la sine”. De la anticari procură opera lui Th. Carlyle și A. Tennyson. („Prin ele am pătruns întiași dată [...] într-o literatură cu mult mai originală, mai adîncă, mai omenească, plină de humor și de lacrimi.”) Simțul solidarității naționale și iubirea de trecut, piatră de temelie în opera sa, încep să prindă rădăcini prin lectura operei lui Carlyle și vizita la Londra din mart. 1892. Asistă și la o reprezentație cu *Hamlet*. Orașul i se înfățișează spectaculos, măreț, uimitor de mare, chiar față de Paris. Acum prinde și accentul lb. engleze. Reține ordinea în viață, puterea de muncă, sentimentul patriotic, stăruința în faptă.

iun. În Italia, primind din țară un ajutor de 500 de lei pentru călătorie.

iun. 6 La Roma, locuind la Hotelul „Cavour”. Prin intervenția lui A. Geffroy, de la Institutul francez din Roma, lucrează în arh. Vaticanului. Este o călătorie de lucru, fără vizite la muzee și spectacole. Opriri scurte la Torino, Genova și Pisa. La Torino locuiește în Hotelul „Corso”.

aug. și sept. În țară; din nou vizite la Botoșani, Negrești și Zahoreni.

oct.—dec. La Paris. Termină lucrarea de diplomă și o depune lui G. Monod. Acesta, fiind prea ocupat și bolnav, îl sfătuiește s-o dea lui Ch. Bémont.

În cursul anului colaborează la: *Timpul*, *Lupta*, *Constituționalul*, *Revista nouă*, *Revista pedagogică*. În ziarul *Adevărul* publică un mic studiu despre nugele lui I.L. Caragiale, cel mai bun art. al său din 1892. În *Arhiva* apare primul său art. despre un călător străin prin țările române. La *Timpul* colaborează în urma propunerii lui N. Filipescu; i se plăteau 30 de lei de art. Reținem raporturile cu N. Filipescu, care vor avea durată în timp și cu folos pentru N.I.

1893 **ian. 13** Sosește la Berlin, locuind împreună cu D. Evolceanu, prietenul său de la Botoșani, în pensiunea condusă de Frau Döllen, din Dorotheenstrasse nr. 95.

ian. 18 Obține un permis de intrare în bibl. berlineză. *Timpul* și-l împarte între „Königliches geheimer Staats-archiv” și cursurile univ. ținute de prof.: Scheffer-Boichorst, Ludwig Geiger, E. Curtius, von Gizycki și Richard

Sternfeld. Cu ultimul a întreținut relații de prietenie de îndată ce a ajuns la Berlin. Mai mult, acesta îndrumă teza de doctorat a lui N.I. despre *Thomas III, Marquis de Saluces, étude historique*. Lucrarea urma să fie prezentată în lb. germană; N.I. se încumetă s-o traducă singur, dar i se recomandă un stilizator.

febr. Este datat studiul: *Giosue Carducci* (schiță din literatura italiană contemporană), întemeiat pe o bogată bibliografie germană și care va apărea ca introducere la vol. *Amintiri din Italia* (1895). Art. este scris pentru *Literatură și artă*, rev. lui C.D. Gherea, dar a fost socotit de critic „prea savant pentru volumele noastre“.

mai Conflict cu rectorul R. Virchow, fapt care duce la retragerea sa de la Univ. din Berlin și trecerea la cea din Leipzig.

mai 20 Data scrisorii lui R. Sternfeld precizând motivul real al disputei cu rectorul. („Spre regretul meu, aud că facultatea v-a respins cererea de obținere a titlului de doctor, și anume pentru că nu ați studiat cei trei ani reglementari. Așa încât va trebui să mergeți la Leipzig“.)

În timpul șederii la Berlin, tânărul savant își desăvârșește cunoștințele de lb. germană, mai ales prin conversațiile purtate cu membrii pensunii în care locuia. („Și noaptea trezit subit din somn, purtam prin minte cuvinte fără legătură din vocabularul care zilnic mi se îmbulzea.“) Totodată se dedică, cu o mare pasiune, depistării doc. privind viața românească din trecut, pe care le va publica în *Acte și fragmente*.

mai—sfârșit de lună Apare vol. de *Poezii* (1890—1893) în editura lui Haimann din București.

mai 31 Depune lucrarea de doctorat la Univ. din Leipzig. Aici este sprijinit tot timpul de prof. G. Weigand, cu care s-a împrietenit în casa lui E. Picot. („Îmi aduc încă foarte bine aminte de ale dv. și de ale noastre plimbări nocturne prin fața casei lui E. Picot, din cartierul latin“.)

iun. 5 Teza este acceptată.

iun. 15 Părăsește Berlinul și se stabilește în Leipzig pe o durată de mai multe luni.

iun. 21 G. Weigand îl anunță că teza „a plăcut profesorului P. Lehmann“.

iun. 25 Se comunică de la Paris că teza franceză i-a fost, în sfârșit, acceptată, iar Langeron „il en a fait un grand éloge“.

Totodată, „sur l'avis de M. Charles Bémont [...] et de M.A. Longnon et J. Roy [...], le présent mémoire a valu à M. Nicolas Iorga le titre d'élève diplômé de la section d'histoire et de philologie de l'Ecole pratique de Hautes Etudes“. Președ. semnează Gaston Paris, care fusese și prof. lui Ovid Densusianu. aug. 4 Are loc examenul de doctorat la Univ. din Leipzig, în fața comisiei alcătuite din: Karl Lamprecht, Birch-Hirschfeld și C. Wachsmuth. După examen rămâne mai mult timp în acest oraș.

sept. 20 Se află pentru câteva zile la Genova.

oct. Lucra în arh. din Dresda. Către sfârșitul lunii apare la Iași primul vol. din *Schițe din literatura română*, cuprinzând studii privind pe V. Alecsandri, N. Bălcescu și N. Filimon, publicate mai întâi în *Revista nouă* în 1890 și 1891. Totodată editorul H. Steinberg semnează contractul pentru imprimarea vol. *Amintiri din Italia*, oferind 200 de lei drept de autor. La această activitate literară se alătură art. din *Timpu*, privind înecesele pe M. Eminescu, tematica folclorică, dar și pe H. Ibsen, Zorrilla, G.D.'Annunzio, Pierre Loti, I. Madach.

nov. Se află la München, unde rămâne un timp mai îndelungat.

dec. 7 Primește corespondența la Nürnberg.

dec. 20 Min. Cultelor și Instrucțiunii Publice din București aprobă tipărirea primei sale col. de doc., intitulată *Acte și fragmente* (3 vol.).

Apare lucrarea de doctorat, *Thomas III, Marquis de Saluces*, în lb. franceza, și totodată i se înmânează diploma de dr. Studiul este bine primit de foștii săi prof. de la Paris, Berlin și Leipzig, fiind recenzat elogios în *Historical Review* și în *Revue des questions historiques*. Ch. Bémont îi apreciază puterea de muncă și inteligența, urîndu-i să găsească în patria sa atenția cuvenită, „pour l'honneur de la Roumanie et le profit de la science”. Ch. Langlois îl asigură de devotamentul său și găsește lucrarea „foarte bună”, iar Gaston Paris constată „cu cită exactitate și cu cită inteligență ați tratat acest subiect curios și pînă acum puțin cunoscut”.

dec. 23 Data prefeței scrise la München pentru *Amintiri din Italia*. În 1893 poartă corespondență cu 43 de cărturari români și străini privind activitatea sa științifică. Într-o scrisoare, A.D. Xenopol îi spune: „Nu știu cum vei sfîrși vagabondajul intelectual pe care-l comiți acuma”.

1894 ian. 13 Se stinge din viață socrul lui N.I., Vasile Tasu, consilier la Curtea de Casație, prof. suplinitor de drept civil la Iași, membru al „Junimii”, prieten cu Ion Creangă, A.D. Xenopol, Gh. Panu și Al. Lambrior.

ian. 18 La München; aici scrie și scurta prefață la *Acte și fragmente*.

febr. Lucrează în arh. din Innsbruck, unde urmărește, ca și la München, acțiunile unor rățăcitori domnitori români. Cu acest oraș din Tirolul austriac se încheie șederea sa în mediul intelectual german, care a durat un an și două luni. Acum posedă perfect lb. germană.

mart. La Milano, locuind în via Tenaglia, 3. Piazza Fontana. Aici poposește mai mult timp, probabil și din cauza unor evenimente familiale: se naște primul său copil: Petru.

mart. 7 Cere scoaterea la concurs a catedrei vacante de istoria Apusului de la Univ. din București.

mart. 10 Pentru câteva zile lucrează în arh. din Torino. Adresa sa era „Albergo del Gran Cairo”, via Roma. Era cunoscut de intelectualitatea torineză, spunîndu-se „mult bine” despre lucrarea sa de doctorat. Comunică soției că are la hotel o cameră „splendidă”, care-l costa 2 lei, că a cumpărat cărți în valoare de 3 lei și că, „dacă au mai venit mulți bani la Milan, eu [...] mai cumpăr”. După câteva zile revine la Milano, unde lucrează în Bibl. „Ambrosiană”, al cărei dir., prieten cu N.I., era Ahille Ratti, viitorul papă Pius al XI-lea.

mart. 17 La Innsbruck.

apr. 4 De la această dată durează relațiile cu Ch. Kohler, conducător al publicației *Revue de l'Orient latin*, la care va colabora timp de 10 ani. Primul art.: *Un projet relatif à la conquête de Jérusalem, 1609*, recenzat elogios de A.D. Xenopol în *Arhiva* (nr. 2).

apr. 15—5 iul. Face cercetări în arh. Frari din Veneția, locuind în cartierul San Zaccaria, Campiello del vin, 4 652. Are numeroși prieteni: Federico Stefani, dir. al rev. *Nuovo Archivio veneto*, al cărei colaborator era; prof. R. Predelli, dir. al arh. Frari; istoricul Vittorio Lazzarini; bizantinologul scoțian, stabilit în Veneția, Horatio F. Brown; contele Camillo Soranzo, dir. Bibl. Marciana. Lucra în arh. Frari, avînd vecini pe: istoricul german Maximilian Brosch, grecul Constantin Sathas, rusul N. Kovalevski, istoricul Tomaso Luciani și mulți alții. În această ambianță europeană a ucenicit N.I., în mijlocul unei generații tinere, ilustrînd apoi Univ. și Acad. de pretutindeni. Faptul este subliniat de V. Lazzarini, coleg de studii cu N.I., arătîndu-l fruntaș, strălucind prin fizicul său, atît de impozant, firea sa prietenoasă, puterea de muncă, uriașul bagaj de cunoștințe, vorbind fiecăruia în lb. lui: franceza,

italiana, spaniola, portugheza, engleza, lb. nordice, elina și latina. (Avea 23 de ani și obținuse doctoratul la Lipsca; era diplomat al Școlii de înalte studii din Paris, colaborator la *Enciclopedia franceză* și periodice de mare faimă.) Firi deosebite și de naționalitate diferite, dar colegi și chiar prieteni la masa de lucru științific din bibl. și arh. de faimă europeană, cu toții au contribuit la formarea, cimentarea unui nou spirit în cultură și chiar în politică, de respectare a fiecărui popor și a culturii sale. De aici metoda sa de lucru și de gândire: comparatismul. De aici introducerea istoriei și culturii românești în cea europeană. De aici acel toast: „Ridic în cinstea Franței care m-a învățat și disciplina și mi-a dat și credința în ideal, a lumii anglo-saxone, care m-a convins că energia poate face minuni [...] nu mai puțin a Italiei, care mi-a arătat că sufletul românesc poate birui orice piedică”.

iul. 18 La Milano.

iul. 20 La Roma, lucrînd la Vatican.

iul. 28 Din nou la Milano.

aug. 19 Se înscrie la concursul pentru ocuparea catedrei de istorie medie, modernă și contemporană de la Univ. din București, concurs ce se va ține la Iași.

aug.—sept. Se mută din loc în loc: Florența, Genova, Neapole, Pisa.

sept. 27 După 4 ani de pelerinaj științific european, N.I. era în București, locuind în str. Sfinții Voievozi nr. 12. A adus cu sine 10 000 de cărți, pe lângă geamantane pline cu copii după doc. privind istoria țării sale.

sept. 29 La Iași, participînd la concursul pentru ocuparea catedrei menționate mai sus.

oct. 1 Începutul concursului. Comisia: președ. Al.I. Odobescu; membri: A.D. Xenopol, Aron Densusianu, E. Leonardescu, I. Caragiani, P. Rășcanu și A. Vizanti. Concurenți: N. Iorga, Bonifaciu Florescu (care se retrage), Ion C. Georgian, M. Calloianu și George Capitanovici (ultimii doi s-au retras în timpul tezelor).

oct. 4 Prima teză: *Liga hanseatică și rolul ei în istorie*.

oct. 5 A doua teză: *Compania Indiilor și dominația ei în Indusian — Revolta cipailor*.

oct. 6 A treia teză: *Întiturirea culturii limbilor naționale asupra dezvoltării popoarelor în statele din mediul ev. și timpii moderni*.

oct. 7 A patra teză: *Conquistadorii spanioli și portughezi în noul Continent*. Urmează examenul oral.

oct. 12 Rezultatul examenului: N.I. media 7,07; I. Georgian: 7,02. Ambii concurenți sînt respinși și se anunță un nou concurs. Se propune însă suplînirea catedrei de către unul dintre cei doi candidați.

oct. 17 N.I. primește numirea de prof. suplinitor, începînd din 1 nov. În timpul examenului este afectat de situația sa materială, atît de precară. Împrumută 500 de lei cu camătă. Gata să ia în arendă o vie.

nov. 1 Prima sa lecție la Univ.: *Despre concepția actuală a istoriei și geneza ei*, în care, folosind pe A.D. Xenopol, „face oarecum o istorie a istoriei, de la Lucian și pînă azi, cum de la un gen literar trece la ideea filosofiei și în fine a științei istoriei”. Ca prof. era de o mare punctualitate la curs; apropiat de studenți. Leagă o strînsă prietenie cu Ion Bogdan și Dimitrie Onciul, grup dominant în fac. Mergea grăbit pe stradă, veșnic cu o servietă mare, plină cu cărți. Era tăcut, timid, un izolat. Purta o pălărie calabreză și un imens macferlan cu pelerină foarte lungă. Saluta stîngaci și pripit. La curs, veșnic în haine negre. Avea un mare debit în vorbire, încît bogăția de idei originale și uriașa bibliografie abia puteau fi prinse de auditor: „Să vă faceți cursul mai rar, căci ne e imposibil de a lua note în modul cum expuneți dv. materia de repede” (din scrisoarea unui student, 15 nov.).

În cursul acestui an tipărește 3 lucrări: vol II: *Schițe din literatura română*; lecția de deschidere a cursului univesitar și extrasul art. din *Revue de l'Orient latin*. Publică art. în *Arhiva, Familia și Vatra*, despre G. Coșbuc, B. Delavrancea, Grigore Alexandrescu, Petru Cercel, Enea Hodoș, Ioan Calimah.

- 1895 An de an, pînă în 1902, preocupările lui N.I. sînt aceleași, viața sa se desfășoară după criterii unice: cursuri la Univ., cercetări în Bibl. Acad., vacanțele în arh. din Occident, de unde adună doc. privind istoria românilor și a cruciadelor, publicate apoi cu sprijinul Min. Învățămîntului și de Acad. Română, iar pe cele străine, din 1899, în col. de 6 vol. intitulată *Notes et extraits ...*. În perioada șederii în țară colaborează la câteva rev., ține cu regularitate conf. la Ateneul român, la care se adaugă din 1896 comunicările la Acad.
- ian. 15 *Basta și Mihai Viteazul*, conf. la Ateneu, tipărită imediat, avînd un mare succes.
- Publică *Notițe istorice* în *Arhiva*.
- febr. 20 Invitat de C. Mille, începe colaborarea săptămînală la *Adevărul ilustrat*. Art. sînt plătite și tratează despre: Pierre Loti, H. Ibsen, C. Negruzzi, D. Petrino, P. Dulfu, St. Bassarabescu.
- mart. *Une lettre apocryphe sur la bataille de Smyrne*, art. apărut în *Revue de l'Orient latin*. Publică vol. I din *Acte și fragmente cu privire la istoria românilor*, adunate din depozitele de ms. apusene: Paris, Berlin, Leipzig, Dresda, Nürnberg și München. Opera este închinată lui A.D. Xenopol.
- mart. 21 Primește 89,60 de franci pentru colaborarea la *Enciclopedia franceză*.
- apr.—mai Publică: *Les bibliothèques de Roumanie*, în *Revue internationale des Archives de bibliothèques, des musées*, condusă de fostul său prof. Ch. V. Langlois și de H. Stein.
- iun.—iul. Examine la Univ.; face parte din comisiile de bacalaureat. Apare: *Amințiri din Italia. Giosue Carducci*, prima sa carte de drumetie, gen literar în care va excela.
- iul.—sept. Călătorie de studii la: Veneția, Milano, Genova, Viena, Haga. În capitala Olandei locuia la Hotel „Lion d'Or“, Scravenhage, iar la Genova în Via Giulia, 29.
- oct. 4 Începe examenul pentru ocuparea catedrei univ., la care fusese numit suplinitor pe un an. Comisia: Al.I. Odobescu, A.D. Xenopol, P. Râșcanu, Ar. Densusianu, I. Caragiani și I. Bogdan. Concurenții cei din anul trecut.
- oct. 6 Prima teză: *Exarhatul din Ravenna*.
- oct. 7 A doua teză: *Borgia și rolul lor în Italia*.
- oct. 8 A treia teză: *Originea războiului balcanic*.
- oct. 9 A patra teză: *Chestia Orientului*.
- oct. 17 N.I. reușește cu media 9,19, iar I. G. Georgian obține 8,55.
- oct. 19 Ministrul Petru Poni semnează decretul de numire a lui N. I. ca prof. univ. provizoriu; depune jurămîntul. Se duce la Viena, locuind în Floragasse.
- nov. Lecție de deschidere a cursului: *Despre utilitatea studiilor istorice*. Precizează că lecțiile de deschidere a cursului vor alcătui cu timpul un vol., intitulat *Introducere în studiul istoriei*. Pe o perioadă de mai mulți ani (1895—1903) își întrerupe colaborarea la rev. literare, dedicîndu-se activității istorice, în special editării de doc. Este perioada marilor sale col.: *Acte și fragmente* (3 vol.); *Studii și documente* (31 vol.); Hurmuzaki (col. a Acad., în care a tipărit 7 mari vol.); *Notes et extraits pour servir à l'histoire des croisades au XV-e siècle* (6 vol.), la care se adaugă alte numeroase vol. privind marile familii domnitoare și acte adunate din arh. românești, de stat și particulare. Numai după ce sîrșește această trudă epuizantă, trece la studiile de sinteză

de istorie universală și românească. În acest an, bogată corespondență cu istoricii și arhiviștii străini.

1896 ian. Începutul de an, ca de obicei, îl prinde în arh. din Apus. Trimite pentru *Nuovo Archivio veneto* art.: *Un viaggio da Venezia alla Tana*.

În *Revue critique d'histoire et de littérature* recenzează lucrările lui: A. D. Xenopol, I. C. Zanne, G. Bengescu, Iulius Pisko, E. Picot, Vittorio Lazzarini.

febr. 19 Prof. E. Châtelain îi comunică apariția lui *Philippe de Mézières*: „C'est un beau volume sans doute, mais qui nous coûte cher“. Librarul Bouillon îi trimite 90 ex. Totodată, i se înmânează și diploma de elev diplomat al „Școalei“ urmate la Paris. Se grăbesc a-l felicita prof. săi: Ch. Bémont, Ch. Langlois, apoi Ch. Kohler, V. Lazzarini, Moranville etc. febr. 28 Încep legăturile cu Acad. Română: „De la dl. Iorga prof. la Univ. din București se primește spre publicare în *Anale* scrierea: *Contribuțiuni la istoria Munteniei în a doua jumătate a sec. XVIII*“. Deschizătorul de drum în Acad. este A. D. Xenopol.

mart. 6 Prima comunicare la Acad.: sînt prezentate 35 de scrisori privind pe *Maria Adorno Valarga*.

mart. 9 A. D. Xenopol prezintă Acad. uriașa culegere de doc. strînse de N. I., care va alcătui vol. X din col. Hurmuzaki. Se acceptă tipărirea vol., dar se refuză plata drepturilor de autor. A. D. Xenopol și D. A. Sturdza sînt înflăcărații săi sprijinitori, iar tînărul Ion Bianu unul dintre admiratori.

apr. Trimite lui Ch. Bémont pentru *Mélanges Monod*: ms. *Un auteur de projets de Croisades: Antoine Marini*, care se va tipări însă în *Revue de l'Orient latin*.

mai Apare *Les Archives roumaines*, în *Revue internationale des Archives...*, fiind primul studiu într-o lb. străină asupra bibl. noastre.

iunie În librării—vol. I din col. *Acte și fragmente*, vol. de peste 800 p. În *Arhiva* continuă publicarea de călători străini prin țările noastre, care vor sta la baza *Istoriei românilor prin călători*.

iun. 12 Numit în comisia pentru ocuparea catedrei de geografie de la liceul „Mihai Viteazul“.

iul. 23—22 aug. La Graz, cu soția și fiul său Petre. O fiică rămăsese în țară cu Zulia Iorga. A locuit în Zinzendorgasse, 4.

sept. Se oprește mai mult în Transilvania, la Sibiu, locuind la Hotelul „Römischer Kaiser“ (15 zile).

sept.—5 nov. La Viena, Floragasse, 2, cu intermitențe.

oct. Se află la Neapole.

oct. 21 Moare Manole Iorga.

oct. 26 Se mută pentru mai mulți ani în str. Icoanei, 64.

dec. Familia sa se mărește cu încă o fetiță: Maria.

Salariul său de prof. univ. era 498,60 lei net.

Strînse legături cu: A. D. Xenopol, Ch. Bémont, Ch. Kohler, V. Lazzarini, Ch. Langlois, cu conducători ai *Enciclopediei franceze*, cu R. Sternfeld, H. Tiktin, Ion Bogdan, D. Onciul, Șt. Orășanu, Al. Vlahuță, C. Dobrogeanu-Gherea, C. Moșil.

1897 An bogat în acțiuni, cu succese pe multiple planuri, călătorii peste hotare, raporturi cu numeroși cărturari, reflectate în peste 300 de scrisori primite de la aceștia.

ian. Extrem de ocupat cu pregătirea a trei vol. de doc. a căror corectură era foarte meticuloasă. Apar primele p. din *Notes et extraits*, în jurul cărora poartă o bogată corespondență cu Ch. Kohler.

febr. 2 la parte la căsătoria lui Ion Bogdan cu Mărioara Colțescu.

Lună de corecturi la cele 3 vol.

febr. 28 Donează Acad. numeroase doc. din sec. XVII și XVIII.

mart. 2 *Ce trebuie să cetim*, conf. — ținută la Ateneul român. („Literatura nu e rezultatul unor ore de odihnă ci al unor ore de muncă crincenă“. Citi-torul „trebuie să fie în strinsă legătură cu poporul din care face parte. [...] Fiecare om trăiește în epoca lui, ca s-o cunoască trebuie să se puie în atin-gere cu toate curente, cu toți oamenii însemnați ai timpului“.)

art. 7 I. Kalinderu propune pe N.I. membru corespondent al Acad. Enu-meră 25 de studii și alte numeroase art. din rev. române și străine, întocmind prima bibliografie a tinărului savant.

apr. 9 Ales membru corespondent al Acad. Române.

apr. Apare impresionantul vol. X din Hurmuzaki: *Rapoarte consulare pru-siene din Iași și București* (1703—1844), cuprinzând 694 doc. publicate în 830 p.

mai Propune spre tipărire Acad. un nou vol. de doc. culese din Parma, Torino, Viena, Innsbruck, Graz, Dresda, Leipzig, München, Nürnberg. Roagă să i se acorde o subvenție de 1 000 de lei pentru o călătorie în Italia cu scopul de a-și continua cercetările. Interminabile discuții în jurul tipării vol. de doc. și a subvenției. Parte din acad. sînt de părere să nu i se acorde nici un drept de autor, „căci în Academie nu se face negoț“, că „fondurile Academiei nu se pot arunca fără răspundere și nu putem lua noi răspun-derea asupra noastră, încuviințînd, fie și prin tăcere, asemenea procedări“. Intensă activitate științifică. („Sînt atît de obosit și atîtea am pe cap pînă la 1 iulie, cînd plec, că nu știu singur cum să mă împart“.)

iun. Examine la Univ. și de bacalaureat.

iul. 1 Pleacă în străinătate: Viena, Ragusa, Veneția, Roma, Neapole, Flo-rența. Extenuat de lucru, i se acordă un concediu de la fac. pe durata 1 oct. —15 nov.

iul. La Viena, unde este bine primit de slavistul C. Jireček.

aug. La Ragusa, alături de bunul său prieten J. Gelcich, dir. Arh. Către sfîrșitul lunii, pînă la 8 sept., se stabilește la Neapole, în str. Monteoliveto, 5. oct. 5 La Florența, locuind în Via della Vinna, 8.

oct. — 10 nov. Lucrează în arh. Vaticanului. Corespondența o primește în Via di S. Chiara, 49. În cererea de încuviințare a studiilor în „Santa Sede“ precizează că a mai avut un permis în 1892; urma să cerceteze „sulla relazioni tra gli stati cristiane a le potenze musulmane dall'anno 1396 fino allo presa di Constantinopoli“. La Roma este în contact cu Duiliu Zam-firescu.

nov. 15. Revine în țară și deschide cursul univ. printr-o lecție dedicată metodei de lucru în istorie: *Frumusețea scrierii istoriei*. În 1897 apare vol. III din *Acte și fragmente*, col. fiind suspendată de Min. pe motivul... lipsei de fonduri. Colaborează la: *Arhiva, Literatură și artă română și Revue critique d'histoire et de littérature*.

Ch. Kohler și H. Stein (Paris), R. Predelli și C. Soranzo (Veneția), F. Gel-cich (Ragusa), V. Lazzarini (Padova), C. J. Jireček (Viena) sînt prietenii și colaboratorii săi. Corespondență cu mitropolitul Vladimir de Repta pentru a cerceta arh. bucovinene.

1898 Din nou un an de liniște și echilibru sufleteșc. De fapt este ultimul din ciclul celor 5 ani — 1894—1899 — dedicați exclusiv cercetării de arh., editării de doc. și activității didactice, fără participare la viața politică.

ian. 11 Se deschide la Ateneul român un ciclu de conf. privind istoria românilor ținute de: D. Onciul, Jules Brun, I. Bogdan, N.I. și A. D. Xenopol, cu mare răsunet în epocă.

febr. 1 În cadrul acestui ciclu, N.I. vorbește despre *Luptele românilor cu turcii de la Mihai Viteazul încoace*.

febr. 5 A doua conf.: *Cultura română în epoca fanarioșilor*. Ionescu-Gion îl felicită: „Toate complimentele mele. Asta-i conferință“. Și V. A. Urechia: „Sînteți dintre cei care au făcut la Ateneu frumoase și învățătoare conferințe“.

mart. 25 Timidă încercare a lui A. D. Xenopol de a propune pe N. I. membru activ al Acad.

mart. 28 Comunicare la Acad. Română: *Manuscripte din biblioteci străine relative la istoria românilor*. În special din bibl. din Göttingen și Viena. Ms. provin din bibl. lui: C. Brâncoveanu, Stolnicul Constantin Cantacuzino și C. Mavrocordat.

mai 2 Comunicare la Acad. Română: *Pretendenți domnești în sec. XVI*.

mai 10 Conf. la Ateneul Român în care insistă asupra etapelor de dezvoltare a poporului, considerind drept corolar al evoluției milenare unirea și independența statului român.

iul. Familia N. I. se mărește cu încă o fetiță, Florica: avea acum trei copii.

iul. — oct. Peregrinări științifice în arh. din Brașov, Sibiu, Budapesta, Viena, Innsbruck. Recolta de doc. se află în vol. XII din col. Hurmuzaki.

iul., sfîrșitul de lună. La Innsbruck, locuind în Museum Strasse, 16.

aug. 23 — oct. Se află la Viena: Schkanadergasse 1, apoi în Theresianumgasse, 31. Reținem prietenia cu Jireček.

nov. Deschiderea cursului univ.: *Cum se scrie istoria*; lecția acordă o mare atenție rolului bibliografiei în alcătuirea unui studiu științific. Sint evidențiate lucrările lui: Ch. Langlois, H. Stein, Oesterley, Potthast.

nov. 6 A treia comunicare la Acad. *Documente nouă în mare parte românești relative la Petru Șchiopul și Mihai Viteazul*.

În timpul anului colaborează la: *Arhiva, Literatură și artă română, Buletinul geografic și Revue critique*... Totodată depune la Acad., spre a fi premiat, primul său studiu de sinteză despre *Chilia și Cetatea Albă*; în jurul lucrării se poartă interminabile discuții. Cursurile univ. erau frecventate de numeroși studenți, printre care Nerva Hodoș, C. Moisil, I. Ursu, N. Popea, Vasile Mihăileanu, Remus Caracșă. Reținem de la studenții acestor ani că identificarea lor cu Profesorul era atât de puternică încît puteau reproduce verbal lecția unei ore în forma ei perfectă. Seminarul era ținut la prof. acasă, în str. Icoanei, nr. 64.

1899 Începe o etapă nouă în activitatea științifică și în viața social-culturală a savantului. De la Vasile Tasu aflăm uriașa putere de muncă, dar și firea sa sensibilă, gata să izbucnească la cel mai mic gest bănuat a fi împotriva sa. Avusese mari succese, dar și numeroase greutăți în rapida sa ascensiune. Prof. săi de la Paris i-au ținut teza în carantină științifică nu mai puțin de 3 ani. Era gata de a nu mai colabora cu nici o rev. franceză. Dealtfel nu a mai fost în Franța ani de zile. Fără a rupe relațiile cu foștii săi prof. — pentru care totuși păstrează o deosebită recunoștință —, din acest an N. I. intră în relații strînse cu savanții germani, care-i vor înlesni rapida penetrație în istoriografia universală. În țară, la catedra univ., unui prof. i-au opus pe I. C. Georgian, un dascăl fără titluri și lucrări. La Acad. i se refuză chiar remunerația meticuloasei corecturi la uriașele vol. de doc. din col. Hurmuzaki. Trăia din salariul de 500 de lei lunar, fiind obligat, pentru a-și completa

venitul, a lua parte la examenele particulare și cele de bacalaureat. Așa se explică dezlănțuirea furtunii din acest an prin art. din *L'Indépendance roumaine* și *România jună*.

ian. Lucrează în arh. brașovene. Călătoriile în Transilvania îl atrag tot mai mult încă din 1898. Locuiește în vila Kertsche. Ion Bianu acordă o deosebită atenție lucrărilor lui N. I. În cadrul Acad., D. Sturdza îi finanțează călătoriile în străinătate. Este în bune raporturi cu: I. Bogdan, D. Onciul, Pompiliu Eliade, C. Rădulescu-Motru, Simion Mehedinți, Mihail Dragomirescu, Lazăr Șăineanu, Gr. Tocilescu, G. Ionescu-Gion etc.

ian. 25 La Bistrița cercetind în arh. locale.

febr. 5 Comunicare la Acad.: *Manuscripte din biblioteci străine*, prezentînd pe *Stolnicul Constantin Cantacuzino*; îi stabilește paternitatea asupra *Istoriei Țării Românești dintru început*, socotită pînă atunci „o cronică anonimă”. Comunicarea rămîne una dintre cele mai strălucite din cîte au fost rostite sub cupola Acad.

În aceeași sedință, comunicarea *Socotelile Brașovului*, în care urmărește raporturile, de totdeauna, ale acestei cetăți cu Țara Românească și cu Moldova, încă înainte de 1368. În special coordonează datele pe un sec., orînduindu-le în formă de cronică pe anii 1602—1710.

A treia comunicare la aceeași dată: *Socotelile Sibiului* (în special pe anii 1602—1714).

mart. 16 În comisie, cu B. P. Hasdeu, la examenul de capacitate al prof. secundari.

mart. 26 Ține la Acad. a patra comunicare: *Cronicele muntene din sec. XVII*, în care caută să stabilească paternitatea a numeroase cronici cunoscute ca „anonime”. Totodată lămurește noi aspecte ale operei Stolnicului Constantin Cantacuzino.

mart. 31 Ample discuții contradictorii privind comunicările membrilor corespondenți. Acad. V. Maniu, V. A. Urechia, Gr. Tocilescu, B. P. Hasdeu J. G. Sbiera sînt de părere că drepturile acestora sînt limitate, ei fiind obligați să depună comunicarea scrisă spre a fi aprobată de secția respectivă. A. D. Xenopol, P. Poni susțin că „membrii corespondenți fac și ei parte din Academie [deci] nici ei nu pot fi obligați la aprobarea prealabilă a Secțiunii, spre a face comunicări Academiei”. Sub forma lor generală, discuțiile ascundeau, de fapt, începutul unor acțiuni împotriva lui N. I.

apr. 7 I. Kalinderu propune să fie ales membru activ unul dintre tinerii prof. univ., cum ar fi I. Bogdan, D. Onciul sau N. I. Unii acad. nu admit să se țină prea multe comunicări de către aceeași persoană. Fără a pomeni nume, aluzia privea pe N. I.

apr. 12 Se acordă premiul „Al. Bodescu” de 1 500 de lei lucrării *Chilia și Cetatea Albă* depusă sub deviza „Suum cuique”. La vot: 15 pentru și 5 contra. Între alții, A. D. Xenopol și D. A. Sturdza pentru, Gr. Tocilescu și B. P. Hasdeu contra, cerînd o aminare și refacerea lucrării. („Poate însuși autorul va căpăta o minte mai sintetică, căci numai atunci va ști să analizeze“.)

mai În vizită la Huși.

Îi moare o fetiță, Maria.

mai 31 Încep examenele particulare, la care participă și N. I. Primește 300 de lei.

iun. Examene univ., de bacalaureat.

iun. 4 Apare primul vol. din *Notes et extraits pour servir à l'histoire de Croisades au XVe siècle*, lucrare prin care N. I. își deschide drumul spre cele trei mari sinteze: istoria *Imperiului otoman*, a celui *bizantin* și a *statelor balcanice*.

iul. 18 Începe publicarea unor fulminante art. în *l'Indépendance roumaine* intitulată: *La Vie intellectuelle des Roumains dans le présent*. Primele se referă la instituțiile de cultură: Acad. Română, Univ., Ateneul român, bibl., arh., muzeele, teatrele. Urmează mișcarea literară și științifică, apoi presa. Art. vor fi strinse în vol. sub titlul *Opinions sincères. La vie intellectuelle des Roumains en 1899*, dezlănțuind o furtună cu consecințe nebănuite pentru cariera autorului. Sînt vizați în primul rînd B. P. Hasdeu, V. A. Urechia, D. A. Sturdza, Gr. Tocilescu ș.a. Prin spiritul polemic, necruțător, de o vehementă usturătoare, N. I. e de nerecunoscut. În locul savantului retras în bibl. și arh., apare un gazetar temut, înfierînd tot ce era negativ în viața culturală și politică a vremii. Ziarul este bucuros de colaborare, deși erau vizate persoane marcante cu care avea directă legătură. („Sînt foarte gustate — mărturisește redactorul A. Rubin —, deși conțin crude adevăruri, căci în fundul conștiinței fiecare simte în mod confuz ceea ce exprimați dv.”; de aceeași părere este și Șt. Orășanu.)

iul. — aug. Pleacă în Polonia. În Lemberg locuiește la Hotelul „Drei Kronen”, apoi la Hotelul „Victoria”. De aici trece la Cracovia, Hotelul „Soller”.

aug. Se află la Florența.

Apare vol. II din *Notes et extraits...*

sept. Cercetează arh. veneze.

oct. 3—15 Este la Haga, Hôtel du Lion d'or. Pensiunea costă 2 florini pe zi. Pare că a vizitat și: Königsberg, Roma, Neapole și Ragusa.

nov. 14 Lucrează în arh. din Iași.

Apare vol. I din *Documente românești din arhivele Bistriței* (Scrisori domnești și scrisori private). Doc. au o mare valoare filologică.

dec. 2 Apare ziarul *România jună*, condus de Aurel C. Popovici, la care colaborează: Al. Vlahuță, I. L. Caragiale, G. Coșbuc, O. Densusianu, N. I., C. Rădulescu-Motru, Șt. Petică, C. Sandu-Aldea, Eugen Lovinescu.

dec. Lucrările lui N. I. au o largă circulație în străinătate: C. J. Jireček (Viena), J. Camus (Torino), G. Weigand (Leipzig) și mulți alții îi transmit cuvinte de laudă. Din Berlin îi scrie istoricul R. Röhrich: „De-abia am primit din mîna dv. cele 2 vol. cadou și iată că am primit un nou dar, care depune mărturie asupra nesfîrșitei dv. silințe și asupra vastei dv. erudiții”. Același: „Cîtă sirguintă și erudiție stau în minunatele dv. cărți. Și ce repede urmează una alteia”. Iar Weigand: „Documentele Bistriței reprezintă o adevărată comoară nu numai pentru istorici, ci și pentru lingviști. Cu greu m-am despărțit de lectura acestei lucrări. De fapt prin publicarea acestor scrisori ați cîștigat un mare merit”.

Istoricul Ion Sirbu scria din Viena lui N. I.: „Încîntat odată de fraza dv. limpede, curgătoare, am rămas acum, cînd am citit cele 3 conferințe ale dv. de la Ateneu și *Memoriile* citite la Academie, cusătura măiastră a minderlor documente ce le-ați dezvoltat... am rămas, zic, robît de toată ființa dv.”

dec. 16 Publică în *România jună* art. *Tinerețea „oamenilor mari” într-o țară mică*, care, alături de *Paraziții* și de *Cercurile de admirație mutuală*, deschide calea pamfletului. Cuvinte dure, fraze sacadate în ură și dispreț, imagini corosive, îndemn la luptă împotriva corupției morale și falsei culturi. Se reiau raporturile cu Karl Lamprecht, finalizate cu un contract pentru tipărirea istoriei românilor și a imperiului otoman în col. dirijată de acest savant german.

dec. 25 Gr. Tocilescu strînsese 36 de semnături de la prof. univ. spre a-l trimite pe N. I. în judecată, cerînd înlăturarea sa din învățămînt, în urma art. din *L'Indépendance roumaine*.

dec. 29 Kohler primește oferta lui N. I. pentru o istorie a Cruciadelor.

dec. 30 Roagă pe N. Pătrașcu să trimită *Literatură și artă română*, în care avea un art. lui G. Weigand și Arh. de stat din Veneția.

În acest an colaborează la *Revue critique* (despre R. Röhrich, W. Meyer, Richard Sternfeld, Al. Cartellieri și C.J. Jireček). În rev. românești publică un amplu studiu privind *Călători, ambascadori și misionari în țările noastre și asupra țărilor noastre în Buletinul Societății geografice; în Arhiva; O scri-soare a lui Le Quin către N. Mavrocordat*.

1900 An de aprigă luptă, de biruințe și înfringeri. An trist din cauza polemicilor și intrigilor, precum și a nemulțumirilor familiale. Activitatea științifică intensă și variată: apar 10 lucrări: (broșuri cu caracter polemic, vol. de doc., primul studiu asupra lui Mihai Viteazul); pe masa de lucru se aflau în pregătire 4 mari opere, de un deosebit interes în evoluția științifică a lui N. I.: *Istoria literaturii române în sec. XVIII*, primele vol. din *Studii și documente cu privire la istoria românilor*, vol. XII din Hurmuzaki și vol. III din *Notes et extraits...*

ian. 4 Cărțile sale circulă la Paris, Berlin, Leipzig, München, Viena, Haga, Stockholm, Genova, Veneția, Ragusa, Lemberg, potrivit scrisorilor primite și recenziilor apărute în periodicele străine. Emile Legrand, cunoscutul bibliograf al culturii neogrecești, „présente ses respectueux hommages à son confrère M. N. Jorga et le remercie cordialement de son joli et intéressant volume sur Jacques Basilicos Héraclide”. Continuă să colaboreze la *Revue historique*, *Revue de l'Orient latin* și *Revue critique...*, cu ai căror dir. întreține relații de prietenie.

ian. 26 Elevii liceului din Ploiești îl numesc membru onorific al soc. lor literare.

În cursul lunii primește numeroase inf. științifice din: Genova, Königsberg, Haga, Lemberg.

Apare vol. XI din col. Hurmuzaki: *Acte din sec. XVI (1517—1612) relative la domnia și viața lui Petru Șchiopul*, conținând 700 doc. adunate, timp de 4 ani, din arh. și bibl. italiene, germane, austriece, transilvănene și din București.

febr. 15 Apare impresionantul vol.: *Lui Titu Maiorescu, Omagiu*, în care N. I. publică: *Un pretendent la tronul muntean: Dumitrașcu-Vodă Cercel*

febr. 20 Impunătorul vol. din col. Hurmuzaki se afla pe biroul bizantinologului K. Krumbacher. („Vă admir puterea de muncă și neobosita dv. silință”) E recenzat în *Bizantinische Zeitschrift*.

Art. din *l'Indépendance roumaine* continuă atacurile lui N. I. revărsate asupra lui G. Ionescu-Gion, Gr. Tocilescu și altor istorici din cercul lui B. P. Hasdeu.

mart. 14 Depune la Acad. studiul: *Relațiile comerciale cu Lembergul*.

mart. 16 V. A. Urechia recomandă spre citire în ședință publică o comunicare a lui N. I. privind relațiile Lembergului cu Polonia. Ziarul *Contemporanul* îl împroașcă pe N. I. cu injurii.

mart. 26 În Acad. atacuri vehemente din partea lui Gr. Tocilescu în urma apariției lucrării *La vie intellectuelle de Roumanie*, Gr. Tocilescu cere înlăturarea autorului din înaltul for de cultură. Se votează: „Secțiunea istorică reprobă purtarea necuviincioasă a d-lui membru corespondent N. Iorga și declară că nu poate sta în relațiuni științifice și colegiale cu un atare membru...”. De la această dată și pînă la 4 iul. 1904, N. I. nu a mai ținut nici o comunicare științifică la Acad.

mart. 27 Pe baza raportului lui V. Babeș se respinge de la premiere *Documentele Bistriței*, vol. I.

apr. 5 Lazăr Șăineanu este „dureros impresionat de starea fizică și sufletească...” a prietenului său.

apr. 6 Discuții aprinse la Acad. provocate tot de Gr. Tocilescu — cel mai lovit de N. I. — privind modul de editare a doc. în col. Hurmuzaki. Se reproșează, bunăoară, că N. I. a pus „în loc de prefețe întregi monografii istorice pline de greșeli”. În apărare intervine D. A. Sturdza.

apr. 22 N. I. Apostolescu publică *Iorgantine*, art. contra lui N. I., în *Timpul*.

apr. 29 În *România jună*, portretul lui N. I.: „E celebru pentru cunoștințele sale istorice vaste și temeinice, pentru productivitatea sa cu adevărat fenomenală, pentru rectitudinea caracterului său. A scris [...] dar de unde să începem? Căci mult a scris și bine a scris [...] ca un «Șincal». A venit din străinătate, nu cu ideile altora, ci cu geamantane pline de documente privind istoria țării. Precum și cu metoda criticii moderne și la lumina ei a început să controleze literatura istorică. El a început să analizeze întreaga activitate intelectuală a țării [...] și au început să se revolte cei loviți [...]”. În cursul lunii apar: *Scurtă istorie a lui Mihai Viteazul; Cum face dl Gr. G. Tocilescu ediția a doua a operelor sale; D. Frédéric Damé și istoria României contemporane; Cum se predă istoria în școlile noastre*, precum și o serie de art. în *Convorbiri literare*.

mai Apare *Opinions pernicieuses d'un mauvais patriote. Articles de critique et d'histoire, publiés dans „l'Indépendance roumaine”*. Tot în mai reizbucnesc discuțiile cu soția sa, care vor duce la desfacerea căsătoriei.

iun. 9 Prima știre privind despărțirea soților. Zulia Iorga preia creșterea nepoților: Petru și Florica. Dînsa va rămîne de acum înainte numai în casa fiului său. După depunerea acțiunii de divorț (17 iun.), N. I. nu va mai locui în str. Icoanei, călătorind mult: Cernica, Iași, Neamț, Polonia, Brașov, Sibiu, Bistrița, Turnu Severin. Între timp lucrează în grabă la *Istoria literaturii române în secolul al XVIII-lea*, al cărei ms. urma să fie depus la Acad. spre premiere pînă la 1 sept.

iul. 14 Se afla de citeva zile la Brașov, în casa Iarca, pe str. Căcova de Sus, în fața casei părințești a lui Ion Bogdan, unde locuia mama acestuia, Elena Bogdan, cu fiicele sale: Maria, Catinca și Lucia, precum și cu fiul său, prof. Sandi Bogdan.

iul. 18 Starea de spirit a lui N. I. se desprinde din următoarea scrisoare adresată din Brașov lui Ion Bogdan: „... După ce ai plecat tu din București, am dus-o tot mai prost cu insomnii și fel de fel de năcazuri. Pe la începutul lui iunie am plecat la Neamț. Toate erau bune acolo: mîncare călugărească, băutură tot călugărească, odaie bună, aer bun, documente destule. Mă așezasem pe vreo două luni la lucru, cînd a trebuit să fug... Am venit de-a dreptul aici, îmi lucrez la carte, pe care s-o termin la 1 sept. Scriu șase ceasuri dimineața și vreo cinci după prînz. La amiază și sara mai văd ceva lume: merg la voi, la Bârsan, care e om de aur, mă cobor în oraș. Sufletește-m-am însăntoșit și am să fiu tot omul de-nainte. Iar, dacă mi-oi găsi o femeie bună, am să fiu și mai harnic și mai liniștit la lucrul meu de pînă acum. Cu sănătatea însă merg cam prost. Nervii mi s-au zguduit prea tare și mă fac să simt aceasta prin nevralgii și insomnii. Îți scriu după o noapte în care am dormit trei singure ceasuri. Să dea Dumnezeu să treacă și astea!”

iul. 30 D. Evolveanu luase asupra sa grija familiei lui N. I.: „N-ai nici o grijă de bani: m-am înțeles cu d-na Iorga [mama savantului] să-i dau cînd îi trebuie și cît îi trebuie și ție îți voi trimite cînd îmi vei cere [...] copii

sînt bine, curați și bine îngrijiți [...] în sfîrșit să-ți cauți de treburile tale și eu mă voi îngriji de ale tale, de va fi nevoie”.

aug. 8 La Sibiu. De aici trimite o telegramă Elenei Bogdan, prin care cere mîna fiicei sale, Ecaterina. Dintr-o scrisoare a lui Evolceanu rezultă că se hotărîse a se căsători, dar acesta îl sfătuiește să nu se grăbească și să aștepte sfîrșitul divorțului.

aug. 14 Din nou la Brașov, pînă la 20 a lunii.

aug. 21—24 Iar la Sibiu.

aug. 26 Șt. Orășanu purta și el grija familiei lui N.I.

aug. 28 — 3 sept. Revine la Brașov.

sept. 8—21 Lucrează la bibl. și arh. din Iași.

sept. 6 Elena Bogdan îi reproșează că a plecat din casa lor fără să-și ia rămas bun. Îl îndeamnă să revină, și va fi bine primit.

sept. În cursul lunii se oprește și în Turnu Severin, unde locuia farmacistul Iordan Bogdan, fratele istoricului.

În acest timp, N. I. era informat de Andrei Bărseanu de tot ce se întîmpla în casa Elenei Bogdan.

sept. 29 Revine în București.

Ministrul C. C. Arion aprobă tipărirea col. *Studii și documente cu privire la istoria românilor*.

oct. 6 Semnează contractul pentru locuința din alea Alexe Marin, zisă și Chimistului.

oct. 27 Apare vol. II din *Documentele Bistriței*.

nov. 1 Lecția deschiderii cursului: *Moralitatea și armonia istoriei*.

nov. 9 Prima scrisoare a lui Sextil Pușcariu, extrem de reverențioasă, de la Paris, de unde va cumpăra cadoul pe care N. I. voia să-l facă logodnicei sale.

În acest an colaborează la: *Convorbiri literare, România jună, Literatură și artă română, Noua revistă română, L'Indépendance roumaine, Revue critique...*

Își propune să publice și o istorie a românilor pentru expoziția din Paris, dar nu o va realiza din cauza stării de spirit.

1901 ian. 1 Primește urări de la: G. Weigand, Reinhold Rörich, Al. Gavrilovič, Ch. Kohler, Ernest Leroux, Ch. Bémont și de la numeroși arhivari.

ian. 4 Colegul său Teodoru împreună cu Sextil Pușcariu purtau grija intereselor sale științifice la Paris.

ian. 6 Apare un art. defăimător în *Epoca*, socotindu-l pe N. I. un „Orlando furioso”. La aceeași dată, Andrei Bărseanu întocmea la Brașov actele în vederea căsătoriei lui N. I. cu Ecaterina Bogdan.

ian. 12 Jules Camus din Torino cere lui N. I. informații științifice.

ian. 14 Ecaterina Bogdan — viitoarea soție — îi comunică data căsătoriei, fixată pentru 4 febr.

ian. 26 Ch. Kohler transmite lui N. I. refuzul lui Ernest Leroux de a-i edita *Histoire de l'empire ottoman*, în 4—6 vol., speriat de amploarea lucrării și a fondurilor pe care le necesită. În schimb se oferă a tipări o sinteză, de 700 — 800 p.

febr. 4 Pe o zi geroasă are loc căsătoria lui N. I. cu Ecaterina Bogdan în Biserica „Sf. Nicolae” din Brașov. De față era întreaga intelectualitate română din Cetate, în frunte cu bunul său prieten Andrei Bărseanu, Nun: Al. Tzigara-Samurçaș.

febr. 5 — mart. 15 Tinerii căsătoriți sînt în Veneția, locuind în Calle del Ridotto, 1385. Abia plecat, prietenii îl recheamă în București, prezența sa fiind necesară la Univ.; la repetatele lor chemări, amînă reîntoarcerea.

febr. 22 Karl Lamprecht îi propune să scrie *Istoria românilor*, pentru col. sa de istorie universală, editată de Perthes la Gotha. Propunerea fiind acceptată, lucrarea este imediat anunțată în *Litterarischer Zentralblatt für Deutschland*. Istoricul german Eug. Bawinski îi scria: „În sfârșit vom avea asupra acesteia o operă trainică [...] Nu pot să admir îndeajuns activitatea dv., într-un an dați atît de mult cît alții ar avea nevoie de ani în șir“. Și Brown, care-l aștepta cu nerăbdare în orașul său adoptiv, Veneția, îi scria și el: „Cu greu pot să vă spun cîtă plăcere îmi face întîmplarea de a vedea lucrarea mea apreciată de un arbitru atît de competent ca dv.“.

mart. 14 Editorul F. A. Perthes îi scrie la Veneția în privința contractării lucrării amintite.

mart. 21 Acad. respinge de la premiere și tipărire *Istoria literaturii române în sec. XVIII*. D. A. Sturdza și A. D. Xenopol îl apără. Ultimul scria: „Constituie una din lucrările cele mai însemnate ce s-au scris în timpul din urmă asupra trecutului vieții românești. Ar fi cea mai mare pierdere și o adevărată crimă ca această lucrare să nu vadă lumina zilei“.

mart. 23 În urma votului negativ, N. I. răspunde Acad.: „[...] Mi s-a luat dreptul de a tipări în *Analele* ei, drept ce-mi revine prin regulament. Apoi într-o ocazie recentă s-a răspins un manuscris care era rodul unei munci stăruitoare de mai mulți ani [...] Sint profesor la Universitate. Sint învățat al cărui nume e cunoscut în Europa. Mi s-a parut că datoresc situației mele didactice și științifice a nu mai figura printre membrii unei Instituții care și-a manifestat de atâtea ori disprețul ce are pentru persoana și activitatea mea. Vă rog deci să binevoiți a comunica Academiei Române demisia mea din lccul de membru corespondent al ei“. În aceste zile lansează un apel public, căutînd, ca pe vremea prenumeraților, 200 de abonați care să achite suma de 20 de lei, prețul unui ex. Răspunsurile vin de îndată: pictorul E. Voinescu, prof. V. Mihăilescu din Craiova, I. C. Zanne, autorul col. de proverbe, T. G. Djuvara, C. Basarab-Brîncoveanu, Gr. Gr. Stratilescu, G. L. Neșteanu din Birlad, Gh. Alexici din Budapesta, A. Ciurcu din Brașov ș.a. Augustin Bunea din Blaj vinde 10 ex., cerînd în continuare; istoricul I. G. Sbierea cumpără 3 ex.; V. Capșa trimite 20 de lei odată cu urările sale („Din toată inima să o vezi tipărită“). Apelul se curmă repede, fiindcă bătrînul Al. Callimachi a luat asupra sa toate cheltuielile necesare tipăririi studiului, socotînd o obligație morală față de „cel mai mare erudit al țării mele“. Numai o lună i-a trebuit tipografului Filip de la „Minerva“ să dea gata cartea, încît la 17 mai N. Petrașcu o citise, exprimîndu-și „toată admirația și toată stima“. „Am început a o citi cu adevărată mulțumire sufletească — îi comunică Augustin Bunea din Blaj; iar de la Budapesta Gh. Alexici scria că „din nici o carte română n-am învățat atîta [...] e ceva de admirat, cite cunoștințe și cîtă muncă ați îngrămădit în ea“.

apr.—iun. Cursuri univ., examene și c. rctetarea arh. unor familii care au jucat un rol în istoria țării: Brâncoveanu, Cantacuzino, Mavrocordat, Callimachi. Iul. Lucrează în arh. din Brașov.

aug.—sept. Se află la Budapesta cu soția, care-l ajută la copierea doc. în lb. maghiară. Copiii sînt în seama Zulniei Iorga. De cite ori era nevoie, cerea sprijinul lui D. Evolceanu și al lui Ilarie Chendi. Cu acesta din urmă se mărește numărul prietenilor din jurul său, gata oricînd a-i îndeplini orice dorință. Banii îi primea de la ziarul *l'Indépendance roumaine*: 400 de lei pe 10 art., sau de la cărțile sale, care se vindeau prin librării, dar și prin prieteni sau numeroșii săi elevi, risipiți în toată țara.

sept. 26 În seara acestei zile, prin mijlocirea prof. Gh. Alexici, se află în mijlocul studenților români care studiau la Budapesta și „ardeau de nerăbdare și dor de a cunoaște în persoană pe savantul profesor“.

sept. 29 La cererea a 60 de studenți, vorbește despre Mihai Viteazul, de la a cărui moarte se împlineau 300 de ani. Cuvintele de mulțumire sînt aduse de studenții Ion Lupaș și Octavian Goga.

sept. 30 Pleacă la Viena, unde va rămîne întreaga lună.

oct. Locuiește în Theresianumgasse, 31. Numeroase întreveneri cu bunul său prieten, savantul slavist ceh Jireček, pe atunci prof. la Univ. vineză. Ultimele două luni ale anului rămîne numai în București. Corespondența consemnează buna impresie făcută de cartea sa *Istoria lui Mihai Viteazul, pentru poporul românesc*. Augustin Bunea mărturisea: „Am citit această istorie, a cărei frumusețe m-a fermecat și cuprinsul m-a înduioșat“. A. C. Domșa vinde 50 ex. cititorilor din jurul Blajului, iar prof. V. Mihăilescu 100 ex. elevilor din Buzău. Și severul D. Onciul îl felicită „pentru Mihai Viteazul cel popular. Mi-a plăcut foarte mult. Se citește ca o epopee“. Apar primele 3 vol. din celebra sa col. *Studii și documente cu privire la istoria românilor*.

nov. 9 Al. Vlahuță îi scria: „Îți mulțumesc [...] pentru multele și adîncile adevăruri pe care ai știut să le relevezi în așa de puține vorbe, pentru viața nouă și curată pe care o deștepti în jurul d-tale, cu fiecare pagină, cu fiecare rînd pe care-l scrii. Dumnezeu să te ție sănătos și voios, pentru fericirea și înălțarea neamului nostru“.

dec. 7 A. Rubin, redactorul ziarului *l'Indépendance roumaine*, îi scrie că art. *l'Appel au travail des autres* a fost găsit cam pesimist și deci nu se va mai publica. N. I. răspunde: „V-am spus în iulie să nu începem ceea ce nu poate dura. Am consimțit fiindcă m-ați rugat“. Cu aceasta se pune capăt colaborării sale la ziarul de lb. franceză.

dec. 26 Gh. Alexici îi transmite ecourile conf. sale din **29 sept.**: „Cu atît mai mare e insufletirea între studenți. Dacă-ți succede ca să se întronizeze propunerea d-tale, ți-ai ridicat un monument, aere perennius“.

Anul 1901 marchează înfrățirea lui N. I. cu intelectualitatea transilvană. Cunoșcuse încă din 1898 pe cărturarii vîrstnici, în rostul lor din Brașov, Sibiu, Blaj, Bistrița, apoi tineretul studios, pentru care, potrivit aluziei de mai sus a lui Gh. Alexici, N. I. a urmărit să creeze o instituție la București; intenția este concretizată abia în 1908, prin Univ. populară din Vălenii de Munte.

Acest an marchează începutul preocupărilor sale privind istoria Transilvaniei prin *Un procès de dénationalisation. Etudes indépendantes d'un penseur isolé* (publicat în *l'Indépendance roumaine*, între 12 iul. și 30 nov. În aceeași perioadă tipărește: *Documente privitoare la Constantin Vodă Brâncoveanu; Scrierile Cantacuzinilor*; de asemenea a colaborat intens la *Convorbiri literare*, condusă acum de Ioan Bogdan, precum și la *Noua revistă română și Literatură și artă română*. Sub simbolul lui Mihai Viteazul, ele deschid acțiunea lui N.I. pusă mai întîi în slujba realizării unității culturale, apoi a celei statale a poporului român.

1902 An dominat de editarea unui mare nr. de doc. cuprinse în șapte vol., de legături tot mai numeroase și trainice cu intelectualitatea transilvană, dar și cu savanții din țările occidentale, în special cu cei din Germania și Franța, unde i se tipăreau lucrări de mare reputație științifică.

ian. 1 D. A. Sturdza îi trimite urări de o puternică trăire patriotică („Căci numai prin patrie avem ființa în lume“). Al. Callimachi îi subvenționează,

În continuare, opera științifică. Cărturarii Augustin Bunea, A. Bârseanu, Sextil Pușcariu, Gh. Alexici, ca și conducătorii soc. culturale, alături de N.I. au același crez și plan de lucru în promovarea unității spirituale și idealului național. Relațiile cu Ilarie Chendi sint dintre cele mai bune. Acesta îi aduce numeroase servicii în cadrul Acad., făcându-i, totodată, legătura cu tinerii studioși din Transilvania. Era un veritabil elev și secretar al lui N.I., ca și ceilalți bibliotecari ai Acad.: Nerva Hodoș, Al. Lapedatu, Vasile Pârvan și Remus Caracaș. Ch. Kohler, din Paris, menține legăturile prin scrisori reverențioase, în nota politeții franceze, privind colaborarea la *Revue de l'Orient latin*. Din Londra vin mulțumiri pentru lucrările ce li s-au trimis, ca și de la istoricii germani. În *Literarischer Zentralblatt für Deutschland* — nr. din ian. —, G. Weigand afirmă că România are în N.I. un erudit cu care trebuie să fie mândră: „Cu o școală metodică și cunoștințe foarte întinse, unite cu o putere de muncă ce te uimește”. Publică în *Convorbiri literare* o suită de art. privind *Istoria lui Mihai Viteazul*. La început de sec., „cu zori de speranțe nouă”, N. I. dedică o parte din ostelile sale figurii domnitorului, devenit, și prin măiastra pană a istoricului, simbol de luptă și speranțe. Își manifestă astfel „iubirea pentru trecut, pentru marile figuri de energie și sinceritate”.

febr. 2 Apare primul său art. în *Epoca*, invitat aici de Nicolae Filipescu; prin colaborarea sa — o cronică de luni și un art. de joi —, N. I. urmărea un triplu țel: problema unității naționale; prezentarea „istoriei contemporane a zilei, așa cum s-ar scrie peste o sută de ani în răgaz și pace, privind-o senin și de departe”; realizarea unui vehement rechizitoriu moravurilor corupte, partidelor istorice în descompunere și unor personalități culturale rătăcite și inactice.

febr. 6 Tipografia „Socec” primește spre imprimare vol. XII din col. Hurmuzaki, prin care se va înălța cel mai de preț monument voievodului întregitor de țară, Mihai Viteazul.

Din Veneția îi vin știri de la istoricul-archivar Ricardo Predelli și de la bizantinologul Brown.

mart. 4 Este primit de Carol I, iar la 12 a lunii de Ferdinand, prinț moștenitor, audiențe care, atunci și altă dată, nu i-au fost de nici un folos, după cum deseori avea să mărturisească.

apr. Apare *Sate și preoți din Ardeal*, prima istorie a Transilvaniei, carte de larg răsunet în epocă. În câteva zile cataloghează ms. și doc. mănăstirii Cernica. I se cer date biografice și o fotografie pentru *Enciclopedia franceză*.

mai În primele zile se află la Iași. Adresează un apel posesorilor de arh. pentru a i le pune la dispoziție spre cercetare și publicare. Primește răspunsuri favorabile de la: Barbu Știrbei, Gr. Cantacuzino, C. Brâncoveanu, Gh. Bibescu, P. P. Carp, Al. Marghiloman etc., cu care leagă și raporturi de prietenie, utile în multe privințe operei și acțiunilor sale. („Eu aveam timp pentru orice și pentru oricine”).

iun. Închiderea cursului univ. cu lecția *Starea Europei orientale în timpul lui Mihai Viteazul*. Deși extrem de ocupat, prof. era atașat de îndeletnicirile sale didactice, ținând un strâns contact cu studenții săi. A luat parte și la examenele unor licee de fete, școli particulare.

iul. 1 Ia ființă la Budapesta rev. *Luceafărul*, inițiată de Aurel P. Bănuțiu, având colaboratori pe studenții strinși în jurul lui N. I. În neuitata zi de 29 sept. 1901, la care se adaugă și scriitorii prezenți în paginile *Sămănătorului*. Programul rev. era stabilit, după mărturisirea lui O. Goga și O. Tăslăuanu, în scrisoarea ce le-a fost adresată de N. I.: „La dv. preocupările estetice nu trebuie să joace rolul de căpetenie și nu sințefi în așa împrejurări încît

să vă consacrați artei pure. Sînteți în luptă și trebuie să vă luptați [...] Puțini vă cunosc [...] Asupra românimii înstrăinate prin altă viață de stat, vorbiți-ne. Tipăriți poezii populare, povești, amintiri. Nu imitați, fiindcă nu aduce nici un folos, nu vă lăsați ispitiți de lucrurile ce ați citit la alții. Scrieți de la dv. din țară și de sufletul românesc de acolo".

Apar două lucrări: *Legăturile Principatelor române cu Ardealul de la 1601 — 1688. Povestiri și izvoade și Scènes et Histoire du passé roumain. Un procès de dénationalisation*.

1. iul. — aug. Luni petrecute în canicula bucureșteană, fiind reținut de corectura numeroaselor vol. în curs de tipărire.

aug. Spre sfîrșitul lunii este cu soția în Polonia; de aici merg la Berlin, Stockholm și Haga. Ruta călătoriei, precum și impresiile le aflăm în *Trei capitale nordice* din vol. *Pe drumuri depărtate* (1904). În Polonia a lucrat în Bibl. Czartoryski, unde avea prieteni pe istoricul Eug. Barwinski și pe arhivarul B. Biskupski, iar în Suedia, țară a cărei lb. îi era cunoscută, pe Theodor Westrin.

nov. — dec. „Lucra pe capete la istoria pe nemție", dar și la alt vol. de doc. interne. Cursul la Univ. îl ținea marțea și vinerea, iar seminarul joia. În tot timpul anului duc o campanie împotriva lui Gr. Tocilescu, Ilie Bărbulescu și I. Tanoviceanu. Ziarul *Patriotul* îl califică de „un pretins intelectual", în timp ce *Dorobanțul*, *Secolul*, *Conservatorul* și *Evenimentul* speculau sterila originea familiei sale. Între timp opera sa se impusese tinerilor cărturari din întreaga țară, iar în străinătate lucrările sale științifice se răspindeau în cercuri tot mai largi. De ziua vieții îi era: „Nu fac politica nimănui, n-aștept nimic de la nimeni și nu mă tem de nimeni. Ce am îmi ajunge și știu că nu mi se poate lua. Pe de altă parte, m-am deprins a privi trecutul, la cunoașterea căruia lucrez din înția mea tinerețe. Cel puțin astfel pot privi faptele zilnice nepărtinitor și în toată legătura lor independentă, de motive și urmări".

1903 ian. 5 Apare *Sămănătorul* „sub direcția unui comitet", iar art. de fond, semnat de Ilarie Chendi și intitulat *Semne bune*, este un apel către N. I. Criticul elogiaza istoria și personalitățile care i-au dat prestigiu. Afirmatia este exemplificată prin lucrarea despre Mihai Viteazul, care cuprinde cele mai poetice pagini ce s-au scris de la *Cîntarea României* încoace.

ian. Apare vol. *Cuvinte adevărate*, unde sînt strînse 33 art. tipărite în *Epoca*, de la 15 mart. pînă la 21 oct. 1902. Este lucrarea prin care se impune ca ziarist.

ian. 12 Il. Chendi reproduce din vol. citat art. *Românismul în Bucovina*. Este primul art. în rev., care, prin pana sa, deschide un nou curent în cultura românească. Temeiul acestor art. nu coboară din „postulate metafizice", ci din „ce văzusem cu ochii în hîrtia documentului și în sufletul oamenilor în viață, cercetați de la un capăt al pămîntului românesc la altul".

Ștefan Orășanu publică art. *Nicolae Iorga în Calendarul „Minerva"*. Elogiile lui sînt întărite și de scrisorile emenate de la cărturarii străini: E. Petit, G. Weigand, E. Picot, Ch. Kohler, C.J. Jireček, V. Lazzarini, la care se alătură conducătorii arh. din Paris, München, Viena, Haga, Ragusa, Belgrad, Veneția, Milano.

ian. 22 Un savant bulgar îi cere lămuriri de istorie universală. Karl Lamprecht și V. Tille sînt captivați de *Istoria românilor*, căreia N. I. îi dedicase o muncă istovitoare în tot cursul anului. Ca și Lamprecht, N. I. cercetează dezvoltarea morală și materială a poporului, și nu a statului român.

febr. 10 Apare vol. *Acte relative la războaiele și cuceririle lui Mihai Viteazul*, operă monumentală de 1280 p., în care sînt cuprinse 1871 doc. culese timp de 10 ani din arh. din Veneția, Milano, Roma, Neapole, Parma, Viena, Innsbruck, Graz, Berna, Cracovia, Varșovia, Budapesta.

În trei săptămîni, N. I. alcătuiește și tipărește *Prinos lui D. A. Sturdza la împlinirea celor șaptezeci de ani*, oferit la 25 febr. Din vol. reținem studiul său *Despre adunarea și tipărirea izvoarelor relative la istoria românilor* (127 p.), în care este prezentată critic și evolutiv istoriografia română. Munca de depistare a mărturiilor trecutului în toată țara continuă. I se trimit doc. din orașele oltene, apoi din Buzău, Focșani, Fălticeni, Vaslui, Iași, Botoșani, Roman, Broșteni.

mart. Începutul de strînsă colaborare cu Spiru Haret, Elena Văcărescu, Artur Gorovei, George Popovici.

apr. Lună dăruită editării doc.

mai 4 Chemat de Il. Chendi și Șt. O. Iosif, începe colaborarea regulată la *Sămănătorul* (cu un art. și o cronică în fiecare număr) prin art. *Cu prilejul dispariției „Tribunei“*. Elementele dominante în art. din *Sămănătorul* sînt: problema Transilvaniei, misiunea poetului în societate, sinceritatea cu tine însuși, lupta împotriva imitației, fără a fi împotriva trad., impunerea unei culturi naționale. Se continuă polemicile din *l'Indépendance roumaine* și *Epoca*; deschide acea impresionantă galerie de portrete din *Oameni cari au fost*. Colaboratorii rev. sînt de pe toate meleagurile românești. Nucleul îl formau: N. Iorga, Il. Chendi, Șt. O. Iosif, M. Sadoveanu, Em. Gârleanu, I. Scurtu, C. Sandu-Aldea, V. Pop etc. La început colaborau și Ovid Densusianu și Simion Mehedinți.

mai Apare un nou vol. de doc., semnificativ din multe puncte de vedere: *Cărți domnești, zapise și răvașe*. Scurta prefață conține ideile sale călăuzitoare în editarea doc., venind să întregască studiul apărut în vol. închinat lui D. A. Sturdza, la care se adaugă și cele spuse în *Note critice asupra culegerilor de documente interne românești*.

iul.—sept. După suferințele unei puternice gripe, în loc de a călători prin străinătate, așa cum a făcut între 1890 și 1902, străbate țara de la Severin la Dorohoi, apoi cu vaporul de la Brăila pînă la Severin, cu un popas de o zi la Belgard. Scopul călătoriei era să-și cunoască țara nu numai din studii și doc., apoi să transmită impresiile sale directe acelor care sînt obișnuiți să se cultive prin carte. Pornind din Severin, vizitează fiecare oraș oltean, apoi pe cele muntene, de la Slatina și pînă la Rîmnicu Sărat. Bucureștiul și împrejurimile ocupă un loc special. Așezările moldovenești sînt privite cu nostalgia anilor copilăriei, în special Botoșanii, Romanul și Iașii. Revine la București pentru cîteva zile, chemat de corecturile lucrărilor sale întîrziate, după care pleacă la Brăila. Cu șlepul „Domnul Tudor“ străbate Delta pînă la Sulina.

oct. Pe un vapor al companiei ungurești de navigație pornește „în susul Dunării“, călătorind pînă la Severin. În cursul călătoriei, care nu a fost de agrement, a cercetat și transcris numeroase doc. din col. de stat și particulare. Astfel a poposit 3 zile la Tg. Jiu, unde „a copiat și rezumat“ 320 doc. dintre 1501 și 1833, puse la dispoziția sa de Al. Ștefulescu. Alte acte a aflat la liceul din Tr. Severin și în arh. episcopiei de la Rîmnicu Vlcea. La Cîmpulung este primit de prof. Șapcaliu, în casa căruia copiază 29 doc. Tot aici i se oferă alte „vechituri“ de prof. G. Ionescu, Gr. N. Balotă.

În *Luceafărul* apare un art. al lui Sextil Pușcariu în care arată că „filologia românească nu se poate învăța nici în Pesta, nici în Cluj. De aceea, propu-

nerea genialului nostru Iorga de a trimite pe toți aceia care vor deveni dascăli de lb. română la București e cea dintâi care ar trebui urmată“.

oct. 18 Izbucnește un nou conflict între N. I. și Acad., provocat de polemica cu Gr. Tocilescu.

nov. 12 Este o zi de durere pentru N. I. prin moartea bunului său prieten Ștefan Orășanu, pe care-l plînge „în singurătatea durerii mele“. Tot pe atunci se stinge din viață, la 80 de ani, unchiul său, „cuconu Iancu Iorga“, în urma unei paralizii. Cheltuielile de înmormîntare sînt suportate de ilustrul său nepot.

nov. 26 O. Goga și O. Tăslăuanu, în numele rev. *Luceafărul*, aduc jurămintul de credință crezului „sămănătorist“, mărturisind că au drept stea călăuzitoare cuvintele lui N. I. „Scrieți de la dv. din țară și din sufletul românesc de acolo“. După un an și jumătate fac apel la cel ce „poartă în dreapta sa sceptorul culturii noastre: îndrăznim a vă cere și ocrotirea părintească, rugîndu-vă să ne dați sprijinul moral modestei noastre reviste în felul în care veți găsi de cuviință“.

1904 ian. În primele zile apare cartea de drumetie prin țară *Drumuri și orașe din România*. Tot din primele zile ale anului sînt scrisorile lui K. Lamprecht și V. Tille cu privire la *Istoria românilor*, scrisă de N.I. în lb. germană (revizuită, din punctul de vedere al lb., de George Popovici, apoi de V. Tille). Presa germană o și anunță. În țară și în străinătate iau ființă numeroase soc. culturale, toate primind cărți și indemnuri din partea istoricului. Un învățător din jud. Arad vrea cu plată lunară *Istoria literaturii române*, în timp ce un român din America achită în dolari abonamentul la *Sămănătorul*. **ian. 11** Augustin Bunea își manifestă prin scris toată stima și admirația pentru opera savantului său prieten. La aceeași dată, E. Lovinescu îi dedică teza sa de licență, *O chestiune de sintaxă latină*.

ian. 19 Spiru Haret aprobă tipărirea de către „Casa Școalelor“ a *Istoriei lui Ștefan cel Mare*.

ian. 20 Apare rev. *Paloda literară*, condusă, în spirit sămănătorist, de poetul Dimitrie Nanu, și tot în ian. *Junimea literară*, sub direcția lui Ion Nistor și George Tofan, legați indestructibil de opera lui N.I.

febr. 11 Spiru Haret mulțumește lui N.I. pentru ideea de a comemora la 2 iul. pe Ștefan cel Mare; în cursul aceleiași luni (25 febr.) se stabilește programul festivităților.

mart. 15 Se tipărește primul nr. al rev. *Făt-Frumos*, sub conducerea lui Emil Gârleanu, avînd colaboratori permanenți pe: D. Nanu, A. Măndru, G. Tutoveanu, I. Adam, I. Ciocîrlan, Corneliu Moldovan, M. Sadoveanu, Șt. Petică.

mart. Apare partea a II-a din *Cărți domnești, zapise și răsăse*, închinată „amintirii iubite a lui Ștefan Orășanu“. Vol. este întocmit pe baza doc. primite în urma apelului publicat în *Epoca* și celor depistate în timpul călătoriei întreprinse în țară în vara și toamna anului 1903.

apr. Lună de corecturi la istoria românilor în lb. germană și a altor lucrări în lb. română. Cercul sămănătorist se lărgeste, iar rev. pătrunde tot mai adînc în rîndurile tineretului, mai ales peste Carpați, așa cum ne-o mărturisesc numeroasele scrisori venite de acolo, de la: I. Agărbiceanu, I. Pop-Reteganul, Al. Țiplea, Romulus Căndea etc.

mai Se află în librării *Istoria lui Ștefan cel Mare povestită neamului românesc*, carte de mare elan patriotic.

iun. Lună de examene, închiderea anului univ., dar mai ales de pregătire, împreună cu Spiru Haret, a festivităților închinată voievodului moldovean.

iul. 2 Ziua morții lui Ștefan cel Mare. Un mare „alai“ s-a desfășurat la București,

În costume de epocă realizate de pictorul Costin Petrescu, sub îndrumarea lui N. I.

N. I. reia activitatea sa științifică din cadrul Acad. Române prin comunicarea ținută în ședința solemnă despre *Ștefan cel Mare, Mihai Viteazul și Mitropolia Ardealului*. Comunicarea a avut un mare ecou, mai ales asupra cărturarilor ardeleni, prin caracterul științific, dar și prin firul călăuzitor ce a condus generația epocii spre ideea desăvârșirii unității statale.

iul. 8 Din aula Acad., N. I. ia drumul Putnei: „Aici, vineri spre seară, 3 iulie, îngusta biserică, scnteia de făclii, fiind plină de lume îmbrăcată de sărbătoare: țărani, intelectualitatea bucovineană, în frunte cu bătrînul baron Hurmuzaki, fruntași ai vieții din România, profesori, studenți, D. Onciul și Nicolae Iorga cu scriitorii de la *Sămănătorul*“. A vorbit istoricul bucovinean Dimitrie Onciul; N. I. împarte sătenilor cărțile sale privind pe Vodă Ștefan.

iul. 4 La Suceava, unde cu prilejul aceleiași comemorări cuvîntă Eusebiu Popovici. Apoi este oaspetele istoricului D. Dan, în com. Straja, unde ține o cuvîntare. Festivitățile din nordul Moldovei au avut un răsunet extraordinar, alcătuiind „un moment de cutremurare a conștiinței naționale“ (vezi N. I., *Pomenirea lui Ștefan cel Mare*, Buc., 1905). Străbate din nou țara, de astă dată spre a cunoaște și cerceta viața satelor și mănăstirile, vestite monumente istorice și de artă. („Vream să cunosc ținuturile României supt o îndoită înfățișare: aceea a satelor de astăzi și a naturii de care sînt înconjurate și aceea a frumuseții istorice, întrupată în mînăstiri și biserici, cea mai scumpă și rară, cea mai adevărată și originală a lor podoabă.“) Cele 3 luni de drumetie sînt o adevărată desfătare sufletească (trăind între țărani, „m-am simțit oricînd ca între oamenii cei mai vrednici, mai de omenie și mai gata de ajutor“). Călătoria începe de pe meleagurile locurilor natale. Străbate sat de sat. Trece Siretul, apoi trăsura îl duce prin satele din jurul Hîrlăului. Urmează Cotnarii cu așezările lui Despot, Tîrgu Frumos și mănăstirile din jurul Iașiului. Cu trăsura lui „moș Costache“, fratele Zulniei Iorga, colindă tot ținutul Vasluiului. În cele din urmă, însoțit de învățători și dascăli, vizitează mai toate satele moldovene. Ținuturile muntenesti sînt străbătute mai în grabă. În Oltenia călătoria o începe în primăvară cu lunca Oltului. Ia apoi drumul de munte; vizitează Hurezu, Bistrița și Arnota. Ajunge la Calafat, după care trece Dunărea, vizitînd Vidinul. Peste tot este preocupat de inscripțiile bisericilor și mănăstirilor, pe care le va aduna într-o lucrare specială.

aug. Apare al treilea vol. din *Cărți domnești*, alcătuit în timpul călătoriilor prin țară. Vol. cuprinde doc. puse la dispoziție de cărturarii cu care a legat prietenie, aflați la: Rîmnicu Sărat, Roman, Focșani, Botoșani, Galați, Vaslui, Dorohoi, Fălticeni, Sinaia, Rîmnicu Vîlcea etc. Drept introducere publică *Istoria literaturii religioase a românilor pînă la 1688*.

oct. 3 Începe să publice *Cugetări în Sămănătorul*, la început nesemnate. Tot pe atunci apar: *Correspondența lui Știrbei Vodă* (655 p.), o broșură despre Veniamin Costachi, precum și art. sale din *Luceafărul*, strîine în *Mărunișuri istorice culese în Ungaria*.

nov. 15 Publică în *Făt Frumos* art. *Curentul nou*: „Astăzi sînt trei reviste tinere care înfățișează curentul cel nou în literatura și cugetarea românească. *Făt Frumos* din Birlad stă la mijloc, între *Sămănătorul* bucureștean și *Luceafărul* din Budapesta. Aproape orice se cuprinde într-una din aceste reviste ar putea să-și afle locul și în celelalte două“.

nov. 26 Comunicare la Acad.: *Cteva manuscripte și documente din țară și din străinătate relative la istoria românilor*, privind pe Calinic, patriarh de Constantinopol, fost și episcop de Brăila.

dec. 17 Altă comunicare: *Viața lui Alexandru Vodă Callimachi, domn al Moldovei, cu prilejul descoperirii testamentului său*.

Insemnările de călătorie pe meleagurile europene sînt adunate în vol. *Pe drumuri depărtate*. Apar aici impresii despre: Ragusa, Triest, Miramare, Veneția, Ferrara, Parma, Pavia, Genova, Neapole, Brindisi, Bari și Florența. În acest an, N. Filipescu a căutat să-l aducă la conducerea ziarului *Epoca* și a Partidului Conservator. Dintr-o scrisoare, nedată, aflăm că este invitat la Brăila spre a-și pune candidatura de deputat la colegiul II, ca „independent”. După încetarea activității lui Titu Maiorescu la *Epoca*, și Simion Mehedinți făcea apel la N. I. să preia conducerea ziarului, aceasta fiind „o adevărată bucurie pentru toți cei care văd în politică o problemă culturală”. În cele 54 art. apărute în *Sămănătorul*, la care se adaugă inf. bibliografice din „Cronica”, rev. prezintă noua „direcție” literară, culturală, adesea socială și politică cu scopul afirmării noastre în civilizația lumii. Constant, omagiază opera lui Eminescu, simbol al cugetului și luptei poporului. Istoricul își află temeiul în viața celor mulți, țărani, considerați păstrătorii înaltelor virtuți ale națiunii noastre. Creația lor îl reține în mod deosebit. Promovează „cultul familiei”, păstrătoare de lb. și datini. Se apleacă cu nesat asupra literaturii orig., acordîndu-i, teoretic și practic, prioritate în fața diverselor formule cosmopolite (deși recomandă: „Cetește mult, călătorește mult”). Dintre toți povestitorii români socoate că cel mai talentat pe M. Sadoveanu; din mărturisirile acestuia aflăm că în „toate simbelele era acasă la Iorga adunarea redacției și a unor din colaboratori”, printre care și tinerii studenți Vasile Pârvan și Al. Lapedatu. Bune raporturi cu bizantinologii Al. Vasiliev, K. Krumbacher și cu romanistul G. Weigand.

1905 ian. La Brașov, locuind în vila Kires din Cacova de Sus, 11. Lucra la *Brașovul și românii*. Legăturile sale cu viața socială, politică și culturală a Transilvaniei prind trînicie. Elie Dăianu îi cere colaborarea pentru *Răvașul* întru „împlinirea chemării sale în partea aceasta a Ardealului, unde spiritul străin a pătruns mai adînc”. Augustin Bunea îi trimite de Anul Nou urarea: „Să-ți țină viața în lungimi de zile și sănătatea nestrămutată”. Al. Tiplea din Beiuș subliniază într-o scrisoare (17 ian.) rolul jucat de opera lui N. I. în trezirea conștiinței naționale a românilor de peste munți. „Bunul renume al d-tale — afirma la rîndul lui I. Pop-Reteganul — a ajuns de mult pînă în țara noastră”.

Apare vol. *Sate și mănăstiri din România*, adevărată frescă a peisajului rural. („N-a fost vale, n-a fost povîrniș de deal, n-a fost colț de lume unde să nu fi pătruns astfel [...], era o inițiere aproape completă în realitățile pămîntului românesc liber, și în ce privește pitorescul, și în ce privește monumentele. dar și în ce privește oamenii, cu tot felul de a fi”. La întrebarea ce vor face țărani năuiciți de lipsuri, răspunsul și-l dă singur: „Vor strînge de gît p-a cei ce au”.) Apare, de asemenea, *Oameni și fapte din trecutul românesc*, precum și *Viața lui Alexandru Vodă Callimachi*.

febr. 1 Apare *Viața nouă*, sub conducerea lui Ovid Densusianu, rev. anti-sămănătoristă.

febr. 18 Comunicare la Acad. despre *Îndreptări și întregiri la istoria românilor după acte descoperite în arhivele săsești*.

mart. 11 Comunicare la Acad. despre *Nichifor Dascăluș, exarh patriarhal și legăturile lui cu țările noastre*.

apr. 4 A treia comunicare privind *Viașa și domnia lui Barbu Dimitrie Știrbei*.

apr. 14 Apare vol. I din *Inscripții din bisericile României*, carte de pisanii, săpate în piatră și făcute „totdeauna cu o evlavie, cu o iubire, cu o înțelegere deosebită”, avind o mare însemnătate istorică, „căci ele lămuresc asupra tuturor oamenilor ce au îndeplinit în trecutul nostru o sarcină însemnată”. În duminica Floriilor se află la Suceava, în casa prof. Eusebiu Popovici, unde cunoaște pe Vasile Bumbac. Străbate toată Moldova de nord, avind drept călăuză pe tinerii cărturari din partea locului. Poposește până la „cea din urmă bisericuță” și în căsuțele țăranilor, păstrători prin veacuri ai lb., portului și obiceiurilor. După două săptămîni de peregrinări, ultimul popas este în casa bătrînului Sbiera. De aici, însoțit de Iancu Flondor, trece prin Boian în Rusia, unde va rămîne timp de 10 zile. Aceste călătorii porneau din „o neapărată nevoie de a cunoaște și de a spune și altora despre satele și oamenii acestora, frumoși, voinici cu căciula înfiptă mîndru prin care se ține un neam întreg”.

Prin intermediul lui Brown, N. I. ducă tratative în cursul lunilor mart. și apr. cu editorul Dent din Londra spre a tipări *Istoria Imperiului bizantin*, care va apărea în 1907.

apr. 16 Ia parte la o șezătoare literară în orașul său natal, fiind însoțit de scriitorii de la *Sămănătorul*. Conferențiază despre *Ce a fost și ce sînt Botoșanii*.

mai Apare vol. *Brașovul și românii*, urmat de *Gînduri și sfaturi ale unui om ca oricare altul*. „Minunatul” volumaș, cum îl denumea M. Sadoveanu pe acesta din urmă, cuprinde experiența d-vo viață prinsă în tipare concise și desăvîrșit poetice. Autorul *Cugetărilor* e sarcastic și totodată sentențios, polemist cu o mare doză de ironie, fără a atinge caricaturalul. E un intuitiv, în sensul burghezo-bourgeois. De aici pornesc luminile, cu referire la morală, cultul muncii, înfierarea viciilor umane, la artă, știință, concept politic, școală, carte. El dă artei, literaturii, un rol social și încă unul de primul rang. E un mare patriot, opus șovinului: „scăzînd altă nație, n-o înalți pe a ta”. Un popor se înalță prin cultură, școală, literatură, totul avînd un scop final, acela de a fi util neamului tău. N. I. a fost cum s-a definit: „un om cult... o minte deschisă către bunătate și frumusețe”.

Prin intermediul lui N. I., Al. Callimachi, Barbu Știrbei și Eliza Marghiloman sprijină tipărirea rev. *Făt Frumos*. De acum dorează și admirația neînmurită a Elizei Marghiloman, născută Știrbei, pentru opera lui N. I.; de la ea va primi mai tirziu un substanțial sprijin material pentru publicarea rev. sale. Cu Socac încheie contracte pentru *Istoria evului mediu* în 2 000 ex., primind imediat 1 400 de lei; alte 2 000 ex. se trag din *Istoria românilor în chipuri și icoane*, remunerat fiind cu 900 de lei.

mai—iun.—iul. Luni de lucru în casa sa din str. Buzești, întrerupte de examene la Univ. și la unele licee de stat și particulare. Ia parte la ședințele Acad. cînd sînt aleși membri titulari D. Onciul, Ludovic Mrazec și dr. G. Marinescu.

iun. 27 Primește cu vorbe de laudă pe cei 1 500 de „iunaci” bulgari (luptători tineri împotriva stăpînirii otomane), considerați de N. I. „oameni voinici, disciplinați, cuviincioși în cel mai înalt grad, mîndri de ei, de țara și de poporul lor”. La un congres al învățătorilor se întîlnește cu Spiru Haret, cel care — după cum afirmă N. I. — „a impus principiul că școala satelor trebuie să fie cea dintîi datorie a statului”.

iul. 10 Apare *Istoria românilor în chipuri și icoane*, adevărată „introducere în istoria noastră culturală”.

aug. Apare în 2 vol. *Geschichte des Rumänischen Volkes im Rahmen seiner Staatsbildungen* în col. condusă de Karl Lamprecht. În prefață, N. I. preci-

zează că studiul este alcătuit prin folosirea „imparțială a izvoarelor autentice”, că a urmărit dezvoltarea națiunii române nu în personalitățile ei, ci pentru observarea „națiunii însăși ca ființă viețuitoare și să-i urmăresc mersul ei launtric”. Istoria țării este pusă „în legătură cu popoarele învecinate”.

Apare *Storia del soggiorno di Carlo XII in Turchia*.

aug. 4 Sosirea la Sibiu; vizitează apoi peste 150 de localități din Transilvania, în răgazul a 3 luni, urmărind a explora viața celor 3 000 000 de români, care-și cereau drepturile lor naționale. Constatările au fost pentru istoric „o nouă revelație, și una din cele mai bogate și mai puternice”. Este invitatul de onoare la serbările „Astrei” între 5 și 15 aug.: devine cronicarul tuturor sărbătorilor și festivităților, publicând art. în *Sămănătorul*. Festivitățile au un mare răsunet. La ele participă români din toate colțurile țării. N. I. este omniprezent, dominând orice acțiune, fiind înconjurat de stima și iubirea tuturor. Vizitează com.: Săliște, Râșinari, Orlat. Serbările, socotește N.I., „au lăsat amintiri de o frumusețe trainică, ce se vor adăugi la visteria sufletească a neamului”.

aug. 20 La Brașov, unde ia parte la căsătoria lui Sextil Pușcariu, înconjurat de toată elita intelectuală locală.

aug. 25—nov. 12 De la Brașov pleacă în colindul cel mare al frumoasei Transilvanii, la Lugoj și în Maramureș. Rodul acestei drumeții, precum și itinerarul urmat se află în două lucrări: *Neamul românesc în Ardeal și Țara Ungurească* (2 vol., cu 750 p.) și *Scrisori și inscripții ardeleni și maramureșene* (2 vol., cu 714 p.). Inventariază cărțile din bisericile a 154 de localități. N. I. pune accentul pe însemnările făcute în cuprinsul cărților de cărturarii anonimi ai vechii culturi transilvane. Lipsind din București, primește numeroase scrisori. Elevul Tudor Pamfile îi scrie despre o lucrare a sa de folc. Romulus Cândea îi cere gratuit *Sămănătorul*. Poetul G. Rotici, N. Firu, Andrei Rădulescu, George Oprescu, Maria Cunțan, Rădulescu-Codin sînt în corespondență cu tînărul savant, care nu ezită a le satisface doleanțele. La 23 oct., Ion Lupaș înmînează lui N. I. ex. „de onoare” al *Poeziilor* lui Goga, din dorința poetului. Recenzia lui N. I. apărută în *Sămănătorul* la 30 oct. este primul imn închinat marelui poet al dezrobirii („E revărsarea în forme create năpraznic a unei dureri care s-a grămădit clipă de clipă într-un suflet neobișnuit de simțitor la singeroasele jigniri ale dreptății și mîndriei neamului său”).

nov. 15 Apare *Curentul nou*, rev. condusă de H. Sanielevici, autorul unei susținute campanii împotriva „sămănătorismului”.

dec. 5 Apare rev. *Ramuri*, sub conducerea lui C. Șaban-Făgețel și D. Tomescu. Rev. se consideră o „ramură” a *Sămănătorului*.

dec. 6 De ziua numelui, istoricul primește, pentru prima dată, sute de telegrame-felicitări de la: I. Slavici, Al. Vlahuță, O. Goga, I. Lupaș, V. Pârvan, C. Giurescu, de la cărturarii sibieni și blăjeni, de la numeroși dascăli și studenți.

În *Sămănătorul* răspunde celor care dau o interpretare eronată „curentului” inițiat de dînsul (*Împotriva clevetirilor*). Afirmă că nu ignoră literaturile străine, ci excesul și reaua selecție. Este o necesitate vitală „de a da neamului românesc o literatură care să pornească de la el, de la ceea ce e mai caracteristic în el și de a da în același timp literaturii universale, în formele cele mai bune ale ei, un capitol nou și original”. Nu caută să impună o literatură țărănească fiindcă „*Sămănătorul* e o revistă fără constrângere, fără legi și regulamente, o revistă de bună frăție modestă”. Dar iubirea pentru viață și firea țăranelui — spune N. I. — s-a impus de la sine lui M. Eminescu, I. Creangă, I. Slavici, G. Coșbuc, pictorului N. Grigorescu, compozitorilor

G. Musicescu, D. Chiriac, I. Vidu. Iubirea pentru trecutul românesc s-a manifestat, de asemenea, la numeroși scriitori. Nu urmărește să facă o rev. personală, ci să determine „un curent în legătură cu ce am moștenit mai scump din trecut, cu ce avem mai scump astăzi, cu ce trebuie să urmărim mai ales în viitor“.

dec. 22 Impresionantă scrisoare a unui învățător din Gura Humorului (pe atunci sub stăpânire austro-ungară) prin care îi cere sprijinul: „Ne trebuie un steag frumos, pe care să jure copiii că vor învăța românește, scrie, citi, lucra, simți“.

Urări trimise de: G. Weigand, A. D. Xenopol, C. Stere, Eliza Marghiloman, Apostol Culea, D. N. Ciotori, Corneliu Moldovan, Rusu-Șirianu, Ana Odo-bescu, studenți români din Budapesta.

1906 ian. La Sibiu (din dec. 1905), locuind la Hotelul „Împăratul romanilor“, lucrează la vol. *Scrisori de boieri și scrisori de oșteni și munteni către casa de negoț sibiană Hagi Pop*. În puținul timp liber ia contact cu cărturarii sibieni, vizitând și satele învecinate. Cărțile sale au o largă circulație. La Sibiu se vindeau 100 ex. din rev. sa. Colaborează la vol. închinat lui G. Monod, fostul său prof. de la Paris. Al. Callimachi îl socotește „cel mai mare erudit al țării mele“.

În art. din *Sămănătorul* (1 ian.) definește *Ce este „Sămănătorul“* — replică la criticile adversarilor săi. Subliniază, între altele, că literatura publicată de rev. oglindește omul și societatea, adresându-se poporului român, neîn-țeles „metafizic“, fiind „acea ființă uriașă care e în stăpânirea unei moșteniri, a unui patrimoniu de tradiții, de datine, de istorie trăită“, alcătuiind adevă-rata lui originalitate.

febr. 17 Ia parte la congresul Partidului Conservator, unde ține primul său discurs politic.

febr. Lună de studiu.

mart. 5 Protestează împotriva programării de conf. în franceză la Ateneul Român, cerînd intelectualității să se adreseze auditoriului în lb. țării.

mart. 6 Comunicare la Acad. despre *Scriptorii bisericești ai sec. XVIII și XIX*. La Iași apare *Viața românească*; printre colaboratori aflăm pe Al. Vlahuță, M. Sadoveanu, Artur Stavri. Sînt recenzate operele sămănătoriș-tilor, cu referiri la N. I.

Studenții manifestă împotriva reprezentării unei piese boulevardiste, în lb. franceză, pe scena Teatrului Național.

mart. 10 Publică un protest relativ la spectacolele de lb. franceză programate pentru 12 și 15 mart. pe scena Naționalului de Soc. „Obolul“.

mart. 12 Tipărește în *Epoca* un apel, intitulat *O rugămintă*, către Soc. „Obolul“ de a renunța la spectacole, îndemnînd publicul să nu vină la Teatrul Național. Opinia publică și presa aprobă campania declanșată. Ateneul refuză însă a-i pune lui N. I. sala la dispoziție pentru o conf. Ține pe culoarele Univ. conf. *Despre drepturile limbii naționale în statul modern*, elogiu adus graiului străbun, socotit „temeiul vieții oricărui popor“. După conf., la care au luat parte studenți, scriitori, intelectuali de toate categoriile, are loc o mare manifestare la Ateneu, culminînd cu anularea unei cuvîntări de lb. franceză.

mart 13 La ora 6 seara, în sala „Eintracht“ (singura ce i s-a oferit), ține o vibrantă conf. patriotică. Puternic ecou, comentat în art. de D. Anghel, M. Sadoveanu, Em. Gârleanu. Studenții au manifestat, spectacolul de la Ateneul Român nu s-a mai ținut, armata a intervenit, iar Teatrul Național s-a trans-format în spital. Manifestațiile de protest, la care au luat parte și muncitori, au zguduit puternic capitala țării și partidele politice. S-a cerut, ca

mai tirziu în 1907, arestarea „instigatorului”; N.I. dă lămuriri în *Epoca* și în *Universul*.

mart. 15 *Tribuna* publică un protest al lui I. Slavici, în care blamează boierimea și intervenția armată ordonată de oficialitate. A. Vlahuță adresează o chemare scriitorilor și intelectualilor pentru a crea „solidaritatea națională” întemeiată pe „adîncă iubire a limbii strămoșești, unirea în același gînd și grai românesc a toată suflarea neamului nostru”. Chemarea este semnată de 41 de scriitori și intelectuali, printre care: G. Coșbuc, M. Sadoveanu, St.O. Iosif, E. Lovinescu. În apărarea ideilor lui N. I. se alătură și B.P. Hasdeu, N. Gane, cercul rev. *Viața românească*.

mart. 16 Mari adunări de protest și de solidaritate cu N.I. ale corpului didactic din București, Iași, Craiova. La Craiova N.I. ia cuvîntul.

Ține o comunicare la Acad. despre *Scriitori mireni*.

mart. 19 Grandioasă manifestare la Iași. N.I. ține unul din marile discursuri ale îndelungatei sale cariere de orator. Pune bazele soc. „Frăția bunilor români”

mart. 20 Mare adunare la București, în sala „Dacia”. Vorbesc: B.Șt. Delavrancea, I. Slavici și N.I. (istoricul evenimentelor din 18 mart. este relatat în *Lupta pentru limba românească*).

mart. 24—mai 7 Șezători organizate de N.I. la: Craiova (24 mart.); Iași (7 apr.); Galați (9 apr.); Botoșani (16 apr.); Giurgiu (25 apr.); Cîmpulung (27 apr.); Alexandria (7 mai); după această dată la Roman, Bacău, Fălticeni, Tulcea.

mai 10 Apare primul nr. din ziarul *Neamul românesc*. Sprijinul material îl primește de la prof., foștii săi studenți, dar mai ales de la Nicolae Filipescu și George Știrbei. Formatul este al *Sămănătorului*, dar conținutul are caracter politic și de informare în toate domeniile de activitate; numeroase notițe sînt culese de corespondenți voluntari, tineri intelectuali din țară și străinătate. Apare joia și duminica. Programul pune accentul pe ideea demnității naționale și independenței.

mai 20 Din nou la Sibiu spre a lua parte la sfințirea Catedralei. Luni după-amiază, în a treia zi a festivităților, vorbește despre *Cultura și literatura românească de astăzi*. „Cuvintele d-lui Iorga — afirmă I. Lupaș — au produs mai ales în rîndurile tinerimei o însuflețire nemaipomenită”.

Pleacă la Craiova, luînd cu sine pe O. Goga și I. Lupaș, la care se alătură și Corneliu Moldovan. Aici vorbește despre *Ce am făcut și ce trebuie să facem* (întemeierea României democratice a tuturor românilor; cultură comună etc.). În *Luceafărul* apare *Scurtă privire asupra vieții neamului nostru*, vibrantă prezentare a evoluției poporului român prin milenii.

iun. 9 A treia comunicare la Acad. despre *Scriitorii greci*. În aceeași zi, comunicarea *Contribuții la istoria învățămîntului în țară și în străinătate (1780—1830)*.

iun.—iul. În București, lucrînd la *Istoria Imperiului bizantin* și la organizarea ziarului său.

iun. 18 *Cronica* și *Telegraful român* răspîndesc știrea că ar fi grav bolnav. Panică în rîndurile intelectualilor transilvăneni. Știrea se dezmințe și spiritele se liniștesc.

iun. 20 Comunicare la Acad.: *Un boier oltean la Karlsbad în 1796—1797: călătoria lui Barbu Știrbei în Apus*.

iul. Drum la Constantinopol, prin Tîrnovo, Plevna, Sofia, Filipopol, Adrianopol. Locuiește la Hotelul „Kraeker”. Lucrează în arh., dar vizitează și orașul, fiind însoțit de prietenul său E. Petit, conducătorul rev. *L'Echos d'Orient*.

Sfârșitul lunii În București, ia parte la primirea transilvănenilor, bănățenilor și bucovinenilor. Din Lugoj sosesc peste 1 000 de țărani și orașeni. („Iorga a fost tot timpul cu noi“.)

iul. 27 Încep festivitățile soc. corale „Carmen“; sînt prezente corurile din Banat, Munții Apuseni, Săliște, Orăștie, Oradea, Beiuș, „Junii din Brașov“. Presa recunoaște că N.I. are o profundă înfrîurire asupra oaspeților prin *Sămănătorul*, *Neamul românesc* și *Luceafărul*. „Bucureștii din această vară 1906 — scria N.I. — deveniseră în adevăr *Capitala poporului românesc* [...] țînta mea părea ajunsă, hotarul nu aștepta decît cel dinții vînt de război ca să cadă“.

sep. 7—9 La Brașov, la adunarea generală a „Astrei“, în mijlocul celor mai buni prieteni ai săi: Andrei Bărseanu, Partenie Cosma, Octavian Goga, Vasile Goldiș, Sextil Pușcariu, Al. Vaida, Zaharia Bărsan, Ioan Lupaș, I. Papazu, Gh. Dima.

oct. 11 Se celebrează în com. Săliște căsătoria tinărului istoric Ion Lupaș cu Ana Bloțiu.

oct. 14 În mitropolia Sibiului se cunună poetul O. Goga cu fiica lui Partenie Cosma. Nun: A. Vlahuță.

oct. 15 Elogiu adus lui Sextil Pușcariu odată cu numirea sa ca prof. univ. (O. Goga, I. Lupaș, S. Pușcariu, V. Goldiș, I. Agârbiceanu, G. Rotică, I. Pop-Retegănuș, mai tinerii: Al. Tiplea, Romulus Căndea, George Tofan, mai vîrstnicii: Augustin Bunea, Andrei Bărseanu, I. Vulcan, I. Dăianu îndemnau pe N.I. la acțiune, susținîndu-i opera de purificare morală și unitate sufletească și națională cu românii de peste Carpați.)

La Iași, însoțind pe bucovinenii (aduși de N.I. prin C. Morariu) la dezvelirea statuii lui Vasile Alecsandri. Ultimul art. în *Sămănătorul*, intitulat *Risipa bogățiilor artistice*.

oct. 20 Comunicare la Acad.: *Cărți și scriitori români din veacurile XVII—XIX*.

oct. 22 În *Sămănătorul* apare o notiță care anunță retragerea sa („Multele d-sale sarcini îl împiedică de a mai fi directorul revistei“ ș.a.).

oct. 28 Seara începe la Univ. un curs liber de *istoria literaturii române*, audiat de studenți și un numeros public venit din afară. Tot atunci anunță apariția rev. *Floarea darurilor*, începînd cu 1 ian.

dec. 6 Primește de ziua sa sute de felicitări și urări de la prof., studenți, elevi, învățători (multe din ele sînt trimise din Transilvania).

dec. 17 La Craiova, vorbind despre *Orașele oltene și mai ales Craiova în veacul al XVIII-lea*.

Ziarul *Neamul românesc* dezbate mai ales problema românilor din Transilvania, apoi starea de mizerie a poporului, prevestind răscoalele țărănești. Între colaboratorii ziarului sînt mulți tineri debutanți ajuși mai tîrziu frunțași ai vieții spirituale și politice: Andrei Rădulescu, Virgil Madgearu, Ion Răducanu, Gr. Trancu-Iași, Gh. Tătărescu, N. Bănescu, D.N. Ciotori, I. Mihalache, Sextil Pușcariu, N. Cantuniar, Elena Farago ș.a.

dec. 24 Apare în *Neamul românesc* art. *Stîntem noi șovini?*, în care N.I. definește termenul de „naționalism“ și „patriotism“ în sens umanitar și de înțelegere între popoare.

În cursul anului, bogată activitate științifică, concretizată în 17 cărți, între care numeroase vol. de doc.

Retras la Fălticeni, M. Sadoveanu recunoaște în N.I. pe conducătorul spiritual al generației sale: „Dumneavoastră nu ne puteți fi decît un prieten“.

1907 ian. Apare rev. *Floarea darurilor*, în continuarea acțiunii sale de la *Sămănătorul*. Temeiul rev. celei noi este prezentarea literaturii vechi, necunoscută de public

și chiar de intelectuali, a literaturilor străine prin studii și publicarea de trad.; atenție literaturii populare.

În primele zile ale anului ia parte la Congresul învățătorilor care a avut loc la Focșani, unde ține o conf. Le cere să nu se supună partidelor politice și să îndeplinească fiecare în satul său și „o operă economică”.

ian. 24 La Craiova, conferințind în fața unui imens public despre Unirea de la 1859.

Polemică cu C. Stere în scrisori privind *Viața românească și Neamul românesc*. Ziarul lui N.I. se tipărea în 3 650—3 750 ex., iar *Floarea darurilor* în 1 800 ex.

febr. 15 Publică art. *Chemarea Ligii*, reprezentând totodată intrarea sa în Liga Culturală. Acțiunea de înviorare a asoc. pornește de la secțiile ei din provincie: Craiova, Brăila, Giurgiu.

febr. 18 *Neamul românesc* anunță „răscoală pentru pământ la Rădăuți (Dorohoi)”; ulterior, în alt nr. se menționează: „Țăranii de pe Hîrlău se mișcă”. Astfel de note sînt prezente în ziarul lui N.I., la rubrica „Chestia țărănească”. Cărțile sale sînt recenzate în rev. străine; *Istoria literaturii religioase* este prezentată în *Revue d'histoire ecclésiastique*.

mart. 1 N.I. în *Neamul românesc* cu privire la românii transilvăneni: „Școala lor e clădită pe stîncă, biserica lor are temelii adînci, viața lor e sprijinită și ocrotită din toate părțile; un spirit binefăcător, spiritul culturii, străjuiește pentru dinșii”. În același nr., o bogăție de informații asupra mișcărilor țărănești începute pe moșiile de la Flămînzii, Deleni, Poiana, Uriceni, Prisăcani, Lătăi, Prăjani, Rădeni, toate din jud. Botoșani.

mart. 4 Primul art. din *Neamul românesc* despre răscoalele țărănești („De vreme ce nu li se dă cînd se cuvine pămîntul de care au nevoie, cu un preț pe care să-l poată plăti [...] să nădăjduim că măcar acum cîrmuirea se va încredința că e datoră a face altceva decît să împrăște cu gloanțele și să înțepe cu baionetele”).

mart. 8 În *Neamul românesc*, art. *Dumnezeu să-i ierte*, fulminant blestem prin care înfierează boierimea și ciocoimea. („În vecii vecilor, cît va mai dăinui suflarea românească pe acest pămînt, să nu-i ierte Dumnezeu pe netrebnicii și pe făcătorii de rele. Să fie în casa lor atîta belșug ca în bordeiele celor ce au murit, atîta fericire în viața lor cît a fost în viața celor ce s-au zvîrcolit de gloanțe”).

mart. 11 Art. lui N.I. privind răscoalele: *Ce este astăzi orașul și ținutul Botoșanilor? — Răscoalele țărănești și partidele politice*. („Într-un loc, în două, în trei, — se ucide românul cu pușca ostașilor României. Ce blestem, Doamne, ce nenorocire, ce catastrofă! [...] Ce rușine, ce rușine, Doamne al Dreptăților, ce rușine!”)

mart. 15 Art. *Datoria de astăzi și Cronica mișcărilor țărănești — Ce s-a petrecut pînă acum*, semnate de N.I. în *Neamul românesc*.

mart. 18 *Fiiți drepti!* Art. adresat celor care au urmărit să-l împuște. („Voi care aveți insulta și amenințarea pe buză, care căutați cu arma în mînă răzbunarea în acest București al nostru, căruia pînă acum nu-i lipsea pacea socială și veselia și care a ajuns astăzi o taină de desperați — cetiți aceste rînduri și veți recunoaște marea dreptate ce stă în ele.”)

mart. 25 Art. *Datoria noastră*; cuprinde programul său politic: în afară de partide să realizeze o singură Românie cu toți românii la un loc. În același nr. deschide o listă de subscripție „pentru orfanii și văduvele nenorocite ale răsculaților ce au fost împușcați”. N.I. donează 1 000 de lei.

apr. 1 Art. de N.I. 13 *Mart. 1907 în România și 4 August 1789 în Franța*. De asemenea, notița: „Bătrînul învățat B.P. Hasdeu și-a dat silința de a mai veni la Academie pentru sesiunea generală. Foarte slăbit, el a căzut

de pe scaun în cursul ședinței de marți. Din nenorocire, patriarhul filologiei și istoriei românești ar fi foarte grav bolnav“.

C. Stere este numit prefect de Iași, iar **N.I.** aprobă toate acțiunile acestuia. **apr. 8 Art. Adevărata Craiova?**, în care descrie rolul nefast al celor 40 de milionari din orașul Băniei, în opoziție cu atitudinea celor 43 prof. protestatari. În fruntea acestora din urmă sînt elevii săi Vasile Mihăilescu și N. Bănescu, arestați și amenințați cu moartea. „Din cafenele ies oameni cu privire de fiară care strigă «Dau zece mii de lei să se împuște canalia de Iorga»...” **mai 6—10** Primele manifeste politice ale lui **N. I.** în vederea alegerii sale ca deputat: *Către alegătorii din orașe* (cere să se facă dreptate țărănimii); *Către învățători și preoți* („Ați fost învinuiți că sînteți instigatori, că voi dați foc satelor [...] dar voi sînteți de fapt cei dinții oameni din satele noastre”); *Către opinia publică* („Să iasă, să se adune, să vorbească, să lupte în aceste alegeri pentru cei ce au drept la votul lor”). Chemări către alegători de a vota pe „românii buni”, „românii adevărați”, printre aceștia fiind: **N. I.**, **N. Răutu**, **C. Stere**, **dr. I. Lupu** etc. Tot atunci au candidat la Dolj **N. Titulescu**, la Tecuci **I. Bianu**, la Fălțiceni **Gh. Panu**. **N. I.** se prezintă în fața alegătorilor în mai multe orașe din țară, printre care: Iași, Botoșani, Brăila.

mai 21 *Către ieșeni*, cuvinte de mulțumire pentru cei 1 157 „de oameni de inimă care mă trimît în Parlamentul de muncă pentru reforme, făcînd dintr-un vis nobil o realitate folositoare“.

28 mai **N. I.** este ales pentru prima dată deputat. De acum începe cariera sa politică. Descrie *Cea dintîi zi a Parlamentului (Neamul românesc, (10;iun.):* „Alegerea d-tale înseamnă începutul unei ere nouă” — îi scrie **dr. I. Cantacuzino**.

iun. 10 Ales în comitetul de conducere al Ligii Culturale, instituție pe care o va conduce pînă la **27 nov. 1940**.

iun. 12 Prima cuvîntare a sa în Camera deputaților, vorbind în numele celor 4 000 000 de români care nu aveau dreptul de a face politică; cere amnistierea celor arestați la 1907.

iul. De acum pînă în toamnă locuiește la Vălenii de Munte, lucrînd intens la *Istoria imperiului otoman* (cu drepturile de autor de la *Istoria bisericii române* cumpără aici o casă pe locul unde s-a înălțat apoi tipografia sa). **aug.** Apare în *Neamul românesc* prima notiță despre „orașelul Văleni“.

aug. 12 Un strigăt de bucurie pentru amnistierea țărănilor votată de Parlament (vezi **N. I.** în *Neamul românesc*, p. 449).

sept. La începutul lunii ia parte la Congresul prof. ținut în București. Apare *The Byzantin empire*, în Editura „Dent” din Londra. **K. Lamprecht** regretă că lucrarea nu a apărut în col. sa, iar **Ch. Diehl** o consideră una din cele mai bune ce s-au realizat pînă atunci.

sept. 2 În *Floarea darurilor* semnează necrologul lui **B. P. Hasdeu**, inclînindu-se cu pietate în fața mormîntului celui ce „a fost frumos, a fost iubit, a fost mîndru, a gustat larg din miera cerească a gloriei“.

Vizitează mănăstirile Suzana și Cheia.

oct. Apare primul vol. din *Istoria literaturii românești în veacul al XIX-lea*.

oct. 28 *Educația națională și literatura militantă*, publicat în *Floarea darurilor*. („E ceasul literaturii militante, și nu al literaturii pierdute în visuri mistice sau în capricii imorale, nici al suspinărilor melancolice și nici al mercantilismului american.”)

nov., duminică 4, 11 dimineața — **N. I.** inaugurează la Iași în str. Mutu (Tătărași) cea dintîi bibl. populară din acest oraș. Donează 3 000 de cărți, iar pentru întreținerea bibl. pune la dispoziție indemnizația sa de deputat.

nov. Începe cursul liber de istoria literaturii române la Univ. Aceste acțiuni reprezintă recunoștința sa pentru votul dat de ieșeni în alegerea de deputat. Cu acest prilej vizitează Iașiul și toate monumentele istorice din împrejurimi, pe care le descrie în *Floarea darurilor*.

dec. Apare primul *calendar* al Ligii Culturale întocmit de N. I., calendar de educație patriotică. Sfârșitul lunii. Încetează apariția rev. *Floarea darurilor*.

1908 ian. *Neamul românesc* va apărea de 3 ori pe săptămână, cu ilustrații de pictorul D. Stoica, publicând și literatură. Tot aici este elogiată „conf. ținută la școala de adulți din Slatina de prof. univ. N. Titulescu“.

Cumpără la Văleni un alt imobil, devenit azi casă memorială.

ian. 16 Explicații privitoare la plecarea sa de la *Sămănătorul*: nu a putut plăti colaborările; neînțelegerea cu grupul venit de la *Făt Frumos*; plecarea unor colaboratori către alte rev., în special la *Viața românească* (unde li se plătea colaborarea) etc.

ian. 24 Prima „declarație de program naționalist-democrat“.

febr. 28 „Trebuie să dăm societății acesteia în București un Muzeu, în care să se vadă întreg trecutul nostru, să se oglindească toată viața noastră națională“.

Prezent în Camera deputaților prin cuvântări și interpelări.

apr. Apare primul vol. din *Geschichte des osmanischen Reiches* în aceeași editură în care s-a tipărit și *Istoria românilor* și în aceeași col. condusă de Karl Lamprecht. Carte de mare răsunet în istoriografia europeană, fiind — după D. Cantemir, A. Hammer și J. W. Zinkeisen — al patrulea istoric care a scris sinteza vieții acelei puteri ce a frământat întreaga Europă timp de mai multe secole. Cartea îl consacră, fiind socotit de savanții străini fruntaș al istoriografiei europene.

apr. 13 De la această dată, *Neamul românesc* va fi imprimat în tipografia din Vălenii de Munte, tipografie care va purta denumirea ca și ziarul, de *Neamul românesc*.

apr. 18 Părăsește definitiv locuința din str. Buzești, 46, mutându-se în casa lui din Vălenii de Munte. De aici va veni săptămânal la cursurile univ., precum și la ședințele Parlamentului.

apr. 20 Se deschide expoziția istorică din Iași organizată de N. I. pentru românii bucovineni. Tot el face cronica vizitei bucovinenilor în Iași, unde vor rămâne 3 zile. Peste 600 de bucovineni sînt primiți la Burdujeni; la Iași li se face o primire ca în basme. De la Iași vor face un pelerinaj la mormîntul domnitorului Al. I. Cuza, de la Ruginoasa.

mai 13 *Ce este naționalismul?*. (Elogiu pămîntului strămoșesc: „Anteu odioară datoră puterea sa pămîntului-părinte, pe care-l înțarea de cite ori, în trînta sa cu dușmanul, se atîngea de dinsul. De el nu ne despărțim însă noi niciodată [...] Aici sîntem, cugetăm, simțim și lucrăm pentru cele de aici, pe care le știm mai bine decît ceilalți și totuși le studiem mai stăruitor decît ei. E simplu, dar solid și rodnic.“)

mai 21 Inaugurarea tipografiei din Văleni, urmînd pilda lui I. Eliade, Gh. Asachi, M. Kogălniceanu: „Două sînt materialele de care e nevoie pentru clădirea și împodobirea *Neamului românesc*: fierul muncii, care se găsește jos, pe care nu-l disprețuiește nimeni și înaintea căruia ne închinăm și noi, aurul culturii care strălucește deasupra acestei construcții de fier“.

mai 25—27 Serbările din Bucovina: ia parte la serbările soc. „Junimea“ împreună cu: M. Sadoveanu, St. O. Iosif, D. Anghel, S. Mehedinți, C. Stere, D. Onciul, I. Nistor, D. Dan, Eusebiu Popovici. Pelerinaj la Putna, unde,

a avut loc comemorarea lui Ștefan cel Mare. În ziua de 27 mai a vorbit N. I., urmat de scriitorii „sămănătoriști“.

iun. 1—2 Congresul Ligii Culturale la Galați. N. I. conferențiază despre situația românilor din Transilvania. Pune bazele bibl. Ligii, la sediul său din București, donând 10 000 vol. Creează bibl. la toate secțiile Ligii.

Apare *Istoria românilor*, manual școlar care va cunoaște o largă circulație.

iun. 8 Închide cursul de istoria literaturii române ținut la Univ. din Iași.

iun. 11 Apare în *Neamul românesc* înștiințarea deschiderii cursurilor de vară de la Vălenii de Munte, ținute de: N. I., Gh. M. Murgoci, V. Bogrea, N. Dobrescu, Șt. Bogdan, Al. Lapedatu etc.

iul. 2 În ziua comemorării morții lui Ștefan cel Mare are loc inaugurarea Univ. populare din Văleni prin lecția lui N. I. privind romanitatea noastră (continuitatea în Dacia; formarea lb. române). Cursurile s-au deschis la cererea bucovinenilor, cu prilejul vizitei de la Iași. Participă mulți tineri din Transilvania. Cursurile au urmărit crearea unui curent de solidaritate națională. („Credem că sîntem cu toții un singur neam de o admirabilă unitate. Că am avut o cultură originală, comună tuturor, ale cărei tradiții nu trebuie uitate. Că, astfel, pe baza lor trebuie să dăm întregii nații o cultură modernă cu valoare proprie“.)

iul. 2—2 aug. Cursuri la Văleni.

sept. — oct. Două luni dedicate numai muncii sale științifice: pregătirea *Istoriei imperiului otoman*, vol. II; tipărirea *Istoriei literaturii române sec. XIX*, vol. II; *Istoriei bisericii române*, vol. I; vol. *Inscripțiile din bisericile României*, tom. II; *Manualului de istorie universală*. Odată cu începerea activității tipografiei publică numeroase ed. din opera lui: Gh. Asachi, V. Alecsandri, D. Bolintineanu, I. Catina, N. Istrati, D. Petrino.

oct. 17 seara Mare adunare a Ligii în sala „Dacia“ din București. N. I. vorbește despre *Cultura națională și politica națională*. Se votează o moțiune prin care se ia apărarea micilor puteri în fața politicii imperialiste habsburgice. Se critică politica externă a regelui Carol I, opacă, inaptă de a apăra soarta celor 4 000 000 de români din Transilvania. Se cere pregătirea statului românesc pentru „apropierea de vecinii săi din Peninsula Balcanică“, în vederea dobîndirii locului ce i se cuvine ca „vechea vatră a culturii și libertății în Răsăritul Europei“.

nov. La început de lună, din nou la Iași.

dec. 25 Apare primul nr. din *Neamul românesc literar*. În „Cuvînt înainte“: „El n-are partid literar, n-are săgetători anonimi, n-are mandarina și bonzi, și n-are Dalai-Lama. Pentru plăcerea și învățătura publicului, tipărim numai articole, poezii și nuvele care să-i poată folosi. Iar, ca normă, avem una singură, de care nu m-am despărțit niciodată: Exprimarea sinceră a sufletului românesc în forme de adevăr“.

1909 ian. 4 La Rîmnicu Sărat, unde inaugurează ciclul de conf. al soc. „Vasile Alecsandri“, vorbind despre trecutul acestui oraș.

ian. 11 Polemică, în continuare, cu *Viața românească* în jurul recenziei lui Brackelmann privind *Istoria imperiului otoman*. De fapt, istoricul german afirmă că N. I. „stăpînește izvoarele apusene, bizantine și slave privitoare la istoria Peninsulei Balcanice ca nimeni altul“ și că „a reușit a schița un tablou foarte veridic și colorat al întinderii puterii osmane în Rumelia“. (O altă recenzie privind același studiu apare în *Revue historique*, scrisă de L. Bréhier. Și G. Weigand, de asemenea, este în admirația lucrărilor științifice ale lui N. I.)

Schimb de scrisori cu contele Bellegarde. Austriacul, deputat bucovinean,

perfect cunoscător al lb. și istoriei românești, interzice lui N. I. să conferențeze la Cîmpulungul moldovenesc pe ziua de 12 ian., considerîndu-l „acel politician al României care s-a manifestat în timpul din urmă în patria sa cu toată energia ca cel mai aprig dușman al unei politici de prietenie cu Austria“ (de fapt imperiul habsburgic). N. I. răspunde: „Veneam să vorbesc de trecutul nostru, pe care nici o putere din lume nu ni-l poate răpi, nici nu-l poate împiedica de a ni da îndemnuri și speranțe“.

ian. 14 Impresionant discurs în Cameră, comemorînd 50 de ani de la Unirea Principatelor.

ian. 24 Nr. din *Neamul românesc* închinat Domnului Unirii și colaboratorilor săi. Prin: *Să dăm Iașului fondul jubiliar „Cuza-Vodă“*, N. I. impune o statuie și un muzeu. Ziarul deschide o listă de subscripție, N. I. fiind primul care donează (100 de lei). (La sfîrșitul anului s-au adunat 12 000 de lei.) Ține la Iași un discurs despre 24 Ianuarie. Din inițiativa sa, Liga Culturală organizează în toată țara uriașe manifestări închinete Unirii și lui Cuza. Publică numeroase studii și art. pe aceeași temă și editează frumosul vol.: *Poezii ale scriitorilor din epoca Unirii*. Conferențiază în mai multe orașe din țară. Elevii săi din Craiova iau inițiativa ridicării unui monument al lui Al. I. Cuza.

febr. 6 Acțiunea sa nu este bine văzută de unele partide politice, fiind socotită ca o mișcare anticarlistă. Răspunde prin art. *În apărare*.

Neamul românesc consemnează în tot cursul lunii mișcarea de comemorare a lui Al. I. Cuza desfășurată în întreaga țară.

Amplu art.: *Din viața Maramureșului românesc*, prilejuit de culegerea folclorică a lui Tit Bud.

mart. 2 Susține în Cameră înființarea *Comisiei istorice a României*.

apr. 5 În *Neamul românesc*, necrologul Doamnei Elena Cuza, „a cărei viață întreagă înseamnă uitare de sine, iertare pentru alții, binefacere ascunsă de lume“.

Publică o frumoasă ed. a *Poeziilor lirice* ale lui V. Alecsandri. Polemică cu G. Ibrăileanu cu privire la *Istoria literaturii române în sec. XIX*, al cărei ultim vol. (al 3-lea) apare în acest an. Conferențiază la Huși despre Al. I. Cuza.

apr. 26 Art. *Unui doritor de altă critică* precizează rolul lui T. Maiorescu, C. Dobrogeanu-Gherea și N. I. în critica literară.

mai 13 Art. *Ce e „Viața românească?“*

mai 15 Invitat la festivitățile Univ. din Leipzig.

mai 17 Din nou *În chestia crimelor din mart. 1907*. Apare vol. II din *Istoria bisericii române*. Un mare nr. de studenți bulgari în țară, fapt în care N. I. vede un gest de prietenie între cele două popoare vecine.

mai 17—19 La Iași Congresul Ligii Culturale. Participă delegați din toată țara. (Scopul Ligii era întreținerea legăturilor de comunitate sufletească și de unitate a conștiinței între românii din deosebite ținuturi.) N. I. face elogiul culturii: „Prin cartea românească ne-am simțit un singur popor în vremuri de tot vechi“. În program se stabilesc: editarea de cărți pe înțelesul poporului, prin care să „se poată trezi conștiința națională în sârăcii neamului“; redactarea unui *Calendar*, ținerea de șezători, conf.; răspîndirea de cărți poștale ilustrate cu figuri și monumente ilustre ale poporului; ridicarea unui Palat al Ligii în București, în str. Schitu Măgureanu. Întîlniri cu românii de pretutindeni. Crearea de burse pentru românii aflați sub stăpînire străină. Acțiuni de protest față de politica imperiului cezaro-crăiesc, în apărarea românilor aflați sub nedreapta lui stăpînire. La congres iau parte și „toate societățile de meseriași, sute de muncitori a căror față aspră — după

cum remarcă N. I. — lasă totuși să se străvadă înțelegere pentru însemnătatea morală a zilei și a căror inimă simțitoare și bună se bucura cu adevărat de rolul ce li se împărțise la această serbare, care, fiind serbare de cultură, nu putea fi decât serbare de muncă și cerea deci respect pentru cei care o dau cu mai puțin folos pentru dinșii și cu mai mult spor pentru neam“.

mai 22 Bolnav.

mai 24 *Neamul românesc* publică actul de expulzare a lui N. I. din Bucovina. Plecînd de la Iași cu 38 de persoane spre a vizita Suceava, este oprit în ziua de 1 iun. (st. n.) de „a călca pe teritoriul austriac, din motive de ordine publică“.

În contra expulzării are loc o interpelare a deputaților români și italiceni din Parlamentul de la Viena la 10 iun. Protest al studenților români din Paris, printre care E. Lovinescu.

iun. 21 Prima întrunire a grupării politice inițiate de N. I. în orașul Brăila. Majoritatea participanților o alcătuiesc cărturarii. Tema conf. au constituit-o răscoala din 1907, drepturile țaranului asupra pămîntului și rolul ce i se cuvine în politica statului român. Programul prevede: „Noi sîntem pentru proprietatea mică, care muncește și nu pentru proprietatea mare, care nu muncește“; împroprietărirea; vot universal; crearea de școli practice de industrie și comerț; crearea unui credit industrial și comercial; „apropierea Universităților de dezvoltare și nevoile actuale ale neamului și autonomia lor“; îmbunătățirea salarizării corpului didactic; încurajarea mișcării artistice naționale; întărirea armatei române etc.

O altă întrunire publică la Craiova, prezent fiind și N. I.

iul. Reîncep cursurile de la Văleni, ținute de prof., învățători și scriitori în fața unui mare nr. de români, veniți mai ales de peste hotare. (Cursurile durează pînă la 1 aug.)

iul. 22 Soc. „Junimea“ din Viena imprimă timbre cu portretul lui N. I. aug. 7 *Neamul românesc* publică darea de seamă intitulată: *Jubileul de la Lipsa și românii* (cu prilejul unei jumătăți de mileniu de la crearea Univ. din Leipzig); se menționează că decanul fac. de filosofie, prof. W. Seeliger, „a citat la serbarea de la «Wandelhalle», printre cei mai celebri foști studenți, pe N. I., „marele orientalist și istoric al românilor“. (Acesta avea aici, printre alții, doi buni prieteni, savanții K. Lamprecht și G. Weigand.)

oct. 4 *Neamul românesc* închină 35 p. amintirii lui A. Șaguna, reluînd numeroase art. ale lui N. I.

oct. 17 Deschide cursul la Univ., despre *Ideile și partidele politice ale epocii contemporane*.

oct. 27 Întrunire politică la Iași, unde afirmă că se sprijină pe „suferințele mulțimelor sărace și fără drepturi ale poporului nostru“.

Apare *Calendarul „Neamului românesc“*, consacrat Unirii de la 1859.

nov. 8 Cu prilejul „pomenirii lui Mihai Viteazul“, N. I. face un pelerinaj la mormîntul voievodului însoțit de sute de participanți din București, Ploiești, Pitești și din alte localități. A vorbit despre *Înnoșăturile ce le dă Mihai Viteazul*.

nov. 9 V. Pârvan invită pe N. I. la inaugurarea cursului său univ. *Chestia națională: datoria României și a românilor neliberi* — conf. ținută la Galați de N. I., în care afirmă: „Solidaritatea națională [...] s-o întemeiem pe dreptate, s-o clădim cu iubire, s-o încununăm cu credințe și speranțe“.

nov. 10 Belmont îi cere colaborarea la *Lexicon Meyer*, care programa publicarea istoriei mai multor popoare.

nov. 21 *Legăturile dintre stat și societate*, conf. ținută la Tecuci.

nov. 22 *Pe ce se poate sprijini un popor*, cuvîntare ținută la Burdujeni. În aceeași zi: *Ce este o graniță*, conf. la Dorohoi. Tot atunci apare art. lui N. I.: *Sărbătorirea d-lui Măiorescu* (jignit de adversari, marele critic părăsise Univ. N. I. face elogiul prof. și omului de știință).

nov. 30 Se stinge din viață cărturarul și patriotul Augustin Bunea, unul dintre cei mai buni prieteni ai lui N. I.; istoricul publică, ca ultim omagiu, *În amintirea prietenului Augustin Bunea*.

nov. 29 Conf. ținută la Huși.

dec. 6 Citim în *Neamul românesc*: „Sintem informați că d. N. Iorga va demisiona de la Universitate, de la Academie și-și va părăsi activitatea științifică”. Motivul: „tăgăduirea chemării sale ca istoric” de către unii deputați în Parlament (ironie adresată deputaților în cauză).

dec. 8 *Românii și străinii*, conf. ținută la Giurgiu. În același nr. din *Neamul românesc*, necrologul făcut marelui bizantinolog Karl Krumbacher. („Ne cuprindea în vastul cerc al atenției sale luminoase. Pentru știința noastră și reprezentanții ei, el a avut o simpatie care nu se va șterge din inima celor ce au fost onorați de dinsele.”)

dec. 16 *La legea asociațiunilor de muncitori. Ce trebuie păturii noastre muncitoare și ce-i dă guvernul*, cuvîntare rostită în Cameră.

dec. 20 *Sentiment național și idee națională*, conf. ținută la Rîmnicu Sărat.

dec. 25 În *Neamul românesc* apare protestul lui N. I. la arestarea lui O. Goga în momentul în care poetul pleca din Pesta la Paris (motivul arestării îl constituise publicarea art. *Demnitate anonimă* în *Lupta* nr. 222 — ziar ce apărea la Budapesta — elogiul adus de O. Goga activității științifice și patriotice a lui N. I.). Apare vol. al XVI-lea din *Studii și documente cu privire la istoria românilor*. De asemenea, vol. al II-lea din *Geschichte des Osmanischen Reiches*.

În tot cursul anului a apărut, cu periodicitate lunară, *Neamul românesc literar*, avînd colaboratori pe: N. I., N. Bănescu, G. Rotică, Elena Farago, I. Agârbiceanu, Aron Cotruș, G. Topârceanu, C. Ardeleanu, C. A. Giulescu, I. N. Soricu, D. N. Ciotori, Oreste, A. A. Naum, R. Cioflec, Ioan Adam, N. Vulovici, P. C. Sergescu, Mihail Gaspar, Eugen Revent, N. Cartoian, C. Moisil, Alex. Morariu, C. Manolache, C. Rădulescu-Codin, G. Tofan. Tot în 1909 a apărut primul vol. de discursuri politice ale lui N. I., intitulat *În era reformelor*. Colaborează la *Studium Lipsiense*, închinat fostului său prof. Karl Lamprecht, prin *Der lateinischen Westen und der byzantinische Osten in ihren Wechselbeziehungen während des Mittelalters*.

1910 ian. Conduce 3 publicații periodice: *Neamul românesc*, care apare zilnic, afară de miercuri, cînd apare *Neamul românesc pentru popor* (acesta avînd ca motto: „Prin lege la dreptate; prin lumină la fericire”), și simbăta: *Neamul românesc literar*.

ian. 9 *Cum poate ajunge cineva om rău în România*, conf. ținută la Pitești.

ian. 11 *Ce reprezentăm în Dobrogea*, conf. ținută la Tulcea.

ian. 15 Prin Liga Culturală, scoate un vol. de 200 p. închinat amintirii lui Augustin Bunea.

Festival al Ligii Culturale la Ateneul Român: conf. N. I. *Cele din urmă evenimente din viața neamului*. (Astfel de festivaluri vor avea loc în fiecare lună.)

ian. 18 *Tradiția în politica românilor de dincolo*, conf. la Focșani.

ian. 24 *Cuza și Kogălniceanu*, conf. la Brăila.

febr. Numeroase cuvîntări și interpelări în Cameră.

- febr. 19 Răspunsul lui N. I. în *Neamul românesc* la calomniile din ziarul *Gross-Österreich*.
- febr. 21 *Ce e „patria“?*, conf. la Roman, în cadrul soc. „Miron Costin“.
- Un nou festival al Ligii la Ateneu; conferențiază N. I.
- mart. 24 *Adevăr și contrafacere*, conf. la Slatina.
- mart. 28 *Datoriile noastre față de cultura națională*, conf. la Zimnicea cu prilejul inaugurării bibl. populare din localitate.
- mart. 29 *Neamul românesc* este consacrat în întregime conf. naționale din Sibiu. În aceeași zi, N. I. se afla la Tg. Jiu, conferențind despre *Tudor Vladimirescu și Andreas Hofer*.
- apr. 12 Apare vol. I din *Istoria armatei românești*. Totodată și ed. *Învățăturile lui Neagoe Basarab*.
- apr. 18 Necrolog „marelui binefăcător al culturii românești: Vasile Stroescu“.
- Apare vol. III din *Istoria imperiului otoman*.
- apr. 23—25 Primul Congres al Partidului Național-Democrat, prezentându-se un program alcătuit din 49 de puncte.
- apr. 29 *Învățăturile mării*, conf. la Constanța.
- mai 2 *Învățătorii trecutului*, conf. la Vaslui.
- mai 3 3 *Mai 1848*, conf. la București, în cadrul Ligii Culturale.
- mai 4 Apare *Studii și documente*, vol. al XVIII-lea.
- mai 18 Depune încă 12 722 de lei pentru fondul Al. I. Cuza. (Monumentul Domnitorului este executat de Raffaello Romanelli și costă 72 000 de lei.)
- mai 21 Inaugurarea Muzeului „Simu“.
- mai 21—22 Congresul Ligii Culturale la Ploiești.
- mai 26 Ales membru activ al Acad. Române. Primește numeroase felicitări.
- iun. 20 *Națiune și clasă*, conf. la Brăila.
- iul. Cursuri la Văleni. N. I. conferențiază despre *Istoria românilor după spusele călătorilor români; Balada populară*. De față transilvăneni, bănățeni, români din toată țara. (În corespondența N. I. se află numeroase scrisori ale tinerilor din Transilvania prin care cereau ajutor bănesc și cărți. Unii dintre aceștia se aflau în închisorile imperiului habsburgic. Între altele, N. I. le trimite *Istoria românilor* în 10 000 ex., purtând o copertă falsă, cu titlul *De-ale noastre* sau *Cultura cartofilor, după cele mai noi metode, traducere din limba maghiară*. Ca și cărțile, rev. lui N. I. erau interzise în Transilvania. De aceea, și *Neamul românesc* era expediat sub diferite titluri: *Primăvara, Toamna* etc. În același an s-au mai trimis: *Din faptele străbunilor, Cuvtările lui Kogălniceanu, Scrisorile lui Kogălniceanu, Scrisorile și mesagiile lui Vodă Cuza*.)
- iul. 10 N. I. editează *Peregrinus Transilvanus* de I. Codru-Drăgușanu, scriitor pînă atunci necunoscut.
- iul. 25 *Pierderi naționale și lipsuri naționale*, conf. la Cîmpina. Tot aici are loc, în aceeași zi, un concurs de costume naționale.
- iul. 31 Închiderea cursurilor de la Văleni; excursie la Snagov.
- aug. 7 Primește vizita unui mare grup de studenți și prof. turci, veniți din Constantinopol.
- aug. 14 La Piatra Neamț.
- aug. 16 *Cultura de azi*, conf. la Tg. Neamț.
- sept. 5 *A știi carte*, conf. la Drăgășani.
- sept. 26 Înființează o secție a Ligii Culturale la Călărași. Vorbește despre: *Iredentism și diplomație*. Apare *Viața femeilor în trecutul românesc*.
- oct. Apare *Balada populară, originea și ciclurile ei*, precum și vol. XIX din *Studii și documente*.
- nov. *Calendarul Ligii Culturale* pe 1911.

nov. 26 Conferențiază la Ateneul Român despre *Administrația în timpul domniei lui Cuza* în folosul ridicării statuii la Iași. Colaborează la vol. închinat lui Michele Amari prin: *Cenni sulle relazioni tra l'Abisinia e l'Europa cattolica nei secoli XIV—XV*, în care N. I. publica primul text al lb. vorbite de etiopieni, descoperit în arh. din Florența.

În corespondența anului aflăm scrisori de la Dino Muratore, Nino Tomassio, Luigi Bonelli, V. Lazzarini, H. F. Helmolt, K. Lamprecht, V. Tille, Jean Reinhard, Brown. Elevii de liceu Aron Cotruș și I. Clopoșel îi cer sprijinul spre a li se tipări versurile de început. Virgil Madgearu, Ion Răducanu, V. Bogrea, I. Agârbiceanu, I. Lupaș colaborează la *Neamul românesc*. I. Nistor, N. Cartojan, Gr. Trancu-Iași, Cezar Papacostea, Victor Eftimiu, Isidor Ieșan, Vasile Goldiș sînt în jurul savantului. Are legături cu românii din America.

În acest an a publicat 33 de cărți.

1911 ian. Primește felicitări și scrisori care relevă relațiile sale științifice cu savanți germani, cu tineri cărturari din Transilvania, prieteni.

ian. 5 Ion Precup din Budapesta: „Ne ținem de datorință a Vă aduce sincerile noastre mulțumite pentru ajutorul ce ni-ați dat acest an în cîștigarea unei culturi naționale cît mai temeinice”. Vasile Pârvan, N. Cartojan, N. Șerban, Gh. Tofan, I. Nistor, G. Rotici, C. Moraru, Th. Kirileanu, C. Manolache, I. Dăianu colaborează la rev. lui N. I. sau îi cer colaborarea la periodicele lor. Clubul român din Viena îi trimite 100 de mărci poștale cu figura sa (prin vinzarea lor urmărea „să edifice” o „casă națională spre a fi de folos națiunii”).

ian. 6 Începe să publice în *Neamul românesc* prima sa drama istorică, *Mihai Viteazul*, cu pseudonimul „M. Vlad”.

ian. 14 Comunicare la Acad.: *Ceva despre ocupația austriacă în anii 1789 — 1791*.

ian. — febr. 22 Campania electorală în vederea alegerilor; vorbește la București, Iași, Fălticeni, Botoșani, Brăila, Galați și Ploiești. Nu întrunește nr. necesar de voturi pentru a fi ales deputat. (Va fi ales peste un an).

Face nenumărate donații de cărți bibl. din țară și din străinătate. Întreține strînse relații cu toate soc. culturale și cu toți folcloriștii din țară.

În *Tribuna* apare conf. *Ce-i lipsește poporului românesc?* (despre „virtutea solidarității naționale”).

mart. 15 Jubileul Italiei: 40 de ani de cînd trupele lui Victor Emanuel au ocupat Roma și 50 de ani de la realizarea unității sale.

apr. Situația disperată a poetului D. Anghel: i-a ars locuința, bolnav, internat în spital. La apelul poetului, N. I. îi ia apărarea. (Erau prieteni din 1889.)

mai 8 Apare *Breve storia dei Rumeni con speciale considerazione delle relazioni coll'Italia pubblicata in occasione delle feste del cinquantenario italiano*. Omagio di un popolo fratello ed amico da parte della „Lega di Cultura” Rumena. (Cartea a fost răspîdită în Italia în 2 500 ex. și a avut un larg ecou, după cum rezultă din sutele de scrisori primite de la oameni politici, acad., prof. univ., literați, ziaristi, ca: Vincenzo Federici — Roma, Francesco Brandileone — Bologna, Alberto del Vecchio — Florența, Alberto Tonelli — rectorul Universității din Roma, Clemente Romano — Neapole, Francesco Berlingieri — Genova etc.)

Apare vol. IV din *Geschichte des Osmanischen Reiches*. Sosec scrisori de mulțumire de la savanții străini, precum și de la Sultanul Turciei.

mai 17 Discursul de recepție la Acad. Română: *Două concepții istorice*. Răspunsul lui A. D. Xenopol, în care evidențiază „memoria absolut extraordinară”, puterea de muncă, cunoașterea a numeroase lb. străine, cercetările arhivistice, ale lui N. I.; laudă opera uriașă, care te face să „te întrebi cu înminunare cum a putut un creier să conceapă atâtea lucruri și o mină să le scrie”.

iun. Este bolnav 3 săptămâni și e îngrijit de dr. I. Cantacuzino. Profundă îngrijorare în toată țara.

iun. 5/17 Aniversarea a 40 de ani: telegrame, scrisori, art., studii omagînd evenimentul. 40 prof. blăjeni „sînt cei mai sinceri admiratori”. Impresionant articol al istoricului I. Lupaș despre legăturile lui N. I. cu Transilvania.

iun. 6 Donează un nr. mai mare de cărți bibl. populare ieșene. Prin Liga Culturală proteste în toată țara contra persecuțiilor românilor din Transilvania.

iul. 1—1 aug. Cursurile de la Văleni au un caracter univ. — enciclopedic. Vorbesc: N. I., A. D. Xenopol, dr. I. Cantacuzino, Virgil Arion, G. D. Murgoci, V. Pârvan, S. Mehedinți, N. Dobrescu, I. Răducanu, V. Bogrea, Al. Lăpădatu, I. Ursu, Nerva Hodoș, N. D. Ciotori, C. Șumuleanu, Șt. Bogdan, H. Frollo, N. O. Popovici-Lupa ș.a.

Liga Culturală comemorează pe C. B. de Cavour. Primarul orașului Torino mulțumește.

aug. Mari serbări ale „Astre” la Blaj, la care a luat parte și N. I. Apar vol.: *Serbările de la Blaj. Însemnătatea lor politică, culturală și literară; Partea românilor din Ardeal și Ungaria în cultura românească*.

aug. 28—30 Serbările Ligii Culturale la Ploiești. N. I. ține două cuvîntări: *Datoria reciprocă a românilor din Regat și a celor de peste hotare, Ce poate fi Liga*, ambele fiind puse în slujba idealului de unitate națională.

sept. 2 Em. Gârleanu, director al Teatrului Național din Craiova, cere încuviințarea să joace drama istorică *Mihai Viteazul*.

sept. 9 Comunicare la Acad.: *Breasla blănarilor din Botoșani*.

sept. 11 Începe publicarea piesei *Învierea lui Ștefan Vodă*.

sept. 20 Serbări la Iași închinatîe împlinirii a 50 de ani de la înființarea Univ. N. I. vorbește ca reprezentant al Univ. din București. Ia cuvîntul la dezvelirea statuii lui M. Kogălniceanu. Conf. pentru savanții străini: *Les éléments originaux de l'ancienne civilisation roumaine*.

oct. 1 Este numit prof. de istorie politică g-rală la Școala superioară de război. Va preda 25 de lecții anual.

oct. 7 Comunicare la Acad.: *Privilegiul de la 1815 al Țirgului Frumos*.

oct. 16 *Presa română și menirea ei*, conf. la Caracal.

nov. 6 *Menirea presei noastre în Dobrogea*, conf. la Constanța. Apare vol. *Femeile în viața neamului nostru*.

V. Lazzarini îl anunță din Veneția că „La deputazione veneta de storia patria” l-a ales membru onorar.

Tot în nov. mai apar vol. XX și XXI din *Studii și documente*, însumînd 1 160 p., în care au fost tipărite circa 1 500 doc.

nov. 30 *Ce înseamnă și ce trebuie să însemne un ziar independent*, conf. la București.

Rolul tradiției în creșterea femeilor la români, conf. ținută la Congresul femeilor.

dec. 18 *Realitățile cu care e datoare presa*, conf. la Tecuci.

dec. 16 Comunicare la Acad.: *Contribuții la istoria bisericii noastre*.

Ce-am dorit să fie scriitorii și ce sînt, art. în *Neamul românesc literar*, în care definește „sămănătorismul”.

În acest an a tipărit 23 de cărți, dintre care: *Acte și scrisori din arhivele orașelor ardelenne* (Bistrița, Brașov, Sibiu). Partea I: 1385—1600, alcătuită din vol. XV din col. Hurmuzaki, cuprinzând 1 603 doc., tipărite în 860 p.; *Oameni cari au fost*, vol. I, primul din cele patru, în care a adunat art. necrolog publicate în *Sămănătorul*, *Floarea darurilor*, *Neamul românesc literar* și *Neamul românesc*; *Generalități cu privire la studiile istorice*, cuprinzând lecțiile de deschidere ale cursului său de la Univ.

În ziarul *Neamul românesc*, art. sale ne oferă fresca vieții social-politice și culturale a anului 1911. *Neamul românesc literar* conține 48 art. scrise de N. I. privind probleme de literatură, cultură și artă. *Neamul românesc pentru popor* se adresează țăranimii. Într-o relație cu numeroși intelectuali din țară și străinătate (numeroase scrisori).

1912 ian. Pregătiri intense de publicare a unui ziar: *Lumina*, proiectat să apară la 1 febr. Deși s-au făcut numeroase abonamente din întreaga țară, ziarul nu a apărut.

La început de an conduce: *Neamul românesc*, *Neamul românesc literar*, *Neamul românesc pentru popor*, *Calendarul Ligii Culturale*, *Calendarul „Neamul românesc”*.

Apare vol. *Scrisori domnești*.

Editura „Perthes” îi trimite 800 de mărci în contul vol. V al *Istoriei imperiului otoman*.

N. Filipescu îi pune la dispoziție fonduri pentru a face un muzeu în jurul mormintului Voievodului Mihai de la Mănăstirea Dealul. Chemat să conferențieze în țară, la Piatra Neamț, Mănăstirea Bistrița, Ploiești, Brăila, Craiova, Buzău.

Primește scrisori de la cele mai diferite persoane: studentului I. Broșu din Charlottenburg, care se afla „în cea mai neagră mizerie”, i se acordă o bursă prin Liga Culturală. Un deținut din Ocnele Mari, după 15 ani de pușcărie, apelează la N. I. să-l scape. Impresionat de tonul scrisorii, din care reieșea zbuciumul sufletesc al celui întemnițat, N. I. îi trimite cărți și 20 de lei, apoi, în urma unei anchete, este grațiat. (De la această dată, N. I. începe să înființeze bibl. în închisori. Prima va fi la Văcărești.) Tofan îi cere asentimentul să fie trecut în lista colaboratorilor rev. *Junimea literară* etc.

Statul român — sub îndemnul lui N. I. — acordă un ajutor de 700 000 de lei pentru înființarea de școli secundare în Transilvania.

Depășea moartea „patriarhului de la Bran”, acad. Ion Pușcariu, autorul studiului închinat titlurilor de noblete ale neamurilor vechi românești din Transilvania.

În propagandă politică prin țară; după 15 ian. era la Dorohoi.

Lucrează la vol. IV din *Istoria literaturii române în sec. XIX*, care va apărea abia în 1934.

Familia sa se mărește cu un băiat, Valentin.

febr. 17 Comunicare la Acad.: *Gheorghe Aasachi ca tipograf și editor*.

febr. 19 Ține o conf. la Tg. Jiu. Tot în febr. conf. la Buzău: *Ce stătem datorici a spune altora?*

Polemică în jurul col. N. Grigorescu, proprietatea poetului A. Vlahuță, provocată de George Oprescu. Poetul dă explicații lui N. I.

mart. 9 Comunicare la Acad.: *Un ofițer român în oastea lui Carol al XII-lea*. Conf. la Pitești: *Ce trebuie să credem?*

mart. 18 I se cere colaborarea la vol. omagial Ch. Bămont. Învățătorii și preoții din Maramureș și Bucovina îndură nenumărate persecuții. Căp sprijinul moral și material lui N. I., care, prin Liga Culturală, îi ajută. (Printre

cei persecutați se numără și folcloristul Ion Bârlea.) Totuși ei țin prelegeri populare și reuniuni, fac bibl., fiindcă „oamenii sint dornici de carte”.

apr. 1 Se stinge din viață marele actor Petre Liciu, colegul și bunul său prieten. N. I. publică *În amintirea lui Petre Liciu*, impresionant necrolog. („Blestemăm, ca păgini ai durerii, fatalitățile, fie și dumnezeiești, ale ființei umane.”)

Mari manifestații la București, prin Liga Culturală, cu prilejul excluderii din învățământ a 16 studenți români din Oradea „vrednici de dragostea și de cinstea întregului neam românesc”.

apr. 6 Comunicare la Acad.: *Politica Austriei față de Unire*, ținută „cu prilejul inaugurării în Iași a celei dintâi statui ridicată lui Alexandru Ioan I-lu Cuza, Domn al României unite”.

Către Soc. „Petru Maior”: „Vă urez să vă amintiți totdeauna că fiecare națiune valorează cît cultura, en-rgia și solidaritatea ei și atît”.

Starea sănătății precară (artrită).

apr. 27—28 Dezvelirea statuii Domnitorului Al. I. Cuza la Iași, o biruință a lui A. D. Xenopol și N. I. Iau parte mulți țărani, cărora N. I. le ține o cuvîntare.

mai Începe să apară în *Neamul românesc literar* drama *Un domn pribeag*. mai 4 Congresul Ligii Culturale la Constanța. (Liga avea 73 de secții în țară, în plină activitate.)

mai 5 Acad. hotărăște să tipărească un *Bulletin de la section historique*, în care să fie traduse în franțuzește o parte din comunicările ținute în secția sa istorică. Conducerea se încredințează lui N. I.

mai 12 Comunicare la Acad.: *Însemnătatea ținuturilor moldovene pentru istoria românilor și pentru folclorul românesc*.

Apar numeroase studii istorice închinete Moldovei, în special prin vol. XXIV din *Studii și documente cu privire la istoria românilor*.

mai 16 Liga Culturală, prin secțiile sale din toată țara, organizează mari manifestații privind pe românii aflați sub stăpînire străină. La București N. I. ține o conf. patriotică despre unitatea pămîntului strămoșesc.

iun. 8 Comunicare la Acad.: *Plîngerea lui Ioan Sandu Sturdza Vodă împotriva sudiților străini în Moldova*.

iun. 17 Cuvîntare la dezvelirea statuii lui G. Negri la Galați.

iun. Primește multe scrisori de recunoștință de la tinerii cărturari din Banat, Transilvania, Bucovina, de la studenții români din Budapesta, Viena, Paris, de la univ. germane și elvețiene. Sculptorul Carol Stork cere textul inscripției pentru mormîntul lui Mihai Viteazul de la Mănăstirea Dealu.

iul. 1 Deschiderea Univ. populare de la Văleni; inaugurarea sălii de cursuri. N. I. ține 3 cicluri de conf.: 1. *Portul popular românesc*; 2. *Scrisori de boieri și jupînese* și 3. *Trei tecii despre însemnătatea românilor în istoria universală*. „Menirea cursurilor de la Văleni — afirmă N. I. — e de a pune toate constatările nouă, toate curenteze zilei, toate descoperirile cercetării, toate inovațiile științei în funcțiune de sufletul poporului nostru și pentru întărirea acestui suflet.”

iul. 23 Atheneo Veneto îl cooptează ca membru corespondent.

aug. Retras la Văleni, muncă asiduă la studiile sale științifice. Apar: *Chestia Rinului*, cursurile ținute la Școala de război, prin care se deschide seria studiilor închinete stinzei sale de istorie universală; vol. *Cugetări*, ed. definitivă; *Trei drame*.

Termină de scris *Istoria imperiului otoman*.

sept. 14 Comunicare la Acad.: *Boieri și răzeși în Bucovina*.

sept. 19 În *Kölnische Zeitung*, un art. despre *Istoria imperiului otoman*.

Nicolae Cartojan, pe atunci funcționar la Acad., era la dispoziția lui N. I. pentru copieri de ms. și corecturi.

sept. 20 Henri Coandă îl invită să viziteze hangarele militare de la Cotroceni, unde se afla expus aparatul „Coandă-Bristol”.

sept. 21 „Aduc la cunoștința d-lor abonați ai *Neamului românesc* că, din pricina morții fiicei mele Adriana (Titița), nu voi scoate foaia vreo săptămână. „Primește numeroase scrisori de condoleanțe. Cărțile lui N. I. interzise în Transilvania erau expediate la Viena, iar românii de acolo le trimiteau, tot prin poștă, în Transilvania. Constant, N. I. are ca linie directoare în acțiunile sale politice aducerea Transilvaniei la patria mamă și o deplină înțelegere cu popoarele vecine. Prin Ligă urmărea, afirmă N. I., „crearea unei conștiințe de solidaritate în întregul neam românesc”.

oct. Conf. în București: *Ce alcătuiește unitatea noastră națională.*

oct. 1 Apare primul nr. din *Bulletin de la section historique.*

oct. 7 Clubul „Nicolae Iorga” al românilor americani din Indiana Harbor îi aduce omagii.

nov. 2 Comunicare la Acad.: *Cteva știri nouă privitoare la istoria românilor.*

nov. 9 Virgil Arion, președ. Ligii Culturale, roagă pe N. I. să revină asupra demisiei sale din această instituție.

nov. 16 Își depune candidatura de deputat la Brăila.

nov. 25 *Neamul românesc literar* își încetează apariția.

nov. 29 Cuvîntare în Parlament despre *Alegerile de la Suceava*. Sub guvernul P. P. Carp și cu Al. Marghiloman la Interne, N. I. a căzut în alegerile din 1911, dar este reales sub noua guvernare a conservatorilor (T. Maiorescu — Take Ionescu).

dec. 7 Comunicare la Acad.: *Notele unui istoric cu privire la evenimentele din Balcani.*

dec. 14 Comunicare la Acad.: *Două plingeri ale episcopului de Rîmnic Galațion (1821).*

În aceeași zi, comunicarea: *Versuri nouă ale lui Ienăchiță Văcărescu.*

dec. 15 Interpelare în Parlament: *Chestia românească și alianța cu monarhia austro-ungară.*

dec. 18 Nouă interpelare în Parlament.

dec. 21 Comunicare la Acad.: *Barbu Știrbei ca educator.*

În acest an au mai apărut vol.: *Scrisori de boieri; Rolul tradiției în creșterea femeilor la români; România, vecinii săi și chestiunea Orientului; Les Roumains et le nouvel état de choses en Orient; Nevoia reînnoirii cunoștințelor istorice în învățămintul secundar; Mădăstirea Hurezului; Mădăstirea Neamului.*

1918 ian. Apare *Drum drept*, rev. literară lunară. Scopul urmărit: „Îndrumarea tinerelor talente pe această cale a bunelor tradiții sănătoase”.

ian. 16 Cuvîntare în Parlament, privind mișcările politice în Balcani. Colaborează la *Junimea literară*.

Legături prietenești cu bizantinologul A. Vasiliev. Art. despre N. I. în *La libre Parole* — Paris (1 ian.); *Neue Züricher Zeitung* (16 ian.); *Il popolo romano* (28 ian.); *Indépendance belge* (2—3 ian.); *Volkszeitung* — Dresda. Art. lui N. I. privind probleme de politică externă, precum și studiile sale istorice sînt urmărite de presa occidentală. Primește invitație la Congresul internațional de istorie ce se va ține în apr. la Londra.

ian. 24 Conf. la Ploiești: *1859 și 1913.*

Sprijină pe craioveni să ridice o statuie lui Cuza Vodă în orașul lor.

febr. 1 Comunicare la Acad.: *Patrahirul lui Alexandru cel Bun: cel dintîi chip de domn român.*

febr. 12 Intervenție în Parlament; N. I. se pronunță pentru independență în politica externă și pentru o înțelegere cu popoarele din sudul Dunării. Demisionează de la Liga Culturală.

febr. 13 *Ce se ascunde [...]*, art. în *Neamul românesc* definind atitudinea sa în conflictul balcanic.

febr. 15 Comemorare în Parlament a morții lui *Angelo de Gubernatis*. Se trimite o telegramă familiei, pe care N. I. o citește în fața deputaților. Presa italiană evidențiază actul de fraternitate.

febr. 26 Rugat să ia conducerea rev. *Ramuri*.

febr. 27 Conf. la Ploiești: *Solidaritatea funcționarilor publici. Pentru viitorul război al neamului*, art. publicat în *Buletinul armatei și marinei*, vizînd eliberarea Transilvaniei.

Apare *Correspondența lui Dimitrie Aman*.

mart. 1 Comunicare la Acad.: *Condițiile de politică generală în care s-au întemeiat bisericile noastre în veacurile XIV—XV.*

Den Albanska Fragan, în *Svensk Tidskrift*, prima colaborare la o rev. suedeză. Este foarte bine primit.

mart. 2 Delegat reprezentant oficial al României la congresul de la Londra, primind suma de 2 000 de lei, ca speze de deplasare.

mart. 12 În Parlament: *Despre răscoalele din 1907*. Este acuzat de unii deputați că răscoalele țărănești au început din Piața Teatrului Național la 13 mart. 1906.

mart. 16 Plecare la Congresul de istorie de la Londra, via Polonia — Germania — Belgia — Franța. Opriri: Berlin, Köln, Bruxelles. La înapoiere se oprește la Paris, Versailles. Vizitează Oxford, Windsor.

22 mart./3 apr. Deschiderea Congresului internațional de studii istorice.

mart. 26/7 apr., ora 10 dimineața În secția a II-a a congresului (sala de la Royal Society Burlington House, Piccadilly), N. I. ține prima comunicare: *Les bases nécessaires d'une nouvelle histoire du moyen-âge.*

mart. 27/8 apr. A doua comunicare: *La survivance byzantine dans les pays roumains.*

mart. 28/9 apr. Banchetul de închidere. Tot timpul a fost cu Karl Lamprecht, ambiind dominînd congresul. „Am fost primit — afirmă N. I. — peste așteptările mele.” Explicația o aflăm în faima cîștigată prin cele 5 vol. ale *Istoriei imperiului otoman*. Istoricii Henri Hauser, Willamowitz Maellendorf, Gioacchino Volpe etc. i-au acordat o atenție deosebită. Ghid i-a fost Marcu Beza, prietenul său de totdeauna.

mart. 28 *După căderea Adrianopolei*, art. prin care N. I. cere crearea unui spirit de opinie. („Să creăm acele mari puteri populare, singure în adevăr naționale, prin care se cîștigă biruințele și se întemeiază stăpînirile“.)

apr. 4 Opinie separată față de cea oficială, în politica externă, explicată în art. *Rezultatul conferinței*.

apr. 5 În Parlament: *Despre Comisia istorică a României*.

Comunicare la Acad.: *Privilegiul lui Mohamed al II-lea pentru Pera (1 iunie 1453).*

apr. 13 Studenții români din Leipzig îi trimit urări de sănătate. Semnează: M. I. Jora, I. Evian, Gheron Netta, R. Cîndea, M. Popovici ș.a.

apr. 24 Art.: *Noile surprinderi din Balcani*.

apr. 26 În Parlament: *Pentru amnistierea țărănilor din 1907.*

apr. 29 În Parlament: *Pentru mulțămiri Italiei*. Zile de mari manifestări în Italia și România de prietenie între cele două popoare cu prilejul serbării naționale.

apr. 30 Mare miting în București închinat Italiei. Vorbește N. I. Primește numeroase scrisori de simpatie de la cărturarii italieni, între care sculptorul Romanelli.

Numeroase ziare străine urmăresc activitatea politică a lui N. I. Totodată este în corespondență cu istoricii: K. Lamprecht, A. Heisenberg, Ch. Caspari, Richscholz, Giuseppe Dalla Santa, N. Fr. Fidora, Ch. Caetani. În *Drum drept* tipărește *Omul care ni trebuie*, piesă în 3 acte. Apar: ultimul vol., al V-lea, din *Geschichte des Osmanischen Reiches*; din col. *Studii și documente: Documente interne* (vol. XXII); *Acte străine din arhivele Galiei, vechii Prusii și Țările de Jos* (vol. XXIII) și *Correspondența lui Dimitrie Aman (1704—1834)* (vol. XXV).

mai 1 Art. *O luptă de răsturnare*, despre frământările din Partidul Conservator pricinuite de politica externă.

Cuvîntare ținută la Ploiești, în care-și precizează atitudinea sa în politica externă. („Să ne păstrăm pentru misiunea noastră firească” — Transilvania.)

mai 3 Comunicare la Acad.: *Două tradiții istorice în Balcani: a Italiei și a românilor*.

mai 12 F. Corta din Milano mulțumește pentru acțiunile sale privind raporturile de prietenie cu Italia.

mai 17 Cuvîntare în Parlament despre politica externă.

mai 23 Adunare politică la Bucurști, unde N. I. stabilește un program cultural și transformarea *Neamului românesc* în cotidian.

mai 24 Conf. despre *Mănăstiri și localități istorice din Nord Vestul Moldovei*.

mai 29 Sextil Pușcariu se adresează lui N. I. asupra disensiunilor din cadrul secției istorice a Acad.

iun. 7 Comunicare la Acad.: *Armenii și românii: o paralelă istorică*.

Un Apel pentru crearea unui fond cultural de 1 000 000 de lei necesar românilor transilvăneni.

iun. 9 *Două vorbe* la întrunirea Ligii Culturale.

Cuvîntare la inaugurarea Bibl. Corporației meseriașilor din Ploiești.

iun. 14 Art. *Război?* (N. I. se declară împotriva forței și războiului.)

iun. 21 Se predă vol. omagial lui Ch. Bémont, în care N. I. a publicat: *Les premières relations entre l'Angleterre et les pays roumains du Danube*.

iun. 22 Art. *Războiul* (nou prilej de manifestare a dorinței de pace).

la parte la înmormîntarea lui St. O. Iosif.

iun. 25 Moare Ilarie Chendi; la apelul soției acestuia, N. I. face toate demersurile pentru înmormîntare și pentru asigurarea unei pensii familiei.

iun. 26 Art. *Pe cine avem în față?* (adversitate față de imperiul habsburgic). Se aprobă cererea lui N. I. de a însoți armata română, avînd la început misiunea de a lucra la biroul de presă, în legătură cu străinătatea. Îmbrăcînd uniforma militară, N. I. primește autorizația să poată urmări în voie toate acțiunile militare.

iun. 28 Comunicare la Acad.: *Ostașii de la Prut, cu un act de la Alexandru cel Bun — Răzeși romașcani*.

El Mundo Madrid recenzează *Armenii și românii*.

iul. 5 — aug. 20 Pe front; ziarul *Neamul românesc* își încetează apariția. În acest interval, istoricul a ținut un jurnal de drum, publicat apoi sub titlul *Acțiunea militară a României*.

iul. 16 Din nou în București.

- iul. 20 Giulio Copra-Boscarini din Campania se mîndrește de a fi primit o scrisoare de la N. I. „espressa in puro italiano“.
- iul. 28 Începe Conf. de pace de la București: T. Maiorescu, E. Venizelos, N. Pasici, Gavrilovici, Toncey, Politis.
- Purta corespondență cu G. Clemenceau.
- aug. 4 Tratatul a fost ratificat de Bulgaria.
- Printre altele, în notele sale subliniază prezența lui Pierre Loti la Adrianopol.
- aug. 12 Dino Muratore, istoric, se bucură din tot sufletul că N. I. s-a întors acasă și-i cere un art. asupra impresiilor sale din război spre a le publica în cel mai de seamă ziar din Torino.
- aug. 18 Revine la Văleni, însoțit de cîțiva camarazi de arme.
- aug. 23 Se încheie jurnalul lui N. I. cu numeroase știri privind ororile războiului luate din ziarul *Excelsior*.
- sept. 6 Comunicare la Acad.: *Ceva despre episcopul maramureșan Iosif Stoica*.
- sept. 9 Impresionanta scrisoare a lui Oct. C. Tăslăuanu, prin care mulțumește lui N. I. pentru grija purtată lui Ilarie Chendi în timpul bolii. La sentimentele sale adaugă pe cele ale lui O. Goga, „pribeag“ prin Spania. Au apărut: vol. *Chestiunea Dunării*, cursuri ținute la Școala de război; *Istoria statelor balcanice în epoca modernă*, cursuri ținute la Univ.: *Politica externă a popoarelor agricole*.
- sept. 13 Armand Călinescu, student în anul II la Drept, roagă să i se publice art. în *Neamul românesc*.
- oct. 3 Romulus Gindea, viitorul prof. univ., pe atunci student la Leipzig, ține legătura între N. I. și K. Lamprecht. Corespondență bogată cu istoricii germani.
- oct. 4 Comunicare la Acad.: *Vasile Lupu ca următor al împăraților de Răsărit în tutelarea patriarhiei de Constantinopole și a bisericii ortodoxe*. Apar vol. *Les causes de la catastrophe de l'Empire ottoman* și *La Chronique de l'expédition des Turcs en Morés (1715)*.
- oct. 11 Comunicare la Acad.: *Clopotul dăruit de Caragheorghe, întemeietorul Serbiei, bisericii satului Topola (1811)*, tipărită și în lb. franceză.
- oct. 12 Vizitat de romanistul Mario Roques la București.
- nov. 1 Necrologul bunului său prieten Nerva Hodoș.
- nov. 10 Prin intermediul lui N. Pasici, în vizită de 3 zile la Belgrad. Dimineata, audiență la rege; decorat cu ordinul „Sf. Sava“, în grad de mare ofițer. După-amiază—comunicare la Acad.: *Relations entre Serbes et Roumains*. Răspuns dat de președintele Stoian Novacovici.
- nov. 11 Conf. despre *Cauzele prăbușirii imperiului otoman*. Seara—masă dată de Min. Instrucțiunii; vorbesc prof. N. Vulici și N. I.
- nov. 12 Recepție la legația română. Asistă la un spectacol de operă. Convorbiri cu: N. Pasici, ministrul Liuba Iovanovici, Vladar Gheorghevi, fost prim-ministru, H. Hartvig. Din scrisoarea lui Petru Cănel reiese că vizita lui N. I. în Serbia a avut un puternic ecou.
- Revine în țară; răspunde invitației de a participa la serbările centenarului Ateneului din Veneția.
- Apare vol. XV din col. Hurmuzaki: *Acte și scrisori din arhivele orașelor ardelene*, partea a II-a, conținind 1 895 doc., în circa 1 300 p.
- nov. 15 Comunicare la Acad.: *Steagul lui Mihnea Vodă Radu în Muzeul istoric de la Belgrad*.
- nov. 18 Demisia lui N. I. din Liga Culturală, din cauza lui Virgil Arion, care urmărea transformarea instituției într-o anexă a conservatorilor.

nov. 29 Comunicare la Acad.: *Contribuții documentare la istoria Olteniei în veacul al XIX-lea.*

dec. 20 Comunicare la Acad.: *Fundațiile religioase ale domnilor români în Orient.*

dec. 22 Interpretare în Parlament: *Despre limba românească și rapoartele diplomatice.*

dec. 31 Rev. *Ramuri* urmează să se contopească cu *Drum drept*.

În acest an a publicat 43 de lucrări, la care se adaugă numeroase art. din periodice. A contribuit, în mod deosebit la întărirea relațiilor cu Serbia. Bogată corespondență cu numeroși cărturari străini.

1914 ian. 1 Multe urări de Anul Nou, mai ales de la prietenii din străinătate.

ian. 24 Conf. despre 24 ianuarie 1859.

Inaugurarea Institutului de studii sud-est-europene — creat din inițiativa lui N. I. Scopul: „să îndrumeze, să ajute și să organizeze cercetări științifice privitoare la toate țările și națiunile din regiunea carpatică și balcanică [...] ținând seamă și de tradițiile vechi și interesele actuale românești“. Actul de înființare este semnat de: N. I., Gr. Murgoci și V. Pârvan. Institutul are și un periodic al său: *Bulletin de l'Institut pour l'étude de l'Europe sud-orientale*, cu periodicitate lunară. (În nr. 2, discursul inaugural ținut de N. I.)

ian. 30 Două comunicări la Acad.: *Fundațiunile domnilor români în Epir și Un act românesc privitor la începătorul culturii bulgare dr. Veron — fiul lui Milenco Stoicovici în Oltenia.*

ian. 31 Deschiderea cursului la noul Institut; vorbește despre *Istoria Albaniei*. Apoi comunicare la Acad.: *Noi documente moldovene.*

febr. 8 Conf. la Ploiești.

febr. 4 Conf. la Brăila.

febr. 7 Comunicare la Acad.: *O hartă a Țării Românești din c. 1780 și un geograf dobrogean.*

Crearea Institutului de studii sud-est-europene a produs un deosebit interes la popoarele vecine. Felicitat de mai mulți istorici bulgari.

mart. 7 În Parlament: *Oprirea tipăriturilor românești în Ungaria.*

mart. 10 Conf. la Huși.

mart. 12—19 La Veneția, unde ține două comunicări la Atheneo Veneto: *Venezia e la Peninsula dei Balcani și Il problema balcanico e l'Italia.*

mart. 21 În Parlament: *Contra disidenților religioși.*

mart. 23 Conf. la Cimpina: *Ce ne învață cariera lui Aurel Vlaicu.*

mart. 29 În Parlament: *Schimbarea circumscripțiilor administrative în Dobrogea.*

apr. Prima comunicare la Acad. despre *Veneția în Marea Neagră.*

apr. 18 A doua comunicare la Acad. despre Veneția.

apr. 19 În Parlament: *Comemorarea lui Constantin Vodă Brâncoveanu.*

mai 6 Conf. ținută la Univ., cu participarea unor prof. și studenți turci: *Quelques mots sur les relations entre les roumains et le peuple turc.*

mai 9 Comunicare la Acad.: *Pilda bunilor domni din trecut față de școală.*

mai 15 Cuvintare — ținută în fața alegătorilor din Ploiești, apoi conf. despre 3/15 Mai 1848.

mai 16 *Legăturile culturale între Bucovina și Principatele românești*, conf. ținută la Univ. din București.

mai 28 Recepția la Acad. a lui Vasile Pârvan. Răspuns dat de N. I. Victoroff-Todoroff, N. Mileff, I. Sismanov sînt în bune relații cu N. I. Dintr-o scrisoare: „*Merçi pour les paroles pleines de sympathie pour la Bulgarie*

qui terminent votre lettre". Este aprobată acțiunea lui N. I. pentru o solidaritate a popoarelor balcanice. În *La jeunesse bulgare* apar art. semnate de N. I.

În cursul lunii a mai vorbit la Brăila și Iași.

iun. Apar: *Cinci conferințe despre Veneția; Del Chiaro Fiorentino; Storia delle moderne rivoluzioni della Valachia; Chestia Mării Mediterane*. Scrie necrologul lui *Frédéric Mistral* și al lui *C. N. Sathas*, un mare grec, și un art. în *Annales des nationalités* (Paris).

iun. 20 Comunicare la Acad.: *Scrisori inedite ale lui Tudor Vladimirescu din anii 1814—1815*.

iun. 28 La Saraievo: sint uciși arhiducele moștenitor al Austro-Ungariei și soția sa.

iul. 1 Cuvîntare la deschiderea cursurilor de vară de la Văleni.

iul. 16 A. Pernice îi propune să tipărească în Editura „Hoeppli“ o istorie a imperiului otoman.

iul. 27 Art. *Războiul general și România*. („Acest odios masacru va fi unul dintre cele mai josnice acte de ură idioată care s-a săvîrșit vreodată pe fața pămîntului, o dovadă atroce a păcatelor pe care le poate săvîrși această lume fără Dumnezeu și fără ideal.“)

Art. *Franța și Germania în cumpăna recunoștinței noastre*, publicat în momentul în care România s-a hotărît pentru neutralitate. („Sîntem îndatorîți Germaniei pentru toată cultura pe cari atîția fii ai acestei țări au primit-o“, dar „Franța nu poate pieri. Ar fi o catastrofă morală pentru omenire“.)

aug. 15 Conf. la Ateneu: *Valoarea politică a lui Constantin Brâncoveanu*. Apar: *Viața și domnia lui Constantin Vodă Brâncoveanu; Constantin Brâncoveanu*, dramă istorică; *Activitatea culturală a lui C.V. Brâncoveanu și scopurile Academiei Române*.

aug. 17 *Ceasul nostru*, art. în apărarea românilor transilvăneni.

aug. 31 *Finis Albaniae*, art. în *Neamul românesc*: Dar „Albania va reînvia“ — conchide N.I.

sept. 8 *Adevăratul patriotism*, conf. la Galați.

sept. 28 Art. prilejuite de moartea lui Carol I și de viitoarea domnie a regelui Ferdinand.

oct. 8 Cuvîntare la adunarea funerară de la Teatrul Național.

oct. 12 Publică necrologul lui *D.A. Sturdza*, președ. Acad. Române.

oct. 17 *Alexandru Bogdan*, art. prilejuit de moartea cumnatului său, căzut pe front, ca ofițer în armata austriacă.

oct. 31 Comunicare la Acad.: *Neamul Agarici, răzeși fălcieni și vasluieni*.

nov. 1 Începînd cu această dată, ține, o vreme, cursuri despre politica externă a lui Carol I (în fiecare joi la Fundație).

nov. 7 Comunicare la Acad.: *Imperialismul austriac și cel rus în dezvoltare paralelă*.

nov. 28 *Din legăturile noastre cu sîrbii*.

În cursul lunii, numeroase art. privind tragedia poporului sîrb.

nov. 31 Camera de comerț și industrie îi acordă 12 000 de lei pentru a scrie o *Istorie a comerțului*.

dec. 7 Art. *Belgradul rob*; compasiune pentru poporul sîrb.

dec. 12 Comunicare la Acad.: *Privilegiile șangăilor de la Tîrgu-Ocna*.

dec. 14 *Manifestările din Italia* (art. despre manifestațiile de prietenie italo-române).

În acest an apare și primul vol. din *O luptă literară*.

- 1915 ian.** *Ramuri* din Craiova se contopește cu *Drum drept*, păstrind ultimul titlu, avînd ca director pe N.I., iar ca redactor pe C. Șaban-Făgețel și D. Tomescu (de la 18 sept. se vor adăuga N.D. Ciotori și I.U. Soricu). Începînd cu această dată, N.I. publică cîte un art. săptămînal. La 1 ian. apare primul nr. din *Revista istorică*, rev. de dări de seamă, doc. și notițe (tipărită la Văleni, condusă de N.I., editată de „Casa Școalelor”, apariție lunară). Continuă tipărirea ziarului *Neamul românesc*, cu apariție săptămînală (N.I. publică în fiecare nr. 5—6 art.). *Neamul românesc pentru popor* apare săptămînal. *Bulletin de l'Institut* se tipărește lunar. Buletinul în lb. franceză al Acad. — secția istorică va conține trad. comunicărilor lui N.I. și ale altor acad.
- ian. 22** În Parlament: *Despre turburările bisericești*; de aici pornește lucrarea *Conspiratori și scandaluri bisericești*. Apare *Histoire des Etats balkaniques*, cu o mare difuzare în străinătate, primită bine de sirbi și bulgari.
- ian. 23** Comunicare la Acad.: *Cîteva știri despre comerțul nostru în veacurile XVII și XVIII*.
- ian. 24** Conf. la Teatrul Național: *Spiritul public și literatura în epoca Unirii*. În *Neamul românesc*: *Partea lui Napoleon III în Unirea Principatelor*. Urmărește războiul Austriei împotriva Italiei, „împărtășind dolul”, cu toată puterea sa sufletească, al „fraților” de acolo. De asemenea, N.I. este sufletește alături de Serbia. La București primește vizita publicistului englez Scotus Viator (pe numele său: Seton Watson, cel care va scrie o bună istorie a românilor). N.I. începe suplinirea lui A.D. Xenopol la Univ. din Iași.
- febr. 1** Art. *Datoria refugiaților*: „sute, mii de români din Ardeal, din Bucovina, din Banat se află în mijlocul nostru” fugiți din armata austriacă sau din orașe și sate din cauza persecuțiilor. Printre ei se află: I. Nistor, N. Marmeliuc, P. Bucșan etc. Mulți dintre ei sînt ajutați de N.I., personal sau prin Liga Culturală; Barbu Știrbei îi pune la dispoziție sume importante pentru sprijinirea refugiaților.
- Acordă atenție intelectualilor în ascensiunea lor: publică primele versuri ale lui Marcel Romanescu (2 feb.) ia parte la deschiderea cursului univ. al lui Ch. Drouhet (8 feb.) Remarcă „excelenta teză” de doctorat a lui Virgil Madgearu. Publică art. matematicianului Petru Sergescu din Turnu Severin, care a fost trei ani la rînd la cursurile de la Văleni. Bune raporturi cu unii oameni politici: Ionel Brătianu, I.G. Duca, dr. C. Angelescu, N. Filipescu). Apare *Dezvoltarea ideii unității politice a românilor*, curs univ. Reintră la Liga Culturală după plecarea germanofililor. Inițiază mari manifestații în cadrul soc. în favoarea unității naționale (în condițiile intrării României în război alături de Franța, Italia, Anglia). Prima manifestație are loc la București, unde iau cuvîntul: B.Șt. Delavrancea, O. Goga, V. Lucaci, N. Filipescu, Take Ionescu, N.I.
- febr. 20** Comunicare la Acad.: *Dreptul la viață al statelor mici*, apărută și în lb. franceză: *Le droit à la vie des petits Etats*.
- mart. 9** Discurs despre solidaritatea țărilor balcanice. Ecou entuziast în rîndurile intelectualității bulgare din jurul rev. *La jeunesse bulgare*.
- mart. 15** Adunare la Iași a Ligii Culturale. Vorbește N.I. Apare *Istoria comerțului românesc*, vol. I.
- apr. 8** Comunicare la Acad.: *Cîteva lămuriri nouă cu privire la istoria românilor*.
- apr. 12** Participă la adunarea Ligii Culturale organizată în Turnu Severin.
- apr. 14** Cuvîntarea lui N.I. ținută la adunarea din Galați a Ligii Culturale.
- apr. 26** Art. *Un atentat*; ia apărarea lui Vasile Pârvan, atacat pe stradă și lovit pentru „vederile sale politice”. În apărarea sa, N.I. îl socoate un „om învățat și de o superioară inteligență”, iar „lovirea cu pumnul e o necinstire față de

aceaia cari, prin știința, talentul, munca și viața lor, care e un model de onestitate, merită desigur respectul public". De totdeauna a fost împotriva violenței.

mai 8 Cuvîntare ținută la Ateneul Român în apărarea românilor din Transilvania, pentru unitatea pămîntului strămoșesc. („Drepturi asupra noastră nu mai ai de acum înainte, Împărate; „ți-au scăpat frînturile tale austriace și am cîștigat prin aceasta chiar dreptul de libertate“.)

mai 10 Moare savantul Karl Lamprecht, care a jucat un rol important în formarea și afirmarea istoricului român.

mai 12 Comunicare la Acad.: *Faze sufletești și cărți reprezentative la români cu specială privire la legăturile „Alexandriei“ cu Mihai Viteazul.*

mai 24 Art. *Războiul Italiei*; preocupat în cel mai înalt grad de viitorul acestei țări.

Apare vol. IV din *Notes et extraits*.

iun. 5 Comunicare la Acad.: *Cîteva știri nouă relative la legăturile noastre cu biserica constantinopolitană în a doua jumătate a secolului XVII.*

Apar: *Istoria războiului balcanic* și *Buletinul* secției istorice a Acad. cu numeroase comunicări ale lui N.I. traduse în franceză.

iun. 21 *România și principiul naționalităților*, art. în *Neamul românesc* tradus din *Revue de Revues*.

iun. 26 Comunicare la Acad.: *În legătură cu Biblia de la 1688 și Biblia de la 1667 a lui Nicolae Milescu.*

iul. 1 Ziua începerii cursurilor la Văleni (nu se vor mai ține apoi pînă în 1920).

iul. 12 Suferind de sinuzită, este operat și îngrijit de dr. A.C. Codarcea.

iul. 17 La Curtea de Argeș.

iul. 19 Art. *Politica națională activă și politică națională contemplativă.*

aug. 2 *Căderea Varșoviei*, art. pătruns de optimism în contextul împrejurărilor istorice.

Apar două mari lucrări: *Istoria românilor din Ardeal și Ungaria*, lucrare monumentală, și vol. XV din col. Hurmuzaki: *Documente grecești.*

sept. 11 Comunicare la Acad.: *Carpații în luptele dintre români și unguri.*

sept. 20 Necrologul lui I. M. Moldovan, unul dintre cărturarii Transilvaniei, care a dăruit 1 000 000 lei școlilor sale.

oct. 9 Comunicare la Acad.: *Strbii, bulgarii și românii în Peninsula Balcanică.*

oct. 11 Art. despre *Declarația de război a Bulgariei.*

oct. 21 Decanul Al. Philippide îl anunță că i s-a aprobat a ține cursuri de istoria românilor la Univ. din Iași: luni, miercuri și vineri, suplinindu-l din nou pe A.D. Xenopol.

oct. 24 *Serbia eroică și martiră*, conf. la Ateneul Român.

nov. 8 Într-o scrisoare, Emanoil Bucuța se socoate „un vechi școlar de idei al dv.“.

nov. 22 *Oltenia și Serbia*, conf. la Craiova, în folosul refugiaților sirbi.

dec. 11 Gheorghe Țițeica îl felicită de ziua numelui „cu cea mai adîncă evlavie“.

dec. 18 *Nota Americii*, art. împotriva actelor de piraterie ale Austriei. *Ce înseamnă popoare balcanice*, conf. la Ateneu.

dec. 14 *Cuvîntare la discuția Adresei* în Parlament. („Cu sabia biruitoare în mînă [...] vom face un stat național și popular.“)

dec. 18 Comunicare la Acad.: *Amănunte din istoria noastră în veacul XIX.*

dec. 21 *Războiul actual și urmările lui pentru viața morală a omenirii*, conf. împotriva războiului ținută la Galați.

În acest an a publicat 37 de lucrări și a colaborat regulat la *Universul*.

- 1916** **ian. 3** Art. *Anul hotărârilor*. (Au trecut „12 luni de chinuri“, iar anul acesta „va fi un ceas cumplit. Îl așteptăm însă de așa multă vreme“.)
- ian. 6** Conf. la Galați privind idealurile de luptă ale poporului român.
- ian. 8** Deși suferind, începe lecțiile la Univ. din Iași.
- ian. 14** Conf. la Iași: *Rolul inițiativei private în viața publică*.
- ian. 17** Art. *Alegerile din urmă*; V. Lucaci candidează la Galați, O. Goga la Caracal.
- ian. 24** Conf. la Ateneul Român.
- ian. 29** Comunicare la Acad.: *Iordache Olimpiotul, vnzătorul lui Tudor Vladimirescu*.
- febr. 5** În Parlament: *În legătură cu mișcările studențești*.
- febr. 26** Comunicare la Acad.: *Două contribuții la istoria bisericească a românilor*.
- febr. 28** Art. *Verdun*.
Apar: *Histoire des Roumains de Transylvanie et de Hongrie* (2 vol.) și vol. V din *Notes et extraits*. În *Bulletin de l'Institut* ..., ample recenzii despre *Fondation de l'Empire ottoman* de A. Gibbons și un studiu privind unitatea Iugoslaviei.
- mart. 13** Art. *Tăcerea*. („Nu se țin întruniri, nu se fac manifestații [...] Tac toți. Căutați însă numai la răsuflarea lor reținută, la ochii de foc ce caută în zare. Ei n-au incremenit, ci așteaptă.“)
- mart. 25** Conf.: despre *Monumentele noastre de istorie și artă*.
- mart. 26** În Parlament: *Cu privire la buget*.
- apr.** Continue întrevederi cu I.I.C. Brătianu, I.G. Duca, B. Știrbei, la Palat. Publică în *Revista istorică* primul art. de istorie al lui George Brătianu: *O oaste moldovenească acum trei veacuri*.
- apr. 29** Comunicare la Acad.: *Ceva mai mult despre viața noastră culturală și literară în sec. XVIII*.
Obosit; starea sănătății precară.
- mai 1** Art. *America*, subliniind semnele apropiatei intervenții a acesteia în primul război mondial. („Veacurile își vor aduce aminte recunoscătoare de acest moment.“)
- Iluzii și drepturi naționale în Balcani*, lecție de deschidere la Institut.
- mai 21** Răspuns la discursul de recepție la Acad. ținut de I. Nistor.
- mai 23** Comunicare la Acad.: *Originea și sensul direcțiilor politice în trecutul țărilor noastre*. În Parlament cere „un armistițiu politic“; „toate patimile să tacă“).
- Apare: *Vicissitudes des Roumains de Bucovine*.
- mai 29** Necrolog lui H. Kitchener, ministrul de război al Angliei, mort prin scufundarea de inamic a unui vas de război.
- iun. 24** Comunicare la Acad.: *Alte note despre cultura și viața socială românească sub vechiul regim și Un reprezentant al elenismului în Moldova sub vechiul regim: Constantin Ecnomie*.
- Apar: *Cărți reprezentative în viața omenirii*, vol. I; o nouă ed. din: *Drumuri și orașe, Sate și Mănăstiri*; vol. II din *O luptă literară*. Excursie cu studenții la Hurezu, Snagov etc.
- Apare *Observații ale unui nespecialist asupra istoriei antice*.
- iul.** Din art. sale din *Neamul românesc* se desprinde atmosfera de încordare înainte de intrarea României în război. Politicienii filogermani sint blamați. („Să lăsăm pe dl Marghiloman la politica pe care a preferat-o. E destul motiv de impopularitate azi, de amară căință mine.“)
- Ramuri* apare la Craiova până la 10 iul., publicând cu regularitate art. lui N.I. (De la această dată își va înceta apariția până la 10 mart. 1917.)

aug. 14 Art.: *În materie de tigri*, despre viitorul Transilvaniei, subliniind firea pașnică a românului. („Fără patimă, fără ură, fără lăudăroși, ne căutăm dreptatea.“)

aug. 14, ora 10 seara La Văleni i se comunică: „s-a decretat mobilizarea“.

aug. 15 Intrarea în război a României. Publică art. *Ceasul*. („A sosit un ceas pe care-l așteptăm de peste două veacuri, pentru care am trăit întreaga noastră viață națională, pentru care am muncit și am scris, am luptat și am scris. A sosit ceasul în care cerem și noi lumii cinstit cu arma în mână, cu jertfa a tot ce avem, ceea ce alte neamuri, mai fericite, au de atita vreme... dreptul de a trăi pentru noi, dreptul de a nu da nimănui ca robi rodul ostelilor noastre...“.)

aug. 16 Fratele său pleacă în război, luându-și rămas bun: „Îți zic la revedere sau adio, cum o vrea Dumnezeu, și te asigur că acolo unde merg voi cinsti numele nostru“.

aug. 17 Însoteste un g-ral cu mașina pînă la Brașov, trecînd pe la Cheia-Brațoea.

Se mută cu ziarul de la Văleni la București, locuind, ca de obicei, la Hotel „Regal“.

aug. 21 *Neamul românesc pentru popor* își încetează apariția.

aug. 23—28 Art. privind mersul războiului.

sept. 1 Art. *Lupta de la Turtucaia*.

sept. 4 Art. despre raporturile cu Bulgaria.

Apar: *Serbia la 1871—1872; Politica externă a regelui Carol I; Povestea unui băiat de la țară; Ca să fim mai tari în ceasul de azi*; zilnic art. în *Neamul românesc*.

Revista istorică își încetează apariția în București, implicit tipărirea la Văleni. De asemenea, și *Bulletin de l'Institut*.

oct. 4 Asistă, îndurerat, la înmormîntarea lui Nicolae Filipescu. Familia sa părăsește Vălenii de Munte, evacuîndu-se la Iași. N.I. aduce la București *Correspondența* sa și o parte din cărți, restul rămînînd locului, nedescoperit de ocupanții germani. Aceștia îi vor transforma locuința în „oficiul porcilor“.

În oct., zilnic art. pe teme diverse în *Neamul românesc*.

nov. 4 Ultima comunicare pe acest an la Acad.: *Din relațiile franco-române*.

nov. Zilnic art. în *Neamul românesc*, la București pînă la 18 nov.

Lucrează asiduu în Bibl. Acad.

În ultimele zile părăsește camera de hotel, fiind găzduit de Gh. Murgoci. Cu cîteva ore înainte de a fi ocupată Capitala ia drumul pribegiei, deghizat în preot, fiind scăpat de același prieten Murgoci. După 24 de ore era la Iași, în mijlocul familiei sale. Locuiește în str. Lascar Catargi, 21. Purttînd data de 15 nov., apare vol. II din *Buletinul Comisiei istorice a României*, condus de Ioan Bogdan, publicație în care N.I. publică *Acte românești din Ardeal privitoare în cea mai mare parte la legăturile seculor cu Moldova*. Studiul, însoțit de 91 doc., a dus la o neînțelegere între N.I. și I. Bogadn, pornind de la modul de editare și transcriere a textelor cirilice.

nov. 21 Primul art. din *Neamul românesc* scris la Iași: *Rușii*.

dec. La Iași; continuă să conducă *Neamul românesc*, *Revista istorică* și *Bulletin de l'Institut* ... În cel din urmă, 60 p. privesc *Fragments des chroniques roumaines, concernant les Serbes*.

dec. 14 Discurs în Parlament. În fața ideii de a se părăsi Moldova (datorită presiunii armatei germane), N.I. afirmă: „Să ne mănînce cîinii pămîntului acestuia mai curînd decît să găsim fericirea, liniștea și binele din grația străinului dușman“. Discursul a fost trimis pe front și răspîndit în toată țara, afișîndu-se pe ușile fiecărei primării.

dec. 22 Apare: *Sufletul românesc*, trei conf. la Teatrul Național ținute în fața elevilor școlilor militare.

dec. 30 În ziarul *Le Figaro*: „Le député Jorga, dans des phrases vibrantes de patriotisme, a fait l'histoire de la guerre et le procès de l'Allemagne, puis il a fait appel à la concorde et à l'union de tous les Roumains, pour assurer la victoire finale des Alliés et une paix basée sur la justice du principe de nationalités“.

1917 „Și astfel — afirmă N.I. — cu lacrimi și frângere de inimă ajunserăm la acel an nou al lui 1917.“

ian. 4 Art. *Domnii țării și ai neamului* în *Neamul românesc*, tipărit pe teritoriul neocupat de nemți. Ziarul se tipărea în 25 000 ex., dintre care 5 000 erau împărțite armatei și în spitale, însușindu-le cititorii pentru cauza eliberării și unității naționale. Majoritatea art. erau scrise de N.I. Mai colaborează I. Simionescu, Vasile Bogrea, I. Agârbiceanu, G.T. Kirileanu, I. Petrovici, Al. Vlahuță, Al. Petroniu, A. Cusin ș.a. Redacția își schimbă locul pînă cînd izbutește să-și asigure o imprimărie proprie (cei mai devotați lucrători rămași pe viață sînt: Onciu și Teodoru).

Lucra și la Arh. Statului („unde căutam și o ocupație și o uitare a durerilor prezentului, și materiale, într-un corp obosit“). Aici a întocmit *Revista istorică* (oct. 1916—ian 1917.) din urmă.

Apar: *Histoire des relations entre la France et les Roumains; Histoire des relations entre la Russie et les Roumains; Relations des Roumains avec les Alliés*. La București va apărea vol. II din *Documente grecești*.

Ține cu regularitate cursuri la Univ. din Iași.

febr. 6 Necrolog lui Aurel C. Popovici, mort la Geneva.

febr. 17 *Principiul național. Originea și dezvoltarea lui*, cu care se începe un curs liber la Univ. din Iași cerut de Min. Instrucțiunii. Ministrul de război îl roagă a ține o conf. elevilor Școlii militare de infanterie din Dorohoi.

Condiții grele de viață; primește alimente din partea autorităților, precum și de la mai multe persoane particulare.

Cărturari aflați în Iași colaborează la *Neamul românesc*. Ziarul este bine informat, deoarece N.I. primea multă presă străină.

mart. 8 Art. *Împrejurările din Rusia*, demonstrînd neînțelegerea esenței sociale a evenimentelor revoluționare.

mart. 10 Reapare *Drum drept*, cu art. literare.

mart. 24 Art. *Declarația de război a Americii*.

mart. 31 *Învățăture din buze prietene*. Cu acest art. se încheie vol. III, ultimul din ciclul *Războiul nostru în note zilnice*.

apr. Publică un art. în *The New Europe* din Londra despre Anglia. La Teatrul Național, *Învierea lui Ștefan cel Mare* de N.I.

De la Roman, I. Agârbiceanu cere ajutorul lui N.I. pentru art. publicate în ziarul *Ostașul*, la care colaborează și istoricul.

mai 17 Începe să-și scrie *Memoriile*.

„Primirea în Parlament a lui Albert Thomas. Nimic nu s-a schimbat în atitudinea lui de camarad căruia nu-i pasă de formă.“

mai 18 Discurs în Parlament susținînd „izlazul obligatoriu“. Bune raporturi cu Robert de Flers, ministrul Franței în România, totodată un mare filoromân. Relații cu toți străinii — diplomați, ofițeri, cărturari — care se opresc la Iași.

mai 26 În Parlament face apel la un armistițiu între partidele politice.

mai 26 Hachette, editorul din Paris, prin R. de Flers, îi cere să scrie *Istoria românilor* în franceză.

jun. 2 Convorbire cu E. Vandervelde, oaspete al Parlamentului, cu filoromânul american Hart și cu ministrul spaniol Multeda.

jun. 7—8 Sosirea transilvănenilor și bucovinenilor. Mari manifestații în Piața Unirii.

jun. 9 Cuvîntare în Parlament privind marile reforme pe care „și le va face poporul însuși“.

jun. 13 În Parlament, despre *Votul universal*.

jun. 16 Ofensivă germană pe fronturile francez și italian.

jun. 19 Moartea lui Titu Maiorescu.

jun. 20 Convorbire cu istoricul rus Volkov (în lb. germană).

jun. 24 Convorbiri cu Fasciotti și colonelul italian Ferigo. Discuții cu Lancevečki.

jun. 27 Primește studenții americani, apoi pe S. Murafa.

iul. 1 Criză de guvern. Nu acceptă a se forma un guvern de partid.

iul. 6 A.D. Xenopol grav bolnav. N.I. îl vizitează.

Peste câteva zile, conf. la Botoșani în fața elevilor școlii de ofițeri.

Însoțit de g-rul Leonte, merge pe frontul de la Mărășești, în sectorul trupeilor din jud. Prahova. Altă deplasare la spitalul din Tecuci.

iul. 18 Trimiterea „tezaurului“ la Moscova.

iul. 22 Familia lui N.I.: mama, soția și cei șapte copii se stabilesc la Odesa. N.I. rămîne pe loc, dar este în posesia unui pașaport.

iul. 22—28 Ofensiva românească de la Mărășești.

aug. 1 Ch. Bémont sprijină pe N.I. să publice la Paris lucrarea sa *Relațiile franco-române*.

În *Memorii* urmărește îndeaproape mișcările din Rusia.

Lupte grele pe front, împotriva armatei germane.

sept. Contacte cu: A.D. Xenopol, A. Vlahuță, T. Kirileanu, O. Ghibu, dr. M. Manicatlă, I. Agărbeanu, D. Marmeliuc, Gh. Murgoci, Ciulei, cu ofițeri și diplomați francezi, cu numeroși ofițeri români.

sept. 22 La Cristești, la Olga Sturdza.

sept. 28 La București, Virgil Arion deschide cursurile univ. N.I., împreună cu alți „fugari“, este destituit.

oct. 3 Convorbire despre front cu g-ral Eremia Grigorescu. Apar: *Două răspunsuri ale unui istoric: D. Czernin și politica României; Un studiu al d-lui Vesnici*.

Apare lucrarea sa *Le „Livre rouge“ autrichien*.

oct. 8 Întrevedere de lucru cu: O. Goga, I. G. Duca, N. Titulescu, g-ral Iancovescu.

oct. 10 Convorbiri cu: T. Masaryk, G. Mărzescu, I. G. Duca, I. Simionescu. La Univ. ține 10 lecții despre *Originea și dezvoltarea statului austriac*. Mai apar: *Histoire de Roumains de Bucovine; Droits nationaux et politiques des Roumains dans la Dobrogea; Développement de la question rurale en Roumanie*.

nov. 24 „Articolul meu de ieri, *Armistițiul*, a fost primit cu ușurare, ofițeri îmi aduc azeziuni scrise.“

nov. 28 Tratatative de armistițiu, dezaprobat de N. I. În *Memorii*, pe luna nov., urmărește zilnic mersul evenimentelor din Rusia; multe aprecieri eronate.

dec. 7 Moartea lui N. Xenopol.

dec. 8 Convorbiri cu g-ralii Al. Averescu și E. Grigorescu, cu N. Titulescu și I. G. Duca.

dec. 25 Pe front împărțind soldaților tutun, ziare, rev. și cărți. Îl aflăm la Vaslui, Bârlad, Tecuci, Mărășești, Țepu — satul lui Tudor Pamfile —, Țibănești.

dec. 31 Serbare populară de Anul Nou organizată de N. I.

1918 Ingrijorat că „în Germania bate un vînt sălbatec de anexionism”, Frămîntări între armistițiu și condițiile grele de pace. Art. din *Neamul românesc* manifestă încredere în dreptatea istorică a poporului român. Totalitatea art. zilnice publicate în acest an oferă imaginea zbuciumatelor evenimente. La univ. ține cursul de *Istoria literaturilor romanice*, 10 lecții despre *Cugetare și faptă germană* și alte lecții despre *Slavii răsăriteni*. Cursul era ținut joia și duminica, ora 17,30.

ian. 8 Încearcă sentimente de „umilință și revoltă” citind presa germană din București. Convorbiri cu g-ralul N. Petala; continue vizite de militari. Zvonuri de evacuare a Moldovei. Se face un comitet de ardeleni: O. Goga, S. Bocu, Baiulescu, dr. N. Mețianu.

Primește la redacție numeroși francezi, apoi pe I. G. Duca, M. Manicatide, S. Zotta, O. Ghibu, I. Agărbiceanu, B. Știrbei, Al. Lapedatu, C. Băicoianu etc. George Brăescu colaborează la *Neamul românesc*, conducînd suplimentul *Pregătirea*.

febr. 8 Armistițiu de 8 zile. Este vizitat de N. Titulescu. N. I. evidențiază ascensiunea politică a 2 tineri: V. Madgearu și C. A. Garoflid.

febr. 14 La legația Franței: g-ral H. M. Bérthelot, Saint-Aulaire, G. Enescu, I. G. Duca, ofițeri francezi. Francezii sînt împotriva armistițiului.

febr. 17 „Grozavă zi: ultimatul german. Dezolarea e generală.” Se adresează în scris regelui: În tradițiile țării „nu stă acceptarea unor condiții rușinoase. Strămoșii noștri ar fi preferat moartea acestei umilințe”.

febr. 21 Se anunță plecarea misiunii militare franceze. Cu ea părăsesc țara și mulți români. N. I. rămîne în fața primejdiei, împărtaşind soarta poporului său.

febr. 23 N. I. cu dr. Cantacuzino și Gheorghe Bogdan prezintă g-ral. H. M. Bérthelot o adresă a Univ.

Pleacă și ofițerii englezi.

mart. 8 Germanii au întocmit liste de „proscripție”, în care este trecut și N. I. Afînd de cererile germane de ciopîrtire a țării, afirmă: „Cu gîndul la imposibilitatea dăinuirii unui asemenea regim pentru lumea întreagă, vom răbda!”.

Insulte adresate lui N. I. în presa de ocupație din București.

mart. 5 La București, guvern Al. Marghiloman.

mart. Ziarele filogermane *Arena* și *Tribuna* susțin o campanie de denigrare a lui N. I.

apr. 10 Germanii amenință Moldova cu ocupația. „După stăruințele mele lucrătorii de la Căile ferate au transmis regelui un memoriu și li s-a răspuns în scris că vor fi satisfăcute, după putință, cererile care sînt drepte.”

apr. 24 „Încheierea păcii ticăloase”.

apr. 29 „Dimineața, foile anunță moartea lui G. Coșbuc. Un ceas mai tîrziu, aici, în Iași, moartea lui B. Delavrancea. „L-am văzut pe patul de suferință, palid, dar neschimbat, pîrînd mai liniștit, așa cum este el, decît cum sîntem noi.”

apr. 30 Cu dr. I. Cantacuzino, Scarlat Ghica și cu P. Henry de la legația franceză se duc la Miclăușeni pentru asigurarea bibl. lui Gh. Sturdza. I. Cantacuzino confirmă că absolută deznădejde, după căderea cauzei pe care o apăruse, a contribuit la moartea lui B. Delavrancea.

mai 1 Înmormîntarea lui B. Delavrancea, mulțime enormă. „Vlahuță și cu mine ne gîndim la ce a fost comun între dînsul și noi timp de 30 de ani.”

mai 15 Vizită la Hîrlău și Tîrgu Frumos.

mai 26 Asistă la comemorarea celor căzuți în război.

iun. 3 E la Schitul Repedea, unde se cunună fiica sa Florica cu ofițerul D. Chirescu.

iun. 5 Secetă „sălbatecă“, foamete, chinuri morale, deznădejde generală. În Italia, dezastru militar.

iun. 6 La înmormîntarea Aristiței Romanescu.

iun. 11 Se discută în Reichstag încheierea păcii cu România. Westrop regretă că nu ni s-au impus și despăgubiri; se cer judecarea și pedepsirea „vino-vaților“.

iun. 15 Camera ratifică tratatul.

iun. 16 „A plecat trenul cu Fasciotti, Marincovici, cu ofițeri, cu soldați de-ai aliaților și cu aceia dintre români, oameni politici, femei, copii, tineri cu datorie militară, care cred că aici nu e nici o muncă de făcut, nici o suferință de mîngîiat.“

iun. 17—80 În *Memorii* N. I. prezintă mărturiile unor cărturari, militari, oameni politici despre situația din toată țara și despre lagărele germane de prizonieri români.

iul. 2 La București greva tipografilor, avînd caracter social și politic. Începe ofensiva franceză. Marna este liberă, apoi Soissons.

iul. 22 „În armata germană s-ar fi alcătuit o societate de «septembriști» pentru a depune la 1 sept. armele.“

iul. 26 Puternică ofensivă împotriva armatei germane. Francezii și englezii iau 14 000 de prizonieri, 200 de tunuri.

iul. 30 E vizitat de D. Onciul, care vine din București, expunîndu-i situația *Arh. Statului* și a *Bibl. Acad.* Sosec vești despre mari victorii franceze. Saint-Quentin luat; 150 000 de prizonieri. În București manifestații pe stradă.

aug. 3 La invitația de a veni în București, N. I. răspunde: „Nu pot ocupa nici o funcție în teritoriul stăpînit de armatele străine“.

aug. 18—15 Din nou succese franco-engleze. Pe meleagurile bucureștene „încep a se ivi pocăiți“.

sept. 1 Este vizitat de D. Ciugureanu, I. Inculeț, P. Halippa.

sept. 11 Începe ofensiva aliaților în sud; armata turcească se prăbușește. Aliații ajung în Bulgaria.

sept. 15 „Strălucită victorie a aliaților în Balcani.“ Convorbiri cu g-ral C. Prezan asupra frontului.

sept. 17 Mihail Dragomirescu, deși adversar al lui N. I., îi scrie: „Să fii din ce în ce mai mîndru de rolul d-tale [...] Rolul de reconfortant sufletesc pe care-l joci cu deosebire de doi ani încoace, al unui întreg neam ce aspiră la întregire, a intrat în istorie și nu ți-l va putea micșora nimeni...“.

sept. 23 Germania discută pacea cu T. W. Wilson. Franța refuză pacea de compromis.

sept. 30 Comunicat francez; nici vorbă nu poate fi să ni se răpească o palmă din teritoriul nostru.

oct. 8 Acad. ține ședințele sale la Iași.

oct. 10 T. W. Wilson anunță că italienii și românii din Austro-Ungaria cer apartenența la statele lor naționale.

oct. 19 Din discuțiile cu Al. Lapedatu și Mihai Popovici se decide o mare manifestație consacrată unității naționale. N. I. scrie o proclamație.

Pe toate fronturile de luptă începe prăbușirea germană: „O mai mare zi pentru lumea întreagă nu se poate“ — consemnează N. I.

oct. 22 Mari manifestații în București și la Iași pentru Aliați.

oct. 24 Guvern cu g-rali de corp de armată prezidat de g-ral C. Coandă. Acesta vizitează pe N. I. I se achită salariul neplătit pe lunile în care nu s-a prezentat la Univ. din București.

oct. 27 Convorbiri cu un grup de bucovineni.

oct. 28 Mobilizarea g-rală.

oct. 29 Un grup de transilvăneni la N. I.; cer intrarea trupelor române în Ardeal.

nov. 1 Comemorare a lui Mihai Viteazul, la propunerea lui N. I. Vizitat de Sextil Pușcariu.

nov. 5 Vizita la N. I. a numeroși transilvăneni în frunte cu Nicolae Bălan.

nov. 6 „Împăratul german și-a dat spada în mâinile generalului olandez Ollendal“.

nov. 7 „Strălucită și adinc impresionantă comemorare a lui Mihai Viteazul.“ Participă mulți transilvăneni. Seara, în aula Univ., de față fiind corpul diplomatic, ofițeri străini, acad., prof., N. I. rostește: *La politique de Michel-de-Brave. Ses origines et son importance actuelle.*

nov. 10—11 Trupele române pătrund în Transilvania.

Mari manifestații în piața Cuza Vodă din Iași în fața reședinței g-ral. H. M. Berthelot. Vorbește N. I.: *Salut adressé au général Berthelot, aux officiers et aux soldats de l'armée française, au nom de comité de réception.*

nov. 23 Vizita unui grup de bucovineni la N. I.: N. Hurmuzaki, I. Flondor, I. Nistor, Radu Zbiera, S. Zotta, V. Sesan, E. Tarangul, I. Bejan, C. Șandru, g-ral. I. Anastasiu, polonezul Kwiatkowski.

nov. 18/dec. 1 La Alba Iulia are loc Marea Adunare Națională, cu participarea a peste 100 000 de români veniți din toate ținuturile Transilvaniei și Banatului. Din însărcinarea și în numele Consiliului Național Român Central, Vasile Goldiș citește textul rezoluției de Unire a Transilvaniei cu România, aprobată în unanimitate.

nov. 23. Primește vești din Alba Iulia privind entuziasmul cu care s-a realizat Unirea Transilvaniei.

nov. 24 Conf. la Teatrul Național despre Unirea tuturor românilor.

dec. 2 Defilarea trupelor franceze, în frunte cu g-ral H. M. Berthelot, în Piața Unirii. N. I. vorbește la Teatrul Național.

dec. 8 „Ultimul număr din gazeta mea apare în Iașul părăsit și fără știri.“

dec. 12 Din nou vizita unui grup de bucovineni.

dec. 14 Manifestație socialistă la Iași.

dec. 17 Decret pentru reforma agrară.

dec. 27 „Plecăm spre București, cu trenul accelerat, care nu face decât două zile aproape întregi și o noapte.“ „Nu voi uita niciodată cu ce greutate am putut în sfârșit să plec. Cu o întreagă lume copilărească după mine.“

dec. 30 „Ofițerii și trupa corpului de voluntari ardeleni pășind pe pământul Ardealului stropit veacuri de-a rândul cu sînge și lacrimi își amintesc cu drag de acela care tot timpul ne-a susținut și-l dorim curînd a-l avea în mijlocul lor.“

1919 An dominat prin o triplă activitate: ziaristică, politică și științifică. În acest început de an, cu iarnă geroasă, gospodărie distrusă de dușman, N. I. își afla liniștea sufletească în scrisul zilnic din *Neamul românesc*. Singurul rost era ziarul: „Mă rețineam și mă dădusem lui cu totul“. Redacția era „într-o casă de raport din fața Văzii Poștii“, iar sprijinul material i-a fost dat de ing. Tiberiu Eremia și Titus Enăcovici.

ian. 1 Primește sute de scrisori și telegrame de urări mai ales de la transilvăneni și foștii luptători.

ian. 2 Urmărea o „confundare“ a Ligii Culturale cu „Astra“.

ian. 18 La Acad.: „Spun în fața acelor care s-au purtat rău în război că este un act mizerabil orice legătură [...] cu cei care fac parte dintr-un regim de ocupație“.

ian. 25 Dir. bibl. din Milano „felicită România pentru biruința finală și găsește cuvinte bune și pentru mine“.

În cursul lunii este vizitat de: Al. Vaida, Ciceo Pop, T. Mihali, I. Nistor, Mihai Popovici, Tiberiu Pop, R. Cîndea, C. Ioțu, precum și de numeroși străini printre care corespondentul ziarului *Times*.

febr. Primește numeroase vizite: cardinalul de Westminster, g-ral H. M. Berthelot, g-ral Pathé, polonezul Linde, căpitanul Nicholas Roosevelt (care-l invită în S.U.A.) etc.

Publică necrologul: „Moartea lui Frimu“.

febr. 20 Este numit membru onorar al Asoc. g-rale a presei.

mart. 9 „Văd întâi casa noastră din Văleni prădată și batjocorită de armate de ocupație.“

mart. 18 Apare cartea referitoare la drepturile românești asupra Dobrogei.

mart. 17 În vizită la Brăila pentru o conf.

mart. 23 La Școala de infanterie, vorbind elevilor care depun jurământul.

mart. 24 Încep raporturile cu Ramon de Bastera.

I se cere colaborarea la o rev. de istorie din Atena.

În cursul lunii are întreveneri cu: Herbert Ward, Taylor, Madge, R. de Flers, Saint-Aulaire, Ramon de Bastera, Piccolot, numeroși deputați francezi.

apr. Apar mai multe opere: *Scurtă istorie a slavilor răsăriteni, Rusia și Polonia; Brève histoire de l'Albanie et du peuple albanais; Istoria românilor din Peninsula Balcanică*, cu o ed. și în lb. franceză.

Convorbiri cu numeroși străini: Saint-Aulaire, Meunier, Kerguezec, americanul van Norman.

mai 1 Conf. ținută lucrătorilor de la Fabrica de tutun „Belvedere“: *Pentru sufletul celor ce muncesc*.

mai 10 Conf. la Ateneu. „Scriitorul Arghezi se cere grațiat.“ N. I. are o perioadă de deprimare sufletească „în grelele mele împrejurări de trai, în starea mea de sănătate zguduită, în părăsirea care mă înconjură, în neputința de a răzbi cu ziarul.“

mai 14 Ședința jubiliară a Acad.: *Cuvinte de salutare pentru membrii ardeleni, bucovineni, basarabeni*.

mai 17 În mijlocul misiunii pedagogice franceze, condusă de Mario Roques. Totodată, prezenți erau și J. U. Jarnik cu fiul său.

mai 21—22 Primește la Văleni pe g-ralul italian Peano și pe R. de Bastera.

mai 31 Congresul Ligii Culturale. E ales președ. al Ligii. Seara, uriașă manifestare. Cuvîntare despre *Drepturile românilor asupra teritoriului lor național*. Manifestații și în Parlament.

iun. 9—17 Întîlnire cu misiunea univ. franceză: R. Poincaré, Ch. Diehl, J. Bédier, G. Fougères, E. de Martonne, H. M. Berthelot etc. („De Martonne mă întreabă de ce n-am venit la Paris; pentru că nu m-a chemat nimeni.“) La Acad. vorbește în fața savanților francezi despre *Locul românilor în dezvoltarea vieții sufletești a popoarelor romanice*.

Publică în *Le Figaro* un art. despre cuțo-vlahi.

Publică necrologul lui P. P. Carp.

iun. 30 Întîlnire la g-ral Pétain.

- Robert de Flers aduce la cunoștință președ. Franței activitatea desfășurată de N. I. în timpul războiului.
- Este numit președ. al Comisiei monumentelor istorice.
- iul. 1 Primește „Legiunea de onoare“, în gradul de comandor.
- iul. 12 N. I. sprijină pe Lucian Blaga (vezi *Rînduri pentru un tînăr*, în *Neamul românesc* nr. 88/1919).
- iul. 14 Donează un bogat fond de cărți Bibl. Naționale din Paris.
- iul. 15 Invitat să vorbească la Univ. din Cluj.
- Apare rev. *Lamura*, sub conducerea lui A. Vlahuță. Colaborează și N. I.
- iul. 17 Discuții asupra organizării Univ. din Cluj.
- iul. 19 Este însărcinat cu organizarea bibl. pendinte de Min. Învățămîntului.
- iul. 20 În mijlocul unui grup de români din Transilvania și Basarabia. Publică necrologul g-ralului Eremia Grigorescu. Febrilă activitate politică. Are convorbiri cu mai mulți oameni politici ai țării.
- aug. 5 Vorbește despre acțiunile armatei române.
- Primește pe olandezul Roozeboom.
- aug. 10 V. Bogrea și V. Pârvan îl socotesc „geniul nostru tutelar“ în organizarea Univ. din Cluj.
- Locuiește o vreme la Văleni.
- aug. 15 Cuvîntare despre aniversarea intrării României în război.
- aug. 25—29 Numeroase conf. ținute în orașele bucovinene, publicate în vol. *Conferințe bucovinene*.
- Primește vol. IV din *Istoria universală* a lui H. F. Helmolt, observînd interpretări tendențioase în legătură cu activitatea sa științifică. Totodată, este acuzat că a trecut de partea dușmanilor germanilor, că „i-am trădat“...
- sept. Art. în *Journal de Genève*. Primește, la Văleni, vizita unor englezi și americani.
- sept. 27—30 Călătorie și conf. la Galați, Brăila etc.
- sept. 29 Scrisoare de mulțumire a lui L. Rebreanu pentru „pomenirea morții fratelui meu“.
- oct. 5 Asistă la Rîncezi la dezvelirea unui monument pentru cei căzuți în război.
- oct. 11 Conf. la Brăila.
- oct. 12 Presa publică numirea de prof. a lui N. I. la Sorbona.
- oct. 15 Cambon, reprezentantul Franței la București, „îmi anunță chemarea mea la Collège de France, făcînd să reiasă importanța acestui gest“.
- oct. 19 Conf. la „Casele Naționale“: *Sistemul și folosul Caselor Naționale*. Art. publicat în *Démocrate*, din Berna.
- oct. 21 Întrevedere cu dir. de școli din București pentru organizarea bibl. populare.
- oct. 24 Masă cu ofițeri superiori, foști elevi ai săi la Școala de război.
- oct. 26 Cuvîntare în sala „Dacia“ din București.
- oct. 27—30 Conf. ținute în Basarabia.
- Colaborează la: *Journal de Genève* și *National Zeitung* din Băle.
- nov. 2 Alegeri parlamentare, în care N. I. are un mare succes.
- nov. 8 Greva tipografilor.
- nov. 4 Deschiderea cursului univ.: *Despre stat și biserică în evul mediu*.
- nov. 7 În alegerile parlamentare, gruparea lui Iorga obține 27 de deputați.
- nov. 12 Ziarele „se ocupă de posibilitatea unui Minister Iorga“.
- nov. 19 Moartea poetului A. Vlahuță. „Pare, așa liniștit cum este, cu frumosul, bogatul păr negru pe care cei șazeci de ani abia îl stropiseră cu albul vrîstei.“

nov. 20 Deschiderea Parlamentului la Ateneul român — grandioasă manifestație a transilvănenilor pentru N.I.

nov. 21 Comemorarea lui Mihai Viteazul la Acad. prin conf. lui N. I., care vorbește și seara, la Univ., despre *Soarta faimei lui Mihai Viteazul*.

nov. 23 I. Nistor acționează pentru un guvern condus de N. I.

nov. 29 Din nou discuții privind un guvern N. I. care să semneze tratatul de pace. Acțiuni diplomatice la Paris; discuții privind fruntariile României.

nov. 30 Deschiderea unui ciclu de conf. ținute de N. I. în fața parlamentarilor ardeleni: *Conștiința națională românească de la Mihai Viteazul pînă astăzi*.

dec. 1 Bolnav.

dec. 4 Zvonuri de numire a lui N. I. în funcția de președ. al Consiliului de Miniștri. Intrigile politice îl dezgustă. („Mă întorc așa de senin la suflet după acest spectacol al slăbiciunilor omenești.“)

dec. 6 Un grup de admiratori, printre care industriași, ofițeri, prof., foști elevi, negustori, dăruiesc „marei români și învățat“ casa din Șoseaua Bonaparte, 8, „un cămin pentru dv., unde cei scumpei ai dv. și unde prețioasele cărți și măturii ale trecutului să-și găsească un vrednic acoperămint“. G-ral Tr. Moșoiu îl felicită în numele armatei. Liviu Rebreanu și Ovidiu Hulea îi urează „mulți ani spre deplina glorie a neamului“. În sensul acesta primește sute de felicitări din toate colțurile țării și din toate straturile sociale.

dec. 8 Conf. la Ateneu: *Dezvoltarea politicii externe a poporului român*.

dec. 9 Alegerea lui N. I. în funcția de președ. al primei Adunări Naționale a României întregite.

Începe mutatul în casa cea nouă.

dec. 14 Convorbire cu deputații germani și unguri.

dec. 15 Convorbire cu colonelul canadian Boyle.

dec. 20 Adrien Blanchet, membru al Institutului Franței, îi anunță alegerea lui ca membru corespondent.

dec. 21 Explică monumentele de artă din București parlamentarilor din noile ținuturi ale țării. Seara conf. ținută la o soc. a femeilor.

dec. 24 I. G. Duca „a avut față de mine cea mai arogantă atitudine“ în Parlament.

dec. 26 Convorbiri cu ministrul sîrb Marincovici.

E invitat la *Collège de France* pentru a ține mai multe conf.

dec. 27 E numit „doctor honoris causa“ al Univ. din Strasbourg.

dec. 28 Excursie la mănăstirile bucureștene cu oaspeți. La Văcărești vede pe I. Slavici și T. Arghezi.

dec. 29 „Strălucită proclamație legală a Unirii românești. Niciodată de la 1859 încocoare o Adunare românească nu a avut o zi așa de mare. Simt fericirea nespūsă de a fi prezidat-o.“

În acest an a publicat 25 de lucrări, printre care: *Chestia oceanelor, Brève histoire de l'Albanie et du peuple albanais; Istoria armatei românești*, vol. II; *Istoria poporului francez*.

1920 ian. 1 Ia parte la investirea noilor episcopi, vorbind despre datoria culturală a bisericii.

ian. 4 Călătorie la Bistrița. Seara, întrunire la Casa comitatului.

ian. 6 Oprește la Brașov, unde ține o conf.

ian. 9—11 În Sibiu, la adunarea „Astrei“. Ia contact cu cărturarii sași, vizitează Muzeul „Bruckenthal“, școlile, se informează îndeaproape despre viața culturală.

ian. 12 Noaptea ajunge la Blaj. A doua zi, instalarea mitropolitului Vasile Suciu. Seara, bal. („Se joacă noile dansuri anglo-argentinene.“) Vorbește tineretului.

ian. 15 Conf. la Brașov. În onoarea sa, concert de orgă în Biserica Neagră, apoi banchet.

ian. 18 Aristide Blank îi cere colaborarea pentru ed. engleză a vol. *La Roumanie en images*. („Ne înțelegem pentru a crea un Teatru Popular.“)

ian. 20 Adunare la Mitropolie, unde ia cuvîntul pronunțîndu-se pentru un statut al bisericii.

ian. 22 Inițiativa de a crea un teatru al Ligii, care începe prin a avea o trupă de turnee prin țară, cu artiștii: Gr. Calboreanu, Finți și N. Piacentini.

ian. 25 La Ploiești.

ian. 26 Banchet la Min. de Externe pentru Saint-Aulaire; asistă și g-ralul H. Ph. Pétain.

ian. 30—31 Plecare la Cluj. Conf. în lb. franceză.

febr. 1—2 Sărbătoarea Univ. Mari manifestări. Asistă numeroși prof. franchezi. Conferențiază.

febr. 6 Serbarea Unirii. Se reprezintă drama lui N. I. Mihai Viteazul. Comunicare la Acad.: *Note despre Unirea românească*.

Toată luna au loc mari frămîntări politice. E vizitat de numeroși străini: viceamiralul de Bon, de Bastera, amiralul Fatou, fiul amiralului Niox etc.

febr. 15 Al. Macedonski îi transmite felicitări pentru activitatea științifică.

febr. 29 Vorbește din partea Acad. la înmormîntarea lui A. D. Xenopol.

mart. 26 Primul ministru A. Averescu dizolvă Parlamentul, al cărui președ. era N. I. Ruptura definitivă cu A. C. Cuza.

Apare la Paris *Histoire des Roumains et de leur civilisation* (carte dictată stenografului său H. Stahl).

mart. 28 Întrunire la „Dacia“, la care iau parte și socialiștii.

mart. 31 Activitatea politică îl reține în țară; de aici refuzul invitației făcute de prof. L. Havet și Ch. Petit-Dutaillis pentru a conferenția la Collège de France.

apr. Febrilă activitate politică în cadrul blocului „Federației“, în care dominau reprezentanții Ardealului.

apr. 22—24 Congres politic al Federației la Alba Iulia. Cuvîntare.

apr. 25—26 La Brașov. Vorbește despre *Problemele actuale ale României* Mari. Promovează principiile de bună înțelegere cu sașii.

mai 1—10 În țară, în propagandă politică electorală: Rîmnicu Vlcea (1 mai); Craiova (2 mai), Severin (3 mai), Galați și Brăila (9 mai). În ultimul oraș, „un bandit caută să mă străpungă“. Consternare în țară și în străinătate.

mai 15 Conf. la Cluj.

mai 16 În „Climpie“ la Cojocna, Ghiriș, Mociu. Primire cu steaguri și flori. Mari festivități populare. Seara la Alba Iulia.

mai 17—18 Deplasări la Săliște, Sibiu, Poiana, Arpaș, Rod, Jina.

mai 19 Ședință la Acad.

mai 20 Conf. în București cu prilejul zilei eroilor.

mai 23 Mare întrunire politică la „Dacia“.

mai 29 La Sibiu, cu Sextil Pușcariu, pentru hirotonisirea mitropolitului Bălan. Vorbește la Astra despre *Statutul șagunian*.

mai 30—4 iun. Din nou la Săliște, Orlat, Gura Rîului, Tilișca, Rod, Jina, Apoldul de Jos și cel de Sus, Amnaș, Galeș, Topârcea. Deși candidează pentru deputăție la Săliște, unde este primit „împărătește“, cade în alegeri. În schimb s-a ales cu o mai bună cunoaștere a țaranului ardelean, a oierilor, urmărindu-i pînă sus în munte.

- iun. 8 Discursul de recepție la Acad. a lui Ion Lupaș, cu răspuns de N. I.
iun. 11 Primirea în Acad. a lui Sextil Pușcariu.
iun. 12 D. Onciul este ales președ. al Acad. Române.
iun. 29 Întrevedere cu Seton Watson.
iul. 8—7 Congresul Ligii Culturale la Râmnicu Vâlcea, cu excursie la Cozia și Sibiu.
iul. 11 Întrunire la „Dacia”.
iul. 12 Vorbește la serbarea de închidere a școlilor.
A luat parte în cursul lunii la toate ședințele parlamentare.
aug. 5 La Argeș și Mănăstirea Vierș. În toată luna, febrilă activitate politică.
Întrevedere cu mareșalul J. Joffre și cu Ed. Beneș.
iul. 22—26 Transportarea capului lui Mihai Viteazul de la Iași la M-re Dealu. Fastuoase ceremonii. N. I. ține mai multe cuvântări. Fiindcă Acad. nu are fonduri spre a imprima lucrările sale, N. I. publică în *Revista istorică* următoarele comunicări: *Lucien Repey și cele dintii „istorii universale” în românește; Un romantic poet al unității naționale: Romulus Scriban; Vechimea culturii porumbului la noi; Un negustor bucureștean acum 100 de ani.* În acest interval a mai publicat: *100 de ani de la nașterea lui Cuza Vodă; Anthologie de la littérature roumaine; Soarta rămășițelor lui Mihai Viteazul;* vol. I din *Dezvoltarea așezămintelor politice și sociale ale Europei.*
aug. 10 Aristide Blank, dorind să pună bazele unei edituri, apelează la N. I. „adînc stăpînitorul întregii noastre vieți culturale” spre a-l sfătui ce nume de cronicar să dea instituției.
sept. 18—15 Conf. la Galați, Reni, Cahul; prin satele: Oancea, Rogojeni, Oarba, Bujor.
oct. 15—20 Prin Transilvania (Oradea-Brașov); ține mai multe conf. Colaborează la rev. americană *Art and Archaeology* cu un art. despre *Arta religioasă în România.* Este vizitat de istoricul italian Michele Silvestri.
Drumuri vechi, conf. la Școala de poduri și șosele.
Cu ajutorul lui Duiliu Zamfirescu se votează de Parlament legea de înființare a școlilor române din Paris și Roma, acțiune pe care o „consider ca una din cele mai mari opere ale vieții mele”.
nov. 4 Maurice Crozet îl invită din nou spre a ține conf. la *Collège de France.* Honorat, ministrul francez al Instrucției publice, „se ocupă special de Școala română din Franța”.
nov. 7 Deschiderea cursurilor Institutului de studii sud-est-europene.
dec. Febrilă activitate politică. Împreună cu Vasile Pârvan alcătuiește regulamentul școlilor de la Paris și Roma. În urma invitației lui I. Agârbiceanu începe colaborarea la ziarul *Patria* din Cluj.
În acest an a mai publicat: *Istoria literaturii romanice* (3 vol.), primul vol. din *Istoria românilor prin călători;* piesele de teatru: *Constantin Brâncoveanu; Cantemir Bătrînul; Un domn pribeag și Învierea lui Ștefan cel Mare.*
- 1921 Cu începerea acestui an, îndeplinește o nouă misiune: promovarea culturii românești în concertul european; realizarea unei prestigioase activități științifice în cadrul univ., acad. și soc. științifice din Europa și America.
ian. 2 La Paris, după ce de la 30 dec. părăsise țara.
ian. 4 Depune drapelul român la Palatul Invalizilor din Paris.
ian. 5 Prima conf. la Collège de France: *Les latins d'Orient.*
ian. 7 Primul curs la Sorbona. Dejun prezidat de prof. L. Havet.
ian. 9 Masă la Louis Lègèr. Întrevederi cu: La Boyer, dir. școlii de lb. orientale vii; Charles Langlois, dir. Arh. Naționale.

ian. 15 Predă lecții la *Hautes Etudes*; la *l'Ecole interallié des Hautes Etudes Sociales* vorbește despre *Introduction à la connaissance de la Roumanie et des Roumains*.

ian. 16 Conf. la căminul studentelor despre *literatura română*.

ian. 17 Dejun la Ch. Langlois. Conf. la Comité national d'études sociales et politiques: *L'Esprit public en Roumanie*.

ian. 18 Primul drum la Fontenay-aux-Roses; ajutat de Ferdinand Lot cum-pără localul pentru *Școala română*. Sumele de bani i-au fost aprobate de Take Ionescu. Primii membri: C. Marinescu, pictorul Catul Bogdan ș.a.

ian. 21 Comunicare la *Institut de France* despre *Biserica domnească din Argeș și influența franceză la noi în veacul al XIV-lea*. La discuții: Lurrieu și Ch. Diehl.

ian. 22 Ultima lecție la *Hautes Etudes*. Asistă Ch. Bémont, J. Dubois. Seara, masă la d-ra Dick May. Prezenți: Alfred Croiset, consulul Boliviei, prințul Roland Bonaparte, prof. J. Barthélemy etc. A ținut la Sorbona lecții de istoria românilor în fața studenților români.

ian. 23 Prinț de plecare la legația României. „Plec cu adîncă părere de rău că am lăsat atîta lume bună.” A luat contact cu numeroase personalități politice, savanți, oameni de cultură.

ian. 24 Primire fastuoasă la Univ. din Strasbourg. I se face elogiul de rectorul S. Charléty.

ian. 27—28 Conf. la Torino și Milano.

ian. 30—2 febr. Conf. la Roma, în salonul Asoc. presei, prezidat de Barzilai. Ceai la prof. G. Volpe.

febr. 4 În București, reluîndu-și cursurile la Univ. și desfășurînd activitate politică.

febr. 4—13 Numeroase intervenții în Parlament.

febr. 14 Audiență la rege; cere grațierea socialiștilor. Seara, masă la legația franceză, prezent fiind și dr. I. Cantacuzino.

febr. 23 Încercări de a se traduce la Atena *Istoria imperiului otoman*.

febr. 24 Asistă la festivitatea de gală, la concertul Filarmonicii de la Ateneu.

mart. Febrilă activitate politică.

mart. 17 Întrunire la „Dacia”.

mart. 22—24 Primirea istoricului Ed. Herriot, primar al Lyonului, „azi unul din cei mai mari organizatori ai Franței”.

Revista istorică (ian.—mart.) publică următoarele comunicări la Acad.: *Cele mai vechi cronicile ungurești și trecutul românilor*; *Istoria țării prin cei mici*; *Nichifor Theotokis și Moldova*; *Însemnările unui pribeag*. În vol. separat: *La 100 de ani după moartea lui Petru Maior*. Alte lucrări: *Léon Sapieha et Michel-le-Grand*; *Nouvelles notes sur les relations entre Roumains et Grecs*; *Roumains et Grecs*.

apr. 2—3 Întrevedere cu prof. Frank Gold din California, trimis de președ. H. Cl. Hoover să adune doc. despre război.

apr. 4 Întrunire la „Dacia”.

În cursul lunii, întrevederi cu: Skazynski, Gorka, Madge, De Martonne, cu un gazetar elvețian, cu Leeper de la *Morning Post*, g-ral P. Badoglio.

mai 24 Stabilește un plan cultural din care va porni Fundația „Principele Carol”. Comunicare la Acad.: *Activitatea politică și literară a lui Ioan C. Brătianu*.

mai 27 Comunicare la Acad.: *Comemorarea lui Dante Alighieri*.

iun. 5 Dimineața, conf. la Camera de comerț: *Schimbarea de direcție și caracter a comerțului românesc în sec. XIX*. După-amiază, comunicare la Acad.:

Comemorarea lui Tudor Vladimirescu. Seara, la Teatrul Național asistă la reprezentarea dramei sale *Tudor Vladimirescu*.

iun. 9 Congresul Ligii Culturale la Tg. Jiu: dezvelirea statuii lui Tudor Vladimirescu.

iun. 10 Conf. la Tg. Jiu despre *Tudor Vladimirescu*. Vizită la casa lui Tudor din Vladimiri și la Tismana.

iun. 12 Vizite la: Novaci, Cernădia, Lainici, Bumbesti.

iun. 13 Consemnează în *Memorii* ratificarea tratatului de la Trianon.

iun. 5/17 N. I. împlinește 50 de ani. Este sărbătorit în toată țara.

Primește un vol. omagial, alcătuit de Gh. Bogdan-Duică și tipărit la *Ramuri*.

iun. 19 Vizita prof. suedez Psilander și a americanului Keats.

În cursul lunii, numeroase cuvântări în Parlament. În *Revista istorică*, următoarele comunicări ținute la Acad.: *Alte știri despre literatura românească în sec. XVIII*; *Cîteva note de istorie românească*; *Constantin Yodă Ipsilanti și revoluția sîrbească*. La Editura „Ramuri” din Craiova apar: *Istoria românilor în chipuri și icoane*; *Din opera poetică a lui N. Iorga*; *Pagini de critică din tinerețe*; *Războiul nostru în note zilnice* (vol. I); *Tudor Vladimirescu* (dramă).

Este vizitat de scriitoarea engleză Devereux și de Dickinson, vicepreșed. al Ligii Națiunilor.

iul. 81 Deschiderea cursurilor de la Văleni cu mare fast. (În timpul lunii aug. vor asista la cursuri: Take Ionescu, Gh. Murgoci, Gh. Bogdan-Duică, S. Chapman de la „Royal Society” și Wright, folclorist, Em. De Martonne, Fromont, Craigie etc. Cursurile ținute de N. I.: *Literatura universală*; *Cînteccele populare ale românilor față de Iliada și Odiseea*; *Citirea documentelor*.)

aug. 27—29 La Breaza, pentru inaugurarea Casei Naționale.

aug. 81 „Emoționantă închidere a cursurilor”. Anunță înființarea *Școlii de misiunare*, pentru care românii din America donează 2 000 de dolari.

sept. 2 Excursie la Starichiojd și Râncezi.

sept. 11 Vizita unui grup de francezi, conduși de prof. G. Glotz.

sept. 20 Pleacă la Paris.

sept. 26 Deschiderea congresului de istoria artei. Vorbește despre pictorii români din sec. XVII—XVIII. Apoi ține alte două conf. în amfiteatrul „Richelieu” de la Sorbona și la legația României.

sept. 29 Excursie la Chartres, însoțit de Enlart.

oct. 2 Excursie la Reims, apoi la Versailles.

oct. 3 La Fontainebleau, Courans, unde cunoaște pe G. Schlumberger și pe Vaux. În timpul excursiei călătorește în automobilul lui Théodore Reinach.

oct. 4—5 Congresul continuă. N. I. se întreține cu numeroși prof. și critici de artă, printre care A. Venturi, André Michel.

oct. 6 La Fontenay cu F. Lot. Seara, conf. despre *Les Caractères originaux et le développement historique de l'art et du costume roumains*. Asistă: rectorul P. Appell, Mario Roques, un grup de elvețieni, Take Ionescu.

oct. 8—10 Excursie la St. Denis, la Muzeul „Carnavalet” și Trocadéro; la Senlis.

oct. 12—14 La Paris; invitat la numeroase recepții. La dejun cu Ch. V. Langlois; Jameson, reprezentantul Fundației „Carnegie”. Asistă la conf. de la *Institut* și S. Reinach; ceai la Elena Văcărescu.

oct. 17—19 La Amiens. În laboratorul lui Gentil. Ține o conf. despre *România economică* la cercul Paris-Orient. E însoțit de prof. J. Boucart.

oct. 20—21 La Nancy.
 oct. 22 La Paris, cu Ch. Bémont. Conf. la Sorbona: *Voyage en Roumanie*.
 oct. 28—29 La Rouen, Mans, Rennes, Dijon, Lyon, Arles și Nîmes.
 oct. 30—31 La Geneva; conf. *Rasele și statele europene din Europa orientală*.
 nov. 1 Prin Lausanne la Torino.
 nov. 2—3 Torino și Milano.
 nov. 6 Roma. Conf. despre *Izvoarele istoriei românilor*. Alta despre *Artă românească*. Cunoaște numeroși savanți italieni, printre care pe Festa și Vivante.
 nov. 7 La Veneția, unde copiază testamentul lui Philippe de Mézières. După aproape două luni de peregrinări și conf., o zi de odihnă la Veneția: „Neuitată zi de liniște și frumusețe”. (Călătoria din Franța descrisă în lucrarea *În Franța. Drumuri ale unui istoric*.)
 nov. 9—30 dec. În București, desfășurarea aceleiași bogate activități politice. Anul se încheie cu „ideea unui guvern pe care l-aș prezida eu”. În ultimele luni a publicat: *Izvoarele contemporane asupra mișcării lui Tudor Vladimirescu*; *Mihail Kogălniceanu*; *Papi și împărați*, vol. II din *Dezvoltarea așezămintelor politice*; *Polonais et Roumains* etc. O bogată colaborare la *Gazeta Transilvaniei*.

1922 ian. 1—2 La Craiova, adunare politică; ține două conf.: *Regionalism oltean*; *Partea Olteniei în literatura noastră*.
 Iarăși încercări de a se forma un guvern N. I., cu Barbu Știrbei și Al. Marghiloman, susținut chiar și de Al. Averescu, I. N. Angelescu, V. Potîrcă.
 ian. 15 Adunare la „Dacia”. Conf. la Ateneu: *Criza morală mondială*.
 ian. 19 Guvern Brătianu. Conflict cu „Coroana”: „Nu voi lua parte la botezul prințului Mihai și, ignorat, am dreptul să ignorez Coroana ajunsă vasală Brătienilor”.
 ian. 21 Serbare la Ateneu pentru comemorarea lui Molière.
 ian. 27 Comunicare la Acad.: *Molière și românii*. De aici la Fundația „Principele Carol”.
 febr. Regele afirmă că N. I., pe lângă calitățile sale, are defectul „de a fi aspru”.
 febr. 5—6 Conf. la Iași. La Univ. despre progresele istoriei în ultimele decenii. Entuziasă manifestare.
 febr. 7—9 Întruniri și conf. la Dorohoi, Botoșani, Pașcani, Fălticeni.
 febr. 9 Comunicare la Acad. despre *Paul Bataillard*.
 febr. 12 Conf. pentru studenți la „Casa Școalelor”. Seara este invitat la Palat.
 febr. 19 Drum electoral la Cimpina, Breaza, Comarnic, Sinaia.
 febr. 21 Conf. la „Casa Școalelor” despre *Cele trei Serbii și cele trei Români*; asistă și cărturari sîrbi veniți în țară cu regele Alexandru. A doua zi, la concertul de la Palat. Convorbire cu N. Pasici și cu regele Serbiei.
 febr. 23 Întruniri la Ploiești și pe valea Teleajenului.
 febr. 26 La Galați, întrunire și conf.
 febr. 27—mart. 1 La Craiova și prin satele doljene: Segarcea, Goicea, Bârca, Băilești. Conf. la liceul din Craiova despre excursii și la Soc. junimistă despre *Rolul femeii în literatura contemporană*. Vizitează atelierul pictorului Eustatiu Stoenescu.
 Art. în *Manchester Guardian*.
 mart. 2 Comunicare la Acad.: *Centenarul nașterii lui Ernest Renan*.
 mart. 3 Conf. la Univ. populară din București despre *Români și unguri*. Întrunire la „Dacia”.
 mart. 8 Este ales deputat la Dorohoi, Galați, Craiova și București.

mart. 12 Primește 100 000 de lei de la românii din America drept onorar pentru art. publicate în ziarul lor timp de doi ani și jumătate. Totodată trimite 239 000 de lei pentru instituțiile culturale din Văleni.

mart. 15 La mănăstirile din jurul Bucureștiului spre a căuta cărți pentru Expoziția de artă românească de la Florența.

mart. 19—20 Din nou la Craiova; primire fastuoasă făcută de întreaga intelectualitate locală. Citește la *Ramuri* — care este din nou sub conducerea sa — piesa *Contra Patriei*. La Băilești, în mijlocul țăranilor.

mart. 22 Deși colaborează la *Gazeta Transilvaniei*, constată că în gazetă se „deschide atacul contra mea”.

mart. 24 Conf. la Univ. populară despre poetul Vasile Bumbac.

mart. 25 H. Sanielevici îi trimite rinduri de mulțumire și recunoștință.

mart. 28 Comunicare în Cămară.

mart. 31 Conf. la Univ. populară despre Gh. Baronzi. Univ. din Padova îl invită la serbările celui de-al 7-lea centenar.

În *Revista istorică* publică: [I] *Cele mai vechi cronicile ungurești și trecutul românilor*; II *Epoca angevină*, comunicare la Acad.

Apar: *Români și greci de-a lungul veacurilor*; vol. II din *Dezvoltarea așezămintelor politice și sociale ale Europei*; *Relations entre Serbes et Roumains*.

apr. 2 La Soc. studenților în drept, conf. despre *Dreptul român*.

apr. 11 La procesul comuniștilor; ia parte unora dintre ei: „Maiorul Cernat, om crud, rece și amabil”.

apr. 15—16 Cu un grup de prof. polonezi la Văleni.

apr. 20—22 La Craiova și în satele din Dolj pînă la Bistreț, Poiana, Segarcea, Calafat. Ține numeroase cuvîntări, printre care *Misiunea învîțătorilor față de monumentele istorice și arta populară*.

apr. 25 La Cernica cu prof. H. Focillon.

La Cluj se joacă *Un domn pribeag*.

mai 1 Ține două conf. la Timișoara.

mai 2 „Zi de neuitat” la Lugoj. („Copiii înșirați pe stradă aruncă atîtea flori de acopăr calea.”) I. Vidu, organizatorul entuziast al primirii, îl petrece pînă la Caransebeș.

mai 5—8 Congresul Ligii Culturale la Curtea de Argeș. Iau parte și numeroși cărturari sași. Excursie la Cumpăna.

mai 9—12 La Craiova, inaugurarea palatului *Ramuri*. Ține șase conf. La Teatrul Național se joacă *Zidirea mănăstirii din Argeș*.

mai 14 La Iași.

mai 21 Conf. la Brăila despre trecutul orașului.

mai 25 Plecare la Paris.

iun 4. Începe lecțiile de bibliografie balcanică (3) la Hautes Etudes. 6 lecții la Sorbona: *Formes byzantines et réalités balcaniques* și 5 despre *Istoria românilor*.

iun. 11 Publică necrologul lui Duiliu Zamfirescu și al lui Take Ionescu.

iun. 30 Intrigă în presa franceză, fiind declarat „germanofil” și deci dușman al Franței.

În *Revista istorică*: *Documente nouă de istorie românească*.

iul. 1 Cu mare fast are loc inaugurarea Școlii române de la Fontenay-aux-Roses. Asistă: P. Appell, Ferd. Brunot, Ch. Diehl, Em. de Martonne, G. Glotz, Ch. Bémont, Loria, Brunel, Maria Ventura etc.

iul. 3—4 La Veneția, vizite, conf.

iul. 6 În Timișoara.

iul. 9 Inaugurarea Fundației „Principele Carol”.

- iul. 12—18 La Braşov (12 iul.), de aici la Sibiu (18 iul.), cu oprire la Făgăraş şi Orăştie. Sălişte (14 iul.), prin Grădişte la Caransebeş (15 iul.), Lugoj (16 iul.), Oradea Mare (17 iul.), apoi Cluj: prin Dej şi Satu-Mare (18 iul.).
- iul. 19—21 Spre Bistriţa; accident de automobil. („Oprit de un car, mă aruncă pe cîmp, fac două căderi în cap, şi e o minune că am rămas în viaţă.”) Totuşi ţine o conf., apoi vizitează satele din jur (19 iul.); Tg. Mureş (20 iul.), Sighişoara (21 iul.); în toate aceste localităţi ţine conf.
- iul. 23 Înmormîntarea lui I. Scurtu.
- aug. 1 Deschiderea cursurilor la Văleni. N. I. ţine un curs despre *Solidaritatea românească*, cu o durată de o lună. Vorbesc: T. Enacovici, N. Batzaria, Gh. Taşcă, Kadar, Fülöp, N. Schina, G. Bathory, P. Ştefănescu-Goangă, P. P. Panaitescu, francezii Gentil şi J. Boucard, V. Bogrea, Fr. Lebrun, prof. Charles Havanyi.
- aug. 29 Apare vol. I din *Istoria poporului românesc*, ed. germană din 1905.
- sept. 3—18 Excursie la Crasna, cu J. Bourcard şi familia Gentil. De aici la: Opăriţi, Olteni, Teişani, Braşov, Făgăraş, Sibiu, Sălişte, Alba Iulia, Cluj. Din nou la Sălişte, pe valea Ōltului, Cornetu, Rîmnicu Vîlcea, Cozia, Craiova. De aici la Curtea de Argeş, Cîmpulung, Tîrgovişte, Mănăstirea Dealul.
- La Beiuş apare: *Introducere la studiul asupra României*.
- sept. 14 La Văleni, zi de odihnă.
- sept. 15 La Sinaia, spre a vizita pe mareşalul polonez J. Pilsudski, N. I. este decorat cu ordinul „Polonia Restituta”.
- sept. 18—21 Cu prof. francezi la Iaşi. De aici la Dorohoi, Botoşani, Putna; primire fastuoasă.
- sept. 25 O. Goga propune contopirea Ligii Culturale cu „Astra”, sub preşedinţia lui N. I.
- sept. 29 La Bucureşti comemorarea domnitorilor români de la 1822. După-amiază, comunicare la Acad.
- sept. 30—7 oct. „Săptămîna de oboseală şi boală, întrebuintată cu redactarea *Istoriei artei*. Vizita Martei Bibescu, cu Anton Bibescu şi prinţul Faucigny-Lucinges, coborîtor din Vodă Bibescu.”
- oct. 14 Spre Alba Iulia.
- oct. 19. La legaţia Franţei. Întrevedere cu mareşalul F. Foch şi cu g-ralul H. T. Berthelot.
- oct. 20 La Acad. citeşte din cărţile sale despre regalitate, pigmentate, pe-alocuri, cu observaţii critice la adresa monarhiei.
- oct. 21 Convorbiri despre viitorul Italiei şi al României cu Arturo Calza de la *Giornale d'Italia*.
- Apare la Paris vol. *L'Art roumain*, lucrare a lui N. I. de mare prestigiu şi de largă circulaţie în străinătate.
- Art. în *Revue bleue*.
- oct. 24 Propune împroprietărirea în Ardeal a g-ralului H. T. Berthelot. Parlamentul aprobă.
- oct. 27 Un deputat armean îl roagă să intervină pentru primirea în ţară a 300 de copii orfani din naţia sa aflaţi la Constantinopol.
- oct. 29 Conf. la Liceul „Lazăr”: *Ce cultură ni trebuie*.
- B. Mussolini instaurează dictatura fascistă în Italia.
- Comunicare la Acad.: *Un cîntec ardelenesc nou. Documente doljene*.
- nov. 4—7 La Craiova, unde ţine numeroase conf. În ultima zi, la Caracal.
- nov. 8—11 Conferenţiază la Caransebeş şi Lugoj, Sibiu, Bîrlad.
- nov. 12—18 La Galaţi, pentru deschiderea Univ. populare.
- nov. 17 Convorbire cu un redactor de la *Libre Parole*.
- nov. 18 Discuţii cu g-ralul H. Ph. Pétain despre starea armatei române.

nov. 19 Conf. la Rîmnicu Sărat despre *Disciplina democrației*.
 nov. 28 Comemorarea lui V. Lucaci la Cameră; vorbește N. I. Este decorat cu cordonul „Steaua României”.
 dec. 3 Conf. la Giurgiu despre *Contribuția României la făurirea statului bulgar*.
 dec. 5 Congresul presei. N. I. publică *Istoria presei române*.
 dec. 7 Manifestații organizate de grupările teroriste antisemite în rîndul studenților din București și alte centre univ.
 dec. 16 Dezaprobă mișcările studențești de dreapta. Se închide Univ.
 dec. 18 *Istoricul Constituției românești*, conf. ținută la Institutul social român. Teatrul Național pune în scenă *Moartea lui Dante*.
 Invitat să țină lecții la Univ. din Cluj.
 În acest an au mai apărut: *Histoire des Roumains et de leur civilisation; Revoluții politice și întregiri naționale; State și dinastii; Români și slavi* etc. În total a tipărit 28 de lucrări, la care se adaugă sutele de art. din *Neamul românesc și Neamul românesc pentru popor*.

- 1923 An de mari frământări politice; agitații organizate de grupările teroriste, pe care N. I. le dezaprobă și acuză.
 Preia conducerea rev. *Ramuri*.
 ian. 2 Reprezentarea piesei *Tudor Vladimirescu*.
 ian. 7 La Paris. La Sorbona începe să țină cursul *Relations entre l'Orient et l'Occident au moyen-âge*.
 ian. 9 Al doilea curs: *La pénétration des idées de l'Occident dans le sud-est de l'Europe*.
 ian. 18 Întrevedere cu g-ralul H. T. Berthelot.
 ian. 21 Recepție la Boyer, dir. Școlii de lb. orientale din Paris.
 ian. 22—23 La Lyon, găzduit de prof. H. Focillon. Recepție la Univ.; i se face elogiul de rectorul Cavalier și prof. G. Guiart. Recepție la Primărie, unde este primit de Ed. Herriot. Noi discursuri la masă.
 ian. 25 La Torino.
 ian. 26—27 La Veneția; ține două conf.: *România față de tulburările balcanice; Portul popular și arta românească*. Se întreține cu primarul Giordano, istoricul Pietro Orsi, președ. Ateneului venețian, senatorul Fradeletto, fost ministru, contele Zorzi, dir. la *Gazzetta di Venezia*.
 ian. 29 La Timișoara; este primit de rectorul Victor Vălcovici.
 ian. 30 Excursie pe la Becicherecul Mic, la Pesac, la Comloșul Mare.
 febr. 1 I se cere colaborarea la *Enciclopedia britanică*.
 febr. 3 Curs univ. ținut la „Casa Școalelor”.
 febr. 6 Ieșind de la curs, este huiduit de un grup de studenți cuziști. Demisionează din învățămînt. Se închid căminele. În Cameră își citește demisia, ca act de protest împotriva actelor de brutalizare a ordinii și democrației.
 febr. 8 Un grup de studenți democrați dezaprobă viguros manifestațiile huliganice.
 febr. 9 Comunicare la Acad. despre: *Un colaborator francez al Unirii Principatelor: Paul Bataillard*.
 febr. 11 Conf. la Ateneu: *Germanizarea României*.
 Intervenții pentru retragerea demisiei; pe de altă parte, este insultat și amenințat cu moartea de către membri ai grupărilor teroriste.
 febr. 12 S. Pușcariu, P. Grimm, Th. Capidan, R. Vuia ș.a. mărturisesc că toți au învățat să muncească de la N. I.
 febr. 20 La Cercul Analelor, conf.: *Ce avem de învățat de la francezi*.

- febr. 26** În urma intervenției sale este expulzat ziaristul francez A. Joubert, autorul unei cărți injurioase la adresa românilor.
 În urma propunerii sale se constituie Soc. „Colaborarea latină“.
- mart. 2** Comunicare la Acad. despre *Ernest Renan*.
- mart. 4** Conf. la Tirgoviște despre *Ioan Eliade Rădulescu*.
- mart. 9** Cere un concediu de 2 ani de la Univ.
- mart. 11** Deschide un curs de istorie universală pentru marele public la „Casa Școalelor“.
- Printr-un act de danie pune bazele Fundației culturale pentru studenți „Nicolae Iorga“** din Șos. Bonaparte, 8, „cu toate cărțile și obiectele de artă și de importanță istorică de orice natură, scrisorile ce le-am colecționat, precum și caietele mele cu însemnări zilnice și scrisorile de caracter politic pe care le-am primit“. La acestea se adaugă „cărțile și obiectele aflătoare la Vălenii de Munte“. Casa urmează să-și păstreze caracterul său istoric „fără nici o schimbare în afară și înăuntru“. Fundația urmează să cuprindă tot ce va mai agonisi N. I. până la moartea sa. (Notele zilnice și corespondența „nu vor putea fi publicate însă decât după 20 de ani de la încetarea mea din viață“. Actul este publicat în *Buletinul cărții*, 1923, [nr. 12—16] 1 iun.—13 aug., p. 245).
- mart. 12** Ministrul ceh Veverka îl invită la Praga, Brno și Bratislava.
- mart. 15** Conf. la Fundație despre *Noțiunea culturii*.
- mart. 18** Întrunire și conf. la Roman: *Naționalismul înainte și după război*.
- mart. 22** Înmormântarea lui Dimitrie Onciul.
- mart. 29** Audiență la Palat; îndelungate discuții politice.
 Se reprezintă la Craiova piesa lui N. I. *Contra Patriei*.
- apr. 2** La Paris.
- apr. 3** Deschiderea Congresului bibliografilor și bibliofililor.
- apr. 4** Comunicare despre *L'Ornementation du vieux livre roumain*.
- apr. 6** Art. în *Le Temps*, în care respinge zvonul de „revoluție românească“.
- apr. 9** Deschiderea Congresului internațional de istorie la Bruxelles.
- apr. 11** Este primit de regele Belgiei.
- apr. 12** Este invitatul Min. de Științe și Arte.
- apr. 14** Recepție la Primărie.
- apr. 15** La Gand, deschiderea expoziției florarilor.
- apr. 16** La Bruxelles; două conf.: *La „Romania“ Danubienne et les barbares au VIe siècle; Les origines de l'art populaire roumain*.
- apr. 17** Începe cursul la Sorbona: *Influences étrangères sur la nation roumaine*.
- apr. 21** Conf. la Cercul de la Curtea de Casație, prezidat de prof. A. Gauvin: *La situation de la Roumanie*.
- apr. 22** Convorbiri cu Charles Maurras; cu g-ralul H. Bérthelot.
- apr. 24** Conf. la „France-Orient“ despre posibilitățile de colaborare economică cu România.
 Invitat la Londra de P.E.N.-Club. I se trimit în acest scop 20 de lire sterline. Va locui la N. Titulescu.
- mai 3** La Bruxelles, conf: *La vie universitaire roumaine*.
- mai 7** Se conferă titlul de „doctor honoris causa“ la Univ. din Lyon lui N. I. și dr. I. Cantacuzino. Elogiul lui N. I. este adus de rectorul Univ.
- mai 11** Ziua la Viena, seara la Praga.
- mai 12—18** La Praga ține 3 conf. la Univ.: *Les Hussits et le hussitisme chez les Roumains; Le hussitisme dans le mouvement populaire du Moyen-Âge; Le commerce et l'art tchèques dans les Pays roumains au XVe siècle*. Întrevedere cu abatele Zavoral, Ed. Beneš etc.

- mai 24** Reprezentarea la București a *Doamnei lui Ieremia*, elogiată de Victor Eftimiu.
- mai 27—29** Congresul Ligii Culturale la Galați, cu excursii la Ismail, Tulcea, Reni.
- mai 30** Comunicare la Acad.: *Comemorarea lui Jules Michelet*.
- iun. 1** Conflict la Acad.
- iun. 2** Redeschide cursul la Univ.
- iun. 5** Primește vizita lui Apostol Alexandris, ministrul de externe al Greciei. Seara deschide la Teatrul Național festivalul Asoc. „România jună” din Viena.
- iun. 9** Primește pe H. Focillon, venit pentru a crea Institutul francez din București.
- După-amiază, recepție la legația Serbiei; convorbire cu regele Alexandru, care-l invită la Belgrad.
- iun. 9—23** Cu H. Focillon, oaspetele său.
- iul. 3** Primește actul de alegere ca membru corespondent al Acad. din Stockholm.
- iul. 15—aug. 15** Cursurile de vară de la Văleni. Va vorbi despre: *Evoluția conceptului de civilizație; Psihologia claselor intelectuale orășenești din România după scrisori boierești*.
- aug. 16** Conf. la Sinaia.
- aug. 26—28** Primește la Văleni pe Erling Stensgard, bibliotecarul din Aarhus — Danemarca.
- Colaborează în *La Revue de Genève*.
- sept. 7—10** În Oltenia: Craiova, Baia de Aramă, Vinjul Mare, Pătule, Plenița.
- sept. 20** La Rîmnicu Sărat.
- sept. 27** Se plănuiesc noi acțiuni huliganice și teroriste, conduse de Corneliu Zelea Codreanu și de I. Moța, între care și uciderea câtorva miniștri. Între aceștia este vizat și N. I. („Sînt săptămîni de cînd eu și redactorii mei primim scrisori de amenințare iscălite de banda care se intitulează «Fascia Română» și care ni pune în vedere că vom fi atacați, loviți sau și uciși pentru că nu aprobăm scandalurile antisemite, care sînt o rușine pentru țară.”) Ca revers al amenințărilor, N. I. primește o scrisoare de solidaritate din partea prof. fac. de litere din Cluj („care știu ce vi se datorește pentru uriașa muncă jertfită științei și țării ...”).
- oct. 16** Min. Muncii îi acordă 200 000 de lei pentru Școala de misionare.
- oct. 23—24** La Brașov; ține două conf.: una la liceul românesc și alta la cel săsesc.
- Un art. în *La Vie des Peuples*. Ales membru de onoare al Muzeului etnografic Cluj.
- dec. 6** Argehi îl felicită: „Urări de necurmat puternică și îmbelșugată tinerețe și închinăciune”.
- dec. 27** Discurs în Cameră cu privire la viața social-politică a Banatului. Ales membru corespondent la Soc. de geografie din Varșovia.
- Din Roma i se cere colaborarea la Istituto per l'Europa Orientale.
- Întreaga activitate a anului se axează pe un fond politic, dominat de intrigi, de neînțelegerile între partide. A publicat 26 de cărți, printre care: *Contes Roumains; Din faptele străbunilor; Doctrina naționalistă; Istoria artei medievale; Raguse et les Roumains; Rapporti politici tra l'Italia e la Romania; piesa Sărmașă, amical poporului*. Scria la ziarul *Plutus*.
- Cu anul 1923 *Bulletin de l'Institut pour l'étude de l'Europe sud-orientale* își încetează apariția.

Purta corespondență cu: Fr. Brunot, L. Bréhier, Croiset, H. Focillon, S. Gorceix, Ch. Langlois, F. Lot, P. Mesnard, G. Millet, H. Pirenne, M. Roques, W. Milles, Kr. Nyrop, T. Westrin, Ed. Beneș, I. U. Jarnik, N. P. Kondakov, I. Macurek, Gerardi, A. Palmieri, Tomellini, Trombetti etc.

- 1924** Revelionul îl petrece la Paris, împreună cu studenții români, cu Elena Văcărescu, Victor Eftimiu, Mario Roques, Sandfeld etc. Cursul său la Sorbona ține pînă la 31 ian., dar rămîne la Paris pînă la 2 febr. Este primit de Alexandre Millerand, președ. Franței și de către Gaston Doumergue, președ. Senatului. Are întreveneri cu: Roger, decanul fac. de medicină, Boyer, Puig y Cadafalch, Francis James, Al. Coville, Diurici, Th. Delcassé, Fougères, G. Leygues, P. Painlevé, Raoul Péret, președ. Camerei, Mortcerf, rectorul Appell etc. Asistă la lecția de deschidere la Sorbona a bunului său prieten Dim. Pompei și la concertul lui Mihail Vulpescu, la numeroase recepții. Comunicare la Acad. de inscripții despre *Le problème de l'abandon de la Dacie par l'empereur Aurélien*. Conf. la Asoc. franceză pentru Soc. Națiunilor despre *Concepția românească a păcii*. Lecții la Sorbona: *La pénétration des idées de l'Occident dans le Sud-Est de l'Europe aux XVIIe et XVIIIe siècles* și *Le Romantisme dans le Sud-Est de l'Europe*. În două luni, o uriașă desfășurare de energie și numeroase acțiuni în slujba consolidării unității naționale a statului și culturii românești. Activitate la Liga Națiunilor. Colaborează la periodicele *La France nouvelle* și *La Muse Française*.
- mart. 2** În trecere spre Geneva cu dir. și creatorul belgian al Palatului mondial de demonstrație sociologică.
- mart. 3** Conf. în sala cea mare a Univ. din Geneva despre *Așezămintele din sud-estul Europei*. Seara, masă la E. Pittard.
- mart. 4—5** Conf. despre *Imperialismul în Orient*. Seara, masă cu 60 de invitați. Conf. despre *Regalitatea în sud-estul european*. Seara, o nouă conf. despre *Artă populară românească*.
- mart. 6** Dejun la Rapapport, cu membri ai Comitetului Soc. Națiunilor, prezent fiind și Edward Drumond.
- mart. 9** Întrunire cu un grup de țărani la Craiova.
- În țară, toată luna **mart.** o consacră politicii interne; are întreveneri cu liderii politici, cu regele; ține conf. în Cameră. Dezaprobă mișcările antisemite. („Zodia violenței stăpînește lumea și isteria e metodă.”)
- În acest trimestru apare, în continuare, *Revista istorică*. Aici completări la *Inscripții din biserici*, cele mai multe adunate din Oltenia. Începe publicarea periodicului *Revue historique du Sud-Est Européen*. Neamul românesc apare zilnic, cu cîte un art. al lui N. I. Neamul românesc pentru popor își continuă apariția săptămînală. Conduce și: *Buletinul Comisiei istorice a României*, *Buletinul Comisiei monumentelor istorice*, *Buletinul secției istorice a Acad.* în lb. franceză; *Calendarul Ligii Culturale*. E prof. la Univ., Acad. comerțială și la Școala de război.
- apr. 2** Conf. la Fundație despre *Evoluția bizantină*.
- apr. 4** Discurs în Parlament la legea comercializării. Seara asistă la recepția prilejuită de vizita unui prinț japonez.
- apr. 7** Inaugurarea Institutului de cultură italiană din București prin conf. lui N. I. despre *Fazele istoriei italiene*.
- apr. 9** Serbarea Ligii la Ateneu.
- apr. 10** Începe primul Congres internațional de bizantinologie, inițiat de N. I., la București. Iau parte: H. Grégoire, Graindor, Zeiller, Sir W. Ramsay, Peterson, N. P. Kondakov, cu fiul, P. Collinet, Péan, Ch. Diehl, Vulici,

Kugeas, Sotiriu, Guarnieri, Citati, L. Bréhier, Puig y Cadafalch, Gay, Murko, Grünwald.

apr. 12 Conf. lui N. I. despre *Costumul nostru istoric*.

apr. 14—19 Durata Congresului de bizantinologie, la care N. I. a făcut două comunicări: *Le grec dans les pays roumains: Documents de grec vulgaire* și *Les origines de l'iconoclasm*. Se vizitează Buftea și Mogoșoaia.

apr. 20—27 Excursie: Suceava, Gura Humorului, Voroneț, Moldovița, Iași, Argeș, Pitești, Băbeni, Hurez, Râmnic, Cozia.

În această lună se reprezintă în București piesa lui N. I. *Doamna lui Ieremia*.
mai 4 Congresul Ligii Culturale la Suceava. Excursii la: Dragomirna, Sîntilie. Mari serbări populare.

mai 29 Inaugurarea Institutului francez din București prin cuvîntarea lui Em. de Martonne.

Noi conflicte la Acad. Română.

mai 30 Comunicare la Acad.: *Comemorarea lui Jules Michelet*.

mai 31—2 iun. Conf. la Ateneul român în fața oaspeților transilvăneni; primirea la Acad, concert la Ateneu.

iun. 3 „Astra” la Văleni. Recepția la sala de cursuri.

iun. 6 Comunicare la Acad.: *Un cioban dascăl din epoca de tranziție a culturii noastre*.

iun. 10—12 Vizită la Varșovia. Convorbiri cu președ. Republicii, cu alți oameni politici. Ține 3 conf.

iun. 13—23 iun. Vizite: la Wilno (13 iun.); din nou la Varșovia (16 iun.); este primit de J. Pilsudski; Poznan (17 iun.); Cracovia (12—20 iun.); Liov (21—23 iun.). (Conf. ținute sînt publicate în vol. *Choses d'Orient et de Roumanie*, iar impresiile de călătorie în *Note polone*.) În invitația de vizită în Polonia, rectorul Univ. din Varșovia ti scria: „Nous serons heureux de saluer en votre personne non seulement un historien éminent, connu dans le monde entier, mais aussi un ami particulièrement dévoué à notre pays...”

iun. 27 Comunicare la Acad. *Note polone*, în care sînt prezentate știri aflate în arh. poloneze relative la Țările Române.

iul. 2 I se conferă Marea cruce a ordinului ceh „Leul alb”.

iul. 12—13 La Botoșani, Dorohoi, Noua Suliță, Cernăuți.

iul. 15—aug. 15 Cursuri la Văleni. Țin cursuri: prof. polon Glixeli, prof. sîrb Petrovici, cehii Kamm, Hink, prof. sas Pr. Müller, C. Argetoianu, Costin Petrescu, Gh. Murgoci etc. N. I. a ținut un curs despre *Ce este democrația. Regionalismul și unitatea românească*. Au luat parte și numeroși sași și maghiari din Transilvania, N. I. manifestînd constant o politică de înfrățire cu naționalitățile conlocuitoare din România.

aug. 16—17 Conf. la Brașov și reprezentarea unei piese de teatru.

Vizită la Săcele și Cernat.

aug. 18 Drum la Brașov-Făgăraș-Sibiu. La Sibiu ia masa la episcopul Teutsch, unde află pe R. Brandsch, K. Roth, Csaki, F. Müller, mitropolitul Bălan. Ține 4 conf. Entuziastă primire la Săliște.

aug. 20—23 Vizite la: Maieri, Cozia, Argeș, Mănăstirea Tutana, Cotmeana, Tîrgoviște.

sept. 26—27 Călătorește la Craiova-Breasta (cu C. Argetoianu); întoarcere la București prin Pitești, Cîmpulung.

I se joacă piesele de teatru *Sărmală*, *amicul poporului*, la Chișinău, și *Un domn pribeag*, la Cluj.

oct. 12 Lucrează la Ploieșciori „pentru desfacerea picturilor bisericuții”.

oct. 16 Primește pe ziariștii cehi.

oct. 26 Adunare politică la Ploiești.

oct. 31 Comunicare la Acad.: I. *Domnița Anca și patronagiul ei literar*; II. *O prigonire politică sub fanarioși*.

nov. 2 Întrunire politică la București, la care iau parte mii de țărani.

nov. 9 „Măreată adunare la Cernăuți.”

nov. 18—19 Două conf. la Cluj: *Sensul actual al istoriei universale*; *Istoria Ardealului*.

nov. 21 Comunicări la Acad.: I. *Cea dintîi istorie universală tipărită în Transilvania*. II. *Moșiile familiei Beldy din Țara Românească*.

Asistă și H. Neander, din Upsala.

nov. 28 Cu Albert Thomas. Apare vol. XI din *Bulletin de la section historique* al Acad. Române, în care s-au tipărit cele 24 de comunicări ținute de participanții la Congresul de bizantinologie.

dec. 12 Vizita lui Mario Roques.

dec. 14 Vorbește la o adunare feministă.

dec. 28 La Mănăstirea Coșula.

În acest an publică 21 de lucrări, din care evidențiem: *Brève histoire des Croisades*; vol. I din *Cărți reprezentative*; *Point de vue sur l'histoire du commerce*; *La Roumanie pittoresque*; *Scrisori către românii din America*, în care sînt adunate art. tipărite în ziarul lor, *America*; *Trei drame*.

Este confirmat prof. agregat la Sorbona.

1925 ian. 2 „Artiștii maghiari din Cluj joacă splendid piesa mea *Fatalitatea învinsă*.” Vizitează Școala de fete „Marianum”, din Cluj.

ian. 9 Comunicare la Acad.: *Procesele călugărilor de la Sântilie și Gheorghe, pisarul leșesc*.

ian. 10 Pleacă la Paris, prin Italia.

ian. 13 Conf. la care asistă și Vintilă Brătianu.

ian. 15 Deschiderea cursului la Sorbona: *Les écrivains réalistes en Roumanie, comme témoins du changement de milieu au XIXe siècle*. Asistență franceză și românească.

ian. 17 Al doilea curs: *Le commerce de l'Europe du Sud-est à l'époque moderne*.

ian. 26 Decorează mai mulți savanți francezi care au fost în România.

ian. 27 Cu g-ralul H. Berthelot, discutînd despre războiul nostru.

ian. 28—13 febr. La Paris: cursuri, conf., întrevăderi cu: G. Doumergue, P. Collinet, Boyer, pictorul Stoenescu, M. Unamuno, Puig, Henri Berr, Coije etc.

febr. 17 La Primăria din Clermont-Ferrand.

febr. 20 Din nou la Paris; conf. la Acad. de inscripții despre lucrările Comisiei monumentelor istorice.

febr. 21 Conf. la Soc. Națiunilor: *Les origines et l'état actuel des nationalités dans la Grande Roumanie*, urmată de discuții. Numeros public: Appell, Aulard, Cuq, Puig, G. Millet etc.

febr. 26 Conf. la Bruxelles despre *Les grandes figures de l'Histoire Roumaine*, în prezența familiei regale și a numeroși miniștri și prof. univ.

febr. 27 Conf. la Univ.: *Sensul social al Cruciatelor*. Asistență numeroasă, rectori, savanți, oameni politici.

febr. 28 Dejun la C. Huysmans; seara invitat de rege și regină la masă, în castelul Locken.

mart. 1 La Malines, invitat de cardinalul Mercier. De aici la Anvers.

mart. 2 La Strasbourg, ca invitat al lui H. Berthelot, la comandament, între ofițeri.

mart. 3 Rectorul Charléty îi conferă insemnele de „doctor honoris causa”. Ține conf. *Rase și politică în sud-estul european*.

- mart. 6—7** La Lille. Cercetări în arh.; excursie la Roubaix.
- mart. 8** La Geneva cu soții Pittard, cu oprire la Coppet, castelul d-nei de Staël.
- mart. 9** Conf. despre *Definiția literaturii bizantine*. Seara, banchet, la care participă principalii reprezentanți ai Ligii Națiunilor: Austen Chamberlain, Ed. Beneș, E. Venizelos.
- mart. 10** Conf.: *Sensul literaturii bizantine*, participă și E. Venizelos.
- mart. 11** A treia conf.: *Perioadele literaturii bizantine*. Dejun la ministrul iugoslav Ivanovici, prezenți fiind: poetul I. Ducici, E. Venizelos, Ed. Beneș etc. Ceai la decanul Martin; remarcă „nobila figură a bătrînului istoric Bourgaud“.
- mart. 12** La Paris, cu H. Focillon și Bénédite.
- mart. 15** La reprezentația corului „Hora“; de față și Elena Văcărescu.
- mart. 20—21** La Genova. La Camera de comerț italo-română. Conf. la Univ.: *I Genovesi nel Mar Nero*.
- mart. 22** La Milano, conf.: *Comuna italiană și comunitatea rurală balcanică*.
- mart. 23—24** Zile de odihnă la Veneția.
- mart. 26—31** Activitate politică în București. Întîlnire cu prof. L. Duguit; participă la conf. lui J. Carcopino.
- În *Revue historique...* o amplă analiză a *Istoriei Imperiului bizantin* a lui J. Bury; din analiza făcută de N. I. rezultă intenția de a reface opera din 1907. Apar: *Istoria literaturii române*, vol. I; *Histoire des Etats balcaniques*.
- apr. 8** Comunicare la Acad.: *Comemorarea lui Edgar Quinet*.
- Întrevederi politice: N. I. — C. Argetoianu — I. Maniu în cursul lunii. Este vizitat de: Avenol, secretarul Ligii Națiunilor, prof. Noack din Köln.
- mai 1** Comunicare la Acad.: *Trei călători în țările românești: Caronni, Rey, Kunisch și Originea „Luceafărului“ lui Eminescu*.
- Audiență la regină; vizita scriitorului englez Clinton Logio.
- mai 2** Interviu luat de deputatul italian Ferruccio Lantini.
- mai 3** La Sighișoara, conf. despre cultura românească și săsească din Transilvania.
- mai 4** Convorbiri cu Chapuisat, de la *Journal de Genève*, și cu prof. Zelinski.
- mai 11** Necrologul lui Al. Marghiloman.
- mai 15** Pe Cîmpia Libertății din Blaj.
- mai 17—nov. 15** Conduce *Universul literar*.
- mai 19** Invitat în Italia.
- mai 21—23** Congresul Ligii Culturale la Timișoara. Conf. *Unitatea românească în literatură*. Excursie la Lipova.
- mai 24** Întrunire la Craiova.
- mai 28** Congresul de istorie.
- mai 29** Comunicare la Acad.: *Lucrări noi despre Chilia și Cetatea-Albă*. Art. în rev. *L'Antiquaire*.
- Primește scrisori de la românii din Canada.
- iun. 2** Cu soții E. Pittard la Văleni.
- iun. 3** Răspuns la discursul de recepție la Acad. al preotului N. Popescu.
- iun. 6** Cu ministrul Franței, de Billy.
- iun. 7** La propunerea lui N. I. sînt alese membre de onoare ale Acad.: Elena Văcărescu și Contesa de Noailles.
- iun. 15** La Sinaia; primit de rege și regină.
- iun. 18** Ales membru al Acad. poloneze din Cracovia.
- iun. 19** „Înmormîntarea regală“ a lui Anghel Saligny. Întrevedere cu Mil-liardet.
- iun. 21** La congresul chimiștilor.

- iun. 27** La serbările jubiliare ale liceului din Braşov, apoi la Odorhei.
iun. 29 La Hârtop, lângă Fălticeni; Boroaia, Brusturi, Tg. Neamţ, Piatra Neamţ.
iun. 30 În jud. Bacău, apoi Focşani.
iul. 15—aug. 15 Cursurile de la Văleni. N. I. vorbeşte despre: *Concepţia actuală a păcii; Cultura de după război*. Participă şi un grup de studenţi francezi, conduşi de prof. Bottinelli şi Gasque; prof. american Andrews, cehul Iaroslav Müller. La închiderea cursurilor, excursie la Buzău, Rîmnicu Sărat, Focşani.
sept.—oct. 24 Locuieşte mai mult în Vălenii de Munte.
oct. 28 Comunicare la Acad.: *Un prinţ portughez cruciat în Ţara Românească a sec. XV*.
oct. 28 Publică art. despre înmormîntarea lui Toma Stelian.
 Intrevedere cu prof. M. Blondel, apoi vizita lui H. Focillon; masă cu J. T. Shotwell. I se cere colaborarea la rev. *l'Est européen*. Publică în *Europäische Revue* din Viena şi în *Morava*. Colaborează la *Enciclopedia italiană, Monde Slave*.
nov. 7—8 Întrunire la Galaţi.
nov. 13—14 Vizita unui grup de polonezi.
 Comunicare la Acad.: *O istorie a lui Mihai Viteazul de el însuşi*.
nov. 15 Întrunire la Rîmnicu Sărat.
nov. 17 Reprezentare la Teatrul Naţional a piesei *Isus*.
nov. 22 Participă la deschiderea solemnă a Ateneului din Turda. Seara, la Cluj.
nov. 29—1926 apr. 18 Conduce *Neamul românesc literar*.
dec. 13 La Bârlad şi Vaslui.
dec. 21 La Oradea Mare pentru reprezentarea piesei sale *Fatalitatea invinsă*.
dec. 31 Consiliu de Coroană la Sinaia, în cazul prinţului Carol.
- 1926**
- ian. 2—4** Discuţii la Palat şi în Parlament cu privire la renunţarea prinţului Carol la moştenirea tronului.
ian. 6 Plecare la Paris.
ian. 9 Prima lecţie la Sorbona: *Les voyageurs Français dans l'Orient européen*.
ian. 10 Conf. la Soc. „Amis de la Roumanie”; prezidează Louis Marin.
ian. 12 Tot la Sorbona, cursul: *La société roumaine du XIXe siècle dans le théâtre roumain*.
ian. 17 Ia parte la recepţia noului rector al Sorbonei, P. Lapie.
ian. 19 Prezentare elogioasă a lui N. I. în *Bellezze d'Italia*.
ian. 27 Conf. la Soc. Naţiunilor: „Ideea unei educări către împăciuire a noilor generaţii balcanice e îndelung aplaudată”.
febr. 8 Conf. despre *Les origines et l'état actuel de nationalités dans la Grande Roumanie* la Institutul „Carnegie”.
febr. 5 Comunicare la Acad. de inscripţii despre lucrările Comisiei monumentelor istorice şi Comisiei istorice a României. Seara recepţie la legatia Iugoslaviei din Paris.
febr. 6 Invitat al d-nei Emile Picot, văduva marelui filoromân.
febr. 10 Masă la Ch. Diehl. Printre invitaţi, ministrul Franţei la Montevideo; discuţii cu privire la viaţa din America de Sud.
febr. 11 Dejun la Théodore Reinach. Seara, conf. la „Amicii Universităţii” despre *Curenţi occidentale în arta sud-estului european*.
febr. 16 Seară la Ch. Bémont, cu Abel Lefranc, Merriman, Ch. Rist.
febr. 18 Seară la P. Collinet.

În timpul șederii la Paris a avut numeroase convorbiri cu: N. Titulescu, dr. G. Ionescu-Șișești, Gh. Țițeica, G. Mărzescu, D. Ghica, G. Valentin Bibescu, I. Mitilineu, Stelian Popescu, Saint-Aulard, Chaptal, Godet. M. L. Lacaze, Gauvin, F. Lot, Berthélemy, Maily, Bottinelli, M. Roques, Spalaicovici, F. Brunot, Holleaux, Desjardins, O. Halecki, Eisenmann etc.

febr. 19 Plecare în Danemarca.

febr. 20 La Hamburg. Seara la Copenhaga.

febr. 20—23 Este primit de ministrul de externe, Moltke, apoi la Min. de Instrucție de Nina Bang. Dejun la Sandfeld, cu studentele acestuia. Prima conf. Este prezentat de Sandfeld. Este primit la Primărie, apoi în Parlament. Dejun cu președ. Parlamentului. A doua conf. o consacră problemelor balcanice. Întrevederi cu Stensgard de la Aarhus și cu Nilsson. Cină la Nyrop. Dejun la Hillgard. Excursie la castelul Frederiksborg.

febr. 24—25 Călătorie în Suedia. La Upsala, unde ține două conf.: *Charles XII à Bender* și *L'Art préhistorique du Sud-Est de l'Europe et la Suède*. Este primit de Psilander, traducătorul lui Eminescu, care a ținut și un curs la Univ. despre Alecsandri și Eminescu. Prezentarea o face Staaff. Prinț la rectorul Stavenon. Dejun la arhiepiscopul Nathan Sonderblöme. Vizită la Gustavianum. La Stockholm vizitează pe bunul său prieten Westrin. În presă apar zeci de art. privind vizita sa în Suedia.

febr. 26 Prin Malmö spre Sassnitz. Seara la Hamburg, de aici spre Köln și Paris.

febr. 27 Este primit la Geneva de soții E. și H. Pittard.

mart. 1 La Univ. i se conferă diploma de „doctor honoris causa”, prezentat fiind de decanul Martin. Conf. *Romaniile în sud-estul european*. Seara, la bunul său prieten E. Pittard.

mart. 2 Conf. despre *Patriarhul Fotie*. După-masă la Coppet, seara la Chapuisat.

mart. 3 Vizită la Școala de menaj și Școala de studii sociale. La amiază la sir Eric Drummond, cu invitați, delegați și funcționari ai Soc. Națiunilor. Seara, masă la N. M. Petrescu-Comnen, cu Maurioud, șeful guvernului genevez, și rectorul Werner.

mart. 5 La Genova.

mart. 7 La Rappallo, Bagnara.

mart. 10 La Siena și Florența.

mart. 11—13 Impresionante primiri și solemnități. Recepție la Municipiul Florenței, de față fiind: sculptorul Romanelli, A. Pernice, Morselli, Battisti. Apoi conf. la Univ.: *Romanitatea în Balcani*. Dejun la Rossi. Cu Pernice la Fiesole. Un mare banchet, la care au participat numeroși prof. florentini.

mart. 14—16 Ravenna, Veneția. „Zi liniștită în orașul atîtor amintiri.” Asistă la Teatrul „Goldoni” la o reprezentație cu artistul Zago.

mart. 19—31 Din nou la București. Este primit în Gara de Nord de: I. Maniu, C. Argetoianu, Al. Vaida, numeros public. C. Argetoianu îi comunică supărarea regelui pe dinlăun spunînd că „nimeni nu i-a mai vorbit așa” și că a plecat „fără a-i da mîna”. Părerea tuturoră că N. I. va lua conducerea guvernului. Urmează zile de intensă activitate politică. Audiență la rege.

mart. 26 Prima scrisoare a lui George Călinescu către N. I.: „Mă folosesc de acest prilej, cel dintîi pentru mine, pentru a vă încredința de respectul meu desăvîrșit”.

Comunicare la Acad.: *O tipăritură românească la Uppsala*.

30 mart., Înmormîntarea dr. Toma Ionescu.

apr. 25 Primește pe Ettore Pais.

apr. 26 Comunicare la Acad.: *Știri nouă despre biblioteca Mavrocordatilor*.

mai 14 Comunicare la Acad.: *Cea mai veche ctitorie de nemeși români din Ardeal* (1408-8).

mai 16 Primește pe Clinton Logio.

mai 25 Alegeri parlamentare. Ales deputat la Sibiu și la Covurlui.

mai 31 Din nou la rege.

iun. 18—18 Ședințe la Acad.: recepția lui Em. Racoviță, sărbătorirea lui Ion Bănuș, aniversarea a 50 de ani de la Războiul de Independență. *Banchet dat de rege Academiei*.

Comunicarea: *Foaia de zestre a unei domnițe moldovene din 1787 și exilul venețian al familiei sale*.

iun. 14 M. Emérite numit asistentul lui N. I.

iun. 26 Întrevedere cu Moses Gaster, venit din Londra pentru a-și vinde bibl.

iun. 27—29 Congresul Ligii Culturale la Blaj. Excursie la Cetatea de Baltă.

În a sa *Revue historique* (nr. 4—6), N. I. publică *L'Art populaire et l'art historique des Roumains*. „*Nouvel hellénisme*“ et *l'iconoclasme*, art. în *Acropole* (I^a). În *Revista istorică* (4—6) anunță moartea lui Alexandru Iațimirski, la Rostovpe-Don. Colaborează la vol. omagial oferit lui Ferdinand Lot: *Quelques observations sur les rapports entre le monde orientale et les Croisés*.

Apar: *Ancien art et vieilles modes en Roumanie; Les aventures sarrazines; Les conflits balkaniques* (extras din *Monde Slave*); *L'Eglise autocéphale de Roumanie, ses origines et son rôle parmi les églises nationales d'Orient* (extras din *L'Europe nouvelle*). Colaborează la: *Topicur Sbornic, Junimea creștină* (nr. 2), care apare la Detroit.

iul. 15—aug. 15 Cursurile la Văleni. Vorbește: *Probleme de istoria românilor*. Vizita soc. cehoslovace „Amicii României“, condusă de avocatul Bohacek, și a prof. Miodrag Ibrovač, cu ministrul sîrb la București Ciolac Antici.

aug. 17—19 Excursie la Cetatea Albă.

aug. 20 La Rîmniciu Sărat.

aug. 29 Vizită în satul de munte Grozești.

sept. 5 Vizită la Văleni a americanului Herbert Adams Gibbons, coleg de studii cu N. I.

sept. 8 Moartea lui V. Bogrea într-un spital din Viena. N. I. vorbește la înmormîntarea celui mai bun prieten al său.

oct. Întreaga lună activitate politică.

oct. 17 La Turnu Măgurele pentru inaugurarea Ateneului local.

oct. 19—20 La Simeria; la Deva este primit de Petru Groza, apoi vizite la Hațeg, Peștiana, Gura Sadului, Brad, Crișcior, Ribița.

oct. 21 Publică necrologul d-rului V. Babeș.

oct. 24 La Galați, de aici la Focșani.

oct. 29 Comunicare la Acad.: *Noi acte românești la Sibiu*.

nov. 3 Cu Emil de Martonne la Acad.

nov. 5 La legația italiană pentru ducele de Spoleto.

nov. 7—8 La Craiova, conf. despre *Sămănătorul*. Seara banchet. A doua zi vizită la un regiment.

nov. 9 Inaugurarea palatului Ligii Culturale.

nov. 10—11 Vizită în Transilvania: Băiești, Nucșoara, Sălașul de Sus, Râul Alb, Petroșani, Hunedoara, Sarmizegetusa, Orlea.

nov. 14 Inaugurarea palatului Acad. de comerț, unde N. I. este prof.

nov. 21 La Chișinău.

nov. 22 Acad. de inscripții din Paris îl delegă să o reprezinte la Congresul de bizantinologie din Belgrad.

Comunicare la Acad.: *Momente istorice*.

nov. 28 La Sinaia.

dec. 18 Conf. la Cernăuți.

dec. 17 Cuvîntare în Cameră. Comunicare la Acad.: *Informațiuni germane despre România și Basarabia pe la 1860—1870.*

dec. 20 Impresionantă scrisoare a lui Del Vecchio, rectorul Univ. din Roma. În acest an apare cartea de înaltă ținută teoretică a lui N. I.: *Essai de synthèse de l'histoire de l'humanité*, vol. I: *Histoire ancienne*. Mai apar: *Viața românească în Ardeal*; *Scrisori și zapise de meșteri români*.

1927 ian. 7 Sosire la Paris. Locuiește la Fontenay-aux-Roses, ajuns centrul reprezentativ al României în Franța.

ian. 10 Deschiderea cursului său la Sorbona: *Les voyageurs orientaux en France*.

Pe lângă acest curs univ., urmat de numeroase conf. și recepții, în luna ian., la Paris, N. I. este preocupat de problema dinastică, avînd mai multe întrevederi cu prințul Carol.

febr. 11—12 Conf. la Dunkerque despre *România economică*, vizitarea portului, convorbiri cu oameni de afaceri, primire oficială la Primărie, dejun la Eugène Coquelle.

febr. 18 Invitat la Lille de contele Theiller de Poncheville. Dejun la „bogatul industriaș Scrive“. Conf. la Camera de comerț.

Primește medalia de membru al Soc. de geografie.

febr. 14 *Adevărata schismă a Răsăritului de Apus*, conf. la Fac. de teologie protestantă din Paris.

febr. 15 Dineu la Ch. Bémont cu prof. Petit Dutailis și Brunel.

febr. 19—20 În drum spre Madrid înnoptează la graniță, în mica localitate Irun. Este fermecat de peisajul Pirineilor.

febr. 21 La Madrid. Vizitează palatul regal însoțit de consulul Lanuza. Apoi la Junta de cultură, condusă de Canalejas.

febr. 23 Vizitează Muzeul „Prado“, unde descoperă pe o pinză flamandă figura lui Mihai Viteazul. Conf. la Cercul de studii istorice despre *Țara latină cea mai depărtată: România*.

febr. 25—28 La Sevilla, Granada.

mart. 1 Din nou la Madrid. Vizitează col. de artă a Ducelui de Alba. (Călătoria în Spania descrisă în vol. *Cîteva zile prin Spania*.)

mart. 2—3 Revine în Franța: Catalonia, Narbonne, Cette și Tarascon, Marsilia, Toulon, Monaco și Monte Carlo, Vintimille.

mart. 4 La Roma. Excursie la Rocca di Papa, Castel Gandolfo, Marino. Apoi la rectorul Del Vecchio.

mart. 5—6 Audiția *Cîntării României*. La Ostia. Festivitate la Soc. studenților din Roma, cu E. Pais, Errico Ferri, primind pergamentul de membru de onoare al soc. lor.

mart. 7 Conf. despre *Sinteza românească în latinitate*. Este prezentat de rectorul Del Vecchio asistenței formate din corpul diplomatic și prof.

mart. 8 Invitat al ambasadorului Franței, Bernard, și de la Mâle, dir. Școlii franceze la Roma. Vizită la Papa Pius al X-lea (Achille Rati), fost dir. al Bibl. „Ambrosiana“ din Milano. După-masă, conf. la „Stanza del libro“ despre Eminescu, urmată de o altă, la Univ., despre *Aspecte pitorești din România*. Seara, la palatul Chigi. În sfîrșit, masa cu Et. Pais și fiul acestuia, vestit medic.

mart. 9 Rectorul Bottazi, consulul României, Girardi și comandantul de vas De Giorgio și alții îl primesc la Neapole. Vizitează Castelul Angevin și

palatul regal de la Capodimonte. Loruiește la Hotelul „Bertolini“. Conf. despre *Italia de Sud și România: raporturi și influențe*.

mart. 11 Vizitează Pompeiul.

mart. 12—14 Milano. Conf. *Italia și România* („Publicul cel mai călduros pe care l-am avut vreodată în viața mea. Îmi smulge cuvintele din gură. Manifestația pentru România e înduioșătoare.“) Seara, banchet oferit de Camera de comerț italo-română. Vorbește senatorul Conti.

mart. 16 În București, primire fastuoasă.

Conf. ținute în Italia apar în *Conferenze italiane sulla nazione romena* și *Le relazioni italo-romene*.

În timpul absenței din țară, un incendiu distruge o parte din tipografia de la Văleni. Prin listă de subscripție, ziarul *Cuvîntul* strînge în cîteva zile fondurile necesare restaurării. (N. I. avea să le folosească în scopuri culturale, deoarece soc. de asigurare reclădește tipografia.)

mart. 19 Conf. la Institutul economic despre *Căile de comerț creatoare ale statelor românești*, în fața unui „imens public și foarte călduros“.

mart. 22 Prima conf. la Teatrul Național despre Spania (urmată de alte 3, la 23, 27 și 28 mart.). Intrevederi cu Al. Averescu, N. Titulescu, V. Madgearu, intervenții în Parlament, conflict cu regela, care este grav bolnav.

Art. publicat în *Messenger Polonais*.

apr. 8 Plecare cu vasul „Basarab“ la Belgrad, unde are loc al II-lea Congres internațional de bizantinologie.

apr. 10—15 Deschiderea congresului. Vorbesc N. I., Millet, A. Heisenberg, Munoz etc. Cunoaște pe tinărul filolog C. Tagliavini. Audiență la rege. Ține două comunicări: *Y-a-t-il eu un moyen-âge byzantin?* și *Une source négligée de la prise de Constantinople*.

apr. 16—21 Vizitează: Topcîdur; prin Gupria la Revenița; prin Kumanova la Nagoriciani; la Gracionița, Pîștina, Lipian, Skoplje, Crușevăț. Are ca parteneri de călătorie pe G. Millet, J. Zeiller, L. Bréhier, P. S. Salaville, E. Geiland, M. Murko, M. Ibroyač. (Comunicările ținute de români la congres sînt tipărite în: *Bulletin de la section historique*, tome XIII; călătoria este descrisă în *Serbia de după război*.)

apr. 22 Cu vaporul „Basarab“, aducînd în țară pe: H. Férnot, Smets, Puig Moyse, d-ra Rouillard, P. Collinet, L. Réau, Kubitschek, C. Tagliavini, Milan Popovici, V. M. Radovanovici. (Parte dintre aceștia rămîn, în țară pînă după 1 mai.) Vizită și la Vălenii de Munte, Părăsște conducerea rev. *Ramuri*.

mai 2 Primirea unui grup de olandezi la Văleni.

mai 7 Masă la legația americană „cu foarte distinsul nou ministru al Poloniei, Szembek“.

mai 15 Conf. despre *Relațiile anglo-române*. Înmormîntarea arhitectului Gr. Cerkez.

mai 20—23 Congresul Ligii Culturale la Tg. Mureș. Conf. despre *Granițele României*. Succes deplin. Excursie pe Valea Mureșului spre Gheorgheni. Vorbește despre rostul istoric al acestui oraș. Apoi la Cheile Bicazului, de aici cu mașina, prin Miercurea Ciucului și Sin Georgiu, la Brașov.

mai 24 Masă cu ministrul Angliei la București.

mai 29 Conf. la Soc. anglo-română.

mai 30—31 Conflict cu „averescanii“ pentru cenzurarea ziarului *Neamul românesc*. G-ralul Al. Averescu îi va cere scuze.

iun. 11 Primește vizita lui H. Berthelot la Acad.

iun. 17 Comunicări la Acad.: *Încă un portret al lui Mihai Viteazul și Ultimele scrisori din țară către N. Bălcescu*.

- iun. 21—22 Călătorie prin jud. Dîmbovița și Muscel.
 iun. 23—24 De-a lungul Teleormanului: Roșiori, Turnu, Alexandria.
 iun. 26 Străbate 12 sate din jud. Covurlui.
 iun. 27 Întrunire la Galați.
 iun. 29 Adunare la „Dacia”. La dejun cu „eruditul” Macler. După-amiază, înmormîntarea lui Vasile Pârvan.
 iul. 1 Conflict cu guvernul liberal în problema prințului Carol.
 iul. 2 Prin Prahova: Homoriciu, Balta Doamnei, Potigrafu.
 iul. 3—4 La Craiova, apoi în satele doljene și la Tg. Jiu.
 iul. 13 Vizita la Văleni a prof. american Muzzley, care a scris *Istoria Statelor Unite*.
 iul. 15—aug. 15 Cursuri la Văleni. Vorbește despre *Originea și sensul democrației și Războiul de Independență, 1877—1878*.
 Din cauza cenzurii, cîteva zile nu mai apare *Neamul românesc*.
 iul. 23—24 La Curtea de Argeș; asistă la înmormîntarea regelui Ferdinand. Vizita la Văleni a lui P. S. Salaville.
 aug. 16—23 Călătorii la: Moreni, Tirgoviste, peștera Dîmbovicioara, Vieros, Curtea de Argeș, Valea Prahovei, Sibiu, Săliște, Brașov, Cheia, Văleni.
 aug. 28 Conf. la Cîmpina: B. P. Hasdeu.
 sept. 10—11 La Cluj, conf. *Fazele istoriei Ardealului; Program și acțiune politică*; la Zalău: *Vechile organizări politice ale românilor din Ardeal*; la Carei: *Hotarele de apus ale poporului românesc*.
 sept. 21—22 La Constanța: *Românii de pe malul drept al Dunării*.
 sept. 23 Mangalia, Caverna, Balcic.
 oct. 1 București, Congresul presei latine.
 oct. 16 Conf. la Galați, la cercul de muncitori „Arte și meserii”; *Muncă, lucru, plăcere?*
 nov. 6 La Sibiu, Ocna Sibiului, Săliște. Conf. la Sibiu: *Originea, dezvoltarea și decăderea școlii naționale*.
 nov. 11 Comunicare la Acad.: *Imperiul cumanilor și domnia lui Basarabă*.
 nov. 12 Moreni, conf.: *Criza petrolului și originile ei mai adînci*.
 nov. 19 Conf. la Tr. Severin: *Oltenii în afară de Oltenia*.
 nov. 20 București. La Institutul social român, conf.: *Politică și cultură*.
 nov. 25 Comunicare la Acad.: *O gospodărie moldovenească la 1777*.
 dec. 7 Cu ministrul Cehoslovaciei în România la Gernica și Mărcuța.
 dec. 9 Comunicare la Acad.: *Brodnicii și românii*.
 dec. 11 La Botoșani: *Ce este un oraș?*
 În acest an a mai publicat vol. II din *Essai de synthèse...*; *Războiul pentru independența României*; *Carte de cetire pentru meseriașul român*; *Guide historique de la Roumanie*; *Fata babei și fata moșneagului*; *Buletinul Comisiei istorice a României*, vol. VI, publicat în întregime de N. I. Conduce *Revista istorică și Revue historique...* Art. în: *Strani Pregled, Le Monde slave* etc.
- 1928 ian. 8 Conf. la Cîmpina.
 ian. 13 Ultimul vol. din *Essai de synthèse...*, pe care-l prezintă Acad.
 ian. 14 Călători italieni în Orient, conf. la Institutul de studii sud-est-europene. În aceeași zi: *Politica comercială a statului român*.
 ian. 19 *Memorialiști români*, conf. la grupul „Poesis”.
 ian. 21 Călători apuseni în țările balcanice, conf. la Institutul de studii sud-est-europene.
 Apare rev. *Cuget clar*.
 ian. 24 Recepția dată de E. Corradini la legația italiană.
 ian. 27 Comunicare la Acad.: *Din originile politicianismului român*.

- febr. 3 Comunicare la Acad.: *Francmasoni și conspiratori în Moldova sec. XVIII.*
- febr. 5 Mare întrunire politică în București.
- febr. 10 Plecare la Paris.
- febr. 15 Deschiderea cursului la Sorbona; 4 lecții despre *France de Chypre.*
- febr. 20 Conf. cu proiecții despre România.
- febr. 28 *Slavii în Peninsula Balcanică*, conf. la Inst. francez de lb. orientale.
- mart. 2 Comunicare la Institut: *Les découvertes de la Commission des monuments historiques de Roumanie.*
- mart. 5 *Rapports italo-orientaux dans l'art du Moyen-âge*, conf. ținută la Sorbona și publicată în *Mélanges Diehl.*
- mart. 9 Sosire la Madrid.
- mart. 11 Conf. despre mănăstirile Popăuți și Hurezi.
- mart. 12 Conf. despre *Legăturile politice între Spania-România și Turcia*, la „Residencia de Estudiantes“.
- mart. 18 Conf. *Espagne et Roumanie.* Audiență la regele Spaniei. Este decorat cu cordonul „Alfons al XII-lea“.
- mart. 14 La Lisabona; vizitează cu Santos Bastos Mănăstirea Belem.
- mart. 16 Călătorie la Evora.
- mart. 17 Conf. *As vias de penetração de latinidade no suerte da Europa e en especial na România.* Audiență la Min. de Externe.
- mart. 19 La Coimbra, cu prof. Raymond Bernard.
- mart. 20—21 Vizită la Univ., apoi în orașul Porto.
- mart. 23—25 La Milano. Conf. la „Circolo Filologico“ despre *Piemontul și Lombardia românilor.*
- mart. 28 Ales deputat de Ismail.
- mart. 30 În Parlament: *Politica internă și externă a României.* Comunicare la Acad.: *Rădăcirile în Apus ale unui pretendent român. Ioan Bogdan.*
- apr. 2 Începe la Teatrul Național un ciclu de 4 conf. despre *Țara latină cea mai depărtată din Europa: Portugalia.*
- apr. 4 Vorbește în Parlament pe marginea legii cultelor.
- apr. 8 și 26 Vizita lui Marcel Pernet și abatele Zavoral.
- apr. 27 Comunicare la Acad.: *Informații spaniole despre războiul nostru pentru independență.*
- apr. 29—30 Discurs la Chișinău. Vizitează satele: Goiana, Vadul lui Vodă. În *Revista istorică* apar lecțiile de la Univ.: *Cărți reprezentative în viața omenirii.* În *Strani Pregled* din Belgrad apare un art. de N.I. despre literatura română contemporană.
- În *Congres de la presse latine* publică N.I.: *Sur un prince portugais faisant la croisade en Valachie (1427).* În *Bulletin des sciences historiques en Europe Orientale* publică: *La littérature historique roumaine 1921—1926.*
- mai 8 Abatele Zavoral la Văleni.
- mai 10 Din nou la Văleni cu ziaristul suedez Mohl, cu Clinton Logio și Al. Lapedatu.
- mai 16 Reprezentarea piesei *Cleopatra* la Teatrul Național.
- mai 20 Este ales membru al Institutului regal venețian de științe, litere și arte.
- mai 21 La Afumați cercetează mănăstirea Stolnicului Cantacuzino. Seara, la legația italiană cu ministrul Preziosi, cu prof. Moraglio și cu ministrul belgian Guillaume. În aceeași zi, o conf. la Soc. „Tinerimea română“.
- mai 29 I se acordă Premiul național în valoare de 100 000 de lei.
- mai 30 Comemorarea la Acad. a regelui Ferdinand: „Cum aș fi trebuit să vorbesc de politica unui suveran care nu mi-a îngăduit nici o participare la conducerea țării? Am refuzat“.

- iun. 8—6 Congresul Ligii Culturale la Tîrgoviște. La Dealu, Cobia, Butoi, Ludești.
- iun. 9 La Văleni cu scriitoarea suedeză Quensel.
- iun. 15 Comunicări la Acad. *Cronicile turcești ca izvor pentru istoria românilor și Portretele domnilor noștri la Muntele Athos*.
- iun. 17 La Cluj, cu Al. Lapedatu, E. Racoviță și Romulus Vuia.
- iun. 19 Conf. la Asoc. funcționarilor publici.
- iun. 21 Dejun la legația iugoslavă cu reprezentanții Micii Antante: Ed. Beneș, Marincovici, N. Titulescu.
- iun. 29 Conf. la Brăila: *Bazele României noi*.
- iul. 1—aug. 1 Cursurile de la Văleni. Vorbește despre *Evoluția ideii de libertate și Literatura română contemporană*.
- iul. 9 La Sinaia, unde deschide un curs despre *Cum să citim și să înțelegem arta*.
- iul. 14—15 La Brașov.
- iul. 28 Sosesc la Văleni participanții la Congresul învățămîntului secundar, printre care numeroși străini: francezi, cehi, polonezi, englezi, americani, greci și bulgari.
- iul. 26 La București; vorbește cu prilejul deschiderii Parlamentului.
- iul. 27 La Văleni, întâlnire cu studenții italieni aduși de Matteo Bartoli, R. Riccardi și Cl. Isopescu.
- aug. 1 Excursie la Cetatea Albă.
- aug. 7 Plecare la Oslo. Oprește la Berlin.
- aug. 11 La Oslo
- aug. 14—19 Deschiderea Congresului de istorie, cu 1 500 de participanți, printre care: H. Koht, Baudrillart, Brandi, H. Pirenne, Kidder, Vulici, Fedele, Puig, Mikkola, Rostovțev, Y. Pagés, H. Temperley, A. Dopsch, Br. Dembinski, Gallavresi, Albertini, Ch. Bémont, Volpe, Pokrovski, J. Holland Rose, Zelinski, G. Glotz, Susta, Curman, Hildebrand, E. Collin, Wigman, Quensel, H. Hauser. La 16 aug., N.I. citește comunicarea lui Ch. Diehl: *Influențele bizantine în Occident*. În intervenția sa, N.I. se ocupă de obiectele de artă românească aflate în afara țării; prezintă comunicarea *L'Interpénétration de l'Orient et de l'Occident au moyen-âge* (18 aug.) Recepție la Palat; convorbire cu regele; banchet, recepție la Primăria de la Akershus; invitații la legațiile polonă, italiană, vizite la Muzeul de artă decorativă și la cimitirul din Akershus, la mormintele lui B. Björnson și H. Ibsen; serbare etnografică la Skansen.
- aug. 22 La Stockholm, unde vizitează Nordisk Museum și ține o conf. în lb. germană.
- aug. 23—26 Conf. despre *Raporturi svedo-române*. Vizită la Hildebrand, la mormintele regale. Excursie la Drottningshohn.
- aug. 28 La Berlin, dejun cu ministrul Poloniei.
- aug. 30 La București.
- sept. 1—30 La Văleni.
- sept. 30 Recepție la legația polonă cu J. Pilsudski.
- oct. 1 Numit decan al Fac. de litere.
- oct. 19 Comunicare la Acad.: *Portrete și lucrări domnești nou descoperite*.
- oct. 26 La Văleni; vizita lui Al. Averescu și O. Goga.
- oct. 28 Serbările comemorative de la Constanța.
- nov. 1 Începe la Univ. două cursuri: *Războiul mondial și Cărți reprezentative în viața omenirii. Epoca contemporană*. (Va suplini și catedra de Istoria literaturii române, rămasă vacantă prin pensionarea lui Ion Bianu. Cursul se intitulează: *Istoria literaturii române. Privire sintetică*.) Ține o comunicare:

Comemorarea a două sute cincizeci de ani a unei Facultăți de litere la București.

nov. 8 Începe un ciclu de 4 conf. la Teatrul Național despre *Suedia și Norvegia*. Numeroase întrevederi politice cu Averescu etc.

nov. 16 Comunicare la Acad.: *Un boier de provincie în timpul Eteriei și Regulamentul Organic*.

nov. 22 Conf. despre Eminescu la grupul „Poesis“.

nov. 29—30 La Tirgoviște, apoi la Craiova și în satele doljene.

dec. 1 Sărbătorirea Unirii Transilvaniei

dec. 6 De ziua numelui primește numeroși oaspeți, printre care pe Al. Averescu.

dec. 7 Comunicare la Acad.: *Comemorarea lui Francesco Petrarca*.

dec. 12 Alegeri parlamentare; N.I. este ales deputat în jud. Brăila și Dolj.

dec. 17 Conf. la Fundație: *Istoricul aviației*.

dec. 29 Cuvîntare în Parlament.

În cursul lunii ține 5 discursuri în Cameră.

Conf. la Acad. comercială: *Administrația de ieri și de mîine*.

În acest an a tipărit 44 de cărți, printre care: *Istoria învățămîntului*; *Livres populaires dans le sud-est de l'Europe*; *Les narrateurs de la première Croisade*; *Storia dei rumeni e della loro civiltà*; *Les voyageurs français dans l'Orient européen*; *Une vingtaine de voyageurs dans l'Orient européen*; *Patru conferințe despre istoria Angliei*. etc. A condus 11 periodice, în care a publicat peste 400 art. A ținut 50 conf. și a predat 8 cursuri univ., cu peste 370 de prelegeri. A vizitat 7 țări.

1929 ian. 1 Plecare la Paris.

ian. 4—14 Lecții la Sorbona: *L'Arménie et la France pendant les Croisades*; *L'Arménie de Sisignan și La civilisation arméno-française*.

ian. 15—19 Tot la Sorbona 3 lecții: *La création religieuse du Sud-Est européen*.

ian. 28 Invitație la o instituție armenească, unde a vorbit despre raporturile armeano-române.

ian. 24 Conf. la Univ. din Lille: *Ce poate interesa în România*. În presa locală apar mai multe art.: „N. Iorga est sans conteste le plus extraordinaire érudit qui soit en Europe.“

ian. 25 Conf. la Institut d'Art et d'Archéologie: *Les châteaux occidentaux en Roumanie*.

ian. 26 Conf. la Faculté libre de théologie protestante: *Histoire du Protestantisme en Roumanie*. Este numit „doctor honoris causa“ al acestei fac.

ian. 27 La Soc. de istorie modernă despre *Un écrivain critique autrichien des débuts de la grande guerre: Baernreither*.

ian. 28—29 La Veneția semnează contractul de cumpărare a unui apartament pentru *Casa Romena*, în Campo Santa Fosca, 2 214.

febr. 1 În țară.

febr. 19 Începe la Teatrul Național un ciclu de conf. despre Armenia

febr. 27 Fundația „Ferdinand“ din Iași îi acordă un premiu de 300 000 de lei, pe care-i donează Univ. din Iași.

Toată luna desfășoară o bogată activitate în Parlament.

mart. 1 Numit rector pe 3 ani al Univ. din București.

mart. 2—3 La Cluj, conf. *Orient și Occident în sinteza românească și Ce nu se cunoaște în România*.

mart. 4 Conf. despre *Romani*. Numit prof. onorar. din București.

mart. 22 Comunicare la Acad.: *Originea moldovenească a lui Ienăchiță Văcărescu*.

mart. 25 Instalarea ca rector. Discursurile de instalare și cuvîntările în Parlament sînt strînse în vol. *Pentru Universitate. Cuvîntări*.

- mart. 28** I se acordă gradația V de salarizare, plătindu-i-se din ian. 1929.
În cursul lunii vorbește studenților; întrevăderi cu: d-na Quensal, egiptologul Capart, prințul de Rohan; vizite la legațiile Belgiei și Italiei; manifestație de doliu la legația Franței cu prilejul morții mareșalului F. Foch.
- apr. 12** Comunicare la Acad.: *Între domnii Moldovei și ai Țării Românești; Zugrăvi noi și vechi.*
- apr. 18** Cu Ch. Diehl și F. Brunot.
- apr. 15—16** Vizite la Curtea de Argeș și Văleni cu savanții francezi, la care se adaugă: d-na Guillaume, Collas, ministrul Greciei, secretarii legațiilor cehă și spaniolă și Jindra Flajohansova.
- apr. 23** Inspectează căminele studențești din București.
- apr. 26** Comunicare la Acad.: *Există o scrisoare de trădare a lui Mihai Viteazul?*
- apr. 30** Vizita prof. P. Labbé de la Paris.
- mai 4—8** La Veneția pentru adunarea Comitetului istoricilor. Iau cuvîntul: președ. H. Koht, contele P. Orsi, P. Fedele, G. Glotz, Alexandri, Friedmann, M. Lhéritier, N.I. etc. Vizită la Padova.
- mai 9—11** La Roma. Decorează pe: G. Gentile, Del Vecchio, G. Cardinalli, E. Rossi, R. Riccardi, E. Levi, G. Bertoni, M. Bartoli.
- mai 12** Art. *Carol XI.I și România în Svenska Dagbladet.*
- mai 19—23** În Ardeal. Mari manifestații la Alba Iulia, cu prilejul împlinirii a 10 ani de la Unire. În întîmpinarea evenimentului scrie: *Faptă și suferință în Ardeal.*
- mai 24** Vorbește la Cameră despre Univ., Liga Culturală, Arcul de triumf și legea bacalaureatului.
- mai 26** Călătorie: Urziceni, Grindu, Slobozia, Călărași.
- mai 31** Ca rector prezintă în ședință publică raportul Fundației „Carol I”.
- iun. 1** Respingerea lui N.I. de la președinția Acad. Române; este ales I. Bianu.
- iun. 5** Asistă la inaugurarea bibl. istorice „Brătianu”.
Interviu în ziarul belgian *Midi*.
- iun. 6** Vizita fizicianului J. Perrin la Văleni.
- iun. 7** Ia parte la Congresul prof. de istorie de la Sibiu.
- iun. 10** Ia parte la festivitățile de la legația italiană pentru Italo Balbo.
- iun. 11** Vizita scriitoarei norvegiene Nina Alkina.
- iun. 18** Înmormîntarea lui Traian Lalescu.
- iun. 22—25** Congresul Ligii Culturale la Cluj. Excursie la Feleac.
- iun. 27** Art. în *Stockholms Dagblad*.
- iul. 15—aug. 15** Cursurile de la Văleni. Al Vaida și D.R. Ioanițescu asistă la depunerea jurămîntului lui N.I. în calitate de consilier comunal al urbei.
- aug. 16—30** Excursie în Italia cu participanții la cursuri; vizitează Triest, Veneția, Padova. Ține mai multe conf. la care participă intelectualitatea din regiune. Primit cu fast de armenii din San Lazzaro.
- sept. 5** Vizita la Văleni a istoricului rus Petrov.
- sept. 4** Rugat să revină la Acad.: „Lipsește Academiei nu numai prezența d-tale, dar și activitatea largă și prețioasă, pe care am admirat-o totdeauna”. Semnează 10 acad.: Gh. Țițeica, D. Gusti, I. Bianu, C. Rădulescu-Motru, S. Mehedinți etc.
- oct. 10** Vizita la Văleni a geografului Emm. de Martonne.
- oct. 11** Mareșalul C. Prezan la Văleni.
- oct. 20** Conf. la Giurgiu. Oprire la Călugăreni.
- nov. 1** Începerea cursurilor. La Univ.: *Cărți reprezentative și Istoria războiului mondial.* (Mai ținea cursuri la: Acad. comercială, Școala de război, Școala de misionare.) Comunicare la Acad.: 1. *Originea lui Ștefan Răzvan.* 2. *Petre-cerea lui Vasile Lupu în exilul de la Constantinopol.*

nov. 7 Inaugurarea palatului Ligii Culturale din București.
 nov. 9 Vizită la Broșteni, unde se înalță un cămin pentru scriitori.
 nov. 16—17 La Veneția și Genova.
 nov. 18—24 La Barcelona. Deschiderea ședinței de pregătire a Congresului internațional de istorie a Spaniei. Ia contact cu: Puig, Nicola d'Oliver, Valls, Finke, Mayer-Lübke, Brandi, Paul Paris, Ballesteros, Curman, Rubio y Lluch. Vizită la Taragona, Terrassa, St. Cugat de Valés, Vich și Ripoll. La Barcelona, unde se afla un pavilion românesc în cadrul Expoziției internaționale, vorbește despre *Artă românească*. La congres, conf. *Orient și Occident, un pretendent român la Madrid; Rapports entre l'Espagne et les Roumains; Byzance*. Despre vizita la Barcelona a scris: *O mică țară latină: Catalonia*.
 dec. 7 Congresul Corpului didactic.
 dec. 8 Conf. la Iași: *Artă după Bizanț*.
 dec. 9 Discurs în Parlament.
 dec. 13 Conf. la Teatrul Național despre *Expoziția de la Barcelona*. Comunicare la Acad.: *Octoiul diacului Loring*.
 dec. 15 La Brăila, pentru centenarul orașului. Publică: *Cei dinții ani în noua Brăilă românească*.
 La Cluj i se reprezintă piesa *Fratele păgîn*.
 Dintre cele 41 de cărți apărute în acest an remarcăm: *Art et littérature des Roumains; Le caractère commun des institutions du Sud-Est de l'Europe; Domnii români după portrete și fresce contemporane; Oeuvres inédits de Nicolas Milescu; Fratele păgîn* (dramă); *Frumoasa fără trup* (piesă de teatru); *Geschichte der Rumänen und ihrer Kultur; Istoria literaturii românești*. În *Studi bizantini*, din Roma, N.I. publică un art. despre Congresul de bizantinologie ținut la București în 1924. *L'Europe orientale* (IX, 1—2) publică *Venise et les Roumains* de N.I.; și în *Comptes rendus de l'Académie des Inscriptions et Belles-Lettres* un art. despre activitatea Comisiei monumentelor istorice. Colaborează la vol. omagial pentru Jaroslav Bidlo: *Les chroniques byzantines existant encore en Roumanie ou employées par les historiens anciens du pays*; despre I. Văcărescu și Italia în vol. omagial Ramiro Ortiz; *Ce a făcut și ce a dat Ardealul*. Colaborează la *Slavonic Review* din Londra, la *Almanahul cooperativ*, la *Enciclopedia italiană*, la *Völkermagazin* — Berlin. Bogată corespondență cu savanți străini.

1930 ian. 1 La Paris.
 ian. 4—14 Cinci prelegeri la Sorbona, în sala „Turgot”: *Une ville „romane” devenue slave: Reguse și Aventuriers d'Orient en France au seizième siècle*.
 ian. 6 Dejun la rectorul S. Charléty, discutînd asupra lui E. Renan. Întrevedere cu pictorul Eustațiu Stoenescu.
 ian. 9 *Quelques idées sur l'art roumain*, conf. la Univ. din Lille.
 ian. 12 La Soc. d'Histoire moderne: *Concepția turcească a tratatelor și situația țărilor vasale*. Seara la J. Ancel, cu B. Mirkine-Guetzévitch. Ține încă două conf. Una la Școala de lb. orientale: *Epoque et caractère de l'établissement des Slaves dans la Péninsule des Balkans*, iar a doua la Fac. de teologie protestantă: *Le protestantisme roumain*.
 ian. 16 La Genova, conf. *Penetrația economică italiană în România*.
 ian. 17—20 Pleacă în S.U.A. cu vaporul „Roma”, Genova-New York.
 ian. 27—mart. 20 Călătorie în S.U.A.: Columbia, Washington, Chicago, Indiana Harbour, Aurora, Cleveland, Youngston, Campbell, Akron, Newcastle Fanen, Pittsburgh, Canton, Detroit, San Francisco, Los Angeles, San Diego, Gettysburgh, Baltimore, Philadelphia, Roebing, Trenton, Princetown, New York. Boston. Audiență la H.Cl. Hoover, președ. S.U.A. Asistă la înmor-

mîntarea lui Raft. Ține conf. la Univ. din orașele citate. Vizitează toate coloniile românilor, unde este sărbătorit cu fast. Conf. despre România, sud-estul Europei, cultura bizantină etc. sînt publicate în: *My American lectures*.
mart. 20—27 Călătoria cu vaporul „Aquitania” New York-Cherbourg.
mart. 30—31 La Torino; primit de Bartoli; conf. în fața studenților despre America și *Un capitol inedit din arta românească*. Vizitează Superga și Chieri.
apr. 1 La Veneția, conf. *Veneția și Orient*.
apr. 2 Inaugurarea Casei românești din Veneția. Participă prof. și studenți reprezentînd toate univ. din Italia.
apr. În București. Ține un ciclu de 7 conf. despre America, publicate în *America și românii din America*. De asemenea vorbește la Arh. Statului despre *Arhivele venețiene* și *Datoria muncii* la Ateneul „N. Iorga” din București.
apr. 23 Plecare la Londra, cu oprire la Paris.
apr. 27 Primire oficială la Londra, Cambridge. Găzduit de prof. J. Holland Rose.
apr. 28 Deschiderea Congresului de istorie. La amiază acordarea titlului de „doctor honoris causa” la 6 istorici. Seara, recepție. Elogii în presa engleză.
apr. 30 Dejun la legație. Seara „marele prînz la Trinity College”. Felicitat de istoricii germani.
mai 1 Vizita catedralei din Ely.
mai 2 Dejun cu N. Titulescu; ceai la Soc. regală de istorie. Masă dată de guvernul englez.
mai 3 La Oxford, ceremonia conferirii titlului de „doctor honoris causa” lui N.I., Br. Dembinski și A. Dopsch. Prof. Poynter face elogiu lui N.I. în 4 lb. Masă oferită în cinstea lui N.I. Seara, recepție.
mai 4—6 La Paris.
mai 7 Conf. la Univ. din Berna, la care asistă președ. Confederației și ministrul de externe: *Les luttes pour la liberté...*
mai 8 Conf. la Zürich despre *Die Grenzen des Nationalitätsrechtes*. Ambele conf. publicate în: *Deux conférences en Suisse*. Despre călătorie: *Priveliști elvețiene*.
mai 13 La București.
mai 16 Conf. la Teatrul Național despre Anglia și America. Se reprezintă la Teatrul Național *Sfîntul Francisc*
mai 21—24 Congresul Ligii Culturale la Brăila. Pe Dunăre la Chilia, Vâlcov, Ismail.
iun. 7 Revenirea în țară a prințului Carol.
iun. 11 Primirea unor ziaristi americani și a unui danez.
iun. 24—25 La Piua Petrii, Hârșova, Constanța, Mangalia. Apoi conf. la Constanța despre *Lipsa de virtute cetățenească*.
iun. 29 Î se conferă „Legiunea de onoare”, în grad de mare ofițer.
iun. 30 Primește pe „regele chibriturilor”, suedezul Ivar Krueger.
iul. 15—aug. 15 Cursurile de la Văleni. Mare afluență. Vin numeroși străini: prof. Joseph Roucek; 14 armîni; 30 de studenți din Breslau, N.I. ține un ciclu de conf. *Descoperiri istorice*. Se joacă piesa de N.I. *O jertfă simplă*.
aug. 22 Începe un ciclu de conf. la Sinaia.
aug. 31 Prezentarea piesei *Cassandra*.
sept. Locuiește toată luna la Văleni.
oct. 1 Vizita lui Lucien Romier, fost dir. al ziarului *Figaro*.
oct. 9—10 La Belgrad; primit de istoricul Stanoevici și Dușan Popovici.
oct. 11—27 La Atena, pentru Congresul istoricilor. Excursii: canalul de Corint, Micena, Tirint, Nauplia, Tripoli, Sparta, Argos, Delfi, Teba. Este primit de președ. republicii, de ministrul de externe. Întîlnire cu prietenii săi:

H. Grégoire, Ch. Diehl, S.Th. Lascaris, A. Heisenberg, W. Miller, Hatzidakas. (Călătoria descrisă în *Vederi din Grecia*.)

oct. 28 La Belgrad.

oct. 29 Severin, Cerneți.

oct. 30 București.

nov. 8 Deschiderea Univ. prin discursul său, ca rector.

nov. 7 Comunicare la Acad. despre Congresul istoricilor de la Atena.

nov. 8 Deschiderea cursurilor la Institutul de studii sud-est europene.

nov. 10 Deschide un ciclu de conf. la Teatrul Național despre Grecia.

nov. 15 Conf. la Ploiești pentru învățători, apoi la Snagov cu d-na Lenz din Elveția.

nov. 19 Serbarea pentru Spania.

nov. 22 Conf. la Institutul social român despre *Elementul de solidaritate internațională în trecutul nostru*. Este vizitat de ziaristul Kenneth E. Fuldhart. Dispute în Parlament. Nu arareori este insultat în presă sau în Cameră.

nov. 27 Află de moartea marelui bizantinolog A. Heisenberg.

nov. 28 Comunicare la Acad. despre *Aventurierul Petrașcu Vodă*

dec. 1 Conf. la Asoc. negustorilor despre *Sensul românesc al statului corporativ*.

dec. 2 Alvin Johnson din New York îl roagă să scrie pentru *Enciclopedia de științe sociale* art. despre Gh. Lazăr, A. Șaguna, A.D. Xenopol.

dec. 7 Dejun la legația franceză pentru Roger, președ. scriitorilor francezi.

Conf. la Casa femeii despre *Viața universitară în Grecia*.

dec. 20 Conf. în fața arhitecților despre *Catapetesme*.

dec. 21 La Constanța, conf.: *Latinitatea dobrogeană*. Noaptea, la Mangalia (unde avea o vilă).

dec. 23 În Parlament, discurs pe marginea bugetului.

În cursul anului a publicat 38 de lucrări. La cele citate se adaugă: *Anciens documents de droits roumains* (2 vol.); *L'Arte populare in Romania*; *Brève histoire de la Petite Arménie*; *Istoria contemporană* (vol. I); *L'Italia vista da un romeno*. Dramele: *Fiul pierdut*; *Il fratello pagano* — *Sfântul Francisc*; *L'Ultima delle dee*. Colaborează la rev. *Scientia* (Milano). Elogii în presa de peste hotare. Primește scrisori de la cărturari din: Lisabona, Montréal, Geneva, Monaco, Roma, Florența, Veneția, Paris, Madrid, California, New York, Berlin, Padova, Coimbra, Atena, New Jersey, Perugia, Londra, Washington, Cleveland, Cracova, Varșovia, Sofia, Belgrad, Zürich, Göttingen, Milano, Torino, Leipzig, Chicago, Oslo, Stockholm, Baltimore, München, Praga, Viena, Liège etc.

1931 ian. 4 La Paris.

ian. 5 Începe cursul la Sorbona: *Rhodes sous les Hospitaliers*.

ian. 7 Funeraliile marelui J. Joffre. Întâlnire cu Luchaire și Renaudin.

ian. 8—10 Masă cu Ch. Diehl; dejun cu H. Hauser, A. Mathiez, cu un francez care face comerț în Persia, un dir. de căi ferate și un estonian. La a doua lecție la Sorbona asistă Ch. Diehl, P. Hazard, M. Rogues, Elena Văcărescu.

ian. 12—15 Întrevederi și mese cu V. de Guichen, M. Lhéritier, Rafael de Altamira, Pulacki, Sobieski, cu fiul lui E. Claparède, Honnorat.

ian. 16 La Univ. din Lille; lecție: *La vie monastique chez les Roumains*. Seara, conf. Dejun la Pancheville.

ian. 17, 19, 21 Lecții la Sorbona despre *Les commencements de Venise*.

ian. 18—24 Zile de activitate intensă; vizite la Fontenay-aux-Roses, recepții, întrevederi, conf. Întrevederi cu: Bouglé, Brunel, P. Collinet, S. Charlety, J. Ancel, J. Carcopino, Ch. Bémont, G. Glotz, Bure, H. Claparède, g-ral Jacquemont. Ceai la Sorbona, dejun oferit de ministrul polon al culturii

Putawski; masă la Școala de lb. orientale vii. Conf. despre *Chiril Lukaris*, la Fac. de teologie protestantă; conf. la Bibl. polonă despre *Călători poloni*; lecție la Sorbona *Sur la psychologie du roumain*.

ian. 28—30 Primit la Veneția de istoricul P. Orsi. Conf. *Scene și fantome românești în Veneția*.

febr. 6 Comunicare la Acad. despre *Înscrierea ca student a lui Despot Vodă*.

febr. 14 *Preocupări arheologice în România*, conf. la Soc. „V. Pârvan.”

febr. 16 Conf. despre *Revoluția polonă*.

febr. 24 Comunicare la Acad.: *Un pact de familie și o nuntă domnească în 1587*.

febr. 27 *Știri noi despre războiul Crimeii*, conf. la Institutul de studii sud-est europene.

În toată luna, intensă, activitate în Parlament. Neînțelegeri cu Casa regală.
mart. Se deschide la Teatrul Național un ciclu de 12 conf. asupra vieții și operei lui N.I. la împlinirea a 60 de ani, ținute de personalități reprezentative ale culturii românești.

mart. 10 Primește colanul Ordinului „Ferdinand”. Conf. la radio despre M. Eminescu.

mart. 18 Comunicare la Acad.: *Cronologia vechilor domni moldoveni*.

mart. 15 La Craiova, conf. *Viitorul culturii românești*. Vizitează mănăstirea Mofleni. Seara, conf. la Tg. Jiu: *Tudor Vladimirescu*.

mart. 16 Convorbire îndelungată cu N. Titulescu despre criza politică internă și rezolvarea ei.

mart. 18 Începe la Teatrul Național un ciclu de 5 conf. *Poporul italian în trecut și prezent*.

mart. 22 I se înmânează diploma de „doctor honoris causa” al Univ. din Wilno. Conf. la Pitești despre *Efectele reformelor de la 1917*.

mart. 29 Conf. la Moreni: *Cum să călătorim*.

Numeroase întrevederi politice despre ieșirea din criza guvernamentală.

apr. 4 Lecție la Școala de război pentru candidații la gradul de g-ral. Primește vizita lui Rappard de la Geneva.

apr. 5 Conf. la Galați: *Mihail Sturdza*; la Brăila: *Ardealul și Brăila*.

apr. 6—16 Desfășoară amplă activitate politică; întrevederi la Palat.

apr. 17 Este numit președ. al Consiliului de Miniștri și ministru al instrucțiunii publice. Are ca miniștri: dr. I. Cantacuzino, V. Vâlcovici, N. Vasilescu-Karpen, Gh. Ionescu-Sișești, D. Ghiika, C. Hamangiu, g-ral Al. Ștefănescu-Amza, M. Manoilescu, C. Argetoianu.

Continuă cursurile univ.

apr. 20 Reprezentarea piesei *Ovidiu*.

apr. 24 Comunicare la Acad.: *Pretendentul Nicolae Basarab în Elveția*.

mai 4 Călătorii în Banat cu regele. Întrevederi cu regele Iugoslaviei.

mai 5 Dejun cu miniștrii E. Beneș și Marincovici.

mai 12—iun. 12 Călătorii intermitente: Ploiești, Buzău, R. Sărat, Focșani (12 mai); Tirgoviste (15 mai); Valea Călugărească, Giurgiu (17 mai); Cimpulung, Bran, Brașov, Făgăraș, Sibiu (19 mai); Săliște, Alba Iulia, Cluj, Tg. Mureș, Brașov (20—21 mai); Iași, Botoșani, Herța, Cernăuți (25 mai); Cerna vodă, Chișinău, Tighina, (28 mai); Slatina, Craiova, Severin (29 mai); Caransebeș, Lugoj, Buziaș, Timișoara, Arad (30 mai); Oradea, prin satele moșilor, Huedin, Gilău, Cluj (31 mai); Ploiești, Văleni (1 iun.). (Comunicările sînt publicate în vol. *Credința mea*.)

mai 25 Comunicare la Acad.: *Testamentul lui Nicola Nicolau*.

mai 28 La Iași se joacă *Sarmală, amicul poporului*.

iun. 6 Casa Crețulescu — fostă sediul Președinției Consiliului de Miniștri — găzduiește Muzeul de artă veche.

- jun. 12 Comunicare la Acad.: *Apelul către Unire al lui Cuza Vodă la 1859*.
- jun. 18 Sărbătorirea a 60 de ani de viață ai savantului. Primește două vol. omagiale: unul românesc, alcătuit la Cluj — cu participarea a 54 cărturari între care: S. Pușcariu, D. Pompei, N. Bănescu, I. Bianu, S. Dragomir, I. Nistor, I. Lupaș, G. Oprescu, C. Daicoviciu, D. Caracostea, Th. Capidan, R. Ortiz, Al. Lapedatu etc. — iar altul la Paris, dedicat de „amicii săi francezi și din țările de limbă franceză”: J. Ancel, A. Audollent, R. Anthony, M. Aubert, A. Aymard, J. Babelon, A. Blanchet, C. Bloch, L. Bréhier, F. Brunot, J. Carcopino, A. Coville, J. Deny, Ch. Diehl, Dupont-Ferrier, M. Emerit, J.-L. Faure, H. Focillon, Gaudefroy-Denombines, F. Ganshof, J. Gay, G. Glotz, S. Gorceix, A. Grabar, H. Grégoire, Vicomte de Guichen, P. Harsin, H. Hauser, H. Henne, Laignel-Lavastine et J. jinchon, R. Latouche, J. Laurent, H. Laurent, E. Léonard, L. Levillain, M. Lhéritier, F. Lot, G. Luquet et P. Rivet, F. Macler, Em. de Martonne, A. Mazon, B. Mirkine-Guetzévitch, S. der Nersessian, G. Pagès, P. Perdrizet, C. Picavet, R. Rey, C. de la Roncière, M. Roques, G. Rouillard, J. Tourneur-Aumont, J. Zeiller, S. Charléty, G. Millet.
- jun. 19 M. Sadoveanu ales președ. al Senatului.
- jun. 26 Comunicare la Acad.: *Un nou izvor cu privire la Mihai Viteazul și Radu Șerban*. În aceeași zi: I. Nistor vorbește despre *Opera istorică a d-lui N. Iorga*.
- iul. 8 Vizita lui Santos Bastos.
- iul. 15—aug. 15 Cursurile de la Văleni. Prima lecție: *Criza materială și morală în momentul de față*.
- iul. 26 Ministrul Franței la București, Puaux, „mi-a vorbit și de o ofertă Nobel”.
- iul. 30 Primește vizita unor delegați americani ai Fundației „Carnegie”.
- aug. 2 Vizită la Ogredin, Starichiojd, Ciolanu și Izvoranu.
- aug. 21 Vizita lui E. Venizelos.
- aug. 30—31 Vizită la Istria și Adam-Clissi.
- sept. 7 Prin jud. Dimbovița, la Pietroșița, Tirgoviște, apoi în Oltenia, la Cremenari.
- sept. 9 N. Titulescu este reales președ. la Liga Națiunilor.
- sept. 13—14 Congresul Ligii Culturale la Focșani. Vizita lui Glixelli, prof. la Wilno.
- sept. 17 Cu o delegație albaneză.
- sept. 18—20 Cu regele și Al. Averescu la Oituz, Onești, Grozești. Apoi singur la Troțuș, Ghimeș, Gheorgheni, Toplița, Reghin, Tg. Mureș, Sighișoara.
- sept. 22 Conf. la radio despre *Reforma școlară*.
- sept. 25 Comunicare la Acad.: *Moșneni din Cremenari*.
- oct. 1 Deschiderea, la București, a Congresului interparlamentar, unde ține o cuvîntare. Convorbiri cu: La Fontaine, Lange, Merlin, Renaudet, Sanmartino-Valperga, Löbe, Papanastasiu.
- oct. 2 Comunicare la Acad.: *Mormîntul doamnei Neaga și al neamului ei*.
- oct. 4 Cu aviatorii italieni.
- oct. 6 Președ. Acad. dei Lincei din Roma îl anunță că a fost ales membru al acestei instituții.
- oct. 8 La Buzău și Brăila.
- oct. 13—14 Cu mareșalul J. Pilsudski. Primește apoi vizita prof. La Pradelle.
- oct. 23 Comunicare la Acad.: *Moșnenii de pe Vărbilău și de pe Valea Buzăului*.
- oct. 24 Intrigi politice în Apus îndreptate împotriva țării. R.W. Seton-Watson îi scrie că „n-a înțeles să pună în cauză înalta dv. personalitate, care nimeni în Franța, nici aiurea, nu-i poate suspecta perfecta sinceritate, indiscutabila onorabilitate și înalta valoare morală”.

Primirea lui A. Piccard.

oct. 28 Prin Bărăgan și Piua Petrii; la Mangalia, Balcic.

oct. 30 Primește marele cordon al ordinului „Vitaud” din Lituania.

nov. 1 Primirea lui Preziosi, ministrului Rossoni și 2 deputați italieni.

nov. 2 Cu H. Focillon și cu fiica lui S. Charléty. Seara, plecare la Paris.

nov. 5 Primire oficială la Paris. Convorbire cu Aristide Briand.

nov. 6 Primirea de către primul ministru, P. Laval. După-amiază, la președ. republicii, P. Doumer. Lecție la Sorbona despre *Veneția în sec. XI*.

Seara, la Hubert Pernot.

nov. 7 Cereemonia înmînării diplomei de „doctor honoris causa” a Univ. din Paris. Discursul ținut de decanul Delacroix, în prezența președ. Republicii franceze. Seara, dîneu la Sorbona.

nov. 8 Vizitează expoziția colonială; primiri oficiale. Seara, la „Comedia franceză”.

nov. 9 Vizită la A. Tardieu, lecție la Sorbona. Masă cu Ch. Diehl, J. Carcopino, J. Loth, St. Aulair, P. Flandin, Paul Valéry, Chlapowski.

nov. 10 Lecție la Sorbona. Interviu dat ziarelor *Temps*, *Liberté*, *Débats*. Seara, plecarea în țară, prin Italia.

nov. 15 Numit „doctor honoris causa” al Univ. din Roma.

nov. 18 Deschide cursul de la Acad. comercială.

nov. 24 Cumpără pentru Institut bibl. bizantinologului A. Heisenberg.

nov. 27 Comunicare la Acad.: *Publicații străine privitoare la istoria contemporană a românilor*.

dec. 5 Serbarea Liceului „Sf. Sava” și a „atelierelor, unde se lucrează obiecte de toată frumusețea”. (N.I. a introdus *atelierele* în școli.)

La Berlin, Fr. Babinger vorbește despre N.I. la radio. La Torino este ales corespondent al Soc. de studii istorice.

dec. 6 Art. despre N.I. în *Deutsche Allgemeine Zeitung* și o conf. a lui Fr. Babinger.

dec. 18 Comunicare la Acad.: I. *Pedagogia unui jurisconsult fanariot din București la 1780*. II. *Întoarcerea unei pribege: doamna Maria Minio*.

dec. 30 Albert Thomas îl invită la conf. dezarmării.

În acest an a tipărit 53 de cărți. Apar primele două vol. din *Memorii*, mai multe reeditări, piesele: *Cassandra*, *Un Domn pribeag*, *Il figlio perduto*, *Frate Francesco*, *Trei piese simple*. Continuă art. sale în *Neamul românesc*, *Neamul românesc pentru popor*, *Buletinul Comisiei monumentelor istorice*, *Buletinul Comisiei istorice a României*, *Cuget clar*, *Calendarul Ligii Culturale*. Colaborează la *Mélanges Sisîș* și *Mélanges Dielh*. Pentru *Enciclopedia britanică* scrie următoarele date autobiografice: „Iorga Nicolae, Prof. in the University of Bucarest, doctor of the University in Leipzig; honoris causa of Oxford, Paris (Sorbonne and protestant Faculty), Strasbourg, Lyon, Bratislava, Genève, Bucharest, Cernăuți, profesor agrees of the Sorbonne, fellow of many Academies (Paris, Lincei of Rom etc.). President of the Council of ministres. Ph. de Mézières, Thomas III. Notes et extraits, Geschichte des Rumänischen Volkes, Geschichte des Osmanischen Reiches; History of Roumanie, The Byzantin empire, Essai de synthèse de l'histoire de l'humanité; Histoire des Etats Balcaniques; History of the roumanian litterature, of the roumanian Church, army, industry, commerce etc. President of the Chambre 1919—1920, President of the Council 1934”.

1932 ian. 1 În cuvîntarea de început de an critică „inconștiența în lux al claselor de sus”.

ian. 6 Decorează pe Ion Bianu cu Marea cruce a Coroanei României.

ian. 8 Numit prof. titular de istorie g-rală la Acad. comercială. Ch. Diehl, G. Glotz și G. Millet îi comunică alegerea ca membru asociat al Acad. de inscripții, în locul lui Kristoffer Nyrop, decedat.

ian. 12 Primește pe autorul unei cărți englezești despre România și pe deputatul turc Rusde.

ian. 15 Comunicare la Acad.: *Contribuții la istoria modernă a Galaților*.

ian. 17 Excursie la Tinosu, Șirna, Vornița, Cocorăști, Mănești, Bălița.

ian. 21 Invitat la serbările Goethe de la Weimar.

ian. 24 Conf. la radio pentru Unire.

În cursul lunii, numeroase scrisori și art. privind apariția în trad. greacă a operei *Vederi din Grecia*; scrisori de la E. Venizelos, poeții Parachos și Skipri, art. în ziarele *Ethnos*, *Politia*, *Elefteron Vima*, *Acropolis*, *Patris*.

febr. 1 Reprezentarea piesei *Ultima rază*.

febr. 6 Conf. la Acad. dramatică despre *Sensul teatrului*.

febr. 7 Ziarul *Paranny* din Varșovia publică portretul intelectual al lui N. I. (E mai mult decât un om, „este un institut, o mașină care creează mereu, după ultimul model”; se reliefează „bunăvoința ce o are de a apropia toate popoarele între ele pe bază culturală, pe prietenie și colaborare”.)

febr. 12 Comunicare la Acad.: *Știri nouă privitoare la familia lui Petru Șchiopul*. Întreaga lună, împotriva lui N. I. opoziția urzește intrigi politice cu scopul schimbării guvernului, insulte și procese de presă.

mart. 2 Încetează rectoratul său. Ziarul *Czas* din Cracovia tipărește art. *Transilvania*, scris de N. I.

mart. 8 La Bratislava, proclamat „doctor honoris causa”.

mart. 4 Comunicare la Acad.: *Un cugetător politic moldovean de la jumătatea sec. XIX: Ștefan Scarlat Dăscălescu*.

mart. 18 Comunicare la Acad.: *Ceva din legăturile domniilor românești cu Ierusalimul*.

mart. 21 Conf. la radio despre Goethe.

mart. 22 Comemorarea lui Goethe la Teatrul Național; ia cuvîntul.

mart. 26 Semnează decretul pentru desființarea organizației fasciste „Garda de fier” și pentru oprirea „acțiunii publice” a asociației politice „Cultul Patriei”. În *Revue historique* publică *Deux siècles d'histoire de Venise*, lecții ținute la Sorbona, și *Quelques voyageurs occidentaux en Orient*. Scrie o prefață la vol. de poezii Eminescu tradus în lb. polonă și apărut la Poznan. Apare *Ospiti romeni in Venezia*.

apr. 2 În ziarul *Kurjer Paranny*, art. de N. I. despre relațiile polono-române.

apr. 8 Comunicare la Acad.: *Doamna Elina a Țării Românești ca patroană literară*.

apr. 22 Comunicare la Acad.: *Două scrisori ale lui Atanasie Anghel*. În cursul lunii, întrevederi cu: J. Pilsudski, Em. de Martonne, Grégoire, Ch. Rist. mai 20 Comunicare la Acad.: *Domnii români Vasile Lupu, Șerban Cantacuzino și Constantin Brâncoveanu în legătură cu patriarhii Alexandriei*.

mai 28 Primește rev. *Byzantion*, nr. închinat lui N. I. cu prilejul împlinirii vârstei de 60 de ani. („Le tome VII de la revue *Byzantion* fondée à Bucarest en avril 1924, au premier Congrès des byzantinistes convoqué et présidé de Nicolae Iorga, est dédié en signe de reconnaissance et d'admiration au grand historien de Byzance, des Croisades, de la Roumanie et de l'Empire Ottoman.”)

Cu același prilej, istoricul american Rucek îi dedică lucrarea sa despre România.

mai 31 Demisia din postul de președ. al Consiliului de Miniștri. (La 6 iun., în locul său este numit Al. Vaida-Voevod).

iun. 10 Comunicare la Acad.: *Radu Cantacuzino*. Primește pe istoricul american Hodges.

iul. 14 Află că studenții din Milano au constituit o soc. denumită „N. Iorga”.

iul. 15 — aug. 15 Cursuri la Văleni. Vorbește despre *Impozite și venituri*.

iul. 17 Nereușind în alegeri, rămâne senator de drept. Apare *Doi ani de restaurare*.

aug. 16—21 Scrie cartea *Supt trei regi*. Locuiește cîtva timp la vila sa de la Mangalia.

În a sa *Revue historique* apare *Comment la Roumanie s'est détachée de la Triplice*.

Apar lucrările: *Acum patruzeci de ani*; *Contra dușmăniei dintre români și unguri*; *Histoire de l'enseignement en pays roumains*.

oct. 18 Primește ed. olandeză *Roemeensche Kunst en Letterkunde*.

nov. 4 Comunicare la Acad.: *În jurul lui Alexandru cel Bun*; *Donățiile românești pentru Megaspoleon și Vlah-Sarai*.

nov. 6 Congresul Ligii Culturale.

nov. 11 Comunicare la Acad.: *Legături românești cu Muntele Sinai*.

dec. 2 Comunicare la Acad.: *B. P. Hasdeu ca istoric*.

dec. 16 Comunicare la Acad.: *Un pedagog „moldovean” pe la 1800*.

dec. 25 Ales membru la „Academia degli Arcadi” din Roma.

În acest an a publicat 41 de lucrări, printre care tom. III și IV din *Memorii*; *Isprava*, piesa de teatru *O ultimă rază*; vol. *Scrisori de femei*; *Oameni și fapte din trecutul românesc*. Bogată corespondență cu savanți din Occident și din America de Sud.

1938 ian. 20 Comunicare la Acad.: *Cîteva observații asupra celui mai vechi tezaur cultural românesc*.

ian. 26 Plecarea în Italia.

ian. 27—28 La Veneția, întîlnire cu prietenii săi.

ian. 29—31 La Roma. Conferirea titlului de „doctor honoris causa”. Vorbesc: rectorul Rocco, decanul Rossi. Conf. la Acad. Arcazilor despre valoarea epocii Paleologilor. Drept călăuză are pe romanistul G. Bertoni. Află că Adolf Hitler a fost numit cancelar al Germaniei și afirmă: „Înălțarea-l va distruge”.

febr. 1 La Paris.

febr. 2 *L'Avenir des études byzantines*, conf. la Soc. „Amis de l'Université de Paris”.

febr. 3 Deschiderea cursului la Sorbona: *Venise à l'époque moderne*.

febr. 5 Conf. la Soc. d'Histoire moderne: *Revoluția franceză văzută de ambasadorii venețieni*.

febr. 10 La Institut de France.

febr. 17 Solemnitatea premiei cărții sale despre Armenia (i se acordă Premiul „Général Brémont”). Prezidează Boyer.

febr. 20 Conf. la Sorbona: *La révolution française et le Sud-Est de l'Europe*.

febr. 23 Conf.: *Sobieski et les Roumains, 1683—1696*, la Bibl. polonă.

febr. 24 *Les études d'histoire en Roumanie pendant le XIX-e siècle*, conf. la l'Ecole de Hautes Etudes.

febr. 25 Conf. despre *Reforme în învoiașmintul românesc*, după care urmează predarea vol. omagial alcătuit de francezi. Vorbește Ch. Diehl. Sînt prezenți prietenii săi din Paris, printre care Ch. Bémont, J. Gay.

În timpul șederii la Paris, vizite și mese la d-na Montfort, J. Ancel, S. Gorceix, legația polonă, colegiul armenesc, Hubert Pernot, Henri Hauser.

mart. 1 Reia cursurile univ. la București.

- mart. 2** Începe lucrul la *Istoria românilor*, care va apărea în 10 vol.
- mart. 17** Comunicare la Acad. despre Războiul de Independență. Începe un ciclu de conf. despre arta vechilor icoane.
- mart. 31** Comunicare la Acad.: *Un observator englez asupra românilor din epoca lui Tudor Vladimirescu.*
- apr. 6** Recepție la colonia armeană.
- apr. 26** Reprezentarea piesei sale *Moartea lui Azur.*
- apr. 28** Comunicare la Acad.: *Din viața socială a Brăilei supt turci.*
- mai 4** Conf. *Argintăriile noastre.*
- mai 10** Invitat de rege la serbările de 10 mai, răspunde: „Am fost de două ori și-mi ajunge.”
- mai 12** Comunicare la Acad.: *Vicisitudinile celui dintîi student moldovean la Paris: Gh. Bogdan.*
- mai 18** Conf. despre *Miniatura românească.*
- mai 19** Comunicare la Acad.: *Un om de o severă muncă și de aprigă autoritate: D. A. Sturdza.*
- mai 23** A doua conf. despre *Miniaturi*, apoi la radio despre *Primele cărți citite.*
- iun. 8—5** Congresul Ligii Culturale la Călărași.
- iul. 15—aug. 15** Cursurile de la Văleni. Vorbește despre: *Forme care se duc și realități care vin. Cîteva lămuriri despre monumentele istorice.* Este vizitat de filosoful Grondijs de la Univ. din Utrecht, precum și de prof. francez Goldberger.
- aug. 18** Plecare în Polonia.
- aug. 19** Lemberg. Varșovia. Primit de Aron Cotruș, Gorka etc.
- aug. 20** Dejun la M. Handelsman, cu Temperley, H. Koht, Eisenmann, Frijs, E. Lukinich, M. Lhéritier, Manteufel.
- aug. 21—27** Deschiderea Congresului de istorie: comunicări, vizite, banchete. Convorbiri cu: Br. Dembinski, H. Koht, J. Radonič, O. Halecki, M. Lhéritier, Olivier Martin, P. Fedele, Volpe, J. Pagès, Kehr, A. Grabar etc. Recepții la președ. republicii, președ. Consiliului de Miniștri, la contesa Krasinski, la Primărie, la Ketrzycki, baroana Lesser, la ministrul agriculturii, la legația României. Comunicare: *L'Origine et le développement de l'idée nationale surtout dans le monde oriental.*
- sept. 4** Conf. la Acad. comercială — București.
- sept. 8—9** La Brașov, congresul Asociației.
- oct. 29** Moartea lui Gheorghe, fratele lui N. I. (La 31 oct. va fi înmormîntat la Mănăstirea Zamfira.)
- nov. 5** La Brașov; conf. despre *Artă românească.*
- dec. 30** I. G. Duca, pe atunci prim-ministru, este asasinat de legionari în gara Sinaia. Crima stîrnește și mai aprig revolta lui N. I. împotriva bandelor legionare.
- Correspondența cuprinde numeroase scrisori de la: L. Bréhier; M. Bartoli, M. Emerit, P. Orsi, J. Laurent, A. Berretta, A. Andréadès, E. Fracasei, Fr. Babinger, C. E. Ferri, Ph. Sagnac, Ch. Bémont, P. Fedele, V. Lazzarini, P. Collinet, Grondijs, A. Vasiliev, Ch. Diehl, Ed. Benes, H. Focillon, M. Lascaris, P. S. Salaville, L. Halphen, R. W. Seton-Watson, I. Metaxas, S. Charléty.
- În cursul anului a tipărit 37 de cărți, printre care: *Che cosa é l'Europa, Generalități cu privire la studiile istorice, O altă istorie contemporană.*
- 1934** **ian.** Dispută cu noul guvern, condus de Gh. Tătărăscu, cu privire la cenzurarea *Neamului românesc.*

ian. 16 Înმორმინტarea dr. I. Cantacuzino.

ian. 18 Conf. la radio despre *Catalonia*.

ian. 24 La „Tinerimea română“, în fața unui public imens, conf. despre 24 ianuarie.

ian. 25 Continuă să fie amenințat de legionari.

ian 26 Convorbiri cu regele Bulgariei.

ian. 27 Conf. la Univ.: *Spirituл antic în epul mediu*.

febr. 9 Conf. la „Dales“: *Sensul monarhiei*.

febr. 18 Cercetează minele de la Târșor.

febr. 21 Conf. la Cercul militar despre lectura ofițerilor.

mart. 4 Conf. la Teatrul Național despre anii săi de studenție.

mart. 10 Plecare la Paris.

mart. 18 Deschide cursul la Sorbona: *La France de Terre Sainte*. Convorbire cu Lot despre grandomania hitleriştilor, care pretindeau că „adevărata știință germană de la Hitler începe“.

mart. 16 Dejun cu Gauthier, de la *Revue Bleue*, cu Murat de la *Figaro*, cu ministrul educației, Berthod, cu dir. învățămîntului superior, Cavalier.

mart. 18 La Fontenay-aux-Roses, avînd ca oaspeți istorici, literați, oameni politici.

mart. 19 Conf. la Soc. de la Révolution française: *Penseurs revolutionnaires roumains de 1804 à 1830*.

mart. 21 Dejun cu cîțiva membri din Comitetul internațional de istorie, din care făcea parte și N. I. Apoi deschiderea ședințelor. Vorbesc: Al. Coville, Berthod, M. Handelsman, N. I.

mart. 22 În secția de iconografie a Comitetului, N. I. prezintă albumul său *Portretele domnilor români*. Dejun cu S. Charléty și Honnorat. Ultima lecție la Sorbona („multă lume, și Koht, M. Handelsman“). Prînz oficial al Comitetului oferit la Claridge. Vorbesc: H. Temperley, Al. Coville, N. I. Participă și istorici sovietici.

mart. 23 Ședința de închidere. Vorbesc: O. Halecki, M. Lhéritier, N. I. cere ca viitoarea adunare să aibă loc la București. Seara la H. de Montfort, cu M. Handelsman.

mart. 24 Asistă la un spectacol în care joacă Elvira Popescu.

mart. 25 La Sèvres, pentru o conf. la Colegiul „Morat“: *Choses d'art arménienne en Roumanie*.

mart. 27—31 La Veneția.

mart. 30 „Sîntem rechemăți de vestea că mama mea e greu bolnavă de pneumonie.“

mart. 31 Plecare spre țară. „Voi fi martorul cumplitelor chinuri ale bieteі mele mame, care se va săvîrși în dimineața zilei de 6 april.“ (Înmormîntată la Mănăstirea Zamfira, lîngă fiul său Gheorghe și nepoțica sa, Titița N. Iorga.) E împrîpietărit în Albania, pe Adriatică, la Santi Quaranta. Dă în grijă lui Balamace din Korça clădirile de acolo.)

apr. 15 La Sinaia și Brașov.

mai 2 Conf. despre *Sculptura în lemn*.

mai 9 Conf. la Școala de război; alta la „Dalles“ despre *Țesături*.

mai 10 Vorbește la radio.

mai 17 N. Titulescu caută o împăcare cu N. I.

mai 18 Conf. la „Dalles“ despre *Numele la români*.

mai 26 Comunicare la Acad.: *Wilhelm de Kotzebue și momentul de prefacere modernă a societății moldovenești*.

Apar cele 3 vol. din monumentală *Histoire de la vie byzantine*. Răspîndită în străinătate, primește mulțumiri de la Th. Masaryk, de la cardinalul Pacelli în numele Papei etc.

iun. 14 Deschiderea Parlamentului. Este din nou deputat. Raporturi cu Ed. Beneș, L. Barthou. Reluarea raporturilor cu N. Titulescu.

iun. 22 la cuvîntul la primirea lui L. Barthou în Acad. Română. Comunicare: *Memoriile unui vechi dascăl*.

iun. 28 Conf. la radio despre *Doamna lui Cuza Vodă*.

iul. 15 — aug. 15 Cursurile la Văleni. Vorbește despre *Noua Europă*. Congresul Ligii Culturale la Văleni.

iul. 28 Conf. despre *Așezămintele mele*.

iul. 31 Vizita ziaristei americane Miss Rose.

În cursul lunii apare *O viață de om, așa cum a fost*.

aug. 4 Primește vizita lui Annen, prof. la Lausanne.

aug. 18 Conf. la radio despre *Creșterea fetelor în Universitate*.

aug. 19 Vizita la Văleni a d-nei Pankhurst, traducătoarea lui Eminescu.

sept. 1 Pe Valea Buzăului la Siriu.

sept. 6—7 La Sinaia și Brașov.

sept. 16 Din Buzău spre valea Slănicului.

sept. 21 Primirea unui grup de bizantinologi: S. Mercati, Guillaume de Jerphanion, Mauboury, Hofwiler, Keramopoulos, Lambikis, J. Boșcovici, Balacev. Află de moartea lui Gh. Bogdan Duică, cumnatul său.

sept. 22—25 Vizită prin țară cu bizantinologii: Suceava, Dragomirna, Rădăuți, Sucevița, Voroneț, Tirgoviște, Cimpulung, Curtea de Argeș, R. Vlcea, Cozia, Mănăstirea dintr-un Lemn, Hurezu.

sept. 30 Vizită la Mănăstirea Tisău, de aici la Brăila, unde ține o conf.

oct. 2 Se vorbește despre un guvern Iorga-Averescu.

oct. 5 Comunicare la Acad.: *Știri despre Azinte Uricariul și Legături descoperite de M. Beza, cu mănăstirile Meteorele din Tesalia*. Convorbiri cu O. Goga. Conf. la radio.

oct. 21 La Craiova, conf. despre *Începuturile Olteniei*. Vizită prin satele doljene, la mănăstirea Albota.

nov. 1 Deschiderea cursului de la Acad. comercială și la Univ.

nov. 10 Deschiderea cursurilor la Institutul de cultură italiană. Conf.: *Ce ni poate da literatura italiană*. Seara, plecare la Roman.

nov. 11 Vizită prin locurile strămoșilor săi: la Cuci, la fosta proprietate a bunicului său, Gheorghe Arghiropol, unde acum se află fiica acestuia, Natalia Teodoru. Apoi la Bozieni, la fiul mătușii Olimpiada. La Crăiești, la Eugenia, fiica lui Iancu Arghiropol. Conf. la Roman: *Din trecutul Romanului*. Conf. la Bacău: *Cea dintîi datorie a noastră astăzi*.

nov. 15 la parte la deschiderea Parlamentului, avînd lîngă sine pe O. Goga și I. Petrovici. Convorbiri prietenești cu N. Titulescu. Dejun la Victor Antonescu cu d'Ormesson și cu scriitorul francez Romain Coolus.

nov. 22—c26 Cu prof. S. Charléty. Citește raportul prin care-i conferă titlul de „doctor honoris causa”. Oaspetele lui N. I. la Văleni.

nov. 25 Conf. în fața unui public de armeni cu tema: *Ce e cultura?*

nov. 29 Conf. *Condițiile materiale ale artei noastre*.

dec. 1 Discurs în Senat: *Unirea Ardealului*.

dec. 4 La Institutul francez, conf.: *Originile evului mediu în Franța*.

dec. 5 Conf. la Soc. anglo-română despre *Cromwell*.

dec. 7 Conf.: *Albania, legăturile cu noi și misiunea românească în Albania*.

dec. 9 „Cuvîntare pentru comemorarea neuitatului meu prieten Augustin Bunea”. Vizita criticului de teatru italian Silvio d'Amico.

dec. 11 Vizita lui Muny, fostul preșd. al Elveției. Apare *Istoria unei legende: Iuliu Maniu*.

dec. 12 Vizitat de ministrul sovietic Ostrovski.

dec. 16 Conf. la Funcționarii particulari: *Problema muncii naționale*.

dec. 20 Vizita lui Alf. Lombard.

dec. 21 Comunicare la Acad.: *Testamentul doamnei Elina Cantacuzino*. În acest an apar: *Les arts mineurs en Roumanie; Byzance après Byzance; Istoria literaturii românești contemporane* (2. vol.); *Vieți de sfinți; Oameni cari au fost* (vol. I); *Cteva sfaturi pentru muncitori; Scrisori vechi de studenți; Vechea artă religioasă la români*; piesele *Catapeteasma ruptă în două; Moartea lui Azur* etc. În *Revista istorică* recenzează *Historia del mondo* de I. Pijoan (p. 355—364). Bogată corespondență cu savanți străini.

În zilele în care N. I., considerat savant de renume mondial, era feliicitat de personalități marcante ale științei și culturii unversale, „Echipa morții nr. 12 din Iași” din mișcarea legionară îl consideră „trădător”, anunțându-l în scris că „Își va îndeplini misiunea cu care a fost însărcinată, adică suprimarea dv”.

1935 ian. 8 Este vizitat de Paul Morand.

ian. 12 Conf. la radio: *Îndreptări literare*.

ian. 18 Îndelungate convorbiri cu Ciolac Antici și Seba, miniștrii Iugoslaviei, respectiv Cehoslovaciei. Comunicare la Acad.: *Bucureștii de acum un veac după romanul unui avocat (Ioan Em. Bujoreanu, 1862)*.

ian. 24 Conf. la „Tinerimea română”.

Dineu la legația polonă.

ian. 25 Conf. la „Dalles” despre numele de familie românești.

febr. 1 Conf. la Acad. comercială despre Homer. A doua zi, la radio despre M. Kogălniceanu.

febr. 4 Plecare la Paris.

febr. 8 Deschiderea cursului la Sorbona: *France de Constantinople et de Morés* (5 lecții). Asistă la cursuri: Ch. Diehl, P. Collinet, Pinon, L. Halphen etc. Prînz la H. Focillon.

febr. 12 Conf. la Soc. de studii asupra Revoluției franceze: *Dezvoltarea ideilor sociale și politice ale marii Revoluții franceze în România între 1830 și 1859*. Prezidează Mario Roques, care vorbește despre caracterul „universal” al studiilor istorice ale lui N. I.

febr. 14 Adunarea colaboratorilor *Enciclopediei franceze*, cu Monzie, G. Monod, Bouglé.

febr. 15 Conf. în fața studenților în Drept: *Originea și originalitatea dreptului român*.

Vizite la Fontenay-aux-Roses: F. Lot, P. Henry, S. Gorceix, Sibourt, Guyot, d-ra Rouillard, Cassagnac, H. Coandă etc. Invitații, dejun la rector, Paul Morand, la istoricul Guichen, J. Ancel, Ch. Diehl. Întîlniri cu: Morel, Al. Covile, P. Henry, Piganol, Henry Bordeaux, Elena Văcărescu, Alix, Honnorat, Eisenmann, René Grousset, Jannell, Louise Weiss etc.

febr. 18 Publică necrologul lui Ion Bîanu.

febr. 22—26 La Roma. Conf. la „Studii Romani” despre *Roma în cugetarea și literatura românilor*. Vizite la: Monte Cassino, Viterbo, Orvieto. Întîlniri cu Ercole, de Chambrun, G. de Jerphanion, Del Vecchio.

febr. 27—28 La Florența, primit de corpul profesoral.

febr. 29 La Perugia, primit de autoritățile locale. De aici la Assisi.

mart. 1—7 Se oprește la Veneția.

mart. 8—12 La București: cursuri univ., activitate parlamentară.

- mart. 18** Este vizitat de E. Gamillscheg, care-l invită la o mare recepție de la legația germană. Refuză declarînd: „Nu pot uita trecutul și nu mă pot învoi cu dictatura lui Hitler, ca unul care sînt legat de libertatea de gîndire“.
- mart. 15** Vizitat de ministrul Ungariei. Comunicare la Acad.: *O scrisoare a lui Ștefan Brăncoveanu*.
- mart. 18** Conf. la Univ. liberă despre *Viața stolnicului C. Cantacuzino*.
- mart. 28** Corespondență N. I.—M. Lhéritier — H. Temperley în vederea fixării locului (Praga ori București) pentru adunarea Comitetului internațional de istorie. În cele din urmă se fixează — București.
- mart. 24** Vizita lui Monboursy, turcolog.
- mart. 28** Se ridică ferm contra politicii lui Hitler. Publică în acest sens un art. în *Neamul românesc* din 31 mart.
- mart. 30** Conf. la radio: *Ideile abstracte și statul organic*.
- mart. 31** Conf. la Teatrul Național: *Drumuri noi italiene*.
- apr. 2** Conf. în fața studenților: *Baza teoretică a statului*.
- apr. 8** Conf. la „Casa franceză“: *Despre condițiile studiilor mele în Franța*.
- apr. 5** Conf. la Camera de comerț: *Legăturile comerciale ale României cu țările balcanice în trecut*.
- apr. 6** La Iași, conf.: *Ce a fost, ce este și ce poate fi Iașul*.
- apr. 12** Reprezentarea dramei *Singele lui Minos*.
- apr. 18** Conf. la Teatrul Național: *Castelele pontificale*. Are invitat pe filologul italian G. Bertoni.
- apr. 20** La radio: *Ce este o capitală*.
- apr. 28** Cu Denison Rose, cu ministrul Angliei și al Elveției la Argeș.
- mai 12** Vizita lui G. de Jerphanion la Văleni.
- mai 17** Comunicare la Acad.: *Două acte de închinare a unei mîndstiri către muntele Sinai*. Conf. la radio: *Bucureștii ca viață culturală și intelectuală*.
- mai 20—21** Congresul Ligii Culturale la Cernăuți. Excursie la Putna.
- mai 26** Ține 3 conf.: La București: *Cetăți etrusce; Amintirea lui Radu Vodă Mihnea*; la Alexandria: *Orașul Alexandria și Alexandru Vodă Ghica*.
- iun. 5** Primește vizita lui Jacques Chastenet, redactor al ziarului *Le Temps*.
- iun. 7** Comunicare la Acad.: *Trei generații în viața publică românească*.
- iun. 15—16** Festivitățile prilejuite de aducerea în țară a osemintelor lui Dimitrie Cantemir.
- iun. 17** La Văleni, aniversînd împlinirea a 64 de ani.
- iun. 18** Examenе la Acad. comercială. Comunicare la Acad.: *Trei rare documente fanariote*. Conf. la radio: *Dimitrie Cantemir*.
- iul. 15 — aug. 15** Cursurile de la Văleni. Vorbește despre *Români și neromâni; Români și barbari; Necesitatea metodei istorice*. Vizite la Văleni: un grup de elvețieni, Mc Kendy, prof. de jurnalistică la Washington, Elena Văcărescu, reprezentanți ai Poloniei la București.
- aug. 16** La Iași; solemnitatea deschiderii sicriului lui D. Cantemir. Vizită la Cotnari și Tg. Frumos, Poieni.
- aug. 18** La Rîmnicu Sărat, la înmormîntarea unui prieten; în aceeași zi „Dictez d-rului Topa instrucțiuni pentru discretă îngropare pe care mi-o doresc“.
- aug. 19** Programul unei istorii a comerțului în sens actual, conf. la Acad. de comerț pentru prof. Conf. la radio: *Ce trebuie să tipărim*. Vizita prof. american Day.
- aug. 24** Vizita bizantinologului olandez Grondijs.
- sept. 14** Conf. la radio: *Apărarea noastră în străinătate*. „Noaptea întoarcere la Văleni pentru aceeași muncă peste măsură de încordată, dar din belșug răsplătitoare, la redactarea *Istoriei românilor*.“

- sept. 27 Comunicare la Acad.: *Formularul fanariot*; conf. la radio: *Cartea de școală*.
- oct. 11 Comunicare la Acad.: *Considerațiuni istorice asupra documentelor prezentate de Marcu Beza*.
- oct. 27 Conf. în fața unui public de armeni: *1 500 de ani de la traducerea Bibliei în armeneghe*. Conf. la radio: *Ce e o colonie?* În această lună mai ține 4 conf.
- nov. 3 La Chișinău, unde ține două conf.
- nov. 4 Deschiderea cursului la Univ.
- nov. 8 Conf. la Tirgoviște despre *Sinceritatea lui Mihai Viteazul*. La radio despre *Vitalitatea latină*. Cunoaște pe „învățătul cooperatist armean Tatomianz“.
- nov. 10 La Brașov, pentru o conf.
- nov. 17 Vizita Marthei Bibescu. Conf. despre Italia.
- nov. 22 Deschiderea cursului la Școala de război. Comunicare la Acad.: *Antimisul mitropolitului Luca*. Conf. la radio: *Cînd se va face ziuă*.
- nov. Comunicare la Acad.: *Marele logofăt al bisericii constantinopolitane, Hierax — și însemnările sale pe un manuscris al Academiei Române*.
- nov. 28 Festival armenesc; conf. despre istoria armenilor.
- nov. 29 Vizita prof. Paribeni.
- dec. 13 Comunicare la Acad.: *Lope de Vega*.
- dec. 14 La Teatrul Ligii Culturale, reprezentarea dramei *Contra Patriei*. Conf. *Cum se dobîndește o cîitorie*.
- dec. 20 Comunicare la Acad.: *Explicația monumentului de la Adam Clissi*. În acest an a tipărit 47 de cărți, dintre care 30 cuprind comunicări la Acad. și conf., apoi: *Byzance après Byzance*; *La place des Roumains dans l'histoire universelle*; *Români în străinătate de-a lungul veacurilor*; vol. II din *Oameni cari au fost*; *Istoria lui Mihai Viteazul*; *Idei asupra problemelor actuale*. A condus 8 periodice și a colaborat la alte 24. A luat cuvîntul în Senat de 24 de ori. A ținut 73 conf. și a publicat 280 art. în *Neamul românesc*. A publicat 13 art. în ziarul *Excelsior*. În presă este preocupat, în primul rînd, de evenimentele internaționale.
- 1936
- ian. 3 Plecare la Paris, prin Italia.
- ian. 6 Deschiderea cursului la Sorbona: *La France dans le Sud-Est de l'Europe*.
- ian. 10 Comunicare la Acad. de inscripții despre *Monumentul de la Adam Clissi* și despre *un portret al lui Ioan al VIII-lea Paleologul*. Iau parte la discuții J. Carcopino și Coville.
- ian. 16 Conf. la Soc. de studii asupra Revoluției franceze: *Un „jacobin“ moldovean au XIX-e siècle*. Răspunde Sagnac.
- Convorbiri (invitații) cu: H. Charléty, Labbé, Sergeant, J. Carcopino, P. Collinet, Grondijs, M. Lhéritier, Ch. Bémont, M. Pernot, Ch. Diehl, H. Focillon, Guichen, gen. Lerond, Förster, Montfort, J. Ancel, C. Bloch, F. Lot, Osusky, P. Hazard, ministrul Egiptului, H. Coandă, D. Ciotori, dr. C. Angelescu, E. Racoviță, dr. I. Costinescu.
- ian. 20 Conf. la Lille: *Le problème des Saxons de Transylvanie*. Ceai în familia de Savigny.
- ian. 23—24 Conf. la Nancy: *L'évolution de la pensée politique roumaine*. Primire solemnă de rectorul Brunto, într-o sală de peste 1 000 de persoane, printre care 6 g-rali. Invitat la dejun de Perdrizet, împreună cu bizantinologul J. Laurent. Vizită la Lunéville, spre a vedea colegiul unde a învățat M. Kogălniceanu.
- ian. 25 Conf. la Rouen: *La Roumanie inconnue*. Recepție la președ. Petitclerc.

- ian. 26—27 Conf. la Bruxelles despre valoarea istorică a baladei românești. Vizită la H. Grégoire. Dejun la ministrul Ghica împreună cu prof. belgieni și cu ministrul Hymans. Seara, o nouă conf.
- ian. 28 La Haga. Vizită la ministrul de externe. Dejun cu mai mulți diplomați. Conf. „*Les rapports entre la Hollande et l'Empire Ottoman au XVIIe-siècle et au commencement du XVIIIe-e.*
- ian. 29 Lucrează în arh. Dejun la Vitrolles, cu ministrul Franței, al Poloniei și al Italiei. Seara, conf. la Amsterdam: *Literatura și arta românilor.*
- ian. 30 Conf. la Utrecht: *Byzance en Occident.*
- ian. 31 Conf. la Leyde: *L'Homme byzantin.* Dejun la Grondijs.
- febr. 1 Conf. la Gand: *Poezia lirică românească.* Cunoaște pe prof. Bidez. Masă la ing. Penescu, șeful unei importante uzine.
- febr. 2 La Paris.
- febr. 4 În București, dejun oferit la Palatul regal în onoarea președ. A. Lebrun, premierului A. Sarraut; participă miniștri, g-rali, N. I., N. Titulescu etc.
- febr. 5 La ing. H. Coandă.
- febr. 6 Primește cordonul „Legiunii de onoare”. Conf. la cercul prezidat de Etienne Fournol: *Minoritățile în România.* Asistă J. Ancel, Boyer, Eisenmann.
- febr. 15 Primit de președ. Franței.
- febr. 17 Plecare la Veneția cu N. Titulescu.
- febr. 18—21 La Veneția.
- febr. 22 La București, reluarea cursurilor și a activității politice.
- febr. 26 Comunicare la Acad.: *Rogieru Iosif Boscovich și Moldova.*
- febr. 28 Comunicare la Acad.: *Dovezi despre conștiința originii românilor.*
- mart. 8 Presa publică știrea că Hitler a denunțat tratatele de la Versailles și Locarno. Dejun cu G. Bonnet.
- mart. 10 „Comedia franceză” la București, cu Maria Ventura.
- mart. 23 Reprezentația piesei sale: *Un biet moșneag și un doge.*
- mart. 27 Conf. *Primele mele drumuri.*
- mart. 29 Conf. despre Olanda.
- În cursul lunii primește pe ziaristul belgian Dupierreux și pe Maria Ventura, pentru care va scrie drama *Cristina a Suediei*; stă de vorbă cu: Eug. Wolbe, Emandi, miniștrii Italiei, Cehoslovaciei etc. Febrilă activitate politică îndreptată împotriva hitlerismului.
- apr. 13—22 Deschiderea adunării Comitetului internațional al istoricilor. Iau parte: M. Laskaris, O. Halecki, V. M. Amantos, H. Koht, Br. Dembinski, Temperley etc. Vizite la: Argeș, Bucovina, Hotin, Văleni, Snagov.
- apr. 25 La Brașov, conf.: *Reforma școlară.*
- apr. 26 La Făgăraș, conf. *Amintiri din Țara Oltului.* Apoi la Sibiu: *Îndreptare de ostași.*
- apr. 30 Conflict cu istoricii români G. Brătianu, P. P. Panaitescu și C. C. Giurescu („Vladimir Dumitrescu se plînge că nu i-am ajutat cu nimic și e bucuros că vor lua ei comitetul.”)
- În cursul lunii apare primul vol. din *Istoria românilor.*
- mai 8 Comunicare la Acad.: *În jurul lui Mihai Viteazul.*
- mai 12 Conf. despre J. Pilsudski.
- mai 13 Vizita scriitorului spaniol Corpus Barga.
- mai 28 Comunicare la Acad.: *O scrisoare importantă a lui Cezar Bolliac.* Conf.: *O școală nouă istorică.*
- iun. 5 Comunicare la Acad.: *Originea lui Mihai Viteazul după o cronică românească.*

- iun. 19 Conf. la Liga Culturală: *Lupta mea contra prostiei*. Conf. la radio: *Academia Română*.
 iun. 28—29 Congresul Ligii Culturale la Braşov.
 iul. 10 Comunicare la Acad.: *Începuturile şi motivele deznaţionalizării în secuime*.
 iul. 15 — aug. 15 Cursurile la Văleni. Vorbeşte despre *Ce ordine se poate stabili în lume. Lipsa de sociabilitate în vremea noastră*.
 iul. 26 Conf. la radio: *O nouă literatură — de ce?*
 aug. 2 Conf. la Braşov: *Traducerile din limba franceză în româneşte*.
 aug. 22 Conf. la radio: *Ce datorim civilizaţiei*.
 aug. 27 Vizitat de J. Paul-Boncour.
 sept. 2 Conf. la radio: *Pe ce ne sprijinim*.
 sept. 8 La Veneţia, primit de Francesco Ercole.
 sept. 10—19 Comunicare despre *Marco Antonio Canini*. Convorbiri cu Francesco Ercole, Del Vecchio, Volpi, contele Marcello, Nino Cortese, prinţul Umberto.
 sept. 20—29 Congresul de bizantinologie la Roma, organizat de Silvio Mercati şi Romanelli. Comunicarea: *La vie de province dans l'Empire byzantin* (sept. 23). Preşed. V. M. Amantos „multumeşte spiritului universal care aş fi eu”. Conf. la radio: *Vitalită latină nel sud-est Europeo*; o altă conf. la radio, în româneşte: *Imperialismul italian*. Vizite, convorbiri cu conducătorii vieţii de stat, cu Papa Pius XI, Del Vecchio, G. Millet, Fr. Dölger, H. Delahaye, Sisić H. Grégoire, V. M. Amantos, Romanelli, S. M. Monti, Bottai, S. Mercati, Francini, Dvornik, Moravcsik etc. Excursii la: Vatican, Grottaferrato, Castel Gandolfo, Subiaco, Tivoli.
 sept. 26 La Neapole. Vizite: Pompei, Sorrento. Comunicare: *Les voies nouvelles des études sur Byzance*.
 sept. 30—oct. 3 Din nou la Veneţia.
 oct. 9 Comunicare la Acad.: *Congresele de istorie de la Veneţia şi de la Roma*. Conf. la radio despre *Progresele satelor noastre*.
 oct. 23 Comunicare la Acad.: *Ştiri noi despre sfârşitul sec. XVI românesc*. Conf. la radio: *Realizări noi ale tehnicii italiene*.
 oct. 29 Vizita lui J. Paul-Boncour şi a d-nei Thierry.
 nov. 1 Conf. la deschiderea cursurilor la Institutul italian. Conf. la Braşov: *Problema literaturii*.
 nov. 5 Deschiderea cursurilor la Univ. Vizita lui Bodrero.
 nov. 6 Comunicare la Acad.: *Sculptura în lemn românească*. Conf. la radio, în trei lb., despre *Fundamentele dreptăţii naţionale*.
 nov. 8 La Călugăreni, pentru comemorarea lui Mihai Viteazul.
 nov. 11 Conf. despre *Horia, Cloşca şi Crişan*.
 nov. 18 La Santi Quaranta se pune piatra de temelie a Institutului de cercetări arheologice. Comunicare la Acad.: *Neamul lui Petru Ţchiopul şi Vechi documente de limbă mai nouă*.
 nov. 20 Comunicare la Acad.: *Au fost Moldova şi Ţara Românească provincii supuse fanarioşilor?* Deschiderea cursului de engleză la Univ.; conf. la radio: *Solidaritatea naţională*. Cumpără încă un apartament (Vernier) la Veneţia, mărind Casa romena.
 nov. 22 Conf. la Constanţa despre *Marea Neagră*.
 nov. 29 Conf. la Iaşi: *Cultul onoarei*.
 dec. 1 Conf. la Acad. comercială despre *Revizionismul maghiar*.
 dec. 2 Dejun cu delegaţii parlamentari din ţările Micii Înţelegeri.
 dec. 3 Conf. la Ligă: *Cum apărăm Ardealul?*
 dec. 4 Conf. la radio: *România şi români în poezia italiană*. Se zvoneşte despre un guvern Iorga.

dec. 15 Conf.: *Rezultatele luptei de purificare.*

dec. 17—31 La Sinaia, spre a lucra la *Istoria românilor.*

dec. 20 Comunicare la Acad.: *Explicația monumentului de la Adam-Clissi.* În acest an apar primele 3 vol. din *Istoria românilor* și primul vol. din *Sfaturi pe întuneric*, în care sînt cuprinse o parte din conf. ținute la Radio.

1937 ian. 1 Ministrul de externe Delbos mulțumește lui N. I. din partea sa și a guvernului francez pentru un art. în apărarea Franței.

ian. 7 „Lucrez din greu la vol. al V-lea din *Istoria românilor.*”

febr. 5 Comunicare la Acad.: *O cronică munteană în grecește pentru sec. XV.*

febr. 11 și 16 Tulburări pricinuite de organizațiile legionare. („Sentințele de moarte plouă la mine.”) Demisionează din învățămînt în semn de protest împotriva actelor huliganice ale bandelor de legionari.

febr. 18 Min. Învățămîntului „îmi dă un concediu pînă la 1 mai, în speranța că voi reveni” asupra demisiei. Discurs în Senat în care manifestă o atitudine vehementă împotriva mișcării legionare.

febr. 21 „La Văleni. Mi s-a pregătit un parastas de-al Gărzii de fier.”

febr. 26 Comunicare la Acad.: *Rogieriu Iosif Boscovici și Moldova cu prilejul comemorării lui.*

mart. 1 Vizita albanezului Berat, fostul său elev.

mart. 2 Atentat legionar împotriva rectorului Bratu.

mart. 3 Vorbește în Senat, demascînd crimele legionare.

mart. 10 Conf. în Senat: *Sprijinirea meseriașului român.*

mart. 12 Guvernul proclamă stare de asediu.

mart. 18 Lege pentru prelungirea activității univ. a lui N. I. și dr. Gh. Marinescu.

Art. antilegionar în *Neamul românesc*: *Ruunt în servitute.*

mart. 19 Conf. la radio împotriva ireidentismului.

mart. 25 La Institutul francez cu de Martonne.

apr. 1 Deschiderea Institutului de istorie universală.

apr. 2 La Acad., comemorarea lui Giacomo Leopardi.

apr. 9 Comunicare la Acad.: *Există o tradiție literară românească! Dezvoltarea spiritului uman*, lecție la Institutul de istorie universală.

La Teatrul Ligii Culturale: *Fiul cel pierdut.*

apr. 13 *Frumosul în concepția poporului*, conf. la radio.

apr. 15 Redeschiderea cursului la Univ.

apr. 16 Comunicare la Acad.: *Descoperiri privitoare la istoria românilor.*

mai 1 Începe colaborarea la ziarul *Timpul.*

mai 12 Reia lecțiile la Institutul de istorie universală.

mai 17 Vorbește cu prilejul unui spectacol dat de elevele de la Școala de misionare pentru deținutele de la închisoarea Mîslea.

mai 21 Comunicare la Acad.: *Despre civilizația românească la 1870.*

iun. 20 Vizita ziaristului danez Stensgard de la „Arhus”.

iun. 27 Congresul Ligii Culturale la Iași. Înfiearează mișcarea legionară.

Moartea președ. Franței, Gaston Doumergue; N. I. publică un art. în „*Neamul românesc*”.

iun. 28 La Hirău și Cotnari.

iun. 29 Din nou în Iași.

iul. 15—aug. 15 Deschiderea cursului la Văleni. Vorbește despre *Hotare vechi și hotare noi. Suflul și lucru.* Audiază cursurile numeroși studenți și prof. italieni: Ruffini, Baffi, Rieti, Colombo, Camilucci etc.

iul. 18—aug. 12 „O lună de grea boală.”

aug. 25 Vizita lui Louis Marin și J. Paul-Boncour.

aug. 29 *Război și pace în sufletul poporului român.*, conf. la radio.

sept. 4 Invitație la Congresul de istorie turcă.
 sept. 5 Ales membru corespondent al Acad. de istorie din Chile.
 sept. 16 Art. *Un înțelept al lumii s-a stins: Th. Masaryk.*
 sept. 24 Comunicare la Acad.: *Conflictul militar austro-rus în 1854—56.*
 oct. 8 Conf. la radio: *Țărani în vechiul înțeles al nației.*
 oct. 22 Comunicare la Acad.: *Zece inscripții de mormânt ale Macrocordașilor.*
 oct. 31 Adunarea Ligii Culturale. Conf. despre *Antim Ivireanul.*
 nov. 1 Deschiderea cursului. Conf. despre *Tradiție* la Univ. liberă.
 nov. 12 Plecare la Paris, cu sosire la 14 nov.
 nov. 15 Prima lecție la Sorbona: *L'Esprit français au XVIII-e siècle en Autriche* (3 lecții). Este primit de P. Renouvin.
 nov. 19 Ședință solemnă la Acad. de inscripții. Răspuns lui Buré de la ziarul *l'Ordre* privind atitudinea sa în politica externă.
 nov. 20 Primit de Bardoux la Acad. de Științe morale și politice. Vorbește la Radio-Cité.
 Vizite și convorbiri cu: Bardoux, Elena Văcărescu, M. Lhéritier, Delbos, Wladimir d'Ormesson, S. Charléty, H. Coandă.
 nov. 21—24 La Veneția, cu prietenii săi: Zorzi, Orsi.
 nov. 26 Comunicare la Acad.: *Un mare gînditor italian despre luptele din sud-estul Europei: Giambattista Vico.*
 dec. 10 Primirea lui Delbos, ministrul de externe al Franței.
 dec. 14 Vizita unui deputat japonez.
 dec. 17 Vizita lui Jérôme Tharaud.
 dec. 20 Din ce în ce mai mult N. I. este îngrijorat de situația politică din țară, îndeosebi de agresivitatea mișcării legionare.
 dec. 22 Art. *Moartea unui păgîn: Ludendorff*; Teatrul Ligii Culturale joacă *Tinichigiu politician*, comedie de Holberg, trad. de N. I.
 dec. 29 Decorat cu colanul „Carol I”. Convorbire cu poetul Ducici, ministrul Iugoslaviei la București.
 dec. 30 Noul guvern suprimă gazetele de stînga. N. I. protestează: „Nu se pot crea principii de drept prin singure deciziuni ministeriale”.
 În acest an a publicat 39 de cărți în 43 vol. repartizate astfel: *Istoria românilor*, vol. III, IV și V; *Histoire de Roumains et de la romanité orientale*, primele 5 vol.; 12 comunicări la Acad. Română, 2 cursuri la Văleni, 3 comunicări științifice în Belgia și Olanda; 6 conf. ținute în țară; 5 extrase din periodice; 1 album ș.a.

1938

ian. 1—18 Intensă activitate politică.
 ian. 21 Comunicare la Acad.: *Despre revoluția de la 1848 în Moldova. În Neamul românesc: Aceeași neînțelegere...*, răspuns la scrisori înjurioase („Orice violență îmi e nesuferită”, „Nu ură am semănat în calea mea.”). Disprețul manifestat față de mișcarea legionară va atrage și mai mult ura acestora împotriva lui N. I.
 ian. 31 Înfiearează adunările „de gardiști”. În tot cursul lunii, întrevederi cu numeroși politicieni.
 febr. 10 Un nou guvern. Foștii prim-miniștri sînt numiți consilieri regali (deci și N. I.), alcătuiind un Comitet de patronaj pentru noul Min.
 febr. 14 Înfiearează „Garda de fier”. Armand Călinescu face istoricul acestei mișcări. (N. I.: „Îi spun că ori ne facem datoria, ori «ni se pun pieile în băș»“.)
 febr. 15 Corneliu Codreanu încearcă o apropiere de N. I., care răspunde: „Nu pot avea nimic cu acel care lucrează prin crimă”.
 febr. 19 Conflict între N. I. și guvernul prezidat de Miron Cristea. Își manifestă dorința de a demisiona.

febr. 23 Conf. despre *Permanența istorică a drepturilor noastre la Dunăre și mare*.

La Teatrul Ligii Culturale: *Rudele*, comedie în 3 acte de N. I.

febr. 24 Se votează noua Constituție. Cu însemnările din această zi se sfârșește ultimul vol. (VII) din *Memoriile* lui N. I.

febr. 28 Comunicare la Acad.: *Începuturile istoriei universale la români*.

mart. 3 Într-o ședință secretă, Corneliu Codreanu își manifestă dorința de răzbunare împotriva lui N. I.

mart. 4 Comunicare la Acad.: *Vasile Alecsandri student la medicină*.

Premieră la Teatrul Național: *Stăpîn și slugă* de N. I.

mart. 18 Conf. la radio: *Distrugătorul civilizației* (Hitler).

mart. 25 Conf. la radio: *Sensul mișcării lui Alexandru Ipsilanti*.

mart. 29 Din nou scris de amenințare cu moartea primită de la legionari: „Te vom uide ca pe un ticălos“ etc.

mart. 30 Primește o altă scris. injurioasă, însoțită de noi amenințări. Apar: *L'Esprit français au XVIII-e siècle en Autriche*; *Din tezaurul de artă botoșănean*. În *Revista istorică* (nr. 1—3) se tipărește conf. ținută la Institutul francez despre *Ludovic al XIV-lea*.

apr. 8 Comunicare la Acad.: *Un port al latinității în lumea germanică: Austria*.

Șir nesfârșit de amenințări legionare pe motivul dării în judecată a lui Corneliu Codreanu: „Răzbunarea ne este necruțătoare“.

apr. 14 *La ordine prin ordin*, art. tipărit în *Neamul românesc* privind ordinea zilei, necesitatea unor măsuri drastice împotriva celor care terorizau viața politică a țării.

apr. 19 La Teatrul Ligii Culturale: *Cantemir bătrînul*.

apr. 30 *Scrisoarea unui tînăr*, art. în *Neamul românesc* răspunzînd cu demnitate la amenințările legionare.

mai 1 *O explicație*, art. în *Neamul românesc* referitor la conflictul N. I.

— C. Codreanu (acesta adresase lui N. I. o scris. injurioasă). „Am restituit scrisoarea și am dat în judecată pe acest insultător ca pe toți ceilalți. Era datoria mea. Mai tîrziu văzînd declarațiile pîrîtului, de o manifestă slăbiciune de spirit, am înștiințat chiar că nu vin la proces și părăsesc însăși acțiunea.“

mai 15 *Rostul lui Mircea la Cozia*, conf. rostită la mănăstire.

mai 20 Comunicare la Acad.: *Sensul „Gazetei Transilvaniei“*.

Apar: *Despre preclasicism*, conf. la Institutul francez. În *Revue historique .... Entre la Turquie moderne et les Empires chrétiens de récupération*. Vol.: *Un pensatore politico italiano all'epoca del Risorgimento: Marco Antonio Canini*; *L'Origine et la patrie première des Roumains. Réponse à una agression*. Vol. VI și VII din *Istoria românilor* (intitulate: *Monarhii și Reformatorii*).

iun. Mihai Dragomir trimite versuri lui N. I. spre publicare: „Sînt un tînăr sărac și nu-mi pot permite măcar luxul de a vă scrie mai des sau pe hîrtie mai bună“.

Organizează un pavilion de artă românească în cadrul bienalei de la Veneția: *Biennala din Veneția*; *La Roumanie alla biennale di Venezia* (cu text italian și francez); *Instantanee venețiene*.

iul. 15—aug. 15 Cursurile la Văleni. Vorbește despre *Teritorii și spații naționale*.

iul. 31 Conf. la Sinaia: *Ce datorim cărții engleze*; conf. la Brașov: *Latinitatea*.

aug. 7 La Văleni, inaugurarea teatrului în aer liber cu piesa sa *Răzbunarea pămîntului*.

Conf. la Botoșani: *Faima lui Eminescu*. Între altele spuse: „De mai multă vreme am părăsit acest obicei: mi-a trecut pur și simplu vremea conferințe-

lor. Nu le mai fac nici aiurea decât atunci când este o nevoie neapărată.“ La Abrud conf.: *Lupta științifică împotriva dreptului românesc*. Vizitează ținutul Mureșului.

La sfârșit de aug. se duce în Elveția. (În *Note de drum*, descrierea călătoriei: Veneția, Verona, Lonata, Milano, Chiasso, Lugano, Lamone, Cadempino, Sant'Ambrogio, Riviera, Bironica, Bianca, Bellinzona, Zürich.)

aug. 31—sept. 6 Deschiderea Congresului internațional de istorie la Zürich, la care susține comunicarea: *Les permanences de l'histoire*. N. I. este ales vicepreșed. al Comitetului pe 5 ani. Convorbiri cu: Henri Beer, H. Koht, O. Halecki, Louis Halphen, H. Temperley. Vizitează muzeele din Bâle și regiunea Grison, locuită de cei 40 000 de ladini, scriind apoi: *Cei mai mici frați ai noștri: romanii „Ladini“*. Comunicare la Acad.: *Paralelisme helveto-române*. sept. Vizită la Timișoara.

Apar: *Correspondance diplomatique roumaine sous le roi Charles I-er 1866—1880*; *Românismul în trecutul Bucovinei*. Comunicare la Acad.: *Întinderea spre răsărit a Moldovei lui Ștefan cel Mare*.

oct. 14 *Albatrosul lui Baudelaire*, art. în *Cuget clar*.

oct. 30 Conf. la Ploiești: *Lipsuri și îndreptări ploieștene*.

oct. 31 *Originea și dezvoltarea istoriei universale*, lecția de deschidere a cursului univ.

nov. Apar vol. VIII din *Istoria românilor (Revoluționarii)*.

dec. 1 La Oradea, conf. *Întru apărarea graniței de Apus*.

dec. 9 Comunicare la Acad.: I. „Calicii“ lui Mihai Viteazul. II. *Zavira și opusculul lui Dimitrie Cantemir despre lupta între Cantacuzini și Brâncoveni*.

dec. 10 La Alba Iulia, conf.: *Taina lui Mihai Viteazul și rostul istoric al Ardealului*.

dec. 21 *Maramureșul nostru*, conf. la radio.

Apare vol. IX, *Unificatorii*, din *Istoria românilor*.

Ultimul vol. din cele 431 în care se păstrează coresp. primită de N.I. începând cu 1890 cuprinde scris. din acest an.

1939 ian. Apare *Calendarul istoric al românilor*.

ian. 18 *Necesitatea cunoștințelor istorice*, conf. la radio.

febr. 10 Comunicare la Acad.: *Contribuții la legăturile literare cu rușii și ungurii*.

febr. 24 *State și națiuni*, conf. la radio.

Apar: *Pour éclairer M. Domanovszky par les siens; Cum a fost ocupația din 1916—1918*.

mart. 8 Conf.: *Bazele populare ale oricărui mișcări din Balcani*.

mart. 10 *Naționalism și frontiere*, conf. la radio.

Apare: *Două dovezi de iubire pentru Italia*, în care se publică studiul despre teatrul lui Goldoni și altul despre poezia populară italiană.

Ce este Bizanțul, conf. la Univ. populară.

apr. 21 Comunicare la Acad.: *Cugetători români de acum 100 de ani*.

mai 9 „S-a terminat de lucru“ în tipografia de la Văleni vol. X (ultimul) din monumentală *Istoria românilor*. Cartea se termină înfierind actele criminale ale „Gărzii de fier“, care propovăduia „religia asasinatului din ordin“, moartea adversarilor politici. („Mormintul e unitatea de măsură“; „Trebuie 200 de morminte până la izbândă.“) Despre Codreanu scrie că pe cât îi era popularitatea în rîndul legionarilor „tot așa de mare îi era și incapacitatea“.

mai 30 Începe cursul la Sorbona: *Frédéric II, roi de Prusse, et l'influence française*. (Călătoria în Franța, ultima, este descrisă în *Pe vechea linie romană Reims-Tour*.) Vizitează: granița răsăriteană, catedrala din Meaux, Armen-

tières, cetatea de la Ferté-sous-Journe, Château-Thierry, Champagne. De la Reims înainte, pe vechea linie romană care mergea la Augusta Trevirorum, Trier, Trèves, Vouvières, Longuyon. În Luxemburg. Întoarcere la Paris prin Belgia. Arlon, pe drumul Givet-Paroian-Réthel.

iun. 28 Comunicare la Acad.: 1. *O descoperire privitoare la biserica Sf. Nicolae din Scheii Braşovului*; 2. *Încă o formaţiune romanică: Luxemburgul*.

iun. 28 Discurs în Senat: *Definiţia noii stări de lucruri în România*.

Congresul Ligii Culturale la Bucureşti. Conf. Mihail Eminescu şi ca factor unitar naţional; *Sensul învăţămîntului istoriei*.

iul. 15—aug. 15 Cursurile de la Văleni. Vorbeşte despre *Afirmaţia vitalităţii româneşti*.

iul. 28 Conf. la Sinaia: *Cum am văzut eu Anglia*.

aug. 18 Conf. la Văleni: *Ce este vechea noastră artă*.

aug. Călătorie în Banat (descrişă în *Privelişti bănăţene*), pe Dunăre, la Orşova, Mehadia, Bolovaşniţa, Plugova, Corni, Globul Râu, Bogiltin, Cornereva, Mehadica, pe valea Halmăjului, Bozovici, Oraviţa, Stair, Clicova Montană, Sasca, Stenăpări, Cărbunari, Teregovă, Domaşna, Armeniş, Ilova, Vălişoara, Cîrpa, Buceşniţa, Sadova, Slatina Veche, Caransebeş.

Conf. la Braşov: *Ce durează?*

sept. 21 Armand Călinescu este ucis de legionari. N. I. condamnă asasinatul în art. *După fapta de ieri*.

oct. 31 Lecţia de deschidere la Univ.: *Ce înseamnă astăzi concepţia istorică*.

Conf. ținută la Braşov: *Romanitatea din jurul Braşovului*.

nov. 17 Comunicare la Acad.: *Eminescu în şi din cea mai nouă ediţie*.

Tennyson, conf. la Soc. anglo-română.

dec. 15 Comunicare la Acad.: *Cărţi neaşteptate*.

An bogat în tipărituri; apar: *Etudes byzantines*, vol. I; *Stări sufleteşti şi războaie*, lecţii la Şcoala de război; *Istoria Bucureştilor*; *Discursuri parlamentare* (2 vol.); *Istoria universală văzută prin literatură*; *Toate poeziile lui N. Iorga*; *Oameni cari au fost*, vol. IV (ultimul); *Dobrogea terre roumaine*; ed. II din *Neamul românesc în Ardeal şi Ţara ungurească şi România, mamă a unităţii naţionale*; *Istoria comerţului cu Orientul*; dramele: *Regele Cristina*; *Moartea lui Alexandru* etc. În ultimul nr. pe 1939 din *Revista istorică*, N.I. recenzează *Istoria universală* a lui Corrado Barbagallo, în care aflăm planul şi concepţia viitoarei sale *Istoriologii*, concepută în 10 vol.

1940 An consacrat îndeosebi activităţii gazetăreşti prin art. din *Neamul românesc* puse în apărarea „fiinţei noastre şi trecutului nostru”. În acelaşi scop ţine şi conf. la radio.

ian. 1 *Peste dreptul naţional*, art. împotriva irendentismului.

ian. 11 Conf. *Rolul femeii în prezentarea trecutului românesc*.

ian. 24 Art. *Ce a fost la „24 ianuar” şi ce trebuie să fie azi*.

ian. 28 La Liga Culturală continuă ciclul de conf.: *Marele război în lumina unui sfert de veac*.

La Teatrul Ligii Culturale: *Prometeu înălţat*, de Eschyle, trad. de N. I.

febr. 9 Conf. la radio: *Ce este echilibrul sufleteş*. Critică, cu argumente ştiinţifice, deza Hitleristă a „noii ordine de lucruri în Europa”.

febr. 23 Comunicare la Acad.: *Două pagini din istoria fanarioşilor*.

febr. 24 *Semnul lui Cain*, art. din *Neamul românesc*, reflectă spiritul de demnitate al lui N. I. şi al poporului român. („Oameni dreşti în cuget şi nobili în simţire, ne ridicăm şi instinctiv contra a tot ce este silă şi grosolanie.”)

În cursul lunii se joacă la Teatrul Ligii Culturale: *Revoluţia generalului Schnaps*, de Goethe, în trad. N. I. Apoi piesa *Isus*. Apare ed. II din *Neamul*

românesc din Ardeal și Țara ungurească. De asemenea apar 4 conf. și comunicări ținute la finele anului 1939.

mart. 4 La Teatrul Național se reprezintă *Stăpîn și slugă*.

mart. 6 *Cine va plăti distrugerile*.

mart. 8 Conf. la radio: *Metoda de luptă românească*.

mart. 9 Art. *Superiori și inferiori*.

mart. 18 Art. *Hotarele României*.

mart. 20 *Vederi istorice și geografice despre țările nordice*, conf. la Institutul de istorie universală.

mart. 21 *Talent și viață* (în acest sens trebuie educat tineretul). *Drept și morală la români*, conf. la radio.

mart. 27 Art. *Un vechi și rar prieten*. (La Madrid, Ramon de Bastera a scris *La conquista de Trajano*.)

mart. 31 *Contra unei stări de spirit nepotrivite*: „deși nu se bate toată lumea, dar toată lumea este, de fapt, în război.”

Apare *România cum era pînă în 1918*.

apr. 8 *Ceasul de încercare al Norvegiei* (războiul a intrat în fiorduri. Ministrul de externe norvegian este prietenul său, marele istoric Koht).

apr. 4 Conf. la Fundație: *Istoria Dobrogei*.

apr. 5 Conf. la radio: *Ignoranța stăpîna lumii* și la Liga Culturală: *Despre Olanda*. Art. din *Neamul românesc* sînt evidențiate de romanistul O. J. Tunlio în *Uusi Suomi* din Helsinki.

apr. 12 Comunicare la Acad.: *Încercări austriace de anexiune a țărilor noastre*.

apr. 16 Dezgustul de muncă: războiul a distrus în sufletul oamenilor „bucuria de a înfăptui”. Conf. la Fundație: *Italia care se vede și Italia care nu se vede*.

apr. 21 Art. *Isprava*: distrugerea de către germani a orașelor Liège, Louvain, Namur.

Apar: *Dezvoltarea imperialismului contemporan*; *Îndreptări noi în concepția epocii contemporane*; ambele cursuri la Acad. comercială. „*Le Voyageur français*” al abatelui Joseph Delaporte.

Inițiază și contribuie la strîngerea de fonduri pentru statuia lui Eminescu în București.

mai 12 Conf. la radio: *Încercări recente de deviere a istoriei universale*.

mai 24 Conf. la radio: *Amintiri din locurile tragediilor actuale* (Franța).

mai 31 *Peste marginile puterilor omenești*: războiul, distrugerile.

iun. 1 Ultima lecție la Univ.: *Problema mediteraneană*; ultimele cuvinte: „Acum se cere o ordine internațională sprijinită pe dreptate. Mediterana e un drum al tuturor”.

iun. 7 Comunicare la Acad.: *O carte de gîndire conservatoare românească*.

iun. 14 Art. *Cardinalul Mercier*: un adevărat erou al poporului belgian.

iun. 28 Art. *Citind istoria românilor*; omagiu adus trecutului de luptă al poporului pentru apărarea pămîntului strămoșesc.

iun. 27 Conf. Ch. Bémont

iun. 29 Art. *O mică țară mîndră: Elveția*.

iul. 3 Comunicare la Acad.: *Individualitatea și solidaritatea în dezvoltarea istoriei*.

iul. 12 *Cu ce se poate mîndri un popor*, conf. la radio.

iul. 14—aug. 14 Cursurile de la Văleni. Vorbește despre *Condițiile colaborării internaționale*, mesaj umanitarist în contextul vieții internaționale, tulburată de politica Germaniei hitleriste.

iul. 26 *Diplomația veche și nouă*, conf. la radio.

aug. 1 *Ce nu mi se poate cere* („Văd tot, înțeleg tot, îmi strîng buzele pentru a nu vorbi. Dar altfel nu pot să fiu.”)

aug. 9 *Ce e conștiința*, conf. la radio.

aug. 18 Cuvîntare la închiderea cursurilor de la Școala de misionare.

Apar: *Sfaturi pe întunec* (vol. 2) și ultimul vol. din *Discursuri parlamentare*.

aug. 25 Art. *După încă o schimbare: ducatul Luxemburg*.

29—30 aug. Consiliul de coroană dezbată problema „arbitrajului” germano-italian. Prin dictatul fascist de la Viena partea de nord-vest a României a fost predată Ungariei horthiste.

sept. 8 *O explicație* („Nația românească își înfășoară trupul rănit în tricolorul tuturor speranțelor.”)

sept. 4 Art. *Drumeț în calea lupilor*.

sept. 6 Regele Carol al II-lea abdică, fiind urmat la tron de Mihai I; se instituie regimul dictatorial al generalului Ion Antonescu, devenit „conducător al statului”.

sept. 14 România este proclamată „stat național-legionar”; g-ralul Ion Antonescu rămîne, în continuare, „conducător al statului” și președ. al Consiliului de Miniștri, iar Horia Sima primește titulatura de „șef al mișcării legionare” și vicepreședinte al Consiliului de Miniștri. Dictatura antonesciană-legionară declanșează acțiuni represive-teroriste fără precedent împotriva mișcării comuniste, a tuturor forțelor democrate, antifasciste.

sept. 25 Ultimul art. al lui N. I., *Adevăratul sat model*, însoțit de o notă redacțională: „Din motive asupra cărora nu insistăm, d-l N. Iorga suspendă colaborarea la *Neamul românesc*”.

oct. 4 Comunicare la Acad. asupra *Unirii Principatelor la 1855—1859* în lumina acțiunilor diplomatice.

oct. 8 Scrisoarea lui N. I. publicată în *Neamul românesc* din 11 oct.: „De ce i-ar mai păstra ziarul? În această formă cînd nu sînt în măsură să-și exprime părerea lor întreagă? Cînd s-a produs o înfrîngere, steagul nu se predă, ci pînza lui se înfășoară în jurul inimei. Inima luptei noastre a fost ideea culturală națională. O reprezintă revista *Cuget clar* pe care o pot susține. În jurul ei, adăugîndu-i numele iubit de *Neamul românesc*, strîngem pînza credințelor noastre”.

oct. 11 Ultima comunicare la Acad.: *Revelații toponimice pentru istoria neștiută a românilor. I. Teleormanul*. Tot în col. Acad. mai apar: *Observații și probleme bănețene*, o adevărată istorie a acestui colț de țară; *Un oraș românesc în Ardeal: Condica Hațegului*. Alte lucrări: *Pour comprendre la situation actuelle de la Roumanie; Pages sur les droits des Roumains...; Histoire des Roumains de Transylvanie et de Hongrie* etc.

Ultimele luni din viață N. I. le petrece departe de Capitală, lucrînd tot timpul la *Istoriologia*, o nouă sinteză a istoriei omenirii. Din iun. a locuit la Văleni, iar de aici pleacă, din cauza cutremurului, mutîndu-se la vila sa de la Sinaia. Bolnav, trăind tot timpul sub o ploaie de scrisori de amenințare venite din partea mișcării legionare, își prevestea sfîrșitul:

„Au fost tăiat un brad bătrîn
Fiindcă făcea prea multă umbră
Și-atuncea din pădurea sumbră
Se auzi un glas păgîn...”

Moșneagul stînd pe culme drept
A fost la drum o călăuză
Și-n vremea aspră și hursuză
El cu furtunile a dat piept.”

nov. 27 ora 17,30 Cinci legionari pătrund în vila de la Sinaia și ridică pe N. I.
nov. 28 ora 7,15 Cadavrul lui N. I. este găsit la 1 km de com. Strejnicu, jud. Prahova, la 15 m de șoseaua către Ploiești... „zăcea în miriște, cu fața în sus — ciuruit de gloanțe, cu capul descoperit, cu mina dreaptă depărtată de corp și degetele împreunate pentru închinăciune. Și a fost asasinat devreme în timpul nopții, cerul dimineții găsindu-l învăluit în giulgiul gros de brumă [...] Cadavrul prezintă trei plăgi ofeciale (7 mm) prin armă de foc în regiunea pectorală dreaptă, deasupra mamelei, un oreficiu prin armă de foc la nivelul unghiului intern al ochiului stîng, un alt oreficiu în regiunea mijlocie a obrazului stîng [...] Moartea a fost violentă. Ea se datorește unor plăgi, prin armă de foc, ale capului și trunchiului, cu distrugerea creierului și hemoragie internă“ (*Asasinatele de la Jilava*, București, 1941, p. 139). Autoritățile interzic orice manifestare de protest în coloanele presei, în afara unui anunț mortuar în ziarul *Universul*. La Univ. și Acad. Română, moartea titanului avea să stîrnească o profundă durere.

nov. 29, ora 10 Adunare de doliu în aula Acad. Române. Discursul funebru este rostit de președ. înaltului for, filosoful C. Rădulescu-Motru, spunînd printre altele: „...Noi, care am fost atît de aproape de el, sub povara durerii abia ne putem aduna gîndurile pentru a-i adresa ultimele cuvinte de despărțire. Nicolae Iorga a întrupat puterea de muncă intelectuală a neamului nostru în gradul cel mai înalt. Nu l-a întrecut nimeni pînă astăzi [...] Rîvna lui adîncă de a cunoaște și de a împărtăși și altora cunoștințele sale l-a făcut cercetător în cele mai variate ramuri de cultură [...] Creator în scris și în cuvînt, de o fecunditate fără seamăn [...] În cuvîntul lui se traduceau pentru toată lumea istețimea și originalitatea geniului românesc [...] Figură ce se proiecta pe diferite planuri și care, cu toate acestea, era de o unitate perfectă. O figură de legendă, încă din timpul vieții, și care va cîștiga în grandoare cu cît timpul va trece“.

nov. 29, ora 14 La Cimitirul „Belu“ are loc înhumarea savantului N. I. în prezența unei uriașe mase de oameni, care se revarsă și în piața din fața cimitirului. Între participanți: membrii Acad. Române, prof. univ. și secundari, scriitori, personalități marcante ale vieții științifice și culturale care, prin prezența lor, aduc ultimul omagiu celui care a dat strălucire culturii românești și s-a bucurat de un prestigiu nebănuît și în cultura universală.

dec. 6 Elogiul lui N. I. rostit de Mario Roques în aula Acad. de inscripții din Paris.

Urmează discursuri funerare rostite în acad. și univ. din Italia, Belgia, Spania, Elveția, Suedia, precum și în acelea din ambele Americi.

Cînd N. I., prin opera sa, intra în *gloriam aeternitas* avea 69 de ani, 5 luni și 10 zile. Oare își prevestise finalul de viață prin acele sclipitoare cuvinte din vol. de *Cugetări* din 1911: „Recunoștința posterității — un giulgiu de aur pe trupul celui asasinat“ ?

BIBLIOGRAFIE

I. TEORIA ISTORIEI

- 1 *Despre concepția actuală a istoriei și geneza ei.* Lecție de deschidere ținută la Universitatea din București la 1 noiembrie 1894. București. Ed. „C. Sfe-tea”, [1894], 32 p. 21 × 14 — II 101 115.

„Istoria — menționează N.I. — e expunerea sistematică, fără scopuri străine de dînsa, a faptelor, de orice natură, dobîndite metodic, prin care s-a manifestat, indiferent de loc și timp, activitatea omenirii.” Pentru antic, istoria este un gen literar, așa fiind concepută de Lucian; și tot ca atare este socotită și în Renaștere, de Aventin. Gîndesc la fel: St. Réal (1639—92), abatele Vertot G.B. de Mably, Johann von Müller și Fr. von Schiller. J.B. Bossuet se ocupă de *filosofia* istoriei, iar H. Th. Buckle de *știința* istoriei. G.W. Leibnitz dă un puternic impuls studiilor istorice. N.I. acordă o atenție deosebită lui G. Vico, „acea gigantică inteligență a cărei operă imensă înseamnă progres pe toate terenurile în istorie”, precum și lui von Ranke, istoricul tip, „care are cunoștința desăvîrșită a izvoarelor”, forma cea mai frumoasă în limitele genului, comprehensivitatea cea mai deplină. Ref. la științele ajutătoare: Jean Mabillon fondează *diplomatica*; J. Scaliger și Denis Pétau: *cronologia*; Ph. J. Spener: *heraldica*; Leblanc: *numismatica*; Heinecke: *sfragistica*. A. Duchesne: *genealogia*; Ph. Cluverius: *geografia istorică*; B. de Montfaucon: *paleografia* și *arheologia medievală*; Achenwall și Schlözer: *statistica*, J.A. Fabricius, G. de Montfaucon, Duverdiere, Lelong: *bibliografia*; L. Moreri: *biografia istorică*; Eug. Wolff: *filologia*. B.G. Niebuhr a fost înfiul istoric modern.

- 2 *Despre utilitatea generală a studiilor istorice* (fragment dintr-o *Introducere în studiul istoriei*). Lecție ținută la începutul cursului de istorie pe anul 1894—95. București. Ed. „Socec”, 1895. 20 p. 18.5 × 12 — II 101930.

Consideră istoria „drept cea mai umană din toate disciplinele”; munca personală în istorie urmărește *adezdrul*, ducînd la *onestitatea științifică*. „Sînt epoci de știință abstractă, de filosofie metafizică (sau poetică), epoci de istorie și filologie. Cele mai armonioase, mai echilibrate sînt cele din urmă.”

- 3 *Două concepții istorice.* Cuvîntare ținută la 17 mai 1911 la intrarea în Academia Română, cu răspuns de A. D. Xenopol. București. Tip. „Carol Göbl”, 1911, 33 p. (Academia Română. Discursuri de recepție, XXXV). 27 × 21 — II 23662.

Fragmente din cuvîntare în: *Istoricul și politica*, „*Neamul românesc*”, 1921, nr. 9—10. Faptele pe care le reține istoricul pentru a înțelege trecutul nu există *pentru* ele și *prin* ele, apariția lor fiind cauzată de anumite manifestări de idei, care pleacă din „viața economică, din viața culturală, din substratul material sau din atmosfera morală a unui popor”. Deci *poporul* ajunge

sub ochii istoricului. El are viața sa organică, asemenea cu viața individualităților. Valoarea sa este hotărâtă de energia sa proprie, care determină putința lui de a asimila, de a radia. A urmări aceste prefaceri în care se cuprind oameni și fapte, aceasta este misiunea de azi a istoricului. Nu există istorie universală de o parte și cea națională de alta, ci „viața unui popor e neconținut amestecat cu viața celorlalte, fiind în funcție de dinsele și înrurind neconținut viața acestora”. Pledoarie pentru *istoricul universalității umane*, urmărind „legăturile de cultură, de idei politice, de revărsări și cuceriri pe toate terenurile”. Istoria românilor începe de la rasa iliro-tracă. În tradiția satelor se vor găsi formele vechi de viață. „*Faptele istorice nu se reproduc niciodată întocmai, ci au o nouă noutate nesfârșită*”, și tocmai această *diversitate* atrage și se impune studiată. Rolul „*termenilor de comparație*” care ajută nespuse de mult opera de comprehensiune istorică. Istoricul trebuie să aibă o *pregătire enciclopedică*. El are menirea de a reconstitui fenomenele; de aici *stilul* e o necesitate. Literatura și arta nu sînt decît manifestări ale vieții naționale, care trebuie hrănite neconținut din energia acesteia. „Istoricul e dator a fi un *animator* neobosit al tradiției țării sale, un *mărturisitor* al unității poporului său, un *descoperitor* de idealuri, spre care cel dintîi trebuie să meargă.” Propune crearea unui Institut de studii pentru Europa sud-orientală.

- 4 *Generalități cu privire la studiile istorice* (lecții de deschidere și cuvîntări). Vălenii de Munte. Tip. „Neamul Românesc”, 1911, 151 p. 19 × 12 — I 23849.

Concepută în 1895, ca *Introducere în studiul istoriei*, cuprinde lucrările de la nr. 1—3, avînd în plus: a) *Frumusețea în scrierea istoriei. Literatură și artă română*, 1898, p. 25—30. Într-o operă istorică sînt 4 elemente: *material, critică, organizare, stil*. Primele determină soliditatea și adevărul, ultimele două frumusețea. Istoricul este chemat să *zugrăvească* o viață, și nu să descrie o serie de acțiuni mecanice. El are trebuință de o *fantazie reproductivă*, iar stilul său se caracterizează prin *demnitate și generalitate*. Deci el e totodată un erudit și un poet; b) *Cum se scrie istoria. Literatura și arta română*, 1898, p. 444—447. Rolul *bibliografiei* în alcătuirea unui studiu (lucrarea de informare cere multă răbdare și stăruință). Opera de critică, alcătuită din: muncă, inteligență, talent, prin care se reconstituie adevărul istoric. Istoricul îl creează din nou *în sine* prin *fantazie*. În „secolul nostru de realism în acțiune și cugetare, el urmărește în final restabilirea *adevărului*”; c) *Moralitatea și armonia istoriei*. Lecție de deschidere la Univ. din București (nov. 1900). „*Noua revistă română*”, 1900, p. 14—17. Progresul omenirii și conflictele dintre state. În antichitate au fost două stăpîne ale umanității: Roma și Atena. Cetatea de artă și cetatea de forță organizată, cuceritoare și împăciuitoare. Din ciocnirea lor, umanitatea avea să folosească: popoare nouă se formară. „Și ceea ce se petrece în lupta dintre popoare se petrece și în lupta dintre clase.” În flăcările unei revoluții, lumea veche arde, și clasa celor ce munciau moșteni clasa trîndavilor. Analizînd faptele istorice „fără interese, fără pasiune, fără părtinire, istoria, care e răbdătoare și dreaptă”, s-ar impune — în interpretarea lui N. I. — următorul principiu: „Viața unui popor, succesul lui în lunga luptă tăcută a națiilor, nu le determină nici întinderea pămîntului, nici numărul populației, nici bogăția; acestea se cîștigă, dar ele nu stau la originea puterii. Izvorul acestei puteri e *viața morală* a unei aglomerații umane, *seriozitatea* cu care privește traiul, *măsura* cu care își alege țintele și *vigoarea* cu care le urmărește, respectul adînc, cultul pentru realitatea lucrurilor. *Istoria e răbdătoare, dar dreaptă*”; d) *Ideile în istoria universală*. Lecție de deschidere la Univ. din Bucu-

rești (nov. 1901). „*Noua revistă română*“, 1901, p. 373—376. Se declară împotriva celor ce promovează nivelarea istorică; acordă o atenție deosebită factorului muncă. Apreciază că ceea ce sprijină soc. nu e nr., forma, organizarea strinsă, ci *justificarea* lor. „La temelia unei societăți trebuie să fie o *idee*, o idee destul de nouă și de puternică pentru a ține pe umerii săi lumea oamenilor.“

- 5 *Nevoia reînnoirii cunoștințelor istorice în învățământul secundar*. Conferință ținută la „Casa Școalelor“. București, Ed. „Casa Școalelor“, 1912, 43 p. 19 × 12 — I 127222.

Înnouirea cunoștințelor e necesară pentru orice prof. ce „are în grija lui sufltele copiilor, cărora nu trebuie să li se dea decât prinosul științei celei mai adevărate, revărsat cu cea mai deplină iubire“. De aici nevoia de cursuri de înnoire a cunoștințelor, a unei soc. de istorie și a unei rev. istorice, la baza căreia să stea bibliografia critică.

- 6 I. *Les bases nécessaires d'une nouvelle histoire du moyen-âge*. II. *La survivance byzantine dans les pays roumains*. Deux communications faites le 7 et 8 avril 1913, au troisième congrès international d'études historiques à Londres. Bucarest, Libr. H. Champion-Paris. Ed. du „Ministère de l'Instruction publique“. Imp. „Neamul Românesc“, 1913. 49 [—51] p. 24 × 17 — II 32126.

Bazele necesare unei noi istorii a evului mediu. Comunicare la Congresul de istorie din Londra (martie 1913), în *Generalități cu privire la studiile istorice*, ed. II și III. Vezi și nr. 41.

Încercare de reabilitare a evului mediu, a celor 1000 de ani de viață, care — după N. I. — nu înseamnă întuneric. Consideră că lupta pentru restabilirea Imperiului — orbis romanus — este adevărata unitate a istoriei evului mediu. Nu există o epocă în care diversitatea aparențelor să acopere un fond așa de unitar ca acest ev mediu, care trebuie să trăiască prin esența sa, diferită de a celorlalte epoci din dezvoltarea umană, prin originalitatea sa bine hotărâtă. Chiar *Civitas dei* se supunea condițiilor de viață romană. În această comunicare apar embrionarele unele idei, teme de viitor ale savantului. „Romaniile“ sînt schițate prin „cele dintîi formațiuni locale, datorite asoc. defensive din timpul invaziilor, apoi părăsirii de către puterea regală a drepturilor de guvernămînt, pe care Roma veche le păstrase cu gelozie, drepturi de primă stăpînire asupra teritoriilor cucerite de către armata cuceritoare [...] ea mărturisește caracterul idealist al acestei epoci, cînd dreptul este adesea principalul factor. Dar toate aceste vieți autonome rurale și urbane, sortite prin chiar faptul acesta să se topească în formațiuni mai puternice și mai trainice, sînt elementele *acelei realități teritoriale*, care vor fi semnul deosebit al epocii ce se va deschide în curînd.“ Totodată N. I. se gîndea la o *nouă istorie universală*, care nu poate fi „un *corpus* masiv de incidente istorice, biografii, studii cronologice, de dezvoltări naționale; ea pleacă de la izvoare [...] caracteristice pentru a avea legătura necesară cu realitățile omenești în propriul lor mediu; ea adună ceea ce interesează pe istoric cu privire la scopul pe care și l-a propus și la concepția care-i însușește opera, și în sfîrșit ea verifică [...] informațiile pe care se vor sprijini raționamentele sale, a căror sinteză, al căror sistem formează îndreptățirea existenței sale“, adică a istoriei universale.

- 7 *Generalități cu privire la studiile istorice*. Lecții de deschidere și cuvîntări. Ediția a II-a. București. Tip. „Datina Românească“, 1933. 177 [— 179] p. 21 × 13.5 — II 118413.

Ed. a fost întocmită de Barbu Theodorescu și cuprinde toate lecțiile enumerate mai sus, la care s-au adăugat: a) *Cultură generală și studii istorice*. Lecție de deschidere la Univ. din București. *Neamul românesc*, 1932, nr. 248. N. I. cere istoricului trei „virtuți”: orizont, disciplină și omenie. Izvorul istoric nu poate fi explicat decât prin înțelegerea spiritului epocii căreia îi aparține. Această strămutare în epocă se capătă avînd la îndemînă „cunoștințe din toate domeniile”; b) *Zădărnicia împărșirilor obișnuite ale istoriei universale*. Lecție de deschidere la Acad. de comerț (1932), *Neamul românesc*, 1932, nr. 251. Viața omenirii e de o perfectă unitate. Epocile se lămuresc prin ele. Un ex: în Imperiul otoman nu vedem pe sfărîmătorii Imperiului bizantin, ci continuatorii lui; c) *Romantism și naționalism în istoriografia românească*. Conf. la Școala de înalte studii din Paris (febr. 1933). ● Două sînt ideile care stau la baza acestei conf.: caracterizarea istoricilor români Stolnicul Cantacuzino, D. Cantemir, B. P. Hasdeu, apoi precizarea legăturilor lui N. I. cu istoricii români, germani și francezi. A. D. Xenopol i-a arătat drumul. Pentru K. Lamprecht păstrează o deosebită grație. De la Berlin a luat cunoștință de „marele spirit al lui Ranke”. Dar „practica erudiției” a făcut-o la Paris, ca elev al Școlii de înalte studii: grație acestei metode „am putut introduce în istoria românilor un scrupul de informație și o critică foarte severă”. Tot de aici a învățat ce înseamnă arhitectura unei cărți, „în care după ideea dominantă, bine pusă în vedere, să te poți regăsi”, iar „subiectul să fie redat într-un chip cu adevărat uman”. Menționează raporturile cu D. Onciul — elev al școlii vieneze de paleografie — și cu Ioan Bogdan, un desăvîrșit filolog.

- 8 *Adevăr și greșală în scrierea istoriei*. Lecție de deschidere la Universitatea din București (nov., 1935). București, Tip. „Bucovina”, 1935. 34 p. 18.5 × 11.5 — I 135959.

În știință, a evita greșelile nelucrînd este un act de prudență lașă, iar curajul cere a înfrunta greutățile, a lua răspunderea și a suferi toate riscurile. În istorie este și *necesitatea unui adevăr privind mediul*: adevărul despre mediul moral și adevărul despre mediul material. Greșelile ce se fac (p. 20) viu din recunoașterea acestor două elemente. Trebuie să cunoști fenomenul național, social, politic, militar, dar să fii capabil să cunoști oamenii, să-i recreezi. Să ai ceea ce se numește *vis poetica*, virtute creatoare. Datoria istoricului este „să caute a-și însuși atîtea cunoștințe cîte să-i permită a vedea același lucru din toate laturile și potrivit cu toate psihologiile de masă sau individuale care au contribuit la alcătuirea acestui fapt”.

- 9 *Les permanences de l'histoire*. Communication au Congrès international d'histoire à Zürich. Bucarest. Impr. „Datina Românească”, 1938, 20 p. (Extrait de la *Revue historique du Sud-Est européen*, 1938, n-os 7—9) 24 × 16.5 — II 155007.

Les permanences de l'histoire, comunicare în *Histoire universelle et histoire internationale*. Suites d'Etudes. Paris, 1938, p. 39—42 (Comité International des Sciences Historiques. Extrait du n-o 42 du *Bulletin du C.I.S.H.*) — II 155017.

N. I. se declară împotriva „istoriei romanțate”, care este o variantă a „romanului istoric”. Pentru a ajunge la „permanențe” face o incursiune în literatura istorică pornind de la *Istoria civilizației în Anglia* de Henry Thomas Buckle. Acesta își propune să descopere în istorie o „regularitate” în strînsă legătură cu „legile intelectuale și fizice”, descoperite în alte domenii, precînd teoria marxistă de interpretare materialistă a tuturor actelor omenești.

Sînt citați: Ed. Gibbon, Auguste Comte, Adam Smith, Y. Fr. Struensee, Isaac de Pinto, Hugo Grotius. În „permanența istorică” include cu rol hotărîtor factorii: *rasă*, natură și idee. „Ideea ca putere abstractă și amintirea, devine instinct, și cu atît mai puternică, a acțiunilor împlinite, de a căror mustrare misterioasă nimeni nu poate scăpa.” În acest sens se dă ex. „miracolul sovietic”. Teoria este susținută prin ex. concludente, printre care și cel al formării poporului român.

- 10 *Ce înseamnă astăzi concepția istorică*. Lecția de deschidere la Universitatea din București (31 oct. 1938). Vălenii de Munte. Tip. „Datina Românească”, 1939. 13 p. (Extras din *Revista istorică*, 1939, nr. 1—3, p. 1—13), 24 × 16 — II 155333.

„Istoria e viața omenească, problemele de odinioară sînt problemele de acum, în altă formă, cu alți oameni, este aceeași umanitate care se înduioșează și se frînge, aceeași umanitate, cînd ajunsă la scopurile ei, cînd călcată în picioare și strivită.” Masele și indivizii hotărîsc în măsura în care au caracter dinamic și reprezentativ. Civilizația se cade a cuprinde orice om în orice împrejurare și să-l înalțe. Aceasta este o datorie față de țară, față de umanitate. Așa se pot ridica „clasele sărace”, care nu sînt vinovate că sînt sărace, în care sînt inteligențe mai strălucitoare poate decît ale acad. celor mai glorioși. Univ. nu are numai rolul de a face știință, ea are și o misiune națională, este „o uzină de gîndire, menită să dezlănțuiască dinamismul unei societăți”. Acad. Română rămîne un for al creatorilor de știință.

- 11 *Necesitatea cunoștințelor istorice*. Conferință la Radio (13 ian. 1939). Vălenii de Munte. Tip. „Datina Românească”, 1939. 8 p. (Extras din *Cuget clar*, 1939) 24 × 16 — II 155045.

Cere introducerea unui curs de istorie pentru studenții de la toate fac.

- 12 *Individualism și solidarism în dezvoltarea istoriei*. Comunicare făcută în ședința de la 5 iulie 1940. București. „Imprimeria Națională”, 1940. 11 p. (Analele Academiei Române. Seria III. Tom. XXIII. Memoriile secțiunii istorice, nr. 3). 24.5 × 17 — II 170994.

În momente de răstrieș, calmul se poate păstra prin informarea istorică, prin care se capătă judecata stărilor de fapt prezente. „Statul nu creează, ci întrebuițează, coordonează, conduce. Pentru aceasta el trebuie să aibă puteri în afară de dînsul, care se găsesc firește în societatea însăși. Iar societatea nu le poate dezvolta decît în deplinătatea libertății de gîndire și de expresie. Societatea, în întregimea ei, se menține peste toate nenorocirile. Individul iusuși [...] este invincibil în fundul conștiinței sale.”

- 13 *Originea și dezvoltarea istoriei universale*. Conferință la deschiderea anului 1938—1939. București. Tip. „Datina Românească”, 1940, 25 p. (Institutul de Istorie Universală). 24 × 16.5 — II 264128.

Istoria universală este un lucru de foarte veche gîndire omenească. La început, ideea de națiune nu exista și nu exista ideea de stat național. Nu existau decît marile monarhii universale. Oamenii trăiau cu ideea universală. Orice exprimare istorică în timpurile monarhiei orientale are caracter de istorie universală. Așa a gîndit și Herodot, care este și el autor de istorie universală. Noțiunea despre o singură umanitate vine de la cugetarea orientală, idee care trece și asupra Romei. Imperiul roman nu este altceva decît continuarea acestor împărății din lumea răsăriteană. Tot în domeniul istoriei universale se înscrie și opera lui Dionisiu din Halicarnas, Polibi, Plutarh. Și în concepția creștină nu este decît continuarea vechii concepții a împărăției orientale. Renașterea nu face altceva decît, într-o altă formă, să se întoarcă tot la acea

necesitate de unitate universală. Carol Quintul se simte și el Domn a toată lumea. Istoricul principal al acestei epoci, Sleidanus, cuprinde în proporții mici istoria tuturor popoarelor sub forma celor „patru monarhii”. În continuare sînt citați: d'Aguesseau, Voltaire, J. B. Bossuet, cu vestitul *Discurs asupra istoriei universale*, Montesquieu, cu *Spiritul legilor*, Rousseau, cu *Contractul social*, Bl. Pascal, H. Grotius, Fluery, Dimitrie Cantemir, stolnicul Constantin Cantacuzino, Ed. Vehse, Johann Belgel, Johann Meyer, Johann Christoph Gatterer, August-Ludwig Schlözer. Cei doi din urmă sînt creatorii de istorie, de caracter cultural universal. La 1850 spiritul lui L. von Ranke a adus o schimbare, el fiind istoricul care a înțeles orice viață națională, prezentînd și istoria universală pe linii largi; el nu a putut însă găsi elementul organic din istoria universală. Ideea de unitate organică a vieții omenirii se află și în Friedrich Strass, *Handbuch der Weltgeschichte*. N. I. încheie comunicarea sa cu un citat din lucrarea lui Zeiss relativ la viața unui popor, considerînd că se aplică și la viața umanității întregi: „Viața poporului este o unitate și o integralitate. Statul, religia, literatura, arta, moravurile și obiceiurile unui popor formează un tot organic, stau în strînsă legătură și în influențare reciprocă; în fiecare trăiește și se oglindește spiritul particular al unui popor. Toate sînt deopotrivă necesare pentru a cunoaște acest spirit. O istorie, din punctul de vedere al culturii, trebuie însă de aceea să nu fie în special o istorie a culturii. Ea cuprinde produsele culturii numai în legătură cu sufletul național care le-a produs și cu faptele și evenimentele ce stau în continuă legătură cu acesta”. Între altele, comunicarea mai cuprinde următoarele afirmații: „Istoria națională nu se poate așeza decît pe hărta mai largă a istoriei universale”. „În toată viața mea, nu am făcut nimic în afară de societate. Tot, și literatura, și arta, și știința, eu le socot în legătură cu viața aceasta omenască, închisă în marginile unei națiuni și ale unui Stat și, mai departe de națiune și Stat, în viața generală a omenirii și a teritoriului pe care-l locuiește.”

- 14 *Conferințe și Prelegeri*. București. 1943, 103 [—105] p. —II 291521.
Cuprinde și: *Concepția umană a istoriei*. Lecție de deschidere la Universitatea din București (1 nov. 1937), p. 7—13. Elogiul ideii de *umanitate*: „Să redevenim mai oameni de cum sîntem acum; a reintra în umanitate, aceasta este pentru noi datoria cea mare”. „Trebuie să te simți om cînd faci istorie și să te formezi om... să ai experiență de viață.” „Cum de la societate pornim, de la toți oamenii, trebuie să ne întoarcem cît putem mai mult către toți oamenii. Aceasta constituie *umanitatea vieții omenеști*, în afară de care nu există decît tot ceva inferior și vrednic de dispreț.”
- 15 *Generalități cu privire la studiile istorice*. Ediția III. București. „Imprimeria Națională”, 1944. 348 [—351] p. (Institutul de Istorie Universală „N. Iorga”). 24 × 17 — II 195298.
Prefață semnată de Gheorghe I. Brătianu; vol. este alcătuit de Liliana N. Iorga și cuprinde, pe lângă lecțiile și comunicările de pînă acum, încă alte zece: a) *Noi direcții în istorie*. Idei din lecția de deschidere a cursurilor de istorie la Univ. din București (1920), *Gazeta Transilvaniei*, 1920, nr. 238, reprodus și în *Neamul Românesc*, 1920, nr. 253. Se declară împotriva „erudiției fără cultură”. Cere să se scrie istoria universală pe care o cere vremea după nevoile ei. „Să scriem și să predăm *ceea ce trebuie*, lucrurile de care societatea are nevoie și în sensul pe care societatea îl pretinde ca să ne audă și să ne asculte [...] Pulsul preocupărilor noastre să bată în ritmul, fie și înfrigorat, al timpului [...] o viață uriașă, în plină transformare tumultuoasă și roboitoare, cere pentru sine totul și distruge ceea ce nu i se dă”; b) *O notă despre valoarea*

morală a istoriei, trad. după *Une note sur la valeur morale de l'histoire. „Revue bleue”*, 1925, nr. 10 (mai), p. 354—355. Considera că omenirea are pornire naturală, fatală însă, către formule. Istoria este o călăuză în dezorientarea creată de formule. Se credea odinioară în *magistra vitae*, în marea lecție care se adresa din adîncul veacurilor către vremurile nouă. Istoria, apreciază N. I., nu dă ex. de urmat; ea previne contra tendințelor de a le căuta. În paginile ei simți diversitatea aspectelor vieții omenеști în mers și-ți dai seama cît de mult direcția trebuie găsită, nu în paralele care înșeală, ci în analizele interioare, care lămuresc; c) *Prefața la „Essai de synthèse de l'histoire de l'humanité”*. După ce a predat istoria universală 30 de ani și a scris istoria românilor, a Imperiului bizantin și a Imperiului otoman, trece la întocmirea istoriei omenirii, pe care a prezentat-o, mai întîi în lucrări izolate, în românește. La baza ei stă „un sistem”, adică concepția sa istorică. Subliniază că nu toate faptele istorice merită atenție, trebuind un mare discernămint în trierea informațiilor bibliografice. Faptele se repetă. Cele noi toate stau sub influența rasei și pămîntului. Dar pentru a face acest discernămint trebuie să cunoști „istoria întreagă”, precum și „întreaga realitate actuală care corespunde cu aceea a trecutului care intră în compoziția acestui eveniment”. Se cer o experiență umană, practica chiar a vieții omenеști și a vieții politice în general. Viața populară adună în adîncurile ei, adesea de nepătruns, elemente luate din viața istorică, de aceea trebuie să te afunzi în adîncurile acestei vieți populare spre a găsi elementele suplimentare necesare pentru a da această expunere neîntreruptă a istoriei unui popor; d) *Spiritul istoric*. Lecție de deschidere la Univ. din București (nov. 1929), *Cuget clar*, 1929, p. 497—500.

Pentru cunoașterea izvoarelor, pentru critica lor se cer înțelegerea umană a omului care a fost, învierea lui prin comprehensiune și deducție, prin simpatie și prin acel dar pe care grecii îl numeau *poiesis*, deci: *creațiune*. Aceasta constă din: simțul *dezvoltării*, fiecare lucru vine dintr-un trecut, care se află viu în el, și cuprinde semințele gata să izbucnescă ale unui viitor. Istoria este un curs; un val trece, și ce atinge el interesează. Toate cunoștințele despre o realitate sînt relative. În istorie lucrurile toate apar organic: din adîncimi seculare s-au strîns de la sine elemente care s-au unit în chip necesar pentru a crea o nouă formă a vieții. A rupe legăturile, a le desface și reface este a distruge organismul. Spiritul istoric impune o *metodă* proprie de lucru și o *formă* a scrierii. Istoria e un *tot*: orice istorie națională este înconjurată și străbătută de orice altă dezvoltare istorică; e) *Ce istorie contemporană se face*. Rezumat din lecția de deschidere a cursului de istorie la Acad. de comerț în 1933, în *O altă istorie contemporană*, București, 1933. (Vezi nr. 129.) Istoria contemporană adevărată trebuie să dezvăluie *formarea omului modern*, căutarea pretutindeni a elementelor din care s-a alcătuit. Atenția va trebui să treacă de la o țară la alta în măsura în care ele, perînd, sînt acelea care sporesc capitalul uman, care adaugă la zestrea de milenii a omenirii; f) *Cuvîntare la deschiderea Institutului pentru studiul istoriei universale* (1 apr. 1937). Cuprinde multe elemente autobiografice, privind biblioteca sa, casa de pe Șoseaua Bonaparte, studiile de la Paris, de unde a deprins disciplina cercetărilor metodice și de amănunt: „Deprins cu o libertate absolută, spiritul acesta nerăbdător a trebuit să se supună acelei dure discipline”. Deși format la școala de istorie universală, o imperioasă datorie față de poporul român m-a dus să ating subiecte care privesc dezvoltarea noastră istorică, le-am așezat în cadrul de istorie universală. Trecînd prin

toate domeniile istorice, ajunge la istoria omenirii: *Essai de synthèse de l'histoire de l'humanité*, pe care „am intenția s-o prefac într-o mare istorie universală în românește“. Lucrarea se va întemeia pe „concepția de unitate absolută a vieții omenesti, în orice margine de spațiu și de timp“ și se va intitula *Istoriologia*. Concepția sa se întemeiază pe: „similitudini, paralelisme, repetiții istorice“; g) *Fond și formă în căutarea adevărului istoric*. Lecție de deschidere la Acad. de comerț (1937), dintr-un curs inedit. (Titlul aparține editorului, Liliana N. Iorga.) Consideră că în orice soc. omenească sînt lucruri de *formă* și lucruri de *fond*. Prima ar fi manifestarea materială, cealaltă sufletul omenesc. Fondul sufletească nu poate trece de la o soc. la alta. Sufletul comun al unei soc. este compus din ceea ce dau oamenii unei soc. și din ceva nou, care se cheamă spiritul unei vremi. Sînt indivizi care joacă un mare rol într-o soc., dar spiritul vremii rămîne cel ce concentrează elementele sufletești ale respectivei soc. Se dau ca ex. cărțile lui R. W. Emerson: *Conduct of life* și *Oameni reprezentativi*. În cercetarea istoriei, fără a neglija rolul jucat de oamenii reprezentativi, N. I. întrebuițează „sistemul de căutare a psihologilor de grup“; h) *Sensul învățămîntului istoriei*. Cuvîntare ținută la Congresul Ligii Culturale în 1939. (Titlul aparține editorului.) Cuvîntarea a fost ținută în fața elevilor care s-au distins la istorie și au fost premiați de N. I. „Învățămîntul istoriei este îmbogățirea cunoștințelor despre umanitate și despre sine însuși în umanitate, prin cunoașterea tuturor lucrurilor pe care le-au făcut oamenii totdeauna. Este o îmbogățire, o întregire și o înălțare a vieții fiecăruia.“ „Importanță au în istorie: s-o înțelege ca dezvoltare ... [iar] pe acei care au jucat un rol [...] să-i tratezi ca oameni vii.“ „Profesorul de istorie este un om plin de viață și de poezie, care, prin orice gest, face să se transmiță această viață și această poezie asupra auditorilor săi“; i) *Istoria, marea judecată, în sens moral, a statelor și națiunilor*. Lecția de deschidere la Acad. de comerț (1940). Extras din *Îndreptări noi în concepția epocii contemporane*. (Titlul aparține editorului.) Istoria — necesitate pentru conștiința umană. În sens moral, istoria e *marea judecată* a tuturor statelor și națiunilor. În acest *tribunal*, care dă sentințe, se constată că triumfuri aparente se termină prin cumplite dezastre. Orice călcare a condițiilor normale de viață nu aduce decît oboseala unui organism și incapacitatea de a juca un rol istoric natural din partea acelora care au întrecut peste puterile lor acest rol“. Respinge cu vehemență *Mein Kampf*, cartea lui Hitler, fiindcă are la bază teoria rasei superioare, iar rasele socotite inferioare sînt, după Hitler, menite să muncească pentru rasa germană; j) *Prefața la „Istoriologia umană“*. Apărută în franceză în *Bulletin de la section historique* al Acad. Române, vol. XXII¹ și ca *Prefață la Materiale pentru o istoriologie umană*, București, 1968. Istoricul trebuie să se oprească numai asupra faptelor caracteristice, iar acestea intră într-o construcție dinamică a tragediei neamului omenesc. Istoricul îndeplinește rolul corului din tragedia ateniană: de a comenta și judeca. „M-am oprit asupra oricărui eveniment, oricărei situații, oricărei psihologii, ca și cum înțitua oară ar fi fost vorba de dînsule. Am căutat a *convorbi* cu el și cu ei *fără interpret*, și astfel socot că nu o dată le-am smuls măcar o parte dintr-o taină pe care, întreagă, n-o vor destăinui. Adevărurile is-

torice sînt de discernămint, nu de simplă constatare și reproducere. Pentru a le prinde, se cere tot ce cunoștința adîncă a limbii, tot ce fantezia creatoare de definiții poate găsi mai fin și mai delicat". N. I. continuă astfel pe Ranke și J. Michelet, creatori de opere istorice care au în ele și poezia simțirii și poezia stilului. De aici idealul către care a tins totdeauna savantul român: „Aș fi vrut, din partea mea, să am mai mult talent «poetic» pentru a fi mai aproape de adevăr.”¹

---

¹ Intră în acest capitol și primele două lecții din lucrarea *Chestia Rinului*. Văleni de Munte, 1912: „Necesitatea studiilor de istorie universală” și „Împărțirea istoriei universale”. La baza istoriei, afirmă N. I., se află elementul moral, alcătuit din: entuziasm, admirație, disciplină, onoare, conștiință.

II. ISTORIA UNIVERSALĂ

1. STUDII DE SINTEZĂ

- 16 *Chestiunea Rinului. Istorie a Europei apusene în legătură cu această chestie.* Lecții ținute la Școala de Război. Tipărită după notele stenografice ale d-lui H. Stahl, pentru folosul elevilor săi. Vălenii de Munte, Tip. „Neamul Românesc”, 1912. 272 p. 24 × 16 — II 28280.

Cuprins: I. Generalități (Necesitatea studiilor de istorie universală. Istoria dă simțul realității lucrurilor și ajută cu judecăți drepte. Ea privește pe oricine, căci oricine participă la viața publică și o ajută.) ● Împărțirea istoriei universale: antică, medie, modernă și contemporană. Cea medie se desfășoară pînă la căderea Constantinopolului; după alții pînă la reforma lui Luther sau chiar pînă la descoperirile maritime. Modernă pînă la Revoluția franceză și cea contemporană pînă în zilele noastre. Dar decît împărțirea pe epoci pentru N. I. este mai important „felul cum această istorie universală e prezentată”. Istoria universală este o succesiune de fapte politice și culturale fără delimitări riguroase: „orice este cultural are și tendință politică” și „orice politică are consecințe culturale și morale”. Istoria universală este prezentată ca o succesiune de probleme istorice în legătură cu înfățișarea solului, cu originea și dezvoltarea raselor și națiunilor amestecate în istoria universală, cu ideile de care a fost stăpînită și condusă omenirea, cu tradițiile care au rămas de pe urma acestor idei, cu așezămintele care formează țaria popoarelor. ● Definiția problemei Rinului. Deschiderea ei de către Cezar. Cezar în Galia. Ce înseamnă împărțirea Germaniei. Motivele mișcării „națiunilor” germanice către Rin. Ofensiva romană spre Rin. August și Germanicus. Înfrîngerea lui Varus. Campaniile de consolidare ale lui Germanicus. Lupta între „barbarii” trecuți peste Rin. Unitatea francă pe a_mîndouă malurile fluviului. Luptele dintre Austria și Neustria. Noua dinastie carolingiană. Carol cel Mare în luptă cu saxonii. Soarta moștenirii sale. Soarta teritoriului renan după Carol cel Mare. Lupta între nevoile de unitate și tendințele centrifugale. Nimicirea Lotaringiei. Ținuturile renane pînă la începuturile încercărilor de unificare regală a Franței. Concentrarea regală și cuceririle pentru unitatea franceză în sec. XII și XIII, cu specială privire la țările renane. Problema flamandă. Războiul de 100 de ani în legătură cu problema Rinului. Încercarea Burgundiei ducale de a întemeia o regalitate lotaringică. Viața renană germanică pînă la 1470. Catastrofa lui Carol Cutezătorul. Moștenirea lui Carol Cutezătorul. Rivalitatea pentru Rin a casei franceze și a celei de Habsburg sub Henric al II-lea. Răscoala Țărilor de Jos împotriva regalității catolice și absolutiste și crearea noii forme flamande a Republicii olandeze. Războiul de 30 de ani. Lupta lui Ludovic al XIV-lea pentru Flandra. Lupta pentru moștenirea Spaniei. Problema Rinului sub Ludovic al XV-lea. Războaiele pentru succesiunea Poloniei și Austriei. Revoluția franceză și Chestia Rinului. Napoleon ca întemeietor

de state germane și lupta lui pentru menținerea lor. Problema renană. Războiul pentru Rin al lui Napoleon al III-lea. De fapt, în studiu se urmărește conflictele franco-germane pentru stăpânirea Alsaciei și Lorenei. Urmează problema Elveției. A treia problemă o formează Țările de Jos.

- 17 *Chestiunea Dunării. Istorie a Europei răsăritene în legătură cu această chestie.* Lecții ținute la Școala de Război. Tipărite după notele stenografice ale d-lui H. Stahl, pentru folosul elevilor săi. Vălenii de Munte. Tip. „Neamul Românesc”, 1913, 259 [— 262] p. 24 × 16 — II 32196.
Lucrarea urmărește, în primul rând, încadrarea istoriei poporului român în istoria universală: „ce deosebește *Chestia Dunării* de *Chestia Rinului*? Existența pe linia disputată a unui popor mijlociu, poporul românesc, acesta fiind «factorul permanent». Totodată, studiul cuprinde toată istoria Răsăritului Europei și a Apusului Europei în legătură cu Răsăritul”. Dunărea a căpătat valoare economică doar când s-a deschis exportul de grâne al României și când a început navigația cu abur. Lecțiile tratează: Stăpânirea tracă; sarmații și barbarii la Dunăre. Lupta dintre romani și daci. Năvălirea getică. Iustinian și întărirea liniei Dunării. Așezarea bulgarilor. Luptele bulgaro-bizantine pentru Constantinopol. Rușii Kievului la Dunăre. Imperiul romano-bulgar. Imperiul srbilor. Turcii la Dunăre. Domniile lui Ștefan cel Mare, Mihai Viteazul. Expansiunea austriacă. Luptele turco-polone. Războiul Crimeii. Noul război ruso-turc și dezvoltarea statelor din Balcani în legătură cu stăpânirea Dunării.
- 18 *Chestiunea Mării Mediterane. Istorie a Europei de Miazăzi în legătură cu această chestiune.* Lecții ținute la Școala de Război. Tipărite după notele stenografice ale d-lui H. Stahl, pentru folosul elevilor săi. Vălenii de Munte. Tip. „Neamul Românesc”, 1914. 264 p. 24.5 × 16.5 — II 101631.
Lucrarea de față formează vol. XXVI din *Studii și documente cu privire la istoria românilor*. În cuvintele preliminare, N. I. stabilește legăturile între diferite „chestiuni” ale istoriei universale. Chestiunea Rinului reprezintă „dușmănia dintre două popoare, dintre două serii de popoare pentru stăpânirea regiunii renane, și în jurul chestiunii acesteia renane s-au grupat mai toate lucrurile de competență privitoare la istoria Apusului european. Dar, deoarece Apusul european a atârnat adeseori de Răsărit [...], de câte ori problema Dunării cîștigă importanță, de atâtea ori problema Rinului pierdea din importanță sa, aceleași puteri luîndu-se dintr-un loc și ducîndu-se într-altul și Ludovic al XIV-lea putînd merge la Rin cînd austriei sînt ocupați la Dunăre — s-a tratat din acest punct de vedere, pe lîngă istoria Apusului, și o bună parte și din istoria Răsăritului”. Chestiunea Dunării „nu înseamnă altceva decît chestiunea împărțirii romane de Răsărit”. De chestiunea Mării Mediterane ar depinde *mările* legate de ea, dar și *oceanele*. A fost o vreme cînd Mediterana a dominat oceanul, ea fiind *marea cea vie*. Astăzi viața economică, schimbul între două lumi, este Oceanul Atlantic. În viitor, rolul va fi schimbat, devenind factor dominant Oceanul Pacific sau cel Indian. Dar, „de la faraoni și pînă la 1800, Marea cea vie, centrul de schimburi maritime, de influențe economice care se desfac în aceste schimburi a fost Marea Mediterană”. N. I. evidențiază factorul moral, voința și energia, cultura „popoarelor harnice și organizate.” Idei generale. Popoarele orientale și Mediterana. Fenicienii. Cartagina. Monarhiile asiatice. Cir, Darius și lupta Iranului cu Turanul în legătură cu stăpînirea Mării. Persii și grecii în luptă pentru Mediterana. Statul „macedonean” ca moștenitor al dominației asupra Mediteranei. Urmașii lui Alexandru cel Mare și tendințele lor către Mediterana. Romanii și dominația Mediteranei. Imperiului roman

și așezarea barbarilor în bazinul apusean al Mediteranei. Iustinian și Mediterana. Arabii: rivalitatea lor cu bizantinii pentru Mediterana. Germanii de nord și legăturile cu lumea mediteraneană. Normanzii, bizantinii și cruciații ca rivali în stăpânirea Mediteranei. Încercarea lui Manuil Comneanul de a reface Mediterana bizantină. Încercarea de stăpânire a Veneției în Mediterana și Imperiul latin de Constantinopol. Concurența ai Veneției în dominația Mediteranei. Statele france din Orient și legăturile lor cu Marea. Turcii cei noi și luptele lor pentru stăpânirea țărmurilor Mediteranei. Mediterana și sultanii — împărați ai Bizanțului turcesc. Turci și spanioli în Mediterana. Lupta de la Lepanto. Războiul pentru Creta. Luptele pe mare ale venețienilor și rușilor după împresurarea Vienei în 1683. Mediterana până la începutul sec. XIX. Bonaparte în Egipt. Războiul Crimeii și urmările sale. Puterile apusene în Mediterana în a doua jumătate a secolului XIX. Fragmente din lucrare sînt reproduse după *Drum drept*, 1914, p. 6—17; 117—127; 135—145; 167—175.

- 19 *Cugetare și faptă germană*. Zece lecții făcute la Iași. Iași. Tip. ziarului *Neamul Românesc*, 1918, 121 [—123] p. (Prolegomene la istoria universală). 24 × 16 — II 58417.

Cugetare și faptă germană. Zece lecții făcute la Iași în 1917. Ediția a II-a. București, Tip. „Bucovina”, 1938, 141 p. (Institutul de istorie universală). 24 × 16 — II 152768.

În prefață Nicolae Iorga combate teoria rasei pure germane, „verificată” pretutindeni și totdeauna după instincte, care s-ar fi menținut și împuternicit de-a lungul veacurilor, cum susțin unii istorici germani. Aceștia (inclusiv K. Lamprecht, fostul său prof.) susțin că rasa germană a adus în omenire idei noi, concepții originale, principii de organizare, explicînd astfel toată dezvoltarea ulterioară a soc. europene. N.I. nu admite nici pe Fustel de Coulanges, cu „studiile lui de protestare”. Teoria marilor rezerve de caracter, a nesecatului tezaur de moralitate a germanilor primitivi ar porni de la „cärticica” lui Tacit. În încheiere, N.I. expune și combate teoriile *militariste* ale lui Frederic al II-lea și ale lui Bismarck. Acesta, „real și dur, insensibil pentru tot ce e idee și sentiment, creator de forțe politice prin popoare, dar nu pentru popoare [...] e întemeietorul imperiului național german”. Cugetarea germană proclamă necesitatea și posibilitatea imperiului „tentacular”. Dar astăzi Germania „se găsește înaintea conștiinței umane care nu vrea s-o accepte astfel, dincolo de hotarele sale firești”. ● **Cuprins:** Vechea regalitate germană și invaziile. Biserica și Imperiul ca element plastic față de germani. Drumurile romane ale regilor germani. Imitarea regalității franceze. O reformă populară care a rămas una confesională: Luther. Imitatorii germani ai lui Ludovic al XV-lea. O nouă mișcare a spiritului german și oprirea ei în cercuri literare. Napoleon I și Germania „napoleonizată”. O ultimă încercare revoluționară neizbutită.

- 20 *Originea și dezvoltarea statului Austriac*. Zece lecții făcute la Iași. Iași. Tip. „Neamul Românesc”, 1918. 117 [—119] p. (Prolegomene la o istorie universală). 24 × 16 — II 49485.
Vezi nr. 204.

Originea și dezvoltarea statului austriac. Lecții făcute la Iași în 1917. Ediția a II-a. București. Tip. „Bucovina”, 1938, 135 p. (Institutul de istorie universală). 245 × 165 — II 152767.

Cuprins: Începuturile misiunii catolice și cucerirea carolingiană. Două Austrii negermane. Rolul austriac al Boemiei. Cuceriri „apostolice”. Influențe papale germanice. Ottocar al II-lea și Austria bavareză. Boemia după lupta

de la Marchegg. Misiunea „austriacă“ a Ungariei. Localismul fără însemnătate al Habsburgilor. Regalitățile naționale și opera lor. Habsburgii și ofensiva turcească. Crearea Austriei moderne prin reacțiunea catolică. Formarea unui stat austriac în sec. XVIII. Austria și Revoluția franceză. Austria nouă și națiunile ei.

- 21 *Chestia Oceanelor*. Lecții făcute la Școala de Război. București, Tip. „Cultura Neamului Românesc“, 1919, 117 [—119] p. 24 × 16 — II 53879.
Cuprins: Rătăcirii scandinave. În căutarea „Indiilor“. Hegemonia Spaniei și a Portugaliei. Acțiuni engleze și olandeze în largul oceanelor (1580—1660). Decăderea Olandei. Întilele acte ale duelului anglo-francez. Conflictle anglo-franceze în sec. XVIII până la fundarea Republicii Statelor Unite. Apariția Americii ca factor independent. Chestia Oceanelor în epoca Revoluției franceze și a luptelor napoleoniene. De la căderea lui Napoleon I până la stabilirea Imperiului al doilea francez. Ofensiva anglo-franceză pentru dominația Oceanelor. Între Germania și America.
- 22 *Dezvoltarea așezămintelor politice și sociale ale Europei*. Lecții făcute la Școala de Război. București. Tipografia „Cultura Neamului Românesc“ (Prolegomene la o istorie universală). 24 × 17 — II 72062.
~ Vol. I: *Evol mediu*, 1920, 269 [—274] p. Cuprins: Elemente constitutive ale vechii Germanii. Așezămintele romanice și germane. Elementele germanice păstrate după contopire. Ordinea feudală. Începutul așezămintelor anglo-normande. Germania veacului III oglindită în instituțiile sale. Influența cruciatelor asupra instituțiilor medievale. Imperialism sterp în Germania sec. XII. Drept feudal și drept regal în „Magna Charta“ engleză. O formațiune politică originală. Ungaria arpadiană. Codificări de drept feudal și începuturi de regim reprezentativ în Orientul cruciatelor. Dezvoltarea dreptului constituțional englez. Noua concepție de drept în Regatul celor două Sicilii. Curentul roman în Franța lui Ludovic cel Sfânt. Dezvoltarea dreptului și instituțiilor engleze în veacul XII. Încercări de noi instituții în Franța. Viața constituțională a regatelor spaniole. Instituții scandinave. Elemente apusene în instituțiile slavilor din Europa orientală. Dezvoltarea constituțională a Germaniei în veacurile XIII și XIV. ~ Vol. II: *Epoca modernă*, 1921, 175 [—179] p. Cuprins: Îndreptarea Angliei către monarhia absolută. Stabilirea absolutismului monarhic în Franța. Monarhia absolută în Peninsula Iberică. Italia și ideea monarhiei absolute: tiranii. Germanii și lupta pentru organizație modernă. Lupte constituționale în regatele scandinave. Războaiele italiene și monarhia absolută în Franța. Schimbările constituționale în Spania. Reforma luterană și așezămintele germane. Chestia monarhiei absolute în Scandinavia. Sfârșitul luptei pentru monarhia absolută în Germania. Reforma în Franța și influența ei asupra instituțiilor. Monarhia absolută în Franța. Sistemul politic al lui Ludovic al XIV-lea. Dezvoltarea constituțională a Angliei de la Elisabeta până la revoluția de la 1688. Decăderea monarhiei absolute în veacul XVIII și spiritul public: noul avânt al burgheziei. Instituțiile apusene în Orientul Europei. ~ Vol. III: *Epoca modernă*, 1922, 104 [—113] p. Cuprins: Originile Revoluției franceze. Adunarea constituantă franceză. Excese și reacțiune în noua viață constituțională a Franței. Noul Imperiu și Restaurația. Constituțiile de împrumut ale Europei napoleoniene. Constituția franceză din 1815 și luptele parlamentare ale noului liberalism. Încercări liberale de a crea un nou regim. Liberalismul învins de socialism și imperialism. Întinderea regimului de absolutism progresist în Europa. Spre regimul anonim al burgheziei în Franța. Napoleonism german de stat și socialism revoluționar.

23 *Elemente de unitate ale lumii medievale, moderne și contemporane*. București, Tip. „Cultura Neamului Românesc” (Prolegomene de istorie universală). 24 × 16 — II 59857. ~ Vol. I: *Papi și Împărați*, 1921, 311[—346] p. C u p r i n s : Pînă la Iustinian. Între Teodoric și bizantini. Sfîntul Scaun, Bizanțul și longobarzii. Papalitatea în pace cu longobarzii și în atîrnare de Bizanț. Criza bizantină. Papalitatea și „*populus Romanorum*”. Imperiul creștin și Sfîntul Scaun. Noua luptă a Papalității cu Bizanțul. Regalitatea italiană cu caracter imperial și Papalitatea. Imperiul Ottonilor. Împărați salici și Roma. De la o schismă pontificală la alta. Frederic Barbă Roșie și comunele italiene. Moștenirea lui Barbă Roșie. Imperiul și regatul italian al Siciliei. Epoca lui Frederic al II-lea: Imperiul italian și regalitatea germană. Sfîrșitul Hohenstaufenilor. Germania și Franța, ca state naționale cu tradiții imperialiste, față de papalitate. Decăderea marilor puteri medievale. Încercările de reformă. ~ Vol. II: *State și dinastii*, 1922, 141[—143] p. C u p r i n s : Lupta cu turcii pînă la căderea Constantinopolului. După căderea Constantinopolului. Renașterea, ca factor unitar. Cele dintîi ligi și războaiele pentru stabilirea echilibrului. Lupta pentru imperiul modern. Încercarea de unitate creștină a Bisericii romane. Viața de curte ca factor unificator. Lupta pentru hegemonia europeană. Europa filozofică. ~ Vol. III: *Revoluții politice și întregiri naționale*, 1922, 125 [—127] p. C u p r i n s : Pregătirea generală a Revoluției. Revoluția și consensul „filosofic” european. Ruperea solidarității „filosofice” europene. Regimul militar al armatelor revoluționare. Lupta dintre imperii. Lupta dintre Europa reacționară și Europa liberală. Între socialism și naționalism. Revoluția burgheză și frămîntarea socială. Solidaritatea economică, ruperea ei și încercări de a o restitui. Primejdii și soluții în ceasul de față. ● Studiul cuprinde evoluția ideilor social-politico-filosofice de la Revoluția franceză pînă la sfîrșitul sec. XIX. Drept concluzie: apel la „crezul de solidaritate” care să fie pus la baza școlii, literaturii și artei.

24 *Essai de synthèse de l'histoire de l'humanité*, 4 vol., Paris, Ed. „J. Gamber”, Tip. „Alençon Corbière et Jugain” (I—III), „Mayenne Floch” (vol. IV). 25 × 17 — II 92009.

~ Vol. I. *Histoire Ancienne*, 1926, X+390 p. Prefața are un motto din Strabon, I, 1, 23, iar ideile ei au fost expuse în *Les bases nécessaires d'une nouvelle histoire du moyen-âge*, comunicare ținută în 1913 la Congresul de la Londra, și în *Relation entre l'Orient et l'Occident au moyen-âge*, lecții ținute în 1923 la Sorbona. Totodată a fost publicată în românește în *Generalități cu privire la studiile istorice* (1944, p. 149—155). În primul capitol, N.I. precizează: „L'histoire de l'humanité, un peu différente de ce qu'on appelle histoire générale ou universelle, parce qu'elle suppose un système et non une simple classification des faits plus ou moins principaux qui composent à notre essient la vie de la société humaine, est avant tout une histoire de sa civilisation. Dire civilisation, c'est entendre état d'âme, car tout ce qui existe, tout ce qui est constaté par les monuments du temps passé n'est autre chose que la réalisation de différents états d'âme dont elle procède. Pour que l'âme humaine puisse être considérée comme facteur historique, comme élément de l'histoire, il faut cependant qu'elle contienne trois possibilités, avec la vérification desquelles commence l'histoire. D'abord, la possibilité de trouver des formes sociales permettant aux êtres humains de vivre ensemble sans s'entre-déchirer physiquement et de collaborer pour se défendre contre ce que la nature peut leur opposer comme forces aveugles et comme menace des bêtes féroces. En seconde ligne, la possibilité de fixer un rapport entre la

propre existence de l'homme et les forces mystérieuses qui lui paraissent mettre en mouvement et diriger la nature influant sur sa propre activité, d'une manière qu'il cherche à s'expliquer, car il est incapable de se résigner au mystère. Et, enfin, — et cette classification n'est pas aussi une qualification, — la possibilité de dépasser les besoins journaliers, la satisfaction indispensable des premiers instincts, inexorables, pour créer. Pour créer quelque chose, sans intérêt immédiat et sans être un simple symbole de ces mêmes forces qu'on cherche à personnifier en leur donnant un nom, équivalant à l'illusion qu'on en a, pour créer, dis-je, à côté de la nature, avec des éléments qu'on lui emprunte". ● C u p r i n s vol. I: Premières origines. Race, civilisations et langues. Les races établies dans leur phase isolée: Chaldéens et Egyptiens avant les guerres asiatiques. L'expansion impériale des royautes de Chaldée et d'Egypte. Les nouvelles nations. Entre Sémites et Aryens. Nouvel essor de l'impérialisme asiatique: l'Assyrie. Ses vassaux: Israël. Apparition et expansion des „Aryens“. Formation de l'hellénisme. Colonisation grecque. Premier conflit entre le monde méditerranéen et la civilisation asiatique. L'épreuve de la nouvelle civilisation hellénique. Effets de la victoire hellénique. Civilisation athénienne. Disparition de l'hellénisme politique. L'Hellade hors de l'Hellade. La tyrannie créatrice. La monarchie universelle de Macédoine. Système de la monarchie helléno-asiatique. L'Orient indien et la conquête d'Alexandre. Les „royautés“ nationales. Les imitateurs étrangers d'Alexandre-le-Grand. Les nations nouvelles: Celtes et Romains. Tentative d'un empire carthaginois. Entre Rome et Carthage. Coalition contre Rome et impérialisme forcé de la République. Rome et le Diadoque. Essai de consolider l'Ordre intérieur de Rome. La lutte pour la domination de l'Orient et la première „monarchie“ romaine avant César. Le système politique de Jules César. La monarchie par l'Occident romain. Les empereurs des légions. Guerre de Germanie. Empereurs syriens et „tyrans“ de Trace. Etablissement de la monarchie royale. Le nouvel Empire moral du christianisme et la défense matérielle de l'ancienne Rome. L'intégration du monde civilisé par l'Eglise. Formation de son domaine universel. Fin de l'Antiquité par le triomphe général du christianisme impérialiste. ~ Vol. II: *Histoire du Moyen-âge*, 1927, 570 p. C u p r i n s: L'Empire. Formation des „Romaniae“ populaires, leurs relations avec les barbares et leur première action sous l'Empire. Intégration de l'Empire sous Justinien. Les royautes barbares indépendantes et la population romaine. Les empereurs „byzantins“ et l'opposition des vies populaires romaines et barbares. Formation de l'impérialisme occidental à base populaire. La tragédie de l'empire chrétien des Carolingiens. Restauration romaine en Orient: Byzance reprend la mission de croisade. Papauté impérialiste et croisade byzantine. Invasions et organisations locales. Les premiers rois de volonté populaire. Le demi-siècle d'anarchie. Nouvelles créations hiérarchiques et leurs offensives militaires (950 env. — 1000 env.). L'ordre nouveau: royautes nationales et cités indépendantes; avènement des nations. Mouvements populaires de croisade. Essor des communes italiennes. Moines, chevaliers et bourgeois, rois nationaux comme remplaçants des hiérarchies. Un César: Frédéric II. Epoque de concentrations territoriales. Vie populaire et nationale jusqu'à la moitié du XIV-e siècle. Etablissement de la hiérarchie territoriale au commencement du XIV-e siècle. Essor de la chevalerie française: cent ans de guerre européenne. Fin des hiérarchies médiévales. Un demi-siècle de mouvements révolutionnaires. Etablissement définitif de l'ordre monarchique. ~ Vol. III: *Epoque moderne*, 1928, 528 p. C u p r i n s: La Triple France du roi Charles VII. Refection de l'Empire d'Orient par les Turcs Ottomans

et projets de revanche inspirés par la Renaissance italienne. Le régime des monarchies territoriales. Essais de transformations par le nouvel élan chevaleresque et la résistance des ligues. La nouvelle société européenne au commencement du XVI-e siècle. Lutte pour l'Europe moderne entre François I-er, Charles-Quint et le Sultan Soliman. Vie intérieure des sociétés européennes dans la première moitié du XVI-e siècle. La crise religieuse en Occident. L'empire oriental devant la nouvelle croisade. Essai de créer une royauté populaire; victoire du principe royal espagnol. La crise européenne et l'hégémonie de la plus forte des monarchies absolues. La royauté par les ministres et la lutte vers une nouvelle liberté. La monarchie absolue et les guerres de „gloires“. Le dernier combat contre l'hégémonie européenne. La monarchie de prestige et l'avènement des royautés créées. La monarchie des „petits appartements“. Les idées nouvelles et les symptômes révolutionnaires. ~ Vol. IV: *Epoque contemporaine*, 1928, 489 p. Cuprins: Les nouvelles autonomies américaines. Les „philosophes“ comme conseillers des Etats et les monarchies de „partage“. La révolution en France. L'agonie de la royauté française. Les monarchies et la Révolution. Nations et dynasties à l'époque du libéralisme. Changements de l'ordre politique par les nations. Les monarchies nationales: Période française. Les monarchies nationales; décadence de l'hégémonie française; avènement de l'Allemagne. Préoccupations sociales et coloniales. Réveil de l'esprit national. Nouvelle ère de luttes nationales. Le règlement des conflits nationaux par la grande guerre. ● Studiul se termină prin următoarele fraze: „Les difficultés financières, suscitées par la faillite de la monnaie nationale dans certains des pays vainqueurs, attirent toute l'attention des hommes d'Etat en ce moment. Les occupations de l'esprit sont dégradées, et un prolétariat de l'intellectualité se débat contre les exigences pressantes d'une vie économique anarchisée. Mais les sources éternelles de l'activité humaine ne sont que momentanément empêchées de couler librement pour l'oeuvre de profonde rénovation morale et, par elle, pour les nouvelles formations politiques, sociales et économiques, qui sont de la plus grande urgence à une époque où l'humanité, solidaire par la civilisation, malgré les haines de surface, ne peut vivre ni sur le cadavre galvanisé du passé, ni sur les vaines illusions d'un avenir impossible“. ● O parte din ms. — un caiet — se află la B.C.S. Lucrarea urma să fie reluată, după mărturisirea făcută, în *Cuvîntare la deschiderea Institutului pentru studiul istoriei universale*, din 1 apr. 1937: „Fără să mă las încîntat de teorii ca ale lui Lamprecht, care sînt de fapt metaistorie [...] impunîndu-mi-se [...] necesitatea absolută de a nu cugeta altfel decît pe linii care ar străbate toată dezvoltarea omenirii, alcătuiindu-se [...] sisteme [...] pe care le-am prezentat în [...] *Essai de synthèse de l'histoire de l'humanité*, pe care [...] am intenția s-o prefac într-o mare istorie universală în românește [...] Începusem cu obișnuita istoriografie și am ajuns, în această concepție de unitate absolută a vieții omenesti, în orice margine de spațiu și timp, la ceva care mi se pare nou și pe care l-am intitulat [...] *istoriologie*“. Revine asupra ideii de a refăce studiul și în *O nouă istorie universală a d-lui Corrado Barbagallo*, *Revista istorică*, 1939, p. 293—315: „Am ținut să urmăresc întreaga construcție a celei mai noi Istorii Universale. Față de dînsa, mențin sistemul întrupat în a mea *Essai d'une synthèse de l'histoire de l'humanité*. Ea are nevoie totuși de multe schimbări, mai ales pe baza stărilor de spirit și a introducerii, dar potrivit cu singurul lor rol și al altor națiuni, lăsate acolo la o parte. Împrejurările vor hotărî dacă gîndul meu, care e așa de greu de urmărit, își va afla de mult dorita înfăptuire“. Recenzia lucrării lui Barbagallo, *Storia universale*, Torino, 1932—1938, capătă o mare însemnătate,

fiindcă oferă o palidă iconă, singura însă, de cum urma să întocmească „aşa de mult dorită“ lucrare. N.I. dezbate argumentat concepţia istoricului italian privind evoluţia omenirii, precum completează bibliografia acestuia în nenumărate cazuri.

- 25 *Materiale pentru o istoriologie umană*. Fragmente inedite publicate de Liliana N. Iorga. Cuvînt înainte de D. M. Pippidi. Bucureşti. Ed. Academiei Republicii Socialiste România, 1968, XVI + 373 [—375] p. + 1 h. 24,5 × 17 — II 534709.

Reprezintă primul şi singurul vol. rămas în ms. din proiectata *Istoriologie*, păstrat în „optsprezece caiete de însemnări — notă de lectură şi reflecţii inspirate de lectură —, îmbrăţişînd epocile cele mai întinuate ale istoriei umanităţii, de la primele manifestări ale omului pînă în pragul mileniului I înainte de era noastră“. ● **Cuprins:** I. *Preistoria*. Note asupra dezvoltării studiilor de preistorie. Consideraţii asupra metodei în cercetarea preistorică. Vremurile preistorice. Apariţia omului. „Rasele“ primitive. Trezirea inteligenţei: graiul, cîntul, numărătoarea, scrisul. Epoci şi perioade. Critica împărţirii tradiţionale. eoliticul. Epoca bronzului. Apariţia fierului. Constituirea familiei. Tribul. Primele unelte: arme, ceramică, meşteşugul ţesutului. Podoabe. Îmbrăcămintea. Adăposturi: locuinţe, cetăţi. Ideea de proprietate. Căi de comunicaţii, schimburi. Religie şi magie. Animism, totemism, cult astral. Deprinderi funerare: înhumare, incinerare. Monumente megalitice. Originile artei. II. *Egiptul*. Statul. Societatea. Religia. Arta. Literatura. III. *Mesopotamia*: Elamul. Statul. Societatea haldeiană. Societatea asiriană. Religia. Arta. Literatura. IV. *Civilizaţiile Asiei anterioare*: Mitanni. Urartu. Churritii. Hittitii. Licienii. Lidienii. Frigienii. V. *Siria. Fenicia. Palestina*. VI. *Popoarele arice*: Aarii. Mezii. Perşii. Sciţii. India. VII. *Bazinul Egeean*: Creta. Cipru. VIII. *Grecii*: originile civilizaţiei greceşti. Homer. Hesiod. Colonizarea. IX. *China*: Istoria. Religia. Formarea civilizaţiei chineze. Arta. Literatura-Cugetarea. ● La B.A.R. *Arh. Iorga*, mapele III, IV se află: *Istoriologia umană*; primele 13 f., prefaţa, sînt bătute la maşină, iar restul este scris de mînă, după orig.

- 26 *Istoria universală văzută prin literatură*. Simple note ale elevelor după lecţiile făcute la Şcoala de misionare în anul şcolar 1936/1937. Vălenii de Munte. Tip. „Datina Românească“, 1939, 343[—345] p. 24 × 16.5 — II 155038. Vezi nr. 1258.
- 27 *Cărţi reprezentative în viaţa omenirii*. După note stenografiate. Vol. I. Bucureşti, Ed. „Casa Şcoalelor“. Tip. „Neamul Românesc“, 1916, 361[—365] p. 21 × 14 — II 52351.

În cuvîntul introductiv N.I. precizează: „Se poate scrie într-o anumită formă istoria universală pe baza nu a faptelor, ci a cărţilor, fiindcă fără îndoială că şi cărţile pleacă din anumite fapte, dar tot mai mult faptele pleacă din ideile care sînt emise în cărţi [...] Da, sînt unele cazuri în care faptele influenţează teoriile, le produc, le determină, le justifică în falsitatea lor, în imoralitatea lor strigătoare şi revoltătoare. Cu toate acestea, dacă este să alegem, între fapte şi între idei, ceea ce este mai însemnat, [...] ceea ce există în ordinea faptelor pleacă din ce s-a enunţat, din ce s-a codificat şi răspîndit, pe deosebite căi, în domeniul ideilor [...] Acest lucru m-a îndemnat să încep studii ce vor dura mai mulţi ani de zile, fiind pentru mine o pregătire cu privire la acea istorie universală pe care cred că aş putea s-o scriu inspirat de alte idei decît cele obişnuite şi avînd, în orice caz, un alt plan decît planul cu care se scriu de obicei acele întreprinderi de librărie ori testamente de

profesori cari s-au consacrat în tot timpul vieții lor acestei materii.” ● C u p r i n s: Sf. Augustin. Sf. Paulin de Nola. Sf. Ieronim. Sf. Ioan Hrisostomul. Boetiu. Casiodor. „Livada”. Lauda lui Anastasiu. Beda. Paul Diaconul. Viața Sf. Grigore din Agrigento. Isidor de Sevilă. Grigore de Tours. „Fredegariu”. Viața Sf. Dagobert. Viețile Sf. Leodegariu. Coranul. Sf. Ioan Damaschin. Eginhard. Alcuin. Sf. Benedict de Nursia. Theganus „Astronomul”. Nithard. Raban Maur.

Cărți reprezentative în viața omenirii. După note stenografiate. Vol. I, Ed. a II-a. București, Tip. „România Nouă”, 1924. 307[—311] p. 21 × 14 — II 291603.

~ Vol. II. Tip. „Datina Românească”, 1928. 156[—159] p. Tipărit mai întâi în *Revista istorică*, 1927, p. 329—361; 1928, p. 8—27; 233—289. C u p r i n s: Ratherius. Richerius. Liutprand. Raoul cel Spîn (Glaber). Analisti și biografi germani. Continuatorul lui Regino. Widukind. Biografii. Thietmar. Biografii și alte lucrări individuale în sec. XI. Un autor de istorie universală: Romuald de Salern. Godefrid de Viterbo. Sicard, episcop de Cremona. Ricobald de Ferrara. Francisc Pipin. Gaufred Malaterra. Hugo Falcandus. Ricard de San Germano. Cronici siciliene: Protospatriul Lupus, Falcone de Benevent, Gulielm Apulus. Alte cronici siciliene: Nicolae de Jamsilla, istoricul lui Frederic al II-lea; un istoric anonim al Siciliei care scrie pînă la 1282; Salla Malaspina; Memorialul din Reggio între 1154 și 1180; o cronică anonimă siciliană; Nicolae Speciale. ~ Vol. III, 1929, 156[—159] p. Apărut mai întâi în *Revista istorică*, 1929, p. 97—123; 193—229; 297—345. C u p r i n s: Cristina de Pisan; Pierre de Fénin; Toison d’or; Cronici engleze despre lupta cu Franța; O cronică sineză; Viața lui Carlozeno; Condottierii: Viața lui Braccio di Montone; Viața lui Sforza; Bonfinio; Jurnalul lui Barrillon; Macchiavelli și noua politică europeană. Erasm. ~ Vol. IV, 1931. 91[—95] p. A apărut mai întâi în *Revista istorică*, 1930: p. 65—73; 133—141; 1931: p. 6—21, 80—106. C u p r i n s: Doamna de Genlis; Doamna de Oberkisch; Doamna de Campan; Doamna de la Roche-Jaque-lain; Un student girondin: Edmond Géraud; Franklin; Governor Morris; Alfieri; Archenholz (ultimul portret a apărut numai în ~ vol.V. *Epoca medie și modernă*, 1935. 77 p. Apărut mai întâi în *Revista istorică*, 1931, p. 249—283. C u p r i n s: Felix Platter; Bacon din „Essays”; Un martor al luptei comuneros-ilor spanioli: Maldonado; Ercilla; Busheq; Benvenuto Cellini; Abatele Suger de la Saint-Denis; întemeietorul autorității în Franța medievală (ultimul portret a apărut numai în vol.).

2. GENERALITĂȚI

- 28 *Originea și sensul democrației.* Cursuri ținute la Universitatea populară din Vălenii de Munte. Vălenii de Munte. Tip. „Datina Românească”, [1927]. 66 p. (Biblioteca de vulgarizare a Fundației Culturale din Vălenii de Munte, *Cuvîntul*, nr. 1). 26 × 17 — II 92040.

Originea și sensul democrației. Cursuri ținute la Universitatea populară din Vălenii de Munte. Ediția a II-a. Vălenii de Munte, Tip. „Datina Românească”, [1932]. 70 p. (Biblioteca de vulgarizare a Fundației culturale din Vălenii de Munte, *Cuvîntul*, nr. 1). 25 × 17 — II 117239.

Originea termenului de democrație. Democrația — idee ateniană. N.I. urmărește evoluția și eclipsele sensului dat noțiunii pe parcursul istoriei: la greci, și romani, în creștinism, în evul mediu, în Renaștere, în Revoluția franceză,

În statele americane, în soc. modernă. Se explică și se definesc: monarhia, nobilimea, parlamentul, mișcările din cadrul bisericii prin democrații episcopale, monarhismul, bogomilismul, catarii — albigensii, dominicanii, franciscanii, fraticellii, Univ. Ausitismul, curentul mycleffit, protestantismul, luteranismul, calvinismul, democrația republicană a Olandei. Concepțiile filosofice: Voltaire, Montesquieu, Descartes, Rousseau, rolul saloanelor literare; Washington, Franklin, Lincoln; Napoleon și putința de a ridica pe oricine la înălțimea sarcinii de care este capabil. Cele două partide anglicane: whigs = liberali, tories = conservatori; pozitivismul lui Auguste Comte. Apariția luptei între muncă și capital. Economia politică anglicană. Karl Marx. Crearea partidului social-democrat.

- 29 *Evoluția ideii de libertate.* Lecții ținute la Universitatea din București. Tipărite după note stenografice, pentru elevii săi, cu ajutorul Ministerului de Instrucție. București. Tip. „Datina Românească“, 1928. 291 p. 21 × 14 — II 92613.

Primele 3 lecții s-au reprodus după notele studentului I. Bodin: Libertatea în monarhia orientală. Grecia și libertatea umană. Libertatea romană. Celelalte 15 lecții au fost stenografiate: Libertatea creștină. Libertatea creștină și tradiția romană. Germanii, evul mediu și îngustarea libertății. Evoluția libertății în orașele medievale. Libertatea medievală a țăranilor. Mișcări de inițiativă politică țărănească în paralel cu acelea ale burgheziei spre sfârșitul evului mediu. Instalarea monarhiei absolute și libertățile medievale. Reforma religioasă și ideea de libertate. Formațiunile calvine și libertatea de cugetare. Închisorile lui Ludovic al XIV-lea. Personalități și curente revoluționare în secolul al XVIII-lea. Valoarea pentru libertate a discuțiilor secolului al XVIII-lea și a revoluției. Libertatea economică și culturală în timpul de față. Libertatea socială a secolului al XIX-lea.

- 30 *Probleme de Istorie universală și românească.* Conferințe la Cursurile de vară din Vălenii de Munte. Vălenii de Munte. Ed. „Fundației culturale Cuvîntul“. Tip. „Datina Românească“, 1929. 69 [—71] p. (Cursurile de vară). 20 × 14 — II 127117.

Probleme de Istorie universală și românească. Cuget clar, 1929, p. 370—427. Scopul cursului: „a ține în curent pe ascultători. Știința e relativă: ea se schimbă [...] A ști înseamnă numai a dori să știi mai mult și a fi gata să știi altfel [...] A ști cit trebuie din tot e datoria omului cult [...] Orice cultură trebuie să fie însă și însuflețită“. Istoria românilor nu poate fi înțeleasă în afara istoriei universale. „Popor mai mic, dar pus într-un loc prielnic sintezelor, ne-am însușit tot ceea ce am primit, armonizînd după instinctele și nevoile noastre sufletești toate elementele împrumutate“. Sînt tratate în 21 de lecții așa-zisele probleme privind preistoria; orientul, problemele elenice, romane, creștine, „barbare“, ale noilor state; populară în evul mediu, relațiile dintre Răsărit și Apus: Iustinian și Carol cel Mare; regalitatea medievală, papalitatea, cruciatele, încheierea evului mediu; începutul și valoarea epocii moderne. Renașterea, turcii, monarhia ludoviciană, „filosofia“ reformatoare. Revoluția franceză și probleme napoleoniene.

- 31 *Venituri și cheltuieli.* Lecții ținute la Universitatea populară din Vălenii de Munte. București. Tip. „Datina Românească“, 1932. 27 [—29] p. 24 × 16 — II 117240.

Cuprins: Concepția economică orientală, ateniană, romană. Sistemul fiscal al „barbarilor“. Creștinismul și regimul fiscal. Regimul de seniori și darurile supușilor. Cetățile și fiscalitatea lor. Fiscalitatea bizantină și orien-

tală. Impozite și parlamente. Restabilirea dreptului regal. Începuturile epocii moderne și impozitele. Regalitatea de glorie și impozitele. Încercări de credit public. Încercare de „asanare” financiară în Europa afară de Franța. Sistemul fiscal românesc. Fiscul și reformatorii în Apus. Finanțele Revoluției franceze. Urmările sistemului napoleonian.

- 32 *Che cosa è l'Europa*, Roma, 1933, p. 5—8 (Reale Accademia d'Italia) (Estratto dagli Ati del II Convegno della „Fondazione Alessandro Volta”. Tema: *l'Europa*. Roma, 14—20 novembre 1932). 24 × 17 — II 12659.

Europa este o unitate spirituală, întemeiată pe vechea civilizație greco-romană, capabilă de a crea forme superioare de cultură. Formată din state veșnic în mișcare, ea caută de totdeauna un echilibru. N.I. face apel la o solidaritate între popoare spre a se păstra în Europa forța sa orig. și creatoare.

- 33 *Idei asupra problemelor actuale. I. Forme cari se duc și realități care vin. II. Vechea și noua Europă*. București, Ed. „Cugetarea”, 1934. 214. p. 19 × 12. Cursuri ținute la Vălenii de Munte în 1933 și 1934. Prima parte redactată de autor, cealaltă s-a tipărit după note rezumative luate de către o auditoare. *Forme cari se duc și realități cari vin. Neamul românesc*, 1933, nr. 156—169 172—183.

... „Întorcerea la tradiție nu înseamnă întorcerea la trecut, ci ținerea în samă a ceea ce din transmisiunea secolelor e încă viu, cu adevărat viu în sufletul omenesc”. 1. *Formele cari se duc. I. Religia*. „Orice societate umană sănătoasă trebuie să aibă o idee principală [...] de la care, pe deosebite trepte, să plece toate rosturile ei. Foarte multă vreme oamenii au trăit supt stăpânirea ideii religioase. Creștinismul e religie de morală universală. Aristotel și Platon au venit ca să explice teologia, ei și vor isprăvi prin a o minca. Biserica este întrecută, fără ca ea să-și fi dat seamă de aceasta, și cei cari o întrec nu reprezintă decât sforțări individuale, acțiuni divergente”; II. *Școala*. („În forma ei actuală, a rămas în urma societății, dar îi împiedică înaintarea și-i împuținează energia, împovărînd-o pe deasupra cu sarcini inutile și din ce în ce mai grele”); III. *Monarhia*. („Popoarele după războaie și-au căutat salvarea în republici, oricare ar fi caracterul lor ideal și social. În afară de Anglia, regalitatea nu mai seamănă cu ce a fost în trecut. Lumea cere numai să fie lăsată în pace ca să elaboreze încet și sigur formele noi care se desfac din vitalitatea de astăzi”). 2. *Realități care vin*: Încercări de organizare politică. Mijiri economice. Probleme financiare. Vechea și noua Europă. Aparența de Europă nouă: Harta nouă. Schimbări interne: Dictaturile (Hitler. Mussolini). Stat și nație. „Entuziasmul creator”. Mistica nouă. Noul păgânism. Snobismul. Divinizarea cărnii. Literatura individualistă. Arta revoluționară. False direcții în știință și gândire. 3. *Ce poate fi noua Europă*: Localismul organic. Ce poate fi noua națiune. Selecționarea conducătorilor. Spre o adevărată literatură. Spre altă școală. 4. *Către pace*: schimbarea omului din lăuntru. „Omenirea trebuie reeducată și numai atunci va putea colabora cu mijloacele pe care civilizația de astăzi i le pune la dispoziție.”

- 34 *Origine et développement de l'idée nationale surtout dans le monde oriental*. Bucarest. Tip. „Datina Românească”, 1934. 23 p. 24.5 × 16.5 — II 124639. *Origine et développement de l'idée nationale surtout dans le monde oriental*. *Revue historique du sud-est européen*, 1934, p. 1—23.

Ideile fundamentale ale acestui studiu au fost susținute într-o comunicare orală la Congresul internațional de istorie ținut la Varșovia și publicată în *Résumé de communications*, Varșovie, 1933, II, p. 269—270. ● C u p r i n s : „L'Empire romain représente l'Etat de tout le monde, ouvert à toutes les

rares. La théorie romaine, donc aussi byzantine, est celle-ci: les barbares ne forment pas des Etats; ils sont établis en terre de droit romain, immuable[...] leurs guerres ne sont que des actes de rébellion. La royauté germanique est un bien de création romaine. Elle n'a en elle rien de vraiment national. Plus tard, l'esprit national crée par le vulgaire doit être renversé: le vulgaire contribue essentiellement à créer le nationalisme. Ce ne sont pas les nations elles mêmes qui proclament les rois et les empereurs. C'est l'autorité universelle, Papes ou empereurs légitimes, d'Orient ou d'Occident, qui crée les premiers et c'est par sa volonté personnelle qu'un chef s'arroge, sans consulter les siens, sans correspondre à leur désir, sans conduire leur élan, le titre impérial. Pour arriver à une conception de la nation telle que nous l'avons aujourd'hui il faudra attendre des siècles."

- 35 *Școală și Cultură*. Rezumat de lecții la Universitatea din București. București. Tip. „Datina Românească”, 1934. 91[—93] p. 24 × 16.5 — II 135371. **Cuprins:** În monarhia orientală. Școala grecească. Învățământul formal, învățământul de dialectică, învățământul liber în Elada. Școala în epoca elenistică. Învățământul și societatea la Roma și în Imperiul roman. Creștinismul și școala lui. Școala alexandrină—romană și cultura bizantină. Școala „Statului”, școala bisericii și școala liberă. Învățământul apusean până la Carol cel Mare. Școala apuseană până la ivirea dialecticii. Scolastică, drept roman și școala arabă de medicină. Noul învățământ apusean al mișcării apostolice. Frunzașii școlii noi a Ordinilor. Univ. din Paris. Concurenții și adversarii învățământului iezuit. Reforma școlii în sec. XVIII. Învățământul și Revoluția franceză. Spiritul revoluționar și cel napoleonian în învățământ. Sistemul școlar postnapoleonian. Noile laboratorii de știință filosofică și istorică. Schimbările în învățământul supt Napoleon al III-lea. Altă școală: cea din Imperiul otoman. Școala americană. Învățământul superior american. Spre școala nouă: Școala primară. Probleme în Univ. Univ. și școlile speciale. Instituții suprauniversitare. Bibl. și conf.
- 36 *Vieți de sfinți*, I, București. Tip. „Datina Românească”, 1934. 35 p. 25 × 16.5 — II 226262. Pagini cu caracter hagiografic.
- 37 *Suflet și lucru*. Conferințe ținute la cursurile de vară de la Vălenii de Munte. București, Ed. Ministerului Muncii. Tip. „Lupta”, 1937, 87 p. 23 × 16 — II 142531. Originea și conceptul de muncă. Întile creațiuni. Cum se lucra în cea mai veche lume civilizată. Lumea cretană și cea ebraică. Roma și lucrul uman. Munca și creștinismul. Munca modernă. Individualismul Revoluției franceze și munca.
- 38 *Hotare și spații naționale*. Conferințe la Vălenii de Munte. Tip. „Datina Românească”, 1938, 148 p. 24 × 16.5 — II 155005. Studiul este o replică la teoria „spațiului vital”, teorie folosită de fascism pentru „justificarea politicii de cotropire a altor popoare.” Se definesc hotarul și spațiul național potrivit sensului dobândit de-a lungul istoriei. În 4 conf. N.I. prezintă istoria universală pentru a demonstra rostul vitalității constructive a unui popor pus în slujba civilizației umane, iar în alte 4 lecții tratează aceeași problemă, derulind istoria românească.
- 39 *Stări sufletești și războaie*. Lecții la Școala superioară de război în 1938. Tipărite pentru ascultătorii săi. București. Ed. și Tip. „Școalei superioare de război”, 1939, 101 [—111] p. 23 × 13 — II 155463.

Cuprins: Războaiele monarhiilor sacre. Războaiele de cetate elenică în fața monarhiei sacre. Războaiele Romei vechi și Romei noi, încorporând Monarhia a toată lumea. Războaie religioase. Războaie revoluționare. Războaie naționale și războaie coloniale. Războaie economice. ● **Ideea** care se desprinde din carte, atitudinea autorului față de războiul prin amenințări și intimidări. Atitudinea sa împotriva țărilor hitleriste de cucerire a altor țări.

- 40 *Oameni reprezentativi în purtarea războaielor*. Lecții ținute la Școala de război în 1937. București. „Imprimeria Națională”, 1943. 141[—142] p. + 3 pl. (Institutul de Istorie Universală „N. Iorga”) 24.5 × 16 — II 189191. Tipărită postum după note stenografice; ed. îngrijită de Liliana Iorga, cu o prefață de Gheorghe I. Brătianu.

Cuprins: Cea dintâi formă a spiritului militar: „o trecătoare mișcare defensivă a cetăților grecești față de cea dintâi manifestare a unor barbari, care nu reprezintă viața militară propriu-zisă, dar ale căror instincte proaspete vor fi capabile de a crea pe urmă o viață militară”. Urmează prezentarea a nouă figuri de oameni reprezentativi în purtarea războaielor „și fiecare dintre dînșii reprezintă spiritul unei epoci, și în fiecare din aceste epoci caracterul deosebitor se adună în jurul unei personalități”: Alexandru cel Mare, Hanibal, Marius, Agricola, Carol cel Mare, Ludovic cel Sfânt, Bertrand du Guesclin, Gheorghe Basta, Gustav-Adolf.

- 41 *Scrieri istorice*. Vol. II. Ediție îngrijită și tabel cronologic de Barbu Theodorescu. București. Ed. „Albatros”. Combinatul poligrafic „Casa Scînteii”, 1971. 289 [—291] p. (Colecția „Lyceum”, nr. 100) 18 × 12.5 — I 558415. **Cuprins:** Bazele necesare unei noi istorii a evului mediu; Prefață la *Essai de synthèse de l'histoire de l'humanité*; Cuvîntare la deschiderea Institutului pentru studiul istoriei universale; Papi și împărați; Beda; Franța cruciatelor; State și dinastii; Ce e Bizanțul. Dezvoltarea externă a Veneției; Dezvoltarea internă a Veneției; Un post al latinității în lumea germanică: Austria; Încă o formație romanică: Luxemburgul. Cei mai mici frați ai noștri, românii latini; Taina Elveției; Condițiile căderii statelor creștine din Balcani sub stăpînirea turcească. Tabel cronologic.

3. ISTORIA ANTICĂ

- 42 *Essai de synthèse de l'histoire de l'humanité*. Vol. I. *Histoire Ancienne*. Paris. Ed. „J. Gamber”. Tip. „Alençon Corbière et Jugain”, 1926, X + 390 p. 25 × 17 — II 92099. Vezi nr. 24.
- 43 *Observații ale unui nespecialist asupra istoriei antice*. Lecții făcute la Cercul femeiesc de înaintare culturală. București, Tip. „Neamul Românesc”, 1916, 213 p. 20 × 13 — I 48311.

Idei expuse în prefață: Se declară cercetător al istoriei românilor, al istoriei medievale și al istoriei moderne. „Cugetarea se coboară totdeauna în stil.” „Noțiunea de legalitate” s-a coborît din Roma, „care ea a făcut legea”. Evul mediu este rezultatul antichității. „Istoria universală se poate înțelege supt un singur raport: istoria culturii universale.” „Istoria civilizației înseamnă nu numai istoria culturii formate, dar istoria culturii care circulă.” „Istoria lumii e o mișcare, un *curs*, care se înfrumusețe numai de ceea ce a rupt zăgăzurile și caută revărsarea puterilor sale.” ● **Cuprins:** Epoca vechilor civilizații izolate. Epoca atingerii între sine a vechilor civilizații orientale

(1600—600). Apariția cuceritoare a rasei arice: mezi, perși, indieni, greci. Dezvoltarea și înflorirea spiritului elenic. Monarhia „macedoneană”. Ivirea și consolidarea Romei. „Imperiul Romei”. „Imperiul lui Dumnezeu” al creștinismului. Prin această lucrare, N.I. deschide calea spre *Essai de synthèse de l'histoire de l'humanité*. Vezi nr. 24.

- 44 *Moyen-Âge et antiquité*. Milano. Tip. „Turati Lombardi”, 1930, p. 187—196. (Extrait de „Scientia” — Mars 1930). 24 × 16 — II 101533. Vezi nr. 56.

4. ISTORIA EVULUI MEDIU

- 45 *Essai de synthèse de l'histoire de l'humanité*. Vol. II. *Histoire du Moyen-Âge*. Paris. Ed. „J. Gamber”. Tip. „Alençon Corbière et Jugain”, 1927, 570 p. 25 × 17 — II 92009. Vezi nr. 24.

- 46 *Istoria universală sau Istoria lumii* povestită pentru școlarii clasei a II-a secundare și cele corespunzătoare. București, Ed. „Socec & Comp.”, 1905, 223 p. 20 × 14 — II 2100. Cartea cuprinde 51 de lecții, respectînd programa analitică a ministerului. „Evl mediu, a doua împărțire a istoriei lumii, se cuprinde între două fapte mari, care au schimbat înfățișarea Europei în care trăim: năvălirile sau mai bine strămutările barbarilor și căderea orașului împăralesc Constantinopol în mina turcilor.” ● Cuprins: 1. Barbarii ca dușmani și ca ajutători ai Împărăției romane. Germanii: firea și obiceiurile lor. 2. Strămutările barbarilor. Hunii mută din loc pe goți. Alți barbari se revarsă în Apus. 3. Attila, regele hunilor. Căderea Romei. Iustinian, împăratul Răsăritului. Lupte cu avarii prin părțile noastre. 4. Arabii. Mohamed prorocul lor. Cuceririle ce fac, după ce iau legea propovăduită de dînsul. 5. Odoacru și Teodoric ca regi barbari în Italia. 6. Francii și regele lor Clovis. 7. Carol cel Mare. Împăratul cel nou al Romei, ridicat dintre barbari. 8. Hoții de mare din miazănoapte sau normanii și căderea împărăției lui Carol cel Mare. 9. Întîmplările țărilor desfăcute din împărăția lui Carol cel Mare. 10. Italia și Germania pînă la Otto cel Mare. 11. Împărăția din neamul lui Otto cel Mare. 12. Lupta Papei cu împăratul pentru puterea cea mare asupra lumii. 13. Cum s-au alcătuit cele trei culturi ale lumii: cultura latină, grecească și arabă. 14. Deosebiri între cele trei culturi. 15. Împărăția grecească de după Iustinian în luptă cu barbarii, perșii și slavii. 16. Împărăția grecească de după Iustinian în luptă cu barbarii: bulgarii. Ungurii. Dinastia macedoneană. 17. Împărăția bizantină în luptă cu pecenegii, rușii și turcii. 18. Începutul războaielor cruciate pentru mormîntul lui Isus Hristos. 19. Regatul creștin al Ierusalimului și alte cruciate. 20. Henric al II-lea, regele Angliei, și lupta cea nouă dintre Papi și Împărați. 21. Împărăția bizantină pe vremea cruciaților. 22. Împărăția latină din Constantinopol și împăratul apusean Frederic al II-lea. 23. Regele german Rudolf de Habsburg. Negoțul în acele timpuri: Hansa. 24. Întărirea regalității franceze. Filip-August și Ludovic al IX-lea cel Sfînt. 25. Starea lumii în anul 1300. 26. Țările din apusul Europei de la 1300 pînă la războiul „de o sută de ani”. 27. Războiul „de o sută de ani”. 28. Franța și Anglia de la războiul de „o sută de ani” pînă la 1500. 29. Țările celelalte pînă la 1500. 30. Papii și împărății din vremea războiului de „o sută de ani”. 31. Ungurii și polonii în veacul al XVI-lea. 32. Orînduirea Țării Rusești și luptele ei cu tătarii. 33. Despre așezarea turcilor în Europa. 34. Țările Românești pînă la moartea lui Ștefan cel

Mare. 36. Găsirea pământurilor noi în Asia și America. 37. Întemeierea legii celei noi a lui Martin Luther. 38. Carol Quintul, împăratul cel mare din Apus. 39. Ungaria, Polonia și Rusia de la 1400 la 1500. 40. Împărăția turcească de la moartea lui Mohammed al II-lea până la părăsirea ei. 41. Luptele turcilor moleșiți cu ungurii, cu împăratul și cu Domnii români. 42. Prefacerea gîndului popoarelor din Apus: Renașterea. 43. Starea Europei de Apus la începutul veacului XVII. 44. Răsăritul european de la 1600 la 1700. 45. Țările din nordul Europei pînă la 1600. 46. Spania la începutul războiului de 30 de ani. 47. Războiul de 30 de ani. 48. Starea Angliei în veacul al XVIII-lea. 49. Cum trăia Franța după războiul de 30 de ani. 50. Răsăritul Europei în veacul XVII. 51. Descoperirea de pămînturi noi în Asia, Africa și America. Cartea s-a tipărit în 2 100 ex.; pentru care N.I. a primit 2 000 de lei drept de autor.

Istoria universală sau Istoria lumii povestită pentru școlarii clasei a II-a secundare și cele corespunzătoare. Ediția a doua. Vălenii de Munte. Tip. „Neamul Românesc“, 1908, 211 p. 20 × 14 — II 12485.

Istoria universală sau Istoria lumii, după căderea Imperiului roman de apus (476—1648), pentru clasa a II-a secundară, cuprinzînd adausuri care se pot întrebuița în clasa a VI-a. Ediția a III-a. Vălenii de Munte, Tip. „Neamul Românesc“, 1909, 216 p. 19 × 13 — I 15703.

Istoria universală sau Istoria lumii, după căderea Imperiului roman de apus I (476—1648). Ediție întregită. Cu un adaus de cronologie și bibliografie. Clasa a II-a secundară. Cuprinzînd adausuri care se pot întrebuița în clasa a VI-a. Ediția a IV. Vălenii de Munte. Tip. „Neamul Românesc“, 1912, 284 p. 21 × 14 — II 32508. Posed un ex. numai cu primele 80 p., iar pe copertă se specifică: „Prezentarea acestor coale dă dreptul la un volum complet al acestui manual“.

Istoria universală sau Istoria lumii, după căderea Imperiului roman de apus. (476—1648), pentru clasa a II-a secundară cuprinzînd adausuri care se pot întrebuița în clasa a VI-a. Ediția a V-a. București. Ed. „Pavel Suru“. Tip. „Cultura Neamului Românesc“, 1919, 302 p. 21 × 13 — II 53489.

Istoria universală sau Istoria lumii după căderea imperiului roman de apus I (476—1648), pentru clasa a V-a secundară. Aprobată din nou de Ministeriu pentru Școlile de băieți și fete. Ediția a VI-a. București. Ed. „Pavel Suru“, 1924, 304 p. 21 × 13 — I 458334.

Istoria universală sau Istoria lumii. După căderea Imperiului roman de apus I (476—1648), pentru clasa a V-a secundară. Aprobată din nou de Ministeriu pentru Școlile de băieți și îngăduită pentru cele de fete pînă la redactarea de manuale după noul program. Ediția a VI-a. București, Ed. „Pavel Suru“, 1929, 304 p. 21 × 13.

De fapt este ed. VII.

Istoria universală sau Istoria lumii. După căderea Imperiului roman de apus I (476—1500). Povestită pentru elevii de clasa a II-a a școlilor secundare și pentru oricine vrea să-și dea samă de mersul civilizațiilor omenești. Ediția a VI-a. Vălenii de Munte. Tip. „Datina Românească“, 1933, 1 f. + 200 p. 21 × 13.5 — II 291842.

De fapt este ed. VIII. Manualul are o prefață, intitulată *Pentru cetitorii maturi și pentru profesori*. „Această carte e o parte din Istoria Universală cu a cărui predare sînt însărcinați de acum patruzeci de ani și pe care o cunosc după izvoarele însăși, așa cum am înfățișat-o mai de curînd în cartea *Essai d'une synthèse de l'histoire de l'humanité* (patru volume). Evul mediu l-am scris la treizeci de ani. Atunci am gîcit multe lucruri pe care pe urmă le-am știut prin îndelungate cercetări, care mi-au dat încredere în cugetarea mea.

Revăzînd astăzi cartea, am avut puțin de schimbat și de adaus, ceea ce înseamnă că *sintezele*, dacă sînt făcute cu chibzuială, durează. Lucrarea a fost menită școlilor — și de aici un plan pe care altfel l-aș fi făcut perfect unitar — numai din dorința de a scoate de acolo un învățămînt de *nume* și de *date*, culese din manuale franceze, prin unul de idei îmbrăcate *într-o formă literară* și presintînd *un sistem*. Atît de rău înțeles [...] în tot ce am vrut și am făcut, mi-am văzut cartea înlocuită de compilații ușoare. Rar cerută, eu aș fi înălăturat-o dacă aș fi găsit că o altă lucrare *organică* pe aceeași bază a *izvoarelor* o poate substitui. În toată cîntea, nu e cazul. De aceea, cu jertfă grea, o retipăresc pe sama mea. Și, oricît cercuri didactice, în care am totuși atîția elevi, s-ar îndepărta de dînsa, o îndrept către orice om cult care vrea să-și dea samă de mersul civilizațiilor omenești.“

Istoria universală sau Istoria Lumii. După căderea Imperiului roman de Apus I (476—1648). Povestită pentru elevii de clasa a II-a a școlilor secundare și pentru oricine vrea să-și dea samă de mersul civilizației omenești. Ediția a VII-a. Vălenii de Munte. Tip. „Datina Românească“, 1935, 1 f. + 198 + 84 p. 21.5 × 13.5 — II 558267.

De fapt este ed. IX. Primele 198 cuprind 35 de lecții, iar ultimele 84 p. sînt: „Completare“ (Conform programei în vigoare), conținînd alte 15 lecții. Față de celelalte ed. s-a eliminat lecția 51: „Descoperirea de pămînturi nouă, în Asia, Africa și America“. Ex. aflat la B.A.R. are numai 84 p.

- 47 I. *Les bases nécessaires d'une nouvelle histoire du moyen-âge*. II. *La survivance byzantine dans les pays roumains*. Deux communications faites, le 7 et 8 avril, au troisième congrès international d'études historiques à Londres. Bucarest. Ed. du „Ministère de l'Instruction publique“, Impr. „Neamul Românesc“, 1913, 49 [— 51] p. 24 × 17 — II 32126.

Partea întîi a fost tradusă în românește și tipărită în *Generalități cu privire la studiile istorice*, ed. II și III. Vezi nr. 7 și 15.

- 48 *Dezvoltarea așezămintelor politice și sociale ale Europei*. Lecții făcute la Școala de Război. Vol. I. *Evul Mediu*, București, Tip. „Cultura Neamului Românesc“, 1920, 269 [— 271] p. (Prelegomene la o istorie universală). 24 × 17 — II 72062. Vezi nr. 22.

- 49 *Papi și Împărați*. București, Tip. „Cultura Neamului Românesc“, 1921, 311 p. + 1 tabelă (Elemente de unitate ale lumii medievale, moderne și contemporane. Prolegomene la o istorie universală). 24 × 16 — II 59857. Vezi nr. 23.

- 50 *Relations entre l'Orient et l'Occident au moyen-âge*. Conférences données à la Sorbonne. Paris. Ed. „J. Gamber“, 1923, 181 [— 183] p. (Institut roumain pour l'étude du sud-est de l'Europe). 24 × 17 — II 75016.

Délimitations des deux régions. Antagonisme religieux entre l'Orient Impérial et l'Occident de Théodoric. Justinien et sa conception d'Empire. Les „Romaniae“ autonomes de l'Occident. L'Empire par les Francs et le rôle de la „Romania“ occidentale. Les deux formes d'Empire et le „peuple“. Byzantins et Italiens au X-e siècle en Occident. Une nouvelle forme impériale. Orient impérial et Occident populaire devant le devoir de „croisade“. Les „Romaniae“ des cités libres et les formes d'Empire. Chevalerie occidentale en Orient.

- 51 *Istoria Artei medievale și moderne în legătură cu dezvoltarea Societății*. București, Ed. „Pavel Suru“, Tip. „Lupta“, 1923, 298 [— 301] p. 19 × 13 — I 70635. Vezi nr. 1171.

- 52 *Points de vue sur l'histoire du Commerce de l'Orient au moyen-âge*. Conférences données à la Sorbonne. Paris, Ed. „J. Gamber”, Tip. „Datina Românească”, 1924, 111 p. 21 × 14 — II 81928. Vezi nr. 948.
- 53 *La „Romania“ Danubienne et les barbares au VI-e siècle*. Bruxelles, 1924, p. 35—50 (Extrait de la *Revue belge de Philologie et d'histoire*, tome III, nr. 1, janvier-mars 1924). 24 × 16 — II 74005.
N.I. expune teoria „Romanilor populare”, organizarea forțelor locale, de rezistență, în fața barbarilor: „Populațiile romanice, în Galia ca și la Roma, în vechea capitală ca și pe malul Adriaticei, în văile Balcanilor, la Dunăre și în Carpați, în Sardinia, nevoite să se apere și să se organizeze prin propriile lor puteri, se alcătuiră în democrații populare, avînd orgoliul de a reprezenta în fața unui stăpîn așezat în apropiere sau chiar pe teritoriul lor niște « Romaniae », regiuni de romanitate națională, a căror amintire s-a perpetuat în numele provinciei italiene *Romagna*, ca și într-acei al *romanșilor* alpini, în acei al *aromânilor* din Peninsula Balcanică și de pe teritoriul vechii *Dacii*”.
- 54 *L'inter-pénétration de l'Orient et de l'Occident au moyen-âge*. Communication présentée au VI-e congrès international d'histoire à Oslo. Bucarest. Imp. „Cultura Națională”, 1928, 38 p. (Académie Roumaine. Bulletin de la section historique, Tome XV). 24 × 17 — II 543812.
Se crede că sînt două feluri deosebite de viață, începînd din sec. II, în epoca în care Imperiul e rupt în două: latinismul în Occident, elenismul în Orient. E tocmai contrariu. („Il n'y a pas de fond ancien différent pour ces deux parties du monde européen, — et il n'y a pas non plus de branches barbares particulières à chacune d'entre elles. La Rome des empereurs avait réalisé l'unité mondiale”). Cronicile occidentale oferă materiale în dovedirea relațiilor continue, a circulației ideilor de la Constantinopol în Occident și invers. Mai tîrziu „l'Islam s'intercalait entre les deux morceaux, autant qu'ils pouvaient être séparés et définis, du monde chrétien. Et c'est d'alors, d'alors seulement que la distinction existe, par la solution d'une continuité qui avait existé auparavant”. Și acum interpenetrația nu a fost oprită, ea continuă prin cucerirea Ciprului de Richard Inimă de leu. („Pour la première fois l'Occident transporta, imposa ses formes à lui, ne cherchant aucun autre appui que celui de sa force victorieuse.”) Se arată legăturile republicilor italiene cu Imperiul oriental. În concluzie: „Une ère latine [...] s'annonce ainsi en Orient. Sa marque est non seulement dans les nouveaux liens personnels [...] mais même dans cette conscience nationale grecque, dérivant du localisme populaire des civilisations politiques de l'Occident”. Făcînd legătura cu prezentul, N.I. subliniază tendința de *internaționalism*, adică „revenir par l'interpénétration aux vieilles unités morales”, pentru că „les nations sont des organes ayant leur rôle autonome, mais ceci ne dénie pas la nécessité de l'organisme unitaire qui vit d'autant mieux si cette autonomie se conserve saine et pure”.
- 55 *Di alcune formazioni popolari romane nel Medio-Evo*. Torino, Ed. Giovanni Chiantore successore Ermanno Loescher, 1930, p. 72—81 (Estratto da „Studi Medievali” Nuova Serie). 24 × 16 — II 105110.
Sînt prezentate cazuri de autonomie locală pentru a ilustra teoria sa asupra „Romanilor populare”: viața populară în jurul Dunării și în Carpați între 686 și sec. XI; viața populară la Amalfi și Sicilia; autonomii locale în Franța meridională; conservarea autonomiei locale în insula Chio.
- 56 *Moyen-Age et Antiquité*. Milano. Imp. „Turati Lombardi”, 1930, p. 187—196. (Extrait de *Scientia*, Mars 1930). 24 × 16 — II 101533. „Il n'y a

pas eu de changement subit entre cette fin de l'antiquité que, du reste, on ne saurait où placer du V-e au VIII-e siècle, et un moyen-âge commençant, qui n'avait qu'un motif de croire qu'il y a eu un changement, et combien important: la nouvelle religion chrétienne". Sf. Augustin a făcut o demarcație, separând cetatea antică de aceea a lui Dumnezeu: „Le christianisme reconnu, accepté, le christianisme devenu principe du gouvernement [...] érigé en créateur[...] voilà ce qui crée véritablement un nouvel ordre de choses". Totuși Imperiul de răsărit conservă instituțiile romane. Viața politică impune o nouă ordine socială. Umanitatea capătă un sens mai larg: localismul și inițiativa sînt principalele caracteristice ale epocii.

- 57 *Manualul pentru Istoria universală al studentului din anul preparator al Facultății de Litere. I. Evul Mediu. Linii generale. Liste de domnitori, bibliografie, texte de tradus și de interpretat.* București, Tip. „Datina Românească“, 1933, VI + 198 + CII p. 21.5 × 13.5 — II 291841.

Cuprins: *Istoria universală sau Istoria lumii...* Ediția din 1933, retipărită întocmai, p. 1—200. (Vezi nr. 58) În plus: Liste de domnitori pînă la 1453: Împărații romani de Apus. Împărații de Răsărit: sultanii. Califi. Papi. Regi ai Franciei, Angliei, Scoției, Spaniei, Portugaliei, Neapolului și celor două Sicilii, Danemarcei, Norvegiei, Suediei, Ungariei, Poloniei, Margrafi de Brandenburg, Duci și regi ai Boemiei, Domni români, jupani și țari sîrbești, căpetenii și țari în Bulgaria, regi și șahi ai Persiei, împărați de Trapezunt. *Bibliografie*: noțiuni generale. *Texte*.

- 58 *Textes historiques du moyen-âge, destinés aux étudiants.* Paris, Impr. „Datina Românească“, 1933, LII p. 21 × 14 — II 120527.

Este extras din *Manualul pentru istoria universală al studentului din anul preparator*. (Vezi nr. 57) Pentru uzul studenților sînt extrase texte în lb. latină din: *Monumenta Germaniae historica; Scriptores rerum merovingicarum*; J. Havet, *Lettres de Gerbert; Histoire anonyme de la première croisade*, ed. L. Bréhier; *Rerum britannicarum medii aevi scriptores*: Geoffroi de Villehardouin, *Conquête de Constantinople*; Joinville, *Histoire de Saint Louis*; Andreas Dandulus, *Chronicon venetum*; Jean Froissart, *Chroniques*; Christine de Pisan; Pierre de Fénin, *Mémoires*; Philippus Callimachus, *De rebus a Vladislao, Polonorum atque Hungarorum rege, gestis*. Texte grecești. Malalas. *Chronicon*, Anna Comnena. Alexia.

- 59 *Origine et développement de l'idée nationale surtout dans le monde oriental.* Bucarest. Impr. „Datina Românească“, 1934. 23 p. 24.5 × 16.5 — II 124639. *Origine et développement de l'idée nationale surtout dans le monde oriental. Revue historique du Sud-Est européen*, 1934, p. 1—23.

Cuprins: „Les idées fondamentales de cette étude ont été exprimées oralement dans la première séance plénière du Congrès international des Sciences historiques à Varsovie“. *Résumé de communications*, Varsovie, 1933, II, p. 269—270.

- 60 *Istoria comerțului cu Orientul.* Traducere din limba franceză de Gheron Netta. București. Tip. „Cartea Românească“, 1939, 153 p. (Institutul economic românesc. Cercetări și material documentar privitor la istoria economică a României, IV). 24.5 × 16.5 — II 168116.

Cuprinde trad. celor 2 vol.: *Points de vue sur l'histoire du Commerce de l'Orient au moyen-âge* și *Points de vue sur l'histoire du Commerce de l'Orient à l'époque moderne*. Vezi nr. 950.

5. IMPERIUL BIZANTIN

- 61 *The Byzantine empire*. Translated from the French by Allen H. Powles, M.A. London. Ed. „Dent“. Colston and Co Limited, Printers, Edinburgh, 1907. VIII + 236 p. 15 × 10 — I 10437.
 Contents: I. The Roman Empire of the Greek-Speaking East: 1. The Era of the Attempts at Recuperation (400—565). 2. The Dissolution of the Work of Justinian (565—610). 3. New Attempt at Restoration by Heraclius (610—649). 4. Dismemberment of the old Empire by the Arabs (649—700). II. The orthodox greek empire of Asia Minor and Thrace: 1. Formation of the „Middle Empire“. 2. The „Isaurian“ Emperors and the dispute about the Sacred Images (717—867). 3. Pacification of the Religions Disputes — Reconciliation with the Baptised Bulgars (787—867 A.D.). III. The new work of byzantine revival in the tenth, eleventh and twelfth centuries: 1. Early History of the Macedonian Dynasty down to the great Wars of Basil II (867—976) — Battles against the Arabs and Bulgars for the safety of the Frontiers and Coasts Byzantium Recoverth the Mastery at Sea. 2. The Forces of the Restored Empire. 3. The Crusades in Asia during the tenth Century and the Conquest of Eastern Bulgaria. 4. The Apogee of the New Empire under Basil II (976—1025). 5. The Basilian Empire down to the Age of the Comneni. 6. The New Turkish Danger. IV. The growth of the latin element: 1. Condition of the Empire at the end of the Eleventh Century. 2. Bizantium, Rome and the Normans. 3. The Crusaders at Constantinople. 4. The Emperor Manuel Comnenus, a brilliant eastern Knight (1143—1180). 5. Taking of Constantinople (1204—1261). 6. The Empire of Nicea and the greek Revenge. V. The Expansion of the Turks, and the end of the Restored Greek Empire (1261—1453): 1. The First Wars of the Paleologi. 2. Relations with the West. 3. New Customs in reconquered Byzantium. 4. First Conflicts with the Turks. 5. Dynastic Disputes in the Fourteenth Century. 6. The Prologue to the Turkish Conquest — Adventh of the Osmanlis in Europe. 7. Last Days of Constantinople (1400—1453). Epilog: Bibliographical criticism. Chronology of the Emperors of Constantinople. Index.
- 62 *Histoire de la vie byzantine*. Empire et civilisation. D'après les sources. Illustrée par les monnaies. Bucarest. „Edition de l'auteur“. Imp. „Datina Românească“, 1934. 23 × 14 — II 122500.
 ~ Vol. I: *L'Empire oecuménique* (527—641). 1 pl. + 298 p. + IX pl. + 1 f. Prefața cuprinde o bibliografie critică privind istoria, biserica, literatura, arta, precum și prezentarea sintezelor alcătuite de: J.B. Bury, Ch. Diehl, Al. Vasiliev, J.B. Bury, Norman Baynes, W.C. Oman, Frederick Harrison, Foord, F.W. Bussell, Ed. Stein, J. Kondakovski, S. Chestakov, Th. Uspenski, Karl Neumann, C. Hesseling, Pierre Grenier, Milton Vance, N. Turchi, K. Roth, Iaroslav Bidlo, Jan Romain, Ph.J. Koukoulé, St. Runciman, Lujo Brentano, N. Pancenko, R. von Scala, H. Gelzer, K. Krumbacher, K. Dietrich, Aug. Heisenberg, Suvorov, N.H. Baynes, W. Ramsay, Parintele Pargoire, W. Norden, Franz Xaver Seppelt, V. Grumel, Manuel Gédéon, I.D. Andreev, Maspero, M. Paléologue, W. Miller, G.G. Gradenigo, G. Montelatici, R. Duval, A. Baumstark, V. Gardthausen, Fr. Dölger, K. Brandi, J. Labarte, C. Bayt, S. Șestakov, Sp. Lampros, Al. Winth, O.M. Dalton. Planul lucrării este precizat în următoarele fraze: „Considérant, d'après ma manière actuelle de concevoir la présentation historique, telle qu'elle ressort de mon *Essai de synthèse*, toute partie de l'histoire comme un *déve-*

loppement de l'histoire de l'humanité unitaire, les différents domaines devant être confondus dans l'unité dominante qui correspond aux règles de la vie organique, quelle qu'elle soit, j'ai fait entrer l'art et la littérature dans cet ensemble qui devait nécessairement les contenir. Les faits n'ont qu'une *valeur significative*, au lieu d'exister par eux-mêmes et de prétendre dans une exposition de caractère général au droit d'être inscrits chacun pour soi. On n'est pas obligé de dire tout ce qu'on sait, de verser tout le contenu des notes qu'on a prises. La chronologie dirige et rappelle au lieu de dominer par ses seules lignes rigide. Dans le courant qui marche, les événements s'inscrivent là où ils déterminent les mouvements ou les symbolisent, et c'est alors seulement que, pour les caractériser, il faut remonter à leurs origines. Je ne pensais pas de cette façon lorsque j'avais la moitié de mon âge d'aujourd'hui, mais j'ai essayé, dans la partie conservée de l'ancien ouvrage, de tout ramener à cette conception, qui est pour moi définitive". Cuprins: ~ Vol. I. Cap. 1. *Le sens de Byzance et sa formation* (IV-e — V-e siècle): observations générales, Orient et Occident. Cap. 2. *Etude des éléments de la synthèse byzantine*: l'élément romain; l'élément grec; l'Orient; les barbares; l'Eglise, l'art composite; la capitale et les provinces. Cap. 3. *La synthèse byzantine*: la Cour et la ville; la pensée byzantine sous Justinien; le monde byzantin: vie des provinces. Cap. 4. *L'Offensive byzantine*: en Orient; en Occident; les sens de l'Empire sous Justinien; l'offensive orthodoxe; les épigones de Justinien: guerres de Perse, offensive sur le Danube; dernier acte de l'offensive byzantine: le héros Héraclius; le débâcle de l'Empire oecuménique; l'âme byzantine après Justinien. ~ Vol. II. *L'Empire moyen de civilisation hellénique* (641—1081), 283 p. + 8 pl. Cap. 1. *La défensive byzantine après Héraclius*: décadence des mœurs; anarchie; défense de l'Empire en Orient; défense de l'Empire en Occident; Crise de l'autorité impériale; l'oeuvre guerrière des empereurs isauriens. Cap. 2. *Création du nouvel empire*: la réforme religieuse: l'iconoclasme; la réaction orthodoxe; perte de l'Italie; l'„empire“ des Occidentaux; vie intellectuelle sous les iconoclastes; dernier effort militaire du nouvel empire. Cap. 3. *L'Empire des jurisconsultes et des lettrés*: la nouvelle civilisation byzantine; l'oeuvre réparatrice de L'empereur Basile; l'offensive „impériale“ bulgare; organisation légale et culturelle de l'Empire; littérature de l'époque. Cap. 4. *Flux et reflux de la revanche byzantine*: les guerres de récupération en Asie; la reconquête du Danube, Accomplissement de l'oeuvre de restauration sous Basile II; état intérieur de l'empire après la revanche; la nouvelle lutte pour l'Asie Mineure; l'esprit byzantin à la veille des croisades; épilogue des guerres de restauration. ~ Vol. III: *L'Empire de pénétration latine* (1081—1453). 363 [—365] p. + + 3 pl. Cap. 1. *Chevalerie byzantine*: Byzance et ses vassaux de croisade; l'empire des bons chevaliers; mouvement littéraire sous les Comnènes. Cap. 2. *La déchéance de l'empire des Comnènes*. La succession du grand Comnène; un empereur „jacobin“: Andronic; les sanctions des latins; la croisade conquérante de Byzance. Cap. 3. *Le recueillement grec en Asie mineure*: exilés byzantins et usurpateurs grecs; convulsions balcaniques; préparation du nouvel empire à Nicée; la civilisation nicéenne. Cap. 4. *L'Empire restauré*: L'Empire et les Occidentaux; Equilibre avec les voisins grecs et slaves; défense contre les turcs; la pénétration latine; nouveaux rapports avec les voisins et querelles dynastiques; la renaissance byzantine de Jean Cantacuzène; situation après la guerre civile. Cap. 5. *La débâcle par les osmanlis*: l'avance ottomane; premiers établissements turcs; les éléments de la dernière résistance; Byzance et l'anarchie dynastique ottomane; derniers secours étrangers; l'état d'esprit avant la catastrophe; la catastrophe.

Istoria vieții bizantine. Imperiul și civilizația după izvoare. Traducere: Maria Holban. București. Ed. Enciclopedică română, 1974, 655 p. 23.5 × 16.5 — II. Cuprinsul: *Cartea I. Imperiul ecumenic (527—641):* Notă asupra versiunii românești a Istoriei vieții bizantine. Prefață la *The Byzantine Empire*. Cuvînt înainte la lucrarea de față. Cap. 1. *Sensul Bizanțului și formația sa* (sec. IV—V). I. Observații generale. II. Orient și Occident. Cap. 2. *Analiza elementelor din sinteza bizantină:* roman; grec; Orientul; barbarii; biserica; arta compozită; Capitala și provinciile. Cap. 3. *Sinteza bizantină:* Curtea și orașul; Gîndirea bizantină sub Justinian; Lumea bizantină: viața provinciilor. Cap. 4. *Ofensiva bizantină:* în Orient; în Occident; Înțelesul Imperiului sub Justinian; Ofensiva ortodoxă; Epigonii lui Justinian; războaiele din Persia, ofensiva pe Dunăre; Ultimul act al ofensivei bizantine: eroul Heraclius; Prăbușirea imperiului ecumenic; sufletul bizantin după Justinian. *Cartea a II-a. Imperiul de mijloc al civilizației elenice (641—1081).* Cap. 1. *Defensiva bizantină după Heraclius:* Decadența moravurilor; Anarhia; Apărarea Imperiului în Orient; Apărarea Imperiului în Occident; Criza de autoritate imperială; Opera războinică a împăraților isaurieni. Cap. 2. *Crearea noului Imperiu:* Reforma religioasă: iconoclasmul; Reacția ortodoxă; Pierderea Italiei: „Imperiul” occidentalilor; Viața intelectuală sub iconoclaști; Ultimul efort militar al noului Imperiu. Cap. 3. *Imperiul jurisconsulților și al cărturarilor:* Noua civilizație bizantină; Opera de refacere a împăratului Vasile; Ofensiva „imperială” bulgară; Organizarea legală și culturală a Imperiului; Literatura epocii. Cap. 4. *Fluxul și refluxul revanșei bizantine:* Războaiele de recuperare în Asia; Recucerirea Dunării; Desăvîrșirea operei de restaurare sub Vasile al II-lea; Situația internă a Imperiului după revanșă; Noua luptă pentru Asia Mică; Spiritul bizantin în ajunul cruciadelor; Epilogul războaielor de restaurare. *Cartea a III-a. Imperiul pătrunderii latine (1081—1453).* Cap. 1. *Cavalerii bizantini:* Bizanțul și vasalii săi cruciați; Imperiul bunilor cavaleri; Mișcarea literară sub Comneni. Cap. 2. *Decăderea imperiului Comnenilor.* Succesiunea marelui Comnen; Un împărat „iacobin”; Andronic; Sancțiunile latinilor; Cruciada pentru cucerirea Bizanțului. Cap. 3: *Reculegerea grecească în Asia Mică;* Exilații bizantini și uzurpatorii greci; Convulsiiuni balcanice; Pregătirea noului Imperiu la Niceea; Civilizația niceeană. Cap. 4. *Imperiul restaurat:* Imperiul și occidentalii; Echilibru cu vecinii greci și slavi; Apărarea contra turcilor; Pătrunderea latină; Noi raporturi cu vecinii și certuri dinastice; Renașterea bizantină a lui Ioan Cantacuzenul; Situația de după războiul civil. Cap. 5. *Prăbușirea prin acțiunea osmanliilor:* Înaintarea otomană; Primele așezări statornice turcești; Elementele ultimei rezistențe; Bizanțul și anarhia dinastică otomană; Ultimele ajutoare străine; Starea de spirit înainte de catastrofă; Catastrofa.

- 63 *Byzance après Byzance.* Considération générales pour le Congrès d'études byzantines de Sofia. Bucarest. Tip. „Datina Românească”, 1934, 11 p. 22.5 × 14 — 128037.

„Byzance [...] comme complexe d'institutions, comme système politique, comme formation religieuse, comme type de civilisation, comprenant l'héritage intellectuel hellénique, le droit romain, la religion orthodoxe et tout ce qu'elle provoquait et entretenait en fait d'art, ne disparut pas, ne pouvait pas disparaître par la prise successive de ses trois capitales au XV-e siècle: Constantinople, Mystra et Trébizonde [...] Mais Byzance finira par ces Phanariotes [...] Ce fut, à l'aube du XIX-e siècle la mort de Byzance. Elle avait survécu à la forme impériale chrétienne presque quatre siècles après avoir

survécu mille ans à la forme première romaine.“ ● Broșura este, de fapt, prefața lucrării cu același titlu din 1935. Vezi nr. 64.

- 64 *Byzance après Byzance*. Continuation de l'*Histoire de la vie byzantine*. Bucarest, Ed. l'Institut d'études byzantines, Impr. „Datina Românească“, 1935, 272 p. + 22 pl. 22.5 × 14 — II 131565.

Byzance après Byzance. Continuation de l'*Histoire de la vie byzantine*. Bucarest. Imprimé en Roumanie, 1971, 312 p. + 1 pl. (Association Internationale d'Etudes du Sud-Est Européen. Comité National Roumain). 22 × 14 — II 566079.

Vol. are o prezentare semnată de Mihai Berza și o postfață aparținând lui Virgil Cândea. Textul a fost controlat de Maria Holban, iar Andrei Pippidi a revizuit aparatul, informarea bibliografică.

Bizant după Bizanț. Traducere de Liliana Iorga — Pippidi. Postfață de Virgil Cândea. București. Ed. „Enciclopedică Română“. Tip. „Casa Scnteii“, 1972, 299 [—303] p. — I 564284.

Table des chapitres: 1: les exilés. 2: la plus grande Constantinople — les ralliés permanence des formes byzantines. 3: les autonomies locales: groupes chrétiens sur la terre ferme; les îles; l'Athos; les patriarchats; le mont Sinai et le couvent de St. Sabbas; les colonies d'Italie. Cap. 4: le patriarche et son clergé. Cap. 5: les archontes. Cap. 6: l'impérialisme byzantin par les princes roumains: les donateurs; les roumains à Constantinople; les protecteurs. Cap. 7: le patronage par les princes roumains de l'église byzantine et de la civilisation: les dominateurs de l'Eglise oecuménique; Basile, le prince de Moldavie, et sa suprématie; les Cantacuzènes roumains et l'église orthodoxe; Constantin Brâncoveanu, prince de Valachie, et ses relations byzantines. Cap. 8: la renaissance par l'école: initiateurs et directeurs; programmes et directions; l'église et la nouvelle direction; les poètes. Cap. 9: le Phanar: le Phanar, les premiers phanariotes; les phanariotes, l'église et la vie constantinopolitaine; politique du Phanar; le nouveau Phanar; les écrivains. Cap. X: la fin de Byzance. ● Teza centrală consistă în persistența formelor de viață bizantină prin „supraviețuire“ pe timp de aproape 4 sec. „Ideea bizantină se transmite la anumite popoare din sud-estul Europei, așezându-se de la o vreme și la noi, cu toate elementele sale de artă, de concepție politică, de drept, dar se păstrează și la Constantinopol, unde patriarhul nu este decît un continuator al Imperiului bizantin de odinioară, purtînd, ca dovadă a rolului său, vulturul bizantin pe piept și adunînd la marile sărbători ale creștinătății nu numai toată lumea grecească de acolo, dar toată conștiința ortodoxă, a popoarelor răsăritene, înconjurîndu-se de altminteri de un respect care merge pînă în Rusia Romanovilor, legată de lumea greacă prin această comunitate ortodoxă.“

- 65 *Der lateinische Westen und der byzantinische Osten in ihren Wechselbeziehungen während des Mittelalters*. Einige Gesichtspunkte. Berlin. Imp. „Weidmannsche Buchhandlung“, 1909, p. 89—99 (Studium lipsiense. Ehrengabe Karl Lamprecht dargebracht). 24 × 17 — II 14546.

- 66 I. *Les bases nécessaires d'une nouvelle histoire du moyen-âge*. II. *La survivance byzantine dans les pays roumains*. Deux Communications faites le 7 et 8 avril 1913, au troisième congrès international d'études historiques, à Londres. Bucarest, Libr. „H. Champion“ Paris. Ed. du „Ministère de l'Instruction publique“ Imp. „Neamul Românesc“, 1913, 49[—51] p. 24 × 17 — II 32126. A doua conf. a fost retipărită și în: *Roumains et Grecs au cours de siècles [...]*, Bucarest, 1924, p. 11—34 (Vezi nr. 7 și 15.).

„Byzance ne pouvait pas disparaître complètement dans la catastrophe de l'Empire [...] Elle contenait une organisation romaine complète [...] Une grande partie de ce que Byzance avait été donnée aux pays roumains, dont l'oeuvre d'organisation intérieure avait commencé déjà au XIII-e siècle [...] Une influence directe de Byzance avait été déjà exercée aussi sur le terrain politique [...] La même force turque qui interrompit dès 1430 les relations de la Valachie avec Byzance [...] L'influence byzantine subsista cependant, sous d'autres formes dans les pays roumains... Le Phénix hellénique de l'Hétairie avait tué son essor audacieux à la vieille aigle byzantine“.

- 67 *Dardanelele, amintiri istorice*. Ședința de la 6 martie. București, Tip. „Carol Göbl“, 1915, 29 p. (Academia Română. Analele Academiei Române. Seria II, tom. XXXVII. Memoriile secțiunii istorice, 14). 27 × 21 — II 41600. Vezi nr. 830.
- 68 *Formes byzantines et réalités balcaniques*. Leçons faites à la Sorbonne. Bucarest-Paris. Imp. „Cultura Neamului Românesc“. Dépôt H. Champion, 1922, 191 p. 22 × 14 — II 72146.
Origine et sens de la vie byzantine. Les anciens Balcaniques et Rome byzantine Le tzarat bulgare: son sens, son droit, ses bornes. Restauration byzantine, installation russe et offensive magyare. Tentatives des Bulgares en Macédoine. „Esclavonies“ diocléenne et rosciennes. Influences latines en Orient: poussée normande, royauté serbe et Empire „Vlaque“. Les Paléologues et l'infiltration latine ● Vol. este precedat de alocuțiunea decanului Brunot, în care se face elogiul savantului N.I.: „Il appartient à la catégorie de ces hommes qui sont en même temps des hommes de pensée et des hommes d'action, chez lesquels, pour bien dire, l'une des façons de vivre ne se sépare pas de l'autre, et qui font servir leur science à la réalisation des idées“.
- 69 *Relations entre l'Orient et l'Occident au moyen-âge*. Conférences données à la Sorbonne. Paris. Ed. „J. Gamber“, 1923, 181 [—183] p. (Institut roumain pour l'étude du sud-est de l'Europe). 24 × 14 — II 75016. Vezi nr. 50
- 70 *Le Danube d'Empire*. Paris. Libr. „Paul Genthner“, 1924, p. 13—22 (Mélanges offerts à M. Gustave Schlumberger à l'occasion du quatre-vingtième anniversaire de sa naissance). 29 × 23 — II 77687.
Prezența imperiului ca factor hotărîtor în stăpînirea căilor de ape, reazem al permanenței populației romanice în aceste locuri. Invaziile barbare: goții, gepizii etc. Privește și istoria românilor.
- 71 *Les origines de l'iconoclasme*. Bucarest. Imp. „Cultura Națională“, 1924, 19 p. (Académie Roumaine. *Bulletin de la section historique*. Tome XI: Congrès de Byzantinologie de Bucarest. Mémoire). 24 × 16 — II 543729. Vezi nr. 94.
- 72 *Médailleurs d'histoire littéraire byzantine*. I. *Les Historiens*, p. 237—298. *Photius*, p. 17—27. Paris-Liège. Ed. „E. Champion“ et „Vaillant Carmanne“, 1926—1927 (*Byzantion*, Revue internationale des Etudes Byzantines. Tome II (1925); Tome III (1926). Fascicule 1). 24 × 16.
Cuprins: *Istoricii*: Procopiu; Agathias; Menandru; Theophylact; Teofan; Paul Silențiorul; Georgios Pirides; Patriarhul Nichifor; Continuatorii lui Teofan; Pseudo-Simion; Georgios Monachos; Așa-numitul „adevăratul Simion“; C. Porfirogenetul; Cronici universale; C. Psellos; Mihail Attaliates; I. Scylitzes; Cecaumenos; Nichifor Bryennios; Ana Comnena; Cinnamos; Zonaras; Georgios Acropolis; Nicetas Akominatos; Manasses; Georgios Pachymeres; Ioan Cantacuzino; Nichifor Gregoras; Ducas; Georgios Sphrantzes.

- 73 *Une nouvelle histoire de l'Empire byzantin*. Bucarest. Imp. „Datina Românească“, 1925, 41 p. (Extrait: *Revue historique du Sud-est européen*). 29 × 17. J. Bury, *The Eastern Roman Empire (717—1453)*. Cambridge, 1923.
- 74 *Contributions catalannes à l'histoire byzantine*. I. *L'histoire romantique de Yakoub-tchélebi*. II. *Ramón Muntaner et l'empire byzantin*. Paris. Ed. „J. Gamber“, Imp. „Datina Românească“, 1927, 39 p. 24 × 17 — II 92090.
- 75 *L'histoire romantique de Yakoub-tchélebi*. *Revue historique du sud-est européen*, 1927, p. 308—314.
Ramón Muntaner et l'empire byzantin. *Revue historique du sud-est européen*, 1927, p. 325—355.
- 76 *Y-a-t-il eu un moyen-âge byzantin?* Communication faite au second Congrès d'études byzantines à Belgrad. Bucarest. Imp. „Cultura Națională“, 1927, 9 p. (Extrait: Académie Roumaine. *Bulletin de la section historique*. Tome XIII, p. 1—9). 25 × 17 — II 126647.
- 77 *Byzantske kroniky o Rumunsku Prague*, 1928, p. 107—110 (Extras din: *Sbornik ven Yaroslavu Bidlovi*, Prag). 24 × 18 — II 413442.
În total sint citate 13 cronici.
- 78 *Quelques observations sur l'histoire de Byzance* [Des discussions du Congrès international d'histoire d'Oslo]. Leipzig, 1928, p. 273—277 (Sonderabdruck aus *Byzantinischer Zeitschrift*, XXVIII 3 u. 4). 24 × 16 — II 109010.
Cuprins: I. Influences orientales sur Byzance: l'emprunt direct qu'elle fit à l'Orient jusque dans le domaine religieux [...] ou par le grec à Constantinople. II. Les problèmes de l'art byzantin.
- 79 *Définir „Byzance“*. [Leipzig — Berlin, 1929/30] p. 416—420 *Byzantinische Zeitschrift*, XXX, 24 × 16 — II 103805.
Nr. închinat lui Heisenberg. Bizanțul este solidaritate mediteraneană și autoritate este, de asemenea, autonomie. În el se află vechile rase: tracă, iliră, colonizare romană. Există o transmisiune de viață care împinge înainte pe războinicii abia colonizați. Ei alcătuiesc o unitate bizantină. Spiritul bizantin este imuabil, dar „formeile bizantine“ care acoperă „realitățile balcanice“ sint în continuă schimbare.
- 80 *Les grandes familles byzantines et l'idée byzantine en Roumanie*. Communication faite au Congrès d'études byzantines à Athènes. Bucarest. Imp. „Datina Românească“, 1931, 23 p. (Académie Roumaine. *Bulletin de la section historique*, Tome XVIII, 1931, p. 1—24). 24 × 16,5 — II 108951.
Cuprins: Marile familii bizantine s-au păstrat, răspinzindu-se în Europa, mai ales la Veneția. La noi au venit mai târziu: probabil boierul Costea, fiul lui Andronic, nume imperial, Paul Paleologul, Andronic, fiul lui, Saitanoglu, Cantacuzinii, banul Iani. Apoi Mihai Viteazul, Radu Mihnea, Vasile Lupu, Șerban Cantacuzino, Brâncoveanu au trăit și guvernat în ideea bizantină.
- 81 *France de Chypre*. Paris. Ed. „Les Belles Lettres“. Imp. „L'Union typographique“, 1931. 215 p. (Collection de l'Institut néo-hellénique de l'Université de Paris, Fascicule 10). 20 × 13 — II 109345.
France de Chypre. Deuxième tirage. Paris. Société d'édition „Les Belles Lettres“, 1966. 215 p. (Collection de l'Institut néo-hellénique de l'Université de Paris, Fascicule 10). 20 × 13 — II 537539.
Table des matières: *Avant-propos* (N. I. arată că s-a ocupat de Cipru în teza sa de la Paris din 1896 — *Philippe de Mézières* — și revine după

40 de ani, reunind mai multe conf. ținute la Sorbona, în care prezintă istoria insulei în perioada franceză. Acestea îi va urma *La France d'Orient*). *Introduction*: Chypre et Jérusalem. Chypre autonome: histoire et institutions. Chypre de croisade. Chypre de bourgeoisie grecque et latine. *Chapitre premier*: Histoire politique jusqu'au commencement du XIV-e siècle. *Chapitre II*: Institutions et mœurs: Les chevaliers. Les rois et la cour; Les offices. L'armée. L'administration. Le clergé franc et les ordres. Autres rites. Latin et français. Indigènes et colons. Vie de cité. Commerce. Paysans, bourgeois et clercs grecs. *Chapitre III*: La grande Croisade de Chypre. *Chapitre IV*: La Chypre des barons. *Chapitre V*: L'avènement des grecs.

- 82 *Rhodos sous les hospitaliers*. Conférences données à la Sorbonne. Paris-Bucarest. Imp. „Datina Românească“, 1931, 77[—79] p. 24 × 16 — II 108917. *Rhodos sous les hospitaliers*. *Revue historique du sud-est européen*, 1931, p. 32—51; 78—113; 169—187.
Cuprins: La conquête de l'île. Organisation de Rhodos sous les chevaliers. Politique des Hospitaliers à Rhodos. L'œuvre des Hospitaliers à Rhodos.
- 83 *La continuation des hôpitaux byzantins par les hôpitaux roumains*. Communication au IX-e Congrès d'histoire de la médecine à Bucarest. Bucarest. Imp. „Datina Românească“, 1932. VIII p. 24 × 16 — II 115086.
La continuation des hôpitaux byzantins par les hôpitaux roumains. *Revue historique du sud-est européen*, 1932, p. 345—350.
„Bolnița“ vine de la Sfântul Munte încă din sec. XVI.
- 84 *I più antichi trattati pubblici bizantini*. Padova. Ed. „Dott. Antonio Milani“. Imp. „del Seminario“, 1932, 9 p. (Estratto dagli „Studi in memoria di Aldo Albertoni“). 25 × 18 — II 118866.
- 85 *L'avenir des études byzantines*. Conférence donnée aux „Amis de l'Université de Paris“. Bucarest. Imp. „Datina Românească“, 1933, 19 p. 24 × 17 — II 118780.
L'avenir des études byzantines. *Revue historique du sud-est européen*, 1933, p. 52—66.
Viitorul studiilor bizantine. *Neamul românesc*, 1933, nr. 36, 37.
O prezentare critică a evoluției studiilor de bizantinologie. Sînt prezentați: Ch. Diehl, Ducange, Gyllius, H. A. Gibbon, Boissonade, B. G. Niebuhr, editorii din Veneția, K. Hopf, Al. Rambaud, J. B. Bury, Steven Runciman, A. Heisenberg, V. E. Regel, H. Gelzer, K. Krumbacher, Ehrhardt, H. Grégoire, T. Vasilevski, Th. Uspenski, N. P. Kondakov, Regel, Maas, Praechter, Ed. Kurtz, Festa) Mercati, Martini, Houry, Reifferscheid, de Boor, Fr. Dölger. Expunerea se încheie prin: „Cînd nu numai istoria Bizanțului, ci întreaga istorie va fi umanizată, atunci în loc de a scrie cărți pentru colegi, care nu le iubesc, pentru studenți care le suportă, pentru bibliotecari ce le așează în raft și pentru un public ce le ignorează, vom fi înconjuțați, cum erau odinioară marii savanți ai unei alte epoci, de înțelegerea și de recunoștința unei societăți întregi.“
- 86 *La France de Terre Sainte*. Considérations synthétiques. Conférences données en Sorbonne. Bucarest. Imp. „Datina Românească“, 1934. 117 p. 24 × 17 — II 129347.
La France de Terre Sainte. Considération synthétique. *Revue historique du sud-est européen*, 1934, p. 177—249; 297—337.
Généralités. Apport des croisades. Les éléments indigènes: grecs, syriens, arméniens, l'Empire byzantin, l'Eglise, la synthèse.

- 87 *La France de Constantinople et de Morée*. Conférences en Sorbonne. Bucarest. Imp. „Datina Românească“, 1935, 103 p. 24 × 17 — II 135327.
La France de Constantinople et de Morée. Conférences en Sorbonne. *Revue historique du sud-est européen*, 1935, p. 81—105, 177—217, 324—356.
 Déviation de la quatrième croisade. Participation de l'élément français. Les français à Constantinople. La création des fiefs de Morée. L'élément grec. La synthèse.
- 88 *Deux conférences sur la vie byzantine données en Hollande*. I. *L'homme byzantin*, conférence donnée à l'Université de Leyde. II. *Byzance en Occident*, conférence donnée à l'institut de Histoire de l'Art d'Utrecht. Paris, Imp. „Datina Românească“, 1936, 25 p. (Extrait de la *Revue historique du sud-est européen*, XIII, n-os 10—12, 1936). 23 × 16 — II 144585.
 Prima conf. este dedicată: „A mon ami Grondijs, celui qui comprend tout“. *L'Homme byzantin*: „La synthèse byzantine se compose: idée romaine, religion orthodoxe, influence orientale et l'hellénisme“. „Dans cet homme byzantin si strictement relié à la loi, si fortement gouverné par le droit, si profondément empreint par la foi orthodoxe, si soumis aux influences magnifiques de l'Orient, il y a, en même temps, la conscience d'une aristocratie d'esprit qui lui sert d'appui contre les pires menaces et les plus dures humiliations.“ ● A doua conf.: *Influence byzantine sur l'Occident italien, africain et espagnol*.
- 89 *Les Balkans et l'Empire byzantin*. Beograd, 1936, p. 398—406. (Institut Balkanique. *Revue internationale des études balkaniques*. Tom. IV, 1936). 22 × 16 — II 152771.
 Les Byzantins n'essayèrent que trois fois, sous Justinien, sous Maurice et sous Manuel Comnène, de conserver l'intégralité de la péninsule.
- 90 *Congresele de istorie de la Veneția și de la Roma*. Ședința de la 9 oct. 1936. București. „Imprimeria Națională“, 1937, 20 p. (Academia Română. Seria III, Tom. XVII. Memoriile secțiunii istorice, 11). 24.5 × 17 — II 144387.
 Se face o prezentare a congreselor; urmează cuvîntarea ținută de N.I. la Roma. În continuare: *Vitalită latină nel sud-est europeo*, conf. ținută de N.I. la Radio Roma. O conf. ținută la Roma pentru publicul românesc. Ultima: *Les voies nouvelles des études sur Byzance*, communication devant être lue à la réunion des byzantinologues à Naples. În această comunicare se afirmă: „Byzance n'est pas morte au XV-e siècle. Elle s'est perpétuée dans la grécité contemporaine jusqu'à l'invasion de l'esprit de la Renaissance dans la forme abstraite de la philosophie française du XVIII-e siècle [...] Mais ce qui a été l'essence même de la vie byzantine s'est conservé dans la province balcanique et s'est propagé dans tous les Etats nationaux qui ont succédé à l'Empire oecuménique. C'est là qu'on trouve encore vivante dans les coutumes, dans les superstitions et la façon de penser ce qui a été jadis une grande réalité solennelle“.
- 91 *La vie de province dans l'Empire byzantin*. Communication au Congrès d'études byzantines à Rome. Paris. Imp. „Datina Românească“, 1937. 27 p. (Extrait de la *Revue historique du sud-est européen*, XIV, nr. 1—3, 1937). 23 × 16 — II 142597. Vezi nr. 94.
- 92 *Textes post-byzantins*. I. Chronique de Constantin Maurokordato et de son fils Alexandre. II. Lettres de patriarches d'Antioche aux princes roumains du XVIII-e siècle. Bucarest. Imp. „Datina Românească“, 1939. 86 p. (Institut d'études byzantines). 24 × 16.5 — II 168057.

Prima cronică în lb. greacă și română. Corespondența lui Silvestru, patriarhul Antiohiei, cuprinde 27 de scrisori adresate lui: Grigore Ghica; soției unui boier, Ana; Zoe Ghica; C. Racoviță; Dimitrie, postelnic moldovean; marelui postelnic Gheorghe; marelui postelnic Antiochus; prințesei muntene Smaranda; Eufrosinei, soția unui boier; Mărioarei, fiica spătarului Valahiei; giuvaergului Manolache; Matei Ghica; marelui spătar N. Rosetti; marelui spătar Gheorghe Gianet. Corespondența prezentată în grecește și în românește.

- 93 *Ce este Bizanțul?* Conferință ținută la Universitatea liberă (mart. 1939). București. Tip. „Datina Românească”, 1939, 22 p. (Institutul de studii bizantine). 24 × 16 — II 155042.

Reluarea unor teze din *Byzance après Bizance* (vezi nr. 64). Bizanțul este o sinteză de elemente foarte deosebite, venite de pretutindeni, care rămâne totdeauna deschisă pînă ce ideea însăși bizantină a dispărut. Bizanțul trece dincolo de 1453, iar ideea bizantină este preluată de anumite popoare din sud-estul Europei, cu toate elementele de concepții politice, de drept, de artă, dar se păstrează și în Constantinopol, unde patriarhul nu este decît un continuator al împăraților bizantini de odinioară, purtînd ca o dovadă a rolului său vulturul bizantin pe piept și adunînd la serbările mari ale creștinătății nu numai toată lumea grecească de acolo, dar toată conștiința ortodoxă a popoarelor răsăritene. „Bizanțul nu este o împărăție grecească sau orientală, ci, în concepția sa fundamentală: împărăția romană, Basilea ton Romaion ... reclamînd cu mîndrie apartenența față de imperiul roman. S-au păstrat limba latină, școala de drept roman. Împărații s-au considerat împărați ai lumii întregi. S-a păstrat deci *dreptul roman*, mîndria tuturor împăraților bizantini, apoi *ortodoxia*, în jurul căreia se strînge arta și poezia. A primit *Orientalul*, Bizanțul fiind întors astfel cu fața către Asia, fără a se rupe de Apus. Împăratul era, în esență, sacru. Bizanțul s-a putut instăpîni pe noi nu prin caracterul său grec și nici din devoțiunea noastră pentru ortodoxie, ci prin ctitoria romană rămasă în instinctul claselor populare ale noastre, care ele au creat domnia, noi ne recunoaștem în baza romană a lui”.

- 94 *Etudes byzantines*. Bucarest. Imp. „Datina Românească” (Institut d’études byzantines). 24 × 17 — II 189190.

~Vol. I, 1939, 354 p.: I. Notes d’un historien relatives aux événements des Balcans (1914). II. Formes byzantines et réalités balcaniques. III. Relations entre l’Orient et l’Occident. IV. Y-a-t-il eu un moyen-âge byzantin? V. L’homme byzantin. VI. Byzance en Occident. VII. Les Balcans et l’empire byzantin. Vol. retipărit în același an (2 f. 344 p). II 394 898.

~Vol. II, 1940, 451 p.: I. L’avenir des études byzantines. II. Une nouvelle histoire de l’Empire byzantin: J. Bury, *The Eastern Roman Empire* (717—1453). III. La littérature byzantine. IV. Interpénétration de l’Orient et de l’Occident au moyen-âge. V. Quelques observations sur l’histoire de Byzance. VI. La vie de province dans l’Empire byzantin. VII. Origine et développement de l’idée nationale surtout dans le monde oriental. VIII. Le Danube d’Empire. IX. Les Balcans et l’Empire byzantin. X. Les origines de l’iconoclasm. XI. Le „nouvel hellénisme” et l’iconoclasm. XII. La survivance byzantine dans les pays roumains. XIII. Latins et Grecs d’Orient et l’établissement des Turcs en Europe. XIV. Du nouveau sur l’usurpation d’Andronique IV. Paléologue. XV. Par rapport à l’union entre Grec et Latin à Florence. XVI. Ramón Muntaner et l’empire byzantin. XVII. Le village byzantin. ● Vol. a fost alcătuit din art. publicate de N.I. între 1914 și 1939, ca un omagiu adus

Congresului de bizantinologie ținut la Alger în 1939; vol. se plasează „comme des prolégomènes à notre *Histoire de la vie byzantine*”.

- 95 Vatatzès, Basile. *Persica: Histoire de Chah-Nadir*, publiée par N. Iorga. Bucarest. Imp. „Datina Românească”, 1939, XXV + 312 p. + 2 pl. (Institut d'études byzantines). 24 × 16—5 — II 154541.
Lucrarea a fost descoperită în bibl. de la Cotnari.

- 96 *Sinteza bizantină*. Conferințe și articole despre civilizația bizantină. Texte alese, traducere, prefață de Dan Zamfirescu. București. Combinatul „Casa Sfinței”, 1972, LXX + 281 p. (Biblioteca pentru toți, 685). 16.5 × 10.5 — I 564989.

Ce e Bizanțul. Să definim „Bizanțul”. Omul bizantin. Literatura bizantină — sensul, perioadele, însemnătatea. Bizanțul în Occident. Bizanțul după Bizanț. Considerații generale. Viitorul studiilor bizantine. Cuvîntare la ședința inaugurală a primului Congres internațional de studii bizantine, București, aprilie 1924. Un congres la București. Medalioane de istorie literară bizantină. Istoricii. Problemele artei bizantine și arta sud-estului european. Elementul bizantin în arta românească și elementul românesc în arta bizantină.

6. CRUCIADELE

- 97 *Brève Histoire des Croisades et de leurs fondations en Terre Sainte*. Paris. Ed. „J. Gamber”. Impr. „Centrale de l'ouest, 1924. XIX + 195 p. 19 × 12 — I 73813.

Introducerea cuprinde prezentarea bibliografică, începînd cu Benoit Accoltus (1415—66) și se continuă prin: Jacques Bongars, Du change, P. L. Maimbourg, abatele Mably, S. St. Michaud, Chateaubriand, Y. Y. Fr. Poujoulat, von Sybel, Guillaume de Tyr, Pierre Toudebodou, Guibert de Nogent, Wilken, Kugler, P. Riant, Louis Mas Latrie, M. Hagenmeyer, Reinhold Röhrich, Meissner, Louis Bréhier. Cuprins: Facteurs déterminant les croisades: Pèlerinages; guerre sainte d'Occident; Aventuriers Varègues et Normands en Orient; L'attaque normande contre l'Empire byzantin. La première croisade jusqu'aux combats contre les Turcs. Les premiers temps du royaume de Jérusalem. La succession du royaume de David. Impériaux byzantins et musulmans. Impérialisme germanique dans l'Orient de croisade. Querelles locales et convoitises impériales. Efforts romantiques de délivrance.

- 98 *Notes et extraits pour servir à l'histoire des croisades au XV-e siècle*. Paris. Ed. „Ernest Leroux”. Imp. „R. Marcherson”. 24.5 × 16.5 — II 101639. Primele 3 vol. s-au tipărit mai întîi în „*Revue de l'Orient latin*”, condusă de Charles Kohler.

~ Vol. I, 1899, 581 p., cuprinde doc. privind *colonia genoveză* din Caffa — Crimeea, din Pera și Famagusta — Cipru, toate aflîndu-se în arh. de stat din Genova. Primele se referă la socotelile, administrația internă, comerț, legături politice externe ale coloniei din Caffa între anii 1374—1375, 1378—1382, 1410—1411, 1420—1426, 1441—1442 și 1446—1447. Urmează relațiile politice ale coloniei din Pera cu vecinii între anii 1390—1392 și 1402—1403 și se continuă cu socotelile coloniei din Famagusta pe 1391, 1407, 1435, 1437, 1442—1443 și 1448—1449. Dar cele mai multe doc. și extrase, aflate între p. 96—581 ale lucrării, se referă la luptele venețienilor, genovezilor și altor popoare creștine cu turcii între 1400 și 1434. Materialul a fost adunat din

arh. venețiene, genoveze, ragusane. ~ Vol. II, 1899, IX + 597[—599] p., este alcătuit din doc. aflate în arh. din Vatican, Neapole, Florența, Viena și Ragusa, din anii 1395—1453 și au un caracter politic (p. 59—528). Continuă socotelile de la „Camera apostolică” din 1418—1421 și 1431—1455. Din Florența: socotelile „des Camarlinghi” pe 1396—1397, 1398, 1399, 1439—1440, precum și socotelile regelui Alfons de Neapole din 1432—1438, 1450—1453, 1456—1457. Vol. se încheie cu descrierea făcută campaniei lui Timurleng în Siria, de negustorul francez Bertrand Mignanelli de Siena. De doc. ragusane se ocupase și C. J. Jireček, numai că N. I. le publică în întregime. ~ Vol. III, 1902, 394 p., este alcătuit din două părți: doc. politice, 1436—1453, și „tratate, apocrife, lamentații, proiecte și exortațiuni”. Tratatele (5) aparțin lui Poggio Bruciolini (Bibl. „Ambrosiana” din Milano), Henri de Sommern (Bibl. regală din La Haye), Nicolae Sagundino de Negroponte („Ambrosiana”), tot Sagundino (Bibl. regală din München) și Paul Petriboni (Bibl. „Laurențiana” din Florența). Apocrife: Scrisoarea lui Nicodemus din ordinul Ospitalierilor din Ierusalim, 1445 (Bibl. Jagelonilor din Cracovia), scrisoarea din 1449 a lui Ieronimus de Monte Carmelo (Bibl. Univ. din Leipzig) și tot din aceeași bibl. scrisoarea din 1454 a lui Simon, frate al Ordinului Sf. Francisc. Lamentațiile, în nr. de 7, deplâng căderea Constantinopolului la 1453, aflate la: München, Veneția și Florența. ~ Vol. IV (1453—1476), București, 1915, VI + 379 p. I. Materiale pînă la 1453, în nr. de 30; II. 304 acte relative la 1453. Adunate din arhiv. orașelor: Ragusa, Veneția, Genova, Milano, Florența, Roma, Ferrara, Ancona, Modena, Viena, Innsbruck, Königsberg, Dresda, Nürnberg, München și Leipzig. ~ Vol. V (1476—1500), 1915, 349[—351] p. Din aceleași bibl. și arh. sînt adunate 349 de „note și extrase” dintre 1453 și 1500. ~ Vol. VI (1501—1543), 1916, 217[—219] p. Din aceleași arh. se publică 228 de acte. Ultimele vol. sînt editate de Acad. Română, fondul Adina Știrbey și tipărite la Vălenii de Munte. Tip. „Neamul Românesc”. În prefața vol. IV, scrisă la 16 apr. 1915, autorul mărturisește că materialele din primele 3 vol. urmau a-i servi pentru un studiu asupra proiectelor de cruciade din sec. XII împotriva turcilor stabiliți în Europa pentru a întemeia și domina un Bizanț musulman. Opera aceasta nu a mai fost scrisă, în schimb materialul stă la baza studiului său în 5 vol. închinat *Istoriei Imperiului otoman*. ● În jurul tipăririi primelor 3 vol. s-a purtat o bogată corespondență cu Charles Kohler, editorul lucrării. Colaborarea lui N. I. cu Ch. Kohler, prin *Revue de l'Orient latin*, a început cu *Un projet relatif à la conquête de Jérusalem 1609*. Vezi: Barbu Theodorescu, *Scrisori către Nicolae Iorga*, I, 1890—1901, București, 1972, p. 471—492.

- 99 *Une collection de lettres de Philippe de Maizières* (Notice sur le ms. 499 de la bibl. de l'Arsenal). Paris. Ed. Nogent-le-Rotrou, Impr. „Daupley-Gouverneur”, 1892, 36 p. (Extrait de la *Revue historique*, tome XLIX, 1892). 24 × 16 — II 101575.

Primul art. despre eroul tezei sale de diplomă susținută la l'École pratique des Etudes de la Paris. Cuprinde 19 scrisori (1364—1372); descrierea ms. nr. 499.

- 100 *Un projet relatif à la conquête de Jérusalem 1609*. Paris. Imp. „R. Marchesson”, 1895. 7 p. (Extrait de la *Revue de l'Orient latin*, t. II (1894), n-o 2.). 25 × 16 — II 101661.

Proiect scris la Cairo de I. F. Minotto și trimis lui Henric al IV-lea.

- 101 *Une lettre apocryphe sur la bataille de Smyrne (1346)*. Paris. Impr. „R. Marchesson”, 1895. 5 p. (Extrait de la *Revue de l'Orient latin*, t. III 1895). 25 × 16 — II 101658.

- 102 *Un auteur de projets de Croisades : Antoine Marini*. Paris. Imp. „R. Marchesson“, 1896, p. 445—457. (Extrait de la *Revue de l'Orient latin*, IV, 1896). 25 × 16 — II 101660.
Antonio Marini, aventurier italian, 1445—1468.

- 103 *Philippe de Mézières 1327—1405 et la croisade au XIV-e siècle*. Paris, Ed. „Emile Bouillon“. Impr. „Durand“, 1896, XXXVI + 555 [—557] p. (Bibliothèque de l'École des Hautes Etudes. Publiée sous les auspices du Ministère de l'Instruction publique. Sciences-Philologiques et Historiques. Cent-dixième fascicule). 24 × 16 — II 49905.

Lucrarea se deschide prin următorul referat: „Sur l'avis de M. Charles Bémont, maître de conférences d'histoire, et MM A. Longnon et J. Roy, commissaires responsables, le présent mémoire a valu à M. Nicolas Jorga le titre d'*élève diplômé de la section d'histoire et de philologie de l'École pratique des Hautes Etudes*“.

Paris, le 25 juin 1893

Le directeur de la conférence,
Ch. Bémont

Le président de la section
G. Paris

Les commissaires responsables,
F. Roy, A. Longnon

Cartea este dedicată: „A monsieur Gabriel Monod, hommage reconnaissant“. Urmează, pe o p. separată, explicarea modului de întocmire a studiului, care a fost alcătuit în cea mai mare parte la Paris, cu sprijinul unor prof. bibliotecari și arhiviști. Gaston Paris a adus numeroase modificări în primul cap.: „Famille de Mézières“. Siméon Luce i-a dat „sfaturi“ și indicații bibliografice. Viard, E. Legrand, Funck Brentano și H. Moranville i-au semnalat numeroase materiale arhivistice. Aceștia sînt cărturarii parizieni, cărora N. I. a crezut de cuviință să le aducă mulțumirile sale. Urmează apoi enumerarea bibl., arh. și conducătorilor acestora, la care a apelat spre a-și definitivă studiul: arh. și bibl. din Roma, Genova, Milano, Ferrara, Bologna, Torino, Modena, Florența apoi din Berlin, München, Dresda, Leipzig, Hamburg, British Museum, Bodleiana, „Public Record Office“ din Londra, Viena și, în sfîrșit, Bruxelles. În continuare apar numele cărturarilor: Vittorio Lazzarini, L. Dorez, A. Molinier, Ulysse Robert. „Je leur en exprime publiquement ma reconnaissance.“ Studiul a fost terminat în aug. 1892. De la această dată, N. I. și-a concentrat toate eforturile pentru teza de doctorat susținută la Univ. din Leipzig. Totuși, pînă în 1896, data apariției acestei teze de la Paris, nu a conținut să-și completeze și desăvîrșească opera. Astfel, J. Roy, prof. său, corecta — la 22 febr. 1895 — unele date bibliografice „que vous avez oubliés“ din Bibl. Națională din Paris. La 26 ian. 1895, Ulysse Robert îi trimitea textul cronicii lui Dardel. În sfîrșit, la 20 febr. 1896 cartea se afla în librării. Corespondența privind alcătuirea și tipărirea acestei lucrări, în vol. Barbu Theodorescu, *Scrisori către N. Iorga 1892*, p. 405—450. ● C u p r i n s : I. Famille de Mézières. Naissance de Philippe. Sa jeunesse. Son voyage en Orient. La croisade au XIV-e siècle. Expédition d'Humbert. II. Premières armes de Philippe. Voyages en Orient et création de l'ordre de la Passion. Mézières en Chypre. Hugues IV. Voyage en Occident. Mézières en Occident. Dernières années du règne de Hugues IV. Avènement de Pierre I-er. Voyage de Pierre I-er en Occident. La croisade de 1362. Mézières à Avignon. Efforts du pape pour la croisade (1363—1364). Activité du légat et de Philippe de Mézières. Guerres en Chypre. Prise d'Alexandrie. Efforts du pape en 1366. Expéditions d'Amédée de Savoie et de Louis de Hongrie. Derniers

combats de Pierre I. Son voyage en Occident et son assassinat. Philippe de Mézières à la cour de Charles V. Mézières aux Célestins. Son activité littéraire jusqu'en 1397. Epistre lamentable. Derniers jours de Mézières. Sa mort. *Philippe de Mézières (1327—1405)*. Variorum Reprints. London, 1973, XIII—XXXV + 557 p. (Réimpression...). 24 × 16.
Vol. are o introducere de Mihail Berza.

- 104 *Choses d'Orient et de Roumanie...* Bucarest. Tip. Lupta, 1924. 92[—95] p. 21 × 14 — II 79403.
La p. 36—41: *Croisade latine et byzantine dans le sud-est de l'Europe*.
- 105 *Quelques observations sur les rapports entre le monde oriental et les croisés*. Paris. 1925. p. 259—274 (Mélanges d'histoire du Moyen-Âge offerts à M. Ferdinand Lot). 25 × 16 — II 109010.
Oriental traversat, cucerit, a influențat pe cuceritori, pe cavaleri. Influențe reciproce.
- 106 Wavrin, Jean de. *La Campagne des croisés sur le Danube (1445)* (Extrait des „Anciennes Chroniques d'Angleterre”). Nouvelles édition. Paris. Ed. „J. Gamber”. Imp. „Datina Românească”, 1927, 92 p. 24 × 16.5 — II 89656.
Cronica lui Wavrin și românii. *Buletinul Comisiei istorice a României*, 1927, p. 57—148.
Teohari Antonescu a publicat mai întâi un art. asupra acestei cronici în *Arhiva Societății științifice și literare din Iași*, iar acum N. I. tipărește în întregime părțile care privesc istoria românilor de la jumătatea sec. XV, și anume luptele cu turcii.
- 107 *Les Narrateurs de la première croisade*. Paris. Ed. „J. Gamber”. Imp. „Datina Românească”, 1928, 93 p. 25 × 17 — II 92070.
Les Narrateurs de la première croisade. *Revue historique du sud-est européen*, 1928, p. 1—31; 105—133; 185—213.
Raymond d'Agiles; Albert „Aquensis”; Raoul de Caen; Foucher de Chartres; Tudebode; Robert le Moine; Baudry de Dôle; Guibert de Nogent.

7. IMPERIUL OTOMAN

- 108 *Geschichte des Osmanischen Reiches nach den Quellen dargestellt*. Gotha. Ed. „Friedrich Andreas Perthes” (Geschichte der Europäischen Staaten. Herausgegeben von A.H.L. Heeren, F. A. Ukert, W. v. Giesebrecht und K. Lamprecht. Siebenunddreissigstes Werk). 22 × 14 — II 9000.
Erster Band (Bis 1451), 1908, XX + 486 p. Inhalt: *Erstes Buch. Alte Geschichte der türkischen Stämme und Staatsbildungen*: 1. Vorislamitisches Zeitalter. 2. Erste islamische Zeiten. 3. Vorbereitung der Seldschuken herrschaft. 4. Bildung der seldschukischen Macht in Persien und Anerkennung derselben durch den Kalifen. 5. Erste Kämpfe mit den Römern. 6. Zerstückelung des Seldschukenreiches. 7. Der seldschukischen Staat in Kleinasien. 8. Der Seldschukenstaat und die Kreuzzüge. 9. Letzte seldschukische Zeiten. *Zweites Buch. Bildung des osmanischen Staates*. 1. Osman und sein Geschlecht. Bildung eines osmanischen Stammes und eines abgesonderten osmanischen Gebietes. 2. Ansiedlung der Türken in Europa und erste Eroberungen des Sultan Murad. 3. Erste zusammenstöße der europäischen Türken mit den lateinischen Mächten (1366—1369). 4. Der serbische Kampf gegen die osmanische Eroberung. 5. Die kaiserliche Laussbahn Sultan Bajesids I. 6. Der

Kampf um Kleinasien. 7. Der Kampf um die Einheit des osmanischen Reiches. 8. Der Kampf um die Wiederherstellung der alten grenzen Bajesids (1413—1441). 9. Letzte osmanische Kriege mit den verbündeten Lateinern und Christen des ostens. 10. Kulturverhältnisse in der ersten Ära des osmanischen Reiches. În prefață N.I. se oprește asupra lucrărilor lui Hammer și Zinkeisen, depășite ca plan, concepție, izvoare. Se înalătură legendele, anecdotele, întreaga literatură de mister a Orientului, cu viața de harem, cu „o mie și una de nopți“, cu „Lettres persanes“, care au minimalizat viața puternicului imperiu. Istoria Imperiului otoman nu este tratată numai în limitele unei istorii naționale, ci ca un capitol însemnat și de mare strălucire al istoriei universale. Mai mult, N.I. vede în Imperiul otoman continuarea, sub multe aspecte, a Imperiului bizantin. Totodată, lucrarea lui N.I. cuprinde și o bună parte din istoria statelor balcanice, precum și a poporului român. ●

Zweiter Band (Bis 1538), 1909, XVII + 453 p. *Inhalt Erstes Buch. Bildung des osmanischen Kaiserreiches durch Mohammed II*: 1. Eroberung Konstantinopels. 2. Die nächsten Folgen der Eroberung Konstantinopels. 3. Erste Kämpfe Mohammeds II an der Donau, gegen Serben und Ungarn. Eroberungen im Archipelagus. 4. Die belagerung von Belgrad und die Kämpfe an der Donau. 5. Abrundung des Reiches in Europa und Asien unter Mohammed II. 6. Serbische Wirren. Annexion Bosniens. Kämpfe Mohammeds an der Donau mit Rumänen und Ungarn. 7. Wiederbelebung der Kreuzzugs-idee. Vereinter Kampf der Christen gegen Mohammed II. Die Kriege Mohammeds II in Asien. Seine letzten europäischen Eroberungszüge. 9. Mittel und Ziele des Reichs unter Sultan Mohammed II. *Zweiter Buch. Festsetzung der endgültigen Grenzen des osmanischen Kaiserreiches von Bajesid II bis unter Soliman II*: 1. Periode der Ruhe nach den Stürmen der Eroberung Bajesids II. Seine Einsetzung. Kampf mit seinem Bruder Dschem und dessen Schicksal. 2. Reichspolitik unter Bajesid II. Asiatische Verhältnisse. 3. Bajesids II Reichspolitik an der Donau. 4. Die Türken in Albanien, den umliegenden slawischen Ländern und im Morea unter Sultan Bajesids II. 5. Hof und Herr Sultan Bajesids. Seine Ersetzung durch seinen aufständischen Sohn Selim und sein Tod. 6. Sultan Selim Politik in Europa. 7. Eroberungen Selims in Asien: Sieg über den Schach und den Saudan Besetzung Syriens und Agyptens. 8. Sultan Solimans II. Jugend. Seine Wesire und Günstlinge. Asiatische Kriege. 9. Solimans Feldzüge in Europa. Beziehungen zu Venedig. Eroberung von Rhodos. Kreuzzugsgedanken und Kreuzzugstaten. Krieg mit Venedig und Eroberungen in Archipelagus. 10. Vernichtung des Königreichs Ungarn durch Soliman II. Unterwerfung der Moldau. 11. Osmanisches Leben unter der Regierung des jungen Soliman II. ●

Dritter Band (Bis 1640), 1910, XX + 479 p. *Erstes Buch. Die Kaiserliche Politik Solimans II*: 1. Bildung der Türkischen Provinz Ungarn. 2. Die türkische Provinz Ungarn. 3. Weltstellung des osmanischen Reiches unter Soliman, sein Verhältnis zu den europäischen Mächten. Besondere Beziehungen zu Frankreich, Spanien und Venedig; ferner zu Polen und Moskau. 4. Asiatische Verhältnisse in den späteren Jahren der Regierung Solimans. Streit um die Thronfolge zwischen dessen Söhnen. Persische Wirren. *Zweites Buch. Verfall des osmanischen Hauses und der leitenden Renegatenklasse*: 1. Sultan Selim II. Seine Persönlichkeit und seine Umgebung. Beziehungen zu den westlichen Mächten. Zyprischer Krieg. Schlacht von Lepanto. 2. Ursachen des Verfalls. Erste Zeichen desselben bis zum neuen ungarischen Kriege. Untätige Sultane: Selim II und Murad III. Günstlinge und Weiberregiment. Neue Renegaten. 3. Einfluss der unterworfenen Völker (Franken, Armenien, Juden, Griechen) auf die Leitung

des Reiches. 4. Verfall des türkischen Heeres unter des Sultanen Selim II und Murad III. 5. Das osmanische Heer im Kriege mit Persien. 6. Beziehungen zu Venedig, Frankreich, Spanien, Polen und Österreich. Anzufriedenheit und Verschwörungen der christlichen Untertanen. Neue Kreuzzugsprojekte. 7. Neuer Krieg mit den Hause Österreich. Abfall Siebenbürgens, der Moldau und Walachei. 8. Weiter Verhandlungen mit den Kaiserlichen über den Inhalt des eben geschlossenen Friedens. 9. Polnische Wirren und Kriegszüge gegen Polen. 10. Beziehungen zu den westlichen Mächten. Verfall der osmanischen Seemacht. *Drittes Buch. Tiefste Erniedrigung der Dynastie Osmans und die von Murad IV versuchte Reaktion*: 1. Die Sultane der Periode von 1595 bis 1640. Günstlinge Leitende Klasse. Priesterliche Klasse. Heer. Asiatische Unruhen. Krieg gegen Persien. 2. Persönliche Herrschaft Sultan Murads IV und Wiederherstellung der Ordnung. Tätigkeit Sultan Murads im Innern Persischer Krieg. ● *Vierter Band (Bis 1774)*, 1911, XVIII + 512 p. *Erstes Buch. Zeitalter der neuen Offensivkriege. Die Grosswesirendynastie der Köprilis*: 1. Zustände an der nördlichen bis 1648. Offensivkriege des osmanischen Reiches in Europa. Die Ära der Köprilis, 1640. Siebenbürgische Politik. Handel mit den Kosaken. 2. Ursachen der kretischen Kriegen. Griechische Angelegenheiten in osmanischen Reiches. Der von Cyril Lukaris geführte Religionskampf. 3. Kretischer Krieg. Erste Periode (bis 1656). Kampf zwischen der Armee und der Hofpartei. Erneuerung Sultan Ibrahim. Innere Wirren bis zur Einsetzung Mohammed Köprilis als Grafswesir. 4. Verhältnisse an der Donaugrenze. Politik des zweiten Rakoczy. Fortsetzung des venezianischen Kriegen bis zum Tode Mohammed Köprilis (1661). 5. Achmed Köprilis Krieg mit den kaiserlichen und Polen. Fortsetzung des venezianischen Kriegen. Türkisch-venezianischer Frieden. 6. Innere Zustände des Reiches. Krieg gegen Polen und Moskowiter. 7. Tod Achmed Köprilis. Seine politische Erbschaft. Politische, militärische und finanzielle Zustände. Wesir Kara-Mustafa. Krieg gegen die Kosaken und gegen den Zaren. 8. Neuer ungarischer Krieg. Belagerung von Wien Rückerobung Ungarns durch die Kaiserlichen. 9. Innere Umwälzungen. Die Sultane Soliman III und Achmed II. Offensive des Sultans Mustafa II. Handelsinteressen der westlichen Mächte. Diplomatische Phase des Kriegen zwischen den Türken und der christlichen Liga. Frieden von Carlowitz (1699). *Zweites Buch. Verjüngung des Reiches durch das Aufkommen der aus Türken gebildeten Gelehrtenklasse der Efendis und neue siegreiche Kriege*: 1. Die Folgen des Karlowitzer Friedens. Russische Umtriebe. Die neue osmanische Diplomatie der Fanarioten. ● Alexander Maurokordatos. Karl XII als Gast der Sultans an der Krieg am Pruth (1711). 2. Die Schreckensherrschaft des Grosswesirs Dschin-Ali und die Wiedereroberung Moreas. 3. Neuer Kriege mit dem Kaiser. Siege Eugens von Savoyen. Frieden von Passarowitz und Verlust des Banats. 4. Innere Veränderungen. Die Klasse der gelehrten Efendis, der Gesandten und Konsuln und die Beziehungen zu den christlichen Mächten. 5. Asiatische Verhältnisse. Krieg mit Persien. 6. Die Revolution des Jahres 1730. Enthronung Achmeds III. Die Verwaltung des Kislär-Agas. Der Krieg mit Österreich und Russland. Der Friede von Belgrad (1739). Die zwanzigjährige Friedenspolitik der Pforte in Europa unter der volkstümlichen Verwaltung der Efendis. Neue persische Wirren. 8. Zustand der Provinzen. Das neue Heer und Kütschük-Kainardschi (1774). *Lucrarea a fost revizuită stilistic (Stilrevision) de Konrad Richter, „meinem Kollegen und Freunde“*. ● *Fünfter Band (Bis 1912)*, 1913, XX + 633 p. *Erstes Buch. Kriege um die Teilung des osmanischen Reiches*: 1. Folgen des Vertrags von 1774. Provinzenverluste und innere Anarchie. Die Krimfrage. 2. Präliminarien des neuen Kriegen

mit Russland und Österreich Heereszustand. 3. Der Krieg mit Russland und Österreich (1787—1792). Anfang der Regierung Selim III. 4. Das osmanische Reich im Zeitalter der Französischen Revolution. Die polnische Frage. Selbstständiges Leben der Provinzen. Paswan-Oglu und Ali-Pascha. Der Einfall Bonapartes in Ägypt und der Scheinkrieg mit Frankreich. 5. Unglücklicher Kampf Sultan Selim gegen die fortschreitende Anarchie im Reiche. Verwicklung mit Russland Fall Selims; sein Nachfolger Mustafa IV. Thronbesteigung Sultan Mahmuds II. Teilungspläne und Kampf gegen die Russen bis zum Frieden von Bukarest (1812). *Zweites Buch. Kämpfe für Reform und Einheit des Reiches*: 1. Kampf Sultan Mahmuds gegen die unabhängigen Provinzverwalter bis zum Ausstände der Griechen (1812—1821). 2. Kampf Sultan Mahmuds gegen die Griechen und Einführung der Reformen nach westlichen Muster. Kampf der Griechen für die Wiederherstellung des hellenischen Vaterlandes. Einmischung der westlichen Mächte. 3. Folgen der griechischen Ausstandes: von der Vernichtung der Janitscharen bis zum Friedensschlusse mit Russland (1829). 4. Das ägyptische Problem. Erster Kampf mit Mehemmed-Ali um den Besitz Syrien und das weitere Bestehen der osmanischen Dynastie. *Drittes Buch. Lösung der militärischen Nationalität vom osmanischen Staatskörper*: 1. Russische Umtriebe von der Schliessung des Meerengenvertrags bis zum Krimkriege (1841—1853). 2. Innere Zustände in der neuen Türkei des „Tanzimats vor den Krimkriege. 3. Der Krimkrieg und seine Folge (1853—1856). 4. Kampf um die rumänische Union und die Losreissung der Fürstentümer (1856—1862). 5. Versuche eine europäische Türkei nach französischen Muster zu bilden. Hindernisse oder religiöse Gegensatz zwischen Christen und Moslems, das Erwachen der christlichen Stämme, die Finanznot und das langsame wirtschaftliche Vordringen der Westländer. 6. Der Rüssisch-Türkische Krieg 1877—1878 und seine Folgen. 6. Die Türkei Abdul-Hamids nach dem Berliner Vertrag. Die Revolution. Neue Zeiten und alte Sitten. ● Inițiativa întocmirii unei istorii a Imperiului otoman de către N. I. nu aparține lui Karl Lamprecht, așa cum s-a afirmat pe baza corespondenței celor doi savanți, păstrată la B.A.R., datînd din 1905—1912. Din scrisoarea lui Ch. Kohler cu data de 26 ian. 1901 rezultă că N. I. a încercat atunci să tipărească studiul său, dar a fost refuzat, fiind prea mare și nevendabil: „Sitôt votre carte du 19 janv. reçue, je suis allé de nouveau trouver Leroux, avec la conviction que votre affaire allait se décider favorablement. Mais autant il m'avait paru bien disposé la première fois, autant il s'est montré refractaire dans ce second entretien ... Evidemment la perspective de 4 à 6 vol. l'a un peu effrayé, et il eût mieux valu ne pas lui parler tout de suite de *L' Histoire de l' empire ottoman*. Son argument est celui-ci: je ne puis m'engager dans une publication de cette importance avant d'en avoir vu le manuscrit, sinon achevé, du moins très avancé. A mon avis, ce que vous avez de mieux à faire c'est de rédiger votre *Epilogue des croisades*. Quand il sera terminé, on le lui proposera de nouveau. S'il fait la mauvaise tête, on le portera chez son concurrent Maison Neuve ou chez Picard“ (Barbu Theodorescu, *Scrisori către Nicolae Iorga*, p. 487). Iar editorul francez Ernest Leroux îi scria cele ce urmează la 22 ian. 1901: „L'Épilogue des Croisades dont m'avait parlé M. Kohler n'est en réalité qu'une petite partie de votre grand travail qui sera une magistrale *Histoire de l'Empire ottoman* et qui formera 5 volumes de 500 pages. Je n'ose prendre un engagement pour un ouvrage de cette importance, dont la rédaction est encore à faire ... S'il s'agissait d'un volume de 300 pages, je passerais outre, mais pour un ouvrage qui durera un certain nombre d'années je n'ose pas“ (*Ibidem*, p. 493).

Yorga, *Osmanlitariki. Cilt II (1774—1912)*. Cevirev: B. Siki Baykal. Ankara, Güney Matbaacılık ve gazetecilik T.A.O., 1948, 69 p. (Ankara Üniversitesi Yayınları: 16 Bilim Kitapları Serisi: 7). 25 × 18 — II 518025.

Reprezintă trad. vol. V din *Istoria Imperiului otoman*, în lb. turcă, făcută de B. Siki Baykal.

Deși această trad. s-a tipărit abia în 1948, ea era gata încă din 1913, după cum afirmă N. I.: „Le dernier volume[...] qui a eu l'honneur d'une traduction partielle en langue turque“ (*Quelques mots sur les relations entre les Roumains et le peuple turc*, București, 1914, p. 20).

- 409 *Storia del Soggiorno di Carol XII in Turchia scritta dal suo primo interprete Alessandro Amira*. București. Imp. „I. V. Socec“, 1905, 98 p. 24 × 16 — II 101573. Vezi nr. 319.
- 410 *Latins et Grecs d'Orient et l'établissement des Turcs en Europe (1342—1362)*. Leipzig. Impr. „B. G. Teubner“, 1906. p. 179—222. (Byzantinische Zeitschrift unter Mitwirkung Zahlreicher Fachgenossen). 24.5 × 16 — II 151211.
- 411 *Prin Bulgaria la Constantinopol*, cu ilustrații de pictorul Stoica, București. Tip. „Minerva“, 1907. 282 + II p. 19 × 13 — I 6221.
Călătoria a fost făcută în vederea cercetării arh. turcești, operație necesară întocmirii *Istoriei Imperiului otoman*. Vezi nr. 1080.
- 412 *En grekisk Krönika am Karl XII: S. vistelse i Bender (Afenduli)*, Stockholm. 1912 p. 192—205. 22 × 15 — II 27634.
Cronica grecească a lui Afenduli, referitor la Carol XII.
- 413 *Les causes de la catastrophe de l'Empire ottoman*. Conférence faite le 11 novembre à Belgrad. Vălenii de Munte. Impr. „Neamul Românesc“, 1913, 20 p. 20 × 13 — II 33842.
Cauzele catastrofei Imperiului otoman. *Minerva*, 1913, 4—5 decembrie.
- 414 *Auf- und Niedergang des türkischen Herrschaftsgebiets in Europa*. [Gotha]. 1913. 4 p. + 1 h. (Extras din *Globus*). 27 × 23 — II 31152.
- 415 *Cronique de l'expédition des Turcs en Morée 1715 attribuée à Constantin Dioketes [...]* *Cronica expediției turcilor în Moreea 1715 atribuită lui Constantin Diichiti*. București. Tip. „I. V. Socec“, 1913, XIV + 228 p. (Comisia istorică a României). 23 × 16 — II 33218.
Cronica este prezentată în românește și în franceză. Autorul cronicii, Constantin Diichiti, e un grec, vâtaf de aprozi la Constantin Vodă. Cronica se păstrează în „trei manuscrise la Academia Română“. Ms. 2 l-a tipărit Kogălniceanu, „în general bine“, în *Arhiva românească*. N. I. tipărește textul ms. 1 cu adaosuri și schimbări pe baza confruntării lui cu celelalte versiuni.
- 416 *Orsakerna till det Ottomanska Rikets Utträngande ur Europa*. Stockholm, 1913, p. 253—262 (Svensk Tidskrift Särtryck). 22 × 16 — II 33332.
- 417 *Privilegiul lui Mohammed al II-lea pentru Pera (1 iunie 1853)*. Ședința de la 5 aprilie. București. Tip. „Carol Göbl“, 1913, 24 p. + 2 pl. (Academia Română. Analele Academiei. Seria II. Tom. XXXVI. Memoriile secțiunii istorice, 3). 27 × 21 — II 37445.
Le Privilege de Mohamed II pour la ville de Pera (1-er juin 1453). Académie Roumaine. *Bulletin de la section historique*, 1914, p. 11—32.

- 118 *Quelques mots sur les relations entre les Roumains et le peuple turc.* Conférence faite aux hôtes universitaires turcs à l'Université de Bucarest, le 6/19 mai 1914. Bucarest. Impr. „Minerva“, 1914, 24 p. 17 × 9.5 — I 37866.
Istoria Imperiului otoman, terminată de N. I. în aug. 1912, a contribuit la reluarea și întărirea relațiilor cu poporul și statul turc. Dovada o aflăm în această delegație a intelectualității și tineretului turc venită, în mod special, să aducă mulțumirile lor savantului român. Cu acest prilej, N. I. a ținut conf. menționată mai sus, în care rezumă raporturile turco-române începând din epoca lui Mircea. N. I. face un portret al lui Dimitrie Cantemir, apoi adaugă: „Le souvenir de Dimitrie Cantemir suffirait comme lien culturel inoubliable entre Turcs et Roumains. Nous avons essayé dernièrement de reprendre cette tradition en écrivant l'histoire de l'Empire d'après les sources nouvelles et selon l'esprit de notre époque“.
- 119 *Contributions catalannes à l'histoire byzantine.* Paris. Ed. „J. Gamber“, Impr. „Datina Românească“, 1927. 39 p. 24 × 17 — II 92090.
 Se referă la *Istoria romanică a lui Yakoub-tchélebi*, scrisă de un catalan anonim de la sfârșitul sec. XIV, privind epoca lui Murad I. Vezi și *Revue historique du sud-est européen*, 1927, p. 308—314.
- 120 *Une source négligée de la prise de Constantinople.* Communication faite au second Congrès d'études byzantines, à Belgrade. Bucarest. Impr. „Cultura Națională“, 1927. 70 p. (Extrait: Académie Roumaine. *Bulletin de la section historique*, Tome XIII). 25 × 17 — II 126646. Se referă la Codul grec al prințului Alexandru Ipsilanti, cod aflat la B.A.R. și care conține două descrieri ale unui anonim privind această temă.
- 121 *Cronicele turcești ca izvor pentru istoria românilor.* Ședința de la 15 iunie. București, Tip. „Cultura Națională“, 1928. 22 p. (Academia Română. Seria III. Tom. IX. Memoriile secțiunii istorice, 1). 24 × 17 — II 92141.
- 122 *Les rapports entre la Hollande et l'Empire ottoman au XVII-e siècle et au commencement du XVIII-e siècle.* Bucarest. Impr. „Datina Românească“, 1937, 13 p. (Extrait de la *Revue historique du sud-est européen*, n-os 10—12, 1937). 23 × 16 — II 151393.
 Despre Cornelis Haga și rolul lui în desfășurarea acestor raporturi. Mărturisirea lui Iorga cu privire la cunoașterea limbii olandeze: „Qu'il me soit permis de dire que j'ai appris, depuis des dizaines d'années, le hollandais et que je suis capable de lire cette langue qui a donné à la littérature générale des poètes comme ceux du commencement du XIX-e siècle, Helmers Bilderdijk et des romanciers, comme Van Lennep“.
- 123 *Un mare gînditor italian despre luptele din sud-estul Europei: Giambattista Vico.* Ședința de la 26 noiembrie 1937. București, Tip. „Cultura Națională“, 1937, 14 p. (Academia Română. Memoriile secțiunii istorice, 24. Seria III. Tom. XIX). 24.5 × 17.
 Se pune în lumină faptul că G. Vico a publicat biografia generalului italian Antonio Caraffa, ale căruia activitate și operă privesc istoria Imperiului otoman, implicit și istoria țărilor românești.
- 124 *Entre la Turquie moderne et les Empires chrétiens de récupération.* Bucarest. Impr. „Datina Românească“, 1938. 71 p. (Extrait de la *Revue historique du sud-est européen*, n-os 4—6 et 7—9, 1938). 24 × 16 — II 155014.
 Cuprinde următoarele studii: Vendramino Bianchi, *Istorica relazione della pace di Pasaroviz*; Antonio Matscheg, *Storia politica di Europa dal cominciare del regno di Maria Teresa allo scioglimento della convenzione di Kleinschnellendorf*,

Belluno, 1896; *Memoriile contelui Roger de Dumas*, publicate la Paris în 1912, cu privire la alianța ruso-austriacă contra Imperiului otoman în 1788—1791; H. Lemaire, *Histoire de l'Empire de Turquie depuis son origine jusqu'au 19 octobre 1821*, Paris, 1821; *Voyages du prince persan Mirza Aboul-Taleb-khan en Asie, en Afrique et en Europe*, Paris, 1819; Charles Hertz, *Constantinople et l'Égypte*, Paris, 1854; Baroana Durand de Fontmagne, *Un séjour à l'ambassade de France à Constantinople sous le second Empire*, Paris, 1902; Gabriel Charmes, *L'avenir de la Turquie. Le panislamisme*, Paris, 1883; Edwin Pears, *Forty years in Constantinople*, London, 1916; Gérard deerval, *Voyage en Orient*. Aceste prezentări de studii sînt însoțite de următoarea notiță, din care rezultă că N.I. se gîndea la o nouă ed. a lucrării sale asupra Imperiului otoman: „Sous ce titre nous donnons d'après des sources rares ou négligées des chapitres complémentaires à notre *Geschichte des osmanischen Reiches*. Il faut en considérer comme le premier étude, dans les Mémoires de l'Académie Roumaine (en roumain) (1937) sur les négociations pour la paix de Carlowitz (1699), d'après les Mémoires du général Caraffa, présentées par le grand penseur italien Vico“.

8. ISTORIA MODERNĂ ȘI CONTEMPORANĂ

125 *Essai de synthèse de l'histoire de l'humanité*. Vol. IV. *Époque contemporaine*. Paris, Ed. „J. Gamber“, Impr. „Floch“, 1928. 497 p. 25 × 17 — II 92009. Vezi nr. 24.

126 *Istoria lumii în vremurile mai nouă de la Ludovic al XIV-lea pînă astăzi*, povestită școlarilor din clasa a III-a a școlilor secundare. București. Ed. „Minerva“, 1907. 1 f. + 307 p. 20 × 13 — II 7993.

Istoria lumii în vremurile mai nouă de la Ludovic al XIV-lea pînă astăzi, povestită școlarilor din clasa a III-a a școlilor secundare. Ediția a II-a. Vălenii de Munte. Tip. „Neamul românesc“, 1911, 319 p. 20 × 13 — II 23997. *Istoria lumii în vremurile mai nouă de la Ludovic al XIV-lea pînă astăzi*, povestită școlarilor din clasa a III-a a școlilor secundare. Vălenii de Munte, Tip. „Neamul românesc“, 1913. 320 p. 20 × 13.

Istoria lumii în vremurile mai nouă de la Ludovic al XIV-lea pînă astăzi. Povestită școlarilor din clasa a III-a a școlilor secundare, cu adaosuri pentru clasa a VI-a. Ediția a IV-a. București, Ed. „Pavel Suru“, Tip. „Cultura Neamului Românesc“, 1919, 352 p. 21 × 13.5. — II 185829.

Cu il. luate după reproduceri artistice și după foto. (cîteva din ele după manualul francez al lui Blanchet).

„Către școlari. Cartea aceasta are ca scop să vă facă să înțelegeți viața care se desfășoară supt ochii voștri, în deosebite țări și de la deosebite popoare. În mijlocul vieții aceea veți trăi voi ca oameni, și trebuie să vă dați seama de dînsa, s-o puteți judeca. Altfel nu veți fi adevărați cetățeni, luminați și conștiinți de ce faceți. Însă înțelegerea rostului țărilor și popoarelor n-o puteți căpăta dacă nu știți de unde au pornit ele și cum au ajuns acolo unde sînt astăzi. De aceea ni se predă studiul istoriei. Din el mai învățați un lucru. Vedeți că, precum numai omul acela e fericit care trăiește din munca lui și iubește pe semenii săi, și, mai ales, pe acei din țara și neamul său, tot așa nu se alege bine decît de poporul acela care e alcătuit din oameni harnici, cumpătați, cu știință de carte, cari, în deplină înțelegere frățească și bună rînduială, lucrează cît ține viața lor. Munca este izvor de viață, lenea e o icoană a morții.

Buna înțelegere întărește, dihonnia slăbește. Cartea aceasta voi să nu vă căzniți a o învăța pe de rost, prosteste, ci să o cetiți cu înțelegere. Căci ea nu e alta decît o învățătură părintească, pe care am scris-o pentru voi ca și cum toți ați fi copiii mei". ● Cuprins: 1. Ludovic al XIV-lea și vremea lui: firea Regelui și cultura sprijinită de dînsul. Cele dintîi războaie purtate de el: întregirea hotarelor. 2. Războaiele din Europa pe vremea lui Ludovic al XIV-lea. 3. Războaiele din Răsărit împotriva turcilor. 4. Liga de la Augsburg. Schimbarea dinastiei engleze. Începerea erei constituționale. 5. Înălțarea Brandenburgului și încoronarea celui dintîi rege al Prusiei. 6. Decăderea Spaniei. 7. Războiul pentru moștenirea Spaniei. Moartea lui Ludovic al XIV-lea. 8. Țarul Petru cel Mare. Începutul lui Carol al XII-lea. 9. Carol al XII-lea în luptă cu Petru cel Mare. 10. Imperiul, Franța și Spania între 1715 și 1733. 11. Pacea de la Passarowitz. 12. Turcia și Austria. Pacea de la Belgrad. 13. Frederic cel Mare. 14. Războiul pentru moștenirea Austriei. 15. Cîtiva ani de pace în Europa. Cultura și literatura cea nouă franceză. 16. Coloniile engleze și franceze în America de Nord. 17. Războiul de 7 ani. 18. Amestecul Rusiei. Italia, Spania. Încheierea păcii. 19. Starea Angliei. Răscoala coloniilor din America de Nord. 20. Franța cea nouă a lui Ludovic al XVI-lea. Războiul cu Anglia pentru neatîrnarea coloniilor americane. 21. Decăderea Poloniei și creșterea Rusiei. 22. Ecaterina a II-a. 23. Întîia împărțire a Poloniei. 24. Pacea de la Kuciuk-Kainargi. Moartea lui Frederic cel Mare. 25. Războiul pentru împărțirea Turciei. 26. Pacea de la Siștov și Iași. A doua împărțire a Poloniei. 27. Izbucnirea Revoluției franceze. 28. Alcătuirea constituției franceze. 29. Republica se înființează în Franța. 30. Luptele Franciei cu Europa. 31. Napoleon Bonaparte. 32. Bonaparte în Egipt. 33. Napoleon se proclamă împărat. 34. Cum a cîrmuit Napoleon. 35. Războaiele cele mari ale lui Napoleon. 36. Luptele între ruși și turci. Răscoale sirbești. 37. Căderea lui Napoleon I. 38. Europa după căderea lui Napoleon. 39. Viața Europei de la tratatele din Viena: Sfînta Alianță. 40. Luptele liberalilor din țările europene împotriva suveranilor absoluți. 41. Revoluțiile europene din 1821. 42. Lupta pentru soarta Turciei sub Mahmud. 43. Desfacerea monarhiei Țărilor de Jos. Revoluția din Polonia. 44. Starea de lucruri din Anglia. 45—47. Revoluția de la 1848. 48. Napoleon al III-lea. 49. Politica externă a lui Napoleon al III-lea. 50. Amestecul Europei în războiul Crimeii și pacea de la Paris. 51. Războaiele pentru unitatea Italiei. 52. Scoaterea Austriei din Germania de către Prusia. 53. Sfrîștirea lui Napoleon al III-lea. Întemeierea imperiului german. 54. Vremurile de azi: emigrări și colonizări. 55. Producerea bogăției în vremea nouă. 56. Coloniile Statelor Europei nouă: Anglia. 57. Anglia de astăzi. Franța colonială și internă de astăzi. 58. Germania și Italia de astăzi. 59. Chestia naționalităților. Războiul de la 1877.

Istoria lumii în vremurile mai nouă de la Ludovic al XIV-lea pînă astăzi, povestită școlarilor din clasa a III-a a școlilor secundare. Cu adaosuri pentru cl. a VII-a. Ediția a V-a. București. Ed. „Pavel Suru”, 1924, 360 p. 20 × 13.

- 127 *Istoria modernă*. După note luate de la curs cu autorizațiunea domnului profesor N. Iorga de Hortensia Schachmann, 1904—05. București. 1905, 1922 p. 31 × 16 — II 423653.

De ce se învață istoria? Și în ce fel trebuie să se învețe? Întinderea și caracterele istoriei moderne și nouă. Împărțirile istoriei universale a evului modern. Europa la începutul epocii moderne: Anglia, Franța, Peninsula Iberică, Italia, Statele germane, țările scandinave în sec. XV; Europa răsăriteană, Peninsula Balcanică. Notă bibliografică. Războaiele italiene în prima lor

fază. Renașterea și Umanismul. Cauzele generale ale Renașterii. Renașterea literară și științifică, artistică. Transformările economice petrecute în Europa sec. XV. A doua perioadă a istoriei moderne. Stăpânirea lui Carol Quintul. Răspîndirea Reformei în Germania și în alte țări. Reacțiunea curții romane împotriva Reformei în prima jumătate a sec. XV. Reacțiunea catolică în a doua jumătate a sec. XV. Luptele religioase din Țările de Jos și din Franța. Henric al IV-lea. Supremația Franciei asupra Europei. Literatura și cultura europeană de la jumătatea sec. XV pînă la 1600. Războiul de 30 de ani. Situația diferitelor state europene după tratatul din Westfalia. Domnia lui Ludovic al XIV-lea. Situația apusului Europei între 1715 și 1730. Împrejurările din răsăritul Europei în cele dintîi decenii ale sec. XVIII. Izvoarele relative la istoria Angliei în această epocă. Principalele evenimente politice din apusul Europei între 1713 și 1740. Maria Teresa și Frederic al II-lea. Războiul de 7 ani. Evenimentele principale petrecute în centrul și apusul Europei între 1760 și 1790. Schimbările petrecute în răsăritul Europei de la 1760 pînă la Revoluția franceză. Politică de gospodărie bună, așa-zisă filantropică și filosofică a suveranilor luminați ai Europei din a doua jumătate a sec. XVIII.

- 128 *Istoria contemporană vorbită pentru ascultătorii de la Academia de Înalte Studii Comerciale și Industriale*. București. Ed. Academiei de Înalte Studii Comerciale și Industriale. Tip. „Datina Românească“, 24,5 × 17 — II 131867. ~ Vol. I, 1930, 220[—223] p. Cuprins: Sensul și cauzele revoluțiilor din sec. XVIII. Cele dintîi revoluții. Începuturile Revoluției franceze. Dezvoltarea Revoluției franceze. Imperiul. Culmea și sfîrșitul regimului napoleonian. Restaurația și alianțe „sfinte“. Restaurări și revoluții. Burghezia la lucru. Noile regimuri de muncă supt monarhi. Căderea noii monarhii napoleoniene. ~ Vol. II: *Factorii materiali ai epocii contemporane*, 1931, 205 p. Cuprins: Revoluția franceză și Geneva. Revoluția franceză și Țările de Jos. Factorii materiali în Franța de la 1789. Revoluția franceză și Parisul. Societatea europeană la 1789: Anglia. Factorii materiali în: Germania, Italia, Spania, Scandinavia. Provinciile austriece la sfîrșitul sec. XVIII. Polonia la sfîrșitul sec. XV. Rusia și Imperiul otoman la sfîrșitul sec. XVIII. Franța după Revoluție. Țările germane și Revoluția franceză. Polonia și Revoluția franceză. Rusia și Turcia față de Revoluția franceză. Factorii materiali ai revoluțiilor nouă: avocații. Factorii materiali ai revoluțiilor de la 1820—1821: conspiratorii. Revoluțiile din 1820—1821: factorul militar. Revoluțiile de la 1820—1821 și factorul popular. Revoluțiile de la 1830: intelectualii, gazeta, Parlamentul, conspiratorii. Factorii Revoluției franceze de la 1848. Factorii Revoluției de la 1848 în Europa. Regimul napoleonian în Franța și factorii lui. Factorul muncitoresc pe vremea lui Napoleon al III-lea. Factorul material american. Factorii dezvoltării europene sub Napoleon al III-lea. După căderea Imperiului francez. Burghezia germană în epoca lui Napoleon al III-lea. Un nou factor istoric: legăturile coloniale. Schimbările în metropole de pe urma sistemului colonial. Factorii noi sub regimul hegemoniei prusiene. Întinderea sistemului colonial. Ritmul american în Europa. Noua Americă. Ultimele concluzii.
- 129 *O altă istorie contemporană*. Rezumat de lecții făcute la Academia de Înalte Studii Comerciale și Industriale (1932—3). București. Tip. „Datina Românească“, 1933, 131 p. 24 × 16 — II 122678. 14 din cele 40 de lecții au fost publicate și în *Neamul Românesc*, 1933, nr.: 51, 53—54, 56, 61, 68—69, 71, 72, 88, 101, 106, 109 și 112. „Istoria contemporană adevărată trebuie să însemne formarea omului modern, căutarea pretutindeni a elementelor din care s-a alcătuit el: straturi mai

vechi, aporturi mai nouă, cu împrejurările în care s-a făcut legătura, contopirea. Atenția va trebui să treacă de la o țară la alta, în măsura în care ele, pe rând, sînt acelea care sporesc capitalul uman, care adaugă la zestrea de milenii a omenirii." **Cuprins:** Ce istorie contemporană se face. Lipsa de solidaritate și de unitate morală în societatea franceză de pe la 1770. Revoluția americană: clasele, populația. Lupta americană pentru libertate. Cum s-a format Anglia modernă. Starea Franței înainte de Revoluția franceză. „Absolutismul luminat”. „Absolutismul luminat” și libertatea creatoare scoțiană. Învierea prin oștire a clasei țărănești în Franța. Creațiunile administrative ale Revoluției franceze. Creațiunile sociale ale Revoluției franceze: breslele și libera concurență. Creațiunile napoleoniene: generalități, noua ordine legală. Napoleon I și noul comerț mondial. Crearea noii Europe prin descoperiri materiale. Creațiunile napoleoniene: noul învățămînt. Euro-penismul prin contactul literar. Crearea Europei de afaceri. Noile legături politice dintre state. Două feluri de revoluții: cea sîrbească și cea spaniolă. Revoluția în sud-estul Europei. Saint-Simonieni și Fourieriști. Factori revoluționari în Apus. Factorii contrarevoluționari: dinastiile, aristocrația. Regimul neconstituțional englez. Factorii contrarevoluționari în administrație și justiție și revoluția din 1830. Mișcările italiene de la 1831. Revoluții „naționale”. Idei și agitații sociale. „Socialism englez”. Revoluțiile din 1848: Franța. Italia. Germania. America și învățămintele ei. Materialismul epocii lui Napoleon al III-lea. Noul curent național. Noul materialism de după 1870. Între economism și naționalism. Noua ofensivă naționalistă. Cauzele Marelui Război.

- 130 *Originea formelor vieții contemporane. Lecții făcute la Academia de Înalte Studii Comerciale și Industriale (1933—4). București, Tip. „Datina Românească”. 1934. 179 [— 181] p. 24.5 × 16.5 — II 131880. [pe copertă 1935].* „După o stenogramă adesea cu totul greșită, am alcătuit cu greu un text care să se poată citi [...] Se vor ierta repetițiile, care n-au putut fi evitate, și forma, care nu e cea scrisă...” „Dacă eu aș avea convingerea că aceste cursuri pe care le predau nu au nici un folos pentru viață, vă mărturisesc că mi-aș căuta o altă meserie. Nu sînt dispus să vă fac un curs de pregătire tehnică, mnemotehnică.” **Cuprins:** Ce este istoria contemporană? Există o monarhie absolută? Ce e monarhia constituțională? Republica. Guvernarea prin miniștri. Administrația. Parlamentul. Partidele. Dreptul. Opinia publică. Formele economice. Comerțul. Finanțele. Școala. ● În primul cap.: *Ce este istoria contemporană?* sînt enunțate o serie de idei privind concepția istorică a autorului: „Istoria e o învățătură a vieții”. „Prin istorie ne deprindem a nu crede în abstract și în absolut.” „Istoria te pune în contact cu omul în toate situațiile, ea leagă faptele trecute cu cele prezente. Prin istorie ajungem în atingere cu tot felul de împrejurări; prin ea cunoaștem mecanismul psihologic al oricărui om în sensul general al vieții omenestii: învățăm prin ea că viața oamenilor în societate constituie un tot organic.” „Noi nu sîntem oamenii unei singure generații, ci fiecare generație primește moștenirea generațiilor trecute prin lucruri din care pe unele din ele le simțim și pe altele nu.”
- 131 *Curs de istorie universală al d-lui Prof. N. Iorga. Editat de A. Arapu și M. Crăciuneanu. București. 1936, 624 p. (Facultatea de litere și filosofie din București). 24 × 16 — II 144782.* Cursul este litografiat și a fost ținut în 1935—1936. Prima lecție se intitulă: „Adevăr și eroare în scrierea istoriei”, dar cursul va trata despre *locul românilor în istoria universală*, fiind o continuare a două cursuri an-

terioare (*epoca antică*, apoi *evul mediu*). ● **Cuprins:** Burghezia. Intelectualii de la noi și Europa. Străinii de la noi și Revoluția franceză. Țăranii și Revoluția franceză. Țăranii români și concepția revoluției. Mișcări țărănești în Ardeal. Problemele teritoriale în noua Europă și România. Spre „Dacia” secolului al XVIII-lea. Atitudinea boierilor români față de războiul ruso-austro-turc. Propaganda revoluționară și românii. Napoleon și românii. Planurile lui Napoleon și sud-estul european. [Chestiunea] Basarabiei. Românii și mișcarea srbască. Românii dintre 1812 și 1821 și școala grecească naționalistă. Școli și societăți secrete în Principate și în revoluția grecească. Urmările revoluției grecești. Oameni politici români din generația de la 1848. 1848 la români. După 1848. Influențele în epoca Unirii. Politica României supt Carol I până la Războiul pentru Independență. Urmările războiului. Pacea germană. România, poporul românesc și ultimele prefaceri până la 1914.

- 132 *Dezvoltarea imperialismului contemporan*. Lecții ținute la Universitatea din București. București, Tip. „Universul”, 1940, 2 vol., 454 [— 456] p. 16.5 × 12 — I 171986.

Imperialismul evului mediu. Imperiu medieval și imperiu modern. Filip al II-lea, Ludovic al XIV-lea, Frederic al II-lea și imperialismul. Raționalismul-izvor al imperialismului. Stări de spirit în societatea franceză a sec. XVIII. Ce era în jurul Franței revoluționare. Atitudinea francezilor față de vecini. Societățile europene față de Revoluția franceză. Bonaparte și imperialismul. Primele împărțiri de popoare. Napoleon pe linia imperialismului. Imperialismul rusesc al lui Alexandru I. Imperialismul englez. Imperialismul în spirite. Imperialismul oriental. Imperiu și imperialism englez. Spre ciocnirea între imperialism. Imperialism otoman. Imperialismul rus în războiul Crimeii. Imperialismul austriac la Dunăre. Imperialismul lui Napoleon al III-lea. Bismarck ca om al păcii. Noul imperialism.

- 133 *Îndreptări noi în concepția epocii contemporane*. Lecții la Academia de Comerț. După note stenografice. București, Tip. „Universul”, 1940, 2 vol. 528 [— 530] p. 16.5 × 12 — I 243062.

Cuprins: Legătura cu sec. XVIII și valoarea acestuia. Adevărul despre rege și nobilime. Ce înseamnă nobilimea franceză. Nobilimea franceză în viața economică și burghezia satisfăcută. Țărănimea vechiului regim francez. Creatorii intelectuali de revoluție. Revoluția, fenomen universal, de minoritate franceză. Moștenirea Revoluției franceze. Ce este Napoleon? Napoleon și opera sa. Sensul Restaurației franceze și al Sfintei Alianțe. Adevăratul înțeles al Restaurației din Franța. Primele revoluții. Revoluțiile din 1830: Franța. Revoluțiile din 1830—1831. „1848” în Franța. Revoluții italiene în 1848. „1848” la Iași și București. Tulburări în provinciile austriece ale monarhiei habsburgice. Revoluția maghiară și acțiunea revoluționară a românilor în Ardeal. Mișcări revoluționare în țările germane. Noul Napoleon. Sistemul bismarckian. 1870—1871 și interpretarea dată de Bismarck. Ruperea păcii germane.

9. ISTORIA STATELOR BALCANICE

- 134 *Istoria Statelor Balcanice în epoca modernă*. Lecții ținute la Universitatea din București. Vălenii de Munte. Tip. „Neamul Românesc”, 1913. IV + 413 p. 24 × 17 — II 34232.

Prefața: Cartea este scrisă în vederea formării unei *conștiințe publice* prin care să se impună desfacerea noastră „de alianțe costisitoare și primejdioase

cu Puterile mari și apropierea de acele state din Peninsula Balcanică“. Prefața este scrisă la 3 aug. 1913. C u p r i n s : Necesitatea studiului istoriei statelor balcanice. Condițiile căderii statelor creștine din Balcani supt stăpînire turcească. Viața creștinilor din răsărit supt stăpînirea turcească. Principatele românești și viața de cultură religioasă a creștinilor din Balcani. Legăturile dintre ruși și populațiile din Balcani. Legăturile dintre Austria și populația din Balcani. Apusul și popoarele creștine supuse Sultanului. Creștinii din Balcani și proiectele din epoca napoleoniană. Cea dintîi mișcare spontană de eliberare: Caragheorghe și răscoala sîrbească. Părăsirea răsculaților de către ruși prin pacea de la 1812. Miloș Obrenovici și ideea unei desfaceri încete de Împărăția otomană. Originile comploturilor grecești pentru eliberare. Ideea împărăției bizantine. Eteria, legăturile cu guvernul rusesc; personalitatea și acțiunea lui Alexandru Ipsilante. Albania lui Ali-Pașa și mișcarea grecilor. Pornirea mișcării revoluționare în Moreea. Fana-rioții și silințele de eliberare. Atitudinea Puterilor. Șilințe diplomatice pentru pace. Discordii grecești în Moreea. Intervenția egipteană. Lupta de la Navarin. Războiul ruso-turc. Pacea de la Adrianopol. Președinția și asasinatul lui Capodistria. Domnia regelui Othon pînă la proclamarea Constituției (1833—43). Evenimentele balcanice contemporane. Schimbări dinastice în Serbia. Influența franceză în luptă cu tendințele de protectorat rusesc în Balcani înainte și după războiul Crimeii (1860). Pregătirea războiului din 1877. 15 ani de conspirații și revolte. Războiul de la 1877 și cele dintîi urmări ale sale. Constituirea Bulgariei pe baza tratatului din Berlin. Regalitatea Serbiei. Constituirea Bulgariei. Unirea cu Rumelia Orientală. Războiul bulgaro-sîrb. Revoluția turcească din 1908. Consecințele ei. Anexarea Bosniei și Herțegovinei. Independența Bulgariei. Lupta aliaților creștini pentru Turcia și Macedonia. Discordia dintre dinșii și noul război. Pacea din București (1913). *Histoire des Etats balcaniques à l'époque moderne*. Bucarest, Ed. „C. Sfetea“. Tip. „Neamul Românesc“, 1914. 496 p. 24 × 17 — II 38953. Are la bază ed. românească din 1913, mai puțin primul capitol: „Necesitatea studiului istoriei statelor balcanice“.

Histoire des Etats balcaniques jusqu'à 1924. Paris. Ed. „J. Gamber“. „Impr. centrale de l'Ouest“, 1925. 575 p. 22 × 15 — II 79313.

Față de ed. anterioare are în plus un nou capitol: „Les États balcaniques et la grande guerre. Caractère de la situation actuelle“ Table des matières: I. Conditions de la conquête turque dans les Balcons. II. Les Chrétiens d'Orient sous la domination turque. III. Les principautés roumaines et la vie de civilisation religieuse des chrétiens dans les Balcons. IV. Relations entre la Russie et les populations des Balcons. V. Relations entre l'Autriche et les populations des Balcons. VI. L'Occident et les peuples chrétiens soumis au Sultan. Les Chrétiens des Balcons et les projets de l'époque napoléonienne. VII. Premier mouvement spontané de libération: Carageorge et la révolte serbe. VIII. Abandon des révoltés serbes par les Russes à la paix de 1812. IX. Miloș Obrénovitch et l'idée du lent détachement des Serbes de l'empire ottoman. X. Origines des complots grecs pour la délivrance. L'idée de l'empire byzantin ressuscité. XI. L'Hétairie, ses liaisons avec le gouvernement russe. La personnalité et l'action d'Ypsilanti. XII. L'Albanie d'Ali-Pacha et le mouvement des Grecs. Commencement du mouvement révolutionnaire en Morée. XIII. Les Phanariotes et les efforts de délivrance. XIV. Attitude des Puissances. Efforts diplomatiques pour la paix. Discordes grecs en Morée. Intervention des Egyptiens. XV. Combat de Navarin. Guerre russo-turque. Paix d'Adrianopole. Présidence et assassinat de Capodistria. XVI. Règne du roi Othon jusqu'à la proclamation de la Constitution (1833—1843). Évén-

nements balcaniques contemporains. Changements dynastiques en Serbie. XVII. L'influence française en lutte avec les tendances du protectorat russe dans les Balcons, avant et après la guerre de Crimée (1860). XVIII. Préparatifs de la guerre de 1877. Quinze années de conspirations et de révoltes. XX. Guerre de 1877 et ses premières conséquences: Constitution de la Bulgarie sur la base du traité de Berlin. Royauté serbe. XXI. Constitution de la Bulgarie. Union avec la Roumélie Orientale. Guerre bulgare-serbe. XXII. La Révolution turque de 1908. Ses conséquences. Annexion de la Bosnie et de l'Herzégovine. Indépendance de la Bulgarie. Combat des alliés chrétiens pour la Thrace et la Macédoine. Discorde mutuelle et nouvelle guerre. Paix de Bucarest (1913). XXIII. Les Etats balcaniques et la Grande Guerre. Caractères de la situation actuelle.

- 135 *Notele unui istoric cu privire la evenimentele din Balcani*. Ședința de la 7 decembrie 1912. București. Ed. „Socec” și „C. Sfetea”, 1913. 42 p. + 1 pl. (Academia Română, *Analele Academiei Române*. Seria II, Tom. XXXV. Memoriile secțiunii istorice, 4). 27 × 21 — II 31165.
Prezentarea curentelor și ideilor social-politice dominante în Balcani care au premers războiul din 1913. Se urmărește venirea bulgarilor în Balcani. Imperiul din Ohrida. Rolul jucat de venețieni, albanezi și vlahi. Serbia în luptă cu Ungaria. Lupta Europei latine cu Bizanțul și noul Imperiu al „românilor și bulgarilor”. În „anexă” se dau 4 doc.: 15 iun. 1646 de la Matei Basarab; 8 ian. 1702, Constantin Brâncoveanu; 1732, C. Mavrocordat, și 1765, Gr. Al. Ghica.
Notes d'un historien relatives aux événements des Balcons. Bucarest. Impr. „Charles Göbl”, 1913. 45 p. (Extrait du „Bulletin de la section historique” de l'Académie Roumaine, janvier, 1913). 23 × 16 — II 42082.
I. La pénétration bulgare et l'Empire d'Orient. II. La byzantinisation lente des fédérés bulgares. III. L'essai d'assimilation des bulgares par le baptême byzantin. IV. Restitution de l'Empire sur le Danube et l'avènement politique des races nouvelles. V. La reconquête de Manuel Comnène. VI. Vlaques et Bulgares. VII. Derniers phénomènes balcaniques avant la conquête turque.
- 136 *România, vecinii săi și cheștiunea Orientului*. Vălenii de Munte. Ed. și Tip. „Neamul Românesc”, 1912, 254 + IV p. 17 × 14 — I 134574.
Cuprinde următoarele art. publicate în *Neamul Românesc*, 1906—1912 și unul singur — primul — în *Sămănătorul*, 13 iun. 1904: Români și Bulgari. Parapanurile grecești. Noi și macedonenii. Studenții în chestia macedoneană. Între bulgari și greci. Isprava de la Golești. Două greșeli în chestia macedoneană. Politica macedoneană în omânia. Necuviințele [de] la Rusciuk. Politică de mare vizir: Împăcarea cu Grecia. Generalul Averescu la Stanbul. Plevna rușilor și punctul de vedere al regelui Carol. Marele Duce Vladimir în România. „Tinerii turci” și mișcarea din Macedonia. Constituția turcească. Turcii și grecii. [Aspecte] dobrogene. Un Napoleon grecesc: d. Rhalis. Bulgarii și căile ferate orientale. Țaratul Bulgariei. Serbia tragică. Un prieten srb. Politica de stat românească și Macedonia. Cuvîntarea d-lui dr. Mișea în Parlamentul otoman. Tulburările din Constantinopol. Împrejurările din Constantinopol. Studenții bulgari în București. Schimbări în Balcani, fără noi și împotriva noastră. Un congres românesc. Creta în fața Europei. România și Bulgaria. Ce reprezentăm în Dobrogea. În Macedonia. Cei doi țari. Vizita ofițerilor români în Rusia. Iar conflictul cu Grecia. Vizita studenților turci. În Muntenegru. Congresul aromânesc din Bitolia. Politica „tinerilor turci”. Marele vizir la Sinaia. Primirea oaspeților turci. Convenție cu Turcia? Un congres fără urmări. Cazul de la Turtucaia. Venizelos. Eforiile macedonene.

Călători români în Macedonia. Moștenitorul turcesc la Sinaia. Italia în Tripoli. Siluirea unui popor și răspunderile. Cu prilejul războiului în Mediterana: două politici. Poporul italian și politica italiană. Dreptul Turciei și Italiei în Tripolis. Organizația macedoneană. Lucruri macedonene. Învățăture din Turcia. Un om cu minte: țarul Ferdinand. Planul contelui Bercholdt. Cazul de la Tulcea. În ajunul unui război? Opinia publică românească și războiul din Balcani. Liga balcanică și politica externă a României. Bulgarii „spre Constantinopol”. Participarea Serbiei la război. Ce spune războiul? Sînge risipit în zadar. Întrebarea cea mare s-a pus. Iacă și Europa [...] Măcelurile din Macedonia. Un vizitator pe care nu l-am dorit. Contra războiului? Ceatalgea [...] Datoria macedonenilor. Încă o pețire. ● În prefața vol. autorul face mențiunea că fondul art. sale se bazează pe următoarele principii: „A nu cere nimănui aceea ce nu ni se cuvine pe baza dreptului național și a dreptului istoric. A nu disprețui prietenia folositoare a celor mai mici pentru protecția desprețuitoare a celor mari. A nu prefera o legătură vremelnică, adusă de împrejurări, într-o perpetuă rivalitate, dăunătoare singurului nostru ideal posibil”.

- 137 *Două tradiții istorice în Balcani: a Italiei și a Românilor*. Ședința de la 3 mai. București. Tip. „Carol Göbl”, 1913. 16 p. (Academia Română. Analele Academiei Române. Seria II. Tom. XXXV. Memoriile secțiunii istorice, 15). 27 x 21 — II 33059.

Deux traditions historiques dans les Balkans: celle de l'Italie et celle des Roumains. Académie Roumaine. *Bulletin de la section historique*, 1913, p. 155—174. Pînă în sec. VII temeiul era idealul roman, dreptul roman, aceeași voință politică stăpînea ținuturile. Se arată rolul în Balcani al Republicii venețiene încă din sec. IX. Totodată se urmăresc căile de negoț și rolul lor în desfășurarea vieții politice. Se precizează și rolul jucat de români nu ca element războinic, ci sub „raportul, superior, al culturii, al idelilor și mai ales al păstrării vechilor idealuri de unitate și a vechilor legături cu lumea apuseană”. Rolul fanarioților, domni și boieri, în penetrarea influențelor occidentale. Orientul creștin dezrobît de lanțurile sale cele grele ale imobilității și imutabilității, ale sclăviei de purtări și de cugetare”. Se face apel la stabilirea „celor mai strînse legături” între sîrbi, bulgari, greci cu România și Italia, potrivit legăturilor seculare „să se ajute, frățește și omenește”. În „anexă” inscripția latină din 1625 de pe mormîntul dr. Ioan Mascelli.

- 138 *Istoria Războiului Balcanic*. Lecții ținute la Universitatea din București. București. Tip. „Neamul Românesc”, 1915. 151 [— 155] p. 23 x 16 — II 42178. „Lucrarea formează urmarea la « *Istoria Statelor Balcanice* », apărută, cu unele adausuri, și ca « *Histoire des Etats balkaniques* », în 1914”. *Istoria Războiului Balcanic*. *Neamul Românesc*, 1914, nr. 44—51, 1915, nr. 1—9. [Cuprins: „N-am de loc intenția de a trata istoria războiului balcanic nici din punctul de vedere diplomatic, nici din punctul de vedere militar, nici din punctul de vedere anecdotic. Voi căuta numai să explic acele mari lucruri care alcătuiesc istoria războiului balcanic prin tot ceea ce s-a petrecut înainte. Va fi o tălmăcire, o interpretare istorică a ultimelor evenimente”. ● Cuprins: Junii turci și reformele anterioare mișcării lor. Cauzele atacului creștinilor din Balcani. Programul june-turc și Puterile europene. Anexarea Bosniei și Hertegovinei. Conflictul cu Italia pentru Tripolis. Răscoala Albaniei. Noul regim turcesc și populațiile supuse. Cauzele părăsirii idealului „otoman” de naționalitățile din Imperiu. Bulgaria față de Turcia la izbucnirea războiului. Grecii și războiul balcanic. Alianța balcanică. Împrejurările diplomatice în care s-a deschis războiul balcanic. Armata turcească și războiul. Catastrofa

turcească văzută din lagărul național otoman. Victoria bulgară. Victoria sîrbilor. Grecii în războiul balcanic. Chestia muntenegreană și albaneză.

- 139 *Ce înseamnă popoare balcanice*. Conferință ținută la Ateneul Român în ziua de 13 decembrie 1915. Stenografiată de H. Stahl. Vălenii de Munte. Tip. „Neamul Românesc”, 1916. 48 p. 17 × 12,5 — I 48445.

Ce înseamnă popoare balcanice. *Neamul Românesc*, 1916, nr. 2—4.

C u p r i n s: Balcanii se întemeiază pe viața romană, bizantină, turcească: „Secole întregi am stat unii lângă alții, împărțîșind clipă de clipă toate vicisitudinile aceleiași vieți”. Prevede în viitor „o nouă legătură a popoarelor, în care se va amesteca din ce în ce mai mult dreptatea, mai multă omenie, mai multă umanitate”.

- 140 *Iluzii și drepturi naționale în Balcani*. Lecție de deschidere la Institutul de studii sud-est europene. Stenografiată de H. Stahl. Vălenii de Munte. Tip. „Neamul Românesc”, 1916, 34 p. 16,5 × 12 — I 134665.

Pe baza documentării istorice, începînd din evul mediu, respinge orice idee de stăpînire și dominație, făcînd apel la „chibzuirea atentă, reală a intereselor economice” și la o înțelegere frățească a tuturor popoarelor balcanice.

- 141 *Strbi, bulgari și români în Peninsula Balcanică în Evul-Mediu*, cu 2 figuri în texte. Ședința de la 9 octombrie, București. Tip. „Carol Göbl”, 1915. 19 p. (Academia Română. *Analele Academiei Române*. Seria II. Tom. XXXVIII. *Memoriile secțiunii istorice*, 6). 27 × 21 — II 44860. *Strbi, bulgari și români în Peninsula Balcanică în Evul-Mediu*, *Neamul Românesc*, 1915, nr. 42. *Serbes, Bulgares et Roumains dans la Péninsule Balcanique au moyen-âge*. Académie Roumaine. *Bulletin de la section historique*, 1916, p. 207—229. Se urmărește evoluția ideilor politice, ideea de stat, în jurul căreia „se elaborează apoi, printr-o îndelungată cultură, conceptele naționale” la cele trei popoare. Scopul final al comunicării academice, pornind de la adevărurile istorice, este să înlăture orice idei de stăpînire în Balcani și să se ajungă la o înțelegere deplină.

- 142 *Histoire des Roumains de la Péninsule des Balcons* (Albanie, Macédonie, Epire, Thessalie etc.). Publiée par la Société des Macédo-Roumains de Bucarest. Bucarest. Imp. „Cultura Neamului Românesc”, 1919, III p. + 1 hartă + 64 [— 66] p. + 1 tablă (Publications de l'Institut pour l'étude de l'Europe sud-orientale). 21 × 14 — II 52353.

Istoria românilor din Peninsula Balcanică (Albania, Macedonia, Epir, Tesalia etc.). București. Tip. „Cultura Neamului Românesc”, 1919, 75 p. + 1 hartă (Ediție românească publicată din îndemnul și cu cheltuiala d-lui Matei Gherasys). 21 × 14 — II 52354. Vezi nr. 870.

- 143 *Formes byzantines et réalités balcaniques*. Leçons faites à la Sorbonne. Bucarest-Paris. Dépôt „H. Champion”. Tip. „Cultura Neamului Românesc”, 1922. 191 p. 22,5 × 14 — II 72146.

Origine et sens de la vie byzantine. Le tzarat bulgare: son sens, son droit, ses bornes. Restauration byzantine, installation russe et offensive magyare. Tentatives des Bulgares en Macédoine. „Esclavonies” diocléennes et rosciennes. Influences latines en Orient: Poussée normande, royauté serbe et Empire „vlaque”. Les Paléologues et l'infiltration latine.

- 144 *Cinq conférences sur le sud-est de l'Europe: Paix roumaine, idées politiques du Sud-est européen, art populaire roumain*. Bucarest-Paris. Ed. „J. Gamber”.

- Tip. „Cultura Neamului Românesc“, 1924. 87 [—91] p. 21 × 14 — II 76868. Vezi nr. 1143.
- 145 *Idées et formes littéraires françaises dans le sud-est de l'Europe. Leçons faites à la Sorbonne.* Paris. Ed. „J. Gamber“. Tip. „Datina Românească“, 1924. 247 p. (Etudes Roumaines, vol. II). 24 × 16,5 — II 101545.
Cuprins: I. La pénétration des idées de l'Occident au XVIII-e siècle: 1. Premiers contacts par Constantinople et les Grecs. 2. Les Principautés roumaines et les idées de l'Occident. 3. Vienne comme centre des idées de l'Occident et de l'esprit révolutionnaire. 4. La Révolution française et le régime napoléonien en Orient. 5. Réaction classique. 6. Les nouvelles révolutions. 7. Établissements occidentaux en Orient sous l'ère nationale. 8. Le romantisme occidental et le sud-est de l'Europe. 9. Nouvelles révolutions en 1848 et mouvements pendant la guerre de Crimée. 10. Les idées occidentales dans les Etats libres de sud-est européen: idées politiques. 11. Idées sociales de l'Occident dans le sud-est de l'Europe. II. Le romantisme dans le sud-est de l'Europe.
- 146 *Les conflits balkaniques.* Paris. Ed. „Felix Alcan“, 1926. p. 168—186 (Extrait du *Monde Slave*, n-o 2, 1926). 24 × 15 — II 126654.
Les conflits balkaniques. Leurs origines et leurs conséquences. Le Monde Slave, 1926, p. 168—187.
Conflictele balcanice (Originile și urmările lor). *Neamul Românesc*, 1926, nr. 103.
În Peninsula Balcanică, popoarele au trăit amestecat sub dominația succesivă romană, bizantină și turcă. De aceea, teritoriile nu au avut o delimitare fixă, iar în fiecare stat se află și alte populații, care sînt în continuă mișcare: „D'où cette confusion inextricable, génératrice de conflits, qui se perpétuent[...] Dans chaque nation balkanique, survit une idée ancienne et grande qui dépasse, non pas les ambitions, mais, et de beaucoup, les forces de chacune d'entre elles[...] Aussi, dans chacun des Etats nationaux d'aujourd'hui, y a-t-il une tradition inconsciente, un instinct qui survit, l'impérialisme romain“. N. I. propune o înțelegere balcanică bazată pe respect și ajutor reciproc.
- 147 *L'origine des idées d'indépendance balkanique.* Paris. Ed. „J. Gamber“, Tip. des „Presse Universitaire de France“, 1927. 23 p. (Extrait du *Monde slave* — juillet 1927). 24 × 16 — II 85611.
„Cet article reproduit, dans ses lignes essentielles, une communication faite à la Société d'histoire moderne (le 6 février 1927).“ Sînt două idei deosebite, dar corelate simultan: ideea de unitate și cea de independență, venite din Occident prin filosofii sec. XVIII, și prin epoca romantică. Concluzia: în locul înarmării, „collaborer au grand mouvement, solidaire de civilisation qui intéresse l'humanité entière“.
- 148 *Les voyageurs orientaux en France.* Conférences données en Sorbonne. Paris. Ed. „J. Gamber“. Impr. „Datina Românească“, 1927. 105 [—107] p. 24 × 17 — II 92144.
Les voyageurs orientaux en France. Revue historique du sud-est européen, 1927, p. 1—25; 71—108; 162—203.
Cuprins: Voyageurs turcs: Méhémed-Effendi, Méhémed Said, Esseid Ali-Effendi, Mouhib-Effendi. Voyageurs grecs: Proios, Philippide, Corai, Stamaty. Un voyageur roumain sous la Restauration: Dudesco. Deux étudiants et un homme politique roumains à Paris: Michel de Kogalnitchan, Alexandre de Kogalnitchan, Jean Ionescu. Visiteurs révolutionnaires et proscrits: Héliade, N. Bălcescu, C. A. Rosetti, C. Bolliac, Al. Russo, Gr. Ghica, N. Bălănescu, N. Rosetti, frații Golescu, V. Alecsandri, I. Brătianu, Al. Ghica, Vasile Boerescu, Spiru Haret, Stoicescu.

- 149 *Les voyageurs français dans l'Orient européen*. Conférences faites en Sorbonne. Paris. Ed. „J. Gamber“ et „Boivin & Cie“. Tip. „Poitiers“. 1928. 128 p. (Extraits de la *Revue de Cours et Conférences*. Années 1926 et 1927). 23 × 14 — II 99263.

Sec. XV : Gilles le Bouvier, dit Berry; le seigneur de Caumont; Jean Le Maingre dit Bouciquaut; Jean de Wavrin; Guillebert de Lannay; Bertrandon de la Broquière. Sec. XVI : Pierre de Tours; La Borderie; Philippe de Fresne Canaye; Villamont; Harcourt; Lescaloppier; Fr. Pavie; Anthoine Geuffray; Jean Chesneau; Belon du Mans; Nicolai; Postel; Nicolas de Mofeu. Sec. XVII : Benard; Henri Castella; Henri de Beauveau; Anonim 1615; Boucher; Michel Baudier; A. du Pinet; Philippe; Th. de Gontaut-Biron; Marcheville; De Brèves; Salignac; François Arnaud; Bourdier; Canillac; Antoine Galland; Jean-Baptiste Tavernier; Jean Coppin; Du Loir; Montcenys; Thévenot Cadet; Thomas; Robert de Dreux; Poulet; Quiclet; J. P. Babin; Quilletière; Jacob Span; Nointel; D'Arvieux; Delacroix; Grelot; Du Mont; Benard; Angusse; D'Aramon; A. Regnault; Sansy; Marcheville; Louis de Moranvilliers; Des Hayes; Choiseul-Gouffier; d'Avril; De Girardin; Guilleragues; Fernel; Fauvel; Stockoye; Boudouin; Leboullaye-Legouz. Sec. XVIII : Paul Lucas; Pitton de Tournefort; La Montraye; Anonim 1721; Sieur de Pellegrin; Bignon; Fourmont; Du Saumery; Tollot; Jean-Claude Flachat; Guys; Choiseul-Gouffier; Le Chevalier; Charles de Peyssonnel; Tott; Hauteville; La Montraye, Salaberry. Sec. XIX : Olivier; Félix de Beaujour; A. L. Castellan; F.C.H.L. Pouqueville; Pertusier; Melling; Firmin Didot; De Forbin; Chateaubriand; Lamartine; J. A. Bouchon; De Brayer; Poujoulat; Blanqui; Gerard de Nerval; Th. Gautier; Edmond About; F. Magnard; J. Reinach; Ch. Diehl; B. Barrères.

- 150 *Une vingtaine de voyageurs dans l'Orient européen. Pour faire suite aux « Voyageurs français dans l'Orient européen »*. Paris, Ed. „J. Gamber“, Tip. „Datina Românească“, 1928. 87 p. 24 × 16 — II 92076.

Une vingtaine de voyageurs dans l'Orient européen. Revue historique de sud-est européen, 1928, p. 266—354.

L'anonyme vénétien de 1530—1540; Hugues Favolius; David Chytraeus; Wenceslas de Budowitz; Gabriele Cavazza; Sandys; Tommaso Alberti; Otavio Sapiencia; John Burbury; Jouvin de Rochefort; Michael Eneman; Le chevalier de Belerive; le comte de Sandwich; Frédéric Hasselquist; Simon Baruchi; Jacob Jonas Björnstaël; Xavier Scrofani; J.L.S. Bartholdy; Jourdan; Hobhouse; Alexander Timoni; ouvrage anonyme anglais; P. Berggren; Grégoire Paléologue; Mac-Farlane; Abercromby Traut; F. Tietz; Grenville Temple; Miss Pardoe; John Reid; Comte de Carlisle; Fernand Schickler; Dora d'Istria.

- 151 *Le caractère commun des institutions du sud-est de l'Europe*. Paris. Ed. „J. Gamber“, 1929, 139 p. 23 × 14 — II 93537.

C u p r i n s : Traces des plus anciennes coutumes anté-romaines; Conception du pouvoir suprême; Formation de la royauté; L'Empire et la Cour; Administration et justice; Fiscalité et système militaire; Formes de la vie sociale. Și de astă dată N.I. afirmă că „l'histoire s'inspire de la vie actuelle. L'histoire objective, en dehors des préoccupations de l'époque présente et des intérêts nationaux et sociaux, existera peut-être plus tard, mais, pour le moment, elle n'existe pas, et alors l'histoire qu'on a est plus ou moins asservie à des préoccupations de présent“.

- 152 *La création religieuse du sud-est européen*. Conférences données en Sorbonne. Paris. Ed. „J. Gamber“. Tip. „Datina Românească“, 1929, 65 p. 21 × 16 — II 96727.
La création religieuse du sud-est européen. Revue historique du sud-est européen, 1929, p. 101—161.
 Cuprins: Dieu et Satan; La Vierge; Les anges et les saints. ● Este un studiu folcloric, bazat pe studierea legendelor, colindelor, cântecului popular, obiceiurilor. Sînt traduse și versuri populare din lucrarea lui S. Fl. Marian *Legende de Maicea Domnului*.
- 153 *Trois conférences. Premiers essais de fédération dans le sud-est européen. Le paysan roumain. La Roumanie vue par les polonais*. Bucarest. „Imprimerie Nationale“, 1931, 77 p. 21 × 14 — II 107507.
Premiers essais de fédération dans le sud-est européen. L'Europe du sud-est, 1931, p. 66—73.
- 154 *My american lectures*. Bucharest, „Imprimeriile Naționale“, 1932, 191 [— 194] p. + 16 p. 25 × 18 — II 110551.
 French and other Literature in S. E. Europe; Catholic Organisations and Propagands in S. E. Europe; Present-day Problems of South-Eastern Europe; Problems of Byzantine Art and the Art of S. E. Europe; French influence in South-Eastern Europe; Is Roumania a Balkan State? Democracy in South-Eastern Europe.
- 155 *La Révolution française et le sud-est de l'Europe*. Conférence donnée à Paris à la Société de la Révolution française (février, 1933). Bucarest. Impr. „Datina Românească“, 1934, 29 p. 24.5 × 16.5 — II 124626.
La Révolution française et le sud-est de l'Europe. Revue historique du sud-est européen, 1933, p. 342—366.
Influența Revoluției franceze asupra sud-estului european. Neamul Românesc, 1933, nr. 44, 63, 65, 67.
- 156 *La France dans le sud-est de l'Europe*. Conférences en Sorbonne. Paris. Tip. „Datina Românească“, 1936, 119 p. 24.5 × 16.5 — II 135321.
 Cuprins: Henri de Valois, roi de Pologne, et l'influence de son passage sur le trône polonais; Conséquences sur le Danube de la politique française active en Orient. La croisade à la fin du XVI-e siècle. Voyageurs mercenaires et aventuriers au commencement du XVII-e siècle. Rapports avec l'Europe orientale et sud-orientale au XVII-e siècle avant Louis XIV. Etats de rapports avec l'Europe orientale et sud-orientale à la fin du XVII-e siècle.
- 157 *Dix ans de politique russe dans le sud-est de l'Europe (1870—1888)*. Bucarest. Impr. „Datina Românească“, 1937, 20 p. (Extrait de la *Revue historique du sud-est européen*, n-os 10—12, 1937). 24 × 16 — II 151381.
 H. Summer, *Russia and the Balkans, 1870—1888*. Oxford, 1937.
- 158 *Bazele populare ale oricărui mișcări din Balcani*. Conferință ținută la 1 martie 1939. București. Tip. „Datina Românească“, 1931. 25 p. (Institutul sud-est european). 24.5 × 16.5 — II 155043.
 Ideea de „înțelegere balcanică“ vine de la Papanastasiu de la Atena, dar ideea de colaborare este foarte veche: „Noi toți am mers împreună. Bizanțul a mers cu națiunile așa cum erau ele... Istoria imperiului bizantin nu înseamnă decât o formă romană cu însuflețire creștină, cu influențe venite din Orient și, în măsură mai mică, din Elada de odinioară... Toată epoca bizantină e o epocă de colaborare“. Cînd au început răscoalele naționale, ele au avut un

caracter de libertate generală și au fost pregătite ca atare. Cere *elementelor culturale* să pregătească din nou spiritele spre o colaborare sub toate formele.

- 159 *Ce este sud-estul european*. Conferință ținută pentru Institutul sud-est european. București. Tip. „Datina Românească”, 1940. 14 p. 24 × 16,5 — II 167950. Se preferă termenul „sud-est european” celui de „balcanic”, din cauza a 3 motive privind: geografia, istoria, civilizația. Balcanici sînt bulgarii, iar noi sîntem carpatici. În poporul român s-au întîlnit 3 elemente: *tracic*, element de muncă agricolă, dar și de transumanță pastorală, *iliric*, războinic și cu formațiune de stat, și penetrația *celtică*. Între români, sîrbi și bulgari sînt și elemente de unitate prin rasele primare, tracă și iliră, precum și prin faptul că regiunile din sud au fost puternic romanizate, ceea ce s-a păstrat în figura oamenilor și chiar în denumirile satelor. Stăpînirea romană s-a continuat sub forma stăpînirii bizantine și otomane. Bulgaria a găsit un mare sprijin în poporul român, care a găzduit pe emigranții ce s-au constituit în centre de cultură în: București, Brăila, Giurgiu, Craiova. Mitropolia de București a adăpostit pe clericii bulgari pînă la generația nouă cu episcopul Climent. Toți șefii marilor mișcări de eliberare bulgară s-au format în mediul românesc, ca și multe elemente din domeniul comerțului. Acum vechile elemente de unitate, în care intră și drumurile de comerț și civilizație, trebuie păstrate și întărite, precum și „legăturile de popoare, care să poată servi la interesele noastre comune.”

A. ALBANIA

- 160 *Brève histoire de l'Albanie et du peuple albanais*. București. Impr. „Cultura Neamului Românesc”, 1919. 1 f. + 68 [— 71] p. 21 × 14 — II 52352. În prefață se arată că studiul are la bază lecțiile ținute în 1913 la Institutul pentru studii Europiei sud-orientale, stenografiate, dar nepublicate. Apariția lucrării în 1919 urmărește a apăra interesele acestui popor în fața Conferinței de pace de la Paris: „J'espère que, par ces conclusions, cette brochure servira à la cause de la justice nationale et à celle, qui lui est si étroitement reliée, — chaque nation ayant sa place dans la vie matérielle et spirituelle de l'humanité entière, de la civilisation elle-même”. O istorie a Albaniei, pornind tot de la cursul ținut în 1919, a publicat N. I. în vol. Hans F. Helmolt, *Weltgeschichte*, 1914, vol. IV, p. 433—444, cu bibliografie la p. 502. ● C u p r i n s : Origines. Les Albanais et Byzance. Première manifestations historiques albanaises. Les Albanais et la croisade. Les Albanais et les Angevins de Naples. Expansion albanaise à la fin du moyen-âge. Etats albanais. Skanderbeg. Après Skanderbeg. L'Albanie au service des Turcs. Rénovation albanaise. Appendice: La population albanaise actuelle.
- 161 *Den Albanska Frågan*. Stockholm, 1913, p. 447—456 (Svensk Tidskrift). 23,5 × 16 — II 37334. Broșura se deschide prin schițarea personalității autorului. În cuprins N. I. face o scurtă prezentare a poporului albanez, susținînd o colaborare cu elementul românesc din Balcani, precum și cu Italia.
- 162 *Albania și România*. Lecție de deschidere ținută în București la Institutul pentru studii Europiei sud-estice în ziua de 31 ianuarie 1915. Vălenii de Munte. Tip. „Neamul Românesc”, 1915. 15 p. 16 × 12 — I 48443. Lecția este o replică la un art. despre Albania apărut în ziarul *L'Albanie*, ce se tipărea la Lausanne, și în care se fac referiri și la legăturile alban-

române. Din sec. XVIII și pînă la revoluția grecească, garda domnilor români era formată din albanezi, „arnăuți”. Literatura albaneză a început să se dezvolte în sec. XIX, o parte și pe pămînt românesc, prin Soc. „Drita” (= Lumina) sprijinită bănește de statul român. Li s-a dat și o biserică. La 1892 ia ființă Institutul de cultură albanoromân. În 1898 apare la București lucrarea lui Naim-bei Frashëri despre Skanderbeg. La Constanța ia ființă în 1898 Soc. „Ajutorul”, macedo-română și albaneză. În 1899 se tipărise *Appel à nos frères albanais* de Gh. Mexi, Dervish Hima.

B. BULGARIA

- 163 *Die Bulgaren*. Leipzig, 1919. 25 p.
Este un extras, rarism, din vol. Hans F. Helmolt, *Weltgeschichte*, IV, p. 363—395.
- 164 *Prin Bulgaria la Constantinopol*, cu ilustrații de pictorul Stoica. București. Tip. „Minerva”, 1907. 282 + II p. 19 × 13—I 6221. Vezi nr. 1080.
- 165 *Notele unui istoric cu privire la evenimentele din Balcani*, cu 1 facsimil. Ședința de la 7 dec. 1912. București. Tip. „Carol Göbl”, 1913. 42 p. (Academia Română. Analele Academiei Române. Seria II. Tom. XXXV. Memoriile secțiunii istorice, 4). 27 × 21 — II 31165. Vezi nr. 135.
- 166 *Un act românesc privitor la începutul culturii bulgare. Dr. Verow — Fiul lui Milenco Stoicovici în Oltenia*. Ședința de la 30 ianuarie. București. Ed. „Socec și C. Sfetea”. Tip. „Carol Göbl”, 1914. 5 p. (Academia Română. Analele Academiei Române. Seria II. Tom. XXXVI. Memoriile secțiunii istorice, 24). 27 × 21 — II 37450.
- 167 *Strbi, bulgari și români în Peninsula Balcanică în Evul-Mediu*, cu 2 figuri în text. Ședința de la 9 octombrie. București. Tip. „Carol Göbl”, 1915. 19 p. (Academia Română. Analele Academiei Române. Seria II. Tom. XXXVIII. Memoriile secțiunii istorice, 6). 27 × 21—II 44860.

Serbes, Bulgares et Roumains dans la Péninsule Balcanique au moyen-âge. Académie Roumaine. *Bulletin de la section historique*, 1916, p. 207—229.

- 168 [Bulgaria]. Iași. Ed. foii *Neamul Românesc*. Tip. „Dacia”, 1917. 39 p. (Biblioteca „Neamul Românesc”, nr. 1). 17 × 12—I 112636.
A apărut mai întîi în *Neamul Românesc*, 1916, nr: 44—46; 48—52.
- 169 Două documente moderne bulgare. 1918. 1 f + 62 p. 16 × 10—I 54132.
- 170 *Români și slavi. Români și unguri*. Două conferințe ale Institutului pentru studiul Europei sud-orientale. București, Ed. „Institutului sud-est european”, 1922. 56 p. 21 × 14—II 66893. Vezi. nr. 513.

C. GRECIA ȘI RELAȚIILE CU ȚĂRILE ROMÂNE

- 171 *Vederi din Grecia de azi și Cinci conferințe despre viața grecească actuală*, publicate de Casa Școalelor. București. Tip. „Datina Românească”, 1931, 175 p. 22 × 14—II 107521.

În afara notelor de drum mai cuprinde: Pămîntul. Rasa. Istoria. Artă. Literatură. Trad. și versuri despre Grecia.

EIKONES APOTHN SHMEPINH ELLADA KAI PENTE DIALEXEIS GIA THN SYTXPONH ELLHNIKH ZOH. Μετάφραση από τό Ρουμανικό THE KAE Μαρικας Μανέσκον Αθήνα, 1931. 215p. „ΦΛΑΜΜΑ,” 19×1313.5 — I 361318.

- 172 *Un triumf? Incidentul de la Pireu.* După actele diplomatice. Vălenii de Munte. Tip. „Neamul Românesc”, 1910. 16 p. 16×10—
N.I. restabilește adevărul în legătură cu incidentul petrecut în portul Pireu în jurul unui vapor român. Incidentul este înfățișat eronat în: *Documents diplomatiques. Incident du Pirée 30 mai—12 juin (?) 1910.*

- 173 *Un reprezentant al elenismului în Moldova sub vechiul regim: Constantin Evnomie.* Cu note asupra familiei Hurmuzaki. Ședința de la 27 iunie 1916. București. Tip. „Carol Göbl”, 1917. 16 p. (Academia Română. Analele Academiei Române. Seria II. Tom. XXXIX. Memoriile secțiunii istorice, 2). 27×21—II 52031.

- 174 *Roumains et Grecs au cours des siècles à l'occasion des mariages princiers de MDCCCCXXI. Români și greci de-a lungul veacurilor cu prilejul însoțitorilor prințari din MDCCCCXXI.* București. Tip. „Cultura Neamului Românesc”, 1921. 55 p.+20 pl. 24×16—II 59856.

I. *Hellènes et Thraces* (Extrait de l'Istoria comerțului românesc, 1915). II. *La continuité byzantine dans les pays roumains* (Extrait du «Deux communications au troisième congrès international d'études historiques, à Londres», 1913). III. *Commerce grec, littérature et civilisation grecques dans les pays roumains.*

- 175 *Nouvelles notes sur les relations entre Roumains et Grecs.* Bucarest. Tip. „Cultura Neamului Românesc”, 1921. 14 p. (Extrait du *Bulletin de l'Institut pour l'étude de l'Europe sud-orientale*. VIII-me année, n-os 1—3, 1921). 24×16—II 59918.

Lucrarea are 3 părți: I. Într-un cântec popular bulgăresc se află citat un personajiu: „Vicha la captive, Vicha la Grecque”, care este o prințesă valahă din 1593. II. Cărți grecești în Țările Române aflate în biblioteci: Radu Mihnea avea o bibliotecă grecească; biblioteca stolnicului; biblioteca Mavrocordăților; școala grecească din Iași; biblioteca de la Neamț. III. Traducerile făcute în românește din Herodot, Homer, Pindar, Sofocle, Euripide, Aristotel.

- 176 *Documents concernant les Grecs et les affaires d'Orient tirés des registres de notaires de Crète.* Paris. Impr. „Datina Românească”, 1937. 28 p. (Extrait de la *Revue historique du sud-est européen*, XIV, 4—6, 1937). 24×16—II 142562.

D. IUGOSLAVIA

- 177 *Pagini despre Serbia de azi.* Conferință ținută la Casa Școalelor cu alte însemnări. București. Ed. „Casa Școalelor”. Tip. „Neamul Românesc”, 1914. 72[—75] p. (Din publicațiile Casei Școalelor). 19×13—I 35604.

Pagini din Serbia de azi. Conferință ținută la „Casa Școalelor”. *Drum drept*, 1914, p. 20—41.

Cuprins: Istoria Serbiei. Note din Serbia. Un drum de cultură și de înfrățire la Belgrad. Cuvîntări ținute la masa dată de Ministerul de Instrucție

Publică și profesorii universitari din Belgrad, precum și note din ziare relativ la vizita lui Iorga în capitala Serbiei.

- 178 *Politica austriacă față de Serbia*. Conferință ținută în ședința solemnă a Institutului pentru studiul Europei sud-estice, la 21 noiembrie 1914 (Stenografiat de Henri Stahl). București. Ed. „Inst. sud-est european”, 1915. 37 p. 20 × 13 —II 68845.
Politica austriacă față de Serbia. Neamul românesc, 1914, nr. 47. Conf. reprezintă un protest față de prezența armatelor austro-ungare în Belgrad. Din relatarea faptelor istorice reiese perfidia politică imperialistă față de Serbia, provocând „războiul european, cea mai grozavă crimă a veacului”. Pe ultima-f., N.I. a precizat: „S-a încheiat această broșură a doua zi după ce, prin luptă, Belgradul s-a recucerit de sîrbi!”.
- 179 *Serbia eroică și martiră*. Conferință ținută la Ateneul Român în ziua de 24 octombrie 1915. Vălenii de Munte. Tip. „Neamul Românesc”, 1915. 31 p. 16 × 12—I 45185.
Serbia eroică și martiră. Neamul Românesc, 1915, nr. 44—45.
- 180 *La Serbie en 1871—2. Deux mémoires de Théodor Văcărescu agent de Roumanie à Belgrad, publiés par N. Iorga. Serbia la 1871—2. Două memorii ale lui Teodor Văcărescu agent al României la Belgrad*. Bucarest. Tip. „Neamul Românesc”, 1916, 107[—111] p. (Acte privitoare la politica externă a României sub Regele Carol I) (Studii și Documente privitoare la Istoria românilor, vol. XXXI). 24 × 16—II 101631.
- 181 *În Serbia de după război*, cu 33 de schițe de pictorul Becu. Vălenii de Munte. Ed. „Casa Școalelor”. Tip. „Datina Românească”, 1927, 51[—53] p. 25 × 20 —II 92011.
- 182 *L'Histoire et les historiens de Raguse*. Dubrovnik. „Jadran”, 1931. 4 p. (Mélanges ragusains offerts à M. Resetar). 24.5 × 17—II 126648.
- 183 *Une ville « romane » devenue slave: Raguse*. Bucarest. Tip. „Datina Românească”, 1931. 73[—75] p. (Académie Roumaine. Bulletin de la section historique. Tome XVIII). 24 × 16.5—II 108918.
Sînt 3 conf. ținute la Sorbona: Origines. Rapports avec Venise. Raguse et les Slaves. Raguse et les Turcs.

LEGĂTURILE IUGOSLAVIEI CU ȚĂRILE ROMÂNE

- 184 *Fragmente de cronici și știri despre cronicari*, adunate și tipărite cu o prefață despre istoria munteană în legătură cu istoriografia sîrbească. București. Tip. „I. V. Socec”, 1901. LXXXII + 104 p. (Studii și documente cu privire la istoria românilor, vol. III). 24 × 16—II 101631.
Sînt extrase toate datele privitoare la români pe care le află în cronica sîrbească tradusă în latinește tipărită în *Spomennik*-ul Academiei din Belgrad (1901) și *Glasnik*-ul muzeului din Sarajevo (VI, 1894). Totodată folosește și pe Luccari, povestitor ragusan de la începutul sec. XVII, care a lucrat după izvoare sîrbești, „ce nu ni s-au păstrat”. Cronicile sîrbești, apreciază N. I., au fost întrebuintate la noi în două lucrări: una s-a scris în sec. XVII pentru a servi ambiția nobiliară a familiei Brancovici, cealaltă este opera grecului Fotino, scoțîndu-se de către N. I. toate datele ce ne privesc.
- 185 *Clopotul dăruit de Carageorghe, întemeietorul Serbiei, bisericii satului Topola* (1811). Ședința de la 11 octombrie. București. Tip. „Carol Göhl”, 1913, 8 p.

- (Academia Română. Analele Academiei Române. Seria II. Tom. XXXVI. Memoriile secțiunii istorice, 9). 27×21—II 37448.
La cloche de Carageorges destinée à la chapelle de Topola (découverte à Craiova). Vălenii de Munte. Tip. „Neamul Românesc“, 1913, 11 p. 21.5×13.5—II 33840.
- 186 *Relations entre Serbes et Roumains*. Communication faite le 10 novembre à l'Académie royale serbe. Vălenii de Munte. Tip. „Neamul Românesc“, 1913. 27 p. 20×14—II 33841.
- 187 *Steagul lui Mihnea Vodă Radul în muzeul istoric din Belgrad*, cu 1 stampă. Ședința de la 15 noiembrie 1913. București. Tip. „Carol Göbl“, 1913. 12 p. +1 pl. (Academia Română. Analele Academiei Române. Seria II. Tom. XXXVI. Memoriile secțiunii istorice, 16). 27×21—II 36762. Vezi nr. 574.
- 188 *Oltenia și Serbia*. Conferință ținută la Craiova în ziua de 22 noiembrie 1915, în folosul refugiaților sîrbi, stenografiată de H. Stahl. Vălenii de Munte. Tip. „Neamul Românesc“, 1915. 31 p. 21×14—II 44251.
Oltenia și Serbia. Neamul Românesc, 1915, nr. 49.
 Trecere în rev. a legăturilor politice și culturale. Totodată N. I. condamnă războiul dezlănțuit împotriva Serbiei și-și exprimă convingerea „că Serbia nu moare [...] de pe cîmpul înfrîngerii sale din 1915, ea se va ridica mai mare“.
- 189 *Din legăturile noastre cu sîrbii. Corespondența românească a voevozilor din Cladova*. Ședința de la 28 noiembrie 1914. București. Tip. „Carol Göbl“, 1915. 16 p. (Academia Română. Analele Academiei Române. Seria II. Tom. XXXVII. Memoriile secțiunii istorice, 8). 27×21—II 40541.
Relations entre Roumains et Serbes. Correspondance roumaine des voévodes de Cladova. Résumé par l'auteur. Académie Roumaine. *Bulletin de la section historique*, 1915, p. 60—62.
 Begul de Cladova se intitula „Voevod de Galata“. Cladova este un sat sîrbesc mai mare, care a avut „atingere“ cu numele lui Mihai Viteazul și Brâncoveanu. Sînt și relații comerciale în sec. XIX cu „schela Cladova“. Anexa: 5 doc. din 1823 și 1826; apoi: Scrisori de la Adacalé și Orșova (9 scrisori din 1807, 1814, 1821, 1823 și 1849).
- 190 *Sîrbi, bulgari și români în Peninsula Balcanică în Evul-Mediu*. Ședința de la 9 octombrie. București. Tip. „Carol Göbl“, 1915. 20 p. (Academia Română. Analele Academiei Române. Seria II. Tom. XXXVIII. Memoriile secțiunii istorice, 6). 27×21—II 44860.
- 191 *Relations entre Serbes et Roumains à l'occasion du mariage de la Princesse Marie et du roi Alexandre. Relații între sîrbi și români cu ocazia nunții domniței Mărioara cu Regele Alexandru*. București. Tip. „Cultura Neamului Românesc“, 1922. 50[—53] p. +11 pl. 23.5×15.5—II 69033.
 C u p r i n s : Quelques observations sur la communauté politique entre Roumains et Serbes à l'époque la plus ancienne. „Une traduction serbe de cette brève étude a paru dans la revue *Délo*. Relations entre Serbes et Roumains. Communication faite le 10 novembre 1915 à l'Académie royale serbe. Relations modernes entre Serbes et Roumains: La cloche de Carageorges destinée à la chapelle de Topola (découverte à Craiova).“
- 192 *Români și slavi. Români și unguri*. Două conferințe ale Institutului pentru studiul Europei sud-orientale. Stenografiat de H. Stahl. București. Ed. „Institutului sud-est european“, 1922, 56 p. 21×14—II 66893.

Prima conf. se referă mai ales la raporturile cu Serbia. „Strbul însemna slavul în libertate în Peninsula Balcanică, pe câtă vreme bulgar însemna slavul încăput în stăpînirea turanică, precum italianul este vechiul latin rămas liber sau numai superficial și temporal acoperit de stăpînirea gotică sau longobardă, pe cînd francezul este același latin, amestecat cu elemente gotice — care se aflau și în Italia de nord, — dar încăput sub stăpînire germanică“. În ce privește românii, noi „sîntem o rămășiță a unei romanități cu mult mai întinse, și Dacia, după cucerirea ei, a însemnat mult mai puțin în latinitate decît ținuturile Panoniei, Noricului etc., care mergeau pînă la Alpi. Cînd slavii s-au coborît în regiunile panonice, cînd peste ei a venit, înțîi, statul avar, el a adus o azvîrlire a elementelor celor vechi la Răsărit și la Apus, cu concentrarea romanității în părțile noastre, prin această deslocuire, și prin altă refugiere de romanitate în Alpi“.

- 193 *Raguse et les Roumains*. Bucarest. Tip. „Cultura Neamului Românesc“, 1923. 12 p. 32×22—III 72183. Vezi nr. 183.
- 194 *Croates en pays Roumains*. Zagreb. 1929, p. 197—199 (Mélanges Sisič). 24×17. Vezi nr. 368.
- 195 *Două răspunsuri ale unui istoric. D. Czernin și politica României. Un studiu al d-lui Vesnici*. Iași. Tip. „Neamul Românesc“, 1917, 16 p. 16×12.
Al doilea răspuns se referă la articolul din *Revue des sciences politiques*, scris de Vesnici despre *Raporturile strbo-române*: trecut, prezent, viitor privind Banatul. Vezi nr. 207.
- 196 *Rogieru Iosif Boscovich și Moldova, cu prilejul comemorării lui. Ședința de la 26 februarie*. București. „Imprimeria Națională“, 1937, 13 p. (Academia Română. Seria III. Tom. XIX. Memoriile secțiunii istorice, 11). 24.5×17—II 142624.
Boscovich, *Giornale di un viaggio da Constantinopoli in Polonia*. 1772.
Autorul este născut în Ragusa și a scris în italienește.

10. ANGLIA

- 197 *Patru conferințe despre istoria Angliei*. București. Ed. „Casa Școalelor“. Tip. „Datina Românească“, 1928, 91 p. 24×16—II 92056.
Anglia și poporul englez prezentat în conferințe de N. Iorga, generalul Radu Rosetti, Michaela Catargi și Richard F. A. Hillard. București. Ed. „Casa Școalelor“, Tip. „Datina Românească“, 1928, 147[—149] p. 24×16—II 92064.
Cuprins: *Introducere*: cum se concepe cercetarea istoriei unui popor; citează *Istoria Angliei* de Lingard, *Istoria poporului englez* de J. R. Green, precum și a lui Carola Oman. Nu admite punctul de vedere al istoriografiei germane de a studia istoria Angliei ca formînd un cap. din vasta istorie a rev. germanice. Sinteza etnică. Anglia medievală. Anglia modernă. Anglia contemporană. The British Commonwealth of Nations.
Legăturile cu Țările Române.

Legăturile cu Țările Române

- 198 *Les premières relations entre l'Angleterre et les pays roumains du Danube (1427 à 1611)*. Paris. „Félix Alcan“, 1913. p. 559—580 (Mélanges d'histoire offerts à M. Charles Bémont par ses amis et ses élèves à l'occasion de la vingt-cinquième année de son enseignement à l'école pratique des Hautes Etudes). 23×16—II 35113.

Călători englezi care au vizitat și descris țările românești: John Newberie; Henri Anstell; Fourquevaux; Harebane; Edouard Burton; Henri Lello. Totodată sînt citați pretendenți români ajunși în Anglia: Ion Bogdan, Ștefan Bogdan, zis Surdul, este susținut de ambasadorii englezi Lello și Glover.

- 199 *Histoire des relations anglo-roumaines*. Jassy. Ed. „Neamul Românesc”, Tip. „Progresul”, 1917. 173 p. 16×11—I 66266.
Cuprins: I. Relations accidentelles avant le dixseptième siècle (retipărirea art. din „*Mélanges Bémont*”). II. Voyageurs anglais au XVII-e siècle: Edward Brown. Lord Paget. III. Visiteurs anglais à l'époque des Phanariotes, „deux jeunes princes anglais” 1728; Jean Bell d'Autermony Porter; Lord Baltimore; Jean-Jacques Schiedmontel et Charles Cristophe de Marchall; Weymouth; Cathcart; Lady Craven; Th. Hope; Adam Neale; William Wilkinson; Robert Ker Porter. Epoque de la renaissance nationale roumaine: David Urquhart; P. Poenaru; Blatte; R. G. Colquhoun; Cunningham Caning; Henry Churchill; Lord Lyons; H. Elliot; Moise Montefiori; Ch. Hartley; Seton Watson.
- 200 *A history of Anglo-Roumanian relations*. English translation printed by the „Societatea anglo-română” with a preface by W. Seton Watson. Bucharest. Tip. „Oltenia”, 1931, 126 p. 23.5×16.5—II 11305.
Cuprins: Cap. I. Occasional intercourse before the XVII century. Cap. II. English travelers in the seventeenth century. Cap. III. English visitors in the days of the phanariots. Cap. IV. The period of roumanian national revival. Anexă: Doc. de la Ștefan Bogdan, 1607, 1608, 1610, 1611.
Istoria relațiilor anglo-române. Rezumat făcut de Hedwig Thullner din „A history of Anglo-Roumanian relations”. *Cuget clar*, 1934, p. 161—172.
- 201 *Un observator englez asupra românilor din epoca lui Tudor Vladimirescu*. Sedința de la 31 martie. București. „Imprimeria Națională”, 1933. 25 p. (Academia Română. Seria II. Tom. XIV. Memoriile secțiunii istorice, 4). 24×17—II 121006.
V. Bargin din Kent a întocmit un raport asupra Valahiei, pe care N.I. îl publică, în întregime, în lb. engleză (p. 6—25).
- 202 *Oliver Cromwell*. Conferință ținută la societatea anglo-română București. Tip. „Datina Românească”, 1936, 18 p. 24×16—II 135322
Cromwell a fost în țara lui mai mult decît un suveran; „este unul din exemplarele cele mai curioase de umanitate în sensul manifestării unei energii extraordinare”.

11. AUSTRIA

- 203 *Originea și dezvoltarea statului austriac*. Zece lecții făcute la Iași. Iași. Tip. „Neamul Românesc”, 1918. 117[—119] p. (Prolegomene la o istorie universală). 24.5×16.5—II 49485.
Originea și dezvoltarea statului austriac. *Revista istorică*, 1917, p. 1—119.
Originea și dezvoltarea statului austriac. Zece lecții făcute la Iași în 1917. Ediția a II-a. București. Tip. „Bucovina”, 1938. 135 p. (Institutul de istorie universală). 24.5×16.5—II 152767.
Cuprins: Începuturile misiunii catolice și cucerirea carolingiană. Două Austrii negermane. Rolul austriac al Boemiei. Cuceriri „apostolice”. Influențe papale germanice. Ottocar al II-lea și Austria bavareză. Boemia după lupta

de la Marchegg. Misiunea „austriacă“ a Ungariei. Localismul fără însemnătate al Habsburgilor. Regalitățile naționale și opera lor. Habsburgii și ofensiva turcească. Crearea Austriei moderne prin reacțiunea catolică. Formarea unui stat austriac în veacul XVIII. Austria și Revoluția franceză. Austria nouă și națiunile ei. Ed. întâi a fost scrisă în oct. 1917, iar a doua a apărut în mart. 1938, fiind socotită în prefață de autor drept protest al anexării acesteia la Germania „pe baza comunității de grai și a unui curent de entuziasm, pornit dintr-o mistică specială. Originea austriacă a șefului Reichului a ajutat mult la aceasta“. N. I. arată că în durata actului săvârșit în 1938 „urmările rămân a se vedea. Stările de spirit seculare, aproape milenare nu se înlătură prin speranțele și iluziile unei singure generații și mai ales ale celor mai tinere din ea. Oricum, ce s-a produs acum câteva zile nu poate schimba temeiurile istorice pe care acum peste douăzeci de ani le arătam aici“.

- 204 *Imperialismul austriac și cel rus în dezvoltarea paralelă*. Ședința de la 7 noiembrie 1914. București. Tip. „Carol Göbl“, 1914, 24 p. (Academia Română. Analele Academiei Române. Seria II. Tom. XXXVII. Memoriile secțiunii istorice, 7). 27 × 21—II 40540.
Développement parallèle de l'imperialisme autrichien et de l'impérialisme russe. Traduit par H. Stahl. Académie Roumaine. *Bulletin de la section historique*, 1915, p. 1—30.
Cercetînd dezvoltarea imperiului austriac, cu prilejul începerii primului război mondial, istoricul Iorga nu crede că se poate ajunge la regimul mondial al „Monarhiilor“. „Oricît ar fi ele de mari teritoriale, oricît de perfectă ar fi disciplina pe care izbutesc a o impune tuturor prin supravegherea polițienească ori prin comandă militară, oricît le-ar ajuta bogăția de stat rezultată din contribuția supușilor îndemnați în eforturile lor economice, ele nu vor putea găsi niciodată factorul moral pe care să-l opui simțului de comunitate exclusivă cu aceia cari, vorbind aceeași limbă, au același suflet, fără a mai vorbi de tradițiuni istorice pe care le împărtășesc cu congenerii lor“.
- 205 *Politica austriacă față de Serbia*. Conferință ținută în ședința solemnă a Institutului pentru studii Europiei sud-estice, la 21 noiembrie 1914. București. Ed. „Institutului sud-est european“, 1915. 37 p. 21.5 × 13.5—II 68845.
Politica austriacă față de Serbia. *Neamul Românesc*, 1914, nr. 47. Istoricul expansiunii austriece în Peninsula Balcanică, cu deosebită privire asupra Serbiei. Vezi nr. 178.
- 206 *Le « Liore rouge » autrichien*. Etude critique. Yassi. „Imprimerie de l'état“, 1917. 12 p. (Extrait du *Bulletin de l'Institut pour l'étude de l'Europe sud-orientale*, III n-os 1—6). 23 × 15—II 52087.
Analiza vol: *Diplomatische Aktenstücke betreffend die Beziehungen Österreich-Ungarns zu Rumänien in der Zeit vom 22 Juli 1914 bis 27 August 1916*. Vienne, 1916, cu referiri la România acelor ani.
207. *Două răspunsuri ale unui istoric*. D. Czernin și politica României. Un studiu al d-lui Vēsnici. Iași. Tip. „Neamul Românesc“, 1917. 16 p. 16 × 12—I 263709.
Despre participarea României la primul război mondial, pornind de la „Cartea roșie“ austriacă.
Vezi nr. 760.
- 208 *Conflictul militar austro-rus în 1854—56. După un martor austriac*. Ședința de la 24 septembrie 1937. București. „Imprimeria Națională“, 1937. 24 p. (Academia Română. Seria III. Tom. XIX. Memoriile secțiunii istorice, 19). 24.5 × 17—II 151198.

Se pornește de la cartea contelui Alfons von Wimpffen: *Erinnerung an des Walachei Während der Besetzung durch die Österreichischen Truppen in der Jahren 1854—1856*. Wien, 1878. Ocupația austriacă în Moldova în timpul războiului Crimeii.

- 209 *L'esprit français au XVIII-e siècle en Autriche*. Conférences. Bucarest. Impr. „Datina Românească“, 1938. 49 p. (Extrait de la *Revue historique du sud-est européen*, n-os 1—3 et 4—6, 1938). 23×16—II 155214.
Cuprins: La Dynastie. Administration et armée. Art et littérature.
Legăturile Austriei cu Țările Române.
- 210 *Ceva despre ocupația austriacă în anii 1789—1791*, cu 7 stampe. Ședința de la 14 ianuarie. București. Tip. „Carol Göbl“, 1911. 55 p.+ 6 pl. (Academia Română. Analele Academiei Române. Seria II. Tom. XXXIV. Memoriile secțiunii istorice, 8) 27×21—II 22943.
Pe baza notelor de călătorie ale francezului Salaberry se reconstituie epoca 1789—1791. Apendice: Partea românilor din Principatul muntean în războiul turco-austriac 1738. Notele unui călător: Voyage à Constantinople, en Italie et aux îles de l'Archipel par l'Allemagne et la Hongrie (scrisorile 21—24). Citeva acte inedite privitoare la ocupația austriacă din 1789—1791 (31 de acte din B.A.R., în afară de cel cu nr. XVII, care aparține col. de doc. a lui N.I.).
- 211 *Politica Austriei față de Unire*. I. *Înainte de conferințele din Paris*. Ședința de la 6 aprilie 1912. București. Tip. „Carol Göbl“, 1912. 30 p. (Academia Română. Analele Academiei Române. Seria II. Tom. XXXIV. Memoriile secțiunii istorice, 14). 27×21—II 28422.
Lucrarea se bazează mai ales pe: Adolf Beer. *Die orientalische Politik Oesterreichs seit 1774*, Praga-Leipzig, 1883, cît și pe Bamberg, *Geschichte der orientalischen Angelegenheiten in Zeiträume des pariser und des berliner Friedens*, Berlin, 1892. În Anexă: Două scrisori ale g-ral. Hess, comandant în Moldova, către contele Bud-Schauenstein (1854). Din broșura g-ral conte Ficquilmont se dau extrase.
212. *Încercări austriece de anexiune a țărilor noastre*. Comunicare făcută în ședința publică de la 12 aprilie. București. „Imprimeria Națională“, 1940. 24 p. (Academia Română. Seria III. Tom. XXII. Memoriile secțiunii istorice, 20). 24.5×17—II 170995. Vezi nr. 502.

12. CEHOSLOVACIA. RELAȚIILE CU ȚĂRILE ROMÂNE

- 213 *Roumains et Tchecoslovaques*. Résumé de trois conférences faites à l'Université de Prague en 1923. Praha. Impr. „Politika“. Ed. „Orbis“, 1924. 29 p.+ 8 pl. 17×12—I 73792.
Românii și Cehoslovacia. Trei conferințe făcute la Universitatea din Praga. *Neamul Românesc*, 1924, n-rele: 100—102.
Tsecko-slovaken und Rumänen. Versuch eines historischen Vergleichs. Sonderbeilage der Prager Presse, 1929.
Jarník, dr. Hertvig și dr. Ian Urban Jarník, *Relațiile româno-cehoslovace din trecut și din viitor*. Conferință ținută în sala Ateneului Român în ziua de 7 mai 1919. Cu o prefață de N. Iorga. București. Tip. „Cultura Neamului Românesc“, 1919. 55 p. 21×14.5
În afară de prefață, N.I. mai are în vol.: *Cehi și români*, *Mihai Viteazul la Praga*, ambele, art. din *Neamul Românesc*, 1919, nr. 95, 96.

13. ELVEȚIA

- 214 *Deux Conférences : en Suisse. I. Les luttes pour la liberté menées par les paysans au XIV-e siècle: Le Sempach suisse et la Posada roumaine* (Berne, 7 mai 1930). II. *Die Grenzen des Nationalitätsrechtes* (Zürich, 8 mai 1930). Berne. 1930. 24 p.+ 1 pl. 20×13—II 101018.
Lucrarea mai cuprinde: *Helvetischen Landschaften und etwas anderes bis zur Heimat*, trad. de R.R. din *Cuget clar : Priveliști elvețiene*.
- 215 *Priveliști elvețiene*. Vălenii de Munte. Tip. „Datina Românească“, 1930, 11[—13] p. 23×16—II 101407.
Berna, Zürich. Svițera și Tirol.

Relațiile Elveției cu România

- 216 *Goleștii și alți elevi ai lui Töpffer în Geneva*. Ședința de la 11 decembrie. București. Tip. „Cultura Națională“, 1925, 7 p. (Academia Română. Seria III. Tom, XX. Memoriile secțiunii istorice, 4). 24.5×17—II 84101.
- 217 *Paralelisme helveto-române*. Ședința de la 18 nov. București. „Imprimeria Națională“, 1938. 21 p. (Academia Română. Seria III. Tom. XX. Memoriile secțiunii istorice, 17). 24.5×17—II 154928.
Despre baza romană; Concepția alcătuirilor populare după retragerea Imperiului roman; Consecințele vieții locale romane.

14. FRANȚA

- 218 *Istoria poporului francez*. O încercare de explicație. Lecții făcute la Universitate. București. Tip. „Serviciul geografic al Armatei“, 1919. 409 p. (Academia Română. Studii și Cercetări, I). 21×14—II 53488.
Cuprins: Introducere. Elementele alcătuitoare. „Cetatea“ galo-romană și regalitatea francă a Merovingienilor. Carolingienii și începuturile poporului francez. Formarea unui centru național francez. „Francezii lui Hugo Capet și ai urmașilor săi. Feudalitatea și cruciatele în legătură cu poporul francez. Franța cruciatelor. Contopirea feudelor în Coroană. Înlocuirea bisericii galicane prin regalitatea sacră a lui Ludovic al IX-lea. Burghesia intelectuală franceză în ajutorul regalității. Sfârșitul cavaleriei franceze în războiul de 100 de ani. Regele burgheziei: Ludovic al XI-lea. Reacțiunea cavalească: ofensiva franceză în Italia și pe Rin. Luptele interne în Franța supt pretextul deosebirilor religioase. Poporul francez confiscat de regalitatea absolută: Ludovic al XIV-lea. Epoca filosofiei în Franța. Revoluția franceză și consecințele ei. Poporul francez în monarhia constituțională. Poporul francez supt înfrurirea stării a patra.
Histoire du peuple français. Traduction française de Pierre Angelesco. Préface de Em. de Martonne. Paris. „L'Impr. centrale a Genève“, 1945. 412 [—417] p.+ 1 pl. (Bibliothèque franco-roumaine. Collection publiée sous la direction de Pierre Angelesco). 18×12.5.
Vol. are două prefețe. Prima a traducătorului: „La mort tragique du Professeur Nicolas Jorga. Sa vie et son œuvre“. A doua este semnată de Em. de Martonne, în care se face elogiul marelui savant. Urmează o listă a titlurilor academice obținute de N. Iorga: 12 diplome de „doctor honoris causa“ și 15 diplome de membru al diferitelor acad. din Europa. Totodată se publică

și o scrisoare de mulțumire din partea lui N.I. către traducător din 14 ian. 1937. La p. 391—412: *Essai bibliographique des travaux de Nicolas Iorga en langues étrangères*, folosind lucrarea similară a lui Barbu Theodorescu. Table des matières. I. Eléments constitutifs. II. La Cité Gallo-Romaine et la Royauté franque de Mérovingiens. III. Les Carolingiens et les débuts du Peuple français. IV. La formation d'un Centre national français. V. «Les Français» de Hugues Capet et de ses successeurs. VI—VII. La Féodalité et les Croisades en rapport avec le Peuple français. VIII. La France des Croisades. IX. La réunion des Fiefs à la Couronne. X. La Royauté sacrée de Louis IX supplante l'Eglise des Gaules. XI. La Bourgeoisie intellectuelle française au secours de la Royauté. XII. La fin de la Chevalerie française et la guerre de Cent ans. XIII. Le Roi de la Bourgeoisie: Louis XI. XIV. La réaction de la Chevalerie: L'offensive française en Italie et sur le Rhin. XV. Les guerres de religion en France. XVI. Le Peuple français confisqué par la royauté absolue de Louis XIV. XVII. L'époque philosophique. XVIII. La Révolution française et ses conséquences. XIX. Le Peuple français en monarchie constitutionnelle. XX. Le Peuple français sous la poussée du quatrième Etat: la classe ouvrière.

- 219 *Une collection de lettres de Philippe de Maizières* (Notices sur le ms. de la Bibl. de l'Arsenal). Paris. Impr. „Dauphey-Gouverneur“, 1892, 36 p. (Extrait de la *Revue historique*, tome XLIX, 1892) 23×15—II 101575. Cuprinde 19 scrisori dintre 1364 și 1372; 3 discursuri ale lui Ph. de Mézières; un manifest al regelui Petru din 1366 și câteva bule ale papei Urban al V-lea.
- 220 *Thomas III Marquis de Saluces*. Etude historique et littéraire, avec une introduction sur la politique de ses prédécesseurs et un appendice de textes. Paris. Ed. «Champion». Impr. «H. Bouillant», 1893. VIII + 224[—223] p. 23×15—II 64090. Partea din exemplare poartă, pe lângă titlu, și mențiunea: (Thèse) (Université de Leipzig). Se prezintă biografia lui Saluce; se cercetează influența franceză în Italia la sfârșitul sec. XIV și lupta de la Monasterolo, 1391—1396. Cuprinde și romanul *Le chevalier errant*, scris în 1395 de Saluces.
- 221 *Philippe de Mézières 1327—1405 et la croisade au XIV-e siècle*. Paris. Ed. «Emile Bouillon». Impr. «Durand», 1896. XXV + 555[—557] p. (Bibliothèque de l'Ecole des Hautes Etudes. Publiée sous les auspices du Ministère de l'Instruction publique. Sciences — Philologiques et Historiques. Cent-dixième fascicule). 24×16—II 49905. Vezi nr. 103.
- 222 *Chestia Rinului*. Lecții ținute la Școala de Război, tipărite după notele stenografice ale d-lui H. Stahl, pentru folosul elevilor săi. Vălenii de Munte. Tip. „Neamul Românesc“, 1912, 272 + II p. 24×16—II 28280. Vezi nr. 16.
- 223 *Note de drum*. Vălenii de Munte. Tip. „Neamul Românesc“, 1913. 100[—110] p. 21×13.5—II 34139. Prin Franța de Nord la Calais. Paris. Versailles.
- 224 *În Franța*. Drumuri ale unui istoric, cu 53 de vechi gravuri. București. Ed. „Pavel Suru“, Tip. „Cultura Neamului Românesc“, 1921. 175 p. 23.5×15.5—II 64003 [Pe copertă e trecut anul 1922]. Vezi nr. 1084.
- 225 *Idées et formes littéraires françaises dans le sud-est de l'Europe*. Leçons faites à la Sorbonne. Paris. Ed. «J. Gamber», Impr. «Datina Românească», 1924. 247 p. (Etudes Roumaines, vol. II). 24×16.5—I 101545. Vezi nr. 145.

- 226 *Les aventures « sarrazines » des français de Bourgogne au XVe siècle*. Cluj. « Cartea Românească », 1926. 52 p. (Université de Cluj. Publications de l'Institut d'histoire générale. Mélanges d'histoire générale). 23 × 15,5.
Proiectul unei expediții contra turcilor alcătuit de consilierii ducelui de Bourgogne Philippe-le-Bon. De asemenea este prezentată expediția dunăreană din 1445. Se publică 6 doc. din: 1444—1445; 1443; 1448; 1458; 1466 privind expedițiile militare în Rodos, Marea Neagră, luptele dintre turci și creștini pe Dunăre (1443); evenimentele din Serbia și Valahia (1448).
- 227 *Les voyageurs orientaux en France*. Conférences données en Sorbonne, 1927. Paris. Impr. « Datina Românească », 1927. 105[—107] p. 25 × 16—II 92144.
Les voyageurs orientaux en France. Revue historique du sud-est européen, 1927, p. 1—25; 73—108; 161—203. Vezi nr. 148.
- 228 *Les voyageurs Français dans l'Orient Européen*. Conférences faites en Sorbonne. Paris. Ed. « J. Gamber » et « Boivin & Cie ». Impr. « Poitiers ». 1928. 128 p. (Extraits de la *Revue des Cours et Conférences*, Années 1926 et 1927). 23 × 14—II 99263. Vezi nr. 149.
- 229 *France de Chypre*. Paris. Ed. « Les belles lettres ». Impr. « L'union typographique », 1931. 215 p. (Collection de l'Institut néo-hellénique de l'Université de Paris. Fascicule 10). 20 × 13—II 109345.
France de Chypre. Deuxième tirage. Paris. Société d'édition « les Belles lettres », 1966. 215 p. (Collection de l'Institut néohellénique de l'Université de Paris. Fascicule 10). 20 × 13—II 537539.
Réimpression photomécanique. Les procédés Dorel — Paris. Vezi nr. 81.
Ἡ φραγκοκρατία ἐν Κύπρῳ. Μετάφρασις Ἀχιλλέως Κ. Αἰμιλιανοῦ Λευκωσία-Κύπρος, 1938 [2f.] + 128 p. + 1 pl., 20 × 13, II. 153084.
- 230 *La révolution française et le sud-est de l'Europe*. Conférence donnée à Paris à la Société de la Révolution française (février 1933). Bucarest. Impr. « Datina Românească », 1934, 29 p. 24,5 × 16,5—II 124626.
La révolution française et le sud-est de l'Europe. Revue historique du sud-est européen, 1933, p. 342—366.
Influența Revoluției franceze asupra sud-estului european. Neamul românesc, 1933, nr. 44; 63; 64; 67. Vezi nr. 155.
- 231 *La France de Terre Sainte*. Considérations synthétiques. Conférences données en Sorbonne. Bucarest, 1934. 117 p. 24,5 × 16,5—II 129847.
La France de Terre Sainte. Considérations synthétiques. *Revue historique du sud-est européen*, 1934, p. 177—249; 297—337.
I. Généralités. Apports des croisés. II. Les éléments indigènes: grecs, syriens, arméniens. III. L'Empire Byzantin. L'église. IV. La synthèse.
- 232 *Les développements des idées sociales et politiques de la révolution française en Roumanie entre 1830 et l'Union des Principautés (1859)*. Conférences données au Centre de la révolution française. Bucarest. « Imprimeria Națională », 1935. 17 p. (Académie Roumaine. *Bulletin de la section historique*. Tome XIX. Extrait). 24 × 16—II 135397.
- 233 *France de Constantinople et de Morée*. Conférences en Sorbonne, Bucarest. Impr. « Datina Românească », 1935. 103 p. 24,5 × 16,5—II 135327.
France de Constantinople et de Morée. Revue historique du sud-est européen, 1935, p. 81—105; 177—217; 324—356. Vezi nr. 87.
- 234 *La France dans le sud-est de l'Europe*. Conférences en Sorbonne. Paris. Impr. « Datina Românească », 1936. 119 p. 24,5 × 16,5—II 135321.

- La France dans le sud-est de l'Europe. Revue historique du sud-est européen*, 1936, p. 24—68; 105—172.
- Henri de Valois, roi de Pologne, et l'influence de son passage sur le trône polonais. Conséquences sur le Danube de la politique française active en Orient. La croisade à la fin du XVI-e siècle. Voyageurs mercenaires et aventuriers au commencement du XVII-e. Rapports avec l'Europe orientale et sud-orientale au XVII-e siècle avant Louis XIV. Etat des rapports avec l'Europe orientale et sud-orientale à la fin du XVII-e siècle.
- 285 *L'esprit français au XVIII-e siècle en Autriche. Conférences. Bucarest. Impr. « Datina Românească », 1938. 49 p. (Extrait de la *Revue historique du sud-est européen*, n-o 1—3 et 4—6, 1938). 23×16—II 155214. La dinastie. Administration et armée. Art et littérature.*
- 286 *Frédéric II, roi de Prusse, et l'influence française. Conférences données en Sorbonne, 30 mai—1-er juin 1939. Bucarest. Impr. « Datina Românească », 1939, 50 p. 24×16.5—II 168046. Vezi nr. 253.*
- 287 *« Le voyageur français » al abatelui Joseph Delaporte în traducere moldovenească (1785). Text publicat cu o introducere și note de N. Iorga. București. „Impri-meria Națională”, 1940. 196 p. (Academia Română. *Studii și Cercetări*, XLII). 24.5×17—II 174048. Ms. reprezintă trad. românească făcută de episcopul de Hotin, Amfilohie dia rusește. ● C u p r i n s : Ostrovul Chiprului. Siria. Egiptul. Varvaria sau, împărăția Varvarilor și alte crâii. Grecia cu ostroavele ei.*
- 288 *Revoluția franceză înainte de Revoluție. Conferință din ciclul asupra istoriei civilizației franceze organizat de Institutul francez de înalte studii (23 ianuarie 1940), în Conferințe și prelegeri. București. 1943, p. 75—88. Vezi nr. 14. Relațiile Franței cu Țările Române.*
- 289 *Partea lui Napoleon al III-lea în Unirea Principatelor. Conferință ținută la Liga Culturală în ziua de 27 februarie 1915. București. Ed. „Ligii pentru unitatea culturală a tuturor românilor”, 1915. 34 p. 20×13—II 41338. Vezi nr. 804.*
- 240 *Acei cari nu-i putem uita. Ceux que nous ne saurions oublier. Iași. Tip. „Serviciul geografic”, 1917. 11 p. 19×13. Acei cari nu-i putem uita. Neamul Românesc, 1917, nr. 326. Vezi nr. 844.*
- 241 *Histoire des relations entre la France et les Roumains. Jassy. Impr. « Progres-sul », 1917, 198 + II p. 16×12.—I 238535. Histoire des relations entre la France et les Roumains. Préface de M. Charles Bémont. Paris. Ed. « Payot & C-ie ». Impr. « Lafolye », 1918. XIII+282 p. 18×12—I 51951. C u p r i n s : Premières relations pendant l'antiquité et le moyen-âge. Les français sur le Danube roumain pendant les croisades du XV-e siècle. Négociateurs et voyageurs français au XVI-e siècle. Premiers prétendants roumains en France. Mercenaires, voyageurs et missionnaires au XVII-e siècle. Princes phanariotes et amis français dans la première moitié du XVIII-e siècle. Précepteurs et secrétaires français en Moldavie et en Valachie en XVIII-e siècle. Premiers écrivains français traitent des Principautés. La Révolution française et les Roumains. La civilisation française et les pays danubiens. Relations politiques jusqu'à l'avènement de la Monarchie de juillet. La Monarchie de juillet et les Roumains. La Révolution de 1848 et les émigrés. La guerre de Crimée et la fondation de l'Etat roumain.*

- 242 *Salut adressé au général Berthelot, aux officiers et aux soldats de l'armée française, au nom du comité de réception, par le professeur N. Iorga*. Jassy. Impr. « Naționala », 1918. 4 p. 24×16. Vezi nr. 848.
- 243 *Din relațiile franco-române: un scriitor francez despre România și un scriitor român în Franța: Elias Regnault și Grigore Gănescu*. București. Tip. „Carol Göbl”, 1922. 22 p. (Analele Academiei Române. Seria II. Tom. XXXIX. Memoriile secțiunii istorice, 4). 27×21—II 58366.
- 244 *Un colaborator francez al Unirii Principatelor, Paul Bataillard*. București. Tip. „Cultura Națională”, 1923. 14 p. (Academia Română. Analele Academiei Române. Seria III. Tom. I. Memoriile secțiunii istorice, 7). 24×17—II 72045. *Un collaborateur français à l'unité des Principautés, Paul Bataillard*. Traducție de M-elle Ileana Zara. Académie Roumaine. *Bulletin de la section historique*, 1925, p. 35—46. Vezi nr. 809.
- 245 *Relations franco-roumaines*. Paris. 1925. p. 11—13 (*L'Illustration économique et financière*, numéro spécial pour la Roumanie). 30×20—III 78917. Vezi nr. 241.
- 246 *L'oeuvre de la mission française à Jassy*. Bucarest. Impr. « Socec », 1930. p. 49—50. (Extrait de l'Hommage à M. de Saint-Aulaire). 24×17—II 101488. Activitatea desfășurată la Iași, în primul război mondial, de către De Saint-Aulaire, ministrul Franței în România.
- 247 *Trei generații în viața publică românească după judecata lui J. A. Vaillant*. Sedința de la 7 iunie. București. „Imprimeria Națională”, 1935. 8 p. (Academia Română. Seria III. Tom. XVI. Memoriile secțiunii istorice, 14). 24.5×17—II 131903.
Cartea lui Vaillant: *La lanterne magique au passé, présent, avenir de la Roumanie*.

15. GERMANIA

- 248 *Chestia Rinului* (Istorie a Europei apusene în legătură cu această chestie). Lecții ținute la Școala de Război, tipărite după notele stenografice ale d-lui H. Stahl, pentru folosul elevilor săi. Vălenii de Munte. Tip. „Neamul Românesc”, 1912. 272+II p. 24×16—II 28280. Vezi nr. 16.
- 249 *Cugetare și faptă germană*. Zece lecții făcute la Iași. Iași. Tip. ziarului *Neamul Românesc*, 1918. 121[—123] p. 24×16—II 58417.
Cugetare și faptă germană. Zece lecții făcute la Iași în 1917. Ediția a II-a. București. Tip. „Bucovina”, 1938. 141 p. (Institutul de istorie universală). 24×16—II 152768. Vezi nr. 19.
- 250 *Note de drum*. Vălenii de Munte. Tip. „Neamul Românesc”, 1913, 100 [—103] p. 21×14 — II 34139.
• Prin Germania. La Colonia.
- 251 *Principiul naționalităților și greșelile lui Bismarck*. Sedința de la 14 oct. 1938. București. „Imprimeria Națională”, 1938. 16 p. (Academia Română. Seria II. Tom. XX. Memoriile secțiunii istorice, 18). 24.5×17 — II 154927.
La 1848 s-a creat „teoria națională”, de eliberare a popoarelor, dar acest „spirit” a fost înlăturat de Otto von Bismarck. Biografia sa, englezul Charles Lowe și francezul Edouard Simon, remarcă duritatea firii acestuia chiar

din tinerețe. Era contra oricărei libertăți: „Cînd la Frankfurt se elaborează o constituție, el o rupe“. Nu-i plăcea lipsa de disciplină a germanilor din sud, de aici declarația: „Sîntem fericiți că sîntem prusieni și voim să rămînem prusieni“. A fost contra unității Italiei, socotind că e vorba de „un teritoriu ce face parte din Confederația germanică“. Nu a sprijinit popoarele din sud-estul Europei, considerîndu-le „popoare barbare, care n-ar avea dreptul măcar de a trăi“.

- 252 *Une révélation: le maréchal von Mackensen parle*. Bucarest. Impr. „Datina Românească“, 1938. 19 p. (Extrait de la *Revue historique du sud-est européen*, 1938, n-os 10—12). 23×16 — II 155267.
Note scoase din: Wolfgang Foerster, *Briefe und Aufzeichnungen*, Leipzig, 1938, privind războiul nostru din 1916—1918.
- 253 *Frédéric II, roi de Prusse, et l'influence française*. Conférences données en Sorbonne, 30 mai — 1-er juin 1939. Bucarest. Impr. „Datina Românească“, 1939. 50 p. 24×16.5 — II 168046. *Frédéric II, roi de Prusse, et l'influence française. Revue historique de sud-est européen*, 1939, p. 201—250.
Conf. ținute la Sorbona fac parte din ciclul închinat lui N.I. „L'histoire de l'influence française à travers le monde“. ● Cuprins: Les jugements sur „le grand homme“. Origines de l'influence française en Prusse. Education du prince Frédéric. Psychologie royale. Rapports avec Voltaire.

Relațiile Germaniei cu România

- 254 *Informații germane despre România și Basarabia pe la 1870*. Ședința de la 17 decembrie 1926. București. Tip. „Cultura Națională“, 1927. 13 p. (Academia Română. Analele Academiei Române. Seria III. Tom. VII. Memoriile secțiunii istorice, 5). 25×17 — II 87917.
Dr. Quitzmann, scrisori din timpul războiului Crimeii. În *Unsere Welt*, 1866, informații despre Cuza Vodă; alte informații din aceeași rev., p. 1 870. Rudolf Kulemann despre Moldova, 1838.
- 255 *Opinia publică germană și România lui Carol I-iu înainte și după Războiul de Independență*. Ședința de la 17 martie. București. „Imprimeria Națională“, 1933, 29 p. + 1 pl. (Academia Română. Seria III. Tom. XIV. Memoriile secțiunii istorice, 1). 24×17 — II 12100.
N.I. folosește ca izvoare următoarele lucrări: Rudolf Henke, *Rumänien. Land und Volk*, 1877; W.T. Carl Schmeidler, *Geschichte des osmanischen Reiches in letzten Jahrzehnt*, 1875; Heinrich Filek von Wittinghausen, *Das Königreich Rumänien, geographisch-militärisch dargestellt*, 1881; Karl Emil Franzos, *Aus Halle-Arien, Kulturbilder aus Galizien, der Bukowina, Süd-russland und Rumänien*, 1889; Rudolf Bergner, *Rumänien, Eine Darstellung des Landes und der Leute*, 1887; K.H. Zingeler, *Die Hohenzollern in Rumänien* [...] 1890; Arthur Achleitner, *Der Hofjädleiter, Der Handprofos*; Paul Lindenberger, *Tagebuch des Königs von Rumänien* [...] 1915; Johannes Kramer, *Über Land und Meer*; Mite Kremnitz, *Am Hofe von Ragusa*.
- 256 *Wilhelm de Kotzebue și momentul de prefacere modernă a societății moldovenești*. Ședința de la 26 mai 1934. București. „Imprimeria Națională“, 1934. 15 p. (Academia Română. Seria III. Tom. XV. Memoriile secțiunii istorice, 9). 24×17 — II 126348.
W. de Kotzebue, scriitor rus de lb. germană, a publicat: *Bilder und skizzen aus der Moldau*, 1860, și romanul *Laskar Vioresku*, 1862, din care N.I. ex-

trage toate informațiile privind Moldova. Kotzebue a mai tipărit bune trad. ale poeziei noastre populare: *Rumänische Volkspoesie*.

16. ITALIA

- 257 *Poporul italian în trecut și în prezent*. Cinci conferințe ținute la București. București. Tip. „Datina Românească”, 1931. 107 p. — II 109230.
Epoca formațiunii. Spirit și creațiuni italiene în evul mediu. Spirit italian în haina Renașterii. Forme transalpine și realități italiene. Avânturi către noua viață italiană.
- 258 *Un călător italian în Turcia și Moldova în timpul războiului cu Polonia*. Ședința de la 25 iunie 1910. București. Tip. „Carol Göbl”. 1910, 26 p. (Academia Română. Analele Academiei Române. Seria II. Tom. XXXIII. Memoriile secțiunii istorice, 2). 27×21 — II 20410.
Carlo Magni, *Quanto di piu curioso e vago ha potuto raccorre Cornelio Magni, nel primo biennio da esso consumato in viaggi e dimore per la Turchia*. Parma, 1678.
- 259 *L'Italia vista da un romeno*. Prefazione di Giulio Bertoni. Traduzione di Nella Collini, l'originale francese di Nico Ferrini. Collazione il testo: Alfio Berretta, Milano. Ed. „La Spiga”, 1930, 382 [— 386] p. 19×13 — I 103174.
Cuprins: Le vie della penetrazione italiana in Romania. Italiani e Romeni. Dante Alighieri. Francesco Petrarca. Verso Ragusa. Ragusa. Da Ragusa verso l'Italia. Mare Adriatico. Nelle Alpi. Fiume. Trieste. Miramare. Verso Venezia. In Italia. Ferrara. Parma. Pavia. Genova. Verso Napoli. Napoli. Firenze. Venezia e l'Oriente. Letteratura ed arte veneziana. Venezia ignorata. Esposizione d'Arte del XVIII secolo italiano a Venezia. Venezia trent'anni fa. Venezia nel novecentodieci. Cose nuove in luogo di quelle vecchie. Venezia nel novecentoventidue. Venezia d'inverno. Padova. La capella di Giotto a Padova. Miramare. S. Maffio di Murano. Il Torcello.
- 260 *Ce avem de învățat de la cultura italiană*. Conferință ținută la Cercul Amicilor Italiei (10 Novembre 1934). București. Tip. „Datina Românească”, 1935, 15 p. 24×17 — II 181878.
N.I. arată strânsele legături pe care le are cu Italia și cultura ei, legături „care m-au încetățenit oarecum în Italia [...] Veneția, mă simt oarecum acasă acolo [...] Limba aceasta îmi este aproape ca și limba mea”. Tratează tema în cadrul unei problematice mai largi: „A fi latin aceasta înseamnă o disciplină a sentimentelor, o seriozitate, o demnitate, o maiestate a cugetării, o înfrinare a pornirilor inimii [...] înseamnă și o alcătuire tare cum este cimentul monumentelor romane; înseamnă și înlăturarea oricărui cuvânt inutil și a oricăror idei care n-au o valoare activă”. Se face o paralelă a celor două mari influențe pe care le-a cunoscut: cea franceză și cea italiană. Se urmăresc traduceri din Dante, ale lui Coșbuc, Gane, Buzdugan. Promovează intensificarea relațiilor între toate popoarele romanice: „Ce mare lucru ar fi dacă latinii, cu tot ce au cîștigat și au asimilat, ar schimba între dinșii, ar transmite de la unii la ceilalți...”. Propune „o școală a latinității întregi” la Coimbra, ca un simbol, ca o afirmare și ca o asigurare de viitor.
- 261 *Pentru Italia și Ce ne leagă de Italia*. Cuvîntările d-lui profesor Nicolae Iorga rostite la Ateneul Român (17 Noiembrie 1935) sub auspiciile „Ligii Culturale” și la inaugurarea cursurilor Institutului de cultură italiană. București. Ed.

ziarului *Neamul Românesc*, 1936. 30 p. 23×15.5 — II 181048.
 Ideea de unitate latină prin cultură. Se declară împotriva oricărui fel de imperialism. Activează pentru propășirea latinității.
Per l'Italia nella sua lotta. Traduzione del Prof. C. Perussi. Vălenii de Munte. Tip. „Datina Românească“, 1936. 83 p. 24×13.5 — II 135654.
 Cuprinde: „Cio che ci lega all'Italia“, „Per l'Italia“ și „Razionalismo e vita organica“.

- 262 *Primele mele drumuri italiene*. Conferință ținută la Gercul d-lui profesor Al. Marcu (27 mart. 1936). București. Tip „Datina Românească“, 1936, 13 p. 24×17 — II 135370. Vezi nr. 1070
- 263 *Către E.S. Benito Mussolini. Șeful guvernul italian*. Tradus din italienește de Redacția ziarului *Universul*. București. „Imprimeria Națională“, 1937. 35 p. + 2 h. 24×17 — II 144443.
A.S.E. Benito Mussolini, Capo di governo italiano. București. „Imprimeria Națională“, 1937, 38 p. + 2 h. 24×17 — II 144455.
A.S.E. Benito Mussolini, chef du gouvernement italien. Traduit par *** București. „Imprimeria Națională“. 1937. 35 p. + 2 h. 24×17 — II 144437.
A.S. Exz. Benito Mussolini. Chef der italienischen Regierung. Übersetzt von Professor Konrad Richter. București. „Imprimeria Națională“, 1937, 37 p. + 2 h. 24×17 — II 144438.
To S.E. Benito Mussolini. Head of the italian government. Translated by professor Zoe Ghețu. București. „Imprimeria Națională“, 1937. 36 p. + 2 h. 24×17 — II 144442.
 Lucrarea este alcătuită din 5 părți; o scrisoare a lui N.I. „fost președinte al Consiliului de Miniștri al României“ adresată șefului guvernului italian, prin care savantul român arată lupta dusă de poporul român pentru întregirea sa națională, protestind, totodată, față de ideea revizionistă susținută chiar de Mussolini; 2 hărți privind România; 8 statistici întocmite la date diferite, în care se arată populația Transilvaniei ca fiind precumpănitor românească „testimonii italiene“, în nr. de 16, privind drepturile românilor asupra Transilvaniei și, pe aceeași temă, mărturiile unor savanți străini.
- 264 *Un mare gânditor italian despre luptele din sud-estul Europei: Giambattista Vico*. Ședința de la 26 noiembrie 1937. București. „Imprimeria Națională“, 1938, 14 p. (Academia Română. Seria III. Tom. XIX. Memoriile secțiunii istorice, 21). 24×17 — II 151198.
 Prezentarea cărții lui Vico asupra g-ral italian Antonio Caraffa, carte în care se află informații privind țările noastre, în special Transilvania.
Un pensatore politico italiano all'epoca del Risorgimento: Marc Antonio Canini. Bucarest. Impr. „Datina Românească“, 1938. 28 p. (Extrait du *Bulletin de la section historique de l'Académie Roumaine*, tome XX). 24×16 — II 260359.
- 265 *Orizzonte italiano*. Tradizioni nel sud-est europeo e missione latina. Bucarest. Impr. „Datina Românească“, 1940. 53 [— 55] p. (Istituto per lo Studio dell'Europa sud-orientale). 24×16.5 — II 168113.
 Cuprins: Venezia e la penisola dei Balcani. Il problema balcanico e l'Italia. Ambele lucrări au fost publicate în 1914. Vezi nr. 137.
- 266 *Italia pe care o vedem și Italia pe care n-o vedem*. Conferință din ciclul organizat de asociația Amiciția italo-română (17 april. 1940). *Conferințe și prelegeri*. București. 1943, p. 89—103. — II 291521. Vezi nr. 14.

Legăturile Italiei cu Țările Române

- 267 *Două tradiții istorice în Balcani: a Italiei și a românilor*. Ședința de la 3 mai 1913. București. Tip „Carol Göbl”, 1913. 16 p. (Academia Română. Analele Academiei Române. Seria II. Tom. XXXV. Memoriile secțiunii istorice, 15). 27×21 — II 33059.
- Idealul roman a rămas în Balcanii stăpâniți odată de Roma, s-a păstrat același pînă în pragul timpurilor moderne. El e continuat pe căile de comerț și culturale, mai ales prin Veneția pînă în sec. XVIII. Paralel, și în continuare, românii au avut un rol, nu ca element războinic.
- 268 *Rapporti politici tra l'Italia e la Romania* (Appunti). Roma. Impr. „Ricardo Garroni”, 1923, 5 p. (Publicazioni dell'Istituto per l'Europa orientale. Roma. Seconda serie. Politica — storia — economia IV). 25×18 — II 73395.
- Rapporti politici tra l'Italia e la Romania* (Appunti). *L'Europa orientale*, 1923, p. 519—523.
- Rapporti politici tra l'Italia e la Romania. Studi sulla Romania*, 1923, p. 9—15. Popoarele se apropie prin interese morale: „Il motivo morale ci impone di tener conto [...], della lingua, degli scambi litterari, della concordanza di anima”. România a avut sprijinul Italiei la 1859 și 1877, legături stabilite prin Alecsandri, Eliade, Vegezzi-Ruscalla, Cavour. Vittorio Emanuele II spunea: „Il vostro nobile desiderio sara ben presto realizzato, perche il trionfo della causa italiana seguirà ben presto quello della causa romena”.
- 269 *Conferenze italiane sulla nazione romena*. Milano. Ed. „Ulrico Hoepli”, Impr. „Datina Românească”, 1927, 55 p. + 10 pl. 23×15 — II 88027.
- C u p r i n s : I. La sintesi romeno nella latinità. II. Aspetti pittoreschi della Romania. III. Un gran poeta romeno: Michele Eminescu. IV. Rapporti tra l'Italia meridionale e la Romania.
- 270 *Le relazioni italo-romene*. Conferenza tenuta dal prof. Nicola Iorga sotto gli auspici della Camera di Commercio italo-romena di Milano il 13 Marzo 1927. Milano. Tip. „Combi”. 1927. 15 p. 21×15 — II 467360.
- 271 *L'Arte romena e l'Italia*. Livorno. Tip. „Raffaello Giusti”, 1929—VIII. 7 p. (Estratto da *Il Giornale di Politica e di Letteratura*, anno V, quod XII dicembre), 23×15 — II 101314. Vezi nr. 1174.
- 272 *Rapports italo-orientaux dans l'art du moyen-âge*. Extrait d'une conférence donnée à la Sorbonne, en mars 1928. Paris. « Ernest Leroux », 1930, p. 59—69. (Études sur l'histoire et sur l'art de Byzance. Mélanges Charles Diehl. Deuxième volume. Art) 32.5×25 — III 102915.
- Republica genoveză și legăturile ei cu Țările Române.
- 273 *I genovesi nel Mar Nero*. Genova. Tip. „Fratelli Pagano”, 1925. 4 p. (Estratto dal Balletino Municipale „Il Comune di Genova” — nr. 6 Giugno). 31×22 — III 80128.
- Conf. ținută la Univ. din Genova în luna mart. 1925; tratează despre coloniile genoveze din evul mediu care înconjurau Marea Neagră ori se aflau pe Dunăre. Pe aceste căi au pătruns influențele în arhitectura și pictura moldo-valahă. Căile de comerț cu Polonia duceau pe Siret în Polonia.

Republica Venețiană și legăturile cu Țările Române

- 274 *Un viaggio da Venezia alla Tana*. Venezia. Impr. „Fratelli Visentini“, 1896. 9 p. (Estratto dal Nuovo Archivio Veneto, tomo XI, parte I). 24 × 16 — II 101659.
Descrierea ms. aflat în Bibl. „Ambrosiana“ din Milano privind o călătorie din 1404—1407: „Via sive iter a civitate Venetiarum usque ad Tanaim sive Tanam“.
- 275 *Cinci conferințe despre Veneția*, ținute din însărcinarea Casei Școalelor. București. Ed. „Casa Școalelor“. Tip. „Neamul Românesc“, 1914. 167 [— 170] p. 24 × 16 — II 37470.
Cinci conferințe despre Veneția, ținute din însărcinarea Casei Școalelor. Ediția a II-a. Vălenii de Munte. Tip. „Datina Românească“, 1926. 221 [— 223] p. + 12 pl. (Din publicațiile Casei Școalelor). 22 × 14 — II 88302.
Ed. I cuprinde: „În ce stă frumusețea Veneției. Dezvoltarea externă a Veneției. Dezvoltarea internă a Veneției. Artă, literatură și cultura. Veneția și românii. Cîteva note venețiene. Opt doc. din anii: 1470, 1474, 1475, 1478, 1499, 1503. Ed. a II-a are în plus: „Cose di Venezia (1922).
Cinci conferințe despre Veneția. Drum drept, 1914, p. 177—331.
Veneția — În ce stă frumusețea Veneției. Lamura, 1921, p. 826—827.
Scrieri despre artă. Antologie și prefață de Barbu Theodorescu. București. 1968, p. 295—361: *În ce stă frumusețea Veneției. Artă, literatură și cultura venețiană. La capela lui Giotto, în Padova*.
Scrieri istorice. Vol. II. Ediție îngrijită de Barbu Theodorescu. București, 1971, p. 169—208: *Dezvoltarea externă a Veneției. Dezvoltarea internă a Veneției*.
- 276 *Veneția în Marea Neagră*. București. Tip. „Carol Göbl“, 1914 (Academia Română. Analele Academiei Române. Seria II. Tom. XXXVII. Memoriile secțiunii istorice, 1, 30, 31). 27 × 21 — II 37452.
Vol. I. Dobrotici. 28 p. Biografia despotului Dobrotici (1346—1386). Anexa: 21 doc. — 1340—1377 — latinești copiate din arh. „Frari“ ale Veneției. *Vol. II. Legăturile cu turcii și cu creștinii din Balcani de la lupta de la Cosovo pînă la cea de la Nicopoli* (1189—96). Ședința de la 18 aprilie 1914, 48 p. Anexă: 59 doc. latinești din anii 1384—1400 (Misti, XXXVIII; XLI; XLIV) din arh. venețiană „Frari“. *Vol. III: Originea legăturilor cu Ștefan cel Mare și mediul politic al dezvoltărilor*. Ședința de la 6 iunie, 76 p. Relațiile voievodului cu Veneția între 1463 și 1484. Anexă: 66 doc. latine și italiene între 1473 și 1484.
La politique vénétienne dans les eaux de la Mer Noire. Académie Roumaine. Bulletin de la section historique, 1914, p. 289—370.
- 277 1. *Venezia e la penisola dei Balcani*. 2. *Il problema balcanico e l'Italia*. Due conferenze all'„Ateneo Veneto“ (marzo 1914). Bucarest. Ed. „C. Sfetea“. Impr. „Neamul Românesc“, 1914, 45 p. 24 × 16 — II 39851.
Prima conf. și în *Orizzonte italiano*, Bucarest, 1940. Sînt prezentate căile de comerț și cele culturale din evul mediu și pînă în 1914. Considerații privind rolul pe care-l pot avea Italia și România după evenimentele din 1912—1913 în Balcani.
- 278 *Venezia ed i paesi romeni del Danubio fino al 1600*. Venezia. Tip. „C. Ferrari“, 1915, p. 291—312. 27 × 19 — II 66545.
Relațiile comerciale cu Țările Române, „ricchi di grano“, încep înainte de 1350. Sînt prezentate apoi relațiile cu Ștefan cel Mare prin Emanuele Gerardo,

legăturile lui Bogdan, ale numeroșilor aventurieri români sosiți la Veneția. Ele continuă prin Despot Vodă, Maria Valarga și alții pînă la Petru Șchiopul.

- 279 *Les commencements de Venise*. Bucarest. Impr. „Datina Românească”, 1930, 47 p. (Académie Roumaine. *Bulletin de la section historique*. Tome XVIII). 24×16.5 — II 108927.
Les commencements de Venise. Académie Roumaine. *Bulletin de la section historique*, 1931, p. 101—142.
 Les Venises populaires. Les debuts de Venise et Byzance. Venise et l'Italie. În traducere aflăm bibliografia studiilor asupra Veneției, scrise de: Daru; Lebre; Jan Romain; Sandi; C.A. Marin; Pompeo Molmenti; Battistella; Rinaldo Fulin; Horatio Brown; Kretschmayr; Ch. Diehl; Lenz; Lenel; Simonsfeld; Roberto Cessi; Vittorio Lazzarini; Giovanni Fiastri ș.a.
- 280 *Deux siècles d'histoire de Venise*. Conférences données en Sorbonne. 1. Venise d'Empire. 2. Venise de Croisades. 3. Venise dominante. Bucarest. Impr. „Datina Românească”, 1932, 61 p. 24×16 — II 113197.
Deux siècles d'histoire de Venise. *Revue historique du sud-est européen*, 1932, p. 1—62.
- 281 *Venise à l'époque moderne*. Conférences données en Sorbonne (Février 1933). Paris. Impr. „Datina Românească”, 1933, 105 p. 24×16 — II 122674.
Venise à l'époque moderne. *Revue historique du sud-est européen*, 1933, p. 156—179; 209—286.
Veneția în epoca modernă. Dubla orientare a Veneției în secolul al XVI-lea. Neamul Românesc, 1933, nr. 50.
- 282 *Ospiti romeni in Venezia (1570—1610)*. Una storia ch'è un romanzo ed un romanzo ch'è una storia. Bucarest. „Imprimeria Națională”, 1932, 158 [— 160] p + 21 pl. 25×18 — II 115230.
 Introduzione: relazioni tra romeni e veneziani. L'ambiente italiano di Pera. Un'istallazione di principe a Bucarest (Alessandro, 1570). Un regno insidiato. Una guerra tra romeni. Morte del principe Alessandro. La reggenza di una donna mezzo-italiana in Valachia. Un bel pretendent poeta: Pietro Cercel. La tragedia dell'esiglio. Nuovo regno di Mihnea. La rovina di una famiglia principesca ed il disonore. Un'esule moldavo. Marioara Valarga e la lottă per il retaggio moldave. Le vicende di un povero ragazzo principesca. Malattia e morte del principino moldave. L'eredită de Stefano il Moldavo.
- 283 *Congresele de istorie de la Veneția și de la Roma*. Sedința de la 9 oct. 1936. București. „Imprimeria Națională”, 1937, 20 p. (Academia Română. Seria III. Tom. XVIII. Memoriile secțiunii istorice, 1). 24×17 — II 144387.
 La Veneția N.I. a vorbit despre Marco Antonio Canini, venețian care a stat și în România. La Roma s-a desfășurat congresul de bizantinologie. Se publică și conf. ținută de N. I. la Radio Roma: *Vitalità latina nel sud-est europeo*; precum și o comunicare ținută la Napoli: *Les voies nouvelles des études sur Byzance*.
- 284 *Bienala din Veneția*. Cîteva note. Vălenii de Munte. Tip. „Datina Românească”, 1938. 15 p. (Extras din *Cuget clar*, 1937—8). 24×16.5 — II 155290.
- 285 *La Romania alla biennale di Venezia 1938*. Vălenii de Munte. Impr. „Datina Românească”, 1938. XVI p. + 26 pl. 25×18 — II 268239.
 Conține și text francez: *L'art roumain à la biennale de Venise, 1938*.
- 286 *Instantanee venețiene*. București. „Imprimeria Națională”, 1938. 13 p. (Extras din *Revista Fundațiilor Regale*, nr. 9 sep. 1938). 23.5×16. Vezi nr. 1098.

17. LADINII

- 287 *Cei mai mici frați ai noștri : romanii „Ladini“*. Conferință la Radio (30 septembrie). București. Tip. „Universul“, 1938, 16 p. + 18 pl. 16.5 × 12 — I 156037.

Cei mai mici frați ai noștri : romanii „Ladini“. *Sfaturi pe întunec*. Vol. II, București, 1940. p. 313—321.

Ei se află în Elveția, „în partea de către vechea capitală, scaunul de judecată de la Curia, care se numește și astăzi în limba lor « Cuera », patruzeci de mii de oameni, în cele câteva sate sămănate în văile, în glenurile din aceste părți, sub gadurile care sînt pădurile“. Acești ladini, vorbind „romanismul“, își păstrează datinele și lb. avînd ca poet cunoscut pe Peter Lansen.

18. LUXEMBURGUL

- 288 *Încă o formațiune romanică : Luxemburgul*. Comunicare făcută în ședința de la 23 iunie 1939. București. „Imprimeria Națională“, 1939, 14 p. + 2 pl. (Academia Română Seria III. Tom. XXII. Memoriile secțiunii istorice, 1). 24.5 × 17 — II 168262.

Prezentarea celor 300 000 de locuitori, mai ales prin cele 3 localități: Luxemburg, Echteenach (cunoscut în doc. ca Apteracum și ca Epteracus) și Diekirch.

19. OLANDA

- 289 *Despre Olanda*. Trei conferințe. București. Tip. „Universul“, 1936, 36 p. 23.5 × 15.5 — II 135474.

Expunerile au la bază 3 vizite în Olanda. Este evocată prietenia lui N.I. cu istoricul Grondijs și Huysinga: acesta din urmă a oferit cea mai bună istorie a Olandei. Descrierea țării, a oamenilor, a calităților lor, a luptei cu oceanul, a populației rurale, a orașelor, a organizării politice, a arhitecturii de proveniență gotică, a puterii de tradiție. Romanitatea se simte și aici. Orașele reprezintă evoluția satului. Crearea domeniului colonial. Viața comercială. Tenacitatea rasei și rolul jucat în viața lumii. Creația spirituală.

- 290 *Les rapports entre la Hollande et l'Empire ottoman du XVII-e siècle au commencement du XVIII-e siècle*. Bucarest. Impr. „Datina Românească“, 1937. 13 p. (Extrait de la *Revue historique du sud-est européen*, n-os 10—12, 1937). 23 × 16 — II 151393. Vezi nr. 122.

20. POLONIA ȘI RELAȚIILE CU ȚĂRILE ROMÂNE

291. *Relațiile comerciale ale Țerilor noastre cu Lembergul. Regeste și documente din Archiivele orașului Lemberg*. Partea I. București. Tip. „Marinescu Șerban“, 1900. 113 p. 24 × 17 — II 101633.

Relațiile comerciale ale Țerilor noastre cu Lembergul. Economia națională, 1900, p. 87—173.

- Studii și acte aparținând sec. XV—XVI: acte consulare; acte judiciare civile. Relațiile comerciale sînt cercetate pe baza unor doc. din 3 sec.: XV—XVIII, cuprinzînd 3 etape.
- 292 *Scurtă istorie a slavilor răsăriteni. Rusia și Polonia*. Simple linii de orientare. București. Tip. „Cultura Neamului Românesc”, 1919. 179 p. (Academia Română, *Studii și cercetări*, II). 23.5×16 — II 53872.
Studiul este închinat „amintirii aceuia care ar fi cetit mai cu iubire aceste pagini: a lui Ioan Bogdan”.
- 293 *Léon Sapieha et Michel-le-Grand*. Bucarest, 1921, 4 p. 24×16 — II 61674. *Léon Sapieha et Michel-le-Grand*. Académie Roumaine. *Bulletin de la section historique*, 1921, p. 79—82. Vezi nr. 556
- 294 *Polonais et Roumains. Relations politiques, économiques et culturelles*. Bucarest. Impr. „Cultura Neamului Românesc”, 1921. 95 [— 97] p. 23×17 — II 61664. Cuprins: Les origines. Préparation de l'indépendance moldave. Relations entre boyards moldaves et nobles polonais.
- 295 *Choses d'Orient et de Roumanie*. Conférences données aux Universités de Varsovie, de Wilno, de Poznan, de Cracovie et de Lwow. Bucarest — Paris. Ed. „Suru” et „J. Gamber”. Impr. „Lupta”, 1924, 92 [— 95]p. 21 × 13.5 — II 79403.
Cuprinde: cu privire la Polonia, următoarele conf: *Un aventurier de la Renaissance entre la Pologne et la Moldavie Jacques Basilikos l'Héraclide, dit le Despote*; *La crise polonaise et les Roumains*; *Les italiens en Galicie*; *Relations économiques entre Lwow et la Moldavie*; *Rapports intellectuels roumano-polonais*.
- 296 *Note polone*. București. Tip. „Cultura Neamului Românesc”, 1924. 58 [— 61] p. 21×14 — II 127027.
Note de drum: Varșovia. Poznan. Cracovia. Liovul.
- 297 *Note polone*. Ședința de la 27 iunie. București. Tip. „Cultura Națională”, 1924, 18 p. + IV pl. (Academia Română. Seria III. Tom. II. Memoriile secțiunii istorice, 11) 25×17 — II 76713.
În afara călătoriei de două săptămîni a aflat mormîntul Ecaterinei, nepoata de fiică a lui Ieremia Movilă, în catedrala de la Wilno. Totodată descoperă și numeroase portrete ale Mariei Movilă. Relațiile lui Vasile Vodă cu Polonia. Alexandru Lăpușneanu, ctitor în Polonia. Ioan Potcoavă și Iancu Sasul sînt înmormîntați la Liov. Chipul lui Ioan Potcoavă într-o lucrare a lui I.I. Smirnovici. Tot aici false chipuri ale lui Mihai Viteazul, Ieremia Movilă și Gaspar Grațiani. La Poznan află în condica de indigenate numeroși aromâni, negustori de vinuri și librari, stabiliți în acest oraș. Un act de la Ștefan Vodă Tomșevici. Se reproduc 4 portrete ale Mariei Mohylanka.
- 298 *Polska a Rumunia*. Wspomnienia z przeszłości i wskazania na przyszłość. Polonia și România. Amintiri din trecut și speranțe pentru viitor. Czerwiec. 1924. 6 p. (Odbitka z „Przeglądu współczesnego”, nr. 26). 24×16 — II 505210. *Polonia și România. Neamul românesc*, 1924, nr. 156.
- 299 *Trois conférences*. Bucarest. „Imprimerie Nationale”, 1931. p. 59—76: *Les pays roumains vus par les polonais*: Erasme Otwinowski, Laurent Piaseczynski, Samuel Twardowski, G. Krasinski, Wojciech Miastkowski, Stanislas Oświęcim, Nicolas Bieganowski, J. Radziejowski, J. Gniński, Joseph Podoski, Zatlokiewicz, Dounine-Barkowski. II 107507

- 300 *Sobieski et les Roumains 1683—1696*. Conférence donné à la Bibliothèque polonaise de Paris (février 1933). Paris, Ed. „J. Gamber“. Tip. „Datina Românească“, 1933, 20 p. 24×16.5 — II 122671.
Sobieski et les Roumains, 1683—1696. Conférence donné à la Bibliothèque polonaise de Paris (février, 1933). *Revue historique du sud-est européen*, 1933, p. 287—306.
 N.I. caută să pună într-o nouă lumină personalitatea regelui polonez Sobieski în relațiile avute cu românii. În special urmărește să înlăture anumite păreri defavorabile românilor în aceste raporturi, păreri datorate unor interpretări eronate ale doc. Se dă exemplu în acest sens modul discutabil de publicare a Jurnalului lui Sobieski de către Chowoniec. Scopul final al lui N.I. este să stabilească excelențe raporturi între polonezi și români: „Polonais et Roumains sont des alliés, et [...] ils poursuivent dans ces moments difficiles pour l'histoire de l'humanité entière des buts qui sont les mêmes, comme ils sont animés par un même esprit...“.
- 301 *Recherches dans les Archives Royales de la Haye*. Bucarest. Imp. „Datina Românească“, 1936, 10 p. (Extrait du *Bulletin de la section historique de l'Académie Roumaine*, tome XX, 1936). 24×16 — II 144459.
 Col. de ms. autografe necunoscute (sec. XV—XVIII) privind Polonia.

21. PORTUGALIA

- 302 *Țara latină cea mai depărtată din Europa: Portugalia*. Note de drum și conferințe. Ilustrații de Becu. București, Ed. „Casa Școalelor“. Tip. „Datina Românească“, 1928, 156 p. + 18 pl. 22×16 — II 92614.
 Țara. Rasa. Istoria. Artă și literatura. Note de drum. Lisabona, Evora, Coimbra, Porta. Portugalia apare ca o țară dintre cele mai frumoase din lume. Începe ca o feudă a regelui spaniol, din orașul Leon, și a fost întemeiată de un cruciat, membru al Casei de Burgundia. Bogăția i-o dau pluta, portocalul, lămâiul. Satele cu case risipite de piatră și argilă și care și-au păstrat obiceiurile, dar nu și costumul. Orașul fie că este un port, fie că se formează în jurul unei mănăstiri. Rasă amestecată de celți și iberi, cu o influență romană și o stăpânire arabă. Se remarcă în folc. „dialogul“. Univ. la început a fost o școală călugărească. Coloniile.
- 303 *As vias de penetração da latinidade, no sueste da Europa e em especial na Romania*. Conferencia realizada na sociedade de geografia de Lisboa. Lisboa. Tip. „Celestino da Luz“. 12 p. 22×17 — II 92378.
 De fapt privește istoria românilor. Vezi nr. 485.

22. RUSIA

- 304 *Imperialismul austriac și cel rus în dezvoltare paralelă*. București. Tip. „Carol Göbl“, 1914, 24 p. (Academia Română. *Analele Academiei Române*. Seria II. Tom. XXXVII. Memoriile secțiunii istorice, 7). 27×21 — II 40540.
Développement parallèle de l'impérialisme autrichien et de l'impérialisme russe. Traduit par H. Stahl. Académie Roumaine. *Bulletin de la section historique*, 1915, p. 1—30. Vezi nr. 204.

- 305 *Scurtă istorie a slavilor răsăriteni. Rusia și Polonia. Simple linii de orientare.* București. Tip. „Cultura Neamului Românesc“, 1919. 179 p. (Academia Română. *Studii și Cercetări*, II). 23×16 — II 53172. Vezi nr. 292.
- 306 *Conflictul militar austro-rus în 1854—56.* După un martor austriac. Ședința de la 24 septembrie. București. „Imprimeria Națională“, 1937. 24 p. (Academia Română. *Seria III. Tom. XIX. Memoriile secțiunii istorice*, 19). 24,5×17 — II 151197.
- După contele Alfons von Wimpffen. *Erinnerungen aus der Walachei während der Besetzung durch die Österreichischen Truppen in der Jahren 1854—1856.* Wien, 1878.

Legăturile Rusiei cu Țările Române

- 307 *Călătoriile în Rusia ale preotului băcănean Mihail Popovici (1770—1771).* Arad. Tip. „Tribuna Poporului“, 1901. 48 p. 19×14 — I 101976.
- Printre ms. episcopului Dionisie de Buzău, aflate la Acad. Română, se află și ms. 1 331, despre călătoria pravoslavnicului în Rusia, ms. pe care N.I. îl publică, însoțit de o scurtă biografie a autorului.
- 308 *Carol al XII-lea, Petru cel Mare și țările noastre (1709—1714),* cu 4 stampe. București. Tip. „Carol Göbl“, 1910. 57 p. (Academia Română. *Analele Academiei Române. Seria II. Tom. XXXIII. Memoriile secțiunii istorice*, 4). 27×21 — II 20411.
- 309 *Legăturile românilor cu rușii apuseni și cu teritoriul zis „ucrainian“.* București. Tip. „Carol Göbl“, 1916. 61 p. (Academia Română. *Analele Academiei Române. Seria II. Tom. XXXVIII. Memoriile secțiunii istorice*, 16). 26×21 — II 48130.
- Relations des Roumains avec les Russes occidentaux et avec le territoire dit l'Ukraine.* Traduit par Henri Stahl. Académie Roumaine. *Bulletin de la section historique*, 1916, p. 306—356.
- Studiul pornește de la lucrarea lui M. Hruschewski *Istoria poporului ucrainean*. În anexă: 57 doc. (1578—1671). Se reproduce și recenziile lui N.I. despre lucrarea lui Hruschewski publicată în *Zentralblatt für Deutschland*, 1907.
- 310 *La Russie en Orient de 1875 à 1878. D'après les confessions de M. Nélidow.* Bucarest. Tip. „Neamul Românesc“, 1916. 24 p. (Extrait du *Bulletin de l'Institut pour l'étude de l'Europe sud-orientale*, III, n-os 6—8, juin-août 1916, p. 131—152). 23×16 — II 48098.
- Nélidow. *Souvenirs d'avant et d'après la guerre de 1877—78.* *Bulletin de l'Institut pour l'étude de l'Europe sud-orientale*, 1916, p. 131—152.
- 311 *Histoire de relations Russo-Roumaines.* Iassy. Ed. „Neamul Românesc“. Impr. „Progresul“, 1917, 368 p. 16×12 — I 61337.
- Premières formes de la communauté russo-roumaine. Premières relations politiques entre les Roumains et les Russes: échanges de civilisations. Communauté russo-roumaine d'activité militaire aventurière. Cosaques du Dnieper et leurs relations avec les Roumains. Communauté culturelle orthodoxe entre Russes et Roumains. Premières relations entre la Moldavie et la Russie moscovite. Les Roumains et les révolutions de l'Ukraine. Pierre-le-Grand et les Roumains. Les Roumains et la Russie après Pierre-le-Grand. Projets de partage de la Turquie et nouvelle intervention russe sur le Danube. Seconde guerre de Catherine II contre les Turcs. Alexandre I-er et les projets de Napoléon en Turquie. La Russie et l'agitation constitutionnelle dans les

pays roumains jusqu'à l'Union des Principautés. La Russie et l'indépendance roumaine.

- 312 *Oaspeți ruși în Moldova și oaspeți moldoveni în Moscova*. Cîteva note. Iași. Tip. „Progresul”, 1918. 3 f. (Din *Neamul Românesc*, an XIII, nr. 67). 17 × 10 — I 127314.
Vasile, fiul marelui cneaz Dimitrie, 1436; Mihail, fiul lui Sigismund, 1448; Simion, 1471; Scurtă descriere istorică și cronologică a vieții și domniei marilor cneji rusești, 1807.
- 313 *Dix ans de politique russe dans le sud-est de l'Europe (1870—1888)*. Bucarest. Impr. „Datina Românească”, 1937, 20 p. (Extrait de la *Revue historique du sud-est européen*, n-os 10—12, 1937). 24 × 16 — II 151381.
Prezintă critic lucrarea: H. Summer, *Russia and the Balkans, 1870—1880*. Oxford, 1937.

23. SPANIA

- 314 *Cîteva zile prin Spania*. București. Ed. „Casa Școalelor”. Tip. „Datina Românească”, 1927. 171 p. 23 × 15 — II 88039.
Țara. Poporul. Istoria. Literatura și arta. Note de drum. Castilia. Madrid. Toledo. Granada. Escorialul. Cetățile maure. Catalonia franceză.
- 315 *Note asupra istoriei Spaniei. Cu prilejul unei recenzii*. București. Tip. „Datina Românească”, 1931, 12 p. 24 × 16 — II 108928.
Note asupra istoriei Spaniei. Revista istorică, 1931, p. 215—225.
Rafael de Altamira y Crevea, „cel mai mare istoric de astăzi al Spaniei”, publică în două forme deosebite și în două lb. o sinteză a istoriei țării sale: *Historia de la civilización española*, Madrid, 1928 și *Histoire d'Espagne*, Paris, 1931. Ca și N.I., istoricul spaniol a publicat istoria patriei sale în nenumărate ed. și în mai multe lb., în tratate științifice (4 vol.) sau cu caracter de popularizare. În lucrările sale caută „sensul organic al istoriei, urmărind rădăcinile psihologice, individuale sau colective, ale faptelor care merită să fie reținute și să lase urme în istoria omenirii”, cu credința, atât de îndreptățită, că „alcătuirea organică a faptelor poate dura mult și servi chiar acelor care pretind a o întrece”.
- 316 *Contributions catalanes à l'histoire byzantine*. I. *L'histoire romantique de Yakoubtchélibi*. II. *Ramón Muntaner et l'empire byzantin*. Paris. Ed. „J. Gamber”, Imp. „Datina Românească”, 1927, 39 p. 24 × 17 — II 92090. Retipărită din *Revue historique du sud-est européen*, 1927, p. 308—314, 325—355.
I. O cronică anonimă catalană de la sfîrșitul sec. XIV. II. Memoriile unui cavaler catalan privind cruciada în Africa (1311—1315).

Relațiile Spaniei cu România

- 317 *Informații spaniole despre războiul nostru pentru independență*. Ședința de la 27 aprilie. București. Tip. „Cultura Națională”, 1928, 13 p. + 23 pl. (Academia Română. Seria III. Tom. VIII. Memoriile secțiunii istorice, 15). 24 × 17 — II 92136.
Informații culese din ziarele: *Imparcial* și *Ilustración española y americana*. Din ultimul periodic sînt reproduse și cele 23 pl. care însoțesc comunicarea.

24. ȚĂRILE SCANDINAVE

- 318 *Țări scandinave: Suedia și Norvegia*. Note de drum și conferințe. București. Ed. „Casa Școalelor”. Tip. „Datina Românească”, 1929, 127 p. + 37 pl. 21.5×14 — II 96932.
- Cuprins: Țara. Rasa. Istoria. Arta și literatura, la care se adaugă notele de drum. Norvegia este o țară de ocean, de fiorduri, iar interiorul e un platou străbătut de văi. Totodată în ambele țări muntele este pretutindeni. Suedia are lacurile Venner, Vetter și Mălar, cele mai mari din Europa. Norvegia este un ținut în care marea a intrat, iar Suedia e apărată de mare. Exploatarea pădurii și creșterea vitelor, pescuitul, la care se adaugă industria, reprezintă ocupațiile principale. Satul are casa de lemn; „casa toată vuese ca o vioară”. Suedia este un pământ istoric, iar Norvegia e un pământ țărănesc și numai într-o foarte mică măsură istoric. Un amestec de rase: cea germană care s-a așternut peste rasa cea veche, laponii, precum a fost o foarte numeroasă populație de finezi, mai ales în Suedia. Țăranul a fost elementul de siguranță în statul suedez. Case bogat împodobite. Cele două țări au avut o unire dinastică, dar nu au avut aceeași organizație, legi, ministere. Norvegia este o „thalasocrație” eroică și disprețuitoare de primejdie. Creștinismul s-a impus cu greutate și târziu, apoi Biserica a dominat. De asemenea, unitatea națională norvegiană privită ca unitate a domeniului maritim s-a realizat prin Kanut și fiul său Swen. Le urmează Carol cel Mare. Constrâns apoi să rămână numai în nord, norvegianul a fost obligat să se închină în țara sa, în Norvegia lui. Trei sec. a dus o viață „prin țărani” până la Napoleon, când s-au despărțit de stăpîna lor Danemarca. În Suedia a domnit un spirit de aventură până în sec. XIV. O bună parte a istoriei țării este cuprinsă în legendă. De la 1155 începe o regalitate stabilă pe lângă o Suedie țărănească de tradiție. Sub Gustav-Adolf, Suedia e la apogeu. Iar sub domnia reginei Cristina vechea Suedie s-a schimbat, s-a pierdut, revenindu-și sub Carol al XII-lea. Decăzută, ea s-a refăcut sub Carol-Ioan, treptat, punînd temeiul unei noi vieți materiale și morale.

Legăturile cu Țările Române

- 319 *Storia del Soggiorno di Carol XII in Turchia scritta dal suo primo interprete Alessandro Amira*. București. Tip. I.V. Socec, 1905. 98 p. 24×16 — II 101573. Vezi nr. 109.
- 320 *Carol al XII-lea, Petru cel Mare și țerile noastre (1709—1714)* cu 4 stampe. Ședința de la 1 octombrie. București. Tip. „Carol Göbl”, 1910, 57 p. (Academia Română. Analele Academiei Române. Seria II. Tom. XX XVIII. Memoriile secțiunii istorice, 4). 27×21 — II 20411.
- 321 *En grekisk Krönika om Karl XII: S. vistelse i Bender (Afenduli)*. Stockholm, 1912, p. 190—205. 22×15 — II 27 634.
- 322 *Un ofițer român în oastea lui Carol al XII-lea. Cîteva note*. Ședința de la 9 martie. București. Tip. „Carol Göbl”, 1912. 5 p. + 1 stampă (Academia Română. Analele Academiei Române. Seria II. Tom. XXXIV. Memoriile secțiunii istorice, 4). 27×21 — II 28423. Sandu Colțea.
- 323 *Karl XII och Rumänien*. Tradus de consulul general Const. I. Karadja. 1929, 6 p. (*Svenska Bagbladet*, 12 mai 1929). 21×16 — II 96967. Vezi nr. 320.

25. UNGARIA ȘI RELAȚIILE CU ȚĂRILE ROMÂNE

- 324 *Francisc Rákoczy al II-lea, întemeietorul conștiinței naționale ungurești și românii*. București. Tip. „Carol Göbl”, 1910, 33 p. (Academia Română. Analele Academiei Române. Seria II. Tom. XXXIII. Memoriile secțiunii istorice, 1). 27×21 — II 20409.
- 325 *Carpații în luptele dintre români și unguri*, cu figuri în text. București. Tip. „Carol Göbl”, 1915, 28 p. (Academia Română. Analele Academiei Române. Seria II. Tom. XXXVIII. Memoriile secțiunii istorice, 5). 27×21 — II 44845. *Les Carpathes dans les combats entre Roumains et Hongrois*. Traduit par H. Stahl. Académie Roumaine. *Bulletin de la section historique*, 1916, p. 230—262.
- 326 *Popeare turanice*, conferință ținută la Ateneul Român în ziua de 7 decembrie 1914. Vălenii de Munte. Tip. „Neamul Românesc”, 1915, 36 p. 21×13.5 — II 105565. *Popeare turanice .... Neamul Românesc*, 1914, nr. 50; 51.
- 327 *Cele mai vechi cronici ungurești și trecutul românilor. Epoca angevină. Revista istorică*, 1922, p. 10—27. *Cele mai vechi cronici ungurești și trecutul românilor. Epoca angevină. Neamul românesc*, 1922, nr. 36. *Les plus anciennes chroniques hongroises et le passé des Roumains. Epoque Angevine*. Académie Roumaine. *Bulletin de la section historique*, 1923, p. 1—21. Vezi nr.
- 328 *Români și slavi. Români și unguri*. Două conferințe ale Institutului pentru studiul Europei sud-orientale. București. Ed. „Institutului sud-est european”, 1922. 56 p. 21×14 — II 66893. Vezi nr. 513.
- 329 *Contra dușmăniei dintre nații. Români și unguri*. București. Tip. „Datina Românească”, 1932. 31 p. 24×16 — II 113078. *Contra dușmăniei dintre români și unguri. Cuget clar*, 1932, p. 145—167. *A nemzetek Között levő gyűlölködés ellen Románok és Magyarok*. Forditata Işfan Crisztina és Foszto Olga *Contra dușmăniei ...* tradusă de ... București. „Împrimeria Națională”, 1940. 28 p. 23×16 — II 167456. „Eu cred că fac o faptă folositoare omenirii în genere și îndeosebi acestor două popoare, dintre care pe unul îl iubesc, fiind al meu, iar pe celălalt îl respect pentru opera istorică pe care a îndeplinit-o și pentru marile însușiri pe care le-a păstrat și pînă acum, arătînd cîtă zădărnice este în motivele istorice ale acestei uri, cît de multe sînt momentele în care întregul popor, de o parte sau de alta, sau numai anumite elemente din acest popor, s-au găsit împreună pentru a îndeplini o faptă politică sau culturală și ce urmare ar trebui să iasă de aici pentru viața mai departe a unei nații, oricare ar fi forma Statului.”

26. PRIMUL RĂZBOI MONDIAL

- 330 *Dreptul la viață al statelor mici*. Ședința de la 20 februarie. București, Tip. „Carol Göbl”, 1915, 13 p. (Academia Română. Analele Academiei Române. Seria II. Tom. XXXVII. Memoriile secțiunii istorice, 12). 27×21 — II 41599. *Le droit à la vie des petits Etats*. Traduit par H. Stahl. Académie Roumaine. *Bulletin de la section historique*, 1915, p. 31—46.

„Marele conflict între națiuni, cel mai mare pe care l-a cunoscut lumea [...] a pus în discuție existența statelor mici.“ N. I. pledează pentru necesitatea existenței acestor state și își exprimă convingerea că politica anexionistă avea să eșueze: „A înghiți nu înseamnă însă a distruge, a mistui, a prefăce. Și poate că această foame sălbatică a statelor bine nutrite și care vreau să mănince mai departe, e tocmai mijlocul pe care natura-l întrebuițează pentru a le distruge pe *dinsele*, prin excesele fatale ale lăcomiei lor, prin otrăvurile urei învinșilor pe care le introduc în organismul lor.“

- 331 *Războiul actual și urmările lui pentru viața morală a omenirii*. Conferință ținută la Galați în ziua de 31 decembrie 1915. Stenografiat de H. Stahl. Vălenii de Munte. Tip. „Neamul Românesc“, 1916, 40 p. 16×12 — I 48444. Un fragment a fost publicat în *Neamul românesc*, 1916, nr. 2. Ca intelectual N. I. deplînge distrugerea orașului Louvain, ms. și monumentele arse, „tot ceea ce mintea omenească putea să iscodească mai ales în materie de artă.“ Deplînge tineretul răpus de coasa morții. Nu aprobă scrisul savanților germani, care se înclină în fața teoriei „supraomului“ a lui Nietzsche. Combate așa-numita teorie *monistă*, prin care se afirmă că războiul trebuie să aibă drept scop crearea unei umanități complete, dominată, „îndreptată de singurul spirit german“. Rămîne surprins chiar de ideile fostului său prof. Karl Lamprecht, care afirmă că Germania trebuie să devină în lumea întreagă, măcar față de Europa, ceea ce Prusia a devenit cîndva față de statele germane. N.I. nu este împotriva Germaniei cugetătoare a lui Goethe, Schiller, Kant, Beethoven, „care nu va dispărea din amintirea recunoscătoare a oamenilor, orice s-ar petrece astăzi“. N.I. mărturisește recunoștința sa pentru Lamprecht, „căruii îi datoresc desigur o bună parte din puțința de lucru pe care am avut-o în Apus, și în ce privește răspîndirea cunoștințelor de istoria românilor în străinătate, și căruii noi, ca popor, îi datorăm foarte mult, fiindcă ne-a iubit sincer“.
- 332 *Acte privitoare la istoria marelui război*. București. Tip. „Datina Românească“, 1932, 23 p. (Extras din *Revista istorică*, anul al XVIII-lea n-le 7 — 9). 24×16 — II 126656. Se publică acte obținute de la I.I.C. Brătianu: consiliile de Coroană din febr. 1918. Actele Păcii de la Buftea cu Puterile Centrale. 7 telegrame primite din Rusia în 1916.
- 333 *Revelații și iluzii asupra dedesupturilor vieții politice în neutralitate și după Marele Război*. Vălenii de Munte. Tip. „Datina Românească“, 1937. 10 p. (Extras din *Revista istorică*, anul XXIII-lea, n-rele 10—12). 23×15.5 — II 151368. N.I. culege unele fapte privind această epocă din: *Efemeridele, însemnări și amintiri, 1908—1928*. Săbăoani, 1937, publicată de M. Theodorian-Carada.

27. RELAȚIILE EUROPEI CU ALTE ȚĂRI ȘI CONTINENTE

- 334 I. *Patru conferințe despre Armenia ținute la Teatrul Național din București*. II. *Les Arméniens de Roumanie*. Conférence donné à l'Union arménienne de Paris. București. Impr. „Datina Românească“, 1929. 15 p. 21×14 — II 96917. Prima parte are 4 cap. Țara. Rasa. Istoria. Literatura și arta. În România, colonii de armeni se află în Botoșani, Roman, Suceava, Vaslui, Iași,

Galați. Ele datează de prin sec. XV. În Muntenia sînt mai puțini și sînt veniți mai tîrziu. În București este centrul lor cultural, cu o biserică monumentală și o rev. — *Ani* — condusă de Sirouni. Mulți armeni sînt veniți din Caffa, chiar din sec. XIV. Armenii din Muntenia poartă nume turcești, pe cînd cei din Moldova au nume românești. În 1670 a fost un mare exod al armenilor din Moldova, unii trecînd în Transilvania.

- 305 *Breve histoire de la Petite Arménie cilicienne*. Conférences et récits historiques (ouvrage orné de planches). Paris. Ed. „J. Gamber”, Impr. „Choisy de Roî”, 1930. 153[—158] p. + 4 pl. 23 × 15 — II 99264.

Introduction: Trois Conférences sur l'Arménie Cilicienne. I. L'Arménie et les Francs pendant les croisades. II. La France d'Arménie. III. Civilisation arméno-française. *Breve histoire de l'Arménie Cilicienne: Avant la Royauté. Le roi. La synthèse arméno-franque. La succession royale. Entre Turcs, Mongols et Egyptiens. Tentatives d'Union catholique des Lusignan. Fin du royaume.*

- 306 *Armenii și românii: o paralelă istorică*. Sedința de la 7 iunie. București. Tip. „Carol Göbl”, 1913, 38 p. (Academia Română. Analele Academiei Române. Seria II. Tom. XXXVI. Memoriile secțiunii istorice, 1). 27 × 21 — II 33060. Tipărită și în: Grigore M. Buicliu 1840—1912. Testament biografic. Familia Buicliu. *Armenii și românii: o paralelă istorică de N. Iorga*. Catalogul bibliotecii armenesti. București, 1914, 113 [—115] p. + 1 pl. (Academia Română). 23 × 15 — II 37439.

Arméniens et Roumains: une parallèle historique. Académie Roumaine. *Bulletin de la section historique*, 1913, p. 189—234.

Incursiune în istoria poporului armenesc, răspîndiți în Orient și în Europa, urmînd căile de comerț, pe ale căror drumuri duceau și civilizația lor. Se admite anul 400 ca dată a invenției unui alfabet cu litere proprii, de origine iraniană și siriană, de către Mesrop și Sahac. O eră nouă începe de la 11 iul. 552, care „însemna de fapt întemeierea națiunii armenesti, perpetuarea ei prin biserică și prin literatura în relație cu dînsa”. O necesitate de comerț a creat Armenia Mică. Armenii au suferit și o puternică influență latină. Imigrația în Europa a răpit nației elementele cele mai bune. Ei au ajuns și în Ardeal și în Moldova încă din sec. al XIV-lea. Se urmărește dezvoltarea coloniilor armenesti în Suceava, Iași, Botoșani, Roman, Vaslui. Mulți dintre ei s-au românizat luînd nume ca: Măndrul, Hărtopan, Lebădă, Degeratul, Pruncul, Țăranul. Au ajuns juriști, prof., oameni politici, ca: Buicliu, Misir, Goilav, Pruncul, „se asigură că și Asachi”. N.I. propune crearea unei catedre pentru studii orientale.

- 307 *Choses d'art arméniennes en Roumanie*. Conférence donné au Collège Morat en Mars 1934. Bucarest. Impr. „Datina Românească, 1935, 16 p. 24 × 16 — II 131800.

Choses d'art arméniennes en Roumanie. Revue historique du sud-est européen, 1935, p. 1—14.

Din nou date istorice privind poporul armenesc, apoi descrierea obiectelor dintr-o expoziție armeană organizată de Siruni, reprezentant remarcabil al culturii armenesti în România. Sînt analizate influențele reciproce româno-armene, pornind de la „l'ancienne tradition géométrique, abstraite, qu'on rencontre dans le monde thrace en Europe”. O atenție deosebită se acordă artelor minore.

- 338 *Războiul din Extremul Orient. China, Japonia, Rusia asiatică*. Schițe. București, Ed. „Socec & Comp.”, 1904. VI + 121[—123] p. 19 × 21 — I 63838.

„A sosit vremea ca noi să ne lămurim prin cărți scrise în limba noastră, în sensul nostru, asupra tuturor marilor întrebări ale timpului.”

Cuprins: Principalele cărți întrebuintate. Cartea I. *China*: Țara și locuitorii. „Pacea imperială chineză”. Religii vechi și nouă: amestecul lor. Individul și statul. Chinezii și străinii. Legăturile. China și Europa apuseană. Cartea II. *Japonia*: Țara și oamenii. Cîrmuirea și cultura. Era nouă și Japonia. Europeanizarea Japoniei. Expansiunea japoneză. Cartea III. Rusia asiatică și problemele Siberiei.

- 339 *Cenni sulle relazioni tra l'Abissinia e l'Europa cattolica nei secoli XIV—XV con un itinerario inedito del secolo XV*. Palermo. Tip. „Virzi”, 1910, 12 p. (Estratto dal volume primo. Centenario della nascita di Michele Amari). 26×18 — II 19564.

N.I. a descoperit în Bibl. Națională din Florența un ms. — miscelaneu II, IV 109 (ant. XXXIX, 705, c. 87A—88B), în care află un text cu numeroase cuvinte și expresii în *amarico*, lb. ethiopienilor. Ducele de Berry a trimis pe *napoletanul Pietro* la 1403 în Orient, ajungînd pînă în Ethiopia. În 1432 francezul *Bertrandon de Brocquière* află în Pera pe *napoletan*, care-i face o descriere a Ethiopiei. Notița, deși scurtă, este extrem de interesantă prin descrierea locurilor, vieții și lb. acestei țări. Textul publicat de N.I. capătă o mare valoare, fiind cel mai vechi document cunoscut de lb. amharică.

- 340 *America și românii din America. Note de drum și conferințe*. Vălenii de Munte. Tip. „Datina Românească”, 1930, 234[—238] p. + 5 pl. 21×14 — II 103449. Cartea are două părți: *Note de drum*, ale călătoriei sale făcute în Statele Unite (17 ian. — 20 mart. 1930) și *Sapte conferințe despre istoria și cultura americană*, ținute la Teatrul Național din București în apr.—mai 1930. Aceste conf. se referă la: pămîntul, națiile, istoria, literatura și arta, românii din Statele Unite, Anglia și America, viața materială, culturile (p. 163—324). Mai caracteristic — remarcă N.I. — din natura americană: pădurea, piatra, marea, lacurile, apoi ceea ce a creat omul: șesul, ogoarele de grîu și porumb, irigațiile. Națiunea americană este în pregătire. Cea indiană nu se va stinge: caracteristica ei nu stă în culoarea pielii, ci în osatura feței și în linia ochilor. „Toată oredința, toată vitejia, toată mîndria, tot trecutul lor se manifestă în danțuri”. Este descrisă arta lor. Despre lb. vorbită. Fermele americane. Uriașul rol al inițiativei particulare. Istoria alcătuiește cel mai mare capital (p. 212—243). Recomandă lucrarea soților *Charles și Mary Bird*: *Rise of American civilisation*. Istoria Americii se începe de pe la 1500, cînd apar primii coloniști. Săpăturile arată că între sec. XI—XV a fost o colonie europeană în Groenlanda. Rolul francezilor în America este mult mai vechi decît al englezilor. Cadillac este unul dintre exploratori. Tot astfel familiile cele mai vechi și mai mari din New York sînt olandeze. Aceștia au jucat un rol mare în arhitectura casei și în „rostrurile cele vechi” ale Americii. Pe vremea reginei Elisabeta vin „aventurierii” englezi. Întîi a apărut englezul ca proprietar, apoi s-au întemeiat „companii” și s-au dat privilegiile coloniilor corporative. Urmează puritanii cu o concepție calvină, care impun statele mici cu caracter religios. Din sec. XVIII Anglia caută să domine America. Societatea este condusă de oameni de afaceri, de fermieri și de avocați. Ideile lui Rousseau se impun: „Orice om e născut liber. Nimeni n-are voie să atace libertatea nimănui. Dacă guvernul își calcă datoriile, cetățenii sînt în drept să răstoarne guvernul.” Teoriile acestea, afirmă N.I., erau în capul multor oameni din 1776. Atunci s-a produs *Declarația drepturilor omului*. Englezii declanșează războiul folosind soldați germani, cumpărați în Europa, conduși de un g-ral care nu cunoștea țara. În scurtă vreme, americanii au fost biruitori și au întemeiat

statul lor. Cea dintâi conștiință americană a fost o conștiință de formidabilă mândrie. „Mândria americanului e de atunci!“ Viața americană a fost clădită pe lupta pentru exploatare și pentru cîștig, și America a avut norocul că i s-au cedat pe rînd teritoriile vecine. Inițial au fost 13 state. Valea Mississippiului a fost vîndută de Napoleon I, iar spaniolii cedează Florida și rușii Alaska. Prin războiul „ușor“ cu Mexicul au cîpătat California, Arizona, Texas, Noul Mexic. Bancherii americani au cîpătat Filipinele. Fără nici un fel de luptă au intrat în federație: Nicaragua, San Domingo, Golful Caraibilor și celelalte insule. A venit apoi o formidabilă mișcare de încredere către producția cea nouă: „adeseori așezarea americanului nu este decît un puț artezian și un automobil care așteaptă la scară“. Navigația cu aburi se datorește unui american, Fulton. Atunci au pus stăpînire pe apele Americii. Au apărut descoperitorii, în frunte cu Edison: „Să crezi bogății mari cu oameni puțini“. Milioane de oameni au venit din toate părțile lumii. Lincoln a fost „un mare caracter, un om în stare să lupte cu toate puterile cerului și ale iadului pentru biruința credințelor lui. Pe vremea lui s-au creat două societăți: cea de puritani, morală, severă, filantropi, în Nord, și cea din Sud, cu „plantatorii de bumbac cu sclavi negri“. S-a ajuns la războiul civil, iar Sudul a fost strivit și negrii își cîntă triumful. După Lincoln urmează o serie de președ. Societatea americană nu aparține nici preș., nici Congresului, ci asociațiilor, ligilor, aparține formațiunilor de interese materiale sau asoc. religioase. Alegerile sînt determinate de problemele economice. Rolul omului politic este extrem de redus. Guvernează: Morgan, Rockefeller, Ar. Carnegie. „Aceștia sînt cei cari conduc de fapt societatea americană, ei o au în mînă“. Sînt oameni de rasă anglo-saxonă. Puterea ziarului este imensă. Ziarul american e un ziar de informații. Viața cea nouă a desfăcut familia. Sclavia cea nouă este cea industrială. O viață nouă pregătește Univ. „Este aici o sete de cultură fără pereche, și cartea, oricît ai căuta să-i dai un sens practic, cuprinde într-însa un sens moral pe care nu-l poți înlătura. Nu există cultură practică, există întrebuintare practică a culturii. Orice cultură are într-însa un sîmbure ideal care rămîne în suflet, unde lucrează fără să-ți dai seama“. Cap. se încheie cu ideile lui Coolidge.

III. ISTORIA ROMÂNILOR

1. STUDII DE SINTEZĂ

- 341 *Geschichte des Rumänischen Volkes in Rahmen seiner Staatsbildungen* Gotha. Ed. „Friedrich Andreas Perthes“, 1905 (Geschichte der Europäischen Staaten. Herausgegeben A.H.L. Heeren, F.A. Ukert, W.v. Giesebrecht und K. Lamprecht) 22 × 14.5 — II 1289.

Erster Band (Bis zur Mitte des 16. Jahrhunderts) XIV + 402 p. *Prefață*: „Ca orice om cult și cu simțire normală, îmi iubesc și eu neamul [...] Dar pentru a scrie istorie n-am nevoie de iubire și nici de ură; îmi trebuie numai izvoare și minte sănătoasă în atîta măsură, cîtă e nevoie pentru a le lumina. Ce prezint eu aici este produsul unei astfel de observații imparțiale a izvoarelor autentice; adevărului cuprins în ele nu caut să-i dau decît o formă organică, unitară într-un viu tablou cultural [...] lucrarea [...] nu e un reper-toriu pentru acei care voiesc să se informeze asupra amănuntelor [...] Nici n-am avut ca țintă să înșir la rînd [...] frumoase portrete biografice [...] Cî [...] am voit să expun dezvoltarea națiunii române [...] ca ființă viețuitoare și să-i urmăresc mersul ei lăuntric. Personalitățile mari sau mici capătă astfel o valoare numai în măsura în care, printre multele milioane, au contribuit de fapt la această mare operă a unei dezvoltări de două mii de ani [...] Am voit să descriu această dezvoltare în legătura sa cu popoarele învecinate, pentru ca să utilizez astfel înfrîmurile ce le-au exercitat alte popoare asupra românilor, precum și acelea care au pornit de la dînsii, pentru priceperea istoriei universale, care există, fără îndoială, ca istorie culturală“. *Introducerea* cuprinde informarea bibliografică: cronicarii, D. Cantemir, Stolnicul C. Cantacuzino, Jean-Louis Carra, Fr. J. Sulzer, Andreas Wolf, I. Chr. Engel, „care cunoaște toate izvoarele străine“, iar corespondentul lui e Gh. Șincai; Sam. Clain, Dionisie Fotino, M. Kogălniceanu, N. Bălcescu, Aaron Florian, A.T. Laurian, Th. Codrescu, C.D. Aricescu, Melchisedec, Papiu Ilarian, Cesar Bolliac, B.P. Hasdeu, Wickenhauser, Eudoxiu de Hurmuzaki, Gr. G. Tocilescu, Emil Picot, C. Erbiceanu, A.D. Xenopol, D. Onciul, Ion Bogdan, V.A. Urechia. La acestea se adaugă izvoarele: *Arhiva românească*, *Magazinul istoric pentru Dacia*, *Letopisețele*, *Uricariul*, *Românul*, *Buciumul*, *Trompeta Carpaților*, *Arhiva română*, *Revista istorică a Archivelor*, *Tesaurul de monu-mente istorice*, *Arhiva istorică*, *Documente privitoare la istoria românilor*, *Fragmente zur geschichte der Rumänen*, *Revista pentru istorie, arheologie și filologie*, *Analele Academiei Române*, *Columna lui Traian*, *Studii și documente privitoare la istoria românilor*. „În genere, deci, după cum se vede, însăși starea prezentă a publicării izvoarelor îndreptățește redactarea unei noi istorii a românilor, scrisă în spiritul timpului.“ *Cuprins*: *Die Bildung des rumänischen Volkes* (ethnographisch-historische Einleitung) I. Die thrakischen Ahnen. II. Die römische Provinz Dakien und die östliche Romania bis zur Teilung des Reiches. III. Das romanische Element im Osten zwischen Byzanz und den Barbaren bis zum geschichtlichen Auftreten des rumänischen Volkes.

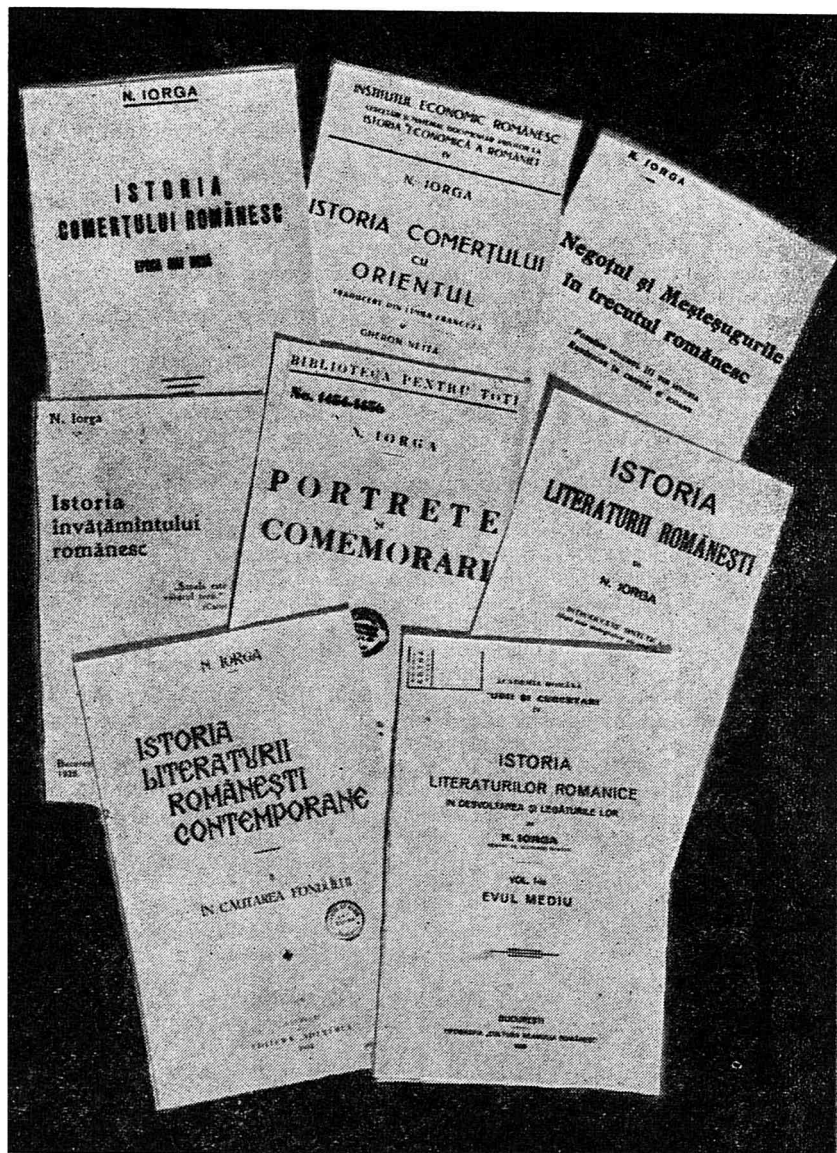

Erster Abschnitt: Die thessalischen und dakisch-mörischen Rumänen des Ostens bis zur Gründung des Fürstentums der Walachei. 1. Ursprung der Pindus- und Karparthenwachen und ihre Unterschiede das städtische Leben an der Donau während der Barbarenzeit. 2. Das sich bildende rumänische Volk unter slavischen Einflüsse. 3. Älteste byzantinische Berichte über die rumänische Vergangenheit an der Donau. Die Donaurumänen und das bulgaro-walachische Reich. Beziehungen zu Ungarn. Erste Staatsbildungen. Kämpfe um die Unabhängigkeit. *Zweiter Abschnitt:* Wirtschaftliches und geistiges Leben des rumänischen Volkes. 1. „Wandernde“ Hirten und ansässige Ackerbauer. Volkstümliche Einteilung der Rumänen in Bergleute und Bauern der Ebene. 2. Das Städtewesen. 3. Die rumänischen Dörfer. *Dritter Abschnitt:* Zeit der Unabhängigkeit und der losen Abhängigkeit von dem osmanischen Reiche. Kriegerischer Staat der freien Bauern. 1. Kämpfe gegen Ungarn für die Unabhängigkeit im Fürstentum Walachei. Gründung des Fürstentums Moldau. Früheste Zustände in beiden Staaten und erste Organisationsmassregeln. 2. Die eigentliche Organisation der rumänischen Staaten, durch Mircea in der Walachei und durch Alexander in der Moldau. Innere Streitigkeiten zwischen den Bewerbern um die Fürstenkrone. Türkenkämpfe. 3. Höchste Macht des kämpfenden rumänischen Staates während der fünfzigjährigen Regierung Stephans des Grossen, der Fürsten der Moldau. 4. Verfall der rumänischen Kriegszustände nach dem Tode Stephans des Grossen. *Zweiter Band (Bis zur Gegenwart) XIV + 541 p. Vierter Abschnitt:* Drückende türkische Oberherrschaft bis zur Zeit der Fanarioten. Verfall des rumänischen Bauernstandes. Der Fiskalstaat als Erwerbsquelle für abenteuerliche Pächter. 1. Verhältnis der Rumänen zu dem Türken. Das türkische Gebiet (Raja) auf rumänischem Boden. Andielung von Tataren in Bessarabien (Budschak). 2. Erwählung und Einsetzung der Fürsten in Konstantinopel. 3. Der griechische Einfluss. 4. Tribut, geschenke und andere Lasten des Landes. *Fünfter Abschnitt:* Verfall des Bauernstandes. Der neue Adel und seine politische Tätigkeit. Die nationale Militärpartei. 1. Die Hörigkeit des Bauern. 2. Michael der Tapfere und seine Kriege. 3. Die letzten politischen Kämpfe der nationalen Partei. Ihre literarischen Leistungen. *Sechster Abschnitt:* Die Fanariotenzeit. Europäische Verwaltung unter türkischer und russisch-türkischer Oberhoheit. 1. Beziehungen der letzten einheimischen Fürsten zu den christlichen Mächten, ihre Einsetzung in Konstantinopel. Charakter der „fanariotischen“ Fürsten während der ersten Hälfte des 18. Jahrhunderts. 2. Die Staatsfinanzen, Reformversuche und Abgaben. 3. Die Reformen des Fürsten Konstantin Maurokordatos und ihre Ergebnisse. 4. Der Verfall des Bauernstandes. Die Juden. Bojarenleben. 5. Die Türkenkriege Katharinas II und die rumänischen Fürstentümer. *Siebenter Abschnitt:* Entstehung, Kampf und Sieg des Nationalgefühls. 1. Die Kulturentwicklung und die bäuerlichen Kämpfe in Siebenbürgen. 2. Übertragung des Nationalbewusstseins aus Siebenbürgen auf die Fürstentümer. 3. Politische Kämpfe in den Fürstentümern bis zum Jahre 1848. 4. Die Wirren des Jahres 1848. Kämpfe für die Union der Fürstentümer. 5. Der vereinigte Staat Rumänien. Fürst Cuza und König Carol I. *Achter Abschnitt:* Die heutigenzustände im rumänischen Volke. 1. Bevölkerungszustände. 2. Das wirtschaftliche Leben der Rumänen in der Gegenwart. 3. Das soziale, politische und kulturelle Leben der Gegenwart. ● Cu privire la editarea acestui studiu s-a purtat o bogată corespondență cu istoricul german Karl Lamprecht, conducătorul col. și cu Tille, un alt istoric, care a revizuit lb. germană a textului. Inițiativa tipăririi lucrării aparține lui K. Lamprecht. Acesta, la 22 febr. 1901, se adresa lui N.I.: „Schon lange habe ich an Sie schreiben wollen, um Ihnen

den Vorschlag zur Abfassung einer *Geschichte Rumäniens* im Rahmen der „Europäischen Stättengeschichte“ zu machen, die bei Perthes in Gotha unter meiner Redaction erscheint“. Răspunsul lui N.I. nu a întârziat încă, la 12 mart. 1901, Lamprecht confirmă acceptarea: „Besten Dank für ihren freundlichen und ausführlichen Brief. Ich freue mich von Herzen, dass Sie die Rumänische Geschichte übernehmen wollen und hoffe, dass Sie uns dabei nicht blos den Verlauf der politischen Geschichte, sondern auch ein grosses Bild der rumänischen Kulturentwicklung geben werden“ (Barbu Theodorescu, *Scrisori către N. Iorga*, vol. I, București, 1972, p. 465—467). Totodată N.I. urma să facă o istorie a românilor pentru *Expoziția* din Paris de la 1901, dar, în urma art din *L'Indépendance roumaine*, i s-a retras oferta.

Istoria poporului românesc. Traducere din limba germană de Otilia Teodoru-Ionescu. București. Ed. „Casa Școalelor“. Tip „Datina Românească“. 21×14 — II 92625 ● În prefață autorul face următoarele precizări: „sistemul“ pe care se întemeiază opera sa — ed. din 1905 — nu-l mai satisface, fiindcă „studiile de istorie universală mi-au lărgit orizontul și mi-au corectat astfel atâtea puncte de vedere“. Apoi ar trebui înnoită bibliografia, fiindcă „e o datorie să țin la curent informația“. Completări și corectări s-au făcut în a sa *Histoire des Roumains et de leur civilisation*, din 1920. Totodată lucrarea se întregește prin studiile sale speciale privind istoria armatei, bisericii, comerțului, literaturii etc. N.I. remarcă și „stilul mai liniștit al traducătoarei“.

● Cuprins: ~ Vol. I 1922, 323[—327] p. Formarea poporului românesc (introducere etnografică și istorică). Provincia romană Dacia și Romania răsăriteană pînă la întemeierea Imperiului. Elementul romanic în Răsărit între Bizanț și barbari, pînă la apariția istorică a neamului românesc. *Partea întâi*: Românii tesalici și daco-moesici pînă la întemeierea principatului Țării Românești. Formarea poporului românesc și supt influența slavonă. Cele mai vechi știri bizantine despre trecutul românesc la Dunăre. Românii dunăreni și imperiul româno-bulgar. Relații cu Ungaria. Cele dintîi înjghebări de state. Lupte pentru neatîrnare. *Partea a doua*: Viața economică și culturală a poporului românesc. Viața orășenească. Satele românești. ~ Vol. II 1925 [pe foaia de titlu anul 1922]. 201 [—203] p. Traducătoarea își schimbă numele în Otilia Enache Ionescu. *Partea a treia*: Epoca de neatîrnare și de semiatîrnare față de împărăția turcească. Statul războinic de țărani liberi. 1. Luptele de neatîrnare ale domniei Țării Românești împotriva Ungariei. Întemeierea domniei Moldovei. Cele mai vechi stări de lucruri în ambele state și cele dintîi măsuri de organizare. 2. Adevărata organizare a statelor românești de către Mircea în Țara Românească și de către Alexandru cel Bun în Moldova. Certuri lăuntrice între pretenții la coroana domenească. Luptele cu turcii. Apogeul puterii statului român luptător în timpul domniei de 50 de ani a lui Ștefan cel Mare, domnul Moldovei. Decăderea statelor militare românești după moartea lui Ștefan cel Mare. ~ Vol. III 1927 [pe copertă e trecut anul 1925] 256 [—259] p. *Partea a patra*: Apăsătoarea suzeranitate turcească pînă la epoca fanarioților. Decăderea țărănimii române. Statul fiscal ca izvor de cîștig pentru arendașii aventurieri. 1. Relațiile românilor cu turcii. Raiaua turcească pe pămînt românesc. Așezarea tătarilor în Basarabia (Bugeac). 2. Alegerea și învestirea domnilor la Constantinopol. 3 Influența grecească. 4. Tribut, plocoane și alte poveri ale țării. *Partea a cincea*: Decăderea clasei țărănești. Noua boierime și activitatea ei politică. Partidul național războinic. 1. Iobăgia țărănilor. 2. Mihai Viteazul și luptele sale. Cele din urmă lupte politice ale partidei naționale. Produsele ei literare. *Partea a șasea*: Epoca fanarioților. Administrația europeană sub suzeranitatea turcească și ruso-turcă. Relațiile ultimilor domni pămîn-

teni cu Puterile creștine, numirea lor la Constantinopol. Caracterul domnilor „fanarioți” în timpul primei jumătăți a veacului XVIII. Finanțele statului, încercările de reformă și dările. Reformele lui Constantin Mavrocordat și urmările lor. Decăderea clasei țărănești. Evreii. Viața boierilor. Războaiele Ecaterinei a II-a cu turcii și Principatele Române. ~ Vol. IV. Partea I 1927, 131 [— 135] p. *Partea a șaptea*: Trezirea, lupta și biruința sentimentului național. 1. Dezvoltarea culturală și luptele țărănești în Ardeal. 2. Trecerea conștiinței naționale din Ardeal în Principate. 3. Luptele politice în Principate până la 1848. 4. Tulburările anului 1848. Lupte pentru Unirea Principatelor. ~ Vol. IV. Partea a II-a, 1928, 195 [— 199] p. Statul unit al României. Domnitorul Cuza și regele Carol I. *Partea a opta*: Starea poporului român în 1900. Starea populației. Viața economică a românilor în prezent. Viața socială, politică și culturală.

- 342 *Breve Storia dei Rumeni, con speciale considerazione delle relazioni coll'Italia. Pubblicata in occasione delle feste del Cinquantenario italiano — omaggio di un popolo fratello de amico da parte della „Lega di Cultura” rumena.* Bucarest. Impr. „Neamul Românesc”, 1911. 177 p. 24 × 17 — II 23422.

La revisione della parte stilistica è dovuta al professore Ildebrando Frollo. Cuprins: I. Numero ed importanza dei Rumeni. La loro origina. Consanguineità cogli italiani. Guerre di Traiano. Sottomissione della Dacia. Romani e barbari nella noua provincia. II. Tempi piu remoti della passato rumeno. I Vlacchi del Pindo e dell'Emo. Fondazione dei principati di Valacchia e Moldavia. Loro sviluppo fino a Stefano il Grande. III. Prime influenze italiane sul popolo rumeno fino al regno di Stefano-il-Grande. IV. Stefano il Grande: suo regno e sue relazioni colle potenze italiane. V. Ultimi tempi di indipendenza. VI. Decadenza politica e sociale. Opera culturale dei Rumeni nei secoli decimo settimo e decimottavo. VII. Il risorgimento rumeno ● Cartea a avut o largă circulație în Italia, unde a fost trimisă la toate instituțiile de cultură, bibl. atenee, acad. univ., chiar și la toți oamenii politici (miniștri, parlamentari, conducători de partide). În vol. 180, 192 și 193 din „Correspondența” lui N.I. de la B.A.R. se află câteva sute de scrisori de mulțumiri ale cărturarilor și oamenilor politici italieni, ca: Vincenzo Federici (Roma); Romeo Furari (Torino); Francesco Brandileone (Bologna); Pietro Spica (Padova); Francesco Berlingueri (Genova); Clemente Romano (Napoli); Alberto Tonelli (rector. Univ. Roma); Alberto Zorli (Macerata); Luigi Philippson (Palermo); Mariano Mariani (Pavia). Scrisorile sint alcătuite în sensul celei care urmează:

„Illustre Collega,

Lo ringrazio per il cortese e graditissimo invio della sua *Storia dei Rumeni*, che ho letto ed ammirato grandemente, così come ho sempre ammirato la sua Patria, sorella della mia. Ello ha compiuto un'opera veramente patriottica ricordando a noi italiani la storia dei fratelli rumeni e la loro relazioni con noi. Tanto come cittadino quanto come professore di questa antica Università di Napoli, io gli e ne rendo le piu vive grazie. Mi coroda, con altissima stima. Suo devotissimo, Napoli 2 giugno 1911 A. Bruschetti”
(*Coresp. N.I.*, vol. 193 — 1911)

- 343 *Histoire des Roumains et de leur civilisation.* Paris. Ed. „Henry Paulin”, Imp. „Lang, Blanchong et C-ie”, 1920, 290 + XVIII p. 22 × 14 — II 56565. Aceeași lucrare apare și cu o altă copertă, pe care este înlocuit editorul „Henry Paulin” cu „Librairie Universitaire J. Gamber”, înălăturindu-se și mențiunea anului 1920.

Table des matières. I. Base territoriale de la nation roumaine. II. Formation du peuple roumain. III. Domination des peuples de la steppe. IV. Vie politique des Roumains avant la fondation des Principautés. V. Vie politique des Roumains avant la formation d'une civilisation nationale. VI. Formation de la civilisation roumaine au milieu des Principautés indépendantes au XVe et XVIe siècle. VII. Éléments de la civilisation roumaine à l'époque moderne. VIII. Caractère de la civilisation roumaine au XVe siècle. IX. Développement de la civilisation roumaine au XVI et XVIIe siècle, ses conséquences politiques. X. Décadence phanariote sur le Danube. Développement de la civilisation roumaine en Transylvanie. XI. Renaissance roumaine au XIXe siècle avant l'Union des Principautés. XII. Renaissance roumaine au XIXe siècle par l'idée nationale militante après l'Union des Principautés. Tableau chronologique des Princes ayant régné. Notes bibliographiques ● Cartea a fost concepută la Iași, în timpul războiului, și dictată stenografului Henry Stahl. A avut o largă răspîndire în toată Europa. *Histoire des Roumains et de leur civilisation*. Deuxième édition. Revue et augmentée, illustrée de plusieurs portraits. Bucarest, Ed. „Cultura Națională”, 1922. 266 + XIV p. 24 × 17 — II 69081.

A History of Roumania. Land, people, civilisation. Translated from the second enlarged edition by Joseph McCabe. London, T. Fischer Unwin Ltd. London. Adelphi Terrace, 1925. XII + 284 p. + 1 hartă. 23 × 14 — II 45439.

Contents: I. The Home of the roumanian people. II. The creation of the roumanian peoples. III. The domination of the steppepeoples. IV. Early political life in Roumania. V. Life before the national consolidation. VI. Roumania in the later middle ages. VII. Roumanian civilisation in modern time. VIII. The character of roumanian civilisation in the fifteenth century. IX. The sixteenth and seventeenth centuries. X. Decadence in the eighteenth century. XI. The roumanian renaissance. XII. After the Union. Chronological table ● Tipărirea ed. engleză a întâmpinat dificultăți din cauza propagandei ostile a autorităților burghize ungare. Imprimarea a venit în urma intervenției lui Nicolae Titulescu și Marcu Beza pe lângă autoritățile engleze. ~Ed. a II-a. New York, 1970. Reprint.

Storia dei Romeni e della loro civiltà, traduzione dal romeno del Dott. Jean Antohi. Disegni di D. Stoica e di Nadia Bulughin. Milano. Ed. „Ulrico Hoepli”. Imp. „Ferruccio Ghidoni”, 1928, VII + 447 p. 20 × 23 — I 91745.

Indice di capitoli: I. Base territoriale della nazione romana. II. Formazione del popolo romano: popolazioni primitivi; influenze scitiche, sarmata, gallica, greca; gli illiro-traci; l'espansione e la conquista romana; l'opera romana (106 c. 270 d. C.). III. Dominazione dei popoli della steppa: slavi e romeni. IV. Vita politica dei romeni prima della fondazione dei Principati: slavi, magiari, russi di Kiev, la colonizzazione sassone; i romeni dell'impero tartaro. V. Vita politica dei romeni nei Principati prima della formazione d'una civiltà nazionale. VI. Formazione della civiltà romana nel Principati indipendenti durante i secoli XV e XVI. VII. Stefano il Grande. Elementi della civilizzazione romana nell'epoca moderna. VIII. Carattere della civiltà romana nel secolo XV e XVI. IX. Sviluppo della civiltà romana nei secoli XVI e XVII sue conseguenze politiche: epoca di Michele il Bravo; epoca di Constantino Brancoveanu. X. Decadenza fanariota sul Danubio e sviluppo della civiltà romana in Transilvania. XI. Rinascimento romano nel secolo XIX prima dell'Unione dei Principati. XII. Rinascimento romano nel secolo XIX a mezzo dell'idea nazionale militante dopo l'Unione dei Principati. Appendice: Prime influenze italiane sul popolo romano fino al regno di Stefano il Grande. Ultimi tempi di indipendenza. Rapporti nei secoli XVI e XVII.

Epoca di Fanarioti. Ultimei tempi. Quadro cronologico dei principi regnanti. Principati uniti, di Romania.

Geschichte der Rumänen und ihrer Kultur. Ins deutsche Übertragen von H. Rösler-Albrich. Hermannstadt-Sibiu. Ed. „Krafft & Drotleff A.G.“, 1929. 4 + 375 p. 23×16 — II 96893.

I n h a l t: I. Die territoriale Grundlage der rumänischen Nation. II. Der Ursprung des rumänischen Volkes. III. Vorherrschaft der Steppen Völker. IV. Das politische Leben der Rumänen vor der Gründung der Fürstentümer. V. Das politische Leben der Rumänen in den Fürstentümern vor der Entstehung einer nationalen Kultur. VI. Die Entstehung der rumänischen Kultur in den unabhängigen Fürstentümern im 15 und 16 Jahrhundert. VII. Elemente der rumänischen Kultur in der neuen Zeit. VIII. Der Charakter der rumänischen Kultur im 15 Jahrhundert. IX. Entwicklung der rumänischen Kultur im 16 und 17 Jahrhundert: ihre politischen Folgen. X. Phanariotischer Verfall an der Donau. Entwicklung der rumänischen Kultur in Siebenbürgen. XI. Rumänische Renaissance im 19 Jahrhundert vor der Vereinigung der Fürstentümer. XII. Rumäniens Wiedergeburt im 19 Jahrhundert nach der Vereinigung der Fürstentümer. Chronologische Tafel der regierenden Fürsten.

Istoria românilor și a civilizației lor. Traducere din limba franceză de Al. Lascarov-Moldovanu. București. Ed. Fundației „Ferdinand I“, Tip. „Datină Românească“, 1939. 301 [— 303] p. 22×14 — II 105461 [pe copertă e trecut anul 1930].

C u p r i n s: I. Baza teritorială a națiunii române. II. Formațiunea poporului român. III. Dominația popoarelor stepei. IV. Viața politică a românilor înainte de întemeierea domniilor. V. Viața politică a românilor în Principate înainte de formarea unei civilizații naționale. VI. Formarea civilizației românești în mijlocul Principatelor independente în veacurile XV și XVI. VII. Elementele civilizației românești în epoca modernă. VIII. Caracterul civilizației românești în veacul al XV-lea. IX. Dezvoltarea civilizației românești în veacurile XVI și XVII; urmările ei politice. X. Decadența fanariotă la Dunăre. Dezvoltarea civilizației românești în Ardeal. XI. Renașterea românească în veacul al XIX-lea înaintea Unirii Principatelor. XII. Renașterea românească în veacul XIX prin ideea națională militantă, după Unirea Principatelor. Tabela cronologică a domniilor.

Istoriya rumuna i ijihoze civilizacije ot sa rumunskog preveo. Vladimir Margan. Vrsac. 1935. XVI + 406 p. I 135702.

344 *Istoria românilor în chipuri și icoane.* București. Ed. „Minerva“. 18×12 — I 760.

~ Vol. I, 1905 222 [— 224] p. + 16 pl. Reprezintă o serie de conf., cu mare ecou în epocă, ținute la Societatea femeilor române în 1904—1905, „pentru domnișoare și doamne din acea clasă a societății noastre care părea mai străină de aspirațiile românești ale anilor din urmă“. **C u p r i n s:** Mormintele Domnilor noștri. Doamnele române. Despre îmbrăcăminte și locuință. Viața socială a trecutului. Români în străinătate și străini în țările românești. ~ Vol. II. 1905 249 p. + 14 pl. Ed. „Socec“. **C u p r i n s:** Vechiul meșteșug de clădire al românilor. Ideile conducătoare din viața poporului românesc. Dezvoltarea hotarului Țării Românești și Moldovei. Viața sufletească a poporului român. Rostul boierimii noastre. Farmacia în țările noastre. Un oraș românesc: Botoșanii. Alegere de acte contemporane. ~ Vol. III: *Negoțul și meșteșugurile în trecutul românesc.* Formind vol. III din *Istoria românilor în chipuri și icoane*, Ed. „Minerva“, 1906. 263 p. **C u p r i n s:** Meșteșugul de

pictură și sculptură în trecutul românesc. Negoțul în trecutul românesc. Meșteșugurile la români. Bani și măsurii. Apendice: Cîteva scrisori din arh. Casei de negoț sibieni, Hagi Constandin Pop cu privire la vechea zugrăveală și alte ramuri de artă bisericească. Cîteva privilegii de negoț ale domnilor noștri.

Istoria românilor în chipuri și icoane, Craiova. Ed. „Ramuri”, 1921. 336 p. 22×16 — II 66762.

Cuprinde toate conf. și art. din cele 3 volume de mai sus.

- 345 *Istoria românilor prin călători*. Lecții făcute la Școala de război. București. Tip. „Cultura Neamului Românesc”, 24×16 — II 66599.

Vol. I: Pînă la jumătatea veacului al XVII-lea, 1920. 285 [— 287] p. *Vol. II: De la jumătatea veacului al XVII-lea pînă la 1800*, 1921, 251 p. *Vol. III: De la 1800 pînă în zilele noastre*, 1922. 269 [— 271] p. *Vol. IV: Adaose din bibliotecile franceze și de aiurea*, 1922, 87 p.

Istoria românilor prin călători. Ediția a II-a, adăogită. București. Ed. „Casa Școalelor”, Tip. „Datina Românească”, 22×14 — II 101114.

~Vol. I: *Pînă la jumătatea veacului al XVII-lea*, 1928, 373 [— 375] p. ~Vol. II: *De la jumătatea veacului al XVII-lea pînă la 1800*, 1928. 288 [— 291] p. ~Vol. III: *De la 1800 pînă la epoca războiului Crimeii*, 1929, 352 [— 355] p.

~Vol. IV: *De la 1828—1850*, 1929, 227 p. ● Călătorii cuprinși în carte, orînduiți alfabetic: Edmond About; Tommaso Alberti; Pavel de Alep; Alexandre; Camille Allart; Angiello; Appert; d'Avril; Adolf d'Avril; Bacșici; abatele Bancini; Marcu Bandini; Baret; Henry C. Barkley; Batthyanyi; Hector de Béarn; Beaure; André Belessort; John Bell; Stanislas Bellanger; Belsius; Adolphe Billecocq; Charles Bizot; de Blowitz; Blutte; Bocignoli; Bock; Bois-Robert; Jacques Bongars; Borromeo; Borsum; abatele Boscovich; Giovanni Botero; Bouchu; Amy Boué; Michel Bouquet; Nicolae Bezeski; Marc Antonio Canini; D-na A. de Carlowitz; Felice Caronni; Cerri; Chardin; Edmond Chishull; Chrismar; Léon Claretie; Ernest Claudel; Félix Colson; Charles Colville; Trifon Corobeiniov; Craven; Roger de Damas; Delacroix; Della Valle; Demidov; Derblich; Ernest Desjardins; Louis Marie Didon; E. de Döbel; Giovanni Batista Donato; Dora d'Istria; Dousa; Doussault; Doze; Dunin-Barkowski; Antide Dunod; Dupont; Dupré; Duruy; Fourquevaux; De Fresne; Gardner; Gauting; A. Gérando; Grisellini; Andreea-Giovanni Gromo; Gugomos; Guillaumond; Dominic-Atanasie Guillaume; Günter; Hacquet; Wilhelm Hamm; William Harebone; Baronul de Haussez; Hauterive; Hénouque-Meleville; căpitan Hademann; Hugonnet; Williams Hunter; Jules Jacob; Jacovenco; John Jackson; Joppeccot; Eugène Jouve; Karaczay; Robert Ker Porter; Kleemann; J. G. Kohle; Kohly de Guggsberg; Kohn-Abrest; Teodor König; Kosmeli; Krickel; Kuch; Rudolf Kulemann; Kunisch; Kuszewicz; Dr. Kuyper; August de Lagarde; Lancelot; Guillebert de Lannoy; Laurençon; Laxmann; G. Le Cler; Johann Lehmann; Georges Lejean; Pierre Lescaloppier; William Mac-Michael; Cornelio Magni; Giulio Mancinelli; Mandozy; Iacob Manucchio; Xavier Marmier; Duce de Marmont; Ulysse Marsillac; Mikoscha; Giambattista Montalbano; Alfredo Montojo; De Moriollas; La Montraye; Adam Neale; Neigebauer; John Newberie; Ornaenus; John Paget; Iacob Paleologul; Partenie; Ange Pechméja; Raoul Perrin; Boucher de Perthes; Pertusier; Piano-Carpini; Pigeory; Eugène Poujade; Michael Quin; Dr. Quitzmänn; Clas Ralamb; François Recordon; Reicherstorfer; Reinhard; Von Renner; William Rey; De Rochehouart; De Rönne; Joseph Rohrer; John Maritt Rokeby; Rubruquis; Saint-Marc Girardini De Salaberry;

Domenico Sestini; Skeene; Sonnini; Spallanzani; M. A. Zerbioni di Spasetti; Peter Sparnau; Paul Strassbourg; Struve; Francisc-Iosif Sulzer; Ulrich von Tennstädt; Thibault-Lefebvre; F. Tietz; Porfirie Uspenski, Théodore Valério; Alexis de Valon; Walsh; Gulielm Walter; Jean Wavrin; Welling, Ioan Wilden; dr. Zucker, etc...

Părți din acest studiu au apărut după cum urmează:

Sfârșitul veacului al XVIII-lea în țările române, după o anonimă carte de călătorie. Arhiva Societății științifice și literare, 1892, p. 196—220.

Călătoriile lui Domenico Sestini în Muntenia 1779. Arhiva Societății științifice și literare, 1893, p. 571—589.

Un călător englez în țările românești înainte de Eterie. [William Macmichel]. Arhiva Societății științifice și literare, 1896, p. 10—36.

- 346 *Călători, ambasadori și misionari în țările noastre și asupra țărilor noastre. București. Tip. „I. V. Socec”, 1899. 81 p. (Extras din Buletinul societății geografice. Sem. II, Anul 1898) 24 × 16 — II 101607.*

Cuprinde următorii călători: Tommaso Alberti; Giambattista Donado; Pietro Businello; Mniszek; Potocki; Urbanno Cerri; Marco Bandini; Bak-sich; călugări misionari în 1685.

347. *Documente geografice. Partea I. București. Tip. „I. V. Socec”, 1900, 32 p. + 2 pl. (Extras din „Buletinul geografic”. Trim. IV, 1899) 24 × 15 — II 101636.*

Cuprinde: Ieronim Laski; Cardinalul Commendone; Nicolae Porta. *Străini oaspeți ai Principatelor în secolul al XVIII-lea. Literatură și artă română*, 1900, p. 25—42.

Cuprinde: Rhigas; A. Fegrmann; Sedanex de Sainte-Croix; Ioan de Herbert-Rathkeal; Angelo Meucci; Carol Racchi; Filip Bajsempipauro; Raphael Ghirlandi Procaccio din Pesaro.

O judecată din 1439 asupra românilor. Floarea darurilor, 1907, vol. II, p. 89. A lui Ianachi Torcello.

Un străvechi călător pe la noi. Floarea darurilor, 1907, vol. II, p. 120. Frederich Chreuzpeck, 1332.

Încă o mărturie despre români. Revista istorică, 1915, p. 65—69, Giovannandrea Gromo, 1565.

Doamna de Staël și țările noastre. Revista istorică, 1919, p. 199. *Încă un călător pe la noi? Revista istorică*, 1920, p. 261. Marmier. *Călătoria lui Spallanzoni în Țara Românească. Gazeta Transilvaniei*, 1921, nr. 40.

Ce spune un călător francez venit la noi în a doua jumătate a secolului al XIX-lea. Neamul românesc, 1922, nr. 216.

Notele lui Boucher de Perthes.

Mărturii de călători străini despre România. Gloria României, 1923, nr. 9, p. 3—4. Jean Péliissier.

O amintire din războiul Crimeii. Gloria României, 1924, nr. 1, p. 5—6. Dr. Cabral, 1854.

De Blowitz în România, Gloria României, 1924, nr. 2, p. 3.

Un italian în România acum șaptezeci de ani. Gloria României, 1924, nr. 10, p. 3—4. Adolf Tossani.

Un poet grec despre noi. Revista istorică, 1924, p. 190. Rizu-Rangabé, 1829.

348. *Un prinț portughez cruciat în Țara Românească a secolului al XV-lea. București, tip. „Cultura Națională”, 1925, 5 p. (Academia Română. Seria III. Tom. V. Mem. secț. ist., 8), 25 × 17 — II 84102. Ștefan Rozgony, 1427.*

Un prince portugais croisé en Valachie au XVe siècle. Revue historique du sud-est européen, 1926, p. 8—13.

Un principe portugues cruzado, om pais rumeno, no seculo XV. „Latinitas“. Congres de la presse latine. Bucarest. 1927, p. 66—74.

O notă polonă despre Principatul la sfârșitul secolului al XVIII-lea. Revista istorică, 1925, p. 5 Colonelul Grabinski, 1799.

O descriere olandeză a Principatelor (1687), Revista istorică, 1925, p. 37—43.

Une description des pays roumains au XVIIe siècle. Revue historique du sud-est européen, 1925, p. 344—345.

Thesaurus exoticorum oder eine mit aussländischen Raritaeten und geschichten wohl versehene Schatz-Kammer fürstellend die asiatische, africanische und americanische Nationes von Everhardo Guernero Hoppelio. Hamburg, 1688.

Un evreu turcesc despre țările noastre în secolul al XVIII-lea. Revista istorică, 1926, p. 297—307; 1927, p. 61—66; 120—129; 1931, p. 119—132.

Încă un călător german la noi: Paul Kernbach 1840. Revista istorică, 1927, p. 8—10.

Cartea se pretează la o a treia ed., completându-se cu acei călători descoperiți după 1929 și asupra cărora a stăruit în *Revista istorică*, în *Revue historique du sud-est européen* sau în studii separate, specificate în cap. de „Istorie universală“, precum și prin comunicări ținute la Acad. Română.

349. *Istoria Românilor*, 10 vol. București, Tip. „Datina Românească“, 1936—1939. 24 × 16.5. — I 146995.

~ Vol. I. *Partea I. Strămoșii înainte de romani*, 1936, 267 [— 271] p. + 26 pl. — II 167725. *Dedicată: „Neuităților miei tovarăși de operă istorică, Ioan Bogdan, Dimitrie Onciul și Ștefan Orășanu, cari, mărturisitori de adevăr, dar iubitori de țară și neam, m-au înțeles, prețuit și iubit.“ Prefață: N. I. arată cum a ajuns la acest studiu: a început cu cercetări de istorie universală, prin care s-a impus „în lumea apuseană“. Din curiozitate științifică și „o caldă iubire firească“ pentru poporul său, a cercetat numeroase arh. „din aproape toată Europa“ cu privire la istoria românilor: „câteva studii sprijinite pe izvoarele scoase la lumină se țineau în cadrul istoriei universale și mi s-a părut că astfel istoria românilor capătă o nouă viață“. În acest sens a dat prima sinteză, ce i-a „fost impusă de neuitatul meu profesor Karl Lamprecht“, întemeiată pe „un principiu de unitate românească“ și acordând „așa-numitei istorii culturale, în locul capitolelor aaduse, cuvenita parte de amestec intim în viața politică, întretesându-le“. Sinteza în lb. germană a fost continuată și completată în *Istoria românilor și a civilizației lor*, adăugând ceea ce lipsea primei: principiul de viață, factorul de mișcare, motorul evenimentelor. Au urmat nenumărate studii de amănunt risipite și ascunse prin reviste, ziare, prefețe la doc., pe care „fără trudă și așa de utila bibliografie a scrisului meu de d. Barbu Theodorescu, însumi le-aș fi putut descoperi, uneori, numai cu greu [...] Să se adauge că procurarea acestor cercetări a devenit aproape cu totul imposibilă [...] „m-am hotărât deci să le adun și să le prelucrez, legându-le prin ideile de care sînt astăzi condus în scrierea istoriei“. Și cînd lucrarea va fi terminată „acel moment ar fi unul din cele mai frumoase ale vieții mele“. Cu prîns: *Cartea I. Străvechile culturi*: Rasă, sens, hotar. Urmele de sub pămînt: cercetările; paleolitic, neolitic, arta, bronz și fier; așezări și înțelețniciri în epoca preistorică; viața economică, negoțul. Religia: zeii, profetul, eroii, duhul rău, artă și religie; alte transmisiuni. Nomenclatura, limba. *Cartea a II-a. Rasele*: Tracii. Cimerieni, Sciți, Sarmati. Transmisiunile. Cetățile elenice. *Cartea a III-a. Sintezele*: scitică,*

balcanică — macedonenii; strecurarea scitică. Imperiul universal traco-macedonean. Celtii în Balcani și la Dunăre. Ilirii și încercările lor de sinteză. Sinteza greco-macedoneană. Sinteza pontică. ● Vol. I. *Partea a II-a. Sigiliul Romei*, 1936. 353 [— 359] p. + 36 pl. *Cartea I. Cuceritorii*: Primul act al romanizării. Noile lupte în Balcani. Războiul civil roman și sud-estul european. Apariția dacilor: epoca lui Boirebista. Agonia traco-ilirică. Lupta pentru coasta balcanică a Adriaticii și cucerirea liniei dunărene: expedițiile lui Octaviu și Tiberiu, opera indeplinită. Regalitatea clientelară a tracilor și geții liberi. Geți fără rege în umbra Romei. Lumea dunăreană în oglinda poetilor Virgiliu, Ovidiu. Se dau versuri traduse de N. I. din *Tristia și Pontica*. *Cartea a II-a. Orânduitorii*: Înainte de Traian. Ofensiva dacă: Măria sa Decebal. Domițian, restaurator al ordinii dunărene. Noua confederație dacă a lui Decebal. Epopeea lui Traian: măsurile militare, problema colonizării, zeii, orașele, drumurile; caracterul material și moral al provinciei Dacia. Ostași interromani și țărani daci. *Cartea a III-a. Apărătorii*. Întiul secol de istorie politică a Daciei: supt împăratul Adrian; Noua Dacie a Antoninilor; a treia Dacie. *Cartea a IV-a. Lichidarea oficială a Daciei*: Problema dunăreană; actul evacuării, păreri asupra evacuării: Vopiscus, Mommsen, Thunmann, Katancsich, Amédée Thierry, Tit-Liviu, Rösler, K. Künstler, Miklosich, Tomascheck, Otto Hirschfeld, Goos, Dumont, H. Schuchardt, Nestor, Hünfalvy, Jung, Pic; Tamm; Domaszewski; Cassiodor; Pallmann; Kiepert; Burkhardt; Budinszky; L. Homo; Nöldeke; Filov; Zlatarschi; Miletici; Niederle; Collingwood; B. Saria; Jean Henry Breasted; Frații Tharaud; Horovitz; H. Mattingly; V. Jullian; Vulič; Groeg; Alföldi; Amian Marcellin; Schlözer, Schwicker. ~ Vol. II. *Oamenii pământului* (pînă la anul 1000, 1936, 342 [— 346] p. + 26 pl. *Cartea I. Amintirea Imperiului*: Barbarii și Imperiul; „provinciiali”; romanizarea politică: țărani și apărăre; opera lui Dioclețian și a lui Constantin cel Mare. Moștenirea lui Constantin cel Mare; criza gotă. *Cartea a II-a. Creația românească*: Formele de viață; „legea” românească; neamul; limba; grupările politice fundamentale. *Cartea a III-a. Între Împăratul roman și Hanul turanic*: Opera împăratului Teodosiu; în umbra lui Attila; criza socială supt imperiul restabil; ridicarea elementului latin; viața populară romană. *Cartea a IV-a. Regimul „Noului August” Iustinian*: Baza romană; românii în imperiul avar; sinteza slavă; influențe slavo-românești; românii pînă la noile colonizări de barbari (sec. VII—VIII); elementul vechi românesc și colonizarea bulgarilor. *Cartea a V-a. Românii din jos pînă în jurul anului 1000*: Stări și mișcări vlahie în Balcani ~ Vol. III. *Cîțorii*, 1937, 363 p. + 54 pl. *Cartea I. Colaborările*: Românii și statul macedonean; românii și coroana Ungariei; primele legături de cultură și limbă cu ungurii; [relațiile româno-turce din sec. XI; Contactul românilor cu ungurii în Transilvania]; simbioza româno-cumană. *Cartea a II-a. Cîțoria dunăreană și balcanică*: „Vlașca” de la Drăstor; românii ardeleni și noile colonizări regale: sașii; noua creațiune în Balcanii sec. XIII: Asăneștii. Valorificarea românilor pe malul stîng al Dunării: românii și năvălirea tătarilor; Franța de cruciată a Ospitalierilor și românii. Împrejurări ardeleni în sec. XIII. *Cartea a III-a. Cîțoria independentă*: Prima sinteză a sec. XIV: condițiile ardeleni pentru consolidarea domniei Țării Românești. Cei dintîi domni români: Băsarabă. Luptele pentru independență ale muntenilor. Nicolae Alexandru Vodă cel evlavios. A doua libertate românească: Moldova. Politica românească și statul catolic al lui Ludovic cel Mare: Vladislav Vodă și urmașii săi; neamul moldovenesc al Mușatei; oprirea înaintării românești după Vladislav Vodă.

Moldova și Iagellonii; o lume politică așezată: domnia Țării Românești. Luptele pentru stăpânirea Dunării. Mircea I și politica sud-est europeană. Legătura nouă dintre cele două domenii românești. Creațiunea politică românească ~ Vol. IV. *Cavalerii*, 1937, 451 p. + 62 pl. *Cartea I. Înainte de Ștefan cel Mare*: Apărarea Dunării creștine. Dan Vodă cel Viteaz; lupta pentru Dunăre între Alexandru al Moldovei și Dan; luptele de partid și pierderea neatrănării. Cruciatul de sînge român Ioan al lui Voicu din Inidoara (Hunyad). *Cartea a II-a. Ștefan cel Mare ca apărător al răsăritului creștin*: Reîntregirea Moldovei de Ștefan Vodă, lupta pentru libertatea Moldovei contra regalității ungurești; Moldova tineretii lui Ștefan Vodă; lupta pentru unitatea politică a celor două Țări Românești, peste mormîntul lui Mohammed Cuceritorul, socoteala cu tînăra Polonie. *Cartea a III-a. Moștenirea lui Ștefan cel Mare*: Un domn tînăr și Orb « Bogdan ». Hegemonia culturală a lui Băsărabă Neagoe; cei 8 ani de anarhie; românii în luptă pentru Ardeal; noua luptă pentru granița de nord a Moldovei; nouă problemă a Ardealului; pierderea neatrănării moldovenești; epigonii vitejilor. Creațiunea culturală. În acest volum apar domniile lui: Alexandrel, Vlad Țepeș, Radu cel Mare, Radu de la Afumați, Ștefan cel Tînăr, Petru Rareș, Vintilă Vodă, Radu Paisie, Mircea Ciobanul ~ Vol. V. *Vitejii*, 1937, 427 + 66 pl. *Cartea I. Stăpînirea boierilor*: Influența sîrbească a doamnelor; boierimea peste domni; domnii români și chestia ardeleană. *Cartea a II-a. Curente apusene*: Aventurile Renașterii politice în țările noastre; zburdăciunea domnișorilor. *Cartea a III-a. Prima creație literară a românilor în limba lor*: Traducerea cărților sfinte. *Cartea a IV-a. Sfîrșitul epopeii moldovenești*: Un început de influență grecească; o ultimă luptă eroică în Moldova; Vitejii de la cazaci. *Cartea a V-a. Noua legătură cu Apusul*: O undă de influență franco-italiană; cărți slavone și traduceri în românește; un domn „francez” în Țara Românească Petru Cercel. *Cartea a VI-a. Vitejia românească în noua cruciată: fapta lui Mihai Viteazul*: Acțiunea de prigonire a vizirului Sinan; noul război turcesc cu imperiul habsburgic și alcătuirea cruciatei; lupta pentru neatrănare a lui Mihai Viteazul; 3 ani de cruciată românească, luptele pentru unitatea politică a românilor; viteazul în mijlocul intriganților. Căderea unui erou. *Cartea a VII-a. Moștenirea „Craiului” român*: Cel dintîi moștenitor al „Viteazului” Radu Șerban; o Dacie de paritate; români neliberi în preajma monarhiei ~ Vol. VI. *Monarhii*, 1938, 518 p. + 51 pl. *Cartea I. Monarhia românească*: Monarhia în luptă cu patriarhalismul boieresc; spre monarhia moldovenească. *Cartea a II-a. Monarhia bizantină*: Formarea monarhiei lui Vasile Vodă; întrecerea cîtororilor domnești; perioada de înflorire a imperiului bizantin; noua întrecere și lupta între cei doi domni români; curtea monarhilor români; scrisul epocii lui Vasile Lupu; răscoala boierilor contra monarhiei; lucrul de tipar al lui Vodă Matei; căderea lui Vasile Vodă; ultimii ani ai lui Vodă Matei. *Cartea a III-a. Românii față de noile războaie de ofensivă ale Turciei regenerate*: Apariția partidului Cantacuzinesc; românii și ofensivele renașterii militare otomane. *Cartea a IV-a. Monarhia orientală a lui Duca Vodă*: lupta pentru autonomie a Bisericii ardelene. *Cartea a V-a. Românii și noua cruciată apuseană*: Legăturile țărilor românești cu vecinii creștini pînă la despresurarea Vienei. Cartea românească pentru toți românii și istoria lor. *Cartea a VI-a. Monarhia culturală a lui Constantin Brâncoveanu*: Între germani și turci. Ardealul românesc și Brâncoveanu. Cultura brâncovenească. *Cartea a VIII-a. Criza Răsăritului european și Domnii români*: Războiul pentru tronul polon și țările românești; noua experiență creștină din 1711; tragedia dinastiei muntene; sufletul românesc la sfîrșitul monarhiilor; organizarea vechii monarhii ~ Vol. VII: *Reformatorii*, 1938, 351 p.

+ 20 pl. *Cartea I: Reformele Bizanțului europeanizat*: Originea primelor reforme, Fanarul; boierimea țării și Nicolae Vodă Mavrocordat; boierii români și imperialii austrieci. Cea dintîi răpire de pămînt românesc; cele dintîi acte de reforme în a două jumătate a sec. XVII; dominația austriacă în Oltenia și neputința de a organiza; prima sinteză a erei reformelor; întregirea Țării-Românești și urmările ei. *Cartea a II-a. Reformele primei ere*: Constantin Mavrocordat. Opera lui; schimburi între domni; scriitorii epocii primelor reforme. *Cartea a III-a. Luptele românilor contra patronagiului fanariot și iezuit*: 3 răscoale la Iași și București; scriitorii români ai vremii capuchehaielelor; lupta ardeleană contra cotropirii Bisericii Unite. Cele dintîi ciocniri. *Cartea a IV-a. Lupta pentru noua viață națională* (1769—1774): Boierii români și ocupația rusească. *Cartea a V-a. Românii și curentul „filozofic“*: Cele dintîi văduri ale conștiinței românești în Ardeal. Opera reformelor „filosofice“ în cele două domnii ~ Vol. VIII. *Revoluționarii*, 1938, 398 p. + 38 pl. *Cartea I. Ideia revoluționară înainte de revoluție și românii*: Cele dintîi manifestații ale spiritului revoluționar în țările libere și în Ardeal; mișcarea spre libertate a românilor din noua monarhie iosefină. *Cartea a II-a. Problema libertății românești înaintea Europei*: Pregătirea războiului ruso-austriac contra Imperiului otoman. *Cartea a III-a. Supt revoluție*: Prime atingeri cu revoluția europeană; mișcarea spiritelor în Ardealul românesc; întîile pătrunderi ale spiritului revoluționar la românii din țările libere; crearea crezului roman; românii și noul imperiu roman al lui Napoleon; mișcarea spiritelor pînă la 1821; scrisul cel nou la românii liberi între 1812 și 1821. *Cartea a IV-a. Românii și revoluțiile naționale*: Criza revoluționară din 1821. Revendicările de drepturi din 1822; domnii din țară și partidele boierești; mișcarea literară pînă la 1828. Noua încercare de ocupație rusească (1828—1829), dezvoltarea spiritului public pînă la numirea domnilor Regulamentului Organic; avîntul național sub primii domni ai Regulamentului Organic ~ Vol. IX. *Unificatorii*, 1938, 397 [— 401] p. + 33 pl. *Cartea I: Pregătirea Unirii Principatelor*: Spiritul nou în luptă cu protectoratul rusesc; spiritul vremii în literatura nouă; o încercare de romantism politic; spiritul nou de la 1840; încercarea revoluționară din 1848; revoluția românească din Ardeal. *Cartea a II-a. Unirea*: Propaganda românească prin emigrați; problema românească adusă înaintea Europei; chestia românească și puterile europene; unirea țărilor libere prin români; alegerea și instalarea domnului român; lupta pentru recunoașterea Unirii ~ Vol. X. *Întregitorii*, 1939, 499 p. + 58 pl. *Cartea I. Lupta pentru independență*: Conflictul cu puterile garante; falimentul cluburilor; oameni noi și curente nouă în cultura și politica românească; chestia românească și prietenia austro-ungară; încercarea supremă a amicitiei austro-ungare în România; criza legăturii cu Austro-Ungaria; armistițiul interior; un nou crez național: neutralitatea românească față de conflictul balcanic; războiul pentru independență; consolidarea internă și opera de creațiune națională; 25 de ani de dominație a Coroanei. *Cartea a II-a. Lupta pentru Unitatea Națională*: Impulsurile noii generații; România și criza balcanică. Tragedia regelui Carol; războiul voinței naționale. *Cartea a III-a. Lupta pentru consolidarea statului României unite*: Problema păcii și a alianțelor, monarhia luptelor de partid înainte de Carol al II-lea, regele nou și agonia partidelor.

Histoire des Roumains et de la romanité orientale. Publiée ... par l'Académie Roumaine. Bucarest, „Imprimerie de l'Etat“, 10 vol., 1937—1945. 24 x 16.5 — II 232152

~ Vol. I. *Partie I: Les ancêtres avant les roumains*, 1937, 317 p. + 27 pl. I. Les cultures primitives. II. Les races: Thraces, Cimmériens, Scythes et Sarmates. Cités helléniques. III. Les synthèses: scythe, balcanique, gréco-macédonienne, pontique. ~ Vol. I. *Partie II: Le sceau de Rome*, 1937, 411 p. + 26 pl. I. Les conquérants. II. Les organisateurs. III. Les défenseurs. IV. Liquidation officielle de la Dacie. ~ Vol. II. *Les Maîtres de la terre*, 1937, 427 p. + 19 pl. I. Les souvenirs de l'Empire. II. La création roumaine: les formes de la vie, la „loi“, la nation, la langue. III. Entre l'empereur romain et le „Khan“ touranien. IV. Le régime du „nouvel auguste“ Justinien. V. Les roumains du sud aux environs de l'an 1000. ~ Vol. III. *Les fondateurs d'état*, 1937, 424 p. + 60 pl. I. Les collaborateurs. II. Fondation danubienne et balcanique. III. La création indépendante, première synthèse au XVe siècle. ~ Vol. IV. *Les Chevaliers*, 1937, 537 p. + 69 pl. I. Avant Etienne le Grand. II. Etienne le Grand comme défenseur de l'Orient chrétien. III. L'Héritage d'Etienne le Grand. ~ Vol. V. *Epoque des braves. Problème de la Transylvanie au XVIe siècle*, 1940, 527 p. + 62 pl. I. Domination des boyards. II. Courants occidentaux. III. Premières créations littéraires. IV. Fin de l'épopée moldave. V. Nouveaux rapports avec l'Occident. VI. L'Elan roumain dans la nouvelle croisade: l'exploit de Michel le Brave. VII. Héritage du „roi“ roumain. ~ Vol. VI. *Les Monarques*, 1940, 630 p. + 52 pl. I. La monarchie roumaine. II. La monarchie byzantine. III. Les Roumains devant les nouvelles guerres offensives de la Turquie régénérée. IV. La monarchie orientale de Duca. V. Les Roumains et la nouvelle croisade d'Occident. VI. Monarchie culturelle de Constantin Brâncoveanu. VII. La crise de l'Orient européen et les princes roumains. ~ Vol. VII. *Les Réformateurs*, 1940, 419 p. + 20 pl. I. Réforme de la Byzance européennisée. II. Réformes de la première ère. III. Lutttes des Roumains contre le patronage phanariote et jésuite. IV. La lutte pour la nouvelle vie nationale (1769—1774). V. Les Roumains et le courant „philosophique“ ~ Vol. VIII. *Les Révolutionnaires*. 1944, 472 p. + 37 pl. I. L'Idée révolutionnaire avant la révolution française et les roumains. II. Le problème de la liberté roumaine devant l'Europe. III. Sous la révolution. IV. Les Roumains et la révolution nationale. Tableau chronologique des princes roumains entre 1774—1842. ~ Vol. IX. *Les Unificateurs*, 1944, 477 [—480] p. + 33 pl. I. Préparation de l'Union des Principautés. II. L'Union. ~ Vol. X. *Les Réalisateurs de l'Unité nationale*. Suivi d'un tableau chronologique des événements des trois règnes (1866—1940) par N. A. Constantinescu, 1945, 606 p. + 56 pl. I. L'Effort pour l'Indépendance. II. Effort pour l'unité nationale. III. Effort pour la consolidation de l'Etat roumain uni. În „Avant propos“ la vol. VIII se aduc următoarele precizări: primele 7 vol. s-au tipărit sub directa supraveghere a autorului. Vol. VIII se afla sub tipar în nov. 1940, data dispariției tragice a savantului Iorga. Acad. Română a luat asupra sa ducerea pînă la capăt a imprimării întregii opere, însărcinînd pe N. A. Constantinescu cu supravegherea imprimării ultimelor 2 vol. N. A. a tradus opera în întregime în lb. franceză, iar d-na Jeanne Gamber a tradus din nou p. 110, 121, 133, 314—319 din vol. VIII și alte 16 p. 350—362, din textul românesc al vol. IX, care s-au pierdut. Primele 4 vol. au fost dictate direct în franțuzește după textul român la două stenodactilografe aduse în mod special de la Paris. În timpul dictării, N. I. a făcut unele corectări textului român, după cum stenodactilografele aduceau observațiile lor formei cînd fraza nu avea armonia lb. franceze.

- 350 *La Place des Roumains dans l'histoire universelle*. Bucarest, « Edition de l'Institut d'études byzantines », Impr. « Datina Românească », 24 × 16 — II 291574

~ Vol. I *Antiquité et moyen-âge*, 1935, 201 [— 203] p. În prefață, autorul precizează scopul urmărit, acela de a integra istoria românilor în istoria universală, « de les placer d'une façon plus nette dans le cadre de la vie générale du monde et surtout d'indiquer le moment et la façon dont leur influence s'est exercée sur l'ensemble ». Cuprins: Le drame préhistorique sur le territoire roumain. Première synthèse: le royaume des Daces. Sens de la conquête romaine. La colonisation de la Dacie et la synthèse du Bas Danube. La langue de la première synthèse. La synthèse de la pensée: le christianisme. Le problème de l'abandon de la Dacie. Rapports ethniques avec les barbares. Les habitants de la Dacie et les formations d'Etat des barbares. Les Touraniens sur le Bas Danube. Slaves et Roumains. Première phase de la « Romania ». La solution de continuité par le premier établissement politique des barbares. La conquête carolingienne et ses conséquences. La poussée hongroise. Hongrois et Roumains dans le « pays des forêts ». La Transylvanie du roi des Hongrois et les colons. La nouvelle croisade et les Roumains. La question de la Transylvanie au XIIIe siècle. Le problème tatare. L'élan de croisade du XIIIe et XIVe siècle et les Roumains. Les voies de commerce et les Roumains. ~ Vol. II. *Epoque moderne*, 1935. 216 [— 219] p. Cuprins: Relations de l'Etat roumain du sud avec la couronne de Hongrie. Relations de l'Etat roumain du sud avec les Bulgares. Relations de l'Etat roumain avec l'impérialisme serbe. L'Etat roumain devant l'Empire byzantin. Entre l'Orient et l'Occident. Création d'une nouvelle synthèse roumaine. Premières relations des Roumains avec les Turcs. Les Roumains et l'Empire ottoman de première phase. Rapports avec l'empereur et roi Sigismond. Nouveau caractère de la société roumaine au commencement du XVe siècle. Les Roumains et la croisade. La croisade moldave d'Etienne le Grand. Les Etats roumains et les réfugiés balcaniques. Rapports avec la Hongrie après Jean Hunyade. Les Etats roumains et les nouvelles phases de l'Empire ottoman. Les Roumains et la Hongrie partagée. Les Roumains et la Pologne au XVIe siècle. L'influence de l'Occident sur les Roumains au XVe siècle. La nouvelle croisade et les Roumains. La Pologne et la nouvelle croisade danubienne. Tentatives d'une Dacie hongroise. Les Roumains et la guerre de trente ans. Les Roumains et la crise polonaise. L'offensive ottomane des Kreuprulis et les pays roumains. Les Roumains et les premiers projets de partage de l'Empire ottoman. Les Roumains et la première période de l'expansion russe. Les impériaux d'Autriche et les Roumains avant Joseph II. La nouvelle synthèse roumaine et son influence. Seconde époque de la synthèse roumaine au XVIIIe siècle. Les Roumains et les projets de partage de la Turquie. ~ Vol. III. *Epoque contemporaine*, 1936, 188 [— 199] p. Cuprins: Le « despotisme éclairé » chez les Roumains. L'action des princes. L'action des boyards et des marchands. Intellectuels et étrangers. Mouvements paysans dans les pays roumains. Projets de partage des pays roumains. Nouveaux projets de cession des principautés. Nouvel état d'esprit des Roumains pendant la révolution. Les Roumains et Napoléon. Attitude des Roumains envers les changements des frontières et leur rôle dans les mouvements serbes et grecs (1804 — 1821). La société intellectuelle. Le problème de l'unité roumaine sous le prince Couza. La lutte pour la fondation du royaume de Roumaine. La défense contre la Russie. Le détachement de l'Autriche-Hon-

grie devant les nouveaux problèmes des Balcons. La préparation de la lutte pour l'unité nationale. La guerre de l'unité nationale. Après la paix de Bucarest.

2. SCURTE PREZENTĂRI ALE ISTORIEI POPORULUI ROMÂN

- 351 *Introduction à l'Etude de la Roumanie et des Roumains*. Conférences données à l'Ecole interalliée des Hautes Etudes Sociales, Paris, Ed. « Courrier Franco-Roumain » Imp. « A. Drevet », 1921, 20 p. 26×18 — II 59820.
Cuprins: I. La terre. II. La race. III. Coup d'oeil historique IV. L'art roumain. V. La littérature.
Introduction à la connaissance de la Roumanie et des Roumains. Bucarest. Imp. „Datina Românească“, 1927, 50 [— 52] p. 21×14 — II 92678.
Introduction à la connaissance de la Roumaine et des Roumains. 2e édition. Bucarest. Imp. „Datina Românească“, 1927. 50 [— 52] p. 21×14 — II 92640.
Introduction à la connaissance de la Roumanie et des Roumains. Troisième édition. Bucarest. Imp. „Datina Românească“, 1931, 44 [— 47] p. 21×13 — II 127026 [Pe copertă e trecut anul 1932].
Quelques mots d'orientation sur la Roumanie. La Terre. La Race. L'Histoire. L'Art et la Littérature. Bucarest. Imp. « Socec & Co », 1929. 45 p. (XIV-me Congrès international d'Agriculture) 23×15 — II 96830.
Introduzione allo studio della Romania e dei Romeni. Prefazione: M. A. Silvestri: *Nicola Jorga e l'Italia*. Roma. Tip. dell'Unione editrice“. 1921, 63 [— 65] p. (« Romania ». Rassegna Italo-Romena). 23×16 — II 60226.
Cuprins: I. La Terra. II. La Razza. III. La Storia. IV. L'Arte. V. La Letteratura.
- 352 *Introducere la studiul asupra României și românilor*. Conferințe ținute la „Școala interaliată de Înalte Studii Sociale“ de la Paris. Beiuș. Tip. „Doina“, 1922.59 p. 21.5×14.5 — II 66851 Publicate mai întâi în ziarul *Beiușul*.
Introducere la studiul asupra României și românilor. *Neamul Românesc*, 1921, nr. 26—31; 34; 35; 38; 39; 41—45; 47; 48; 50.
- 353 *Kurze Geschichte des rumänischen Volkes für die rumänischen Bürger deutscher Nation*. Brașov, 1921.16 p. (Verlag Gazeta Transilvaniei) 20×14 — I 66459 [Pe copertă e trecut anul 1922].
- 354 *Voyage en Roumanie*. Conférence donnée le 22 octobre 1921 à la Sorbonne (D'après les notes sténographiques). Bucarest, Ed. „Pavel Suru“, 1921. 69 p. 22.5×15 — II 64054.
De fapt este un ghid istoric util străinilor care vizitează România.

3. MANUALE ȘCOLARE

- 355 *Istoria românilor pentru clasa a IV-a și a VIII-a secundară*. Vălenii de Munte. Tip. „Neamul Românesc“, 1908. 352 p. 21×14. II — 399305.

Istoria românilor pentru clasa a IV-a și a VIII-a secundară. Ediția a II-a. Vălenii de Munte. Tip. „Neamul Românesc“, 1910. 413 p. 21 × 13 — II 490935.

Ex. trimise în Transilvania — aproape 10 000 —, spre a nu fi confiscate de autoritățile vamale ale imperiului habsburgic, poartă un titlu fals pe copertă: *De-ale noastre* (Biblioteca educativă și literară) sau: *Noul mod de cultivare al cartofului, traducere din limba maghiară, etc.*

Istoria românilor pentru clasa a IV-a și a VIII-a secundară. Ediția a III-a, București, Tip. „Cultura Neamului Românesc“, 1919. 464 p. 21 × 14 — II 53490.

Istoria românilor pentru clasa a IV-a și a VIII-a secundară. Ediția a IV-a revăzută și adăugită. București. Ed. „Pavel Suru“, Tip. „Cultura Neamului Românesc“, 1920. 479 p. 21 × 14 — II 58673.

Istoria românilor pentru clasa a IV-a și a VIII-a secundară. Ediția a V-a. București, Tip. „Cultura Neamului Românesc“, 1924. 472 p. 21 × 14 — II 75017.

Istoria românilor pentru clasa a IV-a și a VIII-a secundară. Ediția a VI-a. Vălenii de Munte. Tip. „Datina Românească“, 1926. 504 p. 21 × 14 — II 88301.

Istoria românilor pentru clasa a III-a și a VII-a secundară. Ediția a VII-a. Vălenii de Munte. Tip. „Datina Românească“. 1929. 528 p. 23 × 14 — II 127005.

Istoria românilor pentru clasa a III-a de gimnaziu și a IV-a de liceu. Ediția a VIII-a. Vălenii de Munte. Tip. „Datina Românească“, 1931. 527 p. 20 × 13.5 — II 127132.

Istoria românilor pentru poporul românesc. Vălenii de Munte. Tip. „Neamul Românesc“, 1908. 352 p. 21 × 14 — II 12000.

Este aceeași lucrare, adică manualul de liceu, căreia i s-au schimbat numai titlul și p.

Istoria românilor pentru poporul românesc. Ediția a II-a. Vălenii de Munte. Tip. „Neamul Românesc“, 1910. 413 p. 23 × 14 — II 21501. Sînt și exemplare cu coperta schimbată: *De-ale Noastre*. București, 1910 (Biblioteca educativă și literară).

Istoria românilor pentru poporul românesc. Ediția a III-a. București. Tip. „Cultura Neamului Românesc“, 1919. 464 p. 21 × 14.

Istoria românilor pentru poporul românesc. Ediția a IV-a. București. Tip. „Cultura Neamului Românesc“, 1920. 479 p. 21 × 14.

Istoria românilor pentru poporul românesc. Ediția a V-a. București. Tip. „Cultura Neamului Românesc“, 1924. 472 p. 21 × 14.

Istoria românilor pentru poporul românesc. Ediția a VI-a. Vălenii de Munte. Tip. „Datina Românească“, 1926. 504 p. 21 × 14.

Istoria românilor pentru poporul românesc. Ediția a VII-a. Vălenii de Munte. Tip. „Datina Românească“, 1929. 528 p. 23 × 14.

Istoria românilor pentru poporul românesc. Ediția a VIII-a. Vălenii de Munte. Tip. „Datina Românească“, 1931. 527 p. 21 × 14.

4. IZVOARE: DOCUMENTE. EDIȚII DE TEXTE. BIBLIOGRAFIE

- 356 A. *Acte și fragmente cu privire la istoria românilor*, adunate din depozitele de manuscrise ale Apusului și publicate cu sprijinul Ministerului de instrucție publică. *Actes et Fragments relatifs à l'histoire des Roumains rassemblés*

dans les dépôts de manuscrits de l'Occident. București. Imprimeria Statului. 24 × 16 — II 101535.

~ Vol. I, 1895. 2 pl. + 400 + LXIV p.; ~ Vol. II, 1896. 2 pl. + 740 + CIII p.; ~ Vol. III, 1897. 2 pl. + 107 + II p. ● Opera este închinată de N.I. istoricului A.D. Xenopol, fostul său prof. la Iași. Primul vol. cuprinde 577 doc. aparținând anilor 1389—1768, culese din arh. și bibl. orașelor: Paris, Berlin, Leipzig, Dresda, Nürnberg și München. Doc. sînt publicate pe fonduri și în ordine cronologică, reproducerea lor este făcută cu minuțiozitate, editorul intervenind numai în punctuație: „Mărturisesc că am schimbat punctuația și am adaus-o, unde nu era, că am fost foarte zgîrcit în împodobirea cu *sic* / a liniilor cărții, puind această plictisitoare particulă numai unde eram cu totul sigur, pe de o parte, că greșeala nu era de transcriere, pe de alta, că, înălțurînd-o, aș fi modificat cituși de puțin înțelesul bun sau rău” ● Vol. I. Începe cu depozitele din Paris: Bibl. și Arh. Națională, a Arsenalului, Mazarină, S-te Geneviève și arh. ministeriale. A cercetat cu „minuțiozitate” bibl. națională la fondurile Turcia, Polonia, Rusia, Tătari, Cazaci, deși ele mai fuseseră utilizate de Gr. Tocilescu. În Arh. Naționale, la aceleași fonduri, a aflat numai *trei* doc. cu privire la noi. Din Bibl. Arsenalului a desprins două notițe din sec. XIV, aflate în ms. lui Philippe de Mézières și referindu-se la Alexandru cel Bun, și o mențiune despre cele două „Alaqwie” — Valahii. Din celelalte bibl. amintite mai sus nu a putut aduce nimic nou din cauza lipsei de cataloage tipărite. Prețioase informații asupra domniilor lui Petre Șchiopu, Petru Cercel, Iancu Sasu, Alexandru Cuconul, Moise Movilă, Matei Basarab, precum și un jurnal anonim asupra lui Mihai Viteazul între 1598 și 1601. La Berlin a depistat fondurile documentare din Bibl. regală și din „Arhivul secret regal”, pachetele Moldova-Muntenia. O parte din acestea au fost publicate de Al. Papiu-Ilarian în *Tezaurul* său. N. I. continuă cu cîteva piese din „Arhivul radziwillian al lui Sobieski” etc., referitoare la Mihai Viteazul, Vasile Lupu, Matei Basarab, Gheorghe Ștefan, Antioh și Dimitrie Cantemir, Grigore Calimah ● Vol. I, deși a apărut în 1895, era gata încă din 18 ian. 1894, după cum reiese din prefața scrisă la această dată în München. Vol. II cuprinde, după cum arată subtitlul, *Extrakte din corespondența ambasadelor prusieni la Constantinopol și Petersburg cu privire la Țările Române*, după orig. păstrate în „Arhivul regal secret” din Berlin. Parte din aceste rapoarte au mai fost publicate în zbornicul soc. imperiale rusești de istorie vol. XXII, XXXVIII, LXXII, de E. Hermann și Stendtmann. În vol. sînt date numai o parte din rapoartele consulare prusiene, iar urmearea acestora a format vol. X din col. Hurmuzaki, care „trebuie privit deci ca a doua parte a vol. II din *Acte și fragmente*. În ce privește tipărirea doc. s-a păstrat cu îngrijire ortografia orig., adăugînd sau modificînd numai punctuația. Principiul acesta „s-a respectat la toate documentele de pînă la începutul sec. nostru (al XIX-lea)”, iar la cele ce urmează s-a adaptat ortografia modernă pentru bucățile franceze. Multe din doc. care aveau „părți fără însemnătate mai mare” s-au rezumat în românește, punîndu-se acest rezumat în paranteze drepte. Vol. cuprinde 1 376 doc. între 1768 și 1839, adică rapoartele consulare privind Țările Române întocmite de : von Bielfeld de Bosghiovici, Caesar, von Canitz, De la Croix, Diez, Frangopulo, von Gaffron, von Goltz, von Götz, Haugwitz, Hüttel Jaszlowieki, Jouffroy, von Keller, von Knobelsdorf, Libermann, Lombard, Lucchesini, Lusi, von Miltitz, Potocki, Royer, von Schladen, Schöler, Senfft de Pilsach, von Solms, Stein, Strangford, von Werther, von Zegelin. Vol. III este redus la 107 p., col. fiind lichidată din „considerații bugetare”. Cuprinde numai 95 doc., dintre 1367 și 1507, adunate din Torino, Veneția, Genova, Parma, Milano, Weimar, Mün-

chen, Nürnberg, Dresda și Viena. Cele mai multe privesc pe Ștefan cel Mare. Restul — cîteva — se referă la Radu cel Mare.

B. Col. Eudoxiu de Hurmuzaki, vol. la care a colaborat N.I.

357. ~Vol. X: *Rapoarte consulare prusiene din Iași și București (1763—1844)*, adunate, adnotate și publicate de N.I. sub auspiciile Ministerului Cultelor și Instrucțiunii publice și ale Academiei Române. București. Tip. „I.V. Socec”, 1897, 1 pl. + CXXXII + 694 p. 31×25 — III 232177.

Vol. cuprinde 703 doc. privind 1763 și 1844, cu referire la relațiile comerciale și economice cu Prusia, aflate în „Arhivul regal secret” din Berlin, aparținând lui König, Marco, Kreuchely, Harte, Margotti, C. Sakellario, von Gaffron, Buchholz, Sandu Panaioti, Chiriac Palizo, Senfft von Pilsach, Von Schladen, Miltitz, Dionisie Kephala, reprezentanți în țara noastră, sau îndeplinind alte sarcini politice. Rapoartele au fost copiate de N.I., dar „un foarte mare număr de bucăți ... au fost prescrise, după originale, de d-na Maria N. Iorga, și pentru unele și pentru altele însă îmi iau aceeași răspundere”. În Apendice un extras din scrisorile lui Legarde către Iuliu Griffith din 1813, urmat (p. 495—548) de: „Explication des boyards valaques”, un studiu asupra rangurilor boierești, întocmit prin 1822 de către Kreuchely din însărcinarea lui von Miltitz. ● În prefață, N.I. mulțumește magistratului C.D. Anghel, care i-a dat un doc. inedit; lui C.Erbiceanu pentru o serie de acte; parohului H. Meyer din București, care i-a înlesnit consultarea arh. catolice; lui Ioan Bianu și personalului Bibl. Acad. pentru sprijinul acordat în cercetarea ms. precum și lui D.A. Sturdza, care a apreciat munca de editare a doc., ajutîndu-l moral și material ● Vol. contribuie la cunoașterea relațiilor economice și comerciale ale Țărilor Române cu alte state la începutul sec. trecut, relații cercetate aprofundat de N.I. în cele 88 p. ale introducerii.

358. ~Vol. XI: *Acte din secolul al XVI-lea (1517—1612) relative mai ales la domnia și viața lui Petru Șchiopul*, adunate, adnotate și publicate de Neculai Iorga. București. Tip. „I.V. Socec”, 1900. 1 pl. + CLVI + 884 + XLIV p. + 2 pl. — III 232177. Vol. cuprinde 899 doc. depistate în următoarele arh.: a) *Italiane*: Veneția, Milano, Torino, Genova, Modena, Ferrara, Parma, Florența, Roma și Napoli. Cele mai multe doc. din acest vol. provin din corespondența genoveză primită din Constantinopol; b) *Arh. și bibl. germane*: München, Nürnberg, Dresda, Leipzig, ș.a. S-au publicat aici numai cele referitoare la Petru Șchiopul și noii pretendenți la domnie din sec. XVI. Prin doc. de la München, informațiile asupra lui Petru Cercel cresc în chip simțitor; c) *Arh. și bibl. austriace*: Viena, Innsbruck, Graz; *poloneze*: Lemberg și Cracovia; d) *Arh. și bibl. ardelenale*, mai ales cele din Sibiu și Brașov; e) *Arh. și bibl. din București*, în primul rînd doc. grecești și românești aparținînd sec. XVI, sînt „de o extraordinară importanță”. Încă din 1891, afirmă N.I., a copiat de aici numeroase doc. pentru o istorie a Mirceștilor, dar „cartea n-a aflat editor și n-a mai scris-o” ● Cu emoții, declară autorul în prefață, „mă despart de acest vol. la care lucrez de patru ani de zile, mulțumind acelorasi persoane cărora le mulțumeam închizînd vol. precedent. În nestabilitatea relațiilor noastre sociale, sentimentele lor binevoitoare și îndatoritoare față cu mine nu s-au schimbat” ● Doc. vol. dau puțință lui N.I. să străbată tulburatul și nestabilul sec. XVI, cu numeroșii săi pretendenți la domnie, cu voievodul fără de noroc, Petru Șchiopul, pentru care istoricul a avut o mare simpatie, așa după cum reiese din introducerea de peste 90 p.

Studiul acesta, cu care se deschide vol. de doc., vine să întregască lucrarea: *Pretendenții domnești în secolul al XVI-lea*, tipărită în *Analele Academiei*, tom. XVIII. Se perindă aici: Mircea Ciobanul, cu ginerele său vistierul Barbu, Radu Vodă zis Ilie, Radu Paisie, Petru Șchiopul, care ajunge domn la 12 ani, Alexandru Ion Vodă cel Cumplit, Alexandru fiul lui Potcoavă, Iancu Sasul, Bogdan-Constantin, Ștefan Măzgă, Carol Despot, Iliș Rareș, Nicolae Basarab, un oarecare „Sigismund“, Lazăr Vodă, Ștefan Răzvan, Bogdan fiul lui Aron, Ion Bogdan, Ion Iancu fiul lui Bogdan, Petru Cazacul, un fiu al lui Radu de la Afumați, Moise Voievod, Vlad Draculea. Cu multe amănunte este urmărită pribegia domnitorului Petru Șchiopul în Austria, Bavaria și, în sfârșit, în Tirol, unde-și sfârșeste zilele. Studiul introductiv are o bogată bibliografie, în care se cuprind toate informațiile străine și române legate de problemele tratate ● Addenda vol. XI cuprinde ms. lui David Ungnad, ambasador la Constantinopol pe la 1575, din care aflăm unele notițe relative la noi, un dosar din arh. din Königsberg, cu titlul: *Dess Hospodars in der Wallachey alte Schuldforderung an Churfürsten Joachim*, conținând date privitoare la istoria noastră. Separat s-a tipărit și:

- 359 *Regeste de documente mai mult interne (1526—1626) pentru a servi la înțelegerea documentelor străine ce formează vol. XI al Colecției Hurmuzaki*. București. 1900, p. 887—910. 31 × 25

În prefață se lămurește că aici se cuprind acte de danie, întărire și judecată eliberate de cancelaria domnească. Ele, fiind foarte numeroase și având importanță numai pentru numele de persoane și de localități, au fost date sub formă de regeste.

Vol. XI din col. Hurmuzaki se completează prin două comunicări la Acad., cu privire la Petru Șchiopul și Mărioara Adorno Valarga, după cum urmează:

- 360 *Contribuțiuni la istoria Munteniei în a doua jumătate a secolului al XVI-lea*. În vara anului 1894, N.I., printr-o „întimplare fericită“, a primit de la învățatul venețian Urbani Gheltof 35 de scrisori private din 1574 la 1595, scrisori schimbate între doamna Ecaterina a lui Alexandru Mircea și sora ei Maria Adorno Valarga, care a murit la Mănăstirea San-Maffio din Murano-Veneția, unde s-a păstrat și corespondența citată. Sensibil la orice fărîmă de viață românească aflată pe alte meleaguri, N.I. a răspândit multă căldură în jurul „Mărioarei“, ce nu-și afla liniștea între străini. O parte din cele 35 de scrisori au fost publicate mai întâi în *Arhiva*, apoi toate au fost depuse la Acad. Română ca din partea lui Urbani de Gheltof. Istoricul revine asupra Mirceștilor cu lucruri nouă în:

- 361 *Documente nouă, în mare parte românești relative la Petru Șchiopul și Mihai Viteazul*. București. 1898. 68 p. 27 × 21 — II 101734.

Bucuria ce i-a produs descoperirea din 1894 nu o poate uita N.I. nici în 1898, cînd vine cu fapte în plus, încă necunoscute: „Norocul din noroacele acelea care răsplătesc cercetările îndelungate m-a făcut să găsesc în 1894 corespondența italiană și grecească [...] asupra amănuntelor intime ale traiului într-o familie domnească de la sfîrșitul secolului al XVI-lea“. În arh. imperiale din Viena, într-unul din fasciculele despărțirii „Turcica“, află alte doc. privind pe Petru Șchiopul, în nr. de 22, între 1564 și 1587. În ce privește editarea doc., pe cele grecești le reproduce, îndreptîndu-le punctuația și accentuarea „care erau arbitrare“; la cele românești folosește litere latine, păstrînd în cirilice numai semnele pentru *ă* și *â*. Trad. din turcește au fost făcute de I.B. Seni, interpret la Ministerul de Externe, iar din ebraică de H. Bejarano. Printre doc. unul precizează haraciul pe care-l plătea Moldova la sfîrșitul sec. XVI,

adică peste 30 000 de galbeni. Unele din doc. sînt scrise chiar de mîna domnitorului în românește. Alte 10 doc. se referă la Mihai Viteazul, 1599—1606; unul dintre acestea reprezintă catagrafia financiară a Ardealului redactată din ordinul lui Mihai Viteazul a doua zi după unificare.

- 362 ~Vol. XII: *Acte relative la războaiele și cuceririle lui Mihai Viteazul, adunate și publicate de N. Iorga*. București. Tip. „I. V. Socec“, 1903. 5 pl. + LXXXIX + 1281 + XXXIV p.

Vol. nu mai este precedat de un studiu introductiv, deoarece prezentarea marelui voievod fusese făcută în *Istoria lui Mihai Viteazul*, apărută în 1900; totodată îi trebuia și răgazul convenit spre a închina eroului un monument care să depășească pe cele anterioare. O mărturisește N.I. în câteva fraze din prefață, în cuvinte ce alcătuiesc o pagină de antologie: „Lămuriri ca acele care se pot da într-o simplă Prefață asupra celor dintîi mișcări naționale în veacul XIX ori asupra Mirceștilor ce au stăpînit Țara Românească și Moldova în al XVI-lea secol nu s-ar potrive cu o activitate militară, cu o strălucire, o putere și o faimă ca ale Domnului român ce a fost ridicat mai repede și mai ales pe aripile pajurii fermecate a norocului; Mihai Viteazul. Lui i se cuvine un monument deosebit: acum mai bine de jumătate de veac i l-a ridicat Bălcescu, din materialele ce-i stăteau la îndemînă și după un plan potrivit cu ideile și aspirațiile oamenilor timpului său. Nici douăzeci de ani nu trecură după ce condeiuл căzu din degetele slăbite ale marelui istoric al romantismului român, și un om harnic și priceput, un patriot de credință și de jertfă, Papiu Ilarian, privind cu tot respectul convenit lucrarea înaintașului său, strîns, din cariere ce se deschisese abia, nouă marmură pentru o nouă statuie, fără ca el să fi ajuns măcar pînă în clipa străbătută de fiori a întîii lovituri de ciocan. După Munteanuл Bălcescu, după Ardeleanul Papiu, mă încumet, scriitor născut în Moldova, și eu la ispititoarea operă. Un bănățean, d. I. Sîrbu, autorul unei bune lucrări asupra lui Matei Basarab, întrebîndu-l acesteia mijloace materiale, dar avînd alt plan și alt sistem de lucru, înaintează lingă mine la o operă asemănătoare.“ ● Cele 1 837 doc. din acest vol. provin din numeroase arh. din țară și străinătate. Se începe cu descoperirile anului 1893 făcute în arh. din Innsbruck, ale corespondenței arhiducelui Maximilian — „rege-ales, rege-prins și veșnic rege în speranță al Poloniei“ —, în care se aflau scrisorile, rapoartele, conceptele de acte privitoare la Mihai Vodă. Pe baza acestor acte a întocmit N.I. în 1894 conf. sa: *Basta și Mihai Viteazul*. În Bibl. „Marciana“ din Veneția a aflat povestirea expediției lui Mihai contra turcilor în toamna lui 1595. Apoi scrisorile către deosebiți protectori și prieteni ale episcopului Speziano, nunciu pe lingă împărat, scrisori păstrate în Bibl. „Ambrosiana“ din Milano, la care se adaugă și alte doc. Iorga își exprimă regretul că „n-am putut ceti mai sigur și mai deplin slova foarte încurcată, ștearsă, mărunță și cu totul individuală, în care mîna pripită a Trimesului pontifical copia în registru sau izvoade aici scrisorile, care, scrise frumos, se vor fi așfind prin alte arhive de familie, — cîte nu se vor fi pierdut!“. Mai tîrziu o „vacanță întregă“, apoi și o doua, a cercetat fondurile *Hungarica*, *Turcia*, *Polonica* și *Ragusina* din Arh. imperiale din Viena, copiind ceea ce scăpase lui Hurmuzaki din aceste acte. O a treia vacanță a fost consacrată depistării Arh. de război, tot din Viena, unde a dat peste un bogat și valoros material. „Graba m-a făcut să rezum acte pe care le-aș fi dat bucuros în întregime“, iar altele, o spune N. I. cu bucurie și mîndrie, au fost împrumutate pe un timp scurt Academiei noastre, încît „am găzduit cîteva săptămîni scumpele hîrtii cu falnic sau dureros cuprins“. Apoi în cîteva „excursiuni științifice italiene“, N.I. adaugă scrisorile lui Cornaz-

zani, ambasadorul pe lângă împărat al ducelui de Parma, și aflate în arh. napoletane. Din Berna i s-a trimis ms. lui Bongars. Rapoartele ragusanului Jurkowitsch le-a copiat în Arh. din Graz, unde „n-am avut, pe lângă o foarte bună primire, și un noroc potrivit cu dînsa“. În bibl. Muzeului Czastorski din Cracovia a găsit un ms. în care se aflau transcrise acte cu privire la Mihai Vodă. Ultima călătorie a făcut-o la Varșovia, copiind personal actele latine privitoare la domnul român în Bibl. Majoratului Zamoyski. A reproduș, de asemenea, actele vieneze din cartea lui Ludovic Szadeczky: *Eredly és Mihály Vajda története* (Timișoara, 1893). „Traducerea mi-a fost făcută de un colaborator pe cît de statornic, pe atît de modest“. La acestea se adaugă și „cite ceva“ adus din „ultima mea călătorie ardeleană“. Din arh. Vaticanului a reproduș din ceea ce posedă în copii Acad. Română, venite aici prin donația lui A. Em. Lahovari, fostul ministru al țării la Roma. Despre acestea ne spune: „Am îndreptat pe cît am putut, fără să pot fi însă, în cele mai multe cazuri, mulțumit de rezultat“. Vol. XIII din col. Hurmuzaki este publicat de A. Papadopoulos-Kerameus, prin mijlocirea lui N.I., și cuprinde doc. grecești.

- 363 ~Vol. XIV: *Documente grecești privitoare la istoria românilor* publicate după orig. sau după copiile Acad. Române și tipărite de N.I. *Partea I*: 1320—1716, București, Sococ, C. Ssetea, Pavel Suru, 1915, 1 pl. + XLVIII + 766 p., conține 758 doc. *Partea II*: 1716—1777, București, 1917. XXVII p + 767 — 1288, are 516 doc. *Partea III*: 1560—1820. București. 1936, XLIV p. + 588 p., cuprinde 425 doc. ● Se află aici doc. inedite și unele tipărite, dar greu accesibile, cum este ms. din Viena, cuprinzînd legăturile cu patriarhia din Constantinopol în veacurile XIV și XV, după lucrările lui Legrand; altele după rev. și broșuri rarissime. În cele 3 vol. se oglindesc toate relațiile noastre cu cultura, societatea, națiunea greacă și cu instituțiile bisericești elenice. Cuprind: acte redactate de români în grecește, scrisori de dascăli; acte privitoare la daniile făcute grecilor din mănăstiri, școlilor; acte privitoare la legăturile Patriarhiei cu noi, mai ales ale lui Hrisant Notara; daniile lui Vasile Lupu, care a luat asupra sa datoriile „Bisericii celei Mari“, „pe care a condus-o după plac, puînd și scoțînd Patriarhiei ai întregii ortodoxii și ai elenismului care trăia din ea și pe lângă ea“ ● Pe baza acestor vol. de doc. la care a lucrat, numai pentru primul, circa 3 ani, N.I. a întocmit o serie de comunicări la Acad. despre Vasile Lupu și patriarhii epocii sale, despre legăturile domnilor noștri cu Tesalia, Epirul, Tracia, despre amestecul românilor în viața Sfîntului Munte, despre Brâncoveanu și cultura elenică etc. N.I. mărturisește că a publicat aceste doc. grecești ținînd seama de necesitățile istoricului, singurul chemat „a face alegerea și a da interpretarea“, fără a se gîndi și la filolog. Anii care i-a consacrat editării doc. grecești „au fost cei mai agitați din istoria noastră contemporană, și să-mi fie permis a spune că împrejurările mi-au impus adesea imperios și alte datorii, mai grabnice, în orice caz, dacă nu și mai însemnate decît ale editorului atent și devotat de doc. istorice“.

- 364 ~Vol. XV: *Acte și scrisori din arhivele orașelor ardelenne* (Bistrița, Brașov, Sibiu) publicate după copiile Academiei Române de N.I. *Partea I*: 1358—1600, București. Tip. „Sococ“, 1911. LXXX + 775 p. Cuprinde 1 603 doc. copiate pentru Acad. de funcționarii arh. respective: Franz Zimmermann, Albert Berger și Friedrich Stenner. N.I. a revăzut numai pe cele din Brașov, restabilind ortografia caracteristică timpului: e pentru ae, ci pentru ti și altele. Mai toate actele, așa cum au fost copiate, aveau greșeli. N.I. a mai descoperit multe doc. care nici nu fuseseră copiate.

De asemenea regretă că nu a avut sprijinul material necesar, într-o vreme cînd dispunea de mult timp liber, dar o ducea greu sub toate raporturile, pentru a face o despuiere sistematică a arh. În această epocă a fost înțeles numai de ministrul Haret, care i-a acordat 500 de lei „pentru drum și o lună de lucru”. Spera că în decursul anilor va relua această muncă spre a întocmi o nouă ed. Deși nu a avut în față orig. doc. N.I. a revăzut punctuația și a restituit grafia primitivă: „Pînă la 1601 am introdus, pentru uniformitate, la toate actele caracterele osebitoare ale vremii”. Pe cît a fost posibil, documentele sînt însoțite de note explicative. Vol. a cuprins și *Documentele Bistriței*, publicate de N.I. în 1899—1900, lucrare ajunsă foarte rară, deoarece se tipărise numai în 300 ex., dar cu multe adaosuri și rectificări, încît nu mai e vorba de o reproducere, ci de o „ediție întreagă, după copiile ce am păstrat, în locul rezumatului, pe care, din lipsă de spațiu, fusesem silit a-l da în mica publicație anterioară”. S-au mai adăugat un nr. de acte nou copiate de N.I. sau de Iulian Marțian, care posedă una din cele mai frumoase col. de vechi tipărituri, ms. și scrisori. Actele ungurești au fost traduse „de o persoană care-mi stă foarte aproape și pe care studii superioare în școlile ungurești o îndreptășesc să încerce acest lucru: criticile care s-au îndreptat către această colaborare în prefața *Istoriei lui Mihai Viteazul* de I. Sîrbu sînt cel puțin lipsite de cel mai elementar simț de delicatețe”. Persoana la care se referă N.I. este chiar soția sa, Ecaterina N. Iorga, care știa foarte bine ungurește și avea o temeinică pregătire științifică.

Partea II : 1601—1825, București. Tip. „Socec”, 1913, CIV + p. 779—1943. Conține 1 895 doc.

Arh. orașelor Sibiu și Brașov au fost continuu în atenția istoricilor noștri. Hasdeu le-a vizitat încă din 1873—1874; Slavici publică circa 400 doc. privind sec. cuprinși între 1343 și 1700; Ion Bogdan s-a ocupat mai cu seamă de materialul aflat la Brașov. N.I. se integrează în munca istoricilor noștri de a depista trecutul românesc cu ajutorul pergamentelor păstrate în orașele transilvănene. Materialul descoperit a fost analizat și publicat mai cu seamă în *Analele Academiei.*, apoi introdus din nou în vol. XV din col. Hurmuzaki. La 5 febr. 1899, N.I. ținea la Acad. comunicarea: *Socotelile Sibiului cu privire la comerțul dintre acest oraș și Țara Românească prin pasul Turnu-Roșu*, bazată pe 63 regeste de doc. dintre 1602 și 1714. În „Apendicele” comunicării, N.I. se ocupa, de asemenea, de testamentul lui Radu Vodă Șerban, păstrat la Acad., de corespondența lui Soliman, în care se găsesc date despre Șerban Cantacuzino; de ms. aflate la Muzeul ardelean din Cluj cu privire la sfîrșitul lui Brâncoveanu și cu referire la Stolnicul Constantin Cantacuzino. La comunicarea de mai sus adăugăm *Socotelile Brașovului și scrisori românești către Sfat în secolul al XVII-lea*, ce conține un nr. de scrisori privind legăturile cu acest oraș al nostru, legături ce se pot seria în 4 perioade: prima tine pînă la începutul sec. XVI; a doua se întinde pînă la Matei Basarab; a treia pînă la epoca fanariotă și ultima pînă la începerea epocii moderne. N.I. evidențiază valoroasa corespondență românească a domnilor din Țările Române cu Brașovul. Se publică apoi o serie de acte, orînduite cronologic și însoțite de lămuriri istorice, privind evenimentele mai însemnate. Multe din aceste acte se referă la Radu Șerban. Este reținut și cel dintîi tratat scris românește datat din 12 sept. 1612 și încheiat de Radu Mihnea cu brașovenii. Alte scrisori aparțin lui Matei Voievod, începînd din 1644. Scoaterea unor voievozi din domnie, cum s-a întîmplat cu Constantin Basarab și Gheorghe Ștefan în 1658, se reflectă, de asemenea, în numeroase scrisori. Orînduite cronologic și cu intercalări explicative printre citatele esențiale extrase din doc., N.I. a izbutit să întocmească o adevărată cronică românească a

acestei epoci ● Aceeași metodă de lucru o întâlnim și în *Documente românești din arhivele Bistriței* (Scrisori domnești și scrisori private). Primul vol. are 103 p. cu reproduceri de scrisori și 106 p. de introducere, în care sînt explicate faptele istorice ce rezultă din doc. Aici N.I. apare ca un desăvîrșit genealogist. Datele ce-i sînt oferite de scrisori îi permit să infirme sau să confirme veracitatea cronicilor: „Moartea-l găsi la Roman, în octombrie, și nu în septembrie, cum spun cronicile” sau: „Datele cronicarului contemporan intercalat de Ureche în narațiunea sa sînt absolut exacte”.

- 365 C. *Studii și documente cu privire la Istoria Românilor*. București. Ed. Ministerul de Instrucție publică, Tip. „I.V. Socec”, 1901—1916, 24 × 17 — II 101634:
- 366 Vol. I. *Socotelile Bistriței* (Ardeal). II. *Acte relative la istoria cultului catolic în Principate*, adunate și tipărite cu o prefață despre propaganda catolică pînă la 1500, 1901. L + 536 p.
Vol. I conține în 53 p. 110 doc. între 1524 și 1692, provenind din arh. Bistriței, și întregesc cele două vol. apărute sub titlul: *Documente din Bistrița* (1899—1900). Ele reprezintă socotelile latine ale orașului privitoare la relațiile cu țările române și nu au fost incluse în vol. al XV-lea din Hurmuzaki.
- 367 Vol. II. cuprinde 628 doc. adunate din următoarele arh. 20 doc. în lb. latină și italiană, dintre 1678 și 1788, extrase din socotelile bisericii catolice din Iași; alte 195 doc. dintre 1662 și 1717, din același loc, privitoare la istoria catolicismului în Moldova; 50 doc. provenind din arh. Arhiepiscopiei catolice din București relative la istoria catolicismului din Țara Românească între 1692 și 1841; 109 doc. între 1300 și 1820 aflate la mănăstirea catolică din Cîmpulung; extrase din corespondența consulară austriacă, păstrate în copii la Acad. Română, în nr. de 96, privind anii 1782—1829; doc. din arh. mănăstirii catolice din Rîmnicu-Vîlcea, în nr. de 21, între 1715 și 1822; doc. de proveniență diferită: Königsberg, Roma, Cracovia, Varșovia, Lemberg, München, Veneția, Dresda, cele mai multe copii aflate în col. lui Al. Em. Lahovary sau păstrate tot în copii la Acad. dintre 1447 și 1840. Pentru cercetarea actelor, N.I. s-a deplasat la Bistrița-Năsăud, Iași, Cîmpulung-Muscel, iar în București la Biserica Bărăției, seminarul catolic, arhiepiscopia catolică. A fost ajutat de canonicul C. Auner și episcopul Jaquer. Materialul publicat reprezintă „tot ce se afla la noi cu privire la istoria catolicismului, totuși, mai sînt atîtea lucruri inedite care nu mi-au fost accesibile și nu vor ieși decît pe încetul la lumină”.
- 368 Vol. III. *Fragmente de cronici și știri despre cronicari*, adunate și tipărite cu o prefață despre istoria munteană în legătură cu istoriografia sirbească, 1901, LXXXII + 104 p. (Tabla de materii a vol. III se află la p. 321—326, vol. IV). Autorul extrage toate datele relative la români pe care le dă cronică sirbească, tradusă în latinește, tipărită în *Spomennik-ul Acad. din Belgrad* (1901) și *Glasnik-ul muzeului din Sarajevo* (VI, 1894). Totodată folosește și pe Luccari, povestitor ragusan de la începutul sec. XVII, care „a lucrat după izvoade sirbești, ce nu ni s-au păstrat”. În continuare se spune de cronicile sirbești că au fost întrebuințate la noi în două lucrări: una s-a scris în sec. XVII pentru a servi ambiția nobiliară a familiei Brancovici, cealaltă este opera grecului Fotino, scoțindu-se și de aici toate datele ce ne privesc. Lucrarea mai cuprinde: Prefața lui Simion Dascăl; Cronică lui Vasile Dămian și Tudose Dubău; continuarea memoriilor lui Radu Popescu și întregirea lor de un autor anonim; genealogia lui Vasile Lupu; extrase din

letopiseșul prescurtat din 1721 + 1724; locuri puțin cunoscute din cronică lui Neculce; acte relative la cronicarul Ioan Neculce; o descriere a Țării Românești; acte relative la cronică Bălăcaneană; note despre Kogălniceni; acte relative la cronicarul Dumitrachi Stolnicul; povestirea morții lui Ghica Vodă și a mitropolitului muntean Grigore; acte relative la cronicarul Manolachi Persiano; doc. și regeste pentru viața lui Ienachi Văcărescu; note despre domnia lui Scarlat Calimah; cu privire la Alecu Beldiman; un act de la Ștefan Cantacuzino (ultimele două i-au fost semnalate lui N.I. de bunul său prieten Nerva Hodoș); o scrisoare a lui Constantin Stolnicul Cantacuzino din 1707, 18 apr., aflată în col. de autografe a Arh. Statului din Budapesta; o scrisoare a lui Șincai din 24 apr. 1804, care se află în corespondența lui Engel din bibl. Muzeului Național din Budapesta. Majoritatea materialului din acest vol. a fost depistat din B.A.R. și conține 49 doc. și fragmente de cronici.

- 369 ~ Vol. IV: *Legăturile Principatelor Române cu Ardealul de la 1601 la 1699. Povestire și izvoade*. 1902. CCCXIX + 345 p.

Prefața vol. — de remarcat că este un studiu de 319 p., față de cele 345 p. în care sînt tipărite doc. — se deschide printr-una din acele celebre explozii de entuziasm ale savantului cînd da peste fapte neștiute din trecutul nostru „un adevărat noroc, unul din cele mai mari din viața mea de cercetări prin arhive, m-a făcut să descopăr la Arhivele Țării din Budapesta comoara de documente românești de natură mai mult politică, pe care le înfățișez publicului, în această culegere” ● Vol. cuprinde acte românești aflate în vara anului 1901 la arh. din Buda, care fac parte din fondul episcopului neunit pentru românii din Ardeal Dionisie Novacovici și doc. privitoare la epoca lui Gheorghe Rakoczy. O parte din prefața vol. se referă la legăturile Țării Românești și Moldovei cu Ardealul de la moartea lui Mihai Viteazul pînă la dispariția principatului de peste munți. Din bogatul material publicat se desprinde și însemnătatea corespondenței olandeze la Constantinopol datorită trimisului Cornelis Haga, precum și o serie de acte ale lui Mihai Viteazul din care se reproduc mai multe semnături ale voievodului. În rest, acte de la: Moise Movilă, Radu Leon, Vasile Lupu, Gheorghe Ștefan, Matei Basarab, Constantin Șerban, Duca Vodă, Grigore Ghica, Constantin Brâncoveanu, Nicolae Pătrașcu etc. Actele vol. aparțin sec. XVII, iar un nr. mai mic privește anii 1700—1767. Aflăm și 3 descrieri de lupte: Brașov 1603, 1611 și Șoplea, 1655. În total vol. conține 231 de acte și scrisori. Studiul de peste 300 p. ce precede doc. este de fapt o istorie a Țărilor Române în sec. XVII după ce veacul XVI fusese înfățișat în vol. ce aparțin lui N.I. din col. Hurmuzaki. Studiul de față este completat cu vol. *Sate și preoți din Ardeal*, publicat separat, precum și în *Noua revistă română*. Tipărirea de N.I. în puțini ani a numeroase vol. de doc. de mari proporții în epoca formației sale științifice a stîrnit invidia multora. Unii îl acuză că setea aceasta neexplicabilă de a publica doc. este cauzată de lăcomia de bani. Disputa dintre N.I. și inamicii săi, destul de numeroși a dus la polemici violente. De aici următoarele rînduri cu care se încheie prefața vol. IV: „Cititorul va judeca și după ce i se dă astăzi dacă această colecție răscumpără prin foloasele ce aduce cheltuiala făcută de Ministerul de Instrucție cu dînsa. Țin să declar că, în ce mă privește pe mine, această cheltuială nu întrece, pentru copie, orînduire, adnotare, sau pentru redactarea studiilor din *Prefeșe*, suma de cincizeci de lei de coală. Și acești bani își găsesc întotdeauna întrebuintarea în călătoria de studii, care aduc descoperirea de izvoade nouă”. „Dacă însă statul român ar putea asigura profesorilor universitari mai mult decît hrana zilnică, sau

dacă m-aș găsi în stăpînirea unei averi personale, aș renunța firește și la această plată.“

- 370 ~ Vol. V: *Cărți domnești, zapise și răvașe*. Tipărite în întregime sau ca regește și întovărășite de note explicative. Partea I, 1903, VII + 721 p. Scurta prefață a vol. cuprinde expunerea activității autorului în domeniul editării de doc. și a modului în care s-a îndreptat către acest domeniu. Fiind invitat de K. Lamprecht să publice o *Istorie a românilor* în col. *Europäische Staatengeschichte*, a căutat să-și întemeieze opera pe adevărata viață a poporului român: „Am înțeles, cum nici nu se putea de altfel, să dau nu catastihuri de domni și boieri, pomelnice de războaie și anecdote din trecut, cusute bine sau rău între dinsele, ci icoana cît se poate mai îmbelsugată și apropiată de adevăr a vieții poporului românesc din toate părțile și de la un capăt al duratei pînă la celălalt“. Pentru a-și ajunge scopul propus, urma să afle știri despre traiul de la sate, obiceiuri și datini, fiindcă de aici pornește „cea mai temeinică parte a trecutului nostru, și de unde izvorăște prin muncă, puterea de bani și brațe care mișcă toate strălucitoarele păpuși de la suprafață“. Vol. V și VI din *Studii* sînt consacrate acestei categorii de izvoare, culese din arh. Bisericii „Sf. Spiridon“ de la Iași, apoi din B.A.R. acestea privind: Baia — Cotnari, Botoșani, București, Cernăuți, Chigheciu, Cîmpulung Moldovenesc, Cîmpulung Muntean, Cotnari, Dorohoi, Fălciu, Hîrlău, Iași, Lăpușna, Orhei, Roman, Suceava, Tecuci, Vaslui. Apoi doc. ale Mitropoliei din Iași, aflate la Acad. din col. particulare ale lui C. Basarab Brâncoveanu, A. Calimachi, Barbu Știrbei, Emanuil Bibescu, C.C. Arion, Gr. P. Olănescu, Gh. A. Văsescu, col. Mihail Ghica, Gr. N. Mano. „Un prieten“ din Dej li comunică o serie de acte privind acest ținut; diverse acte relativ la Craiova, Roman, Bîrlad, Botoșani, Fălciu, Hîrlău, Dorohoi, Suceava. După cum se constată, în acest vol. apar numeroase doc. din arh. particulare ce i s-au trimis în urma unui apel publicat în ziarul *Epoca*. Altele sînt copiate de N.I. din arh. române sau străine: Bistrița, Lemberg, Fundația „Baworowski“, Varșovia, bibl. Zamoyski, Stockholm, Arhivele Statului Cluj, Bibl. Muzeului Ardelean, Cernăuți, Arhiva Tribunalului și a Delegației Țării.
- 371 ~ Vol. VI: *Cărți domnești, zapise și răvașe*. Partea II, 1904. XII + 661 p. Cuprinde doc. interne privind ridicarea unor familii boierești și a moșilor pe care le stăpîneau. Se începe cu formarea din deosebite fișii răzășești a marii moșii a Sloboziei de lîngă Bîrlad, care la 1904 era în posesia familiei regale. P.P. Carp pune la dispoziție istoricului actele din care se vede același proces de formare a moșiei întinse din răzășiile mărunte, fărîme ale celei mai vechi proprietăți mari din Moldova, în ținuturile Tutova și Vaslui. Totodată ele privesc, în ascensiunea lor, familiile boierești: Costăchescu, Racoviță, Miclescu, Palade, Jorescu, Buhăescu, Bogdan, Cuza. Prof. Ernil Pangrati oferă lui N.I. actele familiei sale, care se înrudea cu aceea a lui Cuza. Toate aceste doc. se referă la: Broșteni, Slobozia-Zorleni, Poieni, Țibănești și Gănești. La B.A.R. a aflat Conдика lui Constantin Mavrocordat alcătuită din 1 500 p., pe care o prezintă fragmentar fiindcă „sînt puține acte a căror frazeologie întregă să merite a fi redată, din cauza neobișnuitei lor însemnătăți. Celelalte cer regește, adnotații și table, prin care ceea ce e folositor în cuprinsul lor să poată circula“. Conдика lui Constantin Mavrocordat conține porunci, corespondență, judecăți și cheltuieli pe 1741—1742, în total ridicîndu-se la 1 703 acte. În vara anului 1903—1904, N.I. a străbătut o parte din țară, din care însemnări a ieșit cartea *Drumuri și orașe*, apoi *Sate și mîndstiri*. Cu acest prilej a vizitat și Țirgu Jiu, unde a găsit, în muzeul întemeiat

de cunoscutul istoric local Al. Ștefulescu, o serie de acte din trecutul poporului nostru: Astfel în câteva zile „am putut copia și rezuma 320 acte, mergând de la 1501 până la 1833“. Vol. se încheie cu câteva acte date de George Popovici privind familia Goian, cu registre de socoteli inedite, după orig. din Arh. Statului din Iași; în sfârșit se retipărește *Culegerea de inscripții moldovenesti din Bucovina* a d-rului E. Kozak, Viena (1903). Ca și în alte vol., întâlnim și aici reflexul polemicilor și atacurilor îndreptate împotriva lui N.I., încît prefața sfîrșește prin aceeași sete de recunoștință publică față de munca sa: „Cei ce vor înțelege vor prețui. Iar ceilalți vor face bunăoară ce a făcut cutare genealogist la apariția volumului al V-lea. Iar colecția, independent de aprecierile neînțelegătoare și pătimașe, își va urma drumul înainte, răspunzînd, pe cît stă în mijloacele mele, unei nevoi adevărate a studiilor istorice în starea de dezvoltare la care ele au ajuns astăzi“. Vol. VI e închinat „amintirii iubite a lui Ștefan Orășanu“, un tînăr de o aleasă cultură stins în plină tinerețe. Acesta, împreună cu Nerva Hodoș și Al. Sadi Ionescu, elevi și prieteni ai istoricului, erau stilpii B.A.R., căreia i-au dat organizarea modernă necesară unei instituții de cultură.

- 372 ~ Vol. VII: *Cărți domnești, zapise și răvașe*. Partea III. *Istoria literaturii religioase a românilor pînă la 1688*, 1904. 8 + 242 + 383 p.
Col. de doc. este alcătuită în timp ce N.I. străbătea țara de la un cap la altul, astfel încît în acest vol. sînt cuprinse acte dăruite sau descoperite pe toate meleagurile patriei. Se începe cu doc. din Mehedinți, aflate în col. liceului din Severin — un act fiind semnat chiar de Tudor Vladimirescu — sau copiate de N.I. de la „persoane particulare“. Se oprește apoi la Rîmnicu Vâlcea, unde cercetează arh. episcopiei și a bibl. ei, posesoare, din 1806, a 236 de cărți, dintre care unele în franceză, germană sau italiană. Tot la Rîmnic, un avocat, Iepure, îi oferă 3 doc. din 1783. Vechi acte (1564—1798) transcrise dintr-o expoziție din Craiova. De aici trece la Cîmpulung-Muscel unde găsește un bogat material documentar la prof. Șapcaliu: 29 de acte dintre 1472 și 1752, privind viața locală; apoi la Gr. N. Balotă, la revizorul școlar G. Ionescu și la prof. C. Miculescu. 8 acte provin din Muzeul mînăstirii din Sinaia. Acte din județul Rîmnicu Sărat îi oferă Vasile Pârvan, fostul său elev. Av. Ștefan Georgescu din Focșani îi pune la dispoziție acte privind localitățile Odobești și Putna. Urmează acte moldovenesti „amestecate“ dăruite de: d-ra Tatos din Roman, Vidrașcu din Iași, Mavrocordat din Vaslui; „o studentă“, Gr. Goilav, apoi „un student“, Ecaterina Chr. Pilat, Draganovici, toți din Botoșani. De remarcat că pe unii dintre aceștia N.I. i-a convins să dăruiască doc. Acad. Române. Din bibl. de la Galați copiază mai multe acte. Trece la Birlad, de unde transcrie actele din „Casa obștii“. Tot Gr. Goilav îi pune la dispoziție actele moșiei Roto-pănești (ținutul Suceava) și altele privind orașul Botoșani. La Dorohoi găsește actele moșiei Dolnieni. Două doc. din 1482 și 1555 privesc pe moșnenii din Cîrlig-Roman. Doc. amestecate îi mai sînt oferite de Artur Gorovei și avocatul C. Emil Krupenski. Mai sînt publicate doc. ramurii Canta a Cantacuzinilor moldoveni, și altele descoperite la Mănăstirea Căldărușani. Ca adaos găsim știri privind pe Vasile Lupu, mitropolitul Varlaam și familia Ureche, precum și despre localitățile: Bacău, Cernăuți, Ciubărți, Cotnari, Dorohoi, Galați, Hotin, Iași, Lăpușna, Neamț, Orhei, Roman, Scheia, Suceava, Tecuci, Troțuș.
- 373 ~ Vol. VIII: *Scrisori de boieri și negustori olteni și munteni către Casa de negoț sibiană, Hagi Pop, publicate cu Note genealogice asupra mai multor familii*, 1906. LXXI + 204 [203] p.

Cuprinde corespondența dintre negustorul sibian Hagi Constantin Pop cu boierii și negustorii olteni și munteni. Negustorul sibian avea prăvălie și în Craiova, iar pe două moșii — Giorocul și Giormanul — lucra pielărie, fiindcă era și pielar, totodată și lănar. Ca de obicei, N.I. — după ce publică bogata corespondență — o și studiază în introducerea vol., făcând genealogiile unor familii boierești din Oltenia și Muntenia, adică: Argetoianu, Bălăceanu, Băleanu, Bălțeanu, Belu, Bengescu, Bibescu, Bujoreanu, Brăiloiu, Brătianu, Brâncoveanu, Bucșenescu, Buzescu, Călinescu, Cantacuzino, Cernătescu, Comăneanu, Dudescu, Fălcoianu, Filipescu, Filișanu, Frumușanu, Gănescu, Geanoglu, Ghica, Golescu, Grădișteanu, Haralambie, Hrisoscolec, Jianu, Lahovari, Manu, Merișanu, Murgășanu, Neciulescu, Obedeianu, Oțetelișanu, Pârșcoveanu, Ralet, Roșianu, Roseti, Samurcaș, Slătineanu, Socoteanu, Știrbei, Varlaam, Vlădoianu și Zătreanu. Din nou N.I. se dovedește un genealogist desăvârșit, întemeindu-se pe uriașul număr de doc. editate, din care reține, cu fenomenala sa memorie, date, fapte, oameni, întâmplări, alcătuiind arborele genealogic a sute și sute de familii din trecutul românesc. Studiul genealogic este urmat de publicarea scrisorilor a numeroși boieri și negustori, la care se adaugă un nr. redus provenind de la persoane străine, precum și 198 de „scrisori istorice” dintre 1787 și 1852, pe aceeași tematică. Vol. este alcătuit: I. Scrisori de boieri. II. Scrisori de negustori. III. Scrisori de străini. IV. Scrisori istorice.

- 374 ~ Vol. IX: *Povestiri, scrisori și cronici*. I. *Cîteva scrisori și acte din Muzeul ardelean de la Cluj*. II. *Cronica șederii în Bender a lui Carol al XII-lea, Regele Suediei, de Alexandru Amira*. III. *Expedițiile românești din 1663—1664 și 1672—1678, cu prilejul descoperirii de scrisori nouă din Muzeul ardelean de la Cluj*. IV. *Încă două povestiri românești*, 1905, 225 p.

Actele din acest vol. au fost găsite de Ioan Bianu în bibl. Muzeului ardelean din Cluj, iar copiile lor fotografice au fost aduse la Acad. Română. N.I., dîndu-și seama de marea lor însemnătate istorică, le publică. „Cînd se găsesc astfel descrise sînt prea însemnate ca să stea netipărite, în colecția de fotografii sau de copii ale unei biblioteci. Întrebuințez deci frumoasele reproduceri fotografice pe care le are astăzi Acad. după documentele acum descoperite și le înfățișez, cu lămuririle de nevoie, cititorilor cărora le plac faptele și limba trecutului.” ● Vol. se încheie cu tipărirea a două povestiri scrise într-o foarte frumoasă lb. românească și aflate într-o carte ms. din sec. XVIII pe care i-a trimis-o „un cititor de peste hotare al Sămănătorului”.

- 375 ~ Vol. X: *Brașovul și Românii. Scrisori și lămuriri*, 1905. 455 p.

Vol. cuprinde toate scrisorile românești din arh. brașoveană privind negoțul cu Țările Române cu: vin, grîne, lînă, „bucate” (oi, boi, rîmători), bumbac, orez, postav, sfoară, cară, căruțe, pielărie, argintărie și lucrări de metal, sticlă, „peteace”, flori și mărunțișuri. Apoi afaceri de hotare: fugari, opriri, judecări dezbătute, legături cu dregătorii de hotare, hoții. Urmează legăturile politice cu Țara Românească, scrisori domnești și boierești de conveniență. Supușii Brașovului: Șcheii și șcheienii, sătenii ținutului, bîrsanii păstori. Brașovenii negustori din Principate ● Cartea a fost concepută spre a folosi marelui public, „nu numai învățaților, istoricilor sau filologilor”. Consideră scrisorile necesare oricui dorește să-și cunoască trecutul și graiul, fiindcă „ele pot arăta în același timp ce mîlădiere, ce cumpătare, ce ascuțime plină de înțeles avea limba noastră de odinioară, care a rămas pînă astăzi limba poporului de la țară; într-o astfel de limbă, care e a tuturor strămoșilor și a celor mai mulți dintre românii de astăzi,

se cuvine să scrie și cărturarii. Numai așa scrisul lor va putea străbate adînc în mulțimile românești și va putea căpăta trăinicie." Potrivit acestor idei, publicația de doc. este întocmită în așa fel „ca să o poată citi oricine". El vede această carte „ca o solie de la oameni cuminți și buni ce au trăit înaintea noastră". De aceea, vol. de față a avut și o largă circulație, fiind mereu căutat și cercetat.

- 376 ~ Vol. XI: *Cercetări și regeste documentare*, 1906. 307 p.
Cartea conține doc. diferite, neînsoțite de un studiu explicativ, ca la vol. anterioare. La castelul din Pașcani, acolo unde a fost reședința lui Alexandru Dimitrie Ghica, N.I. a aflat numeroase scrieri grecești reprezentînd rapoarte ale capuchehaielei din Constantinopol, socotite „aproape un *unicum*". Unul din rapoarte aparține lui Nicolae Aristarchi, agentul pe lângă Poartă, restul fiind scrise de secretarul acestuia. Ele se referă la chestia tarifului vamal ce trebuia să se aplice potrivit Regulamentului Organic negustorilor care veneau în Turcia. Urmează doc. moldovenști din col. lui Al. Cantacuzino-Pășcanu, în nr. de 87, între 1541 și 1837; doc. familiei Placă, aflate la Acad. (11, între 1604 și 1825); Condica Delenilor, păstrată la Ghica-Deleni (65 doc., între 1502 și 1786). Alte acte „amestecate" din deosebite locuri în nr. de 60, dintre 1539 și 1826, provenind de la: Neamț, Pobrata, Galata, Goilav, Acad. Română; 18 doc. muntene (1546—1819) de la Gr. P. Olănescu, Șapcaliu, P. Gîrboviceanu, Scarlat Ghica, Barbu Știrbei; alte 15 doc. muntene (1543—1837) din col. lui Al. Tzigara Samurcaș; o scrisoare din 1607 a pretendentului Bogdan Sasul; o scrisoare din boierie a lui Ieremia Movilă; o ctitorie necunoscută a lui Vasile Lupu; o scrisoare glumeață din veacul XVII; știri noi despre luptele turco-polone și turco-germane din 1671; memoriile de reforme ale boierilor români din 1821; un voievod necunoscut, Dan, prins și tăiat de Țepeș; acte privitoare la Gheorghe Bibescu Vodă aflate la Ana Odobescu; scrisori de la Alexandru Ghica și Gheorghe Bibescu; 10 acte moldovenști din perioada 1581—1792; alte 14 acte muntene dintre 1620 și 1820. Urmează 47 doc. moldovenști din ținutul Romanului privind anii 1573—1801. Vol. se încheie cu 6 acte (1545—1796) expuse la expoziția din Sibiu.
- 377 ~ Vol. XII: *Scrisori și inscripții ardeleni și maramureșene*. I: *Scrisori din arhiva grecilor Sibiului din arhiva protopopiei neunite a Făgărașului și din alte locuri*, 1906. LXI + 303 p.
În prefață înfățișează activitatea companiei grecilor din Sibiu, mai ales în anii de înflorire — 1716—1739 —, cît timp Oltenia era sub stăpînirea austriacă. Dar activitatea începe încă din 1636, așa cum reiese din două condici publicate în vol. Sînt descrise și cărțile ce se aflau în arh. (p. XI—XV). Se trece apoi la prezentarea comunității ortodoxe din Făgăraș și a arh. sale, a unor familii de hățegani cu moșii în Banatul oltean. Pe baza a 13 doc. și a registrului parohiei Giuleștilor, se face istoricul bisericii din Maramureș. Totodată sînt publicate 27 de antimise din Ardeal. Se mai tipărește „urbanul" din 1600 al domeniului Beiușului, 31 doc. aflate la expoziția din Sibiu în 1905 și alte 27 din col. autorului. În total vol. are 527 doc.
- 378 ~ Vol. XIII: I. *Scrisori și inscripții ardeleni și maramureșene*. II. *Inscripții și însemnări*, 1906. 1 f. + 336 p.
Acest vol. de doc. adună materia strînsă în cursul unei călătorii în Ardeal în lunile aug.-oct. 1905, cu prilejul festivităților desfășurate de „Astra", la 50 de ani de existență. Vol. II cuprinde însemnările copiate de pe cărțile vechi din bisericile ardeleni și maramureșene. Se începe cu cercetarea a 52 de cărți și ms. aflate în expoziția sibiană. Urmează cercetarea cărților din bisericile a

154 de sate și orașe, pe care le-a vizitat în 3 luni ale anului 1905. Accentul se pune pe însemnările făcute de mână, în cuprinsul cărților, de cărturarii anonimi ai vechii culturi ardelenesti. Vol. are importanță pentru studiile lingvistice, cunoașterea vechilor tipărituri, ca și pentru contribuția adusă istoriei Ardealului românesc. Vol. mai cuprinde 155 de scrisori ardelenene mai ales din corespondența vlădicăi Dionisie Novacovici, păstrată în arh. de stat din Buda. Indicele sînt întocmite de Onisifor Ghibu.

- 379 ~ Vol. XIV: *Htrtii din arhiva mînăstirii Hurezului, precum și din a protopopiei Argeșului, din a boierilor Brâncoveni și a altor neamuri găsite în casele proprietății din Brâncoveni și publicate cu o introducere, note și indice*, 1907. XLVIII + 386 p.

Vol. se deschide cu istoricul Mănăstirii Hurezului, care a apărut și separat. Acte privitoare la Mănăstirea Hurez sînt în nr. de 199, dintre 1689 și 1852. Alte acte provin de la: Argeș (9), schitul din Bodești (2), Mănăstirea Brâncoveni (4), Mănăstirea Cîmpulungului (1), Mănăstirea Cozia (3), Schitul Fedeleșoiu (1), Mănăstirea Glavacioc (2), Govora (1), Polovraci (9), Schitul Trivale (1). Acte ale protopopiei de Argeș, în nr. de 43, dintre 1680 și 1769 privind familiile Căzănescu și Stoenescu, apoi 58 de acte „amestecate” din 1652—1837 și alte 16 doc. brâncovenesti.

- 380 ~ Vol. XV: *Inscripții din bisericile României, adunate, adnotate și publicate* de N. Iorga, Fascicula I, nr. 1 — 764, Minerva, 1905, VIII + 312 p.

În vara lui 1904, N.I. a străbătut țara de la un cap la altul cu scopul de a cunoaște locuri, oameni, sălașuri de cultură, spre a le comunica apoi, prin scris, tuturor.

„În gînd n-aveam să fac știință, să culeg inscripții”, fiindcă era convins că acestea fuseseră cercetate în întregime de Melhisedec și de Gr. Tocilescu. Dar „tentația era prea mare ca să pot scăpa de dînsa” și „atunci am adaus la scopurile călătoriei mele și acela de a strînge inscripții”. Din prefață: „Biserici și mănăstiri, unele drese și foarte rău drese, altele în toată mărișia vechimii lor, acopăr tot pămîntul țării, cu sutele”, se prăbușesc sau se transformă, iar conținutul lor se înstrăinează: „Odoare scumpe s-au sfărîmat, s-au păcătoșit, s-au azvirlit prin poduri [...] s-au înstrăinat, s-au strămutat în casa preoților, fără cunoștință și fără cinste, s-au furat de hoți și s-au mistuit de focuri care puteau fi prevăzute și împiedicate.” Printre odoarele de preț, ca artă și doc. istoric, N.I. pomenește și inscripțiile: „În biserici și mănăstiri se păstrează însă prin slovele săpate în aur și argint, prin lespezile scrise ce acopăr morminte, prin pomelnicele săpate în piatră la altare, prin piatra cu slove așezată deasupra ușilor”. Pisaniile acestea au o mare valoare, „au o înaltă însemnătate pentru istorie, căci ele lămuresc asupra tuturor oamenilor ce au îndeplinit în trecutul nostru o sarcină însemnată, asupra înrudirilor, asupra dregătorilor ce au dobîndit, asupra ceasului morții lor și asupra atîtor întîmplări din viața lor”. Inscripțiile se referă la următoarele lăcașuri: *Moldova Șeasă*: Burdujeni, Păpăuți, Plopeni, Hîrlău, Deleni, Cotnari, Cetățuia, Frumoasa, Galata, Socola, Podul de la Căntălărești, Văleni-Roman; *Moldova Muntoasă*: Miera, Soveja, Cașinul, Borzești, Tg. Ocna, Agapia din Deal, Secul, Bistrița, Bisericieni, Brusturi, Războieni, Slatina, Rîșca, Pobrata, Dolhasca, Dolhești, Baia, Horodniceni; *Țara Românească*: Schitul Barbu, Ciolanul, Rătești, Pantelimon, Pasărea, Văcărești, Cotroceni, Plumbuita, Mărcuța, Comana, Coeni, Dobreni, Fierăști, Mărgineni, Vîforița, Dealul, cinci biserici din Țîrgoviște, la o fîntînă — Țîrgoviște, pe o cruce de drum, Gemenea, Mihăiești, Hîrtești, Cîmpulung, Băjești, Dragoslavele, Rucăr, Posada, Nămăiești, Trivale, Vieroș, Argeșul, Snagov; *Oltenia*: Șerbănești,

Dobrușa, Stănești, Mamul Lungești, Cozia, Străjeștii de Sus, Cetățuia, Govora, Surpatele, Mănăstirea dintr-un Lemn, Horezul, Bistrița, Arnota, Cernești, Topolnița, Strehaia, Corcova, Jirov, Bucovăț. În *București* a cercetat 40 de biserici, iar din *Botoșani* 13 biserici.

Fascicula a II-a. N-rele 766—944. București, Minerva, 1907, p. 317—374. Cuprinde: 43 biserici din București, 5 biserici din Buzău și 6 din Ploiești. Vol. II cuprinzând 1 079 numere, Tip. „I. V. Socec”, 1908, 1 pl. + 1 f. + 381 p. În prefața vol. se arată că lucrarea a stîrnit interes prin completări, adăugiri, corecturi venite pe diferite căi. Vol. de față este „rodul unor cercetări de peste un an de zile”. Inscriptiile provin din: Gherghița, Tîrșorul, Mogoșoaia, Plătărești, Tînganul, Codreni, Crainici, Suceava, Ițcani, Dragomirna, Rădăuți, Ițcani, Humorul, Moldovița, Căușani, Hîrja, Roman, Piatra, Bacău, Cîmpulung, Caracal, Craiova, Brîncoveni, Ploiesciori, Zamfira, Bistrița, Crețești, 7 biserici din Dolj, Tîrgoviște (10), Iași (49), Cîmpulung, Vălenii de Munte (6), Dîmbovița (33), Rîmnicea Vilcea (30), Galați (7) etc.

- 381 ~ Vol. XVI: *Chemarea lui Constantin Vodă Mavrocordat către otleni; Trei scrisori privilegiate la Ienăchiță Văcărescu; Un manuscris de leacuri; Două acte privilegiate la Unire; O moșie a lui Mihai Viteazul; Bîrca din Dolj; Un memoriu de avocat al lui Mihai Kogălniceanu (1847); Mărunțișuri istorice; Documente amestecate; Acte botoșănene și dorohoiene privilegiate mai mult la familia Cananău; Alte mărunțișuri istorice; Documente comunicate de d. Simionescu-Rîmniceanu; Din actele expuse la expoziția istorică din Iași — Documente ale familiei Palade; Un catastif de dajde al orașului Galați (c. 1683) — Pomelnicul românesc al mănăstirii Bisericeani; Inscriptii și însemnări; Documente amestecate. Varia; Miscellanea, 1909. IX + 450 p.*

Vol. a fost pregătit timp de 2 ani și cuprinde doc. de moșie privind familiile: Cananău, Cantacuzino-Pășcani, Palade, Olănescu, Simionescu-Rîmniceanu, Leca, din a răzeșilor tecuceni de la Teșu, acte expuse la expoziția din Iași în 1908 și din colecția avocatului Fote — Iași. Apoi o serie de acte interne de o însemnătate neobișnuită, inscriptii etc.

- 382 ~ Vol. XVII: *Constatări istorice cu privire la viața agrară a românilor.* 1908, 91 p. Este un studiu scris fără „orice aparat de erudiție și orice dezvoltări împovărate”, ținîndu-se seama de „liniile generale”. Se adaugă 35 doc.

- 383 ~ Vol. XVIII: *Scrisori și alte acte privilegiate la Unirea Principatelor, tipărite în amintirea semicentenarului din 1909.* 1910, 104 p.

Vol. nu are introducerea, iar cuprinsul este următorul: Scrisorile călugărului Vărnăv către V. Mălinescu. Un memoriu împotriva lui Mihai Vodă Sturdza. Scrisori din ținuturi. O declarație pentru Unire. Cuvînt de înmormîntare pentru un fruntaș unionist. *Deputatul și alegătorul* (piesă). Corespondența lui Mălinescu ca ministru. Scrisori ale consulului rus Giers și ale mai multor boieri: Balș, Arsachi, Alexandru S. Mălinescu. O poezie politică uitată a lui V. Alecsandri. Trei scrisori din vremea lui Cuza. O îndatorire de deputat la Divanul ad-hoc din Moldova.

- 384 ~ Vol. XIX: *Documente felurite. Cîteva inscriptii și însemnări de biserici. Condiția de menziliuri a lui Scarlat-Vodă Callimachi,* București, Tip. „Socec”, 1910, 130 p.

Inscriptiile sînt din bisericile: Domnească din Tîrgoviște; Ogretin — Prahova; Starichiojd; Sofrăcești; Zimnicea; Tecuci; Țigănești. Doc. felurite se referă la: mitropolitul Varlaam. Hotarul Dobrogei. O moșie hotineană și un vechi neam de răzeși. Țigani moldoveni din Basarabia. Moșia Dumeni. Un registru de scutelnici. O carte de scutire. Milo mурdar al lui Mihai Vodă Sturdza.

Acte din vremea lui Despot Vodă. Doi mazili români la Poartă în epoca lui Mihai Viteazul. O dovadă a prădăciunilor din 1821. Din hîrțile unei familii de mahalagii bucareșteni. Socoteli de vistierie privitoare la mănăstirea de maici din Moldova (1817—1819). O ordonanță a lui Alexandru Vodă Șuțu. Un act privitor la pribegii moldoveni în Polonia în vremea lui Petriceicu Vodă. Un act botoșănean (1653). Două cărți din veacul XVII. *Dicționar latino-grec-francez*, Paris, 1558. Psalmii lui Constantin Cantacuzino Stolnicul. Cîteva acte venețiene privitoare la răscoala lui Ioan Vodă cel Cumplit.

- 385 ~ Vol. XX: *Scrisori ale lui Gaspar-Vodă Gratiani și despre dînsul tînaște de domnie. Scrisori și rapoarte privitoare la războiul turco-german din 1683—1699. Acte polone privitoare la țara noastră și din Ardeal după moartea lui Mihai Viteazul. Acte din alte arhive în legătură cu corespondența austriacă precedentă.* București. Tip. „Neamul Românesc“, 1911. 540 p. + 2 f. Cele 831 doc. aflate în vol. de față aparțin muncii de tinerețe, pe cînd N.I. făcea studii în Apus, și au fost copiate în arh. din: Viena, Dresda, München, Innsbruck etc. Erau lăsate în părăsire, dar „am văzut îndată că și cea mai neînsemnată notiță poate servi“.

- 386 ~ Vol. XXI: *Documente interne. Miscellanea.* București. Tip. „Neamul Românesc“. 1911, 1 pl. + 616 p.

Vol. cuprinde: mineralogul englez Lovi în munții Carpați. Doc. privind localitățile: Drugănești, Zeletin, Bătrîni, Comarnic, Breaza, Sinaia, Cîmpina. Inscripții de pe mormîntul Roseteștilor din Golești. Un fragment din cea mai veche trad. românească a *Vieților sfinților*. „Hatul“ din 1826 al Țării Românești. Cea mai veche tipăritură grecească din Țara Românească. Acte privitoare la vechea noastră țăstire. Porunca lui Alexandru Vodă Șuțu pentru întoarcerea oltenilor supt stăpînirea turcească (1809). O statistică a Moldovei în 1798. Rînduiala țăganilor munteni supt Alexandru Vodă Moruzi. Danie de țăgani domnești (1800). O probă de limbă „bucovineană“ oficială. Scrisori private ale familiei Callimachi și Cananău și ale familiei Kogălniceanu. Un proces al lui Ion Sandu Sturdza Vodă ca mazil. Averele de pămînturi a Stîrceștilor. Uneltiri de opoziție moldovenească în 1827. Acte privind pe: Radu Mihnea, Gaspar Vodă, Ștefan Vodă Lăcustă, Grigorie Dimitrie Vodă Ghica, Ienachi Virnav, mitropolitul Nichifor Grecul. Un proces pentru zăhărea în 1821—1828. „Rebelia“ de pe moșia Cornii (1833). O judecată bucovineană. Un act privitor la Sucevița. Un credincios al Cantemireștilor. Rămășițele unei table de liude (circa 1790). O cercetare dorohioiană cu gospodăria unei moșii în 1808. O contribuție la cunoștința vechii negustorimii ieșene. Desfacerea moșiei Moineștilor. Inventarii de moșie moldovenească după 1821. Acte ale răzeșilor vasluieni și tutoveni. Acte moldovenești din sec. XIX. Acte botoșenene. Un contract tip de arendare pentru moșiile clerului supt Regulamentul Organic. Vol. a fost lucrat direct după doc. de tipografal C. Onciu, conducătorul tipografiei din Vălenii de Munte, un admirabil cititor al ciriliceii din doc.

- 387 ~ Vol. XXII: *Documente interne.* București. Tip. „Neamul Românesc“, 1913. 474 p.

Vol. este pregătit din 1910 și a apărut abia în 1913, cuprinzînd: Întîia condică de orînduială a lui Grigore Vodă Ghica (1775). Testamentul lui Ioan Băluță, negustor oltean, în vremea eteriei. Cheltuieli domnești la nunți (1739), (ambele doc. din col. lui G. E. Filipescu). Însemnări de cronică moldovenească 1768—1806. Biserica din Prigoreni. Un act la moșnenii din Muscel, din 1613. Din poeziile lui V. Pogor. Un proiect de a se tipări operele vechilor istorici arde-

leni, din 1863. Un privilegiu împărătesc pentru românii din Ungaria, 1791. Un act românesc de la începutul veacului al XVII-lea. Socoteala clădirii casei de la Ciru-Ceșmea a lui Șerban Vodă Cantacuzino. Însemnări pentru istoria românilor din notițe grecești, 1534—1823. Catastif de dădii moldovenești (1760) în posesia ing. I. Arapu. Un catastif de vinărici oltean, 1818 (orig. în bibl. Aman). Scrisori domnești către banii Craiovei (1815 și urm.). O hotărnicie gorjană (1833). Cîteva doc. moldovenești de la începutul veacului XVII. Testamentul unui călugăr (1806—1812). Doc. dorohoiene din veacurile XVII și XVIII: Cărți domnești și zapise. Scrieri moldovenești particulare din veacurile XVIII și XIX. Moșia Sadova a lui Brâncoveanu. Acte gorjene din col. lui Teodor Gibescu. Un act al lui Miron Costin ca pircălab de Hotin. Acte din col. lui I. Atanasiu din Galați. Biserica din Breaza. Din zestrea „Treierarhilor”. Bisericele din Ceraș și Slomn. Însemnări pe pravila lui Matei Basarab. Acte de pe Valea Teleajenului. O carte a starostelui de Cernăuți. O numire de ispravnic sub Vgoridi. Întoarcerea unei moșii hotinene (1808). O hotărnicie la Becești. Acte privitoare la biserica din Herța.

- 388 ~ Vol. XXIII: *Acte străine din arhivele Galiei, vechii Prusii și Țările de Jos*. București. Tip. „Neamul Românesc”, Vălenii de Munte, 1913. 519 p. Cuprinde „copii și rezumate pe care le luam în anii de libertate care nu se mai pot întoarce, dar la care, cu cît înaintezi în vîrstă, cu atît te gîndești mai cu drag”. Vol. este alcătuit din: 145 doc. copiate din arh. din Königsberg și Danzig privind anii 1527—1598; Corespondență olandeză din Constantinopol aflată la Haga (sec. XVII—XVIII), în total 401 acte; acte privitoare la negoțul românesc cu Lembergul (1404—1603), în nr. de 426; O notă despre români în veacul XVII (William Lithgow). Descrierea unei culegeri de desemnuri colorate înfățișînd pe români (1792).
- 389 ~ Vol. XXIV: *Studii și Documente cu privire la istoria românilor*. Vălenii de Munte. Tip. „Neamul românesc”, 1912. 175[—178] p.
- 390 ~ Vol. XXV: *Corespondența lui Dimitrie Aman, negustor din Craiova (1794—1834)*, publicată după originalele păstrate în Muzeul Aman din Craiova. București. Tip. „Neamul Românesc”, 1913. XV + 255 p. Sînt publicate 467 doc. În prefață N.I. mulțumește fostului său elev, prof. St. Ciuceanu, dir. Muzeului „Aman” din Craiova, care i-a pus la dispoziție materialul de față.
- 391 ~ Vol. XXVI: *Chestiunea Dunării. Istorie a Europei răsăritene în legătură cu această chestie*. Vălenii de Munte. Tip. „Neamul Românesc”, 1913. 262 p.
- 392 ~ Vol. XXVII: *Istoria Statelor balcanice în epoca modernă*. Vălenii de Munte. Tip. Neamul Românesc, 1913. IV + 413 p.
- 393 ~ Vol. XXVIII: *Chestiunea Mării Mediterane. Istorie a Europei de Miazăzi, în legătură cu această chestie*. Vălenii de Munte. Tip. „Neamul Românesc” 1914, 264 p.
- 394 ~ Vol. XXIX: *Del Chiaro. Istoria delle moderne rivoluzioni della Valachia*. București. Tip. „Neamul Românesc”, 1914. 256 p. + 1 pl.
- 395 ~ Vol. XXX: *Viața și domnia lui Constantin Brâncoveanu*, București. Tip. „Neamul Românesc”, 1914. 215 p.
- 396 ~ Vol. XXX: suplimentar. *Observații ale unui nespecialist asupra istoriei antice*. București. Tip. „Neamul Românesc”, 1916. 213 p.

- 397 ~ Vol. XXXI. *Serbia la 1871—1872. Două memorii ale lui Teodor Văcărescu*. București. Tip. „Neamul Românesc“, 1916. 111 p.

După cum se constată din vol. enumerate mai sus, col. *Studii și documente cu privire la istoria românilor*, în sensul ei inițial, se încheie cu vol XXV, deși are 31 vol. Ce urmează sînt numai studii, fără a mai cuprinde și doc. În cele 31 vol., reținem numai vol. cu doc., s-au publicat cca 30 000 doc., integral sau în regeste, în 16 291 p. Această uriașă muncă de documentare științifică se desfășoară pe 3 etape. Prima a tinereții, a anilor de ucenicie în străinătate. Îndemnul i-a venit din seminariile univ. pariziene și apoi din istoriografia germană. Această istovitoare muncă s-a desfășurat în orele de repaus și în vacanțe, cînd a cercetat arh. străine. A doua etapă este cuprinsă între 1902 și 1906, adică în perioada sămănătoristă, cînd străbate țara de la un cap la altul. Este opera de apostolat, cînd caută să răscolească sufletele și să le cucerească pentru scopuri patriotice, pentru idealurile de cultură și de unitate națională. Această muncă se desfășoară tot în timpul vacanțelor, fiindcă în restul anului era preocupat de cursurile univ., publica sinteze istorice, conducea rev., ținea conf. De astă dată sînt cercetate mai ales arh. românești și col. particulare. Cele mai multe doc. veneau de la sine, prin nr. nesfîrșit de elevi și admiratori. A treia etapă urmează după aceea și se încheie în preajma desăvîrșirii unității naționale. Vol. apar acum disparat, legate de descoperiri întîmplătoare făcute în țară, la Acad. Română, unde i le semnalau elevii și entuziaștii săi admiratori, sau chiar în sertarele bibl. sale, prin resturile păstrate din munca de tinerețe. A fost o desfășurare de energii nebănuite, în condiții grele, fără sprijin, încît era firesc să aibă și scăpări. Celor care s-au oprit sau se vor opri la acestea N.I. le-a rezervat cuvintele ce urmează (inserate în vol. XV, p. VIII): „Apoi într-o zi, va veni un așezămint de cultură, va veni un învățat demn, solemn, impunător, vor veni lucrători preciși, care vor pune la cale, cu ce am dat eu, ceva mai întins, mai strălucitor, decît pot da astăzi. Se vor arăta atunci toate greșelile și toate scăpările mele, uitîndu-se numai două lucruri: munca mea necruțătoare și inima din care a pornit totdeauna.“

- 398 *Documente nouă în mare parte românești relative la Petru Șchiopul și Mihai Viteazul*. București. Tip. „Carol Göbl“, 1898. 68 p. (Academia Română. Analele Academiei Române. Seria II. Tom. XX. Memoriile secțiunii istorice). 27×21 — II 101734.

În arh. imperiale din Viena, în fasciculele despărțirii „Turcica“, sînt 26 doc. privind pe Petru Șchiopul, iar altele 7 se referă la Mihai Viteazul.

- 399 *Manuscripte din bibliotecile străine relative la Istoria românilor. Întîiul memoriu*. Ședința de la 28 martie. București. 1898. 58 p.

În bibl. din Göttingen se află: o gramatică românească scrisă de un străin în italianește, 1770. În ms. fondului grecesc al bibl. imperiale din Viena sînt 15 ms. care au aparținut cîndva lui Constantin Brâncoveanu, fiilor săi și lui Nicolae Mavrocordat. Ele interesează prin însemnările ce conțin și prin prefețe, toate au fost copiate de N.I. *Unele manuscrise poartă semnătura lui Constantin Stolnicul Cantacuzino*. Ms. sînt specificate în Bibl. din Viena după cum urmează: Suppl. graec. N-o II XC; II; XXII; XXIX; XXXI; LXXII; LXXV; LXXIX; LXXXII; LXXXV; LXXXIX; C; iar în Kollar se află la No: XXIX; XXXII; LXX; XLVI; XXXIV; LXII; CXXV; LIII; LXXI; LXI; LXVIII; XXXVI; XLIII și Ms. lat. 9746.

Al doilea memoriu. Ședința de la 5 februarie, 1899, Tip. „Carol Göbl“. 108 p. (Academia Română. Analele Academiei Române. Seria II. Tom. XX și XXI. Memoriile secțiunii istorice). 27×21 — II 101740.

Cuprins: O nouă cronică în proză a lui Matei al Mirelor. Biografia lui Gaspar Vodă Gratiani de Giovanni Battista Montalbani. Extracte din cronică turcească a lui Hassan Vegihi, tradusă în românește de Iacob Tarsia. Corespondența lui Ludovic-Ferdinand de Marsigli cu *Stolnicul Constantin Cantacuzino* și *lucrările literare ale acestuia din urmă*. Aceste două comunicări la Acad. impun pe *Stolnicul Cantacuzino* ca una dintre cele mai importante figuri ale culturii vechi românești.

- 400 *Cronicele muntene*. Întîiul memoriu: *Cronicele din secolul al XVII-lea*. București. Tip. „Carol Göbl“, 1899. 160 p. (Academia Română. Analele Academiei Române. Seria II. Tom. XXI. Memoriile secțiunii istorice, 4). 27×21 — II 101741.

Cuprins: Cronică lui Șerban Vodă. Cronică lui Brâncoveanu. Cronică Bălenilor. Memoriile lui Radu Popescu. Cronică lui Nicolae Mavrocordat. Cronică Bălăcenească. Cronică de la Cluj. Cronică din ms. 439 al Acad. Române. Cronică de sub Grigore II Ghica. A doua cronică a Cantacuzinilor. Cronică ambelor Principate. Cronică expediției în Moreea. Istoria Țării Românești de Fotino și izvoarele ei narative. Cronică lui Del Chiaro. Cronică latină a tovarășului lui Antide Dunod. Istoria Țării Românești în cronicile moldovene. Miron Costin, Nicolae Costin, Axinte Uricariul, Ioan Neculce. Cronică lui Mustea. Cronică tradusă de Amiras. Catalogul descriptiv al manuscriselor de cronici muntene întrebuițate în acest studiu.

- 401 *Documente românești din Arhivele Bistriței* (Scrisori domnești și scrisori private). București. Ed. „I. V. Socec“. 19×13 — I 102047.

Partea I, 1899, CXVI + 103 p., cuprinde 138 de acte între 1587 și 1643. *Partea a II-a*, 1900. 1 f. + XLI + 146 p., cuprinde 244 de acte între 1604 și 1781 și 22 doc. slave (1517 — începutul sec. XVIII). Doc. privesc raporturile comerciale ale Bistriței cu Țările Române. Au fost retipărite, corectate și completate în col. Hurmuzaki, vol. XV.

- 402 *Socotelile Brașovului și scrisori românești către Sfat în secolul al XVIII-lea*. Ședința de la 5 februarie. București. Tip. „Carol Göbl“, 1899. 162 p. (Academia Română. Analele Academiei Române. Seria II. Tom. XXI. Memoriile secțiunii istorice). 27×21 — II 101739.

Se dau socotelile, întovărășite cu scrisorile românești, între 1602 și 1737, alcătuint o adevărată cronică a orașului.

- 403 *Socotelile Sibiului*. Ședința de la 5 februarie. București. Tip. „Carol Göbl“, 1899. 32 p. (Academia Română. Analele Academiei Române. Seria II. Tom. XXI. Memoriile secțiunii istorice). 27×21 — II 101736.

Doc. privesc anii 1602—1714. Se publică și o descriere privind pe Constantin Brâncoveanu, păstrată la Muzeul din Cluj (ms. XXII, 7), reprezentînd versiunea cantacuzinească a căderii lui Brâncoveanu.

- 404 *Documente geografice*. Partea I. București. Tip. „I. V. Socec“, 1900. 32 p. + 2 pl. (Extras din „Buletinul geografic“, Trim. IV, 1899). 24×15 — II 101636. Cuprins: Ieronim Laski, călător polon 1539. Aron Vodă, 1539 — scrisoare de fixare a hotarului moldovenesc. Acte de hotărnicie a Moldovei cu Transilvania: 1557, 1558, 1593, 1634—1636, 1641—1642, 1712, 1746—1747, 1754, 1756; alte acte din 1638, 1642. În total sînt 32 doc. Călătorul cardinal Comendove, 1575. Acte rișnovene din 1592 și Mihai Viteazul, 1600. Călătorul Nicolae Porta, 1697. Tratatul din 1706 între Moldova și Muntenia. Două hărți din 1788: Iașul și portretul lui Alexandru Ipsilant.

- 405 *Documente și cercetări asupra istoriei financiare și economice a Principatelor române*. București. Tip. „Eminescu“, 1900, 184 p. (Extras din „Economia națională“). 24×17 — II 101612. [Pe copertă e trecut anul 1902].
Cuprins: Regeste privind pe Alex. Mavrocordat, Alex. Callimachi, Alex. Moruzi, Const. Ipsilante, Scarlat Callimachi. Condica de venituri a hatmanului Ioan Sturdza din 1757. Condică moldovenească de venituri, 1764. Gr. Alex. Ghica, 1776. Doc. din 1777, 1792, 1774—1821, 1805—1806, 1816—1819. Ilie Kogălniceanu, 1818—1823. Ioan Sandu Sturdza, 1822—1823; 1823—1826. Dîjmăritul în Oltenia la 1778. Veniturile Valahiei, 1778, 1811—1812. Gr. Alex. Ghica, 1776—1777. Registre financiare moldovene, 1763, 1822—1831, și din Țara Românească, 1820—1821. Ștefan Luca, 1706. 13 răvașe muntene, 1761, 1763, 1767. 23 de regeste turcești, 1558—1776; alte 24 din 1560—1787 și 16 din 1556—1786.
- 406 *Documente privitoare la Constantin Vodă Brâncoveanu la domnia și sfîrșitul lui*, publicate cu o prefață. București. Tip. „Minerva“, 1901, XXIII + 177 p. 17.5×11 — I 101887.
A fost tipărită cu cheltuiala lui Const. Basarab Brâncoveanu. Cuprins: Misiunea saxonă din 1698 la Brâncoveanu. Acte (22) relative la căderea și moartea domnitorului. Corespondența (28) brâncovenească cu Imperialii, culeasă din Dresda. Extrase din corespondența olandeză la Constantinopol (37). Împărțirea averii lui Brâncoveanu. Două acte din 1688 și 1690 de la Brâncoveanu. În total, 91 doc.
- 407 *Operele lui Constantin Cantacuzino*. București. Tip. „Minerva“, 1901. XLIV + 180 p. (Scrierile Cantacuzinilor). 17×11 — I 101881.
În prefață: activitatea politică a acestuia între 1688 și 1714. Apoi: Carnetul de student al Stolnicului. Testamentul lui Dona Pepino. Cronologia tabelară (domnii munteni, 1215—1666). Răspunsul Stolnicului la întrebările lui Marsigli. *Istoria Țării Românești*. Despre numele Țării; Supunerea Daciei de Traian; Geografia veche a Daciei; Dacia colonie romană; Numele de „valah“. Cît timp au stat românii sub autoritatea Imperiului. Despre huni.
- 408 *Despre Cantacuzini*. Studii istorice bazate în parte pe documentele inedite din arhiva d-lui G. Gr. Cantacuzino. București. Tip. „Minerva“, 1902. CLXIII p. 17×11 — II 101879.
Date despre familia Cantacuzino: Matei, Andronic, Constantin postelnicul și căsătoria sa cu Elina, fiica lui Radu Șerban; Drăghici, Iordachi, Șerban, Gheorghe, Ștefan, Radu, Constantin, Gheorghe, Matei, Ioan, Toma, Pîrvu.
- 409 *Documente privitoare la familia Cantacuzino*, scoase cea mai mare parte din arhiva d-lui G. Gr. Cantacuzino. București. Tip. „Minerva“, 1902, 360 p. 17×11 — I 101883.
Editată de G. Gr. Cantacuzino. Conține 196 doc. în română, greacă, latină, franceză, italiană, germană dintre 1453 și 1729.
- 410 *Genealogia Cantacuzinilor de Banul Mihail Cantacuzino*, publicată și adnotată. București. Tip. „Minerva“, 1902, XI + 565 p. + 9 pl. 17×11 — I 101884.
Editată de G. Gr. Cantacuzino. Lucrarea a mai fost publicată de Bolliac în *Buciumul*. Se referă și la înrudirea cu: Văcărescu, Krețulescu, Vațate, Mavrocordat, Ghica, Brâncoveanu, Filipescu, Cantemir.
- 411 *Documente privitoare la Familia Callimachi*, adunate, publicate și întovărășite de o prefață. București. Tip. „Minerva“. 24.5×17 — II 101632.

Vol. I, 1902. CCXII + 4 f. 605 p., cuprinde 745 doc., precedate de o privire asupra Cîmpulungului și începutului familiei, Teodor Callimachi. ~ Vol. II, 1903. XXXVIII + 760[—763] p. + 1 hartă. Conține 1 168 doc., parte din col. familiei, altele provin de la: Iași, Cernăuți, Lemberg, Bistrița, Cracovia, Viena, Berlin Constantinopol.

- 412 *Documente muntene din arhiva domnului C. Basarab Brâncoveanu*. București. Tip. „I. V. Socec“, 1903. 34 p. (Extras din „Studii și documente cu privire la istoria Românilor“, vol. V¹). 24 × 16.
- 413 *Documente muntene și oliene din arhiva d-lui Barbu Știrbei*. București. Tip. „I. V. Socec“, 1903, 59 p. + 1 pl. (Extras din „Studii și documente cu privire la istoria românilor“, vol. V¹). 24 × 16.
- 414 *Documente relative la moșiile Țibănești și Gănești ale d-lui P. P. Carp*. București, tip. „I. V. Socec“, 1903. 49 p. (Extras din „Studii și documente cu privire la istoria românilor“, vol. V¹). 24 × 16.
- 415 *Documente relative mai ales la Botoșani și împrejurimi, din colecția d-lui Al. Callimachi*. București. Tip. „I. V. Socec“, 1903, 78 p. (Extras din „Studii și documente cu privire la istoria românilor“, vol. V¹). 24 × 16.
Relativ la cele 4 broșuri de mai sus, din care B.A.R. nu posedă nici una, N.I. precizează: „D-nii C. Basarab Brâncoveanu, Al. Callimachi și Barbu Știrbei au luat asupra lor cheltuielile de tipărire a colilor ce cuprind acte din arhivele dumnealor“ (*Studii și doc.* V¹, p. VI). La aceștia alăturăm și pe P. P. Carp.
- 416 *Correspondența lui Știrbei-Vodă*. București. Tip. „Minerva“. 24 × 16.5 — II 103960.
~ Vol. I: *Correspondența politică*, 1904. X + 655 p. Vol. s-a publicat cu cheltuiala lui Barbu Știrbei și cuprinde: I. Correspondența cu principele Serbiei (1849—1851); II. Correspondența cu Grigore Alexandru Ghica Vodă, domnul Moldovei (1849—1855); III. Correspondența cu De Philippsborn, agent muntean la Viena (1849—1856); IV. Correspondența cu comandantul austriac din Țara Românească contele Coronini; V. Correspondența cu agenții de la Viena dr. Weil și baronul de Zedlitz (1856); VI. Relații cu Franța (1854—1859); VII. Relații cu Prusia (1850—1855); IX. Relații cu Rusia (1849—1853) și cu Turcia (1844—1856). În total sînt 550 doc. păstrate în arh. lui Barbu Știrbei.
~ Vol. II: *Mărunțisuri istorice privitoare la viața și domnia lui Știrbei-Vodă* (ca urmare la *Correspondența lui Știrbei Vodă*, publicat prin îngrijirea și cheltuiala lui N. Iorga). București. Tip. „Minerva“, 1905. IV + 755 p. 24 × 16.5 — II 103960.
C u p r i n s: Extrase din ziare despre Știrbei-Vodă. Afaceri politice. Cumpărarea unor obiecte din Viena pentru noul teatru. În chestia spitalului Pantelimon. Plan de întemeiere a unei bănci în Principate. Plan de lucrare a unei căi ferate și de întemeiere a unei burse. Deosebite lucrări de administrație. Bugete și acte financiare. Acte relative la serviciul carantinelor. Complotul Suflu (1852). O cuvîntare a lui Știrbei privind biserica. Scrisori către: paharnicul Călinescu, Sadyk Pașa, prințul Carol. În total 471 doc. strînse din arhive străine, Acad. Română și din arh. lui Barbu Știrbei.
- 417 *Cîteva fărîme din Correspondența lui Alexandru Vodă Ghica, domn și caimacam al Țerii-Românești*. Ședința de la 27 oct. București. Tip. „Carol Göbl“, 1906, 20 p. (Academia Română. Analele Academiei Române. Seria II. Tom. XXIX. Mem. sect. ist., 5). 27 × 21 — II 101729.

- 418 *Cuvîntări de înmormîntare și pomenire (din veacul al XVI-lea pînă la 1850)*. Retipărite și întovărășite de note. Vălenii de Munte. Tip. „Neamul Românesc”, 1909. 139 p. 21 × 14 — II 15023.
Cuprîns: Cuvîntarea lui Neagoe Basarab la a doua îngropare a oaselor mamei sale Neaga (după 1519) și a fiilor săi: Petru, Ion și Anghelina. Cuvînt de pomenire pentru Ștefan cel Mare ținut la Putna pe la 1770 de Vartolomeu Măzăreanu. Cuvînt de pomenire pentru Grigore Dimitrie Ghica ținut de I. Eliad la 1834. Cuvînt de pomenire pentru vornicul Mihail Manu ținut de I. Eliad la 1835. Cuvînt cu prilejul dezgropării oaselor logofătului Filip din Vălenii de Munte (1838). Cuvînt pentru pomenirea Mitropolitului Veniamin Costachi zis de Dionisie Romano. Cuvînt pentru pomenirea episcopului Chesarie al Buzăului zis de Iosif Naniescu. Cuvînt la îngroparea Mariei Roset, rostit de Ion Bobulescu la 1846. Cuvînt la îngroparea lui Mihai Cantacuzino-Pășcanu rostit de Neofit Scriban la 1857.
- 419 *Din faptele străbunilor. Povestiri ale cronicarilor*. Rînduite, adnotate și publicate. Vălenii de Munte, Tip. „Neamul Românesc”, 1909. VIII + 218 p. 21 × 14 — II 160505.
Din faptele străbunilor. Povestiri ale cronicarilor. Rînduite, adnotate și publicate. Ediția a II-a. București. Tip. „Cultura Neamului Românesc”, 1923. 296 p. (Din publicațiile Casei Școalelor). 22 × 14 — II 72157.
Sînt fragmente din cronicari orînduite în cronologia istorică a poporului român, de la daci și pînă la 1821: N. Costin, Stolnicul C. Cantacuzino, Stoica Ludescu, Mihail Moxalie, Grigore Ureche, Șincai, Gavril protul Atosului, cronică Buzeștilor, Miron Costin, Constantin căpitan Filipescu, Ioan Neculce, Radu Popescu, Radu Greceanu, Nicolae Mustea, Dionisie Eclesiarhul, Ienăchiță Văcărescu, Ion Voinescu.
- 420 *Știri despre veacul al XVIII-lea în țările noastre după corespondențe diplomatice străine*. București, Tip. „Carol Göbl” (Academia Română. Analele Academiei Române. Seria II. Tom. XXXII. Memoriile secțiunii istorice, 1 și 7). 27 × 21. — II 19602.
~ Vol. I: 1700—1750. Ședința de la 29 mai, 1909, 39 p. Date privind Principatele între 1700 și 1749 extrase din rapoartele trimise de reprezentanții Saxoniei și Olandei de la Constantinopol și păstrate în Arh. generale ale Olandei, în Haga: Rybinski, Page Sutton, Motraye, Daltaban, Colyer, Francisc Rakoczy, Hochepped, Désalleurs, Lomaca, Kleawski, Buonaccorsi, Calkoen. Ele se referă la: Constantin Duca din Moldova, Mihail Racoviță, Antioh Cantemir, Brâncoveanu și soția sa Marica, Nicolae Mavrocordat, Grigore Ghica, Scarlat Caragea, Constantin Mavrocordat.
~ Vol. II: 1750—1812. Ședința de la 4 decembrie, 1910, 72 p. Rapoarte de la: Hübsch, Dolgoruki, Potocki, hanul Arslan-Ghirai, Leonardi, Poniatowski, Mnieszek, Hochepped, Godarot, Schutz, Weiler, Atanasie Comnen Ipsilanti, Dedem, privind pe: Constantin Mavrocordat, Manolachi Lambrino, Constantin Racoviță, Ioan Teodor Callimachi, Ioan Caragea, Vodă Ghica, Iacovachi Rizu. Bucovina. Uciderea boierilor la 1777—1778. Fuga fiilor lui Ipsilanti, Nicolae Vodă Mavrogheni. Manoli Vodă Geani Roset, Constantin Vodă Ipsilanti. 7 acte din arh. Brașovului din 1741—1762, fondul Stenner, III, 73, 76, 77, 103; V, 39, VI și Schiel, I, 89.
- 421 *Scrisori de boieri*. Vălenii de Munte. Tip. „Neamul Românesc”, 1912. VIII + 162 + IV p. 19 × 12 — I 29701.
Cîteva considerații asupra boierimii noastre, urmează scrisorile de la: Albul Vornic; Dragomir Manea; Crăciun Pircălabul; Neagu Vornicul; Vlad Vor-

- 424 *Contribuții documentare la istoria Olteniei în veacul al XIX-lea*. Ședința de la 24 noiembrie 1913. București. Tip. „Carol Göbl”, 1914, 20 p. (Academia Română. Analele Academiei Române. Seria II. Tom. XXXVI. Memoriile secțiunii istorice, 18). 27×21 — II 36761.
Cuprinde 20 doc. privind: Viena, dascălul Ioan Cioacă, dascălul Oprea, Barbu Știrbei, familia Otetelișanu, Răducanu, Fratoștițeanu.
- 425 *Nouă documente basarabene*. Ședința de la 31 ianuarie. București. Tip. „Carol Göbl”, 1914, 17 p. (Academia Română. Analele Academiei Române. Seria II. Tom. XXXVI. Memoriile secțiunii istorice, 26). 27×21 — II 37451.
Cuprinde 30 doc. privind: familia Oatul, Luca Stroici, Vornicul Coste Bucioc, Toader Pircălabul.
- 426 *Scrisori inedite ale lui Tudor Vladimirescu din anii 1814—1815*. Cu 5 scrisori de 14 pagini facsimilate. București. Tip. „Carol Göbl”, 1914, 40 p. (Academia Română. Analele Academiei Române. Seria II. Tom. XXXVII. Memoriile secțiunii istorice, 3). 27×21 — II 41596.
În introducere la doc. sînt citați aceia care s-au ocupat de Tudor Vladimirescu pînă în 1914: C. D. Aricescu, Gr. G. Tocilescu, N. Bănescu, Al. T. Dumitrescu, Al. Ștefulescu. Apoi se publică 6 doc. din 1814, iar alte 7 din 1815 semnate de Tudor Vladimirescu. Ca acte explicative sînt adăugate 18 acte iscălite de Elena Glogoveanu, Stanciu Logofătul, C. Ghica, Al. Vîlară, Trautmann, Lehrer relative la familia Glogoveanu, în care este pomenit uneori și Tudor. În completare, „vechi ziare manuscrise” (havadișuri).
- 427 *Situația agrară, economică și socială a Olteniei în Epoca lui Tudor Vladimirescu. Documente contemporane*. București. Ed. „Ministerul Agriculturii”. Tip. „Neamul Românesc”, 1915. XXVI + 417 [—423] p. 24×17 — II 44756.
Introducerea se referă la familia Glogoveanu, și la situația Olteniei în această epocă. Vol. este alcătuit din 494 doc. între 1712 și 1849. În anexă o petiție a lui N. Glogoveanu către g-ral Yoltuhin, din 1812, și o scrisoare privind moșia Gubancea.
- 428 *Acte românești din Ardeal privitoare în cea mai mare parte la legăturile secuilor cu Moldova*, cu o prefață de I. Bogdan. București. Tip. „Socec & Co”, 1916. XI + 179[—272] p. (Extras din „Buletinul Comisiei istorice a României”, II). 25×17 — II 48155.
Cuprins: Scrisori domnești (9). Scrisori ale cămărașilor de ocnă (7). Scrisori ale birărilor de ocnă (4). Scrisori de hoieri (9). Scrisori felurite (3). Scrisori de negustori (8). Scrisori istorice (14). Acte privitoare la familia Buiceștilor (21). Acte făgăduite privitoare la muntele Brătîla (4). Alte legături teritoriale ardelen cu Țara Românească (4). Acte relative la istoria bisericilor românești în Ardeal (11). În total, 93 doc. aflate în Muzeul Ardelean din Cluj și fotografiate și apoi trimise Acad. Române de Andrei Veress. Cele mai multe privesc legăturile Moldovei cu secuimea de la jumătatea veacului XVII pînă tîrziu în veacul următor. Ele provin din depozitul de la Odorhei.
- 429 *Documente de pe Valea Teleajenului*, publicate cu o introducere. Vălenii de Munte. Tip. „Datina Românească”, 1925. 109[—111] p. 24×16.5 — I 81581.
Introducerea, în care se face istoricul tirgului Vălenii de Munte, este urmată de publicarea a 143 doc. dintre 1735 și 1850, privind această localitate, precum și Valea Teleajenului. Cele mai multe acte se aflau în posesia lui N.I.
- 430 *Scrisori de negustori*. Tipărite cu o prefață pentru Sfatul negustoresc. București. Tip. „Datina Românească”, 1925. XIV + 223 p. 19×12 — I 82066.

- 431 *Scrisori și zapise de meșteri români*, publicate pentru „Societatea națională de credit industrial”. București. Tip. „Datina Românească”, 1926. VIII + 143 p. 21 × 14 — II 88305.
- 432 *Cei dintii ani în noua Brăilă românească (1832—66)*. Istorie și documente. Pentru o sută de ani de la întemeierea orașului. București. Tip. „Datina Românească”, 1929. 123[—127] p. (Tipărită cu ajutorul Fundației Ferdinand I). 21.5 × 13.5 — II 96914.
Cuprinde 208 doc. între 1832 și 1863.
- 433 *Scrisori domnești din Arhivele de la Stockholm*. Ședința de la 25 mai. București. Tip. „Cultura Națională”, 1929. 26 p. + 1 pl. (Academia Română. Seria III. Tom. X. Memoriile secțiunii istorice, 9). 25 × 17 — II 96724.
Scrisoare de la pretendentul Ioan Bogdan, oct. 1598; Iancu-Vodă, 10 mai 1660; Gheorghe Ștefan (8 scrisori), 1656, 1662, 1664, 1666, 1668; Nicolae Mavrocordat către Carol XII, 1700, 1711.
- 434 *Anciens documents de droit roumain, avec une préface contenant l'histoire du droit coutumier roumain*. Paris-Bucarest. Tip. „Datina Românească”, 26 × 20 — II 124830.
Vol. I, 1930, 280 p. Vol. II, 1931, p. 281—602. Conține 505 doc. românești traduse și în franceză, orînduite în următoarele cap. Droit de la terre. Droit des forêts, des ruches, des vignes, des pêcheries. Droit des villes. Droit successoral. Droit social. Droit pénal Droit civil. Procédure. Droit commercial. Instances de justice. Droit financier. Droit administratif. Droit de l'Eglise.
- 435 *Acte românești și cîteva grecești din arhivele Companiei de comerț oriental din Brașov*, publicate cu o introducere despre istoria Companiei. Vălenii de Munte. Tip. „Datina Românească”, 1932, LII + 360[—363] p. 22 × 14 — II 113723.
În introducere: Cronica vîcenotarului Companiei grecești Antonie Constantin. Vol. cuprinde 371 doc. între 1651 și 1861.
- 436 *Scrisori de femei* (Poate fi întrebuințată ca o carte de cetire în liceele de fete). Vălenii de Munte. Tip. „Datina Românească”, 1932. 88 p. + 1 pl. 21 × 14 — II 114783.
Doamna Voica a lui Mihnea cel Rău. Despina a lui Neagoe Basarab; Ecaterina a Țării Românești către sora ei Mărioara; Teodora, mama lui Mihai Viteazul; Neaga lui Mitrea Vornicul; Maria, fiica lui Petru Șchiopul; Elina a lui Matei Basarab; Safta a lui Gheorghe Ștefan; Ecaterina a lui Dabija; Elena a lui Constantin Postelnicul Cantacuzino; Rada Filipescu; O sateancă din Moldova; Maria lui Constantin Brâncoveanu; Safta lui Constantin Stolnicul Cantacuzino; Zamfira lui Marin Apostola; Mama Bălășei, fiica lui Iordachi Cantacuzino, Logofătul; Stanca Spătăreasa Cantacuzino; O sateancă din Moldova, Ecaterina Mavrocordat; Maria Cananău; Ileana Cantacuzino; Maria Roset măritată Cananău; O sateancă din Gorj, Bălășa Vladimirescu; Elena Cuza; Doamna general Ioan Ghica; Elena Ghica; Regina Elisabeta; Scrisori către femei: Diicul Buicescu către sora sa; Paisie, starețul de la Dragomirna, către Maria Cananău; Gavril Mitropolitul către aceeași, sora sa; Costache Cananău către soția sa; Marin Serghiescu către Catinca Kogălniceanu.
- 437 *Scrisori vechi de studenți (1822—1889)*. Adunate de N. Iorga. București. Tip. „Datina Românească”, 1934. L[—LIII] p. 22.5 × 15 — II 126091.

Semnate de: E. Poteca; C. Brăiloiu; P. Poenaru; M. Kogălniceanu; Al. Cogălnicu; Gh. Panu; A. D. Xenopol; St. G. Virgolici; D. Xenopol; Ion S. Nenitescu; Ioan Bogdan.

- 438 *I. Scrisori de familie ale vechilor Brâncoveni. II. Două arzuri ale Țării către Sultan în sec. XVIII.* Ședința de la 15 martie. București. Tip. „Cultura Națională”, 1935. 28 p. + 2 pl. (Academia Română. Seria III. Tom. XVI. Memoriile secțiunii istorice, 10). 24,5×17 — II 131889.
Prima comunicare conține: 3 scrisori de la Șerban Logofătul Greceanu referitoare la familia lui Brâncoveanu; alte 7 sînt semnate Ștefan Brâncoveanu și adresate mamei sale, Doamna Marica, și fratelui său, Radu. A doua comunicare: o plîngere de prin 1760 contra lui C. Vodă Mavrocordat, care a luat Țării Românești banii pe care nu i-a restituit. A doua, tot o plîngere, semnată de mitropolitul Moldovei împotriva încălcărilor turcești și adresată Împăratului Rusiei la 1760.
- 439 *Trei rare documente fanariote.* Ședința de la 28 iunie. București. Tip. „Cultura Națională”, 1935. 8 p. + 2 pl. (Academia Română. Seria III. Tom. XVII. Memoriile secțiunii istorice, 2). 24,5×17 — II 131890. O scrisoare cu privire la plata unei sume de bani făcută de arhieriei munteni către domnul Moldovei, Mihai Racoviță, pe la 1700. A doua scrisoare, din 1733, a lui Andronachi Vlasto către Elinița Eupragioti, soția marelui Dragoman. A treia este scrisă de Constantin Ipsilanti către Alexandru Ipsilanti, tatăl său, la 1786.
- 440 *Recherches dans les Archives Royales de la Haye.* Bucarest. Tip. „Datina Românească”, 1936, 10 p. (Extrait du « Bulletin de la section historique de l'Académie Roumaine, tome XX, 1936). 23,5×16 — II 144459.
O col. de autografe, sec. XV—XVII, privind sud-estul Europei, precum și Polonia.
- 441 *O cronică munteană în grecește pentru secolul al XV-lea.* Ședința de la 5 februarie. București. „Imprimeria Națională”, 1937, 5 p. (Academia Română. Seria III. Tom. XIX. Memoriile secțiunii istorice, 10). 24×17 — II 142619. Iacob Unrest, *Cronicon Austriacum*, 1724. Se referă la Ștefan cel Mare și Vlad Țepeș.
- 442 *Neamul lui Petru Șchiopul și vechi documente de limbă mai nouă.* Ședința de la 13 noiembrie 1936. București. Tip. „Cultura Națională”, 1937, 7 p. + 2 pl. (Academia Română. Seria II. Tom. XVIII. Memoriile secțiunii istorice, 14). 24×17 — II 144389.
Act din 14 iun. 1668 al Mariei, fiica lui Petru Șchiopul. Alte 5 acte: Maria Paleologu; Radu Voievod; Moise Movilă; Miron Barnovschi, Maria Postelniceasa a lui Chiriță Dumitrachi Paleolog.
- 443 *Zece inscripții de mormînt ale Mavrocordaților.* Ședința de la 22 oct. 1937. București. Tip. „Cultura Națională”, 1938. 9 p. (Academia Română. Seria III. Tom. XX. Memoriile secțiunii istorice, 1). 24×17 — II 152706.
Într-un caiet de prin 1830, dăruit de Marcu Beza, sînt cuprinse inscripțiile de mormînt ale Mavrocordaților, pe care N.I. le publică în grecește și în trad. românească. Ele au fost publicate și de Emile Legrand în *Généalogie des Mavrocordats*, Paris, 1886 și 1900.
- 444 *Despre adunarea și tipărirea izvoarelor relative la istoria românilor.* București. Ed. și tip. „Carol Göbl”, 1903, 127 p. (Extras din „Prinos lui D.A. Sturdza la împlinirea celor șaptezeci de ani”). 24×16.

Cuprinde o expunere analitică și critică a evoluției istoriografiei române în sec. XIX prin studii, culegeri de doc. rev. la care alătură și cercetările folclorice. Totodată sînt prezentate arh. și bibl. românești. Sînt prezentați: Mihail Kogălniceanu, N. Bălcescu, A. Tr. Laurian, Gr. Pleșoianu, Florian Aaron, D.A. Sturdza, A.P. Ilarion, Cezar Bolliac, Teodor Codrescu, Al. Odobescu, P. Teulescu, D. Berindei, Gr. Lahovary, Aron Pumnul, T. Cipariu, Gh. Sion, Ion Maiorescu, V. Virnav, Manolache Drăghici, Dionisie Fotino, C. Hurmuzaki, Eudoxiu Hurmuzaki, B.P. Hasdeu, Melchisedec Ștefănescu, D. Bojinca, I. Sbiera, V.A. Urechia, Iosif Hodoș, I. Ghibănescu, Gr.G. Tocilescu, I. Bianu, I. Pușcariu, I.M. Codrescu, generalul Mavros, N. Densusianu, Papadopol-Calimach, S.Fl. Marian, Pericle Papahagi, Bibicescu, Iuliu Zanne, N. Crăiniceanu, N. Manolescu, Artur Gorovei, dr. Obedenaru, O. Lugosianu, G. Dem. Teodorescu, Andrei Bărbănteanu, Augustin Bunea, Colescu-Vartic, I. Slavici, C. Erbiceanu, Marin Demetrescu, D. Sturdza-Scheianu, C. Esarcu, Nifon Bălășescu, C. Litzica, Gh. Alexici, Gr. Crețu, Episcopul Dionisie, Sterie Stinghe, Ion Cogan. De asemenea este prezentată activitatea lui N.I. în acest domeniu.

- 445 *Note critice asupra culegerilor de documente interne românești*. București. Tip. „Socec“, 1903, 34 p. 23.5×15.5 — II 101572.
Studiul de față este o completare a celui de mai sus. Se dă o atenție deosebită lui T. Codrescu (p. 5—10) și B.P. Hasdeu (p. 10—23). În rest sînt prezentați: M. Kogălniceanu, N. Bălcescu, C. Bolliac, T. Codrescu, I. Ghibănescu, C.D. Aricescu, V.A. Urechia, Al. Papiu Ilarian, Papadopol-Calimach, Melchisedec, A.D. Xenopol, I. Tanoviceanu, Gh. Popovici, Orest Popovici, Vartolomeu Măzăreanu, Al. Ștefulescu, S.Fl. Marian.
- 446 *Notes de diplomatie roumaine*. Bucarest. Imp. „Cultura Națională“, 1930, 30 p. (Académie Roumaine. Bulletin de la section historique. Tome XVII). 25×17 — II 103965.
Nu sînt doc. muntene anterioare primei jumătăți a sec. XIV. Diplomatica munteană este o creație proprie. Nr. doc. false sînt puține. În lb. slavă a doc. sînt intercalate cuvinte românești. Vechile doc. sînt scrise pe pergament. Hîrtia apare spre jumătatea sec. XVI. Actele privitoare la proprietate sînt cele mai răspîndite. Domnitorul adaugă la numele său pe acela al tatălui. Cine semnează doc. Șirul anilor începe de la facerea lumii, din care se scade cu 5508. În Valachia anul începe de la 1 sept. În Moldova cu 1 ian. Domnitorul semnează un act foarte rar. La semnătură folosește cerneala de purpură. Sentințele încep din sec. XVII. Tratatetele sînt puțin numeroase. Se folosesc și pașapoartele. Constantin Brâncoveanu introduce registrul numit „anatefter“. Arh. de stat sînt considerate proprietatea personală a voievozilor care se succed. Boierii convoacă la procese nu judecă. Testamentele sînt foarte răspîndite. Actele de căsătorie apar în sec. XIX. Dar foile dotale apar la sfîrșitul sec. XVII. Actele sînt întocmite în slavonește, pe cînd lb. română este folosită pentru bruioane și tot ce are un caracter personal. Din sec. XVIII, slavona dispăre. Latina este înțilnită foarte rar. Se cunoaște un act muntean din 1681.

A. BIBLIOGRAFIE

- 447 *La littérature historique roumaine*. Compte rendu. 1921—1926. Warszowie, 1928, 13 p. (Extrait du „Bulletin des sciences historiques en Europe Orientale“). 23×15 — II 92377.

Prezentare sumară a istoriografiei române pe 1921—1926, cuprinzând și două pag. asupra activității sale în această perioadă.

- 448 *La littérature historique roumaine. Compte-rendu jusqu'en 1928.* Warszawa. 1930, 24 p. (Extrait du « Bulletin des sciences historique en Europe Orientale ». 23 × 15 — II 105283.

- 449 *Les études d'histoire en Roumanie pendant le XIX-e siècle.* Conférence donnée à l'Ecole des Hautes Etudes de Paris (février, 1933). Paris. Ed. « J. Gamber ». Imp. « Datina Românească » 1933—16 p. 24 × 16 — II 124769.

« L'historiographie du XVII-e et XVIII-e siècle très remarquable parfois en fait d'information, dans le cas de Démétrius Cantemir ... quand on pense à un Constantin Cantacuzène [...] formé à la façon italienne [...] il y a eu des historiens de Transylvanie dont le but était de montrer [...] la descendance des Roumains. Après [...] une histoire des Roumains romantique [...] Hasdeu. C'était un homme dont l'intelligence très vaste a embrassé presque tous les domaines de la pensée. C'était un philologue à sa façon [...] Xenopol était surtout un penseur [...] était un esprit occidental [...] mais introduisant de la pensée et de la forme dans l'histoire. Démètre Onciul, qui avait aussi ses théories philologiques, était élève de l'école viennoise [...] qu'il n'y avait rien de commun avec l'école de Berlin, où s'était formé Xenopol. Celle de Vienne était beaucoup plus étroite, bien que beaucoup plus précise [...] L'école de Vienne, elle, était une école de paléographes, une école de diplomates, une école d'éditeurs de textes [...] I. Bogdan a commencé par des études philologiques [...] sa collection des documents slaves d'Etienne le Grand [...] magnifiquement présentée [...] Pour ma part [...] je suis docteur de Leipzig, où je me suis présenté seulement pour passer mon doctorat, après avoir été pendant un semestre étudiant à Berlin [...] mais seulement après avoir été élève de l'Ecole des Hautes Etudes [...] j'ai appris donc ici la pratique de l'érudition [...] Et on nous recommandait toujours: « recueillez le document et prenez garde au document ». C'est ce que j'ai fait pendant une vingtaine d'années [...] C'est donc grâce à cette méthode de Paris que j'ai pu introduire dans l'histoire des Roumains un scrupule de l'information, une critique très sévère, mais en même temps [...] que: un livre est avant tout un livre. On ne demande pour un article rien autre chose que de poser le problème d'une façon claire et d'arriver à une solution raisonnable, mais, lorsque des articles de revue on passe au livre, il faut que ce livre ait une architecture ... j'ai osé moi aussi me rappeler en écrivant l'histoire que c'est tout de même un genre littéraire par la présentation qui s'ajoute à l'information et à la critique [...] C'est-à-dire que, dans un mot, le sujet soit rendu de façon vraiment et pleinement humaine. »

B. EDITIONS DE TEXTE

- 450 *Călătoriile în Rusia ale preotului bândărean Mihail Popovici (1770—1).* Arad. Tip. „Tribuna Poporului”, 1901. 48 p. 19 × 14 — I 101967.

- 451 *Operele lui Constantin Cantacuzino.* București. Tip. „Minerva”, 1901. XLIV + 180 p. (Scrierile Cantacuzinilor). 17 × 11 — I 101881.

N.I. folosește o bogată documentare și o impresionantă pledoarie în favoarea Stolnicului Constantin Cantacuzino; despre tragicul sfârșit al acestuia. *Istoria Țării Românești*, opera Stolnicului, fusese atribuită de Aron Densusianu lui Teodosie Mitropolitul. Samuil Clain a cunoscut un ms. — diferit

de cel publicat de N.I. — și pe care l-a atribuit lui Teodosie arhiepiscopul de Tirgoviste. Era deci un ms. asemănător cu acela pe care l-a avut Naum Rîmniceanu. N.I. cunoaște „cinci ms.“: a) cel tipărit de ed. Ioanid și reprodus de M. Kogălniceanu; b) ms. V.A. Urechia; c) ms. ale Muzeului; d) ms. nr. 446 de la Acad. și, în fine, ms. 1 267 al aceleiași instituții. Dintre acestea N.I. folosește ms. de la Acad.

- 452 *Genealogia Cantacuzinilor de Banul Mihai Cantacuzino*, publicată și adnotată. București. Tip. „Minerva“, 1902. XI + 565 p. + 9 pl. 17 × 11 — I 101884. N.I. publică ms. aflat în posesia lui G. Gr. Cantacuzino, pe care l-a tipărit și Cezar Bolliac în *Buciumul român*. N.I. alătură la *Genealogie* alte două lucrări: una de doc. explicative aflate în arh. lui G. Gr. Cantacuzino și o alta privind o scurtă ochire asupra trecutului familiei.

- 453 Filipescu, Constantin Căpitanul. *Istoria Domnilor Țării-Românești, cuprinzând istoria munteană de la început pînă la 1688*, compilate și alcătuite de ... Publicate din nou de N. Iorga. București. Tip. „I. V. Socec“, 1902, XXXI + 223 p. + 6 pl. 24 × 17 — II 101606.

N.I. a folosit pentru alcătuirea acestei ed. următoarele ms.: ms. cu nr. 439 al Acad. Române, pe care l-a luat ca bază, apoi ms. 436, 180, 537 și 173 aflate tot în col. Acad. Române. Primul ms. a fost publicat și de N. Bălcescu în *Magazinul istoric pentru Dacia*. Aron Densusianu este primul care atribuie cronica lui Constantin Căpitanul Filipescu. În prefața lucrării, N.I. face biografia cronicarului, aducînd totodată argumente numeroase în susținerea paternității acestei cronici.

- 454 *Storia del Soggiorno di Carol XII in Turchia scritta dal suo primo interprete Alessandro Amira*. Bucarest. Imp. „I.V. Socec“, 1905. 98 p. 24 × 16 — II 101573.

- 455 *Viața lui Mihai Viteazul povestită de un om din acele timpuri* (După cronica Țerii în „Magazinul istoric“, IV). Ediția a II-a. Tipărită în trei mii de exemplare, pentru Ministerul Instrucțiunii Publice. Vălenii de Munte, Tip. „Neamul Românesc“, 1908. 70 p. 13,5 × 9.

Pe ultima pag., editorul (N.I.) precizează: „Această povestire a făcut-o un credincios al fraților Buzești al cărui nume nu se știe. Noi o dăm așa cum s-a tipărit în *Magazinul istoric*, adăugînd de la noi titlurile și însemnările, spre lămurire și înnoind pe alocurea limba“.

- 456 *Povestea lui Mihai-Vodă Viteazul (1595) scrisă de un om de pe acele vremuri* (Tălmăcită de Teodor M. Eliot). Tipărită de N. Iorga. Vălenii de Munte, Tip. „Neamul Românesc“, 1910. 35 p. 16,5 × 12 — I 20156.

- 457 *Amintirile colonelului Solomon*. După ediția din 1862. (Biografia polcovnicului Ioan Solomon, istorisită de sine însuși și scrisă de P. Georgescu-Craiova). Cu o prefață de N. Iorga. Vălenii de Munte. Tip. „Neamul Românesc“, 1910. VI + 64 p. (Din vremea lui Tudor Vladimirescu), 16 × 12 — I 20158.

- 458 *Cronica expediției turcilor în Moreea, 1715, atribuită lui Constantin Diichiti. Chronique de l'expédition des Turcs en Morée, 1715, attribuée à Constantin Diichiti*. București. Tip. „I. V. Socec“, 1913. XIV + 228 p. (Comisia istorică a României). 23 × 16 — II 33218.

Cronica se află la Acad. în 3 variante, dintre care N.I. a folosit ca bază ms. cu nr. 264. În schimb, M. Kogălniceanu a tipărit în *Arhiva Românească* ms. 139.

- 459 Chiaro, Anton Maria Del, *Istoria delle moderne rivoluzioni della Valachia*. Con la descrizione del paese, natura, costumi, riti e religione degli abitanti. Nuova edizione per cura di N. Iorga. Bucarest. Imp. „Neamul Românesc“, 1914. 1 pl. + 256 p. + 1 h. 24×17 — II 37478.
- 460 *Povestea unui băiat de la țară* („Biografia lui Vasile Mateescu“ scrisă de el însuși. București, 1876). Ediție refăcută și corectată. Vălenii-de-Munte. Tip. „Neamul Românesc“, 1916, 91 p. 23×13 — II 46863.
- 461 *Viața lui Constantin-Vodă Cantemir de Dimitrie Cantemir*. Text latin revăzut și traducere românească de N. Iorga. București. Tip. „Cărților Bisericești“, 1925, 92 p. + XV pl. + 128 p. (Comemorarea lui Dimitrie Cantemir în 1923). 21×13 — I 78494.
- 462 *Oeuvres inédites de Nicolas Milescu*. București. Imp. „Cultura Națională“, 1929. 126 p. (Académie Roumaine. Etudes et Recherches, III). 25×18 — II 97856.
În editarea acestei lucrări, N.I. folosește pe: E. Legrand, *Bibliothèque grecque vulgaire*, III, p. 337—441.
- 463 *Un student în străinătate acum a jumătate de veac. Maramurașanul Artemie Anderco. Jurnalul său*. Publicat cu o introducere. Vălenii-de-Munte. Tip. „Datina Românească“, 1934. 183 [— 185] p. 23×15.5 — II.

C. CALENDARE

- 464—6 *Calendarul istoric al românilor*. Cu 365 de foi ilustrate și lămuriri istorice. Vălenii de Munte. Tip. „Datina Românească“, 1934. 365 file. 19.5×12.5. Au apărut anual, între 1934 și 1940; în total șapte. A avut două formate: de carte sau cu foi detașabile. Fiecare an are un alt conținut. Cîteva exemple: „Marți 1 ianuarie 1935. Sf. Vasile. Anul Nou“. În stînga, o foto. a domnitorului Vasile Lupu, iar în dreapta nota explicativă: „Vasile Lupu (1634—53). Între străluciții Domni români. Vasile Vodă al Moldovei (ca boier se chema Lupu, dar a luat numele Împăratului Vasile Macedoneanul) a fost unul din cei mai bogați și mai mîndri. A căutat să așeze în Muntenia pe fratele, apoi pe fiul său. A dorit de Ardeal. A visat de împărăție de Constantinopol. De pe vremea lui au rămas două minunate clădiri din Iași: Trei Ierarhi și Golia. Pe vremea lui s-a alcătuit Codul pe bază bizantină al țării, predicile Mitropolitului Varlaam și traducerea istoricului grec Herodot în românește“. Sau: „Din Veneția. Același mergene venețiană se întinde pînă departe. În locul palatelor, case vechi pentru burghezia Veneției. Biserici își ridică turnurile între copacii bătrîni. Gondole trec, plutind ca în vis, și lunturi mari se pregătesc de căutarea peștelui pe lagună. Dar acestea sînt lucruri care numai acolo la fața locului se pot înțelege și gusta deplin“. Sau: „Henric al VIII-lea, regele Angliei (secolul al XVI-lea) și una din soțiile pe care le-a înălțurat ori le-a osîndit la moarte. Aceasta, Jane Seymour, a scăpat cu viață“.

5. GENERALITĂȚI

- 467 *Două conferințe. Luptele românilor cu turcii de la Mihai Viteazul încoace. Cultura română supt fanarioți*. Ținute la Ateneul Român în zilele de 1 și 8 februarie 1898. București. Ed. „Socec et Comp.“, 1898, 108 p. + 2 pl. 18×12 — I 102056.

Cultura română supt Fanarioți. Conferință ținută la Ateneul român în ziua de 8 februarie 1898. București. Ed. „Socec et Comp.“. 58 p. 18×12 — I 562851.

Reabilitarea fanarioților: nu toți domnii au fost greci. Ei știau românește și mulți s-au asimilat. Erau culți. Nu au tratat rău pe boierii români. Ei nu exportau averea țării. În biserică se slujea în cea mai mare parte în românește. În școli se predau greaca, slavonește și românește. S-a dezvoltat literatura română.

- 468 *Mărunțișuri istorice culese în Ungaria.* Budapesta. Tip. „Poporul Român“, 1904. 61 p. (Extras din Revista *Luceafărul*). 17.5×12.5 — I 101886.
Cuprinde: Scrisoarea lui Rednic către Novacovici (1767); scrisoarea Mariei lui Stanislav din Somărtin către Novacovici; catehism sec. XVIII; o carte 1640; o carte de rugăciuni sec. XVIII; carte de rugăciuni 1843; Povățuire la gramatică rom. și nemțească; un miscelaneu 1846; O comedie scrisă de Gavra, 1840; încă două cărți de rugăciuni; o cărțuie din 1732; probe de lb. română și ruteană.
- 469 *A cui e Dunărea?* Conferință ținută la Giurgiu, în ziua de 9 noiembrie 1908. Vălenii de Munte. Tip. „Neamul Românesc“, 1908. 16 p. (Biblioteca naționalistă, no. 4). 21×13 — II 12020.
- 470 *La un vechi vad de vrăjmășie între români.* Conferință ținută la Rîmnicu-Sărat în ziua de 4 ianuarie 1909. Vălenii de Munte. Tip. „Neamul Românesc“, 1909. 16 p. (Biblioteca naționalistă, no. 7). 21×13 — II 12583.
La Rîmnicu Sărat era un vad pe unde treceau drumeți călări în Moldova. În acest loc s-au desfășurat în mai multe rinduri lupte între munteni și moldoveni: 1473, 1481, 1600, 1632. La 1691 s-a ridicat aici o mănăstire care era să fie și un adăpost sigur în calea oștilor și mai mult a tătarilor.
- 471 *Viața femeilor în trecutul românesc.* Doamnele românilor. — Despre îmbrăcăminte și locuință. Viața socială a trecutului. Creșterea și învățămîntul femeilor. Femeile în literatura românească. — „Doamna lui Ieremia“. Anexe. — Putînd fi întrebuițată ca o carte de cetire și studiu pentru școlile de fete. Vălenii de Munte. Tip. „Neamul Românesc“, 1910. 218 p. 22×14 — II 21496.
Primele 3 cap. (p. 1—138) sînt extrase din *Istoria românilor în chipuri și icoane*. „Doamna lui Ieremia“ este o comunicare la Acad. din 1910. Anexa cuprinde scrisori de la: Ecaterina lui Alexandru Vodă; Elina lui Matei Basarab; Maria lui Constantin Brâncoveanu; Testamentul lui Safta, soția Stolnicului Cantacuzino; Bibl. franceză a unei fiice de boier din Moldova pe la 1820; Foaița de zestre a Bălășei, fiica lui Iordachi Cantacuzino.
- 472 *Femeile în viața neamului nostru. Chipuri, datine, fapte, mărturii.* Vălenii de Munte. Tip. „Neamul Românesc“, 1911. 176 p. + 16 pl. 24×13 — II 78952 [Pe copertă e trecut anul 1912].
- 473 *Rolul tradiției în creșterea femeilor la români.* Conferință ținută la Congresul din 1911 al „Societății ortodoxe naționale a femeilor române“, Vălenii de Munte. Tip. „Neamul Românesc“, 1912. 76 p. 19×21 — I 27316.
- 474 *Cîteva știri nouă privitoare la Istoria românilor.* Ședința de la 2 noiembrie. București. Tip. „Carol Göbl“, 1912. 23 p. (Academia Română. Analele Academiei Române. Seria II. Tom. XXXV. Memoriile secțiunii istorice, 3). 27×21 — II 29776.

Quelques informations nouvelles concernant l'histoire des Roumains. Académie Roumaine. *Bulletin de la section historique*, 1913. p. 43—56.

Cuprinde: Dania lui Miron Barnovschi pentru biserica Domnească din Botoșani. Dintr-un registru de supt ocîrmuitor. Părerile lui Vodă Știrbei în chestia țărănească. Un povestitor al confederației balcanice; Marc Antonio Canini.

- 475 *Trei lecții de istorie despre însemnătatea românilor în istoria universală*, ținute la deschiderea cursurilor de vară din Vălenii de Munte. Vălenii de Munte. Tip. „Neamul Românesc”, 1912. 49 p. 19×12.5 — I 28032.

1. Pe pământul nostru, sintem „deținători ai celor mai vechi tradiții culturale, le-am transmis celorlalți, tuturor celorlalți. Moștenitori ai ordinii romane, am reprezentat punctul statornic în vârtejul sălbatic al strămutărilor, răță-cirilor, năvălirilor și prin aceasta am devenit educatorii politici ai celorlalți, ai tuturor”. 2. Țările Române au apărut după 1300 ca o necesitate istorică, alcătuire politică îndoită cerută și de marile nevoi de viață economică universală. Ele au păzit drumul, au garantat liniștea, au asigurat comerțul împotriva tătarilor și turcilor. Totodată au reprezentat un nou front creștin, înaintind, cu puteri proaspete, spre cetatea împărătească. De asemenea au păstrat un echilibru în această zonă geografică, împiedicînd setea imperialismului de a subjugă. „Precum în Apus e valea Rinului, așa în Răsărit a Dunării e, geografic, etnografic și politic, o lume aparte, care nu trebuie confundată cu altele. În ea se întîlnește Orientul cu Occidentul într-o fecundă înfrîurire reciprocă. Și ea garantează națiunilor creștine din Orient viața lor proprie. Iar civilizația omenească se ține prin jocul liber al sufletelor naționale [...] Și ne-am păstrat rostul nostru în viața lumii, fără a-i jertfi ființa noastră proprie.” 3. Avem o cultură luptătoare și ne-am format prin noi înșine, păstrîndu-ne ființa și hotarele. Rostul nostru se leagă de Răsărit. Aici ni sint toate rădăcinile, toate jertfele, toate meritele.

- 476 *Istoria evreilor în țările noastre*. Ședința de la 13 septembrie. București. Tip. „Carol Göbl”, 1913. 14 p. (Academia Română. *Analele Academiei Române*. Seria II. Tom. XXXVI. *Memoriile secțiunii istorice*, 7). 27×21 — II 34768.

Pe bază de date istorice — studii și doc. se urmărește evolutiv stabilirea evreilor în Țările Române. Comunicarea lui N.I. la Academie pornește de la teza de doctorat ținută la Paris de Bernard Stambler: *L'histoire des Israélites roumains et les droits d'intervention*, 1913.

Problema este reluată, aducînd noi contribuții, în: *Iudaica*. București. Ed. „Bucovina”, 1937. 23 p. 20×14.5 — I 179428.

- 477 *Renegați în trecutul țărilor noastre și al neamului românesc*. Cu 1 facsimile. Ședința de la 3 mai. București. Tip. „Carol Göbl”, 1914. 8 p. + 3 pl. (Academia Română. *Analele Academiei Române*. Seria II. Tom. XXXVI. *Memoriile secțiunii istorice*, 20). 27×21 — II 40542. *Renegați în trecutul țărilor noastre și al neamului românesc*. Comunicare făcută Academiei Române în ședința de la 2 mai. Vălenii de Munte. Tip. „Neamul Românesc”, 1914. 16 p. 16×21 — II 40542.

Renegați în trecutul țărilor noastre și al neamului românesc. Comunicare făcută Academiei Române în ședința de la 2 mai. Vălenii de Munte. Tip. „Neamul Românesc”, 1914. 16 p. 16×12 — I 58235.

Rénégats dans le passé des pays et du peuple roumain. Académie Roumaine. *Bulletin de la section historique*, 1914, p. 281—285.

„Renegarea poate fi de trei feluri: de lege, de nație și de ideal. Moralmente toate trei au același caracter moral, cea din urmă fiind chiar mai periculoasă

dectă celelalte.“ Enumeră pe renegații de sub turci: Ilie Rareș, Mihnea Turciul, Sinan Celebi, Toma Cozliceanu și Hrizant Cămărașul. Foarte puțini sînt cei maghiarizați: Napcea, Dumba, Sina. Toți acești renegați, „la un popor pe care succesul nu l-a uimit niciodată și trufia nu l-a înspăimîntat, ei se înecă în disprețul public, servind altora ca un exemplu“.

- 478 *Dezvoltarea ideii unității politice a românilor*. Lecții făcute la Universitatea din București. Tip. „Neamul Românesc“, 1915, 100 p. (Din publicațiile Casei Școalelor). 24.5 × 16. — II 40595.

Dezvoltarea ideii unității politice a românilor. *Drum drept*, 1914, p. 511—526. Urmărirea ideii de unitate politică și fazele prin care a trecut acțiunea care a dus poporul român în pragul realizării idealului său. „Ne-am simțit de totdeauna același popor, dar «vremile» ne-au tăiat în multe bucăți [...] A existat odată o viață politică comună a tuturor românilor, fără să fi existat un stat românesc.“ Primul domn s-a intitulat „a toată Țara Românească“. Mihai Viteazul a fost un precursor. S-a creat „o conștiință creștină ortodoxă, atât de puternică, încît i-am consacrat toate silințele noastre: prin ea am mintuit tot viitorul nostru“. Dar, trăind într-o comunitate religioasă, aceasta a dus la o comunitate culturală de cel puțin 300 de ani, care, la rîndul său, a produs cel mai mare efect în ce privește sentimentul general de unitate românească. Cele dintîi idei ale unității politice apar în sec. XVIII, prin domnia acelorasi prinți în cele două Principate, precum și prin suferirea aceleiasi ocupații care a impus aceeași administrație. Ipsilante. Ideea unirii apare în diferite proiecte de constituții, la începutul sec. XIX. O nouă generație se formează sub influența *ideilor din Apus*, prin care se impune unitatea. Mai înainte am avut aportul Școlii ardelen. Golescu spunea: „Cînd am fi noi dezvoltati și puternici, mai lesne ar veni la noi Transilvania dectă noi să mergem a ne lipi de Austria prin Transilvania“. Revoluția de la 1848 a dus la actul de la 1859. Politica de învrăjpire a naționalităților dusă de Imperiul austro-ungar. Cultura și ideile epocii au dus la unitatea sufletului popular, care aduce unitatea așezămintelor și instituțiilor. De asemenea au contribuit și ridicarea stării materiale, contactul direct și continuu între oameni. Recapitulînd, N.I. recomandă: „O cultură nouă, organică [...] de lucruri, nu de cuvinte, a noastră, nu a altora, pornind pe calea științifică, și nu pe calea retorică, ci care pe toate drumurile ne face să cunoaștem unitatea poporului nostru și ne îndreaptă în chip firesc către conștiința unui viitor pe care ar fi o erezie științifică să-l negăm [...] pe de altă parte, orientarea firească [...] a unei societăți care se îndreaptă înainte de orice către cel mai logic, cel mai larg, cel mai deschis orizont în viitor“.

- 479 *Amănunte din istoria noastră în veacul al XIX-lea*. Ședința de la 18/31 decembrie 1915. București. Tip. „Carol Göbl“, 1916, 69 p. (Academia Română. Analele Academiei Române. Seria II. Tom XXXVIII. Memoriile secțiunii istorice, 10). 27 × 24 — II 48128.

Cuprinde: „Telegraful filologic“ din 1717—20 și românii; Un avocat român Ștefan Beidiman.

- 480 *Desvoltarea statului român*. Traducere de St. Berechet. București. Ed. traducătorului, 1916, 22 p. 18 × 14 — I 151817.

Origine și dezvoltare.

- 481 *Medici și Medicină în trecutul românesc*. Conferință ținută la Societatea Studenților în Medicină. București. Tip. „Cultura Neamului Românesc“, 1919. 43 p. 21 × 13 — II 53562.

- 482 *Drumuri vechi*. Conferință ținută la Școala de poduri și șosele. București. Tip. „Cultura Neamului Românesc”, 1920. 23 p. 21 × 13 — II 56477.
- 483 *Kurze Geschichte des romanischen Volkes für die romanischen bürger Nation*. Brașov. 1921, 16 p. (Verlag „Gazeta Transilvaniei”) 20 × 14 — I 66459 [Pe copertă e trecut anul 1922].
- 484 *Momente istorice*. Ședința de la 26 noiembrie 1926. București. Tip. „Cultura Națională”, 1927. 10 p. (Academia Română. Seria III, Tom. VII. Memoriile secțiunii istorice, 4). 25 × 17 — II 87916.
Cuprinde: Românii și tătarii în evul mediu; O doamnă venețiană a Moldovei; Datorii românești în veacul XVI. O ediție anonimă a lui Peyssonnel. Un memoriu al lui Pouqueville despre românii din Balcani.
- 485 *As vias de penetracao de latinidade no sueste da Europa e em especial na Romania*. Conferența realizată la societate de geografia de Lisboa. Lisboa. Imp. „Celestino da Luz”, 1928. 12 p. 22 × 17 — II 92378.
- 486 I. *Între Domnii Moldovei și ai Țării Românești. Cum se făcea corespondența*. II. *Zugravi noi și vechi*. Ședința de la 12 aprilie. București Tip. „Cultura Națională”, 1929. 12 p. (Academia Română. Seria III. Tom. X. Memoriile secțiunii istorice, 8). 25 × 17 — II 96697.
- 487 *Cinci comunicări la Academia Română*: I. Evanghelia grecească a lui Șerban-Vodă Cantacuzino. II. Înscrierea ca student a lui Despot Vodă. III. Tipări-turi românești necunoscute. IV. Șarlatanii domnești pe la 1600. V. Încă o precizare asupra lui Despot Vodă student în medicină la Montpellier. București. Tip. „Datina Românească”, 1931. 23 p. 24 × 16 — II 107050.
- 488 *Un cugețator politic moldovean de la jumătatea secolului al XIX-lea: Ștefan Scarlat Dăscălescu*. Ședința de la 4 martie. București. „Imprimeria Națională”, 1932. 56 p. (Academia Română. Seria III. Tom. XIII. Memoriile secțiunii istorice, 1). 25 × 17 — II 113178.
Ștefan Scarlat Dăscălescu a fost la 1821 secretarul lui Tipaldo, caimacatul Craiovei, apoi a lui Pinis, consulul rus din București. A cunoscut pe Tudo. A călătorit prin Germania, Elveția, Italia, Franța. S-a născut la 20 iul. 1800 probabil în Oltenia. A învățat grecește. În 1826 era funcționar în Moldova. A întocmit un mic tratat de agricultură și viticultură. „Politica lui a fost ura politicii. Însemnările sale, care se opresc în sept. 1878, sint retipărite de N. I. în această comunicare.
- 489 *My american lectures*. Collected and arranged by Norman L. Foster. Bucharest. „Imprimeria Națională”, 1932. 191 [—194] p. + 16 pl. 25 × 18 — II 110551.
Cuprinde: A Roumanian Market Town. The Roumanian Synthesis. The Byzantine in Roumanian and the Roumanian in Byzantine, Is Roumania a Balkan State? The Background of Roumanian History.
- 490 *Rumänische Seele*. Jena und Leipzig. „Wilhelm Gronau”, 1933. 23 p. (Vom Leben und Wirken der Rumänen. Sammlung von Vorträgen, die im Rumänischen Seminar der Friedrich-Wilhelms-Universität zu Berlin gehalten wurden). Herausgegeben von Ernst Gamillscheg II Rumänische Reihe, Heft 1. 20 × 13 — I 123412.
- 491 *Penseurs revolutionnaires roumains de 1804 à 1830*. Conférence donnée à Paris à la Société de la Révolution française (19 mars 1934). Bucarest. Imp. „Datina Românească”, 1934. 27 p. 23.5 × 16. — II 128269.

Penseurs révolutionnaires roumains de 1804 à 1830. Revue historique du sud-est européen, 1934, p. 81—102.

Se referă la primele încercări de a da o constituție Principatelor bazată pe idei liberale franceze: 1822.

- 492 *Sensul tradițional al monarhiei. Conferință rostită la Fundația Dalles. București. Tip. „Universul”, 1934. 52 p. 16 × 11.5. — I 123704.*
Este prezentat sensul istoric al domniei, care face parte din moștenirea Romei. Domn = dominus = totalitatea puterilor care se pot strânge în mina unui cîrmuitor de țară.
- 493 *Considerații istorice asupra documentelor prezentate de d. Marcu Beza. Ședința de la 11 octombrie 1935. București. „Imprimeria Națională”, 1935. 5 p. (Academia Română. Seria III. Tom. XVII. Memoriile secțiunii istorice, 6). 24.5 × 17 — II 135315.*
Cuprinde: Ms. al lui Matei al Mirelor; O icoană dată la Athos de domnitorul Vladislav; N. Mavrocordat; O inscripție pe o cruce din muzeul din Atena; O însemnare din 1574 privind pieirea lui Ion Vodă cel Cumplit; Un ms. grecesc de Evanghelie din 1598; Documente despre Mănăstirea Mărgineni; Nebedernița de la Sofia; Un triptic din Macedonia — sint pomeniți Constantin Basarab, Șerban Cantacuzino cu fiul Gheorghe; Ms. grecesc al „Divanului” scris de Dimitrie Cantemir; Un crez pus de Al. I. Mavrocordat în formă versificată; O scrisoare din 3 iul. 1808 a lui Agapia, egumenul părinților din Epir.
- 494 *Formularul fanariot. Ședința de la 27 septembrie 1935. București. „Imprimeria Națională”, 1935. 16 p. (Academia Română. Seria III. Tom. XVII. Memoriile secțiunii istorice, 5). 24.5 × 16.5 — II 135313.*
Un caiet cu scrisori în grecește privind pe Alexandru și Constantin Ipsilante (1774—1779)
- 495 *Români în străinătate de-a lungul timpurilor. Lecții la Școala Superioară de Război. După note stenografice. Vălenii de Munte. Tip. „Datina Românească”, 1935. 169 [— 171] p. 24 × 16.5 — II 131849.*
Cuprins: I. *Introducere.* Unii români trecînd granița, au reprezentat țara lor într-un anume fel și au înțeles străinătatea, unde s-au dus, iarăși în felul lor. Interferența istoriei naționale cu istoria universală; legătura călătorilor cu pămîntul strămoșesc. II. *Cei mai vechi pribegi.* Mai fiecare dintre boieri avea în trecutul lui unul, ba chiar mai mulți ani de pribegie. Ei aduceau un plus de învățăminte din viață sau școală. III. *Cei dinți ambasadori.* Se duceau la Constantinopol sau pentru „afaceri religioase”; solii lui Ștefan cel Mare la Veneția (1476) și la 1502 un „Cara-Bogdan”, adică un moldovean. Alți ambasadori urmează la Veneția: 1505, 1519 etc. IV. *Ambasadori și pretendenți.* Din sec. XV apar soli care fac comerț. Lăpușneanu trimite un sol la Veneția spre a i se da un pictor pentru Mănăstirea Slatina. Din sec. XVI circulă pretendenții domnești, dintre care numai Petru Cercel ajunge domn. V. *Oaspeți la creștini* (prima jumătate a sec. XVII). Mihai Viteazul și solii săi; Radu Șerban, neamul Movileștilor etc. VI. *Pribegi din a doua jumătate a sec. XVII.* Ex. de boieri fugiți de la Brincoveanu. Încep să plece din țară, în dorința de a intra în contact cu civilizația occidentală. VII. *Călători pentru cultură.* Stolnicul Cantacuzino, Dimitrie Cantemir, apoi pribegi ca Gheorghe Ștefan și boierii săi. VIII. *Români în Apus prin veacul al XVIII-lea.* Sînt boierii care se duc la Constantinopol, de unde aduc moda orientală. Soli la Viena, Varșovia. Nicolae Roset, Barbu Știrbei, Dudescu. IX. *Noi domni pribegi și studenții în Apus.* Ioan Teodor Callimachi, Grigore Ghica,

Mihail Sturdza, Gheorghe Bibescu, Alexandru Ion Cuza. Studenți: C.N. Brăiloi. Cei trei bursieri ai Eforiei: Eufrosin Poteca, Costache Moroiu, Pandle. Urmează Kogălniceanu și fratele său Alexandru. X. *Studenții revoluționari și naționaliști*. XI. *Ultimii soli în Apus*. Sint boierii care, cînd nu au ce face, petrec în străinătate și de aceea, „merită să fie total neglijată”. Vin: M. Eminescu, I. Slavici, Titu Maiorescu, Gh. Panu, Ștefan Virgolici, Nicolae Xenopol, Ioan Nenițescu etc. Urmează generația 1870—1900. Studiul se încheie cu 3 p. privind studiile lui N.I. și colegilor săi: Rădulescu Motru, Ovid Densusianu, Teohari Antonescu etc.

- 496 *Au fost Moldova și Țara Românească provincii supuse Fanarioților?* Ședința de la 20 noiembrie 1936. București. „Imprimeria Națională”, 1937. 20 p. (Academia Română. Seria III. Tom. XVIII. Memoriile secțiunii istorice, 12). 24.5 × 17 — II 144390.

Tot neamul românesc a fost împreună în rosturile lui tradiționale. Tot ce a venit străin în mijlocul lui a fost ori înlăturat, ori supus unei lente, dar sigure asimilări: „Toți și toate au intrat în ordinea românească de la noi, și am cules de la dinșii tot ce ni puteau da”. În fanarioți nu e nimic național. Politicește sint otomani; sub raport cultural, ei venind din italianismul de la Padova, sint „filosofi” de modă franceză, creatori de așezăminte și doritori de reclamă pariziană“.

- 497 *La Roumaine inconnue*. Conférence donnée à la Société Normande de Géographie. Paris. Imp. „Datina Românească”, 1936, 20 p. (Extrait de la *Revue historique du sud-est européen*, XIII, n-os 10—12, 1936). 24 × 16 — II 144522. „Si ma science est médiocre, ma curiosité est infinie. De cette façon je suis arrivé à connaître plus ou moins bien beaucoup de pays et beaucoup de races, ainsi que neuf dixième de l’„Histoire générale.” Prezentare geografică și etnografică: viață țărănească, locuință, obiceiuri, port: „La vallée, c’est la patrie, et c’est de cette petite patrie du paysan que s’est formée ensuite la grande patrie, le pays entier, la forme politique entière et définitive”. „Les Roumains forment une des nations les plus unitaires de l’Europe.”

- 498 *Dix ans de politique russe dans le sud-est de l’Europe (1870—1888) d’après un ouvrage récent*. Bucarest. Imp. „Datina Românească”, 1937. 20 p. (Extrait de la *Revue historique du sud-est européen*, n-os 10—12, 1937). 24 × 17. — II 151381.

Se referă la: H. Sumner: *Russia and the Balkans*, 1870—1880, Oxford, 1937, în care se află și date cu privire la România.

- 499 *Începuturile istoriei universale la români*. Ședința de la 28 februarie. București. „Imprimeria Națională”, 1938. 32 p. (Academia Română. Seria III. Tom. XX. Memoriile secțiunii istorice, 4). 24 × 17 — II 154941.

Prezintă două lucrări: 1. Karl Eduard Vehse: *Table istorice*, întîmplările principale a relațiilor politicești din afară și a cursului dezvoltării noroadelor și a staturilor lumei vechi și nouă, în orînduiala lor etnografică și hronologică. Trad. de I. Voinescu II. București: 2. Victor Duruy, *Elemente de istorie generală*. Trad. de Al I. Crețescu. București, 1853.

- 500 *Paralelisme și inițiative de istorie universală la români*. Ședința de la 18 noiembrie 1938. București. „Imprimeria Națională”, 1939, 21 p. (Academia Română. Seria III. Tom. XX. Memoriile secțiunii istorice, 20). 24 × 16 — II 154929. N.I. caută explicarea anumitor faze din istoria poporului român prin altele similare din istoria universală, la: elvețieni, italieni, englezi.

- 501 *Două pagini din istoria fanarioșilor*. Comunicare făcută în ședința de la 23 februarie. București. „Imprimeria Națională”, 1940. 16 p. (Academia Română. Seria III. Tom. XXII. Memoriile secțiunii istorice, 17). 24 × 17 — II 168226. Date extrase din Friedrich Murhardt: *Taferecelhen van Konstantinopol*, Amsterdam, 1810.
- 502 *Încercări austriece de anexiune a țărilor noastre*. Comunicare făcută în ședința publică de la 12 aprilie. București. „Imprimeria Națională”, 1940. 24 p. (Academia Română. Seria III. Tom. XXII. Memoriile secțiunii istorice, 20). 24 × 17 — II 170995.
- Date extrase din: Von Arneth și Jules Flammarion: *Correspondența secretă a contelui de Mercy-Argenteau cu Împăratul Iosif al II-lea și Prințul de Kaunitz* (2 vol., Paris, 1891).

6. ISTORIA ROMÂNILOR ÎNAINTE DE ÎNTEMEIERE ȘI ÎNTEMEIEREA PRINCIPATELOR

- 503 *Cîteva note despre cronicile și tradiția noastră istorică*. Ședința de la 8 octombrie. București. Tip. „Carol Göbl”, 1910. 18 p. (Academia Română. Analele Academiei Române. Seria II. Tom. XXXIII. Memoriile secțiunii istorice, 5). 27 × 21 — II 21570.
1. Legendă, tradiție, istorie despre întemeierea Principatelor. A. Neagoe Basarab, „Negru Vodă” și cîntecele sale. Se pornește de la însemnările de călătorie ale lui Paul de Alep privind Mănăstirea Curtea de Argeș. B. Cîntecul despre Dragoș Vodă vinătorul. Legenda cărturărească a lui Roman și Vlahata. Continuarea cronicii lui Constantin Cantacuzino. Acesta se oprește la discutarea stăpînirii lui Attila asupra țărilor noastre. N.I. crede că ms. 266 al Acad. Române reprezintă continuarea cronicii lui Cantacuzino și aparține aceluiași autor. O a treia cronică, în continuare, este a banului Mihai Cantacuzino, atribuită de Klein mitropolitului Teodosie, și care merge pînă în veacul al XIII. La aceștia adaugă studiile călugărului muntean Naum Râmnicăneanul.
- 504 *Les éléments originaux de l'ancienne civilisation roumaine*, conférence faite pour les délégués des Universités étrangères à l'occasion des fêtes jubilaires de l'Université de Jassy. Jassy. Tip. „N.V. Ștefănescu & -nie”, 1911. 29 p. 25 × 16 — II 23952.
- Viața rurală păstrează caracterul dacic, iar poporul a reținut numele cucărilor, de romani, în sensul pe care l-a avut în sec. IV și V. Se arată raporturile cu Imperiul bizantin, care nu a renunțat niciodată, din acel *dominium orbis*, la posesiunea vechii Dacii. Din 1300 un *domn* — *dominus* e stăpînitorul, în sensul absolut. Se insistă asupra primelor monumente de artă, începînd cu cele de la Argeș.
- 505 *Carpații în luptele dintre români și unguri*. Ședința de la 11 septembrie 1915. București. Tip. „Carol Göbl”, 1915. 28 p. (Academia Română. Analele Academiei Române. Seria II. Tom. XXXVII. Memoriile secțiunii istorice, 5). 27 × 21 — II 44845.
- Cea dintîi luptă: 1272—1276 cu Litovoi. Carol Robert — 1330, Posada. 1369 — sub Vladislav. După această dată începe vremea luptelor comune contra turcilor. Se urmăresc legăturile, sub diferite forme, pînă la 1788.

- 506 *Die Entwicklung der rumänischen Staatswesens.* Gotha. 1915. p. 260—263 + 1 h. (61 Jahrgang 1915, Juli-Heft). 27×22 — II 44835.
- 507 *Strbi, bulgari și români în Peninsula Balcanică în Evul Mediu.* Ședința de la 9 octombrie. București. Tip. „Carol Göbl“, 1915. 20 p. (Academia Română. Analele Academiei Române. Seria II. Tom. XXXVII. Memoriile secțiunii istorice, 6). 27×21 — II 44860.
- „Cînd părțile oltene și argeșene se uniră, după înfrîngerea lui Litovoi de către unguri, pe la 1300, țara cea nouă se formează după o concepție originală, avîndu-și rădăcinile numai în tradiția proprie. E un caz de cristalizare politică spontană. Domnia e « a toată Țara Românească » și pentru înțila oară apare în Răsărit astfel o concepție națională echivalentă cu concepția teritorială, bază modernă pentru statele Apusului Europei. Și voevodul, Marele Voevod are calitatea de Domn, de *dominus*, autocrat luată nu de la tătari [...] ci din neîntreruptă transmisiune, pe cale populară, a ideii politice române. Tot astfel național și teritorial compactă va apărea peste treizeci de ani « Țara Românească » a Moldovei“.
- 508 *Originea și sensul direcțiilor politice în trecutul țărilor noastre.* Ședința de la 23 mai. București. Tip. „Carol Göbl“, 1916. 21 p. (Academia Română. Analele Academiei Române. Seria II. Tom. XXXVIII. Memoriile secțiunii istorice, 19). 27×21 — II 50805.
- Se referă la „kenazatus“ ale lui Ioan și Farcaș, apoi „Seneslav Voevodul românilor“, războiul lui Litovoi cu ungurii. Se explică sensul omagiului dat atît ungurilor cît și polonezilor. „Era o vasalitate specială care nu incurca întru nimic jocul liber al politicii vasalului față de interesele suzeranului, rămînîndu-i acestuia numai dreptul de a-l declara « infidel » și de a porni, dacă putea, o campanie de pedepsire, începută prin confiscarea feudelor ungare“. Prin omagiu Moldovei față de Polonia se fixa hotarul de nord al țării,
- 509 *Le rôle des Roumains dans la latinité.* Conférence faite à l'Académie Roumaine le 12 juin, à l'occasion de la réception des membres de la Mission universitaire française élus membres d'honneur de l'Académie. Bucarest. Imp. „Cultura Neamului Românesc“, 1919. 21 p. 17×12 — I 544173. *I Romeni nella latinità.* Roma. Imp. Dell'Unione editrice, 1920. 17 p. 21.5×15 — II 61987.
- 510 *Ideea Daciei românești, reconstituire a cuvîntării ținute la serbarea pentru Unirea tuturor românilor în ziua de 25 noiembrie 1918 la Teatrul Național din Iași.* București. Ed. „Liga Culturală“, tip. „Cultura Neamului Românesc“, 1920. 22 p. (Extras din „Calendarul Ligii Culturale“, 1920). 20×13. *Ideea Daciei Românești. Neamul românesc*, 1918, n-rele: 329—331. Evoluția ideii de unitate în decursul veacurilor. În termenul de *român* s-a păstrat crezul romanității dispărute. Unirea de la 1918 ca și întemeierea Principatelor sînt fapta instinctului popular.
- 511 *Les latins d'Orient.* Conférences données en janvier 1921 au Collège de France. Paris. Imp. „Dubois et Bauer“, 1921. 51 p. + 1 pl. 19×12 — I 61467. Un fragment din acest studiu a apărut în: *Revue de la Semaine*, oct. 1921.
- 512 *Formes byzantines et réalités balcaniques.* Leçons faites à la Sorbonne. Bucarest—Paris. Imp. „Cultura Neamului Românesc“. Dépôt „H. Champion“, 1922, 191 p. 22×14 — II 72146.
- 513 *Români și slavi. Români și unguri.* Două conferințe ale Institutului pentru studiul Europei sud-orientale. București. Ed. „Institutului sud-est european“, 1922. 56 p. 21×14 — II 66893.

- 514 *Influences étrangères sur la nation roumaine*. Leçons faites à la Sorbonne. Paris. Ed. „J. Gamber“. „Société française d'imprimerie et de publicité“, 1923. 91[—93] p. (Etudes Roumaines, I). 24 × 16 — II 101545.
Problème des origines. Slaves et Roumains, Tzarats slaves et tradition impériale des Roumains. Les Roumains et l'impérialisme balcanique. Les Roumains entre les deux empires chrétiens d'Allemagne et de Russie. Influences occidentales sur le développement des Roumains.
- 515 *Le Royaume Dace et la civilisation romaine*. Communication lue à l'Académie, le 8 mai 1923. Lyon. Imp. de l'Académie, 1923. 5 p. (Académie des Sciences, Belles Lettres et Arts de Lyon). 28 × 19 — II 74078.
- 516 *Choses d'Orient et de Roumanie*. Conférences données aux Universités de Varsovie, de Wilno, de Poznan, de Cracovie et de Lwow. Bucarest-Paris. Ed. „Pavel Suru“. Imp. „Lupta“, 1924. 94 p. 21 × 14 — II 70403. La p. 7—12: *Le principe d'Etat chez les Roumains*.
- 517 *La „Romania Danubienne“ et les barbares au VI-e siècle*. Bruxelles. 1924, p. 35—50 (Extrait de la Revue belge de philologie et d'histoire, tome III, nr. 1, janvier-mars, 1924). 24 × 16 — II 74005.
- 518 *Le Danube d'empire*. Paris, Libr. « Paul Genthner », 1924, p. 13—22 + 1 h. (Mélanges offerts à M. Gustave Schlumberger à l'occasion du quatre-vingtième anniversaire de sa naissance). 29 × 23 — II 77687.
- 519 *Les plus anciens états slavo-roumains sur la rive gauche du Danube (VII-e siècle)*. Paris, 1925, p. 171—177 (Revue des études slaves. Tome cinquième. Fascicules 3 et 4). 25 × 16.
„Je n'hésite pas à fixer le principe de ces fondations au VI-e siècle où — peut-être sur la base gotho-romane d'Athanasius, le « juge », au IV-e siècle — il existait des Etats avec des « phylarques » et des « rois », avec un christianisme attesté par le nom de Lazare qu'une autre source prête à un chef, avec une population où Romains de la « Roumanie » naissante et Slaves d'une mourante « Esclavonie » vivaient dans une association guerrière sous la lointaine autorité nominale de « l'empereur » des Avars du Ring pannonien“.
- 520 *Une nouvelle théorie sur l'origine des Roumains*. Bucarest. Imp. „Datina Românească“, 1925, 10 p. (Extrait du „Revue historique du sud-est européen“). 24 × 17.
Relativ la studiul lui Diclescu, *Die Gepiden*. Berlin, 1922.
- 521 *Sur le blason des Princes roumains*. Bruxelles, 1925. 4 p. (Revue héraldique et onomastique). 24 × 16 — II 81591.
Primele steme ale Țării Românești și Moldovei. În introducerea prezentarea lui N. I., care s-a făcut cunoscut în străinătate „par ses nombreux et solides travaux“. „Il fut à Paris en 1921 l'un des orateurs les plus écoutés au Congrès de l'histoire de l'art“.
- 522 *Momente istorice*. Ședința de la 26 noiembrie 1926. București. Tip. „Cultura Națională“, 1927, 10 p. (Academia Română. Seria III. Tom. VII. Memoriile secțiunii istorice, 4). 25 × 17 — II 87916.
Printre altele: Români și tătari în evul mediu.
- 523 *Brodnicii și românii, o problemă de veche istorie a românilor, cu un adaos despre Vrancea*. București. Tip. „Cultura Națională“, 1928, 28 p. (Academia

Română. Seria III. Tom. VIII. Memoriile secțiunii istorice 6). 25×17 — II 92140.

Brodnicii reprezintă o problemă de evmediu românesc rămasă nedelegată. Ei erau în vecinătatea Vrancei, regiuni în care s-a păstrat „vechea viață patriarhală de «Romanii», pe care statul le-a înglobat fără a le nimici, și abia transformându-le, încep să iasă la iveală“. Comunicarea cuprinde 46 de acte, aflate în acest ținut, dintre 1750 și 1866.

- 524 *Imperiul Cumanilor și domnia lui Băsrabă. Un capitol din colaborația română barbară în Evul Mediu*. Ședința de la 11 noiembrie 1927. București. Tip. „Cultura Națională“, 1928. 7 p. (Academia Română. Seria III. Tom. VIII. Memoriile secțiunii istorice, 3). 25×17 — II 92134.
A. Bruce Boswell publică în *The Slavonic Review*, 1927, p. 68—85, pe bază de izvoare rusești, vechile letopisețe cuprinzând știri privind pe cumani și pe români.
- 525 *Quelques notes sur la Scythie Mineure*. Paris. „Les Presses universitaires de France“, 1932. p. 453—459 + 3 pl. (Extrait des *Mélanges Glotz*, tome I). 24×16 — II 117363.
- 526 *Rumänische Seele*. Jena und Leipzig Verlag „Wilhelm Gronau“, Druck von G. Uschmann, Weimar 1933. 23 p. (Vom Leben und Wirkender Romanen) Sammlung von Vorträgen, die im Rumanischen Seminar der Friedrich-Wilhelms-Universität zu Berlin gehalten wurden. Herausgegeben von Ernst Gamillscheg II Rumänische Reihe, Heft 1). 20×13 — I 123412.
- 527 *Dovezi despre conștiința originii românilor*. București. Tip. „Cultura Națională“, 1936. 9 p. (Academia Română. Seria III. Tom. XVII. Memoriile secțiunii istorice, 13). 24×17 — II 135314.
Dovezi ale latinității poporului român: Piccolomini; Francesco Della Valle; Ioan Laski; A. P. Turghenev; Warszewiecki; abatele Ruggiero. Acesta din urmă: „Est Valachia provincia quae his olim Dacia [...] gente condita quae olim veterum Romanorum nomine et semine censebatur“.
- 528 *L'Origine et la patrie première des Roumains*. Réponse à une agression. Bucarest. Imp. „Datina Românească“, 1938. 38 p. 24×16.5 — II 152775.
Documentația științifică a drepturilor poporului român asupra teritoriului patriei sale, în special Transilvania, ca răspuns la lucrarea lui Domanovsky: *Méthode historique de M. Nicolas Iorga*.
- 529 *Afirmarea vitalității românești*. Conferințe la cursurile de vară din Vălenii de Munte, 1939. Rezumat de ascultătoare. Lucrat de Maria Oprea și Maria Bobu. Vălenii de Munte. Tip. „Datina Românească“, 1940. 61[—63] p. 24×16.5 — II 168047.
Sinteză primă a creării neamului românesc. Păstrarea sintezei înfăptuite. Ordinea țărănească a românilor. Creațiunile morale ale vitalității românești. Cum au biruit greutățile vremurilor. „Vitalitatea unui popor [...] cere două lucruri: să fie populară și profundă, să fie permanentă, în orice împrejurări și în toate domeniile“.
- 530 *Revelații toponimice pentru istoria neștiută a românilor. I. Teleormanul*. București. „Imprimeria Națională“, 1941, 18 p. (Academia Română. Seria III. Tom. XXIII. Memoriile secțiunii istorice, 14). 24.5×17 — II 291506.
Memoriul a fost tipărit fără ultima revizie a autorului în dec. 1940.

7. ȚARA ROMÂNEASCĂ

- 531 *O genealogie a Basarabilor* (Însemnări critice). Vălenii de Munte. Tip. „Neamul Românesc”, 1912. 16 p. 17×11 — I 34289. *O genealogie a Basarabilor. Neamul românesc literar*, 1912, p. 419—425.
N. I. răspunde unor acuzații ce i se aduc de C. Kogălniceanu prin lucrarea *Tabloul genealogic și cronologic al Basarabilor Domni ai Țării-Românești, 1310—1659*. Se fac numeroase rectificări de date.
- 532 I. *Domnița Anca și patronagiul ei literar (1360)*. II. *O prigonire politică sub fanarioți*. Ședința de la 31 octombrie 1924. București. Tip. „Cultura Națională”, 1925. 8 p. (Academia Română. Seria III. Tom. IV. Memoriile secțiunii istorice, 5). 25×17 — II 79095.
Anca, fiica lui Alexandru Vodă și a Doamnei Clara, a îngrijit și „a poruncit” să se strângă laolaltă *Vieți de sfinte*, ms. ce se află în Biblioteca Univ. din Gand, sub nr. 408, 7 supl.
- 533 *Un prinț portughez cruciat în Țara Românească a secolului al XV-lea*. Ședința de la 23 octombrie. București. Tip. „Cultura Națională”, 1925. 5 p. (Academia Română. Seria II. Tom. V. Memoriile secțiunii istorice, 8). 25×17 — 84102.
Ștefan Rozgonyi, conte de Raab, se adresează la 25 ian. 1427 unei doamne că împăratul Sigismund a îngăduit regelui Portugaliei și lui Dan, domnul Țării Românești, să plece împreună cu boranii unguri pentru a prinde pe Radu Prasnaglava, uzurpatorul pus de turci, iar de aici să meargă mai departe.
- 534 *Noi descoperiri privitoare la istoria românilor*. Ședința de la 16 aprilie. București. „Imprimeria Națională” 1937. 10 p. + 3 pl. (Academia Română. Seria III. Tom. XIX. Memoriile secțiunii istorice, 13). 24.5×17 — II 142616.
Portretul lui Radu cel Mare la Mănăstirea Ivirului — Athos.
- 535 *Rostul lui Mircea Vodă I*. Cuvinte rostite la mănăstirea Cozia cu prilejul reînălțării rămășițelor Domnului Țării Românești la 15 mai 1938. Vălenii de Munte, Tip. „Datina Românească”, 1938. VII p. 23.5×16 — II 416533.
„Nu s-a lăsat condus nici de amintiri, nici de legături din alt domeniu decât al politicii singure. Creștin sau păgîn, catolic sau ortodox, vechi prieten sau dușman de ieri, erau numai elemente într-un calcul de o continuă exactitate, care i-a îngăduit să mîntuie în scaun, cu hotarele stăpînirii sale respectate de oricine, nu prin forța [...] ci prin marea lui pricepere de a întrebuița oameni și împrejurări.”
- 536 *Cuvîntarea D-lui N. Iorga, Președintele Comisiunii Monumentelor istorice la reșezarea în mormînt a rămășițelor lui Mircea I, Domn al Țării Românești*. Vălenii de Munte. Tip. „Datina Românească”, 15 mai, 1938, IV p. 23.5×16 — II 398347.
Cuvîntarea a fost ținută în mănăstire: „Domn timp de trei decenii, pe o clină a Carpaților și pe cealaltă, pe un deal dunărean și pe celălalt, Făgărașan, Almăjean, Dobrogean, Severinean, cu o putere dincolo de vechea graniță, despot bizantin, înrudit cu împărații din Răsărit, aliat cu titlul egal al Împăratului din Apus, închinător al bisericilor de un tip nou și astfel creator al artei îndatinată pe acest pămînt, așa răsare el înaintea noastră”.
- 537 *Contribuții la istoria Munteniei în a doua jumătate a secolului al XVI-lea*. Ședința de la 6/18 martie. București. Tip. „Carol Göbl”, 1896. 112 p. (Academia Română. Analele Academiei Române. Seria II. Tom. XVIII. Memoriile secțiunii istorice). 27×21 — II 101737.

Prima comunicare a lui N. I. la Acad. este închinată corespondenței private din 1574—1595 a familiei Mirceștilor, cuprinzând 35 de scrisori, aflate în Mănăstirea San Maffio din Murano, unde a murit Mărioara Adorno Valarga, sora Doamnei Ecaterina a lui Alexandru Mircea. Corespondența a ajuns la Urbani de Gheltot, iar de aici la Acad. Română prin N. I. și D. A. Sturdza. O parte din ele, adică cele din 1559, 1574, 1579, 1584, 1585, 1585—1591, au mai fost publicate de N. I. sub titlul: *Scrisori ale unei familii domnești din Muntenia și Moldova în veacul al XVI-lea. Arhiva societății științifice și literare*, 1895, p. 111—132.

- 538 *Ospiti romeni în Venezia* (1570—1610). Una storia ch'è un romanzo — ed un romanzo ch'è una storia. Bucurest. Impr. Națională, 1932, 158—160 p. + 21 pl. 24.5 × 17 — II 115230.
- 539 *Mormintul Doamnei Neaga și a neamului ei*. București. Tip. „Cultura Națională”, 1931, 5 p. (Academia Română. Seria III. Tom. XIII. Memoriile secțiunii istorice, 52). 24 × 17 — II 110587.
Mormintul Doamnei Neaga și a neamului ei, dintr-o comunicare la Academia Română. *Cuget clar*, 1932, p. 99—102.
 Lângă Buda, în adîncul codrilor din stînga Buzăului s-au aflat în 1931 ruinele casei boierești din sec. XVI și o bisericuță, în care sînt 7 morminte ale familiei lui Neaga, soția domnitorului Mihnea (1582).
- 540 *Un Héraclide à Montpellier et un courtisan valaque de Henri III*. Bucurest. Tip. „Datina Românească”, 1930. 28 p. (Académie Roumaine. *Bulletin de la section historique*. Tome XVIII). 24 × 17 — II 103913.
 Petru Cercel, fiul bastard al lui Petru cel Bun, pretendent domnesc, este urmărit în peregrinările sale prin Europa, avînd recomandările Papei și purtînd titlul de „prinț al Marei Valahii”: Paris, Veneția, Ragusa, Constantinopol etc. A fost una dintre cele mai simpatice figuri de aventurieri ai sec. al XVI-lea prin frumusețea sa și a talentului său poetic.
- 541 *Pretendentul Nicolae Basarab în Elveția*. Ședința de la 24 aprilie. București. Tip. „Cultura Națională”, 1931. 3 p. (Academia Română. Seria III. Tom. XII. Memoriile secțiunii istorice, 4). 25 × 17 — II 107028.
 În *Neue Züricher Zeitung* din 9 apr. 1931 este publicat un act din 1571 în care apare Nicolae „Bassarabae”, domn, moștenitor și legiuitor urmaș al „Valahiei Transalpine”, cerînd ajutor de la magistrații orașului elvețian și căpătînd 4 „coroane noi” la 7 ian. 1571.
- 542 *Rătăcirile în Apus ale unui pretendent român, Ioan Bogdan, în secolul al XVI-lea*. Ședința de la 30 martie. București. Tip. „Cultura Națională”, 1928. 18 × VI pl.) (Academia Română. Seria III. Tom. VIII. Memoriile secțiunii istorice, 11). 25 × 17 — II 92142.
 Sînt doi Ioan Bogdan: unul „Ioan Bogdanivich, Moldaviae princeps”, și un altul muntean. Acesta apare în „o expunere făcută în numele lui Petru Cercel” francezului Saint-Bonnet. N. I. publică, în engleză și trad. românească, „rezumatul misiunii încredințate domnului de St. Bonnet de Domnul Valahiei pentru a fi prezentată Maiestății Sale reginei Angliei” din ian. 1580, în care se află referiri și la Petru Cercel.
- 543 *Pretendenți domnesci în secolul al XVI-lea*. Ședința de la 2 mai 1897. Bucurest. Tip. „Carol Göbl”, 1898. 83 p. + 3 pl. (Academia Română. Analele Academiei Române. Seria II. Tom. XIX. Memoriile secțiunii istorice). 27 × 21 — II 101738.

„Oamenii de care e vorba aici n-au fost nici eroi, nici binefăcători ai omenirii. Biete figuri modeste, ei se recomandă atențiunii și compătimirii prin nenorocirea, lipsa lor de succes. Îi găsim de la un capăt al Europei la altul: unul moare la Stockholm, altul împrumută, pentru a trăi, la Segovia, un al treilea înnebunește la Moscova. Pentru foarte puțini, paradisul domniei s-a deschis, și pentru foarte scurtă vreme. De cei mai mulți nu știm unde și-au sfârșit zilele.“ Se caută explicația apariției atîtor rivalități la domnie în a doua jumătate a sec. XVI. Domnitorii celor două țări duceau o viață puțin cumpătată. Urma ca domnul să fie „un om întreg“. „Se căuta fața frumoasă, înălțimea și frumusețea corpului“. Împrejurările politice favorabile: legarea Orientului musulman cu Apusul, stabilirea de relații cu papalitatea, ascensiunea casei domnitoare austriace, năvălirile haiducilor și cazacilor, cosmopolitismul vieții europene. Toate acestea au favorizat apariția atîtor aspirații la domnie. Din 11 „pretendenți“ cercetați de N. I. 3 sînt munteni, Danciu Țepeluș a căutat să ocupe tronul lui Radu cel Mare; Bădica Voievod este unul dintre pretendenții moștenirii lui Neagoe Basarab. Nicolae Basarab, fiul lui Barbu, nepot al lui Neagoe, din timpul lui Petru Șchiopul.

Domnia lui Mihai Viteazul

- 544 *Basta și Mihai Viteazul*. Conferință ținută la Ateneul Român în ziua de 15 ianuarie 1895. București. Ed. „Ig. Hertz“, 1895. 60[—63] p. + 1 pl. 15.5 × 11.5 — I 101845.

Prezentarea paralelă a doi g-rali, firi opuse, idealuri deosebite, pe baza corespondenței arhiducelui Maximilian descoperită de N. I. în 1893 în arh. din Innsbruck, a cronicii lui F. Donno și însemnările lui Spontoni. Basta era un vanitos, lipsit de scrupule, dornic de a cuceri Ardealul. De aici rivalitatea între cei doi, la care se adaugă persecuția și nesinceritatea imperialilor. Duminică 19 aug. 1601, „foarte de dimineată“, Basta trimite 200 de germani și tot atîția valoni spre cortul lui Mihai, „un valon îi deschise pîntecele dintr-o repezitură de topor; îndată unul dintre germani îi retează capul. În ianuarie 1602, Sava Tököly scrie arhiducelui Maximilian: «mărețul Basta a pus să se omoare fără nici o dovadă pe Voievodul Mihai»“. „Pe unii vinovați — conchide N. I. — pedeapsa nu-i atinge în viață, unde interesul predomină dreptatea. Acest interes trecător dispăre însă cu timpul, și rămîne dreptatea, care e veșnică. În numele acestei dreptăți generațiile care se succed judecă una după alta și condamnă“.

- 545 *Documente nouă în mare parte românești relative la Petru Șchiopul și Mihai Viteazul*. Ședința de la 6 noiembrie. București. Tip. „Carol Göbl“, 1898, 68 p. (Academia Română. Analele Academiei Române. Seria II. Tom. XX. Memoriile secțiunii istorice). 27 × 21 — II 101734.

Din 33 de acte, 7 privesc pe Mihai, copiate la Viena, și anume: Catagrafia Ardealului, din 11—13 nov. 1599. Socoteala vistierului Dumitrache din 1600, Carlo Magno către domnitor, 1600. Instrucțiuni date de Mihai la 26 ian. 1600 ambasadorilor săi din Praga. Răspunsul adresat de împărat solilor domnitorului la 3 febr. 1600. Scrisoarea lui Bărcan, mare vistier, din 24 febr. 1600 către Bistrișeni. Instrucțiuni date de Mihai, în iul. 1600, solilor săi din Polonia. Răspunsul lui Mihai din iul. 1600 doctorului Pezzen, trimis imperial.

- 546 *Scurtă istorie a lui Mihai Viteazul* în amintirea celor săvîrșite acum trei sute de ani. București. Ed. „Socec & Co“, 1900, 116 p. 20 × 13 — II 101061. Lucrarea urma să fie un cap. dintr-o istorie a românilor scrisă pentru expoziția de la Paris din acel an. Pe bază de doc. noi, N. I. urmărește pe Mihai

pe toate drumurile ce vor duce la prima unire a Țărilor Române și apoi arată uciderea acestuia de Basta în dimineața zilei de 19 aug. 1601. „Așa, printr-un omor, căci era o crimă, o crimă utilă pentru imperiali, se sfârși Mihai Viteazul, victima talentelor ca și a greșelilor sale — greșelile pe care cine nu le-ar fi făcut! — le-a plătit el cu nenorocirea sa, cu prețul vieții sale, iar gloria lui e gloria noastră, o glorie care nu se stinge ci, răsărind, dumnezeesc stilp de pară, din adâncimea trecutului fără noroc, îndreaptă pașii poporului nostru către ultimul scop al tuturor silințelor românești, Canaanul Unității desăvârșite a neamului”.

- 547 *Istoria lui Mihai Viteazul pentru poporul românesc*, București. Ed. „Minerva”, 1901. 96 p. 17×10 — I 101870.

Istoria lui Mihai Viteazul pentru poporul românesc. București, Ed. „Minerva”, 1901. 127 p. (Biblioteca populară Minerva, No. 12—13). 12,5×9 — I 156125.

Istoria lui Mihai Viteazul pentru poporul românesc. Ediția II. București. Ed. Minerva”, 1908, 120 p. (Biblioteca „Minerva”, No 12—13). 12,8×8.

Istoria lui Mihai Viteazul pentru poporul românesc, scrisă la 1900. București. Tip. „Cultura Neamului Românesc”, 1919. 74 p. 16×12 — I 54175.

Lucrarea a apărut și în: N. Iorga, *Scrieri istorice*. Ediție îngrijită și tabel cronologic de Barbu Theodorescu. București, Ed. „Albatros”, 1971, vol. I, p. 291—341 (Biblioteca „Lyceum”) — I 558415.

Pe cînd cartea din 1900 este un studiu științific, ed. din 1901 e operă de pătrundere în masele populare, despre care Ilarie Chendi afirma că „vom găsi într-însa cele mai poetice pagini ce s-au scris de la «Cîntarea României» încoace”. Este o carte de îndemn, de faptă, pusă în slujba idealului de unitate națională: „E bine să i se vorbească unui popor de oamenii lui mari. De ceilalți oameni însemnați vorbesc cărturarii către alți cărturari și se luminează între dînșii asupra celor săvîrșite. Dar despre frunțașii unui popor, despre aceia prin care a fost mai mare, mai vrednic de laudă poporul acela, despre dînșii trebuie să se audă pretutindeni, în graiul tuturor”. Cartea a găsit o largă răspîndire, în tineret mai ales, elevi și studenți, precum și în Transilvania, răspîndită în mase de cărturarii ardeleni: Andrei Bărseanu, Augustin Bunea, Ioan Lupăș, Octavian Goga. Finalul cărții: „A-l uita pe dînsul, acum și întotdeauna, ar fi să ne uităm pe noi înșine, să părăsim menirea noastră. Să-l avem înaintea de cîte ori gîndul ni se înalță mai sus de nevoile mici ale zilei, ce trece și caută să zărească în îndepărtările viitorului. Să aducem înșă sufletului său darul muncii noastre cinstite și folositoare. Căci pe aceste două temelii se sprijină urmărirea trainică a unui neam: amintirea totdeauna vie a trecutului și conștiința datoriei îndeplinite de toți și în fiecare clipă”.

- 548 *Acte relative la războaiele lui Mihai-Vodă Viteazul*. București, Tip. „I. V. Sococ”, 1903. 5. pl. + LXXXIX + 1281 + XXXIV p. (Documente privitoare la istoria românilor culese de Eudoxiu Hurmuzaki, vol. XII), 31×25 — III 232177. Vezi nr. 362.

- 549 *Ștefan-cel-Mare, Mihai-Viteazul și mitropolia Ardealului*. Sedința solemnă de la 2 iulie 1904 pentru sărbarea de patru sute de ani de la moartea lui Ștefan cel Mare. București. Tip. „Carol Göbl”, 1904. 35 p. (Academia Română. Analele Academiei Române. Seria II. Tom. XXVIII. Memoriile secțiunii istorice, 1). 27×21 — II 101724.

Ștefan cel Mare și Mihai Viteazul ca întemeietori ai Bisericii Românilor din Ardeal. București. Tip. „Minerva”, 1904, 48 p. 17,5×11 — I 101871.

La 1475 Ștefan cel Mare capătă de la Matei Corvinul cetatea Ciceului, unde înalță Mănăstirea Vadului și pune vlădică pe Anastasie. E prima mănăstire

românească pe pământul Transilvaniei. La 20 mai 1595, Mihai încheie un tratat cu Sigismund, prin care se preciza că „toate bisericile românești din țara Măriei Sale vor fi supt judecata și despusul Mitropolitului din Târgoviște”. Iar când Mihai luă Ardealul în 1599 „el făcu din casa superintendenților calvini o reședință de mitropolit ardelean al românilor”, purtând titlul de „Arhiepiscop și Mitropolit al Bălgradului, Vadului, Silvașului, Făgărașului, Maramureșului și al episcopilor din Țara Ungurească iproci”. Comunicarea se sfârșește prin aceste cuvinte scrise de N. I.: „Așa s-a înălțat deci Mitropolia românilor din Ardeal pe vitejia veche a lui Ștefan cel Mare și vitejia mai nouă a lui Mihai, pe înțelepciunea amânduror strămoșilor. Numele lor se înfrățesc în acest măreț așezământ, precum se înfrățesc în recunoștința noastră. Și închipuirea noastră îi vede, ca în vechile icoane de ctitori, îngenunchiați unul în fața celuilalt, cu cununile lor neatrinite și glorioase pe cap, fiind în mîini vinjoase, Moldoveanu de o parte, Munteanul de alta, clădirea minunată în care timp de veacuri a trăit, cu toate prefacerile și dezbinările, sufletul românilor ardeleni”.

- 550 *Faze sufletești și cărți reprezentative la români cu specială privire la legăturile „Alexandriei” cu Mihai Viteazul*, cu 20 de figuri în text. Ședința de la 12/25 mai. București. Tip. „Carol Göbl”, 1915. 61 p. (Academia Română. Analele Academiei Române. Seria II. Tom. XXXVII. Memoriile secțiunii istorice, 18). 27×21 — II 44846.

Phases psychologiques et livres représentatifs des Roumains, surtout en ce qui concerne le „Roman d’Alexandre” et Michel-le-Brave. Traduction par H. Stahl. Académie Roumaine. *Bulletin de la section historique*, 1915, p. 163—205.

Cărțile populare au avut o largă circulație în toate clasele sociale. Și *Alexandria* a fost tradusă înainte de 1600, ca și *Istoria Troadei*. Aceste două cărți populare sînt prezentate paralel cu viața lui Mihai Viteazul, așa cum reiese din cronică Buzeștilor, a lui Stavrinus și Gheorghe Palamed. De aici concluzia: influența *Alexandriei* asupra domnilor români și a cronicarilor cari au descris viața acestora.

- 551 *Politica lui Mihai Viteazul. Originile ei și însemnătatea ei actuală*. [Conferință ținută înaintea membrilor Corpului diplomatic și Misiunilor militare la 8 noiembrie 1918, în Aula Universității din Iași.] Iași. Tip. „Cultura Neamului Românesc”, 1918. 25 p. 16×12 — I 127350.

La politique de Michel-le-Brave. Ses origines et son importance actuelle. [Conférence faite devant les membres du Corps diplomatique et des Missions militaires, dans la grande salle de l’Université de Jassy.] Jassy. Tip. „Cultura Neamului Românesc”, 1918. 27 p. 16.6×12 — I 51840.

Politica lui Mihai Viteazul, Neamul Românesc, 1918, nr. 313.

„Același instinct popular care adusese la 1300, fără teorie, creațiunea principatului a toată Țara-Românească, silea pe Mihai Viteazul să considere tot așa, unitar românesc, caracterul întregii stăpîniri, de moștenire [...], pe care i-o dăduse o soartă în care vedea numai o consacrare de drept.” A ținut legături cu Occidentul. Totodată s-a privit pe sine ca șeful revanșei și refacerii bizantine. A legat mai strîns, canonic, toate bisericile țărilor supuse lui de Patriarhul constantinopolitan, fiindcă vedea în aceasta un instrument de stăpînire pentru dînsul.

- 552 *Comemorarea lui Mihai Viteazul la Academia Română*. În fața Parlamentarilor din ținuturile dezrobite. București. Tip. „Cultura Neamului Românesc”, 1919, 23 p. 17×10.

Comemorarea lui Mihai Viteazul. Neamul românesc, 1919, nr. 262. Publicată și în *Portrete și comemorări*. București. 287 p. (Biblioteca pentru toți, nr. 1454—456), p. 32—50 — I 145188. Volumul a apărut în mai multe ediții nedatate și care nu se află la B.A.R.

- 553 *Soarta faimei lui Mihai Viteazul*. Conferința ținută în ziua comemorării eroului la 22 noiembrie 1919. Stenografiată de Henri Stahl. București. Ed. „Cultura Neamului Românesc”, 1919, 32 p. 19×12 — I 56276.
Se urmărește oglindirea eroului în conștiința deosebitelor generații care l-au succedat. În epoca sa nu a fost extraordinar de popular. L-au cîntat înfii străinii: Stavrinov și Palamed. Apoi un boier anonim din serviciul Buzestilor, povestindu-i faptele în românește. Pentru Gheorghe Lazăr, Mihai Viteazul era un nume pomenit cu evlavie în cuvîntările sale. Urmează *prima* istorie a voievodului, scrisă de Aaron Florian. (1835) Gheorghe Bibescu la 1840, îmbrăcat în costumul lui Mihai, mergea să se închine la mormîntul eroului. Din acel moment, de cînd Mihai Viteazul învie în istoria românilor, începe o eră nouă. Apare opera lui Bălcescu, urmată de aceea a lui Bolintineanu, Ispirescu; N.I. prin mișcarea lui la *Sămănătorul* socotește că „toate figurile trecutului nostru ne trebuiau pentru a ridica prezentul. Mihai însuși s-a ridicat înaintea ochilor noștri, și am avut conștiință că a fost, cum a și fost în realitatea lui chinuită și dureroasă, un om întreg, crunt, mut, tulburat de grozave patimi, minat înainte de porunci cărora zadarnic s-ar fi încercat să se împotrivescă, ridicînd pe umerii săi soarta unui neam întreg, deschizînd largi porțile viitorului lui”.
- 554 *Soarta rămășițelor lui Mihai Viteazul*. Idei dintr-o conferință ținută la Iași și *Discursul* rostit la mînăstirea Dealului în numele Academiei Române și al Ligii Culturale cu prilejul aducerii capului lui Mihai Viteazul. București. Tip. „Cultura Neamului Românesc”, 1920, 30 p. 16.5×12 — I 58237.
Soarta rămășițelor lui Mihai Viteazul, Neamul românesc, 1920, nr. 187, 188.
- 555 *Discursul rostit la Mînăstirea Dealului în numele Academiei Române și a Ligii Culturale cu prilejul aducerii capului lui Mihai Viteazul. Neamul românesc*, 1920, nr. 187.
Nu se știe unde a fost îngropat pe furie, trupul Viteazului. Radu Buzescu cu soția sa furară țeasta, curățiră osul, apoi o aduseră la mănăstirea din Deal. Ea fu pusă în mormînt, iar pe piatră s-a săpat o inscripție în lb. română. Vodă Bibescu se îngrijea de biserică și mormînt. N.I., cu sprijinul material al lui Nicolae Filipescu, clădește un nou mormînt, executat fiind de sculptorul Storck, alcătuiind și o nouă inscripție.
- 556 *Leon Sapieha et Michel-le-Grand*. Bucarest. Imp. „Cultura Neamului Românesc”, 1921. 4 p. (Extras din: Académie Roumaine. *Bulletin de la section historique*, IX, 1921). 24×16 — II 61674.
Prințul polonez se cobora din Ștefan cel Mare și a avut relații strînse cu Moldova, deci cu Ieremia Movilă, domnitorul alungat de Mihai Viteazul.
- 557 *Despre Mihai Viteazul*. Cuvînt de comemorare. București. Ed. „Cartea Românească” și „Pavel Suru”, 1922, p. 267—274 (Academia Română. *Analele Academiei Române*. Serie II. Rom. XVI). 29×21 — III 64233.
- 558 *O istorie a lui Mihai-Viteazul de el însuși*. Ședința de la 13 noiembrie. București. Tip. „Cultura Națională”, 1925. 11 p. (Academia Română. Serie III. Tom. V. *Memoriile secțiunii istorice*, 9). 25×17 — II 84103.
În arh. din Florența se află „o întinsă povestire a Domnului[...] către principele italian”. Ms. a fost descoperit de Angelo Pernice și publicat în „Archivio storico italiano”, 1925, sub titlul: *Un episodio del valore toscano nelle guerre*

- di Valachia, alla fine del secolo XVI. N. I. expune și analizează întreaga „istorie” povestită chiar de domnitorul român.
- 559 *Încă un portret al lui Mihai Viteazul*. Ședința de la 17 iunie. București. Tip. „Cultura Națională”, 1927. 2 p. + 3 pl. (Academia Română. Seria III. Tom. VII. Memoriile secțiunii istorice, 11). 25×17 — II 92138.
- În Muzeul „Prado” din Madrid se află un tablou, aparținând școlii flamande de la începutul sec. XVII, reprezentând pe Irodiada aducând capul lui Ioan Botezătorul sumbrului Irod. În tablou este prinsă și figura lui Mihai Viteazul. O pl. reproduce tabloul, iar alta înfățișează tabloul lui Frans Francken II „Cresus arătându-și bogățiile lui Solon”, copie de la Roma, galeria Corsini, în care se află și tabloul cu Mihai Viteazul. A treia planșă reprezintă pe domnitor pe coperta unei ediții elzeviriene. „Astfel — conchide N. I. — nu numai în domeniul istoriei lumii, ci și al artei universale, răspicată figură a eroului își făcuse intrarea.”
- 560 *Portrete și lucruri domnești nou-descoperite*. Ședința de la 19 octombrie. București. Tip. „Cultura Națională”, 1928. 7 p. + 7 pl. (Academia Română. Seria III. Tom. IX. Memoriile secțiunii istorice, 5). 25×17 — II 96691.
- Sînt reproduse: *Michel Voivode delle Valacchia, il quale prese la città di Nicopoli nella Bulgaria, l'anno 1598*, cu semnătura gravorului „Ioan Orlandi forma in Roma”; *Uciderea lui Mihai Viteazul după Le grand Théâtre historique* (Anonim) (A. Leide), 1703; *Uciderea lui Mihai Viteazul*, după Giovanni Sagredo și Ricaut; *Die Neu-eröffnete ottomanische Phorte* (Augsburg) 1604.
- 561 *Există o scrisoare de trădare a lui Mihai Viteazul?* Ședința de la 26 aprilie. București. Tip. „Cultura Națională”, 1929. 22 p. + 2 pl. (Academia Română. Seria III. Tom. XI. Memoriile secțiunii istorice, 1). 25×17 — II 99553.
- Alekso Ivič publică în 1925 textul slavon al scrisorii lui Mihai Viteazul, la 1601, către vizirul cel mare Ibrahim pentru a-l îndemna contra imperialilor, pe care tocmai, sub steagul lui Rudolf al II-lea și cu soldații plătiți din banii acestuia îi servea în acel moment, N.I. reproduce așa-zisa scrisoare, însoțind-o cu o trad. românească, apoi o supune unei severe critici, contestînd totodată ca un fals grosolan și semnătura voievodului.
- 562 *Un nou izvor cu privire la Mihai Viteazul și Radu Șerban*. Ședința de la 26 iunie. București. „Imprimeria Națională”, 1931. 13 p. (Academia Română, Seria III. Tom. XII. Memoriile secțiunii istorice, 9). 25×17 — II 108910.
- Giovanni Beduccino, din Parma, a scris *Historia di Transilvania*, de la începutul luptei cu Sigismund Bathory cu turcii și pînă la 1604. În multe cap. m. merge paralel cu lucrarea lui Spontoni. Părerea lui N. I. e că lucrarea lui Beduccino este „punctul de plecare” al lui Spontoni.
- 563 *Istoria lui Mihai Viteazul*, publicată de Ministerul Apărării Naționale. București. Tip. „Datina Românească”, 1935. 299 [—301] p. (I); 226[—231] p. (II). 21×13.5 — II 135661.
- Studiul a fost început în 1902, fără a fi dus pînă la capăt, și publicat în *Convorbiri literare*, 1902, p. 67—74; 136—152; 233—244; 337—350; 416—430; 511—521; 611—633; 975—993; 1 073—1 082; 1903, p. 1—15. De la cap. V (p. 145) a fost continuat în 1934, dîndu-se următoarele explicații: „Aceste pagini de mult uitate erau pentru Mihai Viteazul un pios prinos, pentru noi o mare speranță. Alte lucrări m-au împiedicat de a duce mai departe povestea marilor isprăvi ale Viteazului. La 1904, un bănațean, Ion Sîrbu, om de mare muncă și de ascuțită critică, dar nu un scriitor și încă mai puțin un suflet de poet, s-a oprit și el asupra lui Mihai în a sa *Istorie a lui Mihai Viteazul*, din

care au ieșit un volum (1904) și o fasciculă (1907). Cred că a venit vremea să duc pînă la capăt, în zile mari, dar grele, după împlinirea miraculoasă a visului, ceea ce acum peste treizeci de ani începusem. Pentru multă lume poate fi un îndemn, pentru atîția, și o învățătură "Cuprins Familia lui Mihai Viteazul. Schimbarea lui Mihnea Vodă. Împrejurările la Poartă. Legăturile noastre cu turcii. Înaintașii și vecinii lui Mihai Vodă: Ștefan Surdul, Alexandru cel Rău, Aron. Mihai ajunge domn. Cel dintîi an din domnia lui Mihai Vodă. Răscoala împotriva turcilor. Ruptura cu turcii și primele lupte. Planurile de stăpînire dacică ale lui Sigismund Bathory. Afirmarea independenței. Marile lupte din 1595. Defensiva din 1596—1597: plan bizantin. Problema Ardealului. Unirea Ardealului. Lupa cu oamenii Împăratului. Unirea Moldovei. Răscoala nobilimii ardeleni. Pierderea Țării Românești. Aneze: I. Politica lui Mihai Viteazul. II. Comemorarea lui Mihai Viteazul la Academia Română. III. Soarta faimei lui Mihai Viteazul.

Istoria lui Mihai Viteazul. Ediție îngrijită de N. Gheran și V. Iova, Introducere „Povestea acestei cărți” de Barbu Theodorescu. București, Editura Militară, 1968, XXIV + 457[—459] p. 20 × 13 — I 538120.

- 564 I. *În jurul lui Mihai Viteazul.* II. *Originea lui Mihai Viteazul după o cronică românească.* București. „Monitorul oficial și Imprimeriile Statului. Imprimeria Națională”, 1936. 33 p. (Academia Română. Seria III. Tom. XVIII. Memoriile secțiunii istorice, 5). 24 × 17 — II 135317.

În prima comunicare, ținută în memorabila ședință de la 8 mai 1936, N. I., în spirit științific, dar și cu indignare, respinge afirmațiile lui P. P. Panaitescu asupra originii voievodului exprimate în lucrarea sa *Mihai Viteazul*. București. „Monitorul Oficial”, 1936. 269 p. + 1 pl. Comunicarea lui N. I. se referă și la *Documente privitoare la istoria lui Mihai Viteazul* publicate de P. P. Panaitescu București. „Monitorul Oficial”, 1936, 177 p. Textul la care se referă N. I. se află în cap. „Adevărata origine a lui Mihai Viteazul”.

În a doua comunicare, din ședința de la 5 iun. N. I. recurge la *Istoriile Domnilor Țării-Românești* a lui Constantin Căpitanul Filipescu în susținerea tezei filiației domnești a marelui voievod. Totodată istoricul, dublat de patriotul și omul politic, conchide: „Precum odinioară am adus aici chestia scrisorilor de trădare ale lui Mihai, m-am simțit dator să vă înfățișez și tot ce în experiența mea de istoric și în judecata mea de vechi om politic se opune la niște concluzii îndrăznețe care coboară o mare figură a neamului nostru și procură arme contra noastră dușmanilor care, departe de a se împuțina și potoli după realizarea unității noastre naționale, sint, dimpotrivă, tot mai numeroși și mai înverșunați. Unde mai mult decît aici trebuie să se ia apărarea comorii de onoare și de glorie pe care cercetările mai multor generații au pus-o la îndemîna urmașilor, chemați s-o adauge, iar nu s-o scadă!”.

- 565 *Vitejia românească în noua cruciată: Fapta lui Mihai Viteazul.* *Istoria Românilor*, vol. V. București. 1937. p. 231—399.

Este ultima prezentare a eroului, încadrat în evoluția istoriei poporului român, avînd următoarele cap. Acțiunea de prigonire a vizirului Sinan. Noul război turcesc cu imperiul habsburgic și alcătuirea cruciatei. Lupta pentru neatințarea a lui Mihai Viteazul. 3 ani de cruciată românească. Lupta pentru unirea politică a românilor. Viteazul în mijlocul intriganților. Căderea unui erou. Cel dintîi moștenitor al „Viteazului”.

- 566 „Calicii” lui Mihai Viteazul — O nouă ortoduire a lui. Ședința de la 9 decembrie 1938, București. „Imprimeria Națională”, 1939. 7 p. + 1 pl. (Aca-

- demia Română. Seria III. Tom. XXI. Memoriile secțiunii istorice, 2). 25×17 — II 168264.
- Voievodul adună „calicii” și-i împarte pe la mănăstiri, cărora le face „pomeana”, „mila” de a li da acești oameni de serviciu. Prin „calic” nu se înțelege „cerșetor”, ci *infirm*. Deci se pare că aceștia ar fi „răniții și betegii războaielor” lui Mihai.
- 567 *Două cuvântări*: I. *Fundamentele dreptății naționale*. II. *Pomenirea Marelui voevod Mihai Viteazul*. București. Tip. „Universul”, 1936. 24 p. 13×10 — I 145126.
- 568 *Povestea lui Mihai-Vodă Viteazul (1595) scrisă de un om de pe acele vremuri* (Tălmăcită de Teodor M. Eliot, 1837). Tipărită de N. Iorga. Vălenii de Munte. Tip. „Neamul Românesc”, 1910. 35 p. 16.5×12 — I 20156.
- 569 *Două conferințe*: I. *Luptele românilor cu turcii de la Mihai-Viteazul*. II. *Cultura românească supt fanarioși*. Ținute la Ateneul Român în zilele de 1 și 8 februarie 1898. București. Ed. „Socec & Comp.”, 1898. 108 p. 18×12 — I 102056.
- 570 *Un pretendent la tronul muntean: Dumitrașcu-Vodă Cercel*. București. Tip. „I. V. Socec”, 1900. 11 p. (Extras din publicațiunea „Lui Titu Maiorescu”). 23×16 — II 101443.
- În Heidenstein, *Rerum polonicorum ab excessu Sigismundi Augusti, libri XII*, apare Dumitrașcu, fiul lui Petru Cercel, care a căutat să ocupe la 1600 tronul Țării Românești. N.I. reconstituie viața acestui pretendent pe baza a 21 de scrisori aflate în arh. din Königsberg și care pretendent s-a stins în închisoarea din Marienburg.
- 571 *Un biruitor: Radu-Vodă Șerban*. Publicație a „Ligei Culturale” cu prilejul împlinirii a 300 de ani de la a doua luptă de lângă Brașov. Vălenii de Munte. Tip. „Neamul Românesc”, 1911. 39 p. + 1 pl. 19×12 — II 23868.
- Broșura cuprinde și bucăți desfăcute din *Studii și documente*, vol. IV, prefața. Prima biruință asupra tătarilor la 13 sept. 1602, pe plaiurile Teleajenului, între Teișani și Ogretin. A doua biruință veni asupra lui Moise Szekely, lângă Brașov la 7 iul. 1603: „N-a fost o luptă, ci o măcelărire”. A treia luptă la Brașov, lângă moara de hirtie, cu Bathory, în iunie 1611: „În scînteierea orbitoare a platoșelor la soarele triumfător de iunie, ei se repeziră asupra învingătorilor de-o clipă și-i sfărîmară sub copitele cailor”. Eroul se va stinge la Viena în 1620, de unde va fi adus la Mănăstirea Comana.
- 572 *Răscoala Seimenilor împotriva lui Matei Basarab*. Ședința de la 5 noiembrie. București. Tip. „Carol Göbl”, 1910. 24 p. (Academia Română. Analele Academiei Române. Seria II. Tom. XXXIII. Memoriile secțiunii istorice, 7). 27×21 — II 21572.
- 573 *Doamna Elina a Țerii-Românești ca patroană literară*. Ședința de la 8 aprilie. București. „Imprimeria Națională”, 1932. 11 p. (Academia Română. Seria III. Tom. XIII. Memoriile secțiunii istorice, 2). 25×17 — II 113198.
- Soția lui Matei Basarab a patronat tipărirea unui Triod-Penticostar, 1649.
- 574 *Steagul lui Mihnea Vodă Radul în muzeul istoric din Belgrad*, cu 1 stampă. Ședința de la 15 noiembrie 1913. București. Tip. „Carol Göbl”, 1914. 12 p.

- (Academia Română. Analele Academiei Române. Seria II. Tom. XXXVI. Memoriile secțiunii istorice, 16). 27×21 — II 36762.
Le drapeau du prince Mihnea Radul, conservé dans le musée d'histoire de Belgrad. Académie Roumaine. *Bulletin de la section historique*, 1914, p. 214—221.
- 575 *Operele lui Constantin Cantacuzino.* București. Tip. „Minerva“, 1901, XLIV + 180 p. (Scrierile Cantacuzinilor). 17×11 — I 101881.
- 576 *Despre Cantacuzini.* Studii istorice bazate în parte pe documente inedite din arhiva d-lui G. Gr. Cantacuzino. București. Ed. „Minerva“, 1902. CLXIII. p. 17×11 — II 101879.
- 577 *Documente privitoare la familia Cantacuzino,* scoase în cea mai mare parte din arhiva d-lui G. Gr. Cantacuzino, București. Tip. „Minerva“, 1902, 360 p. (Editate de G. Gr. Cantacuzino). 17×11 — I 101883.
- 578 *Genealogia Cantacuzinilor de Banul Mihai Cantacuzino,* publicată și adnotată. București. Tip. „Minerva“, 1902. XI + 565 p. + 9 pl. (Editată de G. Gr. Cantacuzino). 17×11 — I 101884.
- 579 *Testamentul Domnișei Elina Cantacuzino.* Ședința de la 21 decembrie 1934. București. „Imprimeria Națională“, 1935. 9 p. (Academia Română. Seria III. Tom. XV. Memoriile secțiunii istorice, 7). 25×17 — II 131892.
 Fiica lui Radu Vodă Șerban; testamentul este scris pe la 1681.
- 580 *Documente privitoare la Constantin-Vodă Brâncoveanu, la domnia și sfârșitul lui,* publicate cu o prefață. București. Tip. „Minerva“, 1901. XXIII + 177 p. 17×11 — I 101887. Tipărite cu cheltuiala d-lui Constantin Basarab Brâncoveanu.
- 581 *Activitatea culturală a lui Constantin Vodă Brâncoveanu și scopurile Academiei Române.* București. Tip. „Carol Göbl“, 1914. 17 p. (Academia Română. Analele Academiei Române. Seria II. Tom. XXXVII. Memoriile secțiunii istorice, 4). 27×21 — II 44843.
L'activité culturelle du prince Constantin Brâncoveanu et les buts de l'Académie Roumaine. Académie Roumaine. *Bulletin de la section historique*, 1915, p. 53—56.
 Protector al culturii, în tipărirea de cărți și răspîndirea lor în toată lumea creștină ortodoxă, ziditor de monumente de artă. Acad. Române îi revine sarcina de a strînge aceste comori culturale, de a le studia și de a publica albume de artă brâncovenească. Appendice: Prefața patriarhului Gherasim de Alexandria la panegiricul lui Constantin cel Mare, închinată lui Brâncoveanu. O însemnare de pe o Psaltire ardeleană, 1711.
- 582 *Valoarea politică a lui Constantin Brâncoveanu.* Conferință ținută la Ateneul Român din București în ziua de 15 august 1914. Vălenii de Munte. Tip. „Neamul Românesc“, 1914. 52 p. 21×14 — II 38562.
 Brâncoveanu a știut, în curs de un sfert de veac, să servească pe turci, de nevoie, fără să părăsească nici un drept al țării sale; a știut să înlăture stăpînirea necondiționată a creștinilor — austrieci, poloni, ruși — asupra pămîntului românesc. A stabilit legături culturale și politice cu Moldova. A știut, chiar după ce legăturile politice cu Ardealul au fost rupte, să le păstreze pe cele culturale cu acest pămînt. Și, în același timp, prin cea largă operă de cultură răsăriteană, de cultură în toate lb. Răsăritului, prin găzduirea fruntașilor bisericești ai Orientului, patriarhi, mitropoliți, dascăli, prin operele lui de ctitorie la toate „locurile sfinte“ el a știut, față de regiunile siriene, arabe, caucaziene, supuse sau vasale turcilor, ca și față de greșita euro-

peană, să înlocuiască pe împărații bizantini de odinioară. Domn autonom în țara lui, înconjurat cu prestigiul superior al Cesarilor constantinopolitani, al lui Constantin cel Mare, în întreaga lume a Orientului, aceasta a fost situația lui Constantin Vodă Brâncoveanu. *A tras o singură dată sabia: la Zlnești, și poate nu numai din ordinul Sultanului*, ci și cu bucuria că poate arăta o armată, că poate ridica un steag, că poate purta o luptă pe locul unde birușeră Basarabii din neamul său, până la Mihai Viteazul și Radu Șerban, chiar împotriva oștirilor puternicului împărat din Viena. Iar, în afară de acestea toate, în cuprinsul, mai îngust, al lumii românești, el și-a dat seama de un lucru: că, pe cînd legăturile politice sînt astăzi, și se pot sfărîma mline, pe cînd succesele dobîndite printr-o hotărîre a întîmplării, printr-o altă hotărîre a întîmplării se pierd, lucrurile agonisite prin cultură adînc coborîță în suflète fac parte din moștenirea veșnică a unui popor.

- 583 *Viața și domnia lui Constantin-Vodă Brâncoveanu* (cu aproape 100 de ilustrații în text). București. Tip. „Neamul Românesc“, 1914. 213 [— 215] p. (Studii și documente cu privire la istoria românilor, vol XXX) 24 × 16.5 — II 101631 [Pe copertă: „Constantin Brâncoveanu. Viața și domnia lui. Cu 136 ilustrații în text“].

Cuprins: I. Înaintașii și copilăria. II. Așezarea și întărirea în Domnie (1688—1693). III. Pace în mijlocul războiului (1693—1699). IV. Lupta cu Alexandru Mavrocordat, afaceri ardelenе și ani de liniște (1699—1703). V. Timpuri de liniște (1703—11).

- 584 *Căderea și moartea lui Constantin-Vodă Brâncoveanu*. Conferință ținută la Fundația Dalles. (După note stenografice). Vălenii de Munte. Tip. „Datină Românească“, 1933. 26 p. (Extras din *Cuget clar*, 1933, p. 17—42). 24 × 16.5.

Căderea și moartea lui C. V. Brâncoveanu. Neamul românesc, 1933, nr. 4—5. Sfîrșitul vieții lui Șerban Cantacuzino, care „era un om cumplit“. Descrierea mormintului brîncovenesc din biserica Sf. Gheorghe din București. Pledoarie pentru nevinovăția stolnicului Constantin Cantacuzino, pe bază de corespondență. Politica lui Brâncoveanu este a stolnicului, un mare om de cultură și un rafinat diplomat. La Constantinopol Brâncoveanu a fost pe punctul de a se salva. Se revine și este ucis la 15 aug. 1714. Relatarea crimei după doc. olandeze. Crima în judecata lui Ștefan Cantacuzino.

- 585 *I. Scrisori de familie ale vechilor Brâncoveni. II. Două arzuri ale Țării către sultan în secolul al XVIII-lea*. Ședința de la 15 martie. București. „Imprimeria Națională“, 1935. 28 p. + 7 pl. (Academia Română. Seria III. Tom. XVI. Memoriile secțiunii istorice 10). 24.5 × 17 — II 131889.

Șerban, 7221; Ștefan 7211; Radu 7221; Moșile lui Radu la 1707; Samuel Köleseri, 1712; Constantin Basarab Voevod 1713.

- 586 *Radu Cantacuzino*. Ședința de la 10 iunie 1932. București. „Imprimeria Națională“, 1933. 10 p. + 5 pl. (Academia Română. Seria III. Tom. XIII. Memoriile secțiunii istorice, 7). 24.5 × 17 — II 117302.

Se urmărește viața aventuroasă a lui Radu, fiul lui Ștefan Cantacuzino și nepotul stolnicului Cantacuzino: „Om neastîmpărat și vițios, gata de toate cerșirile și de toate trădările, lacom de onoruri și mai ales de bani“. Spirit aventurier, îl aflăm la: Erfurt, Paris, Veneția, Dresda, Frankfurt, Roma, în Polonia. Viena. În 1736 ajunge comandantul regimentului iliric, în care erau și români, luînd parte la războiul italian. Trecuse la catolicism.

- 587 *Trei rare documente fanariote*. Ședința de la 28 iunie. București. „Imprimeria Națională”, 1935. p. 29—36 (Academia Română. Seria III. Tom. XVII. Memoriile secțiunii istorice, 2). 24,5 × 17 — II 131890.
O scrisoare de pe la 1700 privitoare la o sumă de bani; Andronachi Vlastă, 1733; Constantin Ipsilanti.
- 588 *Știri nouă despre biblioteca Mavrocordăților și despre viața muntenească în timpul lui Constantin-Vodă Mavrocordat*. Ședința de la 23 aprilie 1926. București. Tip. „Cultura Națională”, 1926, 36 p. (Academia Română. Seria III. Tom. VI. Memoriile secțiunii istorice, 6). 25 × 17 — II 84098.
Informațiile sînt culese din: Henri Amont, *Missions archéologiques françaises en Orient, aux XVII et XVIII siècles, documents publiés par N. I.*, Paris, 1912. Autorul folosește corespondența lui Bonnac, ambasador la Constantinopol, în care sînt referiri foarte bogate asupra bibl. aflate atunci la Mănăstirea Văcărești. De asemenea sînt folosiți: abatele Sevin, Claude G. Fourmont, Bignon, abatele Desfontaines. În anexă se reproduce din călătoria lui Jean Claude Flachet *Observations sur le commerce et sur les arts d'une partie de l'Europe, de l'Asie, de l'Afrique et même des Indes Orientales*. Lyon, 1766, partea care privește Țara Românească. N. I. păstra în bibl. sa vol. II din ed. de la 1716 a lui Boileau, adusă din Constantinopol de Ionică Tăutu și care a aparținut lui Mavrocordat.
- 589 *O hartă a Țării-Românești din c. 1780 și un geograf dobrogean*, cu o hartă. Ședința de la 7 februarie 1914. București. Tip. „Carol Göbl”, 1915. 8 p. + 2 hărți (Academia Română. Analele Academiei Române. Seria II. Tom. XXXVI. Memoriile secțiunii istorice, 25). 27 × 21 — II 39053.
Rigas și Iosif Moesidax. Zapisul de împăcare între Bălașa, fiica răposatului Nițu din Craiova, și grămaticul Nigas, din 1791.
- 590 *Ceva despre ocupația austriacă în anii 1789—1791 cu 7 stampe*. Ședința de la București. Tip. „Carol Göbl”, 1911. 65 p. (Academia Română. Analele Academiei Române. Seria II. Tom. XXXIV. Memoriile secțiunii istorice, 8). 27 × 21 — II 22943.
- 591 *Un boier de provincie în timpul Eteriei și Regulamentul organic*. Ședința de la 16 noiembrie 1928. București. Tip. „Cultura Națională”, 1929. 15 p. (Academia Română. Seria III. Tom. IX. Memoriile secțiunii istorice, 7). 25 × 17 II 96683.
Costachi Crețeanu ținea un registru de familie între 1812 și 1840.
- 592 *Un observator englez asupra românilor din epoca lui Tudor Vladimirescu*. Ședința de la 31 martie 1933. București. „Imprimeria Națională”, 1933. 25 p. (Academia Română. Seria III. Tom. XIV. Memoriile secțiunii istorice, 4). 25 × 17 — II 121006.
În arh. din Londra se află raportul asupra Țării Românești, întocmit prin 1820 de V. Bargeville din Kent. Se reproduce raportul, în care sînt descrise cadrul geografic al țării, oamenii, viața, obiceiurile etc. Are păreri foarte bune despre români: „Nici o nație nu poate produce o rasă de oameni mai bine proporționată, mai veselă, mai iute, mai dîră decît valahii adevărați”.
- 593 *Un apărător al săracilor „Domnul Tudor” din Vlădimiri (C. 1780—1821)*. București. Ed. „Casa Școalelor”. Tip. „Cartea Românească”, 1921. 128 p. (Biblioteca societății „Steaua”, no. 13). 16 × 11 — I 61324.
Un apărător al săracilor „Domnul Tudor” din Vlădimiri (c. 1780—1821). București. Ed. „Casa Școalelor”, 1926. 111 p. (Biblioteca societății „Steaua”, no. 3). 15 × 10.

Un apărător al săracilor „Domnul Tudor” din Vlădimiri (c. 1780—1821). București. Ed. „Casa Școalelor”, 1939. 158 p. (Biblioteca societății „Steaua”). 15 × 10 — I 166158.

Cartea este scrisă ca un omagiu, „o lacrimă caldă”, aceasta fiind o „datorie a neamului nostru de astăzi față de bietul boierinaș țăran, față de ostașul umil, care a vrut să întemeieze ceva românesc în vremuri grele, când străinul ne apăsa și ca tiran vechi și ca liberator nou, și care a încercat, după însușirile, după luminile și putința lui, a da obstii Țării-Românești puțină fericire”. Cuprins: Cartea I. *Începuturile lui Tudor*: Părinții și satul. Tudor ostaș la ruși. Cartea a II-a. „*Domnul Tudor*”: Izbucnirea răscolei. Cîrmuirea față de răscoala lui Tudor. Tudor spre București. Tudor și boierimea bucușteană. Înțelegerea cu boierii. Cartea a III-a. *Scăderea și căderea lui Tudor*: Sosirea lângă București a lui Ipsilanti. Tudor și boierimea cîștigată de Ipsilanti. Ultimele frămîntări. Retragera, prinderea și uciderea lui Tudor.

- 594 *Scrisori inedite ale lui Tudor Vladimirescu din anii 1814—1815*, cu 5 scrisori și 15 pagini facsimilate. Ședința de la 20 iunie. București. Tip. „Carol Gobl”, 1914. 40 p. + 8 pl. (Academia Română. Analele Academiei Române. Seria II. Tom. XXXVII. Memoriile secțiunii istorice, 3). 27 × 21 — II 41596. De Tudor Vladimirescu s-au ocupat: C. D. Aricescu, Gr. G. Tocilescu, N. Bănescu, Al. T. Dumitrescu, Ștefulescu și N. I. În comunicarea de față sînt prezentate 13 scrisori ale lui Tudor din 1814 și 1815, formînd o corespondență întreagă. Ele aparțin unei epoci intermediare, absolut necunoscută, din viața lui, prin care se explică legăturile cu familia Glogoveanu, precum și călătoria lui la Viena. Prin aceste scrisori se desprind sufletul, caracterul lui Tudor: e un om foarte cult pentru vremea și clasa lui. „De aceea știa grecește, de aceea pricepea nemțește, de aceea avea o slovă așa de frumoasă, de aceea scria așa de ortografic și-și lega fraza așa de sigur ... Hotărît, sigur de sine, sever cu el și cu alții, sumbru. Nu suferă mustrarea, nu lasă a se crede că și-ar fi uitat datoria. Un potrivnic li e un dușman. Orice rău vede, îl spune: fie și la bătrînul «boier». Spiritul de opoziție împotriva oricărei nedreptăți, oricărui abuz, oricărei scăpătări îl însuflețește”. Comunicarea mai cuprinde 17 acte explicative, iar planșele înfățișează originalele scrisorilor lui Tudor.
- 595 *Situația agrară, economică și socială a Olteniei în Epoca lui Tudor Vladimirescu. Documente contemporane.* București. Ed. Ministerului de Agricultură. Tip. „Neamul Românesc”, 1915. XXVI + 417 [— 423] p. 24 × 17 — II 44756.
- 596 *Ceva despre Oltenia în vremea lui Tudor Vladimirescu.* Prefața la *Situația agrară. Neamul românesc*, 1915, nr. 27. Cuprins: Prefața „Ceva despre Oltenia în vremea lui Tudor Vladimirescu” se referă la familia Glogoveanu și Tudor Vladimirescu. Urmează publicarea a 494 doc., dintre 1712, și 1849. Vol. a fost tipărit în 3 000 ex. și el contribuie, împreună cu „Actele Mănăstirii Hurezului”, „Corespondența lui Dimitrie Aman” și „Corespondența lui Hagi Constantin Pop”, la o prezentare completă „a vieții oltene supt toate raporturile, în cea mai interesantă epocă a ei”.
- 597 *Iordache Olimpiotul vînzătorul lui Tudor Vladimirescu*, cu 4 portrete. Ședința de la 29 ianuarie. București. Tip. „Carol Gobl”, 1916. 13 p. + 2 pl. (Academia Română. Analele Academiei Române. Seria II. Tom. XXXVIII. Memoriile secțiunii istorice, 11). 27 × 21 — II 48129. *Iordaki l'Olympiote et Tudor Vladimirescu.* Traduction par. H. Stahl. Académie Roumaine. *Bulletin de la section historique*, 1916, p. 288—302.

Descrierea ultimelor zile ale lui Tudor Vladimirescu și uciderea acestuia de către Iordache Olimpiotul: „Cineva îl pindea, de mult, căpitanul de arnăuți Iordachi, un tovarăș de arme și un dușman. În această vrăjmășie care crește neconștient până la omor este ceva care samănă cu vrăjmășia lui Basta față de Mihai Viteazul“. Biografia lui Iordachi după un almanah grec din 1868. S-a născut în 1772 în Vlaho Livadi, care cuprindea o populație aromânească. Va sfârși la Secul, ars de focul ierbei de pușcă, la câteva luni după tragicul sfârșit al lui Tudor.

- 598 *Izvoarele contemporane asupra mișcării lui Tudor Vladimirescu* cu o comunicare făcută la Academia Română. București. Ed. „Cartea Românească“ și „Pavel Suru“, 1921. XVI p. + 1 pl. + 421 [—423] p. (Academia Română). 24 × 17 — II 63998.
Vol. cuprinde: Comemorarea lui Tudor Vladimirescu la Academia Română (Cuvintare de N.I., în ședința de la 5 ianuarie). I. Cronica revoluției din 1821, de Ion Dârzanu, biv. vel. serdar. II. Memoriu despre mișcarea lui Tudor Vladimirescu, de Chiriac Popescu. III. Revoluția lui Tudor Vladimirescu, de Mihai Cioranu. IV. Istoria jăfuitorilor Țării Românești, cînd feciorii lui Ipsilant s-au pornit din părțile Basarabiei ca să-și facă oaste din grecime și den arnăuțime și den orice adunare rea, cîți voia a se uni voinții lor, la anul 1821. V. Istoria lui Tudor, de C. Izvoranu. VI. Doc. de la Tudor Vladimirescu: unul din mart. 1821 și altul din 16 mart. 1816, aflate în posesia Acad., ms. 4075 și 3266.
- 599 *Comemorarea lui Tudor Vladimirescu*. Cuvintare. Ședința de la 5 iunie 1921. București. Ed. „Cartea Românească“ și „Pavel Suru“, 1922. p. 357—365 (Academia Română. Analele Academiei Române. Seria II. Tom. XLI). 29 × 21 — III 66931.
Din această comunicare s-au retipărit fragmente în: *Domnul Tudor. Calendarul Ligii Culturale*, 1921 p. 40—42; *Pomenirea Domnului Tudor. Neamul românesc pentru popor*, 1921, p. 244—245; *Tudor și ardelenii. Transilvania*, 1921, p. 346—347; *Părinții și satul lui Tudor. Lamura*, 1921, p. 710—713. Revoluția lui Tudor Vladimirescu a însemnat „guvernarea țării priu țărani“. În cele 4 proclamații către țară se cuprinde toată cugetarea sa politică. „El era astfel în cea mai veche și cea mai bună tradiție a țării și a neamului său.“
- 600 *Amintirile colonelului Solomon*. După ediția din 1862 (Biografia polcovnicului Ioan Solomon, istorisită de sine însuși și scrisă de P. Georgescu. Craiova). Cu o prefață de N. I. Vălenii de Munte. Tip. „Neamul Românesc“, 1910. VI + 64 p. (Din vremea lui Tudor Vladimirescu). 16 × 12 — I 20158.
- 601 *Cîteva fărîme din corespondența lui Alexandru-Vodă Ghica domn și caimacam, al Țării-Românești*. Ședința de la 27 octombrie. București. Tip. „Carol Göbl“ 1906. 20 p. (Academia Română. Analele Academiei Române. Seria II. Tom. XXIX. Memoriile secțiunii istorice, 5). 27 × 21 — II 101729.
Cuprinde 21 doc. dintre 1834 și 1841, 1850, 1856, 1861—1862. Actele sînt din col. Adinei Olănescu și se referă la: corespondența oficială cu turcii, scrisori de la: Nesselrode, Colquhoun, Fuad Pașa, regele grec Otton, ministrul de externe englez (1858), Prințul Albert de Prusia, E. Poujade, Aabi, mare vizir, proiectul canalului Sulina.
- 602 *Documente muntene și oltene din arhiva d-lui Barbu Știrbei*. București. Tip. „I. V. Sococ“, 1903. 59 p. + 1 pl. 24 × 16.

Vol. fără a se preciza, este un extras din *Studii și Documente*, vol. V¹, p. 287—334 și cuprinde 145 doc., 1557—1826.

- 603 *Correspondența lui Știrbei-Vodă*. Vol I. *Correspondența politică*, București. Tip. „Minerva”, 1904. X + 655 p. 24 × 16—5 — II 103960. *Știrbei-Vodă cu prilejul tipăririi corespondenței sale*. Prefața la vol. de mai sus. *Sămănătorul*, 1904, p. 161—164.
- 604 *Mărturii istorice privitoare la viața și domnia lui Știrbei-Vodă* (ca urmare la „Correspondența lui Știrbei-Vodă”, I). Publicate prin îngrijirea și cu cheltuiala lui N. Iorga. București. Tip. „Minerva”, 1905. IV + 755 p. 24 × 16.5 — II 103960.
De fapt a fost tipărit tot cu banii lui Barbu Știrbei.
- 605 *Viața și domnia lui Barbu Dimitrie Știrbei. Domn al Țerii-Românești (1849—1856)*. Memoriul 1. Ședința de la 4 aprilie 1905. 1905, 29 p. Memoriul 2. Ședința de la 1 iulie. 156 p. București. Tip. „Carol Göbl” (Academia Română. Analele Academiei Române. Seria II. Tom. XXVII—XXVIII. Memoriile secțiunii istorice 11, 1). 27 × 21 — II 101725.
Viața și domnia lui Barbu-Dimitrie Știrbei, domn al Țerii Românești (1849—1856). Vălenii de Munte. Tip. „Neamul Românesc”, 1910, 300 [— 302] p. 18 × 21 — II 20243.
I. Biografia: Barbu Dimitrie Știrbei, născut la 1795, este fiul lui Dumitrache Bibescu, înfiat apoi de Știrbei. A copilarit în Craiova, apoi studiază la Paris. În 1826 revine în țară, unde ocupă diverse slujbe. În 1842 fratele său Bibescu este ales domn iar Știrbei e ministru de interne. În 1849 este uns domn. Organizează oștirea: înființează o școală de cadeți și artileria. Urmează legea rurală, organizarea școlilor, alcătuirea noului divan, alegerea mitropolitului și episcopilor. În Anexă, câteva acte, precum și Testamentul lui Barbu Știrbei (1811). II: Organizarea învățământului, a Teatrului Național; europenizarea orașelor; construcția de drumuri. Raporturi cu Rusia și Austria. Doc. privind înnoiri în administrație. Biblioteca și muzeul. Bursieri în străinătate: Constantinopol, Paris, Viena. Pictura. Colegiul din București și Craiova. Industrie. Literatură instructivă și didactică. Partidele politice. Pensioane. Mănăstiri. Școli.
- 606 *Un boier oltean la Karlsbad în 1796—1799. Călătoria lui Barbu Știrbei în Apus*. Ședința de la 30 iunie. București. Tip. „Carol Göbl”, 1906, 17 p. (Academia Română. Analele Academiei Române. Seria II. Tom. XXIX. Memoriile secțiunii istorice, 3). 27 × 21 — II 101728.
- 607 *Despre Barbu Dimitrie Știrbei. Recunoașteri și mărturisiri* publicate cu prilejul dezvălirii statuii sale la Craiova. Vălenii de Munte. Tip. „Neamul Românesc”, 1913, 131 [— 135] p. + 6 pl. (Extras din *Convorbiri literare*, vol. XXII și XXIII). 24 × 19 — II 32336.
Este un vol. omagial alcătuit de N. I. Din cuprins: Cuvîntarea primarului Craiovei, N. Guran; N. Iorga, *Barbu Știrbei ca educator*, cuvîntare ținută la Acad. Română la 21 dec. 1912; Raportul lui Barbu Știrbei către Kiselev asupra stării Țării Românești în 1832; Anexe la raportul lui Barbu Știrbei către Kiselev.
- 608 *Barbu Știrbei ca educator*. București. Tip. „Carol Göbl”, 1913, 10 p. (Academia Română. Analele Academiei Române. Seria II. Tom. XXXV. Memoriile secțiunii istorice, 7). 27 × 21 — II 31160.

- 609 *Un cugetător politic moldovean de la jumătatea secolului al XIX-lea: Ștefan Scarlat Dăscălescu*. Ședința de la 4 martie. București. „Imprimeria Națională”, 1932. 56 p. (Academia Română. Seria III, Tom. XIII. Memoriile secțiunii istorice, 1). 24 × 17 — II 113178.
Sînt însemnări autobiografice privind: Oltenia și Tudor Vladimirescu. Apar Craiova, Tg. Jiu. Revoluția de la 1848. Domnia lui Cuza Vodă.
- 610 *Memoriile unui vechiu dascăl*. Ședința de la 22 iunie 1934. București. „Imprimeria Națională”, 1934. 18 p. (Academia Română. Seria III. Tom. XV. Memoriile secțiunii istorice, 10). 24 × 17 — II 126349.
I. D. Petrescu, „Buchetul, urmat de diverse cugetări alese”. Târgoviște, 1889. Nepot al oierului bogat Hagi N. Filip, Petrescu este născut la Vălenii de Munte și, apoi, stabilit la Tîrgoviște. Cartea publicată cuprinde memoriile sale, în care descrie: Vălenii de Munte, cu cei 2 000 de locuitori, precum și copilăria sa aici, făcîndu-și și arborele genealogic. Cariera sa de prof. Revoluția de la 1848 și evenimentele petrecute la Craiova. Învățător la Rucăr. Trece la Cîmpulung, ca inspector școlar. Publică mai multe broșuri. Prof. la Școala nr. 1 din Târgoviște, unde rămîne 21 de ani pînă la vîrsta de 71 de ani.
- 611 *Conferința ținută la șezătoarea literară-naționalistă în Alexandria, duminică 7 mai 1906, urmată de o descriere a Alexandriei și împrejurimilor*. Alexandria. Tip. „Alexandria”, 1906. 25 p. (În folosul cercului de cetire al Tinerimei din Alexandria), 20 × 13 — I 64418.
Istoricul orașului, înființat în 1834 de Alexandru Vodă Ghica. Note de călătorie în împrejurimile orașului. Insistă pentru crearea de bibl., expoziții, activitate culturală; face apel la inițiativa particulară. Conf. a fost ținută în cadrul unei șezători, la care au luat parte: Mihail Sadoveanu, Emil Gârleanu, N. Dunăreanu.
- 612 *Din trecutul istoric al orașului Brăila*. Conferință ținută la Brăila în ziua de 21 mai 1922 pentru deschiderea ciclului de conferințe organizat de către biblioteca „Petre Armencea”. Stenografia de H. Stahl. Brăila. Ed. bibliotecii „Petre Armencea”, 1926. 32 p. (Publicațiunile cercului de studii regionale al orașului și ținutului Brăila organizat în jurul Bibliotecii publice „Petre Armencea” din Brăila, nr. 1). 24 × 16 — II 88026.
Din trecutul istoric al Brăilei. Conferință. *Neamul Românesc*, 1922, nr. 121, 122, 124—132.
Brăila este satul lui Brăilă, sat de pescari, din care s-a dezvoltat un port, pomenit înția oară în sec. XIV. Avea legături cu Brașovul. Portul era poarta de răsărit: „Toate mărfurile Apusului treceau către Răsărit prin Brăila”. A fost reședință episcopală.
- 613 *Cei dintîi ani în noua „Brăilă românească” (1832—66). Istorie și documente*. Pentru o sută de ani de la întemeierea orașului. București. Tip. „Datina Românească”, 1929. 123 [— 127] p. + 3 pl. 21.5 × 13.5 — II 96914.
Cuprinde: I. Istoricul orașului: clădiri, administrație, locuitori. Comerț. Armată. Medici și spitale. Biserici și preoți. Școli și biblioteci. Personalități, evenimente, curiozități. II. Doc. în număr de 201, între 1832 și 1863. Doc. aflate în arhivele Primăriei au fost depuse de N. I. la Arhivele Statului din București.
- 614 *Din viața socială a Brăilei supt turci*. Ședința de la 28 aprilie. București. „Imprimeria Națională”, 1933. 13 p. + 2 pl. (Academia Română. Seria III. Tom. XIV. Memoriile secțiunii istorice., 3). 24 × 17 — II 121004.

- Sînt evidențiate anumite evenimente pe baza unor acte din 1802, 1806, 1811, 1816; descrierea Brăilei făcută de g-ral francez Langeron, pe la 1810, și *Mémoires de l'évêque F. L. Bugnion*, Genève, 1876.
- 615 *Cum au fost și cum trebuie să fie Bucureștii*. Conferință ținută în 1930 la societatea „Bucureștii Vechi”. Vălenii de Munte. Tip. „Datina Românească”, 1932. 18 p. 24 × 16 — II 115157.
- 616 *Bucureștii de acum un veac, după romanul unui avocat (Ioan Em. Bujoreanu, 1862)*. Ședința de la 18 ianuarie. București. „Imprimeria Națională”, 1935. 24 p. (Academia Română. Seria III. Tom. XVI Memoriile secțiunii istorice, 9). 24.5 × 17 — II 131891.
N. I. folosește literatura — teatru, roman, nuvelă — pentru a descifra liniile pe care s-a desfășurat organizația noastră politică și socială, viața morală a țării. În acest sens folosește romanul în 2 vol. *Misterele din București* (1862) scris de Ion M. Bujoreanu (1834—1899), autor și de comedii sociale.
- 617 *Conducător istoric la bisericile din București și împrejurimile imediate*. Traducere după „Guide historique de Roumanie” de Liliana Iorga. București. Ed. „Municipiului București”. Tip. „Datina Românească”, 1935. 23 p. + 4 pl. („Luna Bucureștilor”). 20.5 × 13 — II 131357.
- 618 *Istoria Bucureștilor*. Ediția Municipiului București. București. „Imprimeria Națională”, 1939, 397 [— 399] p. + 1 pl. 25 × 17.5 — II 154881.
În *Introducere* aflăm aprecieri asupra lucrărilor închinat Capitaliei de: Berindei, G. Ionescu Gion, V. A. Urechia, Frédéric Damé, evidențiindu-se apoi etapele istorice ale dezvoltării sale. Avem a face la început cu o fortăreață a domniei. Din sat de păstori și plugari, al moșului Bucur, ajunge un popas, o capitală de schimb prin Mircea Ciobanul, Mihai Viteazul. În continuare, lucrarea are următoarele capitole: Cele mai depărtate origini. Cetatea domnească. Începuturile orașului București. Bucureștii — centru de negoț și reședință a mitropolitului. Curtea și orașul în luptă sub Constantin Brâncoveanu. Bucureștii de stil țarigrădean. Zorile occidentalismului în București. Bucureștii romantismului francez. Bucureștii dominați de noua viață politică. În anexă sînt 26 doc. din 1578—1835. Cartea este bogat ilustrată.
- 619 *Între Brașov și Cîmpulung*. Acum o sută de ani. Brașov. Tip. „Unirea”, 1934. 8 p. (Extras din „Țara Bârsei”). 22.5 × 15.5. Cuprinde 3 scrisori de la: Ștefan Gheorghiu (1828) și Gheorghe Mărzovici (1829) din Cîmpulung adresate negustorului brașovean Stere.
- 620 *Documente muntene și oltene din arhiva d-lui Barbu Știrbei*. București. Tip. „I. V. Socec”, 1903, 59 p. + 1 pl. 24 × 16 (Extras din *Studii și documente*, vol. V, p. 287—334).
Vol. cuprinde 145 doc. dintre 1537 și 1826.
- 621 *Scrisori de boieri și negustori olteni și munteni către Casa de negoț sibiană Hagi Pop*, publicate cu note genealogice asupra mai multor familii. București. Tip. „I. V. Socec”, 1906, LXXIX + 201 [— 203] p. (Studii și documente cu privire la istoria românilor, vol. VIII). 24 × 17 — II 101631.
Negustorul sibian Hagi Constantin Pop avea prăvălie și în Craiova, iar pe două moșii — Giorocul și Giormanul — lucra pielea, fiindcă era și pielar, totodată și lînar. Vol. cuprinde: 558 de scrisori de boieri, între 1750 și 1835; 105 scrisori de negustori, 1733—1836; 48 scrisori de străini, 1781—1834; 198 de scrisori istorice, 1787—1832, și 42 de scrisori diverse, 1720—1823. În introducere se face genealogia a 53 de familii boierești din Oltenia și Munte-

nia. N. I. se adresează cititorilor spre a i se face comunicări de acte și știri privitoare la aceste familii și la altele.

- 622 *Un boier oltean la Karlsbad în 1796—1797. Călătoria lui Barbu Știrbei în Apus.* Sedința de la 30 iunie. București, Tip. „Carol Göbl“, 1906. 17 p. (Academia Română. Analele Academiei Române. Seria II. Tom. XXIX. Memoriile secțiunii istorice, 3). 27 × 21 — II 101728.
- Sînt publicate parțial și comentate 36 de scrisori ale lui Barbu Știrbei în care arată desfășurarea călătoriei sale prin Pesta, Viena, Praga, „Carălspat“, Lipsca, precum unele privesc relații de familie. Scrisorile, adresate soției sale și lui Hagi Constantin Pop, își au însemnătatea lor, fiindcă, după stolnicul Cantacuzino, este al doilea român care înseamnă întîmplările și impresiile sale de-a lungul călătoriei prin Apusul Europei. Totodată se reconstituie biografia lui Barbu sau Bărbuceanu, născut pe la 1753 și căsătorit cu Catinca Crăciuneasca din București. Zidește la Craiova biserica neamului său, Sfînta Troiță. Bun gospodar, aprig uneori. În 1790 era vornic și-și mobila „europenește“ casa. Neavînd copii, botează, crește și mărită pe nepoata Catinca Văcărescu, fiică de boier sărac. Cu soțul ei Dumitrache Bibescu au încă din 1795 un băiețel, pe care unchiul și mătușa de la Cepturoaia îl botează dîndu-i numele de Barbu: el era menit să fie Barbu Dimitrie Știrbei domn al Țării Românești. Boierul călător moare în aug. 1812, fiind îngropat în biserica sa din Craiova.
- 623 *Două conferințe craiovene. I. Rostul Olteniei în mișcarea pentru neam. II. Ce am făcut și ce trebuie să facem.* Craiova, „Socec Comp.“, 1906. 46 p. 18 × 11 — I 25606.
- Conf. au fost tipărite după notele elevilor N. Nedelcu și Mihail Lăzărescu din Craiova și „prisosul cheltuielilor e destinat fondului pentru o bibl. populară în Craiova“. În prima conf. se arată rolul jucat de Oltenia în istoria țării: primele voievodate au sprijinit și s-au sacrificat pentru a întemeia Țara Românească; rolul familiei Craioveștilor, a Buzeștilor, a domnitorilor Neagoe, Mihai Viteazul, Matei Basarab, Constantin Brâncoveanu; rostul revoluției lui Tudor; începutul revoluției de la 1848 în Oltenia. În introducere se arată rostul pe care l-a avut și, mai ales, îl are literatura în dezvoltarea conștiinței și unității naționale. Temeiul celei de-a doua conf. îl constituie crearea unei vieți democratice, ridicarea țărănimii, lupta împotriva politicianismului, iar pe deasupra tuturora „întregirea poporului român supt tricolorul nostru!“.
- 624 *Orașele oltene și mai ales Craiova în pragul vremurilor nouă (1760—1830),* Craiova. Tip. „Scrișul Românesc“, 1925. 23 p. (Biblioteca „Arhivelor Olteniei“, nr. 2). 23 × 16 — II 81809.
- Broșura reprezintă un art. ce a fost publicat în *Convorbiri literare*, 1907, p. 56—69, 146—157; *Calendarul revistei Ramuri*, 1908, p. 33—54 și în „Arhivele Olteniei“, 1925, p. 275—294. El vine să întrezească *Rostul Olteniei în mișcarea pentru neam*. Sînt descrise bisericile, clădirea și rostul lor în evoluția satelor-orașe oltene. Dacă la aceste două studii alăturăm: *Regionalism oltean* (Arhivele Olteniei, 1922, p. 5—10) și *Partea Olteniei în literatura românească* (Arhivele Olteniei, 1922, p. 10—15), avem, schematic, înfățișată viața spirituală a acestei provincii.
- 625 *Correspondența lui Dimitrie Aman negustor din Craiova (1794—1834),* publicată după originalele păstrate în „Museum Aman“ din Craiova. București. Tip. „Neamul Românesc“, 1913. XV + 1 f. + 253 — 255 p. (Studii și Documente cu privire la Istoria românilor, vol. XXV). 24 × 16 — II 101631.

Tatăl pictorului Aman (Prefață la volumul „Corespondența lui Dimitrie Aman“ ...), *Drum drept*, 1913, p. 3—13.

Cum trăia un pictor acum șaiszeci de ani (scrisori ale pictorului Aman), *Ramuri*, 1922, p. 81—86; 97—101.

Vol. cuprinde 467 doc. al căror cuprins înfățișează comerțul Olteniei cu alte ținuturi și țări, trimetînd și aducînd: unt, miere, lînă etc., comerț făcut de Dimitrie Mihali Dîmo, dar cunoscut prin numele de *Aman*, cuvînt turcesc ce înseamnă „iertare“. Familia era din Macedonia. În casa acestuia trăia la 1826 și o „cocoană Luxița“, adică Luxandra Paris sau Parisi. Fiica acesteia, Pipi sau Pipica, era soția lui Dumitru Aman. „Familia trăia foarte unită și în toată mulțămirea, cînd, în 1828, năvălirea rușilor aduse o nouă pribegie, la Cîmpulung: aici Pipica născu pe acel fiu din urmă pe care de aceea-l numiră *Teodor*.“ Doc. vol. au fost puse la dispoziția lui N. I. de dir. Muzeului „Aman“, prof. Ștefan Ciuceanu, fost elev al său.

- 626 *Contribuții documentare la Istoria Olteniei în veacul al XIX-lea*. Ședința de la 29 noiembrie 1913. București. Tip. „Carol Göbl“, 1914. 20 p. (Academia Română. Analele Academiei Române. Seria II. Tom. XXXVI. Memoriile secțiunii istorice, 18). 27×21 — II 36761.

Contributions documentaires à l'histoire de l'Oltenie au XIX-e siècle. Académie Roumaine. *Bulletin de la section historique*, 1914, p. 280.

Tot de la Ștefan Ciuceanu, N. I. primește un mănunchi de acte pe care acesta le avea de la o mătușă a sa, acte privind pe „dascălul Ion Nicolau“ zis și Ion Cioca (de unde Ciuceanu). Ele cuprind: explicațiile unui plan românesc al Vienei, interesant prin efortul făcut de a româniza nomenclatura „cu greu iscodite și alcătuite a ideilor nouă ale veacului“. În continuare, alte 5 acte privind pe Ion Cioca (1820—1855); un act privind pe dascălul Oprea din 1821; 14 scrisori ale lui Barbu Știrbei din 1832—1843; două acte (1811, 1817) privind pe Otetelișanu Grigore și un ultim act din 1832 semnat de Răducanu Fratoștițeanu.

- 627 *Oaspeți balcanici la noi în secolul al XIX-lea. Un act românesc privitor la începuturile culturii bulgare*. Dr. Verone — fiul lui Milenco Staicovici în Oltenia. Ședința de la 30 ianuarie. București. Tip. „Carol Göbl“, 1914. 5 p. (Academia Română. Analele Academiei Române. Seria II. Tom. XXXVI. Memoriile secțiunii istorice, 24). 27×21 — II 37450.

- 628 *Oltenia și Serbia*. Conferință ținută la Craiova în ziua de 22 noiembrie 1915, în folosul refugiaților sîrbi. Vălenii de Munte. Tip. „Neamul Românesc“, 1915. 31 p. 21×14 — II 44251.

Conf. a fost stenografiată de H. Stahl și s-a vîndut în folosul refugiaților sîrbi în urma invaziei țării lor de către armata germană. Comunitate politică; legături dinastice în veacul al XIV-lea; istoricul primelor tipărituri.

- 629 *Două conferințe istorice*, ținute la T. Severin și Botoșani în 1927. Vălenii de Munte. Tip. „Datina Românească“, 1927. 20 p. (Biblioteca de vulgarizare a Fundației culturale din Vălenii de Munte „Cuvîntul“, nr. 8). 24×16 — II 126649. Cuprinde și: *Oleni afară din Oltenia*. *Revista istorică*, 1928, p. 1—8. Sînt urmărirea dezvoltarea istorică a Olteniei, expansiunea populației în 3 direcții, cea mai cunoscută fiind în valea balcanică a Timocului, pe care a cercetat-o Emanoil Bucuța. Alții, socotiți pînă la 15 000 de familii, au trecut în Banat, purtînd numele de *Bufani*.

- 630 „*Moșnenii*“ din Cremenari. O contribuție la vechea viață a satelor muntene. Ședința de la 25 septembrie. București. „Imprimeria Națională“, 1931. 21 p.

(Academia Română. Seria III. Tom. XII. Memoriile secțiunii istorice, 11). 24×17 — II 110580.

Satul este așezat în fundul văii Topologului, cu case rare, cu oameni frumoși, oacheși, în portul cel vechi. Numele vine de la meseria oamenilor: aceia care taie și pregătesc cremenea pentru amnare. Vorba, denumirile, portul păstrează forme vechi, rare, unele nemăintâlnite, ca termenul de măsurat: *chinga*. Scurta prezentare este însoțită de 13 doc. dintre 1819 și 1847.

- 631 *Contribuții la istoria modernă a Galaților*. Ședința de la 15 ianuarie. București. „Imprimeria Națională”, 1932. 25 p. (Academia Română. Seria III. Tom. XII. Memoriile secțiunii istorice, 16). 25×17 — II 115217.
Se publică și se comentează mai multe acte privind relațiile orașului cu Mihai Vodă Sturdza.
- 632 *Ce reprezintă în Dobrogea*. Idei dintr-o conferință ținută în ziua de 11 ianuar 1910. Vălenii de Munte. Tip. „Neamul Românesc”, 1910, 22 p. 16×10 — I 16774.
Ce reprezintă în Dobrogea ... Neamul românesc, 1910, nr. 8—9.
Săpăturile arheologice aduc continuu dovezi de viață autohtonă pe meleagurile Dobrogei. Vlaicu și Mircea au stăpinit-o. Prin transumanță, valuri de ardeleni rămân pe aceste locuri.
- 633 *Droits nationaux et politiques des Roumains dans la Dobrogea*. Considérations historiques. Jassy. „Imprimerie de l'Etat”, 1917, 91 p. 24×16—5 — II 69080.
- 634 *Dobrudsha-sporgsmaalet*. Oversat af St. Bezdech. Kobenhaven, 1918. 43 p. Pios Boghandel-Pavel Braner. 22×15.
Drepturi naționale și politice ale românilor în Dobrogea. [Trad. de C. Brătescu]. Constanța [1923] 48 p.—II 558151.
Drepturi naționale și politice în Dobrogea. Traducere de C. Brătescu. București. Editura Fundației culturale Regele Mihai I, 1928, 73 p. („Cartea Vremii”, nr. 23. Colecția enciclopedică îngrijită de Nichifor Crainic). 17×13 — I 96503.
I. *Epoca clasică*: Dobrogea veche, „Scythia minor”, a cuprins dacii romanizați, în „vici” și „pagi”, centre rurale cu existență continuă. Alături coloniile elenilor. II. *Dobrogea în evul mediu până în epoca lui Dobrotici*. Enumerarea letapelor istorice și descrierea lor. Imperiul bizantin pe aceste meleaguri. Rolul Patriarhiei de Constantinopol. Cele două secole ale statului Asăneștilor, în care timp „acest teritoriu” a aparținut „șefilor indigeni”, care urmau tradiția îndepărtată a regilor sciți din vechime. Dobrotici este mai întâi un simplu căpitan cu soldă al lui Balica „senior de Cavarna. Balica, al cărui nume e românesc, funcționa ca vasal al împăratului din Constantinopol. Apariția lui Mircea ca stăpînitor al ambelor maluri ale Dunării. Sensul titlurilor sale. III. *Turcii în Dobrogea*. IV. *Românii și bulgarii în Dobrogea*. V. *Dobrogea de la războiul Crimeii*. *Ultime considerațiuni*: Informații culese de la călătorii străini cu privire la populația dobrogeană românească, majoritară. *Epilog*. Autohtonii, dacă au cunoscut invaziile altora, nu au clintit de loc persistența lor îndărătnică. „Dacă a fost aici a dominație, ea nu era decît continuarea Imperiului a cărui creațiune sînt românii. Genovezii, stăpînii Chilie și ai gurilor Dunării, veneau aici ca auxiliari și clienți ai Paleologilor, și succesorul lor a fost un prinț român căruia Bizanțul îi trecuse cu titlul de despot posesiunea litoralului. El îl părăsi în mina turcilor pentru ca, după cinci sute de ani, urmașul său să-l recucerească de la aceiași turci”. *Dobrogea terre roumaine*. Emouvants témoignages d'un passé lointain. Préface de N. Iorga. Discours de ce qui s'est passé en Transylvanie... 1595. [Texte réédité par D.A. Dospinesco]. Bucarest, 1939. 3 f. + 15 p. + 1 f. — II 163842.

- 635 *Ploiești în războiul de independență*. Conferință la Ploiești în ianuarie 1928. Ploiești. Ed. primăriei din Ploiești. Tip. „Datina Românească“, 1928. 12 p. 25 × 19 — II 92375.
Se insistă, printre altele, asupra popasului făcut aici de Marele Duce Nicolae și de țarul Alexandru al II-lea.
- 636 *Lipsuri și îndreptări ploieștene*. Conferință ținută la Ploiești (30 octombrie 1938). Vălenii de Munte. Tip. „Datina Românească“, 1938. 12 p. (Extras din *Cuget clar*). 23 × 16 — II 155246.
- 637 *Pagini din istoria culturală. I. Privilegiul din 1815 al Târgului Frumos. II. Din viața moșnenilor ieri ai ținutului Săcuienilor*. Cu 2 stampe. București. Tip. „Carol Göbl“, 1911. 60 p. + 2 stampe. (Academia Română. Analele Academiei Române. Seria II. Tom. XXXIV. Memoriile secțiunii istorice, 2). 27 × 21 — II 23407.
Între Prahova și Buzău au fost mulți secui. Se urmărește viața ciobanilor coborîți de peste munți, din secuime, ajunși ieri în acest ținut (p. 30—60). Se publică numeroase doc. între 1600 și 1820, precum și catastrofa averii bisericii din Valea Scheilor, 1831.
- 638 *Trecutul unei reședințe regale*. Rezumatul unei conferințe ținută pentru secția Sinaia a „Ligii Culturale“, la 26 decembrie 1908. Vălenii de Munte. Tip. „Neamul Românesc“, 1908. 16 p. (Biblioteca naționalistă, 6). 21 × 14 — II 12022.
- 639 *Moșnenii de pe Vârbilău și de pe Valea Buzăului*. Ședința de la 23 octombrie. București. Tip. „Cultura Națională“, 1931. 17 p. (Academia Română. Seria III. Tom. XII., Memoriile secțiunii istorice 14). 24 × 17 — II 110582.
Află în sat acte din sec. XVI: unul de la Alexandru Vodă Mircea de pe la 1570 și un altul de la 1583 al lui Petru Cercel. Urmează 3 acte din 1813, 1839, 1841. În biserică sînt icoane de mare valoare artistică, apoi un apostol și un triod din sec. XVIII.
- 640 *Documente de pe Valea Teleajenului*, publicate cu o introducere. Vălenii de Munte. Tip. „Datina Românească“, 1925. 109 [— 111] p. 24 × 16 — II 81581.

8. MOLDOVA

- 641 *O mărturie din 1404...* Ședința de la 26 iunie 1925. București. „Cultura Națională“, 1926. 4 p. (Academia Română. Seria III. Tom. VI. Memoriile secțiunii istorice, 2). 25 × 17 — II 84099.
În Muzeul Național din Budapesta, istoricul rus Petrov a aflat actul privitor „la înnoirea mînăstirii Grusevschi a sfîntului Arhanghel Mihail din Maramureș“. Doc. de mărturie este dat „sub a mea pecete“, spune Radul, în „Scaunul nostru din țirgul Sigheului, la data de 6912, adică 1404, 1 mai“. Pan Radul împreună cu Banco, Toader și Sandru, nemeși din Sarvasău, și cu Ivanciuc Dragomir și Dan, cu Leoca Belcovici, Coste Dragușievici, Coste Popov, adică: Costea al Popei, cu Nan din Săpînța „dau știre“ că au zidit biserica sfîntului Arhanghel Mihail în „țara Teresului“ și au dat „din uricul lor“ trei sate. Doc., în slavonește, singurul în mijlocul celor în latinește, este o descoperire de prim ordin, fiindcă dă forma românească, atît de veche, nu numai a nemeșilor și a „viteșpanilor“, dar și a celor „meșteri“, foarte adesea români, cores-punzînd magiștrilor constantinopolitani.

- 642 *Ostașii de la Prut cu un act de la Alexandru-cel-Bun. Răzeși româșcani*. Cu un facsimil. Ședința de la 28 iunie. București. Tip. „Carol Göbl“, 1913. 20 p. + 1 pl. (Academia Română. Analele Academiei Române. Seria II. Tom. XXXVI. Memoriile secțiunii istorice, 5). 27 × 21 — II 37446.
Un act din 1426, 15 oct., prin care Alexandru cel Bun dăruiește un sat pe Grabova lui Oancea, pentru buna lui credință. Totodată se publică 22 de acte din: 1617; 1671; 1606: 1645; 1675; 1762; 1767; 1780; 1786; 1790; 1792; 1794; 1800; 1801; 1804; 1807; 1824; 1825; 1830 ce i-au fost „încredințate de pictorul Verona și privind pe răzeșii româșcani.
- 643 *Patrahirul lui Alexandru-cel-Bun: cel dintii chip de Domn român*. Ședința de la 1 februarie. București. Tip. „Carol Göbl“, 1913. 4 p. + 1 pl. (Academia Română. Analele Academiei Române. Seria II. Tom. XXXV. Memoriile secțiunii istorice, 14). 27 × 21 — II 33056.
Prin Pavel Gore se capătă o foto. după epitrahirul păstrat în Muzeul Lavrei „Alexandru Nevski“ din Petersburg, fiind cel mai vechi lucru în cusătură din Moldova; reprezintă un interesant tip arhaic, cu sfinții cuprinși în mici cadre rotunde, cu scenele prinse în cadre mai mari, de aceeași formă; domnul e înfățișat, spre deosebire de cei munteni, nu cu coroană, ci cu o pălărie cu marginile ridicate în sus, asemenea întru toate cu aceea pe care o poartă, în medalii, împăratul bizantin contemporan, Ioan al VIII-lea. Pălăria doamnei, împodobită cu pene, este ca a jupîneselor ctitoare în mănăstirile bucovinene din veacul XVI. Este cel dintii portret real de domn al Moldovei, iar inscripția în slavonă cuprinde formula: „Io Alexandru Voievod de sine stăpînitor a toate Moldovlahia și a Malului Mării“.
- 644 *În jurul pomenirii lui Alexandru cel Bun*. București. „Imprimeria Națională“, 1933. 11 p. (Academia Română. Seria III. Tom. XIII. Memoriile secțiunii istorice, 10). 24.5 × 17 — II 117289.
„Bun“ înseamnă *bunicul* = bunul. Era fiul lui Roman și al Anastasiei, avînd legături de rudenie cu ruși și cunoscînd „o influență bizantină directă prin biserica Patriarhului ecumenic, de unde i-a venit numele de Alexandru. În domnia sa se află „rostri indigene și legături latine“.
Legături cu Țara Românească: Mircea, prin soție, era rudă cu Bogdan Vodă. „Mircea e acela care dă domnia lui Alexandru“. Legăturile cu Bizanțul sînt de durată. Soția lui Alexandru, Marina, era de origine bizantină sau cvasibizantină. Costumul său este după „moda de la Ioan al VIII-lea Paleologul“.
- 645 *La cronologia vechilor domni moldoveni*. Ședința de la 13 martie. București. „Imprimeria Națională“, 1931. 6 p. (Academia Română. Seria III. Tom. XII. Memoriile secțiunii istorice, 3). 25 × 17 — II 107027.
Alexandru domnește pînă în 1432, iar pentru moștenirea domniei încep lupte între frați, copiii Voievodului: Ilie, Bogdan, Ștefan și Petru. Ilie a domnit 21 de luni. „Cumintele“ Ștefan nu-și poate stringe o Curte. Petru este asociat la domnie. Și Bogdan apare temporar lîngă Ilie.
- 646 *Noi descoperiri privitoare la istoria românilor*. Ședința de la 16 aprilie. București. „Imprimeria Națională“, 1937. 10 p. + III pl. (Academia Română. Seria III. Tom. XIX. Memoriile secțiunii istorice, 13). 24.5 × 17 — II 142616.
„Popa“ Juga ar fi Petru Aron Vodă. Legăturile Moldovei cu Genova. Pircălăbia a fost întemeiată după Alexandru cel Bun.
- 647 *Kurze Geschichte Stephans des Grossen (1457—1504)*. Zum 400 jährigen Gedächtnis seines Toden. Gotha. Tip. „Friedrich Andreas Perthes“, 1904, 34 p. (Ausschnitt aus: „Geschichte der Rumänen in Rahmen ihrer Staats-

bildungen"). (Serbarea de la Putna, 1504—1904) (Extras din „Geschichte des Rumänischen Volkes...” 1905). 22 × 14.

Extrasul a fost tipărit în mod special și răspândit în mii de ex. cu prilejul serbărilor de la Putna din 1904.

- 648 *Istoria lui Ștefan-cel-Mare povestită neamului românesc și tipărită cu cheltuiala Ministerului de Instrucție publică*. București. „Minerva”, 1904. 334 [— 336] p. + 1 pl. 19 × 13 — II 102008.

Din această ed. au apărut: un nou tiraj, cu diferență de paginație și avînd pe foaia de titlu adaosul: „Tipărire din nou” (exemplarele 20 000 — 40 000) — II 101969; Un alt tiraj din prima ed. purtînd specificația: „Ediție de lux adnotată”. Pe lângă tipărirea pe o hîrtie specială, avem în plus notele, de unde paginația: 372[— 374] p.

Istoria lui Ștefan cel Mare pentru poporul românesc. București, „Editura pentru literatură”, 1966, 297 p. 20 × 12.5 — I 512169.

Îngrijirea textului s-a făcut de către Victor Iova, luînd ca bază ed. adnotată din 1904, suferind unele eliminări din conținut. Ed. are un „Cuvînt înainte” semnat de M. Berza. ● Cuprinsul lucrării: Cartea I. *Țara Moldovei pînă la Ștefan cel Mare*. 1. Țara Românilor, Țara Românească. 2. Moldova pînă la Alexandru cel Bun. 3. Alexandru cel Bun. Cartea a II-a. *Tatăl lui Ștefan-Vodă. Tinerețea lui Ștefan*. 1. Lupta pentru Scaunul lui Alexandru cel Bun. 2. Bogdan Vodă, tatăl lui Ștefan cel Mare. 3. Domnia lui Petru Vodă Aron, ucigașul lui Bogdan Vodă. 4. Luptele dintre Ștefan și Petru Aron. Cartea a III-a. *Domnia lui Ștefan cel Mare pînă la luptele cu turcii* (1457 — 1475). 1. Cele dintîi legături cu polonii. Împăcarea boierilor. 2. Lupte cu Vlad Țepeș, cu turcii. Încercarea lui Ștefan de a-i lua Chilia. 3. Căsătoria lui Ștefan. Luarea Hotinului și a Chiliei. Luptele cu Matiaș Corvinul. 4. Luptele lui Ștefan cu tătarii. Amenințări turcești. Clădirea Mănăstirii Putna. Luptele lui Ștefan cel Mare cu Radu cel Frumos și cu Basarab Laiotă. Căsătoria cu Doamna din Mangup. Cartea a IV-a. *Luptele cu turcii*. 1. Lupta de la Podul Înalt. 2. Lupta de la Războieni (Valea Albă). 3. Împrejurările muntene pînă la așezarea în Scaun a lui Vlad Călugărul. 4. Căderea Chiliei și Cetății Albe. Cartea a V-a. *Cei din urmă ani din viața lui Ștefan cel Mare*. 1. Luptele cele dintîi cu polonii. 2. Lupta de la Dumbrava Roșie. 3. Lupta din urmă pentru Pocuția. 4. Moartea lui Ștefan cel Mare. Cartea a VI-a. *Moștenirea lui Ștefan cel Mare*. Cartea a VII-a. *Amințirea lui Ștefan cel Mare*. 1. La cronicari. 2. Panegiricul lui Ștefan cel Mare (Cuvîntul arhimandritului Vartolomei Măzăreanu). 3. Ștefan cel Mare și școala literară nouă (Gheorghe Asachi, Mihail Kogălniceanu, tipărirea letopiseșului Moldovei, Alecu Russo, Costache Negruzzi, Vasile Alecsandri). 4. Ștefan cel Mare în literatura poporului. Pomenirea lui în timpurile din urmă (printre care: serbarea de la Putna, 1871; poeziile lui Alecsandri și Eminescu statuia de la Iași. Datoria scriitorilor de astăzi. ● Din lucrare s-au tipărit fragmente în: *Lupta de la Dumbrava-Roșie. Familia*, 1904, p. 313 — 314; *Școala lui Ștefan cel Mare. Sămănătorul*, 1904, p. 225 — 229; *Fragmente din „Ștefan-cel-Mare”*. *Sămănătorul*, 1904, p. 282 — 286; *Artă lui Ștefan-cel-Mare. Sămănătorul*, 1904, p. 385 — 388; *Învățăture din viața lui Ștefan-Vodă. Sămănătorul*, 1904, p. 417 — 420; *Ștefan-cel-Mare și Poporul românesc. Sămănătorul*, 1904, p. 449 — 451; *Mama lui Ștefan-cel-Mare. Sămănătorul*, 1904, p. 497 — 499; *Prefață la Istoria lui Ștefan-cel-Mare. Lamura*, 1921, p. 806 — 807.

● Cartea a avut o largă circulație în epocă, atît ca operă istorică precum și prin valoarea sa literară. Singura atitudine negativă — după cum o arată

Gala Galaction în memoriile sale — a fost aceea a lui Tudor Arghezi în rev. *Linia dreaptă*, 1904, nr. 3, 15 apr., p. 48. De aici pornește conflictul permanent dintre N.I. și poet, regretat de acesta în anii ultimi ai vieții sale.

- 649 *Ștefan-cel-Mare, Mihai Viteazul și Mitropolia Ardealului*. Sedința de la 2 iulie. București. Tip. „Carol Göbl”, 1904. 35 p. (Academia Română. Analele Academiei Române. Seria II. Tom. XXVII. Memoriile secțiunii istorice, 1). 27 × 21 — II 101724.

Ștefan-cel-Mare și Mihai Viteazul ca întemeietori ai Bisericii românilor din Ardeal. București. „Minerva”, 1904. 48 p. 17.5 × 11 — I 101871.

La 1475, Ștefan capătă de la Mateiaș Corvinul cetatea Ciceului împreună cu 60 sate, pentru care făcu *Mănăstirea Vadului*, prima mănăstire românească în Ardeal. Petru Rareș lărgi ctitoria înaintașului.

- 650 *Pomenirea lui Ștefan-cel-Mare* (tipărită din însărcinarea și cu cheltuiala Ministerului de Instrucție publică). București. Tip. „Minerva”, 1905. 108 p. + 22 pl. 19 × 13 — I 407 [Pe copertă e trecut anul 1904].

La 1904 s-au desfășurat pe tot cuprinsul țării mari serbări închinute voievodului: la București, în orașe și sate, la Putna și chiar în Transilvania și Bucovina. Au fost cele mai mari serbări naționale cunoscute până acum, avind un ecou extraordinar în toate păturile sociale, urmărind o mai grabnică realizare a unității naționale. Totul se datorește lui N.I. și Spiru Haret. S-a tipărit în 75 000 de ex.

- 651 *Ștefan-cel-Mare și Mănăstirea Neamțului*. București. Tip. „Carol Göbl”, 1910. 14 p. (Din „Buletinul Comisiunii Monumentelor istorice”. Anul III, nr. 3, fasc. II p. 97—106). 33 × 23 — III 23037.

- 652 *Întinderea spre Răsărit a Moldovei lui Ștefan-cel-Mare. Cu prilejul unei inscripții*. București. „Imprimeria Națională”, 1938. 5 p. + 1 pl. (Academia Română. Seria III. Tom. XX. Memoriile secțiunii istorice. 15). 24.5 × 17 — II 154918. Prin lucrările lui Eugen Kazak și Vasiliev, N.I. reconstituie legăturile lui Ștefan cel Mare cu Mangupul, cu Kievul, cu cazacii.

- 653 *Comemorarea lui Ștefan-cel-Mare*. Conferință la conducerea premilitarilor (mai 1940). București. Tip. „Datina Românească”, 1940. 10 p. 24 × 16 — II 168052.

A stăpînit Moldova, „a avut hotărîre și în ce privește Muntenia” și a avut două cetăți în Ardeal. „În sufletul lui era un instinct împărătesc: al hotărîrii neînduplecate, al credinței față de învoielile cu străinătatea și al desăvîrșitei cumpăniri, al perfectului echilibru, de care a dat dovadă. Nu a crezut nicio dată în alianțe. Totdeauna singur și totdeauna așteptîndu-se să fie singur, luîndu-și deci toate măsurile pentru cazul cînd nimeni nu mai este lîngă dînsul. Ștefan credea în puterea și în viitorul țării sale [...] S-a întemeiat — pe nici un sistem polon, maghiar, turcesc, ci-numai pe ce stătea în tradiția țării și în mijloacele pe care țara însăși le ține la dispoziția oricui vrea să se apere.”

- 654 *Relațiile Moldovei cu Polonia după documente nouă. Petru Rareș și politica sa față de poloni*. București. Tip. „I.V. Socec”, 1901. 48 p. 23.5 × 14.5.

Relațiile Moldovei cu Polonia după documente nouă. Petru Rareș și politica sa față de poloni. Convorbiri literare, 1901, p. 324—352: 391—419.

- 655 *Nouveaux matériaux pour servir à l'histoire de Jacques Basilikos l'Héraclide dit le Despot, prince de Moldavie*. Publiés avec une préface et des notes. Bucarest. Ed. „Carol Göbl”, 1900. XXVI + 93 p. 17 × 11 — I 101880.

Histoire de Jacques Héraclide, despote de Samos, prince de Moldavie, par le nonce en Pologne. Correspondance de Jacques Héraclide avec le duc Albert de Prusse et avec Sigismund-Auguste, roi de Pologne.

- 656 *Un „Héraclide à Montpellier et un courtisan valaque de Henri III.* Bucarest. Imp. „Datina Românească“, 1930. 28 p. (Académie Roumaine. *Bulletin de la section historique*. Tome XVII, p.23—48). 24 × 17 — II 103913.
1. Ion Heraclid Despotul. 2. Ion Bogdan pretinde că e fiul lui Bogdan cel Orb. 3. Petru Cercel.
- 657 *Cinci comunicări la Academie...* București. Tip. „Datina Românească“, 1931. 23 p. 24 × 16 — II 107050.
Printre altele și: Înscrierea ca student a lui Despot Vodă. Încă o precizare asupra lui Despot Vodă student în medicină la Montpellier. Cele două comunicări la Acad. au fost publicate în *Revista istorică*, 1931, p. 23—25 și 33—37.
- 658 *Documente nouă în mare parte românești relative la Petru Șchiopul și Mihai Viteazul.* Ședința de la 6 novembre. Bucuresci. Tip. „Carol Göbl“, 1898. 68 p. (Academia Română. *Analele Academiei Române. Seria II. Tom. XX. Memoriile secțiunii istorice*) 27 × 21 — II 101734.
În prima parte a comunicării, N. I. întregeste pe cea precedentă (din 1896) privind pe Petru Șchiopul prin 22 doc. românești și grecești aflate în Arh. imperiale din Viena, în fascicula denumită „Miscellanea turcica“.
- 659 *Acte din secolul al XVI-lea (1517—1612) relative mai ales la Domnia și viața lui Petru-vodă Șchiopul, adunate, adnotate și publicate.* București. Tip. „I. V. Socec“, 1900. 1 pl. + CLIX + 909 p. (Documente privitoare la istoria românilor, culese de Eudoxie Hurmuzaki, vol. XI). 31 × 25 — III 232177.
Separat s-a tipărit și:
- 660 *Regeste de documente mai mult interne (1526—1626) pentru a servi la înțelegerea documentelor străine ce formează volumul XI din colecția Hurmuzaki.* București. Tip. „I.V. Socec“, 1900. p. 887—910. 31 × 25.
În prefață se lămurește că aici se cuprind acte de danie, întărire și judecată eliberate de cancelaria domnească. Ele fiind foarte numeroase și avînd o importanță numai pentru nomenclatura de persoane și localități, au fost date sub formă de regeste. Nr. lor este destul de mare.
- 661 *Oameni și fapte din trecutul românesc. I. Petru Șchiopul.* București. „Leon Alcalay“, 1905, 123 p. (Biblioteca pentru toți, no. 220) 15 × 10 — I 84670.
Dezvoltarea articolului: *O familie domnească în exiliu. Vatra*, 1894, p. 725—726; 757—760; 1895, p. 7—8; 39—40; 259—264; 295—298; 321—328.
Oameni și fapte din trecutul românesc. Vol. I. București. Ed. „Alcalay“, 1930. 128 p. (Biblioteca pentru toți, no. 220). 15 × 10.
Oameni și fapte din trecutul românesc. București. Ed. „Alcalay“, 1932. 128 p. (Biblioteca pentru toți, no. 220—220 bis). 15 × 10.
Se reconstituie viața în exil a lui Petru Șchiopul: „Iată o istorie care e un roman, romanul, care e istorie“. Este povestea vieții în Tirol, la Bozen a domnitorului cu boierii și curtenii care-l însoțesc.
- 662 *Un pact de familie și o nuntă domnească în 1587.* Ședința de la 27 februarie. București. „Imprimeria Națională“, 1931, 7 p. (Academia Română. Seria II. Tom. XII. *Memoriile secțiunii istorice*, 2). 25 × 17 — II 107026.
„Întru acest an, 7095, iunie 29, Petru Vodă a făcut nuntă nepotului său, lui Vlad Vodă, feciorul lui Miloș Vodă, de au luat pe fata Mircii Vodă și

au chemat la nuntă pe Mihnea Vodă, domnul muntenesc — scrie Grigore Ureche. Nunta a avut loc la Tecuci, — și a ținut peste două luni, fiind pregătită, prin solia sa de pețitor, chiar de cronicarul moldovean.

- 663 *Știri nouă privitoare la familia lui Petru Șchiopul*. Ședința de la 12 februarie. București. „Imprimeria Națională”, 1932. 6 p. + 4 pl. (Academia Română. Seria III. Tom. XII. Memoriile secțiunii istorice, 18). 25×17 — II 113179. Descrierea frescelor de la Galata, Sf. Savu din Iași și biserica Hlincea în care sînt înfățișați Petru Șchiopul cu soția lui, Maria Amirali din Rodos, și fiica lor, Maria, măritată întîi cu Zotu Tzigara și apoi cu Polo Minio.
- 664 *Foaia de zestre a unei domnițe moldovene din 1587 și exilul venețian al familiei sale*. Ședința de la 18 iunie. București. Tip. „Cultura Națională”, 1926. 28 p. (Academia Română. Seria III. Tom. VI. Memoriile secțiunii istorice, 10). 25×17 — II 87918. La Biserica „San Giorgio dei greci” din Veneția, N. I. a aflat testamentul lui Zotu Tzigara, soțul domniței Maria, fiica lui Petru Șchiopul. Tot aici se află și foaia de zestre a domniței. Ambele acte sînt publicate în această comunicare.
- 665 *Ospiti romeni in Venezia (1570—1610). Una storia ch'è un romanzo ed un romanzo ch'è una storia*. Bucarest. „Imprimeria Națională”, 1932. 158 [—160] p. + 21 pl. 25×18 — II 115230. *Indice delle materie*: Introduzione da una conferenza fatta a Venezia, nel febraio 1931. L'ambiente italiano di Pera. Un installazione di principe a Bucarest. Un regno insidiato. Una guerra tra Romeni. Morte del principe Alessandro. La reggenza di una donna mezzo-italiana in Valacchia. Un bel pretendente poeta: Pietro Cercel. La tragedia dell'esiglio. Nuovo regno di Mihnea. La rovina di una famiglia principesca ed il disonore. Un'esule moldavo. Marioara Valarga e la lotta per il retaggio moldavo. Le vicende di un povero ragazzo principesco. Malattia e morte del principino moldavo. L'eredită di Stefano il Moldavo.
- 666 I. *Pedagogia unui jurisconsult fanariot din București la 1780*. II. *Întoarcerea unei pribege: Doamna Maria Minio*. Ședința de la 18 decembrie 1931. București. „Imprimeria Națională”, 1932. 11 p. + 1 pl. (Academia Română. Seria III. Tom. XII. Memoriile secțiunii istorice, 15). 25×17 — II 110581. N. I. a urmărit cu un dublu sentiment, științific, dar și uman, peregrinările familiei înstrăinate a lui Petru Șchiopul. „Ca dus de mină” a găsit în nenumărate arh. acte răzlețe, completîndu-se, privitoare la toți membrii acestei familii, aduse la cunoștință prin comunicări academice, art. și chiar lucrări mai mari, în română și italiană, fiindcă: „sînt individualități istorice, care, la un moment, pare că se cer ele rechemate la viață”. Aici este vorba de Mărioara Adorno Valarga, de Maria Minio, ambele înmormîntate în bisericuța de la San-Maffio din Murano, și de Zotu Tzigara. Se publică și un act din 18 dec. 7125 semnat de Doamna Maria, „fata răposatului Pătru Vodă”. Comunicarea de la Acad. a fost publicată și în *Cuget clar*, 1932, p. 251—255. *Întoarcerea unei pribege: Doamna Maria Minio*.
- 667 *Neamul lui Petru Șchiopul și vechi documente de limbă mai nouă*. Ședința de la 13 noiembrie 1936. București. „Imprimeria Națională”, 1937. 7 p. + 2 pl. (Academia Română. Seria III. Tom. XVIII. Memoriile secțiunii istorice, 14). 25×17 — II 144389.

Un nou act din 14 iun. fără an semnat de „Doamna Maria“, și un altul. Apoi urmează: Antonie Roset, 1668; Radu Vodă, 19 ian. 7126; Oncești, 20 iun. 7118: Mărica și Cecea, fetele Olușcăi, nepoatele lui Copae pircălab; în total sînt 6 acte, socotite „extrem de prețioase elemente de limbă“.

- 668 *Rădăcirile în Apus ale unui pretendent român, Ioan Bogdan în secolul al XVI-lea*. Ședința de la 30 martie. București. Tip. „Cultura Națională“, 1928. 18 p. + VI pl. (Academia Română. Seria III. Tom. VIII. Memoriile secțiunii istorice, 11). 25×17 — II 92142.

Prin Charles Bémont N. I. află în *Calendar of State Papers*, 1927, două acte semnate de Ioan Bogdan: primul, în latinește, este o scrisoare din 14 aug. 1587 adresată Elisabetei a Angliei; a doua o petiție în engleză, din 1580, este, de fapt, „rezumatul misiunii încredințate domnului de St. Bonnet de domnul Valahiei pentru a fi prezentată reginei Angliei. Domnul Moldovei este Petru Cercel, care se afla pe atunci la Paris.

- 669 „*Doamna lui Ieremia Vodă*“. Ședința de la 28 martie. București. Tip. „Carol Göbl“, 1910. 59 p. + 5 pl. (Academia Română. Analele Academiei Române. Seria II. Tom. XXXII. Memoriile secțiunii istorice, 13) 27×21 — II 19626.

La Mănăstirea Sucevița atîrnă de bolți o cutie de argint în care se află o coadă groasă de frumos păr castaniu-deschis. Este părul Doamnei Elisabeta, soția lui Ieremia Movilă, cea batjocorită de turci: „Boieri, boieri! rușinatu-m-au păgînul“. N. I. aseamănă viața tragică a acestei doamne cu aceea a Chiajnei. Din acest studiu a pornit, peste ani, drama *Doamna lui Ieremia*. Studiul cuprinde prezentarea domniilor lui: Ieremia, Simion, Mihail, Constantin și Alexandru Movilă, precum și a lui Ștefan Tomșa. În anexă sînt 82 doc. privind pe: Maria, văduva lui Iancu Sasul, luptele pentru ocuparea domniei Movileștilor și „regește după documente interne inedite și după publicațiuni străine rare“ (1601—1617). 5 pl. privesc pe Doamna Elisabeta, care a sîrșit, împreună cu doi fii ai săi, la turci, unde a fost obligată să treacă la legea mahomedană.

- 670 *Studii asupra istoriei românilor în secolul al XVII-lea mai ales după corespondența olandeză din Constantinopol și alte izvoare inedite sau nelintrebuinate*. I. *Cei dintîi ani din Domnia lui Vasile Lupu 1634—7*. București. Tip. „Carol Göbl“, 1900. 53 p. 19×12 — II 101961.
Cei dintîi ani din domnia lui Vasile Lupu, 1634—7, mai ales după corespondența olandeză din Constantinopol. Noua revistă română, 1900, p. 340—351.

- 671 *Vasile Lupu ca următor al Împăraților de Răsărit în tutelarea patriarhiei de Constantinopol și a bisericii ortodoxe*. Ședința de la 4 octombrie. București. Tip. „Carol Göbl“, 1913. 30 p. (Academia Română. Analele Academiei Române. Seria II. Tom. XXXVI. Memoriile secțiunii istorice, 8). 27×21 — II 37447.

Basile Lupu, prince de Moldavie, comme successeur des empereurs d'Orient dans la tutelle du patriarcat de Constantinople et de l'église orthodoxe (1640—1653). Académie Roumaine. Bulletin de la section historique, 1914, p. 88—110.

„Orînduitor al întregii vieți ortodoxe, supraveghetor al ei de fiecare clipă, răsplătitor darnic, dar și pedepsitor fără cruțare, făcător și răsturnător de Patriarhii, găzduitor al fruntașilor Bisericii răsăritene, convocator de sinoade și îndreptător al credinței prin hotărîrile acestor adunări ținute în umbra lui, Vasile Vodă merită un mare loc în istoria întregii lumi ortodoxe[...] El caută în istoria Bizanțului numele unui mare orînduitor, așezător de țară,

dătător de legi: al lui Vasile I-iu, și-l împrumută [...] A da legi Moldovei, a statornici pravila după vechile modele împărătești i se părea o nevoie de neînlăturat."

- 672 *Domnii români Vasile Lupu, Șerban Cantacuzino și Constantin Brâncoveanu în legătură cu Patriarhii Alexandriei*. Ședința de la 20 mai 1932. București. „Imprimeria Națională”, 1932. 10 p. (Academia Română, Seria II. Tom. XIII. Memoriile secțiunii istorice, 6). 25×17 — II 11303.
Istoricul culege și explică doc. din lucrarea lui Gherasim Gh. Mazarakis, *Biserica ortodoxă în Egipt*, privind legăturile celor 3 domnitori cu Patriarhia de Alexandria.
- 673 1. *Originea lui Ștefan Răzvan*. 2. *Petrecerea lui Vasile-Lupu în exilul de la Constantinopol*. Ședința de la 1 noiembrie 1929. București. Tip. „Cultura Națională”, 1930. 7 p. (Academia Română Seria III. Tom. XI. Memoriile secțiunii istorice, 5). 25×17 — II 99552.
La întrebarea dacă Răzvan a fost țigan, N. I. arată că totul pornește de la o confuzie din cronica lui Miron Costin: „Împotriva lui Aron s-au ridicat doi boieri: un Răzvan Hatmanul și un logofăt care se chema Ștefan Radu și că acest Ștefan Radu a domnit. Confuzia se înțelege: dintr-o persoană scriitorul de la 1670 a făcut două. Dar atunci lui Răzvan i se zicea ca Domn și Ștefan Radu. El ar fi invocat deci ca părinte al său pe unul dintre Domnii sau pretendenții cu numele de Radu din veacul al XVI-lea muntean”. Pe baza a 4 scrisori, N. I. reconstituie exilul lui Vasile Lupu la Constantinopol.
- 674 *Un călător italian în Turcia și Moldova în timpul războiului cu Polonia*. Ședința de la 25 iunie. București. Tip. „Carol Göbl”, 1910. 26 p. (Academia Română. Analele Academiei Române. Seria II. Tom. XXXIII. Memoriile secțiunii istorice, 2). 27×21 — II 20410.
Ațașatul militar la Roma, maior G. Vlădescu a donat Acad. Române „rarisima lucrare”: *Quanto di piu curioso e vago ha potuto raccorre Cornelio Magni, nel primo biennio da esso consumato in viaggi e dimore per la Turchia*. Parma, 1678. Cartea lui Magni e un foarte important izvor pentru istoria culturală a întregii împărății otomane în veacul XVII, în a doua jumătate a lui, sub Mohamed al IV-lea. Hammer și Zinkeisen nu au folosit-o. Italianul ajunge și în Moldova: descrie Chilia, Ismailul, Iașul. Descrierea privește mai ales istoria turcilor, cu o largă prezentare a vieții de Curte.
- 675 *Viața lui Constantin-Vodă Cantemir de Dimitrie Cantemir. Vita Constantini Cantemirii, cognomento senis, Moldaviae principis. Auctore Demetrio Cantemirio*. Text latin revăzut și traducere românească de N. Iorga. București. Tip. „Cărților Bisericești”, 1925. 92 + XV + 127 p. (Comemorarea lui Dimitrie Cantemir în 1923). 20×13 — I 78494.
- 676 Dimitrie Cantemir. *Viața lui Constantin-Vodă Cantemir*. Traducere românească de N. Iorga. Ediție nouă, îngrijire de Liliana N. Iorga. Craiova, Ed. „Scrisul Românesc”, f. an. 194 p. (Clasicii români comentați, sub îngrijirea d-lui N. Cartoian, profesor universitar). 20.5×14.5 — II 185611.
Primele 92 p. cuprind textul latin, urmează trad. făcută de N. I., precedată de un studiu de prezentare a operei și autorului ei, savantul D. Cantemir, „care, păstrînd toate legăturile cu firea proprie a neamului său [...] a devenit apoi, prin singurele lui silinți, eroice, un deținător al științei Răsăritului musulman în toate direcțiile [...] a fost în vremea lui unicul exemplar al unui erudit stăpîn pe cuprinsul întreg al trei civilizații pe care le-a

dat omenirea și astfel s-a impus tuturor mediilor culturale în care a ajuns să se manifeste“.

- 677 *Istoria literaturii române în secolul al XVIII-lea (1688—1821)*. Vol. I *Epoca lui Dimitrie Cantemir. Epoca lui Chesarie de Rimnic*. București. Tip. „Minerva“, 1901, 551 p. Ed. a II-a îngrijită de Barbu Theodorescu. București, „Ed. Didactică și pedagogică“, 1969, 456 p.
- Vol. cuprinde prima monografie închinată vieții și operei lui Dimitrie Cantemir (p. 273—414): opera de tinerețe; *Divanul sau gilceava înțeleptului cu lumea*; *Hronicul*; *Viața lui C. Cantemir*; *Istoria ieroglică*; *Datarea. Istoria Imperiului otoman*. Reflectarea istoriei românilor în *Istoria Imperiului otoman*. Istoria mahomedanilor. *Descriptio Moldaviae*. Genealogia familiilor boierești moldovene. Note de călătorii în regiunea Mării Caspice. Cercetarea naturală a monarhiilor. N. I. este primul care evidențiază *umanismul* în opera lui Cantemir, stabilește *cronologia* operei acestuia și-i evidențiază valoarea artistică. *Istoria ieroglică* este scrisă în 1705, iar *Istoria Imperiului otoman* a fost scrisă pe cînd savantul român se afla nu la Constantinopol, ci la Moscova, între 1715 și 1716. Cantemir e un mare povestitor, „cu meșteșug de narator sfătos“, adică „un spirit vioi, un bun povestitor, un glumeț cu haz“. Uluitoare și apropierea lui Eminescu de Cantemir în poemul *Călin* prin frumusețea nunții din *Istoria ieroglică*: „Țîntarii cu fluier, greierii cu surle, albinele cu cimpoi, cîntece de nuntă cîntînd, muștele în aer și furnicile pe pămînt mari și lungi danțuri ridicară, iar broaștele toate, împreună cu brotăceii din gură cîntec ca acesta în versuri tocmai cîntă“. Tot N. I. face legătura între Dimitrie Cantemir și vechea literatură românească, așa cum arată că Școala ardeleană își află punctul de plecare în scrisul savantului voievod moldovean, precizînd că opera sa „este în sensul dezvoltării românești“ și ea „înseamnă modul românesc de a fi în civilizația universală“.
- 678 *Despre Dimitrie Cantemir cu prilejul aducerii în țară a rămășițelor lui*. Vălenii de Munte. Tip. „Datina Românească“, 1935. 26 p. 24 × 16 — II 398365.
- Cantemir: „o nesfîrșită tinerețe de suflet“ [...] o „adevărată și cea mai nobilă curiozitate“, unită „cu o caldă iubire pentru scopul cercetării întreprinse“ [...] „un entuziasm“. Dacă a ajuns așa de prețuit la Constantinopol, „se datorește aceluiași suflet deschis, căutînd prietenie și oferind în chipul cel mai larg tot ce era în putința unui tînăr fiu de Domn“. „*Istoria ieroglică* arată că-i plăcea pe vremea aceea a băsnui asupra istoriei, în care er însuși atît de intim amestecat.“ El știa „că este un singur neam românesc, înfipt aici din vremile Romei și care nu se poate smulge niciodată de unde-i sînt rădăcinile“. „Se visase liberator și organizator de țară, întemeietor de dinastie.“ „Ci liniștit, ca un glas fără trup, el începu să desfășure drama cea mare a poporului său.“ „Țîndea să se manifeste ca un iubitor de oameni, vrăjmaș al pompelor, desprețuitor al formelor, sprijinitor înainte de toate al săracilor, gata să-i ajute chiar în dauna Cămării domnești și a Visteriei, iar, față de boierii speriați de ifosurile imperiale ale lui Nicolae Mavrocordat [...] el apărea ca un bun tovarăș [...] socotind, prețuind și așezînd pe fiecare după vîrsta și vrednicia lui.“ Doamna Casandra moare la 12 mai 1713 încă tînără. În 11 iul. 1714 primește diploma de membru al Acad. din Berlin. Se căsătorește cu prințesa Trubețkoi în 1719. În 1722 are loc participarea lui Cantemir la expediția țarului dincolo de Astrahan. Se stinge la ora 7.20 în seara zilei de 21 august 1723. După dorința lui, trupul fu dus la Moscova de fiul Matei și îngropat lîngă soția romîncă „numai cu un arhiereu, un preot și un diacon“. „Nu o dată împrejurări neprevăzute au stricat norocul acestui

popor." Broșura reprezintă o conf. la radio (p. 1—6), la care se adaugă comunicarea la [Acad. din 17 apr. 1935 (p. 6—12), apoi un art. din *Revista istorică*. În continuare: Prefața de la *Divan* (p. 20—22); Cugetări ale stoicilor, traduse de Dimitrie Cantemir (p. 23); Începutul *Istoriei ieroglifice* (23—25); Din *Istoria Imperiului otoman* (25—26).

- 679 *Originalitatea lui Dimitrie Cantemir*. Conferință ținută în aula Universității din Iași. Vălenii de Munte. Tip. „Datina Românească”, 1935, 19 p. 23.5 × 15.5 — II 135387.

De la Moscova s-a adus sicriul cu rămășițele lui Cantemir, pe care nimeni nu l-a deschis pînă astăzi. Ele „ni-au fost date ca un omagiu de prietenie”. Cantemir este un continuator, prin Ureche, Miron Costin, Stolnicul Constantin Cantacuzino. Deci el „este în sensul dezvoltării românești”. La Constantinopol a trăit 4 culturi: turcească, grecească, franțuzească și italiană. A luat orizont de la occidentali, *imaginație* de la răsăriteni, *logică*, stăpînirea frazei de la grecii antici, „iar cînd a fost vorba să se uite în sufletele ome-nești, s-a uitat cum ne uităm noi, *cu milă de om și cu înțelegere de dinsul*”. A rămas un om de la noi [...] a tras către noi lucrurile străine și a fost un bun român, fiindcă era un român bun” Cu acest prilej a fost săpat pe mor-mîntul Domnitorului Cantemir așezat în „Trei Ierarhi” această inscripție alcătuită de N. I.: „1673—1723. Aici întors acasă din lunga și greaua pri-begie înfruntată pentru libertatea țării sale odihnește Dimitrie Cantemir Domn al Moldovei învățat cercetător al trecutului românesc 17 iulie 1935”.

- 680 *Practica domnească a unui ideolog: Dimitrie Cantemir*. Ședința de la 12 aprilie 1925. București. „Imprimeria Națională”, 1935. 9 p. (Academia Română. Seria III. Tom. XVI. Memoriile secțiunii istorice, 11). 24.5 × 17 — II 131886. Comunicarea este cuprinsă și în: *Despre Dimitrie Cantemir cu prilejul adu-cerii în țară a rămășițelor lui*. București. 1935, p. 6—12.

- 681 1. „Calicii” lui Mihai Viteazul. 2. *Zavira și opusculul lui Dimitrie Cantemir despre lupta între Cantacuzini și Brâncoveni*. Ședința de la 9 decembrie 1938. București. „Imprimeria Națională”, 1939. 7 p. + 1 pl. (Academia Română. Seria III. Tom. XXI. Memoriile secțiunii istorice, 2). 24.5 × 17 — II 168264. Este prezentată: *Ale lui Dimitrie Cantemir, Domnul Moldovei, întimplări ale celor din Valahia Cantacuzini și Brâncoveni, traduse din limba germană în a noastră limbă comună de prea învățatul domn Gheorghe Ioan Zavira, cel din Siatista, 1795*. Orig. se păstrează în bibl. din Göttingen.

- 682 *Documente privitoare la Familia Callimachi, adunate, publicate și întovărășite de o prefață*. București. „Minerva”. 24 × 17 — II 101632.

~ Vol. I: 1902, CCXII + 4 f. + 605 p.

~ Vol. II: 1903. XXXVIII + 760 [— 763] p. + 1 hartă.

~ Vol III: Introducerea cuprinde istoricul familiei, pe care l-a scris, mai înainte, și A.D. Xenopol. Studiul lui N.I. trebuie privit „numai ca niște cercetări menite să puie unele lucruri într-o lumină nouă”. Are următoarele cap.: Cîmpulungul. Începătorul familiei: Teodor Callimachi. Terzimanul Ioan Callimachi. Ioan Teodor Voievod. Grigore Ioan Voievod; Alexandru Ioan Vodă. Scarlat Alexandru Vodă. Doc. — 745 la nr. — sînt copiate din arh. olandeze din Haga, saxone din Dresda, din bibl. Muzeului Czartoryski din Cracovia, precum și din col. Acad. Române. De aici au fost luate rapoartele austriece, iar „copiile pentru tipar le-a făcut Il. Chendi”. Rapoarte de ambasadă saxonă, engleză, olandeză. Rapoarte de consuli austrieci din Iași. Extrase din corespondență consulară din

București. Rapoarte consulare franceze din Iași și București. Extrase din partea istorică inedită a operei lui Franz-Joseph Sulzer *Geschichte des transalpinischen Daciens*. Acte pentru numirea lui Gavril Callimachi ca mitropolit al Salonicului și pentru mazierea lui Alexandru Vodă Callimachi. Citeva scris. din domnia lui I. T. Callimachi, din Cracovia. Doc. și regeste după doc. Acad. Române. Vol. II cuprinde acte de proveniență felurită: hirtii de familie, registre de socoteli și corespondențe diplomatice: poloneze, germane, daneze, olandeze, suedeze privitoare la Callimachi și relațiile Moldovei cu Polonia. În studiul introductiv este prezentată epoca în amănuntele ei: intrigi, schimbări de domni, viața boierească, studii în străinătate, căsătorii, preocupări culturale, cumpărări de enciclopedii, circulația lb. franceze, fanariotismul, grecii fiind socotiți „oamenii care se schimbă ca vremea”, mulți „vinturători de lume”, viața de salon, de iatac. În total, vol. cuprinde 1111 doc. registre de socoteli, corespondență privind familia Callimachi. Aceste două vol. de doc. și studii sînt „omagiul meu de recunoștință către d. Alexandru Callimachi, prin munificența căruia a apărut „Istoria literaturii române în secolul al XVIII-lea”.

- 683 *Viața lui Alexandru Vodă Callimachi, Domn al Moldovei, cu prilejul descoperirii testamentului său.* Ședința de la 17 decembrie 1904. București. Tip. „Carol Göbl”, 1905. 20 p. (Academia Română. Analele Academiei Române. Seria II. Tom. XXVII. Memoriile secțiunii istorice, 4). 27×21 — II 18495.

Testamentul a fost scris de domnitor la Constantinopol, de unde a ajuns într-un sat din ținutul Vasluiului, în mîna unui elev al școlii normale din Cîmpulungul Muntean, iar în sept. 1904, prin prof. Șapcaliu, i-a fost înfățișat lui N.I. Comunicarea cuprinde descrierea vieții domnitorului și testamentul, tipărit în grecește și românește.

- 684 *O gospodărie moldovenească la 1777, după socotelile cronicarului Ioniță Canta.* Ședința de la 25 noiembrie 1927. București. Tip. „Cultura Națională”, 1928. 12 p. (Academia Română. Seria III. Tom. VIII. Memoriile secțiunii istorice, 4). 25×17 — II 92137.

„În pritoarea casă din Bălenii Covurluiului, una din fiicele lui Leon Cantacuzino mi-a pus la dispoziție copia [...] socotelilor de acum un veac și trei sferturi a străbunului său Ioniță Cantacuzino”, adică a cronicarului Ioniță Canta. Pe baza acestor „socoteli”, N.I. prezintă casa acestuia din Iași, cu mobilier, grădină, îmbrăcăminte, petrecerile de sărbători, viața de țară, medicul casei, lecturile și scrisul.

- 685 *Francmasoni și conspiratori în Moldova secolului al XVIII-lea.* Ședința de la 3 februarie. București. Tip. „Cultura Națională”, 1928. 4 p. (Academia Română. Seria III. Tom. VIII. Memoriile secțiunii istorice, 12). 25×17 — II 92143.

În mișcările contra domniei moldovene este amestecat și boierul Iordache Dărmănescu, care este arestat la 31 iul. 1778 și trimis la mănăstire. N.I. îl încadrează în mișcarea francmasonă din țară, prezentînd, totodată, literatura ce circula la noi pe această temă.

- 686 *Din originile politicianismului român: o acțiune de opoziție pe vremea fanariotilor.* Ședința de la 27 ianuarie. București. Tip. „Cultura Națională”, 1928. 14 p. (Academia Română. Seria III. Tom. VIII. Memoriile secțiunii istorice, 14). 25×17 — II 92133.

Prezentarea domnului Ioan Teodor Callimachi Voievod și a boierimii, prinși într-un păienjenș de intrigi politice, în urma cărora cad un mare nr.

de capete: „boierii organizați în cete mîncaseră un cap de Domn“, dar și pe cel al lui Manolache Bogdan, și al boierilor Cuza, Bălănescu, Darmănescu. Comunicarea de față se completează cu cea anterioară.

- 687 *Un reprezentant al elenismului în Moldova sub vechiul regim: Constantin Evnomie cu note asupra Familiei Hurmuzaki*. Ședința de la 24 iunie 1916. București. Tip. „Carol Göbl“, 1917. 16 p. (Academia Română. Analele Academiei Române. Seria II. Tom. XXXIX. Memoriile secțiunii istorice, 2) 27×21 — II 52031.
Biografia lui Constantin Eustatie, născut la 1798, cu studii la Viena și fost prof. la catedra de greacă la Acad. din Iași. Prezentarea familiei Hurmuzaki, în special Alexandru și soția sa Zoița, pe baza actelor aflate în Biserica Tălpălarilor din Iași.
- 688 *Plîngerea lui Ioan Sandu Sturza Vodă împotriva sudiților străini în Moldova*, cu 1 facsimilă. Ședința de la 8 iunie. București. Tip. „Carol Göbl“, 1912. 11 p. (Academia Română. Analele Academiei Române. Seria II. Tom. XXXV. Memoriile secțiunii istorice, 1) 27×21 — II 29420.
Plainte de Ioan Sandu Sturdza, Prince de Moldavie (1822—8) contre les sujets étrangers dans sa Principauté. Académie Roumaine. *Bulletin de la section historique*, 1913, p. 17—23.
Străinii fără protecție s-au făcut sudiți. Ei au intrat în conflict cu domnitorul, din cauza nenumăratelor abuzuri și acoperirea lor de consuli străini.
- 689 *Un „jacobin moldave“ au XIX-e siècle*. Conférence donnée à la Société du centre d'études de la Revolution Française, janvier, 1936. Paris. Imp. „Datina Românească“, 1936, 20 p. 24×16 — II 144458.
Prezentarea proiectului de constituție elaborat în Moldova în 1822, avînd ca autor principal pe Ioan Tăutu. În jurul acestuia se aflau și alți numeroși boieri, printre care Gheorghe Drăghici și Bucșănescu.
- 690 *Despre revoluția de la 1848 în Moldova*. Ședința de la 21 ianuarie. București. „Imprimeria Națională“, 1938, 50 p. (Academia Română. Seria III. Tom. XX. Memoriile secțiunii istorice, 2). 24.5×17.5 — II 152773.
Se publică un dosar cuprinzînd 82 de acte privind urmărirea celor care au luat parte la revoluție. Costache Moruzi, Pechea, Iorgu Radu, Todorîță Sion, Ion și Nicolae Ionescu; agenți polonezi. Apoi permisiunea de a reveni „desțărâții“ aflați peste Dunăre: Mitică Roset, Alexandru Cuza, Nicu Catargiu.
În vara anului 1849, guvernul începu o nouă acțiune de urmărire prin închiderea graniței pentru cei 34 amestecați în mișcarea din Polonia. Se publică și actul cu semnalmentele șefilor revoluției maghiare.
- 691 *Inscripții botoșănene publicate cu o prefață despre istoria Botoșanilor*. București. Ed. „Minerva“, 1905, 33 p. 23×16 — II 1834.
Dedicată: „La toți ai miei care au trăit și au murit în Botoșani, orașul nașterii mele“. Inscripțiile sînt din bisericile „Ospenia“, „Sf. Gheorghe“, „Sf. Nicolae“ din Păpăuți, „Sf. Spiridon“, „Sf. Dumitru“, „Sf. Ilie“, „Sf. Nicolae“, „Vovidenia“, „Trei Ierarhi“, „Duminica Mare“, „Roset“, Bisericele armenesti, Biserica din Stăncești (Îngă Botoșani). Botoșanii înseamnă tîrgul lui Botăș, tîrg așezat pe drumul cel mare de negoț și bogat în vite. Se ridică prin Petru Rareș. Colonia armeană dă un nou impuls orașului. În sec. XVIII, Mihai Racoviță îl împodobește, iar o mănăstire este închinată și condusă de greci. La 1762 abatele Boscovich află în oraș 400 de case și 5 biserici. Baronul Tott, călător pe la 1768, descrie orașul ca unul din cele mai frumoase

și îmbelșugate, cu 7 000—8 000 de locuitori. Prosperitatea sa o capătă între 1812 și 1834.

- 692 *Breasla blănarilor din Botoșani — Catastihul și actele ei*. Ședința de la 9 septembrie 1911. București. Tip. „Carol Göbl“, 1912. 34 p. (Academia Română. Analele Academiei Române. Seria II. Tom. XXXIV. Memoriile secțiunii istorice, 1) 27 × 21 — II 25739.
- Catastihul se află în arh. Bisericii „Sf. Ilie“, cuprinzând pe toți blănarii și cojocarii din toate timpurile. Se publică privilegiul întemeietor al mitropolitului Gavriil din 13 mai 1768. O alegere a lui Andrei Slicariu; un act din 25 iul. 1772; o alegere din 1795; o îndatorire din 8 mai 1797. Alte acte din: 1794, 1796, 1797, 1789, 1809, 1813, 1814, 1817, 1825, 1830, 1834, 1837; Sint pomeniți printre cei ce aveau prăvălii de lemn și de zid și între stăpînii lor: „bogatul Manole, Iane bacalul și Iorga cupețul, înaintașul celui care scrie aceste rinduri și păstrează încă icoana îmbrăcată cu argint a acestui vechi negustor de țară“.
- 693 *Din tezaurul de artă botoșănean*. Vălenii de Munte. Tip. „Datina Românească“, 1939. 21 p. (Extras din „Buletinul Comisiunii Monumentelor Istorice“, fascicula 95, ianuar-mart 1938). 32 × 24 — III 168532.
- 694 *Două conferinți istorice*, ținute la T. Severin și Botoșani. Vălenii de Munte. Tip. „Datina Românească“, 1927. 20 p. (Biblioteca de vulgarizare a Fundației Culturale din Vălenii de Munte „Cuvîntul“ no. 8). 23 × 16 — II 126649.
- Prima conf., *Ce este un oraș?*, este ținută la Botoșani în ziua de 11 dec. 1927. La baza Botoșanilor stă un *prestigiu istoric* prin zidirile lui Ștefan cel Mare și Petru Rareș, precum și un *principiu de autoritate*, printr-un adăpost domnesc. Orașul s-a menținut prin *solidaritatea cetățenească* și a intereselor materiale comune, neconținut dezvoltate printr-o muncă obștească. În conf. se strecoară și amintiri privind pe înaintașii săi, precum și copilăria sa: „Odată Manolache Iorga, care iscălea și Gheorghiu, ca să arate că a învățat carte elinească, era aici «efor al negustorilor pămînteni» și păstra un sfert din pecetea orașului[...] și acest părinte al bunicului meu a avut ca urmas în dragătoră orașenească pe fratele mai mare al tatălui meu, purtînd același nume de Manole“. „Eu am crescut însă în acest mare calm inspirator al căsuțelor risipite între grădini și trecutul mi-a vorbit prin puternicile turnuri înfruntătoare de vremi ale acestor biserici. Astfel am fost pregătit pentru atmosfera cu miresme istorice în care era să mi se desfășure viața.“
- 695 *Studii istorice asupra Chilie și Cetății Albe*, scriere premiată de Academia Română cu premiul Alexandru Bodescu din 1899. București. Ed. „Academiei Române“. Tip. „Carol Göbl“, 1899 [pe copertă e trecut 1900]. 419 p. + 5 pl. 23 × 17 — II 101554.
- Cuprinsul: Prefața. I. Originile: părerea umanistilor și scriitorilor mai noi. Regiunea Dunării de Jos în izvoarele antice. Tyras și Cetatea Albă. II. Chilia și Cetatea Albă de la Alexandru Sever pînă la stabilirea genovezilor. III. Genovezii la Marea Neagră și la Dunăre. IV. Stăpînirea domnilor Munteniei și Moldovei asupra Chilie și Cetății Albe pînă la moartea lui Alexandru cel Bun (1432). V. Chilia și Cetatea Albă cu teritoriul lor sub succesorii lui Alexandru cel Bun pînă la Ștefan cel Mare. VI. Chilia și Cetatea Albă de la căderea Constantinopolei pînă la 1475. VII. Încercările turcilor de a lua Chilia și Cetatea Albă și căderea acestora în 1484. VIII. Istoria celor două cetăți pînă la 1538 și formarea raialei în acest an. IX. Chilia și Cetatea Albă în sec. XVI de la 1541 înainte. X. Chilia și Cetatea Albă în sec. XVII. Cronica cetăților, așezarea tătarilor în Bugeac, expediții de recuperare moldo-polonă.

XI. Chilia și Cetatea Albă în sec. XVIII și XIX. Vicisitudini politice. Schimbarea populației Bugeacului. Obiceiurile și guvernul tătarilor bugeceni. Comerțul provinciei sub dînșii. Apendice I. Despre pretinsa despăgubire a Moldovei cu Ciceul și Cetatea de Baltă pentru Chilia și Cetatea Albă. Apendice II. Guvernatorii Chiliei și Cetății Albe pînă la 1484. Apendice: 56 doc. între 1431 și 1541.

- 696 *Lucruri noi despre Chilia și Cetatea Albă*. Ședința de la 29 mai. București. Tip. „Cultura Națională”, 1925. 8 p. + 1 pl. (Academia Română. Seria III. Tom. V. Memoriile secțiunii istorice, 7). 25×17 — II 84104.

Se extrag știri noi din următoarele lucrări: Jan Ptasnik, *Kultura mloska wiekow srednich a Polsce* (= Cultura italiană a veacului de mijloc în Polonia), Varșovia, 1922; *Akta grodzkie i ziemskie*; H. Noiret, *Documents inédits pour servir à l'histoire de la domination vénitienne en Crète de 1380 à 1485*, Paris, 1892; Krumbacher, *Geschichte der byzantinischen Literatur*; *Cronica tătarască* a lui Kasimirski, tipărită de Amédée Joubertin, *Journal Asiatique*.

- 697 *Alte lucruri despre veacul al XVII-lea după izvoare apusene: Moruzeștii*. Ședința de la 8 octombrie. București. Tip. „Carol Göbl”, 1910. 39 p. (Academia Română. Analele Academiei Române. Seria II. Tom. XXXIII. Memoriile secțiunii istorice, 6). 27×21 — II 21571.

Sînt comentate 17 doc. (1673—1819) privind domniile fanariote: Callimachi, Dimitrie Hangerli, Pasvantoglu, Moruzeștii. Scarlat Callimachi și Iancu Caragea aduc „căderea și nimicirea Moruzilor”, iar pacea de la București „a rezultat din zăbava politiceii franceze, care reflecta egoismul și nestatornicia lui Napoleon I și din neîncrederea turcilor”.

- 698 *Cuvîntarea ținută în București la 16 mai ...* Vălenii de Munte. Tip. „Neamul Românesc”, 1912. 15 p. 14×11 — I 28728.
- 699 *Boieri și răzeși [... în cele dintîi decenii ...]* Ședința de la 14 septembrie. București. Tip. „Carol Göbl”, 1912. 79 p. + 1 facs. (Academia Română. Analele Academiei Române. Seria II. Tom. XXXV. Memoriile secțiunii istorice, 2). 27×21 — II 29433.

Se publică două grupe de acte: una privind răzeșii din Vlăvcea, între 1775 și 1830; a doua se referă la familia Iamandi, căreia i se dă și schița genealogică. Ca anexă urmează alte 16 acte (1811—1870), precum și o „încercare de satiră, din 1842, intitulată: *Jurnal pe luna iulie*.”

- 700 *Însemnătatea ținuturilor [...] pentru istoria românilor și pentru folclorul românesc*. Ședința de la 12 mai. București. Tip. „Carol Göbl”, 1912. 12 p. (Academia Română. Analele Academiei Române. Seria II. Tom. XXXIV. Memoriile secțiunii istorice, 18) 27×21 — II 28424.

Se evidențiază importanța hîrtilor răzeșilor din Moldova păstrate prin arh. grefelor, arătîndu-se locul în care se află. Totodată subliniază și importanța folc. pentru istoric: „munca folcloristului, adunător de cîntece, de povești, de zicale, de farmece, de datine, de artă populară”. Se dau ca ex.: Alecu Russo, Alecsandri, Weigand, Gheorghe Madan. „Un popor care se întărește prin cultură de la toate izvoarele lui de viață morală nu poate pieri în veci, și nici pe unul din locurile pe care le-a fructificat munca sa și conștiința sa le-a făcut viu.”

- 701 *Nouă documente ...* Ședința de la 31 ianuarie. București. Tip. „Carol Göbl”, 1914, 17 p. (Academia Română. Analele Academiei Române. Seria II. Tom. XXXVI. Memoriile secțiunii istorice, 26). 27×21 — II 37451.

Cuprinde doc. și inf. privind: familia Oatul, o moșie a lui Luca Stroici; Privilegiul general al vornicului Coste Bucioc.

- 702 *Continuitatea spiritului românesc ...* Iași. Tip. ziarului *Neamul românesc*, 1918, 33 [— 35] p. 16×12 — I 127352.
- 703 *Călăuză în România veche alcătuită pe scurt*. București. Tip „Cultura Neamului Românesc”, 1919. 56 p. 21×14 — II 53485.
- 704 *Studii și Documente cu privire la Istoria românilor*. Volumul XXIV. București. Ed. și tip. „Neamul Românesc”, 1912. 175 [— 178] p. 24×17 — II 101631. Cuprins: I. Cel dintâi veac al Moldovei: Începuturi naționale și politice. Alexandru cel Bun. Organizație și cultură până la Ștefan cel Mare. II. Ștefan cel Mare. Împrejurări culturale. III. Așezarea turcilor și lupta moldovenilor pentru reîntregirea țării: Petru Rareș și urmașii săi. IV. „Tartarlicul” și expedițiile turco-polone din veacul XVII: Lupte până la Vasile Lupu. Viața românească. Noi rosturi ostășești. V. Moldova în veacul XVIII: Petru cel Mare. Anexarea de turci a Hotinului. Încălcări tătărești. Viața de hotar cu tătarii. Noile condiții de proprietate rurală. Starea locuitorilor: ostașii și răzeși. Tirgurile. Legături și viață de negoț. Biserica. VI. Războiul din 1806—1812. Noile condiții de viață. În „epilog”, o privire asupra citorva literați: Conachi, Beldiman, Alexandru Hîjdeu, Constantin Stamati, Alecu Donici, Ion Sirbu, B.P. Hasdeu, D. C. Moruzi, Dimitrie Asachi, Zamfir Arbore, State Dragomir, C. Stere, rev. *Luminătorul*.
- 705 *Pagini despre Basarabia de astăzi*. Vălenii de Munte. Tip. „Neamul Românesc”, 1912, 113 p. 19.5×12.5 — I 28033.
- 706 *Culegere de articole din Sămănătorul și ziarul Neamul Românesc*. Vălenii de Munte. Tip. „Neamul Românesc”, 1912, 113 p. 19.5×12.5 — I 28033. În total sint 19 art. din: *Sămănătorul*, 1904: p. 577—580; 1906, p. 461—463, 817—820. *Neamul românesc*, 1906: p. 313—347, 357—360; nr. 29, 856—857; nr. 75, 1907, p. 794—795; 1908, p. 1 493—1 496; 1909, p. 2 345—2 350; 1910, p. 737—738, 1 018; 1912, p. 833—834, 849—853, 1 009—1 010. În plus: comunicarea ținută la Acad. Română la 12 mai 1912 și un art. publicat în *Neamul românesc pentru popor*, 1912, p. 341—344.
- 707 *La vérité sur le passé et le présent de la Bessarabie*. Bucarest—Paris. Ed. „Pavel Suru” et „H. Champion”, 1922; 75 [— 79] p. 19×21 — I 66381. ТИИЯ О ПРОШЛОСТИ И СЯДЯЩИЮСТИ БЕС Р КИЖБ... ПРЕЖЕ С ФЛАНКИСКОГ ОРГНИНАА М. АНГАННИЦЪ Београд, 1922 67 [-71] p „ШТАМПАРИЖА М КАРИКА” 16×12 — I 549 903.
- La vérité sur le passé et le présent de la Bessarabie*, 2-e édition. Bucarest. „Imprimeria Națională”, 1931, 51 [— 53] p. 21×14 — II 107509.
- La vérité sur le passé et le présent de la Bessarabie*. Troisième édition. Bucarest, Impr. „Datina Românească”, 1940 75 [— 77] p. 19×12 — I 440823. *Pravda o prošlom i nastojajem Bessarabii*. Perevedeno so vtarovo franțuzskăvo izdaniia. Buharest, 1940. 62 p. 21×14 — II 459512.
- 708 *La Bessarabie et l'œuvre des Roumains*. Communication radiographique à l'occasion du quinzième anniversaire de la réunion de la Bessarabie à la patrie roumaine. Bucarest. Dépôt « J. Gamber », Imp. „Datina Românească”, 1931, 11 p. 21×14 — II 120455.

- 708a. *Cercetări noi la Cotnari*. Vălenii de Munte. Tip. „Datina Românească“, 1936, 3 p. (Extras din „Buletinul Comisiunii Monumentelor Istorice“, XXVIII fasc. 84, 1935) 22 × 24 — III 135232.
- 709 *Neamul Agarici, răzeși Fălcieni și Vasluieni*. Cîteva documente. Ședința de la 31 octombrie. București. Tip. „Carol Göbl“, 1914; 16 p. (Academia Română. Analele Academiei Române. Seria II. Tom. XXXVII. Memoriile secțiunii istorice, 6). 27 × 21 — II 40539.
Comunicarea este formată din 3 părți: I. Genealogia familiei Agarici, de fapt Agărăciu, răzeși din Popeștii Vasluiului, începînd cu Chirilă, din 1654. II. 15 doc. (1654—1846) privind familia Agărăci. III. 14 doc. privind răzeșii din Oșești. O parte din acte au fost cercetate și de A.D. Xenopol, iar altele i-au fost „împărțășite“ de învățătorul Dimitriu din Oșești.
- 710 *Inscripții și însemnări din bisericile Iașului*, oferit gratuit bisericilor ieșene. București. Tip. „Socec & comp.“, 1907; 90 p. 23 × 16 — II 8557.
Sînt cercetate 49 de biserici ieșene: inscripțiile, lista cărților pe care le posedă, precum și inscripțiile de pe unele cruci aflate în cimitirul fiecărui lăcaș; aflăm astfel datele de înmormîntare a numeroase personalități culturale, mari familii domnitoare și boierești, împreună cu arborele lor genealogic.
- 711 *Ce a fost, ce este, ce poate fi Iașul*. Conferință ținută în Aula Universității din Iași, la 6 aprilie 1935. București. „Tipografiile române unite“, 1935; 22 p. (Fundatia culturală „M. Kogălniceanu“) 23 × 16 — II 135551.
Numeroase momente autobiografice. Iașul „este o creație organică a vechii Moldove, care ea însăși este o creație organică a poporului românesc“. Moldova „e o țară răsărită din cucerirea cavalerilor maramurășeni“, iar orașele ei „s-au creat în jurul cetăților“. Ridicarea Iașului monumental prin monumentele sale și Univ. sa, devenind sufletul întregii Moldove.
- 712 *Pagini din istoria culturală. I. Privilegiul din 1815 al Tîrgului Frumos. II. Din viața moșnenilor vieri ai ținutului Săcuienilor*. Cu 2 stampe. Ședința de la 7 octombrie. București. Tip. „Carol Göbl“, 1911, 60 p. + 2 stampe. (Academia Română. Analele Academiei Române. Seria II. Tom. XXXIV. Memoriile secțiunii istorice, 2). 27 × 21 — II 23407.
Istoricul Tîrgului Frumos: ca o ctitorie de la Petru Rareș, este una dintre cele mai vechi așezări, istoric cuprins între sec. XV și 1815. Se publică *Hrisovul Tîrgului Frumos* din 5 sept. 1815 (p. 9—30), semnat de Scarlat Alexandru Callimachi Voievod.
- 713 *Privilegiul Șangăilor de la Tîrgu-Ocna*. Ședința de la 12 decembrie 1914. București. Tip. „Carol Göbl“, 1915, 19 p. (Academia Română. Analele Academiei Române. Seria II. Tom. XXXVII. Memoriile secțiunii istorice, 9). 27 × 21 — II 40543. Istoricul satului-oraș Tg. Ocna, precum și lămuriri asupra localităților-saline din țară (Slănic, Ocna Bacăului, Slănic-Prahova). Așezarea ciangăilor în sec. XVIII, care primesc privilegiul de cărăuși cu sarea la 1783, întărit la: 1789, 1792, 1796, 1800. În total, comunicarea are publicate și cercetate 19 doc.
- 714 *Vrancea și Vrîncenii*. Conferință ținută pentru Cercul Studenților putneni în ziua de 5 martie 1921. Stenografiată de H. Stahl. București. Tip. „Cultura Neamului Românesc“, 1921; 48; p. (Biblioteca societății național-culturală a studenților putneni, no. 1). 15 × 10 — I 61297.
Ținutul este pomenit în cele mai vechi doc. Se prezintă trecutul regiunii și se recomandă „să se păstreze proprietatea în obște, care este elementul de

solidaritate rurală. Obștea ar fi condusă de un corp silvic anume pregătit pe sama moșnenilor“.

- 715 *Brodnicii și românii, o problemă de veche istorie a românilor cu un adaos despre Vrancea*. Ședința de la 9 decembrie 1927. București. Tip. „Cultura Națională“, 1928, 28 p. (Academia Română. Seria III. Tom. VIII. Memoriile secțiunii istorice, 6). 25 × 17 — II 92140.
- 716 *Neamul Românesc în Bucovina*. București. Ed. „Minerva“, 1905. 254 p. 19 × 12 — I 290.
În primăvara anului 1905, N.I. străbate de la un capăt la altul nordul Moldovei fiind însoțit de cărturarii ținutului, modești învățători și preoți de sat, precum și de frunțași ai intelectualității. Notele de drum sînt presărate de faptele istorice, de descrierea monumentelor de artă, de „chipurile omenești“. A vizitat și descris: Suceava, Dragomirna, Ițcani, Zamca, Reuseni, Zaharești, Pătrăuți, Solca, Humorul, Voronețul, Vama, Moldovița, Cîmpulungul, Rădăuți, Putna, Straja, Sucevița, Volovățul, Bădăuți, Siretul, Mihăileni, Cernăuți.
- 717 *Histoire des Roumains de Bucovine à partir de l'annexion autrichienne (1775—1914)*. Jassy. „Imprimerie de l'Etat“, 1917, 122 [— 125] p. 24 × 17 — II 52088.
Histoire des Roumains de Bucovine à partir de l'annexion autrichienne (1775—1914), 2-e édition. Bucarest. „Imprimeria Națională“, 1931, 87 p. 21 × 14 — II 106289.
Table des matières: I. Rapt de la Bucovine par l'Autriche. II. Premières vicissitudes des Roumains dans la Bucovine autrichienne. Organisation religieuse de la province. III. Réveil national des Roumains de Bucovine. IV. Réaction autrichienne. Efforts pour détruire la primauté des Roumains en Bucovine.
- 718 *Românismul în trecutul Bucovinei*. București. Tip. „Datina Românească“, 1938, 426 p. (Din publicațiile Mitropoliei Bucovinei) 19 × 12.5 — I 153598.
Lucrarea este alcătuită din două părți: I. *Bucovina supt austriaci*, în care aflăm următoarea notă explicativă: „Această carte este, în cea mai mare parte, reproducerea unor articole apărute în *Bulletin de l'Institut pour l'étude de l'Europe sud-orientale* în 1915—1916. Traducerea lor este datorită d-rei Liliana Iorga, adică este traducerea lucrării *Histoire des Roumains de Bucovine* ... II *Românismul în Bucovina înainte de războiul unității naționale*. Constatări, adică *Neamul românesc în Bucovina*.
- 719 Kogălniceanu, M. *Răpirea Bucovinei*. Ediția a II-a (După cea din 1875), îngrijită de N. Iorga. Vălenii de Munte. Tip. „Neamul Românesc“, 1910, 24 p. 19 × 12.5 — I 103150 [Pe copertă e trecut anul 1911].
- 719a. *Legăturile culturale între Bucovina și Principatele românești*. Conferință ținută Corului Societății „Armonia“ din Cernăuți la Universitatea din București în ziua de 16 mai 1914. București. Ed. „Casa Școalelor“. Tip. „Neamul Românesc“, 1914, 26 p. 19 × 12.5 — I 127241.
Legăturile s-au păstrat prin „inertia țăranului, unită cu instinctul național“. Rolul celor doi Hurmuzaki: Cernăuța. Influența lui Alecsandri. Cărturarii: Petrino, S. Fl. Marian, D. Onciul, Ciprian Porumbescu.
- 720 *Conferințe bucovinene*. București. Tip. „Cultura Neamului Românesc“, 1919, 106 [— 109] p. 18 × 12 — II 56274.
Cuprinde: *Bucovina în trecut*, conf. ținută la Cernăuți în ziua de 16 aug. 1919; *Ce este și ce poate fi Bucovina*, conf. ținută la Cernăuți în ziua de 17

aug. 1919; *Menirea Sucevei*, conf. ținută la Suceava în aug. 1919; *Cîmpulungul bucovinean de odată și cel de acum*, conf. ținută la Cîmpulung; *Cîteva cuvinte la Rădăuși*. Răspuns la toastul țăranilor suceveni.

- 721 *Aportul Bucovinei în cultura românească*. Conferință ținută la Cernăuți, în ziua de 9 noiembrie 1924, la „Liga Culturală”, Secția Cernăuți. Ed. librăriei „La Marca Țării”. Tip. „Universală”, 1925 24. p. (Din publicațiile „Ligii Culturale”) 23 × 15.

Prin 1840 se dezvoltă, în Bucovina, activitatea cărturărească; se manifestă o școală istorică, literară, cu Eudoxiu Hurmuzaki avînd o bună gazetă. Au urmat publicațiile lui: Petrino, Bumbac, Eraclie Porumbescu, Eusebie Popovici, Teliman, George Popovici. *Sămănătorul* pătrunde în Bucovina și sub influența sa apare *Junimea literară*, condusă de I. Nistor, Gh. Tofan, Gh. Rotică.

9. TRANSILVANIA

Studii de sinteză

722. *Sate și preoți din Ardeal*. București. Tip. „Carol Göbl”, 1902. VI + 349 p. 18 × 12 — I 102036.

Sate și preoți din Ardeal mai ales în secolul al XVIII-lea, după corespondența acum descoperită a episcopului neunit Dionisie Novacovici. *Noua revistă română*, 1901, p. 343—352, 291—298, 441—450; 1902, p. 27—33, 54—60.

Cartea este dedicată: „preoților și învățătorilor din românimea de peste munți, celor prin care se păstrează neamul în așteptarea viitorului care atrîrnă de vrednicia noastră”. Lucrarea este, de fapt, prima istorie a Transilvaniei, punînd în lumină modul „cum se trăia în bordeiele și căsuțele românilor din satele și țărgurile Ardealului pînă în timpurile cînd buciulul lui Horia cheamă la răsplătire și răzbunare, dacă nu la biruință” Cuprins: I. *Înainte de Unire*. Începuturile organizării religioase a românilor din Ardeal: Ioan de Caffa. Pretinsa mitropolie a Bălgradului din sec. XV. Episcopia Vadului, a Gioagiului. Episcopii calvini pentru români. Coresi. Episcopul român Eftimie. Urmarea activității lui Coresi. Episcopul Ghenadie. Vlădica Ioan de Prislop, întîiul în Bălgrad. Mihai Viteazul și întemeierea mitropoliei. Mitropolitul Teoctist. Episcopul Spiridon. Mitropolitul Dosoftei. Mitropolitul Ghenadie. Urmașii lui nesiguri. Mitropoliții Iorest, Ștefan. Episcopul Daniil. Sava Brancovici. Lupta lui cu Ghenadie al II-lea. Prigonirea mitr. Sava Brancovici și Șerban Cantacuzino. Mitr. Iosif Budai. Mitr. grec Ioasaf. Varlaam. II. *Unirea*. Condiția socială și politică a românilor din Ardeal înainte de Unire. Cele mai vechi timpuri ale românilor de pe pămînturile domnilor. Români din Scaunele săsești: Scheii Brașovului. Satele din Țara Bârsei. Români din Scaunele: Cohalmului, Sighișoarei, Orăștiei, Bistriței, Sibiului: Săliștenii. Români din Maramureș și întemeierea principatului moldovenesc. Români din ducatul Făgărașului și Amlașului. Români din Banatul Severinului. Cetatea Lotrului, a Tălmaciului, Landskrone. Întemeierea Banatului. Români din Țara Hațegului. Motivele Unirii. Negocierile cu mitropolitul Teofil. Urmarea lor sub mitropolitul Atanasie. Diploma din 1699 a împăratului Leopold. Declarația de credință a noului episcop unit. Urmările Unirii pentru Atanasie. Rezistența contra Unirii. Politica lui Brâncoveanu și a Bisericii Răsăritene. Gavril Nagyszegyi, Ioan Tircă. Moștenirea lui Ata-

nasie. III. *După Unire*. Episcopul Patachi și moștenirea lui. Episcopul Klein. Episcopul Petru Pavel Aron. Agitatorii împotriva Unirii: Ioan Molnar și Sofronie. Episcopul Dionisie Novacovici al neuniților români din Ardeal. Condițiile de trai ale românilor din Ardeal pe vremea episcopului Dionisie: Vlădica. „Curtea” episcopală. Protopopii. Certele confesionale. Preoții. Epilog. Decretul lui Vladislav al II-lea din 1494. Ioan de Caffa. Macarie, „episcopul gallicensis”. Episcopii de Feleac. Ștefan cel Mare și Mănăstirea Vadului. Episcopii calvini și ortodocși români din principatul Ardealului în sec. XVI. Mitropolii din Bălgrad.

- 723 *Neamul românesc în Ardeal și Țara Ungurească*. Vol. I, 382 p.; Vol. II p. 389 — 748 [— 750]. București, „Minerva”, 1906. 19×13 — I 2035.
Neamul românesc în Ardeal și Țara Ungurească la 1906. Ediția a II-a. București. Ed. „Ministerului de Interne”, Tip. „Stroilă”, 1939. 472 p. + 71 pl. 24.5×17 — II 168243.
 Ultima ed. se tipărește cu un îndoit scop: „pentru a se vedea ce era atunci și pentru a se trage de acolo învățăturile de nevoie de acei cari au uitat și de cele două generații care n-au trăit acea viață de cline”. Totodată „înțeleg această carte ca o întărire, necesară, a sufletelor într-un ceas de mare primejdie, care nu se combată cu teama și descurajarea”. Se adaugă la textul ed. I: *În părțile liberate la 1923*: Drumuri ardelen. Sarmisegetuza. În Banatul românesc. Aradul. Oradea, Clujul și Sătmarul. Spre Moldova. În Secuime. Arta nouă și veche în Ardeal. În părțile de miazăzi. Una și alta din Ardeal. Acest text a apărut în: *În Ardealul anului încoronării*. București. Ed. „Pavel Suru”. Tip. „Lupta”, 1923 136 [— 139] p. 18.5×12 — I 66361 ● Ed. I are cuprinsul orînduit pe Ținuturi: Brașovul; Făgărașul; Sibiu, Miercurea și Sebeșul, Alba Iulia, Orăștia. Hațegul, Deva, Munții Apuseni, Trnavele, Ținutul Vinului; Aiud, Turda și Clujul; Valea Someșului; Bistrița; Maramureșul; Baia Mare și Chioarul; Sălajul, Sătmarul, Oradea Mare; Beiușul, Aradul și împrejurimile; Banatul de sus; În Banatul de jos; Cu trenul prin Banat și mijlocul Ardealului; Prin secuime.
- 724 *Neamul românesc din Ardeal*. București. Ed. și Tip. „Cartea Românească”, 1923. 48 p. (Pagini alese din Scriitorii români. Publicațiune periodică no. 117—118). 24×16 — II 69041.
 Vol. se deschide cu o biografie a lui N. I. C u p r i n s : Brașovul; Făgărașul; Alba Iulia; Abrudul și împrejurimile pînă la Vidra. Blajul. Mirăslăul. Turda. Năsăudul. Lugojul. Alte părți bănațene. Sînt texte reproduse (vezi nr. 723).
- 725 *Istoria românilor din Ardeal și Ungaria*
 Vol. I: *Pînă la mișcarea lui Horea (1784)* VI + 460 [— 468] p.
 Vol. II: *De la Horea înaintea*. XVI + 291 p. București. Ed. „Casa Școalelor”. Tip. „Neamul Românesc”, 1915. 25×16 — II 48154.
O prefață. Drum drept, 1914, p. 457—465, republicată în: *Neamul românesc*, 1915, nr. 37.
Istoria românilor din Ungaria. Lecții ținute la Universitatea din București. *Neamul românesc*, 1914, nr. 37; 38, 41. 1915, nr. 24—26; 28—32.
Formarea „partidului național român”. *Drum drept*, 1914, p. 472—481. „Memorandum” și urmările sale. *Drum drept*, 1914, p. 492—496.
 C u p r i n s : ~ Vol. I: Prefața. O introducere despre cuprins și metodă. Românii din Ardeal înaintea cuceririi ungurești și a așezării sașilor. Așezarea sașilor în Ardeal și urmările pentru români. Românii din Ardeal și urmările năvălirii tătărești pînă la stabilirea dinastiei angevine. Noua situație a românilor supt Angevini. De la moartea lui Ludovic cel Mare pînă la

Iancu Vodă din Inidioara. Fenomene sufletești în viața românilor din Ardeal în decursul veacului XV. Feude domnești în Ardeal și vlădici pentru români. Un domn moldovean rivnitor al Ardealului: Petru Rareș, și opera lui. Românii din Ardeal și reforma religioasă. Mihai Viteazul și Ardealul: „Craiul Mihai“. După Mihai Viteazul pînă la noua consolidare a Ardealului. Românii din Ardeal în epoca Rakoczeștilor: lupta pentru naționalitate în forma „legii românești“. Românii din Ardeal de la căderea dinastiei Rakoczy pînă la Unirea bisericească. Viața românilor din Ardeal în epoca ocupației și stabilirii austriace. Imperialii în Ardeal: Unirea cu Biserica Romei. Decăderea Bisericii unite în luptă cu ortodoxia sîrbească. Vlădica de Făgăraș. Lupta pentru drepturile politice românești a vlădicăi Ioan Inochentie Clain. Mișcări țărănești ale românilor în numele ortodoxiei. Cele dintîi pregătiri ale liberării românilor prin cultura națională: Blajul și cărturarii neatrînați. ~ Vol II: Înainte de răscoala lui Horea: clase între români — preoții, clasa mirenlor, țărani, grănicerii. Împăratul și răscoala lui Horea (Iosif al II-lea). Izvoarele mișcării lui Horea și caracterul ei. Măsuri legislative și schimbări constituționale supt Iosif al II-lea și Leopold II-lea: desființarea iobăgiei. Literatura și valoarea ei politică. Presa. *Supplex libellus*. Românii în cursul războaielor napoleoniene. Vasile Moga, episcop neunit în Ardeal. Școlile. Cărțile de școală. Caracterul „național“ al culturii în Banat. Emigrația intelectualilor ardeleni și bănățeni în Principate. Molnar, Gheorghe Lazăr. Operele istorice ale Școlii ardeleni și Principatelor. Noua presă ardeleană și manifestațiile politice dintre 1830 și 1840: Calendarele. Cărțile populare. Personalitatea lui Andrei Șaguna. Pregătirea mișcării de la 1848. Mișcarea de la 1848: ziua de 3 mai. Urmările zilei de 3 mai 1848. Avram Iancu. Era speranțelor: începutul domniei lui Francisc Iosif I. Triumful împăratului și răsplata românilor. Lupta pentru Mitropolia nouă: Avram Iancu, Șaguna. „Noua eră austriacă“ pînă la dualism și românii: „Astra“. Dualismul austro-maghiar și românii: Deputații români. Goszdu, Iosif Hodoș. Legea naționalităților. Moartea lui Șulul. Cultura populară la românii din Ungaria în preajma anului 1870. Noile școli la sate. Ocupația cărturarilor cu manuale didactice. Ziaristica. Agonia activismului (1868—72). Pînă la programul din 1881: încercări de „împăcare“ cu ungurii. Miron Romanul. Presa. Bariț. Mitropolitul Miron și Partenie Cosma. Ioan Vancea. Formarea „partidului național român“. Slavici și *Tribuna*. Liga Culturală. Aurel Popovici. „Memorandul“. Era Bánffy ● În cap. introductiv, autorul își expune metoda de lucru, precum și greutățile pe care le întîmpină un istoric ce urmează să reconstituie trecutul cînd îi lipsesc doc. „Dar a existat totdeauna o cultură populară, care cuprinde într-însa urmele elementelor celor mai adînci.“ Cartea a fost scrisă „într-o singurătate voită“, fiind „un răsunset al gîndurilor mele de o viață întreagă [...] În această carte e numai sînge și lacrimi. Ne-am plătit cu ele pentru cel puțin o mie de ani. Aibă deci măcar urmașii noștri zile mai bune“. Cartea are la bază notele luate la cursul făcut pentru studenți, „dar în cea mai mare parte totul e schimbat, fundamentat, fără a mai vorbi de formă“. Alexandru Bogdan, căruia îi este închinată cartea, a fost frate cu Ion Bogdan și Gh. Bogdan-Duică, era un tînar prof. la liceul din Brașov, cu doctoratul luat în Germania, autor al unor studii privind metrica poeziei populare și a lui Eminescui A murit în uniformă de ofițer austriac în primele zile ale primului război mondial, pe frontul polonez. Autorul a dorit să realizeze o trad. a cărții „într-o limbă mai înțeleasă în lume“, precum și o alta în ungurește, pentru ca „și alții să știe ce credem despre noi în legăturile cu dînsii, ce credem pe baza unor

mărturii ce nu se pot clinti. Își vor verifica ideile și, după ce se va isprăvi între noi un fatal proces de atâtea ori secular, vor înțelege de ce am voit și am făcut unele lucruri pe care ni le impune ca o datorie sacră trecutul nostru întreg și cele mai adânci nevoi ale vieții noastre interne". Lucrarea a avut numai traducerea franceză care urmează:

Histoire des Roumains de Transylvanie et de Hongrie. Vol. I: 1915, 414 p. + 13 pl. Vol. II: 1916, 404 p. + 22 pl. + 1 hartă. Bucarest. Impr. „Gutenberg“. 18×12 — I 45981.

Histoire des Roumains de Transylvanie et de Hongrie. Deuxième édition. Vol. I: 414 p. + 13 pl. Vol. II: 404 p. + 22 pl. + 1 h. București, Impr. „Gutenberg“, 1916. 18×12.

Histoire des Roumains de Transylvanie et de Hongrie. Deuxième édition de fait e a treia. Bucarest Impr. „Datina Românească“ 1940. Vol. I: 364 p. + 21 pl. Vol. II: 356—359 p. + 22 pl. 19×12 — I 170238.

Table de chapitres. Vol. I. Origine et permanence des Roumains en Transylvanie. Saxons et Roumains en Transylvanie. Les Roumains de Transylvanie jusqu'à l'établissement de la dynastie angevine. La nouvelle situation des Roumains sous les Angevins. Les Roumains de Transylvanie à partir de la mort du roi Louis jusqu'à l'époque de Jean Hunyadi. Phénomènes nationaux dans la vie des Roumains de Transylvanie au courant du XV-e siècle. Fiefs des princes roumains en Transylvanie et création des évêchés roumains dans cette province. Un concurrent moldave à la domination de la Transylvanie: Pierre Rareș et son oeuvre. Les Roumains de Transylvanie et la réforme religieuse. Michel-le-Brave et la Transylvanie. Les Roumains de Transylvanie après la mort de Michel le Brave jusqu'à l'établissement d'un nouvel état de choses dans cette province. Les Roumains de Transylvanie à l'époque des Rákoczy; lutte pour la nationalité sous la forme de la « loi roumaine ». Les Roumains de Transylvanie depuis la catastrophe de la dynastie des Rákoczy jusqu'à l'union hiérarchique avec l'Eglise romaine. Vie des Roumains de Transylvanie à l'époque de l'occupation autrichienne. Vol. II. Domination autrichienne en Transylvanie. Décadence de l'Eglise uniata en lutte avec l'orthodoxie serbe. L'évêché de Făgăraș. La lutte pour les droits politiques des Roumains sous l'évêque Jean Innocent Klein. Révoltes des paysans roumains au nom de l'orthodoxie. La Cour épiscopale de Blaj et l'activité scolaire et littéraire de ses membres. L'empereur Joseph II et la révolte des paysans de Horea. Changements constitutionnels concernant les Roumains sous Joseph II et Léopold II. Les Roumains au cours des guerres napoléoniennes. Premiers journaux roumains en Transylvanie. Manifestations politiques entre 1830 et 1848. André Șaguna, évêque de l'Eglise orthodoxe roumaine, et le mouvement roumain de 1848. Révolte de 1848: journée du 3 mai. Ere des expériences. Commencement du règne de François-Joseph I. Le dualisme austro-magyar et les Roumains. La délivrance. Ed. franceză nu are: dedicația, prefața și cap. introductiv. În schimb, în vol. II s-a adăugat *La délivrance*.

- 726 *Faptă și suferință românească în Ardeal*. La zece ani de la cuprinderea lui supt steag românesc. București. Tip. „Datina Românească“, 1929 73 [— 79] p. 21×14 — II 96966.

Români înainte de români. Săteni români în Ardeal. Cu sabia pentru drept. Români ostași și nobili. Cu frații pentru libertate. Legătura cu românii liberi. Nobili și țărani. Cu crucea pentru omenie. Săteni fără căpetenii. Lupta fără sprijin pentru deplina îndreptățire. Lupta singuratică pentru lumină prin carte. Lupta prin revoluție pentru viața națională ● Cartea este un

imn înălțat românilor transilvăneni; s-a tipărit în 100 000 ex. răspândite în tot cuprinsul Ardealului în timpul serbărilor Unirii din mai 1929, „ca să o poată ceti și să se lumineze cât mai mulți români știutori de carte”.

Documente

- 727 *Documente românești din Arhivele Bistriței* (Scrisori domnești și scrisori private). *Partea I*: 1899. CXVI + 103 p. *Partea II*: 1900. 1 f. + LIX + 146 p. București, Ed. „Socec et Comp.” 19×13 — I 102047.
Deși tipărită numai în 300 ex., totuși a avut o impresionantă circulație în lumea intelectuală, fiindcă „în arhivele Bistrițene s-au găsit contribuții extraordinar de importante pentru istoria și limba românilor”. În cele două vol. sînt tipărite 382 doc. românești dintre 1587 și 1781 și 22 slavone; 20 din sec. XVI, unul din 1620, iar ultimul de la începutul sec. XVIII. Vol. are un amplu studiu introductiv de peste 100 p. în care sînt prezentate relațiile ardeleni cu Principatele. N.I. socoate că descoperirea acestor scrisori. ar fi „una din cele mai mari bucurii ale vieții mele”. Cele două vol. au fost republicate, în col. Hurmuzaki, vol. XV, dar cu multe adaosuri și rectificări, încît nu mai este vorba de o reproducere, ci de o „ediție întreagă, după copiile ce am păstrat, în locul rezumatului, pe care din lipsă de spațiu, fusesem silit a-l da în mica publicație anterioară”.
- 729 *Socotelele Brașovului și scrisori românești către Sfat în secolul al XVII-lea*. Ședința de la 5 februarie. București. Tip. „Carol Göbl”, 1899 162 p. (Academia Română. Analele Academiei Române. Seria II. Tom. XXI. Memoriile secțiunii istorice). 27×21 — II 101739.
Cuprinde doc. între 1602 și 1737, fiind o continuare a vol. XI din col. Hurmuzaki. Orînduite cronologic, ele devin o adevărată cronică a Brașovului, mai cu seamă prin introducerea făcută de autor pentru fiecare an în parte. În introducere se face prezentarea relațiilor dintre Țara Românească, mai ales, și Brașov, relații care se pot împărți în 4 perioade — I: de la 20 ian. 1368 pînă în sec. XVI; II: pînă la Matei Basarab; III: de la Matei Basarab pînă la „epoca fanarioșilor”; IV: merge pînă la convenția de la Akkerman.
- 730 *Socotelile Sibiului*. Ședința de la 5 februarie. București. Tip. „Carol Göbl”, 1899. 32 p. (Academia Română. Analele Academiei Române. Seria II. Tom. XXI. Memoriile secțiunii istorice). 27×21 — II 101736.
Au o mai mică însemnătate decît cele brașovene, dar ele rămîn foarte interesante pentru vremea în care socotelile brașovene lipsesc. Actele au orînduirea cronologică, 1602—1714. În anexă se publică o descriere privind pe C. Brâncoveanu (1714), păstrată la muzeul din Cluj.
- 731 *I. Socotelile Bistriței (Ardeal)*. II. *Acte relative la istoria cultului catolic în Principate*, adunate și tipărite cu o prefață despre propaganda catolică pînă la 1500. București. Ed. Ministerului de Instrucție. Tip. „I. V. Socec”, 1901. XLIX + 536 p. (Studii și documente cu privire la istoria românilor, vol. I—II) 24×17 — II 101631.
Vol. prim are numai 53 p., în care sînt 110 doc. (1542—1692) provenind din arh. Bistriței, și întregesc cele două vol. apărute sub titlul *Documente românești din Arhivele Bistriței*. Ele reprezintă socotelile latine ale orașului privitoare la relațiile cu Țările Române și nu au fost incluse în vol. XV din col. Hurmuzaki.
- 732 *Legăturile Principatelor Române cu Ardealul de la 1601 la 1699. Povestiri și izvoare*. București. Ed. „Ministerului de Instrucție”. Tip. „I. V. Socec”,

1902. CCCXVIII + 345 p. (Studii și documente cu privire la istoria românilor, vol. IV). 24 × 17 — II 101631.

Vol. cuprinde acte românești aflate în vara anului 1901 în arh. din Buda, aparținând fondului episcopului neunit pentru românii din Ardeal, Dionisie Novacovici, și doc. privitoare la epoca lui Gheorghe Rákoczy. Urmează fragmente din corespondența olandeză la Constantinopol a lui Cornelis Haga, aflate în arh. olandeze. Primele 15 p. din vol. cuprind 25 doc. privind pe Mihai Viteazul, inclusiv reproducerea semnăturii voievodului. În rest, acte de la: Moise Movilă, Radu Leon, Vasile Lupu, Gheorghe Ștefan, Matei Basarab, Constantin Șerban, Duca Vodă, Grigore Ghica, Constantin Brâncoveanu, Nicolae Pătrașcu, Gaspar Grațiani, Gheorghe Basta, Gabriel Báthori, Chiril Lucaris. 3 descrieri de lupte: Brașov, 1603, 1611 și Șoplea, 1655. În total vol. conține 231 de acte și scrisori din sec. XVII și XVIII, precedate de un studiu introductiv de peste 100 p. De fapt, acest studiu reprezintă istoria Țărilor Române în sec. XVII, completând *Sate și preoți din Ardeal*. Relativ la valoarea actelor publicate, N. I. face următoarea precizare: „Sînt între aceste prețioase hîrtii, pe care nu le-am copiat fără un amestec de bucurie și de înduioșare, asemenea cu aceea pe care o simți cînd, după mulți ani, îți răsare în suflet, clară, întreagă, o amintire pe care o credea pierdută, — sînt între ele și unele, poate chiar multe, care privesc, nu luptele, tratatele sau «legăturile» și intrigile sau «amestecurile» noastre, ci afaceri de protopopi, sinoade și preoți de sat, de vînzări și cumpărături din partea negustorilor, de socoteli și învoinți între bancheri sau «zarafi», ba chiar simple bilete de familie. S-ar putea găsi că unele din ele nu sînt nici destul de vechi, nici destul de întinse și nici destul de însemnate prin cuprinderea lor, încît să merite a sta alături cu alianțe iscalite de Matei Basarab, cu plingeri de prieten oropsit, venite de la sfîtosul Gheorghe Ștefan, sau cu răvașe frățești, trimise de Vasile Lupu”.

- 733 *Brașovul și Românii. Scrisori și lămuriri*. București. Ed. „Ministerului de Instrucție”. Tip. „I. V. Socec”, 1905, 453 [— 455] p. (Studii și documente cu privire la istoria românilor, vol. X). 24 × 17 — II 101631.

„Aci se cuprind toate scrisorile românești din Arch. orașenească a Brașovului” privind negoțul cu Țările Române cu: vin, grîne, lînă, „bucate” (oi, boi, rimători), bumbac, orez, postav, sfoară, cară, căruțe, pielărie, argintărie și lucrări de metal, sticlă, „peteace”, flori și mărunțișuri. Apoi afaceri de hotare: fugari, opriri, judecări dezbătute, legături cu dregătorii de hotare, hoții. Urmează legăturile politice dintre Brașov și Țara Românească, scrisori domnești și boierești de conveniență. Supușii Brașovului: Scheii și scheienii, sâtenii ținutului, birsanii păstori. Brașovenii negustori din Principate. Prin scrisori putem aprecia frumusețea graiului: „ele pot arăta în același timp ce mîlădiere, ce cumpătare, ce ascuțime plină de înțeles avea limba noastră de odinioară, care a rămas pînă astăzi limba poporului de la țară; într-o astfel de limbă, care e a tuturor strămoșilor și a celor mai mulți dintre românii de astăzi, se cuvine să scrie și cărturarii. Numai așa scrisul lor va putea străbate adînc în mulțimile românești și va putea căpăta trăinicie”.

- 734 *Îndreptări și întregiri la Istoria Românilor după acte descoperite în arhivele săsești. I. Brașovul*. Ședința de la 18 februarie. București. Tip. „Carol Göbl”, 1905. 42 p. (Academia Română. Analele Academiei Române. Seria II. Tom. XXVII. Memoriile secțiunii istorice, 5). 27 × 21 — II 101731.

Arh. săsești — se arată în comunicare — au fost cercetate de: I. C. Eder, Engel, contele Iosif Kemeny, Teutsch, Firnhaber, Werner, Müller, Zimmermann, Albert Berger, Frederic Stenner, I. Bogdan, L. Miletici, Iorga. Istoricul

român a stat, împreună cu cumnatul său, Ion Bogdan, *trei săptămîni ale vacanței de iarnă* și a copiat doc. din *Brașovul și românii*, precum și pe cele din această com. Privilegiul lui Mircea din 1413; Doc. Vlaico, 1368; Radu Praznaglava, 7 mai și 21 nov. 1421; Sigismund, 1427; Dan, ian. 1431; Sigismund, 1434 și 1435; Vlad, f. dată 1435—1437; Ioan Corvin, 3 dec. 1443 și 6 ian. 1444; 20 iul. 1447; iul. 1449; Vladislav, 6 febr. 1452; Hunyady, 23 dec. 1455 și 7 apr. 1456; Vlad, 1 dec. 1456; Matias, dec. 1462 și 1468; informații privind pe Ștefan cel Mare, 1475—1476; Ștefan Bathory, 1479; Sandrin, 1481; Ștefan cel Mare, 1480. Acte brașovene, privilegiu: 1482, 1483, 1484, 1487, 1488, 1493, 1501. Diverse acte 1504—1550 privind pe Mihnea Vodă, Vlad Copilul, regele Vladislav, Neagoe Basarab, Radu de la Afumați, Petru Vodă Rareș. Acte de la 1550—1600: Pătrașcu cel Bun, Despot, Petru Șchiopul, Alexandru Lăpușneanu. Scrisoarea unui negustor italian din 1571. Mihnea Vodă. „Am avut însă norocul mare — spune N.I. — de a descoperi cinci scrisori românești” ale lui Ali Pașa către sași. Toate aceste doc. sînt numai comentate și rezumate.

- 735 *Povestiri, scrisori și cronici. I. Cîteva scrisori și acte din Muzeul ardelean de la Cluj. II. Cronica șederii în Bender a lui Carol al XII-lea, Regele Suediei, de Alexandru Amira. III. Expedițiile românești din 1663-4 și 1672—8, cu prilejul descoperirii de scrisori nouă din Muzeul ardelean de la Cluj. IV. Încă două povestiri românești.* București. Ed. „Ministerului de Instrucție”. Tip. „I. V. Socec”, 1905, 223 [— 225] p. (Studii și documente cu privire la istoria românilor, vol. IX). 24×17 — II 101631.
- Cap. I cuprinde scrisori de la: Matei Basarab, Vasile Lupu, Duca Vodă, Mihai Racoviță și Mihai Viteazul. Cap. III: expedițiile din 1663—1664 și o scrisoare cu privire la cea dintîi. Campaniile împotriva polonilor din 1672, 1673, 1674, 1675, 1676.
- 736 *Scrisori de boieri și negustori oteni și munteni către Casa de negoț sibiană Hagi-Pop*, publicate cu note genealogice asupra mai multor familii. București. Ed. „Ministerului de Instrucție”, Tip. „Socec”, 1906. LXXXI + 201 [— 203] p. (Studii și documente cu privire la istoria Românilor, vol. VIII). 24×17 — II 101631.

- 737 *Scrisori și inscripții ardelene și maramureșene.*
 ~ Vol. I: *Scrisori din archiva grecilor Sibiului, din archiva protopopiei neunite a Făgărașului și din alte locuri.* București. Ed. „Ministerului de Instrucție”. Tip. „I. V. Socec”, 1906. LVI + 303 p. (Studii și documente cu privire la istoria românilor, vol. XII). 29×17 — II 101631.
- Cuprinsul: Despre Compania grecilor Sibiului; Comunitatea ortodoxă a românilor din Făgăraș; Stăpînirea în Țara Românească a unor hățegani; Actele rășinărene. Doc. maramureșene. Istoria bisericii românilor din Maramureș. Urbariul din 1600 al domeniului Beiușului. Doc. amestecate, mai ales de la expoziția din Sibiu. 5 doc., 1754, 1758, 1754, 1790, 1825, aflate în posesia lui N. I. Antimise aflate în Ardeal. În vol. sînt menționate o mulțime de cărți vechi aflate în bisericile ardelene, N. I. contribuind astfel la completarea *Bibliografiei române vechi*.

~ Vol. II: *Inscripții și Însemnări.* București. Ed. „Ministerului Instrucției”. Tip. „I. V. Socec”, 1906. 1 f. + 336 p. (Studii și documente cu privire la istoria românilor, vol. XIII). 24×17 — II 101631.

Cuprinde însemnările copiate de pe cărțile vechi din bisericile ardelene și maramureșene din 154 de sate și orașe. Accentul se pune pe însemnările scrise de mînă în cuprinsul cărților de cărturari anonimi aparținînd vechii culturi

ardelenești. Vol. prezintă interes pentru studiile lingvistice, cunoașterea vechilor tipărituri, ca și pentru istoria Transilvaniei. Vol. mai cuprinde 155 de scrisori ardeleni îndeosebi din corespondența lui Dionisie Novacovici, păstrată la Buda; precum și ms. și tipărituri expuse la expoziția din Sibiu din 1905. Printre cărți se află și rarissima tipăritură *macariană*, *Octoiul* din 7018 = 1510. Este a doua carte tipărită de Macarie. În total sînt 52 ms. și tipărituri, de o mare valoare pentru cultura noastră. Printre premeranții la *Biblioteca românească* a lui Carcalechi aflăm și pe: Maria Drăghici, pe marele postelnic Manolache Drăghici, marile agă Constantin Drăghici, înaintași ai istoricului Iorga, după mama sa. Inscriptiile copiate de pe cărți, icoane au fost cercetate în bisericile din următoarele localități: Abrud, Abrud Sat, Agnita, Aiud, Alba Iulia, Alțina, Apoldul de Jos, Amlaș, Arad, Arpașul de Jos, Băsești, Becleanul Bistriței, Becleanul Făgărașului, Beiuș, Berivoiul Mare, Berivoiul Mic, Beșimbav, Bistrița, Blaj, Bobilna, Boholt, Brad, Brașov, Bucium, Bungard, Calborn, Caransebeș, Cetatea de Baltă, Cîlniciș, Cîmpeni, Copăcel, Corabia Ciceu, Corbi, Corbi Făgăraș, Crișcior, Cuhea, Cunța, Dănsuș, Delari, Deva, Dobirca, Dobra, Dragomirești-Maramureș, Drăguș, Dridif, Dumbrăveni, Făgăraș, Feldioara, Feleac, Gelmar, Geoagiul de Jos, Geoagiu-Feredău, Geoagiul de Sus, Gherla, Grădiște-Gura Rîului, Gura Sadului, Hațeg, Hîrseni, Hodoș, Hurez, Ileni, Inidioara, Jasani, Lancrăm, Letca, Lisa, Lozna, Ludișor, Ludoș, Lugoș, Lupșa, Luța, Măjina, Mărgineni, Mediaș, Miercurea, Nadiș, Năsăud, Nicula, Ocna, Ohaba, Orăștie, Peri, Perjani, Petridul de Sus, Petroșani, Plosca, Poiana, Pojorta, Ponorol, Poplaca, Porcești, Răhău, Rășinari, Recea, Recea nouă, Remeți, Rod, Rodna, Rucăr, Săcel, Sad, Săliște, Sarasău, Săcel, Șelimbăr, Săsciori, Sebeș, Șercăița, Sas-Sebeș, Seghești, Șercăița, Sibiu, Sighișoara, Sîmbăta de Jos, Sîmbăta de Sus, Șinca Veche, Sîncel, Sint' Imbru, Șoimuș, Someș, Streiu, Stremț, Suncuța, Șura Mică, Tebea, Teiuș, Tilișca, Tordași, Turda, Timișoara, Ucea de Jos, Ucea de Sus, Vad, Văii gura, Valea Dorului, Valea Lupului, Veștem, Vidra de Jos, Vișoara, Vișeu de Jos, Vișeu de Sus, Viștea de Jos, Viștea de Sus, Vlădeni, Voila, Voișovenii de Mari, Zirnești, Zlatna. Aceste două vol. privind Transilvania au fost întocmite în timpul călătoriei întreprinse în lunile aug. oct. 1905. Materialul publicat nu epuizează fondul, ci „s-ar putea scoate [...] chiar și zece cărți ca aceasta“.

- 738 *Acte și scrisori din arhivele orașelor ardeleni (Bistrița, Brașov, Sibiu)* publicate după copiile Academiei Române. *Partea I: 1385—1600, 1911. LXXVIII + 175 p. Partea II: 1601—1825, 1913. CXIII + p. 779—1043. București. Tip. „I. V. Socec et Comp.“* (Documente privitoare la istoria românilor culese de Eudoxiu Hurmuzaki, vol. XV). 31 × 25 — III 232 177.

Partea I cuprinde 1603 doc. copiate pentru Acad. Română de funcționarii arh. respective, Franz Zimmermann, Albert Berger și Friedrich Stenner. N. I. a revăzut numai pe cele din Brașov, restabilind ortografia caracteristică timpului: *e* pentru *ae*, *ci* pentru *ți* și altele. Mai toate actele, așa cum au fost copiate, aveau greșeli. N. I. a mai descoperit multe doc. care nu fuseseră copiate. De asemenea regretă că nu a avut sprijinul material necesar, într-o vreme cînd avea mult timp liber, dar o ducea greu sub toate raporturile, pentru a face o despuiere sistematică a arh. Actele ungurești au fost traduse „de o persoană care-mi stă foarte aproape și pe care studii superioare în școlile ungurești o îndreptățesc să încerce acest lucru; criticile care s-au îndreptat către această colaboratoare în prefața *Istoriei lui Mihai Viteazul* de I. Sîrbu sînt cel puțin lipsite de cel mai elementar simț de delicatețe“. Persoana la care se referă este chiar soția sa, Ecaterina N. Iorga. Vol. cuprinde și publicația

editorului *Documentele Bistriței* (1899—1900), dar nu și actele românești din *Brașovul și românii*. Mai mult de 200 doc. privesc pe Mihai Viteazul. De asemenea, numeroase acte privesc relațiile strînse dintre cele trei țări române. Partea a II-a a vol. (1601—1825) conține 1 895 doc. arh. orașelor Sibiu și Brașov au mai fost cercetate de B. P. Hasdeu, I. Slavici, I. Bogdan.

- 739 *Acte românești din Ardeal privitoare în cea mai mare parte la legăturile secuilor cu Moldova*, cu o scurtă prefață de I. Bogdan. București, Tip. „I. V. Socec“, 1916. XI + p. 179—272 (Extras din Buletinul Comisiei istorice a României, II) 25×17 — II 48155.

Acte românești din Ardeal privitoare în cea mai mare parte la legăturile secuilor cu Moldova. Buletinul Comisiei istorice a României, vol. 2, 1916, p. 179—272 + 1 h.

În introducere N.I. se ocupă de originea secuilor. Vol. cuprinde 93 doc. publicate după foto. executate de Andrei Veress și dăruite Acad. Române: Scrisori domnești Vasile Lupu; Gheorghe Ștefan; Duca Vodă; Anton Ruset; Nicolae Alexandru; Grigore Ghica; Constantin Nicolae Voivod (1734). Scrisori ale cămărașilor de ocnă. Scrisori ale birărilor de ocnă; Scrisori de boieri. Scrisori felurite (din 1709 și 1720). Scrisori de negustori. Scrisori istorice. Acte privitoare la familia Buiceștilor. Acte făgărușene privitoare la muntele Brătula. Alte legături teritoriale ardeleni cu Țara Românească. Acte relative la istoria bisericilor românești din Ardeal. În prefața, de câteva rînduri, Ion Bogdan precizează că regeștele doc. sînt făcute de dînsul și că extrasul a apărut în puține ex. Pe dosul foi de titlu se află o caricatură a lui N. I. Vol. este datat: 18 nov. 1916, de unde rezultă că finalizarea lui a căzut în sarcina lui Ion Bogdan, deoarece la această dată N. I. părăsise Capitala și se afla la Iași.

- 740 *Noi acte românești la Sibiu*, Ședința de la 29 octombrie 1926. București. Tip. „Cultura Națională“, 1927, 9 p. + XIII pl. (Academia Română. Seria III. Tom. VII. Memoriile secțiunii istorice, 3) 25×17 — II 87915.

Acte din 1619, 1658, 1659 de la Radu de la Afumați, Ali beiu, negustori din Târgoviște, Mihnea Vodă Radu, toate fiind și facsimilate.

- 741 *Acte românești și cîteva grecești din arhivele Companiei de comerț oriental din Brașov*, publicate cu o introducere despre istoria Companiei. Vălenii de Munte. Tip. „Datina Românească“, 1932. LII + 360 [— 363] p. 22×14 — III 113723. Vol. este alcătuit din 3 părți: 1. O schiță istorică a Companiei, cronica lui Antonie Constantin, vîcenotarul Companiei grecești din Brașov (1806—1837); 2. Seria I, în care sînt 276 doc. (1651—1861), cele mai multe în românește și numai cîteva în grecește și latinește; 3. Seria II cuprinde 95 de acte, între 1773 și 1842. Actele au fost „descoperite“ la Biserica grecească din Brașov.

- 742 *Cronica lui Antonie Constantin vice-notarul Companiei grecești din Brașov (1806—1837)*. Vălenii de Munte. Tip. „Datina Românească“, 1932, 9 p. 22×14 — II 116835.

Cronica este un extras din lucrarea de mai sus; ms. a fost inițial în proprietatea lui Andrei Bărsăanu și a trecut apoi în a lui N.I.

- 743 *Însemnări de cronică ale clericilor din Scheii Brașovului*. București. Tip. „Datina Românească“, 1933. 44 p. 25×17.

Însemnări de cronică ale clericilor din Scheii Brașovului. Buletinul Comisiei istorice a României, 1933, p. 59—99.

N.I. a primit de la Catinca, văduva lui Andrei Bărsăanu, un ms. în care, printre altele, se află și această cronică, pe care o atribuie lui Dimitrie Eusta-

tievici, scrisă fiind prin 1780—1782. „Această cronică, prelucrare și prelungire și aceste însemnări climatologice, statistice și istorice” conține multiple și prețioase informații istorice. Începe cu Neagoe Basarab, urmează cu știri despre Mihai Viteazul, apoi despre istoria Unirii cu un colorit mai viu, prin știrile despre preoți și dascăli brașoveni. Lb. ms. este plină de elemente neobișnuite, folositoare pentru gramatica istorică și vocabular.

- 744 *Mărunțișuri istorice culese în Ungaria*. Budapesta. Tip. „Poporul Român“, 1904, 61 p. (Extras din revista *Luceafărul*). 17×12 — I 101886.
În 1901 a călătorit mai mult în Ardeal și Ungaria, descoperind un bogat material istoric, pe care se străduie să-l spună „pe înțelesul oricui [...] pentru învățătura tuturor”. Cuprinsul se referă la: Dionisie Novacovici; un act din mai 1767; două catechisme din sec. XVII și XVIII; o carte de rugăciuni din sec. XVIII, o carte de rugăciuni din 1843, cu litere latine; o gramatică nemțească pentru români; un miscelaneu 1846; ms. Gavra; cărți de rugăciuni cu diferite date; doc. privind pe „pribeagul” Aron Vodă; soli moldoveni; Petru Șchiopul; Carol Wagner despre cumani etc.; ms. 3 743 din Muzeul Național din Pesta; ms. 975; Analele lui Ioan Bethlem; ms. 284: Scurtă descriere a Ardealului, sec. XVIII; ms. 1 072: Călătorie prin Ardeal și Țara Românească, 1788—1792; ms. 166 privind Țara Românească; ms. 359: Scrisori din culegerea lui Engel; ms. 288 Eder; ms. Kaprinai XXIV din bibl. Univ. din Pesta.
- 745 *Ceva despre Ardealul românesc și Viața culturală românească de astăzi*. Două conferințe ținute cu privire la românii din Ardeal și Ungaria. București. Ed. librăriei „M. Onișor-Năsăud”. Tip. „G. Matheiu, Bistrița”, 1907, 48 p. 20×12 — II 134398.
1. Prima conf. ținută în București la jubileul Soc. „Transilvania”, în care se prezintă evoluția spirituală și politică a poporului român de peste munți. În timpurile cele mai vechi, românii nu făceau deosebire în ceea ce privește ținuturile pe care le locuiau, „pentru dînșii tot pământul locuit de români se chema Țara Românească, întemeiată pe limbă, conștiință, obiceiuri, port”. Prin cultură și cărțurari s-a pornit din nou spre realizarea unității naționale, ideal dus pînă în fundul fiecărui sat. 2. A doua conf. a fost rostită în *Casa națională* din Sibiu la 1 mai st.n. 1906 și a fost reconstituită de N.I., pe scurt, după un rezumat al lui I. Duma Paltin. N.I. remarcă perfectă unitate în literatura cultă și cea populară, solidaritatea românească fiind un instinct purtat prin milenii. „Scrisul nu e dumnezeesc, nu e olimpiian, cum l-a crezut și l-a făcut Goethe; el e omenesc. Un om vorbește către oameni, pentru fericirea, propășirea, pentru mîngierea și îmbărbătarea lor [...] Oricînd să ne aducem aminte că nu sîntem nimic fără poporul nostru. El e izvorul ce curge necontenit, noi sîntem picături în mersul lui, care ne hotărăște în toate. Nu e nimic în noi pe care să nu i-l datorăm. Cel mai mare din noi, dacă ar fi singuratic, și-ar pierde inspirația și și-ar stinge lumina.”
- 746 *Les Hongrois et la nationalité roumaine en 1909. Procès de presse et autres persécutions*. Vălenii de Munte. Ed. de la „Liga culturală”. Împr. „Neamul Românesc”, 1909. 45 [— 47] p. (Mémorial Romain, I). 17×10 — I 16608.
Procès de Mme Anna Vlad. La contrainte de proposer le catéchisme en hongrois. Le régime de presse des nationalités. Une expulsion politique d'Autriche.
- 747 *Către frații din Ungaria. Cuvinte ale unui voitor de bine, împotriva rădăciilor și cumpărătorilor*. Vălenii de Munte. Tip. „Neamul Românesc”, 1910. 64 p. 14.5×10. — I 375253.

Două conf. ținute la Tîrgoviște și Galați: I. Învățăturile ce le dă Mihai Viteazul. II. Chestia națională: Datoria României și a românilor neliberi. Încă un avocat al Împăratului — A.B. [= Ion Bianu].

- 748 *Les dernières élections en Hongrie et les Roumains* (juin 1910). Vălenii de Munte. Ed. „Liga Culturală”. Impr. „Neamul Românesc”, 1910. 29 p. (Mémorial roumain, II). 17×10 — I 16608.
- 749 *Francisc Rakoczy al II-lea, învietoarea conștiinței naționale ungurești, și românii*. București. Sedința de la 4 iunie. București. Tip. „Carol Göbl”, 1910. 33 p. (Academia Română. Analele Academiei Române. Seria II. Tom. XXXIII, Memoriile secțiunii istorice, 1). 27×21 — II 20409.
Răscoala lui Rákoczy (1703—1744) împotriva monarhiei Habsburgilor, răscoală la care iau parte și români. Curuții unguri înfrinți s-au refugiat în Moldova și Țara Românească, unde au primit adăpost.
- 750 *Partea românilor din Ardeal și Ungaria în cultura românească. Influențe și conflicte*. București. Tip. „Carol Göbl”, 1911. 20 p. (Academia Română. Analele Academiei Române. Seria II. Tom. XXXIII. Memoriile secțiunii istorice, 13). 27×21 — II 23669.
Partea românilor din Ardeal și Ungaria în cultura românească. Influențe și conflicte. Vălenii de Munte. Tip. „Neamul Românesc”, 1911, 36 p. 17×10 — II 23808.
„Cultura românească e una singură”. Raporturile culturale între Transilvania și vechiul regat prin dascăli — Gh. Lazăr, Ion Maiorescu etc., prin cărturari și literați — G. Coșbuc, I. Slavici, O. Goga, I. Agârbiceanu. Știri despre: Ion Maiorescu, M. Kogălniceanu — Gh. Bariț, Titu Maiorescu — S. Bărnuț.
- 751 *Serbările de la Blaj, însemnătatea lor politică, culturală și literară*. Vălenii de Munte. Tip. „Neamul Românesc”, 1911. 31 p. 17×10 — I 23809.
„Cultură și politică sînt unul și același lucru, nu altă supt înfățișări deosebite, cît în faze deosebite ale dezvoltării lor. Orice cultură cuprinde într-însa un program politic și orice așezăminte politice nu sînt decît traducerea în realitatea omenească a unor concepții culturale.”
- 752 *Dezbinările românilor din Ungaria*, idei dintr-o conferință ținută la Piatra Neamț. Vălenii de Munte. Tip. „Neamul Românesc”, 1912. 13 p. 17×12 — I 26845.
Dezbinările românilor din Ungaria. Neamul românesc, 1912, p. 273—278.
- 753 *Două apeluri către românii din Regat și Cuvîntarea ținută la întrunirea Ligei Culturale de la 9 iunie 1913*. Vălenii de Munte. Tip. „Neamul Românesc”, 1913. 32 p. (Liga pentru unitatea culturală a tuturor românilor) 16×12 — I 506986.
„Suprafața culturii românești se întinde în toate părțile pînă acolo unde masa compactă a neamului încetează și încep graiurile străine, cărora noi, fără invidie și cu sinceritate, le dorim aceeași dezvoltare liberă și mîndră pe care o cerem și pentru poporul român și pe care acestuia voim să i-o știm pretutindeni apărută de orice contestare teoretică sau practică.” În Ardeal s-a desființat școala românească, din care, în urma legilor din 1907 și 1913, în curînd nu va mai viețui decît o rămășiță neînsemnată. Prin Liga Culturală se protestează și tot prin această instituție se face un apel pentru strîngerea de fonduri, creîndu-se astfel „Fondul cultural al românilor neliberi”.
- 754 *L'Evêché de Hujdu-dorogh et les droits de l'Eglise roumaine unie de Hongrie*. Nouveaux attentats du gouvernement hongrois contre la nationalité des

- Roumains. Bucarest. Ed. „Liga Culturală“. Imp. „Neamul Românesc“, 1913. 27 p. (Mémorial Roumain, III). 17×11 — II 37867.
- 755 *Encore une fois l'évêché de Hojdu-dorogh et les droits des Roumains*. Bucarest. Imp. „Neamul Românesc“, 1914. 17 p. (Mémorial Roumain, IV). Publiée par la section de la „Ligue pour l'unité culturelle des Roumains“. 17×10 — II 34465.
Încă o dată episcopia de Hojdudorogh și drepturile românilor. Neamul românesc, 1914, nr. 2.
 Ambele broșuri alcătuiesc un răspuns dat deputatului ungar de la Budapesta, E. Szabo, la cele publicate în *Revue de Hongrie* (15 nov. 1913). Polemica privește și activitatea științifică a lui N. I., de altfel apreciată de istoricul maghiar David Angyal.
- 756 *La comemorarea zilei de 3 mai 1848*. Conferințe ținute. București. Ed. „Liga Culturală“. Tip. „Neamul Românesc“, 1914. 26 p. 16×12 — I 38092.
 Două conf. ținute la Ploiești și Galați, în care se face apel la solidaritatea românească. În final se reproduce din *Românul* din Arad un art.: *Ardelenii despre Simion Bărnuț*.
- 757 *Carpații în luptele dintre români și unguri*, cu 3 figuri în text. Sedința de la 11 septembrie. București. Tip. „Carol Göbl“, 1915, 28 p. (Academia Română. Analele Academiei Române. Seria II. Tom. XXXVIII. Memoriile secțiunii istorice, 5). 27×21 — II 44845.
Carpații în luptele dintre români și unguri. Comunicare făcută la Academia Română (Rezumat din ziare). După „Universul“ și completată în A.A.R. Vălenii de Munte. Tip. „Neamul Românesc“, 1915. 13 p. 16×12 — II 45154.
 Începe cu lupta de la 1272—1276, în care a fost ucis Litovoi. Continuă cu altele din 1330, 1369, 1395, 1396, 1427, 1432, 1438, 1461, 1476, 1479, 1529, 1540, 1544, 1550, 1556; Mihai Viteazul, apoi sint urmărite luptele pînă la 1789.
- 758 *La question roumaine en Autriche et Hongrie*. D'après des publications récentes. Bucarest. Ed. „Liga Culturală“. Imp. „Neamul Românesc“, 1915. 48 p. (Extrait du „Bulletin de l'Institut pour l'étude de l'Europe sud-orientale“). 23×16 — II 48157.
 Broșura este alcătuită dintr-un șir de recenzii privind următoarele lucrări: Aurel Morariu, *Bucovina, 1774—1914*. București, 1915; Werenka, *Bukowinas Entschen und Aufblühen: Maria-Theresiens zeit*, I Th., 1772 — juni 1775. Wien, 1892; Emilian Slușanschi, *Bucovina [...] fragmente din carnetul meu*. București, 1915; I. Nistor, *Românii și rutenii în Bucovina*, studiu istoric și statistic, București, 1915; Jean Enescu și Jules Enescu, *Ardealul, Banatul, Crișana și Maramureșul din punct de vedere agricol, cultural și economic*. București, 1915; G. Sima, *Școala românească din Transilvania și Ungaria, dezvoltarea ei istorică și situația ei actuală*, București, 1915; George G. Angelescu, *Banatul*. Buzău, 1914; Radu Rosetti, *Acțiuni politice — povestite de organele oficiale franceze*. București, 1914; Ștefan Căței, *Studii asupra băncilor și cooperativelor românești din Transilvania și Ungaria în comparație cu băncile noastre populare*. București, 1915.
- 759 3 Mai 1915, conferință ținută la Ateneul Român din București, în ziua de 3 mai 1915. Vălenii de Munte. Tip. „Neamul Românesc“, 1915. 19 p. 16×12 — I 2735
Conferință ținută în ziua de 3 Mai. Tribuna, 1915, p. 137—143.

Date istorice privind adunarea de la Blaj și învățămintele ce se desprind pentru zilele noastre.

- 760 *Două răspunsuri ale unui istoric*. Dl. Czernin și politica României. Un studiu al d-lui Vesnici. Iași. Ed. „Neamul Românesc”, 1917. 16 p. 16×12 — I 263709.

Ambele „răspunsuri” privesc drepturile istorice ale poporului român asupra Transilvaniei și Banatului. N. I. dezavuează politica lui Carol I și arată că odată cu dispariția regelui s-au destrămat și alianțele încheiate de acesta: „Dar de douăzeci de ani am spus noi monarhiei, și în zilele cele bune Alianței, că, la desfacerea acestei forme internaționale, care cuprinde milioane dintre ai noștri, nimeni nu ne va putea opri de a ne prezenta la împărțire”. N. I. face parte dintre cei mai călduroși sprijinitori ai alianței „nezguduite între sârbi și români”. Referiri la studiul lui Iovan Radovici *Dreptul istoric al românilor și sârbilor asupra Banatului*, publicat în *Revue des questions historiques*, 1916.

- 761 *Pages roumaines*. Préface de Ch. de la Roncière. Paris-Nancy. Imp. „Berger Levrault”, 1918. X + 107 [— 109] p. 19×11 — 51903.

Cuprinde: *Ceux que nous n'oublierons jamais*; *La primauté française*; *L'Autriche-Hongrie — Ses droits à l'existence. Les Alliés de l'Allemagne*; *Message impérial*; *Les dirigeants actuels de l'Allemagne*; *L'avance autrichienne. Un auxiliaire de notre cause: le comte Apponyi*; *Comment vivra l'Autriche-Hongrie?*; *La Monarchie austro-hongroise veut vivre*; *La Hongrie et l'agonie autrichienne*; *La Monarchie réclame le Danube*; *La résurrection de l'Autriche?*; *La guerre et les petites nations*; *La Dobrodja. Comment nous l'avons acquise*; „*Buchenwald*”; *Lens, Deux exemples*; *Ce que les Allemands ne comprennent pas*; *Les courants politiques en Allemagne*; *La revanche celtique*. Art. au fost traduse de N. I. după textul românesc publicat în *Neamul Românesc*, 1917, în nr. următoare (păstrăm ordinea din textul francez): 326; 134; 270; 227; 125; 272; 201; 251; 159; 144; 233; 180; 214; 322; 286; 277; 248; 217; 216; 121; 106. În prefață, La Roncière prezintă pe „Nicolas Jorga, l'historien de la Roumanie”.

- 762 *Drepturile românilor asupra teritoriului lor național unitar*. Cuvîntare ținută în numele Academiei Române în seara de 31 mai 1919. București. Tip. „Cultura Neamului Românesc”, 1919. 20 p. 16.5×12 — I 54149.

Droits des Roumains sur leur territoire national unitaire. Discours prononcé au nom de l'Académie Roumaine, le soir du 31 mai 1919. Bucarest. Imp. „Cultura Neamului Românesc”, 1919. 33 p. 16.5×12 — I 54150.

Schiță istorică asupra drepturilor naturale ale românilor asupra teritoriului național, răspuns dat tendințelor de la Conferința de pace de a ne atribui „hotare care nu corespund, nu numai cu nevoile economice cele mai firești ale unui Stat modern și cu cerințele cele mai elementare ale apărării naționale, dar nici cu așezarea etnografică a poporului nostru și cu drepturile istorice cele mai evidente.” „L'Académie Roumaine, qui depuis sa fondation représente l'union de l'esprit et de l'âme de toute la nation roumaine, partagée jusqu'ici entre plusieurs dominations étrangères, réclame maintenant devant tout le monde civilisé l'union intégrale de cette nation [...] Michel le Brave, prince de Valachie, démontra par ses victoires où se trouvait le centre de gravité de cette entreprise de restauration, son projet aussi fut celui d'une Dacie entière entre ces frontières qu'on désire aujourd'hui.”

- 763 *Alegerea de la Săliște înaintea Camerei*. Cuvîntarea d-lui Iorga. București. Tip. „Cultura Neamului Românesc”, 1920. 27 p. 16×12 — I 58234.
Ingerințe electorale privind pe deputatul Constantin Bucșan.

- 764 *Ce sînt și ce vor sașii din Ardeal*. Expunere din izvor competent. Cu o prefață de N. Iorga. București. Tip. „Cultura Neamului Românesc“, 1919. 51 [— 55] p. 21.5×13.5 — II 53559.
Cartea a fost alcătuită și tipărită de N. I. Prefața a fost tipărită mai înainte în *Die Karpathen*, Brașov, 1909, nr. 9, 1 febr. În introducere, se ocupă de sași, considerați „un model de ordine și de moravuri“. Totodată în adunarea ținută la Mediaș la 8 ian. 1919, ei au fost „pentru alăturarea de bună voie la România“. În continuare, cartea cuprinde: Ce sînt sașii și unde locuiesc? Din trecutul sașilor ardeleni. Situația socială. Agronomia, meseriile, industria, comerțul și băncile. Școala și biserica. Viața intelectuală. Organizațiile. Caracterul național. Ce așteaptă sașii de la noua lor patrie?
Ce sînt și ce vor sașii din Ardeal. Neamul românesc, 1919, nr. 105.
- 765 *Vechimea și originea elementului românesc în părțile Biharei (Bihorului)*. Oradea Mare. Ed. „Cele trei Crișuri“. Tip. „Adolf Sonenfeld“, 1921. 16 p. (*Crișul negru*, nr. 3). 16×12 — I 60287.
Vechimea și originea elementului românesc în părțile Biharei. Cele trei Crișuri, 1921, nr. 1—2, p. 4—8; nr. 3, p. 66—70.
Reprezintă o conf. ținută la Adunarea generală a Asociației ardelenilor de la Oradea Mare.
- 766 *Români și slavi. Români și unguri*. Două conferințe ale Institutului pentru studiul Europei sud-orientale. Stenografiate de H. Stahl. București. Ed. Institutului sud-est european. Tip. „Datina Românească“, 1922. 56 p. 21×14 — II 66893.
- 767 *În Ardealul anului încoronării*. București. Ed. „Pavel Suru“. Tip. „Lupta“, 1923. 133 [— 136] p. 18×12 — I 66361.
Cuprins: *Drumuri ardeleni; Sarmizegetusa; În Banatul românesc; Aradul, Oradea; Clujul și Sătmărușul; Spre Moldova, în secuime; Artă nouă și veche în Ardeal; Una și alta din Ardeal; Duminica încoronării*. Cartea este alcătuită din art. publicate în: *Adevărul literar și artistic*, 1922, nr.: 89—93; 97; 99. *Duminica încoronării* a apărut numai în vol. de față.
- 768 *I. Cea dintîi istorie universală tipărită în Transilvania. II. Moșiile familiei Beldy din Țara-Românească*. Ședința de la 21 noiembrie 1924. București. Tip. „Cultura Națională“, 1925. 30 p. (Academia Română. Seria III. Tom. IV. Memoriile secțiunii istorice, 6). 25×17 — II 81579.
I. *Începuturi tainice ale istoriei de obște: Istorii vechi partea d-intîi*, în tipografia lui Petru Bart, 1798, de abatele Millot, traducere revizuită de Molnar. II. Nobilul ardelean Beldy Kelemen din Budila avea moșii în Țara Românească, la Hizești, Răzești etc. În legătură cu aceste posesii se publică 26 de documente românești, 1612—1710, aflate la Cluj. Tot aici N. I. se ocupă de *Evangheliarul slavon*, tipărit de ieromonahul *Laurențiu* pe la 1570, identificîndu-l cu diaconul *Lorinț* de pe lângă Coresi. Cartea se află în bibl. Univ. din Cluj.
- 769 *Cea mai veche ctitorie de nemeși români din Ardeal (1408—9)*. Ședința de la 14 mai. București. Tip. „Cultura Națională“, 1926. 5 p. + II pl. (Academia Română. Seria II. Tom. VI. Memoriile secțiunii istorice, 7). 25×17 — II 87914.
În Biserica de la Streiu Singiorz, Hunedoara, se află o frescă de „o extraordinară importanță pentru viața românilor din Ardeal“, înfățișînd pe ctitori, familia Chendreș. Sînt nemeși români de la 1404, cnezi, care înfățișau în Ardeal ceea ce înfățișau și cei din Țara Românească.

- 770 *Viața românească în Ardeal. Arad. Ed. librăriei „Diecezană”, 1926. 287 p. (Biblioteca Sămănătorul, nr. 166—168). 14.5×10.5 — I 88627.*
Cu prins: *Viața românească a Ardealului*, conf. ținută la cursurile din Vălenii de Munte, iul. 1909; 3 *Mai*, cuvîntare ținută la serbarea Ligii Culturale în București la 3 mai 1910; *Atitudinea critică a românilor de dincolo față de noi*; *Un exemplu din vremea lui Cuza Vodă*, idei exprimate în conf. ținută la secția Severin a Ligii Culturale; *Încă un avocat al Împăratului — A. B.* [= Ion Bianu]; *Chestia națională: datoria României și a românilor neliberi*, conf. ținută la Galați pentru Liga Culturală, 9 nov. 1909. *Tradiția în politica românilor de dincolo*, conf. ținută la Focșani în 18 ian. 1910; *Cele din urmă evenimente din viața neamului*, conf. ținută la Ateneul din București în ian. 1910; *Comemorarea mitropolitului Șaguna*, cuvîntare ținută în ziua de 4 oct. 1909 la Ateneul Român din București; *Dezbinările românilor din Ungaria*, conf. ținută la Piatra-Neamț în febr. 1912.
- 771 *Trei conferințe ardelenе ținute la Cluj, Zalău și Carei Mari* (septembrie 1927). Vălenii de Munte. Tip. „Datina Românească”, 1927. 19 p. (Biblioteca de vulgarizare „Cuvîntul”, nr. 5) 24×17 — II 92087.
1. Faze în istoria Ardealului. 2. Vechile organizări politice ale românilor din Ardeal. 3. Hotarele de Apus ale poporului românesc.
Trei conferințe ardelenе. Revista istorică, 1927, p. 291—305.
- 772 *Testamentul lui Nicola Nicolau*. Ședința de la 25 mai. București. „Imprimeria Națională”, 1931. 13 p. (Academia Română. Seria III. Tom. XII. Memoriile secțiunii istorice, 7) 25×17 — II 108911.
Nicola Nicolau, brașovean, tipărește la 1814 o geografie, traducător, probabil, al *Descoperirii Americii* după Campe (Buda, 1816). Un anticar prieten dăruiește lui N.I. „cărțica de casă” scrisă cu îngrijirea unui caligraf foarte subțire, aparținînd lui Nicola și în care sînt însemnările sale între 1762 și 1796. Ele se sfîrșesc cu testamentul său. Tot caietul este retipărit în comunicarea de față.
- 773 *Contra dușmăniei dintre nații. Români și unguri*. București. Tip. „Datina Românească”, 1932. 31 p. 24×16 — II 113078.
Jorga, Miklós. *A nemzetek között levő gyűlölködés ellen romanok és magyarok*. Fordította Isfan Crisztina és Foszto Olga. București. „Imprimeria Națională”, 1940. 28 p. 23×16 — II 167456.
„Ura” a fost numai în „straturile de sus, hrănită de ziare, de cărți și cultivată prin școli. Jos, oameni cari depun aceeași muncă se pot înțelege între dinșii. Țăranul român și țăranul maghiar, locuind același pămînt, cînd sînt lăsați în seama lor, fără ațîțări, duc buna casă de odinioară. Meșteșugurile, negoțul cer legături de care nu se poate lipsi cineva numai fiindcă unul vorbește o limbă și altul alta”. Prietenia între cele două popoare este în interesul lumii întregi, o datorie de „umanitate, dar și una de proprie conservare”.
- 774 *Comemorarea Unirii Ardealului și Rostul istoric al Unirii*. Două cuvîntări ținute la București. Vălenii de Munte. Tip. „Datina Românească”, 1933. 20 p. 24×16.5 — II 118863.
- 775 *Réponse aux conférences données à Cambridge par le Comte Bethlen sur la révision du traité de Trianon*. Bucarest. Imp. „Datina Românească”, 1933. XI p. 22.5×14 — II 124337.
Răspuns contelui Bethlen. Calendarul Ligii Culturale, 1934, p. 17—19. Se discută problema părăsirii Daciei.
- 776 *Seconde réponse au Comte Bethlen*. Bucarest. Imp. „Datina Românească”, 1933. X p. 22.5×14.

Al doilea răspuns contelui Bethlen, rostit la radio în seara de 27 dec. 1933
Calendarul Ligii Culturale, 1934, p. 23—25.

Un nou răspuns contelui Bethlen. Neamul românesc, 1933, nr. 280.

- 777 *Între Braşov şi Cîmpulung. Acum o sută de ani*. Braşov. Tip. „Unirea”, 1934. 8 p. (Extras din revista *Ţara Bârsei*). 22.5 × 15.5 — II 556965.
 Trei doc.: Ştefan Gheorghiu, 29 mart. 1828, Cîmpulung; Gheorghe Mărzovici, 4 iun. 1829, Cîmpulung; Constantin Greceanu, Cîmpulung, 5 aug. 1829.
- 778 *Amintiri din Ţara Oltului*. Conferinţă ținută la Făgăraş. Vălenii de Munte. Tip. „Datina Românească”, 1936. 13 p. 23 × 15.5 — II 144643.
 Se arată trecutul istoric al acestui ținut şi al oraşului începînd de la 1200.
- 779 *Începuturile şi motivele desnaţionalizării în Săcuime*. Şedinţa de la 10 iulie 1935. Bucureşti. „Imprimeria Naţională”, 1936. 15 p. + 2 pl. (Academia Română. Seria III. Tom. XVIII. Mem. secţ. ist., 8). 24 × 17 — II 144396.
 Într-o călătorie de o zi prin secuime, de la Braşov la Baraolt şi de aici prin Sfîntu Gheorghe, cercetează cărţile vechi aflate în biserici, pe care sînt numeroase însemnări. Pe baza numelor proprii aflate pe cărţi, nume româneşti, trage concluzia că cei mai mulţi secui sînt români deznăţionalizaţi. Iată de ce: „Orice carte din Ardeal, mai ales din asemenea părţi, trebuie scotocită şi notiţele de pe ea clasate şi publicate [...] căci istoria românilor trebuie scrisă sat de sat, cu preoţii şi ţăranii lor, ca să se vadă că *am fost* şi *cum am fost*”.
- 780 *Cum apărăm noi Ardealul*. Cu un portret al autorului. Conferinţa d-lui Prof. N. Iorga din ziua de 3 decembrie 1936. După note stenografice. Bucureşti. Tip. „Universul”, 1937. 15 p. (Liga pentru Unitatea culturală a tuturor românilor. Comitetul central). 24 × 16 — II 144456.
 Ardealul se apără cu starea de spirit a oamenilor de acolo; prin ţăran, căruia să-i facem o stare înfloritoare; solidaritate naţională; prin muncă şi bună gospodărire; prietenie şi înţelegere cu saşii şi ungurii; dispariţia învrăjbirii; întoarcerea tuturor ardelenilor la vetrele lor.
- 781 *Horia, Cloşca şi Crişan*. O simplă conferinţă. Vălenii de Munte. Tip. „Datina Românească”, 1937. 18 p. 24 × 16.5 — II 142592.
 Publicată şi în *Figuri revoluţionare române*. 5 conferinţe ale Universităţii Libere... Bucureşti, 1937. 125 [— 127] p. + 8 pl. — II 142643.
 Se ocupă de mişcările revoluţionare ale românilor ardeleni sau la care au luat parte: răscoala iobagilor din sec. XV de la Bobîlna, aceea a sirbilor de la începutul sec. XVI, a „ţarului Ivan”, la care s-au alăturat şi o mulţime de români. În acelaşi sec. a fost şi răscoala lui Dozsa. A urmat în sec. XVIII mişcarea lui Francisc Rakoczy, la care au luat parte şi românii cu Pîntea Viteazul. Se arată cauzele care au provocat răscoala lui Horea la 1784. Din mişcarea lui Horea „se desfac lucruri în adevăr de cea mai mare frumuseţe în ele însele ca documente de suflet românesc: ca documente ale unui suflet românesc care este pretutindeni acelaşi. Se pot vedea asemănări cu lucruri de pe la 1600, cu Mihai Viteazul, ba şi cu ceea ce s-a întîmplat supt ochii noştri în mijlocul poporului românesc”.
- 782 *Ştiri noi despre sfîrşitul secolului al XVI-lea românesc*. Şedinţa de la 23 octombrie 1936. Bucureşti. „Imprimeria Naţională”, 1937. 13 p. + 5 pl. (Academia Română. Seria III. Tom. XIX. Memoriile secţiunii istorice, 2). 24.5 × 17 — II 144400.
 Printre altele, o hartă din a doua jumătate a sec. XVII privind Ardealul, cu planuri de oraşe, dăruită de Silvio Mercati.

- 783 *În apărarea graniței de Apus. Conferință ținută la Oradea la 1 decembrie 1938.* București. Ed. „Liga Culturală”. Tip. „Datina Românească”, 1939. 42 p. 24 X 16 — I 156036.
Lukacs, Domanovszky și Zoltan Cherevits afirmă cu falsitate că românii sînt pomeniți abia în sec. XII și că în sec. XIV sînt pomeniți ca ciobani venind din sud. N. I. arată în replică: Doc. nu confirmă stabilirea românilor în sudul Dunării, iar numele de localități atestă o stăpînire permanentă și milenară pe aceste meleaguri.
- 784 *Lupta științifică împotriva dreptului românesc. Conferință la adunarea „Astrei” la Abrud, 1 septembrie 1938.* București. Tip. „Datina Românească”, 1938. 30 p. 23 X 15.5 — II 155266.
Combaterea documentată a falselor teorii ale istoricilor: Jancso Benedek, Tamas Lajos-Tremel, Lukinich și Domanovszky privitor la romanitatea Transilvaniei.
- 785 *Origine et la Patrie première des Roumains. Réponse à une agression.* Bucarest. Imp. „Datina Românească”, 1938. 38 p. 24 X 16 — II 152775.
Se continuă polemica începută de istoricul Domanovszky, care nega drepturile poporului român asupra Transilvaniei. Totodată acesta publică o lucrare de 400 p. în care se ocupă de „metoda istorică” a lui N.I., folosind, intenționat, afirmații eronate și chiar injurii.
- 786 *În luptă cu absurdul revisionism maghiar.* Oradea. Tip. „Diecezană”, 1939. 79 [—81] p. 20.5 X 14 — II 155700.
Cuprinde art. din *Neamul românesc* și conf. privind și axa Roma—Berlin: *Nu ne supărăm; Să ne păzim: vine un principiu; Nu ne lăsăm cucerii; Alianți credincioși; O călătorie de vasalitate; Încă o prietenie; România în fața realităților; Către un popor prieten; Socoteală totală; Începutul ofensivei contra României; Ceasul șacalilor; Viitorul statelor mici*, conf. la radio (14 oct.); *Casurile de la Satu Mare; Oamenii supărați; Fața spre Italia? Se anunță ieșirea ghiarelor. Încep să apară coarnele. Spre Roma; Polungaria. Ispitele politicii mari: „Trecutul nostru este de la un capăt la altul o perpetuă lecție, nu de teamă sau de sfială, ci de perfectă măsură și aleasă discreție”; Înaintea hotărîrii; Ungaria a biruit; Un „Stat” imposibil; Prefer comitații; „Revenirea la patria-mamă”; Ce nu se vede de la Budapesta. Valoarea dreptului istoric*, conf. la radio (25 nov. 1938); *De ce s-ar reface vechea Ungarie? Întru apărarea graniței de Apus*, conf. ținută la Oradea la 1 dec. 1938.
- 787 *Maramurășul nostru.* Conferință la Radio (21 decembrie 1938). Vălenii de Munte. Tip. „Datina Românească”, 1939. 10 p. (Extras din *Revista istorică*, anul XXV-lea, n-rele 1—3). 24.5 X 16.5 — II 155334.
Istoricul acestei părți de țară, folosindu-se și nomenclatura localităților și munților, care vine din moștenirea traco-dacică. „Vitejii” acestor locuri, țărani care au vechi diplome de „boierie”, reprezintă „o populație etnică de mare vechime, deprinsă cu apărarea graniței și avînd un prisos de energie care să se poată revărsa asupra ținuturilor vecine”.
- 788 *Pour éclairer M. Domanovszky par les siens.* Bucarest. Impr. „Datina Românească”, 1939. 12 p. (Extrait de la *Revue historique du sud-est européen*, 1939, n-os 1—3). 24 X 17 — II 155332.
Pentru a răspunde lui Domanovszky, N.I. recurge la istoricii maghiari, din care extrage date și idei privind realitățile istorice din Transilvania: A. de Bertha, Juliette Adam, L. Varjassy etc. Sînt folosite numeroase citate: „De cette tendance de l'affranchissement se développe peu à peu un courant national impétueux qui visait l'union de tous les éléments roumains de la Transyl-

vanie, de la Hongrie, de la Bukovine, de la Moldavie et de la Valachie". Broșura se încheie cu un art. citat din Yves Guyot, *Les causes et les conséquences de la guerre* (Paris, 1915), care știa că 3 000 000 de români din Transilvania și Banat „sont en lutte avec les Magyars depuis le onzième siècle". Se știe, de asemenea, că ceea ce desparte cele două națiuni sînt lb., credința, subordonarea politică.

- 789 *Un amico della rivincita ungherese: Lilio Cialdea e l'autonomia transilvana*. Bucurest. Tip. „Datina Românească", 1940. 11 p. 21.5 × 13.5—II 166954. În cartea sa *La Transilvania, aspetti diplomatici e politici*. Milano-Varese, Cialdea falsifică date din neștiință și rea-voință. Inconsecvent cu sine, el publicase mai înainte studii favorabile cauzei României, a cărei lb. o cunoștea, fiind, la Roma, elevul prof. Claudiu Isopescu.

- 790 *Observații și probleme bănățene*. București. „Imprimeria Națională", 1940. 118[—120] p. + 21 pl. + 1 h. (Academia Română. Studii și Cercetări, XL). 24 × 17 — II 168293.

Conține: I. Izvoare ale altei istorii a Banatului: „Istoria Banatului nu s-a scris pînă acum". Lucrările apărute: Grisellini, 2 vol. 1780; Aurel Cosma; Țincu Velea, *Istoria războiului bisericesc* [...]. Sibiu, 1865; A. T. Laurian, Drăgălina, *Din istoria Banatului Severin*, 3 vol., 1899; Gheorghe Popoviciu, *Istoria românilor bănățeni*, 1904; L. Böhm, Frederic Pesty, *Analele Banatului* (1928—1931); *Almanahul Banatului* (1929—1931); Ion Lotreanu, *Monografia Banatului*, 1935; R. S. Molin, *Românii din Banat*, 1932; Gr. Popiți, *Date și documente bănățene* (1728—1887), 1939; Coriolan Buracu, *Mehadia*. II. Baza istorică. III. Români și slavi. IV. Cele dintîi forme medievale: arpadienii și Banatul. V. Românii și Severinul. VI. Cavalerii bănățeni ai Arșezului și urmașii lor. VII. Banatul de răsărit față de invaziile turcești. VIII. Noua armată românească a „grănicerilor" și noii cărturari. Anexe: a) Scharzgott, *Die Hercules-Bäder* (1831), p. 89, notă; Leonard Böhm, *Geschichte des temeses Banats*, I, Lipsa, 1861, p. 130—131, text reproduc. b) Inscricții și însemnări din biserici, din comunele: Armeniș, Băile Herculane; Bocoșnița, Bogăltin, Bolvașnița, Borlonenii Noi; Bozovici; Buchin; Cornereva; Corni; Domașnia; Dubova; Globul Craiovei; Globul Răului; Iablanța; Ieșelnița; Jupalnic; Lăpușnicel; Media; Mehadica; Ogradina Veche; Oravița; Orșova; Pârnova, Pecinișca; Petnic; Plevișevita; Plugova; Prigor; Rudăria; Sasca Montană; Slatina; Teregova; Topleț; Tufări; Vălișoara. c) Însemnări de cronică de protopopul Nicolae Stoica și alții. Însemnări asupra războiului din 1788—1789 de Nicolae Stoica. Alte note ale lui Nicolae Stoica; Însemnările lui Nicolae Stoica și altele din Mehadia de la 1792. O scrisoare bănățeană din 1800. Harta Banatului. 1776, din Grisellini.

- 791 *Pages sur les droits des Roumains dans les provinces ajoutées depuis 1918 au territoire de l'ancien royaume*. Bucurest. „Imprimeria Națională", 1940. 75 p. 24 × 17—II 167521.

Cartea cuprinde expunerea ideilor asupra Transilvaniei aparținînd lui: Janos Székely; Attilio Tamaro; Melich; János Karácsony; Sabin Opreanu, Hermine Theil; Aldo Dami; C. A. Macartney; M. Domanovszky; René Dupuis; Korniss Gyula; Lilio Cialdea; Okhonikov et Batchinsky, Mutaftchiev. De fapt, N.I. a strîns aici o bună parte din art. sale mai vechi, răspunzînd tuturor celor care, întemeindu-se, în bună parte, pe teoria lui Robert Roesler, negau drepturile istorice ale României asupra teritoriului ei național. Studiul cel mai amplu privește pe Domanovszky, autor al lucrărilor: *Geschichte Ungars* și *La méthode historique de M. Nicolas Iorga*, Budapest, 1938. Sabin Opreanu,

prin lucrarea sa *Ținutul Săcuiilor, contribuțiuni de geografie umană și de etnografie*, Cluj, 1927, folosește lui N. I. pentru lămurirea problemei secuilor. Răspunsul dat adversarilor săi de istoricul român se întemeiază pe dovezi istorice, arheologice, filologice, etnografice, mergându-se pînă la epuizarea oricăror probe aduse și de alți istorici străini.

- 792 *Rectifications sur la „question de Transylvanie“*. Réponse à un article de M. Korniss Gyula, professeur à l'Université de Budapest. Bucarest. „Imprimeria Națională“, 1940. 13 p. 23.5 × 16 — II 167769. Reprodus în lucrarea de mai sus.
- 793 *Romanitatea din jurul Brașovului*. Conferință ținută la Liga Culturală din Brașov. Vălenii de Munte. Tip. „Datina Românească“, 1940. 11 p. (Extras din *Revista istorică*, anul XXV-lea, nr. 10—12, 1939). 24 × 16 — II 167987. După numele localităților ne dăm seama cui aparțin acestea: Săcele, Șapte Sate înseamnă popasuri de ciobani, devenite apoi sate, adică o formă politică românească în Ardeal. Bran, *braniște* reprezintă o rădăcină slavă, este teritoriul rezervat pentru români. Brașov, ca și Neajlov, Buzov (Buzău) sînt nume terminate în „ov“, care în românește se prefac în *eu, ău, ca* în Brașeu. Este o regiune de veche penetrație slavă“.
- 794 *Un oraș românesc în Ardeal. Condicața Hațegului 1725—1847*. Publicată cu o introducere. București. „Imprimeria Națională“, 1941. 131 p. + IX pl. (Academia Română. Studii și Cercetări XLIX). 24 × 17 — II 170951. Călătoria făcută de N. I. în *Banat*, iar de aici în *Hațeg* reprezintă ultima sa străbateră a țării. Pl. VI din vol. conține două foto. ale istoricului: în prima este înfățișat în mijlocul unui grup de țărani din „Sân-Pietru-Hațeg“; în a doua este într-un grup de copii, pe ruinele Sarmizegetusei, surizînd cu toți din jurul său. Sînt datate: sept. 1940. Peste două luni era ucis. Posibil să fie chiar ultimele sale foto. Dealtfel, pe dosul foii de titlu stă scris: „S-a dat « Bun de imprimat » fără ultima revizie a autorului —15.XII.1940“.
- 795 *Conferințe și prelegeri*. I. După note stenografice. București. „Imprimeria Națională“, 1943. 103[—105] p. (Institutul de Istorie Universală „N. Iorga“). 24.5 × 16 — II 291521. Cuprinde și *Unirea Ardealului*. Conf. ținută la Liga Culturală (1 dec. 1939), p. 59—73. Expunere a rostului împlinit pe pămîntul românesc al Ardealului de sași. Unguri și români: „Nimeni nu poate asigura mai mult decît mine de stima și afecțiunea pe care o avem față de minoritarii din Ardeal“. Pe cînd ungurii s-au așezat în Panonia, iar de aici au coborît spre a lua în stăpînire unele puncte „de unde se putea domina drumul care ducea prin pasul Carpaților către regiunile Moldovei și Țării Românești“, sașii au venit din Luxemburg ca țărani și au izbutit să întemeieze orașe. „Noi sîntem așezați pe țări, în formații organice, care vin dintr-o dezvoltare istorică neîntreruptă. Pe lîngă cei semănați, sînt cei crescuți: noi sîntem crescuți din pămînt.“

10. UNIREA PRINCIPATELOR — DOMNIA LUI CUZA VODĂ

- 796 *Unirea Principatelor (1859), povestită românilor cu prilejul Împlinirii a cincizeci de ani de la întemeierea Statului român* (Din însărcinarea Secțiunii Iași a „Ligei Culturale“). Vălenii de Munte. Tip. „Neamul Românesc“, 1909. 120 p. 17 × 10 — I 12331.

Lucrarea a fost dictată stenografului său H. Stahl. Cuprins: Cele două țări românești. 1. Revoluția de la 1848 și ideea Unirii. 2. Războiul Crimeii și urmările lui pentru Unire. 3. Tratatul de la Paris și Unirea. 4. Partidele românești din 1856—1859 și Unirea. 5. Dușmanii interni ai Unirii. 6. Alegerile pentru Divanurile ad-hoc. 7. Opera Conferinței de la Paris: Convenția. 8. Îndeplinirea Unirii.

- 797 *Un martor străin al păcatelor noastre, călătorul francez G. Le Cler din 1860.* Conferință ținută la Galați în ziua de 9 Noiembrie 1908. Vălenii de Munte. Tip. „Neamul Românesc“, 1908. 16 p. (Biblioteca Naționalistă Nr. 2). 21.5 × 13.5 — II 12018.

La Moldo-Valachie, ce qu'elle a été, qu'elle est, ce qu'elle pourrait être par G. Le Cler. Paris, 1866: descrie orașele, țărani, care fac „fondul nației“, evreii, clerul, moravurile.

- 798 *Cuza Vodă și dușmanii săi a doua zi după detronare.* Rezumat al unei conferințe ținută la Râmnicu Vilcii, în februarie 1909. Vălenii de Munte. Tip. „Neamul Românesc“, 1909. 20 p. (Biblioteca Naționalistă, 12). 22 × 13 — II 13293. N. I. apără pe domnitor de insultele ce i s-au aruncat: că a trădat țara, că a atentat la libertatea publică, că a dus o viață ușoară. Maiorul Leca, ziarul „Românul“ etc. au trădat și insultat pe Vodă Cuza. Se cere să se facă în București o alee cu statuile lui: Ștefan cel Mare, Mihai Viteazul, Cuza Vodă, M. Kogălniceanu, M. Eminescu, Eliade Rădulescu etc.

799. *Scrisori și alte acte privitoare la Unirea Principatelor, tipărite în amintirea semi-centenarului din 1909.* București. Tip. „I. V. Sococ“, 1910. 104 p. (Studii și documente cu privire la istoria românilor, vol. XVIII²). 24 × 17 — II 101631.

Cuprinde: Scrisorile călugărului Virnav către V. Mălinescu; Un memoriu contra lui Mihai Vodă Sturdza; Scrisori din ținuturi; O declarație pentru Unire; Cuvînt de înmormîntare pentru un fruntaș unionist; *Deputatul și alegătorul* (piesă); Corespondența lui Mălinescu ca ministru; Scrisori ale consulului rus Giers și ale mai multor boieri; Scrisori de la: Toderiță Balș, Arsachi, Alexandru S.; O scrisoare despre răscoala din Iași (1866); Telegrama franceză pentru anularea alegerilor din 1857; O poezie politică uitată a lui Alecsandri; Trei scrisori din vremea lui Cuza Vodă; O îndatorire de deputat la Divanul ad-hoc din Moldova.

- 800 *Politica Austriei față de Unire. I. Înainte de conferințele de la Paris.* Ședința de la 6 aprilie. București. Tip. „Carol Göbl“, 1912. 30 p. (Academia Română. Analele Academiei Române. Seria II. Tom. XXXIV. Memoriile secțiunii istorice, 14). 27 × 21 — II 28422.

Inf. din comunicare nu sînt extrase din arh. austriace, „intrarea pe teritoriul austriac fiind interzisă autorului“, ci din lucrarea lui Adolf Beer *Die orientalische Politik Oesterreichs seit 1774*, Praga-Leipzig, 1883. Austriei au urmărit ocuparea Principatelor și împiedicarea consolidării lor pentru ca românii să nu aibă nici o înfrîurire politică în Bucovina, Banat și Ardeal.

- 801 *Cuvîntare ținută la Serbarea zilei de 24 ianuarie a Ligii Culturale secția București.* Vălenii de Munte. Tip. „Neamul Românesc“, 1914. 15 p. 16 × 12 — I 35973.

N. I. a urmărit să facă „vie“ serbarea Unirii. Cere să se pună bazele unei soc. care să editeze publicarea actelor Unirii, numindu-se Soc. „24 ianuarie“.

- 802 *Cîteva lămuriri nouă cu privire la Istoria românilor*. Ședința de la 3 aprilie. București. Tip. „Carol Göbl”, 1915. 28 p. (Academia Română. Analele Academiei Române. Seria II. Tom. XXXVI. Memoriile secțiunii istorice, 16). 27×21—II 40533.
Quelques nouveaux renseignements touchant l'histoire des Roumains. Traducțiune par H. Stahl. Académie Roumaine. *Bulletin de la section historique*, 1915, p. 113—133.
 Cuprins: V. Doze: *Un mois en Moldavie*. Bruxelles, 1857, o carte franceză de propagandă pentru candidatura lui Vogoride (1857); Părerii despre viitorul Principatelor: W. N. Senior, *La Turquie contemporaine*, 1876; Un sfînt român în Italia: „San Geremia Valacco”.
- 803 *Spiritul public și literatura în epoca Unirii*. Conferință ținută în ziua de 24 ianuarie 1915 la serbarea școlară de la Teatrul Național. Stenografiat de H. Stahl. București. Tip. „Ion C. Văcărescu”, 1915. 31 p. (Din publicațiile Casei Școalelor). 20×13—II 41422.
 N. I. se referă la *Poesii ale scriitorilor din epoca Unirii: A. Depărășeanu, N. T. Orășanu, M. Zamfirescu, N. Nicolescu, Gh. Melidon, Gheorghe Sion, Nicolae Istrati, G. Tăutu, D. Dăscălescu, Ion A. Lapedatu*, editată de dînsul în 1909.
- 804 *Partea lui Napoleon al III-lea în Unirea Principatelor*. Conferință ținută la Liga Culturală în ziua de 27 februarie 1915. Stenografiată de H. Stahl. București. Ed. „Liga pentru unitatea culturală a tuturor românilor”, Tip. „Neamul Românesc”, 1915. 34 p. 20×13—II 41338.
 Corespondența lui Thouvenel, reprezentantul Franței la Constantinopol, oferă o bogată informare asupra Principatelor. Aici se spune că „Unirea” nu înseamnă altceva decît pregătirea alipirii la România a provinciilor ce se găsesc în atîrnarea împăratului Austriei. Deci Austria se opune Unirii. Politica țarului este ambiguă. Intervenția lui Napoleon e salvatoare, dar nici el nu este pentru o unire completă. Ea s-a realizat prin voința națională.
- 805 *24 Ianuarie 1916*. Conferință ținută la Ateneul Român pentru Societatea ortodoxă națională a femeilor române. Stenografiat de H. Stahl. București. Ed. „Pavel Suru”. Tip. „Neamul Românesc”, 1913. 34 p. 19×13—I 48369.
24 Ianuarie 1916. Neamul Românesc, 1916, nr. 7.
 Publicată și în *Războiul nostru în note zilnice*, vol. II. Craiova. 1921, p. 14—35. O paralelă între stările de fapt din preajma anilor Unirii de la 1859 și 1913—1916: „Dreptul nostru trebuie cunoscut; trebuie prezentat așa, încît nimeni să nu se îndoaie de dînsul; trebuie menținut așa, încît nimeni să nu poată a lovi într-insul; trebuie garantat așa, încît nimic din greșelile minții să nu poată aduce sfărîmarea operei cîștigată prin vigoarea brațului”.
- 806 *100 de ani de la nașterea lui Cuza-Vodă*. Cuvîntare comemorativă ținută la Ateneul Român în ziua de 2 aprilie 1920. București. Tip. „Cultura Neamului Românesc”, 1920. 56 p. 16×9.5—I 56401.
 Se oprește asupra marilor reforme înfăptuite de domnitor.
- 807 *Despre Mihail Kogălniceanu*, comunicare în Ședința de la 14/27 octombrie 1918, București. Librăriile „Cartea Românească” și „Pavel Suru”, 1922. p. 219—231. (Academia Română. Seria II. Tom. XLI. Dezbatările 1920—21). 29×21—III 64234.
- 808 *Mihail Kogălniceanu, scriitorul, omul politic și românul*. București. Ed. „I. V. Socec”. Tip. „Profesionale”, 1921. 212 p. 19×13.5—I 60512. Pe copertă are

drept motto: „Țara să fie stăpînă pe destinele ei și în afară și înlăuntru; guvernul Țării să izvorască din Parlament și prin oameni aleși de țară“.

- 809 *Un colaborator francez al Unirii Principatelor, Paul Bataillard*. Ședința de la 9 februarie. București. Tip. „Cultura Națională“, 1923. 14 p. (Academia Română. Seria III. Tom. I. Memoriile secțiunii istorice, 7). 24×17—II 72045.
Paul Bataillard, elev al lui Edgar Quinet, a scris mai multe lucrări asupra românilor, printre care: *Les Principautés de Moldavie et de Valachie devant le Congrès*, 1857, studiu inspirat de moldo-valahii aflați la Paris. În acest studiu insistă asupra Unirii. Vaillant și Bălcescu au fost printre informatorii săi.
- 810 *Apelul către Unire al lui Cuza-Vodă la 1859*. Ședința de la 12 iunie. București. „Imprimeria Națională“, 1931. 4 p. (Academia Română. Seria III. Tom. XII. Memoriile secțiunii istorice, 8). 25×17—II 108909.
Într-un dosar din 1859, care poartă titlul: „No. 47. Anul 1859. Secretariatul Statului, Masa I-ia. Dossieru pentru proclamația către Români din Țara Românească pentru patriotică lor purtare“, aflat în Casa Crețulescu, s-au păstrat: o scrisoare a lui Alecsandri către Ion Ghica, precum și „apelul“ lui Cuza din 12 oct. 1859. N.I. îl retipărește în această comunicare.
- 811 *Publicații străine privitoare la istoria contemporană a românilor*. Ședința de la 27 noiembrie. București. Tip. „Cultura Națională“, 1931. 5 p. (Academia Română. Seria III. Tom. XII. Memoriile secțiunii istorice, 13). 24×17—II 110588.
Cuprinde prezentarea următoarelor lucrări: M. G. East, *The Union of Moldavia and Wallachia*. Cambridge, 1929; Marcel Emerit, *Victor Place et la politique française en Roumanie à l'époque de l'Union*. Bucarest, 1931; Paul Henry, *L'abdication du prince Couza et l'avènement de la dynastie de Hohenzollern au trône de Roumanie*, 1930; T. W. Riker, *The making of Romania, a study of an international problem*, 1856—1866; J. A. K. Marriott, *The Eastern Question*, 1925. N.I. își începe comunicarea prin aceste rînduri: „Cercetările privitoare la istoria noastră contemporană au intrat de o bucată de vreme în domeniul istoricilor străini care pînă dăunazi purtau un interes foarte redus trecutului nostru. Vreamea nu pare deci să fie depărtată cînd acest trecut nu va fi cercetat numai pentru lucrări de amănunte, ca acelea despre care îmi propun a vorbi azi, ci va pătrunde, cu proporțiile care i se cuvin, în chiar prezentarea organică a istoriei universale care, în locul capitolelor răzlețe și al punctelor de vedere unilaterale, va trebui, neapărat, să se scrie mline. Se va vedea astfel, limpede, rolul pe care l-am avut, atîtăia cîtă sintem și la locul unde ne-a pus soarta, în desfășurarea vieții generale a omenirii“.
- 812 *Unirea românească*. Conferință de la 24 ianuarie ținută la Societatea „Tinerimea Română“. București. Ed. soc. cult. „Tinerimea Română“. Tip. „Datina Românească“, 1934. 19 p. 24×16.5—II 128248.
Unirea românească. Neamul românesc pentru popor, 1934, p. 68—73, 86—92. Unirea a fost în conștiința poporului. Generația de la 1848 a adus concepția de stat, felul cum se înțelege un stat în sec. XIX.
- 813 *Însemnătatea Unirii de la 1859*. Conferință ținută la Societatea „Tinerimea Română“ din București în ziua de 24 ianuarie 1935. București. Ed. „Tinerimea Română“. Tip. „Datina Românească“, 1935. 15 p. 24×16—II 131679.
„Statul român s-a format pe conștiința unui popor, unui singur popor.“

- 814 *Un memoriu politic către Cuza-Vodă*. Ședința de la 9 iulie. București. „Imprimeria Națională”, 1937. 10 p. (Academia Română. Seria III. Tom. XIX. Memoriile secțiunii istorice, 17). 24.5×17—II 142621.
Se prezintă cartea și conținutul ei, intitulată: *Trecutul, relele țerei și lecuirea lor*. Iași, Iulie 29, 1859, fiind semnată „K.T. proprietariu mare și depu-tat”.
- 815 *Cugetători români de acum o sută de ani. I. Trei conservatori în epoca de unire și consolidare*. Ședința de la 21 aprilie. București. „Imprimeria Națională”, 1939. 50 p. (Academia Română. Seria III. Tom. XXI. Memoriile secțiunii istorice, 21). 24.5×17—II 291510.
Sînt analizate ideile politice ale lui: Dimitrie Ghica, N. Rusu Lăcusteanu, G. Costa-Foru și Emanoil Quinezu. În anexă se reproduc mai multe pag. {392 și urm.) privind „răsturnarea” lui Cuza din lucrarea lui Em. Quinezu.
816. *Cărți neașteptate*. Comunicare făcută în ședința de la 15 decembrie. București. „Imprimeria Națională”, 1940. 16 p. (Academia Română. Seria III. Tom. XXII. Memoriile secțiunii istorice, 13). 24.5×17—II 168225.
Cuprinde: Léopold Monty, *Histoire de l'antiquité profane à l'usage des écoles*. București, 1851; Gheorghe Melidon, *Coconu Jenică*. București, 1867, în care este descris mediul bucureștean (Cafeneaua „Fialcowsky”), obiceiurile etc.; Dionisie Romano, *Modele de elocvență*. Iași, 1859; Cuvînt rostit în Adunarea ad-hoc a Moldovei de Vasile Mălinescu; Nicolae Bosie, *Cuvîntare ținută la 26 octombrie 1857 în chestia fărânească*.
- 817 *Ce a fost la „24 Ianuar” și ce trebuie să fie azi*. Conferință la 24 Ianuar ținută pentru Liga Culturală. București. Tip. „Datina Românească”, 1940. 20 p. 24×16—II 168045.
- 818 *O carte de gîndire conservatoare românească*. Comunicare făcută în ședința pu-blică de la 7 iunie 1940. București. „Imprimeria Națională”, 1940, 16 p. (Academia Română. Seria IV. Tom. XXIII. Memoriile secțiunii istorice, 1). 24.5×17—II 170992.
Edouard Laboulaye, *Partidul liberal, programa sa și viitorul său*, tradusă în 1867 de „un vechi deputat”. Cartea se referă la unele acte de la începutul domniei lui Carol I, în special cu privire la armată; actul de la 11 febr.; descentralizare administrativă; o prezentare istorică a învățămîntului în curs de 35 de ani; filosofia în fac.; o caracterizare a poporului american; reforme agrare și economice. N.I. așază lucrarea lui Laboulaye lîngă scrierile lui Rusu Lăcusteanu, Dăscălescu, Constantin Crețulescu, Quinezu, cărți care arată „că în acei ani de prefacere, lîngă ideologia liberală era, pe urmele lui Eliad la unii, la alții independent, un curent tradiționalist, conservator”.
- 819 *Problema basarabeană și problema Unirii Principatelor la 1855—1859.—În dosul cărților diplomației*. Ședința de la 4 octombrie 1940 București. „Impri-meria Națională”, 1941. 17 p. (Analele Academiei Române. Seria III. Tom. XXII. Memoriile secțiunii istorice, 12). 24.5×17—II 179876.
„Memoriu imprimat fără a fi revăzut de autor (februarie 1941).” În lucrarea lui Hübner, *Neuf ans [...] d'un ambassadeur d'Autriche à Paris*, publicată la Paris în 1904, sînt cuprinse toate datele privind hotarele Moldovei și Unirea Principatelor în ședințele congresului la care au luat parte reprezentanții marilor puteri apusene, precum și Rusia și Turcia. În ce privește Unirea, întîlnim opoziția tuturor, afară de Napoleon. Acțiunile diplomatice împotriva

Unirii încetează — salvator — la 12 apr. 1859, fiindcă „chestia italiană frământă întreagă această lume, și peste câteva zile armata franceză trecea Alpii“.

- 820 *Conferințe și prelegeri.* După note stenografice. București. „Imprimeria Națională“, 1943. — II 291521.

La p. 15—28: *O anchetă la Constantinopol despre Unirea Principatelor.* Conferință ținută în cadrul Institutului Sud-est european la 2 aprilie 1938. Sint expuse inf. culese din: Nassau W. Senior, *Turkey and Greece.*

11. RĂZBOIUL DE INDEPENDENȚĂ 1877—1878

- 821 *Războiul pentru independența României. Acțiuni diplomatice și stări de spirit.* București. Tip. „Cultura Națională“, 1927. 243 + XII pl. (Academia Română). 25 × 17 — II 92084.

Studiul cuprinde „multe corespondențe străine“ și „pretinde a prezenta adevărul așa cum reiese din izvoare fără altă preocupare“. Cuprins: I. Lipsa ideii de independență în trecutul mai îndepărtat. II. Ideea independenței românești în străinătate. Anglia era pentru independența completă a României. Tot astfel și Cavour și Napoleon, iar țarul Nicolae: „Principatele sînt de fapt un stat independent supt protecția mea. III. Turcia nouă ca factor al independenței românești. IV. Instalarea lui Carol I și ideea de independență. V. România și războiul sirbo-turc. VI. Originile alianței cu Rusia. VII. Războiul ruso-turc și independența românească: acțiunea oficială. VIII. Sentimentul public, independența și războiul. Se dau informații culese din ziare: *Românul, Timpul, Monitorul oficial, Le Constitutionnel, Presa, La France, Fanfulla*. IX. Înaintarea rușilor și planurile de colaborare (cu multe informații din presa străină). X. România și începutul luptei rusești dincolo de Dunăre. XI. Operațiile armatei românești pînă la căderea Plevnei; Marele Duce Nicolae: „Cum ți-am mai spus de atîtea ori, aș fi totdeauna dispus să profit, cu mare plăcere, de concursul pe care armata românească l-ar putea da armatei rusești“. Se continuă mai apoi: „... Armata română păstrîndu-și perfect individualitatea“. Iar la 9/21 aug. „Cînd poți trece? Fă-o cît poți mai iute. Turcii se învîrșunează la Șipca. Mai multe atacuri au fost respinse de dimineată, 9 august. Lupta continuă, în ciuda nopții“. XII. Negocieri de pace. XIII. Mărturii străine despre România din 1877: *România liberă, Presa, Românul, Globul, Telegraful, Calendarul pentru toți românii, Steaua României, L'Orient, Războiul, Le Bien public, le Constitutionnel, La France, Republique Française, Fanfulla, Illustrazione italiana, Le Temps, Le Monde illustré* (lista completă a presei străine la p. 224). Epilog: Cei 4 factori ai independenței. Bogată bibliografie, iar în Apendice: telegrame, scrisori, art. de ziare.

- 822 *La Russie en Orient de 1875 à 1878.* D'après les confessions de M. Nélidov. Bucarest. Tip. „Neamul Românesc“, 1916. 24 p. (Extrait du „Bulletin de l'Institut pour l'étude de l'Europe orientale“, III n-os 6—8 1916). 23 × 16 — II 48098.

- 823 *Războiul de independență 1877—8.* Cursuri ținute la Universitatea Populară din Vălenii de Munte. Vălenii de Munte. Tip. „Datina Românească“, 1927. 11 p. (Biblioteca de vulgarizare „Cuvîntul“, no. 2). 24 × 17 — II 92089.

Inf. bibliografice asupra subiectului: lucrarea colectivă a Statului-Major al armatei; Th. Văcărescu; Memoriile lui Pruncu; Memoriile cpt.

Crăiniceanu; Vasile Năsturel; Georgescu-Sergent; Chibici-Rîvneanu, I. Lahovari; George Coșbuc; gen. Radu Rosetti; Sextil Pușcariu și I. Nistor. Constituția turcească de la 1877 a lui Midhat Pașa creează „provincii privilegiate” vizînd demnitatea poporului și a statului român. Pacea de la San Stefano nedreaptă. „Am mers la Berlin, dar nu am fost ascultați și sprijiniți de nici o putere europeană. Independența a fost cucerită de vitejia soldatului român.”

- 824 *La guerre de 1877—78 nouvelles informations. Etat d'esprit des belligérants*, 1928. p. 81—102 (*Revue d'histoire moderne*, no. 14, Mars-Avril 1928).
- 825 *Ploieștii în războiul de Independență*. Conferință ținută la Ploiești 1928. Ploiești. Ed. Primăriei de Ploiești. Tip. „Datina Românească”, 1928. 12 p. 24.5 × 18.5 — II 92375.
În timpul războiului, orașul a devenit un centru de popas al armatei ruse.
- 826 *Informații spaniole despre războiul nostru pentru independență*. București. Tip. „Cultura Națională”, 1928. 13 p. + XXIII pl. (Academia Română. Seria III. Tom. VIII. Memoriile secțiunii istorice, 15). 25 × 17 — II 92136.
Material cules din 3 ziare spaniole: *Imparcial*; *Epoca* și *Ilustración española y americana*, din care s-au reprodus și cele 23 de pl.

12. ROMÂNIA ÎN 1880—1916

- 827 *Zece Mai*. Conferința ținută la serbarea școlară de 10 mai 1898. București. Ed. Ministeriului de Instrucție publică, Tip. „I.V. Sococ”, 1898, 23 p. 16 × 10 — I 101929.
Prezentare succintă a istoriei țării.
- 828 *România, vecinii săi și chestiunea Orientului*. Vălenii de Munte. Tip. „Neamul Românesc”, 1912. 254 + II p. 20 × 13 — I 134574.
În prefață N. I. își precizează atitudinea față de evenimentele din Balcani: „A nu cere nimănui aceea ce nu ni se cuvine pe baza dreptului național și a dreptului istoric. A nu disprețui prietenia folositoare a celor mici pentru protecția disprețuitoare a celor mari [...] A nu prefăce o legătură vremelnică, adusă de împrejurări, într-o perpetuă vasalitate, dăunătoare singurului nostru ideal posibil”. N. I. precizează că aceste idei ale sale au întâmpinat rezistență în lumea politică și a presei. Art. au apărut în: *Sămănătorul*, 1904 și *Neamul românesc*, 1906—1912: *Români și bulgari*; *Paraponurile grecești*; *Noi și macedonenii*; *Studenții în chestia macedoneană*; *Între bulgari și greci*; *Isprava din Galați*; *Două greșeli în chestia macedoneană*; *Politica macedoneană în România*; *Politica de mare vizir*; *Împăcarea cu Grecia*; *Generalul Averescu și punctul de vedere al regelui Carol*; *Marele Duce Vladimir în România*; *Tinerii turci și mișcarea din Macedonia*; *Constituția turcească*; *Turcii și grecii*; *Rușini și primejdii dobrogene*; *Un Napoleon grecesc*: d. Rhalis; *Bulgarii și căile ferate occidentale*; *Tratatul Bulgariei*; *Serbia tragică*; *Un prieten strb*; *Politica de stat românească și Macedonia*; *Cuvințarea d-lui dr. Mișea în Parlamentul otoman*; *Tulburările din Constantinopol*; *Împrejurările din Constantinopol*; *Studenții bulgari în București*; *Schimbări în Balcani*, fără noi și împotriva noastră; *Un congres aromănesc*; *Creta în fața Europei*; *România și Bulgaria*; *Ce reprezentăm în Dobrogea*; *Iar Macedonia*; *Cei doi țari*; *Vizita ofițerilor români în Rusia*; *Iar conflictul cu Grecia*; *Vizita studenților turci*; *Marele vizir la Sinaia*; *Primirea oaspeților turci*; *În Muntenegru*; *Convenția cu Turcia*; *Un congres fără urmări*; *Cazul de la Turtucaia*; *Venizelos*; *Eforiile*

macedonene; Călătorii români în Macedonia; Moștenitorul turcesc la Sinaia; Italia în Tripoli; Siluirea unui popor și răspunderile; Cu prilejul războiului în Mediterana, două politici; Poporul italian și politica italiană; Dreptul Turciei și Italiei în Tripoli; Organizația macedoneană; Lucruri macedonene; Învățăture din Turcia; Un domn cuminte: țarul Ferdinand; Planul contelui Berchtold; Cazul de la Tulcea; În ajunul unui război? Opinia publică românească și războiul din Balcani; Partidele noastre și războiul din Balcani; Liga balcanică și politica externă a României; Bulgarii „spre Constantinopol”. Participarea Serbiei la război? Ce spune războiul? Sînge risipit în zadar; Întrebarea cea mare s-a pus; Iacă și Europa; Măcelurile din Macedonia; Un vizitator pe care nu l-am dorit; Contra războiului? Cealaltă, Datoria macedonenilor; Încă o pețire.

- 829 *Les Roumains et le nouvel état de choses en Orient*. Vălenii de Munte. Imp. „Neamul Românesc”, 1912, 19 p. 18×12 — I 29707.

Trupele bulgare victorioase sînt înaintea forturilor care apără Constantinopol. Se vorbește de o împărțire a Turciei europene. România și politica sa în Balcani.

- 830 *Acțiunea militară a României. În Bulgaria cu ostașii noștri*. Vălenii de Munte. Tip. „Neamul Românesc”, 1913. 254 p. 21×14 — II 34140.

Acțiunea militară a României. În Bulgaria cu ostașii noștri. Ediția a II-a revăzută și adăugită. București, Tip. „I. V. Socec”, 1914. 293 p. 22×14 — II 105441.

Lucrarea — fără tablă de materii și fără a fi împărțită pe cap. — are următorul conținut: I. Atitudinea autorului față de evenimentele, interne și externe, premergătoare războiului balcanic (p. 1—104). Fiind împotriva războiului, atitudinea lui N. I. a fost socotită lipsită de patriotism. „Noi nu puteam purta un război, neavînd nimic în adevăr gata” și „ne găsim deci înaintea unei situații fără speranțe”. „Toți oamenii cuminți, care-și dau seama că un război nu e o jucărie, vreau pacea.” „Idealele” poporului român nu sînt în sudul Dunării, din contra, se cade a căpăta prietenia tuturor acestor popoare pentru a ne putea realiza unitatea națională, singurul ideal posibil al României. „Sînt războaie sterpe și sînt cuceriri mari care se fac fără a vărsa o picătură de sînge. Între acestea a fost Unirea Principatelor, crearea României.” Pentru acestea ne trebuie „o solidaritate națională perfectă”, un „idealism curat”, „o conștiință de drept”, „reforme hotărîte”. Această atitudine N. I. o explică prin reproducerea unor art. pe care le-a publicat în *Neamul românesc*, prin fragment din conf. sale ținute în cadrul Ligii Culturale, cuvîntări și intervenții rostite în Parlament. La acestea se adaugă și cartea sa *România, vecinii săi și chestiunea Orientului*, în care sînt cuprinse art. sale apărute între 1904 și 1912, promovînd ideile enunțate mai sus. Totodată, N. I. a crezut de cuviință să lămurească și pe țărani prin art. publicate în *Neamul românesc pentru popor* și reproduce în această carte. În partea a doua a primului cap. N. I. expune desfășurarea evenimentelor în țările balcanice: „nebulia amorului regelui Gheorghe al Greciei”; „căderea Adrianopolului”; „în toată Europa se pregătea înversiunea simpatiiilor, pierderea situației morale a aliaților”, situația din Albania și atitudinea ei față de Turcia uzurpatoare; Turcia europeană „pierea”; campania Italiei în Tripoli; încercarea lui Șismanov de a face o apropiere bulgaro-română, susținută și de N. I. A urmat „furia nehibzuită a d-ru lui Danev și a partidului militar din Sofia”. Grecii și srbii au fost atacați. Bulgaria făcea astfel o politică ce servea scopurilor imperiului austro-ungar, care urmărea sugrumarea Serbiei pentru a stăpîni, în continuare, Bosnia și Herțegovina. De aici, afirmația lui

N. I.: „De data aceasta, se poate spune cu drept cuvînt că peste Dunăre se discută chestia « Ardealului »”. „Cine vrea un război de cucerire pe pămînt străin e un aventurier răufăcător, cine vrea să ne lase spectatori ai unei încăierări din care învingii nu se vor mai ridica, acela e un laș.” Austria stă în calea unității noastre naționale: „De această Austrie, care e o Austro-Ungarie cu tot mai multă preponderență maghiară, ne desparte tot trecutul [...] ea împiedecă tot viitorul nostru”. II. *Jurnalul meu de drum*, însoțind trupele române în Bulgaria (p. 104—175). Ca introducere la „jurnal” (p. 104—119) sînt reproduse 5 art. Se descrie atmosfera în țară la intrarea în război, la sfîrșitul lui iun. și începutul lui iul. La cererea sa, N. I. este repartizat la un „birou de cenzură a presei”, îmbrăcînd uniforma militară unde „aveam misiunea de a informa foile străine”. Aici făcea circulări, traducea, întocmea scrisori „și am dat, ici și colo, cîte un articol din cele anonime, pe care de obicei zia-rele le refuzau. Dintre acestea reproduce în carte cele 5 art. pomenite mai sus. Urmează amintiri de pe front. III. București, locul conf., care începe la 28 iul. (p. 195—207). Timp de 5 zile discuții asupra condițiilor de pace. N. I. vorbește cu Pasici și Venizelos, Gavrilovici, Șvilokosovici, Politis. Impresionante portrete făcute de N. I. lui Pasici și Venizelos. IV. Note și impresii privind starea de spirit a opiniei publice din cele 4 țări beligerante, ultima pîrtînd data de 23 aug. 1913 (p. 207—252). V. 4 art. din *Neamul românesc* privind evenimintele (p. 252—263). VI. Apendice (p. 263—283): Discursul lui N. I. ținut în oct. 1912 la întrunirea din București; *România și noua stare de lucruri în Orient*. Broșură publicată în oct. 1912 (trad. în lb. franceză de prof. R. Caracăș).

- 831 *Opera de istoric a Regelui Carol*. Ședința de la 17 octombrie. București. Tip. „Carol Göbl”, 1914. 10 p. (Academia Română. Analele Academiei Române. Seria II. Tom. XXXVI. Memoriile secțiunii istorice, 5). 27 × 21 — II 40538. *L'œuvre d'historien du roi Carol*. Résumé par l'auteur. Académie roumaine. *Bulletin de la section historique*, 1915, p. 57—58.

Prezentarea critică a memoriilor lui Carol I, apărute în 4 vol. la Stuttgart: *Aus dem Leben König Karls von Rumänien, Aufzeichnungen eines Augenzeugen* (pe 1866—1900). Valoarea lor este documentară, cuprinzînd acte publice, proclamații, discursuri, comunicări, scrisori particulare privind, în primul rînd, politica externă și războiul din 1877—1878.

- 832 *Pagini loiale despre Regele Carol*. Vălenii de Munte. Tip. „Neamul Românesc”, 1914. 109 [—111] p. 16 × 12 — I 39170.

Este alcătuită din 16 art. publicate în *Sămănătorul*, 1904; *Neamul românesc* 1906, 1912 și 1914.

- 833 *Politica externă a Regelui Carol I*. Lecții ținute la Universitatea din București. Tip. „Carol Göbl”, 1916. 311 [—313] p. 21 × 14 — II 53466.

Politica externă a Regelui Carol I. Lecții ținute la Universitatea din București. Ediția a II-a. București. Tip. „Luceafărul”, 1923. 324 p. (Din publicațiile Casei Școalelor). 21 × 14 — II 71002.

De fapt, în acest curs univ. ținut în 1914/1915 prezintă politica externă a României între 1866 și 1914. O astfel de lucrare, lămurește N. I., nu putea fi scrisă decît de un prof. de istorie universală, fiind vorba de probleme de istorie universală. În studiu „vom căuta să punem mai întîi în lumină terenul pe care am mers, elementele pe care le-am găsit, influențele care au plecat de acolo,

rezistențele pe care le-am întâmpinat, eforturile pe care le-am biruit, rezultatele la care am ajuns acolo“. Problemele de bază ale acestei politici externe sînt în nr. de 4: legăturile noastre cu turcii; acelea cu vecinii creștini de peste Dunăre: greci, bulgari, sîrbi; urmează cele cu Austria și apoi cu Rusia. Cap. cărții: I. Cele dintîi greutăți cu Turcia. II. Dificultăți balcanice pînă la moartea lui Mihai Obrenovici și cele dintîi întîlniri cu Austro-Ungaria. III. România și războiul franco-german. IV. Tulburări și lupte în Balcani (1875—76). V. România și războiul dintre Serbia și Turcia. VI. Războiul ruso-turc. Cele dintîi acte. VII. Independența. VIII. Plevna. IX. Armistițiul și pacea de la San Stefano. X. Tratatul de la Berlin.

- 834 *Activitatea politică și literară ale lui Ioan C. Brătianu*. Cuvîntare ținută în ședința de la 24 mai 1921. București. Ed. „Cartea Românească“ și „Pavel Suru“ (Academia Română. Analele Academiei Române. Seria II. Tom. XLI. Dezbaterile 1920—21). 29×21 — III 64235.

Activitatea politică și literară a lui Ioan C. Brătianu. Cuvîntare ținută la Academia Română în ziua de 24 mai. București. Tip. „Cultura Neamului Românesc“, 1921. 16×12 — 61327.

Cu prilejul centenarului nașterii lui I. C. Brătianu (Pitești, iun. 1821 și decedat în 4 mai 1894), N. I. îi prezintă biografia. Fiul lui Dincă Brătianu, epistatul poștelor, a făcut studii la Paris între 1845 și 1848. Ia parte la revoluția de la 1848, fiind secretarul guvernului provizoriu. La 1851, împreună cu C. A. Rosetti, publică rev. *Republica română*. Este un ziarist elocvent și vioi, predicînd idei liberale în ziarul *Românul*. Noului domn îi recomandă să nu se sprijine pe boierimea decăzută și înstrăinată. Partidului său, întemeiat cu C. A. Rosetti, îi dă numele de „Național-independent“. A fost factor de căpetenie în detronarea lui Cuza și aducerea lui Carol I. Războiul din 1877 l-a voit, și „principele Carol l-a avut tovarăș al hotărîrii sale“. De acum începe „opera cea mare a organizării statului“.

- 835 *Correspondance diplomatique roumaine sous le roi Charles I-er (1866—1880)* publiée sous les auspices du Ministère des Affaires Etrangères de Roumanie. Paris. Ed. „Gamber“, 1923. XXXIX + 351 p. 24×17 — II 74846.

Correspondance diplomatique roumaine sous le roi Charles I-er (1866—1880). Publiée sous les auspices du Ministère des Affaires Etrangères de Roumanie. Deuxième édition. Bucarest. Tip. „Lupta“ 1938. XXXIX + 459 [— 461] p. (Bibliothèque de l'Institut pour l'étude de l'Histoire universelle sous la direction de N. Iorga I). 24×16 — II 152881.

Doc. din această lucrare sînt copiate din arh. Ministerului de Externe în 1915 cu scopul de a servi la documentarea studiului anterior: *Politica externă a Regelui Carol*. Cînd le-a copiat, N. I. nu s-a gîndit la publicarea lor, de aceea „j'avais pris seulement des extraits, accompagnés des résumés“. Cum aceste doc. se aflau — la data publicării lor — în tezaurul trimis în Rusia, „je cru que mon travail pourrait les remplacer au moins provisoirement“. Ca întregire la această lucrare se adaugă: *Actes et documents extraits de la correspondance diplomatique de Michel Kogălniceanu, relatifs à la guerre de l'indépendance roumaine 1877—1878*, Bucarest, 1893, publicată de V. M. Kogălniceanu în *Aus dem Leben König Karl*, 4 vol., și în *Les Livres Verts*. Introducerea, un amplu studiu de 39 p. intitulat *Politique extérieure du roi Charles I-er, d'après les sources étrangères*, vine să întregască pe cel publicat în *Politica externă a Regelui Carol I*. Pe lângă introducere, cartea are două mari cap.: I. Politique générale. Situation initiale des Principautés. Indépendance de la Roumanie (p. 1—295), cuprinzînd 632 doc. din 1858—1879. II. Politique spéciale. Rapports avec la Serbie (1873—1875). Missions en Russie, avînd 97 doc.

Ed. II cuprinde în plus: T. J. Văcărescu, *Mémoire sur l'état des affaires en Serbie à la fin de l'année 1871*; T. J. Văcărescu, *Mémoire sur les affaires de la Serbie pendant l'année 1872*. Acest adaos a format materialul vol. XXXI din *Studii și documente*: Două memorii ale lui Teodor Văcărescu, București, 1916, 107—111 p. De asemenea, în plus: Indice, alcătuit de d-na Marta Manoliu-Gamber.

- 836 *Un cioban dascăl din epoca de tranziție a culturii noastre*. Ședința de la 6 iunie. București. Tip. „Cultura Națională”, 1924, 10 p. (Academia Română. Seria III. Tom. II. Memoriile secțiunii istorice, 9). 25×17 — II 76719.

Marin Alexandrescu publică în 1882: *Omul și norocul sau Memoriile și aventurile unui înfortunat*: „E un haotic amestec de zădărnicii umflate și absolut proaste și de note de viață în care autodidactul îmbătat de carte neînțeleasă uită de sine și spune frumos pe șleau ce a văzut, ce a trăit”. Născut în 1837—1838, la Gura Sărării din Buzău, în copilărie Alexandrescu este cioban în Buzău și pe Bărăgan: „Ajunge regele ciobanilor”. Învăță carte și deschide școală la Buzău. Apoi este revizor școlar, mergând prin tot jud. și vorbind sătenilor despre școală. Călătorește la Călărași, Siliștră, Ploiești, Ocnele Mari, București, Mizil. Călătorii de băi îl duc la Lacul Sărat, Brăila și Galați.

- 837 *Carol I-iu* — O caracterizare — Conferință ținută la Fundația Carol, în ziua de 17 februar 1932. București. Tip. „Datina Românească”, 1932. 16 p. 24×16 — II 117209.

Carol I-iu. O caracterizare. *Cuget clar*, 1932, p. 353—366.

Puținele pag. au o mare însemnătate documentară prin seria de amintiri ale lui N. I. despre Carol I și epoca sa. Datorită lui D. A. Sturdza, primele impresii ale lui Carol I despre N. I. i-au fost defavorabile: toată mișcarea națională de la 1908 privind Austria, stăpânitoare nedreaptă a Bosniei și Hertegovinei, era socotită de Carol fără nici o importanță, N. I. fiind considerat o persoană ridicolă, iar aceia care participă la aceste agitații sînt „des mauvais drôles”. Cartea *Aus dem Leben* este prețuită de N. I. numai pentru doc. pe care le conține. Cartea lui Lindenbergh din 1922, în 2 vol., despre Carol I ar fi fost scrisă „unter Mitwirkung des Königs”, totuși, spune N. I., „trebuie întrebuințată cu oarecare critici”. Și Artur Achleltner a scris *Karl der Weise*. Fiindcă N. I. a pus în a sa *Geschichte des Rumänischen Volkes* domnia lui Cuza Vodă în același cap. cu domnia lui Carol I, era „mai mai să-mi confişte cartea”. Ultimii 30 de ani din domnia lui Carol I sînt apreciați de N. I. în sensul că „nu a însemnat pentru România altceva decît lupte sterpe și timp pierdut”. Regele, prin iubirea sa față de D. A. Sturdza și Petre Carp, nu l-a putut înțelege pe N. I., adică „acea nouă generație, cu o credință nezguduită în unitatea națională, cu un instinct al trecutului românesc și al valorii poporului românesc în toate domeniile, cu un optimism sănătos, cu un despreț absolut față de formele moarte...” N. I. schițează un portret al regelui pornind de la familiile cărora îi aparține, școala la care s-a format, mediul militar în care a servit (fiind denumit de camarazii săi *Karl der Eulle*, *Carol cel Fudul*), idealurile pe care le-a urmat.

- 838 *Un om de o severă muncă și de o aprigă autoritate*: D. A. Sturdza. O comunicare ținută în ședința de la 19 mai. București. „Imprimeria Națională”, 1933, 8 p. (Academia Română. Seria III. Tom. XIV. Memoriile secțiunii istorice, 5). 24×17 — II 121005.

Numismat, istoric, cel mai de seamă donator și organizator al Acad. Române. Se face o paralelă între M. Kogălniceanu și D. A. Sturdza ca oameni politici, formați în spiritul german al epocii lui Ranke.

- 839 *Dumitru Brătianu și opera lui. O revelație politică și literară.* București. Tip. „Datina Românească“, 1934, 15 p. 24×16—5 — II 128249.
Dumitru Brătianu și opera lui. Revista istorică, 1934, p. 140—152.
 Se face prezentarea operei lui D. Brătianu, precum și a omului, pe baza lucrării lui Al. Cretzianu *Din arhiva lui Dumitru Brătianu*, 2 vol. București, 1934.
- 840 *Pour se souvenir de la reine Elisabeth de Roumanie.* Bucarest. Imp. „Datina Românească“, 1935. 55 p. + 7 pl. (Extrait du „Bulletin de la section historique de l'Académie Roumaine“, tome XIX, 1932). 24. 5×16 — II 131879.
 Cuprinde: 1. La reine Elisabeth et la société allemande de sa jeunesse. 2. La consolation littéraire et les amitiés dominatrices. 3. Elan vers la littérature de caractère universel. 4. Retour vers elle-même.
- 841 *Regina Elisabeta și Peter Rosegger. Amintirile povestitorului.* București. Tip. „Datina Românească“, 1939, 8 p. 24×16.5 — II 167989.
 Date privind pe regina Elisabeta extrase din *Mein Welteben oder wie es dem Waldbauernbuden bei den Stadtleuten erging*, publicată de Peter Rosegger la Lipsa în 1898.
- 842 *Despre regele Carol I.* București. „Imprimeria Națională“, 1939, 8 p. (Extras din „Revista Fundațiilor Regale“, Nr. 5, Mai, 1939). 24×16 — II 167788.
 Cum apare Carol I în memoriile nepublicate ale lui I. G. Duca: un om rece militar, voindu-se a fi așa. Mîndru, mergînd pînă la vanitate. N. I. adaugă: în „platoșa de oțel strălucitor“ se ascundea un alt om. Sensul domniei sale.

13. RĂZBOIUL DIN 1916—1918

- 843 *Războiul nostru în note zilnice.* 3 vol. Craiova. Ed. „Ramuri“ 21×16 — II 101349.

Cele 3 vol. sînt alcătuite din art. publicate în ziarul *Neamul românesc*. În vol. I se precizează că „articolele s-au reprodus fără schimbări. Am făcut însă pe alocurea operă de dreptate față de oameni cari și-au putut explica intențiile de atunci“. ~ Vol. I. 1914—1916. 1921, 371 [—380] p. Conține următoarele 251 art. apărute între 27 iul. 1914 și 25 dec. 1915: Războiul general și România; Franța și Germania în cumpăna recunoștinței noastre; Atitudinea Italiei; După neutralitate; Către românii cari cad pe cîmpurile de luptă străine; Argumente de înlăturat; „Regele și țara“; Care e dușmanul nostru? De ce iubim Franța?; Ceasul nostru; Înfrîngerea ungarilor în Serbia; Tratatul de la București; Morituri te salutant; O datorie a Societăților pentru răniți; Nietzsche; Trenul german; Louvain; Napoleon?; Copilăriile războiului; Au steagul lor; În preajma noastră e războiul (rusii în Bucovina); Finis Albaniae; O declarație; Nu de aceea; Fortificarea Carpaților s-a terminat; Asasinii; Două feluri de simpatii pentru Franța; Desființarea capitulațiilor; Vin dovezile!; Ceasul dezvăluirilor; Guvern și opinie publică; Xenofobie sau prevedere?; „Nerecunoștință“ și naivitate; „Cea mai bună dispoziție“; Naționaliști, narodnici, socialiști; Aceiași oameni; Cum respectă ziarele germane din România sentimentele țerii; O tristă aventură; Cei ce au îndrăznit; Reims; Declarația d-lui de Busche?; Logică germană în timp de război; Supeul; Un factor constituțional de care nu se vorbește; Parlamentul; Ce să facem; Acțiunea profesorilor universitari; Evanghelia lui Koetichau; Studenții din lagăre; Oști de cetățeni și porunci de stăpîni; Alții hotărâsc, domnitorii; Îndreptarea ce ar fi putut fi; Moravuri pe care nu trebuie

să le adoptăm; Atentate contra României; „Feciorul părintelui Turcu”; Răniții români și indiferența României; Tripla alianță internă; Rușii în Maramureș; *Minerva* se vinde?; Mediatorul; „Negociațiile” d-lui conte Tisza; Căpitanul Fischer; Regele Carol; O domnie nouă; Săptămîna regelui Carol; Aromânii și soarta lor; Un străin bun pentru a fi expulzat: Shakespeare; Unde-s maghiarii; Fabricanți de abdicare; Un război inutil; Cuvîntare (3 octombrie 1914); Regele Ferdinand și datoria noastră; Darurile regelui; D.A. Sturdza; Presa bulgară și regele Carol; A trecut soarta; O țară care nu mai există; „Autonomia Transilvaniei”; Bucuria din Cernăuți; Donația canonicului I. M. Moldovan; *Ziua* și I. Slavici; Întărirea guvernului; A vorbit și Burdia; „Războiul d-lui Enver”; Alexandru Bogdan; Neutrit; Condamnarea lui Prințip; Italia la Valona; Se caută un alt nume; Haos; Războiul Islamului; O înfrîngere a imperialismului în Extremul Orient; Concesii pentru românii de dincolo? Pentru d. I. Slavici; Ce este *Ziua* d-lui Slavici; Războiul Sfînt; „Înainte, cînilor, să vă pustiiți cu totul”; Retragera sîrbilor; Avram Sădeanu; Tisza se dezvelește; Totuși mai rămîne ceva; O greșeală de tact; Întrunirea din Suceava; Cazul de la Turnu-Roșu; Moțiunea pentru Serbia; Declarațiile d-lui Salandra; Adăpostirea românilor pribezi; Bulgaria și Turcia; „Omanii” și căderea Belgradului; Belgradul rob; Destăinuirile d-lui Giolitti; Manifestațiile din Italia; Evenimentele războinice de pe frontul de Est; Arhiducele moștenitor în Bucovina; Ucraina; Întîlnirea de la Malmoe; Egiptul englez; Liga italo-română. 1915: Vizita d-lui Georges Lorand; Grijă țării și preocupările de partid; Iarăși a vorbit d. Tisza; Plecarea d-lui Berchtold; Catastrofa din Italia; Expediția în Serbia și alarmismul național; Seton Watson; După o jumătate de an în România; Un criminal; Datoriile refugiaților; De cînd își pregătise Austria programul; Un oaspe „nedorit”; În tranșee; Treuga Dei; „Națiunea contelui Tisza”; O îndreptare greșită; Trebuie; Dardanelele; Venizelos; Pentru pîne; La Dardanele; „Oameni mari”; Din retragere; „Moldova” d-lui Carp; Cele două noblețe; Încă un agent austriac: Ștefan cel Mare; Luptele din Carpați; Cuvîntare (Liga Culturală, Iași); Politică de București; „În umbra unei negociații misterioase...”; Năravuri vechi; „Cinii de singe”; Răspunderea guvernului; Și astăzi; Cuvîntare (Liga Culturală, Galați); Un atentat; La Dardanele; Două Parlamente, două suflete naționale; Încă o bandă; Și dacă; Bătaia de flori; Cazul cu Italia; Mahalagiu disperat; Oameni politici și critici — nepolitici; Un nou fel de răniți; „Gazuri inflamabile”; Războiul Italiei; O presă dezgustătoare; 3 Mai 1915 (conferință ținută la Ateneu); O declarație; Cum ne putem lupta cu spionii; O responsabilitate pe care n-o pot accepta; Lemberg și „Liovul”; România și principiul naționalităților; Neutrit sîrăcii; La 1-iu iulie; Cei ce se leapădă; Studenții; Politica națională activă și politică națională contemplativă; Articolul d-lui Clemenceau; D. Dungern; Dezertori; Descurajare, — nul; Căderea Varșoviei; Ciudată nație; Cei doi Barbarossa; Cazul de la Severin; Aniversarea regelui; Fanarul, Parisul, Berlinul; Canalii; *Gazeta pentru cîmp*; Și ofițerii?; D. Iuliu Maniu, soldat; Guvernul d-lui Marghiloman?; Ungurii aruncă mînușa; O sîrbătoare maghiară; Belgia și România; Pentru *Steagul* și deci pentru d. Marghiloman; Cei adevărați; Pățania d-lui Dumba; Ce fac bulgarii; Tunurile cele mari de la Belgrad; I. M. Moldovan; Cîteva cuvînte ca pentru acest ceas; Mobilizarea Bulgariei și atitudinea României; Cei de optsprezece ani; Virgil Arion — Aurel Ciocan; Un mort care se îngroapă: I. Onciu; Geamurile Școlii Evanghelice; „Opinie publică” și simț național; Un ceas decisiv; O excludere „patriotică” în Ungaria; Cei mai răi dușmani ai Germaniei; Unguri și croați — atît; Două feluri de oameni; „D. dr. Paul Ernst”

și teoriile sale; Cine poartă vina slovelor chirilice; Politica regelui Constantin; Ziua de la Argeș; Ceasuri cari intră în socoteală; Declarația de război a Bulgariei; Războiul Bulgariei; L-am văzut; Evoluțiile Greciei; Un îndemn în ajunul răscoalei de duminică; Stîmpărați-vă!; Ce trebuie azi: Sfatul țării; Generalul Marchand; Cum au pierit Bizanțul și Polonia; O victorie austriacă; „Soluția”; Grai și steag românesc în luptele străinilor; Serbia eroică și martiră (conferință); Ceasul conștiințelor; Florile de la Niș; O poveste (cui nu mă întreabă nimic); Neamțul care nu e „neamț” din Sofia; Ce va schimba lumea? Parlamentul; Creațiunea Rusiei în Balcani; Prietenii Austriei; Căderea prin victorie; „Mai învie Serbia”?; Contele Bellegarde; „Belgia Orientului”; Două întrebări în Cameră; Oltenia și Serbia (conferință); Italia în Balcani; Candidatura d-lui Racovschi; Steagurile de la Plevna; Nota Americii; Cuvîntare la discuția adresei; Politică nouă și procedee vechi; Gesturi și fapte. ~ Vol. II. 1916—1917. 1922, 378 [—384] p. Conține 234 de art. apărute între 3 ian. și 31 dec. 1916: Anul hotărîrilor; Germania-și izgonește aliații; Argumente fără dreptate; Alegerile din urmă; Întrevederile de la Niș; Mitropolitul Ioan Mețianu; Apostolat și agitație; 24 Ianuar 1916; Boieri și „Boieri”; Regina Elisabeta; Verdun; Pentru „Moldova”; Tăcerea; Între neprevădute și fobie; Semne; Ce ni lipsește?; Discursul cancelarului german; Civilizații care străbat și civilizații străbătute; Von der Goltz; America; Iluzii și drepturi naționale în Balcani; Condamnarea popoarelor; Ofensiva austriacă; + Kitchener; Rușii la Cernăuți; Înaintarea franceză; Ne aude lumea; În preajma unei catastrofe; Mitropolitul Mangra; Scrisorile Hruschka; Gorizia; În materie de tigri; Ceasul; Regele; Ce sînt pentru noi Brașovul și Ținutul Sibiului; Noul ministru de război; Băiatul; Carpații români; Două imperii; Rușii în Dobrogea; Cel ce nu se poate odihni; Ostași; Atacul bulgar; O victorie germană; Vlădica Ioan și Mitropolitul Vasile; Punga lui Montluc; Lupta de la Turtucaia; Secuimea; Noi și străinii; Cea dintîi veste românească de dincolo; Bulgaria; Cîteva rînduri despre Ștefan Petrovici; Spectrul; N. Vulovici; Prizonierii; Pentru pomenirea ucigașilor; Cel despre care nu se aude; De ce ne urăște Germania?; Fetița lui Iosif; Nu tînguiri — pedepse!; Ce-și pregătește Germania; Învățăture; Contra fricii; Germania între unguri și bulgari; Să revenim la viața normală!; Critică sau îndemn?; Ce este războiul nostru?; „Valahi perfizi”; De ce omoară copiii?; Generalul; Discursul cancelarului german; Sfaturi strategice; Cantine și ajutoare; Dezertori civili; Între Falkenhayn și Mackensen; Latinii care se dezinteresează: Declarația de război a lui Radoslavoi; Cu ce putem ajuta; Armele lor; Atanasie Gherman; Buchetul de pene albe; Războiul cu gaze asfixiante; Cei patru; A-și ține firea; Nu la plăcintă; Aliații noștri cei de-aici; Cineva care lipsește; Confidens domino non movetur; Și pentru ce? Situația; Spiridon Lambros; Glasuri din Franța; Retrageri mai vechi; Ofițeri și soldați germani; Generalul Sarraill; Scrisori de soldați francezi; Nicolae Filipescu; Lumină din afară și lumină dinăuntru; Ce doresc francezii; Cărțile celor ce s-au jertfit (*Două Siberii* de Eugen Goga); Ajutorul Italiei; Străinul cel dinăuntru; O înmormîntare, — nu! Celălalt; Întrecere de muncă; Răsplătiri; Generalul Prezan; Generalul Zalancicowski; Misiunea franceză; Noua aristocrație a luptei pentru patrie; N. Filipescu și literatura românească; Dobrogea; Locul cel mai bun; Părinții noștri, răbdătorii; Distrugerea armenilor din Turcia; Constanța; Doi spanioli despre francezi; În ce stă speranța?; Pentru a ni iubi țara; Recunoștință de sălbatici; Școala germană în România (după o publicație nouă); Turcii „culturali”; Cînd nu înțelegem; Austro-Ungaria și Germania; I. Sbiera; Cartea cea mai nouă a lui Pierre Loti; 1913 și 1916; Atitudinea noastră;

Ce se poate învăța la Iași; Un oraș plăcut; Doliul regal; Asigurări, nu făgăduieli; Cabotinagiu sinistru; O Austrie nouă?; Literatura care a tăcut; Călăuzii străini ai trecătorilor; Mormintul de la Cotroceni; Ură și insulte; Ce trebuie să fie Dobrogea după război; Moartea generalului Dragalina; Ce a făcut pînă acum România?; Ce a făcut Anglia pînă acum (după cartea d-nei Humphrey Ward, *Sforțarea Angliei*, Paris 1916); Deschiderea școlilor; Hirșova; Germania cea adevărată înainte de război; Demonstrație italiană pentru România; Credincioși și profeți; Literatură de război; Judecăți franceze asupra germanilor; Polonia și România (asemănări culturale în viața poporului); Doi generali; Onoarea; + Alexandru Zagoriț; Declarațiile regelui; Barbarie imbecilă; Sienkiewicz și idealul german; Spre excomunicare; Cei ce nu dau; O grosolănie; Discursul lui Poincaré la Verdun; Răsfoind un calendar; D. Ferdinand Kohayi „liberatorul”; Comemorarea luptei de la Yser; Anglia după D. Henry, D. Dawray; Ziua lui Mihai; „Autonomiile” Germaniei; Henric Sienkiewicz; Un oaspete francez; Moartea împăratului Francisc Iosif; Pribegii cei noi; Oltenii; Cîteva cuvinte la deschiderea șezătorilor de cercetași; Atitudini neîngăduite; Prinusul jertfei (În loc de articol literar într-o zi ca aceasta); România și Anglia; Păcatul Germaniei față de ea însăși; Tot unguri și români; Din viața răposatului împărat al Austriei; Rușii; Ca albinele ruinelor; Disperații, însușirea care ni-a lipsit; Îndatorirea Angliei; Seton Watson despre România; Cercetașii; Specula; Vegetația spontană și plante de seră; Împăratul Nicolae; Amintirile invaziei; David Lloyd George; Pacea imperială germană?; Cei pe cari nu-i mai putem vedea; Prin suferință la izbîndă; Să nu descurajăm!; Idei vechi despre lucruri nouă; Regele la Iași; Mesagiul; Poezia socială și națională; Soldații haiduci ai Serbiei; Cei ce prevăd; Diplomația francheței; Pentru calmatorii armatei noastre; Generalul Lambru; Acțiunea sîrbească; Școala soldatului; Propunerile de pace ale Germaniei; Cei trei flăcăi; Lovitura măgarului otoman; Conte Czernin; Clopotele, în zilele lui Tueff von Tschappe; Răspunsul la Mesagiul (rostit în ședința Camerei de miercuri, 14 decembrie 1916); Cel care ride; Cei patru; Teritoriile de război; Sărbători; Jertfa agonisitei noastre; Reîntregirea istorică; Încoronarea de la Pesta; Revelații nouă asupra originii războiului; Pentru ce se luptă Germania; Datoria cea dintîi: inițiativa; Spre altă armată; Sărbători; Călăreții; Unitatea națională în nenorocire; Ofițerii francezi din România; Devotamentul celor mici; Tipuri de azi; Corbii; Ucenicii Germaniei; Vitejii noștri; Fapte; Scene. ~ Vol. III. 1917—1918, 1 ian. — 31 mart., 1923, 362 [—364] p. Conține 167 art. apărute între 4 ian. și 31 mart. 1917: Sufletul românesc (conferințe ținute elevilor Școlii militare); Domni țării și ai neamului; O lecție de solidaritate umană; Neutralitate și tradiții; „Psihoasa” noastră; Școala lui Ștefan cel Mare; Călătoria principelui Carol; Trenul Purișkievici; Cei șapte preoți; „Aici zac doisprezece viteji soldați români...”; Sărbători unice; Divizia a XV-a; O gazetă românească în străinătate; Datoria cea mare; Socialiștii și războiul; E neutralitate aceasta?; „Vom muri de foame...”; Imitatorul lui; Noul împărat austriac; Critice; Imposibilitatea biruinței germane; România nouă; Iașul de azi; Vrancea; Cine plînge pe Francisc Iosif; Altfel de emigrați; Prin foame; „Ca să nu ni se puie viața în pericol...”; Lipsa; Nu numai milostenie, ci muncă; Un stat care nu va fi: Ucraina; Moștenirea lui Bismarck; Zădărnicii; O manifestație engleză care s-a pierdut din vedere; Unirea cea nouă; Ce dă astăzi Moldova; Hotărîrea Germaniei; Așa e bine l Destăinuiri; Gesturi inofensive; Tirpitz; Noblețea germanilor (cu ce se laudă); Sancțiunile; Zăpada; Moartea lor?; Totul pentru armată; Și după război...; „Trimișii la vatră”; Inutilii; Italia și România; Intervenția

publicului; Aceia cari nu se pot ierta...; „Omul“; Necunoscuții; O mai veche încercare austriacă de a ne anexa; Sentimentele învingătorilor; Degenerarea rasei europene; Călătoria prințului Carol în Rusia; Lupii; Machiavelul maghiar; Aurel Popovici; Binefacerile germanilor; Nu cu speranțe...; Rasa; Directorul sănătății publice; Prizonierii; Să respectăm pe aproapele nostru; Funcționarii...; Omul cel vechi; Franța cea adevărată; Specializare și bunăvoință; Mîine; Pentru satisfacerea nevoilor noastre de hrană; Aniversarea luptelor de la Verdun; Se poate! (Un exemplu); „Democrația“; Lacrimile de la hotar; Supt ochii străinilor...; Un binefăcător oaspe al României; Principiul național: Originea și dezvoltarea lui (I. Definiție și generalități; II. Revoluția franceză și principiul naționalităților); Sentința americană; Ce am adăugat?; Prețul omului; Nobilul cel nou: omul cel bun; Un german despre România; Un an de la moartea reginei Elisabeta; O ocazie prea scurtă; Cut-el-amara; În România ocupată; Ostacii; Ca o scrisoare, pentru cine nu înțelege altfel...; Democrația războiului; Legături rupte; Opera Germaniei; Unitatea necesară; „Ambasadori“ germani...; Pentru a se ști în viitor; Ce poate face un popor neliber; Mila cea mai sfîntă; Din Bucureștii ocupați (O vizită la niște criminali de stat); În mijlocul morții; Zeppelin; Gheorghe Stănescu-Delar; Prizonierii noștri; Din România ocupată (Petroliul); Căderea Bagdadului; Școală în Biserici; Spre eforturi nouă; Ca Lumînărică și Titinaș; „Lucrătorii dușmani“; Valea Argeșului după o descriere americană; Războiul, insolentă și perversitate; Darurile naționale; Ultima glorie a Osmanilor; Ce se poate face în pribegie; Războiul dictator; Ceilalți; Împrejurările din Rusia; Călușii noștri; Stăpînii Bucureștilor; „Să mergem acasă la copii...“; Evacuările germane; Generalul Berthelot; Înăuntrul Germaniei; Jertfa medicilor; Hunii; Primblări și inconștiență; Misiunea lui Briand; Jignirile fără folos; Virtuțile dușmanului; Retragerea de la spitale; Ce a pregătit revoluția în Rusia; Răspuns unui „socialist“; Răspuns la o plîngere; Pacea separată a Austro-Ungariei?; O școală care se deschide; Articolul lui Mangra; Bucuria recuperării franceze; În toiul bolii!; Energia engleză; Averile noastre; Războiul supt mare; Cei ce ni dau; Știri din Rusia; Germania cezaristă înaintea Rusiei revoluționare; A doua epistolă către un socialist; America lui Lafayette; Sarcina Italiei; Un om; Declarația de război a Americii; Călătoria regelui Albert; O ligă ce ar trebui să se întemeieze; Împărțirea Austro-Ungariei; „De ce azi și nu mine?“; Cum va face America războiul; Convalescența pe stradă; Generalul Nivelle; Liberarea Poloniei; Cuvinte franceze; Reflecțiuni în vremea schimbărilor la față; Tot cerșetorul din *Gil Blas*; Cuvîntul regelui; O descoperire: Rusia; Pedepsa tehnicii; Cînd ne vom reface...; Restabilirea proporțiilor; Învățături din buze prietene.

- 844 *Acei pe care nu-i putem uita. Ceux que nous ne saurions oublier.* Iași. Tip. „Serviciul geografic“, 1917. 11 p. 19×13. Scrisă la 22 nov. 10 dec. 1917. Publicată și în *Neamul românesc*, 1917, nr. 326; *Pages roumaines*. Paris, 1918, p. 1—6.

Broșură dedicată misiunii franceze în România, alcătuită din ofițeri, medici și infirmiere: „C'est pour lutter qu'ils sont venus ici [...] nos soldats marchent côte à côte avec Monsieur l'officier français“.

- 845 *Relations des Roumains avec les Alliés* (Traduction de Fr. Lebrun). Jassy. Ed. et Imp. „Neamul Românesc“, 1917. 46 p. 16,5×12,5 — II 127849. I. Relations avec la France; la race, la langue, les voyageurs, relations politiques. II. Relations avec l'Italie. III. Relations avec la Russie. IV. Relations avec l'Angleterre. V. La Serbie. VI. Relations avec le Monténégre. Relations avec la Belgique et les autres Alliés.

- 846 *Relations latines de la famille royale roumaine*. Quelques notes généalogiques. [Trad. A. Dumitrescu]. Jassy. „Imprimerie de l'Etat“ 1917. 10 p. (Extrait du „Bulletin de l'Institut pour l'étude de l'Europe sud-orientale“, III, n-os 1—6) 24×16. — II 563848.
- 847 *Pages roumaines*. Préface de Ch. de La Roncière — Historien de la marine française. Paris-Nancy. Imp. „Berger-Levrault, 1918. X + 107 [—109] p. 19 × 11. — I 51903.
- Table des matières: *Préface*. Nicolas Iorga, l'historien de la Roumanie. Urmează art. publicate în *Neamul românesc*, 1917: *Ceux que nous n'oublierons jamais* (nr. 326); *La primauté française* (134); *L'Autriche-Hongrie — Ses droits à l'existence* (270); *Les Alliés de l'Allemagne* (227); *Message impérial* (125); *Les dirigeants actuels de l'Allemagne* (272); *L'avance autrichienne* (201); *Un auxiliaire de notre cause: le comte Apponyi* (251); *Comment vivra l'Autriche-Hongrie?* (159); *La Monarchie austro-hongroise veut vivre* (144); *La Hongrie et l'agonie autrichienne* (233); *La Monarchie réclame le Danube* (188); *La résurrection de l'Autriche?* (188); *La guerre et les petites nations* (322); *La Dobrodja. Comment nous l'avons acquise* (286); „*Buchenwald*“ (277); *Lens* (248); *Deux exemples* (217); *Ce que les Allemands ne comprennent pas* (216); *Les courants politiques en Allemagne* (121); *La revanche celtique* (105).
- 848 *Salut adressé au général Berthelot, aux officiers et aux soldats de l'armée française, au nom du comité de réception*. Jassy. Imp. „Națională“, 15 decembrie 1918. 4 p. 24×16.
- Salutul, „avec respect et amour pour le chef français de la guerre d'unité nationale“, la intrarea în Iași, a trupelor franceze din armata Orientului care a eliberat Balcanii de sub ocupația germană.
- 849 *Cuvîntare pentru aniversarea intrării în război, ținută la Cernăuți în ziua de 28 august 1919*. București. „Cultura Neamului Românesc“, 1919. 34 p. 17 + 10.5 — I 458386.
- Impresionante mărturisiri privind starea de spirit în momentul în care a fost declarat războiul. Nu toți cărturarii și oamenii politici au fost de acord să ne alăturăm, „aliatilor de totdeauna“. Chiar și Titu Maiorescu mai spera să revenim la politica cu „Centralii“. În acel moment, N. I. era la Văleni și „așteptam ca grozava previziune să se îndeplinească [...] Am aflat într-un ceas de seară pe care nu-l voi uita niciodată“. După 3 zile a plecat cu un general, trecînd în Transilvania pe la Bratocșa: „Acel colț de țară părea atunci complet transformat. A fost obligat să rupă relațiile cu învățații germani, care ne acuzau de trădare. Arată cum Helmolt, din aceleași motive, a modificat contribuția lui N. I. la *Istoria omenirii*, vol. IV: „Cuprinde o prefață care constituie pentru mine o înmormîntare cu toate onorurile a personalității mele științifice“.
- 850 *Dezvoltarea Politicii Externe a Poporului Românesc*. Conferință ținută la Ateneul român în noiembrie 1919. Stenografiat de H. Stahl. București. Tip. „Cultura Neamului Românesc“, 1920. 39 p. 21—5×14 — II 56478.
- „Am fost «cu ochii la Dunăre», fiind pentru o înțelegere cu popoarele balcanice. De aceea, N. I. a pus bazele Institutului sud-est european. „Dar am gîndit și am simțit privind la munți. Totodată sîntem legați de Apus „cu toată făptura noastră fizică și cu tot sufletul nostru întreg. Am urmat o politică — de totdeauna — de neutralitate.“

- 851 *Regele Ferdinand. Cu prilejul încoronării.* București. Ed. „Socec“ 1923. 108 p. + 6 pl. 32×24. — III 181350.
Biografia. Fragmente de cuvântări. Suirea pe tron la 27 sept. 1914. Rolul în Unirea românilor. Cartea a fost scrisă în iul. 1921.
- 852 *Regina Maria, cu prilejul încoronării.* București. Ed. „Cartea Românească“, 1923. 92 p. + 6 pl. 32×24 — III 181351.
Biografia: familia și tinerețea; Regină; Rolul pe care l-a îndeplinit în momentul intrării în război și în momentele de restriște de la Iași.
- 853 *Spre unitatea națională.* Conferință ținută la cursurile de vară din Vălenii de Munte. Cernăuți, 1923. 13 p. + cu un portret al lui N. Iorga. (Extras din „Junimea literară“). 23.5×15.5 — II 542674.
Se urmărește modul în care a evoluat pregătirea spirituală a desăvârșirii unității statale de către cărturari, inclusiv contribuția lui Eminescu și a „Junimii“, a înseși conștiinței populare despre necesitatea ei. Despre rolul Sămănătorului: „Fusesse creat ca tribună de solidaritate românească. N-am avut în vedere întâi literatura, nu pentru că sînt străin cu totul de noțiunea frumosului, nu fiindcă n-aș avea și eu oarecare simț pentru frumos, mai ales în literatură, dar pentru că știam că nevoia mare atunci nu era o nouă elaborație estetică, ci un suflet comun unui popor întreg.“
- 854 *Pentru întregirea neamului. Cuvântări din război — 1915—1917.* București, Ed. „Ancora“, 1925. 240 p. (Biblioteca „Epopoea Neamului“) 19.5×12.5 — II 127224.
Pe copertă, portretul autorului, iar prima filă are un facs. al lui N. I. Cuprins: Cuvîntare rostită la adunarea din Iași a Ligii Culturale în mart. 1915; Cuvîntare rostită la adunarea din Galați a Ligii Culturale la 19 apr. 1915; Cuvîntare ținută la Ateneul Român din București la 3 mai 1915; *Serbia eroică și martiră*, conf. ținută la Ateneul Român în ziua de 24 oct. 1914; *Două întrebări în cameră* — la 6 dec. 1915; *Oltenia și Serbia*, conf. ținută la Craiova în ziua de 22 nov. 1915; *În folosul refugiaților sirbi*, cuv. rostită la discuția Adresei în ședința de la 14 dec. 1915 a Adunării deputaților: *Cîteva cuvinte la deschiderea șezătorilor de cercetași*, conf. ținută la Ateneul Român la 24 ian. 1916; Cuv. rostită în ședința Camerei deputaților, la Iași, la 14 dec. 1916, cînd armatele germane erau la porțile Moldovei.
- 855 *L'oeuvre de la mission française à Iassy.* Bucarest. „Socec“, 1930. p. 49—50. (Extrait de l'Hommage à M. de Saint-Aulaire). 24×16 — II 101488.
Se face elogiul acestui diplomat, al cărui înaintaș, la începutul sec. XIX un Beaupoil de Saint-Aulaire, „fourvoyé auprès d'un Phanariote d'ici, comme „ministre des affaires extérieures“.
- 856 *Comment la Roumanie s'est détachée de la Triplice. D'après les documents austro-hongrois et des souvenirs personnels.* Bucarest. Imp. „Datina Românească“, 1932, 75 [— 77] p. (Extrait de la „Revue historique du Sud-est européen“, 1932, p. 235—307). 24×16 — II 545740
Comment la Roumanie s'est détachée de la Triplice. D'après les documents austro-hongrois et des souvenirs personnels. II-ème édition. Bucarest. Tip. „Datina Românească“, 1933. 83 [— 85] p. 24×16. — II 118872.
Table des chapitres: I. Conséquences de l'annexion de la Bosnie-Herzégovine. II. La guerre italo-turque. III. Le pacte balcanique. IV. Premier conflit avec la Bulgarie. V. La médiation des Puissances. VI. La Roumanie et le conflit entre la Bulgarie et ses alliés. VII. L'intervention

militaire roumaine. VIII. La paix de Bucarest. IX. Vers la nouvelle politique roumaine. X. Mission du compte Czernin en Roumanie. XI. Le crime de Sérajevo. XII. La suprême décision ● Cartea aceasta se continuă prin *La Roumanie sous ses trois rois à partir de 1906*. Les mêmes matériaux y sont employés“.

- 857 *Acte privitoare la istoria marelui război*. Extras din *Revista istorică*, anul al XVIII-lea, n-le 7—9. București. Tip. „Datina Românească“, 1932. 23 p. 24×16. — II 113723.

Cuprinde: 1 Cele 4 consilii de Coroană din februarie 1918. 2. Schimburi de telegrame (4) ruso-române. 3. Memorandum adresat de ministrul Rusiei la București lui I.I.C. Brătianu la 8 iulie 1916.

- 858 *Le Problème Danubien et les Roumains de 1913 à 1918. Czernin contre Tisza*. Paris Ed. „Alfred Costes“. Tip „Marc Texier“, 1934. 22 p. (Revue d'Histoire de la guerre mondiale. Extrait du numéro d'Avril 1934)/25.5×16.5. — II 128324. Inf. extrase din două publicații de doc.: Comte Etienne Tisza; *Lettre de guerre (1914—1916)*. Paris, 1931 și Ottokar Czernin, *Im Weltkrieses*. Berlin-Wien. 1919.

- 859 *Intrarea României în război*. Cîteva pagini de comemorare. București. „Imprimeria Națională“, 1936, 12 p. (Extras din *Revista Fundațiilor Regale*, Nr. 8, august 1936). 23.5×15.5 — II 135457.

Pe baza celor trăite, N. I. redă spiritul opiniei publice, al Coroanei și oamenilor politici. Existau două concepții deosebite: partidele politice, care aveau aspirații spre Balcani; regele avea alianță cu „Centralii“. Referindu-se la generația de la 1890, N. I. scrie: „Aceasta fără drepturi în politică și prea legată de ocupațiile ei [...] era hotărît contra politicii oficiale a României și prin tot ce scria și spunea, și predica de pe catedră, ea răspîndea ideea unității nației [...] li se părea așa de logic, de firesc, de organic ca hotarele României să se întindă, și anume în acea parte fatal determinată de așezările românești, încît, muncind pentru o cultură care era a tuturor românilor și-i încălzea tot mai mult de o potrivă pe toți, ei așteptau în liniște ca marea minune să se producă“. La 1913 Carol era înconjurat de bătrînii oameni politici lipsiți de popularitate. După „tortura morală a celor doi ani de neutralitate obositoare“, în clipa cînd Germania da lovitura supremă la Verdun, România a intrat în război „pentru a salva întreaga soartă a războiului, care era legată pentru aliați de slăbirea apărării pe Rin“.

- 860 *Revelații și iluzii asupra dedesupturilor vieții politice în neutralitate, în și după Marele Război*. Vălenii de Munte. Tip. „Datina Românească“, 1937. 10 p. (Extras din *Revista istorică*, anul al XXIII-lea, n-le 10—12). 24×17 — II 151368.

Inf. provenite din: M. Theodorian-Carada, *Efemeridele, însemnări și amintiri*, 1908. Săbăoani, 1937. Se referă mai ales la atitudinile lui Carol I, P. P. Carp, Al. Marghiloman, I.I.C. Brătianu și Germania.

- 86Ja *Une révélation: Le Maréchal von Mackensen parle...* Bucarest. Imp. „Datina Românească“, 1938. 19 p. (Extrait de la „Revue historique du sud-est européen“, 1938, n-os 10—12). 24×17 — II 155267.

Extrase din Wolfgang Foerster, *Mackensen, Briefe und Aufzeichnungen*. Leipzig, 1938: biografia mareșalului, cu numeroase inf. asupra campaniei împotriva sîrbilor, ajutat de bulgari. Dacă grecii și românii nu vor fi înțelepți, „so werden wir suchen auch mit ihnen fertig zu werden“. În 1915 Bulgaria era preocupată numai de Macedonia, iar mai tîrziu numai de Dobrogea. De aceea, germanii atacă în Carpați prin Falkenhayn. Dar tot ger-

manii vor trece și Dunărea. Doi ani Mackensen a condus administrația de ocupație. Insistă și asupra convorbirilor cu Carp, Marghiloman și cu Lupu Costachi. Mareșalul rămîne surprins de refacerea armatei române.

- 861 *Cum a fost ocupația din 1916—18. O mărturie germană.* Vălenii de Munte. Tip. „Datina Românească“, 1939. 13 p. [Extras din „Revista istorică“, anul XXV-lea, n-le 1—3]. 23,5 × 16. — II 398565.

Cartea ofițerului german: Gerhard Velburg, *Rumänischen Etappe. Der Weltkrieg, wie ich ihn sah.* Berlin-Leipzig, oferă impresiile culese de autor în drumul străbătut: Orșova-Craiova-Baș-P. Olt-București-Călărași-Fetești-Slobozia. În rezumat conchide N. I., „la ocupanți, mai întîi pasiune de distrugere, apoi lăcomia satisfacerii poftelor animalice“.

14. ROMÂNIA ÎN 1919—1940

- 862 *Supt trei regi.* Istoria luptei pentru un ideal moral și național. București. Tip. „Datina Românească“, 1932. 463 p. (România contemporană de la 1904—1930). 22 × 14 — II 116887 Același text: Ed. a II-a — II 180888. Cuprins: *Cartea I. Factorii:* Regele. Criza financiară, socială, politică internă și externă, sufltească. Noua generație. Încercarea de creațiune proprie. Noua viață materială. Formarea spirituală a intelectualilor. Izvoarele noului spirit public. Realizările sociale. Noile atitudini politice. Spre schimbări în politica externă. *Cartea a II-a. Conflictul:* „Compensațiile bulgărești“. Între două crize. Războiul european și neutralitatea României. Războiul pentru unitatea națională: prima fază. Suferințele din Moldova. Revanșa. Supt armistițiu și falsa pace. Realizarea unității naționale. *Cartea a III-a. Cele două lumi față în față:* Scurtul minister Brătianu. Împrejurările externe. Guvernul blocului. Încercarea Averescu-Dominația lui Ion Brătianu. Revoluția țărănistă ● Cartea este, totodată, istoria României între 1866 și 1932 și o lucrare autobiografică, prevestind și dublind *O viață de om.* Se conturează figura lui Carol I, „vanitosul“: „de statură mijlocie, de o ținută magistral stăpînită, sobru în gesturi, măsurat în cuvinte, capabil de a da o demnitate și felului insuficient în care posedă limba română“. Erau printre oamenii politici, unii care-și manifestau „devotamentul pînă la sărutarea mîinii față de Suveranul absolut“. În ultimii ani, Carol este prezentat ca un izolat: „părăsit, aproape uitat, mort între cei vii“. Oamenii politici sînt depășiți de evenimentele interne și externe. Problema țărănească îi uzează, iar alianța cu Puterile Centrale nu era drumul care putea duce la unitatea națională. În fața lor se ridică generația lui N. I. Autobiografia arată cum s-a format această generație, în mediul de la 1890, apoi roșul său la *Sămănătorul*, mișcarea de la 13 mart. 1906, rolul avut în răscoalele de la 1907, raporturile cu ardenii, Vălenii de Munte, Liga Culturală: „Aici — la Ligă — se elabora un program reformist, bazat pe ideea simplă, dar grea la cîntar, că noi de noi, cu ale noastre, ajutați, dacă vrem și cît vrem, dar nu conduși de alții, în orice domeniu putem face ceva“. Amintiri personale lămuresc evenimentele de la 1912—1913. Neutralitatea României, apoi intrarea în război. Rolul avut de N. I. în această perioadă. Sînt descrise, moment de moment, evenimentele care au dus în final la desăvîrșirea unității statale. Politica internă. Noii oameni politici ce se ridică din păturile de jos ale țării. Sînt urmărite evoluția mișcării socialiste, mișcările muncitorești, raporturile României cu guvernul sovietic. Criza monarhică, în plină criză economică

și politică, N. I. ia conducerea țării: „De peste treizeci de ani de zile eu reprezentam, cu toată experiența [...] o concepție proprie, care era aceea a generației de la 1890. N. I. expune programul său de lucru. Cartea a fost scrisă „cu durere, în retragerea sa“, fiind „hulit pe nedrept“, fiind terminată la 28 aug. 1932.

- 863 *Prințul Carol*. Iași. Tip. „Cultura Neamului Românesc“, 1918. 43 [— 46] p. 17×12 — I 61330.

Cuprinde o suită de 8 art. publicate în *Neamul românesc*.

- 864 *L'Esprit public en Roumanie*. Conférence. Présidence de M. Gustave Lanson Séance du Lundi 17 Janvier 1921. Paris. Imp. „d'Etudes Sociales et Politiques“, 1921. 35 p. (Comité national d'études sociales et politiques). 25×16,5 — II 429270.

N. I. este prezentat de Gustave Lanson. Subiectul conf.: problema împroprietăririi țăranilor, pentru care s-au expropriat 2 000 000 de hectare. Partidele politice. Socialiștii. Mișcarea lucrătorilor tipografi. Votul universal. Organizarea bisericii. Minoritățile. Cultura și aceleași aspirații, au unit pe toți românii de-a lungul sec. La discuții au luat parte: Lanson, Lamouche, Berl, De Martonne.

- 865 *La situation de la Roumanie*. Conférence. Présidence de M. Gauvain. Séance du Lundi 23 Avril 1923. Paris. Imp. „D'Etudes Sociales et Politiques“, 1923, 59 p. (Comité national d'études sociales et politiques). 25×16,5.

N. I. este prezentat de Gauvain ca istoric și om politic, care are „une influence considérable sur la politique de son pays“. Este înfățișată situația internă și externă a României: nu sînt frământări interne, e o problemă a schimbului monetar; situația exproprierii; avem o democrație rurală. Fanatismul în politica externă. O armonie perfectă în „Mica înțelegere“. Recunoștință față de aliați. Mișcări antisemite combătute de N. I. N. I. are „un vrai respect pour l'esprit chevaleresque magyare“ și „une profonde admiration pour la littérature russe moderne“. La discuții iau parte: Gauvain, Bouglé, Zaleski.

- 866 *Les origines et l'état actuel des nationalités dans la Grande Roumanie*. Conferință ținută la 21 februarie 1925 Comitetului francez pentru Societatea Națiunilor (După note stenografice). București. Impr. „Cultura Națională“, 1926, 18 p. (Extras din „Arhiva pentru știință și reforma socială“, anul VI (Nr. 1—2). 24×19 — II 398291.

Conf. e precedată de alocuțiunea prof. Aulard, din partea Univ. din Paris, în care este elogiât savantul român.

- 867 *O îndreptățire a „politicii de rezistență“ din 1919*. București. Tip. „Datina Românească“, 1900. 7 p. (Extras din *Revista istorică*, XXVI, n-le 1—3). 24×16 — II 168117.

Extrase din: Gheorghe Brătianu, *Acțiunea politică și militară a României în 1919 în lumina corespondenței diplomatice a lui Ion I. C. Brătianu*. București, 1939. Clemenceau cere lui Victor Antonescu să reîncepem războiul. Intransigența lui Brătianu la pacea de la Paris. Cum vedeau problemele Wilson, Lloyd George și Clemenceau. Hotărârile de la Versailles.

- 868 *Pour comprendre la situation actuelle de la Roumanie*. Bucarest. Imp. „Datina Românească“, 1940. 8 p. ((Extrait de la „Revue historique du Sud-est européen“, 1940, n-os 7—9). 24×16,5 — II 170956.

Trad. unui art. apărut în *Free Europe*, London. Expune drepturile istorice pe care se întemeiază existența României. „Les traités qui finirent la Grande Guerre sont fondés sur le droit national.“

- 869 *Pages sur les droits de Roumains dans les provinces ajoutées depuis 1918 au territoire de l'Ancien Royaume*. Bucarest. „Imprimeria Națională”, 1940. 75 p. 23 × 16 — II 167521.

15. ALTE LUCRĂRI ISTORICE REFERITOARE LA ROMÂNI

- 870 *Istoria românilor din Peninsula Balcanică*. Ediție românească publicată din indemnul și cu cheltuiala d-lui Matei Gherrassy). București. Tip. „Cultura Neamului Românesc”, 1919, 75 p. + 1 hartă. 21 × 14 — II 52354. *Histoire des Roumains de la Péninsule des Balkans*. Publiée par la Société des Macédo-Roumains de Bucarest. Imp. „Cultura Neamului Românesc”, 1919. III + 64 [— 69] p. + 1 hartă + 1 tablă. 21 × 14 — II 52353.
- 871 *Două conferințe...* ținute la Constanța și Galați în octombrie 1926. Vălenii de Munte. Tip. „Datina Românească”, 1927, 16 p. (Biblioteca de vulgarizare a Fundației Culturale din Vălenii de Munte „Cuvîntul” nr. 6) 24 × 16 — II 92092.
- 872 *Ucraina moldovenească*, cu 1 facsimil. București. Tip. „Carol Göbl”, 1913. 14 p. (Academia Română. Analele Academiei Române. Seria II. Tom XXXV, Memoriile secțiunii istorice, 12). 27 × 21 — II 33057. Versiune în lb. franceză (vezi Académie Roumaine. Bulletin de la section historique, 1913, p. 118—123).
- 873 *Românii de peste Nistru*. Iași. Tip. „Neamul Românesc”, 1918. 47 p. 17 × 12. Cuprinde art. publicate în *Neamul românesc*, 1918, nr. 91—98. Versiune în lb. franceză cu subtitlul: Articles publiés dans le journal „*Neamul Românesc*” en 1918. Traduits par M-lle Alexandrine Dimitrescu et reproduits textuellement. Paris. Ed. „Gamber”. Imp. „Datina Românească”, 1925. 39 p. 20 × 13 — I 82057.

V MATERII ÎNRUDITE CU ISTORIA

1. ISTORIA AGRICULTURII

- 874 *Constatări istorice cu privire la viața agrară a românilor.* București, Tip. „Socec & Comp.” 1908. 91 p. (Studii și documente cu privire la istoria românilor, vol. XVIII). 24×16 — II 101631.

Două prefețe. Neamul românesc, 1908, nr. 45—47.

Cartea trebuie socotită ca un răspuns la *Pământul, sătenii și stăpînii în Moldova* a lui R. Rosetti și la o altă operă scrisă de Sturdza-Scheianu, ambele fiind provocate de mișcările din 1907. Cuprins: I. Concepția „drep-
tului românesc”. II. Condițiile de viață ale românilor sub regii sîrbi. III. Condițiile agrare la Athos, în țările „latine” ale Patrasului și Ciprului. IV. Regii unguri și satele românești. V. Domnii Țării Românești și vechea organizare a satelor. VI. Domnii Moldovei și satele moldovenești. VII. Urmările întemeierii domniei moldovenești. Emigrări în Polonia și întemeierea de sate românești acolo. VIII. Criza financiară din veacul XVI și „vînzarea” pămînturilor țărănești. IX. Cele dintîi vînzări de moșii țărănești. X. Vînzarea muncii țaranului fără moșie. XI. Schimbările din veacul XVIII. XII. Nemulțumirile țăranilor cu starea lor în veacul XVIII. Emigrări. XIII. Pofte boierești de proprietate deplină. XIV. Măsurile Regulamentului Organic. XV. Adăugirile și îndreptările aduse Regulamentului Organic. XVI. Măsuri de administrație luate în aceeași epocă pentru ajutarea țăranilor. XVII. Mișcarea spiritelor pentru „liberarea” țăranilor. XVIII. Schimbarea stării țăranilor în țările vecine. XIX. Legislația agrară a lui Barbu Știrbei și Grigore Ghica. XX. Împroprietărirea din 1864. ● Cuprinde și Apendice I: Tipuri de doc. privitoare la condițiile agrare: sînt 25 doc. privind danii, vînzări, vecini de hotare, scutiri, măturie, fuga țăranilor de bir, luarea de dijmă, strămutarea de rumâni, confiscarea și împărțirea de moșie, așezare de săteni noi. Apendice II: Voievozi, cneji, harambași și agi ai românilor sau „Uscacilor” din Bosnia (10 doc. : 1589, 1590, 1592, 1593, 1604, 1607, 1630).

- 875 *Politica externă a popoarelor agricole.* Conferință ținută la Congresul din 1912 al Societății Române de Agricultură. București. Ed. „Societății Române de Agricultură”, Tip. „Neamul Românesc”, 1913. 38 p. 19.5×12.5 — II 68515.

Politica externă a popoarelor agricole. Lumina nouă, 1912, nr. 4.

Dezvoltarea politicii externe a poporului românesc. Conferință ținută la Ate-neul român în 1919. *Neamul românesc*, 1920, nr. 4—17.

Conf. ținută fiind bolnav, de aici forma ei mai „domoală”. Sîntem un popor agricol, legat de pămînt, deci care știe să-și apere hotarul și să respecte hotarul altor popoare.

- 876 *Cuvîntarea d-lui N. Iorga la discuția necesității reformelor pentru clasa rurală* (Camera deputaților: ședința din 4 martie). Vălenii de Munte. Tip. „Neamul Românesc”, 1914. 24 p. 16×12 — I 38093.
Cuvîntarea la discuția necesității reformelor pentru clasa rurală. Neamul românesc, 1914, nr. 9.
 N.I. a susținut crearea „micii proprietăți țărănești”, țăranul fiind conștient că pămîntul a fost cîndva al lui: „Simte că pămîntul acela are o legătură cu el, aceasta nu e o închipuire a minții lui, ci o amintire istorică ce trăiește în sufletul lui”. Cere ca țăranul să aibă dreptul la vot „alături de ceilalți în conducerea statului”. Aceste reforme nu le poate face partidul liberal, care conduce țara.
- 877 *Raportul asupra lucrării „Problemele noastre social agrare”, publicată de Ministerul Agriculturii și premiată de Academia Română, rostit în ședința Academiei Române din 29 mai 1915 în prezența Maiestății sale Regelui. București. Tip. „Carol Göbl”, 1915. 7 p. 26×19 — II 48145.*
- Se referă la cartea lui Mihai Șerban: *Problemele noastre social-agrar*. Studiu din domeniul politicii economice și sociale. București, 1914, tipărită și în lb. germană. Autorul, „român din Ungaria, învățat, muncitor, modest, de o curajoasă cinste”. Raportul a apărut în *Analele Academiei Române. Seria II. Tom. XXXVII, 1914—1915. Partea administrativă și dezbaterile*, p. 307—310.
- 878 *Discursul ținut la discuția reformelor, în ședința Adunării Deputaților de la 9 iunie. Iași. Tip. „Progresul”, 1917. 20 p. 16×12*
Discursul ținut la discuția reformelor. Neamul românesc, 1917, nr. 152, 153, 156, 157, 163.
 Împroprietărirea și legea electorală.
- 879 *Développement de la question rurale en Roumanie. Une contribution. Iassy. „Imprimerie de l'Etat”, 1917. 58 p. 24×16.5 — II 155012.*
Evolution de la question rurale en Roumanie jusqu'à la réforme agraire. Bucarest. Tip. „Cultura Națională”, 1929. 24 p. (XIV-ème Congrès international d'Agriculture, Bucarest 1929). 24×17 — II 126749.
Evoluția chestiunii rurale în România. Neamul românesc, 1917, nr. 152, 153, 156, 157, 163.
 Retipărire a discursului din 1917, la care s-a adăugat ultimul cap. de la p. 23—24.
- 880 *Pentru țăranul român. Sibiu. Ed. „Astra”, Tip. „Dacia Traiană”, 1931. 80 p. (Biblioteca populară a „Asociațiunii”, Anul XXI, nr. 189). 15.5×12 — I 111088.*
 Cuprinde art. publicate în *Neamul românesc pentru popor*, și anume: *O rugăciune pe care trebuie s-o facem și astăzi. Ce sînt posturile? Buna Vestire a neamului; Și voi veți învia; Îngrijii de biserică; Sfînta duminică; Să fim curați (trupește); Fără de ucigași?* (contra bătăilor, uciderilor, grija la sămănat); *Ce ne învață alții? Bielsug; Un sat model (Grozești în Bacău); Plînge pămîntul. Clădiți cît e pace și bielsug. Păcat de cîștig! (luxul). Ce „n-am apucat”: zborul omenesc. Locuri neacoperite. Ce înțeleg oamenii apăsăți; Un hram românesc: ziua lui Ștefan Vodă, ziua Unirii, cînd s-a întemeiat țara noastră.* Ca introducere se publică 3 poezii: *Urare de Anul Nou, 1917; Înainte; Nu ne uitați!*

2. ISTORIA ARMATEI

881 *Istoria armatei românești*. 21 × 14 — II 31008.

~ Vol. I (pînă la 1599). Vălenii de Munte. Tip. „Neamul Românesc“, 1910. IV + 428 p.

În prefață autorul precizează sensul operei sale: nu este o istorie a oștirii românești din punct de vedere militar, ci un ghid istoric un ghid explicativ și orientativ util specialiștilor militari. „Pentru ca ofițerul să cerceteze din punctul de vedere al artei militare fapte războinice, e nevoie ca istoricul, descoperitor, publicator și critic de izvoare, să-l inițieze în mijloacele de cunoaștere a adevărului.“ Cartea urmărește a face și o educație patriotică, utilă „pentru apărarea țării și îndeplinirea idealului național supt steagul de vechi glorie pe care strămoșii scriau « Vitejia dreaptă să biruiască » “ ●

Cuprins: Condițiile naturale. Vadurile: Isaccea, Dunărea la Brăila și la vărsarea Ialomiței; Silistra; Giurgiu; Nicopole; Vidin; Vaduri bănățene. Pasurile Carpaților: Poarta de Fier și cucerirea Ardealului de unguri; Turnu-Roșu; Bran; Buzău; din Secuime: Tulgheș, Oituz; Bicaz; Rodna; Pocuția. Vadurile Nistrului: Hotin, Soroca, Tighina. *Cap. I*: 1. Elementele alcătuitoare ale sistemului militar românesc. Modelele străine: bizantine, ungurești, polone. 2. Datina ostășească a românilor: voievozii cei vechi; rostul voievozilor; Cele mai vechi lupte cunoscute; Dezvoltarea organizării militare voievodale după întemeierea domniei „a toată Țara-Românească“. Presupusa „armată permanentă“ a lui Mircea cel Bătrîn. 3. Elementele și începuturile oștirii moldovenești. 4. Cea mai veche organizare militară voievodală în Moldova. 5. Cetățile moldovenești. 6. Steagurile moldovenești. *Cap. II*: Lupte românești pînă la Ștefan cel Mare: 1. Luptele muntelui cu ungurii și legăturile lor războinice cu dînșii: pieirea lui Vodă Litovoi — Biruința din 1330 a lui Basarab, domn a toată Țara Românească. Luptele lui Vlaicu Vodă cu ungurii. Legăturile lui Mircea Vodă cu ungurii. Legături ale muntelui după moartea lui Mircea cel Bătrîn. 2. Luptele muntelui cu turcii: Legăturile lor supt Mircea cel Bătrîn. Legăturile războinice ale urmașilor lui Mircea cu turcii. 3. Cele dintii lupte ale moldovenilor: regele Sigismund în Moldova; Ciocniri mai vechi cu polonii. Lupta cu polonii și biruința lui Bogdan al III-lea la Crasna. *Cap. III*: Luptele din vremea lui Ștefan cel Mare: luptele pentru luarea în stăpînire a Moldovei (1457); Războiul lui Vlad Țepeș cu sultanul Mahomed al II-lea (1461—1462); Atacul moldovenesc asupra Chilie (1462); Pradă în secuime (1461); Luarea Chilie de Ștefan (1465); Înfîngerea ungurilor la Baia (1467); Lupta cea dintii cu tătarii (1469); Luptele lui Ștefan cu Radu cel Frumos (1470—1473); Lupta de la Podul Înalt (1475); Lupta de la Valea Albă (1476); Războaie muntene după 1476: restabilirea și moartea lui Țepeș; Așezarea în Scaun a lui Basarab cel Tânăr (1476 — 1477); Întărirea Chilie și Cetății Albe (1479); Lupta din Cîmpul Pîinii. Lupte muntene. Scoaterea lui Basarab cel Tânăr (1480—1481); Luarea de turci a Chilie și Cetății Albe (1484); Luptele pentru Pocuția (1490); Biruința din codrii Cosminului (1497); Năvălirea lui Ștefan în Polonia. *Cap. IV*: Sistemul militar românesc în epoca lui Ștefan cel Mare: Oastea Moldovei față de oștile vecinilor; Deosebiri în oastea munteană; Țăranii ca element militar în Moldova. *Cap. V*: Războaiele urmașilor lui Ștefan cel Mare pînă la încetarea neațrînării politice a Moldovei. Războaiele lui Bogdan Vodă Orbul: luptele cu polonii (1506); Războiul lui Bogdan cu muntenii (1507). Al doilea război al lui Bogdan Vodă cu polonii (1509); Luptele lui Bogdan cu tătarii (1513); Lupta cea nouă cu muntenii (1514). *Cap. VI*: Luptele lui Ștefan cel Tânăr: cu tătarii (1518);

Împrejurările războinice din Țara Românească după 1508 pînă la alegerea lui Radu Vodă de la Afumați; Luptele cu turcii (1522—1525); Lupta între Ștefan cel Tânăr și Radu de la Afumați (1526). *Cap. VII: Războaiele lui Petru Rareș pînă la 1538. Începuturile lui Petru Rareș (1527—1528); Năvălirea lui Rareș în Ardeal (1529). Luptele pentru scaunul Țării Românești (1530—1532); Războiul lui Petru Rareș pentru Pocuția (1530—1532); Gritti și domnii români (1534); Lupta lui Rareș cu turcii (1538); Cap. VIII: Oștirile românești în războaiele pentru soarta Ardealului (1538—1564); Înlocuirea lui Petru Rareș (1538—41); Prinderea lui Majlath de Petru Rareș (1541); Amestecul lui Rareș în Ardeal (1542—1546); Împrejurări muntene. Fiii lui Rareș în Ardeal (1550—1552); Luptele lui Lăpușneanu cu Despot și activitatea militară a noului „Ioan Vodă”; Puterea militară a Moldovei în a doua jumătate a veacului XVI; Nimicirea puterii militare a Moldovei de către Lăpușneanu. Cap. IX: Epoca luptelor căzăcești în Moldova (1572—1591); Năvălirile căzăcești pentru претенденții la tron după Ioan Vodă (1574—1591); Oastea Moldovei și noua strajă domnească de unguri; Năvălirea lui Petru Cazacul (1592). Cap. X: Luptele lui Mihai Viteazul și ale tovarășilor săi pînă la unirea Ardealului (1594—1599). Răscoala din 1594; Atacul cetăților dunărene (1594—5); Înfrișarea domnilor celor noi (1595); Luptele lui Aron Vodă cu turcii (1595); Campania turco-tătără din 1595. Lupta pentru Scaunul Moldovei (1595); Luptele cu turcii în 1596; Luptele din 1598 ale lui Mihai cu turcii.*

~Vol. II: (de la 1599 pînă în zilele noastre). București. Tip. „Cultura Neamului Românesc”, 1919. 224 p.

Cuprins: *Cap. I: Războaiele cu mercenarii ale domnilor români (1599—1611): Luarea Ardealului (1599); Lupta pentru Moldova; Lupta cu Basta: Mirăslău; Ultimele lupte ale lui Mihai Viteazul; Succesiunea lui Mihai Viteazul; luptele lui Radu Șerban pentru domnie; Succesiunea lui Mihai Viteazul: luptele pentru Ardeal. Cap. II: Epoca Dărăbanilor și a seimenilor (1611—33); Cap. III: Lupte moldovene și muntene pentru domnia de țară: lupte contra grecilor și turcilor. Cap. IV: Ultimele lupte ale oștilor românești supt steag propriu (1637—1655): seimenii lui Matei Vodă Basarab. Cap. V: Desfacerea oștilor românești (1655—1691): trupe românești ca auxiliare ale turcilor. Cap. VI: Decăderea militară a românilor (1692—1821): oastea de curte de la sfîrșitul veacului XVII și ultimele intervenții în războaiele străine. Încercări de manifestare ostășească a românilor (1778—1821). Cap. VII. Renașterea militară: Domnul Tudor și „adunarea” lui. Armata Regulamentului Organic ● Ambele vol. au apărut în Ed. „Ministerului de Război”. 21×14 — II 31008.*

Capitolul I la Istoria oștirii românești. Condițiile naturale. Ramuri, 1909, p. 789—804.

Ce armată datorim soldatului nostru. Ultimele pagini din Istoria Armatei Românești, vol. II. Neamul românesc, 1919, nr. 148.

Istoria armatei românești. Ediția a II-a. București. Ed. „Ministerului de război”. Tip. „Datina Românească”. 21×14 — II 101156.

~Vol. I: (pînă la 1599), 1929. 383 p.

~Vol. II: (de la 1599 pînă în zilele noastre). 1930. 256 p.

Istoria armatei românești. Ediție îngrijită de N. Gheran și V. Iova. Cu un studiu introductiv de Manole Neagoe. București. Ed. „Militară”. Tip. „13 Decembrie 1918”, 1970. 407 p. 20×13 — II 556604.

Ed. de față, se precizează în nota introductivă, cuprinde pagini alese din ed. II (1929—1930), coroborată, în cazul unor lecturi nesigure, cu cea din 1910—1919.

- 882 *Aciunea militară a României*. Vălenii de Munte. Tip. „Neamul Românesc“, 1913. 254 p. 21 × 14 — II 34140.
Aciunea militară a României. Ediția a II-a revăzută și adăugită. București. Tip. „Socec & Comp.“ 1914, 293 p. 22 × 14 — II 105441. Vezi nr. 830.
- 883 *Sfaturi și învățături pentru ostașii României*. București. Ed. „Ministerului de Război“. Tip. „Neamul Românesc“, 1916. 182 p. 20 × 12 — I 48370.
Sfaturi și învățături pentru ostașii României. Ediția a doua cu schimbări. București. Ed. „Ministerului de Război“. Tip. „Neamul Românesc“, 1916. 160 p. 20 × 12.5.
 Din cuprinsul cărții: Rugăciunea zilei de astăzi. Sărbători fericite [...] An nou. Învieră nevinovăției și a dreptății. Și voi veți învia. Să ne înălțăm cu sufelele. Buna Vestire a neamului. Un hram românesc: ziua lui Ștefan cel Mare. Serbarea de la Călugăreni. O pomenire Constantin Brâncoveanu. 2 Mai 1864. Domnitorul Cuza. Amintirea unui prieten al țăranului C.A. Rosetti. Un regat nou: Muntenegru sau Cum înalță un neam viteaz o țară mică. Ziua Unirii, când s-a întemeiat țara noastră. Cea dintii datorii: aceea către țară. Un ostaș cu simț de datorie: Neagul lui Lupușor. Nicolae Star — viteazul care tace. O sentinela pierdută. ● Cuprinsul cărții este alcătuit din art. publicate în rev. *Neamul românesc pentru popor* în cursul anilor 1910—1916.
- 884 *Sufletul românesc*. Conferințe pentru viitorii ofițeri. Iași Ed. foi „Neamul românesc“. Tip. „Dacia“, 1917, 32 p. (Biblioteca „Neamul Românesc“, nr.2). 16 × 11 — I 51236.
Sufletul românesc. *Neamul românesc*, 1917, nr. 1,2,4,6,8.
Sufletul românesc, publicat și în *Războiul nostru în note zilnice*, vol. II, 1923, p. 5—23.
Sufletul românesc. Conferințe ținute elevilor școlilor militare la Iași în timpul războiului. *Cuget clar*, 1933, p. 125—139.
 Sînt 3 conf. I. *Suferința*: o succintă prezentare istorică a trecutului nostru, care „n-a fost decît o lungă și grea poveste de suferință“, presărată cu „învățăături“: „Cu sufele tari se ține lumea și înaintează“. „Ostașul trebuie să se gîndească oricînd, fără să se înfioare, că supt picioarele lui este poate mormîntul care-l așteaptă și să nu cruțe nimic pentru a face să se îndeplinească rostul la care e chemat.“ II. *Lupta*: scene de eroism din luptele lui Ștefan Rareș, Mihai, ale ardelenilor. „Tari sînt acele societăți omenești la care există în fiecare un sentiment mai puternic decît grija de sine însuși.“ III. *Moștenirea sufelească*. „Tot ce se petrece în viața unui popor lasă urme [...]. În cărți evenimentele se păstrează ca fapte, în sufele, ele creează stări de spirit [...] Tradiția, deci suma tuturor acestor stări de spirit moștenite [...] la milioanele de țărani [...] o puternică și indisolubilă legătură cu pămîntul pe care s-au născut... conștiința legii și iubirea de dînsa [...] Țăranul român nu ține numai la neamul lui, ci trăiește exclusiv într-insul [...] El privește țara ca pe aceea care poate cere orice de la dînsul.“
- 885 *Războiul nostru în note zilnice*
 ~ Vol. I: 1914—1916. 1921. 371[— 380] p.
 ~ Vol. II: 1916—1917. 1922. 378[— 382] p.
 ~ Vol. III: 1917—1918. 1923. 362 [— 364] p.
 Craiova. Ed. și Tip. „Ramuri“. 21 × 16 — II 101349.
 Lucrarea este alcătuită din art. publicate în ziarul *Neamul românesc*, 1914 — 31 mart. 1917. Deci trebuie corectată data din explicația de la vol. III: 1917—1918. Probabil că autorul intenționa să tipărească și al IV-lea vol. În total sînt cuprinse 652 art. printre care și cîteva conf. ținute în acești ani. Primul

vol. se deschide cu următoarele rînduri lămuritoare: „Articolele s-au reprodus fără schimbări. Am făcut însă pe alocurea operă de dreptate față de oameni care și-au putut explica intențiile de atunci”.

- 886 *Acte privitoare la istoria marelui război*. București. Tip. „Datina Românească”, 1932. 23 p. (Extras din *Revista istorică*). 24 × 16 — II 113723. Vezi nr. 857.
- 887 *Îndreptar de ostași*. Conferință ținută ofițerilor din Școala de la Sibiu. Vălenii de Munte. Tip. „Datina Românească”, 1936. 16 p. 24 × 16 — II 144463. *Îndreptar de ostași*. *Cuget clar*, 1936, p. 85—89; 100—104; 116—120. N.I. nu ar fi dorit să conferențieze în sala Teatrului Național, ci în școala de ofițeri. Arată rolul social și moral pe care armata îl poate îndeplini în societatea românească, în afara datoriei de apărare a hotarelor țării. În introducere se menționează rolul îndeplinit și sensul dat armatelor în cursul sec. Un rol deosebit îi revine față de elementele conlocuitoare, din care să facă adevărați cetățeni credincioși României. Totodată „oricine a căpătat un grad în armată să rămână în legătură nedespărțită cu regimentul de unde a făcut parte, și regimentul acesta să-l caute oriunde, să-l hrănească sufletește...”.

3. ISTORIA ECLEZIASTICĂ

- 888 *Istoria bisericii românești și a vieții religioase a românilor*. Vălenii de Munte. Tip. „Neamul Românesc”. 21 × 14 — II 12001. Vol. I 1908. VII + 431 p. Vol. II 1909. 2 f. + 479 p. *Istoria bisericii românești și a vieții religioase a românilor*. Ediția a II-a revăzută și adăugită. București. Ed. Ministerului Cultelor și Instrucțiunii publice. Tip. „Datina Românească” 22 × 14 — II 111461. ~ Vol. I: 1928 [pe copertă e trecut anul 1929], 432 p. Cartea este alcătuită pe baza doc. și studiilor istorice ale autorului de pînă la această dată (1908), la care se adaugă cercetarea și vizitarea a unui „foarte mare număr de mănăstiri și biserici”, care i-au dat „lămuriri biografice și note artistice”. A căutat să contopească întru tot 3 biserici: cea munteană, moldoveană și ardeleană. „Istoria bisericăască a românilor constă [...] din neconținutul joc de înfrîuriri culturale, de mișcări în domeniul ideilor, de schimburi de conștiință, de colaborare pe teren cultural — cu ținta religioasă osebitoare, în tot cuprinsul neamului. E urmărirea pe bază națională, în hotare naționale, în condiții sufletești naționale a legăturilor acelora dintre oameni, ca suflete vii răspunzătoare, datorite cu nemurire. C u p r i n s : Începuturile vieții creștine de la Dunăre. *Cartea I. Epoca slavonă*. I. Întemeierea ierarhiei episcopale și a vieții mănăstirești: lupta catolicismului cu Vlădiciei de schituri. Întemeierea Mitropoliei Țării Românești. Cele dintîi biserici. A doua episcopie. Decăderea înfrîuririi grecești. Noua înfrîurire sirbească. Patriarhia constantinopolitană și biserica Moldovei. II. Legăturile bisericii celei noi cu catolicismul luptător. Bisericele lui Alexandru cel Bun. Sinodul din Florența. III. Ortodoxia de limbă slavonă și epoca lui Ștefan cel Mare. Teotist, Episcopia de Rădăuți; Putna și alte mănăstiri; biserica latină. IV. Biserica românească sub Petru Rareș. V. Curentul cel nou de cultură slavo-greacă în epoca lui Neagoe Basarab. Patriarhul Nifon; ctitoriile oltene ale Craioveștilor. Mitropolitul sîrb Maximian; tipograful Macarie. Ctitoriile lui Neagoe. Neagoe Vodă ca scriitor (Învățăturile sale). Tiparul din a doua jumătate a veacului XVI. VI. Curentul nou slavn în Moldova. Macarie, Isaia și Eltimie. *Cartea a II-a. Epoca slavo-*

română. I. Tipăriturile lui Coresi. Cea dintîi biserică reformată a românilor de peste munți. Catehismul de la Sibiu. Planuri de tipar românesc sub Despot. Coresi peste munți. Mitropolia Ardealului și tipăriturile românești din vremea ei. II. Lupta bisericii moldovenesti cu „recucerirea” catolică. Petru-Schiopul. Iezuiții poloni în Moldova. Moveștii și catolicismul. III. Politica religioasă a lui Mihai Viteazul: Sinodul lui Mihai Viteazul pentru disciplina clerului monahal. Noua mitropolie din Bălgrad. Întoarcerea la români a episcopiei de Muncaci. Episcopii Ardealului după Mihai Viteazul. Episcopia Hușilor. Sinodul de la Iași (1600). Atanasie Crimca. IV. Întemeierea înfrîurii grecești prin Radu Vodă Mihnea: Chiril Lukaris. Călătoriile și opera lui Teofan al Ierusalimului. Nouă închinări de mănăstiri. Reforma lui Miron Vodă. V. Elenismul bisericesc în luptă cu slavonismul înviat și cu noul curent românesc din Principate: grecii lui Leon Vodă. Ctitoriile lui Matei Basarab. Petru Movilă. Tipărituri ardelen. Mitropolitul Varlaam. „Sobocauia” de la Iași. Înfrîurirea grecească în Moldova. Tipăriturile românești de la Iași. Biserica ardeleană. Alte tipărituri muntene. VI. Viața bisericească a românilor și literatura bisericească de la 1653—88. Legăturile noi dintre Ardeal și Țara Românească: Sava Brancovici. Biserica munteană; cea ardeleană. Mitropolitul Dosoftei. Tipăriturile mitropoliților munteni Varlaam și Teodosie. VII. Lupta între stricta ortodoxie grecească și noul asalt al catolicismului, cu stăpînirea limbii poporului în biserică: patriarhul Dosoftei de Ierusalim. Negocierile ardelenilor pentru Unirea cu Roma; cele dintîi învoieli.

~Vol. II: 1930 [pe copertă e trecut anul 1932]. 493 p. *Cuprins: Cartea a III-a: Epoca românească*: I. Lupta pentru desăvîrșirea unirii românilor de peste munți. Politica religioasă a lui Vodă Brâncoveanu și tipăriturile muntene din epoca sa. Arhierii greci la Curtea lui Brâncoveanu. Politica ambiguă a mitropolitului Atanasie de Ardeal. A doua Unire cu Roma. Urmările nemijlocite ale Unirii. Întărirea Unirii de către Curte. Împotriviri la îndeplinirea Unirii. Ioan Patachi. II. Biserica românească din Principate la începutul epocii fanariote. Moartea patriarhului Dosoftei. Noul patriarh Hrisant. Căderea lui Antim. Legăturile Bisericii muntene cu Constantinopolul la începutul erei fanariote. Greci și români în clerul muntean de după Antim. Mănăstiri grecești în Principatul Țării Românești. Hurezul. III. Bisericile românești din Principate în legătură cu rușii și în luptă cu grecii. Biserica moldovenească pînă la 1750 și legăturile ei cu puterea domnească. Reformele lui C. Mavrocordat. Mișcarea împotriva grecizării Bisericii Moldovei. Mănăstirea Bisericanilor. Pahomie și introducerea noii vieți schivnicești din Rusia. IV. Introducerea limbii românești în slujba și în cîntarea bisericească. Damaschin. Urmasii săi. Noile tipărituri muntene. V. Împrejurări ardelen de luptă împotriva Unirii. Ioan Inochentie Clain. Răscoala împotriva Unirii. Întemeierea episcopioilor neunite în Ardeal și la Oradia Mare. Noua tipografie a bisericii unite. VI. Biserica din Principate în era războaielor ruso-turcești. Biserica munteană în epoca mitropolitului Grigore. Chesarie de Rîmnic. Mișcarea de înnoire bisericească a călugărilor din Putna. Începuturile literaturii teologice la români. Biserica din Bucovina anexată la Austria. VII. Învierea spiritului bisericesc prin reforma lui Paisie de Neamț. Paisianismul sub mitropolia Leon Gheuca și Iacov Stamati. VIII. Unirea curentului religios paisian, sprijinit de arhierii din Principate, cu noul curent de peste munți. Episcopul de Argeș, Iosif. Schimbarea în sens românesc a spiritului în biserica unită: Clain, Șincai, Maior ca răzvrătiți religioși. Biserica neunită și cea dintîi organizare a ei. Lucrările Școlii ardelen. Unirea tuturor curentelor religioase în opera lui Veniamin. Noile tipărituri ieșene. Tipăriturile ardelen și noul șir de tipărituri ale lui V. Costachi. Veniamin și 1821. X. Lupta bisericii cu statul și luarea ei

în stăpînire de acesta. Organizarea bisericilor de peste munți. Sfîrșitul vechilor curente de cultură bisericească. Cultura laică și statul după norme apusene în lupta lor cu biserica românească. Biserica bucovineană. XI. Amestecul statului în Biserica din România. Organizarea ei. Alcătuirea definitivă a bisericilor românești de peste hotarele României. Lupta și înfrîngerea mitropolitului Veniamin. Luarea în stăpînire de către stat a averilor episcopilor și mănăstirilor de țară. Organizarea cea nouă a bisericilor românești de peste munți. Moștenirea lui Șaguna. Biserica bucovineană în cea din urmă a ei fază. Biserica sub Cuza Vodă. Loviturile date Bisericii moldovene. Secularizarea averii mănăstirilor închinat. Schisma pentru numirile de episcopi. Orînduirea definitivă a Bisericii României. Biserica românească din Regat înainte de marele război. Biserica României unite. Biserica unită. Lista mitropoliților și episcopilor români (p. 311—363). Indice.

- 888a *Sate și preoți din Ardeal*. București. Tip. „Carol Göbl“, 1902, V+349 p. 18×12 — I 102036.
Sate și preoți din Ardeal mai ales în secolul al XVIII-lea, după corespondența acum descoperită a episcopului neunit Dionisie Novacovici. Noua revistă română, 1901: p. 343—352; 391—398; 441—450; 1902: p. 27—33, 54—60.
- 889 *Istoria literaturii religioase a românilor pînă la 1688*. București. Tip. „I. V. Socac“. 1904. VIII + 243 p. 24×16 — II 104631. Cartea a apărut ca introducere la „Studii și documente cu privire la istoria românilor“, vol. VII. CCXLIII p. — II 101631.
 Retipărită cu numeroase completări în: *Istoria literaturii românești*. Ed. a II-a. Vol. I. București. Tip. „Pavel Suru“. Tip. „Datina Românească“, 1925. p. 88—398 — II 291577.
- 889a *Sate și mîndstiri din România*. București. Tip. „Minerva“, 1905, VIII + 370 p. 17.5×11.5 — I 102006.
Sate și mîndstiri din România. Ediția a II-a. București. Ed. „Pavel Suru“. Tip. „Profesională“, 1916. 206 p. 24×15.
 Retipărită împreună cu *Drumuri și orașe*, prin contopire de capitole răzlețe în *Pagini alese*, vol. I, București, 1965, p. 81—211; *România cum era pînă la 1918*, București, 1972. LXVII + 433 p. + 498.
Sate și mîndstiri din România: Prefața și Pe Ceahlăul. Sămăntorul, 1904, p. 689—692.
- 890 *Inscripții din bisericile României*, adunate, adnotate și publicate. Fascicula I. N-rele 1—764, 1905, VIII + 312 p.
 Fascicula II-a. N-rele 766—944, 1907, p. 317—374.
 Vol. II cuprinzînd 1079 nr. 1908, 1 f. + 381 p. + 1 pl. București, Ed. „Minerva“ („Studii și documente cu privire la istoria românilor“, vol. XV). 24×16 — II 101631.
Inscripții din bisericile României. Sămăntorul, 1905, p. 261—263.
Două prefețe la Inscripții... vol. II. *Neamul românesc*, 1908, p. 696—697.
- 890a *Inscripții și însemnări din bisericile Iașului*, oferit gratuit bisericilor ieșene. București. Tip. „Socac et Comp.“, 1907. 90 p. 23×16 — II 8557.
- 891 *Inscripții botoșănene publicate cu o prefață despre istoria Botoșanilor*, București. Tip. „Minerva“, 1905. 33 p. 23×16 — II 1834.

- 892 *Viața și faptele Mitropolitului Moldovei Veniamin Costachi (1768—1846)*. București, Ed. „Minerva”, 1904, 79 p. (Biblioteca populară „Minerva”, nr. 23) 12 × 8 — I 66215.
I. Părinții lui Veniamin. II. Copilăria. III. Călugăr, arhieru și episcop. IV. Întîia păstorie ca mitropolit a lui Veniamin. V. A doua păstorie. VI. Retragerea lui la Slatina și moartea. Veniamin cobora prin mamă din Cantacuzini. A fost mitropolit aproape 40 de ani, în care timp a lucrat necurmat la traducerea tuturor cărților bisericești. A creat Seminarul de la Socola. A fost un mare patriot și a păstorit prin bunătate și înțelegere.
- 893 *O alegere de episcopi moldoveni în 1557—58*. Retipărire din „Răvașul”. Cluj. Tip. „Carmen”, 1907, 8 p. 22 × 14 — II 116879.
Gheorghe de Rădăuși, urmat de Eftimie. După o notiță dintr-o carte păstrată în Ardeal: liturghier slavon din sec. XVI.
- 894 *Turburările bisericești și politicianismul (1909—11)*. O cuvîntare și articole. Vălenii de Munte. Tip. „Neamul Românesc”, 1911. 151 p. 17 × 11 — I 23818.
Cuprinde: *La modificarea legii clerului*, cuvîntare în Camera deputaților la 23 martie 1909; *Demisia Mitropolitului Partenie*; *Noii mitropoliti*; *Instalarea noului mitropolit al Moldovei: Pimen*; *Apanajul mitropolitului Ghenadie*; *Cum s-a discutat legea Sinodală*; *Episcopii noi: Nifon, Ghanadie*; *Ceasul excomunicării: Gherasim Safirin, episcop de Roman*; *Pentru Viitorul, Tribuna și episcopul de Roman*; *Tribuna și chestia canonică*; *Prigonirea episcopului de Roman: Gherasim*; *Încheierea discuției în chestia sinodală*; *Noul atac al episcopului de Roman*; *Chestia sinodală și opinia publică*; *Conflictul sinodal*; *Scandalul continuă în Sinod*; *Situații imposibile în Biserică*; *Soluția „conflictului” arhieresc*; *Sentința Sinodului*; *O ticăloșie, purtarea față de arhierul Gherasim*; *Va avea și urmări bune conflictul sinodal?*; *Cele două bande*. Art. au fost publicate în *Neamul românesc* între 9 ian. și 30 dec. 1909; 18—28 mai 1910; 23 mai — 22 iul. 1911.
- 895 *Să părăsim ortodoxia?* Conferință ținută la Teatrul Național din Iași în ziua de 15 april 1912 în folosul Societății naționale ortodoxe a Doamnelor române. Vălenii de Munte. Tip. „Neamul Românesc”, 1912. 34 p. 19 × 12 — I 28031.
Respinge orice încercare de a merge pe drumul catolicismului. Ortodoxia este parte componentă a civilizației românești.
- 896 *Cîteva știri nouă privitoare la istoria românilor*. Ședința de la 2 noiembrie. București. Tip. „Carol Göbl”, 1912. 23 p. (Academia Română. Analele Academiei Române. Seria II. Tom. XXXV. Memoriile secțiunii istorice, 3). 27 × 21 — II 29776.
Dania lui Miron Vodă Barnovschi pentru biserica domnească din Botoșani, la începutul sec. XVII.
- 897 *Ceva despre episcopul maramurășan Iosif Stoica. Cîteva fragmente de vechi cazanii românești*. Ședința de la 6 septembrie. București. Tip. „Carol Göbl”, 1913. 14 p. + 3 pl. (Academia Română. Analele Academiei Române. Seria II. Tom. XXXVI. Memoriile secțiunii istorice, 6). 27 × 21 — II 34769.
Printre scoarțele vechilor cărți, N. I. găsește numeroase file de ms. de mare însemnătate, întregind cunoașterea vechilor epoci din literatura noastră. Astfel află cîteva date privind pe episcopul Iosif Stoica, prin care reconstituie biografia acestuia: de familie nobilă, predicator pe la 1683, episcop, convocator al unui sobor la Moiseiu; este sfințit în Moldova; luptă contra Unirii; judecat, arestat, apoi eliberat. („Țara întreagă îl ceru și trebui să i se dea drumul.”) Într-o *Cazanie* din Brașov, N. I. află cîteva pag. de ms. de la înce-

putul sec. XVII, pe care le reproduce pentru valoarea lb. lor, adică prezentînd un deosebit interes filologic.

- 898 *Condițiile de politică generală în care s-au întemeiat bisericele românești în veacurile XIV—XV*. Ședința de la 1 martie. București. Tip. „Carol Göbl“, 1913, 25 p. (Academia Română. Analele Academiei Române. Seria II. Tom. XXXV. Memoriile secțiunii istorice, 14). 27×21 — II 33058.

Încadrarea întemeierii celor două mitropolii — între 1359 și 1400 — în „ordinea politică a timpului, și nu numai la noi, în Voievodatele ce se ridicau, dar și în vecinătatea noastră, și nu atîta cu cea latină, catolică, pentru care aceasta s-a și făcut în parte, cît pentru cea ortodoxă, răsăriteană“. Întemeierea de mitropolii nu este numai un act religios, ci „elementul politic e totdeauna amestecat și el domină uneori“.

- 899 *Două plîngeri ale episcopului de Rîmnic, Galaction (1821)*. Ședința de la 14 decembrie 1912. București. Tip. „Carol Göbl“, 1913, 6 p. (Academia Română. Analele Academiei Române. Seria II. Tom. XXXV. Memoriile secțiunii istorice, 5). 27×21 — II 31144.

Prin St. Ciuceanu, N. I. află în Bibl. Aman din Craiova două plîngeri ale episcopului Galaction de Rîmnic, adăpostit la Sibiu în timpul mișcărilor revoluționare, către Metternich și împăratul Austriei, contra lui Alecu Vodă Șuțu.

- 900 *L'Évêché de Hajdu-dorogh et les droits de l'Eglise roumaine unie de Hongrie*. Nouveaux attentats du gouvernement hongrois contre la nationalité des Roumains. Bucarest. Ed. „Liga Culturală“. Imp. „Neamul Românesc“, 1913. 27 p. (Mémorial Roumain, III). 17×11 — II 37867.

- 901 *Encore une fois l'évêché de Hajdu-dorogh et les droits des Roumains*. Bucarest. Imp. „Neamul Românesc“, 1914. 17 p. (Mémorial Roumain, IV). Publiée par la section de Bucarest de la „Ligue pour l'unité culturelle des Roumains“. 17×10 — II 34465.

Răspuns la un art. al lui E. Szabó din *Revue de Hongrie*, 15. nov. 1913. Sînt discuții în jurul actelor întreprinse de guvernul maghiar, privind măsurile contelui Apponyi, de a deznăționaliza pe români prin școală și biserică.

- 902 *Conspiratori și scandaluri bisericești*. O interpelare în Cameră (ședința de la 22 ianuarie). Vălenii de Munte. Tip. „Neamul Românesc“, 1915. 31 p. 21×14 — II 452059.

Cu privire la numirea ca prof. la Fac. de teologie din București a pr. Lazăr Gherman. N. I. este contra. Nu a fost numit. Sînt citați: episcopul Atanasie de Rîmnic, Gherasim de Roman, prof. C. Chiricescu, C. Cernăianu, Val. Sesan, I. Pasăilă.

- 903 *Două contribuții la istoria bisericească a românilor*. Ședința de la 26 februarie. București. Tip. „Carol Göbl“, 1916. 23 p. (Academia Română. Analele Academiei Române. Seria II. Tom. XXXVIII. Memoriile secțiunii istorice, 12). 27×21 — II 48127.

Deux contributions a l'histoire ecclésiastique des Roumains. Traduction par H. Stahl. Académie roumaine. *Bulletin de la section historique*, 1916, p. 357—369.

I. Un aromân mitropolit de Atena și concurent la Patriarhia de Constantinopol: Gavril Callimachi. II. Sinodul din Târgoviște în 1659.

- 904 *L'Eglise autocephale de Roumanie, ses origines et son rôle parmi les églises nationales d'Orient*. Paris. „Imp. parisiennes réunies“, 1926. 7 p. (Extrait de *l'Europe nouvelle*, 27 février 1926). 32×21 — III 126540.
I. Le christianisme roumain n'est pas d'origine orientale. Il est antérieur à Trajan. Origine occidentale et populaire. II. L'influence de Byzance. III. Le caractère populaire de l'Eglise et le mouvement calviniste. IV. L'Etat contre l'Eglise populaire. L'Eglise devient autocephale.
- 905 *Două scrisori ale lui Atanasie Anghel*. Ședința de la 22 aprilie. București, „Imprimeria Națională“, 1932, 8 p. + 2 pl. (Academia Română. Seria III. Tom. XIII. Memoriile secțiunii istorice, 5). 25×17 — II 115218.
Scrisoare din 9 febr. 1698 adresată cardinalului Kolonics. A doua: 1711, către arhiepiscopul de Esztergon, Cristian-August de Saxonia.
- 906 *Noui contribuții la istoria bisericii noastre*. I. *Mitropolitul Antim Ivireanul în luptă cu Ierusalimul pentru drepturile bisericii sale*. Comunicare făcută în ședința Academiei Române la 23 noiembrie 1934. II. *Cîteva acte privitoare la Biserica Bucovinei și Moldovei*. București. Tip. „Cărților bisericești“, 1934. 19 p. (Extras din revista *Biserica ortodoxă română*, anul LII (1934), nr. 11—12). 24×16,5 — II 129836.
I. După actele ce stau să apară ca Apendice la vol. XIV din col. Hurmuzaki. II: Danilu Vlahovici, episcop, 12 mai 1796; 8 nov. 1813; Grigore Grămadă, paroh 1813; Meletie, episcop de Huși, 1821; Scarlat Alexandru Calimachi Voievod, 1816; Mitropolitul Veniamin al Moldovei, 1827.
- 907 *Concepția românească a ortodoxiei*. Conferință ținută în ziua de 13 ianuarie 1940 la Societatea femeilor ortodoxe. București. Ed. „România“, 1940. 32 p. 16×11,5 — I 166194.
„Am avut un creștinism popular, o biserică simplă, românească, un popă țaran, bun la suflet.“
-
- 908 *La vie monastique chez les Roumains. Eléments fondamentaux et influences*. D'après une conférence à Lille. Bucarest. Tip. „Datina Românească“, 1931. 9 p. 24×16 — II 108930.
Mănăstirile sînt cetăți de cultură și adăpost a multor emigrați din Balcani, fugiți din cauza turcilor. Caligrafi și traducători le dau strălucire, dar ele „sont des forteresses, fermées au monde, gardant les tombeaux des fondateurs princiers. Mai mult: „Un conflit exista dès le commencement, plus ou moins visible. Conflit moral, dû aussi à un antagonisme d'intérêts sociaux et économiques. Car les terres données aux couvents avaient appartenu aux paysans, qui les convoitèrent, et ces paysans, jusque là libres, furent soumis au jugement de l'hégoumène-staretz, à l'administration, pas toujours légère au pauvre, de ses suppôts, qui furent plus tard des étrangers, et des étrangers non assimilables“. Mănăstirile de călugărițe sînt mai numeroase decît în alte țări. Ele sînt înconjurate de grădini. Se citește puțin, dar se lucrează mult: „On y fait des ouvrages d'art populaire, des broderies de très ancienne façon, des étoffes de laine et de soie, aussi durables que belles“. Mănăstirile sînt monumente de artă, de cultură, loc de agrement, ca Văratec, Agapia, Neamț, Tismana etc. „Tout un monde de traditions locales, d'usances nationales est son trésor moral“.
- 909 *Două inscripții nouă găsite la Mănăstirea Bistrița (Nemț)*. Ședința de la 25 octombrie. București. Tip. „Carol Göbl“, 1913. 5 p. (Academia Română.

- Analele Academiei Române. Seria II. Tom. XXXVI. Memoriile secțiunii istorice, 13). 27×21 — II 40536.
- Clădită de Alexandru cel Bun cu dorința de a deveni mausoleul dinastiei. Alexandru Lăpușeanu o reface; Ioan Vodă cel Cumplit, Petru Șchiopul și Mihai Viteazul o înzestrea. O inscripție din 1592 și o alta din 1596 arată frunțași ai țării îngropați în acest lăcaș.
- 910 *Două biblioteci de mănăstiri: Ghighiu și Argeș, întia astăzi la Academia Română.* Catalog și extrase. București. „Minerva”, 1904. 62 p. 17×11 — II 101885. În sec. XVIII a existat un schimb literar neconținut între deosebitele mănăstiri, a fost o circulație vie a ms. învățătoare și moralizatoare. Călugări veniți din centre mai mari au adus la Ghighiu cărți, tipărite și scrise cu mîna, unele de mare însemnătate, pe la 1830. Se dă catalogul a 27 de cărți și 59 ms., reproducîndu-se și versuri. Un alt catalog de 34 ms. pentru celelalte mănăstiri.
- 911 *Întreii din arhiva mănăstirii Hurezului, precum și din a protopopiei Argeșului, din a boierilor Brâncoveni, și a altor neamuri, găsite în casele proprietății din Brâncoveni și publicate cu o introducere, note și indice.* București, Tip. „I. V. Socac”, 1907. XLV + 386 p. („Studii și documente cu privire la istoria românilor, vol. XIV). 24×17 — II 101631.
- 912 *Mănăstirea Hurezul. Dezvoltarea și viața ei.* Vălenii de Munte. Tip. „Neamul Românesc”, 1912. 77[—79] p. 17×12 — I 28121. Se reproduce prefața la „Studii și documente, vol. XIV și pisanile publicate în Inscripțiile din bisericile României controlate și adăuse. Zidită de Brîncoveanu, înzestrată din belșug, minunat monument de artă bizantină, Hurezul a fost și centru de cultură și cu o bogată bibl. Egumenii săi au fost vestiți cărturari.
- 913 *Două hrisoave domnești pentru mănăstirea Mărgineni închinată Muntelui Sinai.* Ședința de la 17 mai. București. „Imprimeria Națională”, 1935. 28 p. + V pl. (Academia Română. Seria III. Tom. XVII. Memoriile secțiunii istorice, 1). 24.5×17 — II 131888. Cuprinde un act de la Constantin Movilă, din 21 dec. 1610. Alte 3 acte, din Muzeul etnografic din Atena: 1627, 1630—31 și 1667. Urmează un act de la Nicolae Mavrocordat, din 1720, în care se face o adevărată istorie a mănăstirii; un alt doc. din 1753 semnat de Constantin Racoviță.
- 914 *Contribuții la istoria bisericii noastre. I. Despre Mănăstirea Neamțului. II. Bălinești.* Ședința de la 16 decembrie 1912. București. Tip. „Carol Göbl”, 1912. 35 p. (Academia Română. Analele Academiei Române. Seria II. Tom. XXXIV. Memoriile secțiunii istorice, 6). 27×21 — II 25740. Inscriptii și însemnări din 1436—1679; Const. Caragea, 1780, despre egumenul Paisie; Știri despre Iacov Stamati; însemnări de pe cărți, 1661—1846. II. Bălinești, înălțată de logofătul Tăutu, 1499; inscriptii 1499—1705; Familia Barnovschi, 1742; Două scrisori: Ion Tăutu către fiul său Basile, 1822.
- 915 *Mănăstirea Neamțului. Viață călugărească și muncă pentru cultură.* Vălenii de Munte. Tip. „Neamul Românesc”, 1912. 89 [—91] p. 19×12 — I 27317. *Mănăstirea Neamțului. Viață călugărească și muncă pentru cultură.* Ed. II. (Necunoscută mie). *Mănăstirea Neamțului. Viață călugărească și muncă pentru cultură.* Ediția III, îngrijită de mănăstire. Mănăstirea Neamțului. Ed. și Tip. „Mănăstirea Neamțului”, 1925. 104 p. 16×12 — I 82182. C u p r i n s: Vremea cea mai veche. Înainte de Ștefan, fiul lui Alexandru; Epoca lui Ștefan, fiul lui Alexandru; Cele dintîi odoare; Ștefan cel Mare și

Mănăstirea Neamțului; Odoare din sec. XVI; Decăderea în sec. XVIII; Paisie; Un hram la Neamț; Mitropolitul Iacov și Neamțul; Urmașii lui Paisie; Începuturile luptei dintre mănăstire și guvernele nouă; Ultimele timpuri de bună gospodărie mănăstirească; Decădere, conflict cu statul, secularizare. Termină cu închisoarea din Marienburg.

- 916 *Procesul călugărilor de la Sântilie și Gheorghe pisarul leșesc*. Ședința de la 9 ianuarie. București. Tip. „Cultura Națională”, 1925. 24 p. (Academia Română. Seria III. Tom. IV. Memoriile secțiunii istorice, 7). 25×17 — II 81578. Biserica zidită lângă Suceava de Ștefan cel Mare în 1488. În jurul înzestrării ei de Lăpușneanu și al unor procese se publică numeroase doc. primite de la Arapu din Botoșani.
- 917 *Cteva indicații asupra mănăstirii Snagovul*. Vălenii de Munte. Tip. „Datina Românească”, 1926. 19 p. + 2 pl. (Comisia monumentelor istorice). 19×12.5 — I 88415. *Cteva indicații asupra mănăstirii Snagovul*. Ediția a II-a. Vălenii de Munte. Tip. „Datina Românească”, 1933. 19 p. + 2 pl. 19×12 — I 120199. Mănăstirea a fost zidită în sec. XV de un boier Vintilă, dar cronica îl amintește pe Vlad Țepeș. Antim schimbă cu totul mănăstirea. Apoi decade. Broșura cuprinde și inscripțiile aflate în lăcaș.
- 918 *Biserica din Stari-Chiojd*. Vălenii de Munte. Tip. „Datina Românească”, 1936. 8 p. (Extras din *Buletinul Comisiunii monumentelor istorice*, XXVIII, fas. 84, 1935). 32×24 — III 135233. Din rarele biserici de lemn în Muntenia, cu „admirabilă” pictură de-a dreptul pe lemn. Icoanele din cele mai bune ex. de artă sătească.
- 919 *Mănăstirea din Vălenii de Munte*. Craiova. Tip. „Ramuri”, 1925, 8 p. + 1 pl. (Extras din *Buletinul Comisiunii Monumentelor istorice*). 32×24 — III 80127. Este înălțată de clucerul Hagi Stoian și soția sa Ilinca în vremea lui Șerban Cantacuzino. A suferit numeroase reparații (1730, 1802, 1905).

Legăturile bisericilor românești cu alte biserici

- 920 *Nichifor Dascălul Exarh patriarhal și legăturile cu Țările noastre, 1580—1599*. Ședința de la 1 martie. București. Tip. „Carol Göbl”, 1905. 18 p. (Academia Română. Analele Academiei Române. Seria II. Tom. XXVII. Memoriile secțiunii istorice, 7). 27×21 — II 101726. Apărător al ortodoxiei față de progresele „latinilor”, călător pe la 1586 în țările noastre, „om dibaci și fără astîmpăr”. Sinodul de la Iași. Anexe: Scriori de la Ieremia, din timpul lui Vasile Lupu; Nichifor Dascălul; Partenie.
- 921 *Fundațiile Domnilor români în Epir*. Ședința de la 20 ianuarie. București. Tip. „Carol Göbl”, 1914. 35 p. (Academia Română. Analele Academiei Române. Seria II. Tom. XXXVI. Memoriile secțiunii istorice, 23). 27×21 — II 37449. *Fondations des princes roumains en Epir, en Morée, à Constantinople, dans les îles et sur la côte d'Asie mineure*. Académie roumaine. *Bulletin de la section historique*, 1914, p. 240—270. Mănăstirea Vladaton ajutată de Mihnea, 1587; Ajutorul dat de domnitorii români mănăstirilor din Salonic; Ianina, Epir; Relațiile cu Pogoniana. Brâncoveanu și mănăstirea Policeanii, Kastoria; Moreea; Sozopole; Chalko; Rodos; Chios; Lesbos; insulele Ionice; Edesa; Constantinopol; în Apendice: Inscriptii din: biserica „Banul”; „Stavropolos”; „Sf. Ioan” din București. Acte de la Duca Vodă și Const. Vodă.

- 922 *Fundațiile religioase ale domnilor români în Orient*. Ședința de la 20 decembrie 1913. București. Tip. „Carol Göbl”, 1914. 18 p. (Academia Română. Analele Academiei Române. Seria II. Tom. XXXVI. Memoriile secțiunii istorice, 22). 27 × 21 — II 40537.
Fondations religieuses des princes roumains en Orient. Monastères des Météores en Thesalie. Académie Roumaine. *Bulletin de la section historique*, 1914, p. 225—240.
Mănăstiri tesaliene; Meteorele; Neagoe Basarab; Nicolae Vodă Mavrogheni, 1786; Radu Paisie; Alexandru Vodă, fiul lui Mircea Vodă.
- 923 *Muntele Athos în legătură cu Țerile noastre*, cu o stampă. București. Tip. „Carol Göbl”, 1914. 71 p. + 1 st. (Academia Română. Analele Academiei Române. Seria II. Tom. XXXVI. Memoriile secțiunii istorice, 14). 27 × 21 — II 36766.
Le Mont Athos et les Pays Roumains. Académie Roumaine. *Bulletin de la section historique*, 1914, p. 149—213.
Se exemplifică raporturile cu Athosul prin 40 de inscripții grecești și slavonești începând din 1380. Marile și multele donații din partea domnitorilor români. Doc. din 1664 de la Grigore Ghica și 1753. C. Mavrocordat cu danii la Athos. Tabel al mănăstirilor românești închinat Athosului. Proschinetarul Athosului întocmit de Ioan Comnenul, vlădică de Silistra (Snagov, 1704).
- 924 *Cteva știri nouă relative la legăturile noastre cu biserica constantinopolitană în a doua jumătate a secolului al XVII-lea*. Ședința de la 5 iunie. București. Tip. „Carol Göbl”, 1915. 20 p. (Academia Română. Analele Academiei Române. Seria II. Tom. XXXVIII. Memoriile secțiunii istorice, 1). 27 × 21 — II 48126.
Quelques données nouvelles au sujet de relations entre les Principautés Roumaines de l'Eglise Constantinopolitaine dans la seconde moitié du XVII-e siècle. Traduction par H. Stahl. Académie Roumaine. *Bulletin de la section historique*, 1915, p. 143—162.
1. Sub Șerban Cantacuzino (restituirea mitropolitului Teodosie). 2. Sub Constantin Brâncoveanu. 3. O tragicomedie bisericească a grecilor în București: opera lui Neofit ieromonahul. „Aici la Dunăre se strămută literatura originală post-bizantină, care trăiește la noi, timp de două veacuri, o a treia fază.”
- 925 *Les origines de l'iconoclasme*. București. Imp. „Cultura Națională”, 1924. 14 p. (Académie Roumaine. *Bulletin de la section historique*. Tom. XI. Congrès de byzantinologie de Bucarest. Mémoire). 24.5 × 17 — II 543729.
„Il a été question de toute une intrigue juive qui aurait commencé par suggérer au calife Yézîel I-er, dont le rôle de persécuteur du christianisme sous toutes ses formes est bien connu, la destruction des images.” Timp de 3 sec. s-a dus lupta împotriva icoanelor, pînă s-a ajuns la dogma că ele sînt un simbol, căruia i se adresează actul de rugare și de adorație.
- 926 *Portretele domnilor noștri la Muntele Athos*. Ședința de la 15 iunie. București. Tip. „Cultura Națională”, 1928. 5 p. + VII pl. (Academia Română. Seria III. Tom. IX. Memoriile secțiunii istorice, 2). 25 × 17 — II 92135.
Petru Rareș; Lăpușneanu; Doamna Eremia; Matei Basarab.
- 927 *Portrete și lucruri domnești nouă descoperite*. Ședința de la 19 octombrie, București. Tip. „Cultura Națională”, 1928. 7 p. + 7 pl. (Academia Română. Seria III. Tom. IX. Memoriile secțiunii istorice, 5). 25 × 17 — II 96691.
Mihai Viteazul; Dimitrie Cantemir; Constantin Brâncoveanu; C. Hangerli.

- 928 *Ceva din legăturile domniilor românești cu Ierusalimul*. Ședința de la 18 martie. București. „Imprimeria Națională”, 1932. 21 p. (Academia Română. Seria III. Tom. XIII. Memoriile secțiunii istorice, 4). 25×17 — II 115219.
Sînt 11 acte sau pasaje din lucrări, toate în grecește, privind acest subiect: Neagoe Basarab; Nicolae Milescu și Hrisant Notara; Patriarhul Gherasim; Patriarhul Calinic; Poetul grec Teodosie; Felicitări către Nicolae Șuțu; Alexandru Moruzi; Mihail Constantin Șuțu; Ioan Hrisostomul.
- 929 *Domnii români Vasile Lupu, Șerban Cantacuzino și Constantin Brâncoveanu în legătură cu patriarhii Alexandriei*. Ședința de la 20 mai. București. „Imprimeria Națională”, 1932. 10 p. (Academia Română. Seria III. Tom. XIII. Memoriile secțiunii istorice, 6). 25×17 — II 117303.
Este folosit un studiu despre biserica ortodoxă în Egipt al lui Gherasim Gh. Mazarakis.
- 930 *Donățiile românești pentru Megaspoleon și Vlah-Serai*. Ședința de la 4 noiembrie 1932. București. „Imprimeria Națională”, 1933, 8 p. (Academia Română. Seria III. Tom. XIII. Memoriile secțiunii istorice, 8). 27×17 — II 117301.
Scarlat Ghica Voievod, 5 febr. 1762; Alexandru Moruzi, Mihai Suțu, 1820; C. Hangerli, 1798; Alexandru Ipsilanti, Nicolae Constantin Caragea.
- 931 *Legăturile românești cu muntele Sinai*. Observații la comunicarea d-lui M. Beza. Ședința de la 11 noiembrie 1932. București. „Imprimeria Națională”, 1933. 12 p. (Academia Română. Seria III. Tom. XIII. Memoriile secțiunii istorice 16.) 24×17 — II.
Doamna Ruxanda a lui Lăpușneanu; mănăstirile Moldovei.
- 932 *Legături descoperite de d. M. Beza, cu mănăstirile Meteorele din Tesalia*. Cu o notă despre Nicolae Vodă Petrașcu, fiul lui Mihai Viteazul. Ședința de la 5 octombrie. București. „Imprimeria Națională”, 1934. 22 p. (Academia Română. Seria III. Tom. XVI. Memoriile secțiunii istorice, 6). 25×17 — II 129855.
Mihai Viteazul; Condica Mănăstirii Coșuna-Bucovățul.
- 933 *Marele logofăt al bisericii Constantinopolitane Hierax și însemnările sale pe un manuscript al Academiei Române*. Ședința de la 1 noiembrie 1935. București. „Imprimeria Națională”, 1936. 5 p. (Academia Română. Seria III. Tom. XVII. Memoriile secțiunii istorice, 15). 25×17 — II 135378.
Lycophron adnotat de Isaac Tzetzis. Băle 1542.
- 934 *Vieți de sfinți*. București. Tip. „Datina Românească”, 1934. 35 p. 24×16 — II 226262.
Vieți de sfinți. Cuget clar, 1934, p.
Hagiografie. Cuprins: 1. Viața sf. Alexandru. 2. Sf. Simion Stîlpnicul. 3. Teodor Cenohiarhul. 4. Viața sf. Daniil Stîlpnicul. 5. Sf. Epifaniu de Pavia. 6. Sf. Anastase Persul. 7. Viața sf. Ioan cel Milostiv (Eleemosinariul). 8. Sf. Ioan Calibitul. 9. Sf. Maur. 10. Viața Sf. Adalard. 11. Viața sf. Eduard „Confesorul”. 12. Viața franciscanului Oderic de Pordenone. Viețile de sfinți pot fi privite din multe puncte de vedere. Unele din aceste povestiri se află în ms., altele au fost tipărite în latinește sau sînt în forma grecească primitivă. Dar foarte numeroase au trecut prin operația de relativă critică a fondului, de mare prefacere a formei prin compilatorul și „redactorul” care este în sec. X, vremea marilor compilații, Simion Metafrastul. Aceste vieți au fost cercetate de L. Bréhier și pâr. Delehaye în *Les légendes hagiographiques*.

4. ISTORIA COMERȚULUI ROMÂNESC

- 935 *Istoria Comerțului românesc*. Drumuri, mărfuri, negustori și orașe. Lucrare scrisă din inițiativa și cu sprijinul d-lui Dimitrie Hagi Theodoraki. Vol. I: *Până la 1700*. Vălenii de Munte. Tip. „Neamul Românesc”, 1915. 359 p. 24×17 — II 92073.

Istoria Comerțului românesc. Lucrare scrisă din inițiativa Camerei de comerț din București și cu sprijinul Sfatului Sfatului negustoresc din România. București. „Tiparul Românesc”, 1925. 24×17 — II 92069.

~Vol. I. *Epoca veche*. Ed. a II-a. 327 p. În prefață, N. I. arată că „istoria comerțului nostru e astfel o condiție necesară pentru a înțelege supt toate raporturile, în originea ca și în dezvoltarea sa, istoria neamului nostru însuși”. Se disting două direcții: „Una duce la Marea străbătută de corăbiile tuturor neamurilor, de la grecii lui Herodot până la austro-ungurii lui Szecsenyi și la piemontezii de la 1830, în interiorul unui continent care produce ușor și vinde ieftin materii prime de felurile cele mai deosebite, de la grâu și porumb până la piei și la « dinți de pește » [...] Cellalt drum lega adîncul european depărtat, acea Europă centrală care numai după anul 1000 a ajuns un mare laborator de fabricate, mai ales de postav — de Flandra până la Boemia și Silezia — cu provinciile bizantine, care lucrau stofe scumpe, de mătase și brocard, și cu teritoriile ultramarine, asiatice, care trimiteau țesături de păr de capră și de cămilă, arme arabe din Siria, pietre scumpe din India și mai ales [...] « colonialele », speciile « spițeriile », de la zahăr și bumbac până la piper și scorțișoară”. Vol. „vor căuta să înfățișeze în strînsă legătură organică dezvoltarea acestor două linii de comerț [...] orașele, țara și activitatea comercială a noastră, urmărind însă pas cu pas trezirea și întărirea prin ele a comerțului intern și mai ales producerea și caracterizarea acelui tip de veche viață națională care e negustorul român”. Vol. I era gata la 27 oct. 1914 ~ Cuprins: *Introducere*. Teritoriul românesc înainte de români ca valoare de producție și schimb. I. Epoca anteromană. Mărturiile lui Herodot. Însemnătatea orașelor grecești de la Marea Neagră. Scitii. Întemeierea statului dacic. II. Epoca romană. Grecii, goții și romanii. Noul Bizanț roman. III. După romani: imperiul hunic, elemente slave. Francii la Dunăre. Cazacii, domni ai stepei. Comnenii. Colonizarea sașilor în Ardeal. Hoarda de aur. Cele dintii organizații de stat românești în veacul XIII și valoarea lor economică. Istoria comerțului românesc până la 1700. *Cartea I*. Până la 1500. Cap. I. Comerțul românesc în veacul XIV supt ocrotirea domnilor Țării Românești. Cap. II. Comerț exterior al Moldovei până la 1500. Cap. III. Comerțul oriental și levantin în țările noastre până la 1550. Cap. IV. Negustori și orașe până la 1550. *Cartea a II-a*. Comerțul românesc de la 1550 la 1700. Cap. I. Decăderea orașelor săsești. Factori noi ai comerțului oriental. Direcții noi ale comerțului românesc. Cap. II. Comerțul românesc la începutul veacului XVII. Criza dispariției elementului străin. Cap. III. Legături cu străinătatea în veacul XVII. Cap. IV. Viața comercială românească la sfîrșitul veacului XVII. Începutul unui nou regim. Vol. I, ed. II era gata la 1 ian. 1925. ~ Vol. II. *Epoca mai nouă*, 210 p. Cap. I. Comerțul românesc în epoca expansiunii teritoriale austriece. Cap. II. De la pacea de la Belgrad (1719) până la noua eră de raporturi cu Apusul (1774). Cap. III. Noul comerț cu Apusul până la războaiele Revoluției franceze (1774—1789). Cap. IV. Vremea comerțului determinat de transformările occidentale (1789—1804). Cap. V. Revoluționarea comerțului românesc (1804—1830). Cap. VI. Epoca de creațiune economică (1830—1859). Cap. VII. Epoca lipsei de inițiative economice.

- 936 *Documente și cercetări asupra istoriei financiare și economice a Principatelor Române*. I. București. Tip. „Eminescu”, 1900. 184 p. (Extras din *Economia Națională*). 24,5×16 — II 101612 [Pe copertă e trecut anul 1902].
Cuprins: A. Regeste de socoteli sub fanarioți, 1786, 1795—1799, 1802—1804, 1806, 1764, 1792, 1805—1806, 1813—1819; Socotelile lazaretului ciumei și casei răsurilor, 1818—1826; Din notele vistierului Ilie Kogălniceanu, 1822: Împrumutul, condica de venituri și cheltuieli, 1825—1826; Fragment de socoteli muntene: 1778, 1811—1812; 1777; Alte registre financiare; Socoteala moldovenească din 1706; Socoteli muntene din 1761, 1763, 1767. B. Porunci turcești din veacul XVI către domnii noștri.
- 937 *Negoțul și meșteșugurile în trecutul românesc* (Formînd volumul III din *Istoria românilor în chipuri și icoane*). București. Tip. „Minerva”, 1906. 263 p. 18×12 — I 760.
- 938 *Istoria românilor în chipuri și icoane*. Craiova. „Ramuri”, 1921. 304 p. 22×16 — II 66763.
Cuprinde și: *Negoțul în trecutul românesc*; de fapt reprezintă schița pe care o va dezvolta în *Istoria comerțului românesc. Bani și măsuri*. Apendice: 6 scrisori din arh. lui Hagî C. Pop (1778—1815); 3 privilegii de negoț (1407—1539), două tarife vamale (1676, 1769); o socoteală a banilor (1813); o scrisoare de negoț (1821).
- 939 *Cîteva știri despre comerțul nostru în veacurile al XVII-lea și al XVIII-lea*. Ședința de la 23 ianuarie. București. Tip. „Carol Göbl”, 1915. 17 p. (Academia Română. Analele Academiei Române. Seria II. Tom. XXXVII. Memoriile secțiunii istorice, 11). 27×21 — II 41598.
Quelques données concernant le commerce roumain au XVII-e et XVIII-e siècle. Traduction par H. Stahl. Académie Roumaine. *Bulletin de la section historique*, 1915, p. 100—111.
În cartoanele *Documenti greci* sau *Carte greche* din arh. de stat ale Veneției, N. I. a găsit numeroase doc. pe care le publică acum, privind pe: Niko Papa Zaraful; Spiro Panu; Sava Stoia; Pano Tomaro. Apoi: hotărîrea domnească din 1792 pentru târgul Burdujenilor.
- 940 *Schimbarea de direcție și caracter a comerțului românesc în secolul XIX*. Conferință ținută la Corpul Absolvenților Școalelor Superioare de Comerț. Stenografiată de H. Stahl. București, Tip. „Cultura Neamului Românesc”, 1921. 30 p. (Cercul de Studii Comerciale). 24×16 — II 64017.
Conf. are două părți. În prima parte aflăm un pitoresc istoric al vechiului comerț românesc. În a doua parte se expune „schimbarea de direcție și caracter”, adică modernizarea vieții sociale, care a adus după sine și un alt mod de a face comerț. La pag. 14 sînt inf. privind pe băcanii Iorga din Botoșani: Iorgu cupețul și Manole Iorga, înaintașii istoricului.
- 941 *Scrisori de negustori tipărite pentru Sfatul negustoresc*, cu o prefață. București. Tip. „Datina Românească”, 1925, XIV + 223 p. 19×12 — I 82066.
Cuprins: o scurtă privire asupra comerțului românesc și criza prin care trece. Apoi următoarele scrisori de la: Orășenii din Suceava; Sucevenii și vistierul Giurgea; Tudor Logofătul; Orășenii din Baia; judele Stan din Suceava; Cîmpulungenii din Țara Românească; Alexandru Lăpușneanu; Nicolae Pielarul (Kürschner) din Baia; Cotnărenii, Sucevenii, Benedetto de Gagliano; Pascal de Marini Poli; Nicolae Piraga; Gaspar Mazza, Batiste Amoroso și Teodor Chiriac; Țîrgoveții din Neamț; Cîmpulungenii Moldovei, Sucevenii; Andrei Accesman din Suceava; Grecii din Moldova; Petru Suciu

din Suceava; Teodor Ianovici; Gheorghe Ursachi, Duca Vodă; Alexe Balaban; Negustorul Pârvan; Rucărenii sau Dragoslăvenii; Negustorii din Compania grecilor; Negustorul Mareș; Botoșănenii; Apostol Manu; Nica Vasile, negustor ardelean; Un negustor din Nicopole; Pavlichienii bulgari din Oltenia; Companiștii greci de la Oradea Mare; Ilinca negustoreasa din Hurezi; Un rimnicean (Vîlcea); Radu băcanul din Rîmnice; Pană Giurgiuveanul; Un negustor din Filipopol; Un „petecar” din Brașov; Stan Brașoveanul; Barbu Marcea; Radu Gălășescu din Craiova; Antonie Nicolantîn; Hagi Gheorghe Ion; Ioan Mărcuș din Brașov; Hagi Stan din Craiova; Nicolifă Iovipali; Un negustor craiovean, Gheorghe Mihalovici; Doi piteșteni; Negustorul Scarlat Stoenescu din Craiova; Negustroul oltean Zamfirache Prisilceanu; Sava Ioan Tetoveanul; Negustorul ungur Bakovay; Vasilachi D. Vlad; Nicolae Iotta; Constantin Nicolae Iovipali; Stan Popovici; Hag. Dumitru; Stamati Mărgărit; Nestor Pavlovici; Băluță Teișanu; Măgtrdici Buiuciu; Dumitrașco Popovici; Vasile Pavlovici; Mihai Locusteanu; Sava Ioanovici; Un negustor bucureștean; Băluță Ioan; Gligorie Hangiul; Stan C. Popovici; Un oltean: Dimitrie Aman; Scarlat Stoenescu, Vasile Pavlovici; Mărgărit Gheorghe Mărgărit.

- 942 *Autonomia Comerțului*. Conferință ținută în ziua de 29 ianuarie 1928. București. „Tiparul Românesc”, 1928. 26 p. (Biblioteca Cercului de Studii al „Sfatului negustoresc” central nr. 1). 19×13 — I 91706.
N. I. urmărea să întocmească o nouă istorie a comerțului, începînd de la Regulamentul Organic. Stabilește 3 mari perioade în dezvoltarea comerțului românesc: prima pînă în sec. XVII, care, la rîndul ei, se împarte în două faze: prima a comerțului grupat în cetăți de origine străină; a doua aceea în care s-au putut dezvolta întreprinderile lui Ursachi și Duca Vodă. A doua: de la faza grupată se ajunge la cea individuală. A treia aceea din epoca fanariotilor. Apoi urmează a patra perioadă. N. I. cere autonomia comerțului, pendinte de un „Sfat al negustorilor”.
- 943 *Drumurile de comerț creatoare ale statelor românești*. Conferință ținută la Institutul Economic Românesc. București. Tip. „Cartea Românească”, 1928. 18 p. (Institutul Economic Românesc). 23×16 — II 92374.
Cu același titlu a mai publicat un art. în *Buletinul Institutului economic românesc*, 1927, p. 455—470. Țările Române au fost create de drumurile de comerț, deci o necesitate de ordin internațional, noi fiind elementul mijlocitor, de ordine și pază.
- 944 *Politică și viață economică*. Conferință ținută în ciclul „O sută de ani de viață economică românească”, organizat de Institutul economic românesc. București. Tip. „Cartea Românească”, 1929. 18 p. (Institutul economic românesc). 23×16 — II 96829.
„Politica trebuie să încunune rezultatele vieții economice și culturale și să nu se substituie acestei vieți, distrugînd-o.”
- 945 *Necesitatea unei enciclopedii a științelor economice*. Lecție de deschidere făcută la Academia de înalte studii comerciale și industriale din București, în ziua de 1 noiembrie 1934. București. Tip. „Cartea Românească”, 1935. 14 p. (Institutul economic românesc, nr. 121). 23×16 — II 135580.
Expunere a diferitelor teorii filosofice-economice: Thiers, Adam Smith, Hume, Saint Simon, Friedrich List, Michel Chevalier, Karl Marx, Hegel, Auguste Comte, Werner Sombart. Se recomandă școlii să dea „omul complet”.

- 946 *Legăturile comerciale ale României cu țările balcanice în trecut*. Conferință ținută... în 5 aprilie 1935... în România în cadrul vieții economice din Balcani. Ciclu de Conferințe [...] București. 1936. p. 9—24. 22×14 — II 139468. Ideea centrală: „Noi sintem un element de legătură în Balcani“.

- 947 *Tradițiile comerțului în regiunile dundrene*. Conferință ținută... la Academia Comercială. București. Tip. „Universul“, 1935. 11 p. 23×16 — II 135545.

- 948 *Point de vue sur l'histoire du Commerce de l'Orient au moyen-âge*. Conférence donnée à la Sorbonne. Paris. Ed. „J. Gamber“. Imp. „Datina Românească“, 1924. 111 p. 21×14 — II 81928.

« Mon intention est celle-ci: de chercher dans le développement du commerce des éléments d'histoire universelle, d'y trouver encore un point d'appui pour pouvoir fixer les lignes générales de l'histoire universelle pendant le moyen-âge. Le commerce, il est inutile de le dire, est non seulement un échange de produits, mais en même temps un échange de connaissance et une manière d'unir entre elles les différentes nations. L'histoire du commerce, comme l'histoire littéraire, comme l'histoire des idées, peut fournir des points d'appui d'une très grande importance dans l'histoire universelle [...] on ne peut pas étudier un point du développement commercial sans toucher à des questions qui n'appartiennent pas, à proprement parler, au sujet, mais qui, lorsqu'elles sont considérées au point de vue du commerce, livrent certains secrets du mouvement des peuples, du changement des frontières, qu'on ne pourrait pas trouver autrement [...] Il faut toucher à l'invasion des barbares [...] Il n'y a rien de plus important que la parole écrite de ceux qui ont vu les événements, qui en ont été les témoins [...] il y a la géographie qui ne change pas. Elle donne les lignes générales de tout mouvement économique, de tout mouvement psychologique qui provoque et accompagne les mouvements économiques » Table des matières: I. Le commerce en Orient pendant les grandes invasions barbares. II. La voie intérieure du commerce et les Francs III. Rivalité vénéto-normande et vénéto-hongroise et Empire de commerce des Tatars. IV. Nouveau régime de commerce sur le Danube inférieur et fondation des Etats roumains.

- 949 *Points de vue sur l'histoire du Commerce de l'Orient à l'époque moderne*. Conférences données en Sorbonne. Paris, Ed. „Gamber“. Imp. „Datina Românească“, 1925. 120[—123] p. 21×14 — II 81927.

Table des matières: I. Commerce du Levant par Génois et les Vénitiens sous la suzeraineté turque. II. La France et le commerce du Levant. III. Apparition de la concurrence anglaise et hollandaise dans le commerce du Levant. IV. Régime du commerce levantin au XVIII-e siècle. V. La nouvelle Turquie et le commerce du Levant.

- 950 *Istoria comerțului cu Orientul*. Traducere din limba franceză de Gheron Netta. București. Tip. „Cartea Românească“, 1939. 153 p. (Institutul economic românesc. Cercetări și material documentar privitor la istoria economică a României, IV). 24.5×16.5 — II 168116.

Lucrarea are o scurtă prefață semnată de N. I., în care mulțumește pentru „buna traducere a învățatului“ său coleg, Gheron Netta. Vol. cuprinde cele două lucrări de mai sus nr. 948—949. Cuprins: A. *Evul mediu*: I. Comerțul cu Orientul în timpul marilor invazii barbare. II. Drumul de comerț interior și Francii. III. Rivalitatea veneto-normandă și veneto-ungară și

imperiul comercial al tătarilor. IV. Noul regim al comerțului pe Dunărea de jos și întemeierea statelor românești. B. *Epoca modernă* : I. Comerțul Levantului prin genevezi și venețieni sub suzeranitatea turcească. II. Franța și comerțul Levantului. III. Ivirea concurenței engleze și olandeze în comerțul Levantului. IV. Regimul comerțului levantin în sec. XVIII. V. Noua Turcie și comerțul Levantului.

- 951 *Venituri și cheltuieli*. Lecții ținute la Universitatea populară din Vălenii de Munte în 1932. București. Tip. „Datina Românească”, 1932. 27[—29] p. 24 × 16 — II 117240.
Venituri și cheltuieli. Cuget clar, 1932, p. 277—303.
- 952 *Despre producție și fisc*. Cursuri ținute în anul școlar 1930—1931. Note ale elevilor sale, d-ra Maria Ceorea, Milena Iacob și Lucia Ceaușoglu. Vălenii de Munte. Tip. „Datina Românească”, 1932. 24 p. 24 × 16.

5. ISTORIA DREPTULUI

- 953 *Anciens documents de droit roumain. Avec une préface contenant l'Histoire du droit coutumier roumain*. Paris-Bucarest. Impr. „Datina Românească” Vol. I, 1930. 280 p.; Vol. II, 1931. p. 281—602. 26 × 20 — II 124830.
 ~ Vol. I. *Préface* : Brève histoire du droit coutumier roumain. „L'ancien droit roumain forme un vrai trésor pour la connaissance de deux domaines juridiques sur lesquels les documents d'un autre caractère manquent encore : ancien droit des vieilles races du sud-est de l'Europe, droit byzantin réel, populaire, vécu. Et il ajoute la révélation, qui nous paraît hautement intéressante, d'un troisième droit, qui surgit au cours du moyen-âge de la vie paysanne, isolée, des groupes abandonnés par l'Empire en déchéance, refoulés par les invasions et méprisés à cause de leur situation géographique et de leur pauvreté, par les envahisseurs barbares. C'est même sous ce point de vue que ce droit intéresse le plus. Il y a eu à cette époque d'autres formations « démocratiques » de la même espèce sous leurs « hommes bons et anciens », sous leurs « juges », qui étaient en même temps des chefs administratifs, comme en Sardaigne. Mais bientôt ils furent annexés par les nouvelles royautes se cherchant des frontières naturelles. La Roumanie du Danube persévéra malgré tous les dangers et attaques des voisins mieux organisés. Ses habitants restèrent [...] parlant [...] le « roumain » et [...] ils en firent un « pays roumain », bientôt deux ayant malgré la distinction nécessaire, le même nom de « Pays Roumain », « Țara Românească ». Et, dans cette nouvelle formation, ils conservèrent pendant des siècles, c'est-à-dire jusqu'aux législations du XVIII-e et XIX-e siècles, empruntées au droit romain et aux nouvelles codifications occidentales, leurs usages de droit [...] Ce droit non écrit avait une qualité [...] il ne s'enferme pas dans des formules immuables, mais se borne à conserver dans des directions générales et il ne reste pas inefficace devant des conflits ou des problèmes nouveaux. Essentiellement élastique [...] il s'adapte aux mouvements ultérieurs de la société qui dès le début en a fixé les bases“. Acest „jus valachicum“ este exemplificat de N. I. prin doc. prezentate, în românește și în trad. franceză, orînduite în 14 mari capitole, fiecare capitol fiind explicat și analizat în cele 54 p. ale prefetei. Vol. cuprinde: I. droit de la terre; II. droit des forêts, des ruches, des vignes, des pêcheries; III. droit des villes; IV. droit successoral; V. droit social; VI. droit pénal. În total sînt 225 de documente. ~ Vol. II: VII. droit pénal; VIII. droit civil; IX.

procédure; X. droit commercial; XI. instances de justices; XII. droit financier; XIII. droit administratif, XIV. droit de l'église, adică 280 de doc., deci în total cele două vol. publică 505 doc. ● „Sur cet ancien droit il n'y eut pas d'influence « savante » avant le XVII-e siècle. En Valachie le métropolitain Euthyme demande vers la fin du XVI-e siècle à Constantinople un nomocanon que Méletius Pigas faisait copier à son usage [...] Théodore Carra l'élaboration d'une législation nouvelle, où la coutume, dûment examinée, et les normes byzantines étaient confondues avec l'emprunt copieux fait à la législation des princes réformateurs de l'Occident. Alexandre Hypsilanti pensait à une école de droit et attirait à Bucarest [...] François-Joseph Sulzer [...] au premier code publié en grec à Bucarest [...] deux princes donnèrent presque en même temps leurs nouveaux codes, Scarlate Callimachi en Moldavie, en Valachie Jean Caragea. Aussitôt les commentateurs, un Nestor, un Andronachi Donici, un Flechtenmacher [...] se mettent à élucider et à interpréter la nouvelle législation. Ce travail d'originalité créatrice, continué par les ordonnances des princes du Règlement Organique, après 1830, sera interrompu par les copistes sans critique et compréhension des réalités, sans respect pour des idées millénaires qui au fond du peuple ne sont pas encore mortes, et on eut ainsi après 1860 les nouveaux codes roumains. Ce n'est que dans les dernières dizaines d'années qu'on se mit à l'étude de l'ancien droit.“

- 954 *Les origines et l'originalité du droit populaire roumain*. Conférence donnée à la Faculté de droit de Paris. Bucarest. „Imprimerie Nationale“, 1935. 25 p. (Académie Roumaine. *Bulletin de la section historique*. Tome XIX. Extrait). 24 × 16 — II 135396.

Pendant les XV-e, XVI-e et une bonne moitié du XVII-e siècle, il n'y a eu que le droit coutumier. Ce droit coutumier contient des documents innombrables, auxquels s'ajoutent, à chaque moment, d'autres recueils. Le droit coutumier roumain doit être thrace. „Je crois, plutôt que ce droit s'est formé pendant cette époque où il n'y avait pas de domination romaine, où il n'y avait pas encore de prince régissant le pays et s'adressant, d'une façon formelle ou d'une autre façon, au droit romain, au droit byzantin. Ce serait donc une chose spontanée, je dirais même: un produit d'art populaire, un chapitre de folklore [...] la société, une société chrétienne, l'a élaboré elle-même.“

- 955 *Scurtă privire a obiceului neamului românesc*. Tradusă liber de St. Gr. Berechet. Iași, 1939. II + 48 p. (Extras din *Întregiri*, II, Buletinul Institutului de istoria dreptului român din Iași). 23 × 16 — II 155221.

Trad. prefeței la *Anciens documents de droit roumain*.

6. ISTORIA INDUSTRIEI

- 956 *Istoria industriei la români*. Publicată pentru „Societatea națională de credit industrial“. București. Tip. „Datina Românească“, 1927. 224[—226] p. 24.5 × 16.5 — II 87936,

Cuprinsul analitic al cărții: Definiția istorică a cuvintelor „măiestrie“, „mese-rie“ și „meșteșug“, „meșter“, „maestru“, „maistor“, „maistru“, *Cap. I: Industria casnică*: Îmbrăcămintea omului, cămăși, cingători, brîie, nădrăgi, zăbrance, cioareci, călțuni, ștrimfi, scarpi, sucmane, sarici, „hainele albe românești“; veșminte preoțești; lăvicere, velințe, păsetare, scoarțe, cerșa-

furi, prostiri, lepedee, chindee, perne, plapome și pături; năframi; materia-
lele: cînepa, inul; varietăți de tort și de pînză; țărancele lucrătoare; țigancele
din casă; torcari; torcători, inari; femei românce și țigance cu plată. *Cap. II. Meșterii satelor*: Săteanul, casa și uneltele lui; lucrul lui pentru vînzare;
morarii; piuarii; dirstarii; călțunarii, opincarii, strățarii; olarii; butnarii
și alți lucrători ai uneltelor de lemn; lăcrarii; scăfarii; strungarii; blidarii;
lucrul jugului și al plugului; rotarii; lingurarii, sitarii; rogojinarii; arhitecții
țărani; cărămidarii, vărarii, șindrilarii; lemnarii, buștenarii; dirvarii; varie-
tățile lucrului de lemn țărănesc; herăstrăierii; clrjarii, crucerii; cărbunarii;
tăciunarii; folarii; ulierii; fluerarii; dohotarii. *Cap. III. Industriile din oraș, înaintea concurenței străine*: Caracterul originii orașelor noastre; meșterii
străini ai începuturilor; numele românești ale meseriilor; libertatea indivi-
duală a meșterilor; primele bresle libere; pitarii Moldovei și Alexandru Vodă
Lăpușneanu; pităriile lui; brutarii: cocorii, jimblarii; țigani la fabricarea
plinii; uneltele brutării; cele dintîi berării săsești; pieptănarii; pînzarii și
postăvarii; fabricație de zăblaie și importul de boboaie; materia hainelor de
lux în vremea veche și croitorii străini; fabricația de steaguri în Ardeal;
croitorii de țară; „cusători” și cusătorese; caracterul meșterilor de haine:
țigani, clienți episcopali; cei dintîi croitori pomeniți în documente; croito-
rițele; croitorii ardeleni; croitorii de sate; cingători și brîie de import; băibără-
carii; zăbunarii; șalvaragii; cumpărare de călțuni pentru sate, blănarii cei
mai vechi; mai noi; felurile de haine blănite; pălării și șlicuri, șlicarii; pot-
capicerii; tabacii, tăbăcarii, pielarii; cojocarii cei mai vechi; curălarii; cepră-
zarii; tălpălarii; șelarii sau săhăidăcarii; lucrul traistelor, păturilor, chingilor,
cizmarii, numele mai tirziu de: cavafi, papugii, conduragii, pantofari; rarii
cizmarii țigani; cei de altă origine; bulgarul din vremea lui Mircea Vodă Cio-
banul; ciubotarii și ulița lor la Iași; plăpumarii; lucrul de fier și țăigarii;
varietățile de lucrul fierăriei; uneltele fierarului țăgan; vechiul nume de flaur;
lăcătușii; potcovarii; cutitarii, căldărarii; „hierul alb”; tinichigii; clopo-
tele și clopotarii; argintarii sau cuiungii; zlătarii și aurarii; importul obiec-
telor de metal din Apus; bănăria și bănarii; carătașii, cocii, leagăne, carăte
și casă, „cămarii”, leftice și lefticarii, sâanii; arcarii; cordarii sau săbierii;
fabricanții de sulite; de zale, paveze, platoșe; băltăgarii și coifănarii; săli-
trarii; prăvarii; butnarii și puntașii; dogarii; făclierii; luminăria lui Brâncoveanu;
năvodarii; funarii; dubăsarii; lemnarii; ferăstrăul lui Lăpușneanu;
teslarii și contractele lor, tîmplarii munteni; mărarii ardeleni; șindrilarii;
meșterii de zidărie ai vechilor domni moldoveni; zidarii lui Petru Rareș și
Lăpușneanu; meșterii lui Vasile Lupu și Șerban Cantacuzino și Brâncoveanu;
baia acestuia; zidari de mănăstire, săpătorii — sculptori; materialele; zugravii
vechilor domni; cei de la Biserica domnească din Argeș; cei dintîi pictorii;
Lăpușneanu și pictorii venețieni; pictorii lui Vasile Lupu; bursierii lui Brân-
coveanu și ai lui C. Mavrocordat la Veneția. Liotard la noi; zugravi moldo-
veni, munteni, ardeleni; familii de zugravi; zugravi călugări și preoți; zugravi
boieri, zugravi în casă; contracte de zugravi; învățătura zugravilor; școala
de la Rîmnici; tratatele de pictură; colorile și procurarea lor; săpunarii; cea-
sornice din Ardeal; ceasornicarii așezați în Moldova. *Cap. IV. Vechiul meș-
teșug și modele străine*: Influențele străine asupra industriilor românești;
îmbrăcămintea; mobilarea; noile stofe turcești; abaua, bogosia, ghermesutul,
hatai; alte stofe; șaluri; brîie orientale; „mese”; năfrămi, peșchire, perdele,
așternuturi, noile haine: tătarca, șarvanaua, ciacșirii, șalvării, stofele apu-
sene, din: Veneția, Florența, Neapole, Anglia, Olanda, Polonia, Germania,
Viena; stamba și „tratidanul”; croitorii, prețurile, basmangii și basmalele;
batistele; mănșarii; mătăsarii; cizmarii; ciubotele lui Vodă și ale beizade-

lelor; tirlicii și încălțăminte turcească; încălțăminte ardeleană; „ciubotele“ nemțești în Moldova; scoarțe vechi și covoare noi din Orient; șlicarii; min-dirigiii; carătoșii; căruțele orientale, harabalele; caretele apusene: butcile de Viena și Anglia; caleștile; trăsurile rusești; droștile, briștile, sâniile; contract de calească; hamuri, friie, ceaprazuri, bice; șelarii; săhăidării, bucătarii; borșărițele; cofetarii; căldărarii; spoitori; potcovarii; lăcătușii; lucrul de metal turcesc, sfeșnice, lighene, obiecte de cristal; clopotarii; armurierii; teslarii; timplarii; mobile nouă; șindila; dubăsarii, șeicarii; ghimigiii; boian-giii; moda occidentală a burgheziei; mobilarea turcească a odăilor; import de marfă austriacă de Linz, Leipzig, Olanda, Anglia, italiană. Fabricația franceză; camelot, linot, cadrillé; croitori evrei; mode ardelen; batiste, umbrele; șervete din Apus; plăpumarii noi; cărămidarii; tinichigiii, constructorii de vase; meșterii de sfoară, odgoane, funarii, podarii, suulgiii și cismetarii; ceasornicarii; legătorii de cărți; tipografii; turnătorii, litografii. *Cap. V. Bresle vechi și bresle noi:* Breasla mixtă din Roman, statutul ei; tehiul tinariilor din Făgăraș; „șetlicul“ breslașilor munteni; noile rufeturi și Alexandru Ipsilanti; breslele muntene; a brutarilor; narturi și pedepse; măsuri pentru brutari; furmagiii și franzelarii în Moldova; breasla brăharilor, rahierilor; berarii, pastramagiii; oțetarii; bucătarii și breasla lor; abagerii și raporturile lor cu pinzarii; zăbunarii; croitorii; salvarağiii; blănarii; breasla lor din Botoșani; breasla cojocarilor; breasla din Craiova; cojocarii prin țiguri; șlicarii; căciularii; fesurile, șăpcile și pălăriile; breasla tabacilor; școala lor olteană; timorii din Făgăraș; ciorogarii; breasla cizmarilor, cavafilor și papugiilor; cizmarii în Moldova; trăistarii; olarii; străchinarii; șelarii; săpunarii; zlătarii și giuvaergii; fierarii și covacii; butarii și dogarii; dulgherii, strungarii și timplarii; starostele de binale; maimarbașa; „Compania“ meșterilor de clădire și „crucile“ ei; zidarii și pietrarii; zugravii; pictorii de portret; Școala ardeleană; zugravii. *Cap. VI. Meșteri și fabrice:* Fabrica de sticlă a lui Matei Basarab; import de sticlă din Ardeal; sticlarii la Bacău; fabrica din Hirău și cea din Dîmbovița; Simon Kohani și fabrica de sticlă și cristal; „moara de hîrtie“ a lui Matei Basarab, a fraților Lazaru; fabrica de la Turbați; cea de la „Cațichi“; teoria „manufacturilor“ sub fanarioți; fabricile de postav de la Bălteni, Pociovaște, a lui Gr. Al. Ghica; Gaudy și fabrica de tors bumbac; cearta lui Arbut, dir. fabr. de postav, cu muncitorii; compania austriacă de postav și hîrtie; găitănarii; trocarii din Brașov; fabricile de basmale, șaluri și „ghermesuturi, de testemeluri; fabrica moldovenească de potaș; velnițe și poverne; rachierii; berarii; fabrica de rachiu, oțet și rom a lui Krebs; săurarii și instalațiile lor; fabrici de luminări, morile de păsă, arpăcaș, de oloiu, cu aburi; fabricile de: fidea, macaroane, zahăr, bumbac, chiphimbar, de tabac, de cărămidă, de poleit, de porțelan. *Cap. VII. Criza:* Concurenții străini; meșterul zidar Rathner; alții zidari nemți; Freywald arhitect la Iași; pictor venețian și alții din Apus; evreii în bresle; evreii și meșteșugurile; elementul moral și religios al breslelor; inițiativa breslelor și stările de presiune oficială ale vremii noastre. *Documente inedite*

957 *Negoțul și Meșteșugurile în trecutul românesc.* Formînd volumul III din *Istoria românilor în chipuri și icoane*. București. Ed. „Minerva“, 1906, 263 p. + 9 pl. 18 × 12 — I 760.

958 *Istoria românilor în chipuri și icoane.* Craiova. Ed. „Ramuri“, 1921, 336 p. 22 × 16 — II 66762.

Între alte cap. și studiul *Meșteșugurile la români* (p. 153—204).

- 959 *Carte de cetire pentru meseriaşul şi lucrătorul român*, alcătuită pentru Societatea naţională de credit industrial. Bucureşti. Tip. „Datina Românească”, 1927. 455 p. + 17 pl. 21×15 — II 88303.

Este o mică enciclopedie, alcătuită pentru ridicarea culturală a muncitorilor manuali, folosind un model spaniol. Cuprins: I. *Natura*: cerul, infinitul, atomi şi corpuri, lumina şi simetria, materia, moartea lumilor, toate fiind reproduse din: Flammarion, *Ce e cerul*, tradus de Victor Anestin. II. *Religia*. III. *Ţări străine*: Viena (după Dinicu Golescu); Praga (N. Filimon); Veneţia (N. I.); Roma (I. Codru Drăguşanu); Florenţa (Jules Lagetrotte); Neapole (I. C. Drăguşanu); Genova (I. C. Drăguşanu); Berlin (N. I.); München (N. Filimon); Paris (I. C. Drăguşanu); Londra (I. C. Drăguşanu); Oxford (N. I.); Bruxelles (N. I.); Haga (N. I.); Copenhaga (N. I.); Stockholm (N. I.); Petersburg (Codru-Drăguşanu); Varşovia (N. I.); Liov (N. I.); Eladele (Jacques Ancel); Belgrad (N. I.); Sofia (N. I.); Constantinopol (N. I.); Granada (Châteaubriand); India (G. Găvănescul); Zidurile Chinei (N. Petrescu); Japonia de azi (Ioan Timuş); Canada (Şerban Drutzu); Statele Unite (S. Dr.). IV. *Ţara şi neamul*: În munţii Sucevei (Gh. Cardaş); Mănăstirile de lângă Iaşi (N. I.); Mănăstirea Văcăreşti (N. I.); Hurezul (N. I.); Bistriţa şi Arnota (N. I.); Putna (N. I.); Argeş; (N. I.); Cîmpulungul muntean (A. Pelimon); Suceava (N. I.); Tirgovişte (N. I.); Bucureştii (N. I.); Iaşul (N. I.); Cetatea Albă (N. I.); Hotin (N. I.); Craiova (N. I.); Dunărea la Giurgiu (A. Pelimon); Ocnele (A. P.); Brăila (N. I.); Folticeni (Gh. M. Melidon); Piatra Neamţului („Doamna L., în *Omul muntelui*, roman); Galaţi (N. I.); Babadagul azi (D. Adam); Constanţa (N. I.); Balci (G. Vâlsan); Sibiu (N. I.); Blaj (N. I.); Alba Iulia (N. I.); În jurul Lugojului (N. I.); Sălişte (N. I.); Făgăraş (N. I.); Braşov (N. I.); Sarmisegetuza (N. I.); Prin Maramureş (N. I.); O stîină în Macedonia (L. Heuzey); Acasă la românii macedoneni (D. Bolintineanu). V. *Trecutul naţiei* de N. Iorga: Cucerirea lui Traian; Din luptele lui Ştefan cel Mare; Unirea Ardealului sub Mihai Viteazul; Unirea Principatelor; Războiul de independenţă; Războiul de unitate naţională.

- 960 *Ce poate ajunge un meseriaş român*. Vălenii de Munte. Tip. „Datina Românească”, 1931, 104 p. (Ministerul Muncii, Cooperaţiei şi Asigurărilor sociale, Meserii şi Învăţămînt Muncitoresc. Biblioteca muncii. Cultură generală). 20,5×13,5 — II 107469.

Există 2 termeni: *muncă* şi *lucru*, de la latinul „lucrum”, care înseamnă câştig meritat, câştig agonisit. De la lucru vine „a lucra” şi „lucrător”. Ţăranul nu munceşte la cîmp, ci lucrează. Pentru a arăta cum putea un om să prindă taina meşteşugului, N. I. dă ca ex. pe Benvenuto Cellini şi pe Veniamin Franklin şi pe cizmarul Hans Sachs, a căror viaţă este prezentată cu multă căldură, stîrnind un interes deosebit. La noi se prezintă: breslele, iar dintre meşteri pe zugravul Vasile Mateescu şi ciobanul ajuns prof. Marin Alexandrescu.

7. ISTORIA ÎNVĂŢĂMÎNTULUI

- 961 *Istoria învăţămîntului românesc*. Bucureşti. Ed. „Casa Şcoalelor” Tip. „Datina Românească”, 1928, 351 p. 21×14 — II 92626. Manuscrisul lucrării se află în Biblioteca Academiei Române, cu nr. 3484 (secţia manuscrise). Cuprins: I. Originile. II. Încercări de şcoală apuseană la noi şi şcolari

români la școlile apusene. III. Influențele italiene asupra școlii românești. IV. Întia epocă a școlii fanariote. V. Noi încercări de învățământ apusean. VI. Noua școală europeană. VII. Îndreptarea apuseană în Principate. VIII. Școala filozofică a Principatelor. IX. Școala națională grecească în luptă cu școala națională a românilor. X. Școala Regulamentului Organic. XI. Lupta școlii naționale cu încercări de deznationalizare franceză. XII. Ardelelenii în învățământ. XIII. Eclectismul național (1859—1890) și întemeierea învățământului superior și special. XIV. Învățământul în Principatele Unite și în provinciile locuite de români. Adaos.

- 962 *Istoria învățământului românesc*. Ediția îngrijită, studiu introductiv și note de Ilie Popescu-Teiușan. București. Ed. didactică și pedagogică. Tip. „13 Decembrie 1918”, 1971. XXXIII + 175 p. 24,5 × 17 — II 561780. Textul cărții a fost supus de editor unei foarte atente verificări, completând bibliografia, și în puține locuri a trebuit „să fie întrerupt”. Introducerea editorului, pedagog de seamă, cuprinde o viziune de ansamblu asupra activității lui N. I. de istoric și organizator al școlii, precum și asupra teoriilor sale pedagogice.

Histoire de l'Enseignement en Pays Roumains. Traduction par M-lle Alexandrine Dumitrescu. Bucarest. Ed. de la „Casa Școalelor”. Imp. „Datina Românească”, 1932. 316 [— 319] p. 21,5 × 14 — II 116842 [Pe copertă e trecut anul 1933].

Table des matières: I. Les origines. II. Essais d'école occidentale chez les Roumains et élèves roumains aux écoles de l'Occident. III. Influence italienne. IV. Première époque de l'école phanariote. V. Nouveaux essais d'enseignement occidental. VI. La nouvelle école européenne. VII. Le courant occidental dans les Principautés. VIII. L'école „philosophique” des Principautés. IX. L'école nationale grecque contre l'école nationale des Roumains. X. Ecole du Règlement Organique. XI. Lutte de l'école nationale contre le courant de dénationalisation. XII. Les Transylvains dans l'enseignement. XIII. L'éclectisme national (1859—1890) et la création de l'enseignement supérieur et spécial. XIV. L'enseignement dans les Principautés-Unies et dans les provinces habitées par des Roumains. Addenda.

- 963 *Școală și cultură*. Rezumat de lecții la Universitatea din București. București. Tip. „Datina Românească”, 1934. 91 [— 93] p. 24 × 16 — II 135371. Cuprins: În monarhia orientală. Școala grecească. Învățământ formal, învățământ de dialectică, învățământ liber în Elada. Școala în epoca elenistică. Învățământul și societatea la Roma și în Imperiul roman. Creștinismul și școala lui. Școala alexandrină-romană și cultura bizantină. Școala „statului”, școala bisericii și școala liberă. Învățământul apusean pînă la Carol cel Mare. Școala apuseană pînă la ivirea dialecticii. Scolastică, drept roman și școala arabă de medicină. Noul învățământ apusean al miliției apostolice. Fruntașii școlii noi a Ordinelor. Opera lui Napoleon. Noul învățământ. Școala de cetate. Universitatea regelui. Lupta pentru altă școală. „Cetatea universitară”. Un singur sistem de colegiu. Universitatea din Paris. Concurenții și adversarii învățământului iezuit. Reforma școlii în sec. XVIII. Învățământul și Revoluția franceză. Spiritul revoluționar și cel napoleonian în învățământ. Sistemul școlar postnapoleonian. Noile laboratorii de știință filozofică și istorică. Schimbările în învățământ sub Napoleon al III-lea. Altă școală: cea din Imperiul otoman. Școala americană. Învățământul superior american. Spre școala nouă: I. Școala primară. II. Probleme în Universitate. III. Universitatea și școlile speciale. IV. Instituții suprauniversitare. V. Biblioteci și conferințe. Cursul a fost publicat mai întîi în *Neamul românesc*, 1932, nr.

252; 254; 256; 260; 268; 271; 272; 274; 277; 279; 281; 1933, nr. 15; 18; 31; 52; 57; 62; 63; 66; 73; 74; 76; 79; 82; 83; 85; 89; 96; 98; 99; 102; 107; 110; 113; 116; 118; 121.

- 964 *Românii în străinătate de-a lungul timpurilor*. Lecții la Școala superioară de război. După note stenografice. Vălenii de Munte. Tip. „Datina Românească”, 1935. 169 [-171] p. 23×15 — II 131849.
Prezintă pe studenții români care au învățat în străinătate.
- 965 *Contribuții la istoria învățământului în țară și străinătate 1780—1820*. Ședința de la 9 iunie. București. Tip. „Carol Göbl”, 1906. 26 p. (Academia Română. Analele Academiei Române. Seria II. Tom. XXIX. Memoriile secțiunii literare, 2). 27×21 — II 101733.
I. Preceptori sau guvernante; școlari români la pensioane străine. II. Români în Apus: Viena, Paris. III. Școlari de negoț și meșteșugari: Cluj, Viena. IV. Comande de cărți și de literă de tipografie.
- 966 *O hartă a Terii-Românești din c. 1780 și un geograf dobrogean*. Ședința de la 7 februarie. București. Tip. „Carol Göbl”, 1914. 8 p.+ 2 hărți (Academia Română. Analele Academiei Române. Seria II. Tom. XXXV. Memoriile secțiunii istorice, 25). 27×21 — II 39053.
- 967 *Une carte de la Valachie vers 1780 et un géographe originaire de la Dobroudsha*. Académie roumaine. *Bulletin de la section historique*, 1914, p. 286—288.
Mesiodac a fost dascălul copiilor lui Alex. Ipsilanti și al lui Rigas, iar acesta a întocmit o hartă.
- 968 *Pilda bunilor Domni din trecut față de școala românească*. Ședința de la 9 mai. București. Tip. „Carol Göbl”, 1914. 44 p. (Academia Română. Analele Academiei Române. Seria II. Tom. XXXVII. Memoriile secțiunii istorice, 2). 27×21 — II 39052.
L'exemple des bons princes anciens en ce qui concerne l'école roumaine résumé de l'auteur. Académie roumaine. *Bulletin de la section historique*, 1915, p. 47—49.
Alexandru cel Bun este ctitorul Moldovei și Bistriței, care erau centre de învățătură mai înaltă. Rector era un egumen, prof. ieromonahi, învățați în slavonește, caligrafi, tahigrafi, miniaturști, studenții, acei tineri din toată țara care-și lăsau plete lungi de „frați” și de monahi, ca „insignă” studentască. Avem școala de la Cotnari a lui Despot, avind ca prof., în afară de Despot, pe: Sommer, Ioachim Rheticus, Gaspar Pencer. Cultura laică se căpăta peste hotare, în Polonia, în Ardeal. Școli sub Brâncoveanu. Comunicarea capătă o mare însemnătate prin publicarea: *Catalogului bibliotecii lui Constantin Mavrocordat*, descoperit de N.I., cu 15 ani în urmă, și depus la Acad.
- 969 *Rolul tradiției în creșterea femeilor la români*. Conferință ținută la congresul din 1911 al „Societății ortodoxe naționale a femeilor române”. Vălenii de Munte. Tip. „Neamul Românesc”, 1912. 76 p. 19.5×12 — I 27316.
Tradiția este partea sănătoasă de durată în soc.: „Moda strălucește, tradiția nu”. Se dau ex. în acest sens din trecutul istoric al poporului român.
- 970 *Introducerea științelor în învățământul românesc*. Conferință ținută la Teatrul Național din București, la Festivalul Societății Studenților în științe (1 aprilie 1910). București. Tip. „Cultura Neamului Românesc”, 1919. 34 p. („Biblioteca Societății studenților Facultății de științe” nr. 1). 19×12 — I 395848.
Conf. a fost stenografiată de H. Stahl. În colegiile de la Iași și București, începând din sec. XVII, erau școli de gramatică, retorică și filosofie. Nu trece

mult, și încep să pătrundă și științele prin: Hrisant Notara, abatele Boscovich, Rhigas, Iosif Maesiodax, Asachi, Gheorghe Lazăr, dascălul Veniamin.

- 971 *Goleștii și alți elevi ai lui Töpffer în Geneva*. Ședința de la 11 decembrie. București. Tip. „Cultura Națională”, 1925. 7 p. (Academia Română. Seria III. Tom. VI. Memoriile secțiunii istorice, 4). 25×17 — II 84101.
„Prezența școlarilor români la Geneva formează unul din capitolele cele mai interesante ale vechilor noastre legături cu Apusul [...] Acest mediu, care unește cu delicateța simțirii și precizia cugetării franceze un deosebit scrupul pentru o viață morală plină de religiozitate și o iubire tradițională pentru un civism conștient de toate datoriile sale”. Sursă bibliografică: *Le livre du recteur, catalogue des étudiants de l'Académie de Genève*, 1860. Dinicu Golescu, Constantin Brăiloiu și Geneva. Apoi doi Filipești. Unii români, ca fiii lui Dinicu, se duc la școala particulară a lui Rodolph Töpffer, ucenic al lui Rousseau. Sînt citați și alți români. Unora Töpffer, în carnetele sale, le face portretul moral: Alexandru Golescu „plin de matematică, de didactică, de argumente, de principii și de formule, sentimental și entuziast, iubitor de natură și orator din naștere”.
- 972 *Școală și industrie*. Două conferințe ținute la Sibiu și Moreni în 1927. Vălenii de Munte. Tip. „Datina Românească”, 1927. 15 p. (Biblioteca de vulgarizare a Fundației „Cuvîntul” din Vălenii de Munte, nr. 7). 24×16 — II 92091.
Cuprinde: *Originea, dezvoltarea și decăderea școlii naționale; Criza petrolului*.
- 973 *Noua direcție în învățămîntul românesc*. Patru conferințe la Radio. Vălenii de Munte. Tip. „Datina Românească”, 1931. 32 p. 24×16 — II 110595.
Noua direcție în învățămîntul românesc. Cuget clar, 1931, p. 259—284.
- 974 *Reforma învățămîntului românesc. Neamul românesc*, 1931, nr. 213, 218, 225. *Ce a fost și ce trebuie să fie școala românească. Neamul românesc pentru popor*, 1931, p. 333—365.
Învățămîntul comercial și învățămîntul industrial. Neamul românesc pentru popor, 1931, p. 349—353.
Prima conf. despre învățămîntul *primar*: dir. ales de colegii săi; școala să fie deschisă toată ziua; seara șezători; să devină un atelier, unde să se învețe meșteșuguri, nu numai teorie. Învățătorul să aibă toată grija pentru copii, chiar și de hrana lor; grădini în jurul școlii. Școala să fie oglinda satului, mindria, iubirea „marele tacer al satului”. Învățămîntul *secundar*: 4 clase gimnaziale pentru toate școlile: liceu, comerț, seminar, normal, fiind un organism de sine stătător, destinat culturii generale, în care omul să se formeze armonios: „minți raționale, cu cunoștințe de folos pentru ocupația practică a fiecăruia”. Să se învețe matematică; să se facă lectură literară, care formează stilul și sufletul; să se predea l. străine: „un copil între 10 și 14 ani învață uimitor de repede limbile străine”. Liceul este pentru cultură generală superioară. „El trebuie să dea lucruri care mai tîrziu se vor învăța fundamental în Universitate”. Liceul este „o școală de judecată și exprimare”. De aici și bacalaureatul de judecată și de bună rostire, încredințat prof. univ. Astfel trebuie concepute autonomia științifică, culturală și didactică a gimnaziului și autonomia, sub aceleași raporturi, a liceului. Învățămîntul *comercial*, inferior și superior. Primul să formeze micii negustori, care nu trebuie să fie lipsiți de cultură generală. Școlile de meserii. Ele trebuie să pătrundă și în gimnazii și în licee. Școlile de meserii să fie făcute în legătură cu specificul fiecărei regiuni de țară; să aibă legături cu atelierele din localitate. *Universitatea* trebuie să-și aibă autonomia sa. Același tip de Univ; legătura între ele. Menirea Univ. este a „cultivării și răspîndirii adevărului”.

Să fie pentru toată lumea. Să creeze oameni de știință, dar să pregătească și cadrele de practicieni.

- 975 *Proiect de buget ordinar pe exercițiul 1932*. București. „Imprimeria Națională”. 1931. 186 p. (Ministerul Instrucției, al Cultelor și Artelor). 29×21.

- 976 *Proiectul de buget extraordinar pe exercițiul 1932*. București. „Imprimeria Centrală”, 1931. 11 p. 30×21 — II 7082.

- 977 *Legile pentru modificarea unor dispozițiuni din legea pentru organizarea ... M... Instrucției... Învățământului secundar... Educația poporului... Direcția Teatrelor... Autonomia universitară... bacalaureat*. București. „Imprimeria Centrală”, 1931. 44 p. (Ministerul Instrucțiunii publice și Cultelor). 23×15,5. Expunerea de motive la trecerea Direcției educației poporului de la Ministerul Muncii, Sănătății și Ocrotirilor Sociale la Ministerul Instrucției Cultelor și Artelor precum și pentru înființarea Direcției generale a teatrelor și operelor. București, „Imprimeria Centrală”, 1931, 2 f. 29×21

- 978 *La réforme de l'enseignement en Roumanie*. Conférence donnée à la Société des étudiants de l'Université de Paris. Bucarest. Imp. „Excelsior”, 1933. 25 p. (Extrait de *la Roumanie Nouvelle*). 21×13.5 — II 521561.

Reforma învățământului în România. Traducere de E. Siminei. *Neamul românesc*, 1933, nr. 184—189.

„Humaniser l'école, la rapprocher des besoins de la société, ouvrir non pas une seule carrière [...] et en même temps habituer la jeunesse au travail manuel [...] Créer donc une jeunesse courageuse, capable de toutes les initiatives décidées à affronter tous les risques, à braver tous les dangers de la vie.“
L'école élémentaire: prendre des enfants de six ou sept ans [...] cette école devenue créatrice, devenue école de travail, et non seulement de théorie [...] à faire le chef du village dans la personne de l'instituteur [...] Les directeurs sont élus par leurs collègues, le gymnase en cinq classes. C'est une école de culture civique, forme particulière, indépendante, de l'enseignement, qui ne prépare pas pour le lycée, mais pour la vie. „L'école doit être pour la société et il faut dans la société un certain nombre de personnes, mais cultivées dans le sens le plus large et le plus varié du terme“. „Le baccalauréat ne doit pas être la récapitulation de l'enseignement secondaire; il doit être [...] la preuve qu'on peut entrer dans l'enseignement supérieur“. L'Université: „j'ai créé l'année de préparation pour être étudiant“. Les professeurs sont libres d'émettre des opinions qui ne sont pas les mêmes. Il faut faire un choix, „je voulais accorder aux Universités une liberté absolue, réunissant, du reste, à l'Université toutes les institutions d'enseignement supérieur“.

- 979 *Începuturile învățământului superior la români* (Rezumat după conferința ținută la 21 noiembrie 1926, în sala Eparhială). Chișinău. Tip. „Cartea Românească”, 1926. 8 p. (Biblioteca „Astreii Țarabene”, nr. 3). 20×14 — I 88416.

- 980 *Comemorarea a două sute cincizeci de ani de la întemeierea unei Facultăți de Litere la București*. București. Ed. „Facultatea de Litere”. Tip. „Datina Românească”, 1928. 19 p. 33×24 — III 96304.

Commémoration de deux cent cinquante ans de la fondation d'une Faculté de Lettres à Bucarest. Bucarest. Ed. de la „Faculté des Lettres”. Tip. „Datina Românească”, 1928, 19 p. 33×24 — III 96303.

L'„Académie” de Bucarest. Revue historique du sud-est européen, 1928, p. 1—11. În 1678 domnitor Șerban Cantacuzino întemeiază pentru întâia oară o școală superioară la București. Inițiatorul este Stolnicul Constantin Cantacu-

- zino, iar spiritul ei acela al așezămintelor italiene. Prim dir.: Sebastos Kymenites. Prin 1714 studenții erau 150 și câteodată 200.
- 981 *Pentru Universitate*. Cuvîntări. Vălenii de Munte. Tip. „Datina Românească“, 1929. 59 [— 61] p. 24×16.
Cuvîntare pentru Universitate în Camera Deputaților. „Dezbaterile Adunării Deputaților“, 1929, șed. 14 martie, p. 1 640—1 646. *Nevoile Universității*. *Neamul românesc*, 1929, nr. 62—70.
 Cartea apare cu prilejul instalării ca rector a lui N.I. și cuprinde: Cuvîntarea lui N. Costăchescu, N. Basilescu și N. Iorga. Acesta are 3 cuvîntări în Parlament: către studenți, expunerea programului ca rector și a nevoilor Univ.
- 982 *L'Enseignement supérieur en Roumanie, pour la visite des étudiants de la „Petite Entente“*. Bucurest. Imp. „Bucovina“, 1931. 27 p. (Union nationale des étudiants chrétiens roumains). 20.5×13 — II 107518.
- 983 *Legea pentru învățămîntul secundar*. Publicată în *Monitorul oficial*, nr. 105 din 15 mai 1928, cu modificările relative la Examenul de Bacalaureat publicat în *Monitorul oficial* nr. 147 din 29 iun. 1931. Însoțită de expunerea de motive a d-lui Nicolae Iorga... și de Avizul Consiliului Legislativ. București. Tip. „Monitorul Oficial“, 1931, 77 p. (Biblioteca legilor uzuale adnotate nr. 177). 21×13.5 — II 107466.
- 984 *În chestia rectoratului Universității din București*. Discursuri. București. Tip. „Lupta“, 1932. 24 p. (Cercul de studii al partidului Național nr. 4). 20×13-5 — I 110925.
- 985 *Lege pentru organizarea învățămîntului universitar*. București. „Monitorul oficial“, 1932. 38 p. (Senatul. Sesiunea ordinară prelungită). 31×24.
- 986 *Legea pentru organizarea învățămîntului superior*. Dezbaterile Adunării Deputaților, 1932, șed. 26 mart., p. 2 727—2 763.
- 987 *Un pedagog „moldovean“ pe la 1800*. Ședința de la 16 decembrie 1932. București. „Imprimeria Națională“, 1933. 9 p. (Academia Română. Seria III. Tom. XIII. Memoriile secțiunii istorice, 14). 24.5×17.
 Grigore Moldoveanu: *Pedagogia creștină*, ms. în grecește. Autorul s-a născut în București, 1765.
- 988 *Vicisitudinile celui dintîi student moldovean la Paris: Gh. Bogdan*. Ședința de la 12 mai 1932. București. „Imprimeria Națională“, 1933. 32 p. + 2 pl. (Academia Română. Seria III. Tom. XIV. Memoriile secțiunii istorice, 11). 24.5×17 — II 122679.
- 989 *Idei asupra problemelor actuale. I. Forme care se duc și realități cari vin. II. Vechea și noua Europă*. București. Ed. „Cugetarea“, 1934; la p. 19—57: *Școala*; p. 205—213: *Spre altă școală*.
- 990 *O nouă metodă de învățămînt*. Traducere dintr-o revistă canadiană de învățămînt de P. Brătescu. Vălenii de Munte. Tip. „Datina Românească“, 1935. 7 p. 24×16 — II 528155.
 O prezentare a cursurilor de vară de la Vălenii de Munte și a Școlii de misionare.

V. LITERATURA

1. VERSURI

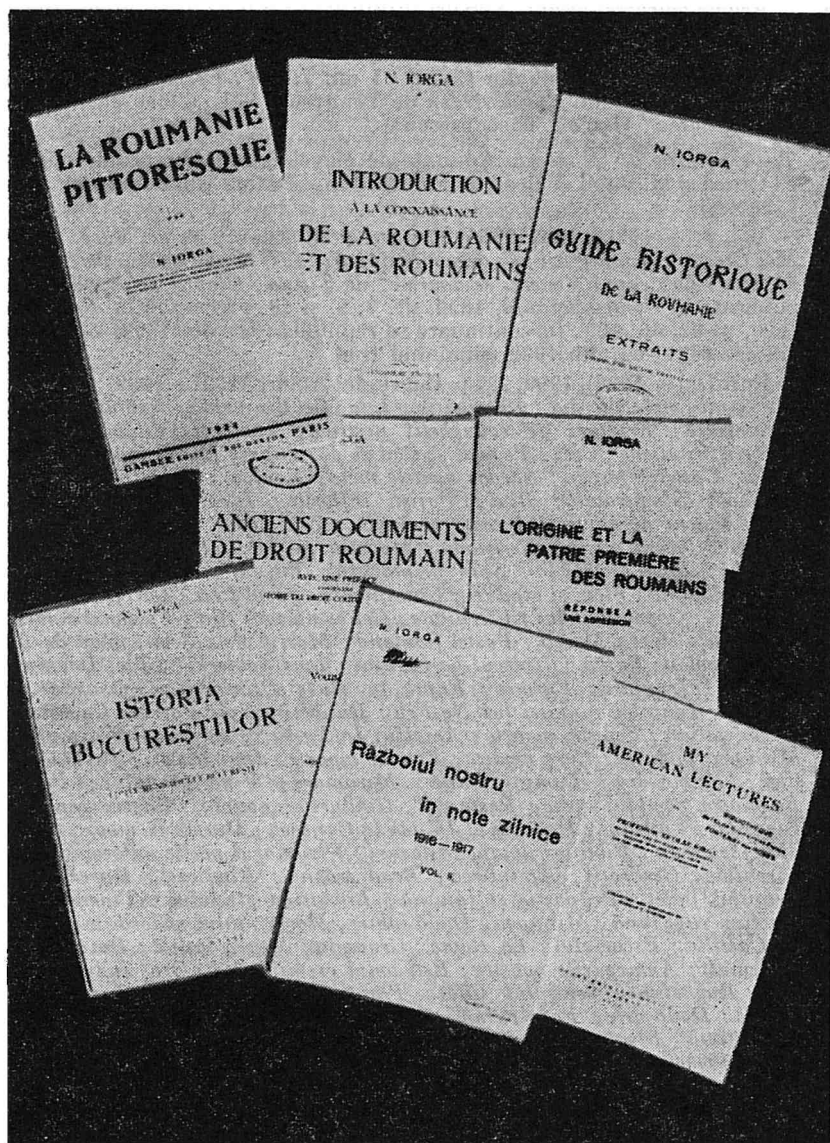
- 991 *Poezii* (1890—1893). București. Tip. „Ig. Haimann“, 1893, 130 [— 132] p. 18×12 — I 75136.

Cuprinde: *În Veneția; La câmp; În codru; În Tirol; Se înalță stînci; Pe mare; Furtuna; Amfitrîta; Egiptul; Răsărit de soare; Noapte de iarnă; Câmp de luptă; Leul; Pastel antic; În codru; Marina; Templul; Sară de toamnă; În carul ei de nourî suri; Apus de soare; Caravana; Luminos, boltă senină; Marea; Leul captiv; Muntele; Don Juan; Orientală; Adesa; Baladă romantică; Vis și lume; Două muze; Tricliniul; Aedul; Adormi; Și luînd cuțitu-n mînă; Magii; Nocturnă; Primăvara; Se-nalță fumul de tîmție; Sinistru zbor; Bătut de-a gîndului furtună; Un zbuciumat nebun de umbre; Răsărit din negrul haos; Din ceasu-n care te-ai născut; Prometeu; Hellas; Olimpul dispăruse; S-a stînge; Imn; Crede în tine; Socrat și Alcibiad; Din mijlocul mulțimii; Mîndria gîndului; Ideile; Sirenele; Baal, Zeus ori Iehovah; Zădărnîc; Don Quijote; Cugetînd, o, înțelepte Icar; Hercule; Înălțuri; Memnon; Luceafărul; Perikles; Gethsemani; Morituri te salutant; Idile pariziene; Eșafodul; Ca un drumet; În stradele bogate; Da; Le duc; Din viață.*

- 992 *Din opera poetică a lui N. Iorga*. Craiova. „Ramuri“, 1921, 422 [— 431] p. 22×16 — II 64136.

Cuprinde cele 74 de poezii din vol. apărut în 1893; 8 poezii orig. din vol. tipărit în 1916, precum și alte 4: *Înainte*, din *Literatură și știință*, 1893, p. 243; *Urare de anul nou*, 1917; 24 ianuarie 1917; *Urare de anul nou ...*, toate apărute în *Neamul românesc*, 1917, nr. 2, 22 și 1918, nr. 2. La acestea se adaugă încă 17 poezii prinse sub titlul „Poezii nouă“: *Rugăciune; Sămănătorii; Dor; Ultim cîntec; Razele; Fericiri; În noi; un zeu!; Stăi drept!; Forme nouă; Nu minți; Grîu pierdut; Veacuri pierdute; Veșnicie; Turnul; Foaie de hîrtie; Cel din urmă; Nemurire*; parte din ele sînt publicate în *Neamul românesc*, 1917—1918 și în *Ramuri*, 1921. Pe lângă poeziile orig. mai sînt 119 trad. din: G. Dumon, Schiller, H. Tumanian, Helen Gray Cone, John O'Keefe, A. Elen Broder, Marie Bizet, Maurice Magre, Borelly, G. Herwegh, I. Iovanovici, Ida Runch, S. Gorceix, Givani, Th. Fontane, A. Fr. V. Schack, Eduard Mörke, Tg. Dösterblick, J. M. Bernard, R. Hamerling, P. Rosegger, R. Kipling, P. Delair, P. Aguetant, Goethe, Fr. Rückert, Verhaeren, H. Smith, S. Attili, N. Waterman, G. Herwegh, V. Basselin, H. Maret, Longfellow, Cîntece populare italiene, Shakespeare, E. Cammaerts, C. Johnson, W. Hauff, W. Young, Th. Filton, Lee Shippey, B. Bjørnson, Froissart, Ibsen, Petrarca, Fr. Werfel, O. M. Forilano, R. W. Kauffmann, Elena Wegner, Carducci, Leopardi, Bierbaum, Th. Moore, Goethe, Wordsworth, Salis, W. Emerson, Tennyson, G. Giusti, Ed. Poe, Whittier, V. Monti, Nunez de Arce, El. Browning. Cele mai multe din aceste trad. au fost publicate în *Floarea darurilor*, 1907 și *Neamul românesc*, 1917—1918.

993 ... *Acuma patruzeci de ani*. Versuri uitate în săltar (Cu citeva altele). București. Tip. „Datina Românească”, 1932. 88 p. 20×13 — I 114408.
Cuprinde 87 de poezii fără titlu, apoi: *Sceneta italiană*, pe tema din *Le Passant* al lui Coppée; fragment din Cîntul I din *Iliada*; *Cosmopoliți*, de Schiller; *Napoleon și fiul*; din *Enoch Arden* de Tennyson. Vol. a fost alcătuit de „un tânăr prieten” [Barbu Theodorescu].

994 *Toate poeziile lui N. Iorga*. Adunate de elevele sale și lucrute de misionarele N. Oprea și M. Bobu. Vălenii de Munte. Tip. „Datina Românească”. 16×12— I 292065.

~ Vol. I (— 1917), 1939, 276 p. Cuprinde: *Din trecut*; *Ne-om duce...*; *O viață*; *Moș Crivăț*; *De multe ori*; *Ci de-am fi singuri...*; *O blindă tremurare*; *Serenadă*; *Moarta*; *La „capul Venerei ce doarme” de Tițian*; *Cîntați pe Apollon*, versuri publicate în *Contemporanul*, 1890, nr. 7, 9, și 10, precum și în *Revista nouă*, 1890, p. 32, 46, 123. În continuare se republică: ed. din 1893, versurile orig. din ed. 1921; ed. din 1932, eliminînd trad.

~ Vol. II (— 1940), 1940, 277 p. Cuprinde: Amurg (1921—1939): *Forme nouă*; *Nu minți*; *Griu pierdut*; *Veacuri pierdute*; *Cel din urmă*; *Nemurire*; *Inițiat*; *Melancolie*; *Frînturi de evanghelii neștiute*; *Încercări divine*; *Nemurire*; *Priveliști italiene*; *Crez*; *Te văd...*; *Cad de pe ramuri*; *Dor de moarte*; *Credință*; *Grijă*; *Castelul toscan*; *Sărace urmele mele*; *Norocul*; *Peste moarte*; *Nereida toamnei*; *Singurătate*; *Rîul*; *Pajiști înflorite*; *Învățăture*; *Veneția veche*; *Nu-i nimeni de prisos*; *Aceeași nemurire*; *Zile pline*; *Taină*; *Zboruri*; *Primăvară*; *Neant mistic*; *Serenadă*; *Moartea profetului*; *Farul*; *Hudson*; *Imn al țării*; *Bagă de sănă*; *Spre primăvară*; *Turnul*; *Tăria vieții*; *Mistere*; *Ideea*; *Stavilă*; *Flori și gânduri*; *Cumințenie*; *Jocul firii*; *Lacrima prorocului*; *Amintiri*; *Copaci bătrîni*; *Eternitate*; *Cei ce nu mai sînt*; *Vulturul domnesc*; *Tîlc*; *Stele clare*; *Morții*; *Pastel flamand*; *Morții mei*; *Școlii nouă de istorie*; *Brădet polon*; *Fapta*; *Cîntecul barbarului*; *Ioan Sobieski*; „*Ție, Doamne*”; *Pe drum*; *Înfruntare*; *Farmec*; *Faptă în vînt*; *Dimineții*; *Versurilor...*; *În biserică*; *Înaintea mîinii lui Ne-Fru*; *Dunării*; *Noii Poesii*; *Ce dăinuiește*; *Tărm italian*; *Ferește, moarte*; *Analfi*; *În Lățiu*; *Pompei*; *Ger și soare*; *Ger*; *Minunea pădurii*; *Care moarte*; *Frunze moarte*; *Imn tăcerii*; *Insula chiparosilor*; *Primăvară*; *Lumină bună*; *Miramare*; *Vina gîndului*; *Prevestire*; *Pe piatra poetului antic*; *Peste noi*; *Gînduri — nouri*; *Plîngere pentru trup*; *Iugurtha*; *Versului*; *Henrich al IV-lea la Canossa*; *Durere și moarte*; *Iubire*; *Glas fără trup*; *Bibliilor umane*; *Glasuri*; *Vizionarul poetic*; *Poesiei teosofice*; *Serenitas*; *Generații*; *Amintirea*; *Brad trăsînt*; *Rîndunel*; *Dureri ascunse*; *Temutul județ*; *Prăpastie și lumină*; *Liniștirea gîndului*; *Tinerețea*; *Palat venețian supt lună*; *Minunea*; *Două iubiri*; *Mormintului*; *Glosa*; *Spre Spania*; *În Castilia*; *Escorialul*; *La Roma*; *Granada*; *Marea latină*; *Doi zei*; *Baroni de demult*; *Amurgurile noastre*; *Ești omul vremii tale?*; *Oraș industrial*; *Prea sus*; *Rugăciunea ostașului uitat*; *Pămînt roșu*; *Glasuri*; *Legenda regelui pașnic*; *Două arte*; *Pe o ruină*; *Cal bătrîn*; *Pedeapsa fericirii*; *Arhanghelul și sportivul*; *Fîntîni venețiene*; *Gîndului*; *Dimineată sură*; *Viziune venețiană*; *Vrăbii*; *Glossă*; *Zbor de rîndunele*; *Dușmanii*; *Colț italian*; *În clipa reviziunilor*; *Ultimul indian*; *Rîul*; *Marinarii supt valuri*; *Puterile cele mari*; *Seară*; *Toamnă*; *Străinul*; *Permanențe*; *Pe urmă*; *Eternitate*; *Fericire*; *Supraviețuire*; *Iconoclaști*; *Spleen*; *Fabulă*; *Drum drept*; *Suflete*; *Luntrice furate ale Polinesiei*; *Vedenia*; *Minunea minăstirii*; *Liber*; *Glossă*; *Pescarul înecat chiamă*; *Cîntec de primăvară*; *Ura*; *Împotriva soartei*; *Ideal*; *Povară*; *De ce?* *Pe tărîmul Egeii*; *Liliac de primăvară*; *Acela care este în noi*; *Ce spune castelul de lingă mare*; *Hoții*; *Vîntului*; *Horă italică*; *Flori și vieți*; *Înaintea unei*

scene de înmormîntare elenică; Doi scriitori; Nemuritoare moarte; Întrebări; Flori uitate; Scenă venețiană; Dezlegare; Vînător de ape; Rugă antică; Flori de mormînt; Cimitirul; Catedrala din Reims; Progres; Poeților bolnavi; Castel italic; Epigramă; Drumeț sărman; Moment; În Corso; Război; Wawel; Umbrele; Pastel; Pasăre întriziată; Sparta și Atena; Glosă; Privire; Anacreontică; Altă nemurire; Privighetoare și orăbii; Lipsuri; Ochii morți de casă părăsită; Nu-ți place viața? Schitul maicilor moarte; Proces și natură; Drumul veșnic al cavalerului; Nemurire; Rugă de cîmp antic; Sfat; Gîndului; Același ceas al morții; Peste filozofii; Finlandei; Florile bătrîneței; Fapta veșnică; Sonete (două, compuse în 1890).

2. TRADUCERI ȘI EDITĂRI

- 995 Știrbey, Nadeja B. *Raze de soare*. Istorioare. Versuri traduse de N. Iorga. București. Tip. „Neamul Românesc”, 1913, 95 p. + 10 pl. 24×19 — II 32130. Cuprinde și proză.
- 996 *Lui Dosoftei Mitropolitul*. Iași, 1917, 32 p. 12×7 — I 149404. Conține psalmii: 23; 78; 84; 95—97; 101; 103; 108; 111; 112; 120; 136; 138 și 141. Drept prefață, N.I. are o închinare în versuri lui Dosoftei. Broșura a fost difuzată soldaților pe front, urmărind întărirea sentimentului patriotic, dorința de izbîndă împotriva dușmanului care cîmpănise țara. Vezi: N.A.U., *Iorga și Dosoftei*, *Cronica*, 1974, nr. 43.
- 997 *Din mijlocul luptei*. Traduceri. Iași. Tip. foi „Neamul Românesc”, 1918. 64 p. 13×8 — I 61256. Cuprinde: *Închinare Oltului*, de Marie Bizet; *Morții*, de Maurice Magre; *Boii mortului*, de Borelly; *Cîntec de luptă*, de G. Herwegh; *Glorioasele morminte*, de Iovan Iovanovici; *Morții*, de Ida Rauch; *Cîntece de soldați francezi de pe front*; *De pozi*, de Rudyard Kipling; *Meditație asupra nopții de 3 august* (1914—1917), de Emile Cammaerts; *Luntrea de la „Alnwich Castle”*; *Cîntec de luptă*, de W. Hauff; *Un singur drum*, de William Young; *Biserica genunchilor neplecate*, de Christopher Morley; *Și acest lucru-i trecător*, de Theodore Filton; *Drag de viață*, de Lee Shippery; *Cînd vine oare dimineața?*, de Bjoernstjerne Bjornson; *Rondel*, de Froissart; *Apus*, de Longfellow; *Cîntecul paznicului de noapte*, popular german; *Satiră*, de Ibsen; *Libertate*, de un anonim canadian; *Odă către Italia*, de Petrarca. Se continuă cu 8 poezii orig.: *Cel mai drag*; *Întîii fii...*; *Nu ne uita*; *Cei ce nu-s morți*; *Năvălitorii*; *Sărbători*; *În calea norocului*; *Sfaturi*.
- 998 Asachi, Gh. *Poesii*. Cu o prefață de N. Iorga. Vălenii de Munte. Tip. „Neamul Românesc”, 1908, 1 pl. + IV + 260 p. 13.5×8.5 — I 13755. Retipărirea ed. din 1836, lăsîndu-se la o parte „cîteva poezii de repetiție sau stingăcie”. În prefață, prezentarea omului și a operei. Asachi este cel dintîi român, după Iancu Văcărescu, cu studii în Italia, unde „a primit un botez de lumină, o comunicătură de ideal, un mir al cîntărilor care i-au sfîințit viața întregă [...] Aceeași chibzuință a cuvintelor — în sensul lui Alfieri și Monti —, aceeași căutare a eufoniei, același făuritor al versului clasic [...] O poezie oglindește pînă în cea mai mică nuanță de cugetare, pînă în cea mai fină indicație de sentiment, pînă la ultimul amănunt din ultima silabă și pînă la ultima vibrație de coardă o stare de spirit”. Ea nu se mai întoarce; de aceea N. I. a redat *aidoma* ed. din 1836.

- 999 Bolintineanu, D. *Poesii*. Cu o prefață de N. Iorga. Vălenii de Munte. Tip. „Neamul Românesc”, 1908, 41 p. 13.5×8.5 — I 12090.
S-au ales 16 din cele mai bune poezii: *La o nălucaire iubită*; *Călătorul și sufletul*; *Ferentarul*; *Cea de pe urmă noapte a lui Mihai Viteazul*; *Preda Buzescul*; *Blestemul babei*; *Mihai scăpînd stindardul*; *Mircea cel Mare și solii*; *Zeila*; *Cavalcada*; *Fata popii*; *Moartea*; *La piramide*; *La un poet*; *O cugetare*; *La Danubiu*.
- 1000 Catina, Ion. *Poesii* (1847). Cu o prefață de N. Iorga. Vălenii de Munte. Tip. „Neamul Românesc”, 1908, 19 p. 13.5×8.5 — I 12089.
Poet ridicat în preajma lui Eliade, a publicat un vol. de versuri la 1847, din care s-a ales o „bună” trad. din Hugo; Catina e un om „de sălbatică revoluție socială”. Vol. cuprinde 5 poezii.
- 1001 Crețeanu, Gh., *Poesii alese*. Cu o prefață de N. Iorga. Vălenii de Munte. Tip. „Neamul Românesc”, 1908, 114 p. 13.5×8.5 — I 13499.
Superior lui Catina, cu studii îndelungate la Paris, cunoscător al artei, de aici cîntarea talentului de pictor al lui Aman, admirator al Italiei. „El vrea să lupte cu cîntecul și vitejia pentru libertate”, idealul romanticilor. Republică *Melodii intime*.
- 1002 Petrino, D. *Poesii alese* (Din „Lumini și umbre”) Cu o prefață de N. Iorga. Vălenii de Munte. Tip. „Neamul Românesc”, 1908, 78 p. 13.5×8.5 — I 12091.
Sînt alese 24 de poezii din ed. anului 1870. În prefața de 10 p., N.I. prezintă biografia și opera poetului, a ziaristului, fost și dir. al bibl. din Iași. Romantic, liric dulceag, o ușoară filosofie superficială, patriot, este un imitator al lui Bolintineanu. Are însă și versuri fluide, de „adevărată expresie poetică [...]” pline de durere pentru soția pierdută, de o simplitate măreață, care dau permanență operei sale.
- 1003 Pușchin, Alexandru. *Țigani*. Poemă. Tradusă din rusește de Alecu Donici. Cu o prefață de N. Iorga. Vălenii de Munte. Tip. „Neamul Românesc”, 1908, 22 p. 13.5×8.5 — I 12088.
Se reproduce trad. din 1837 a poemului născut „în aprinsa închipuire din povești de iubiri tragice [...] în care iubirea cea mai naivă se întîmpina lîngă cea mai sălbatică patimă a schimbării”.
- 1004 Alecsandri, V. *Poesii lirice. Întîia epocă (1840—59)*. Cu o prefață de N. Iorga. Vălenii de Munte. Tip. „Neamul Românesc”, 1909, 427 p. 13.5×8.5 — I 13754.
Cuprinde: *Doine*. *Lăcrămioare*. *Suvenire*. *Mărgăritărele*. Iar în „Adaos”: *Logograf*, ***, *Din poeziile franceze*, orig. și trad. făcute de Asachi, I. Poni, precum și unele variante după ms. și alte ed. S-a dat „un text autentic și contemporan, un text literar, un text bine punctuat”, înlăturîndu-se unele moldovenisme, greșelile de punctuație și prelucrările lui Alecsandri după Bolintineanu.
- 1005 Baronzi, G. *Pasărea măiastră*. Poemă populară. Vălenii de Munte. Tip. „Neamul Românesc”, 1909, 83 p. 14×10 — I 14826.
- 1006 Baronzi, G. (1828—96). *Poesii alese*. Cu o prefață de N. Iorga. Vălenii de Munte. Tip. „Neamul Românesc”, 1909, 1 pl. + VI + 422 p. 13.5×8.5 — I 14822.
Cuprinde o selecție din balade, fabule și alte poezii, folosindu-se ms. și vol. *Nopturne* (1853), *Danubianele și Ztnele Carpaților* (1860), *Legende și Baladele* (1876). Poet cult, cunoscător al literaturii italiene, germane și franceze, Baronzi caută să zugrăvească tragedia omenirii robite și înșelate după invă-

țătura veacului XVIII. Citirea cîntecelor populare a dat un impuls versului său, într-un amestec de uşoare rime populare şi grele rime artistice. Este o fire impresionabilă şi războinică, făcută pentru poezia politică, a luptei cu tirania pentru libertate. A îndemnat la Unire. Totul la dînsul este spontaneitate, vioiciune nestăpînită, capriciu romantic, dar îi lipseşte sinceritatea unei simfiri personale.

- 1007 *Herodot, 1645*. Traducerea românească publicată după manuscrisul găsit în minăstirea Coşula de N. Iorga. Cu o prefaţă de N. Iorga. Vălenii de Munte. Tip. „Neamul Românesc“, 1909. VII + 553 p. 21×14 — II 15026.
În oct. 1908, N. I. a găsit ms. la Mănăstirea Coşula din Botoşani, fiind o copie din 1816, de 582 p. El reprezintă o copie de pe orig. trad. din 1645, din greceşte. Lb. trad. „e de o frumuseţe şi bogăţie cu totul superioară“, iar traducătorul este un înţelegător al lb. şi operei, deşi nu e un cărturar în sensul Renaşterii apusene. Ed. dă textul întocmai, afară de u final, şi a fost tipărită direct după ms. de C. Onciu, lucrătorul tipograf, un bun şi inteligent colaborator al lui N. I.
- 1008 *Poesii ale scriitorilor din epoca Unirii: A. Depărdăţeanu, N. T. Orăşanu, M. Zamfirescu, N. Nicoleanu, Gh. Melidon, Gheorghe Sion, Nicolae Istrati, G. Tăutu, D. Dăscălescu, A. Lăpădatu*. Cu o introducere de N. Iorga. Vălenii de Munte. Tip. „Neamul Românesc“, 1909. VIII + 305 [—307] p. 13.5×8.5 — I 15384.
Pe lângă poezii citaţi, vol. mai cuprinde singura poezie scrisă de omul politic Gh. Chiţu, adresată muzicantului Wiest. În total sînt publicate 96 de poezii.
- 1009 Rosetti, C. A. *Poesii alese*. Vălenii de Munte. Tip. „Neamul Românesc“, 1909. 34 [—36] p. 13.5×8.5 — I 14824.
Din *Ceasurile de mulţămire* (1843), singurele socotite demne de reprodus: *Cămaşa fericitului*; *Vremea*; *Revederea*; *Neatîrnatul*; *Haina mea*; *Femea cea nobilă sau pierderea iluziei mele*; *Ajunul dascălului Vilibald*.
- 1010 Sihleanu, Al. *Poesii. „Armonii Intime“ (1857)*. Cu o prefaţă de N. Iorga. Vălenii de Munte. Tip. „Neamul Românesc“, 1909. VIII + 73 p. 13.5×8.5 — I 14823.
Cuprins: *Sonete* (?); *La Sofia*; *Revederea*; *La Patrie*; *Barcarola*; *Străinul*; *Strofe*; *Te doresc*; *Vegherea*; *Strigoii*; *Logodnicia morţii*; *La****; *Păgînul şi creştina*; *Cîsmegiul*. În prefaţă, N. I. schiţează portretul poetului, influenţat de Bolintineanu, Alecsandri şi de literatura franceză. Se observă „romantismul înflăcărat“ desprins din Hugo, iar în *Strigoii* influenţa lui Byron. „Meritul de formă al acestor bucăţi mai întinse ne-a îndemnat însă a le da în această culegere.“
- 1011 *Poezii... Antioh Cantemir, C. Stamati, I. Sîrbu*. Cu o prefaţă de N. Iorga. Vălenii de Munte. Tip. „Neamul Românesc“, 1910. V + 391 p. (Colecţia poezilor români). 13.5×8.5 — I 29546.
13 poezii de A. Cantemir: 4 ode, 2 epistole, 6 fabule şi epigrame din ed. 1852; 49 de fabule din ed. Stamati, 1860, afară de *Gafiţa*, publicată cu 20 de ani în urmă de Kogălniceanu. Din I. Sîrbu se renunţă la vol. de *Poezii*, socotit „fără fond şi formă“, şi se publică în întregime vol. de *Fabule*, ed. 1851.
- 1012 Eminescu, Mihail. *Poesiile lui...* Ediţie critică îngrijită de N. Iorga.
~Vol. I (1866—1879), 1922. 120 p. + 1 pl. Tip. „Cultura Neamului Românesc“.
~Vol. II (1880—1895). Bucureşti, Ed. „Ligii Culturale“, Tip. „Datina Româ-

- nească", 1922 [pe foaia de titlu: 1925] („Cartea bună", nr. 1 și 2), 13 × 9 — I 66219.
- Cuprinde 81 de poezii, față de cele 61 din ed. Maiorescu. Cele în plus sînt: *Povestea teiului*; *Nu mă înțelegi*; *Foaie veștedă*; *Diana*; *De-oi adormi*; *Din noaptea*; *Sara pe deal*; *La steaua*; *De ce nu-mi oii*; *Kamadeva*; *Viața*; *Stelele-n cer*; *Pe un album*; *Ta Tvan asi*; *Cum nu stîntem două păsări*; *Fragment*; *Apari să dai lumină*; *Oricite stele*; *Ce stă vîntul*; *Mănușa*. În ed. lui N. I. lipsește *Mai am un singur dor*. Orînduirea este cronologică.
- Eminescu, Mihail. *Poesiile lui...* Ediție critică îngrijită de N.I. ~ Vol. I (1866—1870), 1934. 120 p. ~ Vol. II (1880—1895), 1932. 136 p. București, Ed. „Ligei Culturale". Tip. „Datina Românească" („Cartea bună", nr. 1,2). 14 × 10 — I 215283.
- 1013 *O poveste de la Sfîntul Munte* (Traducere din englezește de N. Iorga. Iași. „Imprimeria Statului", 1917. 28 p. 16 × 12 — I 127335.
- 1014 *Țara mea* („*My Country*"). Traducere din englezește de N. Iorga. Iași, Ed. și tip. foi „Neamul Românesc", 1917, 75 p. (Biblioteca „Neamul Românesc", n-le 3—4). 17 × 12 — I 127332.
- Țara mea*. Traducere din englezește de N. Iorga. Iași. „Imprimeria Statului", 1917. 68 p. (I); 114 p. (II). 17 × 12 — I 54704.
- Vol. II* retipărit în *Neamul Românesc*, 1917, nr. 14—27; 35—37; 39; 80—81; 102—103; 119; 137; 150—152; 167; 177; 201—202; 226; 229—230.
- Țara mea*. Traducere din englezește de N. Iorga. Ediția III. Sibiu. Ed. „Pavel Suru". Tip. „Arhiepiscopala" 1919. 276 p. 18 × 13 — I 62202.
- My Country ... „Țara Mea"*. Tradus de N. Iorga. Detroit Ave, Cleveland. Tipografia ziarului *America*, f. an. 96 p. 16 × 11 — I 64482.
- 1015 *Povestea unei Domnițe neascultătoare* (Din englezește de N. Iorga. Iași. Tip. ziarului „Neamul Românesc", 1918. 80 p. 21 × 16.5 — II 465599.
- Pe foaia de titlu: „Se vinde în folosul cantinelor «Mircea»".
- 1016 *Anthologie de la Littérature roumaine des origines au XX-e siècle*. Introduction historique et notices. Paris. Librairie Delagrave. Imp. „Levé", 1920. XXXI + 311 p. 16 × 10 — I 60795. [Lucrare alcătuită în colaborare cu Septime Gorceix]. *Anthologie de la Littérature roumaine des Origines au XX-e siècle*. Deuxième édition. Traduction et extraits des principaux poètes et prosateurs. Introduction historique et notices par N. Iorga et Septime Gorceix. Paris. Librairie Delagrave. Imp. „Levé", 1920. XXXI + 311 p. 16 × 10 — I 60019.
- Table des matières: *Poésie*. I. Ballades et Chants populaires: 1. Sous le soleil; 2. Feuille verte; 3. Ballade du capitaine Gheorgitz; 4. Si des l'aube; 5. Mon bien-aimé; 6. Qui veut faire parler; 7. Feuille verte; 8. Ecoute, bonne Catherine. 9. J'allais par les bois; 10. J'irai demander. 11. Sois fouetté. II. Ienake Vacaresco: La plaintive tourterelle. III. Georges Asaki: Au Tibre; Euphrosine; Ode à Dieux; Le Nouvel An 1857. IV. J. H. Rădulescu: Le Soir à la campagne. V. A. Muresiano: La marche de 1848. VI. Gr. Alexandresco: Le Boeuf et le Veau. VII. D. Bolintineano: Michel le Brave. VIII. A. Alecsandri: 1. Rodica; 2. Le labour; 3. Hotes du printemps; 4. La tourmente de neige. 5. La fleur de l'Océan; 6. A ma soeur; 7. La belle de la montagne; 8. Fleurs de muguet; 9. Le chant de la race latine; 10. La nuit de la saint-André; IX. M. Eminesco: 1. Désir d'amour; 2. Nocturne; 3. Jusqu'à l'étoile; 4. Hors des Ondes du Temps; 5. J'ai ce dernier désir; 6. Dans le brouillard; 7. Renoncement. 8. Venise; 9. Les épigones; 10. Satire I. X. G. Cosbuc: 1. Nuit d'été; 2. Souvenir d'enfance; 3. Nous voulons la terre. XI. St. O. Iosif: 1. Images des Carpathes; 2. Jésus. XII. P. Cerna: 1. Avril; 2. Trois oiseaux; 3. Regardes

le ciel étoilé; 4. Après l'orage. XIII. O. Goga: 1. Désir; 2. Exilé; 3. Espoir de Transylvanie. Prose. I. Chroniqueurs et épistoliers roumains: 1. Election du Prince Pierre Rarés au trône de Moldavie (1529); 2. Lettre d'un Boyard du parti du Prince Radou-Sherban à leur maître, Prince de Valachie (1614); 3. Lettre d'un petit boyard valaque au Logothète (1630); 4. Lettre de Georges Etienne, Prince de Moldavie, à Georges Rakoczy, Prince de Transylvanie (1657); 5. Le Précepteur Moldave du Tsar Pierre le Grand. 6. Récit de la défense contre les Turcs du roi de Suède Charles XII à Bender (1713); 7. Exécution du Prince Brancovan (1714). II. Constantin Negruzzi: Le roi Jean Sobieski et les roumains. III. Jean Ghica: Le Haiduc Iancou Jianou. IV. N. Balcesco: Les Motzi et la Révolution de 1848; 2. La condamnation à mort de Michel le Brave. V. Al. Odobesco: La Princesse Kiajna. VI. N. Gane: Une Chasse à l'ours. VII. J. Codru Dragusano: 1. Un dîner chez Véry et un Bal à l'Opéra. 2. Reflexions d'un Transylvain sur les français. VIII. M. Kogalniceano: Discours d'introduction à l'histoire des Roumains. IX. B. Conta: Degré d'intensité et qualité de la puissance imaginative. X. B. P. Hasdeu: Hélène, fille d'Etienne le Grand. XI. Tite Maioresco: La poésie roumaine. XII. Gr. Alexandresco: Visite au Monastère de Tismana. XIII. Basile Alecsandri: Les Sangsues de village. XIV. I. L. Caragiale: 1. Un Cierge de Pâques. 2. Scène de la vie roumaine. 3. Une nuit orageuse. XV. I. Creanga: Les Avantages de l'Union. 2. Jean Roata et le Prince Couza. XVI. D. Anghel: La Chouette. XVII. Barbo Delavrancea: La Grande Mère. XVIII. Reine Marie: 1. Lignes de mon Journal, écrites quand je deviens Reine. 2. Pages écrites en décembre 1916. 3. Du „Chant de la Vie“. 4. Les Reines couronnées. 5. De mes pages roumaines. XIX. A. D. Xenopol: Etude sur notre état actuel. XX. N. Iorga: La Révolution française et les Roumains. 2. La Primauté française. XXI. Emile Garleano: 1. Frères; 2. Grivei. XXII: J. Slavici: Une Idylle. XXIII. Michel Sadoveano: 1. La fée du lac. 2. Le Dragon bleu. XXIV. Al. Vlahoutza: A l'ombre. XXV. I. Bratesco-Voinești: 1. Un accident. 2. Le petit de la caille, XXVI. Henri Stahl: Au tranchées.

- 1017 Filimon, Nicolae. *Ciocoi vechi și noui sau Ce naște din piscică șoareci mântnăcă*. Cu o prefață de N. Iorga. București. Ed. „Minerva“, 1902. VIII + 319 p. (Biblioteca Scriitorilor Români). 22×14 — II 103520.

În prefață, N.I.: „El a vorbit de la dînsul și, într-o vreme cînd aproape ca și azi, se spuneau lucruri străine, cu subiecte străine și într-o limbă înstrăinată, el a binevoit, ca un smerit și neînvățat ce era, să ni vorbească despre ale noastre, mai mult în graiul tuturor. La dînsul nu e vorba nici de cavaleri, nici de caste-lane, nici de Spania, nici de Norvegia, nici de doctrină romantică, nici de aspirații naturaliste, toate lucruri foarte bune, dar care nu ni se potrivesc, nu ne prind și nu ne interesează. Pe dînsul îl preocupa ce a făcut un oarecare Dinu Păturică, ciocoi român, care n-a existat niciodată și tocmai de aceea a simțit el nevoia să ni vorbească despre dînsul [...] o carte sănătoasă, cinstită a unui biet scriitor neprefăcut și fără ambiție.“
Ed. a III-a, fără an. 257 p. — II 75007.

- 1018 Drăgușanu, Codru I. *Călătoriile unui român ardelean în țară și în străinătate (1835—44) („Peregrinul Transilvan“)*. Ediție prefăcută în stilul literar de astăzi de Constantin Onciu, tipograf. Cu o prefață de N. Iorga. Vălenii de Munte. Tip. „Neamul Românesc“, 1910. XX + 250 p. 22×14 — 19817.
Drăgușanu, Codru I. *Călătoriile unui român ardelean în țară și în străinătate (1835—44) („Peregrinul Transilvan“)*. Ediție prefăcută în stilul literar de astăzi de Constantin Onciu, tipograf. Cu o prefață de N. Iorga. Ediția a II-a.

București. Tip. „Cultura Neamului Românesc“, 1923. 272 p. (Din publicațiile Casei Școalelor). 21.5×13.5 — II 185822.

- 1019 *Amintirile colonelului Solomon*. După ediția din 1862 (Biografia Polcovnicului Ioan Solomon istorisită de sine însuși și scrisă de P. Georgescu. Craiova, 1862, iunie. Din vremea lui Tudor Vladimirescu (1821). Cu o prefață de N. Iorga. Vălenii de Munte. Tip. „Neamul Românesc“, 1910. VI + 64 p. 16×12 — I 20158.
- 1020 Ivireanu, Antim. *Predicile ținute la Mitropolia din București (1709—1716)*. Ediție nouă. Vălenii de Munte. Tip. „Neamul Românesc“, 1911. IV + 86 p. (Biblioteca parohială, 1). 23×13 — II 103315.
- 1021 *Povestea unui băiat de la țară* („Biografia lui Vasile Mateescu“ scrisă de el însuși. București, 1876). Ediție refăcută și corectată. Vălenii de Munte. Tip. „Neamul Românesc“, 1916. 91 p. 23×15 — II 46863.
- 1022 *Memoriile unui vechi dascăl* I. D. Petrescu. Ședința de la 22 iunie. București. „Imprimeria Națională“, 1934. 18 p. (Academia Română. Seria III, Tom. XV. Memoriile secțiunii istorice, 10). 24.5×17 — II 126349.
- 1023 *Un student în străinătate acum o jumătate de veac. Maramurășanul Artenie Anderco*. Jurnalul său. Publicat cu o introducere. Vălenii de Munte. Tip. „Datina Românească“, 1934. IV + 183 [—187] p. 24.5×16.5 — II 128270.

3. CUGETĂRI

- 1024 *Gînduri și sfaturi ale unui om ca oricare altul*. București, Ed. „Minerva“, 1905, 236 p. 14×10 — I 875.
Au fost publicate în *Sămănătorul*, 1904 și 1905.
- 1025 *Cugetări*. Vălenii de Munte. Tip. „Neamul Românesc“, 1911. 327 p. 13×8 — I 28164 [Pe copertă e trecut anul 1912].
Se republică *Gînduri și sfaturi* la care se adaugă cele publicate în *Sămănătorul*, 1906; *Floarea darurilor*, 1907; *Calendarul Ligii Culturale*, 1908; *Calendarul Neamul românesc*, 1909, 1910 și 1911; *Neamul românesc literar*, 1909—1911. *Cugetări*. Ediție îngrijită și prefață de Barbu Theodorescu. București, Ed. Tineretului, 1968, 302 [—304] p. 17×11.5 — I 536834.
Se reproduce selectiv ed. din 1911. Vol. este însoțit de un indice cronologic al vieții lui N.I., iar în introducere un succint studiu de prezentare a cugetărilor.
- 1026 *Cugetări*. Ediție îngrijită de Barbu Theodorescu. [Cu un indice tematic]. București. Ed. „Albatros“, 1972. 391 p. + 4 pl. (Colecția Cogito). 17×11 — II 566643.
Vol. reproduce ed. din 1911, la care se adaugă: 300 de cugetări publicate după 1911 în *Drum drept*, *Ramuri* și *Cuget clar*. Acestea sînt cugetări orig., în nr. de 2 384. Fiind un vol. selectiv, au rămas în afară 347 de cugetări din ed. 1911 și alte 150 „inedite“. Vol. mai cuprinde cugetări publicate de N.I. în lucrările citate mai jos, traduse sau selectate din autori români.
- 1027 *Zicale turcești*. După traducerea franceză a lui J. A. Decourdemanche traduse de N. Iorga. Vălenii de Munte. Tip. „Neamul Românesc“, 1908. 29 p. („Întelepciunea popoarelor“, No. 1) 17×5 — I 12322. Cuprinse și în nr. 1026.

- 1028 *Pilde filosofesti din grecește*. Întia ediție, 1713; a treia, 1844. Vălenii de Munte. Tip. „Neamul Românesc“, 1909. 29 p. („Înțelepciunea popoarelor“, No. 2). 17×5 — I 13110.
Cuprinse și în titlul de la nr. 1026.
- 1029 *Ca să fim mai tari în ceasul de azi*. Cugetări ale altora. Adunate de ... Vălenii de Munte. Tip. „Neamul Românesc“, 1916, 176 p. 16×12 — I 58247. Fragmentar cuprinse și în nr. 1026.
Cuprinde cugetări adunate din : Grigore Ureche, Miron Costin, Neagoe Basarab, Dimitrie Cantemir, Simion Dascălul, Mihai Viteazul, Constantin Cantacuzino, Neculce, Vlad Tepeș, Vasile Lupu, M. Kogălniceanu, N. Bălcescu, T. Cipariu, C. Negruzzi, Gh. Bariț, Hasdeu, Asachi, Eminescu, Ghica, Epicur, Seneca, Socrate, Aristotel, Bossuet, Goethe, Napoleon, Châteaubriand, Ibsen, Franklin, Bergson etc. Vol. a apărut în aug. 1916, adică „în zilele grele, care nu erau toate de biruință, urmărind ca prin cugetări să ofere un mijloc de întărire pentru unii, de înseninare pentru alții“.

4. TEATRU

- 1030 *Mihai Viteazul* (Schiță de poem dramatic). Vălenii de Munte. Tip. „Neamul Românesc“, 1911. 1 f. + 106 p. 19.5×12.5 — I 23354.
Unele ex. au următoarea prefață: „Istoricul german Gregorovius a închinat o poemă Bizanțului. Avem și noi dreptul să întregim cu închipuirea ce nu ni dau izvoarele și, fără a pătrunde în ceața deasă a poeziilor, să dăm vestmint de vers icoanelor ce ni răsar în minte. Odată se citeau versuri iscălite de N. Iorga, dar e mult de atunci. Desigur că n-au fost bune. Cînd m-au furat vedenii din trecutul nostru, am vrut să trec scrisul meu supt un nume necunoscut. Am publicat supt iscălitura M. Vlad în *Neamul românesc literar* această schiță de poem dramatic. A trecut neobservată. Aceasta m-a convins că M. Vlad a făcut rău scriind. Și de aceea iscălesc eu acum aceste pagini. Se poate reprezenta poemul? Poate că nu. Nici nu l-am scris de aceia. N. Iorga.“ Pusă în scenă de Emil Gârleanu la Teatrul Național din Craiova, 1912.
Mihai Viteazul. Schiță de poem dramatic. *Neamul românesc literar*, 1911, p. 6—13; 18—24; 35—42; 53—60; 75—78; 86—91; 106—110; 119—125; 134—139; 152—160; 163—167; 180—188. A fost semnată: M. Vlad. A apărut și în: *Trei drame...*, 1912, p. 1—118.
Mihai Viteazul. Dramă. *Neamul românesc*, 1920, nr. 25—28; 30—56.
Mihai Viteazul, dramă în cinci acte. București. Tip. „Cultura Neamului Românesc“, 113[—115] p. 16×12 — I 56380. Extras din *Neamul Românesc*. Jucată la Teatrul Național din București, în febr. 1920.
- 1031 *Învierea lui Ștefan Vodă*. *Neamul românesc literar*, 1911, p. 538—540; 566—572; 580—583; 610—618; 628—640; 646—655; 661—667; 680—696. N.I. a mărturisit că piesa a compus-o după un vis al său. A fost tipărită și în: *Trei drame...*, 1912, p. 118—215, sub titlul: *Învierea lui Ștefan-cel-Mare*. *Învierea lui Ștefan-cel-Mare*. *Neamul românesc*, 1920, nr. 80—99; 101—103; 105—106.
Învierea lui Ștefan-cel-Mare. Dramă în cinci acte. București. Tip. „Cultura Neamului Românesc“, 1920. 97 p. 16×12 — I 56365. Extras din *Neamul Românesc*. Jucată la „Teatrul nostru“, la 20 febr. 1919.
- 1032 *Un Domn pribeag*. *Neamul românesc literar*, 1912, p. 182—185; 197—203; 211—215; 227—232; 244—252; 277—287; 306—316; 338—345.

Viața tânărului Ștefan, fiul lui Petru Șchiopul, de la 1600, în școlile din Innsbruck, unde și moare. Subiectul este luat și dezvoltat dintr-un studiu de tinerețe, publicat în revista *Vatra*, în 1894, sub titlul: *O familie domnească în exil*, reluat și în alte publicații. Apărută și în *Trei drame...*, 1912, p. 217—295. *Un Domn pribeag. Neamul românesc*, 1920, nr. 57—61, 63; 65; 68; 70—79. *Un Domn pribeag. Dramă în cinci acte. București. Tip. „Cultura Neamului Românesc”, 1920, 77—79 p. 16×12 — I 56379. Extras din Neamul românesc. Un Domn pribeag. Poem dramatic în cinci acte. București. Ed. „Casa Școalelor” 1931. 93—95 p. (Biblioteca Societății Steaua, nr. 23). 15.5×11 — I 109634. Jucată la Teatrul popular din București, în nov. 1921.*

- 1033 *Trei Drame. Vălenii de Munte. Tip. „Neamul românesc”, 1912. 295—297 p. 21×14 — II 32558.*
Cuprinde: *Mihai Viteazul; Învierea lui Ștefan cel Mare; Un domn pribeag.*
- 1034 *Constantin Brâncoveanu. Dramă în cinci acte. Vălenii de Munte. Tip. „Neamul românesc”, 1914. 81—83 p. 21×14 — II 37619. Extras din Drum drept, 1914, p. 353—433.*
Constantin Brâncoveanu. Neamul românesc, 1920, nr. 109—132.
Constantin Brâncoveanu. Dramă în cinci acte. București. Tip. „Cultura Neamului Românesc”, 1920. 84 [—87] p. 16×12 — I 58249.
Constantin Brâncoveanu. Actul III. Lămură, 1921, p. 812—814.
- 1035 *Cantemir Bătrînul. Neamul românesc*, 1920, nr. 133—139; 146—150; 152; 154—161.
Cantemir Bătrînul. Dramă în cinci acte. București. Tip. „Cultura Neamului Românesc”, 1920. 85—87 p. 16×12 — I 56366.
- 1036 *Tudor Vladimirescu. Dramă în cinci acte. Craiova. Ed. „Ramuri”, 1921. 63 p. 22×16 — II 61925.*
Tudor Vladimirescu. Dramă istorică în cinci acte. Sibiu. Ed. „Asociațiunei”, 1921. 47 p. (Biblioteca „Astra”, nr. 2). 23×15 — II 64113.
Între cele două ed. sînt mici deosebiri; rămîne de luat ca bază ed. „Ramuri”.
Tudor Vladimirescu (fragment, sc. IV), Ramuri, 1921, p. 185—187.
Jucată la Teatrul Național din București, în perioada iun. 1921—1923 și în sept. 1943.
- 1037 *I. Moartea lui Dante. II. Molière se răzbună. Două comemorări. Craiova. Ed. „Ramuri”, 1922. 39 p. 24×16 — II 66625.*
Moartea lui Dante. Ramuri, 1922, p. 212—218; 236—240.
Molière se răzbună. Ramuri, 1922, p. 139—141; 148—153; 166—173.
Jucată la Teatrul popular din București în 1922 și la Teatrul Ligii Culturale în mart. 1936.
- 1038 *Omul cari ni trebuie, piesă în trei acte. Craiova. Ed. „Ramuri”, 1922. 56 p. (Colecția Ramuri). 24×16 — II 69078.*
Omul cari ni trebuie. Ramuri, 1922, p. 561—572.
Jucată la Teatrul popular din București, în apr. 1922 și în 1923.
- 1039 *Zidirea mînăstirii din Argeș. Un act pentru congresul Ligei Culturale la Curtea de Argeș. Craiova. Ed. Ramuri, 1922, 16 p. 24×16 — II 66750.*
Zidirea mînăstirii din Argeș. Ramuri, 1922, p. 292—303.
Jucată la Teatrul Popular din București, în nov. 1925.
- 1040 *Sarmală, amicul poporului, piesă în trei acte. Craiova. Ed. „Ramuri”, 1923. 56 p. 24×16 — II 72070.*

Sarmală, amicul poporului. Ramuri, 1923, p. 327—340; 356—366; 376—391. Jucată la Teatrul popular din București, în mart. 1923.

- 1041 *Trei drame: Doamna lui Ieremia, Gheorghe Lazăr, Contra Patriei*. București. Ed. „Casa Școalelor”, tip. „Lupta”, 1924. 239 p. (Din publicațiile Casei Școalelor). 21×14 — II 76866.
1. *Gheorghe Lazăr*, dramă în cinci acte, p. 3—91.
Jucată la Teatrul Național din Cluj, în oct. 1921, și la Teatrul Național din Cernăuți, în oct. 1931, de Mișu Fotino.
- 1042 *Contra Patriei*. Dramă în cinci acte, p. 93—161.
Piesa a fost jucată cu mare succes de Teatrul Național din Craiova. În Arh. Iorga, B.A.R., mapa 1, nr. 7, ex. bătut la mașină după care s-a imprimat piesa.
- 1043 *Doamna lui Ieremia*. Dramă în cinci acte, p. 163—239. Dedicată: „Doamnei Maria Filotti pentru marea viață pe care talentul său a dat-o acestor pagini din trecut”. Subiectul piesei este preluat din *Doamna lui Ieremia Vodă*, comunicare ținută la Acad. Română, în ședința de la 28 mart. 1910. S-a jucat la Teatrul Național din București în apr. 1924. Piesa este prima din dramaturgia lui Iorga reluată după moartea sa, în 1943.
- 1044 *Isus*. Dramă în cinci acte. Craiova. Ed. „Ramuri”, 1925. 80 p. 21×13 — II 83204.
Jucată la Teatrul Național din București, în apr. 1925.
- 1045 *Fata babei și fata moșneagului*. Legendă dramatică în 5 acte. Vălenii de Munte. Tip. „Datina Românească”, 1927. 48 p. + 3 pl. (Fondul „Cuvîntul”, Biblioteca literară, n-o 1). 22×14 — II 92639.
Dramatizarea cunoscutului basm.
- 1046 *Die beiden Schwestern*. Dramatische Legende in Versen. Übersetzt in Prosa von Emma Kraus, Gertrude Barthmes, Herta Fronius. Hermannstadt. Tip. „Krafft & Drotleff A.G.”, 1928. 1 f. + 48 p. 22×15 — II 92611.
Traducătoarele sînt eleve ale Școalei de misionare din Vălenii de Munte. Textul a fost revizuit de N. I.
- 1047 *Prin vremuri*. „Tablouri vivante”. Vălenii de Munte. Tip. „Datina Românească”, 1928. 15 p. 20×13 — II 92667.
Sînt 9 tablouri reprezentînd etapele de dezvoltare ale poporului român.
- 1048 *Cleopatra*, piesă în 5 acte. București. Ed. „Cartea Românească”, 1928. 79 p. + 4 pl. 25×19 — II 96677.
Jucată în premieră pe scena Teatrului Național din București, în seara de 16 mai 1928, cu: Sorana Țopa, Gh. Ciprian, R. Bulfinsky.
- 1049 *L'Ultima delle dee* (Tragedia). Trad. di G. Lupi e A. Cotruș. Intr. di Ezio Levi. Lanciano. Ed. „G. Carabba”, 1930. VIII + 137 p. (Scrittori italiani e stranieri). 17×11 — I 101882.
- 1050 *Fratele păgîn*. Dramă în cinci acte. Vălenii de Munte. Tip. „Datina Românească”, 1929. 65 [—67] p. (Fondul „Cuvîntul”, Biblioteca literară, n-o 2). 21×14 — II 96918.
Il fratello pagano, dramma. Traduzione di V. Isopescu. Cu o introducere de Luigi Tonelli. Lanciano. „G. Carabba”, 1930. XII + 134 p. (Scrittori italiani e stranieri). 17×11 — I 105764.

Piesă istorică avînd în centrul acțiunii pe Radu Vodă, fiul lui Mihnea Turcitul, pe fratele și pe două surori ale sale: Ibrahim, Aziie și Fatma. Jucată la Teatrul Național din București, în apr. 1929, cu Gr. Calboreanu.

- 1051 *Frumoasa fără trup*. Basm în 5 acte. Vălenii de Munte. Tip. „Datina Românească“, 1929. 45 [—47] p. (Fondul „Cuvîntul“, Biblioteca literară, n-o 3). 21 × 14 — II 99056.
Frumoasa fără trup. Basm în cinci acte. Calendarul Ligei Culturale, 1930, p. 37—76.
- 1052 *Fiul cel pierdut*, dramă în 3 acte. Ploiești. Tip. „Datina Românească“, 1930. 68 p. (Biblioteca „Școalei Secundare“, nr. 8). 20 × 13 — II 101013.
Il figlio perduto. La fatalita. Drammi. Trad. N. Collini. Lanciano. Tip. „G. Carabba“, 1931, 199 p. (Scrittori italiani e stranieri. Teatro). 17 × 11 — I 255349.
Jucat la Teatrul Popular din București, în apr. 19.
Fatalitatea invinsă. Ramuri, 1924, nr. 1, p. 14—27; nr. 3, p. 3—16; nr. 5, p. 4—13.
- 1053 *Sfîntul Francisc*, dramă în 5 acte. Vălenii de Munte. Tip. „Datina Românească“, 1930. 75 p. (Fondul „Cuvîntul“, Biblioteca literară, nr. 4). 21 × 13.5 — II 103454.
Frate Francesco. Mistero în 5 tempi. Tradusse l'originale romeno: Gino Lupi. Compose la musica: Enrico Bormioli. Compose la copertina: Sandro Biazzi. Collazione il testo: Alfio Berretta. Milano, Ed. „Casa Atlante“, 1931. 1 pl. + 150 [—158] p. 25 × 10 — II 111526.
S-au imprimat 590 ex., toate purtînd semnătura autorului. Jucată în mai 1930 pe scena Teatrului Național din București, cu N. Calboreanu și G. Ciprian.
- 1054 *Casandra*, piesă în 5 acte. Vălenii de Munte. Tip. „Datina Românească“, 1931. 71 [—73] p. (Fondul „Cuvîntul“, Biblioteca literară, nr. 6). 20.5 × 13 — II 109317.
Jucată cu Maria Filotti și Sorana Țopa în sept. 1930.
- 1055 *Ovidiu*, poem dramatic în cinci acte. Vălenii de Munte. Tip. „Datina Românească“, 1931. 68—71 p. (Fondul „Cuvîntul“, Biblioteca literară, n-o 7). 21 × 13. Jucată la Teatrul Național din București, în apr. 1931. Perpessicius socoate poemul dramatic *Ovidiu* al lui N. I. superior dramei lui Alecsandri.
Casandra. Poem dramatic în 5 acte. *Ovidiu*, poem dramatic în 5 acte. București. Ed. „Socec“, 1931. 162 p. 19 × 12.5 — I 109463.
- 1056 *Trei piese simple pentru oameni modești*, reprezentate la Vălenii de Munte. Vălenii de Munte. Tip. „Datina Românească“, 1931. 197 p. (Fondul „Cuvîntul“, Biblioteca literară, n-o 5). 21 × 13.5 — II 105464.
Cuprinde: *Puterea obișnuinței*, piesă în trei acte, p. 3—55; *Căderea măștilor*, piesă în trei acte, p. 57—131 și *O jertfă simplă*, dramă în trei acte, p. 131—196.
- 1057 *O ultimă rază*, piesă în 5 acte. Vălenii de Munte. Tip. „Datina Românească“, 1932. 59 [—61] p. 18.5 × 12.5 — I 114517. .
- 1058 *Catapeteasma ruptă-n două*. Dramă în cinci acte. Vălenii de Munte, Tip. „Datina Românească“, 1934. 100—103 p. 21 × 14 — II 127970.
Piesa a fost jucată la București, în premieră la 9 mart. 1934, avînd în distribuție pe: Ion Manolescu, Gr. Calboreanu, A. Critico, Sorana Țopa, N. Brancimir, A. Athanasescu etc.

- 1059 *Moartea lui Asur*. Dramă în cinci acte. București. Ed. „Teatrul Național”. Tip. „Datina Românească”, 1934. 64 [—67] p. 24.5×16.5 — II 122696. Piesa s-a jucat la București, în ziua de 3 mai 1933, avînd în distribuție pe: I. Manolescu, R. Bulfinski, A. Pop-Marțian, Marietta Anca, Sorana Țopa etc.
- 1060 *Singele lui Minos*. Dramă în 5 acte. Vălenii de Munte. Tip. „Datina Românească”, 1935. 1 f. + 71—75 p. 24×16.5 — II 135650. Piesa a fost jucată la București, în ziua de 8 apr. 1935, cu Ion Manolescu, Gr. Calboreanu, G. Demetru, Al. Critico, Maria Filotti, Sorana Țopa etc.
- 1061 *Un biet moșneag și un doge*. Dramă în cinci acte. Vălenii de Munte. Tip. „Datina Românească”, 1936. 67 p. 24×16.5 — II 560093. Piesa a fost jucată la București, în ziua de 23 mart. 1936, cu: I. Manolescu, N. Bălțățeanu, Ana Luca, Eugenia Zaharia, G. Ciprian etc. Ms., incomplet, la Acad., Arh. Iorga, mapa 1, nr. 2, 6.
- 1062 *Zbor și cuib*. Comedie în trei acte. Vălenii de Munte. Tip. „Datina Românească”, 1937. 1 f. + 35 p. 20.5×13 — II 142354. Comedia a fost jucată de cursanți la Vălenii de Munte, în cadrul cursurilor de vară ale Univ. populare. Ms. bătut la mașină la B.A.R., Arh. Iorga, mapa 1, nr. 14.
- 1063 *Răzbunarea pămîntului*. Tragedie antică în 3 acte pentru teatrul în aer liber. Vălenii de Munte. Tip. „Datina Românească”, 1938. 34 p. + 5 pl. 24 × 16.5 — II 155018. Cele 5 pl. ilustrează cum s-a jucat piesa la „teatrul în aer liber” de la Vălenii de Munte, de artiști amatori, printre care și țărani. Ms. act. I în Arh. Iorga, mapa 1, nr. 9.
- 1064 *Regele Cristina*. Dramă în cinci acte. București. Tip. „Datina Românească”, 1939. 79 [— 81] p. 22.5×14 — II 155180. Piesa a fost jucată în București, la 21 mart. 1938, de Marietta Anca, Gr. Calboreanu, G. Ciprian etc.
- 1065 *Moartea lui Alexandru*. Dramă în cinci acte. București. Tip. „Datina Românească”, 1939. 77 p. 24.5×16.5 — II 168054.
- 1066 *Vagabondul*. Dramă în trei acte. București. Tip. „Datina Românească”, 1940. 41 [— 43] p. 24.5×16.5 — II 170955.

Traduceri

- 1067 Goldoni, Carlo. *Hangița*. Comedie în două acte, tradusă de N. Iorga Brașov. Ed. și tip. „Ioan I. Ciurcu”, 1914. 100 p. (Biblioteca teatrală, editată de Societatea pentru fond și teatru român). 20×12.5 — II 114630. În prefață, N. I. prezintă opera lui Goldoni. *Hangița*. *Floarea Darurilor*, 1907 I, p. 27—30; 105 — 112; 157—162; 232—237; 291—294; 344—376.
- 1068 Eschyle. *Prometeu înălțuit*. Traducere în patru perdele și două tablouri. Prologul și traducerea de N. Iorga. București. Tip. „Datina Românească”, 1940. 46 [— 48] p. 24.5×16.5 — II

5. NOTE DE DRUM

- 1069 *Amințiri din Italia. Giosue Carducci*. București. Ed. „H. Steinberg“, 1895. 263 p. 19×12 — I 102046.
Publicată mai întâi în *Revista nouă*, 1890, p. 109—114; 138—145; 233—240; 269—276 și 375—379. Cartea dedicată „Doamnei Maria N. Iorga“.
Cu sprijinul prof. său Ștefan Virgolici, îndată ce și-a luat licența și a fost numit prof. la liceul din Ploiești, N. I. a câpătat o bursă de 3 000 de lei pentru o călătorie în Italia. La 15 apr. 1890, împreună cu tânăra sa soție, Maria V. Tasu, a plecat în Italia, iar pe la sfârșitul lui iun. erau din nou în țară. A vizitat: Veneția, Padova, Vicența, Verona, Milano, Torino, Genova. Sensul acestor note de drum este explicat în:
- 1070 *Primele mele drumuri italiene*. Conferință ținută la Cercul d-lui profesor Al. Marcu (27 martie 1936). București. Tip. „Datina Românească“, 1936. 13 p. 24 × 16 — II 135370.
A căutat contactul cu viața italiană și, totodată, a început să citească literatură italiană. La Roma a citit pe Giovanni Verga. Nu s-a lăsat condus de „Baedeker“, deși l-a folosit. Autorul în această conf. se oprește asupra literaturii de călătorii în Italia: Goethe, a cărui carte nu-l satisface, fiindcă sufletul acestuia era format în sec. XVIII, când nu se avea noțiunea deosebiriilor dintre popoare, națiuni și state; Stendhal s-a identificat cu viața italiană, în totalitatea ei, văzînd pînă în fundul sufletului italian; Taine, în care aflăm mai mult formule comtiste decît o înțelegere directă a adevăratelor realități italiene; Ruskin, admiratorul Veneției; Gregorovius, care a scris o foarte bună *Istoria Romei în evul mediu*. Din literatura românească, N. I. reține pe: Codru Drăgușanu, Asachi, Slavici, notele sub formă de scrisoare publicate în *Familia* lui Iosif Vulcan.
- 1071 *Pe drumuri depărtate* (Note de călătorie). București Ed. „Minerva“, 1904. 225 p. 19×12 — I 102037.
„Mi-a plăcut totdeauna să călătoresc[...] și obiceiul de a însemna ce vedeam a rămas[...] ca și patima de a vedea alte locuri, de a-mi îmbogăți viața prin viața deosebită a oamenilor ce trăiesc aiurea.“ Cartea cuprinde: *Spre Murea Adriatică; În Alpi; Fiume; Trieste; Miramare; Veneția; Ferrara; Din Tirol; Parma; Pavia; Genova; În Dalmația; Ragusa; Din Ragusa spre Italia; Spre Neapole; Brindisi; Bari; Viața în Neapole; Viața în Florența; Nürnberg; Galiția; Trei capitale nordice: Haga, Copenhaga, Stockholm; Un sat laponez în Europa; Nebunul din Varșovia, O zi la Belgrad*. Cartea este alcătuită din note scrise pe parcursul anilor: *Parma, Pavia, Genova, Nürnberg* au fost publicate în *Literatura și arta română*, 1896—1897, nr. 6, p. 386—397. *Dalmația și Italia*, în aceeași rev., 1897—1898, p. 87—96; 213—230. Ultimele 3 cap. din carte, în *Sămănătorul*, 1904, p. 97—100; 241—244; 609—611; 625—629; 737—739; 769—771.
- 1072 *Drumuri și orașe din România*. București. Ed. „Minerva“, 1904. 291 p. 19×13 — I 102007. Dedicată „Tovarășei mele de drum: Ecaterina N. Iorga“.
Drumuri și orașe din România. Ediția a II-a. București, Ed. „Pavel Suru“. Tip. „D.C. Ionescu“, 1916. 236 p. 23×15 — II 48245.
Cartea cuprinde: *Țara Olului: T. Severin; Tg. Jiu; Spre Craiova; Rîmnul; Spre hotar; Caracalul; Țara Românească: Slatina, Spre T. Măgurele; T. Măgurele; Spre Pitești; Pitești; Curtea de Argeș; Spre Cîmpulung; Cîmpulung; Tîrgoviște; Ploiești; Sinaia; București; Împrejurimile Bucureștiului; Spre Călărași; Călărași; Buzău; R. Sărat; Moldova: Focșani; Spre Bacău;*

Bacău; Piatra; Romanul; Fălticeni și Baia; Spre Botoșani; Dorohoiul; Spre Iași; Iași; Vasluiul; Bârladul; Tecuciul; Huși. Pe Dunăre: Spre Brăila; Galați; Tulcea; Sulina; În susul Dunării; Cernavodă; Constanța; Spre Giurgiu; Giurgiul; Spre T. Măgurele; Spre Severin; Spre hotar. Călătoria a fost făcută în vara și toamna lui 1903, cu scopul de a-și cunoaște țara, cu oamenii și frumusețile naturii, nu numai din studii și doc., apoi să transmită impresiile aceluia care sînt obișnuiți să se cultive prin carte. La sfîrșitul lui oct., lucrarea era scrisă, dar a ieșit de sub tipar în primele zile ale lui ian. 1904. Drept de autor a primit 900 de lei de la editorul Filip — „Minerva“.

1073. *Sate și mînăstiri din România.* București. Ed. „Minerva“, 1905. VIII+ 370 p. 17.5×11.5 — I 102006. Frag. și în *Sămănătorul*, 1904, p. 689—692.

Sate și mînăstiri din România. Ediția a II-a. București. Ed. „Pavel Suru“. Tip. „Progresul“, 1916. 206 p. 24×15.

Timp de 3 luni, ale verii din 1904, autorul străbate din nou țara: „Vreau să cunosc ținuturile României supt o îndoită înfățișare: aceea a satelor de astăzi și a naturii de care sînt înconjurate și aceea a frumuseții istorice, întrupată în mînăstiri și biserici, cea mai scumpă și rară, cea mai adevărată și originală a lor podoabă“. Cartea a fost scrisă pentru „învățătorul și preotul din sate, către cititorul de peste munți, om cu inimă curată, către tinerii din școlile înalte și către acei ce l-au părăsit de puțină vreme pentru a intra în viață“. Stilul lucrării este în „felul de a scrie al cronicarilor și tîlmăcitorilor bisericești, care corespunde felului de a vorbi al poporului“. Călătoria începe de pe locurile natale, de pe drumurile ce duc la Botoșani, și de aici la Burdăjenii vecini cu Suceava, pe atunci capăt de țară. Străbate satele Plopeni, Salcea, Dumbrăveni, apoi Huțanii, Glodenii, Bacșa. Trece Siretul spre Mănăstirea Agaftonului. Trăsura îl duce prin satele din jurul Hîrlăului: Copălău, Frumușica, pădurea Coșulei, Uriceni, Flămînzii, Deleni, Cotnari, Tîrgu-Frumos și mănăstirile din jurul Iașului: Galata, Cetățuia, Frumoasa, hanul Socolei. Ținutul Vasluiului: Negrești, Scînteia, Scheia, Mănăstirea Adam. Agiud, Tg. Ocna, băile de la Slănic, mormîntul lui G. Negri. De la Slănic la Palanca, prin Dărmănești, Comănești Ciobănaș, Asău, Moinești, Tarcău, Agaș, Goioasa, Brusturoasa, De la Bacău la Piatra: Buhuși, Podoleni, Roznov. Urmează mănăstirile din Neamț: Văratec și Agapia. Fălticeni: Băiăsești, Bodești, Mălini, Drăcenii, Rîșca, Baia, Horodniceni, Bogota, Fintina Mare. La Buciumeni Tecuciului asistă la căsătoria poetului St. O. Iosif. Din nou la Suceava: Pobrota, Dolhasca, Dolhești Mari. Apoi la Secu, Durăul, Ceahlău, valea Bistriței, prin satele Călugăreni, Răpciuni, Tarcău, Bicaz, Pîngărați, Bisericieni. În apr. a vizitat Putna: Cotești, Dolhăuți, Odobești, Miera, Vizanția, Soveja, Brătulești, Cașin, Onești, Borzești. Muntenia este străbătută mai repede. Un drum de la Buzău la Ciolanul: Vernești, Gura Nișcovului, Silișteni, Haleșul, Mănăstirea Barbu, Izvoranul, Berca, Bradu, Aluniș, Chrlomănești. De la Brăila la Galați: Făurei, Bărboși. În Dobrogea. De la Tulcea la Constanța: Babadag, Cataloiv, Ieni-Chioi. Revine la București și apoi cercetează: Căldărușani, Snagov, Tigănești, Cernica, Ciorogirla, Văcărești, Comana, Dobreni, Fierăști. Trece la Schitul Ghighiu, Mărgineni, Mănăstirea din Deal, Vîforita. Se oprește în mai multe sate din Muscel. Rucăr, Dragoslavele. De aici la Pitești și Mănăstirea Vierosul. În Oltenia începe călătoria în primăvară, cu lunca Oltului: Zlătărei, Ștefănești, Șerbănești, Drăgășani, Stănești, Lungești, Străjești, Jilbea, Călimănești, Cozia. Se continuă cu Rîmnici-Vîlcea, Govora, Mînăstirea dintr-un Lemn, Surpatele, Horezul, Bistrița și Arnota, acestea fiind vizitate în jurul datei de 15 aug. Urmează Tg. Jiu, Tismana, Pertișani, Vădeni, Porceni, Schitul Lainici. De aici ia

satele între Tg. Jiu și Severin. Pe drumul Cerneți, Halinga, Balta, Vîrciorova, ruinele Voditei. Ultimele mănăstiri: Strehaia, Bucovățul, Balta Verde. Ajunge la Calafat și Vidin, cu care se pune punct călătoriei din 1904. *Drumuri și orașe și Sate și mănăstiri* au avut o largă circulație în epocă „prin cuprinsul bogat și limba fermecătoare”, cum afirmă Augustin Bunea.

- 1074 *România, mamă a unității naționale, cum era pînă la 1918*. Ilustrații de Liliانا și Alina Iorga.

~ Vol. I *România munteană*. 1939. VII [— IX] + 434 [— 437] p. + 14 pl. Despre județele: Mehedinți; Gorj; Dolj; Vâlcea; Romanati; Argeșul; Oltul; Teleormanul; Muscel; Dîmbovița; Vlașca; Prahova; Ilfovul; Buzăul; Ialomița; Brăila; Rîmniceu-Sărat.

~ Vol. II *Moldova și Dobrogea*. 1940. 349—403 p. + 20 pl. Despre județele: Dorohoi; Botoșani; Suceava; Iași; Neamț; Roman; Vaslui; Fălciu; Tutova; Tecuci; Bacău; Putna; Covurlui; Tulcea; Constanța; Durostor; Adaos. Este o retipărire a lucrărilor: *Drumuri și orașe și Sate și mănăstiri*, al căror cuprins e contopit și orînduit pe județe.

România cum era pînă la 1918. Ediție îngrijită, prefată și tabel cronologic de Lucian Cursaru. București. Ed. „Minerva” Combinatul Poligrafic „Casa Scintei”, 1972 (Biblioteca pentru toți, nr. 717—718). 16.5 × 11 — I 569339. Este o retipărire, cu unele prescurtări, a ed. din 1939—1940. Cronologia are numeroase erori de date, fapte și idei.

- 1075 *Neamul românesc în Bucovina*. București. Ed. „Minerva”, 1905. 254 p 19 × 12 — I 290.

Cartea este dedicată „puținilor bucovineni care vor citi această carte, se vor încălzi de dînsa și vor culege învățături”. Călătoria s-a desfășurat în apr. și a cuprins localitățile: Arburea, Bîlca, Bădăuți, Boian, Bosancea, Burdujeni, Căcica, Căjvana, Călănești, Caliceanca, Căndreni, Cernăuca, Cernăuți, Chilișeni, Cîmpulung, Clocucica, Costișa, Dorna, Dragomirna, Dragoș, Fîntîna Albă, Frătăuți, Frumosul, Gagigadar, Hatna, Hliboca, Horecea, Horodnic, Humor, Gura Humorului, Iacobenii, Ițcani, Ițcanii Noi, Jamul Mare, Jucica, Marginea, Mihăileni, Mileșăuți, Moldovița, Păltinoasa, Părhăuți, Părtești de Sus, Petrăști, Poiana Stampei, Poieni, Pojorita, Prelipca, Putna, Racova, Rădăuți, Rarancea, Reuseni, Romanesti, Roșu, Rus Mănăstioara, Sadagura, Sadova, Sasca, Satu Mare, Săcel, Scheia, Serăuții de Jos, Sintilie, Sîntonufrie, Siret, Solca, Soloneț, Storojineț, Straja, Stroești, Stupca, Suceava, Sucevița, Tătărașeni, Tețina, Toporăuți, Valea Putnei, Vama, Vicovul, Voitineli, Volovăț, Voroneț, Zaharești, Zavadovschi, Zamca și Zips.

Românismul în trecutul Bucovinei. București. Ed. „Mitropoliei Bucovinei”, Tip. „Datina Românească” 1938. 426 p. 19 × 13 — I 153598.

La această ed. s-au adăugat *Inscripții bucovinene*: Arburea, Creșteatec, Dragomirna, Humor, Ilișești, Mileșăuți, Moldovița, Păstrăuți, Petrăuți, Putna, Sihăstria, Rădăuți, Reuseni, Siretiu, Solca, Sintilie, Sîntonufrie, Suceava, Sucevița, Vama, Volovăț, Voroneț și Zaharești.

- 1076 *Neamul românesc în Basarabia* București. Ed. „Socec”, Tip. „Socec & comp.” 1905. 239 p. 19 × 13 — I 759

Călătoria continuă pe aceea din Bucovina din apr. 1904, fiind vizitate: ținuturile Hotin, Bălți, Soroca, Chișinău, Tighina, Bugeacul.

- 1077 *Neamul românesc în Ardeal și Țara ungurească*. București. Ed. „Minerva”, 1906. 381 p. (I); 391 — 748-750] p. (II). 19 × 13 — I 2035.

Neamul românesc în Ardeal și Țara Ungurească la 1906. Ediția a II-a București, Ed. „Ministerul de Interne“. Tip „Stroilă“, 1939. 472 p. + 71 pl. 24.5 × 17 — II 168243.

N. I. explică necesitatea ed. II în felul următor: „Retipăresc astăzi, după ce s-a strecurat o viață întreagă, înfățișarea călătoriilor mele în Ardeal pe vremea când doar în mintea citorva, nu aprinsă, ci luminată de cunoștinți care lipseau celorlalți și mai ales de un înalt ideal, lăcără credința că va înceta stăpînirea străină [...] M-am hotărît s-o dau pentru a se vedea ce era atunci și pentru a se trage de acolo învățăturile de nevoie de acei cari au uitat și de cele două generații care n-au trăit acea viață de cline. Înțeleg această carte ca o întărire, necesară, a sufletelor într-un ceas de mare primejdie, care nu se combate cu teama și descurajarea“. S-a adăugat la ed. I cap. intitulat „În părțile liberate“, *Drumuri ardelene. Sarmisegetuza. În Banatul românesc. Aradul, Oradea, Clujul și Sătmarul. Spre Moldova. În secuime. Artă nouă și veche în Ardeal. În părțile de miazăzi. Una și alta din Ardeal.* Acest adaos s-a publicat mai întâi în *Adevărul literar și artistic*, 1929, nr. 89—93, 97 și 99 de unde au fost strinse în vol. Alte referințe: În 1905 N. I. continuă să călătorească. Începutul anului 1905 îl prinde la Brașov, iar în vacanța Paștelui este în nordul și răsăritul Moldovei. La 5 aug. este invitatul „Astrei“ la Sibiu și de la această dată străbate, timp de peste 3 luni, Ardealul de-a lungul și de-a latul, simțindu-se un alt om, cu credință de izbîndă în viitor: „Te vei înviora și îmbărbăta acolo cu credința că, oricît s-ar sili oricine, rădăcina noastră nu poate fi smulsă din adîncul unui pămînt care a numit pe străbunii noștri înții născuți ai săi, dacă vei cînta «osana» la biruința nouă a acestui mare, bun și blînd popor al muncii, înțelepciunii și frumuseții“. Sînt străbătute 154 de localități, printre care Abrud-Sat, Agnita, Aiud, Alba Iulia, Altina, Apoldul de Jos, Amlaș, Arad, Arpașul de Jos, Băsești, Becleanu Bistriței, Becleanu Făgăraș, Beiuș, Berivoiul Mare, Berivoiul Mic, Beșimbav, Bistrița, Blaj, Bobilna, Boholt, Brad, Brașov, Bucium, Budila, Buia, Bungard, Calborn, Caransebeș, Cetatea de Baltă, Cilnicis, Cîmpeni, Cluj, Copăcel, Corabia Ciceiu, Corbi, Crișcior, Cuhea, Cunța, Dănsuș, Delari, Deva, Dobîrca, Dobra, Dragomirești, Drăguș, Dridif, Dumbrăveni, Făgăraș, Feldioara, Feleac, Gelmar, Geoagiul de Jos, Geoagiu Ferredău, Geoagiu de Sus, Gherla, Gura Râului, Grădiștea, Gura Sadului, Hațeg, Hîrșeni, Hodoș, Hundorf, Hurez, Ileni, Inidioara, Josani, Lancrăn, Letca, Lisa, Lozna, Ludișor, Ludoș, Lugoș, Lupșa, Luța, Măjina, Mărgineni, Mediaș, Miercurea, Nadiș, Năsăud, Nicula, Ocna, Ohaba, Orăștie, Peri, Perjani, Petriolul de Sus, Petroșani, Plosca, Poiana, Pojorta, Ponorel, Poplaca, Porcești, Rarău, Răsinari, Recea, Recea Nouă, Remeți, Rod, Rodna, Rucăr, Săcel, Sad, Săliște, Sarasău, Săcel, Șelimbăr, Săscior, Sebeș, Șercăița, Sas-Sebeș, Seghești, Sibiu, Sighișoara, Simbăta de Jos, Simbăta de Sus, Șinca Veche, Sincel, Sint Imbru, Șoimuș, Someș, Streiu, Streiuț, Șuncuța, Ucea de Jos, Ucea de Sus, Vișeu de Jos, Vișeu de Sus, Viștea de Jos, Viștea de Sus, Vlădeni, Voila, Voivodenii Mari, Zîrnești, Zlatna.

- 1078 *Neamul românesc din Ardeal.* București. Ed. „Cartea Românească“, 1923, 48 p. (Pagini alese din „Scriitorii români“. Publicațiune periodică nr. 117—118). 24 × 16 — II 69041.

Se reproduce din lucrarea de mai sus cap. privind: Brașovul, Alba Iulia, Abrudul, Blajul, Mirăslăul, Turda, Năsăudul, Lugoșul și alte părți bănățene. Drept prefață la lucrare este prezentată biografia lui N. I.

- 1079 *În Ardealul anului încoronării.* București. Ed. „Pavel Suru“. Tip. „Lupta“, 1923. 136 [—139] p. 18 × 12 — I 66361.

- 1080 *Prin Bulgaria la Constantinopol*, cu ilustrații de pictorul Stoica. București. Minerva, 1907. 282 + II p. 19 × 13 — I 6221.
Un fragment în *Sămănătorul*, 1906, p. 721—724.
Pentru cercetări în arh. turcești necesare studiului asupra Imperiului otoman, la sfârșitul lui iul. 1906 N. I. a întreprins o călătorie la Constantinopol. Itinerarul: Ruscicul, pe valea Lomului și a Iantrei la Gora Orehovița. Tirnovo-Plevna. În Balcani. Sofia. De la Sofia la Filipopol. De la Filipopol la Adrianopol. De la Adrianopol la Constantinopol. Aici a cercetat moscheele: „Sf Sofia“, „Ahmedie“, bisericile bizantine: Cele șapte turnuri și zidurile bizantine. În sus pe Bosfor. Malul asiatic, insula Prinkipo. A lucrat în arh. și a fost însoțit de prietenul său Petit, conducătorul rev. *l'Echos d'Orient*, rev. în care vor fi recenzate numeroase opere ale lui N. I.
- 1081 *Țara românilor. I. România. 1. Județul Prahova*. Vălenii de Munte Tip. „Neamul Românesc“, 1910. 117 [—119] + 18 + 10 p. + 1 hartă. I 21792 [Paginația e defectă.]
I. *Ploiești*. Schitul Ghighiu. II. *Pe valea Teleajenului*: Vălenii de Munte, Schitul Crasnei, Pe Teleajen în sus; La mănăstirile Suzana și Cheia; Zamfira; Verbila; Un vechi târg stins: Bucovul. III. *Valea Prahovei*: Spre Cîmpina; Cîmpina; Doftana; Mănăstirea Brebu; Sinaia, Tîrșorul, Gherghița, Inscricții de mănăstiri și biserici: Biserica Domnească; Sf. Nicolae cel vechi; Sf. Dumitru, Buna-Vestire; Sf. Voievozi; Sf. Pantelimon, toate din Ploiești. Vălenii de Munte: Mănăstirea, biserica din Berceni; Filip; Sf. Ioan; Sf. Nicolae. Alte localități: Suzana; Cheia; Homoriciu; Măgurele; Vărbilău; Bucov; Brebu; Sinaia; Gherghița; Biserica Domnească; Sf. Dumitru. Adaos: Prin Ogredin la Starichiojd; Slănicul; Mănăstirea Mărgineni; La leagănul Filipeștilor. Inscricții: Biserica din Ogredin; Stari-chiojd; Schitul Zamfira; Biserica din Filipeștii de Tîrg, Biserica din Călinești. Harta este întocmită de slt. C. Zagoriș.
- 1082 *Note de drum*. Prin Germania: La Colonia. Spre Bruxelles. Prin Franța de Nord la Calais. Rînduri din Anglia: Oxford, Windsor. Paris. Versailles. Vălenii de Munte. Tip. „Neamul Românesc“, 1913. 100 [—103] p. 21 × 14 — II 34139.
Note de drum. Drum drept, 1913, p. 205—212; 265—271; 335—372.
Despre drumul său la Londra pentru a lua partea la congresul de istorie. Revenea în Anglia după 23 de ani, iar revederea îi provoacă același entuziasm: „Acum studentul de atunci și-a făcut drum în lume, și-l așteaptă încercările ca și solemnitățile unui congres istoric. Și, în preajma celui dintîi ceas de recunoaștere, i se dezvăluie specificul nației engleze. Același entuziasm îl stăpînește și în vizitarea Parisului, cu amintiri despre arta muzeelor, literatura cea nouă, cu viața ce se desfășoară pe străzi.“ După o scurgere de 10 ani, în care timp a trăit în hotarele țării sale și în idealurile ei, N. I. are marea bucurie a revederii țării, cu orașele și viața lor spirituală în care s-a format între 1890 și 1894: Berlin, Paris, Londra.
- 1083 *Cinci conferințe despre Veneția*, ținute din însărcinarea Casei Școalelor. București. Ed. „Casa Școalelor“ Tip. „Neamul Românesc“, 1914. 167 [—171] p. 24 × 16 — II 37470.
Apărută mai întîi în *Drum drept*, 1913, p. 177—331.
Cinci conferințe despre Veneția, ținute din însărcinarea Casei Școalelor. Ediția a II-a. Vălenii de Munte. Tip. „Datina Românească“, 1926. 221 [—223] p. + 12 pl. (Din publicațiile Casei Școalelor). 22 × 14 — II 88302.
În afara celor 5 conf. se adaugă în ed. din 1914: Cîteva note venețiene: *Spre Veneția, Din nou în Veneția. Lucruri nouă în locul celor vechi. Germanii în*

- Veneția. În Ghetto. La „părinții armeni“. La Capela lui Giotto, în Padova.* Doc. Iar la ed. din 1924 avem în plus *Impresiile unui adolescent*, adică notele de drum din 1890, precum și: *Cose di Venezia* (1922). Cele din urmă au fost publicate și în *Adevărul literar și artistic*, 1922, nr. 82 și 83.
- 1084 *În Franța. Drumuri ale unui istoric, cu 53 vechi gravuri.* București. Ed. „Pavel Suru“. Tip. „Cultura Neamului Românesc“, 1921. 175 p. 24 × 16 — II 64003 [Pe copertă e trecut anul 1922].
Fragmente tipărite în *Ramuri*, 1922, p. 43 și *Lamura*, 1921, p. 816. Parisul. Împrejurimile: St. Denis, St. Germain, Chantilly, Fontainebleau; Courans; Vaux. Versailles; Senlis; Chartres; Reims; Amiens; Nancy; Rouen; Rennes; Dijon; Lyon; Avignon; Arles; Nîmes; Pământ francez și influența franceză dincolo de Franța: Geneva.
- 1085 *În Ardealul anului încoronării.* București. Ed. „Pavel Suru“. Tip. „Lupta“, 1923. 136 [—139]p. 18 × 12 — I 66361.
Drumuri ardelen: intră în Ardeal pe la Bratocea. Brașov. Făgăraș. Avrig. Sibiu. Săliște (unde ține o conf. despre Eminescu, ca poet al epocii sale din lumea întreagă). Rod. Sarmizegetusa. În Banatul românesc. Aradul. Oradea, Clujul și Sătmarul. Spre Moldova în secuime. Artă nouă și artă veche în Ardeal. Una și alta în Ardeal. Duminica încoronării. Cartea a apărut mai întâi în *Adevărul literar și artistic*, 1922, nr. 89—93, 97 și 99.
- 1086 *Note polone.* București. Tip. „Datina Românească“, 1924. 58[—61] p. 21 × 14 — II 127024.
Spre Varșovia; Varșovia; Un colț de Lituanie; Prin Varșovia la Poznań; Cracovia; Liouol. Publicată și în „*Calendarul Ligii Culturale*“, 1925, p. 35—75.
- 1087 *La Roumanie pittoresque.* Paris. Ed. „Gamber“. Tip. „Ramuri“, 1924. 1f. + + 221 + 2 pl. 31 × 24 — III 49436.
Cartea — precizează autorul — este un album, un ghid, o descriere pitorească a României, pe văi, așa cum s-a alcătuit, fără hotare despărțitoare. Nu este o carte de propagandă, ci a amintirilor unui trecut și rezultatul unei îndelungate experiențe. Cuprinde: Dunărea. Văile Banatului și Olteniei. Văile Marii Valahii. Văile Moldovei. Tisa și afluenții săi. Marea românească. Lucrarea, bogat ilustrată, are o tehnică grafică impecabilă.
- 1088 *Trei zile în Basarabia.* București. Tip. „Lupta“, 1926. 20 p. 21 × 14 — II 88309.
Apărută și în *Neamul românesc*, 1926, nr. 119, 120.
- 1089 *În Serbia de după război, cu 33 de schițe de pictorul Becu. Vălenii de Munte.* Tip. „Datina Românească“, 1927. 51 [—53] p. 25 × 20 — II 92011.
Pe Dunăre spre granița sîrbească. „Gloria României“, 1927, nr. 4—5, p. 1. Luînd parte la al doilea Congres de bizantinologie ținut la Belgrad, a vizitat o bună parte din vechea Serbie, alcătuiind această broșură din notele de drum: *Spre Belgrad; Belgradul; În Sumadia; Stolei; Scoplie; Crușevatul; Altă Serbie; Bosnia.* La acestea a adăugat câteva pag. luate din *Pe drumuri depărtate* (1904): *Dalmația acum treizeci de ani; Ragusa acum treizeci de ani; Ragusa: trecutul.*
- 1090 *Cîteva zile prin Spania.* București. Ed. „Casa Școalelor“. Tip. „Datina Românească“, 1927. 171 p. 23 × 15 — II 88039.
Spre Spania; La Bascii francezi; La bascii spanioli; În Castilia; Madridul; Cetatea gotică Toledo; Escorialul; Cetățile maure; Granada; În Catalonia; Catalonia franceză; Cîteva observații răslețe. De la p. 91—170: *Trei conferinșe...*

despre Spania : țara, poporul, istoria, literatura și arta. Titlul cărții se explică prin faptul că N. I. a stat în Spania numai 10 zile — în mart. — și nu a putut s-o străbată de-a lungul și de-a latul. Este prima sa vizită aici, iar „limba, pe care o cunosc așa de bine și pentru înția oară o aud vorbită, e clară și simpatice”. În cuprinsul cărții sînt și 5 poezii, inspirate din peisajul țării. Remarcă „la acest popor o demnitate moștenită”. Îl impresionează tipul spaniol: „Sînt adesea ca ale sătenilor noștri. Aceeași bărbăție fără îngimfare, aceeași discreție cuminte. Sînt cuminți acești depărtați frați ai noștri și adesea de o mare frumusețe”. Prin Italica, orașul roman de naștere a lui Traian. Remarcă marele nr. de pelerini ce vin din America spaniolă, „pelerinagiu privit ca de datorie”.

- 1091 *Țara latină cea mai depărtată din Europa : Portugalia*. Note de drum și conferințe. Ilustrații de Becu. București. Ed. „Casa școalelor”, Tip. „Datina Românească”, 1928. 156 [—159] p. + 18 pl. 22 × 16 — II 92614. Prefață spaniolă. *Spre Lisabona. Lisabona ; Evora ; Înapoi la Lisabona ; În Jurul Lisabonei ; Spre Coimbra ; Coimbra ; Porto ; Prin Franța de sud*. De la p. 79—156 : *Țara ; Rasa ; Istoria ; Artă și literatura*. (În ultimul cap. numeroase versuri traduse de Iorga.) În cuprinsul cărții sînt 4 poezii inspirate de pitorescul țării. Este impresionat de Univ. din Coimbra ; de aici următoarea propunere : „Și mă gîndesc că aici, în acest ultim colț vestic al latinității europene, ar fi o faptă comună latină de îndeplinit : să se creeze de toți moștenitorii Romei, mai mari și mai mici, la Coimbra un învățămînt filologic și istorico-literar prin care să se afirme unitatea de dezvoltare din țară în țară și din ramură în ramură a spiritului latin”. Urmărește tipurile umane : „Figuri în parte deosebite de ale spaniolilor. Largi fețe osoase, mustăcioase, foarte brune, mai mult sînge în față. Ochii n-au strălucirea de dincolo. E ceva mai arhaic și mai masiv. Lipssește, se pare, stratul roman și adaosul maur. Iberul, celiberul primitiv se conservă, așa cum la noi, de la Hațeg pînă la Mehedințiul de sus, dacul persistă”.
- 1092 *Țări scandinave : Suedia și Norvegia*. Note de drum și conferințe. București. Ed. „Casa Școalelor”. Tip. „Datina Românească”, 1929. 127 p. + 36 pl. 21 × 14 — II 96932. *În drum ; Germania de după război ; Peisagii scandinave ; Spre Norvegia ; Trelleborg ; Malmö, Falkenberg, Warberg, Göteborg, Trollhättan, Tingvala, Korsnäs ; Munte norvegian pînă la Oslo ; Împrejurimile capitalei Norvegiei ; Spre Suedia prin munți ; Peisagii suedeze din Vest ; Stockholm ; Împrejurimile Stockholmului*. De la p. 65—126 : *Țara, rasa, istoria, arta și literatura*. Natura și arta populară domină în descrieri. Viața străzii. „E ceva meridional în acești oameni ai înaltelor latitudini”. Pămîntul norvegian și suedez închide tezaure de preistorie ; ceramica lor e foarte bogată, e toată decorația vaselor noastre și a altor manifestații de artă populară. Și scoarțele sînt ca la noi.
- 1093 *America și românii din America*. Note de drum și conferințe. Vălenii de Munte. Tip. „Datina Românească”, 1930. 234 [—238] p. + 5 pl. 21 × 14 — II 103449. Invitat de românii din America strînși în Soc. „N. Iorga” din Indiana Harbor, cu prilejul jubileului de 25 ani, istoricul se îmbarcă la Genova pe vaporul „Roma” la 17 ian. 1930, străbătînd, timp de 10 zile, oceanul pentru prima dată. La 27 ian. este primit de românii americani și de presă la New York, rămînînd în Statele Unite pînă la 20 mart. În acest interval a vizitat : capitala afacerilor : New York ; capitala politică : Washingtonul și împrejurimile ; capitalele industriei : Chicago, Cleveland, Detroit. De-a curmezîșul Americii ; Capitalele grădinilor : Colorado, San-Francisco, Los Angeles, La

granița Mexicului. Lumea învinșilor: Ținutul indian. Marile Canioane; În pustiu; Noul Mexic; Spre nord-est. Capitalele trecutului: Gettysburg, Baltimore, Philadelphia; Trenton, Princeton, Boston și Harvard. Reîntors în țară, a ținut 7 conferințe despre Statele Unite: *Pământul; Națiile; Istoria; Literatură și artă; Românii; Anglia și America: Viața materială; Culturile*. În notele de drum, accentul cade pe viața spirituală: universități, marile muzee și bibl., presă, peisajul țării, înfățișarea orașelor. Industria nu-l atrage, ci numai reflexul ei asupra vieții social-politice. Vizitează și descrie coloniile românești, în care se află peste 120 000 de români, în afara unui mare număr de evrei originari din România. Ține conf. la Universitatea Columbia, fiind primit de rectorul Murray Butler, la Universitatea din Cleveland, la Pittsburgh, Claremont, Los Angeles, Georgetown, Baltimore, New York, Boston. Este primit de Ochs, proprietarul ziarului *New York Times*. Este invitatul unor prof. și personalități: Nelson Cromwell, Craigie, Morris, Wopicka, Graham, Karr, Lancaster, Wels, Andrews, Cornish, Merriman, Muzey, Finley, Pierpont Morgan junior, Shrager, Landesco, Kerner, Maro Jones, Burgess, Stevenson, Cornish. Este primit de președintele S.U.A., Hoover, și asistă la înmormântarea fostului președinte Taft. Washington este un „oraș simbolic de credință și de unitate, întruparea eternă a ideii generatoare”. Peste tot se vede baza de pornire a emigranților. În casele din New York recunoaște tipul celor din Anglia, Belgia, Olanda, Norvegia, Danemarca. Americanii nu-și pot renega originile. „Omul vechi dă normele. El impune și transformă[...] Natura, felul de viață, scopurile comune modelează, duc la uniformitatea care se face tot mai adâncă. A nu se uita și influența acestei ciudate limbi, dislocate, desosate, fluide, sugestie mai curînd decît accentuare, care e limba engleză. Are comunicativitatea electricității.” Viața e în adevăr publică. „Pe fiecare îl vezi ce face.” Diplomele universitare nu asigură o funcție. Au cea mai bună rețea telefonică din lume. E țara oamenilor practici. Biblioteci, muzee, universități sînt create prin donații. „Resorturi de fier îi susțin și cu ochii de diamant spre viitorul în care au rol de conducători. La 80 de ani, acești conquistadores au frăgezimea de simțire, încordarea de voință a unor tineri. Mor lăsînd altora o sarcină întreruptă, brusc de sfîrșitul firesc al ființei omenești chiar cînd un zeu a locuit într-însa, un zeu de putere și biruință.” Negrii sînt deprinși din generație în generație să ajute la orice; au „un instinct de dădacă, transmis de-a lungul veacurilor”. „Un întreg trecut de robie se vede în tot ce fac pentru stăpînul alb, alături de care-l pune legea, dar nu și obiceiul. În școli sînt copii: albi de toate colorile, negri de toate nuanțele[...] turnul Vavilonului, cu limba engleză obligatorie.” Mulatri sînt pe toate drumurile și de toate colorile. Orașele sînt „o beție de electricitate, un furnicar de mișcare”. E țara furnalelor, țara de cercuri roșii în noapte, țara ținută sub presiunea muncii și a cîștigului. Spre Detroit, limbile de foc ale fabricilor arată calea spre orașul în care se află 30 000 de români. Face apel la toți românii să revină în țară, ceea ce supără pe americani. Oriunde e o făclie românească, un cărturar, o energie, o instituție, un ziar, o asociație, sînt remarcate cu emoția patriotului. Se oprește îndelung asupra civilizației indiene. Conf. ținute în S.U.A. au fost publicate în:

- 1094 *My American lectures*. Collected and arranged by Norman L. Forter. Preface John L. Gerig. Bucharest, „State Printing Office”, 1932. 191 [—194] p. + 16 pl. 25 × 18 — II 110551.
- 1095 *Priveliști elvețiene*. Vălenii de Munte. Tip. „Datina Românească”, 1930, 11[—13] p. 23 × 16 — II 101407.

Apărută mai întâi în *Cuget clar*, 1930, p. 216—222. Berna, Zürich, Svițera și Tirol. Din Berna se rețin: catedrala gotică sec. XIII; Universitatea cu prof. celebri; Teatrul Național; Muzeul cu opera lui Ferdinand Hodler, care, în opera sa, pleacă de la tradiție. Apoi muntele care stă deasupra, „drept, țepos de brazi, stropit cu căsuțe mărunte“. Zürich: lacul, Universitatea și Politehnica; aceasta pregătește șefi pentru industrie, care la lăsarea serii umple drumurile de o lume așa de socotită în lucrul ei, de ai zice că se întoarce fericită de la o plimbare. Două muzee, unul în care domină casa și meșteșugul: „E aici și un neconținut îndemn de muncă și o stăruitoare propagandă de frumusețe“. În celălalt: Hodler și Böcklin și urmele romane și anteromane. Tirolul cu munți, „catapetesme de stinci în care se înfig sfeșnice negre de brazi“. „Țară a lemnarilor cu pene la pălărie, svițerienii fără svițară.“ Ajuns în țară, peisajul pină la Oradia și pe linia Crișurilor: „strălucitoare porturi împodobesc trupul gingaș al femeilor [...] niciăieri omul nu ă mai mult o podoabă a naturii“.

- 1096 *O mică țară latină: Catalonia și Expoziția din 1929*. Note de drum și conferințe. București. Ed. „Casa Școalelor“ Tip. „Datina Românească“, 1930. 97[—103] p. 21×13 — II 103452.
- Colț de Italie; Intre Pirinei și Barcelona; Barcelona; Expoziție, Terrasa; St. Cugat de Valès; Taragona; Vich și Ripoli; Sufletul catalan; Drum francez de întors acasă*. Conf.: *Literatura; Artă; Probe de poezie catalană* (p. 69—97); 6 poezii populare, una medievală de Jordi de Sant Jordi și 7 moderne de: Teodor Llorente, Masi Morera y Galicia, Miquel Costa y Llobera, Manuel Mila Fontanais, Maragal, Corrandes. Barcelona: oameni de o desăvârșită cuviință, un avânt de nobilă ambiție, de muncă distinsă cu ceva aristocratic și aproape poetic în ea. Orașul vechi, cu palatul episcopal; vechea cetate trăiește și azi ca pe vremuri, ca la 1200. De altă parte orașul nou, metropola contemporană a tehnicii și luxului, cu bulevarde pariziene: piața Cataloniei, piața Spaniei. Mari bulevarde o străbat în tot sensul: Camino de Lanes, Via Layetano, Gran Via. În arh. lucrează spre a descoperi și lumina trecutului catalan, prietenii lui N. I.: Puig y Cadafalch, Nicolau d'Olwer, Valls i Taberner, venerabilul istoric și poet Rubio y Lluch. Barcelona: 1 000 000 de locuitori în 74 km². Taragona, Taraco de odinioară, „caracterul localității e Roma, care de atâtea veacuri trăiește aici“. Cetatea Scipionilor, cu 30 000 de locuitori, industrie mică și export de uleiuri. Mulțimea cuminte, cuviincios gătită: „o clipă ni se pare că nimic nu s-a schimbat în vremuri și că sintem aici pentru ca să aprindem candelă, noi, români, la sarcofagiile fraților noștri Ampeliu, Nectarista, cei adormiți întru Hristos Mintuitorul“. Localitatea Vich este Vicus roman de odinioară. Aici „totul se confundă în masă, în solidaritate, care e baza țării. E tîrg episcopal. Muzeul e gloria orașului“. Se observa limitația Bizanțului, care a fost aici stăpîn 200 de ani. Din el pornește spiritul mulțimii popular, „unind realismul cel mai legat de pămînt cu sentimentalitatea care tinde mai înaripat către cer“. Ripoli, un pașnic orașel de meșteri: „Eul mediu de artă se leagă cu pașnicul ev mediu de viață“. Sufletul catalan este de o „stăruință nebiruită în a înfrunta orice primejdie, o țesătură capricioasă de elanuri personale“.
- 1097 *Vederi din Grecia de azi și Cinci conferințe despre viața grecească actuală*, publicate de Casa Școalelor. București. Ed. „Casa Școalelor“. Tip. „Datina Românească“, 1931. 175 p. 22×14 — II 106521.
- Din Salonic în Tesalia; Tesalia; Atena; În jurul Atenei; Bizanț și antichitate în Atena; Pireul, Falerul, Daphne; Oameni și priveliști; Muzeul național; Bisericițe bizantine; Stadionul; Spre Corint; Micena și Tirintul;*

Nauplia și împrejurimile; Epidaurul; În Peloponez; Tripolis; Mistra și Sparta; Tegeia; Orașul grecesc de azi; Delphi; Muzele de provincie; Înapoi la Atena; Monumente și muzee; Drum de întors; Margine macedonică. 5 conf.: *Pămintul; Casa; Istoria; Artă; Literatura.* Trad. din versurile lui: Zalo Kostas, Drosinin, Rangabe. Versuri originale de drum: *Olimpul; Palas-Athenei; Toamnă; Epidaur; Sparta; Delphi; Parthenonul; Praf turcesc* ● Călătoria în Grecia a avut loc în 1930, de la 11 la 27 oct. cu prilejul celui de-al III-lea Congres de bizantinologie. O prețuire, un entuziasm și o cunoaștere desăvârșită a civilizației ateniene sub forma păstrată din zilele noastre. Paralel se interesează de viața Greciei moderne, întemeiată pe o perfectă solidaritate și mindrie: „Dar ceea ce face interesul orașului e că toată această lume ține la el — Atena —, îl ajută, îl sprijină, e mândră de dînsul“. Remarcă grația feminină: „Figurile nu zic nimic, dar liniile corpului exprimă o neasemănată grație. Un gest de femeie care-și prinde sandala e o lecție de supremă eleganță“. „E o euritmie și pînă azi în poporul acesta“. „Vechea solidaritate antică, virtutea adevăratului cetățean se păstrează pînă astăzi.“ Descoperă în țărani „tipuri de o sălbatică frumusețe“ și „femei cu umerii și fruntea de cariatide și cu ochii sălbatici de frumoși“. Atena a creat, dar Roma a păstrat: „Grație admirației romanilor pentru gloriosul trecut spiritual ateniian, s-a făcut mai întîi amestecul grației elene cu puterea romană. Totodată începuseră adevărat al sintezei „bizantine“ pleacă din Atena. Autorul se întreabă: „Fără Roma ce s-ar fi păstrat din această artă care, nesustținută de urmașii slăbiți ai acelor care o creaseră, amenința să cadă în completa ruină“. Se încheie cu observația că Atena este „țara unde totul e un dar al luminii“; jocul culorilor amurgului întrece orice închipuire, marea e de un albastru incredibil, iar „muntele se rupe din stîncile sure cu dungi ruginii, cu pete de verdeață întunecată; albastru lui are un luciu de piatră scumpă. În același timp, la stînga, cerul e de un galben de veche aureolă sacră, pe care-l străbat ușoare năfrâmi roșii. S-ar părea că, pe cînd aici iadul e supt picioarele noastre, dincolo se încearcă luciri de olimpică auroră. Și peste aceste fulgerări ale luminii ce agonizează, nori se plimbă. Norii cum nici o altă țară nu-i poate avea: largi aripi negre drept deasupra noastră, albe vedenii fugare dedesubt, ori lungi linii scorburoase; în fund, ca o Acropolă roză, deasupra unui deal de aur palid. Se înțelege cum zeii s-au născut aici, cum aici li s-a înjghebat povestea transmisă preoților pentru a o armoniza. În această parte a muntelui vechiul cioban, privind aceste minuni schimbătoare care i se impuneau ca niște realități superioare, a plecat genunchii în fața divinelor puteri stăpîne pe soarta lui. El și-a dăruit creațiunea simplă din care era să iasă o măreață literatură, dar cuibul zेलor adorați în cetăți alături de vechii dominatori ai adîncurilor, confundați adesea cu dînșii, aici a rămas, în munte.“

- 1098 *Instantanee venețiene.* București. „Imprimeria Națională“, 1938, 13 p. (Extras din „Revista Fundațiilor Regale“, 1938, nr. 9, septembrie). 23,5 × 16 — II 155154.

Veneția copiilor, care „par opere de artă; Duminica e ziua de distracție a poporului. Gondolierul nu e un birjar [...] e un artist și un tovarăș, un amic“. Bătrîni. Sărăcia. În umbra sfîntului Marc. Bizanțul a încetățenit pisica, sînt atît de multe, că nu se pot număra. Toate se fac public, o viață deschisă.

- 1099 *Pe vechea linie romană: Reims-Trier.* București. „Imprimeria Națională“, 1939. 16 p. (Extras din „Revista Fundațiilor Regale“, nr. 8, august 1939). 23 × 16 — II 167737.

I. Spre Luxemburg: de la Paris, Champagne, Reims. II. În Luxemburg. III. La Trier. IV. Prin Belgia. De aici se întoarce în Franța, pe drumul: Givet-Poroian-Rethel.

- 1100 *Un student în străinătate acum o jumătate de veac. Maramurășanul Artemie Anderco. Jurnalul său. Publicat cu o introducere. Vălenii de Munte. Tip. "Datina Românească", 1934. 183 [—185] p. 23×15.5 — II*
 Tipărit mai întâi în *Cuget clar*, 1933, p. 204—219; 343—358; 1934, p. 47—75; 132—152.

Anderco trimis de Soc. „Transilvania” să învețe medicina în Italia, apoi la Paris. A trăit între 1853 și 1876 și a lăsat un ms., în care descrie călătoria sa: *Neapole, Roma, Pisa, Genova; În carnaval; Castelnuovo; Vacanțele de Paști; Paris; Muzeele din Luvru; Cimitirile; Grădinile; Bisericele; În Capela română; O săptămână în Belgia; Luigi Mariscotti; Les Environs de Paris; Musee, bibliotecă, instituții; Teatrele din Paris; Mizeria; Adio, Paris; Roma; Apostol Cristodulu; Ultima zi a anului.*

1101. *Peisagii. Antologie, prefață, note și glosar de Mircea Zăciu. Cluj Ed. „Dacia”. Intr. poligrafică, Cluj. 1972. 448 p. 16.5×10.5 — I 568534.*

Cuprinde: Din țară: *Spre Țirgu Frumos; Roman; Fălticeni și Baia; Botoșani; Iași; Mănăstirile de lângă Iași; Ținutul Vasluiului; Mănăstirile din Neamț; O călătorie de primăvară în Putna. Schituri. Dălhăuți. Spre Severin; Cerneful. Topolnița; Pe Dunăre spre granița sîrbească; Tismana; Cozia; Hurezi; Bistrița; Arnota; Pe Olt; Cornetul; Pe drumul Voievozilor; Mogoșoaia Brâncovanului; Într-o zi de april spre Căldărușani. Snagovul, Țigăneștii; Bărașanul; Spre Tulcea. Din străinătate: Italia; Orientul; Germania; Franța; Anglia; Spania; Portugalia; Catalonia; Norvegia; Suedia; Statele Unite ale Americii; Grecia; Marea — cum am cunoscut-o; Cum să călătorim.*

6. AUTOBIOGRAFIE

- 1102 *O viață de om — Așa cum a fost — Orizonturile mele. București. Ed. „N. Stroilă”. Tip. „Datina Românească”, 1934. 21.5×13.5 — II 122394.*
 ~Vol. I: *Copilărie și tinerețe*, 319 [—321] p. C u p r i n s : I. Orizonturi moștenite; II. Cea dintîi învățătură; III. Cel dintîi mediu: orașul; IV. Primii ani de școală; V. Atingerea cu viața din afară; VI. Liceul; VII. Adolescența; VIII. Idei și lecturi; IX. Universitatea de acasă; X. După licență; XI. Trei ani de străinătate; XII. Întîii ani de profesorat; XIII. Multe drumuri străine; XIV. Prime publicații. ~Vol. II: *Lupta*, 315 [—319] p. XV. Prime preocupări politice și naționale; XVI. Osteneli de istoric; XVII. Călătorii nouă și nouă lucrări; XVIII. Adăpostul din Vălenii de Munte; XIX. Desăvîșirea unui crez politic și social; XX. De la Sămănătorul la războiul balcanic; XXI. În fața primului război; XXII. Spre războiul de unitate națională. XXIII. Intervenția militară a României; XXIV. Catastrofa războiului; XXV. Pentru crearea spiritului nou; XXVI. În ceasul biruinței. ~Vol. III: *Spre înseninare*, 257 p. XXVII. O nouă viață politică: „Blocul” de guvern; XXVIII. Vremuri politice tulburi; XXIX. Supt dictatura mascată a lui Ion I. Brătianu; XXX. Marile schimbări politice; XXXI. O încercare neînțeleasă și nesprîjinită.

O viață de om așa cum a fost. Orizonturile mele, ediție îngrijită de Valeriu și Sanda Răpeanu, studiu introductiv, note, comentarii, indice de Valeriu

Răpeanu. București. Ed. „Minerva“, „I.T. Tiparul“, 1972.LII + 885 — 890 p. 20×15 — I 568638.

- 1103 *Supt trei regi. Istorie a unei lupte pentru un ideal moral și național*. București. Tip. „Datina Românească“, 1932. 463 p. (România contemporană de la 1904 la 1930). 22×14 — II 116887.

După cum precizează chiar subtitlul, „istorie a unei lupte“ ... adică a lui N. I., este, de fapt, o avanpremieră a lucrării *O viață de om*, accentul punându-se pe acțiunea politică și deci înălțurându-se activitatea istorică. Este o carte scrisă pe baza amintirilor sale și în jurul personalității autorului, fără a se recurge la doc. pe care istoricul le-a publicat în numeroase alte lucrări

- 1104 *Memorii, însemnări zilnice*, 7 vol. București. Ed. „Națională“. Tip. „Cărgiale“ (vol. I—V). Tip. „Datina Românească“ (Vol. VI—VII). 19.5×14 — II 105525.

Prefața la vol. I: „Cetitorii au aici însemnările mele zilnice numai începînd cu luna mai 1917. Un întreg grup de caiete care leagă acest volum de acela publicat în 1914, care înfățișa în același fel războiul nostru în Bulgaria (*Acțiunea militară a României*, 2 ediții la Soccec), se află încă în mini dușmane și nu știu dacă vreodată voi putea să le recapăt de unde sint deținute fără drept. Cînd, în zestrea Academiei Române, ele vor fi restituite, îndatoresc pe urmașii și prietenii mei să le publice așa cum sint. În ele se va vedea cum ideea unității naționale m-a preocupat toată viața pe un timp cînd ea era socotită de oportuniștii care triumfă astăzi ca o nebulă. Se va vedea, cum, în iulie 1914, am fost cel dintîi care, printr-un articol tipărit în *Universul*, am strigat: «Nu cu Austro-Ungaria», cum în același iulie 1914 Ion Brătianu, care mă chemase telegrafic la București, putea în același timp să mă șperie pe mine cu ideea că merge cu Centralii și pe tristul colonel Șturdza că se unește cu Înțelegera, cum de aceea, luni de zile, am rupt pe urmă legăturile cu puternicul om politic, cum în septembrie el mi-a declarat că și-a schimbat direcția, cum totuși doi ani de zile el a șovăit, fără a se pregăti în ce privește hotărîrea supremă, cum, totodată, am evitat toate pipelile demagogiei gata să intre fără timp în război, cum, atunci cînd am întîlnit greutate și înfrînger, toți[...] și-au pierdut încrederea, pe care a păstrat-o instinctul soldatului. Aici eu n-am exprimat decît aceea ce nu putea jigni pe oameni în onoarea lor. După moartea mea, urmașii mei vor judeca dacă și această parte trebuie introdusă în ediția definitivă. Intenția mea e, după ce am reunit în cartea *Războiul în note zilnice* (3 vol. Craiova, Ramuri) articolele mele, să string în volume ce e mai caracteristic în corespondența mea. Pe urmă, pe baza acestor trei lucrări aș încerca și eu sinteza pe care alții au avut curajul de a o realiza cu așa de puține mijloace și fără nici o participare la evenimente.“

~ Vol. I—II: *Războiul național. Lupta pentru o nouă viață politică (mai 1917—mart. 1920)*. 368 [—372] p. (I), 375 p. (II).

~ Vol. III: *Tristețea și sfîrșitul unei domnii*. 1932. 344 p. 20.III.1920—17.X.1922.

~ Vol. IV: *Încoronarea și boala regelui*. 1932. 288 p. 18.X.1922—28.III.1925.

~ Vol. V: *Agonia regală și regența*. 1932. 398 p. 28.III.1925—7.VI.1930.

~ Vol. VI: *Încercarea guvernării peste partide (1931—2)*. 1939. 414 p. 7 iunie 1930—5 iunie 1932.

~ Vol. VII: *Sinuciderea partidelor (1932—8)*. 1939. 465 p. 6 iunie 1932—24.II.1938.

Enumerăm mai jos lucrările care aduc contribuții esențiale la întocmirea unei biografii complete a lui N. I. și prin care se pot face rectificări la *O viață de om*:

Pagini de tinerețe, 2 vol. București. 1968, în care se cuprind articolele publicate între 1890 și 1895.

Opinions sincères, Bucarest, 1899, și *Opinions pernicieuses*, 1900, publicate mai întâi în *L'Indépendance roumaine*.

Cuvinte adevărate. București, 1903, conține art. din ziarul *Epoca*, 1903.

O luptă literară, 2 vol. Vălenii de Munte. 1914—1916, (art. din *Sămănătorul*, 1903—1906).

România, vecinii săi și chestia Orientului. București, 1912, carte alcătuită cu art. din *Sămănătorul* și *Neamul românesc*, 1906—1912.

Acțiunea militară a României. Vălenii de Munte, 1913.

Războiul nostru în note zilnice, 3 vol. Craiova, 1921—1923 (aici au fost adunate art. din *Neamul românesc*, 1914—1917).

Marelui român și învățat N. Iorga. Adresa omagială a Comitetului organizator cu prilejul inaugurării Bibliotecii și Căminului N. Iorga, în ziua de 6/19 decembrie 1919. Urmată de cele două memorabile discursuri ale sărbătoritului, rostite în Camera de la Iași în ședințele de la 14 decembrie 1916 și 9 iunie 1917. București. Tip. „Cultura Neamului Românesc“, 1919. 44 p. 21×13.5 Pe lângă cele două discursuri, broșura conține și adresa către N. I. prin care i se oferă în dar casa din Șoseaua Bonaparte, 6, cumpărată prin listă de subscripție. Casa i s-a oferit drept omagiu și recunoștință pentru acțiunile sale științifice și patriotice, pentru izbînda sa în lupta dusă pentru realizarea unității naționale: „Veți face din această casă un templu al muncii [...] și vor veni în pelerinaj, ani după ani, toți cei mai buni, toți cei mai curăți dintre fiii națiunii noastre, spre a lua vorbă înțeleaptă, vorbă frumoasă de la învățătorul întregului nostru popor: Nicolae Iorga“. Urmează lista cu numele donatorilor: industriași, negustori, cărturari (V. Pârvan, V. Madgearu, I. Răducanu, I. Bibicescu, Andrei Rădulescu), militari, oameni politici, artiști (C. Nottara, Ion Brezeanu), avocați, agronomi, librari. *Doi ani de restaurație. Ce a fost, ce am vrut, ce am putut*. Vălenii de munte, 1932.

Istoria literaturii românești contemporane. Vol. II (1890—1934). Vălenii de Munte, 1934.

Istoria Românilor, vol X., București, 1939, p. 283—494.

Discursuri parlamentare, 3 vol. București, 1939—1940.

La acestea se adaugă toate publicațiile din cap. „Note de drum“.

- 1105 *Lupta pentru limba românească*. Acte și lămuriri privitoare la faptele din martie 1906. București. Ed. „Minerva“, 1906. 155 [—157] p. 21×13.5 — II 2891.

Cartea cuprinde actele mai însemnate privitoare la manifestația din 13 mart. 1906 din fața Teatrului Național. „De o bucată de vreme se vede foarte limpede că limba națională n-are drepturi pentru o parte din clasele bogate și puternice, care s-ar cuveni totuși să stea în fruntea vieții românești și s-o ajute din răputeri. Înstrăinate, anumite cercuri înălțau cu o batjocură pentru sentimentele de care o lume întreagă se însuflețește astăzi steagul de trufie al înstrăinării lor.“ Soc. „Obolul“, alcătuită din elita boierimii românești, urma să dea la Teatrul Național o reprezentare în lb. franceză. Actorii erau „doamnele“ elitei, multe dintre ele abia mai știind românește. N. I. a rugat pe cei în cauză să renunțe la spectacol. În acest sens, N. I. publică în *Epoca* din 12. mart. *O rugămintă*, dar nu este

ascultat. Continuă apelul prin lecție la Univ. intitulată *Despre drepturile limbii naționale în statul modern*. Ideea centrală a conf. este *elogiul* adus lb. naționale, care „este temeiul vieții oricărui popor”, ea „este fiindcă vie care ne vine din timpurile cele mai depărtate ale trecutului nostru, ea este cea mai scumpă moștenire a strămoșilor care au lucrat, generație de generație, la elaborarea acestui suprem product sufletesc”. La 13 mart., N. I. ține a doua conf. străbătută de un profund sentiment patriotic, inflăcărând pe miile de ascultători. Ce a urmat este descris de Mihail Sadoveanu și Emil Gârleanu, precum și în numeroase art. de presă, toate prinse în acest vol. Se publică adevăratele a numeroși scriitori, prof. cărturari, studenți, elevi din toată țara, în fruntea lor aflându-se I. Slavici, Al. Vlahuță, B. P. Hasdeu, N. Gane, G. Coșbuc, St. O. Iosif, C. Murgoci, P. Cerna, D. Anghel, Brătescu-Voinești, O. Goga, Sextil Pușcariu etc. Urmează alte două conf. ținute de N. I. la Iași și sala „Dacia” din București. *Correspondența* privind manifestația.

7. VARIA

- 1106 *Oameni cari au fost*. Amintiri și Comemorări (Articole care pot să rămâie.) I Vălenii de Munte. Tip. „Neamul Românesc”, 1911. IV + 500 p. 21 × 14 — II 50981.
- 1107 *Oameni cari au fost*. București. „Alcalay & Co”, 1916. 32 p. (Scriitorii Români, publicație săptămânală. Dir. A. Vlahuță, nr. 4), 16,5 × 12 — I 48436. Cuprinde art. extrase din ed. 1911, și anume: *Nicolae Grigorescu; O lacrimă pentru George Popovici; B. P. Hasdeu; Un profesor: Dimitrie A. Laurian; Ștefan Orășanu; Dr. I. Radovici; La moartea lui Tolstoi*.
- 1108 *Oameni cari au fost*. București. „Imprimeria Națională” (Fundăția pentru literatură și artă). 18 × 11,5 — I 232205.
- Din prefață: „Nu reneg din tot ce am scris — niciodată pentru a scrie, ci pentru a da un adevăr ori pentru a înlătura o minciună — decît ce se razimă de o informație insuficientă. N-am jertfit dușmăniei adevărul, ci adevărului i-am jertfit multe prietenii. Dar n-aș tipări din nou cu plăcere paginile în care se cuprind atacuri împotriva unor oameni care nu se mai pot apăra, fiind astăzi dincolo de lumea greșelilor omenești, ori nu s-ar mai apăra fiindcă în ei a răsărit altă conștiință, pe care tocmai mă străduiam s-o trezesc. În foile pe care le-am condus [...] au apărut însă schițe scurte în care se cuprind amintirea unor oameni pe care i-am cunoscut și cu care adesea s-au dus cele mai bune prietenii ale mele, sau alte ori, comemorarea celor mai vechi, ale căror nume stau pe cele dintîi pagini ale culturii și politicii noastre moderne[...] Îmi îngădui a le înfățișa publicului, care le-a primit odată simpatie. ●
- ~ Vol. I, 1934, 466 p.: Teofil Frincu; A. Tr. Laurian; Anghel Demetrescu; Apostol Mărgărit; C. Davilla; Știrbei Vodă; St. Orășanu; Șaguna; Odobescu; A. Pann; Gh. Bariț; Veniamin Costachi; Eminescu; Nicolae Ionescu; I. Pop-Reteganul; Schiller; Cipariu; C. Negruzzi; Mommsen; Cuza Vodă; George Popovici; P. Poni; episcopul Popea; Mihail Teliman; H. Ibsen; N. Nicoleanu; C. Stamati; Ion Lapedatu; Alecsandri; Longfellow; Alexandrina Mihăescu; S. Fl. Marian; Tolstoi; Anastasie Crîmca; Hasdeu; Iosif Vulcan; Dante în românește; Liciu și teatrul lui Alecsandri; Lueger; Kogălniceanu; Francis Rakoczy; D. A. Laurian; Vincențiu Babeș; Dr. Isak; gen. Lahovary; Gr. Triandafil; Grigore și Adina Olănescu;

Fr. Damé; Garibaldi; Nicolae Grigorescu; Lascăr Catargiu; N. Popeea; Vasile Lascăr; Dr. I. Radovici; Tudor de Flondor; S. Bărnuțiu; Mitropolitul Iosif Gheorghian; C. Brediceanu; P. S. Aurelian; A. Mocsonyi; Elena Cuza; Șaguna; A. Mureșianu; Vasile Cosmovici; Gheorghe Brancovici; D. Caian; Moceanu; Nicolae Hurmuzaki; V. Rola Piekarski; Mihai Viteazul; Augustin Bunea; K. Krumbacher; I. Rusu-Șirianu; Adelina Tăzlăuanu; Eugen Carada; Dr. Lueger; B. Björnson; Ion Creangă; Teohari Antonescu; V. Boerescu; Dinicu Golescu; I. Codru Drăgușanu; Eduard al VII-lea; Drăgan Țankov; N. Volenti; Al. Ștefulescu; C. D. Crăciunescu; Maria Mavrodin; Ion Ghica; Grigorescu, după Vlahuță; Tolstoi; Iordachi Golescu; Grigore Ștefănescu; G. Orleanu; I. St. Suluțiu; N. Densusianu; C. Stoicescu; Ion Adam; C. Alimăneștianu; Episcopul Szabó; Dezideriu Banffy ș.a. ~ Vol. II, 1935, 486 p.: Dr. Iacob Felix; D. Anghel; Lamprecht; Titu Chitul; I. D. Manolache; Al. Onae; Badea Cîrțan; Andrei Bârseanu; P. Liciu; Ghenadie, episcopul Rîmniceului; C. Negri; Spiru C. Haret; Eugeniu Brote; Ioan Mincu; contesa Maria de Flandra; Ion Pușcariu; Ioan Borcia; Liciu ca artist; I. L. Caragiale; Octavian Smigelschi; Petru Râșcanu; Lt. col. Manolescu-Mladian; Nerva Hodoș; Aurel Vlaicu; Mihail Lăzărescu-Olteanu; Horia Rosetti; Gh. Gr. Cantacuzino; Radu Porumbaru; Ion Maiorescu; P. Cerna; C. Erbiceanu; Paul Déroulède; Carol I; N. Oncu; V. Burlă; Ioana Rosetti, născută Știrbei; Gârleanu; Hartvig; Brâncoveanu; Spiru Carpus; D. A. Sturdza; Ioan Mihalyi; San Giuliano; D. Anghel; Avram Sădeanu; Al. Bogdan; D. C. Moruzi; Regele George al Greciei; N. Culiianu; D. Onciul; Al. Sihleanu; Alecsandri; I. Lahovary; Gârleanu; Stoian Novacovici; Lamprecht; Contele Bellegarde; generalul Marchand; Virgil Onițiu; I. M. Moldovan; I. Ciocan; Exarhul Iosif; Ioan Lahovary; Silvestru Moldovan; V. Hossu; Ludovic Mocsáry; Episcop Camili; Tadeu Adjuiewicz; Lt. C. Panait; Otto Pursch; Lt. Tutunaru; Ioan Moțet; Lt. Gh. Haneș; Gh. Skarlet; General Dragalina; Mihail Săulescu; Petre Cinta; Mihail Coșoiu; H. Sienkiewicz; Mihai Viteazul; Maria Cornescu; Al. Zagoriț; Prințul Mircea; Ioan Sbiera; Nicolae Filipescu; At. Gherman; Tiberiu Popescu; Emilian Slușanschi; Luchian; Kogălniceanu; C. A. Rosetti; Regina Elisabeta; Kitchener; Von der Goltz; N. Gane; P. Liciu; C. I. Coculescu; D. P. Moruzi; Francisc Ferdinand; A. D. Holban; Anton Naum; Preotul Mateevici; Aurel Popovici; Cei doi Golești; Col. Andonovici; T. Maiorescu; La Fayette; General Dragalina; Petru Movilă; Simion Murafa; I. Tanoviceanu; I. Manliu; Dr. M. Botescu; Virgil Hălăceanu; Dr. John Stuart Campbell; Nicolae Romanov; Emanuil Bibescu; I. Grămadă; Al. Tenie; Dr. Giani; I. Cereșanu; Eugen Cocuță; C. I. Jireček; Iosif Naniescu; Peter Rossegger; Al. Callimachi; Generalul Culcer; Boulanger; Clemenceau; episcopul Melchisedec; Chalkokondylas; Delavrancea; Wordsworth; C. C. Coroii; Bismarck; Victor Mihalyi de Apșa; Aurel Metroniu; C. Giurescu; Iancu Flondor; Tisza István; generalul Lafont; Theodore Roosevelt; Edmond Rostand; Mitropolitul Ghenadie; Abdul-Hamid; Dr. C. I. Istrati; Washington; Emilia Hampel; Vasile Bumbac; Chanzy; Commynes; G. Coșbuc; V. Bumbac; Delavrancea; Mickiewicz; Ioan Bogdan; Theodor Aman; Al. Vlahuță; Scarlat Vârnav; Gh. Danielopol; Gr. Crețu; Friederich Naumann; Vasile Morțun; Badea Gheorghe. ~ Vol. III, 1936, 482 p.: Georges Clemenceau; Emile Picot; Ioan Bogdan; Ioan Nicolae Romanescu; Eminescu; Lt. Aramă; General Grigorescu; Vasile Botez; Sp. Lambros; Eugenia care a fost împărăteasă; Arhiepiscopul Antim; Ruskin; A. D. Xenopol; Cuza Vodă; D. Sturdza-Scheianu; Președintele Deschanel; Eșad; C. Lucaci; Gherea; Wundt; Alexan-

dru al Greciei; I. G. Miclescu; Nicolae Fleva; T. V. Stefanelli; Gh. Tofan; D. Greceanu; Gh. Pitiș; Napoleon; Em. Porumbaru; Prof. Precup; Vasile Sion; Ion Brătianu; Emil Costinescu; Nichita Petrovici; Ivan Vazov; Ioan Bibicescu; Duiliu Zamfirescu; Vasile Lucaciu; Take Ionescu; Andrei Bârseanu; V. Lițu; Mihail Săulescu; Louis Duchesne; Ion Sirbu; Ilarion Pușcariu; Ernest Lavisce; Eusebiu Popovici; N. Beldiceanu; Ribot; T. Burada; Enver-Pașa; Ghenadiev; Dionisie Bejan; Constantin, fost rege al Greciei; Vratoslav Iagić; Partenie Cosma; Șaguna; Teodor Rosetti; D. Onciul; Dr. Ionescu (Brăila); Vlahuță; Al. A. Beldiman; Avram Iancu; Sienkiewicz; Quidde; Helfferich; Byron; C. Burdea; Wilson; Ioan Huss; Matei Cantacuzino; Iancu Flondor; Gheorghe Cristea; Mihail Rastici; Toma Stelian; Generalul Lafont; Dr. Botescu; Gheorghe Dima; Anghel Saligny; Nicolae Milev; Gh. M. Murgoci; Lvov; P. Poni; Al. Marghiloman; Regele Petru al Serbiei; Amundsen; Episcopul Papp; Gheorghe Văsescu; Slavici; M. Pherekyde; V. Stroescu; Brusilov; Nicolae Pasici; Dr. Victor Babeș; G. G. Mîrzescu; Regina Margherita; Ion Grămadă; Donici; Prințul Victor Napoleon; C. Morariu; Gr. Cerkez; Fatalitatea habsburgică: moartea împăratului Carol; V. Pârvan; Papiu Ilarian; Valeriu Braniște; Palacky; Gheorghe Kiriac; Regele Ferdinand; Asquith; D. Drăgănescu; Marele Duce Nicolae; Corneliu Botez; Vl. Atanasovici; General Hîrjeu; Colonel Stîrcea; Bastera; Ivan Sișmanov; Giolitti; Radici; Generalul Nobile; Ioan Mihu; Pr. Morariu; D. Dan; Iustin Frățiman; Regina Elisabeta; Panait Istrati; Mihail Cantacuzino; Ioan Rațiu; Regele Carol; Teodor Westrin; Cadorna; Foch; Emanoil Ungureanu; Al. Hodoș; G. G. Mateescu; Petru Missir; Take Ionescu; Charles Victor Langlois; Liman von Sanders; Prof. Băbescu; Gheorghe Buzdugan; A. Bîrseanu; Bülow; Papiu Ilarian; Gr. Cerkez; Clemenceau; Eminescu; Corneliu Manolescu; Simion Bărnuțiu; Rîmniceanu; Carol Davilla; Gustav Weigand; C. Ciohodariu; Doamna Bianu; Ioan Rațiu; Prof. Lăzărescu; Nadia Bulighin; C. Gh. Ionescu; Andre; Filaret Musta; August Heisenberg; Aurel Lazăr; C. Z. Buzdugan; Liuba Dimitriev; Virgil Bărbat; Edison; Matilda Cugler-Poni; N. Leon; Vintilă Brătianu; Dr. Paulescu; Nathan Soderblom; I. N. Roman; General Dragalina; Dimitrie Greceanu; Nestor Urechîă; Zamfir Arbore; N. Filipescu; D. Comșa; Tittoni; Generalul Berthelot; Joffre; Episcopul Teutsch; Ana Brâncoveanu; Contesa de Noailles; Zamfir Arbore; I. G. Duca; Mihail Șuțu; Episcopul Bădescu; Cancelarul Dollfuss; Amos Frîncu; Colonelul Macia; C. Ciohodariu; Ștefan Ciceo Pop; Gheorghe Bogdan-Duică; George Balș; Togo; Vasile Goldiș; Alexandru Mavrodi; Dr. I. Cantacuzino; Caragheorghe; Canonicul Coltort; Louis Barthou; Poincaré; Mitropolitul Pimen; Vicențiu Babeș; Philippe Berthelot; Mirea; Petre Gîrbovicianu; Iorgu G. Toma; Mitropolitul Vasile Suciu; Francisc Hossu-Longin; Ioan Bianu; Regele Albert; Maurice Croiset; Anastasie Simu; Pavel Brătășanu; Damian Izverniceanu; Bănciulescu; Panait Istrati; Regina Astrid; Dr. Brânză; Gheorghe Pop de Băsești; Pilsudsky; Gheorghe Vîlsan; Dr. Dicescu; Maria Fărcășanu; Maria Cunțan; Episcopul Popazu; Trandafir Djuvara; Horațiu ș.a.

~ Vol. IV, 1939, 340 p.: Axente Sever; St. Greceanu; D. M. Sturdza; Gheorghe Chernbach; Gherasim Domide; Eugeniu Voinescu; Ioan Stravolca; Nicolae Balmoș; Generalul C. I. Brătianu; Grigore Ștefănescu; Profesorul Agura; Generalul Gheorghe Manu; Generalul Budișteanu; Gabriel Monod; D. Ghica; Temistocle Bocancea; Nicolae Dobrescu; André Faure; At. Marienescu; Mitropolitul Ion Meșianu; Ioan Moțet; Tiberiu Popescu; Gen. Bengescu-Dabija; Prof. I. Ralet; St. Petrovici; Jose Eche-

garray; Georges Ohnet; I. C. Frimu; Ernest Haeckel; V. Podeanu; Ermete Novelli; Spiru C. Hasnaș; Vasile Damian; Septimiu Albini; Mircea Christian; Lascăr Luția; Gen. Scerbacev; Virginia Stoicescu; Ioan Scurtu; Piu al X-lea; Lord Northcliffe; Dr. Petre Bucșan; Pierre Loti; Damian Drăgănescu; Ducele de Luynes; Georges Fazy; Ioan Papiniu; I. Ursu; Stefan Ludwig Roth; Carol I; Abatele Charles; Gheorghe Popovici; Mihail Rășcanu; Ioan Vidu; Iacov Antonovici; C. Hamangiu; Iacob Negruzzi; Aristide Briand; Ottokar Czernin; Regele Alexandru al Iugoslaviei; Președintele Doumer; Albert Thomas; Ionel Ghica; Paul Bourget; Trandafir Djuvara; Rudyard Kipling; Roman Ciorogariu; Episcopul Nicolae Ioan; Hasdeu; Pierre de Nolhac; Marea Ducesă Victoria; Venizelos; Alexandru Ciura; Victor Roth; G. M. Murgoci; Maxim Gorki; Protopopul Nicolae Borzea; Zinoviev și Kamenev; Cezar Papacostea; Gheorghe Ghibănescu; C. R. Mirea; Prof. Ion Borcea; Pop-Florantin; Domnica Donici; Iuliu Valaori; Meillet; Papanastasiu; Vasile Lucaciu; C. Șumuleanu; Pirandello; Masaryk; Unamuno; Protopopul Câmpeanu; Partenie Cosma; Tiberiu Popescu; Petre Liciu; Al. Vlahuță; Roman Căpățînă; Teodor Tăutu; Gaston Doumergue; Marconi; Lidia Șismanov; Lupeanu-Melin; Horia, Cloșca, Crișan; Arpad Bitay; Iaroslav Bidlo; Tiberiu Eremia; Ferdinand Brunot; Nicolae Bazilescu; Matei Nicolau; C. Isopescu-Grecul; Regina Maria; Octavian Goga; Delavrancea și Goga; Dr. Gheorghe Marinescu; Ovid Densusianu; Piu al XI-lea; Stănescu; Mărdărescu; Mareșalul Averescu; Iulia Hasdeu; Nerva Hodoș; Atatürk; Jammes; Alexandru Țiple; Făgădaru; Hertvig Iarnik; Paul Collinet, Glixelli; Corradini; Baronul Guillaume; Gheorghe Țițeica; Gaster; Grigore Tăbăcariu; Teodor Costescu; Gheorghe Mateescu; Patriarhul Miron; Gheorghe Longinescu; Ettore Pais; Goga; N. Condeescu; Emil Socec ● În cele 4 vol. sint prezentate 681 de personalități. Art. au fost publicate în: *Sămăntorul*, *Neamul românesc*, *Floarea darurilor*, *Neamul românesc literar*, *Drum drept*, *Ramuri* 1903, 1940.

- 1109 *Oameni cari au fost*. Ediție îngrijită, prefată și notă de Ion Roman. București. Editura pentru literatură. Com. pol. „Casa Scintei”, 1967, LXXI + 349 p. (I); 405 p. (II) (Biblioteca pentru toți, nr. 368—369). 16.5 × 11 — I 317638. Ediție selectivă, Tabelul cronologic cu numeroase inadvertențe.
- 1110 *Sfaturi pe întunec*. Conferințe la Radio. București (Scriitorii români contemporani). Ed. „Fundatia pentru literatură și artă”. „Imprimeria Națională”. 19.5 × 12.5 — I 145048.

~ Vol. I, 1936, 364 p. Cuprinde: Noua direcție în învățămîntul românesc; Semnificația zilei de 24 ianuarie; 10 Mai; Optimism moral; Discurs de ziua eroilor; Intangibilitatea tratatelor; Un nou răspuns contelui Bethen; Catalonia și revoluția catalană; Condițiile morale ale păcii; Liga Culturală, ce a fost, ce este, la ce folosește; Citeva sfaturi pentru muncitori; La frații din Apus; Creatori și creațiuni; Valoarea națională a lui Vodă Brâncoveanu; Datoria noastră față de dinastie; Domnia lui Alexandru Ion Cuza Vodă; Valoarea de artă a bisericilor noastre; Căminuri pentru studenți; Tragedia studentului român; Inițiativa privată și statul; Ce e o hîrtie veche; Ce s-a făcut pentru arhivele noastre; Ce sînt muzeele noastre; Muzeele. Ce sînt și ce trebuie să fie. Exemplul Americii; Îndreptări literare; Solidaritatea națională; Mihail Kogălniceanu; Noi, risipitorii de cele sfinte; Ideile abstracte și statul organic; Ce este o capitală; Cruciați români; Bucureștii

ca viață culturală și intelectuală; Eroi și eroism; Amintirea lui Dimitrie Cantemir; Vacanța școlară; Teatre de vară; Ce trebuie să tipărim; Cariere: odată și acum; Apărarea noastră în străinătate; Cartea de școală; Cartea de înțelepciune; Ce e o colonie?; Renașterea latină; Cînd se va face ziua?; Ignorarea omului în societate; Cum să călătorim; O lume care vine; Nancy; Ce se vede în Italia; Datini și sărbători — azi; Academia Mihăileană; Ce este Academia Română; Despre organizarea muncii științifice; Drumuri prin secuime; O nouă literatură, — de ce?; Împărțirea istoriei românilor; Ce datorim civilizației; Pe ce ne sprijinim; Ce am văzut pe drum; Tehnica italiană contemporană; O civilizație de zădărnici și risipă; Fundamentele dreptății naționale.

~ Vol. II, 1936—1940, 364 p.: Solidaritatea națională; Un poet francez despre Moldova: Edouard Grenier; Românii în poezia europeană: un imn italianesc din 1885; În amintirea zilei de 24 ianuarie 1859; Caracteristica lui Ștefan cel Mare; O prietenă veche a noastră: poeta Marie Nizet; Cum se creează o stare de spirit; Formula revizionismului ungar; Fundația Romei; Marea — cum am cunoscut-o; „Frumosul” în concepția poporului; Despre Basarabia; Noțiunea de „bine” la poporul nostru; „Minte” și „cuminte” pentru poporul românesc; Despre „drept” și „drep-tate”; Noțiunea de „carte” la români; „Înțelegere”, „pricepere” și „înțelepciune”; „Domni” și „Împărați”; „Războiul” și „pacea” în sufletul poporului românesc; „Datoria” în concepția poporului nostru; Înțelesul cuvîntului de „țară”; „Țărani” în vechiul înțeles al nației; „Domnie” și „Stat”; „Străinul” în concepția poporului român; „Familia” în concepția poporului român; Limba ca element al sufletului românesc; Elemente necreștine în viața poporului român; Prevederi adevărate și false; Pericolul conspirațiilor; Defecte de creștere; E cu puțință o nouă Europă?; Distrugătorii civilizației; Sensul mișcării lui Alexandru Ipsilanti; „Țară”, „patrie”, „imperiu”; Stat și societate; Disciplina interioară; România la Expoziția din Veneția; Suedia regelui Gustav; Recunoașteri la vremea lor; Propagandele care ni lipsesc; Teatre și teatre; Taina Elveției; Cei mai mici frați ai noștri, romanii ladini; Viitorul statelor mici; Ideea națională în decursul istoriei universale; Valoarea dreptului istoric; Dreptul rechemării la națiune.

1111 *State și națiuni*. Conferință la radio — 24 februarie 1939 [București]. Tip. „Universul”, 1939 (foaie volantă). 37 × 22.

1112 *Pagini alese*. Antologie și Studiu introductiv de M. Berza. București. „Editura pentru literatură”, Comb. pol. „Casa Scînteii”, 1965. 20.5 × 13 — II 495984.

~ Vol. I: LXII + 300 [— 305] p. + 5 pl. Cuprinde: I. Fragmente autobiografice din „O viață de om”. II. Priveliști din țară. III. Locuri străine.

~ Vol. II: 454 [— 462] p. + 9 pl. Cuprinde: IV. Portrete și evocări (53 de portrete din *Oameni cari au fost*). V. Creatori și opere de literatură și artă (21 de art. privind scriitori, pictori, muzicieni români și străini). VI. Din trecutul nostru, (17 frag. m. de studii istorice). VIII. Prezențe în cotidian (58 art. din *Neamul românesc*). IX. Credințe (9 art. privind istoria românilor).

- 1113 *Scrieri*. Prefață de Barbu Theodorescu. Antologie de Marin Rădoi. București: Combinatul poligrafic „Casa Scintei”, 1971, 267×271 p. 16.5×12.—I 559829.
Cuprins: Oameni cari au fost (34 art.); Priveliști din țară (fragmente din *Drumuri și orașe*); Din trecutul nostru; Locuri străine, privind Veneția, Oxford, Paris, Lisabona, Spania; Cugetări.
- 1114 *Válogatott érásak*. Fordította Nagy Géza. Bukarest. Kriterion Könyvkiadó, Intr. Poligrafică — Cluj, 1971. 301 p. 20.5×13.
Antologie alcătuită după aceea similară aparținând lui Mihai Berza din 1965.
Cuprins: Egy ember élete; Hazai tájak, Arcképek és emlékezések; Irodalmi és művészeti alkotók és alkotások; A roman múltjából.

VI. ETNOGRAFIE ȘI FOLCLOR

- 1115 *Istoria literaturii românești*. Ediția a II-a revăzută și larg întregită. București. Ed. „Pavel Suru“, 1925.
În introducere: p. 23—87: I. Balada populară românească (Originea și ciclurile ei). II. Poezia populară lirică și satirică. III. Poveștile și snoavele. IV. Literatura gnostică.
- 1116 I: *Balada populară românească. Originea și ciclurile ei*. Vălenii de Munte. Tip. „Neamul Românesc“, 1910. 32 p. 21×14 — II 21395.
Balada populară românească. Originea și ciclurile ei. Cursurile de vară din Vălenii de Munte. Anul al II-lea (1909). Vălenii de Munte, 1910. p. 127—160.
La poesia (Trad. dal romeno di Guido Mezzatesta). *Due lire di novella*, 1929, nr. 6, p. 22—23.
I. *Definiția poeziei populare*, caracterul ei oral, anonim și colectiv. La bază însă *unul singur* a făcut-o, iar „poporul, luat în miile sale de oameni, poate însă numai recunoaște felul său de a fi în poezia pe care o primește și o păstrează, ducind-o cu multe adaosuri și schimbări locale și personale de-a lungul veacurilor“. În ce privește balada, „cu timpul se amestecau anii, faptele, oamenii și abia dacă se mai cunoștea ceva din faptul primitiv în ciudata împleticire poetică, în care tot mai multe note populare se amestecau“. Cîntecului bătrînesc cea dintîi prețuire i-o dă Stolnicul Constantin Cantacuzino. *O samă de cuvinte* ale lui Neculce vin din balada populară. Cu balada a început, în Apus și Răsărit, adunarea populară. Mai tîrziu, la sirbi e culeasă de Vuc Caragici. La noi prin Alecsandri. N.I. enumără pe culegătorii români de seamă. „Balada se cîntă sau, mai bine, se zice. *Zicerea* aceasta e o recitare melodică. Putem spune că partea de cîntec întovărășește partea de poezie, o recheamă în minte — căci altfel omul nu e în stare a da nimic —, o întreține, îndemnînd și încălzînd pe « zicător », o adaugă și o preschimbă însă prin căldura creatoare care-l cuprinde pe acesta încetul cu încetul.“
N.I. cercetează balada pe cicluri: domnească, luptele cu turcii, dobrogeană, dunăreană, tipul sirbesc, haiducesc. II. Poezia populară lirică și satirică: de iubire, de dor, descîntecul, strigăturile, înstrăinarea prin oaste, căsătorie, orațiile, bocetele, colindul, păstoritul, doina. III. Poveștile și snoavele. Punctul de plecare: Orientul. Modul de transmitere, de circulație. Formulele din povești. Eroii. Supranaturalul. Tematica. Adunarea poveștilor la noi: Schott, Ispirescu, Fundescu, Creangă, Gorovei, Stăncescu, Pop-Reteganul, Marian, Al. Morariu. IV. Literatura gnostică: proverbele sau zicalele.
- 1117 *Pagini din tinerețe*. Ediție alcătuită, prefată și bibliografie de Barbu Theodorescu. București. 1968. Vol. I, p. 3—29.
1. Anecdotele populare. 2. Poveștile. Emile Picot, Chants populaires des Roumains de la Serbie. 3. Basme culese din gura poporului. 4. Un nou

- volum de povești. 5. Glume și povești. 6. P. Dulfu. 7. Fabula în genere și fabuliștii români în specie. Toate acestea sînt art. publicate în: 1 — *Lupta*, 1890, nr. 1 151; 2 — *Lupta*, 1890, nr. 1 200; 3 — *Timpul*, 1893, nr. 68; 4 — *Timpul*, 1893, nr. 78; 5 — *Vatra*, 1895, nr. 1, p. 30—31; 6 — *Adevărul ilustrat*, 1895, nr. 2 165; 7 — *Timpul*, 1892, nr. 258, 265.
- 1118 *Scènes et Histoire du Passé Roumain. Un procès de dénationalisation. Articles publiés dans L'Indépendance roumaine.* Bucarest. Imp. de „L'Indépendance roumaine“, 1902. 227 [— 229] p. 17×10.5 — I 101888.
Cuprinde următoarele art.: *Le nouvel An d'autrefois; la fête officielle*, 1900, nr. 7 345; *La „Boboteaza“ ou la fête du Baptême comme on la célébrait jadis*, 1901, nr. 7 350; *Un voyageur en Valachie: L. de Stürmer*, 1901, nr. 7 348; 7 349; 7 350. Reconstituirea ceremonialului de la Curtea domnească cu prilejul începutului de an; căntănierea boierilor; darurile aduse la Curte de boieri; alaiul la Mitropolie; rolurile ce reveneau fiecărui grad boieresc: spătar, marele postelnic, paharnic; urările la masa domnească. Sfințirea apelor; defilarea; costumele. Lucrarea se încadrează în cap. „Istoria românilor în chipuri și icoane“.
La Pâques d'autrefois. Les cérémonies officielles, 1901, nr. 7 432.
Un procès de dénationalisation, 1901, nr. 7 526; 7 534; 7 540; 7 547; 7 553; 7 559; 7 566; 7 572; 7 580; 7 585; 7 591; 7 598; 7 605; 7 612; 7 620; 7 626; 7 639; 7 646; 7 651; 7 658.
Paștile de odinioară. Epoca, 1902, nr. 2003.
- 1119 *Colecția de folk-lore a Ministerului de Instrucție* (Scrisoare către d. Ministru Haret). București. Tip. „I. V. Socac“, 1903. 28 p. 18×12 — I 63839.
O aspră critică adusă lui G. G. Tocilescu, *Materialuri folkloristice*. 3 vol., 1901. De reținut teoriile folc. expuse pe marginea acestei col.
- 1120 *Însemnătatea ținuturilor de peste Prut pentru istoria românilor și pentru folk-lorul lor.* București. Tip. „Carol Göbl“, 1912. 12 p. (Academia Română. Analele Academiei Române. Seria II. Tom. XXXIV. Memoriile secțiunii istorice, 18). 27×21 — II 28424.
L'Importance de la région entre le Pruth et Dniester pour l'histoire des Roumains et le folklore roumain. Académie roumaine. Bulletin de la section historique, 1913, p. 3—11.
- 1121 *Portul popular românesc.* Lecție ținută la Cursurile de vară. Vălenii de Munte. Tip. „Neamul Românesc“, 1912. 31 p. 24×17 — II 29176.
Portul popular românesc. Lecție ținută la Cursurile de vară. *Neamul românesc literar*, 1912, p. 481—497.
Portul popular românesc. Steagul, 1912, nr. 4—7.
S-au ocupat de portul popular: Bouquet; Karaczay; Satmary. Originea sa este tragică și are elemente comune cu ale popoarelor balcanice, ceea ce „duce la o unitate de viață culturală în alte vremuri“. Sînt descrise costumele din Serbia, Bulgaria, Albania și Grecia. „Deosebiri prezintă culoarea, mărimea pieselor de îmbrăcăminte, dar fondul unitar e limpede.“ Combate teoria lui Șişmanov, anume că portul popular s-a coborît de sus, de la clase domnitoare, la țărani. „Costumul popular e însă produsul unei lungi experiențe, ieșită dintr-o bogată încercare a oamenilor pe pămîntul lor. El corespunde cu lumina din fiecare ținut, cu împrejurările speciale din Ținutul acela.“ Fiecare „regiune“ își are portul său, fiecare vale își are varianta sa. Se disting cel: bucovinean, din Țara Românească, din Mehedinți și Banat, portul mocănesc din Ardeal și un ultim tip din Dolj, Romanai, Vlașca și Ilfov.

- 1122 *Cîntecele românilor din Serbia*. București. Tip. „Carol Göbl“, 1914. 17 p. (Extras din revista „Ilustrațiunea națională“). 16×10 — I 38096.
Cîntecele românilor din Serbia. După o nouă culegere. *Ilustrațiunea națională*, 1913, martie, p. 2—3.
 Recenzia lucrării *De la românii din Serbia*, col. întocmită de Vlăsan și Giuglea.
- 1123 *Faze suflatești și cărți reprezentative la români cu specială privire la legăturile „Alexandriei“ cu Mihai Viteazul*, cu 20 figuri în text. București. Tip. „Carol Göbl“, 1915. 61 p. (Academia Română. Analele Academiei Române. Seria II. Tom. XXXVII. Memoriile secțiunii istorice, 18). 27×21 — II 44846.
Phases psychologiques et livres représentatifs des Roumains surtout en ce qui concerne les rapports qui existent entre le „Roman d'Alexandre“ et Michel-le-Brave. Traduction par H. Stahl. Académie Roumaine. *Bulletin de la section historique*, 1915, p. 165—205.
- 1124 *Contes Roumains transposés en français*. Paris. Ed. „Gamber“. Imp. „Ramuri“, 1923. II + 135 p. + IV pl. 19 × 12 — I 73116.
 Le fils du mendiant; Le fils de l'empereur; L'enfant du rêve; La fille de l'empereur; Le riche et le pauvre; Le fils cadet de l'empereur; Les voyages du prince charmant; La fille du vieillard et celle de la vieille; Tartahot (le petit nain); Le prince à tête de cochon; *Le chauve aux cheveux d'or*.
- 1125 [*Contes Roumains*]. Trad. V. Kevoykian. Beyrouth. Imp. „Hraztan“, 1925. 116 p. (Publication de l'Association littéraire Tchahaghiz) (Part — Flormbeam No 1). 21×14.
 Cartea cuprinde trad. în armeană, iar toate indicațiile bibliografice sînt date în această lb.
- 1126 *L'Art populaire en Roumanie, son caractère, ses rapports et son origine*. Paris. Ed. „Gamber“. Tip. „Ramuri“, 1923. XII + 135 [— 137] p. + 22 pl. 31 × 24 — III 74118.
- 1127 *Choses d'Orient et de Roumanie*. Conférences données aux Universités de Varsovie, de Wilno, de Posnan, de Cracovie et de Lwow. Bucarest-Paris. Ed. „Suru et Gamber“. Imp. „Lupta“, 1924. 92 [— 95] p. 21×14 — II 79403.
 Una dintre conf.: *Poésie populaire roumaine*.
- 1128 *La littérature populaire source de haute littérature*. Paris. Imp. „Marc Texier“, 1925. 32 p. (Extrait du „Mercure de France“, 15 — IV 1925). 23×14 — II 81820.
- 1129 *La musique roumaine*. Quelques mots sur les origines et le caractère de la musique religieuse et populaire de Roumains — tirés d'une conférence donnée pour la chorale *Hora* de Paris, le 15 Mars 1925. Paris. Imp. „Durassié“, 1925. 15 p. (Eglise roumaine de Paris). 18×12 — I 127304.
 „La musique chorale est de tradition très ancienne et vient de Byzance, mais a subi plusieurs fois dans les pays roumains des transformations. Il y a eu deux courants dans cette musique religieuse, deux courants qu'on cherche à rapprocher en ce moment et, dans la synthèse qui s'en est formée, on veut introduire la musique occidentale, ce qui en peut passer dans la tradition byzantine: la simplicité touchante dans laquelle vivent des souvenirs d'une très ancienne tradition de la musique populaire; puis, ce que Byzance a conservé pendant des siècles et enfin tenir compte de ce que la musique de l'Occident peut apporter d'éléments, de complexité, d'élévation et de variété à cette musique qui peut paraître moins élevée que les sentiments religieux

de l'humanité actuelle et surtout moins variée. L'origine de la chanson populaire roumaine, comme l'origine de la chanson populaire de tous les pays voisins, doit être cherchée dans l'ancienne musique des Thraces. Pour exécuter la musique populaire, il faut une âme libre, une âme de paysan libre, de poète autonome et alors elle n'est pas faite pour l'esclave qui cherche toujours à plaire. Et la musique populaire n'est pas faite pour plaire; elle n'est pas faite pour le public, mais pour un seul être ou pour un groupe. Musique gaie, musique d'énergie, musique de la danse, la *hora* roumaine reproduit le « choros » ancien, le plus pur type de danse [...] Une espèce de conscience commune dans le plaisir pur. Il y avait jadis dans ce rythme chaste un peu de l'hommage présenté aux dieux, en même temps qu'une réalisation de la beauté sereine sur la terre. La *doina*, c'est la chanson du berger. Et à côté de la *doina* [...] il y a la chanson d'amour, la chanson d'appel, la chanson de regret [...] de *dor*. Il y a la chanson d'amour très discrète. Ces chansons ont été recueillies et harmonisées par: Vulpian, Gabriel Musicescu, D. Kiriac, Mandicevski, George Dima, I. Vidu, Tiberiu Brediceanu.

- 1130 *L'élément occidental dans le conte danubien et balkanique*. 1928, p. 102—104. 23×15 — II 92376.

L'élément occidental dans le conte danubien et balkanique. Sbornik praci ve novamjeh profesorů d-ru Václavu Tillovi Ksedesatym narozeninám 1867—1927, 1928. p. 102—104.

« Le conte populaire ne connaît pas de frontières dans le Sud-Est de l'Europe [...] Le personnage le plus sympathique du conte roumain [...] est le „Făt-frumos“ [...] qui est le chevalier occidental formé par le croisade ».

- 1131 *Liros populare dans le sud-est de l'Europe et surtout chez les Roumains*. Quatre conférences données en Sorbonne. Bucarest. Imp. „Cultura Națională“, 1928. 67 p. (Académie Roumaine. Bulletin de la section historique. Tome XIV). 25×17 — II.

Despre cărțile populare s-a ocupat « avec les ressources de la plus large information et d'un grand talent littéraire » B. P. Hasdeu, fiind continuat de Moses Gaster. N.I. reia subiectul, raportându-l la cultura Occidentului și, mai ales, la literatura balcanică, mai apropiată de Constantinopol și Ragusa, cele două centre hotărîtoare în evul mediu ● Lucrarea cuprinde: I. *Roman d'Alexandre*. A avut o largă circulație ca operă populară de caracter legendar și fabulos; eroul a fost luat ca model de războinici și conducători de popoare. O bibliografie bogată ajută la cunoașterea răspîndirii romanului în toată Peninsula Balcanică, mai ales prin forma bizantină la popoarele slave. Drumul urmat este prin Ragusa. Aceste versiuni au fost prezentate de Ch. Müller și Wesselowski. La noi, Neagoe Basarab, căsătorit cu prințesa srbă Militza, poseda o versiune în această limbă, folosind-o pentru „învățăturile“ către fiul său: « La traduction en roumain dut suivre aussitôt pour pouvoir inspirer l'action chevaleresque du Valaque Michel-le-Brave ». Stolnicul C. Cantacuzino, Miron și Nicolae Costin au contribuit la răspîndirea romanului. Se cunosc la noi două variante: aceea care păstrează textul srbesc în întregime și o alta care-l rezumă. II. *Guerre de Troie*. Aceași bogată bibliografie, aceeași încadrare în literatura balcanică, dar și prezentarea în răspîndirea europeană, toate acestea duc la următoarea concluzie: « Le sujet de la guerre de Troie pourrait donc représenter [...] au lieu d'être groupé autour du roman du Benoît de Sainte Maure, autour des oeuvres allemandes ou italiennes, espagnoles qui lui correspondent, autour de cette version hollandaise de Maerlant [...] et de la version scandinave, il serait saisi dans son ensemble. Et alors, ce sujet, qui n'était que d'histoire littéraire, deviendrait, ce qu'il devait être dès le commencement, un sujet de psychologie générale,

d'inspiration commune dans le domaine des livres populaires". III. *Livres de sagesse*. După cum cel mai vechi ms. al *Troiei*, din sec. III, a fost găsit în Egipt, tot de aici au pornit cărțile atît de cunoscute în evul mediu: *Esopia*, *Arhir* și *Anadam*, *Iliodor*, *Sindipa*. Din India a pornit *Panciantantra*. *O mie și una de nopți* este opera mitologiei arabe. Se trece repede asupra istoriei lui Xenofon spre a cerceta îndelung *Varlaam* și *Ioasaf*. IV. *Récits occidentaux*. Cărțile prezentate în cele 3 cap. de mai sus, care au circulat la noi, în țările balcanice și mai cu seamă în literatura sîrbă, prin Ragusa, centrul căruia N.I. îi dă o deosebită însemnătate. De data aceasta este vorba de cărți pe care sîrbii nu le-au cunoscut în literatura lor populară. Aceste cărți pătrund în Europa orientală prin Creta, Cipru, fiind: *Pilde filozofesti*, *Genoveva de Brabant*, *Erotocritul* (cea mai interesantă operă de sinteză), *Floarea darurilor*, *Istoria lui Marculf*, cunoscută prin *Viața lui Bertoldo*, *Leonat* și *Doroșata*, *Petru* și *Magulan*. Le urmează: *Cartea de visuri*, *Trepetnicul*, *Gramovnicul*, *Rojdanicul*.

- 1132 *La création religieuse du Sud-Est européen*. Conférences données en Sorbonne. Paris. Ed. „Gamber“. Imp. „Datina Românească“, 1929. 65 p. 21×16 — II 96727.

La création religieuse du Sud-Est Européen. *Revue Historique du Sud-est européen*, 1929, p. 102—161.

Cuprins: I. Dieu et Satan. II. La Vierge. III. Les anges et les saints. În prima conferință este prezentată și discutată problema bogomilismului, folosind, în contradictoriu, lucrarea lui Dönnhardt (*Natur-Sagen*). N.I. impune și principiul: « Dans le folklore, il faut introduire nécessairement un mode nationale [...] que le tempérament national donne une note différente à chaque légende ». A doua conf. privește legendele Maicii Domnului, traducînd, din S. Fl. Marian, în versuri nu mai puțin de nouă p. A treia conf. tratează legendele legate de îngeri și sfinți, referind la lucrările semnate de: Saint Yves, I. A. Candrea, Elena Niculiță Voronca. Legende, conchide N.I., nu pot anima o literatură, dar, ca tot ce pornește din sufletul popular, prezintă un deosebit interes pentru etnografie.

- 1133 *Două dovezi de iubire pentru Italia*. Conferințe la București. Vălenii de Munte, 1939, p. 1—12: *Poezia populară italiană* (Conferință la Societatea italo-română). Vezi nr. 1278

- 1134 *La chanson populaire roumaine*. Deux conférences données en Belgique. Bruxelles. Imp. „Sopel“, 1927. 47 p. 22×14 — II 144760.

Prima conf.: *La chanson épique des Roumains*, ținută la Univ. din Bruxelles, de față fiind: ministrul Paul Hymans, corpul profesoral, corpul diplomatic, numeros public și studenți. A doua conf.: *La Poésie lyrique des Roumains*, ținută la Institut des Hautes-Etudes din Gand. În ambele conf. dezvoltă ideile expuse în *Introducere la Istoria literaturii române*, 1925.

VII. ISTORIA ARTEI

- 1135 *Histoire de l'art roumain ancien* par N. Iorga et G. Balș. Paris. Ed. „E. de Boccard“. Imp. „Lux“, 1922. 411 [— 413] p. + 5 pl. 32×25 — III 65103. Pe copertă titlul: *L'Art roumain*. Lucrarea are două părți: *L'art roumain du XIV-e au XIX-e siècle*. Description et documentation historique par N. Iorga (p. 1—303); *L'architecture religieuse moldave* par G. Balș (p. 304—404). Partea I: Préface. Introduction. *Premières époques. Formation de l'art roumain. Les éléments*: A. Eglises valaques du XIV-e et du XV-e siècles. B. La Moldavie avant la création de l'art roumain sous Etienne-le-Grand. (c. 1400—1457). C. Art moldave sous Etienne-le-Grand (1457—1504). D. Art valaque au commencement du XVI-e siècle. *Deuxième époque. Formes définitives de l'art moldave*: A. Art moldave après Etienne-le-Grand. *Troisième époque. L'Art roumain unitaire*: A. Valachie. B. Moldavie. C. L'Imprimerie roumaine. D. Epoque des Cantacuzènes en Valachie. *Quatrième époque. Règne du prince de Valachie Constantin Brâncoveanu et le XVIII-e siècle*: A. L'Art valaque sous Brâncoveanu. B. L'Art du XVIII-e siècle. *Epilogue: Influences occidentales au XIX-e siècle* ● Din prefață: « Il existe dans le sud-est européen un pays négligé par les historiens et les critiques d'art, où chaque humble village recèle sous ses vieux arbres un petit musée de l'art religieux, où pendant des siècles un labeur populaire a réussi enfin à créer des types définitifs dans lesquels la simplicité des proportions s'allie à la discrétion de la couleur pour donner un ensemble de beauté souriante. Ça et là les fondations des princes, des vrais rois, portant dans les fresques des couronnes à trois et même à cinq fleurons, qui ont conservé l'autonomie nationale par les armes des soldats aussi bien que par leur intelligence politique, se distinguent par des dimensions plus amples, par des matériaux plus riches et une ornementation plus abondante. Et, dans la maison des nobles et des marchands, dans les gravures des imprimeurs, on retrouve les mêmes motifs avec une technique différente. Une partie des éléments de cette civilisation artistique vient de l'Orient chrétien, l'autre de l'Occident latin ou germanique. Ils se mélangent cependant de manière à donner une création nouvelle dans son caractère général. Et, pour appuyer ces influences aussi bien que pour les harmoniser, on a le fond premier d'une civilisation populaire millénaire, carpatho-balcanique-thrace, qui subsiste encore dans le travail délicat sortant des mains des paysans et surtout des paysannes, dans la broderie et la sculpture en bois. Ce livre, une exposition historique, tient surtout à fournir des matériaux aux chercheurs de détail et à fixer en même temps les rapports entre les différents monuments et objets, entre les différentes époques, à faire reconnaître un système dans son développement progressif ». *Conclusions*: « En résumé, nous avons vu, comment, à partir de la fin du XIV-e siècle, il s'est formé en Moldavie un

style local, résultant des exigences du culte orthodoxe et des principes de l'art byzantin. Nous avons vu quelle a été la part de l'influence occidentale dans le développement de ce style, influence constatée à partir de l'église de Rădăuți et jusqu'au XVIII-e siècle. Les pays occidentaux voisins nous ont donné les maîtres tailleurs de pierre qui ont orné les églises moldaves. Les signes lapidaires en sont une preuve: ces signes ne se trouvent jamais en Valachie. Cette constatation est symptomatique de la différence entre les influences qui ont contribué à la formation de ces deux arts. En Valachie, l'influence byzantine est tellement prépondérante que — pendant les premiers temps de la constitution de l'Etat — les églises — telle l'église princière de Curtea-de-Argeș — sont de pur style byzantin. Plus tard, Cozia, érigée par Mircea-le-Vieux (1390), est une réplique des monuments serbes. L'église épiscopale de Argeș, bijou unique dans son genre, chef-d'œuvre d'ornementation et d'exécution, est entièrement orientale. L'église princière de Târgoviște (1585), purement byzantine comme plan, présente déjà quelques traits spéciaux par son exonarthex à piliers octogonaux, par ses façades décorées d'arcades en enduit, sa corniche médiane en boudin, ses corniches en dents de scie. Et puis, à partir de Mathieu Basarab (1632—1654), s'affirme une architecture à caractères bien définis, mais toujours présente déjà quelques traits spéciaux par son exonarthex à piliers octogonaux, par ses façades décorées d'arcades en enduit, sa corniche médiane en boudin, ses corniches en dents de scie. Et puis, à partir de Mathieu Basarab (1632—1654), s'affirme une architecture à caractères bien définis, mais toujours présente déjà quelques traits spéciaux par son exonarthex à piliers octogonaux, par ses façades décorées d'arcades en enduit, sa corniche médiane en boudin, ses corniches en dents de scie. Les églises ont le pridvor (l'exonarthex) sur colonnes, les façades ornées de deux rangs superposés d'arcatures aveugles. Puis viennent les églises des Cantacuzènes et enfin les beaux monuments du règne de Constantin Brâncoveanu (1688—1714), qui nous montrent l'épanouissement de l'art architectonique en Valachie. Nous avons signalé l'influence réciproque de l'art des deux pays frères l'un sur l'autre et on a pu voir qu'elle est assez réduite. Ainsi, tandis qu'en Moldavie l'évolution artistique commence à partir de la fin du XIV-e siècle (ou en tout cas du milieu du XV-e) et s'étend jusqu'en plein XVII-e siècle, en Valachie le style national ne paraît guère s'affirmer avant le commencement du XVII-e siècle et dure jusqu'à la fin du XVIII-e siècle. La différence entre les deux écoles d'art de ces pays est ainsi confirmée par ces deux évolutions, causées à des époques différentes par des influences des autres ».

Partea a II-a de G. Balș: *L'architecture religieuse moldave*: Introduction. Epoque de formation. L'architecture religieuse. Les églises. I. Période de formation. Epoque d'Etienne-le Grand. II. Deuxième période ou période de floraison. A. Epoque d'Etienne-le-Grand. B. Epoque des successeurs d'Etienne-le-Grand. C. D'Alexandre Lăpușneanu à la deuxième moitié du XVII-e siècle. Période de décadence. Les monastères. Les arts annexes: la sculpture, la peinture, l'art du mobilier.

1136 *Les arts mineurs en Roumanie*. 2 vol. Bucarest. Ed. de „l'Imprimerie de l'Etat”. 35 x 25 — III 124893.

Vol. I, 1934. 53 p. + 129 pl.: I. *Icônes*. II. *Argenterie*. III. *Miniatures* (207 figures, dont 26 planches en couleurs).

Seconde partie, 1936. 27 p. + 10 pl. I. *La sculpture en bois*. II. *Les tissus* (109 figures, dont 4 planches en couleurs).

Imprimate în cele mai bune condiții grafice, cu numeroase pl. în culori, desăvârșit executate, cele două vol. fac din lucrare piesa cea mai artistic prezentată din toată opera lui N.I. și una din cele mai frumoase ale culturii noastre. Textul cărții îl constituie conf. ținute în București, tipărite mai întâi în românește, prelucrate în franceză și adunate în cele două vol. Textul românesc este lipsit de il.

- 1137 *Argintăriile românești*: Conferință ținută la Fundația Dalles. București. Tip. „Datina Românească“, 1933. 19 p. 24×16 — II 122658. *Argintăriile românești. Cuget clar*, 1933, p. 270—286.
- Argintările încep în Țara Românească sub Mircea, iar în Moldova sub Ștefan cel Mare. Ele sînt la început de factură „absolut gotică“, ceea ce trimite la sași, de unde au venit și elemente de arhitectură. Dar prin sași argintăria este apuseană, germană. Pe vremea lui Neagoe, meșterii veneau de la Sibiu. Tismana, Cozia și, poate, Cotmeana au fost din belșug înzestrate cu argintărie lucrată de sași. Tot de la ei veneau clopotele. Avem multe și minunate chivote, cădelnițe. Candela se execută mai mult la Brașov. Policandrele. Crucile sînt de două feluri: lucrate de sași, iar altele la noi, în „fabrica bisericii“. Sînt prezentate: potire, tăvi sau anafornițe, legături de cărți, icoane. Neagoe vorbește de meșteri buni, români, care se află în țară. Cu timpul, elementul gotic dispăre, luîndu-i locul „floarea larg deschisă, tulipa“, care individualizează epoca lui Brâncoveanu și a marelui artist bisericesc de pe lângă dînsul, Antim Ivireanu. Toată arta brâncovenească și arta cantacuzinească, cea a lui Șerban și a fraților lui, se caracterizează prin această tulipă, care se menține și în reproduceri mai târzii. Legăturile de cărți sînt remarcate la Neagoe Basarab și Ștefan cel Mare. Se citează mai mulți meșteri de icoane. În introducerea conf. răspuns la atacurile împotriva sa venite de la: Trembl, Mutaftchiev, încurajați de unii tineri români istorici.
- 1138 *Icoana românească*, după niște conferințe. București. Tip. „Datina Românească“, 1933. 22 p. (Extras din „Buletinul Comisiunii Monumentelor Istorice“, XXVI, 1933). 33×24 — III 122760.
- Cuprins: Chestiuni preliminare; ridică problema: care e cea mai veche icoană, ce se înțelege prin icoană românească și după ce se cunoaște că o icoană e mai veche și alta nouă. I. Epoca străină: grecească, bizantină. II. Epoca de încetățenire, o școală românească începe la 1505 în Moldova. III. Epoca realistă; mai întîi o influență rusească, apoi splendida epocă a lui Matei Basarab. IV. Epoca de înflorire manieristă: Brâncoveanu-Cantacuzino. V. Artă popularizată. VI. Folclor de icoane.
- 1139 *Miniaturile românești*. Conferință ținută la Fundația Dalles. București. Tip. „Datina Românească“, 1933. 16 p. 24×16 — II 122659.
- 1140 *Vechea artă religioasă la români. I. Icoana românească. II. Argintăria românească. III. Miniaturile românești. IV. Sculpturile în lemn. V. Țesăturile*. Cu multe ilustrații. Vălenii de Munte. Ed. „Episcopiei Hotinului“. Tip. „Datina Românească“, 1934. 145 p. + 48 pl. 21×14 — II 129387.
- Cartea cuprinde lucrările de mai sus la care s-au mai adăugat următoarele: a) *Sculptura în lemn*, conf. ținută în sala „Dalles“ la 3 mai 1934. Sculptura înlocuiește piatra, s-a manifestat în adevărate opere de piatră prin: scaune, jețuri, tetrapoade, sfeșnice, uși, catapetesme. Se face prezentarea critică a fiecărei opere de artă în parte, dînd și exemple: jețul lui Petru Rareș și altele aflate în Biserica „Stravropoleos“, „Colțea“, Plumbuita etc.; tetrapodul de la Zamfira, sfeșnicul, cel mai vechi, de la Arborea; ușile de la Cotmeana, Snagov, Tazlău, mănăstirea din Cîmpulung; catapeteasma de la Arnota, Măgureni, Mitropolia și „Sf. Gheorghe Nou“ din București, Blaj etc. b) *Țesăturile*, conf. ținută în sala „Dalles“ la 9 mai 1934. Ele constituie, în primul rînd, zestrea cea mai de preț a Mănăstirii Putna: perdele de altar, aiere, epitafe, mucavețe, omofor, epigonation. Despre epitafanul de la Tismana, patrahirul lui Alexandru cel Bun. Sucevița a avut un întreg tezaur. Urmează grupul de la Secul, „Trei Ierarhi“, Golia. O prețuire deosebită pentru epoca lui Șerban

Cantacuzino și Brâncoveanu, reprezentând o influență bizantină amestecată cu infiltrații orientale venite din Persia.

Sculptura în lemn este tratată și în alte două scurte lucrări:

- 1141 *Catapetesme*. Conferință ținută la Societatea Arhitecților, 20 decembrie, 1930. Vălenii de Munte. Tip. „Datina Românească, 1932. 12 p. 24 × 16 — II 115158.

Catapetesme. Cuget clar, 1932, p. 234—244.

Ea înseamnă perdeaua care desparte naosul de altar. Apare la noi în Moldova, de unde trece în Țara Românească. Se urmărește răspîndirea catapetesmelor în țară și se judecă valoarea lor artistică.

- 1142 *Sculptură în lemn românească*. Ședința de la 13 noiembrie 1936. București. „Imprimeria Națională“, 1937. 4 p. + 1 pl. (Academia Română. Analele Academiei Române. Seria III. Tom. XVIII. Memoriile secțiunii istorice, 13). 24.5 × 17 — II 144388.

S-a dezvoltat prin relațiile cu Athosul. De la o vreme, în tot sud-estul european a fost aceeași corporație de meșteri, poate călugări, care călătoreau din țară în țară. Moldova a lucrat după modele populare.

- 1143 *L'Art populaire en Roumanie, son caractère, ses rapports et son origine*. Paris. Ed. „J. Gamber“. Imp. „Ramuri“, 1923. XII + 135[—137] p. + 22 pl. 31 × 24 — III 74118.

L'Arte popolare in Romania. (Traduzione di A. Silvestri-Giorgi). Roma. „Anonima romana editoriale“. Imp. „R. Garroni“, 1930. 91[—95] p. + 20 pl. (Publicazioni dell'Istituto per Europa Orientale. Romæ. Prima serie. Letteratura-Arte-Filosofia, XXII). 23 × 15 — II 105348.

Arta populară în România. Traducere din limba franceză, în *Scrieri despre artă*. București, 1968, p. 27—88.

Tables des matières: Préface. Introduction: Les origines de l'art populaire roumain. Communication faite au congrès d'histoire de Bruxelles. I. Caractères à éliminer. II. Maison roumaine. III. Les ornements de la maison de paysan. IV. Le vêtement et son ornementation. V. „Ecorces“ et tapis. VI. L'art populaire dans les outils et ustensiles. VII. Céramique et ornementation des oeufs. Conclusion. *Préface*: „L'art populaire roumain n'est pas en général un art popularisé, comme c'est le cas pour un grand nombre de manifestations artistiques venant des masses. Des influences de Cour et d'Eglise partant de Byzance ne peuvent être reconnues que dans le vêtement de certaines régions ou dans certains ornements extérieurs de l'habitation. Si on poursuit ces formes dans ce vêtement même, dans le système de bâtir, dans l'ornementation sculptée ou peinte (p. ex. sur les oeufs de Pâques), on reconnaît aussitôt le caractère commun, qui est la stylisation géométrique, absolument abstraite, de tous les modèles que présente la nature. Aussitôt que ces modèles sont reproduits tels qu'ils sont, on a une influence étrangère. Or ces formes se retrouvent aussi chez les voisins de l'Ukraine et des Carpathes polonais jusqu'en Grèce, avec des infiltrations en Suède, dues à un ancien voisinage. Il y a évidemment à la base un *art commun*. Ce ne peut pas être un autre que celui des anciens Thraces, dont on découvre de plus en plus l'importance sous tous les rapports. Il a sans doute exercé une influence sur la phase de l'art grec que documentent les vases de Dipyle. Et les anciens Doriens auxquels elle est due ne sont que les Thraces le plus anciens. Définir cet art, en rechercher les diverses manifestations dépendant de techniques et de destinations différentes, en montrer le sens et la valeur, tel est le but de ces pages“. N.I. stabilește: fondul este tracic, în care au intrat multiple influ-

ențe orientale și occidentale. Caracterul ei e pur popular, însă se întrevăd și anumite penetrații venite de la Curtea domnească și, prin biserică, din Bizanț. Ea este opera țaranului agricultor și a femeii lui. Costumul feminin, cel mai decorativ, în care roșul și aurul domină, aparține unei singure regiuni, a Argeșului, în care N.I. descoperă, totodată, și anumite elemente întâlnite în îmbrăcămintea domnițelor noastre, înfățișate în frescele sec. XV și XVI. Arta populară ajută la cunoașterea psihologiei poporului român. Elementul de unitate „este, în ornamentație, reducere a tot ceea ce vor să reprezinte figurile schematice ale acestei arte la construcții liniare, la notații abstracte. Triunghiuri, romburi, linii oblice, paralele, cruci servesc a reda tot ceea ce reprezintă privirile artistului naiv”. Dar stilul acesta „schematizat, linear, geometric, abstract”, de caracter tracic, este specific tuturor popoarelor care aparțin acestei familii, deci elementele de unitate ne apropie de popoarele care înconjură Marea Neagră, prin Balcani și prin Ucraina, până în Caucaz și Anatolia. Multe elemente de artă populară se găsesc și în *La Roumanie pittoresque*, Paris, 1924.

- 1144 *Art et littérature des Roumains. Synthèses parallèles*. Paris. Ed. „Gamber”. Imp. „Datina Românească”, 1929. 77 p. + 3 f. + 72 pl. 25×17 — II 96729. *Arte e letteratura dei Romeni, sintesi parallele*. Traduzione italiana di G. V. Sampieri. Roma. Ed. „Sapientia”, 1931. 120 p. + LXX pl. 23×15 — II 125209. *Roemeensche Kunst en Letterkunde. Synthetische vergelijkingen*. Vertaling van Jack Gaster en Dr. P. Valkhof. Maastricht. „N. V. Leiter-Nypels”, 1932. 108[—412] p. + LXX pl. 26×17 — II 117423.
- 1145 *Guide historique de la Roumanie*. Paris-Bucarest. Tip. „Datina Românească” (Commission des Monuments historiques de Roumanie). Partie générale. 1927. 50[—55] p. 20.5×13 — II 92618 [Pe copertă e trecut anul 1928]. Este republicarea vol. *Introduction à la connaissance de la Roumanie* [...] Partie descriptive. 1928. 149[—151] p. *Guide historique de la Roumanie*. Deuxième édition. Bucarest. Imp. „Lupta”, 1936. 171[—175] p. (Commission des Monuments Historiques de Roumanie). 23.5×18.5 — II 135427.
- 1146 *Guide historique de la Roumanie. Extraits. Choisis par Victor Brătulescu*. Bucarest. Imp. „Lupta”, 1936. 68 p. 24×19 — II 135428. Partea introductivă din *Guide* se ocupă cu descrierea tuturor monumentelor istorice și de artă. Lucrarea are două cap. I. Territoires de civilisation occidentale nouvellement acquis. 1. Marches transylvaines de l'Orient. 2. La Transylvanie. II. Territoires de civilisation roumaine: A. Olténie. B. Valachie. C. Moldavie. D. Bucovine.
- 1147 *Scrieri despre artă*. Antologie și prefață de Barbu Theodorescu. București. Ed. „Meridiane”. „Combinatul poligrafic Casa Școlteii”, 1968. 383 p. 19.5×12.5 — I 533358.
- Cuprins: Prefață. „Frumosul în concepția poporului”. I. *Arta populară*: Arta populară în România. Arta populară și arta istorică a românilor. Un nou album de țesături românești. II. *Vechea artă românească*: Vechiul meșteșug de clădire al românilor. Meșteșugul de pictură și sculptură în trecutul românesc. Ce este vechea noastră artă? Sculptura în lemn. III. *Arta cărții românești*: Ornamentația vechii cărți românești. Ilustrarea cărții românești. Tipografia la români. Miniaturile românești. IV. *Muzee*: O pinacotecă în România. Muzeele — ce sînt și ce trebuie să fie. Ce este un muzeu istoric. Ce este un muzeu de artă. V. *Arta modernă și contemporană românească*: Theodor Aman — la pomenirea lui. Expoziția Grigorescu. Nicolae Grigorescu. Grigorescu, după Vlahuță. Moartea pictorului Luchian. Octavian Smighelschi.

3 scene de război ale pictorului D. Stoica. Mirea. Ioan Mincu. George Balș. Un om de bine: Gr. Cerkez. Un istoric de artă: Victor Roth. Artă românească la bienala de la Veneția (1938). VI. *Despre Veneția și Spania*: În ce stă frumusețea Veneției. Artă, literatura și cultura venețiană. La Capela lui Giotto, în Padova. Literatura și artă spaniolă. Cîteva zile prin Spania.

- 1148 *Ce este un monument istoric*. Conferință ținută din însărcinarea Comisiunii Monumentelor Istorice. Vălenii de Munte. Tip. „Neamul Românesc“, 1915. 24 p. 21×14 — II 40711.
- 1149 *Cercetașii și monumentele noastre de istorie și de artă*. Cîteva învățăături și sfaturi date în seara de 25 martie 1916... la Fundația Universitară Carol I. București. Tip. „Jockey-Club“, 1919. 72 p. + 11 pl. (Biblioteca asociației. Seria B, Nr. 3). 15.5×11.5 — I 417058.
- Cercetașii și monumentele noastre de istorie și de artă*. *Cercetașul*, 1930, nr. 2, p. 1—2; nr. 3, p. 12—13; nr. 5, p. 1—4; nr. 7, p. 1—4; nr. 9, p. 2—4.
- Cercetașii și monumentele istorice*. *Cercetașii și literatura poporului*. *Cercetașii și descoperirile*. *Urmele romane*. *Olăria veche*. *Inscripții*. *Cetăți românești*. *Palate domnești*. *Case boierești vechi*. *Case țărănești*. *Biserici*. *Inscripții*. *Zugrăveli*. *Ușa de intrare*. *Înăuntrul bisericii*. *Portretele*. *Icoane*. *Podurile bisericilor*. *Clopotnițe*. *Morminte*. *Mobile*. *Odoare*. *Cărți bisericești*.
- 1150 *Coup d'oeil sur l'art roumain*. Genève. 1925. 13 p. 20.5×13.5 — I 82026.
- Artă românească este o îmbinare fericită din 3 elemente: trac, bizantin și Renașterea. Orice alte influențe sînt trecătoare și superficiale.
- 1151 *Les variations du type de la dormition de la Vierge dans le vieil art roumain*. Prague. Imp. „Politika“, 1926. p. 29—34 + 3 pl. (Tirage à part: Recueil d'études, dédiées à la mémoire de N. P. Kondakov. Archéologie. Histoire de l'Art. Etudes byzantines). 32×24 — III 82881.
- Mic studiu de iconografie murală, de o mare bogăție, risipită prin fresce în nenumărate mănăstiri, ca și despre marele nr. de icoane pe lemn prin care se poate studia moștenirea bizantină. N.I. se oprește asupra temei enunțate în titlu, pe care o ilustrează cu frescele din Mănăstirea Vălenii de Munte.
- 1152 *Ancien art et vieilles modes en Roumanie*. Paris. Ed. „Gamber“, Imp. „Datina Românească“, 1926. 16 p. (Extrait de la „Revue Historique du sud-est européen“, année 1926, n-os 4—6). 24×17 — II 87922.
- Este o prezentare generală a vechii noastre arte (pictură, icoane, fresce, costume, țesături, legături de cărți etc.), precum și a artei populare și culte (Aman, Grigorescu, Andreescu, Luchian, Verona, Han, Antonescu, Mincu). Art. urma să fie prefațată la un catalog de artă, *L'Art populaire et l'art historique des Roumains*, pentru expoziția de la Philadelphia.
- 1153 *Les châteaux occidentaux en Roumanie*. Conférence donnée à la Société des Amis de l'Université de Paris le 25 janvier 1929. Bucarest. Imp. „Datina Românească“, 1929. 21 p. (Extrait du „Buletinul Comisiunii monumentelor istorice“ de Roumanie). 33×24.5 — III 99732.
- Prezentarea cetăților și castelelor din toate provinciile țării. Se urmăresc relațiile stabilite, prin aceste lăcașuri, cu alte civilizații, fiind astfel purtătoare de legături comerciale și culturale.
- 1154 I. *Între domnii Moldovei și ai Țării Românești*, cum se făcea corespondența. II. *Zugrăvi noi și vechi*. Ședința de la 12 aprilie. București. Tip. „Cultura

Națională", 1929. 12 p. + 3 pl. (Academia Română. Seria III. Tom. X. Memoriile secțiunii istorice, 8). 25×17 — II 96697.

Două oferte de zugrăvi pentru Biserica „Sf. Mihail” din Brăila, 1854, arătând o deplină dezvoltare a picturii în ulei, cu tablouri după vechile tradiții.

- 1155 *Cum să cetim și să înțelegem arta*. Șase conferințe ținute la Sinaia (august, 1930). Vălenii de Munte. Tip. „Datina Românească”, 1930. 26 p. 24×16 — II 103922.

Artă trebuie s-o deprinzi, mai întâi, privind în jurul tău: natura, arhitectura caselor, începând cu cele de la țară, apoi consultând cărți, prin reproduceri de tablouri etc. „A colecționa și a clasa e o necesitate, o lecție de artă. După aceea să se intre în muzee. Să se facă un fel de «călătorii enciclopedice». Obiceiul de a folosi ghidul. „Să nu se ia dintr-o dată prea mult”. Apoi lectura, toate ducând la „acest contact serios și plin de pietate cu arta.”

- 1156 *Sur l'essence de la littérature et de l'art*. Craiova. Imp. „Scrișul Românesc”, 1931. 8 p. (Extras din „Arhivele Olteniei”, Nr. 53, pe ianuarie-februarie, Anul 1931). 23×15.5 — II 126868.

„L'art n'est ni la nature telle qu'elle est: il n'y a pas de génie capable de la rendre entière et avec la même puissance d'expression, écrasante pour les forces humaines [...] Il est par ce que la nature elle-même a accumulé d'inconnu, de secret dans l'artiste, pour qu'il retire la synthèse cachée de tous ce qui se présente en détail à l'oeil profane, à l'âme vulgaire. C'est une seconde création de la nature par l'homme, c'est l'esprit suprême de tout ce qui est, venant par le milieu de cette sensibilité humaine, qui est la somme de ce que la création a pu atteindre de plus haut, réaliser de plus magnifique. Une volonté ne suffit pas pour rendre la nature, celle d'en dehors de nous, celle d'en dedans; il faut que tout notre organisme spirituel entre en action. La technique ne sera alors que l'humble servante, facile à engager, de cette conception.”

- 1157 *Notes sur quelques monuments d'histoire et d'art en Roumanie*. Vălenii de Munte. Imp. „Datina Românească”, 1935. 19 p. + 5 pl. 21.5×14 — II 135652. Putna, Sucevița, Voroneț, Hotin, Sinaia, Banat.

- 1158 *Explicația monumentului de la Adam Clisi*. Ședința de la 20 decembrie 1935. București. „Imprimeria Națională”, 1936. 14 p. (Academia Română. Seria III. Tom. XVII. Memoriile secțiunii istorice, 9). 24.5×17 — II 135316.

Se trece în revistă tot ce s-a scris asupra acestui monument. N.I. caută o explicație în Themisticus, „lăudătorul împăraților din veacul al IV-lea”. Acesta descrie în Orațiunea X „zidul de diamant” tras de Varo. „Astfel — se spune — s-a făcut nu numai «tropeul» material, ci un adevărat trofeu — simbol în fața lumii barbare. Și a așezat trofeul al acestei biruinți, nu făcut din piatră, nici din aramă ori din aur, înfipt într-un loc, ci înfățișându-l tuturor barbarilor și tuturor romanilor, și pe acesta l-a înălțat Împăratul nu cu mulțimea uciderilor și rănilor, nici cu movele morților, fără număr, ci numai cu statornicia și stăruința.” Se reproduc 6 p. de text în grecește privind monumentul: „Themistii de pace ad Valentem imp. Oratiox”.

- 1159 *Une Pieta roumaine et les types de la Vierge en Roumanie*. Paris. 1936. p. 230—234 (Extrait de la „Gazette des Beaux-Arts, Avril 1936). 28.5×23 — III 135250.

Prezentarea unei icoane pe tema enunțată: „La veuve de Néagoé [...] a fait peindre la Vierge pleurant le Christ étendu raide sur ses bras”. Inspirația vine

din Occident și din Veneția. O altă icoană pe aceeași temă a aflat N.I. în muzeul Școlii românești de la Fontenay-aux-Roses.

- 1160 *Tradiție și inovație în artă*. Conferință la Universitatea Populară. Vălenii de Munte. Tip. „Datina Românească”, 1937. 11 p. (Extras din *Cuget clar*, Noul „Sămănător”, anul II, N. 25, 1937). 22,5 × 15,5 — II 151411.
- „Tradiție și înnoire nu sînt două lucruri deosebite, ci același lucru în momente deosebite și în condiții care nu se aseamănă.” „Orice operă [...] este un produs social, ea pleacă de supt influența societății și merge către societate, iar societatea are dreptul s-o judece, s-o aprobe sau are dreptul s-o și respingă.” „Este o dezvoltare, și, în dezvoltarea aceasta, fiecare vine la un anume moment. Dacă vrea să rămînă și să folosească, el trebuie să facă pașii necesari pentru a merge, plecînd de la cel din urmă punct al cugetării anterioare și influențat de tot ce se găsește în urmă, către ceea ce se poate realiza mai departe.”
- 1161 *La Romania alla biennale di Venezia, 1938*. Vălenii de Munte. Imp. „Datina Românească”, 1938. XVI p. + 26 pl. 25 × 18 — II 268239.
- Text italian și francez: *L'Art roumain à la biennale de Venise, 1938*. Conține prezentarea a 4 pictori: George Petrașcu, Ștefan Popescu, Teodorescu-Sion, Eustațiu Stoenescu, și a 3 sculptori: Han, Medrea, Jalea. În total au fost expuse 16 pinze și 9 sculpturi. În text se insistă și asupra artei lui N. Gri-gorescu.
- 1162 *Din tezaurul de artă botoșănean*. Vălenii de Munte. Tip. „Datina Românească”, 1939. 21 p. (Extras din „Buletinul Comisiunii monumentelor istorice”, fascicola 95, ianuar-mart 1938). 33 × 24 — III 168532.
- Cu prilejul unei călătorii făcute în 1938, se descriu bisericile cu operele lor de artă: arhitectură, sculptură și pictură; și despre Manole Iorga.
- 1163 *Trei conferințe de orientare*. I. *Monumentele noastre și opera Comisiei monumentelor istorice*. Conferință ținută în 1937. II. *Ce este un muzeu istoric*. Conferință ținută la Tîrgoviște, cu prilejul terminării muzeului. III. *Ce este un muzeu de artă*. Conferință la Iași, 1938. Vălenii de Munte. Tip. „Datina Românească”, 1939. 31 p. (Extras din „Buletinul Comisiunii monumentelor istorice”, fascicola 96, aprilie-iunie 1938). 33 × 24 — III 168534.
- I. Comisia monumentelor istorice are menirea de a îngriji, repara și păstra mănăstirile și bisericile, care sînt opere de artă. Începutul l-au făcut Odobescu, pictorul Trenck, I. Kalinderu, Petre Gârboviceanu, Alexandru Lapedatu, Dimitrie Onciul, N.I. Sînt enumerate bisericile reparate în ultimii ani, arătîndu-se cum au fost create Muzeul de artă religioasă din București, în palatul Crețulescu, și Muzeul de artă populară din Vălenii de Munte, pe lîngă Biserica „Filip”. II. „Orice muzeu trebuie să corespundă unei tradiții, care poate fi de mai multe secole, și unor nevoi care se mențin pînă în momentul de față sau care au apărut abia în viața aceluia oraș”. Obiectele alese „trebuie să formeze un ansamblu... să pună obiectele într-o anumită atmosferă”. „Muzeul trebuie să dea impresia de viață... să fie o coborîre în viața veacurilor trecute.” „El nu e un lux, ci o necesitate.” III. Aceleași criterii de definire a unui muzeu, dar într-un alt cadru. În plus: orice muzeu ar trebui să aibă și o sală de conferințe, să fie o școală de cultivare a gustului, să formeze sufletul românesc în frumusețe. „Fiindcă morala nu duce totdeauna la frumusețe și nici știința, dar în frumusețe se găsește tot ceea ce trebuie pentru a desăvîrși cunoștințele cele mai înalte și a clădi morala cea mai vrednică de a conduce o societate.”

- 1164 *Artă românească în Banatul muntos*. Vălenii de Munte. Tip. „Datina Românească”, 1940. 24 p. (Extras din „Buletinul Comisiunii monumentelor istorice”, fascicula 98, octombrie-decembrie 1938). 33×24 — III 168533.

În ultimul an al vieții sale, N.I. a cercetat îndelung, „zi de zi de la sat la sat, de la o biserică la altă biserică”, această parte a țării. Și anume: Capăt, Cornea, Pecinișca, Domașnia, Bolvașnița, Globu-Rău, Mehadia, Ieșelnița, Iablonița, Corni, Bozovici, Oravița, Pleșevița, Ogradena Veche, Caransebeș, Costeștii din Vale etc. Se insistă asupra lucrărilor în lemn, acestea fiind primele opere de artă în Banatul muntos, începînd cu ridicarea bisericilor, ca și în Maramureș. Sînt evidențiate operele din 22 de sate, în care s-au așezat bufenii sau țerarii veniți din Oltenia, în sec. XVIII, și întrebuințați ca lucrători în mine. Un loc deosebit ocupă casa de birne, alcătuită din 3 odăi cu cerdac. Nici o biserică nu are vreo inscripție. Sînt cercetate și casele șvabilor, făcute după tipul celor din regiunea Rinului. Bisericile au forme dreptunghiulare, fără sinuri la dreapta și la stînga. Sînt prezentate catapetesmele, stranele, folclorul icoanelor.

- 1165 *L'ornementation du vieux livre roumain*. Paris. Ed. et Imp. „Jouve & Cie”, 1925. 12 p. + 7 pl. (Extrait des Procès-verbaux et Mémoires du Congrès international des Bibliothécaires et des Bibliophiles, Paris, 1923). 24×16 — II 488345.

L'ornementation du vieux livre roumain. Bulletin de l'Institut pour l'étude de l'Europe sud-orientale, 1923, p. 51—58.

Sînt cercetate tipăriturile lui Macarie, Liubovici și Coresi, și arta grafică venețiană. Tipăriturile din sec. XVII și XVIII, în care află în ornamentație o îmbinare a stilului Renașterii cu cel bizantin. Este primul studiu românesc în acest domeniu.

Ilustrația cărții românești. Craiova. Tip. „Scrisul Românesc”, 1927. 7 p. + 8 pl. (Extras din Almanahul Graficei Române, 1927). 20×14 — II 127131.

Ornamentația vechii cărți românești. Calendarul Ligii Culturale, 1927, p. 27—39. Prezentarea operei lui Asachi și Lecca ca ilustratori de cărți și rev., ilustratorii lui Kogălniceanu, Chladek, J. Pernot; forma săsească; Bielz și Danieliș; atelierul lui G. Wanneberg; opera lui Tattarescu. Calendarul lui Nichipercea; Faptele eroilor lui Pelimon. Perioada 1830—1860 cunoaște o înflorire a ilustrației de cărți.

- 1166 *Miniaturile românești*. Conferință ținută la Fundația Dalles. București. Tip. „Datina Românească”, 1933. 16p. 24×16 — II 122659.

Miniatură a jucat un mare rol în evul mediu. La noi ms. miniatură au apărut mai întîi în Moldova, cunoscînd o mare strălucire prin Gavril Uric, în timpul lui Alexandru cel Bun și Ștefan cel Mare, precum și prin Atanasie Crimca. Sînt prezentate toate elementele de artă care împodobesc o carte miniată: inițialele, frontispiciul, portretele evangheliștilor și ale ctitorilor. Culoarea a jucat în arta noastră un rol enorm, ea fiind „unul din elementele principale ale artei: trăim în culoare și pentru culoare, simțim culoarea, o dorim, o impunem artistului”. Miniaturile românești au o largă circulație, ele aflîndu-se la: Athos, Londra, München, Viena etc.

- 1167 *Cartea Domnilor...* București. Tip. „Datina Românească”, 1929. 36 p. 32×24 — III 291298.

Album tipărit în 100 ex. și fără numele autorului. Cuprinde 33 de figuri de domnitori, fiecare avînd caracterizarea sa: „Mihai Viteazul, domn al Țării Românești, Ardealului și Moldovei, 1593—1601. Ctitorul unității românești,

ziditorul bisericii Mihai Vodă" sau: „Dimitrie Cantemir, domn al Moldovei, 1710—1. Cel mai învățat român, vestit scriitor" etc.

- 1168 *Domnii români după portrete și fresce contemporane, adunate și publicate de Președintele Comisiunii*. Sibiu. Tip. „Krafft & Drotleff“, 1929. 1 f. + 64 pl. (Comisiunea monumentelor istorice). 36×25 — st. IV 609.
N.I. a luat hotărârea de a publica toate portretele, frescă și gravură, ale domnilor noștri. Vol. de față este o col. de probă în 300 ex. Col. completă avea să apară în cursul lunii iun. cu numerotarea și explicarea materialului prezentat. S-au întrebuințat și „frumoasele“ copii în mărime naturală de la „Casa Școalelor“, apr. 1929.
- 1169 *Domnii români după portrete și fresce contemporane, adunate și publicate de Președintele Comisiunii*. Sibiu. Tip. „Krafft & Drotleff“, 1930. XV p. + 222 pl. (Comisiunea monumentelor istorice). 36×25 — St. IV 610.
Albumul este completarea celui precedent, cuprinzând 80 de domnitori, ale căror portrete sînt redată în 222 pl. Lucrarea trebuie privită ca o completare la *Mormîntul domnitorilor români*, din *Istoria românilor în chipuri și icoane*.
- 1170 *Portretele Doamnelor române*, publicate de Președintele Comisiunii. *Portraits des Princesses roumaines*, publiés par le Président de la Commission. Bucarest. Imp. „Lupta“, 1937. XXXV p. + 85 pl. + V p. (Comisiunea monumentelor istorice). 35×25 — III 142672.
Vol. completează albumul domnitorilor.
- 1171 *Istoria Artei medievale și moderne în legătură cu dezvoltarea societății*. București. Ed. „Pavel Suru“. Tip. „Lupta“, 1923. 298[—301] p. 19×13 — I 70635.
Prefața precizează că această scurtă istorie a artelor este un curs făcut la Univ. din București. Ea reprezintă și 30 de ani de experiență în domeniul tratat. Dar, mai ales, câtă să reprezinte silința de a da o sinteză a dezvoltării artistice de la sfîrșitul civilizației antice în legătură cu viața g-rală a soc. „Căci părerea mea e că arta e explicabilă numai prin societatea căreia trebuie să-i fie aplicabilă, dacă nu vrea să fie o simplă jucărie individuală, un simplu exercițiu de tehnică, o simplă dibuire de drumuri, care nu duc nicăieri. Nu se vor găsi aici două lucruri: biografiile, care au interes numai în sine, și descrierile literare ale operelor artistice, care nu fac decît să furnizeze pretexte de disertații artistice sau de exclamații poetice.“ Prefața este datată: 6 oct. 1922, iar în *Memorii* aflăm inf. suplimentare: „30 sept. — 7 oct. săptămîină de oboseli și boală, întrebuințată cu redactarea *Istoriei artei*“ (*Memorii*, vol. III, p. 338). Cuprins: Încercări și tipuri creștine primitive. Artă creștină oficială. Fundații călugărești. Barbarii și arta moștenită de dînsii. Epoca arhitecturii romane. Artă franceză („gotică“). Renașterea. Întinderea europeană a Renașterii în serviciul papilor și regilor. Renașterea și regalitatea franceză. Artă și regalitatea franceză în sec. XVII și XVIII. Artă de întovărire a sec. XIX. Succesele și erorile ei.
- 1172 *Entre Slaves et Roumains*. Paris. „Paul Genthner“, 1930. p. 41—49 (Orient et Byzance. Etudes d'art médiéval publiés sous la direction de Gabriel Millet. IV: L'Art byzantin chez les slaves. Les Balkans. Premier recueil dédié à la mémoire de Théodore Uspenskij). 33×25 — III 126531.
- 1173 *O mică țară latină: Catalonia și expoziția din 1929*. Note de drum și conferințe. București. Ed. „Casa Școalelor“. Tip. „Datina Românească“, 1930. 97[—103] p. 21×13 — II 103452.
„Expoziția“ de artă din 1929 de la Barcelona. Toate cărțile lui N.I. închinute călătorilor sale prin Europa și America au un cap. dedicat artei țării res-

pective: Franța, Italia, Spania, Portugalia, Grecia, Olanda, Suedia, Norvegia, Danemarca, Iugoslavia, Polonia, Austria, Cehoslovacia, Germania, Belgia, Anglia, S.U.A.

- 1174 *L'Arte romeno e l'Italia*. Livorno. Imp. „Raffaello Giusti, 1929. VIII, 7 p. (Estratto da „Il Giornale di Politica e di Letteratura, anno V, quod. XII dicembre). 23×15 — II 101314.
Raporturi cu arta venețiană. Alexandru Lăpușneanu cheamă la el pictori venețieni. Del Chiaro. Asachi. Tattarescu.
- 1175 *Rapports italo-orientaux dans l'art du moyen-âge*. Paris. „Ernest Leroux“, 1930. p. 59—69. (Etudes sur l'histoire et sur l'art de Byzance. *Mélanges Charles Diehl*. Deuxième volume. *Art* (Extrait d'une conférence donnée à la Sorbonne, en mars 1928). 32.5×25 — III 102915.
Sint prezentate raporturile noastre de artă cu sirbii, a căror artă nu vine toată din Bizanț, Cipru, Caffa. Se constată în sec. XIV un contact între arta bizantină și arta giottescă. Combate teoria lui Okunev precum că Italia nu ar fi dat nimic Orientului.
- 1176 *Bienala din Veneția*. Cîteva note. Vălenii de Munte. Tip. „Datina Românească“, 1938. 15 p. (Extras din *Cuget clar*, 1937—8). 24×16.5 — II 155290.
O privire de ansamblu asupra pavilioanelor Expoziției: italian, olandez, danez, polonez, elvețian, cehoslovac, belgian, spaniol, englez, românesc, egiptean, francez, iugoslav.

VIII. ISTORIA LITERATURII

LITERATURA ROMÂNĂ

1. STUDII DE SINTEZĂ

- 1177 *Istoria literaturii române în secolul al XVIII-lea (1688—1821)*. Carte tipărită cu cheltuiala d-lui Callimachi. București. Tip. „Minerva“, 1901. 24 × 17 — II 101609.

~Vol. I. *Epoca lui Dimitrie Cantemir. Epoca lui Chesarie de Rimnic*. 1f. + 551 p.

~Vol. II. *Epoca lui Petru Maior — Excursuri*. IV + 639 p.

Tabla numelor. Observații; Adaosuri; Îndreptări și dovezi documentare, 61 p
La 22 mart. 1897, B. P. Hasdeu, în cadrul Acad. Române, propunea acest subiect pentru Premiul „Adamachi“ din 1901. Lucrarea l-a atras pe N.I., mai ales că încă din 1890 publicase art. de critică și istorie literară. La data fixată a depus ms. la Acad., dar lucrarea i-a fost respinsă. Atunci a adresat un apel publicului, căutînd a i se tipări cartea sub vechea formă de prenumerații — îi trebuiau 200 de cumpărători, care să achite 20 de lei pentru fiecare ex. În cele din urmă a luat asupra sa imprimarea Alexandru Callimachi, de aceea autorul i-a închinat-o cu venerație, iar „Minerva“ a tipărit-o numai într-o lună. Cartea este „un tezaur nesecat pentru tot cel ce vrea să cunoască una din bogatele epoci tratate, expusă într-o perfectă formă literară“. N.I. credea că „o istorie a literaturii care cuprinde viața oamenilor păstrată în forma trairică a scrisului este nu numai o delicată operă de știință, ci și de artă, de informație, de înțelegere și de expresie în același timp“. Autorul cuprinde pe scriitori în *curențe literare*: curentul greco-latin, curentul religios, curentul francez, iar *curențele se desfășoară pe generații*. Lucrarea este mai întîi o operă de istorie „în cel mai larg și mai bun înțeles al cuvîntului“, dar istoria literară are un scop mai înalt decît un simplu indicator biografic și bibliografic. „A desface ideile și sentimentele ce stăpînesc o carte, a le pune în legătură cu acelea care rezultă din activitatea omenească, neliterară, a scriitorului, a suplini prin imaginația întregitoare, prin intuiție cît mai trebuie [...] pentru a desăvîrși [...] o personalitate omenească, aceasta e una din cele mai însemnate [...] sarcini ale istoriei literare.“ Datoria biografului literar e „să înțeleagă suflete omenești, care nu samănă cu al său [...] să le fixeze în hotarele unei vieți [...] și să poseadă destulă putere de comunicație a imaginilor din mintea sa, ceea ce se numește talent literar“. O istorie literară nu e o banală «galerie». Ea trebuie să fixeze biografiile în mișcarea de idei a epocii care nu se poate înțelege fără istoria culturii [...] A scrie istorie literară și istorie culturală nu e același lucru. Cea din urmă se ocupă de ceea ce a realizat în civilizație umanitatea dintr-un timp, într-o țară; cea dintîi cercetează cele mai înalte manifestări ale acestui proces de civilizație. Istoria culturală caută în istoria literară elemente pentru a înțelege spiritul unei epoci, sfărîmînd strălucitoarea formă personală în care acest spirit se îmbracă la aleșii minții dintr-aceia epocă. Pe cînd istoria literară se ajută pentru a înțelege sufletul deosebit al acestor aleși, observînd direcțiile și curențele care stă-

plînesc epoca întregă.” ~ Vol. I: *Epoca lui Dimitrie Cantemir. Epoca lui Chesarie de Rîmnîc*. C u p r i n s : Influența polonă și grecească. Literatura religioasă între 1688 și 1713. Marile compilații de cronici: N. Costin, Radu Popescu. Lucrări encomiastice și genealogice. Axinte Uricariul. Stolnicul C. Cantacuzino. Nicolae Roset. C. Văcărescul. C. Bălăceanu. State Leurdeanu. Marile compilații de cronici: Nicolae Chiparisa. Nicolae Mustea. Nicolae Costin. Dimitrie Cantemir. Literatura religioasă: Curentul de traduceri. Biblia lui Șerban. Mitropolitul Teodosie. Mitrofan de Buzău. Antim Ivireanu. Maiața. Daponte. Filotei. Daniil din Cluj. Stoica. Poetul Teodor Corbea. Epoca lui Chesarie de Rîmnîc. Constantin Daponte. Școlile din Iași, Galați, Botoșani, Țara Românească. Istoriografia în perioada a doua: Chesarie. Daponte. Petre Depasta. Lazăr Scriba din Trapezunt. Stavarachi. Al. Amiras. Ienaki Kogălniceanu. Ioan Canta. Gheorghachi. Matei Fărcășanu. Vlad Boțulescu din Mălăești. Literatura religioasă în perioada a doua: Mitropolitul Ștefan. Neofit din Creta. Filaret. Vlădica Inochentie. Mitropolitul Grigorie. Episcopul Chesarie. Iacov Putneanul. Vartolomei Măzăreanu. ~ Vol. II: *Epoca lui Petru Maior — Excursuri*. C u p r i n s : Perioada a treia. Școlile. Învățarea de limbi străine. Primele ziare. Școli sătești. Primele spectacole de teatru. Școala ardeleană. Tipografiile. Cronicarii în Principate: Cele 3 direcții în istoriografie între 1774 și 1821. Logofătul Ursachi. Meletie Racoviță. Al. Beldiman. Nicolae Lazăr. Manolachi Persiano. Atanasie Comnen Ipsilanti. Dionisie Fotino. Dimitrie Philippide. Dumitrachi Stolnicul. Pitarul Hristachi. Mihail Cantacuzino. Familia Văcăreștilor. Dionisie Eclesiarhul. Școala ardeleană. Radu Tempea. Mihai Popovici. Samuil Clain. Gheorghe Șincai. Petru Maior. Budai Deleanu. Toma Costin. Ioan Teodorovici Nica. Gheorghe Montan. Teodor Aron. Ghergheli de Ciocotici. Filologii: Dimitrie Eustatievici. Ienăchiță Văcărescu. Gramatici. Dicționare. Ioan Molnar. Radu Tempea. Pavel Iorgovici. Ștefan Crișan. Ioan Corneli. Al. Teodorovici. Ion Teodorovici. Legăturile nouă culturale între Ardeal și Principate. Istoricii de tranziție în acestea: Molnar. Zaharia, Carcalechi. Naum Rîmniceanu. Zilot Românul. Emanoil Băleanu. Literatura religioasă în perioada a treia: Filaret de Rîmnîc. Dositeiu Filitis. Grigore Rîmniceanul. Nectarie Moraitul. Galaction de Rîmnîc. Dionisie Lupu. Gavril Calimah. Leon Gheuca. Mitropolitul Iacov al II-lea. Logofătul Grigoraș. Anfilohie. Paisie Velicicovschi. Veniamin Costachi. Maior. Clain. Bob. Samuil Vulcan. Dimitrie Țichindeal. Ioan și Alex. Teodorovici. C. Diaconovici Loga. Influența apuseană în literatura beletristică și știință. Nouă genuri literare: V. Vîrnav. Iordachi Slătineanu. V. Drăghici. Lazăr Asachi. Alecu Beldiman. Condicele lui Caragea și Scarlat Calimah. Andronachi Donici. Milesco. Șincai. Gh. Haines. Teodorovici Nica. Gheorghe Lazăr. Naum Petrovici. Gh. Montan. Moise Nacul. Petre Furdul. Vasile Aaron. Ion Barac. Budai Deleanu. Ienăchiță, Alecu, Nicolae Văcărescu. Barbu Paris Mumuleanu. Matei Millo. Ion Prale. Vasile Pop. Daniil Scavinschi. Costache Conache. Triumful spiritului nou: Asachi și Lazăr. Cronicile moldovene înainte de 1688: Macarie. Eftimie. Isaia. N. Brezk. Ureche. Simion Dascălul. Miron Costin. Tudose Dubău. O istorie românească a crăiei ungurești. Cronicile moldovene înainte de 1688: Matei al Mirelor. Moxa. Viața sf. Nifon. A. Taranovski, Baltazar Walter. Stavrinov. Gh. Palamed. Stoica Ludescu. Constantin Căpitanul. Radu Greceanu. Alcătuitoarii de cronici. ● Cartea a apărut în primă ed. la 12 iun. 1901, însumînd 1 255 p.; autorul împlinea atunci 30 de ani. A doua ed. e cuprinsă în vol. II și III din *Istoria literaturii românești* descrisă la nr. 1180. A treia ed.:

Istoria literaturii române în secolul al XVIII-lea (1688—1821). Ediție îngrijită de Barbu Theodorescu. București. „Editura Didactică și Pedagogică”, 1969. 24.5 × 18 — II 544477.

~ Vol. I: *Epoca lui Dimitrie Cantemir. Epoca lui Chesarie de Rimnic*. XXVI + 456 p.

~ Vol. II: *Epoca lui Petru Maior. Excursuri*. 544 p.

Ed. a păstrat orînduirea cap. din ed. anului 1901, ținînd seama, totodată, de toate modificările făcute de autor în 1926—1933, acestea referindu-se, în primul rînd, la Nicolae Costin, Dimitrie Cantemir, cronicarii muntenii și unele adăugiri la cap. privind literatura religioasă. S-au introdus și două noi cap. „Cronicle brîncovenesti” și „Literatura religioasă”. Prefața a rămas intactă, în special acele pag. de mare frumusețe privind modul de creație populară, pag. aparținînd epocii sămănătoriste, pe care autorul le-a înlăturat în 1926. N. I. urma însă a da o nouă formă operei sale din 1901, adică — precizează dînsul undeva — urma să elimine informarea istorică, toată acea documentare care îngreunează înțelegerea fenomenului literar și cultural cuprins între 1688 și 1821.

- 1178 *Istoria literaturii religioase a românilor pînă la 1688*. București. Tip. „I. V. Socec”, 1904. VIII + 243 p. 24 × 16 — II 104829.

Apărută mai întîi ca introducere la vol. VII din *Studii și documente cu privire la istoria românilor*. București, 1904. 8 p. + p. I—CCXLII. Este studiată epoca în care „s-a înjghebat, prin muncitorii din toate ținuturile româniei, o limbă înțeleasă de toți”. Se urmăresc primele trad. venite prin „sătenii și popii Maramureșului, care auziseră pînă atunci numai mormăitul neînțeles al cărților slavone”. Peste un veac și jumătate apare Coresi, care tipărește vechile tălmăciri husite, și astfel românii de pretutindeni „se deprind a înțelege cartea românească în forma traducerilor maramureșene și ardelenă”. Prin înfrîurirea polonă, lb. poporului este folosită și în „hîrțile domnilor și boierilor”. Mihail Moxalîe și călugărul Varlaam „tălmăcesc mai departe și mai bine decît înaintașii”, ajutați de mireni, ca Eustatie și Udrîște Năsturel. Depășind pe înaintași, se deschide o epocă nouă prin Dosoftei, pentru ca strădania tuturor să se încheie prin Biblia lui Șerban de la 1688. N. I. afirmă că „am scris această carte cu iubire pentru oamenii” care s-au muncit să dea o limbă în care „tot neamul [...] se simte unul singur”. Materialul este tratat pe secole. În sec. XV domină mișcarea husită, iar în cel următor Neagoe Basarab și tipăriturile ardeleni; se cercetează decăderea culturii slavone, rezultat al marilor și multor trad. românești. În sec. XVII, lb. română pătrunde în viața de stat și în biserică. Sînt cercetați: Petru Movilă; Catechismul ardelen de la 1640; Sinodul de la Iași, Varlaam, tipăriturile din timpul lui Matei Basarab; Nicolae Milescu; Dosoftei. „Astfel limba românească, împuțnică, limpezită, mlădiată prin lucrul de trei veacuri al scriitorilor ardeleni, moldoveni și munteni fără deosebire, puse stăpînire pe stat și biserică, într-un timp cînd, din sentimentul de partid, de familie, din sentimentul neamului răscolit de nenorociri, izvora valul puternic, de acum înainte neîntrerupt, al Cronicii românești, în care trăiește, împreună cu viața străbunilor, sufletul lor.”

- 1179 *Istoria literaturii românești în veacul al XIX-lea — de la 1821 înainte. În legătură cu dezvoltarea culturală a neamului*. București. Ed. „Minerva”. 24 × 17 — II 7900.

~ Vol. I. *Epoca lui Asachi și Eliad (1821—40)*, 1907. 325 p.

~ Vol. II. *Epoca lui Kogălniceanu (1840—48)*, 1908. 267 p.

~ Vol. III. *Anul '48 și urmările sale. Opera politică a emigranților. Literatura din țară de la 1847 pînă la agitațiile pentru Unire. Regalitatea literară a lui Vasile Alecsandri. Literatura românească în epoca unirii și supt Domnia lui Vodă Cuza (1848—66).* Vălenii de Munte. Tip. „Neamul Românesc“, 1909. 348 p.

Autorul nu urmărește „a săpa medalioane răzlețe“, ci să descopere, hotărî și descrie curentele cele mari care stăpînesc o literatură, să stabilească „firul călăuzitor pe deasupra rătăcirilor, interesante, dar nevrednice de laudă“. Cu spirit și simțire istorică se urmărește întreaga înaintare a scrisului românesc modern, spre a înțelege înfrurirea firească a vremurilor deosebite și neajunsurilor neapărate ale împrejurărilor vrăjmașe. ● Vol. I: *Cartea I: Cele dintîi începuturi ale literaturii moderne. Învățători și îndrumători (1821—1830):* Gh. Lazăr, Gh. Asachi, I. Văcărescu, B. P. Mumuleanu, Daniil Scavinski, C. Conachi, Al. Beldiman, Dimachi, Eufrosin Poteca, Dinicu Golescu. *Cartea a II-a: Era traducerilor supt ocrotirea lui Eliade. Cei dintîi ziaristi. Literatura nouă (1830—1840):* C. Stamati, Gr. Pleșoianu, Stanciu Căpățineanu, Petrachi Poenaru, Florian Aaron, C. Aristia, Iancu Văcărescu, N. Scriban, V. Cîrlova, Gr. Alexandrescu, C. Bolliac, C. A. Rosetti, Anton Pann, C. Negruzzi, Crupenschi, Al. Hrisoverghi, T. Cipariu, Gh. Bariț, S. Bărnuț, Vol. II: *Cartea I: M. Kogălniceanu, Eliade, Stamati, Al. Donici, V. Alecsandri, Gr. Alexandrescu, C. Caragiale, C. Făca, C. Bălăcescu, Ion Ghica, N. Bălcescu, Dacia Literară, Propășirea, Magazin istoric, Cesar Bolliac, D. Bolintineanu, C. A. Rosetti. Cartea a II-a: Pregătirea literară a mișcărilor revoluționare de la 1848. Cartea a III-a: Literatura de pregătire revoluționară peste munți. Vol. III: Cartea I: Anul '48 și urmările sale: Ion Catina, E. Hurmuzaki, T. Cipariu, D. Bolintineanu, C. Bolliac, Gh. Crețeanu, Cartea a II-a: Opera politică a emigranților: D. Bolintineanu, Bălcescu, Eliad, Ralet, V. Alecsandri, M. Kogălniceanu, Saloane literare, Reviste. Cartea a III-a: Literatura din țară de la 1847 pînă la agitațiile pentru Unire. Regalitatea literară a lui V. Alecsandri, A. Tr. Laurian, C. Negri, C. Conachi, Al. Beldiman, Ziare și reviste, Poezia populară, Scolile, Al. Donici, I. Ralet, Alecu Rusu, Alecu Cantacuzino, G. Sion, N. Istrati, G. Dăscălescu, C. Hurmuzaki, C. Stamati, I. Sirbu, G. Crețeanu, Al. Odobescu, Gr. Baronzi, Al. Depărățeanu, Al. Sihleanu, Iacob Mureșianu, *România literară. Cartea a IV-a: Literatura românească în epoca Unirii și în domnia lui Vodă Cuza. G. Sion, G. Dăscălescu, Steaua Dunării, N. Orășanu, B. P. Hasdeu, Revista Carpaților, Revista Română, Întemeierea Universității din Iași, Al. Odobescu, N. Filimon, Papiu Ilarian, Teatrul, Asociația ardeleană, Poeți, foi, școli ardeleni. În Epilog se arată că între 1863 și 1869 se sting din viață sau își încetează scrisul: G. Asachi, Iancu Văcărescu, C. Negruzzi, D. Bolintineanu, Gr. Alexandrescu, Ion Maiorescu, Aron Pumnul, Andrei Mureșanu, Simion Bărnuț. Acesta din urmă predicase „dreptul natural și exclusiv“ al românilor „la teritoriul propriu, care se întinde pînă unde se întinde națiunea cu limba ei ca limbă predominantă“.**

1180 *Istoria literaturii românești.* București. „Pavel Suru“. Tip. „Datina Românească“. 24 × 17 — II 291577.

~ Vol. I. *Literatura populară — Literatura slavonă — Vechea literatură religioasă. Întîii croniciari (—1688).* Ediția a II-a revăzută și larg întregită, 1925. 400 p.

~ Vol. II: *De la 1688 la 1780, 1926. 613 [—615] p.*

~ Vol. III: *Partea întîia (Generalități, școala ardeleană).* Ed. Fundației „Regele Ferdinand“, 1933. 324[—327] p.

Toate aceste 3 vol. reprezintă o retipărire a vol. din 1901 și 1904, cu revizuirii și completări, adăugându-se la primul vol. două noi cap. „Locul românilor în dezvoltarea vieții sufletești a popoarelor romanice“, comunicare ținută la Acad. Română în ziua de 6 iun. 1919 și tipărită în *Revista istorică*, 1919, p. 114—125. Al doilea cap. intitulat „Poesia populară“ tratează: Balada populară românească (originea și ciclurile ei), care este un curs ținut la Univ. populară din Vălenii de Munte în 1909 și tipărit în 1910. Poezia populară lirică și satirică. Poveștile și snoavele. Literatura gnostică.

- 1181 *Istoria literaturii românești. Introducere sintetică* (după note stenografice ale unui curs). București. Ed. „Pavel Suru“. Tip. „Datina Românească“, 1929. 207 p. 24×17 — II 103933.

După pensionarea lui Ion Bianu de la catedra de Istoria literaturii române N.I. a supliniit timp de un an. În cuvîntul de introducere se face istoricul catedrei în cadrul Univ. din București: întemeiată în 1864 pentru V. A. Urechia, cursul se ținea ca o anexă la *Istoria românilor*. A urmat Ovid Densusianu, care „i-a dat toată strălucirea talentului său și toată soliditatea cunoștințelor sale variate“. Din 1901, catedra a trecut asupra lui Ion Bianu. Temeiul cursului ținut de N.I. în anul univ. 1927/1928 constă în a arăta „cum am creat noi deosebitele elemente din care se alcătuiește forma literară a culturii noastre naționale, opera noastră de creațiune în aceste deosebite domenii“. Cartea are 14 cap. Crearea limbii literare. Primul fond străin al literaturii românilor. Căutarea subiectelor proprii. Cuvîntul românesc în *Scriptură*. Literatura individualistă din a doua jumătate a sec. XVII. Memorialiști și erudiți. Decăderea vechiului spirit. Traduceri religioase din grecește. Spirit filozofic și moda poetică din Apus. Curentul autohton în fața romantismului de împrumut. Romantism francez pe subiecte românești. Întoarcerea vechiului fond românesc. Expresia integrală a sufletului românesc: Mihail Eminescu. Revenirea spiritului local. Noua orientare a tineretului de la 1900.

- 1182 *Istoria literaturii românești contemporane*. București. Ed. „Adevărul“. Tip. „Datina Românească“, 1934. 25×17 — II 128298.

~ Vol. I: *Crearea forme (1867—1890)*, 372 p. Vol. II: *În căutarea fondului (1890—1934)*, 322 p.

„Reiau firul dezvoltării literaturii noastre. Al dezvoltării, nu al prezențării. Ideile la care am ajuns în domeniul istoriei în genere mă cîrmuiesc și aici și lucrez după ele mai hotărît decît în vol. precedente. Istoria nu e o înșiruire, ci explicație. Oameni, opere, medii se înfățișează și se retrag, intervin ori asteaptă după partea lor în desfășurarea organică, de unde pleacă, pe care o influențează și din care, la vremea lor, se retrag încetul pe încetul pînă dispar.“ Lucrarea a fost întocmită după rev., ele venind, în primul rînd, în atenția autorului, ele creînd mediul și sprijinind evoluția, dezvoltarea autorilor și opera lor. Ca și în alte studii, a urmărit latura umană „și tot ce e pentru om, trebuie să fie uman, iar umanul, oricum s-ar îmbrăca, nu-și poate schimba structura“. ~ Vol. I: Cap. I. Punctul de plecare. Lit. în București, la Iași, în Ardeal și Bucovina. Cap. II. Îndreptările ideologice: „Junimea“ și *Convorbiri literare*. Noile reviste muntene. Cap. III. Elaborarea doctrinei unei noi generații: A. D. Xenopol. Cap. IV. Producția literară. Dilettantismul romantic la *Convorbiri*. Școala națională a lui B. P. Hasdeu. Opoziția ardeleană. Începutul noii nulele. Cap. V. Creatorii literaturii noi: M. Eminescu, V. Alecsandri, I. Slavici. Cap. VI. Epoca realismului popular: Al. Odobescu, I. Slavici, I. Creangă, M. Eminescu. Noul teatru. Cap. VII. Literatura în serviciul politicii. Cap. VIII. Literatura pentru artă: Duiliu

Zamfirescu, B. Delavrancea, Al. Vlahuță, Al. Macedonski. Cap. IX. Ardealul și noua literatură țărănească: Coșbuc, literatura bucovineană, poezia ardeleană. ~ Vol. II: Cap. I. Noua literatură națională: *Revista nouă*. Agonia „Junimii”. Grupările scriitorilor de la 1880; grupările tinerilor ardeleni. Cap. II. *Sămănătorul*. Noua predicăție de realități. Cap. III. Realizările *Sămănătorului*: Iosif, Sadoveanu, Gârleanu, Sandu-Aldea, P. Cerna, G. Vâlsan, I. Gorun și Constanța Hodoș, V. Pop. Alți poeți la *Sămănătorul*. Noua poezie ardeleană. Alături de *Sămănătorul*. Cap. IV. Încercări de o altă ideologie. Cap. V. Împărtășirea puterilor tinere. Cap. VI. Lupta cu modernismul. Cap. VII. „După războiul” și criza bolilor literare.

- 1183 *Art et littérature des Roumains. Synthèses parallèles*. Paris. Ed. „Gamber”. Tip. „Datina Românească”, 1929. 77 p. + 3 f. + 72 pl. 25 × 17 — II 96729. Biserici de lemn: primele cîntece populare. Arhitectura, influența bizantină și a sîrbilor. Arta moldoveană sub Ștefan cel Mare. Cronicile de război. Arta și literatura în sec. XVI. Sec. XVII. Sec. XVIII și XIX. ● Între manifestările artistice și cele literare ale unei națiuni trebuie să fie un anumit paralelism. Și una, și alta nu sînt decît formele vieții naționale, exteriorizări ale ființei morale care le animă.

Arte e letteratura dei Romeni. Sintesi parallele. Traduzione italiana di G.V. Sampieri. Roma. Ed. „Sapientia”, 1931. 120 p. + 70 pl. 23 × 15 — II 125209. Chiese di legno: prime canzoni. Architettura in mattoni: influenza di Bisanzio e dei Serbi. Arta moldava sotto Stefano il Grande. Cronache di guerra. Arte e letteratura nell XVI secolo. Il secolo XVII. I secoli XVIII e XIX. Tra le manifestazioni artistiche e quelle letterarie di una nazione c'è ci deve essere, un certo parallelismo. Le une e le altre non sono che forme della vita nazionale, esteriorizzazioni dell'essenza morale che le anima.

Roemeensche Kunst en Letterkunde. Synthetische vergelijkingen. Vertaling van Jack Gaster en dr. P. Valkhof. Maastricht N. V. Leiter-Nypels, 1932. 108 p. + 69 pl. 26 × 17 — II 117423.

Houtenkerken en vroegste liederen. Bouwkunst in baksteen; ontleemingen van byzantium en de serviërs. De moldavische kunst onder Stephanus den Groote. Oorlogskronieken. Kunst en letteren in de 16^e eeuw. De 17 de eeuw. De 18 de en de 19 de eeuw. Tusschen de plastische kunsten van een volk en zijn letterkunde iser — en moet er zijn — een zekere gelijkgeaardheid. Beiden zijn immers slechts uitingen van het nationale leven en „exteriorisaties” van zijn geestelijk wezen.

- 1184 *Istoria presei românești, de la primele începuturi pînă la 1916*. Cu o privire asupra presei românești din zilele noastre de C. Bacalbașa, președintele Sindicatului ziaristilor. Tipărită de Sindicatul ziaristilor din București. București. Tip. „Adevărul”, 1922. 193 p. 26 × 16 — II 69031.

Ziarul s-a alcătuit, în decursul anilor, din 3 elemente: inf. culeasă din zvon public sau de la diplomați; acele „avvisi” din Italia sec. XVII; pamfletul de critică literară în jurul pieselor de teatru (în special broșurile, în care se critica un act politic sau un regim întreg). Istorical: Dibuiri și începuturi. Cele dintii publicații juridice. Epoca lui Eliad și Asachi. Presa cultural-politică a generației de la 1840. Presa românească revoluționară și reformistă de la 1848 la 1859. Presa românească după Unirea Principatelor. Presa românească de la 1866 la 1884. Ziarul de opinie publică. Sînt evidențiate următoarele periodice: *Courier de Moldavie*, *Biblioteca românească*, *Albina românească*, *Curierul românesc*, *Curier de ambe sexe*, *Muzeul național*, *Contor de avis*, *România*, *Pămînteanul*, *Curiosul*, *Icoana lumii*, *Dacia literară*, *Arhiva românească*, *Gazeta Transilvaniei*, *Foaia pentru minte*, *Spicuitorul*, *Propă-*

șirea, *Magazinul istoric pentru Dacia, Organul luminării, Învățătorul satului, Album științific și literar, Pruncul român, Universul, Poporul suveran, Amicul poporului, Bucovina, Naționalul, Democrația, Junimea română, Republica română, Vestitorul, Gazeta de Moldavia, Zimbrul, Vulturul, Ateneul român, Steaua Dunării, Anunțătorul român, Patria, Secolul, Timpul, Buciumul, Opiniunea, Trompeta Carpaților, România, Dîmbovița, Conștiința Națională, Libertatea, Nichipercea, Țînșarul, Aripile furtunoase, Epoca, Revista română, Revista Carpaților, Albina Pindului, Naționalul, Actualitatea, Concordia, Țăranul român, Telegraful român, Umoristul, Ghimpele, Amicul școlii, Traian, Columna lui Traian, Țara, Dreptatea, Constituțiunea, Convorbiri literare, Transacțiuni literare și științifice, Moftul român, Speranța, Cimpoiul, Isis, Natura, Drapelul, Dreptatea, Orientul latin, Patria, Revista științifică, Telegraful român, Revista științifică, Biserica ortodoxă română, România, Binele public, Lupta, Constituționalul, Voința națională, Adevărul, Dimineața, Tribuna, Era nouă, Luminatorul, Lumea nouă, Munca, Democrația socială, Dacia viitoare, Secolul al XX-lea, România literară, Conservatorul, Contemporanul, Drepturile omului, Gazeta Bucovinei, Poporul român, Foiaia poporului, Universul, Amicul poporului, Dreptul, România medicală, Curierul juridic, Furnica, Seara, Viața, Vatra, Economia națională, Revista olteană, Ion Neculce, Miron Costin, Literatură și artă română, Fintina Blanduziei, Arhiva soc. st. și lit., Floare albastră, Sămănătorul, Făt Frumos, Ramuri, Junimea literară, Luceafărul, Neamul românesc, Floarea darurilor, Drum drept, Neamul românesc pentru popor, Convorbiri critice, Viitorul, Zburătorul, Vestitorul satelor, Libertatea, Românul.*

2. LITERATURA VECHĂ

- 1185 *Cultura română supt Fanarioși*. Conferință ținută la Ateneul Român în ziua de 8 februarie 1898. București. Ed. „Socec et Comp.”, 1898. 58 p. 18 × 12 — I 562851.
- 1186 *Două conferinți. I. Luptele românilor cu turcii de la Mihai-Viteazul încoace. II. Cultura română supt fanarioși*. București. Ed. „Socec et comp.”, 1898. 108 p. 18 × 12 — I 102056.
- 1187 *Manuscripte din biblioteci străine relative la istoria românilor*. Întîiul memoriu. Sedința de la 28 martie. Bucuresci. Tip. „Carol Göbl”, 1898, 58 p. (Academia Română. Analele Academiei Române. Seria II. Tom. XX. Memoriile secțiunii istorice). 27 × 21 — II 101740.
- Ms. studiate sînt din Göttingen, Bibl. Asch. 223; Viena, Hofbibliothek, ms. graec. XC, Kollar XL, ms. suppl. graec. II Kollar XXIX; XXXII; LXX; XLVI; XXXIV; LXII; CXXV; LIII; LXXI; LXI; LXVIII; XXXVI; XLIII. Din aceste ms. „nouă ne vorbesc notițele, prefețele, fărîme de viață rătăcită pe scoarțele volumului, pe foile albe, pe margine, în introduceri”. Pe toate acestea le studiază și reproduce N. I. În ele apar ca autori, traducători, comentatori, copişti și pictori: Achtelemeier (Stanislav-Reinhard); diaconul Agapet; un anonim italian; Aristoteles; patriarhul de Antiohia, Atanasie; Mihail din Bizanț; Ieremia Căcovela; Împăratul Ioan al VI-lea Cantacuzino; Chrysokertitos (Partenie, arhiepiscop de Soteriupolis), Ioan Comnen; Gheorghe Coresi; Teofil Coridaleu, Caesar Cremoninus; Cunabis Critopulos; Photike Diadochos; Lepanto Gherman; Hesychius, patriarh de Ierusalim; Ivașco psaltul; Nicolae Kerameus; Marc zugravul; Matei,

mitropolitul Mirelor; Baptist Platina; Ghenadie Scholarios; Sevastos Chimenitul; Meletie Sirigul; Chiotul Ștefan; Nichita Stethatos; Teofilact arhiepiscopul Bulgariei; Thalassicos; Teodor din Trapezunt; Alexandru din Trikke; Matei Vlastaris. Lucrările provin din bibl.: Stolnicului Constantin Cantacuzino și a tatălui său; Constantin Brâncoveanu și a fiilor săi; Nicolae Mavrocordat; a boierilor: Goran, Lupu Vasile, Panaiot; Skarlatos; Nucusia; Vlad grămaticul; Năstirul și din bibl. Mănăstirii Bistrița-olteană.

Al doilea memoriu. Ședința de la 5 februarie. 1899. 108 p. Tom. XXI. O nouă cronică în proză a lui Matei al Mirelor. Biografia lui Gaspar Vodă Gratiani de Giovanni Battista Montalbani. Extracte din cronica turcească a lui Hassan Vegihi, tradusă de Iacob Tarsia. Corespondența lui Ludovic Ferdinand de Marsigli cu stolnicul Constantin Cantacuzino și lucrările literare și istorice ale acestuia din urmă. În bibl. Univ. din Bologna se află ms. Marsigli 57, aparținând stolnicului, cu două liste de domni ai Țării Românești și Moldovei, publicat aici (p. 69—78). Tot acum, N. I. demonstrează că *Istoria Țării Românești dintr-un început*, publicată în 1858 de G. Ioanid, este scrisă de stolnicul Constantin Cantacuzino, una dintre cele mai mari figuri ale culturii vechi românești.

- 1188 *Cronicele Muntene*. Întîiul memoriu: *Cronicele din secolul al XVII-lea*. Ședința de la 26 martie. București. Tip. „Carol Göbl“, 1899. 160 p. (Academia Română. Analele Academiei Române. Seria II. Tomul XXI. Memoriile secțiunii istorice, 4). 27×21 — II 101741.

Cronica lui Șerban Vodă. Cronica lui Brâncoveanu. Cronica Bălenilor. Memoriile lui Radu Popescu. Cronica lui Nicolae Mavrocordat. Cronica Bălăcenească. Cronica de la Cluj. Cronica din ms. 439 al Acad. Române. Cronica de sub Grigore II Ghica. A doua cronică a Cantacuzinilor. Cronica ambelor Principate. Cronica expedițiunii în Moreea. *Istoria Țării Românești* de Fotino și izvoarele ei narative. Cronica lui Del Chiaro. Cronica latină a tovarășului lui Antide Dunod. *Istoria Țării Românești* în cronicile moldovene: Miron Costin, Nicolae Costin, Axinte Uricariul, Ioan Neculce. Cronica lui Mustea. Cronica tradusă de Amiras. Catalogul descriptiv al ms. de cronici muntene întrebuițate în acest studiu.

- 1189 *Fragmente de cronici și știri despre cronicari*, adunate și tipărite cu o prefață despre istoria munteană în legătură cu istoriografia sîrbească. București. Ed. „Ministeriului de Instrucție“. Tip. „I. V. Socec“, 1901. LXXXI + 104 p. (Studii și documente cu privire la istoria românilor, vol. III). 24×17 — II 101631.

Note asupra istoriei muntene cu prilejul publicării cronicii lui Pejacevich în legătură cu cronica familiei Brancovici, apoi aceea a lui Fotino. Prefața lui Simion Dascălul. Cronica lui Vasile Dămian și Tudose Dubău. Continuarea memoriilor lui Radu Popescu și întregirea lor de un anonim. Cum umbra veleaturile la o samă de întîmplări. Genealogia lui Vasile Lupu. Extras din Letopisețul prescurtat din 1721—4. Locuri puțin cunoscute din Cronica lui Neculce. Acte relative la cronicarul Ioan Neculce. Acte relative la Cronica Bălăcenească. Note despre Kogălniceni. Acte relative la cronicarul Dumitrache Stolnicul. Povestirea morții lui Ghica Vodă de mitropolitul muntean Grigore. Acte relative la cronicarul Manolachi Persiano. Doc. și regeste pentru viața lui Ienachi Văcărescu. Note despre domnia lui Scarlat Calimah. Cu privire la Alecu Beldiman. O scrisoare a lui Constantin Stolnicul Cantacuzino. O scrisoare a lui Gh. Șincai.

- 1190 *Operele lui Constantin Cantacuzino* publicate de N. I. București. „Minerva“, 1901. XLIV + 180 p. 17 × 11 — I 101881.
Carnetul de studii al lui Constantin Stolnicul Cantacuzino. Testamentul lui Dona Pepano, tradus de Constantin Cantacuzino. Cronologia tabelară. Răspunsul lui Constantin Cantacuzino Stolnicul la întrebările generalului Marsigli. *Istoria românilor* de Constantin Stolnicul Cantacuzino: introducere, despre numele Țării Românești, supunerea Daciei de Traian; geografia veche a Daciei; Dacia colonie romană; numele de valah; cât timp au stat românii sub autoritatea imperiului; despre huni.
- 1191 *Două biblioteci de mănăstiri Ghighiu și Argeș*, înființate astăzi la Academia Română. Catalog și extrase. București. Ed. „Minerva“, 1904. 62 p. 11 × 11 — I 101885.
Conține și „stihuri“ din 1704 și 1712.
- 1192 *Cărți și scriitori români din veacurile XVII—XIX: „Întrebările lui Panaghioț Filozoful“*. „Istoria Rusiei“. „O formulă de testament. Conachi, Lazăr, Eliad, Vaillant. Ședința de la 20 octombrie 1906. București. Tip. „Carol Göbl“, 1906. 35 p. (Academia Română. Analele Academiei Române. Seria II. Tomul XXIX. Memoriile secțiunii istorice, 4). 27 × 21 — II 101735.
O trad. din veacul XVIII: „Ecaterina al doilea“. Lucruri nouă despre Gheorghe Lazăr, privind școala sa, precum și certificatul Contumației. Totodată a plecat din București cu 300 de cărți, bibl. și ms. sale. Scrisori ale lui Eliade din 1841, 1857. Scrisoarea lui Alexandru Vodă Ghica din 1857 către Vaillant. Conachi și școala din Bârlad.
- 1193 *Cteva documente de cea mai veche limbă românească* (sec. al XV-lea și al XVI-lea). Cu 4 stampe. București. Tip. „Carol Göbl“, 1906. 17 p. (Academia Română. Analele Academiei Române. Seria II. Tom. XXVIII. Memoriile secțiunii literare, 2). 27 × 21 — II 101732.
Apostol, sec. XV?; Minei, 1492; Cazanie; Poruncă domnească Mihai Viteazul.
- 1194 *Contribuții la istoria literaturii române în veacul al XVIII-lea și al XIX-lea*. București. Tip. „Carol Göbl“, 1906 (Academia Română. Analele Academiei Române. Seria II. Tom. XXVIII. Memoriile secțiunii literare, 4, 5, 6). 27 × 21 — II 101742.
Mem. I. *Scriitorii bisericești*. Ședința de la 6 mart., 58 p. La biserica din Groapa de la Sibiu a aflat în arh. lui Hagi Constantin și a lui Zenobie scrisori de la episcopul Chesarie de Râmnic; Neofit; mitropolitul Filaret; episcopul Iosif de Argeș; Molnar de la Cluj; Nicodim Greceanu; Costandie, egumen de Bistrița; mitropolitul Grigorie (1821), Moise Fulea. Mem. II. *Scriitorii mireni*. Ședința de la 16 mart., 30[—32] p. Bursierii din 1823 Petrache Poenaru; Gheorghe Asachi, scrisori din 1826. Eliad, 1830—1832; Grigore Pleșoianu, 1829; Florian Aaron, 1832; Timoteiu Cipariu, 1835; Zaharia Carcalechi. Mem. III. *Scriitorii greci*, cu un adaos despre scriitorii bisericești. Ședința de la 9 iun., 31 p. Antim Gazi și Lascarache Lambru; Scrisori ale clerului mirean: Avramios, Dosoftei Filitis; Ignatie; Filaret de Râmnic; Stan Popovici; Antim; Partenie; Doroteiu; de la egumenii de mănăstiri: Bistrița, Cozia, Govora; Hurez; Peștera; Sadova, Stănișoara.
- 1195 *Din faptele străbunilor*. Povestiri ale cronicarilor rînduite, adunate și publicate. Vălenii de Munte. Tip. „Neamul românesc“, 1909. VIII + 218 p. 21 × 14 — II 16505.

Din faptele străbunilor. Povestiri ale cronicarilor rînduite, adnotate și publicate. Ediția a II-a. București. Tip. „Cultura Neamul Românesc“, 1923. 296 p. (Din publicațiile Casei Școalelor). 22×14 — II 72157.

„Am căutat să dau istoria însăși a neamului nostru, și anume în acele părți care pot crește încrederea noastră în noi înșine, părțile ce cuprind vitejie, danii pentru biserică, ispravă, faptă într-un cuvînt, luînd din fiecare cronicar ceea ce se potrivea mai bine cu acest scop.“ Păstrează lb. arhaică, urmărindu-se a se da un manual școlar și o carte de cultură națională, de cultură populară, cartea avînd și un rost literar. În introducere se dau notițe despre cronicarii folosiți: Mihail Moxa, Grigore Ureche, Miron Costin, Stoica Ludescu, Constantin Căpitanul, Radu Greceanu, Constantin Stolnicul Cantacuzino, Nicolae Costin, Radu Popescu, Ioan Neculce, Nicolae Mustea, Ienăchiță Văcărescu, Dionisie Ecclesiarhul, Ion Voinescu II. Sînt și texte din Gheorghe Șincai și Gavril protul Atosului.

- 1196 *Activitatea culturală a lui Constantin Vodă Brâncoveanu și scopurile Academiei Române.* Ședința de la 12 septembrie 1914. București. Tip. „Carol Göbl“, 1914. 17 p. (Academia Română. Analele Academiei Române. Seria II. Tom. XXXVII. Memoriile secțiunii istorice, 4). 27×21 — II 44843. *L'Activité culturelle du prince Constantin Brâncoveanu et les buts de l'Académie Roumaine.* Académie Roumaine. *Bulletin de la section historique*, 1915, p. 53—56.

Brâncoveanu este „unul dintre cei mai mari patroni ai culturii românești, prin scris și tipar, care au fost vreodată în neamul nostru. Prin darurile sale s-a răspîndit cultura peste hotare, prin munca încordată a unei întregi generații de scriitori a cunoscut progrese uriașe lb. literară. Acad. Română urmează a prelua moștenirea transmisă de Brâncoveanu.

- 1197 *În legătură cu Biblia de la 1688 și Biblia de la 1667 a lui Nicolae Milescu. Prefața Bibliei elinești din Veneția 1687. Un manuscript necunoscut al lui Nicolae Milescu. Cîteva prefețe grecești necunoscute.* Ședința de la 26 iunie. București. Tip. „Carol Göbl“, 1915. 17 p. (Academia Română. Analele Academiei Române. Seria II. Tom. XXXVIII. Memoriile secțiunii istorice, III). 27×21 — II 44847.

Biblia de la 1688 este lucrată după cea a lui N. Milescu, aceasta fiind tradusă după ed. grecească din Frankfurt. Se prezintă 4 prefețe, toate în grecește, la cărți din bibl. mitropolitului Veniamin Costache și Petre Ioan Kirza, care, împreună cu Biblia din 1687, se află în bibl. Episcopiei de Huși.

- 1198 *Alte note despre cultura și viața socială românească sub vechiul regim.* Ședința de la 24 iunie. București. Tip. „Carol Göbl“, 1916. 43 p. (Academia Română. Analele Academiei Române. Seria II. Tom. XXXIX. Memoriile secțiunii istorice, 1). 27×21 — II 52030.

Descrierea bibl. Episcopiei Hușilor: 13 cărți bisericești, slavonești (rusești și poloneze), cărți grecești venețiene, cărți de filosofie, pedagogie, astronomie, drept, istorie universală. Multă literatură franceză, italiană, două comedii în românește ale lui I. Dumitrescu, din 1849 și 1852. Prin însemnările de pe cărți se reconstituie mediul cultural din sec. XVIII și pînă la 1850. Multe obs. privesc școala.

- 1199 *Ceva mai mult despre viața noastră culturală și literară în secolul al XVIII-lea.* Ședința de la 29 aprilie. București. Tip. „Carol Göbl“, 1916. 43 p. (Academia Română. Analele Academiei Române. Seria II. Tom. XXXVIII. Memoriile secțiunii istorice., 17). 27×21 — II 50806.

Pe baza însemnărilor de pe cărțile aflate în bibl. vechi particulare sau biseri-

cești, se reconstituie lectura cărturarilor români din sec. XVIII pînă pe la 1830.

- 1200 *Alte știri despre literatura românească în secolul al XVIII-lea*. Comunicare la Academia Română. București. Tip. „Cultura Neamului Românesc”, 1921. 12 p. 24 × 17.
Alte știri despre literatura românească în secolul al XVIII-lea. Comunicare la Academia Română. *Revista istorică*, 1921, p. 106—116.
 Mic dicționar francez-grec-românesc, ms. de pe la 1700, în bibl. lui Gh. A. Sturdza la Miclăușani. O istorie universală, tom. I, cuprinzînd Cipru, Siria, Egiptul, Barbaria, Grecia, de abatele Delaport, tradusă în românește la 1785, rămasă în ms.
- 1201 *La o sută de ani după moartea lui Petru Maior*. Cuvîntare comemorativă ținută la Academia Română. București, Ed. „Cartea Românească” și „Pavel Suru”. Tip. „Cultura Neamului Românesc”, 1921. 11 p. (Academia Română). 28 × 20 — II 61575.
 Pornirea lui Maior era aceeași ca și a lui Constantin Stolnicul Cantacuzino, același spirit în elocvențele lucrări, de o claritate cum numai Renașterea italiană putea s-o dea ucenicilor săi. „Prin *Istoria pentru începutul românilor în Dachia* se dă astfel lupta cea mare pentru lămurirea dreptății românilor [...] pe rînd marturii sînt aduși, cercetați, trecuți la protocol, lăudați pentru mărturisiri drepte sau trași la răspundere pentru întortochiarea adevărului. Strașnică judecată.” Ce a scris „era despre toți românii și pentru toți românii [...] pentru binele neamului românesc și al măritei limbi românești ce o numesc străinii valahică”.
- 1202 I. *Domnița Anca și patronajul ei literar* (1360). II. *O prigoană politică sub fanarioți*. Comunicări. Ședința de la 31 octombrie 1924. București. Tip. „Cultura Națională”, 1925. 8 p. (Academia Română. Seria III. Rom. IV. Memoriile secțiunii istorice, 5). 25 × 17 — II 79095.
 În *Archives de l'Orient latin*, II. p. 389—390, iezuitul rus Martinov dă o notiță privind pe domnița munteană Anca, fiică a lui Alexandru Vodă și a doamnei Clara, care „a poruncit” să se strîngă laolaltă *Vieți de sfinți*, modele pe viață potrivite unei princese „evlavioase și slăvite”.
- 1203 *Un exemplar românesc al unei tipărituri coresiene și o publicație coresiană nouă*. Craiova. Tip. „Scrisul Românesc”, 1926. 5 p. + 2 pl. (Extras din *Almanahul grafice române*, 1926). 20 × 15 — I 127197.
Triod slavon tipărit de Coresi la Brașov, 1578, aflat la Biserica „Mănăstirea” din Vălenii de Munte.
- 1204 *O tipăritură românească la Uppsala*. Ședința de la 26 martie. București. Tip. „Cultura Națională”, 1926. 6 p. + 5 pl. (Academia Română. Seria III. Tom. III. Memoriile secțiunii istorice, 3). 25 × 17 — II 84105.
 Milescu, *Liturghier*: „Valacchicus hic liber lithurg[icus] factus est. meus ex dono nob[ilis] Nic[olai] Spatharii, Moldo-Valaccho, sac. Tsar. May-ti a secretis olim in Chinis oblegati. Moswae, d. 30 jan. 1685. Sparwenfeld”.
- 1205 *Octoiul diacului Lorinț*. Ședința de la 13 decembrie 1929. București. Tip. „Cultura Națională”, 1930. 4 p. + III pl. (Academia Română. Seria III. Tom. XI. Memoriile secțiunii istorice, 7). 25 × 17 — II 103967.
 Diacul Lorinț, pe românește Lavrentie, a tipărit înainte de Coresi, la Brașov, un *octoih* de 190 p. în 1567.

- 1206 *Cinci comunicări la Academia Română. I. Evanghelia grecească a lui Șerban Vodă Cantacuzino. II. Înscrierea ca student a lui Despot Vodă. III. Tipărituri românești necunoscute. IV. Șarlatani domnești pe la 1600. V. Încă o precizare asupra lui Despot Vodă student în medicină la Montpellier. București. Tip. „Datina Românească”, 1931. 23 p. 24×16 — II 107050.*
Cinci comunicări la Academia Română ..., Revista istorică, 1931, p. 22—37.
 Evanghelia grecească este din 1662: „Din ale lui Șerban Cantacuzino pe lângă celelalte”. Sub numele de Jacques de Marchetti, Despot a fost student la Montpellier. Filip Moldoveanul a tipărit la 1546 un Tetraevanghel, descris de Carataiev în catalogul din 1883, supl. nr. 28. O carte de rugăciune catolică în versuri din sec. XVIII. Un Petrascu Voevod se dă drept fratele lui Petru Cercel, 1591. Medicul elvețian din Basel Felix Platter și-a scris memoriile în care este pomenit și Despot.
- 1207 *Tipografia la români. Craiova. „Scrișul Românesc”, 1931. 26 p. 20×15. Tipografia la români. Almanahul grafice române, 1931. p. 32—56.*
 Este un art. tradus din franceză de Liliana Iorga, în care se prezintă evoluția tipografiei de la Macarie — 1508 — și pînă la 1807. În această evoluție sînt fixate 7 etape, evidențiind pe: Macarie; Coresi; cartea de artă a Munteniei în sec. XVII; Ivireanu; tipografia rîmniceană; Mihail Strilbițchi; tipografia moldoveană în sec. XVIII; Blajul și tipografia sa.
- 1208 *Doamna Elina a Țerii Românești ca patroană literară. Ședința de la 8 aprilie 1932. București. Tip. „Cultura Națională”, 1932. 11 p. (Academia Română. Seria III. Tom. XIII. Memoriile Secțiunii istorice, 2). 25×17 — II 113198.*
Triod Penticostar de Țirgoviște, 1649, este dăruit sîrbilor de Elina, soția lui Matei Basarab. Se redă prefața. Tipăritura este în legătură cu un mare plan al lui Matei Basarab de a da cărți de slujbă întregii lumi slave.
- 1209 *Știri despre Axinte Uricariul. Ședința de la 5 octombrie 1934. București. Tip. „Cultura Națională”, 1934. 10 p. + 5 pl. (Academia Română. Seria III. Tom. XVI. Memoriile secțiunii istorice, 2). 24×17 — II 129856.*
 Scriitor de urice, de acte de donație, moldoveanul Axinte are și o operă literară. Se dau mai multe „frumoase documente” dintre 17 nov. 1707 și dec. 1713 semnate de el.
- 1210 *Există o tradiție literară românească? Ședința de la 9 aprilie 1937. București. Tip. „Cultura Națională”, 1937. 10 p. (Academia Română. Seria III. Tom. XIX. Memoriile secțiunii istorice, 7). 25×17 — II 142622.*
 Impresionantă pledoarie pentru dezvoltarea organică a literaturii române. Literatura este „un organism care-și creează, modifică și dezvoltă legile sale”. Acest sens organic, adică istoria gîndului uman exprimat în forme trainice de frumusețe, a fost descris de F. Brunetiére. N. I. precizează rolul și felurile criticii franceze. Sainte Beuve a predicat critica biografică; J. Lemaitre critica foiletonistă; E. Faguet i-a dat o formă filosofică și științifică; iar H. Taine se conducea după normele științelor naturale. Lb. în care se prezintă literatura „poate înălța și poate coborî pe cineva”. Ea este o învățătură, „un îndreptar, o platoșă care apără și care închide”. Sîntem „un popor de o desăvîrșită claritate și de o înaltă bunăcuviință, de o aristocrație de simțire care face și din cel din urmă țăran inteligent un nobil și un cavalier, în care se păstrează [...] virtuțile cele mari ale unor străvechi rase și disciplina superioară a celui mai stăpînit și mai măsurat în solemnitatea sa imperială dintre toate popoarele: poporul roman”. S-a format o viață de sate, pe jud., pe văi voievodale. Poporul românesc unitar

a creat o literatură românească. De la el a pornit ritmul poeziei, pe acest ritm s-au înșirat cuvintele, o lirică străveche schimbându-se de-a lungul veacurilor, fără să-și piardă caracterul inițial; în același timp, alături este o altă poezie manifestată în strigătele de horă sau în acel „peste sat“ sau în forma, versificată la început, a proverbelor. Deci am avut o literatură orală. Proza apare mai târziu, tot din mijlocul poporului, prin smeritul monah din cutare schit între Maramureș, Ardeal, Bucovina și Moldova, centrul de adunare al curentelor plecate din mai multe provincii românești. El, acel traducător, a stabilit de la început care sînt normele unui stil prozaic, trecut apoi, peste atîția anonimi, prin părintele Varlaam, Dosoftei, prin traducătorii *Bibliei*, cărturari mireni, ca învățatul stolnic Cantacuzino. „Nu este nici o deosebire între scrisul cronicarilor și între acest scris popular și bisericesc. Și ei ca și ceilalți intră în disciplina odată stabilită.“ Cînd au apărut scriitorii cărturari — Conachi, Văcărescu, Alexandrescu, Alecsandri, Bolintineanu —, ei au mers la temelia indicată de această tradiție: „viața populară, trecutul istoric“. Așa s-a ajuns — „prin puțința de a strînge împreună toate curentele plecate din toate vremurile și din toate provinciile, prin acest dar genial de a concentra într-o lumină orbitoare toate razele pe care le-a prins de pretutindeni Eminescu“.

3. LITERATURA MODERNĂ

- 1211 *Șchițe din literatura română*. Iași. Ed. „Șaraga“, Tip. „P. C. Popovici“ (Colecția Șaraga, nr. 18 și 22). 19×13 — I 102013.
 ~ Vol. I. Alecsandri. Bălcescu. Filimon. 1893. 200[—202] p.
 ~ Vol. II. Bolintineanu. Ion Creangă. V. Micle. Doi nuveștiști: I. Slavici și N. Gane. A. Naum, 1894. 192 p. Sînt formate din art. care au apărut în periodice, după cum urmează:
Veronica Micle. Convorbiri literare, 1890, nr. 1, p. 56—59.
Ion Creangă. Convorbiri literare, 1890, nr. 3, p. 244—258.
Vasile Alecsandri. Revista nouă, 1890, nr. 6, p. 201—209; nr. 7, p. 242—249; nr. 8, p. 293—298.
A. Naum, Lupta, 1891, nr. 1 315, 1 321, 1 327, 1 337.
Neculai Bălcescu. Revista nouă, 1891, nr. 6—7, p. 201—225.
Neculai Filimon. Revista nouă, 1891, nr. 8—9, p. 281—299.
Veronica Micle și Ion Creangă au mai apărut și în: *Pagini de critică din tinerețe*. Craiova. 1921, iar cele două vol. în: *Pagini de tinerețe*, vol. I. București, 1968.
- 1212 *Lupta pentru limba românească*. Acte și lămuriri privitoare la faptele din martie 1906. București. „Minerva“, 1906. 155[—157] p. 21×13.5 — II 2891.
 Conține toate doc. privind evenimentele din 13 mart. 1906, printre care și cele două conf. ținute de N. I.: *Despre drepturile limbii naționale în statul modern*; a doua cu aceeași temă.
- 1213 *O luptă literară*, articole din *Sămănătorul*. Vălenii de Munte. Tip. „Neamul Românesc“. 21×14 — II 50982.
 ~ Vol. I (mai 1903 — iulie 1905), 1914. 420 p.
 ~ Vol. II (iulie 1905 — aprilie 1906). 1916. 44 p.

~ Vol. I: Cu prilejul dispariției *Tribunei*. O nouă epocă de cultură. Dări de seamă Il. Chendi, Preludii. Traduceri. Cultura națională și surrogatele ei. Cultura patriotică și cea oficială. Literatura falsă. Memorii. Un volum nou de poezii al d-rei Văcărescu. Politică și cultură la românii neliberi. D. A. D. Xenopol și pepiniera de poeți din Iași. Rolul închipuit și cel adevărat al literaturii. Celălalt Pompiliu Eliade. Despre presa românească. Iarăși cultură și politică. Originea și marginile polemicilor. Cărți populare. Literatură „pentru băcani”. Expoziția Grigorescu. Doi parizieni: dd. Catulle Mendès și Ionescu-Gion. Reviste, atenee și muzee de provincie. Discursurile d-lui Maiorescu. Către generația de astăzi. Nebunul din Varșovia. Boierimea franceză din România. Povestitorii de ieri și cei de astăzi: nuvelisti și scriitorii de schițe. Cuvântarea regelui la Acad. Școala lui Ștefan cel Mare. *Aur* de Constanța Hodoș. Pierre Loti despre Persia. Coruri. Expoziția Societății „Furnica” și veșmintul românesc. „Zece mai”. Două raporturi de prefecti. Scriitori macedoneni. Arta lui Ștefan cel Mare. Politică națională negativă și cultură pozitivă. Învățăture din viața lui Ștefan cel Mare. Ștefan cel Mare și poporul românesc. O comună rurală din România. Corespondența lui Alecsandri. Mama lui Ștefan cel Mare. Dobrogea de astăzi. Doi povestitori. *Cîntecele de vitejie* ale lui Gheorghe Coșbuc. Ziarele și debutul tinerilor scriitori. Sfârșitul examenelor. O carte a lui I. Rusu Șirianu. Cum s-au restaurat vechile monumente? Cum s-ar cuveni să se îngrijească monumentele istorice? Cronica N. Basilescu. Carol Auner. M. Sadoveanu, Dureri înăbușite. Iosif Popovici. O carte despre Iași. Școlile călugărițelor catolice. Procesul unei răcoale de țărani. Serbări și bacșișuri. Un nou volum al d-lui M. Sadoveanu. Memoriile de teatru ale d-nei Romanescu. Un ziar! O carte oficială despre județul Tulcea. Ziarele străine din România. Un profesor: Vasile Burlă. Dr. Iacob Felix. Un orator al generației bătrîne: Nicolae Ionescu. Activiști și pasiviști. O comoară de artă. Un călător francez în România de astăzi. Iarăși cel mai nou călător francez în România. Ateneul Român și suferințele sale. La deschiderea sesiunii generale a Academiei Române. O criză în viața universitară: studenți vechi și noi. Un poet al florilor: D. Anghel. Inscricțiuni din bisericile României. O carte despre Ardeal. Cu privire la drama „Manasse” (= Manase) a d-lui Ronetti Roman. Lipsa de loialitate. Poeziile d-nei Maria Cioban. D. Spiru C. Haret și chestia țărănească. Două cărți pentru români. Nuvelele d-lui Cazaban. Învățătorii bulgari în România. O criză în viața universitară: studenți vechi și studenți noi. Despre oameni fără limbă care-și caută una și n-o găsesc și despre oameni cu limbă, care o au de la părinți. Cîrlova, cu prilejul unei cărți nouă. Versurile d-rei Alice Călugăru. Nuvelele d-lui I. Gorun. Originea lui Alecsandri. Cîteva rinduri de „dincoace” în amintirea lui Timotei Cipariu. Predici. Catedrala din Sibiu. Cel dintîi volum din operele în proză ale lui Eminescu. ~ Vol. II: Principele Carol. Iunacii bulgari la București. „Congresul didactic primar” sau adunarea învățătorilor. Încurajarea oficială a literaturii. Pretențiile literare ale d-lui Ovid Densusianu. Un nou album de țesături românești. Societatea turiștilor români. Serbările din Sibiu. Manifestații contra grecilor. Societatea de teatru din Ardeal. Serbările din Sibiu. Versuri ale d-soarei Elena Văcărescu. Biserici maramureșene. Biblioteci circulante. Cărți de școală. Nuvelele d-lui Agârbiceanu. Despre înaltul cler al României de astăzi. *Junimea literară* din Cernăuți. Lamprecht despre rolurile naționale. O obrăznicie a bunilor noștri prieteni străini. Noii episcopi catolici din România. Generația cea nouă în armată. Schițele d-lui N. N. Beldiceanu. Calendarele ca factor cultural. Nuvelele d-lui I. Ciocîrlan. Schițele d-lui A. Ciura. La dezvelirea monumentului lui Alecsandri. Poeziile lui Octavian Goga. Un scriitor ardelean: Titu Chitul. Cartea unui dispărut: *Fețe* de I. D. Manolache.

Marile discursuri ale lui M. Kogălniceanu. Propunerile d-lui G. Bogdan Duică. O nouă scriere în chestia țărănească: *Credințe* de Iosif. „Note de drum“ ale unui școlar. Boierimea de țară care se duce. Moșnenii. Istoria unui sat bîrlădean. O piesă și un roman. Noul roman al d-lui Sadoveanu: *Floare ofilită*. Împotriva clevetirilor. *Curentul nou*. Un roman de d. Vasile Pop. Schițele d-lui Zaharia Bărsan. Ce este *Sămănătorul*? Ce este România în mișcarea culturii românești? Jubileul d-lui P. Poni. *Amintirile căprarului Gheorghe* de M. Sadoveanu. O monografie rurală. Un volum jubiliar. Carmen Sylva în literatura românească. O încercare de roman istoric în Ardeal. Despre Teatrul „Național“ al capitalei românești. Jubileul episcopului Popea. Poezii ostășești. *Treisprezece marti*. Un roman istoric. Secția literară a Acad. Române. O intrare la Academia Română. O carte de filosofie politică a unui român.

- 1214 *Pagini de critică de tinerețe*. Craiova. Ed. Ramuri, 1921. 191 p. (Colecția „Ramuri“). 22×16 — II 62848.
Iubirea în literatura modernă. Manolache Drăghici. Pesimismul la artist. Critica literară și anticii. Începuturile romantismului. Veronica Micle. Ion Creangă. Primele 5 titluri au apărut în *Arhiva societății științifice și literare*, 1890—1891, ultimele două în *Convorbiri literare*, 1890. Vol. a fost retipărit în *Pagini de tinerețe*, București, 1968. Vezi nr. 1224.
- 1215 *Idées et formes littéraires françaises dans le sud-est de l'Europe*. Leçons faites à la Sorbonne. Paris. Ed. „J. Gamber“. Tip. „Datina Românească“, 1924. 247 p. (Études Roumaines, II). 24×16.5 — II 101545. Vezi nr. 1215.
- 1216 *Les écrivains réalistes en Roumanie comme témoins du changement de milieu au XIX-e siècle*. Conférences données en Sorbonne. Paris. Ed. „J. Gamber“. Tip. „Datina Românească“, 1925. 131 p. 24×17 — II 81574.
Les écrivains réalistes en Roumanie. *Revue historique du sud-est européen*, 1925, p. 199—272; 297—342.
Introduction. Patriarcalisme moldave et transylvain chez les conteurs roumains entre 1870 et 1880. Nouveaux problèmes sociaux dans les conteurs roumains du XIX-e siècle. Nouveaux courants et nouveaux conteurs roumains après 1890, conteurs valaques, conteurs moldaves et transylvains.
- 1217 *La société roumaine du XIX-e siècle dans le théâtre roumain*. Paris. Ed. „J. Gamber“. Tip. „Datina Românească“, 1926. 95 p. 24×17 — II 87921.
La société roumaine du XIX-e siècle dans le théâtre roumain. *Revue historique du sud-est européen*, 1926. p. 98—110; 189—231; 288—321. Premiers essais du théâtre roumain. Alecsandri. Caragiale. Essai d'un nouveau théâtre.
- 1218 *Sensul teatrului*. Conf. ținută la Teatrul Național. Vălenii de Munte. Tip. „Datina Românească“, 1932. 16 p. 24×17 — II 115192.
Sensul Teatrului. *Cuget clar*, 1932, p. 185—197.
În antichitate, la romani și greci, în evul mediu, teatrul spaniol, cel englez, clasicismul francez, teatrul lui Beaumarchais, cel romantic. Teatrul nu este o distracție, nu este o glumă, o formă, o tehnică, ci o școală unde înveți a vorbi frumos, capeți lecții de demnitate. El este pentru oameni, cu oameni și despre lucruri omenești, cu oameni întregi și pentru oameni întregi, deci și pentru un sens uman.
- 1219 *Cum se dobîndește o citorie culturală*. Teatru pentru popor. Recapitulări și nădejdi. Cuvîntarea d-lui profesor Iorga la inaugurarea teatrului „Ligii Culturale“ (Sîmbătă, 14 decembrie 1935). București. Tip. „Universul“, 1935. 8 p. 24×16 — II 135440.

Este un teatru făcut pentru muncitori, cărora li se dau spectacole chiar gratuit. Este făcut și pentru „servitorime“. Satele din Ardeal, din Bucovina ne trimit pentru a servi zeci de mii de oameni, și lor se cuvine a li se da hrană sufletească.“ Este făcut și pentru soldați.

- 1220 *Problema literaturii*. Conferință ținută la Brașov, 1 noiembrie 1936. Vălenii de Munte. Tip. „Datina Românească“, 1936. 13 p. 24×16 — II 144586. *Problema literaturii. Cuget clar*, 1936, p. 344—347; 358—360; 377—380. Contra poeziei argheziene și acelei de imitație. E pentru poezia lui Cludel Paul Valéry, Jammes, Walt Whitman, Costis Palamas. Nu neglijează literatura estetică, dar și o literatură care pleacă din soc. și pe care o servește este în legătură cu unitatea morală a soc. și este un mijloc de sugestie.
- 1221 *Lupta mea contra prostiei*. Conferință la Liga Culturală, 19 iunie. Vălenii de Munte. Tip. „Datina Românească“, 1936. 16 p. 24×16 — II 144665. *Lupta mea contra prostiei. Cuget clar*, 1936, p. 5—8; 22—25; 40—42; 53—56. Împotriva pornografiei din poezia și proza contemporană.
- 1222 *Rezultatele luptei de purificare*. Conferință ținută la „Liga Culturală“. București. Tip. „Datina Românească“, 1937. 15 p. 24×16 — II 398319. *Rezultatele luptei de purificare. Cuget clar*, 1937, p. 439—443; 457—461; 471—474. Acțiunea lui N. I. Împotriva lui Tudor Arghezi și E. Lovinescu.
- 1223 *Sensul „Gazetei Transilvaniei“*. Ședința de la 20 mai 1938. București. Tip. „Cultura Națională“, 1938 8 p. (Academia Română. Seria III. Tom. XX. Memoriile secțiunii istorice, 13). 24.5×17 — II 154920. Ideea ziaristicii românești din Brașov e rezultatul unui întreg proces de dezvoltare națională. Prin negustorul Radu Orghidan, ctitor al unei biserici și școli, ia ființă *Gazeta Transilvania*. Ea a fost exponenta unui mare grup de burghezii românească, ce s-a format prin izbînda unui comerț vioi, ca manifestare solidară a unei trainice tovărășii negustorești de a se afirma pe toate terenurile. Cu timpul, în pag. „gazetei“ s-a strecurat politica moldo-munteană, adică același spirit însuflețea burghezia marelui oraș de graniță și pe înnoitorii din cele două țări românești autonome. *Gazetei* îi revine marele rol față de luptele pe care le ducea elementul românesc din Ardeal și Ungaria pentru cîștigarea drepturilor sale.
- 1224 *Pagini de tinerețe*. Ediție alcătuită, prefată și bibliografie de Barbu Theodorescu. București. Editura pentru literatură. Tip. „13 Decembrie“, 1968. 24×17 — II 538920. ~ Vol. I. XXXIII + 330 p. + 29 pl. *Literatura română*. Anecdotele populare. Poveștile. Emile Picot. Basme culese din gura poporului. Un nou volum de povești. Glume și povești. P. Dulfu. Fabula în genere și fabuliștii români în specie. Manual de istoria literaturii române Enea Hodoș. O istorie a literaturii românești: W. Rudow. I. Bianu. Manolachi Drăghici. Scrisorile din exil. Constantin Negruzzi. Grigore Alexandrescu. Neculai Bălcescu. Rolul „Junimii“ în literatură. Vasile Alecsandri. Eminescu. Două critici. O ediție nouă a lui Eminescu. O culegere de scrisori Eminescu și sora sa Henrieta. Veronica Micle. Ion Ghica. Ion Creangă. Dimitrie Petrino. *Năpasta* Caragiale. D. Mille. Gheorghe din Moldova. Poesii de Gheorghe din Moldova. *Brazi și putregai*, N. Xenopol. O istorie a românilor: A. D. Xenopol. O culegere de nuvele Sofia Nădejde. Nuvelele d-lui St. Basarabeanu. A. Naum. Poezii de Artur Stavri. De la Vrancea. *Paraziții*: B. St. Delavrancea. Două volume ale d-lui Vlahuță. Poeziile d-lui Coșbuc: A. C. Cuza. Prefată la Schițe din literatura română.

~ Vol. II. 553 p. + 30 pl. *Teorie și critică literară*. Înainte de a începe colaborarea la *Adevărul ilustrat*, 1895. Cercurile de admirație mutuală. Încotro mergem? Literatura națională. De ce n-avem roman? Bătrâni și tineri. Rolul criticii. Artist și public. Este posibil realismul? Fond sau formă. Variațiile unei formule. Bătrâinii. Procesul mediului. Impersonalii. Poezia veacului. Decadență. Cei uitați. Temperament artistic. Critica de jurnal. Realism și pornografie. Realul în artă. Tehnica de roman. Critica impersonală. Stiliștii. Succesul în artă. Poezia realistă. Realism dramatic. Moralitatea în artă. Teatrul nostru și realismul. Volumul unic. Traduceri. Critica literară și știința. Ziarele și literatura. Literatura subvenționată. Inedite. Un nou fel de șarlatanism. *Literatura universală*. Otto Riemann. Iubirea în literatura modernă. Pesimismul la artist. Critica literară și anticii. Începuturile romantismului. Heimat. *Arhitectul Solnes*. *Micul Eyolf* de H. Ibsen. Tragedia omului Madach. Taine. Matelot P. Loti. Pierre Loti. Le désert. Pierre Loti — Jérusalem. Zorrilla. Gabriele D'Annunzio. Giosue Carducci. *Note de drum*: Veneția. Padova. Vicenza. Verona. Milano. Torino. Genova. Pisa. Roma. Florența. Napoli. Spre Marea Adriatică. În Alpi, Fiume. Trieste. Miramare. Spre Veneția. Viața în Veneția. Ferrara. Din Tirol. *Toate poeziile*: cuprinde versurile publicate în vol. din 1893, precum și cele din vol. ... *Acum patruzeci de ani* (1932) ~ Cele două vol. cuprind tot ce a tipărit N.I. în domeniul literaturii între 1890 și 1895, art. specificate în *Biografia* de la sfîrșitul vol. II. Ele reprezintă colaborarea la: *Lupta*, *Convoorbiri literare*, *Contemporanul*, *Arhiva societății științifice și literare*, *Timpul*, *Drapelul*, *Revista nouă*, *Revista pedagogică*, *Constituționalul*, *Literatură și știință*, *Familia*, *Vatra*, *Adevărul ilustrat*. O parte din art. și versuri au mai apărut în următoarele vol.: *Poezii* (1893); *Schițe din literatura română* (1893—1894); *Amintiri din Italia* (1895); *Pe drumuri depărtate* (1904), *Pagini de tinerețe* (1921).

- 1225 *Studii literare*. Ediție îngrijită și studiu introductiv de Barbu Theodorescu. București. Ed. „Tineretului“. Tip. „Casa Scînteii“, 1970 („Lyceum“, 79—80) — I 550450.

~ Vol. I: *Scriitorii români*, 334 p. Introducere: N. Iorga, istoric literar. Mihail Kogălniceanu: cele dintîi lucrări. *Arhiva Românească*. Tipărirea cronicilor. *Dacia literară*. Opera istorică a lui Nicolae Bălcescu: *Magazinul istoric pentru Dacia*. Regalitatea literară a lui Vasile Alecsandri. Nuvela și romanul în epoca lui Cuza Vodă: Al. Odobescu. N. Filimon. Alte romane. *Elena* lui Bolintineanu. Codru Drăgușanu. Timotei Cipariu. Mihail Eminescu. Scriitori cu fond popular: Odobescu, Creangă, Slavici. Discursurile lui Maiorescu. „Sămăntorul“. *Cîntecele de viteză* ale lui Gheorghe Coșbuc. *Credințe* de Iosif. Un poet al florilor: D. Anghel. *Poezii* de P. Cerna. Poeziile lui Octavian Goga. Un nou volum de poezii al d-rei Văcărescu. Povestitorii de ieri și cei de astăzi. Noul roman al lui Sadoveanu: *Floarea ofilită*. *Amintirile căprarului Gheorghiușă*. M. Sadoveanu ca traducător și scriitor. Boierimea de țară, care se duce, după nuvelele lui Gârleanu. Un volum de nuvele al lui Agârbiceanu. A. Vlahuță. Delavrancea. Răspunsul lui N. I. la discursul de recepție al lui Vasile Pârvan. Rînduri pentru un tînăr Lucian Blaga. ~ Vol. II: *Scriitorii străini*, 302 p. Cuprinsul, vezi nr. 1250. *Vasile Alecsandri, student la Medicină*. Ședința de la 4 martie 1938. București, Tip. „Cultura Națională“, 1938. 5 p. + 3 pl. (Academia Română. Seria III. Tom. XX. Memoriile secțiunii istorice, 6. 24.5 × 17 — II 154919.

Caietul de student în medicină, intitulat: Chimie, Basile Alexandry, Paris, 1835. Laboratoire de Mrs. Gauthier et Glaubry. Pe caiet sînt și 3 versuri în franceză scrise de poet.

- 1226 *Gheorghe Asachi ca tipograf și editor după „catalogul” lui din 1847*, cu 6 stampe. Ședința din 17 februarie. București. Tip. „Carol Göbl”, 1912. 25. p. + 6 pl. (Academia Română. Analele Academiei Române. Seria II. Tom. XXXIV. Memoriile secțiunii istorice, 12). 27×21 — II 27839.
Tipografia și litografia sa. Asachi a fost toată viața sa tipograf, chiar și dir. al tipografiei statului în epoca Unirii. Se arată ce a tipărit, insistându-se asupra desenelor și stampelor. Apoi se republică: *Catalogul de cărțile tipărite și de manuscriptele aflate la Institutul Albinei*, Iași, 1847.
- 1227 *Ultimile scrisori din țară către N. Bălcescu*. Ședința de la 17 iunie. București. Tip. „Cultura Națională”, 1927. 18 p. (Academia Română. Seria III. Tom. VII. Memoriile secțiunii istorice, 10). 25×17 — II 92139.
Avocatul Vărnăv Liteanu a dăruit lui N. I. în 1927 un pachet de scrisori „închise încă în plicuri”, pe care Nicolae Ionescu le-a adus de la Palermo după stingerea din viață a lui Bălcescu. Sînt scrisori de la: V. Alecsandri, Lucia Florescu, M. Gianolu și A. Gianolu, M. C. [= Mihail Kogălniceanu], Ștefan Golescu, Ion Ghica, Șevastița și Eleni, surorile lui Bălcescu, I. Bălăceanu. În total 13 scrisori adresate lui Bălcescu în 1853, în ajunul morții sale, dar care nu l-au mai găsit în viață. La acestea se adaugă încă două scrisori una de la consulul Gustave Halphen către consulul Turciei de la Palermo și ultima de la Șevastița Bălcescu, din 20 iun. 1853, către Salvatore Ragusa.
- 1228 *O scrisoare importantă a lui Cesar Boliac*. Ședința de la 28 mai 1936. București. Tip. „Cultura Națională”, 1936. 3 p. (Academia Română. Seria III. Tom. XVIII. Memoriile secțiunii istorice). 25×17 — II 144397.
Boliac scrie lui C. A. Rosetti, din Constantinopol, la 7 iun. 1850, unde trăia în sărăcie. Deci era o calomnie că și-a însușit coroana și bijuteriile Ungariei.
- 1229 *Dunătră Brătianu și opera lui. O revelație politică și literară*. București. Tip. „Dalina Românească”, 1934. 15 p. 24×16.5 — II 128249.
Dumitru Brătianu și opera lui ... Revista istorică, 1934, p. 140—152.
Pe baza *Corespondenței* publicată în 1933 de Al. Cretzianu, N. I. evidențiază valoarea documentară de lămurire a epocii. Influența lui Edgar Quinet și J. Michelet; contactul cu Mazzini; despre Ion Ghica, N. Bălcescu, Scarlat Vărnăv, raporturile cu englezii și un plan privitor la „culegerea manuscriptelor de la Oxford și Stockholm”.
- 1230 *Activitatea politică și literară a lui Ioan C. Brătianu*. Cuvîntare, ședința de la 24 mai 1921. București. Ed. „Cartea Românească” și „Pavel Suru”, 1922. p. 283—296 (Academia Română. Analele Academiei Române. Seria II. Tom. XLI). 29×21 — III 64235.
Gazetar și om politic, a publicat cu C. A. Rosetti: *Republica Română* și a colaborat la *Românul*.
- 1231 *Socoteală definitivă cu d-l Pompiliu Eliade*. București. Ed. „Minerva”, 1903. 19 p. 23×16 — II 1517.
N. I. caută să demonstreze că P. E. nu poate fi prof. univ. de lb. și literatură franceză fiindcă: traduce fals și fără gust; nu are cunoștințele g-rale trebuitoare unui om în situația sa; nu are noțiunea științei și a metodei; scrie rău. Cele afirmate mai sus sînt documentate pînă în cele mai mici amănunte, dar și cu o anumită pornire, regretată mai tîrziu. Cu atît mai mult cu cît în tinerete cei doi cărturari fuseseră în cei mai buni termeni (vezi *Scrisori către N. Iorga*, vol. I, de Barbu Theodorescu, București, 1972).
- 1232 *Trei căldători în Țările românești: Caronni, Rey, Kunish și originea „Lucașă-rului” lui Eminescu*. Comunicare făcută în ședința de la 1 mai 1925. București.

Tip. „Cultura Națională“, 1925, 16 p. (Academia Română. Seria III. Tom.V. Memoriile secțiunii istorice, 5). 25×17 — II 84100.

Sînt rezumate cărțile de călătorie prin țările românești scrise de Caronni, Rey și Kunisch. La ultimul se află și basmul românesc de la care ar fi pornit Eminescu în compunerea *Lucaefărului*.

- 1233 *Conferenze italiane sulla nazione romana*. Milano. Ed. „Ulrico Hoepli“, Tip. „Datina Românească“, 1927. 55 p. 23×15 — II 88027.

Una din conf. tratează despre *Un gran poeta romano: Michele Eminescu*, conferența datată la „Stanza del Libro“ în Roma il 13 marzo 1927. Explicarea operei poetului cu numeroase exemplificări prin versuri traduse de N. I. în italienește din: *Rugăciunea unui dac*, *O mamă...*, *Egipt*, *Lucaefărul* etc.

- 1234 *Eminescu. El, generația lui și generația noastră*. O conferință la București. Vălenii de Munte. Tip. „Datina Românească“, 1929. 13 p. (Biblioteca de vulgarizare a Fundației Culturale din Vălenii de Munte „Cuvîntul“, nr. 9). 24×16 — II 96600.

Eminescu este educatorul, însuși creatorul gândurilor înalte și nobile în generația căreia aparține N. I. Drumul către Eminescu este însuși drumul către sănătatea acestui popor. Este omul care a cunoscut mai bine ca oricine țara lui. Poezia sa s-a hrănit dintr-o cunoaștere fără pereche a fondului românesc propriu din toate provinciile și scrisul românesc din toate timpurile. A cunoscut vechea literatură și a trăit în fiecare carte: fiecare rînd din ele i-a spus ceva. Fiecare bucată i-a fost o adevărată lecție de lb., înfățișînd sinteza dintre graiul popular și vechea literatură grecească. La Eminescu toate influențele străine, culese din toate părțile, s-au unit între dîsele, păstrînd caracterele pe care le aveau, dar și adaptîndu-se perfect fondului propriu al tradiției românești. Și pe urma formidabilei munci de erudiție a ajuns el abia să-și călească poezia lui. Ea apare astfel ca ieșită din topirea celor mai nobile metale, o aramă de Corint în care și-au dat partea cele mai frumoase statui din metalele cele mai prețioase ale antichității și ale timpurilor moderne. N. I. mărturisește că el și generația sa pornesc din scrisul și gîndirea lui Eminescu: „Și deodată a venit puternic această inexorabilă lumină și cu toții ne-am lăsat la pămînt înaintea zeului care trecea. Și zeul acesta n-a ieșit niciodată din sufletul nostru, și noi și toată generația noastră sîntem înaintea de toate ai lui. Limba lui o vorbim, gîndul lui îl avem și viața lui curată de muncă închinată țării noastre, viața aceasta de jertfă, desprețuind satisfacțiile materiale și ignorînd preocupările de interese particulare, viața lui o trăim“.

- 1235 *Note istorice asupra editării operei poetice a lui M. Eminescu*. Sedința de la 1 martie. București. Tip. „Cultura Națională“, 1929. 4 p. (Academia Română. Seria III. Tom. IV. Memoriile secțiunii literare, 6). 25×17 — II 96698.

Trei generații au editat în chip diferit opera poetului. T. Maiorescu a dat poeziile din *Convorbiri literare*, însoțite de „chipul tînăr, mindru și senin, fața albă supt părul negru bogat“. V. G. Morțun s-a gîndit „la dezgroparea versurilor din *Familia* și a prozei romantice și a publicat vol. intitulat *Proză și versuri*. A doua generație: A. C. Cuza a publicat *Opere complete*, în colaborare cu A. C. Cusin, iar Gh. T. Kirileanu a dat o broșură, semnată cu inițialele: G. K. Totodată Ed. „Minerva“ a tipărit prin I. Scurtu *Lumini de lună* și romanul *Geniu pustiu*, iar prin Il. Chendi *Scrisori politice și literare*. Din strădania a celei de-a treia generații au ieșit ed. îngrijite de: N. Iorga, G. Bogdan Duiică și Murnu. Iorga propune ca Acad. Română să alcătuiască o „ediție integrală“.

- 1236 *Eminescu în și din cea mai nouă ediție*. Comunicare făcută în ședința de la 17 noiembrie 1939. București. Tip. „Cultura Națională“, 1940. 24 p. (Academia Română. Seria III. Tom. XXII. Memoriile secțiunii istorice, 9). 24,5 × 17 — II 343787.
- Analiză meticuloasă și favorabilă, oarecum, a ed. Perpessicius. Se aprobă ordinea cronologică și publicarea integrală a tuturor versiunilor. Tipărituri și ms. merg împreună. Trebuie respectate particularitățile de lb. ale poetului. Trebuie revizuite toate lecturile actuale. Din nou propune ca Acad. Română să alcătuiască adevărata ed. integrală Eminescu: „Singulară este chemată și îndrituită“, și „poate aș încerca s-o iau asupra mea singur“.
- 1237 *B. P. Hasdeu — cu prilejul comemorării lui la Cîmpina*. Din conferința ținută la Ateneul de acolo (28 august 1927). Vălenii de Munte. Tip. „Datina Românească, 1927. 14 p. (Biblioteca de vulgarizare „Cuvîntul“, nr. 3). 24 × 16 — II 92088.
- Destăinuiri autobiografice: Artur Stavri a dus pe N. I. la *Revista nouă*, apoi Hasdeu și Odobescu i-au dat bursa de 4 ani. Hasdeu: „Efervescența romantismului capricios, avîntul imaginației îndrăznețe, știința imensă în toate domeniile și nesfîrșita curiozitate de a mai afla, instinctul nestăpînit al continuii creațiunii. El cade ca o bombă într-o societate românească pe la 1850, cu viața ei elegantă și tihnită, de o aleasă sociabilitate.“ Apar, într-o ortografie specială, broșuri, rev., în care singuraticul tratează lucruri ce-l interesează pe dînsul. Ajunge dir. al Arh., publică doc. slavone în *Arhiva istorică*, zapise și răvase în *Cuvînte din bătrîni*. După vremea *revelațiilor*, după aceea a *inițiativelor*, vine vremea *construcțiilor*: *Magnum Etymologicum*, *Istoria critică*. Își va face o religie a lui; e zburătorul ipotezelor celor mai îndrăznețe; a fost și un smerit și devotat muncitor. Publicațiile lui de doc. sînt un ext. Are viziunea perfectă a problemei. Studiile lui sînt un îndreptar de bună rînduială. Inf. este totdeauna de o extraordinară bogăție. Construcția pentru el era o necesitate ca pentru oricine are acel dar neprețuit care e talentul literar. În aceste însușiri stă valoarea educativă a operei sale. Hasdeu a fost un adversar al lui Maiorescu, „dar noi nu primim din moștenirea lor decît ceea ce-i unește, completîndu-se“. Raporturile Iorga-Hasdeu au cunoscut fluctuații, dar „soarta a vrut ca ultimii ani ai înaintașului să aibă pentru mine zîmbetul care prea multă vreme, și nu din vina mea, mi-a fost refuzat“. Cere o statuie în București, pe lîngă acelea de ridicat lui Alecsandri, Bălcescu și Eminescu: „Figura lui Hasdeu să apară în toată măreția frunții lui brăzdate de fulgerele revelațiilor“.
- 1238 *B. P. Hasdeu ca istoric*. Ședința de la 2 decembrie 1932. București. „Impri-meria Națională“, 1933. 5 p. (Academia Română. Seria III. Tom. XIII. Memoriile secțiunii istorice, 9). 24,5 × 17 — II 117300.
- Hasdeu a fost mai întîi filolog, apoi un istoric. „Istoria nu i-a fost tovarășă de viață, ci [...] a tras în gazdă la dînsa.“ *Istoria critică a românilor*, a perioadei celei mai vechi „nu e operă istorică în obîșnuitul înțeles al cuvîntului ci o colecție de studii în care metoda e a aceleiași filologii“. O singură dată a fost istoric, în *Ion Vodă cel Cumplit*.
- 1239 *Despre Mihail Kogălniceanu*. Comunicare în ședința de la 14/27 octombrie 1918. București. Ed. „Cartea Românească“ și „Pavel Suru“, 1922. p. 219—231 (Academia Română. Seria II. Tom. XLI). 29 × 21 — II 64234.
- Șchiță biografică. Se tipăresc contractul din 1 iul. 1828 de primire în școala lui Cuénim și scrisoarea lui Kogălniceanu din 20 febr. 1938 către Mihai Vodă Sturdza. Raporturile cu cultura germană: Gans, Savigny, Ranke, Rahel,

Schleiermacher. Berlinul predica unitatea națională și libertățile publice, pe care Kogălniceanu le-a dorit „pentru întregirea propriului său popor”. Ranke predica necesitatea dezvoltării organice a națiunilor. Alexandru Humboldt îl puse să scrie istoria țăganilor și un studiu despre istoria și literatura românilor. Se insistă asupra Cronicilor. El este adevărat descoperitor al valorii artei naționale. Cere să se tipărească jurnalul de călătorie în Spania, ms. aflat la Acad. Se publică programul rev. *Unirea* din 29 aug. 1855, precum și un testament din 15 aug. 1861, pe cînd Kogălniceanu era bolnav.

- 1240 *Mihail Kogălniceanu, scriitorul, omul politic și românul*. București. Ed. „I. V. Socec”. Tip. „Profesională”, 1921. 212 p. 19×13 — I 60512.
Pe copertă acest motto: „Țara să fie stăpîină pe destinele ei și în afară și înăuntru; guvernul țării să izvorască din Parlament și prin oamenii aleși de țară”. Cartea are 4 cap. Primul cuprinde comunicarea din 1918 ținută la Acad. Cap. II: Biografia și opera literară: cele dintîi lucrări. „Arhiva Românească”. Cronicile. *Dacia literară*. Scrierile în legătură cu alcătuirea *Daciei literare*. Ideile lui despre francomanie. Potrivirea cu ideile lui Eliad. Legăturile dintre acești doi scriitori. *Propășirea*, opera lui culturală pînă la 1848. Kogălniceanu și 1848. Scrisul după 1848. *Steaua Dunării*. Cap. III: Omul politic. Cap. IV: Documente. Scrisori. Acte. Telegramme către Cuza Vodă. Corespondența lui Grigore Vodă Ghica cu Kogălniceanu. O scrisoare a lui Steege. Din corespondența lui P. Orbescu.
- 1241 *Cel dintîi învățător de ideal național Gheorghe Lazăr*. La o sută de ani de la deschiderea școlii lui. București, 1916. 93—95 p. cu port. (Biblioteca Soc. „Steaua”, nr. 49). 16×12 — I 271527.
Cărturarul întrupează toată cultura și aspirațiile școlii ardelen.
- 1242 *O încercare zădarnică de înviere*. Conferință. București. Tip. „Datina Românească”, 1940. 15 p. 24×16.5 — II 168050.
Despre T. Maiorescu și raporturile cu contemporanii săi: M. Eminescu, V. Alecsandri, B. P. Hasdeu, I. L. Caragiale, Iacob Negruzzi. Rolul politic al lui T. Maiorescu. A fost un admirabil prof. Se urmărește o restrîngere a rolului și prestigiului lui T. Maiorescu. Comemorarea poate fi un act de pietate, dar nu o reîntoarcere la 1880, la epoca grupului „Junimii”.
- 1243 *Încă un volum de „Însemnări” ale lui T. Maiorescu*. București. Tip. „Datina Românească”, 1940. 9 p. 24×16 — II 168044.
Încă un volum de „Însemnări” al lui T. Maiorescu. *Revista istorică*, 1940, p. 31—37.
Cele două vol. de *Însemnări* nu trebuiau publicate integral. Totodată descifrarea ms. „e penibilă”.
- 1244 *Opere necunoscute ale lui Costache Negruzzi*. Iași. Tip. „Neamul Românesc”, 1918. 75 p. (Extras din *Revista istorică*, anul IV, nr. 4—7). 24×16 — II 126725.
Cele dintîi scrieri. Anecdote. Pirostia Elenei. Moralicești haractiruri. Varia. Versuri. La mormîntul lui Costache Negruzzi. Biblioteca lui. Însemnări de casă. Din biblioteca lui.
- 1245 *Un om, o metodă și o școală*. București. Tip. „Datina Românească”, 1940. 21 p. 24×16 — II 167990.
Un om, o metodă și o școală. *Revista istorică*, 1940, p. 1—21.
O amănunțită și obiectivă prezentare a lucrării postume *Studii istorice greco-române* aparținînd lui Demostene Russo. Totodată a metodei și a „școalei” acestuia, cel mai înverșunat adversar al lui N. I.

- 1246 *Versuri nouă ale lui Ienăchiță Văcărescu*. Ședința de la 14 decembrie 1912. București. Tip. „Carol Göbl”, 1913. 9 p. (Academia Română. Analele Academiei Române. Seria II. Tom. XXXV. Memoriile secțiunii istorice, 6). 27×21 — II 31163.
În bibl. lui Barbu Știrbei se află ms. *Condica de hrisoavele și cărțile domnești deosebite ce s-au făcut în Vistierile dumnealui Vel Vist. Ianachi Văcărescu, precum înainte arată*. În el se află și 3 „molifte” în versuri, scrise cu vreo 2 ani numai înainte de moartea poetului. Cum nu erau cunoscute și au o mare însemnătate, sint publicate în comunicarea de față.
- 1247 *Originea moldoveană a lui Ienăchiță Văcărescu*. Ședința de la 22 martie. București. Tip. „Cultura Națională”, 1929. 7 p. (Academia Română. Seria III. Tom X. Memoriile secțiunii istorice, 4). 25×17 — II 96696.
Prin actul din 18 ian. 1777 se întărește dreptul de proprietate al lui Ienachi Văcărescu asupra moșiei Țipliceștii, din Moldova. Prin Ecaterina Văcărescu Vorniceasa — stăpina moșiei —, poetul muntean se înrudea cu cronicarul Neculce. Deci „Ienachi Văcărescu urmă tradiția familiei maicei sale în toată opera sa de gramatic și poet, dar mai ales atunci când se apucă să scrie *Istoria Imperiului otoman* și introduse într-însa amintiri personale asemenea cu acelea cari dau atîta farmec povestirilor străunchiului său matern”.
- 1248 *Portrete și comemorări*. București. Ed. „Alcalay”, 1936. 287 p. (Biblioteca pentru toți, nr. 1454—1456). 15×10—I 145188.
Cuprins: Despre Mihail Kogălniceanu; Activitatea politică și literară a lui Ioan C. Brătianu; În jurul pomenirii lui Alexandru cel Bun. 100 de ani după moartea lui Petru Maior; Tudor Vladimirescu; B. P. Hasdeu ca istoric; Un om de o severă muncă și de aprigă autoritate: D. A. Sturdza; Dante Alighieri; Francesco Petrarca; Goethe; Jules Michelet; Edgar Quinet; Comemorarea lui Lope de Vega.

4. LITERATURA UNIVERSALĂ

- 1249 *Istoria literaturilor romanice în dezvoltarea și legăturile lor*. București. Tip. „Cultura Neamului Românesc”, 1920 (Academia Română. Studii și cercetări, IV). 24×16 — II 58416.
Istoria literaturilor romanice în dezvoltarea și legăturile lor. Ediție îngrijită, note și prefață de Alexandru Dușu. București, Editura pentru literatura universală. Tip. „Casa Scintei”, 1968. 19.5×12.5 — I 539859.
Vol. I. Evul Mediu, XXXV + 378[—380] p. Vol. II. Epoca modernă (pînă la 1600), 507 p. Vol. III. Epoca modernă (de la 1600 pînă în zilele noastre), 540 p. Indice alfabetic de Virgil E. Șotropa 1925. 34 p.
~ Vol. I. *Evul mediu*. 316[—319] p. Introducere. *Chanson de geste*. Originea lor. *Chanson de Roland*. Epopeea populară spaniolă: poemul Cidului. Altă poezie epică franceză. Poezia lirică a sec. XII și XIII. Începuturile teatrului romanice. Proza franceză. Villehardouin. Poezia populară spaniolă în veacul XIII. Literatura didactică și alegorică în Spania: Alfons al X-lea. O nouă formă literară și o nouă influență franceză: romanul zis „alegoric”. Literatura italiană înainte de Dante. Dante. Spiritul franciscan în Franța. Literatura revoluționară franceză. Opera lui Jean de Meung. Curentul revoluționar în Franța și în regatul englez. Curentul revoluționar francez în literatura italiană. Petrarca. Boccaccio. Literatura spaniolă în veacul XIV: curentul tradițional și influența franceză. Curentul cavaleresc nou în Franța.

~ Vol. II: *Epoca modernă* (până la 1600). 423 p. Începuturile Renașterii (umanismului) pe teritoriul francez. Lupta pentru unitatea bisericii: „Imitația lui Isus Hristos“. Umanistii italieni. Literatura spaniolă a veacului XV. Lirica și romanul de aventură ale Renașterii italiene. Poezia franceză a veacului XV, a veacului XVI. Poezia italiană în veacul XVI: Comines și Rabelais. Proza franceză în sec. XVI: Calvin și Montaigne. Proza spaniolă în sec. XVI: Cervantes. Poezia lirică spaniolă în sec. XVI. „Comedia spaniolă“: 1. până la Lope de Vega. 2. Lope de Vega. 3. De la Lope de Vega la Calderon. 3 poeme epice de la sfârșitul veacului XVI: 1. *Gerusalemme liberata* a lui Torquato Tasso. 2. *Lusiazii* lui Camoens. 3. *Fairy Queen* a lui Spencer. Shakespeare și literaturile romane. ~ Vol. III: *Epoca modernă* (de la 1600 până în zilele noastre). 400 p. Epoca lui Malherbe în literatura franceză. Literatura dramatică franceză până la Corneille. Teatrul lui Corneille. Poezia lirică spaniolă a veacului XVII. Proza franceză și spaniolă în secolul XVII. Teatrul lui Calderon. Literatura italiană în sec. XVII. Noua literatură franceză. Originile ei. Cele dintâi piese ale lui Molière. Literatura polemică din noua perioadă. Noua literatură în dezvoltarea ei liberă și în legătura ei cu Curtea. Decăderea literaturii de la 1660 și influența covârșitoare a curentelor religioase. Literatura engleză în veacul XVII ca factor renovator. Literatura spaniolă în sec. XVIII. Literatura italiană în sec. XVIII. Noua literatură burgheză în Franța. Comedia după Molière. Începuturile lui Voltaire. „Filozofia“ luptătoare. „Filozofia“ constructivă. Noul teatru voltairian. *Considerațiile asupra romanilor și Spiritul legilor* ale lui Montesquieu. Istoria universală a lui Voltaire. Dogmele religiei nouă a lui Jean-Jacques Rousseau. „Filozofia“ îndoielilor și noua literatură engleză. Rousseau. Diderot. Istoricii filozofi. Încercarea de integrare a curentelor romane în Germania lui Schiller și Goethe. Originile literaturii nouă. Clasicii francezi din ultima fază. Noul clasicism italian. Inspirația populară și istorică a literaturii engleze. Cugetătorii politico-sociali francezi: Chateaubriand și d-na de Staël. Deschizătorii de cale italieni: Manzoni și Leopardi. Noua poezie franceză „romantică“: Lamartine, Victor Hugo, Alfred de Vigny și Alfred de Musset. Literatura spaniolă și literatura italiană a romantismului. Literatura pozitivistă și naturalistă A. În Franța: romanul. B. Literatura spaniolă și italiană până la 1880. Ultimele decenii. Învierea idealismului.

- 1250 *Studii literare*. Ediție îngrijită și studiu introductiv de Barbu Theodorescu. Vol. II. *Scriitori străini*. București. Ed. „Tineretului“. „Casa Științei“, 1970. 302 p. 18 × 12,5 — I 550450.

În loc de prefață. Despre Homer. Originalitatea lui Virgiliu. Alcuin. Dante Alighieri. Francesco Petrarca. Benvenuto Cellini. Ercilla. Cervantes. Shakespeare și literaturile romane. Comemorarea lui Lope de Vega. Teatrul lui Corneille. Comemorarea lui Giacomo Leopardi. Goethe. Caracterul său și izvoarele sale de inspirație. Tennyson. Jules Michelet. Edgar Quinet. N. Iorga despre scriitorii străini din rev. *Floarea darurilor*, 1907: Ovidiu, Juvenal, Ch. d'Orléans, Fr. Villon, Clément Marot, Ronsard, Malherbe, Salis, Goldoni. Cugetări de J. P. Richter, Esaias Tegner, Wordsworth, Emerson, Bulwer Lytton, Longfellow, Th. Moore, Carlyle, Ed. Poe, Browning, Byron, Lermontov, Petőfi, Antonio de la Trueba, Nunez de Arce, Th. Gautier, Mistral, Coppée, Jean Lahor, Ed. Rostand, S. Prudhomme, Heredia, E. Geibel, Bierbaum, Carducci, Serbările pentru Schiller. Un erou modern: Henric Ibsen, Leon Tolstoi, Karl Lamprecht, Ed. Rostand, Vratoslav Jagic, Sienkiewicz, Ana Brâncoveanu, contesă de Noailles, Paul Bourget, Rudyard Kipling, Pirandello, Jammes, Virgiliu francez. Tabel cronologic privind pe N.I. și literatura universală. Contemporanii despre N.I.

- 1251 *Evocări din literatura universală*. Ediție îngrijită de Liliana Iorga-Pippidi, cu o prefață de Alexandru Duțu. București. Ed. „Univers”. „Casa Școlii”, 1972. XX + 275 p. 19.5 × 12.5 — II 563697.
Cuprinde o parte din materialul aflat în vol. *Scriitori străini*, la care se adaugă: Probleme homerice, Horațiu al Romei și Horațiu al lumii, Longfellow, Carducci. Începuturile romantismului și privire asupra literaturii americane.
- 1252 *Idées et formes littéraires françaises dans le sud-est de l'Europe*. Leçons faites à la Sorbonne. Paris. Ed. „J. Gamber”. Tip. „Datina Românească”, 1924. 247 p. 24 × 16 — I 101545.
Publicată mai întâi — sub titlurile de mai jos — în *Revue historique du Sud-est européen*, 1924, p. 1—36; 102—138; 250—296; 301—401.
I. La pénétration des idées de l'Occident dans le sud-est de l'Europe au XVIIIe siècle: Premiers contacts par Constantinople et les Grecs. Les Principautés roumaines et les idées de l'Occident. Vienne comme centre des idées de l'Occident et de l'esprit révolutionnaire. La Révolution française et le régime napoléonien en Orient. Réaction classique. Les nouvelles révolutions. Etablissements occidentaux en Orient sous l'ère nationale. Le romantisme occidental et le sud-est de l'Europe. Nouvelles révolutions en 1848 et mouvements pendant la guerre de Crimée. Les idées occidentales dans les Etats libres de sud-est européen: idées politiques. Idées sociales de l'Occident dans le sud-est de l'Europe. II. Le Romantisme dans le sud-est de l'Europe: Préface classique. Prérromantisme à la façon de Rousseau. Première phase romantique. Influence du romantisme français. Influence „romantique” italienne. Elément historique dans le romantisme du sud-est européen. Romantisme et poésie populaire. Synthèse du romantisme dans le sud-est de l'Europe.
- 1253 *Pagini de critică de tinerețe...* vol. II. București, 1968. 553 p.: Iubirea în literatura modernă. Pesimismul la artist. Critica literară și anticii. Începuturile romantismului. În celelalte art. sînt expuse critic teoriile literare care au frămîntat tot sec. XIX.
- 1254 *Despre Homer*. Conferință ținută la 1 februarie la Academia Comercială. Vălenii de Munte. Tip. „Datina Românească”, 1935. 21 p. 23 × 15.5 — II 135356.
Tradus în românește de: Gheorghe Săulescu, Ioan Caragiani, Cezar Papacostea, George Murnu; se dă un fragm. tradus de N.I. Propune o *Antologie a literaturii universale în limba română*. Se respinge ideea că nu a existat Homer, ci că poporul a creat *Iliada* și *Odiseea*, dar ele ar fi fost create în două epoci diferite. Ele au darul prezentării directe, iar eroii sînt bine conturați. Opera este intraductibilă. Opera e un „lucru religios, de adîncă religiozitate, lucru uman, de umilă și nobilă umanitate, lucru de înălțare, care nu pierde din vedere pămîntul, și lucrul pămîntesc cu ochii neconțenit ridicați către cer, acesta e Homer”. Reținem din această conf. proiectul unei vaste istorii a literaturii universale: „Una din intențiile mele de mai înaintată bătrînețe e să reiau *Istoria literaturilor romanice* și să adaug și literaturile celelalte, și literatura cea veche, de care în toată tinerețea mea m-am ocupat, ea fiind baza însăși a studiilor mele, care puteam să redactez latinește și grecește la optsprezece ani aproape cu aceeași ușurință ca într-o limbă modernă [...] Ar fi pentru mine o mare mulțumire dacă aș putea reda în vreo zece volume *Istoria generală a tuturor literaturilor...* în doi, trei ani aș adăuga ce trebuie pentru a avea o *Istorie a tuturor literaturilor în românește* [...] fiindcă n-am uitat ce am învățat pe vremuri și fiindcă am continuat să cetesc în toată viața”.

- 1255 *Médailles d'histoire littéraire byzantine. I. Les Historiens*, p. 237—298, Photius I, p. 17—27. Paris. Liège. 1926—1927 (Byzantion. Revue internationale des Etudes Byzantines, Tome II (1925) și Tome III (1926), Fascicule I. Ed. „E. Champion“ și „Vaillant Carmanne“). 24 × 16.
Médailles d'histoire littéraire byzantine. Byzantion, 1925, p. 237—298; 1926, p. 17—27.
- Procopie. Agathias. Ménandre. Théophylacte. Théophane. Paul le Silentiaire. Georges le Piridien, le patriarche Nicéphore, les continuateurs de Théophane. Pseudo-Siméon. Georges le Moine. Constantin le Porphyrogénète. Après la compilation du Porphyrogénète. Chroniques universelles. Constantin Psellos. Michel d'Attalie. Jean Skylitzès. Kékauménos. Nicéphor. Anne Comnène. Cinnarnus Georges l'Acropolite. Nicétas Akominatos. Manassés. Georges Pachymère. Jean Cantacuzène. Nicéphore Grégoras. Ducas. Georges Phrantzès. Lucrarea urma să fie un cap. dintr-o istorie a literaturii bizantine, în pregătire.
- 1256 *Patru conferințe despre Armenia ...* București, 1929. 95 p. — II 96917. Cuprinde și un capitol despre literatură și artă.
- 1257 *America și românii din America*. Vălenii de Munte. 1930. 238 p. — II 103449. Are și un cap. *Literatura și arta*. America nu are o poezie populară, doar aceea a imigranților. Sint prezentate perioade. Prima, din a doua jumătate a sec. XVIII, de caracter anglo-saxon, are un caracter practic, realist și moralizator: *Autobiografia* lui Franklin. Prin el se începe și jurnalismul. A doua perioadă este de cugetare și simțire americană și ține pînă la 1850. Nu se remarcă. Urmează pictura lui Georges Inneos și literatura lui Longfellow, de misticism german și englez. Washington Irving este creatorul prozei americane. Alături de aceștia sînt Bryant și Emmerson. Lor le urmează o altă epocă ce durează pînă în zilele lui Iorga, 1930, în care americanul se simte american în artă și literatură, prin: Edgar Poe, Walt Whitman, Emilia Dickinson, Sandburg, Markham, James Oppenheim, Edward Rowland Sill, Fenimore Cooper, Bret Harte, Nathaniel Hawthorne, Mark Twain. N. I. traduce versuri din: Dickinson, Sandburg, Markham, Oppenheim, Sill. Tot în acest cap., N. I. plănua o *Istorie generală a literaturii și artei universale prezentate în sinteze paralele*. „În linii generale, prezentarea aceasta paralelă a două lucruri care ies din același izvor sufletesc prezintă foarte mari avantaje.“
- 1258 *Istoria universală văzută prin literatură*. Simple note ale elevelor după lecțiile făcute la Școala de misionare în anul școlar 1936—37. Lucrată de d-rele M. Oprea și I. Fröhlich. Vălenii de Munte. Tip „Datina Românească“, 1939. 343—345 p. 23.5 × 16.5 — II 155038.
- Literatura chaldeiană. Asirienii și literatura lor. Civilizația asiriană. Egiptenii. Despre medo-perși. Civilizația cretană, cea hitită și cea evreiască. Despre greci. Epoca lui Eschile. Sophocle. Euripide. Aristophan. Herodot. Pindar. Platon. Xenofon. Tucide și poezia pastorală la greci. Roma veche. Lucrețiu și Virgiliu. Catul. Tibul. Propertiu. Horațiu și Ovidiu. Cicerone. Sallustius și Tacis. Poezia din epoca imperială. Seneca și Marc Aureliu. Pregătirea creștinismului, alcătuirea lui și creștinismul. Sf. Pavel. Beda venerabilul, Alfred cel Mare, cîntecele epice medievale. Poezia lirică din sec. XIII și XIV și începuturile teatrului romantic. Dante Alighieri. Petrarca și Boccaccio. Prerenășterea. Desideriu, Erasm din Rotterdam. Renășterea italiană cu Ludovic. Ariosto și Torquato Tasso. Renășterea literară în Franța. Calvin, Montaigne și Rabelais. Pleiada și Ronsard. Teatrul englez cu Shakespeare și cel spaniol cu Gulielm de Castro și Lope de Vega. Pregătirea

sec. XVII. Malherbe și Academia Franceză. Pierre Corneille, *Cid*-ul, *Horace*, *Cinna*, *Polyeucte*, *Menteur*. Racine și Molière. Jean La Fontaine, Boileau și Scarron. Cugetători francezi din sec. XVII și Baruch Spinoza din Olanda. Spiritul sec. XVII. Voltaire, Montesquieu și Rousseau. Enciclopedia franceză și teatrul din sec. XVIII. Sturm und Drang. Perioade în literatura engleză din sec. XVIII. André Chénier, Vincenzo Monti, Alfieri, Chateaubriand și doamna de Staël. Lord Byron, Walter Scott și byronismul în Europa. Lupta între clasicism și romantism. Cîțiva clasici și romantici, între care și Victor Hugo. Începutul și dezvoltarea romanului și parnasianismul. Curentul naturalist și literatura din vremea noastră.

- 1259 *Ce datorim cărții engleze*. Conferință la cursurile de vară de limba engleză de la Sinaia, 31 iulie 1938. Vălenii de Munte. Tip. „Datina Românească”, 1938. 15 p. 23×16 — II 155340.

Ce datorim cărții engleze. *Cuget clar*, 1938, p. 83—87; 129—133; 164—167. Sint trad. exacte, fără valoare literară, și trad. literare inexacte. Shakespeare nu se poate traduce în franceză, în românește, decît dacă ai simțul literaturii și poeziei în suflet. A cunoscut mai întîi literatura engleză prin trad. franceze și a învățat singur englezește, dar nu știa să pronunțe. Literatura engleză este orig. și tradițională și mistică, evocatoare, emoționantă și emoționată. Dacă dorim a întări nota fundamentală din noi prin nota fundamentală corespunzătoare din ființa morală a unui mare popor, să citim literatura engleză, pe cît e posibil în orig.

- 1260 *Tennyson*. Conferință la Societatea anglo-română. București. Tip. „Datina Românească”, 1939. 17 p. 23.5×16 — II 167767.

Tennyson. *Cuget clar*, 1939, p. 623—628; 640—643; 657—661. A început ca poet liric, legat de Coleridge și Wordsworth, apoi a devenit un poet epic, culegînd legende celtice pline de mister. Se dau 3 trad. din *Idilele regelui*, *Enoch Arden* și *Bunica*.

- 1261 *O mică țară latină: Catalonia ...* București. 1930. 103 p. — II 103452.

Cuprinde și cap. *Literatura*. *Arta*. Este o literatură de poezie și de cugetări, în care răsună destul de bine vechea îndrăzneală epică și vechea cugetare mistică. Este o literatură de luptă. Ramon Montaner e un poet care înfățișează isprăvile catalonilor care au stăpînit Imperiul bizantin. Istoria acestei dominații a cercetat-o Rubio y Lluch. Ramon Lull este un poet mistic. Maragal e un alt poet, tradus și în românește. Literatura populară de o simplitate, de un dramatism copilăresc și captivant. Se dau trad. din literatura populară: Doamna din Aragon; Prizonierii de la Vallorbe; Munții de la Cassigo; Cîntec; Margarida de la Castell Tersol; Esterella Guadora. Poezii medievale: Jordi de Sant Jordi; Moderne: Teodor Llorente (1832—1911); Masi Morera y Galicio (n. 1853); Miquel Costa y Llobera (1854—1922); Manuel Mila Fontanals: *Plîngerea lui Don Guillem*; Maragal: *Noaptea Precuratei*, *Excelsior*; Corrandes.

- 1262 *Secretul culturii franceze*. Conferință ținută la „Cercul Analelor” în ziua de 14 februarie 1921. București. Tip. „Cultura Neamului Românesc”, 1921. 52 p. 17×10 — I 60348.

Secretul culturii franceze. *Neamul românesc*, 1921, nr. 45—54.

Lb. franceză a servit, la început, și altor popoare: cronicile venețiene au fost scrise în franceză. Inspirația poemelor epice din evul mediu e franceză. Apoi s-a restrîns, servind numai poporului său, fiind un element de unitate, de o perfectă armonie discretă. Ea nu poate fi imitată. Are o mare putere de adaptare, știe să înfățișeze neconștient spiritul nou. Misiunea ei se reali-

zează pe două planuri: al vieții naționale, dar poate căpăta o formă supra-națională de pregătire a civilizațiilor.

- 1263 *Ernest Renan*. Cuvînt de comemorare la centenarul nașterii, în ședința de la 2 martie. București. Tip. „Cultura Națională”, 1923. 12 p. (Academia Română. Seria III. Tom. I. Memoriile secțiunii istorice, 8). 25×17 — II 72046. E unul din oamenii în care veacul XIX s-a întrupat mai deplin cu tot ceea ce l-a agitat, l-a chinuit și l-a mîngîiat, a găsit în morala, înțeleasă altfel ca o prudentă punere la adăpost de răspunderile penale, liniștea necesară pentru a trăi fericit și a munci cu spor spre binele altora.

- 1264 *Comemorarea lui Jules Michelet*. Ședința de la 30 mai. București. Tip. „Cultura Națională”. 1924. 11 p. (Academia Română. Seria III. Tom. II. Memoriile secțiunii istorice, 8). 25×17 — II 76712.

Un mare vizionar, apărător al ideii sacre a naționalității, profet al vremurilor sale, descoperitor, cel dintîi care a apreciat valoarea cîntecului și artei populare românești. În studiile de istorie pleacă de la istoria universală, pentru a înțelege, și se întoarce, pentru a verifica, tot la istoria universală. Poet al interpretărilor istorice. Trăiește între oamenii pe care i-a chemat, i-a convocat. Îi judecă după normele neschimbate ale sufletului omenesc, dar caută în nevoile lor de viață perspectiva exactă din care trebuie să fie priviți: adevărul istoric nu este altul decît aceasta. Deosebirea de înfățișare în domeniul istoriei universale între sinteza de amvon a episcopului Bossuet, între procesul verbal înviorat de patima frondei al nobilului de „robă” Voltaire și între poezia cuceritoare, între zgomotoasa năvălire de idei și stil a acestui plebeian, care tratează faptele și amănuntele istorice ca un soldat al Republicii pe cîmpul de luptă al Europei invadate și supuse prin farmecul încrederii în sine.

- 1265 *Comemorarea lui Edgar Quinet, cu ocaziunea semicentenarului morții lui*. Ședința de la 3 aprilie. București. Tip. „Cultura Națională”, 1925. 6 p. (Academia Română. Seria III. Tom. V. Memoriile secțiunii istorice. 1). 25×17 — II 81577.

Istoricul preocupat de mersul soc. omenesc, de principiile după care se conduce, filosoful urmărind ideile g-rale ce reies din aspectele variate ale vicisitudinilor umane și predicatorul în care se vede cea mai sigură îndreptare pentru umanitate în mijlocul căreia trăiește. El a amestecat totdeauna farmecul cuprinzător de intime adevăruri al poeziei cu enunțarea credințelor sale și a dat poeziei însăși acea consolidare internă care nu poate veni decît din convingerile dominante. A cercetat tainele cuprinse în religiile tuturor timpurilor, prețuitorul fin al comorilor de artă din Spania. De noi l-a apropiat sentimentul de dreptate față de popoarele în suferință. Prin legăturile de iubire cu Hermiona Asachi, „una din românele cele mai cultivate și mai inteligente din vremea ei, a ajuns a ne prețui și servi cauza românilor, iar pe Asachi îl numește unul care mai mult ca oricare a contribuit glorios la trezirea și a pregătît renașterea nației românești”.

- 1266 *La commémoration d'Ernest Renan. La commémoration de Jules Michelet. Un collaborateur français à l'Unité des Principautés. La commémoration d'Edgar Quinet. Paul Bataillard*. Extrait. Bucarest. Tip. „Cultura Națională”, 1925, 41 p. (Académie Roumaine. Bulletin de la section historique, tome XII). 24.5×17 — II 126619.

- 1267 *Traducerile din limba franceză în literatura românească*. Conferință ținută la Brașov (2 august). Vălenii de Munte. Tip. „Datina Românească”, 1936. 12 p. 24×16 — II 144460.

Traduceri din limba franceză în literatura românească. Cuget clar, 1936, p. 231—235; 248—250; 266—269.

A cunoscut literatura franceză de mic, în familie, prin trad. făcute de mama, bunica și unchiul său. S-a adus și s-a tradus multă literatură franceză încă din sec. XVIII. A interesat mai întâi literatura de viteză. Trad.: Fénelon, Pascal, Voltaire, Florian, Racine, Corneille, Molière, Condillac, Chateaubriand, Musset, B. Constant, Dumas, E. Sue, Ponson de Terrail, Bernardin de Saint Pierre.

- 1268 *Un profesor francez: Charles Bémont*. Conferință la Institutul de istorie universală (iunie 1940). București. Tip. „Datina Românească”, 1940. 12 p. (Extras din „Cuget clar”). 23×16 — II 563081.

Amintiri privind pe fostul său prof. de la Paris.

- 1269 *Vederi din Grecia de azi și Cinci conferințe despre viața grecească actuală*. București. Tip. „Datina Românească”, 1931. 175 p. 21×14 — II 107521. Vezi și nr. 1097.

În cap. dedicat literaturii se arată că la baza literaturii culte stă cea populară, care este mijlocul de expresie al sufletului popular actual grecesc. Este o literatură a învățaților greci care nu stăteau „acasă”, o literatură de comentarii și de gramatici. Într-un fel se scria în Creta, altfel în Grecia, deosebit la Constantinopol. Mulți făceau trad. la Viena. Literatura greacă aparține poeziei, celei lirice. Teatrul este mult mai modest și proza este inferioară. Ca model e dat Karkavitza. Este pomenit Fauriel. Ca fanarioți de spirit occidental: Iacob Rizo, Nerulos Rhiza Rhangalie. În insulele Ionice: Solomos, poet rafinat, de o tehnică subtilă. Un alt clasic de nuanță italiană este Kalvos. Un poet epirot e Valaorites. Legat cu italo-grecii de limbă elenică este Typaldos, care scrie plin de dor pentru țara lui. Cântăreți adevărați ai pământului grecesc: Zala Kostas și Drominis, Angelos Vlachos și Sotiris Skipis. N. I. traduce din: Zalokostas, Drosinis, Rangabe.

- 1270 *Amintiri din Italia. Giosue Carducci*. București. „H. Steinberg”, 1895. 263 p. 19×12 — I 10206.

Studiul este intitulat *Schiță din literatura italiană contemporană* și este scris în Germania, folosind o bogată informare germană. Opera sa, bogată și durabilă, este o reacțiune clasică, în ceea ce clasicismul are însă mai frumos — gustul și măsura; mișcare modernă prin finețea mai mare a sentimentului, prin privirea mai largă și mai adâncă asupra omului și a vieții. El stă alături de întemeietorii curentului artistic care a înlocuit romantismul.

- 1271 *Cinci conferințe despre Venezia*. București. 1914. 170 p. 24×16 — II 37470. Ed. II. 1926 — II 88302.

În cap. consacrat literaturii se insistă asupra dezvoltării culturii venețiene. A fost — dar s-a pierdut — o literatură populară, satirică. Cronicile încep prin *Chronicon Altinate* și povestirile lui Dandolo. Sec. XIV este plin de povestiri de o frumusețe deosebită. Lorenzo de Monacis, Caroldo. Petrarca vine în Veneția, punind bazele Bibl. „Marciana”. Sec. XV e cel mai strălucit, cunoscând o mare dezvoltare culturală. Apar Cronicile lui Marino Sanudo, și tot lui îi aparțin *Diariile*. Un mare avânt spre descoperiri. O glorie a Veneției o constituie arta grafică a lui Aldo Manuzio și „Academia” sa. Ia ființă a doua mare bibl., a Sfintului Marco, prin cardinalul Visarion, Bersarione. În sec. XVI poezie venețiană nu există. Este marele veac al risipei; se înalță palatele lui Sansovino, apar Veronese, Tiziano, Tintoretto. În sec. următor, Veneția decade. Ziarele își fac loc în viața cetății, până la acelea ale lui Gozzi. Se ridică pictorița Rosalba Carriera și Luigia Bergalli. „Teatro de la Fenice”

deschide o pag. nouă în teatru, în care strălucește Goldoni. Cu comedia lui Goldoni, cu satira socială a lui Gozzi, cu pictura decorativă a lui Tiepolo se încheie viața sufletească a Veneției.

- 1272 *Comemorarea lui Dante Alighieri*. Cuvîntare ținută în ședința de la 27 mai 1921. București. „Cartea Românească” și „Pavel Suru”. Tip. „Carol Göbl”, 1922. p. 297—305 (Academia Română. Analele Academiei Române. Seria II. Tom. XLI). 28×20 — III 64236.

Comemorarea lui Dante la Academia Română, ținută în ziua de 26 mai. București. Ed. „Pavel Suru”, 1921. 32 p. 16×12 — I 61331.

„Esteticienii au criteriile lor după care judecă operele literare. Aceia care urmăresc ideile le caută în domeniul literaturii ca și în manifestările practice ale lor, care sînt faptele omenești. Istoricul, ca și oricui care, pentru orice scop, este deprins a considera orice aspect al vieții omenești, individuală și socială, în legătură cu întregul complex de situații din care s-a desfășurat și cu sistemul general al unei epoci, îi e îngăduit să caute aceste raporturi, care pot fi utile cercetătorilor în alte domenii, fiindcă astfel se înlătură confuzii, se precizează realități, se readuce la întreg prin sinteză ceea ce pentru studiile lor analitice au desfășurat specialiștii.” În cursul lucrării citează următoarele lucrări despre Dante: Carlo Troaja: *Veltro allegorico di Dante Alighieri*; Giovanni Villani, Tiraboschi, Ginguene, Pelli, Merian. Dante a început să scrie poemul său în latinește, după aceea s-a hotărît a-l da în lb. poporului, ajutînd astfel esențial pătrunderea lb. și în literatura cea mai înaltă. El a unificat în toscana lui lb. întregului popor italian și a făcut din clasele despărțite prin vechi și tari prejudecăți un popor care se adapă la același izvor al unei literaturi. Este un scriitor pentru toate timpurile și pentru toate popoarele. În forme eterne a încremenit o pasiune omenească sinceră, puternică, neîmpăcată, setoasă de răzbunare. Se pare că din acest sentiment uman se hrănește orice poezie. Este un luptător al ideilor sale politice, legate de Florența. Poemul a plecat din mediul epocii sale, s-a inspirat din el și l-a încorporat în sine. Ce a plăcut la Dante a fost măreția arhitectură a construcției, a fost lărga cuprindere a pămîntului și a cercurilor cerești și infernale în cînturile sale. A fost amestecul de divinitate în toate rosturile vremii și al celor trecute. A fost mai ales sensul simbolic care i s-a atribuit și care permite tuturor ingenioșilor să-și încerce cheile prin care se putea străbate în sanctuarul ascuns al supremului mister.

- 1273 *Comemorarea lui Francesco Petrarca*. Ședința de la 7 decembrie 1928. București. Tip. „Cultura Națională”, 1929. 11 p. (Academia Română. Seria III. Tom. IX. Memoriile secțiunii istorice. 6). 25×17 — II 96692.

Biografia poetului, cu peregrinările prin toată Italia și Franța. Un imn înălțat operei poetului care reprezintă triumful celei mai curate și mai pioase lirici de iubire mistică. Astfel, Laura, cu „crețe plete” de aur, trece din veac în veac și din neam în neam ca icoana curată a frumuseții care nu se întinează în cărările vulgare ale vieții și nu se lasă atinsă în perfecțiunea ei fizică de crude zgîrieturi ale vremii. O așteaptă, o văd, o adoră unii după alții tineri care, fără Petrarca, n-ar fi ce să-i spună. Și, neștiind cîtă socoteală artificială a minții, cîtă filosofie de carte, cîtă analiză de catedră și migăleală de birou se ascunde în această retorică pasională în cea mai armonioasă lb., ei toți, amorezații vremurilor, îndeplinind voia naturii, care cere cenecontenită înnoire din frumusețea lumii, adoptă aceeași liturghie a misterului iubirii. Opera sa este o sinteză a culturii latine, el fiind și descoperitorul lui Homer, înfrățită cu literatura alegorică din nordul Franței, cu a vechilor poeți ai gîndului italian, cu Dante, cu tot ce a prins din Univ. pari-

ziană, cu acel Jean de Meung, cu tot ce este în literatura creștină. De aceea, opera sa e în afară de timpul scrierii ei, ca orice operă de geniu. Comunicarea cuprinde și fragmente traduse din opera poetului: două sonete din *Epistole*.

- 1274 *Italia vista da un romeno*. Prefazione di Giulio Bertani. Trad.: Nela Collini e Nico Ferrini. Collazione il testo: Alfio Berretta. Milano. Ed. „La Spiga“, 1930. 382[— 386] p. 19×13 — I 103174.

Le vie delle penetrazione italiana in Romania. Italiani e Romeni. Dante Alighieri. Francesco Petrarca. In Dalmazia trent'anni fa. Verso Ragusa. Ragusa. Da Ragusa verso l'Italia. L'Italia di trent'anni fa. Verso l'Italia. Mare Adriatico. Nelle Alpi. Fiume. Trieste. Miramare. Verso Venezia. In Italia. Ferrara. Parma. Pavia. Genova. Verso Napoli per Brindisi e Bari. Napoli. Firenze. Venezia. Venezia e l'Oriente. Letteratura ed Arte veneziana. Venezia ignorata. Esposizione d'Arte del XVIII secolo italiano a Venezia. Venezia trent'anni fa. Venezia nel novecentodieci. Cose nuove in luogo di quelle vecchie. I tedeschi a Venezia. Nel ghetto. Dai „Padri Armeni“. Venezia nel novecentoventidue. Venezia d'inverno. Padova. La cappella di Giotto a Padova. Miramare. S. Maffio di Murano. Il Torcello. Adunarea materialului a fost făcută de Barbu Theodorescu.

- 1275 *Ce avem de învățat de la cultura italiană*. Conferință ținută la Cercul Amicilor Italiei (10 noiembrie, 1934). București, Tip. „Datina Românească“, 1935. 15 p. 24×16.5 — II 131878.

Italia e „a doua patrie“ a sa, iar lb. „îmi este aproape ca și limba mea. A cunoaște poporul prin literatura și, în special, arta sa. A fi latin înseamnă o disciplină a sentimentelor, o seriozitate, o demnitate, o maiestate a cugetării, o înfrinare a pornirilor inimii, înseamnă și un fel de alcătuire cum este cimentul monumentelor romane; înseamnă și înlăturarea oricărui cuvânt inutil și a oricăror idei care n-au o valoare activă.“ Revine asupra propunerii de a se face la Coimbra o univ. — o școală a latinității întregi. Este pentru o colaborare latină, și „s-ar putea încerca și o corespondență între latinități“. Literatura italiană este un produs spontan a cărui dezvoltare nu a fost întreruptă niciodată. Literatura provensală este mai strâns legată de cea catalană decât de literatura franceză. Poezia populară o creează un om, iar poporul o acceptă, o transformă, o reține înainte de epoca tipăririi. N. I. este membru al Acad. Arcazilor, de aceea se numește Nestore Pilio, fiindcă acad. italieni își schimbau numele: ieșeau din nația lor și căutau nume luate din antichitatea greco-latină. Revenind asupra lui Dante, se insistă asupra trad. românești, preferind pe cea a lui Gane, în dauna tălmăcirii lui Coșbuc. „Nu poate fi tradus de cineva decât dacă are două mari însușiri: a rămânea foarte om în sensul popular al cuvântului și a putea ridica această umanitate până la sublim.“ Alfieri, prin tragedia sa, pornită din clasicism, a dat un avânt către omul națiunii, care trebuia să se formeze, și în același timp, către omul contemporan, însuflețit de ideile epocii, dar având un ideal neclintit în fața lui.

- 1276 *Primele mele drumuri italiene*. Conferință ținută la Cercul d-lui profesor Al. Marcu (27 martie 1936). București. Tip. „Datina Românească“, 1936. 13 p. 24×16 — II 135370. Vezi nr. 1070.

- 1277 *Comemorarea lui Giacomo Leopardi*. Ședința de la 2 aprilie. București. „Impri-meria Națională“, 1937. 9 p. (Academia Română. Seria III. Tom. XIX. Memoriile secțiunii istorice, 6). 24.5×17 — II 142620.

Cîntăreț al fatalităților vieții, al durerii. A fost neconținut în afara creștinismului oficial, încremenit în forme, străin de capriciile și greșelile de măsură

ale noului romantism. A descoperit pe oamenii antichității și a fost un adinc cunoscător al scrisului roman și grec, identificându-se cu lumea și ideile lor. A urmat cu credință pe Dante și Petrarca, de la care a luat și forma versului. Pe urmele lui Petrarca, el înalță cel mai frumos imn Italiei. Cântăreț fanatic al singurătății sale, totuși a știut să glorifice ceea ce dă preț vieții.

- 1278 *Două dovezi de iubire pentru Italia*. Conferințe la București. I. *Poezia populară italiană*. II. *Despre teatrul lui Goldoni*. Vălenii de Munte. Tip. „Datina Românească”, 1939. 24 p. + 12 pl. 24×16 — II 155006.
Două dovezi de iubire pentru Italia. Cuget clar, 1939, p. 577—600.

Poezia populară este pe cale de dispariție sau se continuă prin produse influențate de cânturari, care sînt adeseori cea mai odioasă încercare poetică. În poezia populară trăiește viața cea veche și profundă a semințiilor din care s-a alcătuit poporul italian. De aici varietatea ei. Poezia populară nu trebuie tratată nici retoric, nici științific, adică în așa fel încît se distruge cu desăvîrșire, atunci cînd ajunge să fie în serviciul filologic. Conf. este alcătuită din „mostre” de poezie populară traduse de N.I., privind tematica: iubirii, morții, dorului, de deochi, de închinare, de chemare a soarelui, cîntece de dimineață și de seară, de glume. Trad. sînt făcute în refugiuul său de la Iași din primul război mondial, fiind „într-o singurătate desăvîrșită [...] despărțit de toți ai mei, care merseseră la Odesa”. Tot aici este mărturisirea cu privire la numirea sa ca membru al Acad. italiene și la numele ce i s-a dat ca academic, adică Nestore Pilio, „după numărul de scrieri pe care m-am învrednicit din nefericire a-l îngrămădi, că eu trebuie să am o vîrstă din toată *Iliada*”. (Nestor este cel de-al 12-lea fiu al lui Nélee și Chloris și care a supraviețuit după masacrul lui Heracles. A trăit mai mult de 3 generații, datorită lui Apolon. El este tipul bătrînului înțelept care apare în *Iliada* și *Odissea*. Domnea în Pylos.) Conf. despre Goldoni este ținută cu prilejul vizitei la București a Companiei. În opera lui Goldoni se oglindește, în formă de artă, viața societății venețiene din sec. XVIII în toate manifestările ei. A prefăcut în dialog de artă gustul de vorbă al femeilor din jurul fîntînilor, a cules și tot ceea ce se ascundea prin prăvălii, prin casele cele mai sărace, a frămîntat totul împreună și i-a dat formă nemuritoare.

- 1279 *Țara latină cea mai depărtată din Europa: Portugalia*. București. 1928. 156 p. + 18 pl. 22×16 — II 92614.

În cap. *Arta și literatura* se insistă asupra limbii, care nu a fost influențată de mauri, asupra poeziei populare, literaturii clericilor, a unor regi care au fost și poeți: Deniz, Alfons al IV-lea etc. Sînt citați: Camoens, Antonio Ferseira, Gil Vicente, Barras, Albuquerque-fiul, Damian de Goes, Fernand Lopes, Antonio Vieira, Freire de Andrade, Bernardo de Brito, Luiz de Sousa, Alves, Francisco Rodriguez Lobo, Nuno Alvarez, Barbosa, Garçao, Diniz, Bocage, Erriceira, Antonio de Castilho, Ioan de Deus, Garrett, Guerra Junqueiro, Zorrilla, Antero de Quental, Martin de Brederode, Camillo de Castelbranco, Eça de Queiros, Oliveira Martins și Herculano. Sînt traduse și 9 poezii.

- 1280 *Cîteva zile prin Spania*. București. 1927. 171 p. 23×15 — II 88039.
În cap. *Literatura și arta* se începe cu elogiul lb.: „E o limbă de o extremă complexitate și varietate de tonuri cum nu o are altă limbă”. În domeniul literaturii se exercită o puternică influență arabă. Eternul monument de frumusețe literară care este *Cîntecele lui Cid*, legat de arabi, s-a format după modelul lui *Chanson de Roland*. N.I. crede că din această operă s-au fragmentat, s-au fărîmițat cîntecele populare mici. Poezia lirică de simțire, de dragoste vine din nord, sub influența franceză și provensală. Se prezintă teatrul lui Guilhaen

de Castro, inspiratorul lui Corneille și Lope de Vega, apoi Calderon. Cervantes a dat în operă icoana vieții spaniole, fiind o negare a solemnului și o dezvăluire a adevărului umil întovărașit de o satiră împotriva artificializării unui popor care nu este artificial. Fabula lui Yriarte este o armă a spiritului critic spaniol. Urmează scriitorii: Zorrilla, Antonio de la Trueba, Fernan Caballero, Juan Valera, Perez Galdos, Blasco Ibanez. Capitolul se încheie cu prezența spaniolă la noi prin Nicolae Costin, Mihail Kogălniceanu și propune pe Al. Popescu-Telega, autorul unei antologii spaniole, pentru o catedră de spaniolă și portugheză la Univ. din București.

5. FILOLOGIA

- 1281 *Cteva observații asupra celui mai vechi tezaur cultural românesc.* Ședința de la 20 ianuarie. București. „Imprimeria Națională”, 1933). 9 p. (Academia Română. Memoriile secțiunii istorice, 15). 24.5×17 — II 118867.
Se ocupă de termenii calendaristici: zilele săptămânii și lunile anului; gradele de rudenie: părinți, fii, feți, fete, frați, surori, nepoți, căsătorie, nuntă, cununie, logodnă; lege, drept, dreptate; termeni din rugăciuni; monedă; denumiri geografice.
- 1282 *Numele de botez la români.* Conferință la Institutul Sud-est european la 18 mai. 1934. București. Tip. „Datina Românească”, 1934. 16 p. 23×16 — II 129757.
Sînt numiri de oameni exprimate prin cuvinte care n-au nici un sens; altele sînt nume vechi tractice; avem apoi nume care nu numesc, ci descriu, constată, definesc; apropierea de un nume de animal; nume din *Noul Testament* sau din cel *Vechi*; nume pornite de la sărbători; influențe străine, chiar și din romane.
- 1283 *Ce que vaut le vocabulaire.* Brno. Imp. „Globus”, 1936. p. 185—188 (Extrait des *Mélanges P. M. Haskovec*). 22×15 — II 144738.
„Les Roumains à toutes les époques [...] ont beaucoup emprunté en fait des mots [...] mais tout cela [...] ne peut rien changer à la structure intime de la langue, à sa première formation organique qui est dans la phonétique, la morphologie et dans la syntaxe”.
- 1284 *Istoria Românilor.* Vol. I, Partea I: *Strămoșii.* București, 1936. p. 97—115: *Limba.* Vol. II. 1936. p. 75—166: *Creațiunea românească: formele de viață; „legea” românească; neamul; lb.; grupările politice fundamentale.* „Dacia populară e aceea care a fixat, dezvoltat și păstrat limba românească.” Prezentarea filologică a vocalelor și consoanelor — fonetismul; cercetarea cuvintelor care numesc principalele noțiuni, împărțite pe categorii, cu scopul de a arăta caracterul fundamental roman al l.

6. INSTITUȚII DE CULTURĂ

- 1285 *Așezămintele mele.* În anexă: Izabela Sadoveanu: *Vălenii de Munte.* București. Tip. „Marvan”, 1930. 20 p. (Extras din *Boabe de grâu*, An. I, nr. 5, 1930). 27×21 — II 126568.
„Așezămintele mele din Vălenii de Munte sînt o lecție nu numai pentru cine stă acolo să le asculte, ci pentru întreagă această societate românească

ahtiată de ajutoarele bugetului [...] ele au răsărit dintr-o nevoie a societății.“ Cuprind: tipografia, înființată la 1908, ca o soc. pe acțiuni, cu fonduri strînse de la «prieteni» și elevii săi. Cursurile de vară, care se încep la 2 iul. 1908, ale Univ. populare, «cerute de bucovineni, în frunte cu neuitatul Gheorghe Tofan, un om numai de credință și de muncă». Școala de misionare culturale, răsărită în 1922 cu sprijinul românilor din America. Muzeul de artă religioasă, în care istoricul a strîns odoarele aflate în regiunea Vălenilor. Așezămîntul „Ferdinand I“, un cămin pentru intelectualitatea „minoritară“ din țară, în care se afla un adăpost și un îndemn de a ne cunoaște în adevărata noastră înfățișare. Un alt așezămînt destinat studenților bolnave. Și chiar „casa sa“, un adevărat monument de arhitectură românească, astăzi devenită casă memorială. Toate au izvorît din „mila de lucruri și din mila de oameni“, precum și fiindcă „viața trebuia rechemată, vrăjită înapoi, așezată în scaun de stăpînire, pentru învățătura zilelor nouă“. Sînt instituții întemeiate „pe pămîntul iubit al țării mele“, fiind „vorba de un neam care e numai duioșie și generozitate, numai sete de a mîngia și de a ajuta“.

- 1286 *Liga Culturală*. În anexă: *Date istorice din viața Ligii Culturale culese de Barbu Theodorescu*. București. Tip. „Marvan“, 1930. 15 p. (Extras din *Boabe de Grîu*, Anul I, nr. 8). 27×21 — II 104038.

Înființată prin acțiunea studențimii la 24 ian. 1891. N. I. trece la conducere, mai întîi ca secretar, apoi ca președ. La 24 ian. 1907 este ales în comitet, iar la 6 iun. 1908 secretar. Scopul soc. este mărturisit în chiar titlul ei: „Liga pentru unitatea culturală a românilor“, act premergător unității naționale și politice a tuturor românilor.

- 1287 *Pentru Congresul Ligii Culturale*. 1910. Rapoarte și informații publicate de Comitetul Central. Vălenii de Munte. Tip. „Neamul Românesc“, 1910. 104 p. 23×15.

Deși e o operă colectivă, nesemnată, fiind inițiate și alcătuite de N. I., în calitate de secretar, le-am prins ca atare. Primele cap., și anume: Activitatea secțiilor; Serbările; Excursiuni; Publicații; Ajutorare la studii; Palatul „Ligii“, deși nu sînt semnate, sînt scrise de N. I. Din aceste referate aflăm: Liga are 31 de secții. N. I. pune bazele unei bibl. publice la Iași, în curtea Bisericii „Bărboi“, donînd din bibl. sa 3.000 vol. A făcut la fiecare secție cîte o bibl. Face trupe de diletanți, expoziții și concursuri de artă populară; concursuri de „port popular“ pe sate și regiuni. Concursuri de plugărie; conf. pînă în cel mai îndepărtat cătun; festivaluri; fiecare secție are „un patron, un hram, o zi deosebită de pomenire, un sens eroic particular“; legături cu emigranții din America; federalizarea tuturor soc. culturale; amintirea prin serbări a datelor mari; excursii la românii de peste hotare, la monumentele istorice, la mormintele eroilor; publicații de calendare și de alte cărți; o carte de citire pentru românii neliberi; albume de artă; tipărirea în 10 000 de ex. a *Istoriei românilor* și răspîndirea lor la românii neliberi; cărți poștale ilustrate; înzestrarea cu cărți a tuturor bibl. românilor de peste hotare; ajutoare de studii; concursuri pentru tipărirea de cărți; ridicarea unui Palat al Ligii în București. În rest se publică dările de seamă ale secțiilor Ligii.

- 1288 *Pentru Congresul din Craiova al Ligii Culturale*. Rapoarte și informații publicate de Comitetul Central. Anul 1911. Vălenii de Munte. Tip. „Neamul Românesc“, 1911. 128 p. 23×15

Cuprinde, după același plan, înfățișarea activității pe un an. În plus ia ființă loteria Ligii. N. I. întocmește o istorie a românilor în italienește și trimite 1 400 ex. în întreaga Italie.

- 1289 *Pentru Congresul din Constanța al Ligii Culturale*. Rapoarte și informații publicate de Comitetul Central. Anul 1912. Vălenii de Munte. Tip. „Neamul Românesc”, 1912. 112 p. 23×15.
În raportul său anual, N. I. evidențiază activitatea lui Gh. Bogdan Duică și a „tinărului profesor de Universitate Vasile Pârvan, neobosit în răspîndirea talentului, științei și muncii sale”.
- 1290 *Două apeluri către românii din Regat și cuvîntarea ținută la întrunirea Ligii Culturale de la 9 iunie* 1913. Vălenii de Munte. Tip. „Neamul Românesc”, 1913. 32 p. (Liga pentru unitatea culturală a tuturor românilor). 16×12.
- 1291 *Cuvîntare ținută la adunarea din Iași a „Ligii Culturale”, în ziua de 15 martie* 1915. Vălenii de Munte. Tip. „Neamul Românesc”, 1915. 18 p. 21×13 — II 44426.
Apel la solidaritatea națională pentru a realiza unitatea politică a poporului român.
- 1292 *Cuvîntarea Președintelui Comitetului Central Executiv*. București. Tip. „Datina Românească”, 1932. 9 p. (Congresul Ligii Culturale). 14×16 — II 117089.
S-a mai publicat în: *Congresul Ligii Culturale*, p. 3—8; *Neamul românesc*, 1932, nr. 350 și *Neamul românesc pentru popor*, 1932, p. 529—530. Declinul instituției. Nu admite o subordonare față de stat. Scopul urmărit de Ligă: „Nouă ni revine sensul acestei culturi în acele manifestări care sînt în funcțiune de ideal. Noi nu învățăm, ci îndreptăm [...] Caută să pună bazele unei secții a studenților pentru a-i smulge de la ispititoarea propagandă a slugărniceii guvernamentale, ca și de la aceea, tot atît de seducătoare, a conspirației și a violenței”.
- 1293 *Cuvîntarea Președintelui Comitetului Central al „Ligii Culturale” la deschiderea Congresului din Vălenii de Munte*. Vălenii de Munte. Tip. „Datina Românească”, 1934. 8 p. 24×16.5 — II 126701.
Cuvîntarea Președintelui Comitetului Central al „Ligii Culturale” la deschiderea Congresului din Vălenii de Munte. *Neamul românesc pentru popor*, 1934, p. 193—198.
Liga își păstrează misiunea de culturalizare prin „cuvîntul viu și prin carte”. Urmărește educarea tineretului pentru a fi „scos de sub influența scrisului care duce la desfrîu și crimă” — educarea prin teatru, cel popular, pe care, de altfel, îl conduce. Toate instituțiile sale de cultură le pune sub conducerea Ligii. Se gîndește la urmași: „Alta timp munca unui om în atîtea domenii a dat iluzia unei acțiuni de grup. Va veni vremea cînd, cu toată bunăvoința, vîrsta mea nu vă va mai putea acoperi. Gîndiți-vă serios la ce ar rămînea atunci”.
- 1294 *Cuvîntarea Președintelui Comitetului Central a „Ligii Culturale” la deschiderea Congresului din Cernăuți*. Vălenii de Munte. Tip. „Datina Românească”, 1935. 6 p. 24×16 — II 131804.
După unirea din 1918, partidele politice reprezentau înghețarea de „tovărași pentru trezirea și hrănirea patimilor, care, neavînd adevărate idei, au trebuit să recurgă, în neconținută întrecere, la mijloacele cele mai condamnabile, din care ies apoi uri care nu se mai pot împăca”. Face apel la tineret să lupte împotriva rățăcirilor politice, a fanatismului de oriunde ar veni. De asemenea, N. I. se adresează naționalităților conlocuitoare, che-

mîndu-le la o colaborare onestă. Istoricul servește „adevăratul umanitarism ieșit din însăși viața, liberă și armonizată prin simțul dreptății reciproce, a națiunilor“.

- 1295 *Cuvîntarea Președintelui Comitetului Central al „Ligei Culturale“ la deschiderea Congresului din Brașov.* Vălenii de Munte. Tip. „Datina Românească“, 1936. 6 p. 24×16.
„Grija noastră e de formarea, mai ales în clasa mai ridicată cultural, a unui suflet național pornit către realizări.“ În continuare: „A lumina societatea românească asupra problemelor actuale — conferințele noastre și cursurile de vară; a pregăti suflete tinere care să ducă pretutindeni buna predicăție — școala de misionare; a învia elementele pierdute din trecutul nostru — școala artelor uitate, care vă vine cu icoanele și olăria ei; a crea teatrul bunelor moravuri — pe care l-am înjghebat și, în ce-i lipsește, vom adăugi și vom îndrepta; a da o foaie de cetire populară sănătoasă — *Neamul românesc pentru popor*; a tipări cărțile de care avem nevoie — *Cartea Bună, Istoria românilor*, în curînd *Antologia și Crestomația*; a lupta, cum o facem azi cu toată hotărîrea, prefăcînd revista *Cuget clar* într-un *Nou Sămănător*, contra literaturii de murdării, de ispite și de zăpăceli, iată ce am vrut, iată ce vă putem spune azi că facem.“
- 1296 *Cuvîntarea Președintelui Comitetului Central al „Ligii Culturale“ la deschiderea Congresului din Iași.* Vălenii de Munte. Tip. „Datina Românească“, 1937. 6 p. 24×16.
Urmărește prefacerea în realități vii a unui crez de cultură și este reprezentantul „unei conștiințe naționale active, în deplin progres“.
- 1297 *Cuvîntarea Președintelui Comitetului Central al „Ligii Culturale“ la deschiderea Congresului din București.* București. Tip. „Lupta“, 1939. 8 p. 23×15.
„Sîntem o societate care a tîns totdeauna la trezirea, păstrarea și dezvoltarea sentimentului național la românii care se găseau dincolo de marginile țării libere.“ Își propune să continue acest program, incluzînd și pe românii din America. Totodată va tipări cărți în lb. franceză pentru cunoașterea României în străinătate.
- 1298 *Cuvîntarea d-lui N. Iorga la deschiderea cursurilor de vară ...* Vălenii de Munte. Tip. „Datina Românească“, 1930. 3 f. 24×16.
„Aici, pe malurile Teleajenului, a fost o veche și frumoasă viață românească [...] Locuri de muncă, uneori și de glorie de mult uitată, în care, adus de o întîmplare fericită, am ridicat, deși nu cît aș fi vrut, fiindcă niciodată n-am avut și eu țara în mînă, am ridicat ruinele, am îndrumat oamenii și am sfințit din nou locurile. Li-am dat și eu ce am putut da. Cît știu am primit de la alții, tot în dar, fără plată. Tot în dar și fără plată am chemarea, am datoriat de a-l da și eu, adăugit, ca orice talent intrat în mînă cîstită, altora Carte din tipografie, icoane din Muzeu, învățătură din Școală și, îmi îngădui a spune: și exemplul unei vieți trăite cum trebuie, iată ce am pus la îndemîna cui a vrut să vie.“
- 1299 *Cuvîntarea d-lui N. Iorga ... la Vălenii de Munte.* Vălenii de Munte. Tip. „Datina Românească“, 12 august 1930. 3 f. 24×16.
„Căci a ști, a gîndi, a munci e, cum se știe, o diminutio capitis în țara lui Dimitrie Cantemir, a lui Mihail Kogălniceanu și a lui Mihail Eminescu [...] Aici s-a predicat o doctrină pe care o reprezentăm [...] În epoca oamenilor de stat noi vedem în Stat numai forme schimbătoare pentru viața societății, iar această viață nu e întîmplătoare și nefnsuflețită, ci istorică și orga-

nică. În epoca improvizațiilor unor legislaturi pripite, noi credem în nevoia lentelor elaborații ale vieții reale, pe care legile trebuie să le îndrepte fără să le poată schimba. În epoca oportunismului muced noi, mai ales, credem că Societate și Stat nu pot fi servite prin intriga de fiecare moment ori prin lășitatea oportunismului, ci numai prin acel ritm eroic pe care în cugetare, în artă, în toate domeniile vieții l-am proclamat și-l urmărim după puteri: îl urmez eu, peste sărăcie și vîrstă, la cei aproape șazececi de ani ai miei."

- 1300 *Cuotntarea d-lui N. Iorga ... la cursurile de vară ale Universității populare.* Vălenii de Munte. Tip. „Datina Românească“, 1934. VIII p. 24×16.

- 1301 *Cuotntarea d-lui N. Iorga ... la cursurile de vară din Vălenii de Munte*, 13 august 1936. Vălenii de Munte. Tip. „Datina Românească“, 1936. II p. 24×16.

La cursurile de la Văleni se dezbat „problemele cele mari ale vremii noastre într-o atmosferă de adevărată cultură curată. O asemenea conviețuire în domeniul unor nobile idei, unor preocupări înalte, unui avînt spre găsirea celei mai bune soluții e complementul firesc al acelor silințe pentru a reda trupului omenesc sănătate, vioiciune și eleganță [...] Una fără alta n-ar fi bine și ar duce la caricatură.“

7. POLEMICĂ

- 1302 *Opinions pernicieuses d'un mauvais patriote. Articles de critique et d'histoire*, publiés dans l'Indépendance Roumaine. Bucarest. Impr. „L'Indépendance Roumaine“, 1900. 198 p. 17×11 — I 49982.

Art. au fost publicate în nr. 6 923—6 952; 6 959. Réponse à une proposition (acceptă să devină jurnalist, dar, „moi, je ne suis ni un politicien, ni un littérateur, ni un métaphysicien; je suis un historien“); Une lettre: (contra lui I. Caragiani, rău administrator al bibliotecii ieșene); Pro Dogario; Tam-tam international; Une anniversaire: Michel-le-Brave; Une circulaire: Bibliothèque centrale; L'historien de la ville de Bucarest: Ionescu-Gion; Un plagiat: Gr. G. Tocilescu; „Mon adversaire“. Partis politiques en Roumanie au XIX-e siècle. A propos des mémoires du logothète N. Soutzo; Une siècle d'histoire roumaine; Les professeurs étrangers (contra măsurii ministrului Istrati de a numi profesori străini la Univ.); Les doléances de M. Ionescu-Gion: Mon dernier crime et son expiation (referitor la studiul lui O. G. Lecca asupra familiilor boierești); Une lettre (răspuns la unele atacuri, consecință a art. sale de polemică; Dernière réponse a un auteur qui n'en mérite pas: Ionescu-Gion).

- 1303 *Opinions sincères. La vie intellectuelle des Roumains en 1899.* Articles publiés dans l'Indépendance Roumaine. Bucarest. Imp. „L'Indépendance Roumaine“, 1899. 217 [—219] p. 17×11 — I 49981.

Cartea poartă următoarea închinare: „A Messieurs X C-ie penseurs, savants et journalistes roumains. Mes intelligents et courtois adversaires dont la polémique désintéressée forme les pièces justificatives de cette étude, Hommage reconnaissant.“ La vie intellectuelle des Roumains en 1899: I. *Les institutions*: 1. L'Académie Roumaine. 2. Les Universités. 3. L'Athénée Roumain. 4. Les Bibliothèques. 5. Les Archives. 6. Les Musées. 7. Les théâtres. II. *Le mouvement littéraire et scientifique*. III. *La Presse*. Sint citați: V. A. Urechia, Heliade Rădulescu, Ion Ghica, Al. Odobescu, D. A.

- Sturdza, B. P. Hasdeu, I. Kalinderu, N. Ionescu, I. Negruzzi, Gr. G. Tocilescu, Aron Densusianu, Șt. Vârgolici, V. Leonardescu, I. Găvănescul, Al. Philippide, I. Caragiani, A. D. Xenopol, P. Rășcanu, Ed. Gruber, P. Poni, T. Maiorescu, H. Frollo, Ep. Francudî, D. Onciul, I. Bogdan, C. Esarcu, P. Grădișteanu, L. Șăineanu, B. Delavrancea, D. Stăncescu, P. Eliade, Iatzi-mirski, I. Tanoviceanu, Gr. Antipa, I. L. Caragiale, C. Conachi, D. Bolintineanu, V. Alecsandri, C. Negruzzi, Mihail Zamfirescu, N. Bălcescu, Gane, I. Slavici, M. Eminescu, Gherea, Al. Vlahuță, Iacob Negruzzi, M. Petrașcu, P. Maior, S. Klein, Al. Lambrior, M. Kogălniceanu, Gh. Șincai, Aron Florian, H. Tiktin, V. Burlă, Al. Cihak, Al. Papadopol-Calimak.
- 1304 *Cum face d-l Gr. Tocilescu „Ediția a doua” a operelor sale. Reflecții vesele ale unui cumpărător decepționat.* București. Ed. „Nouei Reviste Românești”, 1900. 26 p. 19×12.5 — I 102010.
Cum face d-l Gr. Tocilescu „Ediția a doua” a operelor sale. Reflecții vesele ale unui cumpărător decepționat. Noua revistă română, 1900, p. 305—312. Scrisă în spirit polemic, ironic și necruțător, N. I. enumeră nenumărate erori din cartea autorului.
- 1305 *D. Frédéric Damé și istoria României contemporane.* București. Tip. „Minerva”, 1900. 61 p. 15×9 — I 101782.
Frédéric Damé și „Istoria României contemporane”. România jună, 1900, nr. 158—159; 161; 164; 167; 170; 172.
Autorul, ziarist francez trăit mai mulți ani în România, a publicat în lb. franceză o istorie a poporului român, pe care N. I. o minimizează.
- 1306 *Contra tînguirilor d-lui Tocilescu.* București. Tip. „Minerva”, 1903. 15 p. 23×16 — II 1512.
Cartea lui Gr. Tocilescu — lipsită de spirit științific; autorul e acuzat de plagiat. Nu a urmărit dezvoltarea organică a poporului român, ci a enumerat, simplist, urcările la tron și războaiele.
- 1307 *Părerile d-lui Take Ionescu asupra Macedoniei.* București. Tip. „Eminescu”, 1903. 16 p. 16×9 — I 60342.
Este o carte superficială privind viața politică, în descompunere, a Imperiului otoman.
- 1308 *Socoteală definitivă cu d-l Pompiliu Eliade.* București. Tip. „Minerva”, 1903. 19 p. 23×16 — II 1517.
Sînt enumerate numeroase greșeli în trad. din franceză ale lui P. Eliade, precum și în studiile acestuia: „Ca profesor și om de știință, am datoria de a înlătura printr-o critică necruțătoare tot ce simulează a fi, în cultura și literatura noastră, aceea ce nu este”. N. I., la început de sec., a dus o luptă crâncenă împotriva lui Ionescu-Gion, Tocilescu, Ilie Bărbulescu, Lazăr Șăineanu, Fr. Damé, I. Tanoviceanu, I. Găvănescul, precum și a unor acad.

IX. DISCURSURI POLITICE

DISCURSURI PARLAMENTARE

1309 *Cuvîntare ținută la Adunarea Deputaților cu prilejul discuției răspunsului la Mesaj în ziua de 23 noiembrie 1907.* București. „Minerva”, 1907. 30 p. Anexă la „Neamul românesc”, II, nr. 60. 24 × 17 — II 7864.

1310 *Răspuns la Mesagiul. Dezbaterile Adunării Deputaților, 1907, șed. 23 noiembrie, p. 13—28.*

Cuvîntarea a fost intitulată *Partidele și țara*. „Nu reprezint decît un curent în opinia publică, reprezint pe aceia care nu fac politică și care nu au dreptul de a o face, deși sînt patru milioane în populația țării, față de un milion de orășeni.” A fost acuzat că reprezintă pe anarhiștii români și că este obișnuit a vorbi numai înaintea tinerilor sălbatici și a unui auditoriu inferior, care se adună la conf. științifice. „Nu am intrat nici cu dușmănie, nici pentru urmărirea unor scopuri personale [...], ci pentru a colabora în măsura puterilor mele la această operă de reforme și dreptate” privind țărănimia. Discută crimele făcute împotriva țărănimii în mart. 1907. N.I. de atunci a luat cu consecvență apărarea țaranilor. „Ce fel de țară este aceasta dacă pentru că vreo cîteva sute de proprietari și arendași au suferit, în împrejurări ce nu angajează întregul produs al muncii rurale, se vorbește bătîndu-se cu pumnul în masă de despăgubirea bogaților și nu se vorbește nimic de ajutorul săracilor!” Insistă asupra acordării de drepturi politice țaranilor, ca dreptul la vot: „Așteptăm dacă nu votul universal, cel puțin o schimbare esențială [...] Ceea ce va hotărî totdeauna acțiunea mea va fi înții cultul idealului curat, chiar dacă aș ști că voi rămînea singur într-o biserică părăsită.”

1311 *În era „Reformelor”.* Discursuri politice rostite în Camera deputaților, 1907—1909. Vălenji de Munte. Tip. „Neamul Românesc”, 1909. 469 p. 16 × 13 — I 15499.

Aceste discursuri au fost tipărite pentru alegătorii Colegiului II de Iași. Un nr. de ex. au fost puse în vînzare pentru a se scoate cheltuielile tiparului. Cuprins: 1. *În chestia amnistierii răsculaților țărani* (14 iun. 1907, în introducere la discurs — primul discurs parlamentar —, N.I. precizează că în timpul răscoalelor, era arătat cu degetul ca „instigator de căpetenie” și un „periculos anarhist”. Se face istoricul răscoalelor, precizîndu-se și rolul țaranilor în statul român. „Țărănimia noastră este cea din urmă dintre țărănimile din Europa [...] ea nu are nici un amestec real în viața publică.” „A da la cinci milioane de români o situație materială și morală la care au dreptul, și care trebuie să li se dea, dacă voim ca această țară să trăiască mai departe.” „Noi [...] clasa conducătoare, am săvîrșit, față de o mulțime de oameni, un mare păcat, acela că i-am lovit pentru o vină pe care n-au făcut-o.” Cere reforme și o amnistie generală. „Ca un strigăt al conștiinței mele revoltate, ca un cuvînt al inimii mele îndurerate, rog să fie primite aceste cuvinte.” 2. *Partidele și țara* (23 nov.

1907). 3. *La legea agrară* (13 dec. 1907). Prezentare a problemei țărănești, a evoluției ei de la 1864 la 1907 în hotarele poporului și nu ale statului român: „Visăm o Românie largă, cu toate că avem în centrul ei țărănimia cea mai nenorocită. Și, totuși, noi voim să întindem aripile vulturului dacic“. Ironizat, deseori, pentru stilul său oratoric, N.I. debutant în Parlament, răspunde lui I. Brătianu: „Nu sîntem nimeni extraordinari: nici eu ca orator, nici d-voastră ca miniștri“. 4. *În chestia legii judecătorești* (20 dec. 1907). Aprobă crearea de judecătorii la sate. 5. *În chestia despăgubirilor* (16 ian. 1908). Se pronunță împotriva legii care prevedea să se acorde 15 000 000 de lei despăgubiri marilor proprietari. În schimb, cere ajutor pentru țărani, iar „d-nii aceia [...] care sînt vinovați de asasinatle din vremea răscoalelor să fie chemați la răspundere și să fie trimiși, din locurile înalte în care s-ar afla, în cele mai joase și foarte întunecoase unde m-rită să stea în momentul de față“. 6. *La Casa rurală* (8 febr. 1908). Împotriva marii proprietăți: Împotriva capitalului particular. 7. *În chestia legii circumșililor* (18 febr. 1908). Între altele, elemente autobiografice: „Eu mă duc din două în două săptămîni la Iași, unde am fost ales, ca să-mi arăt recunoștința față de alegători și ca să-i servesc cum pot, prin lecții pe care le țin la Universitate [...] Merg acolo duminică“. 8. *În chestia Teatrului Național* (27 febr. 1908). Este ecoul evenimentelor de la 13 mart. 1906, cînd Al. Davilla a permis să se reprezinte pe scena Teatrului Național piese bulevardiere, jucate în lb. franceză de protipendada bucureșteană. Definește rolul Teatrului Național în cultura țării: „Într-un Teatru Național trebuie să se facă operă națională, trebuie să se ajute dezvoltarea societății noastre în sens moral și în sens național [...] Interesele materiale ale unui popor sînt dominate de concepția morală care se găsește în poporul acela, de viața morală care trăiește în poporul acela într-un moment dat“. Arată totodată rolul Univ. și cere, „un muzeu în care să se vadă întreg trecutul nostru, să se oglindească toată viața noastră națională“. Teatrul Național trebuie să fie „o armă de luptă și să influențeze puternic asupra societății noastre“. „Trebuie să facem o societate morală, o societate conștientă, o societate stăpînită de solidaritatea neamului.“ Urmărește rolul jucat de Teatrul Național în sec. trecut, în București și la Iași. Nu este contra literaturilor străine, dar din acestea cere să se joace: Racine, Schiller, Hauptmann, Sudermann, Goethe, Shakespeare, François Coppée, teatrul spaniol, italian: „O datorie a noastră e să împrumutăm de la toți aceia care ne pot pune elemente bune de dezvoltare a sufletului la dispoziție“. Referitor la dramaturgia lui Davilla: „D-l Director al Teatrului Național, care nu cunoaște desigur trecutul nostru, are, cu toate acestea, un vers foarte frumos — a scris o singură piesă sau, mai bine zis, a tipărit o singură piesă“. Drept răspuns la cuvîntarea lui N. I. Davilla publică în ziarul *Ordinea* un interviu, care declanșează o nouă intervenție a istoricului, în urma căreia autorul lui *Vlaicu Vodă* „a fost revocat“. 9. *În chestia scoaterii evreilor din armată* (7 mart. 1908). 10. *În apărare personală* (10 mart. 1908). Polemica între D. A. Sturdza și N.I., primul criticînd istoria românilor scrisă în lb. germană, unde „aș fi vorbit împotriva intereselor țării mele pentru a o calomnia, iar, pentru a nu fi înțeles de contemporanii mei, am scris în altă limbă“. 11. *În chestia responsabilității colective a comunelor* (17 mart. 1908). Împotriva art. care „cuprinde responsabilitatea solidară bănească a comunelor în caz de atentat împotriva proprietății“. 12. *La legea jandarmeriei rurale* (18 mart. 1908). „Legea filantropică a jandarmeriei, care nu face altceva decît îndoieste numărul tiranilor la sate.“ „Poporul nostru nu este criminal, sîngeros, răzbunător, ci este cuminte, foarte înțelept, cum a fost totdeauna. Dacă este vorba să-l potolim, avem alte mijloace decît a mări jandarmeria pînă la o cifră fabuloasă [...] Eu știu bine că sînt singurul care voi vota împotriva acestei

legi, dar îmi fac o datorie față de neamul acesta, care nu-și mai află odată dreptatea lui definitivă, votînd împotriva legii.“ 13. *La legea trusturilor* (24 mart. 1908). Este pentru votarea ei. 14. *Politica externă a României la răspunsul la mesagiu* (4 dec. 1908). Împotriva partidelor care au cîrmuit România timp de 50 de ani. Rolul țărănimii: „O viață politică adevărat românească nu o putem sprijini decît pe cei de la țară [...] nu cunosc alt mijloc [...] decît lărgirea dreptului de alegere“. Cere reforme agrare: expropriere, desființarea clasei arendașești; problema izlazurilor. „Nu se poate proprietar bogat cu țaran sărac și proprietar mulțumit cu țaran îndîrjit.“ În politica externă respinge alianța cu Austro-Ungaria. 15. *Pentru serbarea aniversării de 50 de ani de la Unire* (14 ian. 1909). Cere ridicarea unei statui a „aceluia în numele căruia s-a realizat Unirea“. Aduce un mișcător elogiu marelui domnitor, „o figură mai strălucită, o figură mai vitează, o figură mai energică, figura politică a unui om cu desăvîrșire desfăcut de tot ceea ce este interes personal și pămîntesc“. Înfierează „coaliția intereselor de partid“ care l-a detronat. Cere să fie „adus acum și așezat în Mitropolia de la Iași, ca domn drept, ales prin voință liberă a ambelor țări, al României atunci create“. Cere o statuie și pentru Kogălniceanu: „A fost mai înainte de toate cea mai luminoasă minte, cea mai bine înzestrată personalitate politică care s-a născut în epoca noastră pe acest pămînt. Un om îmbogățit în sufletul său cu toate mijloacele culturii europene, un om împodobit cu toate talentele pe care de obicei natura nu le îngrămădește asupra aceluiași om, un om din rasa lui Cuza, din rasa aceluia care dau tot fără a cere nimic în schimb“. Recomandă o mare festivitate de 24 ian. în toate școlile, precum „cer ca toată această oaste românească, în rîndul întîi creațiunea lui Cuza Vodă, să participe cu steagurile desfășurate“. 16. *O comisie istorică a României* (2 mart. 1909). Arată cum trebuie organizată, vorbind „ca istoric ca profesor de istorie, ca om care am tipărit și eu documente și cronici relative la trecutul nostru și care am toată dorința ca tot ce se poate tipări ca izvoare privitoare la istoria românilor să fie tipărit“. 17. *La legea arendării moșiilor statului* (11 mart. 1909). Cere ca moșiile stăpînite de societățile de asigurare „stăpînite în mod ilegal“ să treacă asupra obștilor țărănești. 18. *În chestia hîrtiei* (13 mart. 1909). E contra „consiliilor de administrație“. Face istoricul fabricilor de hîrtie din țară. Discută fabrica „Letea“ a liberalilor, căreia i s-au acordat „toate concesiile de pe fața pămîntului“. Insistă asupra fabricilor de la: Bușteni, Scăeni, Cîmpulung. Cere hîrtie bună, ieftină pentru ziare ieftine, pentru cărți care se cade a pătrunde în masele populare. „Răscoalele au fost reacțiunea violentă împotriva mizeriei permanente a unui popor dat pradă ignoranței.“ 19. *Apanagiul mitropolitului Ghenadie* (16 mart. 1909). Fiind „mazilit“, i se dăruiește pe viață Mănăstirea Căldărușani. N. I. este contra. 20. *Profesori străini la școala veterinară* (20 mart. 1909). E contra: „Cred că învățămîntul superior în România nu se poate face în altă limbă decît numai în limba românească“. 21. *În chestia petrolului* (20 mart. 1909). E pentru folosirea rațională a petrolului și contra capitalului străin. 22. *Drepturile dobrogenilor* (21 mart. 1909). Se discută o nouă organizare administrativă. 23. *În chestia legii sinodale* (23 mart. 1909). Cere ca statul să nu se amestece în treburile bisericești: „Nu stăm în biserică noastră numai pe o bază canonică, ci pe baza unei dezvoltări proprii, care ține din a doua jumătate a secolului al XIV-lea“. Avem o biserică autocefală, iar Sinodul este singurul reprezentant al ei. 24. *Adaus la modificarea legii clerului* (23 mart. 1909). Cu privire la alcătuirea consistoriilor eparhiale.

- 1312 *Două cuvîntări în chestia muncitorilor*, ședințele Camerei de la 16 și 17 decembrie 1909. În *chestia agitațiilor evreiești*, ședința de la 28 decembrie. Vălenii de Munte. Tip. „Neamul Românesc“, 1910. 70 p. 17×11—I 18409.
Cuprinde: 1. *La legea asociațiunilor de muncitori* (16 dec. 1909). Cu privire la unele teze ale socialiștilor (Racovschi). Descrie mizeria în care trăiesc muncitorii în fabrici și în casele lor: „N-avem o legislație care să asigure muncitorimea, nu ne-am gîndit la problema muncitorilor niciodată, nici la seriozitatea, nici la întinderea ei“. În ce privește pe muncitorii de la căile ferate: „Cum se poate admite să ai în mîna ta treizeci de mii de oameni, fără să fi făcut ceva pentru viața lor mai bună ...?“ Insistă și recomandă „a se începe o politică economică și culturală îndrăzneată și continuă pentru ridicarea din sărăcia trupului și, mai ales, din îngrozitoarea sărăcie a minții clasele muncitoare din orașele noastre“. 2. *În chestia manifestațiilor studențești* (17 dec. 1909) și 3. *În chestia agitațiilor evreiești* (18 dec. 1909). Aprecierile lui N. I. asupra ziarului *Adevărul*.
- 1313 *Problema evreiască la Cameră*. Vălenii de Munte. Tip. „Neamul Românesc“, 1910. 48 p. 24×16—II 1949.
Cuvîntarea a fost ținută la 11 febr. 1910, cuprinzînd considerații istorice asupra stabilirii evreilor în România pe timpul lui Petru Șchiopul, la 1568; cei mai mulți s-au stabilit pe vremea lui Mihai Sturdza. N. I. citează opinia unor intelectuali evrei: „Noi, românii de confesiune mozaică, nu sîntem niște străini veniți aici și tolerați numai: sîntem români prin naștere, prin simțăminte și prin datoriile ce avem către această țară; confesia nu are nici o importanță“.
- 1314 *Discurs rostit de d-l Nicolae Iorga deputat al colegiului II de Prahova în ședința Adunării Deputaților de sîmbătă, 15 decembrie 1912*. Cu ocazia răspunsului la *Mesajul Tronului*. București. „Imprimeria Statului“, 1912. 14 p. 23×16—II 30010.
Discursul se referă la: 1. Ingerințele guvernului liberal, pe care le înfîiează. Regretă că în Parlament nu sînt reprezentate *toate clasele* ei. 2. Situația românilor din imperiul austro-ungar și revizuirea politicii externe a României. Nu acceptă propunerea lui Titu Maiorescu, care este pentru o legătură mai strînsă între România și monarhia Austro-Ungară. 3. Colaborarea statelor din Balcani, idee pentru care militează și istoricul român. 4. Ultima problemă privește pe țaranul român, cerînd ca acesta „să-și capete întreaga libertate economică și politică și să fie ridicat prin școala rurală la însemnătatea de factor cultural în istoria lumii [...] Să înceteze și jumătatea de robie a țaranului și, mai presus de toate, spectacolul, primejdios pentru noi și dezonorant pentru civilizație, al unei țări în care jumătate din populație este încă neștiutoare de carte și în care nu se pot găsi învățători și școală decît pentru jumătate din copiii care vor să meargă spre dinșii“.
- 1315 *Cuvîntare ținută la discuția în Cameră a Adresei*. Vălenii de Munte. Tip. „Neamul Românesc“, 1913. 19 p. 24×16—II 35117.
Se referă la *Poziția externă a României după pacea din București* (13 dec. 1913), elogiînd rolul ce i-a revenit lui Titu Maiorescu: „Cînd se întîmplă ca în fruntea guvernului să fie un profesor și un avocat [...] și cînd acesta este stăpînul unei largi culturi, un adînc cunoscător de oameni, să se dea voie unui alt profesor să se bucure că pacea din București a fost încheiată de un om de cultură“. Urmează expunerea pe larg a evenimentelor și a direcțiilor politice legate de pacea de la București, remarcînd rolul lui Pasici și Veni-

zelos. În partea finală a discursului, N. I. insistă asupra politicii interne, criticând partidele istorice și cerînd reforme pentru țărani.

- 1316 *Activitatea parlamentară a lui Nicolae Iorga ca deputat al Colegiului al II-lea de Cameră din Prahova*. Extrase din discursuri, interpelări. Lămuriri și dări de seamă pentru alegătorii prahoveni. Vălenii de Munte. Tip. „Neamul Românesc“, 1914. 108[—111] p. 16×12—I 38091.
Cuprinde: Liberali și naționaliști (este un art. reprodus din *Neamul românesc pentru popor*, din 21 oct. 1913). Ce urmează sînt „discursuri și interpelări“ cuprinse și în *Discursuri parlamentare*: 1. Românii din Serbia. 2. Datoria presei și a opiniei publice. 3. Două interveniri: I. Cazul Mănăstirii Rogoz. II. Călătoria celor 3 profesori. 4. Împăminteniri și recunoașteri. 5. Cazul de la Flămînzii. 6. Cu privire la monumentele istorice. 7. Pentru țărani osîndiți. 8. Amendamente la legea învățămîntului „menajer“. 9. Cuvîntare la discuția Adresei. 10. Reformele liberale și reformele naționaliste. 11. Oprirea ziarelor și cîrților românești în Ungaria. 12. Grija de țărani în noua eră a reformelor: o dovadă. 13. Adventiștii și *Biblia*. 14. La organizarea teritoriului ocupat. 15. Interpelările d-lui Carp. 16. Cu privire la răspunderile în răscoale. 17. Comemorarea lui Constantin Vodă Brâncoveanu.
- 1317 *Cuvîntarea d-lui N. Iorga la discuția Adresei*. Ședința Camerei din 17 iunie 1914. Vălenii de Munte. Tip. „Neamul Românesc“, 1914. 59 p. 16×12—I 38111.
Discursul ținut a căpătat titlul de *Chestiunile mari în Camera reformelor*, a durat 4—5 ore și se referă la probleme externe și interne privind „țara întreagă, neamul în întregimea lui“. Discută „situația țărănimii, ca element economic în viața țării și ca element politic“. Prezintă politica externă a României pornind de la principiul: „A vorbi rău de dușmani nu înseamnă a face politică bună, a-i desprețui înseamnă a face o politică și mai rea; a nu fi pregătit, în acest despreț pentru dușman, înseamnă una dintre cele mai teribile rătăcirii, care se pedepsesc aspru“. În acele ceasuri, ale războiului dezlănțuit, „organismul nostru național trebuie să fie strîns legat, pentru ca, în orice moment ar veni chemarea, să putem merge ca o adevărată națiune, ca o națiune solidară, spre a ne îndeplini [...] menirea noastră istorică“. Insistă asupra situației Rusiei și Austro-Ungariei.
- 1318 *Cuvîntarea ... la discuția necesităților reformelor pentru clasa rurală* (Camera deputaților, ședința din 4 martie). Vălenii de Munte. Tip. „Neamul Românesc“, 1914. 24 p. 16×12—I 38093.
Discursul este intitulat *Despre reformele liberale*, fiind socotit „o simplă declarație“. Reformele anunțate au o mare însemnătate, dar nu vor fi realizate căci „nu în atmosfera de seră a unei Camere create pe căi administrative, cum s-au creat și alte Camere, nu în această atmosferă se arată căile cele noi pe care trebuie să meargă o națiune“.
- 1319 *Cuvîntare la discuția Adresei*, ședința Camerei din 14 decembrie 1915. Vălenii de Munte. Tip. „Neamul Românesc“, 1915. 55 p. 16×12—I 54174.
Discurs purtînd titlul *Despre hotărîrea ce va lua România în marele război*. Se discută problema neutralității și a găsirii momentului de a intra în război pentru a realiza „un stat național și popular, cuprinzînd cu aceleași drepturi pe românii din toate clasele și pe românii din toate țările“. Prezintă starea de spirit ce domnește în sfera partidelor și în opinia publică.
- 1320 *Discurs la Mesagiu*. Ședința din 14 decembrie 1916. Iași. Tip. „Neamul Românesc“, 1917. 16 p. 15×12—I 127336.

Discours prononcé à la Chambre des députés de Roumanie à l'occasion de la discussion de l'adresse, prononcé à la Chambre, le 14/27 décembre 1916. Jassy. Tip. „Progresul”, 1917. 16 p. 15×12—I 127336.

Discursul, intitulat *Rezistență pînă la capăt*, a avut cea mai largă circulație și cel mai puternic ecou din toate cuvîntările lui N. I. Este îndemnul, ultimul strigăt, de a rezista pe puțin pămînt ce ni-a rămas după intrarea trupelor germane în România. N. I. începe arătîndu-și regretul că în cei 15—20 de ani „de cînd durează rostul vieții mele publice [...] nu am avut destulă pricepere, destulă putere de muncă, destul talent de a cîștiga oameni împrejurul meu ca să fiu mai folositor de cum am fost în prevenirea lucrurilor grozave care credeam că se vor întîmpla și care aș fi dorit să nu le văd cu ochii”. Aduce elogii armatei, care „în împrejurările de față reprezintă un popor întreg”. Gîndul său se îndreaptă și spre românii aflați „pe pămîntul de robie și lacrimi al Ardealului”. Războiul „este unul din acele acte de nebulie istorică de pe care cea mai rafinată filosofie politică nu poate curăța pecetea de sînge încheagat a crimei neispășite”. Dușmanii „vor putea să se bucule de țara noastră distrusă pînă la Milcov [...] de un singur lucru nu trebuie să se bucule că au putut scădea cîtuși de puțin energia noastră sufletească”. În final: „În trecutul nostru mulți oameni au suferit. Dacă sîntem ceva, noi sîntem ceva numai prin suferința lor. Toate puterile noastre nu sînt altceva decît jertfa lor, strînsă laolaltă și prefăcută în energie. Și unul dintre acești strămoși, mare, fiindcă a fost nenorocit și el într-o clipă de supremă restriște, cînd i se zicea: «Lasă țara și du-te sub jug», el, Gheorghe Ștefan, din părțile unde luptă ostașii noștri la Oituz, a strigat: «Decît să plec pentru totdeauna de aici, mai bine să mă mănînce cîinii pămîntului acestuia». Au trecut trei veacuri de la 1650, cînd Gheorghe Vodă Ștefan spunea celor vechi această hotărîre a sa și față de care nici noi nu putem spune altceva decît: «Să ne mănînce cîinii pămîntului acestuia mai curînd decît să găsim fericirea, liniștea și binele din grația străinului dușman» [...] Undeva, aici aproape, în codrii Vasluiului, este o bisericuță frumoasă de lemn de stejar, în care ai crede că s-au cuprins numai țărani din vecinătate. În această bisericuță, acum trei sute de ani, Vasile Lupu, izgonit de tătari, s-a strîns cu familia sa și cu toți boierii și a înălțat în fiecare zi de sărbătoare rugăciuni către Dumnezeu. Vremea a trecut, tătarii s-au dus [...]. Pe pămîntul curățit de hoarde și astăzi încă în adîncul codrilor stă bisericuța de stejar, înfățișînd în ea o învățătură așa de mare. Ea ni spune astăzi, cînd alte hoarde au năvălit granițele și ni-au călcat pămîntul nostru cel sfînt: «În colțul acesta unde ne-am strîns, să păstrăm cu scumpătate sămînța de credință și vom vedea și noi la rîndul nostru dispărînd negura stăpînirii străine și vom putea zice ca Petru Rareș, fiul lui Ștefan, că: vom fi iarăși ce am fost, și încă mai mult decît atît». Discursul a fost afișat la toate primăriile comunelor și orașelor din Moldova și, tot ca foaie volantă, a fost trimis soldaților pe front, ca și la toate regimentele. A mai fost publicat în numeroase ziare atunci, ca și cu alte prilejuri. A mai apărut în: *Dezbaterile Adunării Deputaților*, 1917, p. 37—39.

Războiul nostru în note zilnice. Vol. II. Craiova. 1922. p. 204—212.

Pentru întregirea neamului. Cuvîntări din război. 1915—1917. București, 1925, p. 223—240.

- 1321 *Discurs ținut la discuția reformelor*, în ședința Adunării Deputaților de la 9 iunie. Iași. Tip. „Progresul”, 1917. 20 p. 16×12.

Se votează reforma agrară, improprietărea țărănilor, drept recunoștință și recompensă „ca un act de respect pentru dreptul aceloră care se jertfesc

pentru țară [...] pentru a satisface setea lui de dreptate și nevoia lui de viață". „Ce sîntem noi? Noi sîntem doar crainicul care merge înainte, de anunță că se apropie Neamul care se pregătește! Întors de la luptă, acesta va veni și va hotărî.”

- 1322 *Alegerea de la Săliște înaintea Camerei*. Cuvîntarea d-lui N. Iorga. București. Tip. „Cultura Neamului Românesc”, 1920. 27 p. 16×12—I 58234. Publicată sub titlul *Contestarea alegerii deputatului C. Bucșan* (25 iun. 1920). Ingerințe electorale. N. I. fusese ales deputat în cercul Săliște, avînd de înfruntat, în timpul alegerilor, insultele și provocările forurilor administrative ale Partidului Poporului, condus de g-ral Averescu, pe atunci prim-ministru.

- 1323 *Discursul la Mesagiu ținut la Camera Deputaților în ziua de 29 iulie 1920*. București. Tip. „Cultura Neamului Românesc”, 1920. 95 p. 17×12—I 56364. *Discursul la Mesagiu ținut la Camera Deputaților în ziua de 29 iulie 1920*. Cu un portret al autorului. București. Tip. „Țara Nouă”, 1920. 75 p. 15×11—I 58223.

Desfășurarea politicii interne între 1917 și 1920 pe un plan minor, din care au luat ființă noi partide politice, cu o durată efemeră, ca Liga Poporului a mareșalului Averescu. Încercarea de a se crea un partid țărănesc sub președinția lui N.I., la propunerea lui I. Mihalache, refuzată însă de savant. Acțiunea Partidului Socialist: „Acest partid este încă un strigăt de suferință pe care nimic și nimeni nu-l poate înăbuși.” Totodată N.I. mărturisește că la 17 ani „purtaam scrierile lui Cernîșevski, *Capitalul* lui Karl Marx, pe care l-am cetit încă de la 15 ani, pe vremea cînd, în clasa a V-a, cetiam pe Darwin, pe Engels, pe Lapparent, cărți fundamentale din toate științele. Despre *Capitalul* lui Karl Marx am făcut chiar o conferință”.

- 1324 *Procesul „Luminii” la Camera Deputaților*. Discurs rostit în ziua de 9 martie 1921. București. „Imprimeria Statului”, 1921. 47 p. 15×11—I 60285. Deoarece C. Stere a rămas în București în timpul ocupației germane din 1916—1918, unde a tipărit ziarul *Lumina*, ziar progerman, N.I. cere anularea alegerii acestuia ca deputat. De fapt discursul a fost ținut în două ședințe, adică la 8 și 9 mart.

- 1325 *La trahison de Stere*. Discours prononcés au cours des séances de 8 et 9 mars 1921, de la Chambre de Députés roumaine. Bucarest. Imp. „Cultura Neamului Românesc”, 1921. 69 p. 24×15,5—II 61683. Cartea este semnată și de Take Ionescu, deoarece cuprinde și un discurs al acestuia privind aceeași persoană (p. 39—69).

- 1326 „Reșița” înaintea Camerei. Cuvîntare ținută în ședința Camerei de la 14 iulie 1921. București. Tip. „Cultura Neamului Românesc”, 1921. 19 p. 16,5×11—I 61352.

Discurs intitulat: *În chestia cointeresărilor la uzine*, în care se arată că interesele de partid stau la baza creării unei soc. anonime atît la Reșița cît și la Petroșani.

- 1327 *Discursul rostit în ședința Adunării Deputaților în ziua de 10 aprilie 1922, cu ocaziunea răspunsului la Mesajul Tronului*. București. „Monitorul oficial”, 1922. 11 p. 31×23—III 66924. *Răspuns la Mesagiu*. Dezbaterile Adunării Deputaților, ședința din 10 aprilie 1922, p. 486—497.

Cuvîntare la Mesagiul. Neamul românesc, 1922, nr. 83, 86.

Rostul „răspunsului la Mesaj“, caracterul său clasic în epoca 1900—1916; transformarea lui în parodie după 1920: „O discuție la Mesaj era o mare lecțiune de școală politică, era, în același timp, foarte adeseori și o învățătură, din care profitau atîția, pentru că pe vremea aceea, lucru curios, oamenii cu experiență politică veneau la discuția de la Mesaj și învățau, prin discursul lor, pe acei care nu aveau experiență politică“. Valoarea vechii Constituții a României. Rostul „Adunării Naționale“. Raporturile de bună vecinătate cu Serbia. Devotament pentru alianțele clasice ale țării. Cum s-a format Partidul Țărănesc. Oamenii politici ardeleni. Elogiul adus istoricului I. Lupaș și scriitorului I. Agârbiceanu. Raporturile lui N.I. cu Ardealul: „Prin această încredere în poporul din care fac parte, prin aceasta s-a ținut viu și sufletul în mine, iar nu prin exemplul vieții contemporane, viață adeseori de traficuri neîngăduite, de egoism sălbatic, de îmbulzeală la toate satisfacțiile materiale ale vieții, de partidism, adeseori năvălitor, totdeauna neiertător față de adversar [...] După entuziasmul tinereții rămăsese viața, rămăsese un ideal științific, un ideal de activitate, dar idealul acela frumos, mare, pentru care cineva se sacrifică o viață întreagă [...] l-am găsit acolo în Ardeal, în casele preoților, în casele învățătorilor, care știau de un singur lucru atunci: știau de interesele poporului românesc, opuse intereselor asupritorilor săi [...] Dar pretutindeni am găsit un suflet românesc de toată frumusețea, care s-a coborât în mine și mi-a dat puterea de muncă și încordarea care mă ține viu sufletește [...] Întreg neamul românesc de acolo era strîns în jurul cîtorva bărbați [...] Au ținut drept steagul românesc care a biruit ... Am mers din biserică în biserică și am copiat inscripții, și sînt volume întregi ale mele care cuprind aceste urme ale vieții ardeleni de odinioară, eu care le-am descris pămîntul și le-am stat la îndemînă fără pretenție, la toate nevoile lor [...] Rostul și sensul politicii în raporturile dintre Ardeal și celelalte ținuturi românești după Unire. Cere „ordinea prin legalitate și ordinea prin drept“. Aspru rechizitoriu adus Partidului Liberal. „Orice națiune se ține prin schimbul de cultură cu altă națiune al cărui capital se amestecă în bună parte cu ceea ce dă ea însăși din avîntul ei propriu.“

- 1328 *Partidele politice în fața Țării*. Discurs la Mesagiul ținut în ședința Camerei Deputaților din 16 decembrie 1912. București. „Împremeria Statului“, 1922. 51 p. 15×11—I 68720.

Disensiunile dintre partidele politice chiar în problemele de interes național. O deosebită atenție acordată Partidului Național din Transilvania, în legătură cu actul încoronării de la Alba Iulia.

- 1329 *Discurs la discuția generală a proiectului de Constituție*. București. Tip. „Cultura Neamului Românesc“, 1923. 31 p. 19×12—II 429000.

Declarație în legătură cu Constituția. *Neamul românesc*, 1923, nr. 51.

Relativ la Constituție. *Dezbaterile Adunării Deputaților*, ședința de la 22 martie 1923, p. 1370—1372.

Respinge dreptul Adunării respective de a vota Constituția. Discuții privind fiecare element component al proiectului de constituție, pornind de la principiul că România este un stat național. Cere drepturi pentru femei, „fiind un act de dreptate generală“. Încetățenirea să se facă prin Parlament. Nu admite naționalizarea subsolului. Religia ortodoxă este dominantă. Problema presei. Definiția și rolul Senatului. Printre altele se oprește și la neclarități de redactare și numeroase greșeli gramaticale în textul proiectului de Constituție.

- 1330 *Discursul ținut în Cameră la discuția la Mesagiu*. București. Tip. „Cultura Neamului Românesc”, 1923. 63 p. 16×12—I 73716.
Discurs la Mesagiu. Dezbaterile Adunării Deputaților, ședința din 29 noiembrie, 1923, p. 339—352.
Discurs la Mesagiu. Neamul românesc, 1923, nr. 281.
- 1331 [Discursurile Domnului Profesor Nicolae Iorga, președintele Partidului Național. București.] „Tiparul Românesc”, 1930. 13 p. (Cercul de studii al Partidului Național nr. 1). 20.5×13—II 101102.
- 1332 *Noul regim*. Discursurile președintelui Partidului Național: 1. *Noul guvern în fața Camerei*. 2. *Lista civilă a M.S. Regelui*. 3. *Pensia celor doi foști Regeți*. 4. *Legea Dobrogei Noi*. După note stenografice. București. Tip. „Lupta”, 1930. 64 p. (Cercul de studii al partidului național nr. 2). 20×13—I 103214.
Cuvîntări la Cameră. Neamul românesc, 1930, nr. 125, 134.
 Se face un istoric al evoluției partidelor politice în ultimii 10 ani. 2. Discută sumele fantastice ce se acordă membrilor familiei regale. 3. Cere economii: „Pe fiecare ban care iese din vistieria țării este o picătură de sînge”.
- 1333 *Discurs rostit la senat la Mesajul tronului* (După note stenografice). București. Tip. „Lupta”, 1934. 32 p. (Partidul Național-Democrat. Secretariatul general). 22×14—II 129457.
Răspuns la Mesaj. Dezbaterile Senatului, ședința din 24 februarie 1934, nr. 8, p. 247—254.
 Se declară împotriva ambiției aventurierilor și idolilor uliței, aceștia „constituind o mojie și o crimă”. Combate cenzura și purtarea de „cămăși albastre și de cămăși verzi”. „Problema națională” trebuie să reprezinte „ridicarea românilor prin conștiință, prin muncă, prin cultură”.
- 1334 *Problema muncii naționale*. Interpelare făcută în Senat în ziua de 9 martie 1934, după notele stenografice. București. Tip. „Universul”, 1934. 27 p. Partidul Național-Democrat. Secretariatul general. 22×13—II 124521.
 Se referă la problemele de organizație internă — statale — ale anului 1934, ce trebuiau rezolvate de urgență: apărarea industriei românești de capitalul străin; industria petrolieră; secretul de stat; înlăturarea elementelor parazitare și a demagogiei politice; reforma învățămîntului; indemn la muncă: „Ostași ai muncii”.
- 1335 *Discurs rostit la senat la Mesajul tronului, în ziua de 27 noiembrie 1935* (după note stenografice). București. Tip. „Universul”, 1935. 19 p. 23×16—II 135380.
 Regim de stabilitate: pentru a rezista în fața haosului ce domină politica internă, „să încetăm o bucată de vreme cu jucăria aceasta a schimbărilor”. Caută să impună în politica internă „permanență și continuitate”. Nevoile învățămîntului primar. Datoria față de armată: „Să ne îngustăm cu toții ca armata să aibă tot ce-i trebuie”. Întărirea relațiilor cu țările vecine. Relațiile noastre cu Rusia sovietică: „Este foarte bine că avem cu Statul de la Răsărit relațiile pe care le avem în momentul de față. Mă bucur foarte mult dacă pot constata că Rusia nu mai este ceea ce a fost totdeauna, dacă anumite teorii sociale pot să aibă darul acesta, minunat, de a schimba sufletul unui popor. Și, pe lângă aceasta, trebuie să mai adaug în calitatea mea de istoric un lucru care puțintel mă împacă și pe mine cu situația de acum. Mă rog, Rusia de odinioară a fost un stat războinic, un stat într-o perpetuă stare de ofensivă. Această ofensivă nu venea de la poporul rusesc. Poporul rusesc nu e doritor de război. Țăranul rus este omul cel mai

pașnic de pe fața pământului. Ofensiva venea de la clasa conducătoare.“ Definiția Ligii Națiunilor. România și Italia.

- 1336 I. *Cuvîntarea de răspuns la Mesaj ținută în ziua de 27 noiembrie 1936 la senat*. II. *Cuvîntarea ținută la Întrunirea Comitetului executiv al Partidului Naționalist-Democrat de la 1 Noiembrie 1936*. București. Tip. „Universul“, 1936. 42 p. (Partidul Naționalist-Democrat. Secretariatul general). 23×16—II 144457.
- Politica externă a României își respectă obligațiile; sinceritatea și loialitatea noastră trebuie înțelese la Belgrad, Praga, la Varșovia. Nu avem decît un țel: apărarea cu orice sacrificiu a granițelor noastre comune. Chemare la ordinea spirituală, la solidaritatea permanentă a românilor pentru marile interese naționale. Este contra presei care otrăvește opinia publică, înfierează „anarhia“ scrisului și „primejdia pornografiei“.
- 1337 *Pentru liniștea sufletului românesc și pentru păstrarea ordinei și disciplinei cetățenești*. Cuvîntare rostită de d-l Prof. N. Iorga în ședința Senatului de la 17 februarie 1937. „Monitorul Oficial“, 1937. 10 p. (Dezbaterile Parlamentare). 19×13—II 145049.
- „Cred în ordine, eu cred în libertate, eu cred în veche datină, la care au muncit toate popoarele și care ne-au adus, cu suferințe fără număr, aici.“ Este pentru neutralitatea României: „Nu ne lăsăm împinși în nici o parte“.
- 1338 *Definiția noii stări de lucruri în România*. Discurs rostit în ședința Senatului, miercuri, 28 iunie 1939, cu prilejul răspunsului la Mesagiul Tronului. București, 1939, 35 p. 16×12 —I 166365.
- 1339 *Discursuri parlamentare*. București, 24×15—II 291525.
- ~ Vol. I. *Partea I*. Tip. „Bucovina“, 1939. 413[—415] p.
- ~ Vol. I. *Partea a II-a*. Tip. „Bucovina“, 1939. 384 p.
- ~ Vol. II. Tip. „Datina Românească“, 1940. 468 p.
- ~ Vol. I. *Partea I* conține 32 de discursuri și interpelări ținute între 14 iun. 1907 și 13 febr. 1910. Primele 24 au fost publicate și în: *În era Reformelor*. Nu au fost publicate separat: 1. *La răspunsul la Mesagiul* (26 nov. 1909): Se ridică din nou problema țărănească, pentru care, cu toate legile votate, nu s-a făcut nimic: „Dar este datoria oricui se amestecă în viața de stat să sprijine ridicarea unei clase interesate din punct de vedere național, căci prin această ridicare servește înaintarea și izbînda finală a idealului național însuși. Aceasta este clasa cea mai mare, cea mai plină de energii nouă, și acolo trebuie să găsim puteri nouă pentru viitor“. Îndreptarea oricărei stări rele se va face prin noi, și combate ideea lui C. Stere de a merge, în tot ce facem, cu Austria, precum și concepțiile poporaniste ale aceluiași. Evidențiază declarația generalului Averescu: „Treî generali, doi de divizie și unul de corp de armată, s-au făcut vinovați [...] comandînd uciderea sătenilor fără rost, fără de judecată, fără ordin superior: generalii de divizie Lambrino și Gîgurtu și generalul de corp de armată Vasiliu Năsturel“. 2. *Modificarea legii circumșilor* (5 febr. 1910). „Școlile trebuincioase nu i le puteți da [...] În loc de școli mai multe, dați mai multe circumi“. 3. *La legea teatrelor* — art. 4 (8 febr. 1910). De fapt, intervenția lui N.I. privește pe Pompiliu Eliade, continuînd vechea sa polemică, acesta fiind dir. Teatrului Național din București. 4. *O interpelare* (13 febr. 1910) privește pe arhitectul Lecomte du Nouy, restauratorul, printre altele, și al bisericilor „Sf. Nicolae Domnesc“ și „Treî Ierarhi“ din Iași. ● Vol. I. *Partea a II-a* conține 37 de discursuri și interpelări ținute între 6 mart. 1910 și 13 iun. 1917; următoarele neapărînd și în vol. separat: 1. *La legea organizării Ministerului Instrucției Publice*.

Referiri la Spiru Haret și Titu Maiorescu. 2. *Lecomte du Nouy* și „restaurarea” *monumentelor istorice*, din 13 mart. 1910; se ia atitudine împotriva metodei de lucru sfidînd tradiția artei românești. 3. *La crearea noilor catedre universitare*, din 15 mart. 1910; împotriva creării masive de prof. de drept la Iași, după cererea lui C. Stere. 4. *La legea dotației președinților corpurilor legiuitoare*, din 3 apr. 1910: prea mare risipă. 5. *În chestia macedoneană și ardeleană*, din 26 nov. 1910: probleme de politică externă, cu referire la Turcia și „starea noastră reală de vasalitate față de Puterile Centrale”. 5 a. *Licența universitară prin Ministeriu*, din 4 dec. 1910: despre neregulile în acordarea de diplome la Univ. din Iași. 6. *Alegerile de la Suceava*, din 29 nov. 1912: depune o contestație privind ingerințele electorale prin care au fost împiedicați 2 partizani de-ai săi să fie aleși. 7. *Pentru românii din Serbia*, din 18 dec. 1912. Pe baza unui studiu publicat de un român din Serbia, cu studii în Germania, și a lucrărilor lui Weigand se stabilește nr. românilor din 83 de sate, cerînd pentru ei școli românești. 8. *Atitudinea României în războiul balcanic*, din 16 ian. 1913: „În împrejurări de acestea, popoarele trebuie să fie liniștite, cumpănite în vorbă și hotărîte în faptă”. 9. *Despre o mănăstire prigonită*, din 11 febr. 1913: Mănăstirea Rogoz din Buzău este rîvnită de un mare proprietar pentru a-și întregi moșia. 10. *Despre Angelo de Gubernatis*, din 15 febr. 1913: anunță decesul marelui romanist prieten al poporului român, „călduros aderent al teoriei romantice a unei solidarități latine”. 11. *Dosarele răscoalelor țărănești din 1907*, din 2 mart. 1913. Roagă a i se pune la dispoziție dosarul răscoalei de la Flămînzii. 12. *Despre răscoalele din 1907*, din 12 mart. 1913. Se ridică împotriva prigonirii unui învățător, Maxim, din com. Flămînzii. N.I. este socotit de către deputați drept un răsvrătit și răscoalele din 1907 că au început din Piața Teatrului Național. Redăm acest scurt dialog:

„Dl. V. Ionescu: « De la Flămînzii au început răscoalele? ».

Dl. N. Iorga: « Da ».

Dl. V. Ionescu: « Credeam că din Piața Teatrului ».

Dl. N. Iorga: « Greșiți cu un an. În Piața Teatrului s-a deșteptat conștiința națională revoltată contra străinismului păturii conducătoare, ca și împotriva politicianismului »”. 13. *Despre Comisia istorică a României*, din 5 apr. 1913: protest privind desființarea acestei Comisii „pe motivul că nu activează”. 14. *Pentru amnistia țăranilor din 1907*, din 26 apr. 1913: 58 de orfani, 17 soții și 18 mame nenorocite” din jud. Olt, Dolj, Teleorman roagă prin N.I. să fie amnistiați „sprijinitorii caselor lor” care zac sub pămînt la Oțele Mari. 15. *Pentru mulțămiri Italiei*, din 29 apr. 1913: La Roma a avut loc în ziua de 28 apr. o mare manifestație a 10 000 de italieni de simpatie pentru România. 16. *Cuvințarea* din 17 mai 1913 privind politica externă a țării, un adevărat doc. istoric al acestor timpuri. 17. *Despre limba românească și rapoartele diplomatice*, din 22 dec. 1913. Cere folosirea lb. române în aceste rapoarte: „Sîntem cu toții convinși că limba care a putut să dea expresie cugetării unui Conta și poeziei unui Eminescu este desigur capabilă să exprime orice...”. 18. *Oprirea tipăriturilor românești în Ungaria*, din 7 mart. 1914. Aduce la cunoștință că ziarul său, *Neamul românesc*, a fost „sechestrat” la vamă. 19. *Contra disidenților religioși*, din 21 mart. 1914. Răspîndirea propagandei adventiste pe Valea Teleajenului. 20. *Schimbarea circumscripțiilor administrative din Dobrogea*, din 27 mart. 1914. 21. *Comemorarea lui Constantin Vodă Brâncoveanu*, din 19 apr. 1914. Cere sărbătorirea zilei de 15 aug. 1914, cînd se împlinesc 200 de ani de la uciderea marelui voievod. 21 a. *Sînt boieri?*, din 10 ian. 1914. Conflict iscat în jurul „boierimei” lui V. G. Morțun. Printre

altele N.I. declară: „Boierimea a murit, poporul nu s-a trezit încă la viață”. 22. *În discuția listei civile a regelui*, din 18 dec. 1914. N.I. nu admite „teoria regelui din grația lui Dumnezeu”. Indirect recomandă regelui ca din lista sa civilă să dedice o parte citorioilor de cultură. 23. *Despre turburările bisericești*, din 22 ian. 1915. Comunicare privind disensiuni în învățământul teologic, precum și alte acțiuni din administrația bisericească. Sînt citați: Lazăr Gherman, prof. Chiricescu, mitropolitul Partenie, Gherasim, episcop de Roman, C. Cernăianu, Valerian Sesan, dr. Ilie Păsăilă. 24. *Pentru supraviețuirea satelor*, din 25 febr. 1915, „asupra stării satelor în ce privește hrana”. 25. *Declarații în legătură cu mișcările studențești*, din 5 febr. 1916. La Iași au fost tulburări „datorite spiritului de partid; mai rău, spiritului de facțiune ... facțiunea austriacă”. 26. *Cu privire la budget*, din 26 mart. 1916. 27. *O lămurire personală*, din 23 mai 1917. Face apel la un armistițiu politic: „Să acordeți Țării Românești armistițiul ei, în care toate patimile să tacă”. Totodată se iscă un dialog Iorga-Cuza, din care rezultă separarea politică: „Am obiceiul că atunci cînd rup legăturile cu un om [...] nu-l fac înjosirea de a-l insulta pe urmă”. 28. *La votul universal: contrascrutinului de listă*, din 13 iun. 1917 ~ *Vol. II* conține 66 de discursuri, comunicări, interpelări ținute între 9 dec. 1919 și 29 dec. 1922: 1. *Declarația rostită la alegerea ca președinte al Camerei Constituante*, 9 dec. 1919: „Sînt din toate părțile românismului, unde munca mea devotată a putut să răzbată, creînd o conștiință [...] Datoria mea e netedă: nepărtinire față de oricine aduce aici cuvîntul convingerilor sale, apărarea față de toți a drepturilor sfinte ale cuvîntului și păstrarea acelei desăvîrșite ordine și urbanități în discuțiuni...”. 2. *În chestie personală*, din 24 dec. 1919. Despre atitudinea lui I. G. Duca față de N.I. 3. *La regulament*, din 26 dec. 1919. Se dă cuvîntul lui N. Mrejeru la Mesaj. 4. *La proclamarea de „doctor honoris causa” al Universității din Strassbourg* a lui N.I., din 27 dec. 1919. 5. *Închiderea discuției la Mesaj*, din 29 dec. 1919: În actuala Adunare sînt prezenți reprezentanții tuturor românilor: „dreptul nostru, care fusese un ideal de veacuri, devenise pentru totdeauna o realitate”. 6. *La alegerea lui Paul Deschanel ca președinte al republicii franceze*, din 26 ian. 1920; se trimite o telegramă. 7. *Pentru Vasile Goldiș*, din 12 febr. 1920: reprezintă o viață de muncă închinată aspirațiilor naționale. 8. *La moartea lui A. D. Xenopol*, din 27 febr. 1920; elogiul marelui savant. 9. *Interpretarea regulamentului Camerei*, din 2 mart. 1920: patimi politice. 10. *Unirea Basarabiei*, din 6 mart. 1920. 11. *Cuvîntare cu ocaziunea validării unor deputați*, din 25 iun. 1920. 12. *Alegerea din Suceava*, din 26 iun. 1920. 13. *Pentru Ștefan Cicio Pop*, din 28 iun. 1920. 14. *Armata în alegeri*, din 29 iun. 1920. 15. *În chestiunea politicii externe a României*, din 1 iul. 1920. 16. *Discuția generală asupra raportului pentru schimbarea Regulamentului Camerei*, din 8 iul. 1920. Totală neînțelegere între majoritari și opoziție, care duce în Parlament la un haos total. 17. *Cu privire la acuzația unui ministru*, din 20 iul. 1920. Se cere ca Virgil Madgearu să-și țină interpelarea; se opun: ministrul Tăslăuanu și Mircescu. 18. *În chestie de regulament*, din 22 iul. 1920. (Fiind întrerupt continuu, luat și în zeflemea, N. I. răspunde: „Rideți de bufonii d-voastră, cînd vin la tribună, dar nu de mine”). 19. *Pe urma unor declarații neîngăduite*, din 30 iul. 1920: stări din Basarabia. 20. *Asupra condițiilor unei votări*, din 17 aug. 1920: se cere votarea regulamentului înainte de închiderea sesiunii parlamentare. 21. *La greva poștelor*, din 20 aug. N. I. arată starea deplorabilă a funcționarilor de la poștă. 22. *Asupra statutului Casei regale*, din 27 aug. 23. *Cu privire la o societate filantropică* (f. dată): dr. Creangă a creat o soc. pentru profilaxia tuberculozei. 24. *Despre alcătuirea regulamentului*, din 6 dec. 1920. 24 a. *Cu privire la deputații arestați*, din 6 dec. 1920. Președintele

Adunării este Duiliu Zamfirescu. Polemică Iorga-Cuza. N. I. afirmă că „sînt totdeauna animat de spiritul dreptății, iar cînd intervin într-o chestiune este că sînt convins că am dreptate”. 25. *Burghezie și socialism*, din 7 dec. 1920. 26. *Suspendarea de ședință în Parlamentul Blocului*, din 9 dec. 1920. 27. *După atentatul de la Senat*, din 16 dec. 1920. La Senat a fost pusă o bombă și a fost omorît ministrul de justiție, Dimitrie Greceanu. Puternic dialog Iorga-Goga-Argetoianu. 28. *Pentru arestarea unui deputat*, din 14 dec. 1920. 29. *În aceeași chestie*, din 17 dec. 30. *Pentru imunitatea parlamentară*, din 18 dec.: dialog Iorga-Cuza. 31. *La Ministeriul Naționalităților*, din 17 febr. 1921. 32. *Despre Subsecretariatul de la Interne*, din 21 febr. 1921. N. I. este contra înființării acestuia. 33. *Despre lipsa din Cameră a lui Ioan I. C. Brătianu*, din 24 febr. 34. *Despre refacerea discursurilor parlamentare*, din 26 febr. Se cer cuviință, disciplină și formă în discursul parlamentarilor. 35. *Pentru Polonia*, din 2 mart. 1921: „Poporul polon și poporul român au fost unite, secole întregi, în apărarea civilizațiunii și a creștinătății, a aceleiași cauze”. 36. *Pentru validarea lui I. Gh. Duca*, din 3 mart. 37. *Despre alegerea d-lui I. Prie*, din 14 mart. 1921. 38. *La Regulament*, din 19 mart. 1921. 39. *Contra glumelor prezidențiale*, din 24 mart. 1921: dialog Iorga-Duiliu Zamfirescu. 40. *Participarea opoziției*, din 9 apr. 1921. 41. *Atitudinea Sașilor*, din 11 apr.: deputatul Roth prin activitatea sa ziaristică s-a pronunțat în sensul prieteniei cu poporul român. 42. *Miniștri de provincie*, din 18 apr. 1921. Numirea acestora este anticonstituțională. 43. *Tot în chestia agrară*, din 16 iun. 1921: legea întocmită de I. Mihalache. N. I. cere ca în lege să se specifice: „exproprierea cu caracter național”. Dîndu-se pămîntul țăranilor, nu înseamnă o expropriere a boierimii, ci „o restituire”, o repunere în drepturi: „Nu actele pe care le aduc proprietarii pentru a arăta drepturile incontestabile, după legile de azi, ale stăpînirii lor, dar să ni se arată actele prin care țăranii au renunțat vreodată, acte scrise, cu valoare judecătorească, prin care țăranii au renunțat vreodată la drepturile lor vechi”. 44. *La reforma agrară*, din 17 iun. 1921. 45. *În chestie de regulament*, din 22 iun. 46. *La discuția legii financiare*, din 23 iun. 1921: scurt dialog Iorga-Titulescu, acesta fiind ministru de finanțe (N. I. urmărea scutirea de impozite a instituțiilor sale de cultură). 47. *La legea contribuțiilor directe*, din 25 iun. 1921. 48. *La impozitul pe capital*, din 1 iul. 1921: disputa Iorga-Titulescu-Duca. 49. *La alegerea noului regim liberal*, din 1 apr. 1922. 50. *Cu privire la imunitatea parlamentară*, din 3 apr. 1922. 51. *La unirea constituțională a Basarabiei*, din 6 apr. 1922. 52. *Despre comorile istorice românești în Rusia*, din 7 apr. 1922: roagă să se intervină pentru restituirea lor. 53. *La schimbarea regimului fiscal*, din 9 apr. 1922. 54. *La legea chiriilor*, din 12 apr. 1922. 55. *Pentru un omagiu generalului Berthelot*, din 24 oct. 1922. Iorga propune, prin proiect de lege, acordarea cetățeniei de onoare și a unui lot de pămînt pe care să se afle și o locuință. 56. *La legea salariilor*, din 24 oct. 1922: apără interesele materiale ale funcționarului de stat. 57. *Intrigi revizioniste maghiare*, din 26 oct. 1922: ia atitudine față de politica revizionistă a guvernului ungar. 58. *Despre situația lui Petru Mihaly*, din 14 dec. 1922. 59. *Agitațiile studențești, declarație*, din 14 dec. 1922. 60. *Starea de lucruri la Universitatea din Iași*. Memoriul lui C. Stere, la Berlin, din 21 dec. 1922: N. I. cere ca să fie înlăturați din învățămînt C. Stere și Virgil Arion pentru politica lor filogermană și antinațională. 61. *Despre situația Partidului național din Ardeal*, din 27 dec. 1922. 62. *La legea finanțelor*, din 29 dec. 1922. În total, cele 3 vol. conțin 139 de discursuri și intervenții rostite în Parlamentul român între 1907 și 1922.

DISCURSURI OCAZIONALE SAU ROSTITE ÎN CADRUL PARTIDULUI NAȚIONAL-DEMOCRAT

- 1340 *Doctrina naționalistă*. Conferință ținută la Fundația universitară Carol în ziua de 10 decembrie 1922. București. „Cultura Națională”, 1923. 16 p. (Institutul Social Român) (Extras din volumul „Doctrinile partidelor politice”). 23×16 — II 70884.
Doctrina naționalistă. Doctrinile partidelor politice, 1923, p. 31—46.
- 1341 *Cultură națională și Politică națională*. Discurs ținut în seara de 14 octombrie 1908 în București (Sala Dacia). Stenografiat de H. Stahl. Vălenii de Munte. Tip. „Neamul Românesc”, 1908. 35 p. Supliment la *Neamul Românesc*. 21.5×13.5 — II 12017.
Se afirmă: „Poporul care are cultură are suflet și conștiință, și de la conștiință și suflet pleacă celelalte”. „O politică națională nu e o politică naționalistă, ci o politică [...] potrivit cu nevoile și rosturile poporului”. „Politica națională presupune cunoștința perfectă a împrejurărilor date [...] ordine și progres, conștiința muncii îndeplinite. Nu prin servilism față de străinătate se ridică un neam, ci prin conștiința nevoilor sale [...] prin muncă statornică.” „Noi ce sintem? O țară îmbucătățită; noi nu existăm în prezent; ni se pare că existăm, dar nu putem exista în adevăr decât toți laolaltă!”
- 1342 *Întrunirea naționalistă din Iași*. Rezumat al cuvîntărilor. Vălenii de Munte. Tip. „Neamul Românesc”, 1908. 9 p. 21×14 — II 12016.
- 1343 *Vecinii noștri*, conferință ținută la Botoșani, în ziua de 11 noiembrie 1908. Vălenii de Munte. Tip. „Neamul Românesc”, 1908. 14 p. (Biblioteca Naționalistă, nr. 3). 21.5×13.5 — II 12019.
„Vecinii României sînt întîi înșiși românii. Ei sînt vecinii cei mai apropiați și cei mai buni. Nu e o graniță pe care ei să n-o înfășure cu o cingătoare de ocrotire, nu e una singură la care să nu se afle simpatiile și așteptările lor, dorința lor de a ne vedea și plăcerea lor de a ne ajuta [...] Ei fac ca politica noastră să nu fie numai politica de stat a României, ci politica de neam a României.” „Și noi avem visurile noastre cele mari. Și noi ne dăm seama de nebulă ce ar fi de a căuta fără întîrziere îndeplinirea lor. Dar nu le părăsim. Generație după generație, trăim în ele și murim cu gîndul la dinsele, lăsînd această mai scumpă moștenire de datorie urmașilor noștri”.
- 1344 *Ce credea un „anarhist” cu o săptămîină înainte răscoalelor țărănești*. Conferință ținută la 3 martie 1907 la Ploiești. Vălenii de Munte. Tip. „Neamul Românesc”, 1909. 23 p. (Supliment la *Neamul românesc*) (Biblioteca Naționalistă, nr. 9). 24.5×16.5 — P.I 2079.
- 1345 *Din „documentele” noastre. „Anarhiștii” înainte de „anarhie”*. Conferință ținută în martie 1906 la Cîmpulung. Vălenii de Munte. Tip. „Neamul Românesc”, 1909. 16 p. (Supliment la *Neamul românesc*) (Biblioteca Naționalistă, nr. 10). 24.5×16.5 — P.I 2079.
Conf. este ținută în cadrul șezătorilor sau, cum spune N. I., „într-o serie de cetiri prin țară”, fiind însoțit de M. Sadoveanu, Șt. O. Iosif, Emil Gârleanu și alți scriitori, „cu scopul de a populariza, în toate părțile țării, literatura românească”. Ce afirmă N. I. în această conf. este, de fapt, programul unui ziar mai întîi, apoi al unui partid. Acum se spune că „voim să întemeiem un ziar”, prin ale cărui art. „noi ne gîndim la crearea unei opinii publice și a unui sentiment general, la crearea unei atmosfere morale și la crearea unui curent

către ideal, lucruri care sînt menite să influențeze și să îmbunătățească toate partidele, dar să distrugă acele partide care nu sînt deloc accesibile la aceste elemente, la o nouă viață în adevăr modernă și europeană a poporului românesc". Paralel va continua să apară *Sămănătorul*, „cea mai curată revistă din cîte avem". Ca program: o politică a poporului întreg; o politică a țărănimii, care se găsește „în halul de rea administrație, de incultură, de mizerie și de foamete"; o nouă organizare economică, „nu avem un program pentru exploatarea bogățiilor"; chestia națională, chestia tuturor românilor de pretutindeni; o nouă viață morală; combaterea franțuzismului din clasa boierească. Oferă ex. de orientare luate din istoria altor țări: Franța, Rusia, Germania, Anglia, Statele Unite, arătîndu-se și rolul îndeplinit de scriitori: Gladstone, Tolstoi, Turgheniev, Dostoievski, Carlyle, Fichte, Körner.

- 1346 *Români și străini*. Idei din conferința ținută în ziua de 8 decembrie 1909. Vălenii de Munte. Tip. „Neamul Românesc", 1909. 15 p. (În foliosul „Ligei Culturale" a tuturor românilor. Secția Giurgiu). 16×11.

Atrage atenția asupra rolului pe care-l poate îndeplini turismul în România și, în acest cadru, importanța monumentelor istorice și ale naturii. Străinii care au îndeplinit anumite rosturi în dezvoltarea țării. Armatele străine venite asupra țării. Despre acei străini atrași de ciștiguri materiale dobîndite prin speculă și sfidare.

- 1347 *Îndreptățirea celor ce stăpînesc*. Rezumatul unei conferințe ținută în ziua de 5 februarie la Brăila. Vălenii de Munte. Tip. „Neamul Românesc", 1909. 14 p. (Biblioteca Naționalistă, nr. 8) 21.5×13.5. Evoluția istorică a clasei conducătoare.

- 1348 *Ce e Patria?* Idei dintr-o conferință ținută la Roman în ziua de 21 februar 1910. Vălenii de Munte. Tip. „Neamul Românesc", 1910. 16 p. 24.5×16.5. *Ce e Patria? Neamul românesc*, V, nr. 26, 26 febr. 1910, p. 405—409. „Patria ar însemna pămîntul părintesc [...] Pornind din trecut, noțiunea patriei, răzimată pe amintiri, cuprinde în ea viitorul, datoria față de viitor. Ce n-am întemeiat noi nu putem lăsa noi să se dărîme; ce n-am creat nu putem lăsa pradă nimicirii; ce n-am cucerit nu putem pierde. Moralicește nu putem. Concepția ideală și etică a patriei nu ne lasă. Înaintașii noștri trăiesc numai în noi, urmașii noștri vor putea trăi numai prin noi. Venim de la moși și strămoși de patrie, trebuie să știm a fi și noi pentru alte generații ce vor veni moși și strămoși, transmitători și augmentatori de moștenire."

- 1349 *Pe ce se poate sprijini un popor*, cuvîntare ținută în ziua de 22 nov. 1909 la Burdujeni. Vălenii de Munte. Tip. „Neamul Românesc", 1910. 15 p. 14×10 — I 16807.

Pe ce se poate sprijini un popor. *Neamul românesc*, IV, nr. 133, 25 nov. 1910, p. 2 281—2 285.

Nu pe alianțe întîmplătoare și trecătoare. „Stejarii nu cresc în seră caldă. Cu puternice rădăcini se înfundă în pămîntul lor, pentru a hrăni trunchiul înalt, rădăcinile vinjoase. În țărna noastră trebuie să ni afundăm rădăcinile, pentru a stoarce toată vlaga ei pentru noi și numai pentru noi și a stăpîni apoi liberi văzduhul patriei noastre [...] Puterea noastră nu ni-o putem lua numai de la cei de astăzi. Tot trecutul nostru e încă averea noastră și numai a noastră și, oricînd, el se poate prefăce într-o mare putere activă. Morții nu sînt morți decît pentru cei care-i uită, și mormintele se deschid, cînd știe cineva rostul cuvintelor de farmec, pentru a ni da iarăși pe vitejii și înțelepții vremurilor." „Cu boierimea de sus nu se ține în țara

îngustă un neam mai mare, ce-și caută așezarea statornică și firească. Răzimați pe tradiție, să ne întâlnim prin solidaritate. Să fim iarăși ca în vremea cînd țara era a țaranilor, supt un domn care avea sufletul și aproape portul lor. Prin chemarea miilor de mii la viața politică, prin revărsarea binefacierilor culturale asupra-li, prin amestecul cu ei în viața socială, ei nu vor mai fi cei de jos fără drept, iar noi cei de sus fără putere. Și atunci nu vom mai întreba pe nimeni pe ce se poate sprijini un popor."

- 1350 *Către alegătorii colegiului al II-lea și al III-lea de Cameră din Prahova. Vălenii de Munte. Tip. „Neamul Românesc”, 1911. 14 p. (Supliment la Neamul Românesc), 17×11 — I 22113.*
- 1351 *Cîteva declarații făcute la Întrunirea naționalistă din Brăila. Vălenii de Munte. Tip. „Neamul Românesc”, 1913. 15 p. 16×12 — I 35981.*
- 1352 *Cuvîntare ținută la Întrunirea ... din 15 mai 1914. București. „Tipografia Românească”, 1914. 24 p. 21×13 — II 38703.*
La adunare iau parte și numeroși bucovineni veniți să asculte pe N. I. Se face o severă critică a vieții politice, care suferă de „nerealitate”.
- 1353 *Cum se poate îndrepta starea funcționarilor? Conferință ținută la Societatea funcționarilor publici din Ploiești. Ploiești. 1913. 18 p. 22×15 — II 35081.*
Cum se poate îndrepta starea funcționarilor? Conferință ținută la Societatea funcționarilor publici din Ploiești. Vălenii de Munte. Tip. „Neamul Românesc”, 1913. 19 p. 24×16 — II 33288.
- 1354 *Adevărul patriotism. Idei dintr-o conferință ținută la Galați în ziua de 8 septembrie 1914. Vălenii de Munte. Tip. „Neamul Românesc”, 1914. 16 p. 20×13 — II 38392.*
- 1355 *Ce ne învață cariera lui Aurel Vlaicu. Idei dintr-o conferință ținută la Cîmpina. Vălenii de Munte. Tip. „Neamul Românesc”, 1914. 7 p. 16×12 — I 38094.*
- 1356 *Onestitatea profesională. Conferință ținută la Focșani în ziua de 31 ian. 1916, pentru sporirea fondului ridicării unui monument lui Petru Liciu. Vălenii de Munte. Tip. „Neamul Românesc”, 1916. 25 p. 21×14 — II 46686.*
- 1357 *Rolul inițiativei private în viața publică. Rezumat din conferința ținută la Iași în ziua de 14 ianuarie 1916. Stenografiat de H. Stahl. Vălenii de Munte, Ed. „Societății ortodoxe naționale a Femeilor române”. Tip. „Neamul Românesc”, 1916. 29—31 p. 19×12 — I 395808.*
- 1358 *Pentru sufletele celor care muncesc. Conferință ținută lucrătorilor și lucrătoarelor de la Fabrica de chibrituri în ziua de 1 Mai. București. Tip. „Cultura Neamului Românesc”, 1919. 35 p. (Serbarea Muncii). 21.5×13.5 — II 53560.*
Cere drepturi politice și o situație materială și culturală pentru muncitorii din fabrici. Drepturi politice femeilor. Crearea de bibl. și cinematografe în fabrici. Acțiuni pentru dispariția analfabetismului. La fiecare chenzină, lucrătorul să primească gratuit cîte o carte.
- 1359 *Sistemul și folosul Caselor Naționale. Conferință ținută la festivalul acestora, în ziua de 3 noiembrie 1919. București. Tip. „Cultura Neamului Românesc”, 1919. 15 p. 18×12 — I 56319.*
- 1360 *Cuvîntare ținută în sala Dacia în ziua de 26 octombrie 1919 de d-nul N. Iorga, candidatul pentru Senat la județul Ilfov. Stenografiată de H. Stahl. București. Tip. „Cultura Neamului Românesc”, 1919. 47 p. (Partidul Naționalist-Democrat). 17×10.5. — I 428680.*

Cuvîntare rostită la întrunirea publică din sala Dacia. Neamul românesc, 1919, nr. 245.

Referiri la Take Ionescu, I. I. C. Brătianu, Averescu, Argetoianu, C. Stere Date autobiografice (p. 32—34). Karl Marx. Socialiștii. „Sînt convins că mergem către o socializare din ce în ce mai largă [...] prin bună înțelegere, prin muncă [...] Văd vremea cînd cîmpul întreg va fi al muncitorilor săi și fabrica întreagă a lucrătorilor ei. O văd, o vreau, și sînt gata s-o ajut.” Traduce apoi termenul de „doctrina naționalistă” prin „respectul cel mai desăvîrșit pentru orice viață națională cinstită și muncitoare”.

- 1361 *Cuvîntare ținută la marea întrunire a Federației Democrației Național-Sociale din sala Dacia în ziua de duminică, 23 mai 1920. Stenografiată de H. Stahl. București. Tip. „Cultura Neamului Românesc”, 1920. 23 p. 17×10.5 — I 56357.*

Cuvîntare la adunarea din sala „Dacia” a Federației. Neamul românesc, 1920, nr. 64.

- 1362 *Ce sînt și ce pot fi funcționarii. București. „Imprimeria Statului”, 1922. 12 p. (Extras din Buletinul Societății generale a funcționarilor publici, nr. 4—8, din 1922). 23×16 — II 68938.*

- 1363 *Politica Culturii. Conferință ținută la Institutul social român la 20 noiembrie 1927, în ciclul „Politica Culturii”. București, „Cultura Națională”, 1931, p. 469—481. (Extras din Arhiva pentru știința și reforma socială). 24×19 — II 106450.*

- 1364 *Două conferințe: 1. Românii pe malul drept al Dunării. 2. Muncă, lucru, plăcere?, ținute la Constanța și Galați în octombrie 1927. Vălenii de Munte. Tip. „Datina Românească”, 1927. 16 p. (Biblioteca de vulgarizare a Fundației culturale din Vălenii de Munte „Cuvîntul”, nr. 6). 24×16 — II 92092.*

- 1365 *Administrația de ieri și administrația de mâine. Conferință ținută la 5 noiembrie 1928 (din ciclul organizat de Școala de Științe de Stat din București). București. Ed. „Școalei Superioare de Științe de stat”. Tip. „Datina Românească”, 1929. 20 p. 24×13 — II 96990.*

- 1366 *Programul partidului naționalist-democrat. Cuvîntarea d-lui profesor N. Iorga la Congres. Comisiunile pentru alcătuirea programului. Comitetul executiv. București. Tip. „Cultura Neamului Românesc”, 1922. 31 p. (Congresul de la Craiova). 21×14.*

Broșura cuprinde două cuvîntări, din 21 și 22 apr. Referiri la istoricul și baza socială a partidelor Național-Democrat și Țărănesc. Expune un vast program al învățămîntului superior: autonomie, cursuri de seară, conlucrare interuniv., cursuri de vară, univ. populare, un consiliu comun al tuturor univ., ajutoare materiale masive studenților, spre a nu mai trăi „în mizeria fiziologică de azi, care e o crimă”. Crearea unei univ. comerciale, a alteia agricole și etnologice și a alteia de artă populară. Soc. de azi impune: o direcție practică, un sens etic și o colaborare a tuturor elementelor care se află în Univ.

- 1367 *Programul și congresul partidului de la 5 februarie 1928. Vălenii de Munte. Tip. „Datina Românească”, 1928. 63 p. (Partidul Național). 21×14.*
„Un partid nu înseamnă numai un program, [...] ci mijloacele trebuitoare pentru ca aceste idei să se prefacă în realități fecunde.”

- 1368 *Politica realităților, unde sîntem și încotro mergem*. București. „Tiparul Românesc”, 1930. 31 p. (Cercul de studii al Partidului Național nr. 3). 23×16 — II 103788.
Cuvîntarea cuprinde un istoric al activității sale politice între 1906 și 1930. Se declară împotriva împrumuturilor. Cere un „guvern de capacități”.
- 1369 *Spre altă viață politică*. Discurs rostit la adunarea cetățenească din sala „Dacia” în ziua de 6 decembrie 1929. București. Tip. „Bucovina”, 1930. 42 p. (Biblioteca „Suflet românesc”, nr. 1). 17×10 — I 107707.
Spre a face un program de guvernare, va aduna asoc. din țară, alcătuiind un fel de parlament popular, prin care să se discute nevoile țării.
- 1370 *Credința mea*. Cuvîntări ținute în centrele țerii la luarea în primire a guvernului. București. „Imprimeria Națională”, 1931. 197—199 p. 24×16 — II 107181.
Cuprinde cuvîntări ținute în apr.-mai 1931 la: Ploiești, Buzău, Rîmnicu-Sărat, Focșani, Tîrgoviște, Găești, Pitești, Rîmnicu-Vîlcea, Valea Călugărească, Giurgiu, Cîmpulung, Brașov, Făgăraș, Sibiu, Cluj, Iași, Botoșani, Dorohoi, Cernăuți, Chișinău, Craiova, Turnu-Severin, Caransebeș, Lugoj, Timișoara, Arad, Oradea, Huedin. „Am venit să așez muncă, liniște și dreptate.” Asigură alegeri libere. „Nu am nici iubire, nici ură față de partide, ci am iubire pentru orice om de ispravă și o ură nepotolită împotriva acelor care își bat joc de liniștea și averea țării.” A găsit un deficit de 12 miliarde, precum și lefuri și pensii neplătite pe 5—6 luni. Promite ateliere rurale pretutindeni. Țara se cere gospodărită, și „cultura ea însăși nu înseamnă altceva decît gospodăria sufletelor lingă gospodăria muncii, gospodăria banului țării”. Va lua măsuri contra acelor care au averi mari și au frustrat statul. Necesitatea unei mari reforme a învățămîntului. Autonomie univ. Mai multă practică și mai puțină teorie. În învățămîntul secundar se vor crea ateliere pentru învățarea unui meșteșug. Învățămînt de cultură g-rală și liceul cu 3 cl. pentru cei care intră în Univ. Școala primară „va deveni marea realitate a țării”. Școala trebuie să pregătească oameni potriviți pentru munca națională (p. 194—196).
- 1371 *Cuvîntarea de la 18 septembrie 1932 ținută la întrunirea Comitetului executiv al Partidului Naționalist-Democrat*. București. Tip. „Lupta”, 1932. 32 p. 20×13 — I 114609.
Cuvîntare la întrunirea Comitetului executiv al partidului Național-democrat, Neamul românesc, 1932, nr. 210.
- 1372 *Cuvîntare la întrunirea Comitetului executiv al partidului Național-democrat*. București. Tip. „Lupta”, 1933.
- 1373 *Cuvîntare ținută la întrunirea Comitetului executiv al Partidului Naționalist-democrat de la 21 ianuarie 1934*. București. Tip. „Universul”, 1934. 28 p. (Partidul Naționalist-Democrat. Secretariatul general). 24×15.5 — II 124520.
Cuvîntare la ședința Comitetului Executiv al P.N. Democrat. Neamul românesc, 1934, nr. 16—19.
- 1374 *Cuvîntarea ținută la întrunirea Comitetului Executiv al Partidului Naționalist-Democrat de la 11 august 1935 la Vălenii de Munte*. București. Tip. „Universul”, 1935. 27 p. (Partidul Naționalist-Democrat. Secretariatul general). 23.5×16 — II 135344.
- 1375 *Politica noastră așa cum o comandă ziua de azi și cea de mîine. Îndatoririle Statului, dar și celelalte îndatoriri. Un guvern de disciplină condus de un om de curaj*. București. Tip. „Universul”, 1935. 15 p. (Partidul Naționalist-Democrat. Secretariatul general). 23.5×16 — II 129755.

Cuvîntarea a fost ținută la 2 febr. în care susține o guvernare liberală, combătînd Partidul Național Tărănesc; alcătuirea unui nou program financiar, bazat pe „demnitate”, și nu pe recurgere la finanțele internaționale; o salarizare potrivită nevoilor actuale; restabilirea autorității de stat; o mobilizare permanentă a tuturor forțelor.

- 1376 I. *Cuvîntare de răspuns la Mesaj ținută în ziua de 27 noiembrie 1936 la Senat.* II. *Cuvîntarea ținută la întrunirea Comitetului executiv al Partidului Naționalist-Democrat de la 1 noiembrie 1936.* București. 1936. 42 p. (Partidul Naționalist-Democrat. Secretariatul general). 23.5×16 — II 14445.
Respectul tradiției în politica externă a țării. Respingerea „formulelor” de dreapta.

- 1377 *Cîteva sfaturi pentru muncitori.* Conferință ținută la Radio. București. Tip. „Universul”, 1934. 8 p. 15×12 — I 123703.

Nu face deosebire între munca manuală și cea intelectuală: „Pe munca oricui înfățișează viața cea mare a lumii se sprijină tot ce există. Din muncă se face tot sporul și munca înfloarește în toate felurile de frumusețe care sînt.”

- 1378 *Ce a fost și ce este Constituția Română.* București. Tip. „Bucovina”, 1938. 24 p. 16×12 — I 15709.

Este continuarea liniilor directorii ale vechii legislații, începute după revoluția din 1821. N. I. acceptă într-o formă totuși forma constituției din 1938.

- 1379 *State și Națiuni.* Conferință la Radio ... 24 februarie 1939. București. Tip. „Universul”, 1939. 4 p. 37×22.

- 1380 *Naționalism și frontiere.* Conferință la Radio ... (10 martie, 1939). București, 1939. 2 f. 36×24 — III 168530.

- 1381 *Ce durează?* Conferință la Liga Culturală din Brașov (octombrie 1939). Vălenii de Munte. Tip. „Datina Românească”, 1940. 15 p. (Extras din *Cuget clar*). 24×17 — II 168051.

Ideile social-politice, cele literar-artistice evoluează. Moda dă culoare. Ce rămîne? „Ceea ce este sprijinit pe sinceritate, ceea ce este sprijinit pe logică, pe bunul simț, ceea ce este sprijinit pe bunul gust, iar, în materie de fundații politice, ceea ce este sprijinit pe o dreptate pe care nimic n-o va putea dărîma.”

* * *

- 1382 *Cuvinte adevărate.* București. Tip. „Minerva”, 1903. 343 p. 19×13 — I 102009. *Cuvinte adevărate.* București. Tip. „Minerva”, 1904. 343 p. 19×13 — I 142086.

Este continuare de tiraj.

Cartea este alcătuită din art. politico-social-culturale, scrise, cele mai multe, în spirit polemic, prin care și începe activitatea de gazetar, publicate în ziarul *Epoca*, între 15 mart. și 21 oct. 1903. Nu toate art. din *Epoca* sînt cuprinse în acest vol.; au fost lăsate în afară 7 art. privind pe: Ilie Bărbulescu, Gr. Tocilescu, dr. Ygrec, Cav. Zotta, precum și un art. intitulat *Paștele de odinioară*. Cartea a avut o largă circulație și un puternic ecou în presă și opinia publică. Cuprinsul vol. I: *Un îndemn*: procesul Caion-Caragiale; cu referiri polemice la Tocilescu. *Un regret*: Tocilescu. *Polemică științifică în presa politică*: decăderea morală a presei și a partidului politic. Dar presa poate fi și „cîmpul cel luminos și larg al luptelor pentru idei. Dar acolo vin cu arme netede numai aceia care au în adevăr un steag și cred în el cu toată puterea vieții lor”. *Oameni imparțiali*: „În politică, dacă o luptă de idei se produce, dacă o direcție nouă se desface, dacă se afirmă

un adevăr folositor țării, ei își spală mlinile cu toată seninătatea necesară. Nu sînt nici pentru, nici contra și declară că aceasta e tăria și mîndria lor. "Totodată N. I. definește rostul său în presa zilnică: „... Se adună în jurul sfînteilor dorinți de a-și vedea țara înpărtășindu-se de o lumină sigură și adevărată...". *O încercare* este aceea de a deveni gazetar: „Voi încerca deci să fac aici *istoria contemporană* a zilei, așa cum s-ar scrie peste o sută de ani în răgaz și pace, privind-o senin și de departe. Voi evita în cele mai multe cazuri chiar numele — ce nu-mi spun nimic —, fixînd însă pentru a nu se uita și pierde tipurile". „Nu fac politica nimănui; n-aștept nimic de la nimeni; și nu mă tem de nimeni. Ce am îmi ajunge, și știu ce nu mi se poate lua. Pe de altă parte, m-am deprins a privi trecutul, la cunoașterea căruia lucrez din înfiia mea tinerețe. Cel puțin astfel pot privi faptele zilnice nepărtinitor și în toată legătura lor interesantă de motive și urmări. În sfîrșit, iscălitura mea scutește de orice răspundere și solidarizare pe cei ce conduc acest ziar și sînt reprezentări de dînsul." *Încoronarea d-lui Gr. Tocilescu* la Dorohoi: e ales președ. de onoare al Ateneului Român din Dorohoi. Critică aspră la adresa arheologului. *O declarație*: va publica în *Epoca* „o cronică de luni și un articol de joi", fără a cere onorariul: „N-am nici o nevoie materială și nici o ambiție politică". „Nu înțeleg a pune pe libertatea mea de gîndire, de apreciere și de acțiune nici o ștampilă, nici o firmă care operește în loc și înălțuiește cu cine știe ce slăbiciune sau compromisuri posibile ale viitorului." *O nouă explicație a minciunii în presă*: „pentru ca ziarul să se vîndă". *Viitorul partidelor politice*: „Noi ne-am creat o viață publică de care eram lipsiți [...] și astfel ne-am căpatat în scurt timp substratul unei vieți politice europene". Dar partidele îmbătrînesc și se cere o „transformare [...] pînă la cele din urmă manifestări ale ei". N. I. prevestește crearea unui nou partid, „al oamenilor ce, știind ce vreau și pricepînd interesele reale ale țării, vor fi gata a lucra pentru îndeplinirea lor, fie și cu jertfa ființei lor însăși. Va fi un partid în care va da îndreptarea cine e chemat s-o dea prin cultura lui modernă, prin talentul lui serios, prin puterea lui de muncă, prin neclintirea caracterului său. Procedînd încet și cuminte, acest partid, desprețuitor de focurile bengale și flîntîile luminoase ale maestrilor de spectacole mari, se va inspira din trecutul țării, înțelege cum a fost, din cercetarea țării, așa cum este în adevăr, și va căuta să întemeieze cu puterile bine îndreptate ale întregului popor cea dintîi a lui civilizație națională" (12 apr. 1903). *Asupra cazului de la Iași*: un student a ucis un ofițer; „se crește o tinerime mărinimoasă în școli, pentru înălțarea și întreținerea căreia își stoarce puterile țăranul pe brazda străină". *Un filozof electoral* — D. Ioan Brătescu. *Chestiuni mari*: opinia publică, prin spiritul său critic, trebuie să discearnă nimicurile umflate de problemele mari ale țării, cum ar fi: „milioanele de români, de care nu e vreme să se ocupe mintea pătrunzătoare a unui bărbat politic... condeiul meșter al unui ziarist". *Universitarii în viața politică*: moralizarea vieții politice: „Politică [...] strîmtă, pătimașă, vicleană, murdară s-a făcut oricînd la Universitate". Atac la adresa politicii lui Take Ionescu, „o politică practică, de caracter american". N. I. mărturisește că „n-am fost niciodată la alegeri, îndemnat [...] și de instinctul conservării personale". *Românismul în Bucovina* (p. 61—95), art. scris după ce „am străbătut într-o vară, în fuga trenului". Este un ținut mic „în care se cuprinde atîta frumusețe, atîta bogăție de astăzi și amintiri din trecut așa de îmbelsugate, de îndepărtate și de sfinte". Stăpînirea nefastă a Austriei. „Se cuvenea ca Bucovina să fie o «România» ideală." Elogiul cutremurător al Dragoșilor și Mușaiilor. Viața actuală, literatura ei: Hurmuzaki, Marian, Sbiera, Petrino. *Supărarea patriarhului egumenic*: ironizează tendința acestuia de autoritate asupra

bisericii românești — „E un biet prelat“. *Episcopul Mihail Pavel*: impresionantă prezentare a episcopului de Oradea Mare, figură de țăran: „Un solid bătrîn, uscat, drept ca un stejar secular ... purta pălăria și haina oricărui preot de sat, niște cizme mari ca la țară. Așa vor fi fost pe alte tronuri voievozii noștri“. „*Românismul vechi și noul naționalism*: relativ la un art. al lui Hasdeu, intitulat *Virtutea romană, romantism*. Din textul lui N. I.: „Venim dintr-un trecut greu și trăim într-un prezent de primejdie, între dușmani și fără un singur prieten adevărat. Și nu voim să pierim[...] Fiecare din noi simțim ca o misiune sfântă de a împiedica aceasta[...] căutăm pretutindeni un sprijin: în clasele care n-au fost chemate încă la viață în lumină, la frații înstrăinați, pe care noi nu-i uităm, căci pentru noi «România» nu înlocuiește românimea“. *Pericolul liceelor*: mai multă atenție la viața elevilor și noua organizare a liceelor. *Politica latină*: pornește de la apariția rev. *La renaissance latine* și discută oportunitatea ei. Ateneismul de provincie: contra lui Tocilescu. *Naționalismul român în formă austriacă*: apariția unei gazete românești la Brunn, sub conducerea lui Aurel Onciul, cunoscut ca filo-austriac. *O părere de rău*: Caion-Caragiale. *Un congres de reforme*: al Partidului Conservator. *Înfrățirea româno-maghiară. Are nouă în Bucovina*: disensiuni între români, provocate de atitudinea lui Aurel Onciul, redactorul *Privighetorului* de la Brunn. *Cugetări asupra unui banchet de intelectuali*: al Partidului Conservator, la care au luat parte: Tocilescu, Gion, dr. Istrati, Toma Ionescu, Vlădescu, dr. Babeș. Scris în spirit polemic. Nedrept cu Xenopol: „Se cuvine să întindem un vâl de pietate asupra bătrînețelor sale“. „Intelectual nu e o meserie, ci o distincție a firei, pe care cultura o vadește sau o infirmă. E intelectual omul foarte inteligent, individualitatea bine răspicată, care caută în viață mulțumirea superioară ce se dobîndește trăind în lumea nemuritoare a ideilor care au energia trebuitoare pentru a-și lămuri gândurile prin scris, pentru a le închea sistematic și, răspindindu-le, face o operă binefăcătoare pentru țara și poporul lui“. *Adversarii schimbării morale*: se cere o aristocrație de merit în locul... aristocrației de cutezanță. „Un temei al societăților moderne e împărțirea cît mai egală a bunurilor și drepturilor între clase și indivizi.“ *În chestia evreiască. Păreri libere*. Prima dată cînd N. I se oprește asupra acestui subiect, căutînd a-l studia și prezenta cu obiectivitatea omului de știință. *Studii asupra Partidului liberal*: rolul lui D. A. Sturdza în partid și al tineretului intelectual. Intervenția americano-engleză. *Șipca și Plevna*: amintiri istorice legate de 1877. *Nilul și edictul de Nantes. Scrisoarea d-lui Carp*: simțul de gospodărie în organizarea orașelor ca să devină „o podoabă a țării și un element de căpetenie în dezvoltarea ei“.

- 1383 *Prevederi îndeplinite. Literatură nouă și noua politică*. Cuvîntare rostită la sezătoarea de la Bacău (mart. 1906). Valenii de Munte. Tip. „Neamul românesc“, 1909. 20 p. (Supliment la „Neamul românesc“, Biblioteca Națională, nr. 11). 24×16 — P.I 2079.
- 1384 *Culegere de articole din „Neamul românesc pentru popor“*, de Maria Basocescu. Bărlad. Tip. „Toricelli Slobozeanu“, 1915. 64 p. 22×15 — II 44295. Cuprins: *Neagu lui Lupușor*; *Urgia din Bucovina*; *O învățătură pentru lumea întreagă*; *Ce dorim țării*; *Ne vin oaspeți?*; *Din războiul cel mare*; *Setea de lumină e cel mai sigur semn de înaintare la un neam*; *Lipsa de porumb*; *Războiul*; *Săptămîna Patimilor*; *Înoierea*; *Să nu irosim*; *Foamea la românii de peste graniță*; *Primăvara și munca*; *Pinea noastră cea de toate zilele*; *Nu faceți prorociri*; *Rugăciunea zilei de astăzi*; *Italia se luptă*; *Cei ce se saturează de a-și sluji țara*; *Să nu ne stricăm graiul*; *Nu e plească*,

ci datorie; Cu ce se învinge? Nemții n-au flămânzit...; Să ne păzim gura; Pământul se apără...; Cine seceră și cine scrie; Nicolae Stan — viteazul care tace; Din războiul cel mare; Feriți-vă de gazete; Hotare și voie bună; Să vie! Soarta războiului și viitorul României; În ce trebuie să credem; Păzitorii graniței; Încă o primejdie deci și o hotărâre mai tare din partea noastră.

- 1385 *Scrisori către românii din America, 1921—1924.* Cleveland-Ohio. S.U.A. Tip. ziarului „America“, 1924. 144 p. 23×15.5 —

Pe foaia de titlu este scris greșit: 1921—1923, deoarece art. sînt din 1921—1924. Cartea cuprinde art. publicate de N. I. în ziarul *America* între 1921 și 1924. Vol. se deschide cu următoarea scrisoare-facs. a lui N. I. adresată ziarului: „Bunăvoința acelora cari au crezut că pot găsi în mine un informator sincer și fără rezerve pentru lucrurile din depărtata țară de naștere face ca articolele mele de un an de zile — știri, îndrumări și sfaturi — să iasă în cârtică de față. Doresc să fie citite în starea de suflet în care eu însumi le-am scris.“ C u p r i n s : *O aniversare*: trei ani de la unirea cu Ardealul; *Cît prețuiește țara noastră*: țară frumoasă: „Iar seara, cînd vă prinde dorul de o țară bătrînă, veche și mică [...] să nu vă fie rușine de lacrima de dor pe care veți fi vărsat-o; ea o merită“; *America...*; *Cartea noastră cea de toate zilele*: îndeamnă să facă „o bibliotecă populară de format mic[...] care să cuprindă, din fiecare scriitor român cu faimă, paginile cele mai frumoase; *Criza politică din România*; *Nevoia de asociație*: la americani este această tradiție; opera culturală...; *Orașele României mari și români*; *În ce stă mîntuirea*: „cultura pentru noi înșine“; ne ridică; *Muzee și cultură*: să facă muzee spre a deveni fiecare „un aprins propagandist“; *Certuri între români*; *O carte pe care n-o aveți și una pe care n-o avem*: să tipărească „o mică biblie a românității“, aceasta ar face-o N. I.; iar ei să ne facă o carte despre America; *Greșala ardelenilor*; *O căsătorie princiară*; *Din mijlocul sătenilor noștri*: elogiul țaranului, votul universal va da roade; *Alegeri?*; *Amintirea cărții*: carte pentru sate; *Poporul are voință*; *Naționalitățile se plîng [...]*: în „România nimeni nu e urît, nici nedreptățit“.; *Răspuns la o scrisoare publică*; *Școala de viață*: cu banii românilor americani N. I. întemeiază la Vălenii de Munte Școala de misionare; *România la Genova*; *Cuoltarea unui ungur*: *Bernady*: de prietenie: *Neam cuminte*: cel din Banat; *Adunarea Ligii Culturale*: solidaritate între români; *Prin Banatul străbesc*; *Socoteli încurcate*: haosul financiar din țară; *America de-o parte*; *Românii și dinastia lor*; *Politica amorului*: condamnarea crimei lui Walter Rathenau; *Ce se vede în Ardeal*; *Leul și specula*; *Editura românească în America*; *Școala, darul nostru*: Școala de misionare; *Partid și țară*; *Universitatea din Cluj*; *O înviere primejdioasă*; *Insulte*; *Cei buni lucrează*; *America la Bosfor*; *Spirit bun*: defăimarea țării; *Moartea părintelui Lucaci*; *Uniți și neuniți*; *Tulburările din România*: studenții; *Descălcarea ardelenilor*; *Contra evreilor?*; *Să nu ne sălbăticim*: moravuri politice; *Zări tulburi*: Germania; *Linște și hotărâre*: Franța; *Enescu în America*; *Rele adînci*: diminuarea nașterilor; *România și acțiunea franceză*; *Se pustiește țara...*: lipsa de copii în Banat; *Constituția*; *Tineret fără astîmpăr*: mișcări studențești; *Nu vă speriați*: Viața politică otrăvită, dar „țara e sănătoasă“; „*Colaborația latină*“; *Turburări*: intrigi politice; *Creștere proastă*: contra mișcărilor antisemite; *Nu stînem așa de răi*; *Locuri neacoperite*; *Ce crede străinătatea despre noi*: un popor se menține și prin faima pe care o are; *Recunoștința politică*; *Țară așezată*: Cehoslovacia; *Prietenii adevărați*: Cehoslovacia; *Nu e chiar așa de rău*: atenție la intrigile contra țării; *Împrejurările bulgărești*: mișcări în țara vecină; *Onoarea soldatului*: mormîntul soldatului necunoscut; *Cititori noi*: Jacques Elias;

Ajutor străin : financiar ; Călătoria d-lui Vintilă Brătianu ; Regele României în Polonia ; Moartea preș. Americii și România : Harding ; Adunarea de la Sinaia : Mica Antantă ; Învinuiri și clevetiri : contra țării ; O vizită americană : economiști ; Chestia Ruhr și atitudinea României ; Vești bune ; Seton Watson ; Ce poate românul... ; Români americani și altele de „români” din America ; Pricini de tulburare în România : antisemitismul, fascismul ; Școala noastră de la Văleni ; Schimbări fără schimbare : în partidele politice ; Un împrumut ; Cîmp și muncă : agricultura și țăranul ; Ce așteptăm de la cei întorși : din America ; Școlile merg : liniște, tulburările au încetat ; Să ne spunem durerile ? ; Munca a pornit : agricultura ; Românii și schimbarea din Grecia : detronarea regelui ; Granița Banatului ; Adunarea de la Belgrad : Mica Înțelegere ; Prietenie și schimb de bani : Franța ; Străinii la lucru în România ; Lupta pentru prețul banului : Franța ; Românii și Austria cea nouă ; E România țară săracă ; Căderea banului francez ; Românii și amintirea lui Wilson ; Averile statului și întovărașirea capitalului privat ; Cărți românești în America (în bibl. din Cleveland) ; Finanțe românești ; Un testament nobil : școala este ajutată de particulari ; Cum se sfîrșește sila : situația internă în Bulgaria.

1386 *Cine sînt liberalii.* Guvernul Brătianu. „Partidul tare”. Guvernul slab al partidului tare. Constituanta de partid. Încă o proclamație. Politica externă a noului Guvern. Soarta făgăduielilor. Cîteva articole publicate în *Neamul românesc*. București. Tip. „Universul”, 1922. 16 p. 17×12. — I 63735. Art. sînt publicate în *Neamul românesc*, 1922, nr. 10, 14, 18, 20, 21, 24, 26.

1387 *Pentru țăranul român.* Sibiu. Ed. „Asociația Astra”. Tip. „Dacia Traiană”, 1931. 80 p. (Biblioteca populară a „Asociațiunei”, Anul XXI, nr. 189). 15.5×12 — I 111088.

1388 *Isprava. După întoarcerea la regimul de partid.* Vălenii de Munte. Tip. „Datina Românească”, 1932. 73 p. 19×12.5 — I 114454. Cuprinde: *Instalarea noului regim național-țărănesc ; Situația financiară ; Alegerile ; Parlamentul ; „Șeful” = Iuliu Maniu ; Regele și rostul lui ; Șase art. din Neamul românesc — ca să fie și ele aici ; Despre D. Nicolae Titulescu (4 art.) ; Interimarul = Vaida Voevod ; Străinul = Iuliu Maniu.* Toate aceste art. au fost publicate mai întîi în *Neamul românesc*, 1932.

1389 *Doi ani de restaurație. Ce a fost, Ce am vrut, Ce am putut.* Vălenii de Munte. Tip. „Datina Românească”, 1932. 127 p. 19.5×13 — II 114470. Aceeași tipăritură a apărut în 6 ed., fiecare avînd un tiraj de 1 000 ex. C u p r i n s : Restaurarea. Prima „criză” de guvern ; Cîteva luni de oportunism ; A doua „criză” ; A treia „criză” fără rezultat ; Sfîrșitul agoniei de regim ; A patra „criză” și formarea Ministeriului de specialiști ; „Sacrificiul” : pînă la deschiderea noului Parlament. Sesiunea Parlamentului din iunie ; O vară de pîri, calomnii și intrigi ; Sfîrșit de vacanțe între alte intrigi și insulte. Noile greutăți bugetare ; A doua sesiune a Camerei ; Pregătirea succesiunii partidului național-țărănesc ; Redeschiderea Parlamentului ; O nouă „criză” inutilă ; Un ultim moment de optimism ; Ultimele constatări bugetare și gestul de om onest al plecării.

1390 *Iudaica.* București. Tip. „Bucovina”, 1937. 23 p. 20×14.5. Broșura are în anexă: *Rolul Statului și datoria cetățenească* ; spicuiuri din discursul d-lui prof. N. Iorga la Congresul general al Ligei Culturale. Iași, 29, 30 iunie 1937.

1391 *Istoria unei legende : Iuliu Maniu.* Vălenii de Munte, Tip. „Datina Românească”, 1934. 45 [— 47] p. 21×14 — II 131422.

INDICE CRONOLOGIC

1892

Une collection de lettres de Philippe de Mézières. Extrait. Paris.

1893

Poezii. București

Schițe din literatura română, vol. I. Iași. 1893.

Thomas III, Marquis de Saluces. Paris

1894

Despre concepția actuală a istoriei și geneza ei. București.

Un projet relatif à la conquête de Jérusalem. Extrait. Paris.

Schițe din literatura română. Vol. II. Iași.

1895

Acte și fragmente. Vol. I. București.

Amintiri din Italia. Giosuè Carducci. București

Basta și Mihai Viteazul. București

Une lettre apocryphe sur la bataille de Smyrne (1346). Extrait. Paris.

Despre utilitatea generală a studiilor istorice. București.

1896

Acte și fragmente. Vol. II. București

Un auteur de projets de Croisades Antoine Marini. Extrait. Paris.

Contribuțiuni la istoria Munteniei în a doua jumătate a secolului al XVI-lea. Extras. București.

Philippe de Mézières, 1327—1405. Paris.

Un viaggio da Venezia alla Tana. Extras. Venezia.

1897

Acte și fragmente. Vol. III. București.

Rapoarte consulare prusiene din Iași și București. București.

1898

Cultura română supt fanarioți. București.

Documente nouă în parte românesci relative la Petru Șchiopul și Mihaiu Viteazul. București.

Două conferințe: I. Luptele Românilor cu Turcii dela Mihai-Viteazul încoace. II.

Cultura română supt Fanarioți. București.

Manuscripte din bibliotecile străine. Vol. I. Bucuresci.

Pretendenți domnesci în secolul al XVI-lea. București.

Zece Maiu. București.

1899

- Călători, ambasadori și misionari în țările noastre.* București.
Cronicile Munten. Bucuresci.
Documente românești din Arhivele Bistriței. București.
Manuscripte din biblioteci străine. Vol. II. București.
Notes et extraits pour servir à l'histoire des croisades au XV-e siècle. Vol. I. II. Paris.
Opinions sincères. Bucarest.
Regeste și documente. București.
Socotelile Brașovului. București.
Socotelile Sibiiului. București.
Studii istorice asupra Chiliei și Cetății Albe. București.

1900

- Acte din secolul al XVI-lea, relative la Petru-Vodă Șchiopul.* București.
Documente arh. Bistriței, vol. II. București.
Cum face D-l Gr. G. Tocilescu ediția a doua a operilor sale. București.
D. Frédéric Damé și istoria României contemporane. București.
Documente și cercetări asupra istoriei financiare și economice a Principatelor române. București.
Documente geografice. București.
Nouveaux materiaux pour servir à l'histoire de Despote. Bucarest.
Opinions pernicieuses. Bucarest.
Un pretendent la tronul muntean: Dumitrașcu Vodă Cercel. București.
Relațiile comerciale ale Țerilor noastre cu Lembergul. București.
Scurta istorie a lui Mihai Viteazul. București.
Studii asupra istoriei Românilor în secolul al XVII-lea. București.

1901

- Călătoriile în Rusia ale lui Mihai Popovici.* Arad.
Documente privitoare la Constantin Vodă Brîncoveanu. București.
Fragmente de cronici și știri despre cronicari. București.
Istoria literaturii române în secolul al XVIII-lea. 2 vol. București.
Istoria lui Mihai Viteazul pentru poporul Românesc. București.
Istoria lui Mihai Viteazul pentru poporul Românesc. București.
Relațiile Moldovei cu Polonia... București.
Scrierile Cantacuzinilor. București.
Socotelile Bistriței (Ardeal). Acte relative la istoria cultului catolic în Principate. București.

1902

- Ciocoii vechi și noi de N. Filimon.* București.
Despre Cantacuzini. Vol. I. București.
Documente privitoare la familia Callimachi. Vol. I. București.
Documente privitoare la familia Cantacuzino. București.
Genealogia Cantacuzinilor de Banul Mihai Cantacuzino. București.
Istoriile Domnilor Țării Românești. București.
Legăturile Principatelor Române cu Ardealul. București.
Note et extraits. Vol. III. Paris.
Sate și Preoți din Ardeal. București.
Scènes et Histoire du Passé Roumain. București.

1903

- Acte relative la războaiele lui Mihai-Vodă-Viteazul.* București.
Cărți domnești. Vol. I. București.

Colecția de folclor a Ministeriului de Instrucție. București.
Contra tînguirilor d-lui Tocilescu. București.
Cuvinte adevărate. București.
Despre adunarea... izvoarelor... istorice. București.
Documente din arhiva C. Basarab Brâncoveanu. București.
Documente muntene și oltene din arhiva d-lui Barbu Știrbei. București.
Documente privitoare la Familia Calimachi. Vol. II. București.
Documente relative la moșiile Țibănești și Gănești ale P.P. Carp. București.
Note critice asupra culegerilor de documente interne românești. București.
Părerile d. Take Ionescu asupra Macedoniei. București.
Socoteală definitivă cu d. Pompiliu Eliade. București.

1904
Două biblioteci de mănăstiri Ghighiu și Argeș. București.
Cărți domnești. Vol. II, III. București.
Correspondența lui Știrbei Vodă. Vol. I. București.
Cuvinte adevărate. București.
Pe drumuri depărtate. București.
Drumuri și orașe din România. București.
Kurze Geschichte Stephans des Grossen. Gotha.
Istoria literaturii religioase a Românilor pînă la 1688. București.
Istoria lui Ștefan cel Mare. București.
Istoria lui Ștefan cel Mare. București.
Mărunțișuri istorice culese în Ungaria. Budapesta.
Note asupra trecutului farmaciei. București.
Războiul din extremul Orient. București.
Ștefan cel Mare, Mihai Viteazul întemeietori ai bisericii Românilor din Ardeal. București.
Ștefan cel Mare, Mihai Viteazul și Mitropolia Ardealului. București.
Viața și faptele lui Veniamin Costachi. București.

1905
Brașovul și Românii. București.
Cîteva manuscrise și documente din țară și din străinătate relative la Istoria Românilor. Vol. I. București.
Geschichte des Rumänischen Volkes, 2 vol. Gotha.
Gînduri și sfaturi ale unui om ca oricare altul. București.
Inscripții botoșănene. București.
Inscripții din bisericile României. Vol. I. București.
Istoria modernă. București.
Istoria Românilor în chipuri și icoane, 2 vol. București.
Istoria Universală. București.
Îndreptări și întregiri la Istoria Românilor. București.
Mărunțișuri istorice... Știrbei Vodă. București.
Neamul românesc în Basarabia. București.
Neamul românesc în Bucovina. București.
Nichifor Dascălul, Ezarh Patriarhal și legăturile lui cu țările noastre. București.
Oameni și fapte din trecutul românesc. București.
Pomenirea lui Ștefan cel Mare. București.
Povestiri, scrisori și cronici. București.
Sate și Mănăstiri din România. București.
Storia del soggiorno di Carlo XII in Turchia, scritta dal suo interprete Alessandro Amira. București.
Viața lui Alexandru Vodă Callimachi. București.

Viața și domnia lui Barbu Știrbei, 2 vol. București.

1906

Un apărător al săracilor, Domnul Tudor din Vladimir. București.

Un boier oltean la Karlsbad în 1796—1797. București.

Cărți și scriitori români din veacurile XVII—XIX. București.

Cîteva documente de cea mai veche limbă românească. București.

Cîteva fărâme din corespondența lui Alexandru Vodă Ghica. București.

Cîteva manuscrise și documente... Vol. II. București.

Cercetări și registre. București.

Conferință ținută la Alexandria. București.

Două conferințe craiovene. Craiova.

Contribuțiuni la istoria învățămîntului în țară și străinătate 1780—1830. București.

Contribuțiuni la istoria literaturii, 3 vol. București.

Latins et Grecs d'Orient. Leipzig.

Lupta pentru limba românească. București.

Neamul românesc în Ardeal și Țara Ungurească, 2 vol. București.

Negoțul și Meșteșugurile în trecutul românesc. București.

Scrisori de boieri și negustori olteni și munteni către Hagi Pop. București.

Scrisori și inscripții ardeleni și maramureșene, 2 vol. București.

1907

O alegere de episcopi moldoveni în 1557—58. Cluj.

Prin Bulgaria la C-tinopole. București.

The Byzantin empire. London.

Ceva despre Ardealul românesc. București.

Cuvîntarea ținută la Adunarea Deputaților. București.

Hîrtii din arhiva Hurezului. București.

Inscripții din bisericile României. Fasc. II. București.

Inscripții și însemnări din bisericile Iașului. Fasc. I. București.

Istoria literaturii românești în veacul al XIX-lea. Vol. I. București.

Istoria lumii. București.

1908

Asachi. Poezii. Vălenii de Munte.

Bălcescu. Originile naționalismului român. Vălenii de Munte.

Bolintineanu. Poezii. Vălenii de Munte.

Caragiale. O repetiție moldovenească. Vălenii de Munte.

Catina. Poesii. Vălenii de Munte.

Constatări istorice cu privire la viața agrară a Românilor. București.

Crețeanu Gh. Poezii alese. Vălenii de Munte.

Cultura națională și politică națională. Vălenii de Munte.

Decourdemanche. Zicale turcești. Vălenii de Munte.

A cui e Dunărea? Vălenii de Munte.

Geschichte des Osmanischen Reiches. Vol. I. Gotha.

Inscripții din bisericile României. Vol. II. București.

Întrunirea naționalistă. Vălenii de Munte.

Istoria Bisericii românești. Vol. I. Vălenii de Munte.

Istoria literaturii românești în veacul al XIX. Vol. II. București.

Istoria lui Mihai Viteazul. București.

Istoria Românilor. Vălenii de Munte.

Istoria României pentru poporul românesc. Vălenii de Munte.

Istoria Universală. Vălenii de Munte.

Istrati. Babilonia românească. Vălenii de Munte.

Un martur străin al păcatelor noastre. Vălenii de Munte.

Petrino. Poesii alese. Vălenii de Munte.

Pușchin. Țiganii. Vălenii de Munte.

Trecutul unei reședinți regale. Vălenii de Munte.

Vecinii noștri. Vălenii de Munte.

1909

Aleksandri. Poesii lirice. Vălenii de Munte.

Baronzi. Poesii alese. Vălenii de Munte.

Chemarea lui Constantin Mavrocordat către Olteni. București.

Ce credea un anarhist cu o săptămână înaintea răscoalelor. Vălenii de Munte.

Cuvântări de înmormântare și pomenire. Vălenii de Munte.

Cuza-Vodă și dușmanii săi. Vălenii de Munte.

Din documentele noastre. Vălenii de Munte.

În era Reformelor. Vălenii de Munte.

Din faptele străbunilor. Vălenii de Munte.

Geschichte des Osmanischen Reiches. Vol. II. Gotha.

Herodot. Vălenii de Munte.

Les Hongrois et la nationalité roumaine en 1909. Vălenii de Munte.

Istoria bisericii românești. Vol. II. Vălenii de Munte.

Istoria literaturii. Vol. III. București.

Istoria Universală. Vălenii de Munte.

Îndreptățirea celor ce stăpînesc. Vălenii de Munte.

Der lateinischen Westen und der byzantinische Osten in ihren Wechselbeziehungen während des Mittelalters. Berlin.

Pasărea măiastră. Vălenii de Munte.

Pilde filosoficești. Vălenii de Munte.

Poesii ale scriitorilor din epoca Unirii. Vălenii de Munte.

Prevederi îndeplinite. București.

Românii și străinii. Vălenii de Munte.

Rosetti. Poesii alese. Vălenii de Munte.

Sihleanu. Poesii. Vălenii de Munte.

Știri despre veacul al XVIII-lea. Vol. I. București.

Unirea Principatelor. Vălenii de Munte.

La un vechiu vad de vrăjmășie. Vălenii de Munte.

1910

Amintirile Colonelului Solomon. Vălenii de Munte.

Balada populară românească. Vălenii de Munte.

Un călător italian în Turcia și Moldova. București.

Carol al XII, Petru cel Mare și țările noastre. București.

Cîteva note despre cronicile și tradiția noastră istorică. București.

Cenni sulle relazioni tra l'Abissinia e l'Europa cattolica. Palermo.

Doamna lui Ieremia Vodă. București.

Documente felurite. București.

Două cuvîntări în chestia muncitorilor. Vălenii de Munte.

Les dernières élections en Hongrie et les Roumains. Vălenii de Munte.

Către frații din Ungaria. Vălenii de Munte.

Geschichte des Osmanischen Reiches. Vol. III. Gotha.

Drăgușanu, Codru. Călătoriile unui român ardelean. Vălenii de Munte.

Filimon, N. Ciocoi vechi și noi. București.

Istoria Armatei românești. Vol. I. Vălenii de Munte.

Istoria Românilor. Vălenii de Munte.

Istoria Românilor pentru poporul românesc. Vălenii de Munte.

Kogălniceanu. *Răpirea Bucovinei. Vălenii de Munte.*
Alte lămuriri despre veacul al XVIII-lea. București.
 Neagoe-Vodă. *Învățăturile. Vălenii de Munte.*
Ce e Patria? Vălenii de Munte.
Poezii români de supt stăpînirea rusească. Vălenii de Munte.
Pe ce se poate sprijini un popor. Vălenii de Munte.
Problema evreiască. Vălenii de Munte.
 Francisc Rákoczy al II-lea. București.
Răscola Seimenilor în potriua lui Matei Basarab. București.
Ce reprezentăm în Dobrogea. Vălenii de Munte.
 Scrisori și alte acte privitoare la Unirea Principatelor. București.
 Ștefan cel mare și Mănăstirea Neamțului. București.
 Știri despre veacul al XVIII-lea... Vol. II. București
 Tara Românilor. Județul Prahova. Vălenii de Munte.
Un triumf? Incidentul de la Pireu. Vălenii de Munte.
Viața femeilor în trecutul românesc. Vălenii de Munte.
Viața și domnia lui Barbu Știrbei. Vălenii de Munte.

1911

Acte și scrisori din arhivele orașelor ardelen. Vol. I. București.
Un biruitor, Radu-Vodă Șerban. Vălenii de Munte.
Bresla blănarilor Botoșani. București.
Breve storia dei Rumeni. Bucarest.
Către alegătorii colegiului al II-lea și al III-lea de Cameră. Vălenii de Munte.
Ceva despre ocupația austriacă în anii 1789—1791. București.
Două concepții istorice. București.
Cugetări. Vălenii de Munte.
Documente interne. București.
Les éléments originaux de l'ancienne civilisation roumaine. Iassy.
Femeile în viața neamului nostru. Vălenii de Munte.
Generalități cu privire la studiile istorice. Vălenii de Munte.
Geschichte des Osmanischen Reiches. Vol. IV. Gotha.
Istoria lumii în vremile mai nouă. Vălenii de Munte.
Mihai Viteazul. Vălenii de Munte.
Oameni care au fost. Vălenii de Munte.
Pagini din istoria culturală. București.
Partea Românilor din Ardeal și Ungaria în cultura românească. București.
Partea Românilor din Ardeal și Ungaria în cultura românească. Vălenii de Munte.
Predicile ținute la Mitropolia din București de Antim Ivireanu. Vălenii de Munte.
Scrisori ale lui Gașpar-Vodă Grațian. București.
Serbările dela Blaj și însemnătatea lor. Vălenii de Munte.
Tulburările bisericești și politicianismul. Vălenii de Munte.

1912

Gheorghe Asachi ca tipograf și editor. București.
Cîteva știri nouă privitoare la istoria Românilor. București.
Chestiunea Rinului. Vălenii de Munte.
Contribuții la istoria bisericeii noastre. București.
Cuvîntarea ținută la București la 16 Mai 1912. Vălenii de Munte.
Desbînările Românilor din Ungaria. Vălenii de Munte.
Discurs rostit în Camera Deputaților. București.
Trei drame. Vălenii de Munte.
O genealogie a Basarabilor. Vălenii de Munte.

- En grekisk krönika om Karl XII: S'vistelse i Bender.*
Insemnătatea ținuturilor de peste Prut. București.
Istoria Universală. Vălenii de Munte.
Trei lecții de istorie despre însemnătatea Românilor în istoria Universală. Vălenii de Munte.
Mănăstirea Hurezului dezvoltarea și viața ei. Vălenii de Munte.
Mănăstirea Neamțului. Vălenii de Munte.
Mediul moral și virtuțile ostășești. București.
Nevoia reînnoirii conștiințelor istorice în învățămîntul secundar. București.
Un ofițer român în oastea lui Carol al XII-lea. București.
Pagini despre Basarabia de astăzi. Vălenii de Munte.
Să păstrăm ortodoxia? Vălenii de Munte.
Studii și documente cu privire la istoria românilor. Vol. XXIV. Vălenii de Munte.
Plîngerea lui Ioan Sandru Sturza. București.
Politica Austriei față de Unire. București.
Portul popular românesc. Vălenii de Munte.
Rolul tradiției în creșterea femeilor la Români. Vălenii de Munte.
România, vecinii săi și chestiunea Orientului. Vălenii de Munte.
România, vecinii săi și chestia Orientului. Vălenii de Munte.
Les Roumains et le nouvel état de choses en Orient. Vălenii de Munte.
Scrisori de boieri. Vălenii de Munte.
Scrisori domnești. Vălenii de Munte.
Din ținuturile pierdute. București.

1913

- Acte și scrisori din Arhivele orașelor Ardelene. Vol. II. București.*
Acte străine din arhivele Galiției vechii Prusii. București.
Acțiunea militară a Românilor. Vălenii de Munte.
Den Albanska Fragan. Stockholm.
Două apeluri către Români din regat. Vălenii de Munte.
Armenii și Români: o paralelă istorică. București.
Les bases nécessaires d'une nouvelle histoire du moyen-âge. București.
Les causes de la catastrophe de l'Empire ottoman. Vălenii de Munte.
Ceva despre episcopul maramureșan Iosif Stoica. București.
Chestiunea Dunării. Vălenii de Munte.
Câteva declarații făcute la întrunirea naționalistă din Brăila. Vălenii de Munte.
La cloche de Carageorges destinée à la Chapelle de Topola. Vălenii de Munte.
Clopotul dăruit de Carageorge, întemeietorul Serbiei, satului Topola. București.
Condițiile de politică generală în care s'au întemeiat bisericile românești. București.
Correspondența lui Dimitrie Aman. București.
Cronica expedițiilor Turcilor în Moreea. București.
Cum se poate îndrepta starea funcționarilor. Vălenii de Munte.
Cum se poate îndrepta starea funcționarilor. București.
Cuvințarea ținută în Cameră. Vălenii de Munte.
Documente interne. București.
Drepturi naționale și politice în Dobrogea. Constanța.
L'évêché de Hajdu-Dorogh et les droits de l'Eglise roumaine unie. Bucarest.
Geschichte des Osmanischen Reiches. Vol. V. Gotha.
Două inscripții nouă găsite la Mănăstirea Bistrița. București.
Istoria Evreilor în țările noastre. București.
Istoria lumii în vremurile mai nouă. Vălenii de Munte.
Istoria Statelor-balcanice în epoca modernă. Vălenii de Munte.
Auf und Niedergang des Türkischen Herrschaftsgebiets in Europa. Gotha.

Note de drum : Prin Germania. Vălenii de Munte.
Notele unui istoric cu privire la evenimentele din Balcani. București.
Notes d'un historien relatives aux événements des Balkans. Bucarest.
Ostașii dela Prut cu un nou act dela Alexandru cel Bun. București.
Orsakerna till det attomanska... Stockholm.
Patrahirul lui Alexandru cel Bun. București.
Două plângeri ale episcopului de Râmnic Galaction (1821). București.
Politica externă a popoarelor agricole. București.
Les premières relations entre l'Angleterre et les pays roumains du Danube. Paris.
Privilegiul lui Mahomed al II-lea pentru Pera. București.
Raze de Soare de Princesa Nadejda B. Știrbey, istorioare, traduceri. București.
Relations entre Serbes et Roumains. Vălenii de Munte.
Barbu Știrbei ca educator. București.
Despre Barbu D. Știrbei. Vălenii de Munte.
Două tradiții istorice în Balcani, a Italiei și a Românilor. București.
Ucraina moldovenească. București.
Vasile Lupu ca următor al Împăraților de Răsărit. București.
Versuri nouă ale lui Ienăchiță Văcărescu. București.

1914

Un act românesc privitor la începutul culturii bulgare. București.
Acțiunea militară a României. În Bulgaria cu ostașii noștri. București.
Activitatea culturală a lui Constantin Vodă Brîncoveanu. București.
Activitatea parlamentară ca deputat al colegiului al II-lea de Prahova. Vălenii de Munte.
Adevăratul patriotism. Vălenii de Munte.
Armenii și Românii. București.
L'Avenir de la nation roumaine. Paris.
Constantin Brâncoveanu. Vălenii de Munte.
Cântecile Românilor din Serbia. București.
Chestiunea Mării Mediterane. Vălenii de Munte.
Del Chiaro. Istoria delle moderne rivoluzioni. Bucarest.
La comemorarea zilei de 3 Mai 1848. București.
Cinci conferințe despre Veneția. București.
Contribuții documentare la istoria Olteniei. București.
Cuvîntarea ținută la întrunirea naționalistă. București.
Cuvîntarea ținută la serbarea zilei de 24 Ianuar. Vălenii de Munte.
Cuvîntare la discuția Adresei. Vălenii de Munte.
Cuvîntare la discuția necesității reformelor. Vălenii de Munte.
Nouă documente basarabene. București.
Encore une fois l'évêché de Hajdoudorogh et les droits des Roumains. Bucarest.
Fundațiunile Domnilor români în Epir. București.
Fundațiunile religioase ale Domnilor români în Orient. București.
Goldoni. Hangița. Brașov.
O hartă a Țării Românești din C. 1780. București.
Histoire des Etats balcaniques à l'époque moderne. Bucarest.
Imperialismul austriac și cel rus. București.
Ce ne învață cariera lui Aurel Vlaicu. Vălenii de Munte.
Legăturile culturale între Bucovina și Principatele românești. București.
O luptă literară. Vol. I. Vălenii de Munte.

Muntele Athos în legătură cu Țerile noastre. București.
Neamul Agarici, răzeși fălcieni și vasluieni. București.
Opera de istorie a Regelui Carol. București.
Pagini despre Serbia de azi. București.
Pagini loiale despre Regele Carol. Vălenii de Munte.
Pilda bunilor Domni din trecut față de școala românească. București.
Quelques mots sur les relations entre les Roumains et le peuple turc. Bucarest.
Renegați în trecutul țărilor noastre. București.
Renegați în trecutul țărilor noastre. Vălenii de Munte.
Scrisori inedite ale lui Tudor Vladimirescu din anii 1814—1815. București.
Steagul lui Mihnea Vodă Radul. București.
Valoarea politică a lui Constantin Brâncoveanu. Vălenii de Munte.
Venezia în Marea Neagră, 3 vol. București.
Venezia e la Peninsula dei Balcani. București.
Viața și Domnia lui Constantin Vodă Brâncoveanu. București.

1915

Albania și România. Vălenii de Munte.
Carpații în luptele dintre Români și Unguri. Vălenii de Munte.
Carpații în luptele dintre România și Unguri. București.
Cîteva lămuriri nouă cu privire la istoria Românilor. București.
Cîteva știri despre comerțul nostru în veacurile al XVII și XVIII-lea. București.
Cîteva știri nouă relative la legăturile noastre cu biserica constantinopoliteană. București.
Conspirații și scandaluri bisericești. Vălenii de Munte.
Culegere de articole din Neamul Românesc pentru popor. Bârlad.
Cuvîntare la discuția Adresei. Vălenii de Munte.
Cuvîntare ținută la adunarea din Iași a Ligii culturale. Vălenii de Munte.
Dardanelele, amintiri istorice. București.
Dezvoltarea ideii unității politice a Românilor. București.
Documente grecești privitoare la istoria Românilor. Vol. I. București.
Dreptul la viață al statelor mici. București.
Die Entwicklung des rumänischen Staatswesens. Gotha.
Faze suflatești și cărți reprezentative la Români. București.
Histoire des Roumains de Transylvanie et de Hongrie. Vol. I. Bucarest.
Istoria comerțului românesc. Vol. I. Vălenii de Munte.
Istoria războiului balcanic. București.
Istoria Românilor din Ardeal și Ungaria. Vol. I. București.
În legătură cu biblia de la 1688 și biblia de la 1687 a lui Nicolae Milescu. București.
Din legăturile noastre cu Sărbii. București.
3 Mai 1915. Vălenii de Munte.
Ce este un monument istoric. Vălenii de Munte.
Notes et extraits. Vol. IV—V. București.
Oltenia și Serbia. Vălenii de Munte.
Partea lui Napoleon al III-lea în Unirea Principatelor. București.
Politica austriacă față de Serbia. București.
Popeare turanice... Vălenii de Munte.
Privilegiile Șangăilor dela Târgu-Ocna. București.
La question roumaine en Autriche et Hongrie. București.
Raportul asupra lucrării „Problemele noastre social agrare“. București.
Sărbii, Bulgarii și Românii în Peninsula Balcanică. București.
Serbia eroică și martiră. Vălenii de Munte.

Situația agrară, economică și socială a Olteniei în epoca lui Tudor Vladimirescu. București.

Spiritul public și literatura în epoca Unirii. București.

Venezia ed i paesi romeni del Danubio fino al 1600. Venezia.

1916

Acte românești din Ardeal. București.

Alte note despre cultura și viața socială românească. București.

Amănunte din istoria noastră în veacul al XIX-lea. București.

Un capitol... din Bucovina. București.

Cărți reprezentative în viața omenirii. Vol. I. București.

Două contribuții la istoria bisericească a Românilor. București.

Ca să fim mai tari în ceasul de azi. Vălenii de Munte.

Cel dinții învățător: Gh. Lazăr. București.

Ceva mai mult despre viața noastră culturală și literară a secolului al XVIII-lea. București.

Desvoltarea statului român. București.

Drumuri și orașe. București.

Către frații din Ungaria. Vălenii de Munte.

Histoire des Roumains de Transylvanie. Vol. II. București.

Histoire des Roumains de Transylvanie, ed. II-a, 2 vol. Bucarest.

24 Ianuarie 1916. București.

Ilusii și drepturi naționale în Balcani. Vălenii de Munte.

Ce înseamnă popoare balcanice. Vălenii de Munte.

Iordache Olimpiotul, vnzătorul lui Tudor Vladimirescu. București.

Legăturile Românilor cu Rușii apuseni. București.

O luptă literară. Vol. II. Vălenii de Munte.

Notes et extraits ... Vol. VI. București.

Oameni cari au fost. București.

Observații ale unui nespecialist asupra istoriei antice. București.

Onestitatea profesională. Vălenii de Munte.

Originea și sensul direcțiilor politice în trecutul țărilor noastre. București.

Politica externă a Regelui Carol. București.

Povestea unui băiat de țară. Vălenii de Munte.

Războiul actual și urmările lui pentru viața morală a omenirii. Vălenii de Munte.

Din relațiile franco-române. București.

Rolul inițiativei ... în viața publică. Vălenii de Munte.

La Russie en Orient de 1875 à 1878. Bucarest.

Sate și mănăstiri. București.

Serbia la 1871—72. București.

Sfaturi și învățături pentru ostașii României. București.

1917

Acei pe care nu-i putem uita. Iași.

Développement de la question rurale en Roumanie. Iassy.

Discours prononcé à la Chambre des députés de Roumanie. Iassy.

Discurs la Mesaj. Iași.

Discurs ținut la discuția reformelor. Iași.

Documente grecești privitoare la Istoria Românilor. Vol. II. București.

Droits nationaux et politiques des Roumains dans la Dobrogea. Iassy.

Histoire des relations Anglo-Roumains. Iassy.

Histoire des relations entre la France et les Roumains. Iassy.

Histoire des relations Russo-Roumaines. Iassy.

Histoire des Roumains de Bucovine. Iassy.

Le „Livre rouge“ autrichien. Iassy.
O poveste de la Sftntul Munte. Iași.
Răspunsul la Mesagiu. Iași.
Două răspunsuri ale unui istoric. Iași.
Relations des Roumains avec les Alliés. Iassy.
Relations latines de la famille royale roumaine. Iassy.
Un reprezentant al elenismului în Moldova. București.
Un stat: Bulgaria. Iași.
Sufletul românesc. Iași.
Țara mea, traducere. Vol. I. Iași.
Țara mea, traducere, 2 vol. Iași.

1918

Continuitatea spiritului românesc în Basarabia. Iași.
Cugetare și faptă germană. Iași.
Dobrodsha — sporgsmaalet. Kobenhavn.
Două documente moderne bulgare. București.
Histoire des relations entre la France et les Roumains. Paris.
În mijlocul luptei. Iași.
Oaspeți ruși în Moldova și oaspeți moldoveni în Moscovia. Iași.
Opere necunoscute ale lui Costachi Negruzzi. Iași.
Originea și dezvoltarea statului austriac. Iași.
Pages roumaines. Paris, Nancy.
Politica lui Mihai Viteazul. Iași.
La politique de Michel le Brave. Iassy.
Prințul Carol. Iași.
Salut adressé au général Berthelot. Iassy.

1919

Adresa omaginală. București.
Brève histoire de l'Albanie et du peuple albanais. Bucarest.
Călăuză în România veche. București.
Cercetașii și monumentele noastre de istorie și de artă. București.
Chestia Oceanelor. București.
Comemorarea lui Mihai Viteazul la Academia Română. București.
Conferințe bucovinene. București.
Cuvtntarea pentru aniversarea intrării în războiu. București.
Cuvtntarea ținută în sala Dacia în ziua de 26 Octombrie. București.
Drepturile Românilor asupra teritoriului lor național unitar. București.
Droits des Roumains sur leur territoire national unitaire. Bucarest.
Histoire des Roumains de la Peninsule des Balcons. Bucarest.
Introducerea științelor în învățământul românesc. București.
Istoria armatei românești. Vol. II. București.
Istoria lui Mihai Viteazul. București.
Istoria lumii în vremurile mai nouă. București.
Istoria poporului francez. București.
Istoria Românilor din Peninsula Balcanică. București.
Istoria Românilor pentru clasa IV-a și a VIII-a. București.
Istoria romanilor pentru poporul român. București.
Istoria Universală. București.
Medici și medicină în trecutul românesc. București.
Pentru sufletele celor cari muncesc. București.
Relațiile româno-cehoslovace. București.

Le rôle des Roumains dans la latinité. Bucarest.
Ce sint și ce vor Sașii. București.
Scurtă istorie a Slavilor răsăriteni: Rusia și Polonia. București.
Sistemul și folosul Caselor Naționale. București.
Soarta faimei lui Mihai Viteazul. București.
Țara mea, ed. III-a. București.

1920
Alegerea dela Săliște înaintea Camerei. București.
100 de ani dela nașterea lui Cuza-Vodă. București.
Anthologie de la littérature roumaine. Paris.
Anthologie de la Littérature roumaine, II-e édition. Paris.
Constantin Brâncoveanu. București.
Canemir Bătrînul. București.
Cuvîntarea ținută la marea întrunire a Federației. București.
Dezvoltarea așezămintelor politice și sociale ale Europei. Vol. I. București.
Dezvoltarea politice externe a poporului românesc. București.
Discursul la Mesagiu. București.
Discursul la Mesagiu. București.
Un Domn pribeag. București.
Drumuri vechi. București.
Histoire des Roumains et de leur civilisation. Paris.
Ideea Daciei românești. București.
Istoria evului mediu. București.
Istoria literaturilor romanice, 3 vol. București.
Istoria Românilor pentru clasa IV-a și a VIII-a. București.
Istoria Românilor pentru poporul românesc. București.
Istoria Românilor prin călători. Vol. I. București.
Învierea lui Ștefan cel Mare. București.
My Country. Detroit.
Mihai Viteazul. București.
Din relațiile franco-române. București.
I Rumeni nella latinità. Bucarest.
Soarta rămășițelor lui Mihai Viteazul. București.

1921
Activitatea politică și literară a lui Ioan C. Brătianu. București.
Un apărător al săracilor „Domnul Tudor din Vladimir”. București.
Comemorarea lui Dante. București.
Dezvoltarea așezămintelor politice. Vol. II. București.
L'esprit public en Roumanie. Paris.
Introduction à l'étude de la Roumanie et des Roumains. Paris.
Introduction à l'étude de la Roumanie et des Roumains. Paris.
Introduzione allo studio della Romania e dei Romeni. Roma.
Istoria Românilor în chipuri și icoane. Craiova.
Istoria Românilor prin călători. Vol. II. București.
Izvoarele contemporane asupra mișcării lui Tudor Vladimirescu. București.
În Franța. București.
Mihail Kogălniceanu. București.
Kurze Geschichte des rumänischen Volkes. Brașov.
Les latins d'Orient. Paris.
Léon Sapiéha et Michel-le-Grand. Bucarest.
Nouvelles notes sur les relations entre Roumains et Grecs. Bucarest.
Din Opera poetică. Craiova.

Pagini de critică din tinerețe. Craiova.
Papi și Împărați. București.
Polonais et Roumains. Bucarest.
Procesul Luminii la Cameră. București.
Războiul nostru în note zilnice. Vol. I. Craiova.
Reșița înaintea Camerei. București.
Roumains et Grecs. Bucarest.
Schimbarea de direcție și caracter a comerțului românesc. București.
Secretul culturii franceze. București.
Alte știri despre literatura românească. București.
La o sută de ani după moartea lui Petru Maior. București.
La trahison de Stéré. Bucarest.
Tudor Vladimirescu. Sibiu.
Tudor Vladimirescu. Craiova.
Vechimea și originea elementului românesc în părțile Biharei. Oradea Mare.
Voyage en Roumanie. Bucarest.
Vrancea și Vrâncenii. București.

1922

Activitatea politică și literară a lui Ioan C. Brătianu. București.
Ce sunt și ce pot fi funcționarii. București.
Comemorarea lui Dante Alighieri. București.
Comemorarea lui Tudor Vladimirescu. București.
Despre Mihai Viteazul. București.
Despre Mihai Kogălniceanu. București.
Dezvoltarea așezămintelor politice. Vol. III. București.
Discurs rostit în ședința Adunării Deputaților.
Formes byzantines et réalités balcaniques. Bucarest.
Histoire de l'Art roumain ancien. Paris.
Histoire des Roumains et de leur civilisation. Bucarest.
Introducere la studiul asupra României. Beiuș.
Istoria poporului românesc. Vol. I. București.
Istoria presii românești. București.
Istoria Românilor prin călătorii. Vol. III; Adaoșe. București.
Cine sunt liberalii? București.
Moartea lui Dante. Molière se răzbună. Craiova.
Omul care ni trebuie. Craiova.
Partidele politice în fața Țării. București.
Poeziile lui Mihail Eminescu. București.
Istina o proștosti... Beograd.
Programul partidului naționalist-democrat. București.
Războiul nostru în note zilnice. Vol. II. Craiova.
Relations entre Serbes et Roumains. Bucarest.
Revoluții politice și întregiri naționale. București.
Români și Slavi. București.
State și Dinastii. București.
La vérité sur le passé et le présent de la Bessarabie. Bucarest.
Zidirea Mănăstirii Argeș. Craiova.

1923

În Ardealul anului încoronării. București.
L'Art populaire en Roumanie. Paris.
Un colaborator francez al Unirii Principatelor. București.
Contes Roumains. Paris.

Correspondance diplomatique roumaine sous le roi Charles I-er. Paris.
Din faptele străbunilor. București.
Discurs la discuția generală a proiectului de Constituție. București.
Discurs ținut în Cameră. București.
Doctrina naționalistă. București.
Drepturi naționale și politice în Dobrogea. Constanța.
Drăgușanu, Codru. Călătorii. București.
Ernest Renan. București.
Influences étrangères sur la nation roumaine. Paris.
Istoria artei medievale. București.
Neamul românesc din Ardeal. București.
Politica externă a Regelui Carol. București.
Raguse et les Roumains. Bucarest.
Rapporti politici tra l'Italia e la Romania. Napoli.
Războiul nostru în note zilnice. Vol. III. Craiova.
Regele Ferdinand. București.
Regina Maria. București.
Relations entre l'Orient et l'Occident au moyen âge. Paris.
Le Royaume dace et la civilisation romaine. Lyon.
Sărmaală amicul poporului. Craiova.
La situation de la Roumanie. Paris.
Spre unitatea națională. Cernăuți.

1924
Brève Histoire des croisades. Paris.
Cărți reprezentative în viața omenirii. Vol. I. București.
Choses d'Orient et de Roumanie. Bucarest.
Un cioban dascăl din epoca de tranziție a culturii noastre. București.
Cinq conférences sur le sud-est de l'Europe. Bucarest.
Comemorarea lui Jules Michelet. București.
Le Danube d'Empire. Paris.
Trei Drame. București.
Gheorghe Lazăr, dramă. București.
Idées et formes littéraires françaises dans le sud-est de l'Europe. Paris.
Istoria lumii, clasa III. București.
Istoria lumii, clasa VI. București.
Istoria Românilor. București.
Istoria Românilor. Vălenii de Munte.
Note asupra încă unui „Câmpulung“ muntean. Cernăuți.
Note polone. București.
Note polone. Vălenii de Munte.
Les origines de l'iconoclasme. Bucarest.
Points de vue sur l'histoire du Commerce. Paris.
Polska a Rumaunja.
La Romania Danubienne et les barbares. Bruxelles.
Roumains et Tchecoslovaques. Praha.
La Roumanie pittoresque. Paris.
Scrisori către Românii din America. Cleveland, Ohio.

1925
Sur le blason des Princes roumains. Bruxelles.
Aportul Bucovinei în cultura românească. Cernăuți.
Trei călătorii în Țările românești. București.
Cea dintâi istorie universală tipărită în Transilvania. București.

- Chants populaires roumain. Beyrouth*
Comemorarea lui E. Quinet. București.
La commémoration d'Ernest Renan. Bucarest.
Coup d'Oeil sur l'art roumain. Genève.
Documente de pe valea Teleajenului. Vălenii de Munte.
Domnița Anca și patronajul ei literar. București.
Les écrivains réalistes en Roumanie. Paris.
Eminescu. Poezii. București.
Quatre figures français. Bucarest.
I Genovesi nel Mar Nero. Genova.
Goleștii și alți elevi ai lui Töpffer. București.
Histoire des Etats balcaniques. Paris.
History of Roumania. London.
Istoria comerțului românesc, 2 vol. București.
Istoria literaturii românești. Vol. I. București.
Istoria literaturilor romanice... Indice. București.
Istoria poporului românesc. Vol. II. București.
O Istorie a lui Mihai-Viteazul. București.
Istoria românilor pentru poporul românesc. București.
Isus. Craiova.
La littérature populaire. Paris.
Lucrări nouă despre Chilia și Cetatea Albă. București.
Mănăstirea din Vălenii-de-Munte. Craiova.
Mănăstirea Neamțului. Monastirea Neamțului.
La musique roumaine. Paris.
Une nouvelle histoire... bizantin. Bucarest.
Une nouvelle théorie... Bucarest.
Orășele oltene și mai ales Craiova. Craiova.
L'ornementation du vieux livre roumain. Paris.
Pentru întregirea Neamului. București.
Les plus anciens états slavo-roumains. Paris.
Points de vue sur l'histoire du commerce. Paris.
Un prinț portughez cruciat în Țara Românească. București.
Proceseale călugărilor dela Sântilie și Gheorghe pisarul leșesc. București.
Quelque observations. Paris.
Relations Franco-Roumains. Paris.
Les Roumains au-delà du Dniester. Paris.
Scrisori de boieri. Vălenii de Munte.
Scrisori de negustori. București.
Viața lui Constantin Vodă Cantemir. București.
 1926
Ancien art et vieilles modes en Roumanie. Paris.
Un apărător al săracilor: „Domnul Tudor din Vladimir“. București.
Les aventures „sarrazines“. Cluj.
Câteva indicații asupra mănăstirii Snagovului. Vălenii de Munte.
Cea mai veche ctitorie de nemeși români din Ardeal. București.
Cinci conferințe despre Veneția, ed. II-a. Vălenii de Munte.
Les conflits balkaniques. Paris.
L'Eglise autocephale de Roumanie. Paris.
Essai de synthèse de l'histoire de l'humanité. Vol. I. Paris.
Un exemplar românesc al unei tipărituri coresiene. Craiova.
Foaia de zestre a unei domnițe moldovenești. București.
Istoria Românilor. Vălenii de Munte.

Istoria românilor pentru poporul românesc. Vălenii de Munte.
Începuturile învățămîntului superior. Chișinău.
O mărturie din 1404 a celor mai vechi moldoveni. București.
Médailles d'histoire littéraire byzantine. Vol. I. Paris.
Les origines et l'état actuel des nationalités dans la Grande Roumanie. Bucarest.
Scrisori și zapise de meșteri români. București.
La société roumaine de XIX-e siècle dans le théâtre roumain. Paris.
Știri nouă despre biblioteca Mavrocordăților. București.
O tipăritură românească la Uppsala. București.
Din trecutul istoric al orașului Brăila. Brăila.
Les variations de type de la dormition de la Vierge dans le vieil art roumain. Prague.
Viața românească în Ardeal. Arad.
Trei zile în Basarabia. București.

1927

Noi acte românești la Sibiu. București.
Carte de cetire pentru meseriașul și lucrătorul român. București.
Cîteva zile prin Spania. București.
Conferenze italiane sulla nozione romana. Milano.
Două conferințe. Vălenii de Munte.
Trei conferințe ardelene. Vălenii de Munte.
Două conferințe istorice. Vălenii de Munte
Contribution catalanes à l'histoire byzantine. Paris.
Essai de synthèse. Vol. II. Paris.
Fata babei și Fata Moșneagului. Vălenii de Munte.
Guide historique de la Roumanie. Vol. I. Bucarest.
B. P. Hașdeu. Vălenii de Munte.
Ilustrația cărții românești. Craiova.
Informații germane despre România și Basarabia pela 1870. București.
Istoria poporului românesc, vol. III și vol. IV. București.
Introduction à la connaissance de la Roumanie. Bucarest.
Introduction à la connaissance de la Roumanie, ed. II-a. Bucarest.
Istoria Industriei la Români. București.
Médallions d'histoire littéraire byzantine. Paris.
Momente istorice. București.
L'origine des idées d'indépendance balkanique. Paris.
Originea și sensul democrației. Vălenii de Munte.
Încă un portret al lui Mihai Viteazul. București.
Războiul de independență 1877—8. Vălenii de Munte.
Războiul pentru independența României. București.
La relazioni italo-romene. Milano.
Școală și industrie. Vălenii de Munte.
În Serbia de după războiu. Vălenii de Munte.
O tipăritură românească la Uppsala. București.
Une source négligée de la prise de Constantinople. Bucarest.
Ultimile scrisori din țară către N. Bălcescu. București.
Les voyageurs orientaux en France. Paris.
Wavrin. La campagne des Croisés. Paris
Y-a-t-il eu un moyen-âge byzantin. Bucarest.

1928

Autonomia comerțului. București.
Brodnicii și Români. București.
Byzantsku kroniky v Rumansku. Praga.

- Cărți reprezentative. Vol. II. București.*
Cleopatra. București.
Comemorarea a două sute cincizeci de ani dela întemeierea unei facultăți de liere la București. București.
Commémoration de deux cent cinquante ans de la fondation d'une Faculté de lettres à Bucarest. Bucarest.
Patru conferințe despre istoria Angliei. București.
Cronicele turcești ca izvor pentru istoria Românilor. București.
Drepturi naționale și politice în Dobrogea. București.
Drumurile de comerț creatoare ale statelor românești. București.
L'Elément occidental dans le conte danubien et balkanique.
Essai de synthèse... Vol. III—IV. Paris.
Evoluția ideii de libertate. București.
Francmasoni și conspiratori în Moldova. București.
Guide historique de la Roumanie. Vol. II. Bucarest.
O gospodărie moldovenească la 1777. București.
La guerre de 1877—78.
Imperiul Cumanilor și domnia lui Băsarabă. București.
Informațiuni spaniole despre războiul nostru pentru independență. București.
L'inter pénétration de l'Orient et de l'Occident au moyen-âge. Bucarest.
Istoria bisericii românești. Vol. I. București.
Istoria învățămintului românesc. București.
Istoria literaturii românești. Vol. II. București.
Istoria poporului românesc. Vol. IV. București.
Istoria Românilor prin călători. Vol. I—II. București.
La littérature historique roumaine. Warsawie.
Livres populaires dans le sud-est de l'Europe. Bucarest.
Les narrateurs de la première croisade. Paris.
Quelques observations sur l'histoire de Byzance. Leipzig.
Din originile politicianismului român. București.
Ploieștii în războiul de independență. Ploiești.
Portrete și lucruri domnești nou descoperite. București.
Portretele domnilor noștri la Muntele Athos. București.
Programul și congresul partidului. Vălenii de Munte.
Rătăcirile în apus ale unui pretendent român. București.
Die beiden Schwestern. Hermannstadt.
Storia dei Rumeni e della loro civiltà. Milano.
Țara latină cea mai depărtată în Europa: Portugalia. București.
As vias de penetração da latinidade no sueste de Europa e em especial na România. Lisboa.
Une vingtaine de voyageurs dans l'Orient européen. Paris.
Les Voyageurs français dans l'Orient européen. Paris.
Prin Vremuri. București.
- 1929
Spre altă viață politică. București.
Administrația de ieri și administrația de mâine. București.
Di alcune formazioni popolari romane. Torino.
Cei dintâi ani în noua Brăilă românească. București.
Art et littérature des Roumains. Paris.
L'arte romena e l'Italia. Livorno.
Un boier de provincie în timpul Eteriei și Regulamentului organic. București.
Le caractère commun des institutions du Sud-est de l'Europe. Paris.

- Cartea Domnilor ... București.*
Cărți reprezentative. Vol. III. București.
Les châteaux occidentaux en Roumanie. Bucarest.
Comemorarea lui Francesco Petrarca. București.
Patru conferințe despre Armenia. București.
La création religieuse du Sud-Est européen. Paris.
Croates en pays Roumain. Zagreb.
Définir „Byzance“. Leipzig, Berlin.
Între Domnii moldoveni și ai Țării Românești. București.
Domnii Români după portrete și fresce contemporane. Sibiu.
Eminescu, el, generația lui și generația noastră. Vălenii de Munte.
Evolution de la question rurale en Roumanie. Bucarest.
Faptă și suferință în Ardeal. București.
Fratele păgîn. Vălenii de Munte.
Frumoasa fără trup. Vălenii de Munte.
Geschichte der Rumänien und ihrer Kultur. Sibiu.
Istoria armatei românești. Vol. I. Vălenii de Munte.
Istoria literaturii românești. București.
Istoria Românilor. Vălenii de Munte.
Istoria Românilor pentru poporul românesc, ed. III. Vălenii de Munte.
Istoria Românilor prin călători. Vol. III. București.
Istoria Românilor și a civilizației lor. București.
Karl XII och Rumänien.
Note istorice asupra editărei operii poetice a lui Eminescu. București.
Oeuvres inédits de Nicolas Mănescu. Bucarest.
Originea moldovenească a lui Ienăchiță Văcărescu. București.
Pentru Universitate. Vălenii de Munte.
Politică și viață economică. București.
Probleme de istorie universală. Vălenii de Munte.
Quelques mots d'orientation sur la Roumanie. Bucarest.
Scrisori domnești din arhivele dela Stokholm. București.
Țeri Scandinave: Suedia și Norvegia. București.
Există o scrisoare de trădare a lui Mihai Viteazul? București.
1930
Discursurile [Domnului Profesor Nicolae Iorga] București.
America și Românii din America. Vălenii de Munte.
Anciens documents de droits roumain. Vol. I. Paris, Bucarest.
Cum să cetim și să înțelegem arta. Vălenii de Munte.
L'Arte popolare in Romania. Roma.
Așezămintele mele. București.
Brève histoire de la Petite Arménie. Paris.
Deux conférences en Suisse. Berne.
Cărți reprezentative. Vol. IV. București.
Cuvîntarea către M. S. Regele Carol II. Vălenii de Munte.
Domnii Români după portrete și fresce contemporane. Sibiu.
Cuvîntarea la deschiderea cursurilor de vară... Vălenii de Munte.
Fiul cel pierdut, dramă. Ploiești.
Di alcune formazioni popolari romane nel Medio Evo. Torino.
Il fratello pagano. Lanciano.
Un „Héraclide“ à Montpellier. Bucarest.
Istoria Armatei românești. Vol. II. București.
Istoria bisericii românești. Vol. II. București.

Istoria contemporană. Vol. I. București.
L'Italia vista da un romeno. Milano.
Liga culturală. București.
La littérature historique roumaine. Warszawa.
Moyen-âge et antiquité. Milano.
Notes de diplomatie roumaine. Bucarest.
Oameni și fapte. București.
Octoiul diaconului Lorinț. București.
L'Oeuvre de la mission française a Iassy. Bucarest.
Originea lui Ștefan Răsvan; Petrecerea lui Vasile Lupu în exil. București.
Politica realităților. București.
Priveliști elvețiene. Vălenii de Munte.
Noul regim. București.
Rapports italo-orientaux dans l'art du moyen-âge. Paris.
Sfîntul Francisc, dramă. Vălenii de Munte.
Spre o altă viață politică. București.
Entre Slaves et Roumains. Paris.
O mică țară latină: Catalonia. București.
L'ultima delle dee. Lanciano.
Vechiu stat și comerțul. București.

1931

Anciens documents de droits roumain. Vol. II. Bucarest.
Apelul către Unire al lui Cuza Vodă. București.
Arte e letteratura dei Romeni. Roma.
Cărți reprezentative în viața omenirii. Vol. IV. București.
Casandra. București.
Casandra. Vălenii de Munte.
Les commencements de Venise. Bucarest.
Cinci comunicări la Academia Română. București.
Trois conférences. Bucarest.
Credința mea. București.
La cronologia vechilor domni moldoveni. București.
Noua direcție în învățămîntul românesc. Vălenii de Munte.
Un Domn pribeag. București.
L'Enseignement supérieur en Roumanie. Bucarest.
Sur l'essence de la littérature et de l'art. Craiova.
Les grands familles byzantines. Bucarest.
Il figlio perduto. Lanciano.
France de Chypre. Paris.
Frate Francesco. Milano.
Histoire des Roumains de Bucovine. Bucarest.
L'Histoire et les historiens de Raguse.
A History of Anglo-Roumanian relations. Bucharest.
Introduction à la connaissance de la Roumanie. Bucarest.
Istoria contemporană. Vol. II. București
Istoria Românilor. Vălenii de Munte.
Istoria românilor pentru poporul românesc, ed. III-a. Vălenii de Munte.
Un nou izvor cu privire la Mihai Viteazul. București.
Legile... Ministerul Instrucției. București.
Memorii. Vol. I—II. București.
Ce poate ajunge un meseriaș român. Vălenii de Munte.
Mormîntul Doamnei Neaga. București.

- Moșnenii de pe Verbilău.* București.
Moșnenii din Cremenari. București.
Note asupra istoriei Spaniei. București.
Un pact de familie și o nuntă domnească în 1587. București.
Trei piese simple. Vălenii de Munte.
Poeziile lui M. Eminescu. Vol. I. București.
Politica culturii. București.
Poporul italian. București.
Pretendentul Nicolae Basarab în Elveția. București.
Proiect de buget. București.
Proiect de buget. București.
Proiect de buget. București.
Proiectul de buget extraordinar. București.
Publicații străine privitoare la istoria contemporană a Românilor. București.
Rapports italo-orientaux dans l'art du moyen âge. Paris.
Rhodos sous les hospitaliers. Bucarest.
Scrisori de boieri. Scrisori de domni. Vălenii de Munte.
Pentru țăranul român. Sibiiu.
Testamentul lui Nicola Nicolau. București.
Tipografia la români. Craiova.
Vederi din Grecia. București.
Vederi din Grecia. Ed. în limba greacă. Atena.
La vérité sur le passé et le présent... Bucarest.
La vie monastique chez les Roumains. Bucarest.
Une ville „romane“ devenue slave: Raguse. Bucarest.
 1932
Acte privitoare la istoria marelui războiu. București.
Acte românești și cîteva grecești. Vălenii de Munte.
Acuma patruzeci de ani. București.
My american lectures. Bucharest.
Doi ani de restaurație. Ed. I—VI. Vălenii de Munte.
I più antichi trattati pubblici bizantini. Padova.
Carol I-iu. București.
Catapetesme. Vălenii de Munte.
Ceva din legăturile domniilor românești cu Ierusalimul. București.
În chestia rectoratului Universității din București. București.
Comment la Roumanie s'est détachée de la Triplice. Bucarest.
Congresul Ligii Culturale. București.
La continuation des hopitaux byzantins. Bucarest.
Contra dușmăniei dintre Români și Unguri. București.
Contribuții la istoria modernă a Galaților. București.
Un cugeător politic moldovean. București.
Cum a fost și cum trebuie să fie Bucureștii. Vălenii de Munte.
Cuvîntarea de la 18 Septembrie 1932. București.
Cronica lui Antonie Constantin Vice notarul companiei grecești din Brașov. Vălenii de Munte.
Doamna Elina a Terii-Românești. București.
Domnii români: Vasile Lupu. București.
Goethe, caracterul său și izvoarele sale de inspirație. București.
Histoire de l'enseignement en pays roumains. Bucarest.
Isprava. Vălenii de Munte.
Lege pentru organizarea învățămîntului universitar. București.

Memorii. Vol. III—V. București.
Quelques notes sur la Scythie mineure. Paris.
Oameni și fapte din trecutul românesc. București.
Originea și sensul democrației. Vălenii de Munte.
Ospiti romeni în Veneția. Bucarest.
Pedagogia unui jurisconsult fanariot în București la 1780. București.
Poeziile lui Mihail Eminescu. Vol. II. București.
Roemeensche Kunst en Letterkunde. Maastricht.
Scrisori de femei. Vălenii de Munte.
Două scrisori ale lui Atanasie Anghel. București.
Sensul teatrului. Vălenii de Munte.
Deux siècles d'histoire de Venise. Bucarest.
Supt trei regi. București.
Supt trei regi. București.
Știri nouă privitoare la Petru Șchiopul. București.
O ultimă rază. Vălenii de Munte.
Venituri și cheltuieli. București.

1933

Argintăriile românești. București.
L'avenir des études byzantines. Bucarest.
La Bessarabie et l'oeuvre des Roumains. Bucarest.
Din viața socială a Brăilei. București.
Radu Cantacuzino. București.
Cîteva observații asupra celui mai vechiu tezaur. București.
Căderea și moartea lui Constantin-Vodă Brîncoveanu. Vălenii de Munte.
Comemorarea unirii Ardealului. Vălenii de Munte.
Les études d'histoire en Roumanie. Paris.
Generalități cu privire la studiile istorice. București.
B. P. Hașdeu. București.
Icoana românească. București.
Cîteva indicații asupra mănăstirii Snagovul. Vălenii de Munte.
Istoria literaturii românești. Vol. III. București.
Istoria universală. Vălenii de Munte.
Însemnări de cronică ale clericilor din Scheii Brașovului. București.
O altă istorie contemporană. București.
În jurul pomenirii lui Alexandru-cel-Bun. București.
Legăturile românești cu Muntele Sinai. București.
Manual pentru Istoria universală. București.
Miniaturi românești. București.
Un observator englez asupra Românilor. București.
Opinia publică germană și România lui Carol I. București.
Un pedagog „moldovean” de la 1800. București.
La réforme de l'enseignement en Roumanie. Bucarest.
Réponse aux conférences données à Cambridge. Bucarest.
Seconde réponse au Comte Bethlem. Bucarest.
Rumänische Seele. Berlin.
Sobieski et les Roumains. Paris.
Un om de severă muncă... D. A. Sturdza. București.

- Textes historiques de moyen-âge.* Paris.
Venise à l'époque moderne. Paris.
Vicisitudinile celui dintiut student moldovean la Paris. București.
 1934
Vechea artă religioasă la Români. Vălenii de Munte.
Les arts mineurs en Roumanie. Bucarest.
Între Brașov și Câmpulung. Brașov.
Dumitru Brătianu. București.
Byzance après Byzance. Bucarest.
Calendar de perete. Vălenii de Munte.
Catapetasma ruptă în două. Vălenii de Munte.
Noui contribuții la istoria bisericii noastre. București.
Cuvîntare la... cursurile de vară. Vălenii de Munte.
Cuvîntarea... la congresul Ligii. Vălenii de Munte.
Cuvîntarea... la întrunirea Partidului. București.
Discurs la Mesagiul Tronului. București.
La France de Terre Sainte. Bucarest.
Histoire de la vie byzantine, 3 vol. Bucarest.
Idei asupra formelor actuale. București.
Istoria literaturii românești contemporane. Vol. I—II. București.
Istoria unei legende: Iuliu Maniu. Vălenii de Munte.
Istoria universală. Curs. București.
Wilhelm de Kotzebue. București.
Legăturile descoperite de M. Beza, cu mănăstirile Meteorele din Tesalia. București.
Moartea lui Asur. București.
Memoriile unui vechiu dascăl. București.
Numele de botez la Români. București.
Oameni cari au fost. Vol. I. București.
Origine et développement de l'idée nationale. Bucarest.
Originea formelor vieții contemporane. București.
Orizonturile mele, 3 vol. București.
Penseurs révolutionnaires roumains de 1804 à 1830. Bucarest.
Problema muncii naționale. București.
Le Problème danubien et les Roumains. Paris.
La révolution française et le Sud-Est de l'Europe. Bucarest.
Scrisori vechi de studenți. București.
Sensul tradițional al monarhiei. București.
Câteva sfaturi pentru muncitori. București.
Un student în străinătate acum o jumătate de veac. Vălenii de Munte.
Școală și cultură. București.
Știri despre Azintie Uricariul. București.
Unirea românească. București.
Vieți de sfinți. București.
 1935
Adevăr și greșeală în scrierea istoriei. București.
Bucureștii de acum un veac, după romanul unui avocat (I. Bujoreanu). București.
Byzance après Byzance. Bucarest.
Calendarul istoric al Românilor. Vălenii de Munte.
Despre Dimitrie Cantemir. Vălenii de Munte.
Cărți reprezentative... vol. V. București.
Choses d'art arméniennes en Roumanie. Bucarest.
Comemorarea unirii Ardealului și Rostul istoric al Unirii. București.

- Sur les compagnies grecques de Transylvanie.* Atena.
Conducători istorici la bisericele din București. București.
Congresul „Ligii Culturale”... Vălenii de Munte.
Considerații istorice asupra documentelor istorice prezentate de dl. Marcu Beza. București.
Curs de istorie universală. București.
Cuvîntarea... la congresul „Ligii Culturale”. Vălenii de Munte.
Cuvîntarea ținută la ... 11 august... Vălenii de Munte.
Les développements des idées sociales et politiques de la révolution française en Roumanie... Bucarest.
Discurs ținut la Senat... București.
Cum se dobîndește o ctitorie culturală. București.
Trei rare documente fanariote. București.
Factori și osebirii în istorica contemporană. București.
Formularul fanariot. București.
Ce a fost, ce este, ce poate fi Iașul. București.
France de Constantinopol et de Morée. Bucarest.
Trei generații în viața publică românească... București.
Despre Homer. Vălenii de Munte.
Două hrisoave domnești... București.
Însemnăitatea Unirii de la 1859. București.
Ce avem de învățat de la cultura italiană. București.
Istoria lui Mihai Viteazul, 2 vol. București.
Istoria universală pentru... cl. a II-a. Vălenii de Munte.
Istoria rumuna i njihove civilizacije at sa rumunska. Vrsac.
Legăturile comerciale ale României cu țările balcanice. București.
Memorii. Vol. IV—V. București.
O nouă metodă de învățămînt. Vălenii de Munte.
Necesitatea unei enciclopedii a științelor economice. București.
Notes sur quelques monuments... en Roumanie. Vălenii de Munte.
Les origines et l'originalité du droit populaire roumain. Bucarest.
Originalitatea lui Dimitrie Cantemir. Vălenii de Munte.
La Place des Roumains dans l'histoire universelle. Vol. I—II. Bucarest.
Politica noastră așa cum o comandă ziua de azi și cea de mîine. București.
Practica domnească a unui ideolog: D. Cantemir. București.
Românii în străinătate de-a lungul timpurilor. Vălenii de Munte.
Sîngele lui Minos. Vălenii de Munte.
Scrisori de familie... Două arzuri... București.
Pour se souvenir de la reine Elisabeth. Bucarest.
Testamentul Domniței Elina Cantacuzino. București.
Tradițiile comerțului în regiunile dunărene. București.
- 1936
Amintiri din Țara Oltului. Vălenii de Munte.
Les Balkans et l'Empire byzantin. Beograd.
Biserica din Stari-Chiojd. Vălenii de Munte.
Calendarul istoric al Românilor. Vălenii de Munte.
Cercetări noi la Cotnari. Vălenii de Munte.
Comemorarea lui Lope de Vega. București.
Deux conférences sur la vie byzantine... Paris.
Oliver Cromwell. București.
Curs de istorie universală. București.
Cuvîntare de răspuns la mesaj. București.

- Dovezi despre conștiința originii românilor.* București.
Un englez în Franța... București.
Explicația monumentului de la Adam Clisi. București.
La France dans le Sud-est de l'Europe. Paris.
Guide historique de la Roumanie, ed. II-a. Bucarest.
Guide historique de la Roumanie. Extraits. Bucarest.
Un „jacobin moldave“ au XIX-e siècle. Paris.
Intrarea României în război. București.
Începuturile și motivele deznaționalizării în Săcuime. București.
Îndreptare de ostași. Vălenii de Munte.
În jurul lui Mihai Viteazul. București.
Nicolae Iorga... a... Benito Mussolini. București.
Pentru Italia și ce ne leagă de Italia. București.
Per l'Italia nella sua lotta. Vălenii de Munte.
Istoria Românilor. Vol. I—II. București.
Marele logofăt... Hierax. București.
Lupta mea contra prostiei. Vălenii de Munte.
Un biet moșneag și un doge. Vălenii de Munte.
A. S. E. Benito Mussolini. București.
Despre Olanda. București.
Une Pieta roumaine et les types de la Vierge en Roumanie. Paris.
La Place de Roumains dans l'histoire Universelle. Vol. III.
Portrete și comemorări. București.
Primele mele drumuri italiene. București.
Problema literaturii. Vălenii de Munte.
Recherches dans les Archives Royales de la Haye. Bucarest.
Roma nel pensiero e nella letteratura dei Romeni. Roma.
La Roumanie iconnue. Paris.
O școală nouă istorică. București.
„Școala nouă“ de istorie. București.
O scrisoare importantă a lui Cesar Boliac. București.
Sfaturi pe întuneric. Vol. I. București.
Traducerile din limba franceză în literatura românească. Vălenii de Munte.
Ce que vaut la vocabulaire. Brno.
- 1937
Dix ans de politique... dans le Sud-est de l'Europe. Bucarest.
Cum apărăm noi Ardealul. București.
Rogieru Iosif Boscovich și Moldova. București.
Despre civilizația românească la 1870. București.
Comemorarea lui Giacomo Leopardi. București.
Deux conférences... sur la chanson populaire roumaine. Bruxelles.
Conflictul militar austro-rus în 1854—1856. București.
Congresele de istorie de la Veneția și de la Roma. București.
O cronică munteană în grecește pentru sec. al XV-lea. București.
Două cuvîntări. București.
Noi descoperiri privitoare la istoria Românilor. București.
Documents concernant les grecs... Bucarest.
Există o tradiție literară românească? București.
Un mare gînditor italian ... Vico. București.
Histoire des Roumains et la romanité orientale. Vol. I—IV. Bucarest.
Horia, Cloșca și Crișan. Vălenii de Munte.
Zece inscripții de mormînt ale Mavrocordafilor. București.

Istoria românilor. Vol. III—V. București.
Istoria comerțului românesc, 2 vol. București.
Iudaica. București.
Pentru liniștea sufletului românesc... București.
Un memoriu politic către Cuza Vodă. București.
Au fost Moldova și Țara Românească provincii supuse Fanarioșilor? București.
A.S.E. Benito Mussolini, capo del governo. București.
A.S.E. Benito Mussolini, chef der italienischen Regierung. București.
A.S.E. Benito Mussolini, chef du gouvernement. București.
Către E.S. Benito Mussolini. București.
To S.E. Benito Mussolini Head of the italian government. Bucharest.
Neamul lui Petru Șchiopul. București.
Portretele Doamnelor române. București.
Les rapports entre la Hollande et l'Empire ottoman. Bucarest.
Rezultatele luptei de purificare. București.
Revelații și iluzii... Vălenii de Munte.
Sculptură în lemn românească. București.
Suflet și lucru. București.
Știri noi despre sfârșitul sec. al XV-lea. București.
Tradiție și inovație în artă. Vălenii de Munte.
La vie de province dans l'Europe byzantin. Paris.
Zbor și cuib. Vălenii de Munte.

1938

Vasile Alecsandri, student la Medicină. București.
Întru apărarea graniței de Apus. București.
Bienala din Veneția. Vălenii de Munte.
Ce a fost și ce este Constituția României. București.
Correspondance diplomatique roumaine... (1866—1880). Bucarest.
Cugetare și faptă germană. București.
Cuvîntare... la reșezarea în mormînt... a lui Mircea I. Vălenii de Munte.
Cuvîntare... la... congresul Ligii Culturale. Vălenii de Munte.
Ce datorim cărții engleze. Vălenii de Munte.
L'esprit français au XVIII-e siècle en Autriche. Bucarest.
France de Cypre. text grec. Lefcosia.
Cei mai buni frați ai noștri: Romanii „Ladini“. București.
Cei mai mici frați ai noștri: Romanii „Ladini“. Ed. II-a. Vălenii de Munte.
Hotare și spații naționale. Vălenii de Munte.
Instantanee venețiene. București.
Istoria Românilor. Vol. VI—IX. București.
Începuturile istoriei universale la Români. București.
Întinderea spre Răsărit a Moldovei lui Ștefan cel Mare. București.
Lipsuri și îndreptări ploestene. Vălenii de Munte.
Lupta științifică împotriva dreptului românesc. București.
L'Origine et la patrie première des Roumains. Bucarest.
Originea și dezvoltarea statului austriac. Ed. II. București.
Paralelisme helveto-române. București.
Un pensator... Marco Antonio Canini. Bucarest.
Les permanences de l'histoire. Bucarest.
Poporul român și marea Vălenii de Munte.
Poporul român și marea. Vălenii de Munte.
Un post al latinității ... Austria. București.
Despre prelaicism. București.

Principiul naționalităților și greșelile lui Bismarck. București.
Răsbunarea pământului. Vălenii de Munte.
Une révélation : le maréchal Van Mackensen parle ... Bucarest.
Despre revoluția dela 1848 în Moldova. București.
La Roumanie alla biennale di Venezia. Vălenii de Munte.
Românismul în trecutul Bucovinei. București.
Rostul lui Mircea Vodă I. Vălenii de Munte.
Sensul „Gazetei Transilvaniei“. București.
Entre la Turquie moderne et les Empires chrétiens de récupération. Bucarest.

1939
Un apărător al săracilor... Tudor din Vladimir. București.
Bazele populare ale oricărei mișcări din Balcani. București.
Ce este Bizanțul. București.
Calendarul istoric al Românilor. Vălenii de Munte.
Calicii lui Mihai Viteazul. București.
Trei conferințe... Vălenii de Munte.
Considerații noi asupra secuilor. București.
Contribuții la legăturile literare... cu rușii și unguri. București.
Cugetători români de acum o sută de ani. București.
Definiția noii stări de lucruri. București.
O descoperire privitoare... Schei... Încă o formațiune economică. Luxemburgul.
 București.
Discursuri parlamentare. Vol. I. București.
Două dovezi de iubire pentru Italia : Poezia populară ; Teatrul lui Goldoni. Vălenii de Munte.
Pour éclairer M. Domonovzky ... Bucarest.
Etudes byzantines. Vol. I. București.
Etudes byzantines. București.
Cum a fost ocupația din 1916—1918. București.
Frédéric II, roi de Prusse... Bucarest.
Ce înseamnă astăzi concepția istorică. Vălenii de Munte.
Istoria Bucureștilor. București.
Istoria comerțului cu Orientul. București.
Istoria Românilor. Vol. X. București.
Istoria universală văzută prin literatură. Vălenii de Munte.
În luptă cu absurdul revizionismului maghiar. Oradea.
Maramureșul nostru. Vălenii de Munte.
Memorii. Vol. VI—VII. București.
Moartea lui Alexandru, dramă. București.
Naționalism și frontiere. București.
Neamul românesc în Ardeal... București.
Necesitatea cunoștințelor istorice. Vălenii de Munte.
Oameni cari au fost. Vol. IV. București.
Paralelisme și inițiative de istorie universală la Români. București.
Toate poeziile... Vol. I. Vălenii de Munte.
Despre regele Carol I. București.
Regele Cristina, dramă. București.
Regina Elisabeta și Peter Rosegger. București.
România cum era pînă la 1918. Vol. I. București.
Scurtă privire a obiceiului neamului românesc. București.
Stări sufletești și războaie. București.
State și națiuni. București.

Tennyson. București.

Din tezaurul de artă botoșănean. Vălenii de Munte.

Textes post-byzantins ... Bucarest.

Pe vechea linie romană Reims-Trier. București.

Vatatzes, Basile. *Persica.* Bucarest.

1940

Adevărul asupra trecutului și prezentului Basarabiei. București.

Afirmarea vitalității românești. Vălenii de Munte.

Un amico... Lilio Cialdea. Bucarest.

Artă românească în Banatul muntos. Vălenii de Munte.

Ange Bally (un ouvrage...). Vălenii de Munte.

O carte de gândire conservatoare românească. București.

Cărți neașteptate. București.

Comemorarea lui Ștefan cel Mare. București.

Pour comprendre la situation actuelle de la Roumanie. Bucarest.

Concepția românească a ortodoxiei. București.

Condițiile colaborării internaționale. București.

Dezvoltarea imperialismului contemporan. București.

Discursuri parlamentare. Vol. II. București.

Ce durează? Vălenii de Munte.

Eminescu în și din cea mai nouă ediție. București.

Eschyle, Prometeu înălțat. București.

Etudes byzantines. Vol. II. București.

Ce a fost la „24 Ianuarie“ și ce trebuia să fie. București.

Histoire des Roumains. Vol. V—VI. Bucarest.

Histoire des Roumains de Transylvanie..., 2 vol. Bucarest.

O încercare zadarnică de reînviere... București.

Individualism și solidarism în dezvoltarea istoriei. București.

Încercări austriace de aneziune... București.

Îndreptări noi în concepția epocii contemporane, 2 vol. București.

O îndreptățire a „politicii de rezistență“ din 1919. București.

A nemzetek közötti levőgyűlölködes elleni román és magyarok. București.

Observații și probleme bănațene. București.

Un om, o metodă și o școală! București.

Originea și dezvoltarea istoriei universale. București.

Orizzonte italiano. Bucarest.

Un profesor francez: Chy. Bémont. București.

Pages sur les droits de Roumains... Bucarest.

Două pagini din istoria fanarioșilor. București.

La vérité sur le passé et présent de Bessarabie. Bucarest.

Rectifications sur la „Question de Transylvanie“. Bucarest.

România cum era pînă la 1918. Vol. II. București.

Romanitatea din jurul Brașovului. Vălenii de Munte.

Sfaturi pe întuneric. Vol. II. București.

Ce este Sud-est european. București.

Vagabondul, dramă. București.

Pravda o prošlomi i nastoeascem... Buharest.

Încă un volum de „Însemnări“ ale lui T. Maiorescu. București.

„Le Voyageur français“ al abatelui J. Delaporte... București.

1941

Un oraş... Condica Haşegului. Bucureşti.
Deux ouvrages sur les croisades. Bucarest.
Problema... Unirii Principatelor. Bucureşti.
Revelații toponimice... Teleormanul. Bucureşti.

1942

Un nouvelle histoire de l'Empire byzantin. Bucarest.

1943

Conferințe și prelegeri. Bucureşti.
Oameni reprezentativi în purtarea războaielor. Bucureşti.
Ce este vechea noastră artă? Bucureşti.

1944

Generalități cu privire la studiile istorice. Bucureşti.
Histoire des Roumains. Vol. VIII—X. Bucarest.

1945

Histoire du peuple français. Trad. Pierre Anglesco. Paris.

1948

Istoria imperiului otoman [un vol. tradus în turcește]. Ankara.

1965

Pagini alese, 2 vol. Antologie M. Berza. Bucureşti.

1966

France de Chypre. Paris.
Istoria lui Ștefan cel Mare. Ed. V. Iova. Bucureşti.

1967

Oameni cari au fost, 2 vol. Ed. Ion Roman. Bucureşti.

1968

Cugetări. Ed. Barbu Theodorescu.
Istoria literaturilor române, 3 vol. Ed. Al. Dușu. Bucureşti.
Istoria lui Mihai Viteazul. Ed. Nicolae Gheran și V. Iova.
Materiale pentru o istoriologie umană. Ed. Liliana N. Iorga, Bucureşti.
Pagini de tinerețe, 2 vol. Ed. Barbu Theodorescu. Bucureşti.
Scrieri despre artă. Ed. Barbu Theodorescu. Bucureşti.

1969

Istoria literaturii române în sec. al XVIII-lea, 2 vol. Ed. Barbu Theodorescu. Bucureşti.
Studii literare, 2 vol. Ed. Barbu Theodorescu.

1970

A History of Roumania. New-York.
Istoria armatei românești. Ed. Nicolae Gheran și V. Iova. Bucureşti.

1971

Byzance après Byzance. Bucarest.
Istoria învățămîntului românesc. Ed. Ilie Popescu-Teiușan. Bucureşti.
Scrieri. Ed. Marin Rădoi.
Scrieri istorice, 2 vol. Ed. Barbu Theodorescu. Bucureşti.
Válogatott írások. Forditotta Nagy Géza. Cluj.

1972

Bizanț după Bizanț. Trad. Liliana Iorga. București.*Choix de textes.* Ed. Mihai Berza. București.*Cugetări.* Ed. Barbu Theodorescu. București.*Evocări din literatura universală.* Ed. Liliana Iorga. București.*Peisagii.* Ed. Mircea Zăciu. Cluj.*România cum era pînă la 1918.* Ed. Lucian Cursaru. București.*Sinteza bizantină.* Ed. Dan Zamfirescu. București.*O viață de om așa cum a fost.* Ed. Valeriu și Sanda Răpeanu. București.

1973

Philippe de Mézières. London.

1974

Istoria vieții bizantine. Trad. Maria Holban. București.*Teatru.* Ed. Victor Iova. București.*Priveliști din țară.* Ed. Victoria Nedel. București.

1975

Oameni cari au fost. Antologie. Ed. Valeriu și Sanda Răpeanu. București.

INDICE DE NUME PROPRII

- A.B. = Ion Bianu
 Aabai, mare vizir 289
 Aaron, Florian 218, 262, 281, 435, 440, 468
 Aaron, Petru Pavel 314
 Aaron, Vasile 433
 Abdul, Hamid 410
 Abisinia 216
 Aboul-Taleb-Khan, Mirza 175
 About, Edmond 185, 226
 Abrud 320, 329
 Abrud sat 320, 399
 Academia Arcazilor 461
 Academia greacă — Iași 307
 Academia Română 85, 254, 325, 413, 441, 439, 467
 Accesman, Andrei din Suceava 369
 Accoltus, Benoît 166
 Achenwald 127
 Achleitner, Arthur 201, 331
 Achtelmeier 438
 Acropolites, Georgios 461
 Adam, Ioan 38, 52, 410
 Adam, Juliette 329
 „Adamachi“, premiu academic 431
 Adamclisi 426
 Adamescu, Gh. 17
 Adjukiewicz, Tadeu 410
 Adorno vezi: Valarga
 Adrianopol 400
 Adriatica 155, 191, 202
 Afenduli 173
 Africa 153, 211
- Agapet, diacon 438
 Agapia din deal 249
 Agârbiceanu, Ion 11, 38, 45, 52, 54, 68, 69, 70, 77, 323, 445, 448, 476
 Agarici, Chirilă 311
 Agarici, neamul 310
 Agas 397
 Agathias 161
 Agiles, Raymond d' 169
 Agiud 397
 Agnita 328, 399
 Aguesseau, d' 133
 Aguetant 382
 Agura, prof. 411
 „Ahmedie“ 400
 Aiud 314, 320, 399
 Akkerman 317
 Akominatos, Nicetas 161
 Alba, duce de 93
 Alba Iulia 72, 313, 314, 320, 376, 399, 476
 Albania, 187—188, 342, 416
 Albert, regele Belgiei 84, 346, 411
 Albert, prințul Prusiei 289
 Alberti, Tommaso 185, 227, 228
 Albertini, Aldo 97
 Albini, Septimiu, 412
 Albul, vornic 257
 Albuquerque-fiul 462
 Alcibiad 382
 Alcuin 147, 454
 Alecsandri, Vasile 21, 45, 49, 50, 91, 118, 148, 250, 264, 298, 309, 332, 334, 386, 387, 389, 394, 409, 410, 435, 436, 444—449, 452, 468
 Alep, Paul de 227, 272
 Alevra, C. 17
 Alexandre, călător 227
 Alexandrel, vodă 231
 Alexandrescu, Gr. 24, 388, 389, 435, 444

Indicele face trimiteri la numerotația paginilor. Cu rare excepții (dictate de identificarea mai lesnicioasă a unor nume proprii), transcrierea respectă grafia onomastică întâlnită în opera lui N. Iorga. Caracterul poliglot al lucrării ne-a determinat să comprimăm literele S și Ș, T și Ț.

- Alexandrescu, Marin 341, 376
 Alexandri (italian) 99
 Alexandris, Apostol 85
 Alexandru Ion Vodă cel Cumplit 239
 Alexandru Vodă (1360) 276
 Alexandru, S. 332
 Alexandru Aldea Vodă 258
 Alexandru cel Bun 59, 107, 217, 221, 223, 237, 298, 308, 310, 358, 364, 378, 417, 422, 428, 453
 Alexandru Cuconul 237
 Alexandru cel Mare 140, 144, 151, 395
 Alexandru Mircea Vodă 296
 Alexandru Vodă, fiul lui Mircea 366
 Alexandru, fiul lui Potcoavă 239
 Alexandru I, țarul Rusiei 179, 210
 Alexandru, regele Greciei, 411
 Alexandru, regele Serbiei 80, 94, 412
 Alexandru din Trikke 439
 Alexia 156
 Alexici, Gh. 33—35, 262
 Alexie pîrcălabul 258
 Alfieri 147, 385, 457, 461
 Alföldi 230
 Alfons de Napoli 167
 Alfons IV 462
 Alfons X 453
 Ali beiu 321
 Ali pașa 319
 Alimănișteanu, C. 410
 Alkina, Nina 99
 Allart, Camille 227
 „Alnwich Castle” 385
 Alpii 202, 396, 448
 Alsacia 140
 Altamira y Cnevea, Rafael 102, 211
 Altina 320, 399
 Altinate Chronicon 459
 Aluni 397
 Alvarez, Nuno 462
 Alves 462
 Amalfi 155
 Aman, Dimitrie 59—60, 252, 288, 293—294, 370
 Aman, Pipica, soția lui Dimitrie 294
 Aman, Theodor 294, 410
 Amantos, V. M. 114, 115
 Amari, Michele 54, 216
 America de Nord 81, 100, 145, 148, 153, 176, 181, 216, 217, 337, 344, 346, 402, 403, 412, 475, 478, 485, 490
 Amfilohie, episcop 199, 433
 Amico, Silvio d' 110
 Amiens 79, 401
 Amirali, Mario din Rodos 301—302
 Amiras, Alexandre 173, 254, 264, 433, 439
 Amlaș 313, 320, 399
 Amont, Henri 287
 Amoroso, Batiste de 369
 Ampeliu 402
 Amundsen 411
 Anastasie, vîldică — mănăstirea Vadului 279
 Anastasiu, I. g-ral 72
 Anca, fiica Doamnei Clara 276
 Anca, Marietta 395
 Ancel, Jacques 100, 102, 104, 107, 111, 113, 114, 376
 Ancona 167
 Anderco, Artemie 265, 390
 Andonovici, colonel 410
 Andrade, Freire de 462
 Andre 411
 Andreescu, pictorul 425
 Andreev, J. D. 157
 Andrei hatmanul 258
 Andrews, prof. american 90, 403
 Andronic 162
 Andronique 165
 Angelescu, C., dr. 64, 113
 Angelescu, George G. 324
 Angelescu, I. N. 80
 Angelesco, Pierre 8, 196
 Anghel, Atanasie (1698) 363
 Anghel, C. D. 230
 Anghel, Dimitrie 18, 43, 48, 54, 389, 409, 410
 Anghelina, fiica lui Neagoe Basarab 257
 Angiolello, călător 227
 Anglia 68, 149, 152, 153, 156, 192—193, 210, 216, 265, 271, 345, 353, 354, 372, 374, 375, 403, 483
 Angusse 185
 Angyal 324
 Annen, prof. Lausanne 110
 Annunzio, Gabrielle d' 21, 448
 Anonim, călător francez (1615) 185
 Anonim, călător francez (1721) 181
 Anonim canadian 385
 L'Anonyme vénétien de 1530—1540, 185
 Anstell, Henri 193
 Anthony, R. 104
 Antici, Ciolac 92, 111

- Antim Ivireanu 117, 390, 410, 422, 433, 440, 443
 Antipa, Gr. 468
 Antonescu, Ion 122
 Antonescu, Petre 425
 Antonescu, Teohari 169, 271, 410
 Antonescu, Victor 110, 351
 Antonie Constantin, cronicar 260, 321
 Antonovici, Iacov 412
 Anvers 88
 Apoldul de jos 320, 399
 Apolon 384
 Apostola, Zamfira lui Marin 260
 Apostolescu, N. I. 31
 Appell, P. 79, 81, 86, 88
 Appert, călător 227
 Apponyi 325, 362
 Apulus, Gulielm 147
 Aquensis, Albert 169
 Aquitania, vaporul 101
 Arad 314, 320, 326, 399, 401, 486
 Aragon, doamna din 457
 Aramă, locotenent 410
 Arapu, A. 178
 Arapu, I. ing. 252
 Arapu Botoșani 345, 365
 Arbore, Zamfir 310, 411
 Arborea 398, 422
 Arbout 375
 Archenholtz 147
 Ardealul 221, 224, 259, 279, 316, 331, 332, 378, 398, 416, 447, 476, 481, 490
 Argeș 249, 344, 346, 364, 398, 440
 Argetoianu, familia 247
 Argetoianu, C. 87, 89, 91, 103, 481, 485
 Argezi, T. 73, 75, 85, 447
 Arghir și Anadam 419
 Arghiropol, Costache 15, 39
 Arghiropol, Emanoil 15, 16
 Arghiropol, Eugenia 110
 Arghiropol, Gheorghe 15, 110
 Arghiropol, Iancu 110
 Arghiropol, Zulnia 15
 Argos 101
 Aricescu, C. D. 218, 259, 262, 288
 Arion, C. C. 32, 245
 Arion, Virgil 55, 58, 61, 69, 343, 481
 Aristarchi, Nicolae 248
 Aristia, C. 435
 Aristoteles 149, 189, 391, 438
 Arizona 217
 Arles 401
 Arlon 120
 Armenia 214—216, 344, 456
 Armeniș 330
 Armentières 119, 120
 Armon, d' 185
 „Armonia“, cor Cernăuți 312
 Arnaud, François 185
 Arnota 250, 390, 397, 422
 Aron Vodă 254, 258, 298, 322, 356
 Arpașul de jos 320, 399
 Arsachi 332
 Arsachi, familia 250
 Arslan-Ghirai, hanul 257
 Arvieux, d' 185
 Asachi, Dimitrie 310
 Asachi, Gheorghe 48, 49, 56, 215, 298, 385, 386, 388, 391, 396, 428, 430, 434, 437, 440, 449
 Asachi, Ermiona 458
 Asachi, Lazăr 433
 Asănești 230
 Asău 397
 Asia 153
 Asquith 411
 Astra 42, 82, 315, 389
 Astrid, regina 411
 Asur 395
 Atanasie, episcop de Rîmnic 362
 Atanasie, mitropolit 313—314
 Atanasie, mitropolitul Ardealului 359
 Atanasie, patriarh de Alexandria 438
 Atanasie, vlădică de Vad 258
 Atanasiu, I. din Galați 252
 Atanasovici, Vl. 411
 Atatürk 412
 Atena 101, 147, 162, 364, 385, 404
 Ateneo Veneto 57
 Ateneul român 445
 Athanasescu, A. 394
 Athos 270, 423, 428
 Attila 152, 230, 272
 Attili, S. 382
 Attalates, Mihail 161
 Attalie, Michel d' 456
 Aubert, M. 104
 Audpollent, S. 103
 Audollent, S. 104
 Augsburg, liga de la 176
 Aulard, prof. 351
 Auner, Carol 243, 445
 Aurelian, P. S. 410

- Austria 272
 Austro-Ungaria 407, 471—472
 Avenol 89
 Aventin 127
 Averescu, Al. mareșal 69, 76, 80, 94,
 97, 98, 104, 110
 Avramios 440
 Aymard, A. 104

 Babadag 376, 397
 Babelon, J. 104
 Babeș, Victor dr. 31, 92, 411, 489
 Babeș, Vincențiu 409, 411
 Băbescu, prof. 411
 Babin, J. P. 185
 Babinger, Fr. 105
 Bacalbașa, C. 437
 Bacău 147, 246, 250, 375, 396—398
 Bacșici, călător 227
 Bădăuți 312, 398
 Bădescu, episcop 411
 Bădică, pretendent domnesc 278
 Badoglio, P. g-ral 78
 Baernreither, scriitor austriac 98
 Baffi, Mario 116
 Bagdad 346
 Bagnara 91
 Baia 245, 249, 355, 369, 397
 Baia Mare 314
 Baiazid II 170
 Băicășești 397
 Băicoianu, C. 70
 Baiulescu 70
 Băjescu, Mihai, postelnic 258
 Băjești 249
 Bajsempipauro, Filip 228
 Bakovay, negustor 370
 Baksich 228
 Balaban, Alexe 370
 Bălăceanu, C. 244, 254, 433, 435
 Balamace 109
 Bălan, N., mitropolitul Ardealului 72,
 76, 87
 Bălănescu, boier 307
 Bălănescu, N. 184
 Bălașa, fiica lui Nițu din Craiova (1791)
 287
 Balașcev 110
 Bălășescu, dir. școala Marchian din
 Botoșani 16
 Bălășescu, Nifon 262
 Balbo, Italo 99
 Balcani 379
 Bălcescu, Elena 449
 Bălcescu, Nicolae 7, 11, 21, 94, 184,
 218, 240, 262, 264, 281, 334, 389,
 391, 435, 444, 448, 449, 468
 Bălcescu, Sevastița 449
 Balci 376
 Băleanu, familia 247, 254, 439
 Băleanu, Emanoil 433
 Băleanu, Gheorghe banul 258
 Bălgrad, vezi: Alba Iulia
 Ballesteras 100
 Balmoș, Nicolae 411
 Balotă, Gr. N. 37
 Balș 421
 Balș, familia 250
 Balș, Gh. 411, 420, 425
 Balș Teodor 258
 Balș, Toderiță 332
 Balta 398
 Balta Verde 398
 Bălțeanu, familia 247
 Bălteni 375
 Bălți 398
 Baltimore, lord 193, 403
 Băluță, Ioan 251, 370
 Banatul 192, 294, 313—315, 325, 330—332,
 335, 401, 416, 426, 428, 490, 491
 Banatul oltean 248
 Bancini, abatele 227
 Bănciulescu, aviator 411
 Banco, nemeș din Sarvasău 296
 Bandier, Michel 185
 Bandini, Marco 227, 228
 Băndrillart 97
 Bănescu, Nicolae 45, 47, 52, 104, 259, 288
 Banffy, Dezideriu 315, 410
 Bang, Nina ministru danez 91
 Bănuțu, Aurel P. 35
 Barac, Ion 433
 Baraolt 328
 Barbagallo, Corrado 120, 145
 Barbat, Virgil 411
 Barbosa 462
 Bărboși 397
 Barbu, vistierul 239
 Bărbulescu, Ilie 36, 468, 487
 Bărcan, mare vistier 160, 278
 Barcelona 100, 429
 Bargrave, V. din Kent 193, 287
 Bari 396, 461
 Bariț, Gh. 7, 315, 323, 391, 409, 435
 Bărlad 245, 246, 397
 Barnovschi, familia 364

- Barnovschi, Miron Vodă 258, 261, 267, 361
 Barnovschi, paharnicul 258
 Bărnăuș, Simion 81, 323, 324, 386, 410, 411, 435
 Barras 462
 Barrères, B. 185
 Barrillon 147
 Bârsan, Zaharia 45, 446
 Bârseanu, Andrei 31, 32, 45, 262, 279, 321, 410, 411
 Bârseanu, Catinca Andrei 321
 Bart, Petru 326
 Barthélemy, I., prof. 7, 78
 Barthmes, Gertrude 393
 Bartholdy, J. L. S. 185
 Barthou, Louis 110, 411
 Bartoli, Matteo 97, 99, 101, 108
 Baruchi, Simon 185
 Barwinski, Eug. 33, 36
 Barzilai 78
 Basarab Barbu, nepotul lui Neagoe 278
 Basarab Brâncoveanu, C. 33—35
 Basarab Constantin 270
 Basarab Laiotă 298
 Basarab Nicolae, nepotul lui Neagoe 103, 239, 277, 278
 Basarab cel Tânăr 355
 Basarab al IV-lea 258
 Basarabă 230, 275
 Basarabi (genealogia) 276
 Basarabia 70, 221, 223, 259, 289, 310, 398, 401, 413
 Bascovich, Rogeriu Iosif 110, 114
 Basel 443
 Băsești 320, 399
 Basilescu, Nicolae 381, 412, 445
 Bassarabescu, Șt. 24
 Basselin, V. 382
 Basta, Gheorghe 24, 151, 154, 240, 278, 318, 356
 Bastera, Ramon de 73, 76, 121, 411
 Bastos, Santos 96
 Bataillard, Paul 80, 83, 200, 334, 458
 Bațaria, N. 82
 Batchinsky 330
 Bathory, Gabriel 82, 318
 Bathory, Sigismund 282—284
 Bathory, Ștefan 319
 Bătrini (localitate) 251
 Batthyanyi, călător 227
 Battistella 206
 Battisti 91
 Baudelaire, Ch. 87
 Baumstark, A. 157
 Baykal, B. Siki 173
 Baynes, N. H. 157
 Bayt, C. 157
 Béarn, Hector de 227
 Beaujour, Felix de 185
 Beaumarchais 446
 Beaure, călător 227
 Beauveau, Henri de 185
 Becești 252
 Becleanu-Bistrița 320
 Becleanu-Făgăraș 320, 399
 Becu, pictor 190, 401
 Beda 147
 Bedford 20
 Bédier, J. 73
 Beduccino, Giovanni 282
 Beer, Adolf 332
 Beer, Henri 88, 119
 Beethoven 214
 Bejan, Dionisie 411
 Bejan, I. 72
 Bejarano, H. 239
 Beidiman, Ștefan 268
 Besimbav 320, 399
 Beiuș 248, 314, 319, 320, 399
 Beldiceanu, A. A. 411
 Beldiceanu, N. 411
 Beldiceanu, N. N. 445
 Beldiman, Alecu 244, 310, 433, 435, 439
 Beldy, familia 88, 326
 Beldy Keleman din Budila 326
 Belerive, le chevalier de 185
 Belessort, André 227
 Belgel, Johan 133
 Belgia 120, 343, 346, 403
 Belgrad 37, 63, 94, 101, 102, 174, 176, 284, 343, 368, 376, 396, 401, 478
 Bell, John 227
 Bellanger, Stanislav 227
 Bellegarde, contele de 49, 410
 Bellinzona 49
 Belmont 51
 Belsius, călător 227
 Belu, familia 247
 Bémont, Ch. 19—22, 25, 56, 60, 69, 78, 80, 90, 93, 97, 102, 113, 121, 168, 192, 193, 199, 302, 459
 Bénard, călător francez 185
 Bender 212, 247, 319, 389
 Benedek, Jancso 329

- Bénédite 89
 Beneş, Eduard 77, 84, 86, 89, 97, 108, 110
 Benevent, Falcone de 147
 Bengescu, familia 247
 Bengescu, G. 25
 Bengescu, Dabija g-ral 411
 Berat 116
 Berechet, Șt. Gr. 268, 373
 Berca 397
 Berceni, biserică 400
 Berchtold, conte 338, 343, 344
 Bergalli, Luigio 459
 Berger, Albert 241, 318, 320
 Berggren, P. 185
 Bergner, Rudolf 201
 Bergson 391
 Berindei, D. 262, 292
 Berivoiul Mare 320, 399
 Berivoiul Mic 320, 399
 Berl, Lamanche 351
 Berlin 20, 24, 36, 97, 168, 304, 329, 340, 376, 400
 Berlingueri, Francesco 54, 224
 Berna 101, 404
 Bernady 490
 Bernard, ambasador francez 93
 Bernard, J. M. 383
 Bernard, Raymond 96
 Berretta, Alfio 108, 202
 Berry, duce de 216
 Bertha, A. de 329
 Berthélemy 91
 Berthelot, H. M., g-ral 70, 72, 73, 82—84, 88, 94, 200, 346, 377
 Berthelot, Philippe, g-ral 441
 Berthod, ministru francez 109
 Bertoldo 419
 Bertoni, Giulio 99, 107, 112, 202, 461
 Berza, M. 160, 169, 298, 413
 Bethlem, Ioan 322
 Bethlen, conte 327, 329
 Beza, Marcu 59, 110, 113, 225, 261, 270
 Bianca 119
 Bianu, Ioan 9, 20, 25, 28, 47, 97, 99, 104, 105, 111, 238, 247, 262, 323, 327, 411, 436, 447
 Bianu, doamna 411
 Biazzi, Sandro 394
 Bibescu, familia 247
 Bibescu, Anton 82
 Bibescu, Dumitrachi 290, 293
 Bibescu, Emanoil 410
 Bibescu Vodă, Gheorghe 35, 82, 248 258, 271, 281, 290
 Bibescu, Marta 82, 113
 Bibescu, G. Valentin 91
 Bibicescu, I. G. 262, 408, 411
 Biblioteca Aman 362
 Biblioteca Bodleiana 168
 Biblioteca Czartoryski 36
 Biblioteca Ligii Culturale 49
 Biblioteca mănăstirii Argeș 364, 440
 Biblioteca Marciana 459
 Biblioteca Mavrocordat 189, 287
 Biblioteca Petre Armencea 291
 Biblioteca Ște Geneviève 237
 Biblioteca Tătărași, Iași 47
 Biblioteca Văcărești 56
 Bicz 355, 397
 Bidez, prof. 114
 Bidlo, Yaroslav 100, 157, 162, 412
 Bieganowski, Nicolas 208
 Bielz 428
 Bierbaum 382, 454
 Bignon 185, 287
 Bihor 326
 Bilderdijk, Helmers 174
 Billecoq, Adolphe 277
 Billy, de 89
 Björnson, B. 97, 382, 385
 Björnstaahl, Jacob Jonas 185
 Bilca 398
 Birca-Dolj 250
 Birch-Hirschfeld 21
 Bird, Charles 216
 Bird, Mary 216
 Birlea, I. 57
 Bironica 119
 Bisericiani 249, 250, 359, 397
 Biskupski, B. 36
 Bismarck, Otto von 141, 179, 200, 345, 410
 Bistrița-Ardeal 242, 243, 254
 Bistrița-Moldova 363, 378
 Bistrița-Oltenia 39, 220, 249, 250, 314, 317, 321, 397, 399, 439, 440
 Bitay, Arpad 412
 Bitolia 181
 Bizanț 157—166, 186, 206, 295, 417, 430
 Bizet, Marie 382, 385
 Bizot, Charles 227
 Blaga, Lucian 74, 448
 Blaj 315, 316, 320, 323, 325, 376, 443

- Blanchet, A. 104, 175
 Blank, Aristide 76
 Blanqui 185
 Blatte 193
 Bloch, C. 104, 113
 Blondel, M. 90
 Bloțiu, Ana, soția lui I. Lupaș 45
 Blowitz De, călător 227, 228
 Blutte, călător 227
 Bob, Ioan 433
 Bobilna 320, 328, 399
 Bobu, Maria 275
 Bobulescu, Ion 257
 Bocage 426
 Bocancea, Temistocle 411
 Boccaccio, Giovanni 453
 Bocignoli, călător 227
 Bock, călător 227
 Bocoșniță 330
 Bocșa 397
 Bocu, Sever 70
 Bodești 249, 397
 Bodin, I. 148
 Boemia 141, 156, 193, 368
 Boerescu, Vasile 184, 410
 Boețiu 147
 Bogăltin 330
 Bogdan, familia 245
 Bogdan, aventurier 206
 Bogdan, fiul lui Alexandru cel Bun 297
 Bogdan Vodă, tatăl lui Ștefan cel Mare 297, 298
 Bogdan, Alexandru 31, 63, 315, 343, 410
 Bogdan, Catinca, soția lui N. Iorga 31, 82
 Bogdan, Catul 78
 Bogdan, Constantin 239
 Bogdan, Elena 31, 32
 Bogdan, Gh. (student la Paris, sec. XIX) 108, 381
 Bogdan, Gheorghe 70
 Bogdan, Ion, pretendent domnesc 96, 193, 239, 260, 277, 302
 Bogdan, Ion 23—28, 31, 32, 34, 67, 131, 208, 218, 229, 242, 259, 261, 300, 318, 319, 410, 468
 Bogdan, Lucia 31
 Bogdan, Manolache 307
 Bogdan, Maria 31
 Bogdan, Șt. 49, 55
 Bogdan, Ștefan (1607—1611) 193
 Bogdan Ștefan, zis Orbul 231, 250 300, 355
 Bogdan, Ștefan, zis Sirbu 193
 Bogdan Sasul 248
 Bogdan-Duică, Gh. 110, 315, 411, 416, 446, 450
 Bogota 397
 Bogrea, V. 49, 54, 55, 68, 74, 82, 92
 Bohacek 92
 Böhm, L. 330
 Boholt 320, 399
 Boian 398
 Boierebista, vezi: Burebista
 Bojinca, Damaschin 262
 Boileau, Nicolas 287, 457
 Bois-Robert 227
 Boissonade 163
 Boldescu, Ioan 258
 Bolintineanu, D. 49, 376, 386—388, 435—444, 448, 468
 Bolliac, Cezar 114, 184, 218, 255, 264, 435, 449
 Bolnița 163
 Bologna 19, 168, 439
 Bolvașnița 330, 488
 Bonaparte, Roland, prinț 78
 Boncour, J. Paul 115, 116
 Bonfini 147
 Bongars 166, 227, 287
 Bonnac, ambasador 287
 Bonnet, G. 114
 Bonnet, Șt. 302
 Boord, de 163
 Borgia, Ioan 410, 412
 Bordeaux, Henry 111
 Borderie, La 185
 Borelly 385
 Borgia 24
 Borlonenii Noi 330
 Bormioli, Enrico 394
 Borromeo, călător 227
 Borsum, călător 227
 Borzea, Nicolae, protopop 412
 Borzești 249, 397
 Bosancesa 398
 Boscovici, Rogeriu-Iosif 110, 114, 116, 192, 227, 307
 Bosfor 400, 490
 Bosghiovici, Bielfeld von 237
 Bosie, Nicolae 335
 Bosnia 182, 338, 353, 401
 Bossuet, J. B. 127, 133, 391, 458
 Boston 403
 Boswell, Bruce A. 275

- Botero, Giovanni 227
 Botescu, dr. 411
 Botoșani 19, 250, 267, 307—308, 360, 361, 375
 Bottai 115
 Bottazi, rector Univ. Napoli 93
 Bottinelli, prof. 90, 91
 Boucher de Perthes 185, 227
 Bochon, călător 185, 227
 Bouciquant, Jean, le Maingre 185
 Boudouin 185
 Boudowitz, Wenceslav de 185
 Boué, Amy 227
 Bouglé 102, 111, 351
 Bouillon, librar 25
 Boulanger 410
 Bouquet, Michel 227, 416
 Bourcard, J. 79, 82
 Bourdier, călător 185
 Bourgand 89
 Bourget, Paul 17, 412, 454
 Bourgogne 198
 Bouvier, Gilles le, zis Berry 185
 Bozen 300
 Bozovici, sat 330, 428
 Boyer, dir. școala limbi orientale 77, 83, 86, 88, 114
 Brabant, Genoveva de 419
 Brackelmann 49
 Brad 320, 399
 Bradu 397
 Braga, Corpus 114
 Brăila 81, 258, 260, 291, 292, 376, 397, 398, 426
 Brăiloiu, familia 247
 Brăiloiu, C. N. 261, 271
 Bran 331, 355
 Brancomir, N. 394
 Brâncoveanu, familia 247, 254, 255, 261, 364, 434
 Brâncoveanu, Ana 411
 Brâncoveanu, Constantin Voievod 27, 62, 63, 106, 160, 162, 231, 233, 242, 245, 249, 252—255, 257, 270, 285, 292, 293, 303, 313, 317, 318, 357, 359, 364, 365, 368, 374, 378, 389, 392, 423, 441
 Brâncoveanu, Maria, soția lui Constantin Voievod 257, 260, 261, 266
 Brâncoveanu, Radu 261, 286
 Brâncoveanu, Ștefan 111, 261, 286
 Brâncoveni 249, 250
 Brancovici, familia 190, 439
 Brancovici, Gheorghe 410
 Brancovici, Sava 313, 359
 Brandenburg 156, 176
 Brandi, K. 100, 157
 Brandia 17
 Brandileone, Francesco 54, 224
 Brandsch, Rudolf 87
 Branște, Valeriu 411
 Brânză, dr. 411
 Brașov 27, 87, 242, 247, 254, 260, 284, 291, 292, 314, 317, 318, 320, 321, 328, 331, 361, 370, 375, 376, 399, 401, 466, 486
 Brașoveanul, Stan 370
 Brătășanu, Pavel 411
 Brătescu, C. 295
 Brătescu, Ion 488
 Brătescu-Voinești, I. 389, 409
 Brătianu, familia 247
 Brătianu, C. I. g-ral 411
 Brătianu, Dincă 340
 Brătianu, Dumitru 342, 449
 Brătianu, Gheorghe 66, 114, 133, 151, 351
 Brătianu, I. C. 78, 184, 340, 411, 449, 453
 Brătianu, I. I. C. 66, 80, 349, 406, 407, 470, 481
 Brătianu, Vintilă 88, 411, 491
 Brătîlă, muntele 259, 321
 Bratocea 401
 Bratu, rector 116
 Brătulescu, Victor 424
 Brătulești 397
 Brayer, De 185
 Brazilay 78
 Breasted, Jean Henry 230
 Breaza 251, 252
 Brebu 397, 400
 Brederode, Martin de 462
 Brediceanu, Tiberiu 418
 Bréhier, Louis 49, 86, 87, 94, 104, 108, 156, 166, 367
 „Brémond“, premiu 107
 Brentano, Funck 168
 Brentano, Lujo 157
 Brèves, de 185
 Brezeanu, Ion 408
 Brezk, N. 433
 Briand, Aristide 105, 346, 412
 Brindisi 396, 461
 British Museum 20, 168

- Brito, Bernardo de 462
 Brocquière, Bertrandon de 216
 Broder, A. Elen 382
 Brosch, Maximilian 22
 Broșteni 245
 Broșu, I. 56
 Brote, Eugen 410
 Brown, Edward 193
 Brown, Horatio F. 22, 35, 41, 54, 206
 Browning, El. 382, 454
 Brucciolini, Poggio 167
 Brun, Jules 27
 Brunel 93, 102
 Brunetière, F. 443
 Brunot, Ferdinand 49, 82, 86, 91, 104, 113, 412
 Bruschettini, A. 224
 Brusilov 411
 Brusturi 249
 Brusturoasa 397
 Bruxelles 84, 88, 114, 168, 376, 400, 419
 Buceagul 398
 Buchenwald 325
 Buchin 330
 Bucholz 238
 Bucioc, Coste, vornic 259, 310
 Bucium 399
 Buciumeni-Tecuci 397
 Buckle, H. Th. 127, 131
 Bucov 400
 Bucovăț 250, 398
 Bucovina 257, 312, 313, 320, 324, 330, 332, 398, 447, 448, 484
 Bucșan, C. 325
 Bucșan, P. 64, 412
 Bucșenescu, familia 247, 307
 Bucur, Maria 15
 București 245, 250, 292, 346, 376, 378, 396, 397
 Bucuța, Emanoil 10, 65, 294
 Bud, Tit 50
 Buda-Buzău, biserică 277
 Buda 320
 Budai, Iosif, mitropolit 313
 Budai-Deleanu 433
 Budapesta 27, 33
 Budila 399
 Budinszky 230
 Budișteanu, g-ral 411
 Bufani 294
 Bugnariu, T. 11
 Bugnion, F. L. 292
 Buhăescu, familia 245
 Buhuși 397
 Buia 399
 Buicescu, familia 259, 321
 Buicescu, Diicul 260
 Buicliu, Grigore M. 215
 Buicliu, Mogârdici 370
 Bujoreanu, familia 247
 Bujoreanu, Ioan Em. 292
 Bulfinski, R. 393, 395
 Bulgaria 294, 337, 343, 346, 416, 485
 Bulighin, Nadia 225, 411
 Bülöw 411
 Bumbac, Vasile 41, 81, 313, 410
 Bunea, Augustin 33—35, 38, 40, 48, 52, 110, 262, 279, 398, 410
 Bungard 320, 399
 Buonaccorsi 257
 Burada, T. 411
 Burbury, John 185
 Burdea, C. 411
 Burdia 343
 Burdujeni 249, 369, 397, 398
 Bure 102
 Burebista 230, 233
 Burgess 403
 Burgundia 137
 Burkhardt 230
 Burlă, Vasile 17, 410, 445, 468
 Burton, Eduard 193
 Bury, J. B. 89, 157, 162, 163, 165
 Busche 342
 Buschecq 147
 Businello, Pietro 228
 Bussel, F. W. 157
 Bușteni 471
 Butler, Murray, rector Univ. Columbia 403
 Buzău 250, 277, 355, 396—398
 Buzdugan, C. Z. 411
 Buzdugan, Gheorghe 411
 Buzdugan, I. 202
 Buzescu, familia 247, 257, 264, 293
 Buzescu, Preda 386
 Buzescu, Radu 281
 Buzov = Buzău 331
 Byron 411
 Caballero, Fernan 463
 Cabral, dr. 228

- Cacavela, Ieremia 438
 Căcica 398
 Cadafalch, Puig y 86, 87, 404
 Cadempino 119
 Cadillac 216
 Cadorna 411
 Caem, Raoul de 169
 Caetan, Ch. 60
 Caffa 166, 430
 Caffa, Ioan de 313, 314
 Caion 410, 487
 Căjvana 398
 Calafat 39, 398
 Calais 197, 400
 Călănești 398
 Călărași 396
 Calboreanu, G. 76, 394, 395
 Calborn 320, 399
 Căldărușani 246, 397, 471
 Calderon 454, 463
 Calendar istoric 265
 California 217
 Calinceanca 398
 Călinescu, familia 247
 Călinescu, Armand 7, 61, 91, 117
 Călinescu, Gh. 7
 Călinescu, paharnic 256
 Călinești 397, 400
 Calinic 40
 Calinic, patriarhul 367
 Caloianu, George 23
 Calkoen 257
 Callimach, Terzimanul Ioan 305
 Callimachi, familia 251, 255, 305, 306
 Callimachi, Al. 245, 255, 256, 410
 Callimachi, Alexandru 33, 34, 40, 41, 43, 306, 311, 431
 Callimachi, Teodor 256, 305—306
 Callimachus, Philippus 156
 Callimah, Gavril 362, 433
 Callimah, Grigore 237
 Callimah, Grigore Ioan Voievod 305
 Callimah, Ioan 24
 Callimah, Ioan Teodor 257, 258, 305—307
 Callimah, Scarlat Alexandru Voievod 244, 250, 255, 305, 309, 363, 433, 439
 Calloianu, M. 23
 Caloiu 454
 Călugăreni 357
 Călugăreni-Moldova 397
 Călugăru, Alice 245
 Calza, Arturo 82
 Cambon 74
 Cambridge 327
 Camili, episcop 410
 Camilucci 116
 Cammaerts, Emile 382, 385
 Camoens 454, 462
 Campan, Doamna de 147
 Campbell, John Stuart, dr. 410
 Campe 327
 Capșa, V. 33
 Camus, J. 20, 29, 32
 Canada 89, 376
 Cananău, familia 250, 251
 Cananău, Costache 260
 Cananău, Maria 260
 Canaleias 93
 Canaye, Philippe de Fresne 185, 227
 Cancel, Petre 61
 Candrea, I. A. 419
 Căndreni 398
 Canillac 185
 Caning, Cunningham 193
 Canini, Marco Antonio 115, 118, 203, 206, 227
 Canitz, Cesar von 237
 Canta, Ioan 306, 433
 Cantacuzino, familia 33, 34, 247, 254, 255, 285, 420
 Cantacuzino (genealogia) 264
 Cantacuzino, Alecu 435
 Cantacuzino, Andronic 255
 Cantacuzino, Bălașa, fiica lui Iordache 260, 266
 Cantacuzino, Constantin postelnicul 255, 258
 Cantacuzino, Constantin stolnicul 27, 28, 96, 112, 131, 133, 189, 218, 242, 244, 251, 253, 254, 255, 257, 258, 263, 270, 272, 285, 293, 305, 380, 391, 415, 418, 433, 439, 440, 441, 444
 Cantacuzino, Drăghici 255
 Cantacuzino, Elena postelnicului 255, 260
 Cantacuzino, Elina 111, 285
 Cantacuzino, Gheorghe 255, 270
 Cantacuzino, Gherasim 258
 Cantacuzino, Gr. 35
 Cantacuzino, Gr. Gr. 255, 264, 410
 Cantacuzino, Ienachi 258
 Cantacuzino, Ileana 260
 Cantacuzino Ioan IV, împărat 438
 Cantacuzino, Ioana 158, 159, 161

- Cantacuzino, Ion, dr. 47, 55, 70, 78,
84, 103, 109, 255, 411
Cantacuzino, Iordachi 255, 258
Cantacuzino, Leon din Băleni 306
Cantacuzino, Matei 255, 411
Cantacuzino, Mihail, Banul 255, 258,
264, 272, 285, 411
Cantacuzino, Pirvu 255
Cantacuzino, Radu 107, 255, 286
Cantacuzino, Safta, soția Stolnicului 266
Cantacuzino, Șerban 106, 162, 242,
252, 255, 258, 269, 270, 286, 303,
313, 365, 367, 374, 380, 423, 443
Cantacuzino, Stanca spătarului 260
Cantacuzino, Ștefan 244, 255, 258, 286
Cantacuzino-Pășcanu, familia 250
Cantacuzino-Pășcanu, Al. 248
Cantacuzino-Pășcanu, Matei 257
Cântălărești, podul de la 249
Cantemir, familia 251, 255
Cantemir, Antioh 237, 257—258, 387
Cantemir, Casandra Doamna 304
Cantemir, Constantin Vodă 265, 303,
392
Cantemir, Dimitrie 7, 45, 48, 112, 119,
131, 174, 218, 237, 258, 263, 265,
303—305, 366, 391, 413, 429, 431,
433, 434, 466
Cantemir, Matei, fiul lui Dimitrie 304
Capart, egiptolog 99
Capăt, sat în Banat 428
Căpățineanu, Stancu 435
Capidan, Th. 83, 104
Capodimonte 94
Capodistria 180
Cara-Bogdan 270
Caracal 250, 396
Caracaș, R. 27, 35
Caracostea, D. 10, 104
Carada, Eugen 410
Caraffa, Antonio 174, 175, 203
Caragea, condica 433
Caragea, Constantin (1780) 364
Caragea, Iancu 309
Caragea, Ion 257
Caragea, Nicolae Constantin 367
Caragea, Scarlat 257
Caragheorghe 61, 180, 190, 191, 411
Caragiale, I. L. 18, 20, 29, 389, 410, 435
446, 447, 452, 487, 489
Caragiani, I. 17, 18, 23, 24, 455, 467,
468
Caraibe, golful 217
Carataiev 443
Carcalechi, Zaharia 433, 440
Carcopino, J. 104
Cardaș, Gh. 376
Cardinale, G. 99
Carducci, Giosue, 21, 24, 382, 396,
448, 454, 455, 459
Careii Mari 327
Carlisle, Comte de 185
Carlowitz, D-na A. 227
Carlozeno 147
Carlyle, Th. 17, 20, 454, 483
Carmen, corul 45
Carmen Sylva 446
Carnegie, Ar. 217
Carol I 35, 49, 63, 67, 119, 221, 224,
256, 410—412
Carol II 90, 93, 95, 101, 122, 232, 345,
351, 445
Carol XII 42, 91, 99, 173, 176, 210, 213,
247, 260, 264, 316, 389
Carol Cutezătorul 137
Carol Ioan, regele Sardiniei 212
Carol cel Mare 137, 148, 150—152,
181, 212, 377
Carol Quintul 145, 153
Carol Robert 272
Caroldo 459
Carolingieni 196, 197
Caronni, Felice 227
Carp, P. P. 35, 58, 245, 256, 343, 349—
350, 473, 489
Carpați 155, 324
Carpus, Spiru 410
Carra, Jean-Louis 218
Carra, Teodor 373
Carroni 89, 449—450
Cartagina 140
Cartellieri, Al. 30
Cartojan, N. 52, 54, 58
Casa romena-Veneția 98, 101
Casandra 101, 105
Cașin 249, 397
Casiodor 147, 230
Caspari, Ch. 60
Cassagnac 111
Castelbranco, Camillo de 462
Castella, Henri 185
Castellan, A. L. 185
Castelqueino, G. 462
Castillio, Antonio de 462

- Castilia 211, 384, 401
 Castro, Guilhen 462—463
 Cataloiul 397
 Catalonia 211, 401, 404, 429, 457
 Catargi, Lascăr 410
 Catargi, Michaela 192
 Căteiu, Ștefan 324
 Caterina a II-a 210
 Cathcart 193
 Cațichi 175
 Catina, Ion 49, 386, 435
 Caumon, de 185
 Căușani 250
 Cavalier, Rector-Lyon 83, 109
 Cavazza, Gabriele 185
 Cavour 55, 204, 336
 Cazaban, Al. 445
 Cazacu, Petre 239
 Cazan, Vistierul 258
 Căzănescu, familia 9
 Ceahlăul 360, 397
 Ceaușescu, Nicolae 7
 Ceaușoglu, Lucia 372
 Cecaumenos 161
 Cecea, fiica lui Olușca 302
 Cehoslovacia 144, 195, 490
 Cellini, Benvenuto 147, 376, 454
 Cenohiarhul, Teodor 367
 Ceorea, Maria, 372
 Ceras, biserica din 252
 Cerbăianu, C. 480
 Cereșanu, I. 410
 Cerkez, Gr. 94, 411, 425
 Cerna, Panait 388, 409, 410, 437, 448
 Cernat, maior 81
 Cernătescu, familia 247
 Cernătescu, P. 19
 Cernăuca 312, 398, 465, 486
 Cernăuți 88, 245, 246, 252, 312, 343, 344, 347
 Cernavodă 397
 Cerneți 240, 398
 Cernica 81, 397
 Cerri, Urbano 227, 228
 Cervantes 454, 463
 Cetatea Albă 27, 89, 308, 309, 355, 376
 Cetatea de Baltă 320, 399
 Cetățuia 249, 250, 397
 Cezar 137, 144
 Chah-Nadir 166
 Chaldea 144
 Chalke 365
 Chalkondylas 410
 Chambrun 111
 Champagne 120
 Champfleury 16
 Chantilly 401
 Chanzy 410
 Chapman, S. 79
 Chaptal 91
 Chapuisat 89, 91
 Chardin, călător 277
 Charléty, S. 78, 88, 100, 102, 104, 105, 108, 110, 113, 117
 Charles, abate 412
 Charles V. 169
 Charmes, Gabriel 175
 Chartres 401
 Chartres, Foucher de 169
 Chastenet, Jacques 112
 Château-Thierry 120
 Chateaubriand 166, 185, 376, 391, 454, 459
 Châtelain, E. 25
 Cheia 400
 Chendi, Ilarie 9, 33, 35, 37, 60, 61, 279, 305, 445, 450
 Chendreș, familia 326
 Chénier, André 457
 Cherevits, Zoltann 329
 Chernbach, Miron 7
 Chesarie, episcop de Buzău 257
 Chesarie, episcop de Rîmnic 359
 Chesnau, Jean 185
 Chevalier, Michel 370
 Choiseul-Gouffier 185
 Cialdea, Lilio 330
 Ciceiu 399
 Ciceo Pop, Ștefan 73, 411, 480
 Cihak, Al. 468
 Cihodariu, C. 411
 Cîlniciș 320, 399
 Cîmpeanu, protopop 412
 Cîmpeni 320, 399
 Cîmpina 251, 400
 Cîmpulung-Bucovina 245, 312—313, 398
 Cîmpulung-Muntenia 245, 246, 249, 250, 256, 291, 293, 294, 328, 369, 376, 396, 422, 471, 486
 Cîndea, Romulus 38, 42, 45, 59, 61, 73
 Cîndea, Virgil 160
 Cinnamos 161

- Cînta, Petre 410
 Cioacă, Ioan dascălul 259
 Cioban, Maria 445
 Ciobănaș 397
 Cioca, Ion 294
 Ciocan, Aurel 343
 Ciocan, I. 410
 Ciocîrlan, I. 38
 Ciocotici, Ghergheli 433
 Cioflec, R. 52
 Ciogolea, Pătrașcu 258
 Ciogolea, Ștefan 258
 Ciolanul 249, 397
 Cioranu, Mihai 289
 Ciorogariu, Roman 412
 Ciorogirla 397
 Ciotori, D. N. 43, 45, 52, 55, 64, 113
 Cipariu, Timotei 262, 391, 409, 435, 440, 442, 445, 448
 Ciprian, Gh. 393—395
 Cipru 155, 162, 166, 198, 199, 419, 430, 442
 Cir 140
 Cîrlomănești 397
 Cîrlova, V. 435, 445
 Cîrțan, Badea 410
 Cișmigiul 387
 Cități 87
 Ciubărcei 246
 Ciuceanu, Ștefan 252, 294, 362
 Ciugureanu, D. 71
 Ciulei 69
 Ciurcu, A. 33
 Ciurea, Alexandru 412
 Cladova 191
 Clain, Ioan Inochentie 315, 359, 433
 Clain, Samuel 218, 263, 272, 316, 433, 468
 Clapărăde, H. 102
 Clara, Doamna 276, 442
 Claremont 403
 Claretie, Leon 227
 Claridge 109
 Claudel, Ernest 227, 447
 Clemenceau, Georges 61, 343, 351, 410, 411
 Cleopatra 96, 393
 Clermond-Ferrand 88
 Cleveland 402
 Climent, episcop 187
 Clocucica 398
 Clopoșel, I. 54
 Cloșca 115, 328, 412
 Clovis 152,
 Cluj 88, 247, 254, 314, 319, 326, 327, 378, 399, 401, 439, 486, 490
 Cluj Cronica de la 251, 439
 Cluverius, P. 127
 Coandă, C., g-ral 72
 Coandă, Henri 58, 111, 113, 114
 Cocrisel 258
 Coculescu, C. I. 410
 Cocută, Eugen 410
 Codarcea, A. C. dr. 65
 Codreanu, C. Z 85, 118, 119
 Codreni 250
 Codrescu, I. M. 262
 Codrescu, Teodor 218, 262
 Codrii Cosminului 355
 Codru-Drăgușanu, I. 376, 389, 396, 410, 448
 Coeni 249
 Cogan, Ion 262
 Cogilnicu, Al. 261
 Coije 88
 Coimbra 96, 202, 209, 402, 461
 Coleridge 457
 Colescu-Vartic 262
 Collas, ministru Greciei 99
 Collin, E. 97
 Collinet, Paul 88, 90, 102, 108, 111, 113
 Collingwood 230
 Collini, Nella 202, 394, 461
 Colombo 116
 Colonia 200, 400
 Colorado 402
 Colquhoun, R. G. 193, 289
 Colson, Felix 227
 Colțea 422
 Colțea, Sandu 212
 Colțescu, Maria 26
 Coltor, canonicul 411
 Columbia, Univ. S.U.A. 403
 Colville, Charles 227
 Colyer 257
 Comana 249, 284, 397
 Comăneanu, familia 247
 Comarnic 251
 Comisia istorică a României 471, 479
 Commendone, cardinal 228, 254
 Communes 410, 454
 Comnena, Ana 156, 161
 Comneni 157—159
 Comneni, Ioan 438

- Comnen, Manuel 164, 181
 Comnenul, Ioan, vlădica de Silistra 366
 Comșa, D. 411
 Comte, Auguste 132, 148, 370
 Conachi, Costache 258, 310, 435, 440, 444
 Condeescu N. 412
 Condillac, Etienne Bonnot de 459
 Constandache, clucerul 258
 Constandie, egumen de Bistrița 440
 Constantdinopol 137, 143, 155, 164, 173, 188, 198, 221, 224, 257, 272, 277, 290, 302, 308, 365, 376, 400, 418
 Constant, Benjamin 15, 459
 Constanța 376, 397, 398, 465
 Constantin, regele Greciei 344, 411
 Constantin cel Mare 230, 285—286
 Constantin Nicolae Voievod (1734) 321
 Constantinescu, N. A. 233
 Conta, V. 389, 479
 Conti, senator italian 94
 Coolidge 217
 Coolus, Romain 110
 Copăcel 320, 390
 Copae, pircălab 302
 Copălăcel 397
 Copenhaga 91, 376, 396
 Coppée, Fr. 17, 383, 454, 470
 Coppet (Geneva) 91
 Coppin, Jean 185
 Copra-Boscarini, Giulio 61
 Coquelle, Eugène 93
 Corabia 399
 Corabia-Ciceiu 320
 Corai 184
 Coranul 147
 Corbi-Făgăraș 399
 Corcova 250
 Coresi 313, 326, 359, 428, 434, 442, 443
 Coridaleu, Teofil 438
 Corint 101, 404
 Cornazzani 240, 241
 Cornea-Banat 428
 Cornea, Alexandru Vodă 250
 Corneille, Pierre 454, 457, 459, 463
 Corneli, Ioan 433
 Cornereva 330
 Corni-Banat 251, 330, 428
 Cornish 403
 Corobeinicov, Trifon 227
 Coronini, contele 256
 Corradini, I. 95, 412
 Corrandes 404, 457
 Cortese, Nino 115
 Corvin, Ion 319
 Coșbuc, George 24, 29, 42, 44, 70, 202, 323, 337, 388, 409, 410, 437, 445, 447, 448
 Cosma, Aurel 330
 Cosma, Partenie 45, 315, 411, 412
 Cosmovici, Vasile 410
 Coșoiu, Mihail 410
 Costăchescu, familia 245
 Costăchescu, N. 381
 Costachi, Lupu 258, 350
 Costachi, Teodor 258
 Costachi, Veniamin 39, 257
 Costaforu, G. 335
 Costea, fiul lui Andronic 162
 Costea, Teodor 433
 Costea, Zoița 15
 Costescu, Teodor 412
 Costești din Vale 428
 Costin, Miron 252, 254, 257, 258, 302, 305, 391, 418, 433, 439, 441
 Costin, Nicolae 254, 257, 258, 418, 433, 434, 439, 441, 463
 Costin, Toma 433
 Costina 398
 Costinescu, Emil 411
 Costinescu, I., dr. 113
 Coșula 88, 387, 397
 Coșuna-Bucovăț 367
 Cotești 397
 Cotmeana 422
 Cotnari 245, 246, 249, 311, 378, 397
 Cotroceni 249
 Cotruș, Aron 52, 54, 108
 Coulanges, Fustel de 141
 Courans 401
 Coville, Al. 26, 104, 109, 111, 113
 Covurlui 398
 Cozia 249, 250, 276, 397, 421, 422, 440
 Cozliceanu, Toma 268
 Crăciun, pircălabul 257
 Crăciuneanu, M. 178
 Crăciunescu, C. D. 410
 Cracovia 29, 87, 167, 208, 305, 401, 417
 Craigie 79, 403
 Crainic, Nichifor 295
 Crăiniceanu, căpitan 337
 Crăinici 250
 Craiova 45, 46, 47, 81, 245, 246, 250, 252, 290—293, 375, 376, 396, 464, 486, 489

- Craiovești 293
 Crasinski, contesa 108
 Craven, Lady 193, 227
 Creangă, dr. 480
 Creangă, Ion 18, 42, 410, 415, 436, 444, 446, 448
 Cremenari-Topolog 294, 295
 Cremoninus, Caesar 438
 Creșceatev 398
 Cresus 282
 Creta 141, 189, 419
 Crețeanu, Costache 287
 Crețeanu, Gh. 386, 435
 Crețescu, Al. I. 271
 Crețu, Gr. 262, 410
 Crețulescu, biserica 427
 Crețulescu, C. 335
 Crețulescu, palatul 334
 Cretzianu, Al. 342, 449
 Crimca, Atanasie 359, 409, 428
 Crimeea 140, 141, 166, 176, 184, 195, 227, 295, 332
 Crișan, Ștefan 433
 Criscior 320, 399
 Cristea, Gheorghe 411
 Cristea, Miron 117
 Cristian, Mircea 412
 Cristian-August de Saxonia 363
 Cristina, regina 212, 395
 Critico, A. 394, 395
 Critopulos 438
 Croiset, Alfred 78, 86
 Cromwell, Nelson 110, 193, 403
 Cucq 88
 Cuénin 451
 Cugler-Poni, Matilda 411
 Cuhea 320, 399
 Culea, Apostol 43
 Culianu, N. 17, 18, 410
 Cunabis 438
 Cunța 320, 399
 Cunțan, Maria 42, 411
 Curman 97, 100
 Cursaru, Lucian 398
 Curtea de Argeș 272, 396, 421
 Curtius, E. 17, 20
 Cusin, A. C. 68, 540
 Cuza, familia 245
 Cuza, boier 307
 Cuza, Alexandru Vodă 48, 50, 52, 53, 54, 57, 76, 77, 104, 110, 201, 221, 224, 234, 250, 258, 271, 307, 327, 332—336, 340, 357, 360, 389, 409, 410, 435, 447, 448, 450, 480, 481
 Cuza, Doamna Elena 50, 260, 410
 Czas, ziare polone 106
 Czernin 192
 Czernin, D. 69, 194
 Czernin, Ottokar 345, 349, 412
 Dabița, Vornicul 258
 Dacia 140, 155, 192, 218, 223, 224, 234, 255, 272, 327
 Dacia literară 435, 448, 452
 Dagobert, Sfântul 147
 Dăianu, Elie 40, 45, 54
 Daicoviciu, C. 104
 Dalgorki 257
 Dalla-Santa, Giuseppe 60
 Dalmăția 40, 396, 461
 Daltaban 257
 Dalton, O. M. 137
 Damas, Roger de 277
 Damaschin, Ioan Sf. 147
 Damé, Fr. 31, 292, 410, 468
 Dami, Aldo 330
 Damian, Vasile 243, 412, 439
 Dan (1431) 276, 319
 Dan, D. 39, 48, 411
 Dandolo 459
 Dandulus, Andreas 156
 Danemarca 156, 212, 403
 Danieliș 428
 Danielopol, Gh. 410
 Daniil, din Cluj 433
 Daniil, episcop 313
 Daniil Stîlpnicul, Sfântul 367
 Dănsus 399
 Dante, Alighieri 83, 202, 392, 453, 454, 460, 461, 462
 Daphne 404, 433
 Dărăbani 356
 Dardanele 161, 343
 Dardel, cronică lui 168
 Dărmănescu, Iordache 306, 307
 Dărmănești 397
 Daru 140, 206
 Darwin 475
 Dârzeanu, Ion 289
 Dăscălescu, D. 333 335, 387

- Dăscălescu, G. 435
 Dăscălescu, Ștefan Scarlat 106, 269, 291, 335
 David, regatul lui 166
 Davilla, Al. 470
 Davilla, C. 409, 411
 Day, prof. S.U.A. 112
 Débats, ziar 105
 Decebal 230
 Decourdemanche, J. A. 390
 Dedom 257
 De Giorgio 93
 De Girardin 185
 Delacroix, decan-Sorbona 105
 Delacroix 185, 227
 De la Croix 237
 Delahaye, H. 115, 367
 Delaporte, Joseph, abate 121, 442
 Delair, P. 382
 Delari 320, 390
 Delavrancea, Barbu 24, 44, 64, 70, 389, 410, 412, 437, 448, 468
 Delbos 117
 Delcassé, Th. 86
 Del Chiaro, Anton Maria 63, 252, 254, 265, 439
 Del Vecchio 54, 93, 99, 111, 115
 Deleni 248, 249, 397
 Della Valle, Francesco 275
 Delphi 101, 405
 Dembinski, Br. 97, 101, 108, 114
 Dcmetrescu, Anghel 409
 Demetrescu, G. 395
 Demetrescu, Marin 262
 Demetru, G. 395
 Demidov, călător 227
 Deniz 462
 Densusianu, Aron 18, 23, 24, 27, 263, 468
 Densusianu, N. 262, 410
 Densusianu, Ovid 21, 29, 37, 40, 271, 412, 436, 445
 Dent, editor englez 47
 Deny, J. 104
 Depărățeanu, A. 333, 387, 435
 Depasta, Petre 433
 Derblich, călător 227
 Déroulède, Paul 410
 Désaliens 257
 Descartes 148
 Deschanel, Paul 410, 480
 Desfontaines, abate 287
 Desjardins 91
 Despina, soția lui Neagoe 260
 Despot Vodă 30, 39, 103, 206, 208, 239, 251, 269, 300, 319, 358, 378
 Detroit 402
 Deus, Ioan de 462
 Deva 314, 320, 399
 Devereux 79
 Diaconovici Loga, C. 433
 Diaconul, Paul 147
 Dicescu, N. dr. 411
 Dickinson, vicepreșed. Liga Națiunilor 79
 Diculescu, N. 274
 Diderot 454
 Didon, Louis Marie 227
 Didot, Firmin 185
 Diehl, Ch. 157, 163, 185, 204, 206
 Diekirk 207
 Dietrich, K. 157
 Diez 237
 Diichiti, Constantin 173, 264
 Digon, Constantin 173, 264
 Djuvara, Trandafir 412
 Djuvara, T.G. 33
 Dima, George 45, 411, 418
 Dima, portarul 258
 Dimachi 435
 Dimbovița 250, 375, 398
 Dimitrie, învățător din Oșești 311
 Dimitrie, postelnic moldovean 165
 Dimitrov, Liuba 411
 Dimo, Dimitrie Mihali 294
 Dioclețian 230
 Dionisie din Buzău 210
 Dionisie, Ecclesiarhul 257, 433, 441
 Dionisie, episcop 262, 314
 Dionisie din Halicarnas 132
 Diurici 86
 Döbel, E. de 227
 Dobirca 320, 399
 Dobra 320
 Dobreni 249, 392
 Dobrescu, Nicolae 49, 55, 411
 Dobrogea 250, 287, 295, 296, 325, 344, 345, 445, 471, 477, 479
 Dobrogeanu-Gherea, C. 18, 21, 25, 50, 399, 468
 Dobrotic 205, 295
 Dobrușa 250
 Doftana 400
 Dönnhard 419

- Dôle, Baudry de 169
 Dölger, Fr. 115, 157, 163
 Dolhasca 249, 397
 Dolhăuți 397
 Dolhești 249
 Dolheștii Mari 397
 Dolj 250, 398, 416
 Dollen, Frau 20
 Dollfus, cancelarul 411
 Dolniceni-Dorohoi 246
 Domanovsky, M. 119, 230, 275, 329, 330
 Domașnia — Banat 330, 428
 Domida, Gherasim 411
 Domșa, A.C. 34
 Don Juan 382
 Donado, Giambattista 227, 228
 Donici, Alecu 310, 386, 435
 Donici, Andronic 373, 433
 Donici, Domnica 412
 Donno, F. 278
 Dopsch, A. 97, 101
 Dorez, L. 168
 Dorna 398
 Dorofata și Leonat 419
 Dorohoi 245, 246, 250, 251, 252, 397,
 398, 486, 488
 Doroteiu 440
 Dosoftei 313, 359, 385, 434, 444
 Dosoftei, patriarh de Ierusalim 359
 Dospinescu, D.A. 295
 Dostoievski, F.H. 483
 Doumer, președ. Franței 105, 412
 Doumergue, Gaston de 86, 88, 412
 Dousa, călător 227
 Doussault 227
 Doze, V., călător 227, 333
 Dozsa 328
 Drăceni 397
 Dracșin 258
 Dracula, Vlad 239
 Dragalina, g-ral 330, 410, 411
 Drăgănescu, Damian 411, 412
 Drăgășani 397
 Drăghici, Constantin 15, 320
 Drăghici, Dimitrie, clucerul 15
 Drăghici, Elena 10, 15
 Drăghici, Emanoil 15
 Drăghici, Gheorghe 307
 Drăghici, Iordachi 15, 258
 Drăghici, Manolache 10, 15, 262, 320,
 446, 447
 Drăghici, spătarul 258
 Drăghici, V. 433
 Drăghici, Zoe 15
 Drăghici, pension-Iași 17
 Dragomir, Silviu 11, 104, 399
 Dragomir, State 310
 Dragomir, vornicul 258
 Dragomirescu, Mihail 17, 28, 71, 118
 Dragomirești-Maramureș 320
 Dragomirna 250, 312, 398
 Dragonovici — Botoșani 246
 Dragoș Vodă 272
 Dragosca 398
 Dragoslavele 249, 397
 Dragoslăveni 370
 Drăguș 320, 399
 Drăstor 230
 Dresda 19, 21, 24, 26, 167, 168, 286,
 305
 Dreux, Thomas Robert de 185
 Dridif 320, 399
 Drominis 459
 Drosinin 405, 459
 Drouhet, Ch. 64
 Drugănești 251
 Drumond, Edward 86
 Drummond, Eric Sir 91
 Drutzu, Șerban 376
 Dschin-Ali 171
 Dubău, Tudose 243, 433, 439
 Dubois, J. 78
 Dubova 330
 Duca Vodă 231, 233, 244, 257, 319,
 321, 365, 370
 Duca, I.G. 64, 66, 69, 70, 75, 108,
 342, 411, 480
 Du Cange 163, 166
 Ducas 161
 Duchesne, A. 127
 Duchesne, L. 19, 411
 Ducici, I. 89, 117
 Dudesco 184, 247, 270
 Duguit, L. 89
 Dulfu, P. 24, 416, 447
 Du Loir 185
 Duma-Paltin, I. 322
 Dumas, Al. 459
 Dumas, Roger, conte de 175
 Dumba 268, 343
 Dumbrava Roșie 298
 Dumbrăveii 320, 397, 399
 Dumeni, moșie 250
 Dumitrachi, Stolnicul 244, 433, 439
 Dumitrachi, Vistier 278

- Dumitrașcu Vodă 30, 284
 Dumitrescu, Alexandrina 377
 Dumitrescu, A. 347
 Dumitrescu, Al. T. 259, 288
 Dumitrescu, I. (1849) 441
 Dumitrescu, Vladimir 114
 Dumitru Hag. 370
 Dumon, G. 382
 Du Mont 185
 Dumont 230
 Dunărea 140, 155, 252, 266, 384, 397
 Dunăreanu, N. 291
 Dungere 343
 Dunin-Barkowski 208, 227
 Dunkerque 93
 Dunod, Antide 227, 254, 439
 Dupierreux 114
 Dupont, călător 227
 Dupont-Ferrier 104
 Dupré, călător 227
 Dupuis, René 330
 Durăul 397
 Durostor 398
 Duruy, călător 227
 Duruy, Victor 271
 Düstərblich, Tg. 382
 Dutailis, Petit 93
 Duțu, Alexandru 455
 Duval, R. 157
 Duverdier 127
 Dvornik 115
- East, M.G.** 334
 Ecaterina a II-a 221, 224, 440
 Ecaterina, Doamna lui Alexandru Mircea 239, 260, 266, 277
 Echteenach-Apternacum 207
 Eder, I.C. 318, 322
 Edison 217
 Eduard Confesorul 367
 Eftimie, cronicarul 433
 Eftimie, episcop 313
 Eftimiu, Victor 54, 85, 86
 Eginhard 147
 Egiptul 141, 144, 146, 343, 382, 442
 Eisenmann 91, 108, 111, 114
 Elena, fiica lui Ștefan cel Mare 389
 Eliade, Pompiliu 17, 20, 28, 445, 449, 468, 478
 Eliade Rădulescu 84, 184, 204, 332, 335, 386, 388, 434, 435, 437, 440, 467
- Elias, Jacques 490
 Elina, Doamna lui Matei Basarab 106, 260, 266, 284, 443
 Eliot, Teodor 284
 Elliot, H. 193
 Elisabeta Angliei 242, 302
 Elisabeta, Doamna lui Ieremia 302
 Elisabeta, regina 216, 260, 342, 344, 346
 Elveția 19, 140, 151, 196, 271, 277, 403, 413
 Emerit, Marcel 92, 104, 108, 334
 Emerson, R.W. 135, 382, 454
 Eminescu, Henrieta 447
 Eminescu, Mihail 17, 21, 40, 42, 89, 91, 93, 103, 118, 120, 121, 204, 271, 298, 315, 332, 387, 388, 391, 401, 436, 444, 445, 447, 448—451, 466, 468, 479
 Enacovici, Titus 72, 82
 Eneman, Michael 185
 Enescu, G. 70, 490
 Enescu, Jean 324
 Enescu, Jules 324
 Engel, I. Chr. 218, 244, 318, 322, 475
 Enver 343
 Epidaurul 405
 Epirul 9, 241, 270, 390
 Episcopia Gioagiului 313
 Episcopia Huși 441
 Episcopia Vadului 313
 Erasmus 147
 Erbiceanu, C. 218, 238, 262
 Ercilla 147, 454
 Ercole, Francesco 111, 115
 Eremia, Tiberiu 72
 Erfurt 286
 Ernst, Paul dr. 343
 Erriceira 462
 Esarcu, C. 262, 468
 Escorialul 211, 384, 401
 Eschyle 395
 Esseid, Ali-Effendi 184
 Eteria 161, 180
 Etiopia 216
 Eufrosina, soție de boier 165
 Eulart 79
 Eupragioti, Elinița 261
 Euripide 189
 Europa 140, 143, 149
 Eustație 434
 Eustatievici, Dimitrie 321—322, 433

- Evian 59
 Evnomie, Constantin 66, 189, 307
 Evolveanu, Constantin 19, 20, 31—33
 Evora 209, 402

 Fabricius, J.A. 127
 Faca, C. 435
 Făgăraș 259, 313, 314, 316, 319, 320,
 328, 399, 401, 486
 Făgetel, Șaban C. 42, 64
 Faguet, E. 443
 Falcandus, Hugo 147
 Fălciu 245, 398
 Fălcoianu, familia 247
 Falerul 404
 Falkenberg 402
 Falkenhayn 344
 Fălticeni 397
 Famagusta 166
 Familia, revista 413
 Fanarioți 160, 221, 223, 225, 266, 270—
 272, 284, 287, 432, 438
 Farago, Elena 45, 52
 Farcaș Voievod 273
 Fărcășanu, Matei 433
 Fasciotti 69, 71
 Faton, amiral 76
 Faucigny-Lucinges, prinț 82
 Faur, J.J. 104
 Făurei 397
 Fauriel 459
 Fauvel 185
 Favolius, Hugues 185
 Fedele, P. 97, 99, 108
 Fedeleșoiu, schit 249
 Federici, Vincenzo 54
 Fegrmann, A. 228
 Feldioara, 320, 399
 Feleac 314, 320, 399
 Felix, Iacob dr. 445
 Fénélon 459
 Fenice, Teatrul din Veneția 459
 Fenin, Pierre de 147, 156
 Ferdinand, așezămînt-Văleni 464
 Ferdinand, regele 78, 95, 343, 346,
 348—351
 Ferdinand, țarul 182, 338
 Fermanel 185
 Ferrara 19, 167, 168, 202, 396, 461
 Ferrara, Ricobald de 147
 Ferreira, Antonio 462
 Ferri, Enrico 93
 Ferrini, Nico 202
 Festa 163
 Fialcowski, cafeneaua 335
 Fiastri, Giovanni 206
 Fichte 483
 Fierești 249, 397
 Filaret de Rîmnic 433, 440
 Filip, August 152
 Filip, editor-Minerva 33, 397
 Filip Macedoneanul 443
 Filip din Vălenii de Munte 257
 Filipescu, familia 247, 255
 Filipescu Constantin Căpitanul 264,
 283
 Filipescu, Gr. N. 251
 Filipescu, N. 20, 21, 35, 40, 44, 56, 64,
 67, 281, 344, 389, 435, 448
 Filipești 400
 Filipeștii de Tîrg 400
 Filipinele 217
 Filipopol 400
 Filișanu, familia 247
 Filitis, Dositeiu 433, 440
 Filotei 433
 Filotti, moșia 394, 395
 Filov 230
 Filton, Th. 382, 385
 Finke 100
 Finlanda 385
 Finley 403
 Fintîi 76
 Fintîna Albă 398
 Fintîna Mare 397
 Fintinaru, P. 19
 Firenze, vezi: Florența
 Firnhaber 318
 Fîru, N. 42
 Fiume 202, 396, 448, 461
 Flachat, Jean Claude 185, 287
 Flămînzii 46, 397, 473
 Flammermont, Jules 272
 Flandin, P. 105
 Flandra 137
 Flers, Robert de 68, 73, 74
 Fleury, prof. — Botoșani 16, 133
 Flint, R. 17
 Flondor, Iancu 41, 72
 Florența 19, 23, 26, 29, 167, 168, 202,
 281, 396, 448, 460

- Florescu, Bonifaciu 23
 Florescu, Lucia 449
 Florian, fabulistul 16, 459
 Foch, F. mareșal 82, 99
 Focillon, H. 81, 83, 85, 86, 89, 90, 104, 105, 108, 111, 113, 123
 Focșani 327, 396, 486
 Folescu-Marchian, școală — Botoșani 16
 Fontainebleau 401
 Fontana, Manuel Mila 404, 457
 Fontane, Th. 382
 Fontenay-aux-Roses 78, 427
 Fontmagne, Duran de 175
 Foord 157
 Forbin, de 185
 Forilano, O.M. 382
 Förster 113
 Förster, Wolfgang 349
 Forter, Norman L. 403
 Fortunescu, C.D. 9, 10
 Foszto, Olga 213, 327
 Fote, avocat — Iași 250
 Fotie, patriarh 91
 Fotino, grec, 190, 243
 Fotino, Dionisie 218, 254, 262, 433; 439
 Fougères, G. 73, 86
 Fourier 178
 Fourmont, Claude G. 185, 287
 Fourquevaux, călător 193, 227
 Fradeletto 83
 Francini 115
 Francisc I 145
 Francisc Iosif I, vezi: Franz Joseph
 Francisc, sfântul 101, 102, 105
 Francken, Frans 282
 Francudi, Ep. 468
 Frangopulo 237
 Frankfurt 201, 286, 441
 Franța 137, 153, 156, 162, 196 — 200, 226, 230, 256, 333, 342—346, 401, 491
 Franz Joseph 315, 345
 Franzos, Karl Emil 201
 Frătăuți 398
 Frăția bunilor români 44
 Fredegariu 147
 Frederic II 119, 143, 144, 147, 148, 152, 201, 391
 Frederic III 177
 Frederic Barbă-Roșie 143
 Frederic cel Mare 176
 Friedmann 99
 Frijs 108
 Frimu, I. C. 73
 Froissart, Jean de 156, 382, 385
 Frollo, H. 55, 224, 468
 Fromont 79
 Fronius, Herta 393
 Frumoasa 249
 Frumosul 398, 413
 Frumușanu, familia 247
 Frumușica 397
 Fuad Pașa 289
 Fuldhart, Kennet E. 102
 Fulea, Moise 440
 Fulin, Rinaldo 206
 Fülöp 82
 Fulton 217
 Fundația Principele Carol 80
 Fundația culturală „Nicolae Iorga“ 84
 Fundescu, I. C. 415
 Furari, Romeo 224
 Furdui, Petre 433
 Gaffron von 238
 Gagigadar 398
 Galaction de Rimnic 433
 Galata 249, 397
 Galați 246, 250, 295, 301, 323, 397
 Galdos, Perez 463
 Galia 137, 155
 Galin, dascălul 16
 Galiția 252, 396
 Galland, Antoine 185
 Gallavresi 97
 Gamber, Jeanne 231
 Gamillscheg, Ernst 112, 275
 Gand 276, 419
 Gane, N. 44, 202, 389, 409, 444, 468
 Găiești 486
 Gănescu, familia 247
 Gănescu, Grigore 200
 Gănești 245, 256
 Gans 451
 Ganshof, F. 104
 Garçao 462
 Gardner, călător 227
 Gardthausen, W. 157
 Gârleanu, Emil 12, 37, 38, 43, 55, 114, 291, 389, 391, 409, 437, 448, 482
 Garoflid, C. A. 70
 Garque 90
 Garrett 462
 Gaspar, M. 9, 52

- Gaspar Grațiani Vodă 208, 251, 318, 439
 Gaster, Jack 424, 437
 Gaster, Moses 92, 418
 Gatterer, Johann Christoph 133
 Gaudefroy-Denombines 104
 Gauthier, Mrs. dr. 448
 Gauthier, redactor — *Revue bleue* 109
 Gautier, Th. 185, 454
 Gauting, călător 227
 Gauvin, A. 84, 91, 351
 Găvănescu, I. 17, 18, 468
 Gavra 266, 322
 Gavril, protul-Athos 257, 441
 Gavril, hatmanul 258
 Gavril, mitropolit 260, 308
 Gavril, Uric 428
 Gavrilovici, Al. 32, 61, 339
 Gay, J. 87, 104, 107
 Gayat, Yves 330
 Gazeta Transilvania 447
 Gazi, Antim 440
 Geanoglu, familia 247
 Gédéon, Manuel 157
 Geffroy, A. 20
 Geibel, E. 454
 Geiger, Ludwig 20
 Gelcich, J. 26
 Gelmar 320, 399
 Gelzer, H. 157, 163
 Gemando, A. 227
 Génenea 249
 Geneva 196, 401
 Genlis, Doamna de 147
 Genova 19, 20, 21, 23, 24, 166, 167,
 168, 202, 204, 295, 297, 308, 396, 402,
 448, 461, 490
 Gentil 79, 82
 Gentile, G. 99
 Geoagiu-Feredău 320, 399
 Geoagiu de jos 320, 399
 Geoagiu de sus 320, 399
 George, regele Greciei, 338
 Georgescu, P. 390
 Georgescu, Ștefan din Focșani 246
 Georgescu-Sergent 337
 Georgetown 403
 Georgian, I. C. 23, 24, 27
 Gerardi 86
 Gerardo, Emanuela 205
 Géraud, Edmond 147
 Gerig, John L. 403
 Germania 71, 137, 142, 152, 176, 195,
 200—202, 274, 342—346, 460, 483
 Germanicus 137
 Gettysburg 403
 Geuffray, Anthoine 185
 Gheltof, Urbani 239, 277
 Ghenadie al II-lea 313
 Ghenadie, episcop 313
 Ghenadie, mitropolit 313, 471
 Gheorghachi 433
 Gheorghe din Moldova 447
 Gheorghe, hatmanul 258
 Gheorghe, pisarul leșesc 88
 Gheorghevici, Cl. 61
 Gheorghiu, Ștefan 292, 328
 Gheran, Nicolae 283
 Gherasim, patriarhul Alexandriei 285
 Gherassy, Matei 183
 Gheorghiuța 250, 400
 Gherla 320
 Gherman, Atanasie 344
 Gherman, Lazăr 438
 Gherman, Lepanto 438
 Ghețu, Zoe 203
 Gheuca, Leon 433
 Ghibănescu, I. 262
 Ghibu, Onisifor 69, 70, 249
 Ghica, familia 247, 255
 Ghica, Alexandru Vodă 112, 184, 248,
 256, 257, 258, 289, 291, 439, 440
 Ghica, Al. Dim. 248
 Ghica, C. 259
 Ghica, D. 91, 103, 114
 Ghica, Dimitrie 335
 Ghica, Elena 260
 Ghica, Grigore 165, 184, 244, 251, 257,
 258, 270, 318, 321
 Ghica, Grigore Alexandru 181, 255, 256,
 258
 Ghica, Grigore Dimitrie Vodă 244, 251,
 254, 257, 452
 Ghica, Grigore II 439
 Ghica, Ion 334, 389, 391, 435, 447, 449,
 467
 Ghica, Ioan, doamna g-ral 260
 Ghica, Matei 165
 Ghica, Mihail, colonel 245
 Ghica, Scarlat 70, 248
 Ghica, Zoe 165
 Ghica-Deleni 248
 Ghighiu 400, 440

- Ghirlandi, Rafael 228
 Gianet, Gheorghe 165
 Gianolu, A. 449
 Gianolu, M. 449
 Gibbon, Ed. 132
 Gibbons, Herbert Adams 66, 92
 Gibescu, Teodor 252
 Giers, consul rus 250, 332
 Giesebrecht, W. von 169
 Ginguene 460
 Giolitti 343
 Giordano, pictor venețian 83
 Giormanul — Dolj 247, 292
 Giorocul — Dolj 247
 Giotto 202, 205, 401, 425, 461
 Girardi 93
 Girardini, Saint Marc 227
 Giuglea 417
 Giulești 417
 Giurescu, C. 42
 Giurescu, C. C. 114
 Giurgiu 397, 478, 483, 486
 Giusti, G. 382
 Givani 382
 Gizycki, von 20
 Gladstone 483
 Glaubry 448
 Glavacioc 249
 Glixelli 87, 104
 Globul Craiovei 330
 Globul rău 330, 428
 Globus, revistă 173
 Glodeni 397
 Glogoveanu, familia 259, 288
 Glotz, G. 79, 97, 99, 102, 104, 106
 Glover, ambasador englez 93
 Gminski, J. 208
 Godet 91
 Goes, Damian de 462
 Goethe, W. A. 106, 120, 214, 322, 382, 391, 396, 453, 454, 470
 Goffron, von 237
 Goga, Eugen 344
 Goga, Octavian 34, 35, 38, 42, 44, 45, 52, 61, 64, 66, 69, 70, 82, 97, 110, 279, 389, 409, 448, 481
 Goian, familia 246
 Goilav, O. 215, 246
 Goioasa 397
 Gold, Frank 78
 Goldberger 108
 Goldiș, Vasile 45, 54, 72, 480
 Goldoni, Carlo 119, 395, 454, 460, 462
 Golescu, frații 184, 247
 Golescu, Dinicu 435
 Golești 181, 196
 Golia 265, 422
 Goltz, von der 237, 344
 Gontaut-Biron, Th. de 185
 Goos 230
 Goran, boier 439
 Gorceix, S. 86, 104, 107, 111, 382, 388
 Gore, Pavel 297
 Gorj 252, 398
 Gorizia 344
 Gôrka 78, 108
 Gorovei, Artur 37, 246, 262, 415
 Görtz 237
 Gorun, I. 437, 445
 Göteborg 402
 Göttingen 27, 305, 438
 Govora 249, 250, 397, 440
 Gozzi, G. 459, 460
 Grabar, A. 104, 108
 Grabinski, colonel 229
 Gradenigo, G. G. 157
 Grădiștea 320, 399
 Grădișteanu, familia 247
 Grădișteanu, P. 468
 Grădișteanul, Badea 258
 Graham 403
 Graindor 86
 Granada 211, 384, 401
 Grayconc, Helen 382
 Graz 25, 26
 Greceanu, C. 328
 Greceanu, H. 433
 Greceanu, Dimitrie 481
 Greceanu, Nicodim 440
 Greceanu, Radu 257, 441
 Greceanu, Șerban, logofăt 261
 Grecia 18, 146, 148, 188, 189, 337, 344, 404, 416, 442, 491
 Green, J. R. 192
 Grégoire, H. 86, 102, 104, 106, 114, 115, 163
 Gregoras, Nichifor 161
 Gregorovius 391, 396
 Grelot 185
 Grenier, Edouard 413
 Grenier, Pierre 157
 Griffith, Iuliu 238
 Grigoraș, logofătul 433
 Grigore, mitropolit 244, 433, 439

- Grigorescu, Eremia, g-ral 69, 71
 Grigorescu, N., pictor 42, 424, 425, 427, 445, 449
 Grimm, Petre 83
 Grisellini, călător 227, 330
 Groeg 230
 Groenlanda 216
 Gromo, Andreea-Giovanni 227
 Grondijs, H. 108, 112, 113, 114, 133, 164, 207
 Grote, N. J. 17
 Grotius, Hugo 132
 Grousset, René 111
 Groza, Petru 92
 Gruber, Ed. 468
 Grumel, W. 157
 Grünwald 87
 Grusevschi 296
 Guarnieri 87
 Gubernatis, Angelo 59
 Gueschin, Bertrand du 151
 Guggsberg, Kohley de 227
 Gugomos, călător 227
 Guiadora, Esterella 457
 Guiart, G. 83
 Guichen, Viconte de 102, 104, 111, 113
 Guillaumont, călător 227
 Guillaume, Doamna 99
 Guillaume, Dominic-Atanasie 227
 Guillaume, ministrul Belgiei 96
 Guilleragues 185
 Gunter, călător 227
 Gura Humorului 398
 Gura Nișcovului 397
 Gura Râului 320, 399
 Gura Sadului 320, 399
 Guran, N. 290
 Gustav-Adolf 151, 212, 413
 Gustavianum 91
 Gusti, Dimitrie 99
 Guyau, M. J. 17, 111
 Guys 185
 Gyllius 163
 Hăbășescu, Ioan 258
 Habsburg, Rudolf de 152
 Habsburgii 142, 194, 323
 Hachette 68
 Hacquet, călător 227
 Haga 24, 29, 305, 306
 Haga, Cornelis 174, 241, 318
 Hagenmeyer, M. 166
 Hagi-Filip, N. 291
 Hagi-Pop 6, 43, 226, 246, 247, 288, 292, 293, 319, 440
 Hajdu-dorugh 323, 324
 Haines, Gh. 433
 Halecki, O. 91, 108, 109, 115, 119
 Haleșul 397
 Halinga 398
 Halippa, Pan. 71
 Halphen, Gustav 449
 Halphen, Louis 108, 111, 119
 Hamangiu, C. 103
 Hamburg 19, 168
 Hamerling, R. 382
 Hamlet 20
 Hamm, Wilhelm 227
 Hammer 48, 170, 303
 Han, O. 425, 427
 Hancea, vornicul 258
 Handelsman, M. 108, 109
 Hangerlii, Dimitrie 309
 Hanibal 151
 Hansa 152
 Haralambie, familia 247
 Haraucourt 17
 Harcourt 185
 Harding 491
 Harebane 193
 Harebonne, William 227
 Haret, Spiru 37, 38, 41, 184, 242, 299, 416, 445
 Harrison, Frederic 157
 Harsin, P. 104
 Harte 157
 Hartvig, H. 61
 Harvard 403
 Hasdeu, B. P. 7, 9, 18, 19, 28, 29, 30, 32, 44, 46, 107, 131, 218, 242, 262, 263, 310, 321, 389, 391, 402, 409, 418, 431, 435, 436, 451, 452, 453
 Haskovec, P. M. 463
 Hasselquist, Frédéric 185
 Hașeg 313, 314, 319, 320, 331, 399, 402
 Hatna 398
 Hatzidakas 102
 Hauff, W. 382, 385
 Hauffmann, R. W. 382, 470
 Haugwitz 237
 Hauser, Henri 59, 97, 104, 107
 Haussez, baronul de 227
 Hauterive, călător 185, 227
 Havanyi, Charles 82

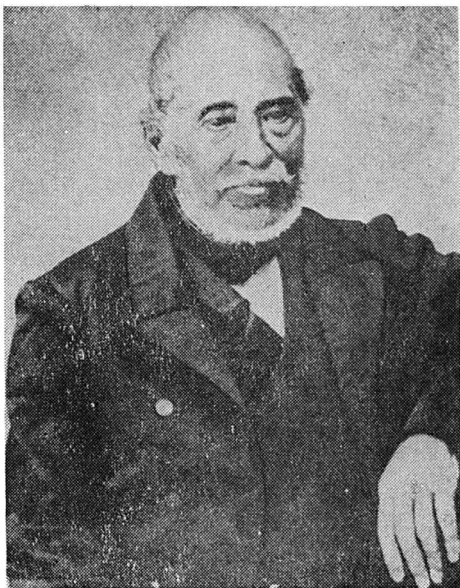
- Havet, J. 156
 Havet, L. 76
 Hayes, Des 185
 Hazard, Paul 102, 113
 Hébroque-Maleville 227
 Heeren, A.H.L. 169, 218
 Hegel 17
 Heidenstein 284
 Heimat 448
 Heinecke 127
 Heisenberg, Aug. 60, 94, 102, 105, 157, 162, 163
 Helada 144, 382
 Hellas, vezi: Helada
 Helmolt, Hans F. 54, 74, 187, 188
 Helod 144
 Henke, Rudolf 201
 Henne, H. 104
 Hennequin, E. 17
 Henric II 152
 Henric III 137
 Henric IV 384
 Henric VIII 265
 Henry, P. 70, 111, 334
 Heraclide Jacques Basilicos (vezi Despot Vodă)
 Heraclius 157—159, 462
 Herculane 330, 412
 Heredia 454
 Hermann, E. 237
 Herodot 132, 189, 387
 Herriot, Eduard 78, 83
 Hertă 252
 Herțegovina 182, 338
 Hertvig, dr. 195
 Hertz, Charles 175
 Herwegh, G. 382, 385
 Hesiod 146
 Hesseling, C. 157
 Hesychius 438
 Hildebrand 97, 367
 Hierax 113
 Hijdeu, Alexandru 310
 Hilboca 398
 Hillard, Richard F.A. 192
 Hink 87
 Hîrja 250
 Hîrlău 245, 249, 397
 Hirrschfeld, Otto 230
 Hîrseni 320, 399
 Hîrtești 249
 Hitler 107, 109, 112, 114, 135, 149
 Hilboca 398
 Hlincea 301
 Hobhouse 185
 Hocheplid 257
 Hodemann, căpitan 227
 Hodges 107
 Hodoș, localitate 320, 399
 Hodoș, Constanța 437, 445
 Hodoș, Enea 24, 447
 Hodoș, Iosif 262
 Hodoș, Nerva 9, 27, 35, 55, 61, 244
 Hoeppli, editorul 63
 Hofer, Andreus 52
 Hofwiler 110
 Hohenstaufe, familia 143
 Hohler, Ch. 25
 Holban, Maria 159, 160
 Holberg 117
 Holehause 185
 Holland, J. 97, 101
 Holleaux 91
 Homer 111, 146, 189, 454, 455, 462
 Homo, L. 230
 Homoricu 400
 Honnorat, Alix 102, 111
 Hoover, H. 78, 100, 403
 Hope, Th. 193
 Horațiu 455
 Horecea 398
 Horezul 397
 Horia 115, 313—316, 328
 Horodnic 398
 Horodniceni 249, 397
 Horovitz 130
 Hotel Cavour — Roma 20
 Hotel Rollin 19
 Hotel Union 18
 Hotin 246, 250, 298, 398, 426
 Houry 163
 Hrisoscoleu, familia 247
 Hrisostomul, sfîntul Ioan 147
 Hrisoverghi, Al. 435
 Hristachi, pitarul 433
 Hrizant, cămărașul 268
 Hruschka 344
 Hrusewshi, M. 210
 Hübner 335
 Hübsch, consul 257
 Hudson 384
 Huedin, 486
 Hugo, Capet 196, 197
 Hugo, Victor 16, 386, 387, 397, 454

Vornicul Iordache Drăghici

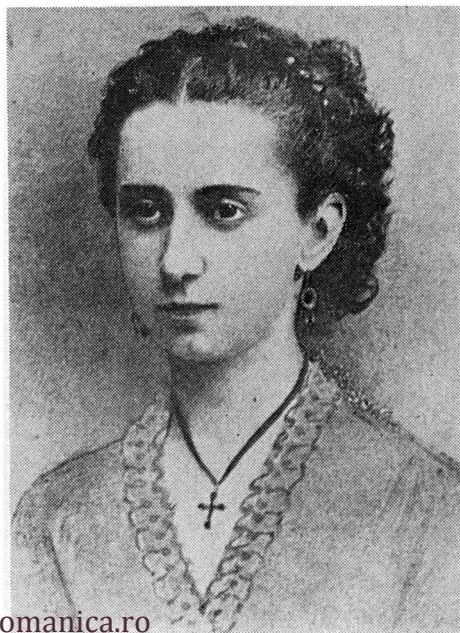
Manole Drăghici, unchiul lui N. Iorga

Elena Drăghici, bunica lui N. Iorga

Zulnia Iorga, mama profesorului N. Iorga

Părinții lui N. Iorga

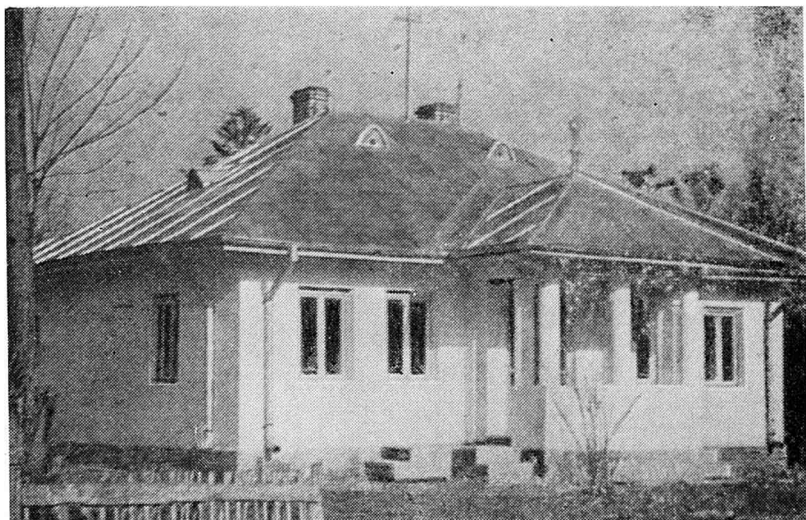
În 1884, cu fratele său George

Casa copilăriei, înainte de restaurare

Casa copilăriei, restaurată în 1965

Zulnia Iorga cu fiul său mai mic, George

În 1890

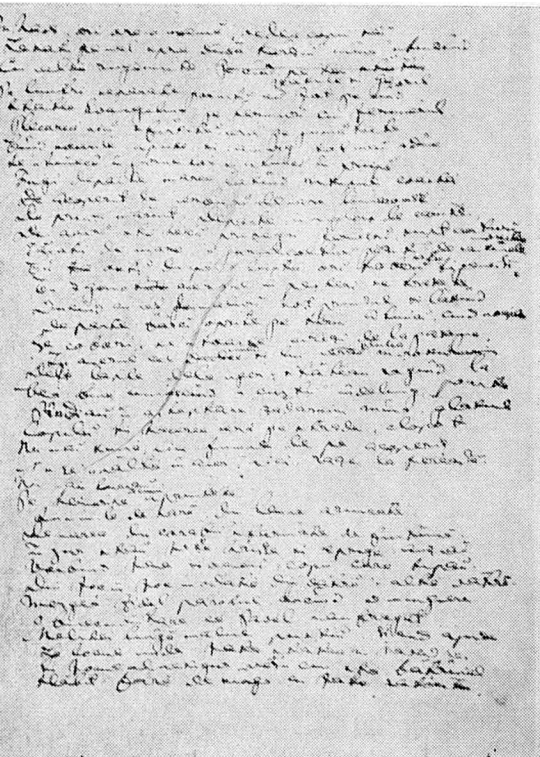

În 1890

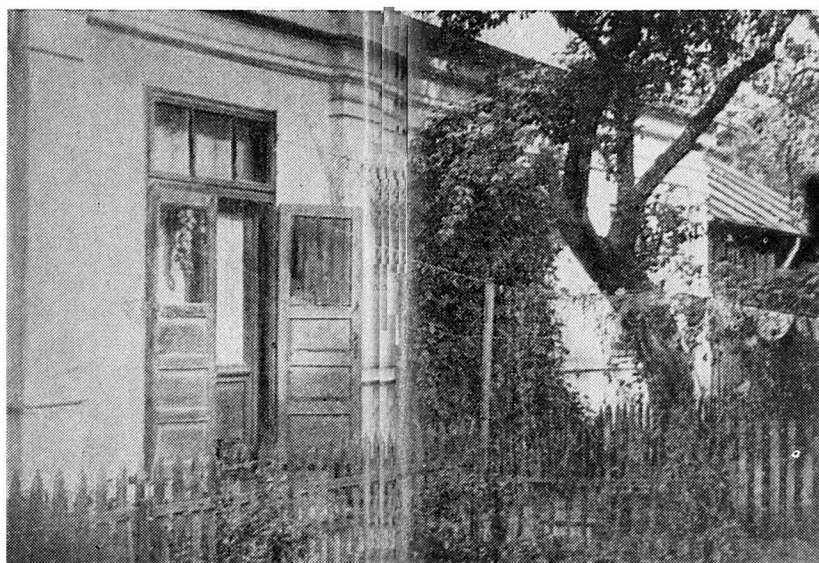
În 1892

În 1893, la Innsbruck

Primii studenți ai profesorului N. Iorga

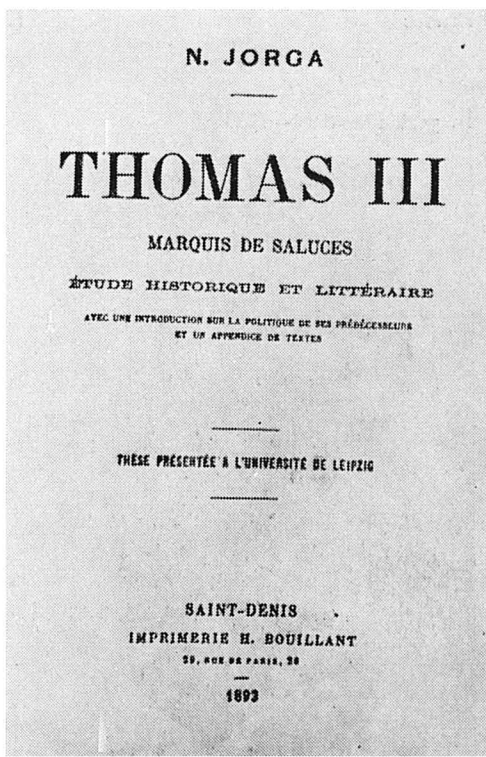
Fiță de manuscris din 1890

Locuința din București, str. Icoanei

www.dacoromanica.ro

Coperta tezei de doctorat de la Universitatea din Leipzig

PHILIPPE DE MÉZIÈRES

1327-1405

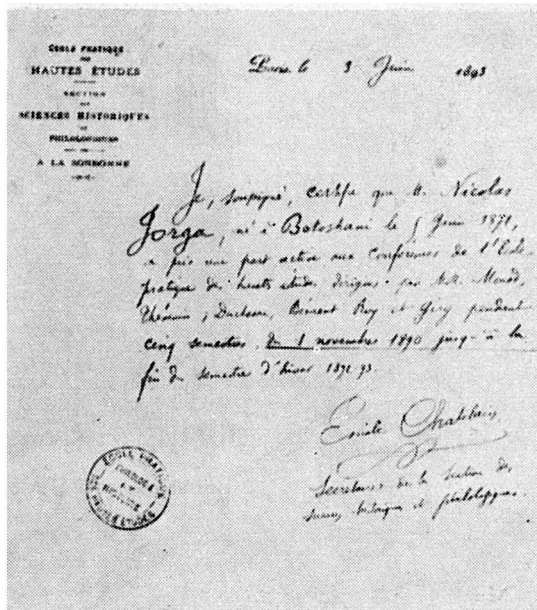
LA CROISADE AU XIVe SIÈCLE

N. JORGA

PARIS
LIBRAIRIE EMILE BOUILLON, ÉDITEUR
41, RUE DE RICHELIEU, AU PREMIER
1896
Tous droits réservés

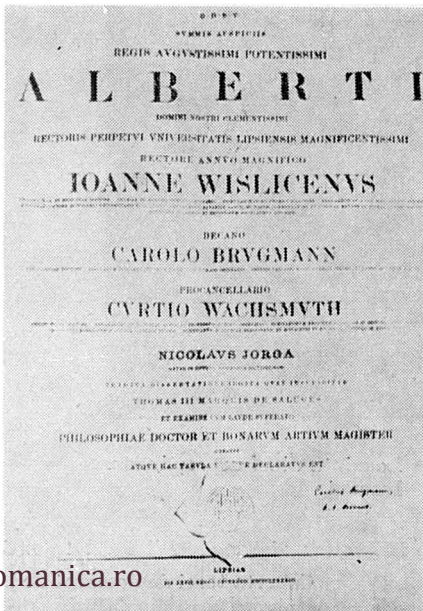
Coperta lucrării de la Hautes Études

Adeverința de terminare a cursurilor de la Hautes Études

În perioada 1897 1900

Diploma de doctor in filosofie de la Universitatea din Leipzig

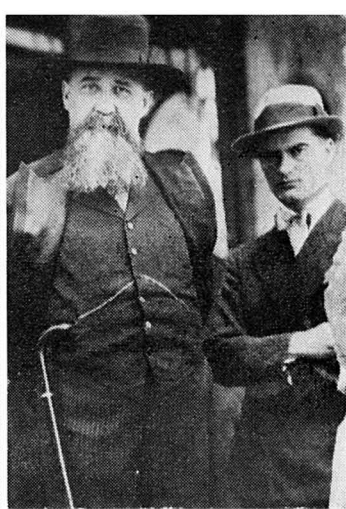

În 1909, la Iași

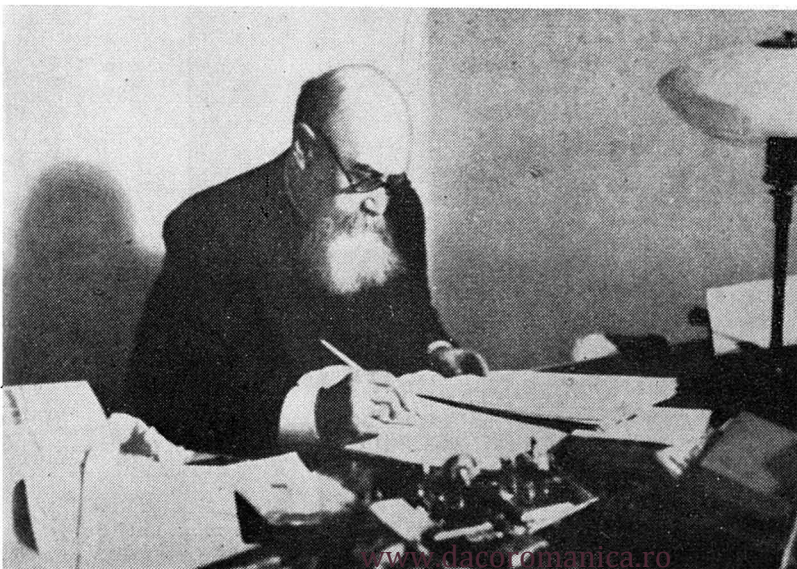

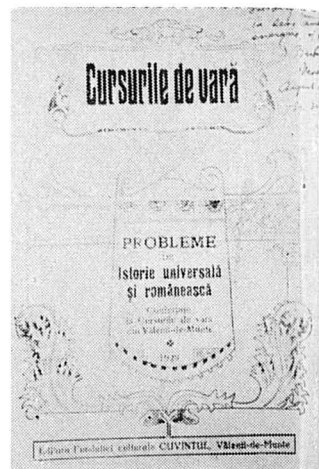
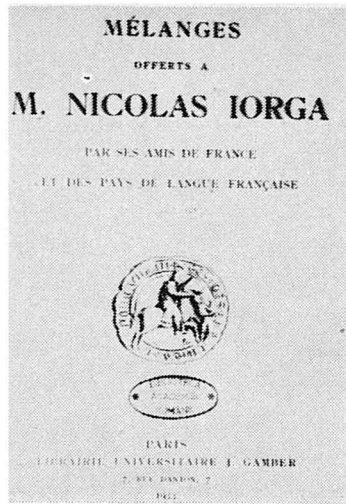
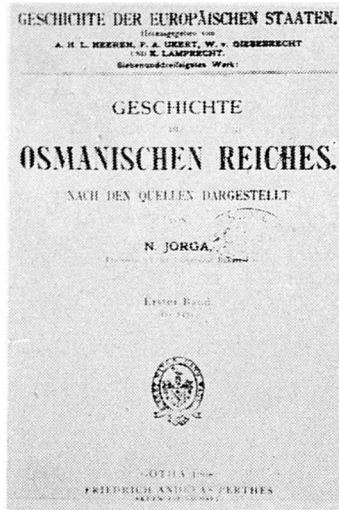
În 1929

Împreună cu secretarul său
Barbu Theodorescu

La masa de lucru

I toria Imperiului Otoman, lucrare în 5 volume, scrisă între 1908—1913

Volum omagial alcătuit de savanți francezi

Coperta lucrării *Probleme de istorie universală și românească* din 1929

Vila lui N. Iorga din Sinaia, de unde a fost ridicat de asasinii legionari în seara zilei de 27 noiembrie 1940

www.dacoromanica.ro

- Hugonnet, călător 227
 Hugues IV 257
 Hulea, Ovidiu 75
 Humboldt, Al. 452
 Humorul 250, 312, 398
 Hundorf 399
 Húnfalvy, Nestor 230
 Hunter, Williams 227
 Hunyade, Ioan 234, 315, 316
 Hurez 249, 250, 288, 294, 320
   furez — Ardeal 399
   Iurmuzaki, familia 189, 307, 312, 488
 Hurmuzaki, Alexandru 307
 Hurmuzaki, C. 262, 435
 Hurmuzaki, Eudoxiu 218, 262, 300, 313, 435
 Hurmuzaki, N. 72
 Huru, vornicul 258
 Hurtz, Ed. 163
 Huși 397
 Hüttel 237
 Huysinga 207
 Huysmans, C. 88
 Hymans, Paul 419
- Iablonița 330, 428
 Iacobenii 398
 Iacov al II-lea, mitropolit 433
 Ialomița 398
 Iamandi, familia 309
 Iancovescu, g-ral 69
 Iancu, Avram 315
 Iancu de Hunedoara 315
 Iancu Vodă (1660) 260
 Iancu Vodă din Inidioara (vezi: Iancu de Hunedoara)
 Iancu, Ion, fiul lui Bogdan 239
 Iancu Jianu, haiducul 389
 Iancu Sasul 239
 Iane bacalul din Botoșani 300
 Iași 29, 49, 245, 246, 250, 254, 303, 311, 345, 397, 398, 445, 465, 466, 486, 488
 Iațimirski, Alexandru 92
 Ibañez, Blasco 463
 Ibrahim, mare vizir 282
 Ibrahim, sultan 171
 Ibrăileanu, Garabet 50
 Ibrovaț, Miodrag 92
 Ibsen 18, 21, 24, 97, 382, 385, 391, 448, 454
- Ienache, cămărașul 258
 Ienichioi 397
 Iepure, avocat 246
 Ieremia Vodă Movilă, vezi: Movilă, Ieremia
 Ieremia, Doamna 266, 393
 Ierusalim 22, 163
 Ieșan, Isidor 54
 Ieșelnița 428
 Ignatie 440
 Ilarian, Papiu Al. 218, 237, 240, 262, 435
 Ileni 320, 399
 Ilfov 398, 416
 Iliș, Alexandru 258
 Ilie, fiul lui Alexandru cel Bun 297
 Ilieștii 398
 Imperiul româno-bulgar 221
 Inculeț I. 71
 Indiana Harbor 58, 402
 Indistan 23
 Inidioara 320
 Innsbruck 22, 26, 27, 167, 278
 Inochentie, vlădică 433
 Institutul sud-est european 62
 Ioan Botezătorul 282
 Ioan Vodă cel Cumplit 251, 258, 270
 Ioan Kneazul Voievod 273
 Ioan de Prislop, vlădică 313
 Ioanid, căpitanul 16
 Ioanid, G. 264, 439
 Ioanițescu, D. R. 99
 Ioasaf, mitropolit 313
 Ion, fiul lui Neagoe 257
 Ionescu, G., revizor școlar 246
 Ionescu, G., prof. 37, 292
 Ionescu, Ion 184
 Ionescu, Nicolae 17, 19, 445, 449, 468
 Ionescu, Take 58, 64, 78, 79, 81, 468, 475, 485, 488, 489
 Ionescu, Toma, dr. 91
 Ionescu-Gion 20, 27, 28, 30, 445, 467, 468, 489
 Ionescu-Sisești, G. 91, 103
 Iordache Olimpiotul 68, 288, 289
 Iorest, mitropolit 313
 Iorga, Adriana (Titia) 58, 109
 Iorga, Alecu 15
 Iorga, Costache 15
 Iorga, Cupețul 308
 Iorga, Ecaterina N. 241, 242, 320, 396
 Iorga, Ecaterina, soția Cupețului 15

- Iorga, Elena 15
 Iorga, Emanoil 15
 Iorga, Florica 25, 27, 31, 71
 Iorga, Galeongiu (= Cupețul) 15
 Iorga, George 15, 16, 67, 108
 Iorga, Iacob 15
 Iorga, Iancu 15, 38
 Iorga, Liliana 133, 135, 146, 151, 160, 292, 303, 433, 455
 Iorga, Manole 15, 25, 308, 427
 Iorga, Maria 25, 28, 238, 396
 Iorga, Nicu 15
 Iorga, Olga 15
 Iorga, Petru 22, 25, 31
 Iorga, Valentin 56
 Iorga, Zinca 15
 Iorga, Zulia 10, 25, 31, 33, 39, 109
 Iorgovici, Pavel 433
 Iosif II 234, 272, 315, 316
 Iosif, episcop de Argeș 440
 Iosif, Șt. O. 388, 397, 409, 437, 446, 448, 482
 Iosif, fiica poetului 344
 Iosif, Stoica episcop 61
 Ioțu, C. 73
 Iova, V. 283
 Iovanovici, I. 382
 Iovanovici, Iovan 385
 Iovanovici, Liuba 61
 Ipsilanti, Alexandru 118, 180, 254, 261, 270, 288, 413
 Ipsilanti, Atanasie Comnen 433
 Ipsilanti, Constantin 255, 257, 261, 270, 287
 Iranul 140
 Isaia, cronicarul 433
 Isaurian 157
 Ismail 303
 Isopescu, Claudiu 97, 330
 Isopescu, Venera 393
 Ispirescu, Petre 415
 Istfan Crisztina 213, 327
 Istrati, C. dr. 70, 467, 489
 Istrati, Nicolae 333, 387, 435
 Istria, Dora d' 185, 227
 Isus, 152 393
 Italia 18, 157, 192, 195, 197, 201—206, 224, 271, 329, 338, 342—346, 384, 385, 402, 404, 413, 478, 479
 Ițcani 250, 312, 398
 Iugoslavia 189—192
 Iustinian 140, 144, 148, 152, 154, 157—159, 164, 230
 Iuvenal 454
 Ivan, țarul 328
 Ivanciuc, Costache al Popei 296
 Ivanovici, ministru iugoslav 89
 Ivașco, psaltul 438
 Ivič, Alekso 282
 Ivir-Athos 270
 Izvoranu, C. 289
 Izvoranul 397
 Jackson, John 227
 Jacob, Jules 227
 Jacovenco, călător 227
 Jacquemont, g-ral 102
 Jagić, Vratoslav 454
 Jalea 427
 James, Francis 86
 Jameson, reprezentantul Fundației Carnegie 79
 Jammes 447, 454
 Jamsilla, Nicolo de 147
 Jamul Mare 398
 Japonia 215—216
 Jaquer, episcop 243
 Jarnic, Ian Urban 70, 86, 195
 Jasani 320
 Jaszlowieki 237
 Jianu, familia 247
 Jianu, Stan 258
 Jiblea 397
 Jinchou, J. 104
 Jirecek, C. I. 26, 27, 29, 30, 34, 36, 167
 Jirov 250
 Joffre, J., mareșalul 77, 102
 Johnson, Alvin 102
 Joinville 156
 Jones, Mano 403
 Joppécourt, călător 227
 Jora 59
 Jorescu, familia 245
 Josani 399
 Joubert, A. 84
 Joubertin, Amédée 309
 Jourdan 185
 Jouffroy 237
 Jouve, Eugène, călător 227
 Jucica 298
 Julian, V. 230

- Jung 230
 Junii din Braşov 45
 Junii turci 182
 Junimea 18, 436, 447
 Junimea creştină-Detroit 92
 Junimea literară 313, 445
 Jupalnic 330
 Jurkowitsch 241
- K. T. deputat 335
 Kadar 82
 Kaiaczay, călător 227
 Kalinderu, Ion 7, 26, 28, 427, 468
 Kalvas 459
 Kamm 87
 Kant 214
 Kanut 212
 Kaprinai 322
 Karaczay 416
 Karacsony, Ianos 330
 Karadja, C. I. 9, 213
 Karkovitz 459
 Karlsbad 290
 Karr 403
 Kasimirski 309
 Katancsich 230
 Kaunitz, prinţ 272
 Kazak, Eugen 299
 Keat 79
 Kehr 108
 Keller, von 237
 Kemeny, Iosif conte 318
 Kendy, Mc., prof. american 112
 Kephala, Dionisie 238
 Keramopulos 110
 Kerguezec 73
 Kermeus, Nicolae 438
 Kernbach, Paul 229
 Kerner 403
 Kertsche, vila 28
 Ketrzycki 108
 Kevojian, V. 417
 Kidder 97
 Kiepert 230
 Kiev 140, 225, 299
 Kipling, R. 382, 385, 454
 Kiriac 418
 Kirileanu, G. T. 54, 68, 69, 450
 Kirza, Petre Ioan 441
 Kiselev 290
 Kitchener, H. 66, 344
- Kleawski 257
 Kleemann, călător 227
 Kogălniceanu, familia 251
 Kogălniceanu, Alexandru 184, 271
 Kogălniceanu, C. 276
 Kogălniceanu, Catinca 260
 Kogălniceanu, Ienaki 433
 Kogălniceanu, Ilie 255
 Kogălniceanu, Mihail 7, 11, 16, 48, 52, 53, 55, 80, 111, 113, 184, 218, 244, 250, 261, 264, 271, 298, 312, 323, 332—334, 340, 341, 387, 389, 391, 428, 433, 434, 435, 446, 448, 449, 451, 452, 453, 463, 468, 471
 Kogălniceanu, V. M. 340
 Koharyi, Ferdinand 345
 Kohle, I. G. 227
 Kohler, Ch. 22, 25, 26, 29, 32, 35, 36
 Kohn, Abrest 227
 Koht, H. 17, 99, 108, 109, 114, 119
 Köleseri, Samuel 286
 Kollar 438
 Knobelsdorf, von 237
 Kondakov, N. P. 86, 163, 425
 König, Teodor 227, 238
 Königsberg 29, 167, 284
 Kondakowski, L. 157
 Kopf, K. 163
 Köpriliş, Ahmed 171
 Körner 483
 Korniss, Gyula 323, 330
 Korsno 402
 Kosmeli, călător 227
 Kostas, Zala 459
 Kotzebue, Wilhelm de 109, 201
 Koukoulé, Ph. J. 157
 Kovalevski, N. 22
 Kozak, E. 246
 Kramer, Johannes 201
 Krasinski, G. 208
 Kraus, Emma 393
 Kremnitz, Mite 201
 Kretschmayer 206
 Kreţulescu, familia 255
 Kreuchely 238
 Kreuprulis 234
 Krickel, călător 227
 Kropenski, C. Emil 246
 Krueger, Ivar 101
 Krumbacher, K. 30, 40, 52, 157, 163 309
 Krupotkin, P. A. 17

- Kuch, călător 227
 Kuciuc-Kainargi 176
 Kugler 166
 Kulemann, Rudolf 201, 227
 Kunich 227, 449, 450
 Kunsteler, K. 230
 Kurjer Paranny, ziar polonez 106
 Kurtz, Ed. 163
 Kuszewicz 227
 Kuyper, dr., călător 227
 Kwiatkowski 72

 Labarte, J. 157
 Labbé, P. 99, 113
 Laboulaye, Eduard 335
 Lacaze, M. L. 91
 Lafayette 346
 La Fontaine 104
 La Fontaine, Jean de 457
 Lagarde 227
 Lahor, Jean 454
 Lahovari, familia 247
 Lahovari, A. Em. 24, 241, 243
 Lahovary, Gr. 262
 Laignel-Lavastine 104
 Lalescu, Traian 49
 Lamartine 185, 454
 Lambert, Louise 15
 Lambrikis 110
 Lambrino, Manolache 257
 Lambrino, g-ral 478
 Lambrior, Al. 22, 468
 Lambros, Spiridon 157, 344
 Lambru, g-ral 345
 Lambru, Lascarache 440
 Lamprecht, Karl 21, 29, 33, 36, 38, 41, 47, 48, 51, 52, 54, 59, 60, 61, 65, 135, 141, 145, 169, 214, 218, 221, 223, 229, 243, 445, 454
 Lancaster 403
 Lancelot 227
 Lancrân 320, 399
 Landesco 403
 Lange 104
 Langeron, g-ral 21, 292
 Langlois, Ch. 19, 22, 24, 25, 27, 77—79, 86
 Lannay, Guilebert de 185, 227
 Lanson, Gustave 351
 Lantini, Ferruccio 89
 Lanuay, Guillebert 227
 Lanuze, consul-Madrid 93
 Lapedatu, Al. 9, 11, 35, 40, 49, 55, 70, 71, 96, 97, 104
 Lapedatu, I. A. 333, 387, 427
 Lapie, P., rector 90
 Lapparent 475
 Lăpușna 245, 246
 Lăpușneanu, Alexandru 208, 258, 270, 319, 421
 Lăpușneanu, Bogdan 258
 Lăpușnicel 330
 Lascaris, M. 108, 114
 Lascaris, S. Th. 102
 Laski, Ieronim 228, 254
 Laski, Ioan 275
 Lațiu 384
 Latouche, R. 104
 Laurençon, călător 227
 Laurent, H. 104
 Laurent, J. 104, 108, 113
 Laurian, A. Tr. 218, 262, 330, 435
 Laval, P. 105
 Lavrentie, diaconul 326, 442
 Laxmann, călător 227
 Lazăr, Vodă 239
 Lazăr, Gheorghe 102, 281, 315, 323, 392, 393, 433, 435, 440, 452
 Lazăr, Nicolae 433
 Lăzărescu, Mihail 293
 Lazzarini, Vittorio 22, 25, 26, 36, 54, 55, 108, 168, 206
 Leblanc 127
 Leboullaye-Legouz 185
 Lebrun, A. 114
 Lebrun, Fr. 82, 346
 Leca-Tecuci, familia 250
 Leca, agă 258
 Lecca, C. 428
 Lecca, maior 332
 Lecca, O. G. 467
 Le Cler, G. 227, 332
 Leeper, gazetar „Morningsveas“ 78
 Lefranc, Abel 90
 Legarde 238
 Leger, Louis 19, 20, 77
 Legrand, Emile 24, 30, 168, 261
 Lehrer 259
 Lehmann, Johann 227
 Lehmann, P. 21
 Leibnitz, G. W. 127
 Leide, A. 282
 Lejean, Georges 227

- Leipzig 19, 24, 26, 167, 168
 Lello, Henri, ambasador englez 193
 Lelong 127
 Lemaire, H. 175
 Lemaitre, J. 443
 Lemberg 8, 9, 29, 207, 252
 Lemoine, cardinal 19
 Lenel 206
 Lenz, Doamna 102, 206
 Leodegariu, sfântul 147
 Leon Vodă 258
 Leon, Radu 244, 318
 Léonard, E. 104
 Leonardi, L. consul 257
 Leonardescu, C. 17, 23
 Leonardescu, V. 498
 Leonat și Dorofata 419
 Leonte, g-ral 69
 Leopardi, Giacomo 116, 382, 454, 461
 Leopold, împăratul 313
 Leopold II 315
 Lepanto 141
 Lermontov 454
 Lerond, g-ral 113
 Leroux, E. 32
 Lescaloppier, Pierre 185, 227
 Lasser, baroana 108
 Letca 320, 399
 Leurdeanu, State 443
 Levi, Ezio 99, 393
 Levillain, L. 104
 Leygues, G. 86
 Lheritier, M. 99, 102, 104, 108, 109, 112, 113, 117
 Libermann 237
 Liberté, ziar 105
 Liciu, Petre 16, 17, 57
 Liga Culturală 10, 47, 73, 82, 92, 97, 99, 100, 315, 323, 463—467, 490, 491
 Liga Hanseatică 23
 Liga Națiunilor 478
 Lincoln 148, 217
 Linde, polonez 73
 Lindenbergh, Paul 201, 341
 Lingard 192
 Liov 343, 401
 Lipsca 293
 Lisa 320, 399
 Lisabona 209, 402, 414
 Liteanu, Virnav 449
 Lithgow, William 252
 Litovoi 272, 273, 324
 Littou 19
 Lituania 401
 Liubovici 428
 Liutprand 147
 Llobera, Miguel Costay 404
 Llorente, Teodor 404, 457
 Lloyd George, David 345, 351
 Lluch, Rubio y 100, 404, 457
 Lobe 104
 Lobo, Francisco Rodriguez 462
 Logio, Clinton 89, 92, 96
 Lognon, A. 19, 21, 168
 Lomaca 257
 Lombard, Alf. 111, 237
 Londra 20, 168, 400, 428
 Longfellow 382, 385, 454, 455
 Longinescu, G. G. 16
 Lope de Vega 113
 Lopez, Fernand 462
 Lorand, Georges 343
 Lorena 140
 Lorint, diaconul 100, 326, 442
 Los Angeles 402, 403
 Lotaringia 137
 Lot, F. 78, 79, 86, 91, 92, 104, 105, 111, 113, 169
 Loti, Pierre 21, 24, 61, 344, 445, 448
 Lotreanu, Ion 330
 Lotru 313
 Louchaire 102
 Louise de Hongrie 168
 Louvain 214, 342
 Lovi, mineralog englez 251
 Lovinescu, E. 29, 38, 44, 51, 447
 Lowe, Charles 200
 Lozna 320, 399
 Luca, mitropolit 113
 Luca, prof. 17
 Luca, Ana 395
 Luca, Simeon 168
 Luca, Ștefan 255
 Lucaci, Vasile 64, 66, 83, 490
 Lucaris, Chiril 103, 171, 243, 318
 Lucas, Paul 243
 Lucescu, prof. Iași 17
 Luchesini 237
 Luchian, Ștefan 424, 425
 Lucian, istoric în antichitate 23, 127
 Luciani, Tomaso 22
 Ludendorf 117
 Ludescu, Stoica 257, 433, 441

- Ludișor 320, 399
 Ludoș 320, 399
 Ludovic — Austria 316
 Ludovic IX 152, 196
 Ludovic XI 196, 197
 Ludovic XIV 118, 137, 142, 175, 176, 177, 186, 196, 198
 Ludovic XV 137, 141
 Ludovic XVI 176
 Ludovic cel Mare 230, 314
 Ludovic cel Sfint 142, 151
 Lugoj 320, 399, 486
 Lugoianu, O. 262
 Lungești 397
 Lungești Mamul 250
 Lumina, ziar 56
 Luminătorul, revistă 310
 Lupaș, I. 34, 42, 44, 45, 54, 55, 104, 279, 476
 Lupi, Gino 394
 Lupșa 320, 399
 Lupu, Dionisie 433
 Lupu, I. 47
 Lupu, protospatariul 147
 Luquet, G. 104
 Lurrieu 78
 Luxemburg 151, 207, 331
 Licophron 367
 Lyon 401
 Lyons, lord 193
 Lytton, Bulwer 454

 Maas 163
 Mabillon, Jean 127
 Mably, Gabriel Bonnot de 127, 166
 Macarie, cronicarul 433
 Macarie, tipografal 319, 320, 428, 443
 Macartney, C. A. 330
 Macedonia 144, 157, 230, 233, 337, 468
 Macedonski, Al. 76, 437
 Macchiavelli 147
 Mac-Farlane 185
 Mackensen, mareșal von 201, 344, 349—350
 Macler, F. 95, 104
 Mac-Michel, William 227, 228
 Macurek, I. 86
 Madach, I. 21, 448
 Madan, Gheorghe 309
 Madge 73
 Madgearu, Virgil 45, 64, 70, 94, 408, 480
 Madrid 211, 282, 401
 Maellendorf, W. 59
 Maerlant 418
 Magazinul istoric pentru Dacia 435, 448
 Magna Charta 142
 Magnard, F. 185
 Magni, Cornelio 202, 227, 303
 Magno, Carlo 278
 Magre, Maurice 382, 385
 Măgurele 400
 Mahmud 176
 Maiata 433
 Măjina — Ardeal 320, 399
 Mailly 91
 Maimbourg, P. L. 166
 Maingre, Jean Le Bouciquant 185
 Maior, Petru 78, 431, 433, 434, 442, 453, 468
 Maiorescu, Ion 262, 323, 354
 Maiorescu, Titu 30, 40, 52, 58, 61, 69, 271, 323, 347, 388, 389, 445, 448, 450, 452, 468, 472
 Mălai, Lupu 258
 Malalas 156
 Malaspina, Salla 147
 Malaterra, Gaufred 147
 Maldonado 147
 Măle, La, dir.-școala franceză din Roma 93
 Maleville, Hébroque 227
 Malherbe 454, 457
 Mălinescu, Vasile 250, 332, 335
 Mălini 397
 Malmoe 343, 402
 Manasses 161
 Mănăstirea Adam 397
 Mănăstirea Agafton 397
 Mănăstirea Agapia 363, 397
 Mănăstirea Bălinești 364
 Mănăstirea Curtea de Argeș 392
 Mănăstirea Dealului 249, 281, 397
 Mănăstirea dintr-un lemn 250, 397
 Mănăstirea Mărgineni 400
 Mănăstirea Neamț 299
 Mănăstirea Pasărea 249
 Mănăstirea Peștera 440
 Mănăstirea Polovraci 249

- Mănăstirea Sucevița 251, 302, 312, 398, 422, 426
 Mănăstirea Văcărești 249, 287, 397
 Mănăstirea Vadului 279, 280
 Manchester Guardian 80
 Mancinelli, Giulio 227
 Mandicevski 418
 Mandozy, călător 227
 Manea, Dragomir 257
 Mangra, mitropolit 344, 346
 Mangup 299
 Manicatide, M. dr. 69, 70.
 Maniu, Iuliu 89, 91, 111, 343, 491
 Maniu, V. 28
 Manolache, C. 52
 Manolache, G. 54
 Manolache, I. D. 445
 Manolache, giuvaergiul 165
 Manolescu, I. 394, 395
 Manolescu, M. 103
 Manolescu, N. 262
 Manoliu-Gamber, Marta 341
 Mans, Belon du 185
 Manteufel 108
 Manu, familia 247
 Manu, Gr. N. 245
 Manu, Mihailovici 257
 Manucchio, Iacob 227
 Manuzio, Aldo 459
 Manzoni 454
 Maragal 404, 457
 Maramureș 248, 313, 314, 319, 329, 343, 428, 434
 Marc, zăgravul 438
 Marcellin, Amian 230
 Marcello, conte 115
 Marchall, Charles Cristophe de 193
 Marchand, g-ral 344
 Marchegg, lupta de la 142, 194
 Marchetti, Jacques = Despot Vodă 443
 Marcheville 185
 Marco 238
 Marcu, Al. 203, 396, 461
 Mărcuța 249
 Marea Adriatică 396
 Marea Egee 384
 Marea Neagră 205
 Marga, Vladimir 226
 Marghiloman, Alexandru 35, 58, 66, 70, 80, 89, 343, 349, 350
 Marghiloman, Elisa 41
 Marginea 398
 Mărgineni — Ardeal 320, 397, 399
 Mărgineni 249
 Margotti 238
 Maria, regina 347, 388, 389
 Maria lui Chiriță Dumitrache Paleolog 261
 Maria lui Stanislav Somărtin 266
 Maria lui Iancu Sasul 302
 Marian, S. Fl. 186, 262, 312, 415, 416, 488
 Mariani, Mariano 224
 Marienburg 284
 Marin, C. A. 206
 Marin, Louis 90, 116
 Marina, soția lui Alex. cel Bun 297
 Marincovici 71, 75
 Marinescu, C. 78
 Marinescu, Gh. dr. 41, 116
 Marini, Antoine 25, 168
 Mărioara, fiica spătarului Valahiei 165
 Marius 151
 Marmeliuc, N. 64, 69
 Marmier, Xavier 227, 228
 Marmont, duce 227
 Marot, Clément 454
 Marriott, J. A. K. 334
 Marsigli, L. F. 254, 255, 439, 440
 Marsillac, Ulysse 227
 Martian, Iulian 242
 Martin, decan 89
 Martinov 442
 Martins, Oliveira 108, 163, 462
 Martonne, E. De 8, 73, 78, 79, 87, 92, 99, 104, 106, 116, 196, 351
 Marx, Karl 17, 148, 475, 485
 Mărzovici, Gheorghe 328
 Mas Latrie Louis 166
 Masaryk, T. 69, 110, 117
 Maspero 157
 Mateescu, Vasile 265, 390
 Matei Basarab 181, 231, 237, 240, 242, 244, 252, 258, 284, 293, 317, 318, 319, 356, 366, 375, 421, 434, 443
 Matei Corvin 279, 298, 299
 Matei al Mirelor 254, 270, 433, 438, 439
 Mathiez, A. 102
 Matias 319
 Matias, vistierul 258
 Matscheg, Antonio 174
 Mattinngly, H. 230
 Mauboury 110

- Maur, Raban 147
 Maurioud — Geneva 91
 Mauriciu 164
 Maurras, Charles 84
 Mavrocordat, familia 33, 97, 255, 261
 Mavrocordat, Alexandru 164, 286
 Mavrocordat, Al. I. 25, 270
 Mavrocordat, Constantin Vodă 127, 164, 221, 224, 245, 250, 257, 258, 261, 287
 Mavrocordat, Ecaterina 260
 Mavrocordat, Ioan 258
 Mavrocordat, Nicolae 30, 232, 250, 253, 254, 257, 258, 260, 270, 304, 439
 Mavrocordat din Vaslui 246
 Mavrogheni, Nicolae Vodă 257
 Mavros, g-ral 262
 Maximilian, arhiduce 240, 278
 May, Dick, d-ra 78
 Mayer Lübcke 100
 Măzăreanu, Vartolomei 262, 433
 Măzgă, Ștefan 239
 Mazon, A. 104
 Mazzini 449
 Mediaș 320, 326, 330, 399
 Mediterana 140, 141, 252
 Medrea 427
 Mehadia 330, 428
 Mehedinți 55, 398, 402, 416
 Mehedinți, Simion 17, 28, 37, 48, 99
 Mehemed Effendi 184
 Meissner 166
 Meletie Sirigul 439
 Melhisedec 218, 246, 249, 262
 Melich 330
 Melidon, Gheorghe 333, 335, 387
 Melling 185
 Memorialul din Reggia 147
 Menandru 161
 Mendes, Catulle 445
 Mercati, Silvio 110, 115, 163, 328
 Mercier, cardinalul 88, 121
 Mercy-Argenteau, conte 272
 Merian 460
 Meriolles, de, călător 227
 Merişanu, familia 247
 Merlin 104
 Merovingienii 196, 197
 Merriman 90, 403
 Mesnard, P. 86
 Mesopotamia 146
 Mesrop 215
 Messenger Polonais 94
 Metaxas, I. 108
 Meteș, St. 8
 Mețianu, Ioan, mitropolit 344
 Mețianu, N., dr. 70
 Meucci, Angelo 228
 Meung, Jean de 453, 461
 Meunier 73
 Mexic 217, 403
 Meyer, H. 238
 Meyer, Johan 133
 Meyer, W. 30
 Mézières, Ph. de 19, 20, 25, 80, 105, 168, 197, 237
 Miastkowski 208
 Mica Antantă 491
 Micena 404
 Miclăușani 442
 Michaud, S. Sf. 166
 Michel, André 79
 Michelet, J. 85, 136, 449, 453, 454, 458
 Micle, V. 18, 444, 446, 447
 Miculescu, familia 245
 Miculescu, C., prof. 246
 Midi, ziar belgian 99
 Miera 249, 397
 Miercurea — Ardeal 314, 320, 399
 Mignanelli, Bertrand 167
 Mihai, prinț 80
 Mihai Viteazul 24, 27, 30, 31, 34—36, 51, 54, 55, 56, 65, 72, 75, 76, 77, 78, 90, 93, 94, 99, 104, 113, 114, 115, 119, 140, 162, 195, 208, 221, 223, 225, 233, 237, 239, 240, 241, 242, 249, 250, 251, 253, 254, 258, 264, 265, 284, 286, 289, 292, 293, 299, 300, 313, 315, 316, 318, 319, 320—328, 332, 345, 386, 389, 391, 417, 418, 438, 440, 467
 Mihăiești 249
 Mihail din Bizanț 438
 Mihăileni 398
 Mihăileni — Bucovina 312
 Mihăilescu, Vasile 9, 27, 33, 34, 47
 Mihalache, I. 45, 475, 481
 Mihalcea, banul 258
 Mihali, T. 73
 Mihaly, Petru 481
 Mihnea Domn (1582) 206, 277
 Mihnea cel Rău 258
 Mihnea Turcitul 267, 394
 Mikkola 97
 Miklosich 230
 Mikoscha, călător 227

- Milano 19, 22, 23, 24, 167, 168, 205, 396, 448
 Mileff, N. 62
 Milesco, Nicolae 65, 100, 265, 433, 434, 441
 Miletici, L. 230, 318
 Milișăuți 398
 Militza, soția lui Neagoe 418
 Mille, C. 24
 Mille, D. 447
 Mille, Șt. 17
 Miller, W. 86, 102
 Millerand, Alexandre 86
 Millet, Gabriel 86, 88, 94, 104, 106, 115, 123, 424
 Millierdet 89
 Millo, Matei 433
 Millot, abate 326
 Miloș Vodă 300
 Miltitz, von 237, 238
 Mincu, Ion 425
 Mîndru, A. 38
 Minerva, editură condusă de Filip 343
 Minio, Maria 105
 Minio, Polo 301
 Minos 395
 Miramare 202, 384, 396, 448, 461
 Mirăslău 314
 Mircea, prinț 388
 Mircea cel Bătrîn 118, 174, 221, 223, 231, 276, 295, 297, 319, 421, 422
 Mircea Ciobanul 231, 239, 292, 374
 Mircești, familia 277
 Mirea 425
 Mirkinetzevitch 100, 104
 Miron Romanul 315
 Mironescu, G. G. 17
 Mirzescu, G. 69, 91, 480
 Mirzovici, Gheorghe 292
 Mișea, dr. 181
 Misir 215
 Mississipi 217
 Mistra 405
 Mistral, Frédéric 63, 454
 Mitanmi 146
 Mitilineu, I. 91
 Mitrofan, episcop de Buzău 433
 Mitropolia Ardealului 280
 Mniszek 386
 Modena 19, 167, 168
 Moesidax, Iosif 287
 Mofeu, Nicolas de 185
 Moga, Vasile 315
 Mogoș, spătarul 258
 Mogoșoaia 250
 Mohamed II 59, 153, 170, 173
 Mohamed IV 303
 Mohamed cuceritorul 231
 Mohl, ziarist suedez 96
 Mohylanka, Maria 208
 Moine, Robert 169
 Moinești 251, 397
 Moisl, C. 25, 27, 52
 Moldova 192, 195, 201, 211, 221, 223, 254, 271, 277, 296—313, 345, 420
 Moldovan, Corneliu 38, 43, 44
 Moldovan, I. M. 65, 343
 Moldovanu Lascarov, Al. 226
 Moldovița 250, 312, 398
 Molière 80, 392, 454, 457, 459
 Molin, R.S. 330
 Molinier, A. 168
 Molmenti, Pompeo 206
 Molnar, din Cluj 440
 Molnar, Ioan 314, 315, 433
 Molnar II 326
 Moltke, ministru danez 91
 Monachos, George 161
 Monacis, Lorenzo de 459
 Monasterolo 147
 Monbouzy 112
 Monde slave, revista 184
 Monod, G. 19, 20, 25, 43, 111, 168
 Montaigne 454
 Montalbani, Giovanni Battista 254, 439
 Montalleano, Giambattista 227
 Montan, Gheorghe 433
 Montcenys 185
 Monte Carmelo, Ieronimus de 167
 Montefiori, Moise 193
 Montelatici, G. 157
 Montesquieu 133, 148, 454, 457
 Montfaucon, G. de 127
 Montfort, doamna 107
 Montfort, H. de 109, 113
 Monti, Leopold 335
 Monti, S. M. 115
 Monti, Vincenzo 382, 385
 Montone, Braccio di 147
 Montoje, Alfredo 227
 Montpellier 269, 300, 443

- Montraye, La 185, 227
 Monzi 111
 Moore, Th. 382, 454
 Moragliano 96
 Moraitul, Nectarie 433
 Morand, Paul 111
 Moranville, H. 25, 168
 Moranville, Louise de 185
 Morariu, Al. 52, 324, 415
 Morariu, C. 45, 54
 Morat, colegiu 109, 215
 Moravski 115
 Moreea 164, 173, 198, 264
 Moreea, cronică expediției 254, 439
 Morel 111
 Morera y Galicio Masi 404, 457
 Moreri, L. 127
 Moret, H. 382
 Morgan 217
 Morgan junior 403
 Mörike, Eduard 382
 Morley, Christopher 385
 Moroiu, Costache 271
 Morris, governor 147, 403
 Morselli 91
 Mortcerf 80, 86
 Morțun, V. G. 450
 Moruzi, familia 309
 Moruzi, Alexandru Vodă 251, 255
 Moruzi, Costache 307
 Moruzi, D. C. 310
 Moscova 278, 304
 Moșoiu, Tr. g-ral 75
 Moța, I. 85
 Moțoc, Ilie 258
 Motraye 257
 Mouhilo Effendi 184
 Movilă, familia 270
 Movilă, Alexandru 302
 Movilă Vodă Constantin 258, 302
 Movilă, Ecaterina 208
 Movilă, Ieremia 208, 248, 258, 281, 302
 Movilă, Maria 208, 318
 Movilă, Moise 237, 239, 244, 261
 Movilă, Petru 434
 Movilă, Simion 302
 Moxalie, Mihail 257, 433, 441
 Mrazec, L. 41
 Mrejeru, N. 480
 Müller, arhivist-Brașov 318
 Müller, Ch. 418
 Müller, F. 87
 Müller, Iaroslav 90
 Müller, Johann von 127
 Müller, W. 157
 Multeda 69
 Mumuleanu, B. P. 435, 443
 München 19, 21, 22, 24, 26, 167, 168, 428
 Muntaner, Ramon 162, 165, 211, 457
 Munoz 94
 Muntenegru 346
 Munții Apuseni 314
 Muny, președ. Elveției 111
 Murad, sultan 169
 Murad III 170
 Murad IV 171
 Murafa, S. 69
 Murano 461
 Murati, de la Figaro 109
 Muratore, Dino 54, 61
 Mureșanu, Andrei 388
 Mureșanu, Iacob 435
 Murgășanu, familia 247
 Murgoci, Gr. 49, 55, 62, 67, 69, 79, 87, 409
 Murhardt, Friedrich 272
 Murko 87
 Murnu, George 450, 455
 Mușata 230
 Muscel 251, 398
 Musicescu, Gabriel 43, 418
 Musset, Alfred de 15, 159, 459
 Mussolini, Benito 82, 149, 203
 Musta, Nicolae 433, 439, 441
 Mutaftchiev 330, 442
 Mustea, cronică lui 254, 257
 Muzey 403
 Muzzley, prof. american 95
 Mystra 159
 Nacu, Maria 15
 Nacul, Moise 433
 Nădejde, dascălul 16
 Nadiș 320, 399
 Nagyszegy, Gavril 313
 Nămaiești 249
 Nan din Săpînța 296
 Nancy 401, 413
 Naniescu, Iosif 257
 Nantes 489
 Nanu, D. 38

- Napoleon Bonaparte 137, 141, 142, 148, 150, 176, 178, 179, 210, 217, 232, 309, 384, 391
 Napoleon al III-lea 140, 149, 176, 177, 333, 335, 336
 Napoli 19, 23, 25, 26, 29, 156, 164, 202, 206, 224, 396, 448, 461
 Năsăud 314, 320, 399
 Nassau, W. 336
 Năstiril, boer 439
 Năsturel, Udriște 434
 Năsturel, Vasile 336, 478
 Naum, A. 444
 Naum, A. A. 52
 Nauplia 405
 Neaga, mama lui Matei Basarab 257
 Neaga, soția lui Mihnea (1582) 104, 277
 Neagoe Basarab 53, 231, 272, 278, 293, 319, 322, 358, 366, 367, 391, 418, 422, 426, 434
 Neagu, vornicul 257
 Neajlov 331
 Neale, Adam 192, 227
 Neamț 246, 398
 Neander 88
 Neciulescu, familia 247
 Neculce, Ion 244, 254, 257, 391, 411, 415, 439
 Nedelcu, N. 293
 Ne-Fru 384
 Negrești 19, 20, 397
 Negri, C. 57, 397, 435
 Negru Vodă 272
 Negruzzi, C. 24, 298, 389, 391, 435, 447, 452, 468
 Negruzzi, Iacob 18, 452, 468
 Neigebauer 227
 Nélee 462
 Nelidov, M. 210, 336
 Nemeș, Teodor 296
 Nenitescu, Ion S. 261, 271
 Neofit 440
 Neofit din Creta 433
 Nereida 384
 Nersessian, S. der 109
 Nerval, Gérard de 175, 185
 Nesselrode 289
 Neșteanu, G. L. 33
 Nestorescu-Bălcești 11
 Nestore Pilio = N. Iorga 461, 462
 Netta, Gheron 59
 Neumann, Karl 157
 Neustria 137
 Newberie, John 193, 227
 Nicaragua 217
 Niceea 157, 158, 159
 Nicetas Akominatos, vezi: Akominatos
 Nicetas
 Nichifor, dascălul 41, 365
 Nichifor, mitropolitul 251
 Nichifor, patriarhul 161
 Nicodemus 167
 Nicolae Alexandru Vodă 230, 321
 Nicolae, marele duce 336
 Nicolae, țarul 336, 345
 Nicolai, călător francez 185
 Nicolau, Nicola 103, 327, 333
 Nicoleanu, N. 387
 Nicopole 282
 Nicula 399
 Niculai 320
 Nicusia, boer 439
 Niebuhr, B. G. 127, 163
 Niederle 230
 Nietzsche 214, 342
 Nifon, viața sfântului 433
 Nigas, grămăticul 287
 Nilul 489
 Nîmes 401
 Niox, fiul amiralului 76
 Niș 344
 Nistor, I. 48, 54, 64, 73, 74, 104, 313, 324, 337
 Nithard 147
 Nivelle, g-ral 346
 Nizet, Maria 413
 Noack, prof. din Köln 89
 Noailles, contesa de = Ana Brâncoveanu 89, 411, 454
 Nobel, premiu 104
 Nogent, Guibert de 166, 169
 Nointel 185
 Noiret, H. 309
 Nöldeke 230
 Nopcea 268
 Norden, W. 157
 Norelly 382
 Noric 192
 Norman, van 73
 Norvegia 156, 212—213, 389, 402, 403
 Notara, Hrisant 241
 Nottara, C. 408
 Nouy, Lecomte de 478

- Novacovici, Dionisie 244, 266, 313, 314, 318, 320, 322
 Novacovici, Stoian 61
 Nunez de Arce 382, 454
 Nürnberg 21, 24, 26, 167, 396
 Nyrop, Kristoffer 86, 106
- O**
 Oancea, din satul Grabova 297
 Oatul, familia 259, 310
 Obedeanu, familia 247
 Obedenaru, dr. 262
 Oberkisch, doamna de 147
 Obrenovici, M. 180, 340
 Oceanul Atlantic 140, 142
 Ochs, dir. New York Times 403
 Ocna 320, 399
 Octaviu, împăratul 200
 Odesa 462
 Odoacru 152
 Odobescu, Al. 9, 18, 23, 24, 29, 262, 389, 435, 436, 448, 451, 467
 Odobescu, Ana 43, 248
 Odobesti 246, 397
 Odorhei 259
 Oesterley 27
 Ogradena vechi 330, 428
 Ogredin-Tebagen 284, 400
 Ogretin 250
 Ohaba 320, 399
 Ohrida 181
 Oituz 474
 O'Keefe, John 382
 Okkonikov 330
 Okunev 430
 Olanda 24, 142, 148, 164, 174, 207, 216, 252, 257, 302, 318, 403
 Olănescu, familia 250
 Olănescu, Gr. P. 245, 248
 Olimpul 382, 405
 Olivier 185
 Oltenia 80, 188, 191, 193, 248, 254, 255, 287, 322, 344, 345, 347, 385, 398, 428
 Olwer, Nicola d' 100, 404
 Oman, Carola 192
 Oman, W. C. 157
 Oncești 302
 Onciu, C. 68, 251, 387, 389
 Onciu, I. 343
 Onciul, Aurel 489
- Onciul, Dimitrie 23, 25, 27, 28, 34, 39, 41, 48, 71, 84, 131, 218, 229, 263, 312, 427, 468
 Onești 397
 Oprea, dascălul 259, 294
 Oprea, Maria 275
 Opreanu, Sabin 330
 Oprescu, George 42, 56, 209
 Oradea 314, 326, 329, 399, 401, 486
 Orăș, hatmanul 258
 Orășanu, N. T. 333, 384, 435
 Orășanu, Șt. 25, 29, 32, 36, 38, 246
 Orăștie 314, 320, 399
 Orbescu, P. 452
 Orehovița, Gora 400
 Oreste 52
 Orghidan, Radu 447
 Orhei 245, 246
 Orlandi, Ioan 282
 Orléans, Charles d' 454
 Ormesson, Wladimir d' 110, 117
 Orreans, călător 227
 Orsi, P. conte 99, 103, 108, 117
 Orșova 191, 330
 Ortuz, Ramiro 100, 104
 Oslo 402
 Osman 169
 Ostrovski, ministru U.R.S.S. 111
 Osusky 113
 Otetelișanu, familia 247, 259
 Otetelișanu, Grigore 294
 Otto cel Mare 152
 Ottocar II 141, 193
 Othon, regele 180, 289
 Otwinoski, Erasm 208
 Ovidiu 103, 230, 394, 454
 Oxford 6, 20, 400, 414, 449
- P**
 Pacelli, cardinal 110
 Pacheville 102
 Pachymeres, Giorgio 161
 Padova 19, 81, 202, 396, 401, 421, 448, 461
 Page, John 227
 Pages, Y 97, 104, 108
 Paget, lord 193
 Painlevé, P. 86
 Pais, Ettore 91, 93
 Paisie, Radu 239
 Paisie, starețul Dragomirnei 260

- Palade, familia 245, 250
 Palamas, Costis 447
 Palamed, Gh. 280, 433
 Palanca 397, 399
 Paleologii 161, 183
 Paléologue, Grégoire 185
 Paléologue, M. 157
 Paleologul, Iacob 227
 Paleologul, Ioan al VIII-lea 297
 Paleologul, Maria 261
 Paleologul, Paul 162
 Palermo 449
 Palestina 146
 Palizo, Chiriac 238
 Pallmann 230
 Palmieri, A. 86
 Păltinoasa 398
 Pamfile, Tudor 42, 69
 Panaghiot, Filosoful 440
 Panaiot, boier 439
 Panaioti, Sandu 238
 Panaitescu, P.P. 82, 114, 283
 Pancenko, N. 157
 Pandelescu 271
 Pangrati, Ermil 245
 Pankhurst, doamna 110
 Pann, Anton 435
 Panonia 192
 Pantelimon 249, 256
 Panu, Gheorghe 22, 47, 261, 271
 Papacostea, Cezar 17, 54, 455
 Papadopol-Calimah, Al. 262, 468
 Papadopoulos-Kerameus, A. 241
 Papahagi, Pericle 262
 Papanastasiu 104, 186
 Pararchos, poet grec 106
 Păpăuți 249
 Pardoe, Miss 185
 Pargorie, părintele 157
 Părhăuți 398
 Pari, Paul 100
 Paribeni 113
 Paris 24, 131, 134, 195, 197, 277, 286, 290, 400, 401, 414
 Paris, Gaston 19, 21, 22, 168
 Parisi, Luxandra 294
 Parma 26, 202, 282, 396, 461
 Pârnova 330
 Pârșcoveanu, familia 247
 Partenie, călător 227
 Partenie, scriitor grec 440
 Partenie, arhiepiscop de Soteriupolis 438
 Parthenonul 405
 Pârvan, Vasile 9, 35, 40, 42, 51, 54, 55, 62, 64, 74, 77, 95, 246, 408, 448
 Păsăilă, Ilie dr. 480
 Pascal, Blaise 137, 459
 Pașcani 248
 Pasici 61, 80, 339, 472
 Passarowitz, pacea de la 174, 176
 Pastia, dr. 17
 Părtreștii de Sus 398
 Pasvantoglu 309
 Patachi, episcop 314
 Pathé, g-ral 73
 Pătrașcu Vodă cel Bun 244, 258, 318, 319
 Pătrașcu, N. 30, 33
 Pătrăuți 312
 Patthast 27
 Paulescu, N. 17
 Paulin, Henry 224
 Paulina de Nola, sfântul 147
 Pavia 202, 396, 461
 Pavie, Fr. 185
 Péan 86
 Peano, g-ral italian 73
 Pears, Edwin 175
 Pechea 307
 Pecinișca 330
 Pechmeja, Ange 227
 Pejacevich 439
 Pelimon, Alex. 428
 Pélissier, Jean 228
 Pellegin, Sieur de 185
 Pelli 460
 Peloponez 405
 Penescu, ing. 114
 Pepano, Dona 440
 Peninsula Balcanică 156, 179—187, 204, 352
 Pera 166, 173, 206, 301
 Percessi 203
 Perderzet, P. 104, 113
 Péret, Raoul 86
 Peri 320, 399
 Perjani 320, 399
 Perikles 382
 Pernice, Angelo 63, 91, 241
 Pernot, Hubert 105, 107
 Pernot, J. 428
 Pernot, Marcel 96, 113
 Perpessicius 394, 451
 Perrin, J. 99
 Perrin, Raoul 227

- Perrussi, C. 203
 Persia 140, 146, 423, 445
 Persiano, Manolache 244, 433, 439
 Persica 166
 Perthes, Boucher de 185, 227, 228
 Perthes, Ed. 33
 Perthes, Fr. A. 218
 Pertusier, călător 227
 Perugia 111
 Pesta 293
 Pésty, Frederic 330
 Peștișani 397
 Pétain, H. P. g-ral 73, 76, 82
 Petala, N. 70
 Petau, Denio 127
 Petersburg 297
 Peterson 86
 Petică, Șt. 29, 38
 Petit, E. 36, 400
 Petit-Dutaillis, Ch. 76
 Petittlerc 113
 Petnic 330
 Petőffi 454
 Petrarca 98, 202, 382, 385, 453, 454, 461, 463
 Petrașcu, Gheorghe pictorul 427
 Petrașcu, N. 468
 Petrașcu Vodă 102, 443
 Petrăști 398
 Petrescu, Costin 39, 87
 Petrescu, I. D. 291, 390
 Petrescu-Comnen, N. M. 9
 Petriboni, Paul 167
 Petriceicu Vodă 251
 Petridul de Sus 320, 399
 Petrino, Dimitrie 24, 49, 312, 313, 386, 488
 Petroniu, Al. 68
 Petroșani 320, 399
 Petrov, istoric rus 99, 296
 Petrovici, I. 68, 110
 Petrovici, Naum 433
 Petrovici, Ștefan 344
 Petrovici, prof. sîrb 87
 Petru, fiul lui Alexandru cel Bun 297
 Petru, fiul lui Neagoe 257
 Petru Aron Vodă 297
 Petru Cazacu Vodă 30, 284
 Petru cel Bun 277
 Petru Cercel Vodă 24, 206, 231, 237, 238, 258, 284, 296, 300—302, 443
 Petru și Magulan 419
 Petru cel Mare 176, 210, 310, 389
 Petru Rareș 231, 258, 299, 307, 310, 311, 315, 316, 319, 389, 422, 474
 Peyssonnel, Charles de 185, 269
 Philadelphia 403, 425
 Philippe, călător francez 185
 Philippe le Bon 198
 Philippidi 184
 Philippidi, Al. 65, 468
 Philippide, Dimitrie 433
 Philippsborn, baron de 256
 Philippsen, Luigi 224
 Photike, Diadochos 438
 Piacentini, N. 76
 Piano-Carpini 227
 Piaseczynski, Laurent 208
 Piatra 250, 397
 Piatra Neamț 327, 397
 Pic 230
 Picavet, C. 104
 Piccard, A. 104
 Piccolomini 275
 Piccolot 73
 Pichot, A. 16
 Picot, Emil 19, 20, 21, 35, 36, 90, 218, 415
 Pierre I (1362) 168
 Piganiol 111
 Pigeory, călător 227
 Pijoan, I. 111
 Pilat, Ecaterina Chr. 246
 Pilsach, Senfft 237, 238
 Piłsudski, J. 82, 97, 104, 106, 114
 Pindar 189
 Pinet, A. du 185
 Pingărați 397
 Pinis, consul rus 269
 Pinon 111
 Pinteia 328
 Pinto, Isaac de 132
 Pipin, Francis I 142
 Pippioli, Andrei 160
 Pippioli, Dionisie 146
 Pirandello 454
 Pirenne, H. 86, 97
 Pireul 189, 404
 Pirides, Georgias 161
 Pirinei, 409
 Pirol 396
 Pisa 19, 23, 440
 Pisan, Cristina 147
 Piska, Iulius 25

- Pitești 396, 397, 486
 Pittard, E. 86, 89, 91
 Pittard, H. 91
 Pittard, soții 89
 Pittsburg 156, 403
 Pius X, papa 93
 Pius XI, papa 115
 Plajohanseva, Jindra 99
 Plătărești 250
 Platina, Baptiste 439
 Platon 149
 Platter, Felix 147, 443
 Pleșevița 428
 Pleșoianu, Grigore 262, 435, 440
 Plevna 336, 340, 400
 Pliniu 6
 Ploesciori 250
 Ploiești 196, 250, 337, 396, 400, 486
 Plopeni 249, 393
 Plosca 320, 399
 Plugova 330
 Plumbuita 249, 422
 Plutarh 132
 Pobrota 249
 Potcoavă, Ion 208
 Pocuția 298
 Podoleni 397
 Podoski, Joseph 208
 Poe, E. A. 382, 454
 Poenaru, Petrache 193, 435, 440
 Pogan, Jurj 258
 Pogor, V. 251
 Poiana 320, 399
 Poiana Stampei 398
 Poieni 398
 Poincaré, R. 73, 345
 Pojorita 398
 Pojorta 320, 399
 Pokrovski 97
 Polibiu 132
 Politis 61, 339
 Polonia 137, 152, 156, 207—210, 234,
 240, 261, 273, 286, 298, 303, 306,
 309, 319, 346
 Pompei 384
 Pompei, D. 86, 104
 Poni, I. 386
 Poni, P. 28, 446, 468
 Poniatowski 257
 Ponorel 320, 399
 Pop, Tiberiu 73
 Pop, Vasile 37
 Pop de Băsești, Gh. 411
 Pop Marțian 395
 Pop Reteganul, I. 40, 115
 Popa Juga (= Petru Aron Vodă) 297
 Popazu, I. 45
 Popea, episcop 446
 Popescu, Chiriac 289
 Popescu, Elvira 109
 Popescu, N. 89
 Popescu Radu, cronicarul 243, 254,
 257, 433, 439, 441
 Popescu, Ștefan, pictor 427
 Popescu, Stelian 91
 Popescu-Spineni, Marin 8
 Popescu-Telega, Al. 463
 Popiți, Gr. 330
 Poplaca 320
 Popovici, Aurel C. 29, 68, 345, 346
 Popovici, Dușan 101
 Popovici, Eusebiu 41, 48, 313
 Popovici, George 37, 38, 313
 Popovici, Gh. 262
 Popovici, Gheorghe 330
 Popovici, Mihai 210, 433
 Popovici, Mihai (1770) 263
 Popovici, Mihail 59, 71, 73
 Popovici, Milan 94
 Popovici, Oreste 262
 Popovici, Stan 440
 Popovici-Lupa, N. O. 55
 Porceni 397
 Porcești 320, 399
 Pordenone, Oderic de 367
 Porfirogenetul, C. 161
 Porta, Nicolae 228, 254
 Porter, Jean Bell d'Autermony 193
 Porter, Robert Ker 193, 227
 Porto 209, 402
 Portugalia 142, 156, 209, 276, 402, 462
 Porumbescu, Ciprian 312
 Porumbescu, Eraclie 313
 Posada 196, 249, 272
 Postel, călător francez 185
 Potcoavă, Ioan 208
 Poteca, Eufrosin 261, 271, 435
 Potîrcă, Virgil 80
 Potocki 228, 237, 257
 Pouchéville, Theiller de 93
 Poujad, Eugène 227
 Poujoulat, Y. F. 166, 185
 Poulet, călător francez 185

- Pouquéville 185, 269
 Poznan 208, 401, 417
 Poynter 101
 Praechter 163
 Praga 162, 293, 478
 Prahova 398
 Prăjescu, Lupu 258
 Prăjescu, Vasile 258
 Prale, Ion 433
 Prasnaglava, Radu 276, 319
 Precup, Ion 54
 Predelli, Ricardo 22, 26, 35
 Predescu, Lucian 8
 Prezan, C., mareșal 71, 99, 344
 Preziosi, ministru italian 96, 105
 Prigor 330
 Prigoreni 251
 Prilipca 398
 Princetown 403
 Prinkipo, insula 400
 Prințip 343
 Procopiu 161
 Proios 184
 Prometeu 382
 Propășirea 435, 452
 Prudhomme, S. 17, 454
 Pruncu 336
 Prusia 238, 252, 256
 Psellos, C. 161
 Pseudo-Simion 161
 Psilander, prof. suedez 79
 Ptasnik, Jan 309
 Puaux, ministru francez 104
 Public Record Office London 168
 Puig 88, 97, 100
 Pulacki 102
 Pumnul, Aron 262, 435
 Purișkievici 345
 Pușcariu, Ion 56, 262
 Pușcariu, Sextil 32, 35, 37, 42, 45, 60,
 77, 83, 104, 337, 400
 Pușchin, Alexandru 386
 Putawski, ministru polonez 103
 Putna 298, 312, 397, 398, 426
 Putneanu, Iacov 433
 Pylos 462
 Quêiros, Eca de 462
 Quensal, doamna 99
 Quensel, scriitor suedez 97
 Quental, Antero de 462
 Quia, Michael 227
 Quiclet 185
 Quilletière 185
 Quin, Le 30
 Quinet, Edgar 89, 449, 453, 454, 458
 Quinezul, Emanuil 334, 335
 Quintescu, N. 18
 Quintul, Carol 133, 177
 Quitzanu, dr. 201, 227
 Rabelais 454
 Racchi, Carol 228
 Racine 457, 459, 470
 Racova 398
 Racoviță, familia 245
 Racoviță, C. 165, 257
 Racoviță, Emil 92, 93, 97, 113
 Racoviță, Meletie 433
 Racoviță, Mihai 257, 261, 319
 Racovschi 344
 Rădăuți 46, 250, 312, 313, 398
 Rădoi, Marin 414
 Radonič, J. 108
 Radoslavoi 344
 Radovanovič, U.M. 94
 Radovici, Iovan 325
 Radu Vodă 261, 302
 Radu Vodă, zis Ilie 239
 Radu de la Afumați 231, 258, 319, 321
 Radu, comisul 258
 Radu cel Frumos 298
 Radu cel Mare 231, 258, 276
 Radu, Iorgu 307
 Radu, Mihnea Vodă 61, 191, 242, 284,
 285, 301, 319, 321
 Radu, fiul lui Mihnea Turcitul 394
 Radu, Paisie Vodă 231
 Radu Vodă, Șerban 284
 Radu, Pan vameșul din Sarvasău 296
 Răducanu, I. 45, 55, 408
 Răducanu-Fratoștiteanu 259, 294
 Rădulescu, Andrei 42, 45, 408
 Rădulescu-Codin, C. 42, 52
 Rădulescu-Motru, C. 28, 29, 99, 123,
 271
 Rădulescu-Pogoneanu, I. 17
 Radziegowski, J. 208
 Raft 101
 Ragusa 26, 29, 167, 190, 192, 200,
 202, 277, 396, 401, 418, 461

- Rahău 320
 Rahel 451
 Rakoczeștii 315
 Rakoczy 171, 316
 Rakoczy, George 244, 318, 389
 Rakoczy II Francisc 213, 257, 323, 328
 Ralaml, Clas 227
 Ralet, familia 247
 Ralet, I. 435
 Rally, Al. 6, 8
 Rally Getta H. 6, 8
 Ramboud, Al. 163
 Ramsay, W. 86, 157
 Ramur 62, 64, 83
 Rangabe 405, 459
 Ranke 127, 131, 133, 136, 341, 451, 452
 Raoul cel Spîn 147
 Rapapport 80
 Răpciuni 397
 Rappard, Geneva 103
 Rarancea 348
 Rarău 399
 Rareș, Ilie 239, 258, 268
 Rășcan, P. 17, 18, 23, 24, 468
 Rășinari 320, 399
 Rătești 249
 Rathenau, Walter 490
 Ratherius 147
 Rathkeal, Ioan de Herbert 228
 Ratti, Ahile = Papa Piu al XI-lea 22, 93
 Rauch, Ida 385
 Răutu, N. 16, 47
 Ravenna 24
 Războieni 249, 298
 Războiul de 30 ani 137, 153
 Războiul de 100 ani 137, 152
 Războiul din 1877 181
 Războiul din 1913 181
 Războiul din 1914—1918 473
 Războiul din 1916—1918 342, 350
 Răzvan Ștefan, Domn 99, 239, 258, 303
 Rebreanu, Liviu 74, 75
 Recea 399
 Recea nouă 320
 Recordon, Français 227
 Rednic 266
 Regel, V.E. 163
 Regino 147
 Regnault, A. 185
 Reicherstorfer 227
 Reid, John 185
 Reifferscheid 163
 Reims 342, 385, 401, 405
 Reinach, J. 185
 Reinard, S. 17, 79
 Reinach, Theodor 79, 90
 Reinhard, Jean 54
 Reinhard, Stanislav 438
 Remeti 320, 399
 Renan, Ernest 80, 84, 100, 458
 Renașterea 132, 133, 143, 145, 153
 Renaudet 104
 Renegați 267
 Renns 401
 Renouvin, P. 117
 Renver, Reihard van 227
 Repey, Lucien 77
 Repta, Vladimir 26
 Resetar, M. 190
 Reșița 475
 Reuseni 312, 398
 Revent, E. 52
 Revista Carpaților 435
 Revista Română 435
 Rey, R. 104
 Rey, William 89, 227, 449, 450
 Rhalis 181, 337
 Rhigas 228
 Rhiza, Nerulos 459
 Riant, P. 166
 Ribbon, H.A. 163
 Ricardi, R. 97, 99
 Ricaut 282
 Richard Inimă de Leu 155
 Richepin, J. 17
 Richerius 147
 Richscholz 60
 Richter, J.P. 454
 Richter, Konrad 171, 203
 Rieman, Otto 448
 Rieti 116
 Riker, T.W. 334
 Rîmnicul 396
 Rîmnicu Sărat 49, 266, 396, 398, 486
 Rîmnicu Vilcea 30, 246, 250, 397, 486
 Rîmniceanu, Grigore 433
 Rîmniceanu, Naum 264, 272, 433
 Rin 137, 140, 197, 200, 428
 Ripeanu, Sanda 406, 407
 Ripeanu, Valeriu 406, 407
 Ripoli 404
 Rîșca 294, 397
 Rist, Ch. 90, 106
 Rivet, P. 104

- Rizo, Iacob 459
 Rizu, Iacovachi 257
 Roată, Ion 389
 Robert, Ulysse 168
 Roche-Jaquelain, Doamna de la 147
 Rochechouart, De, călător, 227
 Rochfort, Jouvin de 185
 Rockefeller 217
 Rocco, rector — Roma 107
 Rod 320, 399, 401
 Rodna 320, 399
 Rodos 163, 198
 Roger, decanul Facultății de medicină din Paris 86, 102
 Rogoz 473
 Rohan, prinț 99
 Rohrer, Joseph 227
 Röhricht, Reinhold 29, 32, 166
 Rokeby, John Marittot 227
 Rolamb, Clas 227
 Roma 151, 152, 230, 233, 251, 315, 479
 Roma, vapor 100, 402
 Romagna 155
 Romain, Jan 157, 206
 Roman, orașul 19, 245, 246, 248, 250
 Roman, județul 19, 397, 398
 Romanati 398, 416
 Romanelli, R. 53, 60, 91, 115
 Romanescu, Doamna 445
 Romanescu, Aristița 71
 Romanescu, Marcel 64
 Romanești 398
 „Romanie“ 154
 Romano, Clemente 224
 Romano, Dionisie 257
 Romanul, ziar 16
 Roncière, Ch. de la 104, 325, 347
 Ronetti Roman, M. 445
 Ronne De, călător 227
 Roosevelt, Bicholas 73
 Roozeboon, gazetar olandez 74
 Roque, Mario 61, 73, 79, 86, 88, 91, 102, 104, 111, 123
 Rose, Denison 112
 Rose, Miss, ziaristă S.U.A. 97, 110
 Rosegger, Peter 341, 342, 382
 Roset, Antonie 302, 321
 Roset-Cananău, Maria 260
 Roset-Roznovanu, Iordachi 258
 Roset, Maria 257
 Roset, Manoli Vodă Geani 157
 Roset, Mitică 307
 Roset, Nicolae 270
 Rosetștii din Golești 251
 Rosetti, familia 245
 Rosetti, C.A. 184, 340, 387, 435, 449
 Rosetti, Radu 182, 324
 Rosetti, Radu g-ral 337
 Rosianu, familia 247
 Rösler 230
 Rossi, E., prof. — Florența 91
 Rossi, decanul facultății de litere din Roma 99, 107
 Rossoni, ministru 105
 Rostand, Ed. 454
 Rostovțev 97
 Roșu 398
 Roth, K. 87, 157
 Roth, Victor 425, 481
 Rotică, G. 42, 45, 52, 54, 313
 Roubaix 89
 Rouen 401
 Rouillard, G. 104, 111
 Rousard 454
 Rousseau, J.J. 132, 148, 454, 457
 Rozgony, Ștefan, conte de Raab 228, 276
 Roznov 397
 Roy, J. 19, 21, 168
 Royer 237
 Rubin, A. 29, 34
 Rucăr 249, 291, 320, 397
 Rucăr, Ardeal, 399
 Rucek, Joseph 101, 106
 Ruckert, Fr. 382
 Rudăria 330
 Rudolf II 282
 Rudow, W. 447
 Ruffini, Mario 116
 Ruggero, abatele 275
 Ruhr 491
 Runch, Ida 382
 Runciman, Steven 157, 163
 Rus Mănăstioara 398
 Rusia 86, 194, 208, 211, 215, 216, 256, 271, 274, 340, 343—346, 473, 481
 Ruskin 396
 Russo, Al. 184, 298, 309
 Russo, Demostene 452
 Rusu Lăcusteanu, N. 335
 Rusu Șirianu 43, 445
 Rybinski, diplomat 257

- Sacel 320, 398, 399
 Sad 320, 399
 Sadagura 398
 Sădeanu, Avram 343
 Sadova 252, 398, 440
 Sadoveanu, Mihail 12, 37, 38, 40, 41, 43, 44, 45, 48, 104, 291, 389, 437, 445, 446, 448, 482
 Sadyk paşa 256
 Safta, stolnicului 260
 Sagnac 113
 Sagredo, Giovanni 282
 Şaguna, Andrei 102, 316, 327, 355
 Sahac 215
 Said, Mehemed 184
 Şăineanu, Lazăr 28, 31, 468
 Saitanoglu 162
 Saint Aulaire 70, 71, 73, 76, 91, 105, 200, 347
 Saint Aulard 88
 Sainte Beuve 443
 Saint Bonnet 277
 Sainte-Croix, Sedanex de 228
 Saint Cugat de Vaès 404
 Saint Denis 401
 Saint Denis, abate Suger 147
 Saint Germain 401
 Saint Réal 127
 Saint Yves 419
 Salabyrery, De, călător 227
 Sălajul 314
 Sakellarie 238
 Salaberry 185, 195, 227
 Salandra 343
 Salaville, P.S. 94, 95, 108
 Salcea 397
 Salerm, Romuald de 147
 Saligny, Anghel 89
 Salis 382, 454
 Sălişte 313, 320, 325, 399, 401, 475
 Salonic 404
 Sămănătorul 247, 281, 313, 437, 446, 448, 476
 Sampieri, G.U. 437
 San Domingo 217
 San Francisco 402
 San Geremio Valacco 333
 San Genuano, Ricardo de 147
 San Giorgio dei greci— Venetia 301
 San Jordi, Jordi de 404, 457
 San Maffio di Murano 202, 239, 277, 301
 San Stefano, pacea de la 337
 Sandfeld 86, 91
 Sandi, istoric al Venetiei 206
 Sandrin 319
 Şandru, nemeş din Sarvaşau 296
 Şandru, C. 72
 Sandu Aldea, C. 29, 37, 437
 Sandwich, la comte de 185
 Sandys 185
 Sanielevici, H. 42
 Sanmartino Valperga 104
 Sansovino 459
 Sansy 185
 Santos Bastos 104
 Sanudo, Marino 459
 Şapcaliu, prof. — Cîmpulung 246, 298
 Şapieha, Leon 78, 281
 Sapiencia, Otavio 185
 Sarajevo 190
 Sarasău 320, 399
 Sardinia 155
 Saria, B. 230
 Sarmisegetusa 314, 326, 331, 399, 401
 Sarraill, g-ral 344
 Sarraut, A. 114
 Sas-Sebeş 320, 399
 Sasca 398
 Sasca Montana 330
 Săsciov 320, 399
 Sasu, Iancu 208, 237, 302
 Sătmar 314, 326, 399, 401
 Satmary 416
 Sathas, C.N. 22, 63
 Satu Mare 329, 398
 Săulescu, Gheorghe 455
 Saumery, Du 185
 Sava, armaşul 258
 Săveanu, N.N. 17
 Savigny 113, 451
 Savoie, Amédée de 168
 Saxonia 257
 Sbiera, I. 28, 41, 262, 344, 488
 Sbiera, Radu 72
 Scăieni 471
 Scala, R. von 157
 Scaliger, J. 117
 Scarron 457
 Scavinski, Daniel 438, 435
 Schock, A. Fr. V. 382
 Scharzgat 330
 Scheffer-Boichorst 20

- Scheia 246, 397, 398
 Scheii Braşovului 313, 318
 Schickler, Fernand 185
 Schiedmontel, Jean Jacques 143
 Schiel Braşov, fond 257
 Schiller, Fr. von 117, 214, 382, 384, 454, 470
 Schina, N. 82
 Şchiopul Petru Vodă 27, 30, 106, 115, 206, 237—239, 253, 258, 261, 278, 300, 301, 319, 315, 322, 392
 Schitul Barbu
 Schitul Crasnei 400
 Schitul Ghighiu 397
 Schitul Lainici 397
 Schitul Repedea 71
 Schitul Zamfira 400
 Schladen, von 237, 238
 Schlözer, August Ludvig 127, 133, 230
 Schlumberger, Gustave 79, 161, 274
 Schneider, Carl W.T. 201
 Scholarios, Ghenadie 439
 Schott, fraţii 415
 Schuchardt, H. 230
 Schwicker 230
 Scinteiu 397
 Şcoia Minor, vezi: Scythia Minor
 Şcoala ardeleană 304, 433, 435
 Şcoala din Birlad 440
 Şcoala din Botoşani 433
 Şcoala din Galaţi 433
 Şcoala din Iaşi 433
 Şcoala de misionare 490
 Şcoala Superioară de Război 55
 Scoplie 401
 Scoţia 156
 Scott, Walter 457
 Scriba, Lazăr din Trapezunt 433
 Scriban, N. 257, 435
 Scriban, R. 77
 Scrive, industriaş — Lille 93
 Scrofani, Xavier 185
 Scurtu, I. 37, 82, 450
 Scylitzes, I. 161
 Scythia Minor 275, 295
 Seba 111
 Sebeşul 314, 320, 399
 Secuime 328, 331, 401, 413
 Secuimea, judeţ între Buzău şi Prahova 296
 Secul 249, 289, 397, 422
 Segheşti 320, 399
 Seimeni, răscoala 284
 Selim, sultan 170
 Selim II 170
 Selim III 172
 Şelimbăr 320, 399
 Sempach 196
 Seneca 391
 Seneslav 273
 Seni, I.B. 239
 Senior, W.N. 333
 Senlis 401
 Serăuţii de jos 398
 Şerban, Constantin Voievod 244, 318
 Şerban, N. 54
 Şerban, Radu Voievod 104, 231, 255, 258, 270, 286, 389, 439
 Şerban, Vodă (cronica lui) 254
 Şerbăneşti 249, 397
 Serbia 140, 188, 194, 198, 253, 294, 338, 340, 343—347, 396, 401, 415—417, 476
 Şercăiţa 320, 399
 Serehsten, effendi 171
 Sergeant 113
 Sergescu, P. 52, 64
 Serghiescu, Marin 260
 Sesan, Valerian 72, 480
 Sestakov, S. 157
 Sestini, Domenico 228
 Seton Watson 64, 104, 193, 343, 345
 Sever, Alexandru împărat 308
 Severin 327, 397, 398
 Sevgin, abate 287
 Sevilla, Isidor de 147
 Sfinta Alianţă 176
 Sfinta Treime — Craiova 293
 Sfintul Adalard 367
 Sfintul Alexandru 367
 Sfintul Atanasie Persul 367
 Sfintul Augustin 147, 156
 Sfintul Benedict de Nursia 147
 Sfintul Epifaniu de Pavia 367
 Sfintul Francisc 394
 Sfintul Gheorghe 286, 328
 Sfintul Gheorghe Nou 422
 Sfintul Grigore din Agrigento 147
 Sfintul Ieremia 147
 Sfintul Ioan Calibitul 367
 Sfintul Ioan Hrisostom 147
 Sfintul Ioan cel Milostiv 367
 Sfintul Munte 163, 241
 Sfintul Sava — Iaşi 301

- Sfntul Simion Stilpnicul 367
 Sforza 147
 Shakespeare, W. 19, 382, 454, 457, 470
 Shippey, Lee 382, 385
 Shatwell, J.T. 90
 Shrager 403
 Sibiu 25, 27, 242, 249, 254, 314, 317, 319
 —322, 338, 399, 401, 486
 Sibourt 111
 Sicart 47
 Sicilia 142, 156
 Siena 147, 167
 Sienkiewicz 345, 454
 Sighioara 320, 399
 Sigismund (1427) 276, 319
 Sigismund (1595) 280
 Sigismund, regele 234, 280
 Sigismund August 300
 Sigismund, pretendent 239
 Sihleanu, Al. 387, 435
 Sileniosul, Paul 161
 Silișteni 397
 Silvestri, Giorgi, A. 423
 Silvestri, Michele 77, 235
 Silvestru, patriarh 165
 Sima, G. 324
 Sima, Horia 122
 Sîmbăta de jos 320, 399
 Sîmbăta de sus 320, 399
 Sîmedrea, Tit 10
 Simion „Adevăratul“ 161
 Simion Dascălul 243, 391, 433, 439
 Simionescu, I. 68, 69
 Simionescu-Rîmniceanu, familia 250
 Simon, Edouard 200
 Simon, frate — ordinul Sf. Francisc 167
 Simonsfeld 206
 Simu, muzeu 53
 Sîn-Petru — Hașeg 331
 Sina 268
 Sinaia 251, 396, 400, 426
 Sinan Celebi 268
 Șinca Veche 320, 399
 Șincai, Gheorghe 244, 257, 433, 439,
 441, 468
 Sîncel 320, 399
 Sindipa 419
 Sinodul de la Iași 434
 Sfnt Ilie 398
 Sfnt Imbru 320, 399
 Sîntonufrie 398
 Sion, Gheorghe 262, 333, 387, 435
 Sipca 336
 Sirbu, Ion 29, 240, 242, 310, 320, 435
 Sirbu, I., moldovean 387
 Siretul 312, 398
 Siria 146, 167, 442
 Sirouni 215
 Sisiș 105, 115
 Sismanov, I. 62, 338, 416
 Siștov 176
 Skanderbeg 187
 Skarlitos 439
 Skazynski 78
 Skeene 228
 Skipis, Sotiris 459
 Skipri 106
 Slănic Moldova 397, 400
 Slănic Prahova 17
 Slatina Olt 249, 396
 Slatina-Banat 330
 Slătineanu, Iordachi 433
 Slătinescu, familia 247
 Slavici, Ioan 11, 42, 44, 75, 262, 271,
 315, 321, 323, 343, 389, 396, 409,
 439, 448, 468
 Slavonic Review 100
 Slicariu, Andrei 308
 Slobozia Zorleni 245
 Slom 252
 Slușanschi, Emilian 324
 Smighelschi, Octavian 424
 Smirna 167
 Smirnovici, I.I. 208
 Smith, Adam 132
 Smith, H. 382
 Smucilă, Savin 258
 Snagov 249, 397, 422
 Sobieski, Ioan 102, 209, 384, 389
 Socec, editorul 41
 Societatea „V. Alecsandri“ 49
 Societatea Junimea — Viena 51
 Societatea „Miron Costin“ 53
 Societatea „Petru Maior“ 57
 Socol, clucerul 258
 Socola 249, 397
 Socoteanu, familia 247
 Socrate 382, 391
 Sofia 400
 Sofia lui Gheorghe Ștefan 260
 Sofocle 189
 Sofrăcești 250
 Sofronie, episcop 314

- Soimuș 320, 399
 Solca 312, 398
 Solignac 185
 Soliman 145, 242
 Soliman II 170
 Soliman III 171
 Solms, von 237
 Solomios 459
 Solomon, colonel 264, 289, 390
 Solomos, poet 459
 Solon 282
 Soloneț 398
 Someș 320, 399
 Sommern, Henri 167
 Sonderblane, Nathan 91
 Sonnini 228
 Soplea 318
 Soranzo, Camillo 22, 26
 Sorbona 74, 163, 164
 Soricu, I.U. 52, 64
 Soroca 398
 Sotiriu 87
 Sousa, Luiz de 462
 Soutzo, N. 467
 Souvestre, Em. 16
 Soveja 249, 397
 Spalaicovici 91
 Spallanzani 228
 Span, Jacob 185
 Spania 96, 137, 142, 146, 153, 156, 176,
 211—212, 337, 384, 385, 389, 401,
 402, 405, 414, 425, 452, 462
 Sparman, Peter 228
 Sparta 405
 Spasetti, Zerlini M.A. di 228
 Speciale, Nicolae 147
 Spener, Ph.J. 127, 454
 Speziano, episcop 240
 Sphrantzes, Georgios 161
 Spica, Pietro 224
 Spinoza, B. 457
 Spiridon 313
 Spoleto, ducele de 92
 Spontoni 278, 282
 Staaff, Suedia 9
 Staël, doamna de 89, 228, 454, 457
 Stahl, H. 76, 137, 140, 147, 183, 194,
 196, 200, 206, 210, 214, 225, 281,
 288, 291, 294, 326, 332, 333, 347,
 389, 417, 482, 484
 Staicovici, Milenco 294
 Stamati, C. 310, 387, 435
 Stamaty, călător 184
 Stăncescu, D. 415, 468
 Stanciu, logofăt 259
 Stănescu-Delar, Gheorghe 346
 Stănești 250, 397
 Stănișoara 440
 Stanoevici 101
 Starichiojd 250, 400
 Statele Unite 142, 178, 403, 483
 Stavarachi 433
 Stavenon, rector — Uppsala 91
 Stavri, Artur 43, 451
 Stavrinis 280, 433
 Steaua Dunării 435, 452
 Steege 452
 Ștefan, mitropolit 313, 433
 Ștefan cel Mare 38, 39, 49, 55, 140,
 152, 153, 205, 221, 223, 224, 225, 231,
 233, 234, 238, 257, 258, 261, 263,
 270, 279, 280, 281, 297—299, 308,
 310, 313, 314, 319, 332, 343, 345,
 389, 391, 392, 398, 420, 421, 422,
 428, 445
 Ștefan, Gheorghe logofătul 258
 Ștefan Gheorghe Vodă 237, 242, 243,
 244, 258, 260, 270, 318, 321, 389, 474
 Ștefan Vodă Lăcustă 251
 Ștefan cel Tânăr 231, 258
 Ștefănescu-Amza, g-ral 103
 Ștefănescu-Goangă, P. 82
 Ștefănescu, Melchisedec 262
 Ștefănești 397
 Ștefani, Federico 22
 Ștefulescu, Al. 37, 246, 259, 262, 288
 Stein ambasador prusian 237
 Stein, Ed. 157
 Stein, H. 24, 26, 27
 Stelian, familia 90
 Stendhal 396
 Stendtmann 237
 Stenner, Friedrich 241, 257, 318, 320
 Stensgard, Erling 85, 91
 Stere, C. 43, 46, 47, 48, 310, 475, 481
 Stere, negustor 292
 Sternfeld, Richard 21, 25, 30
 Stethatos, Nichita 439
 Stevenson 403
 Stinghe, Sterie 262
 Știrbei, Adina 167, 289
 Știrbei, Barbu (Domnitor) 35, 39, 41, 44,
 70, 80, 256, 258, 267, 289, 290, 293,
 294

- Știrbei, Barbu (Buftea) 41, 45, 58, 64, 66,
248, 256, 258, 259, 289, 290, 292, 453
- Știrbei, Costache 258
- Știrbei, George 44
- Știrbei, Nadeja 385
- Ștircea, familia 251
- Stockholm 260, 392, 402, 449
- Stockholmes Dagblad 99
- Stockoye 185
- Stoenescu, Eustațiu 80, 100, 427
- Stoica, comisul 258
- Stoica, cronicar 433
- Stoica, logofătul 258
- Stoica, D. 48, 188, 425
- Stoica, Nicolae, cronicar 330
- Stoicescu 184
- Stoicovici, Milenco 62, 188
- Stoienesco, familie 249
- Stolei 401
- Stork, Carol 57, 281
- Storjineț 398
- Straja 312, 398
- Străjești 397
- Străjeștii de sus 250
- Strangford 237
- Strass, Friedrich 133
- Strassbourg, Paul 228
- Stratilesco, Gr. Gr. 33
- Stravopoleos 422
- Strehaia 250, 398
- Streiu 320, 399
- Streiu Singiorz 326
- Streiuț 320, 399
- Strilbițchi, Mihail 443
- Stroescu, Vasile 53
- Stroici, Luca 258, 259, 310
- Struensee Y. Fr. 132
- Struve 228
- Stupca 398
- Sturdza, D.A. 25, 28, 31, 34, 37, 63,
108, 238, 261, 262, 277, 332, 341, 343,
453, 467, 468, 470, 489
- Sturdza, Gh. A. 70, 442
- Sturdza, Ion, hatmanul 255
- Sturdza, Ioan Sandu 57, 251, 255,
258, 307
- Sturdza, Mihai Vodă 103, 250, 258,
271, 451
- Sturdza, Olga 69
- Sturdza-Scheianu D. 262
- Stürmer, L. de 416
- Sucevița 251, 302, 312 398, 422, 426
- Suceava 19, 245, 246, 250, 312, 313,
343, 397, 398
- Suciu, Vasile mitropolit 76
- Sud est Europa 187, 271, 418
- Sudermann 470
- Sue, E. 459
- Suedia 156, 212, 213, 402, 423
- Sulina 289
- Suluțiu 315
- Sulzer, Francis Iosif 218, 228
- Sumadia 401
- Summer, H. 186, 271
- Sumuleanu, C. 16, 17, 55
- Suncuța 320, 399
- Supplex libellus 315
- Șura Mică 320
- Șurpatele 250, 397
- Susta 97
- Sutton, Page 257
- Suțu, Alexandru Vodă 251
- Suvorov 157
- Suzana 400
- Svenska Dagbladet 99
- Svițera 404
- Swen 212
- Sybel, von 166
- Szabó, E. 324
- Szadeczky, Ludovic 241
- Szekely, Jances 330
- Szekely, Moise 284
- Taberner, Valls i 404
- Tacit 141
- Taft, președ. S.U.A. 403
- Tagliavini, C. 94
- Taine, H. 17, 443
- Tălmăciu, cetatea 313
- Tamas, Lajos — Trempl 329
- Tamm 130
- Tana 205
- Tanoviceanu, I. 36, 262, 468
- Tara Birsei 313
- Tara Românească 221, 223, 226, 255,
271, 276—296
- Taragona 404
- Tarangul, E. 72
- Taranovski, A. 433
- Tarcău 397
- Tardieu, A. 105
- Țările de Jos 140, 252

- Tarsia, Iacob 254, 439
 Tașcă, Gh. 82
 Tăslăuanu, O. 35, 38, 61, 480
 Tasso, Torquato 454
 Tasu, Maria V. 18, 19
 Tassu, Vasile 19, 20, 27
 Tătărașeni 398
 Tătărescu, Gh. 45, 108
 Tătari 9, 221, 223, 274, 276, 284, 289
 Totomiaz 113
 Tatos, d-ra 246
 Tattarescu, Gh. 428, 430
 Tăutu, G. 333, 387
 Tăutu, Ioan 287, 307
 Tavernier, Jean-Baptiste 185
 Tazlău 422
 Taylor 73
 Teatrul Ligii Culturale 446
 Teatrul Național 470
 Tebea 320
 Tecuci 245, 246, 250, 301, 397, 398
 Tegeia 405
 Tegner, Esaias 454
 Teișani-Văleni 284
 Teiuș 320
 Teleajenul 252, 296
 Teleormanul 398
 Teliman 313
 Tempea, Radu 433
 Temperley, H. 97, 108, 109, 112, 114, 119
 Temple, Grenville 185
 Temps, ziarul 105
 Tennstädt, Ulrich von 228
 Tennyson 20, 120, 382, 384, 454, 457
 Teoctist, mitropolit 313
 Teodor din Trapezunt 439
 Teodora, mama lui Mihai Viteazul 260
 Teodoreanu, Osvald 16, 17
 Teodorescu, G. Dem. 262
 Teodorescu Sion 427
 Teodoric 143, 152
 Teodorovici, Al. 433
 Teodorovici Nica, Ion 433
 Teodoru 32
 Teodoru, tipograf 68
 Teodoru, Natalia 110
 Teodosie, logofătul 258
 Teodosie, mitropolit 264, 272, 433
 Teodosiu, împărat 230
 Teofan 161
 Teofil, mitropolit 313
 Teofilact, arhiepiscop Bulgaria 439
 Teregova 330
 Teresa Maria 174, 177
 Terrace, Adolph 225
 Terrail, Ponson de 459
 Terrasa 404
 Tesalia 219, 223, 241, 404
 Tețina 398
 Teulescu, P. 262
 Deutsch 318
 Texas 217
 Thalassicos 439
 Tharaud, frații 230
 Tharaud, Jérôme 117
 Theganus Astronomul 147
 Theil, Hermine 330
 Themistices 426
 Theodorescu, Barbu 8—11, 131, 151, 167, 197, 205, 223, 229, 279, 283, 304, 384, 390, 414, 415, 424, 448, 449, 454, 461, 464, 496
 Theotokis, Nichifor 78
 Theodorian-Carada, M. 349
 Theodoric 154
 Theophylact 161
 Thévenin, L. 19
 Thierrri, D-na 115
 Thierry, Amédée 230
 Thietmar 147
 Thomas, Albert 68, 88, 105
 Thomas III, marquis de Saluce 21, 22, 105, 197
 Thouvenel 333
 Thullner, Hedwig 193
 Thunmann 230
 Tibănești 245, 250, 256
 Tibault-Lefevre 228
 Tichindeal, Dimitrie 433
 Tiepola 460
 Tietz, F. 185, 228
 Tigănești 397
 Tighina 398
 Tiktin, H. 20, 25, 468
 Tilișca 320
 Tille, V. 36, 38, 54, 221
 Tillovi Ksedesatym. Vaclavu 418
 Timișoara 320
 Timoc 294
 Timoni, Alexander 185
 Timurleng 167
 Tinganul 250

- Tintoretto 459
 Tinutul Vinului 314
 Tipaldo 269
 Tiplea, Al. 38, 40, 45
 Tiplești 453
 Tiraboschi 460
 Tircă, Ioan 313
 Tîrgoviștea 249, 250, 291, 321, 323,
 396, 427, 480
 Tîrgu Frumos 58, 295, 311
 Tîrgu Jiu 396, 397
 Tîrgu Ocna 249, 311, 397
 Tirintul 404
 Tîrnavele 314
 Tîrnova 400
 Tirol 300, 382, 404, 448
 Tîrșorul 250, 400
 Tismana 389, 397, 422, 486
 Tisza, St. conte 340, 349
 Titus Livius 230
 Tițeica, Gh. 65, 91, 99
 Titulescu, N. 47, 48, 69, 70, 84, 91,
 94, 97, 101, 103, 109, 110, 114, 120,
 225, 481, 491
 Tiziano 384, 459
 Toader, pîrcălabul 259
 Tocilescu, G. 18, 28, 29, 30, 31, 36,
 38, 228, 237, 249, 262, 416, 467, 468,
 487, 488, 489
 Todiriță, Sion 307
 Tofan, Gh. 7, 38, 45, 52, 54, 56, 313
 Toison d',or" 147
 Tököly, Sava 278
 Toledo 211, 401
 Tollot 185
 Tolstoi 17, 454, 483
 Tomascheck 230
 Tomassio, Nino 54
 Tomellini 86
 Tomescu, D. 42, 64
 Tomșa, Ștefan 258, 302
 Tomșevici, Ștefan Vodă 208
 Toncev 61
 Tonelli, Alberto 54, 224
 Tonelli, Luigi 54, 393
 Topa, Petre dr. 112
 Topa, Sorana 393—395
 Töpffer 196
 Topicur, sbornic 92
 Toplet 330
 Topola 190, 191
 Topolnița 250
 Toporăuți 398
 Torcello 202, 461
 Torcello, Ianachi 228
 Tordasi 320
 Tories = conservatorii 148
 Torino 9, 20, 22, 26, 168, 390
 Torouțiu, I. E. 10
 Tott 185
 Toudebodus, Pierre 166
 Tournefort, Pitton de 185
 Tours, Grigore de 147
 Tours, Pierre de 185
 Toutner Aumont, J. 104
 Traian, împăratul 121, 224, 230, 402,
 440
 Trancu-Iași, Gr. 45, 54
 Transilvania 72, 203, 225, 254, 313—
 331, 343—344
 Traut, Abercromby 185
 Trautmann 259
 Trébizone 159
 Trei Ierarhi 422
 Trelleborg 402
 Trenk 427
 Trenton 403
 Trepetnicul 156, 419
 Tribuna, revista 445
 Trier 405
 Trieste 202, 396, 448, 461
 Tricoliciul, vornicul 258
 Trinity College 101
 Tripla Alianță 348, 349
 Tripolis 182, 338, 405
 Trivale 249
 Troaja, Carlo 460
 Troia 418
 Trolhätten 402
 Trombetti 86
 Trotuș 246
 Trubețkoi 304
 Trueba, Antoni de la 454, 463
 Tschappe, Tueff von 345
 Tudebede 169
 Tufări 330
 Tulcea 397, 398, 445
 Tumanian, H. 382
 Tunlio, O. J. 121
 Turamel 140
 Turcia 141, 157, 169—175, 205, 207,
 210, 223, 248, 256, 271, 276, 284,
 337, 340, 343—346, 390, 438
 Turchi, N. 157

- Turcu, părintele 343
 Turda 314, 320
 Turghenev, A. P. 275, 483
 Turnu Măgurele 396, 397
 Turnu Roșu 242, 343
 Turnu Severin 294, 343, 396, 486
 Turtucaia 67, 181, 344
 Tutova 245, 251, 398
 Tutoveanu, G. 38
 Twardowski, Samuel 208
 Typaldos 459
 Tyr, Guillaume de 166
 Tzetzes, Isaac 367
 Tzigara, familia 247
 Tzigara Samurcaș Al. 32, 240, 248
 Tzigara, Zotu 301
- Ucea de jos 320, 399
 Ucea de sus 320, 399
 Ucraina 210, 252, 343, 345, 423
 Udrea, hatmanul 258
 Ukert, F. A. 164, 169, 218
 Umberto, prințul 115
 Unamuno 81
 Ungaria 142, 152, 156, 188, 194, 195, 213, 221, 223, 230, 272, 273, 343, 449, 479, 489
 Universitatea latină Coimbra 402
 Universitatea din Iași 280, 435, 481
 Universitatea din Paris 150
 Universitatea populară Vălenii de Munte 463–467,
 Uppsala 442
 Urartu 146
 Urban al V-lea 197
 Ureche, Grigore 243, 246, 257, 301, 305, 391, 433, 441
 Urechia, V. A. 27–30, 218, 262, 264, 292, 436, 467
 Ureche, vornicul 258
 Uricariul Axinte 433, 439, 443
 Uriceni 397
 Urquharst, David 193
 Ursachi, logofătul 433
 U.R.S.S. 477
 Ursu, I. 27, 55
 Uspenski, Porfirie 228
 Uspenski, Théodor 157, 160, 429
- Văcărescu, familia 255, 433
 Văcărescu, Alecu 433
 Văcărescu, Barbu 258
 Văcărescu, C. 433
 Văcărescu, Catinca 243
 Văcărescu, Ecaterina 453
 Văcărescu, Elena 37, 79, 86, 89, 102, 111, 112, 117, 445, 448
 Văcărescu, Iancu 385, 435, 439, 453
 Văcărescu, Ienachi 244
 Văcărescu, Ienăchiță 58, 250, 257, 388, 433, 435, 441, 444
 Văcărescu, Nicolae 433
 Văcărescu, Teodor 190, 253
 Văcărescu, T. J. 336, 341
 Vad 320
 Vădeni 397
 Vaida Voevod, Al. 45, 73, 91, 99, 106, 491
 Vaillant, Al. 200, 334, 440
 Valahia 193, 198
 Valahii din Pind 224
 Valaoritis 459
 Valarga, Maria Adorno 25, 206, 239, 277, 301
 Valea Albă 298
 Valea Călugărească 486
 Valea Dorului 320
 Valea Gura 320
 Valea Iantrei 400
 Valea Lomnului 400
 Valea Lupului 320
 Valea Putnei 398
 Valea Scheilor 296
 Valea Someșului 314
 Valea Teleajenului 479
 Vălenii de Munte 47, 48, 49, 250, 259, 291, 400, 463, 464, 491
 Valerio, Théodore 228
 Valéry, Paul 105, 447
 Valeva, Juan 463
 Vălișoara 330
 Valkhof, P. dr. 437
 Valois, Henri de 186, 196
 Valon, Alexis 228
 Valona 278, 343
 Vama 312, 398
 Vance, Milton 157
 Vancea, Ioan 315
 Van Lennep 174
 Vandervelde, E. 69
 Văratec 397

- Vărbilău 104, 296, 400
 Varjassy, L. 329
 Varius 137
 Varlaam, familia 247
 Varlaam, mitropolit 246, 250, 265, 313, 434, 444
 Várnáv 250
 Varo 426
 Varşovia 149, 156, 208, 343, 396, 401, 417, 478
 Vartic, vornicul 258
 Văsescu, Gh. A. 245
 Vashington 148
 Vasile, fiul cneazului Dimitrie (1436) 211
 Vasile, împăratul 158, 159
 Vasile Lupu, Voievod 61, 99, 106, 160, 162, 208, 258, 265, 302, 303, 310, 318, 319, 391, 439, 474
 Vasilescu-Karpen, N. 103
 Vasilevski, T. 163
 Vasiliev, Al. 40, 58, 108, 157, 299
 Vaslui 245, 251, 397, 398, 474
 Vatamaniuc, D. 11
 Vaţate, familia 255
 Vatatzes, Basile 166
 Vatican 20, 23
 Vaux 79, 401
 Vega, Lope de 453, 454, 463
 Vegezzi Ruscala 204
 Vegihi, Hassan 254
 Vehse, Karl Edmond 133, 271
 Velburg, Gerhard 350
 Velea, Ţincu 330
 Velicicovschi, Paisie 433
 Vendraminoianchi 174
 Venera 384
 Venetia 19, 22, 24, 32, 141, 151, 162, 167, 202, 203, 204, 205, 206, 265, 276, 277, 382, 384, 385, 386, 400, 401, 402, 405, 413, 414, 425, 427, 430, 448, 459, 460, 461
 Venizelos, E. 61, 89, 104, 106, 181, 337, 339, 343, 472, 473
 Venner, Suedia 213
 Ventura, Maria 81, 114
 Venturi, A. 79
 Verbila 400
 Verdun 344, 345, 346
 Veress, Andrei 259, 321
 Verga, G., 396
 Vergiliu 230, 454
 Verhaeren 382
 Verneşti 397
 Verona 19, 396, 448
 Verona, pictorul 297, 425
 Verone, dr. 62, 294
 Veronese 459
 Versailles 197, 400, 401
 Vertot, abate 127
 Vesnici 192, 325
 Veştem 320
 Veverka, ministru ceh 84
 Viard 168
 Vicente, Gil 462
 Vicenza 19, 396, 448
 Vich 404
 Vico, Giambattista 117, 127, 175, 203
 Vicovul 398
 Victorof-Teodoroff 62
 Vidin 398
 Vidra 314
 Vidra de jos 320
 Vidraşcu, Roman 246
 Vidu, I. 43, 81, 418
 Vieira, Antonio 462
 Viena 19, 24, 25, 26, 27, 29, 167, 168, 184, 259, 286, 288, 290, 293, 428, 438
 Vieroş 249, 397
 Viforita 249, 397
 Vigny, Alfred de 454
 Vişoara 320
 Vilaria, Al. 259
 Vilcea 398
 Vilcovici, V. 83, 103
 Vilibrand 387
 Villamont 185
 Villani, Giovanni 460
 Villehardouin, Geoffroi de 156, 453
 Villon, Fr. 454
 Vilsan, G. 417, 437
 Vintilă Vodă 231
 Virchow, R. 21
 Virciorova 398
 Virgolici, St. G. 17, 18, 261, 271, 396, 468
 Virnav, călugărul 332
 Virnav, Ienachi 251
 Virnav, V. 262, 433
 Visarion, cardinal 459
 Vişeu de Jos 320, 399
 Vişeu de Sus 320, 399
 Viştea de Jos 320, 399

- Viștea de Sus 320, 399
 Viterbo, Godefrid de 147
 Vitrolles 114
 Vizanti, Andrei 17, 23
 Vittorio Emmanuele 54, 204
 Vizanția 397
 Vlachos, Angelos 459
 Vlad, Anna 322
 Vlad Călugărul 298
 Vlad Copilul 319
 Vlad Dracul 258
 Vlad Grămăticul 439
 Vlad, M. = N. Iorga 54, 391
 Vlad Țepeș 231, 258, 261, 298, 300, 319, 391
 Vlad, vornicul 257
 Vlădeni 320, 399
 Vlădescu, G., maior 303
 Vlădescu, N. ministru 489
 Vlădescu, Șerban 258
 Vladimir, ducele 181
 Vladimirescu, Bălașa 260
 Vladimirescu, Tudor 53, 63, 79, 80, 83, 108, 193, 246, 259, 287—289, 291, 390, 392, 453
 Vladislav, regele 319
 Vladislav II 314
 Vlădoianu, familia 247
 Vlahata, legenda 272
 Vlaho Livadi 289
 Vlahuță, Al 18, 20, 25, 29, 68, 70
 Vlaicu, Aurel 62, 484
 Vlaicu Vodă 230, 272, 295, 319, 442
 Vlașca 398, 416
 Vlasta, Andronachi 287
 Vlastaris, Matei 439
 Vlastro, Andronic 261
 Vodița 398
 Vogeride 252
 Voica lui Mihnea cel Rău 260
 Voilă 320, 399
 Voinescu, Ion — cronicar 257
 Voinescu II 271, 441
 Voinescu, E. 33
 Voinicul 398
 Voivodenii Mari 320, 399
 Volker magazin 100
 Volkno, P. dr. 424
 Volovățul 312
 Volpe 59, 78, 97, 108, 115
 Voltaire 133, 148, 201, 333, 454, 457, 459
 Vopiscus 230
 Voronca, Elena Niculiță 419
 Voronețul 312, 398, 426
 Vrancea 274, 275, 311, 312, 345
 Vuc, Caragici 415
 Vuia, R. 83, 97
 Vulcan, Iosif 45, 396
 Vulcan, Samuil 433
 Vulici, N. 61, 86, 97
 Vulovici, N. 52, 344
 Vulpescu, Mihail 86
 Vulpian 417
 Wachsmuth, C. 21
 Wagner, Carol 322
 Walls 100
 Walsh, călător 228
 Walter, Baltazar 433
 Walter, Gulielm 228
 Wanneberg, G. 428
 Warberg 402
 Ward, Herbert 73
 Ward, Humphrey 345
 Warszawiecki 275
 Washington 402, 403
 Waterman, N. 382
 Watson, Seton = Scotus Viator 77, 108, 491
 Wavrin, Jean de 169, 185, 198, 228
 Weber, A. 17
 Wagner, Elena 382
 Weigand, G. 14, 21, 29, 30, 32, 35, 36, 40, 43, 49, 51, 309
 Weil, dr. 256
 Weiss, Louise 111
 Welling, călător 228
 Wels 403
 Werenka 324
 Werfel, Fr. 382
 Werner, arhivist Brașov 318
 Werner, rector — Geneva 91
 Weron, dr. 188
 Werther, von 237
 Wesselowski 418
 Westminster, cardinal 73
 Westrin, Th. 36, 86, 91
 Westrop 71
 Weymouth 193
 Whitman, Walt 447
 Wickenhauser 218
 Widukind 147

- Wiest, muzicant 387
 Wigman 97
 Wilcken 166
 Wilder, Ioan 228
 Wilkinson, William 193
 Wilno 208, 417
 Wilson, T. W. 71, 351, 491
 Wimpffen, Alfons von 195, 210
 Windsor 400
 Winth, Al. 157
 Wittinghausen, Heinrich Filek von 201
 Wojciech 208
 Wolbe, Eug. 114
 Wolf, Andreas 218
 Wolff, Eug. 127
 Wopicka 403
 Wordsworth 382, 454, 457
 Wright 79
 Wundt, N. 17
- Xaver, Franz Seppelt 157
 Xenofon 419
 Xenopol, A. D. 11, 17—20, 22 —25,
 27—28, 33, 43, 55, 57, 64, 65, 69, 79,
 102, 127, 131, 218, 237, 261, 262, 263,
 305, 311, 389, 436, 445, 447, 468, 480,
 489
 Xenopol, N. 69, 271, 447
- Yakoubtchélebi 162, 174, 211
 Ygrec, dr. 487
 Yoltuhin, g-ral 259
 Young, W. 382, 385
 Yriarte 463
- Zabescoie 398
 Zago, ministru italian 91
 Zagoriț, Al. 344
 Zagoriț, C. 400
 Zahareni 20
 Zaharești 312, 398
- Zaharia, Eugenia 395
 Zalancicowski, g-ral 344
 Zalău 327
 Zaleski 351
 Zalokostas 405, 409
 Zamba 398
 Zamca 312
 Zamfira 250, 422
 Zamfirescu, Dan 166
 Zamfirescu, Duiliu 26, 37, 81, 436, 437,
 481
 Zamfirescu, Mihail 333, 387, 468
 Zamoyksi 241
 Zanne, I. C. 25, 33, 262
 Zapise 245, 260
 Zara, Ileana 200
 Zatlowski 208
 Zătreanu, familia 247
 Zavira, Gheorghe Ioan 305
 Zavoral, abate 84, 96
 Zedlitz, baron de 256
 Zegelin von 237
 Zeiller, J. 9, 86, 94, 104
 Zeiss 133
 Zeletin 251
 Zelivski 89, 97
 Zenobie, arhimandrit 440
 Zilot Românul 433
 Zimmermann, Franz 241, 318, 320
 Zimnicea 250
 Zingeler, K. A. 201
 Zinkeisen 48, 184, 303
 Zips 398
 Zirnești 286, 320, 399
 Zlătărei 397
 Zlatna 320, 399
 Zlatarschi 230
 Zoita, soția lui Al. Hurmuzaki 307
 Zorli, abate 224
 Zorrilla 21, 448, 462, 463
 Zorzi, conte 83, 117
 Zotta, Sever 70, 72, 487
 Zub, Al. 11
 Zucker, dr. 228
 Zürich 131, 404

TABLA DE MATERII

	Pag.
PREFAȚĂ	5
CRONOLOGIE	15
BIBLIOGRAFIA	125
I. TEORIA ISTORIEI	127
II. ISTORIA UNIVERSALĂ	137
1. Studii de sinteză	137
2. Generalități	147
3. Istoria antică	151
4. Istoria evului mediu	152
5. Imperiul bizantin	157
6. Cruciadele	166
7. Imperiul otoman	169
8. Istoria modernă și contemporană	175
9. Istoria statelor balcanice	179
A. Albania	187
B. Bulgaria	188
C. Grecia și relațiile cu Țările Române	188
D. Iugoslavia	189
Legăturile Iugoslaviei cu Țările Române	190
10. Anglia	192
11. Austria	193
12. Cehoslovacia. Relațiile cu Țările Române	195
13. Elveția	196
Relațiile Elveției cu România	196
14. Franța	196
15. Germania	200
Relațiile Germaniei cu România	201
16. Italia	202
Legăturile Italiei cu Țările Române	204
Republica Venețiană și legăturile cu Țările Române	205
17. Ladinii	207

18. Luxemburgul	207
19. Olanda	207
20. Polonia și relațiile cu Țările Române	207
21. Portugalia	209
22. Rusia	209
Legăturile Rusiei cu Țările Române.....	210
23. Spania	211
Relațiile Spaniei cu România	211
24. Țările Scandinave	212
Legăturile cu Țările Române.....	212
25. Ungaria și relațiile cu Țările Române	213
26. Primul război mondial	213
27. Relațiile Europei cu alte țări și continente	214
III. ISTORIA ROMÂNILOR	218
1. Studii de sinteză	218
2. Scurte prezentări ale istoriei poporului român	235
3. Manuale școlare	235
4. Izvoare: Documente. Ediții de texte. Bibliografie.....	236
A. Bibliografie	262
B. Ediții de texte	263
C. Calendare	265
5. Generalități	265
6. Istoria românilor înainte de întemeiere și întemeierea Principatelor	272
7. Țara Românească	276
Domnia lui Mihai Viteazul.....	278
8. Moldova	296
9. Transilvania	313
Documente	317
10. Unirea Principatelor — Domnia lui Cuza Vodă	331
11. Războiul de Independență 1877—1878	336
12. România în 1880—1916	337
13. Războiul din 1916—1918	342
14. România în 1919—1940	350
15. Alte lucrări istorice referitoare la români	352
IV. MATERII ÎNRUDITE CU ISTORIA	353
1. Istoria agriculturii	353
2. Istoria armatei	355
3. Istoria ecleziastică	358
4. Istoria comerțului românesc	368
5. Istoria dreptului	372

6. Istoria industriei	373
7. Istoria învățămîntului	376
V. LITERATURA	382
1. Versuri	382
2. Traduceri și editări	385
3. Cugetări	390
4. Teatru	391
5. Note de drum	396
6. Autobiografie	406
7. Varia	409
VI. ETNOGRAFIE ȘI FOLCLOR	415
VII. ISTORIA ARTEI	420
VIII. ISTORIA LITERATURII	431
1. Studii de sinteză	431
2. Literatura veche	438
3. Literatura modernă	444
4. Literatura universală	453
5. Filologia	463
6. Instituții de cultură	463
7. Polemică	467
IX. DISCURSURI POLITICE	469
1. Discursuri ocazionale sau rostite în cadrul partidului național-democrat.....	482
Indice cronologic	492
Indice de nume proprii	521

Coli tipar: 36 + 8 p. PLANȘE; Tiraj 2840 ex.
BT: 27 VIII 1978

Tiparul executat sub comanda nr. 129 la
Întreprinderea Poligrafică
„13 Decembrie 1918”
str. Grigore Alexandrescu nr. 89—97
București,
Republica Socialistă România

„Vă prezint un bărbat în multe învățat și a multe scriitor — pe care dacă aș voi să-l numesc Titu Liviu al Daciei sale Transdanubiene, ar fi să ascund ceea ce ar trebui rostit mai înainte de toate, anume: că el a scris opere istorice în patru limbi, că a mers pînă la izvoarele cele mai ascunse, că a prefăcut în piese de teatru povestiri istorice și și-a împletit numele său cu însăși istoria... Căci nu a descris numai faptele românilor, nu a publicat numai monumentele și a străbătut cu o curiozitate ca a lui Pliniu arta, sălașurile și mănăstirile lor, el a urmărit analele turcești, pe o întindere de cinci secole, în tot atîtea tomuri le-a înfățișat, precum a cercetat și obiceiurile și așezămintele tuturor neamurilor din părțile de miază-zi și soare răsare ale Europei. Căci nimeni nu se bucură în atare privință de o mai mare și mai răspîndită faimă în spuza de cunoștințe...”

Din discursul ținut în 1930 de istoricul Poynter la conferința titlului de „doctor honoris causa” la Oxford.

„N. Iorga a jucat în cultura română în ultimile patru decenii rolul lui Voltaire. Personalitatea lui e covârșitoare... e un specialist total, un istoric care a sorbit apa tuturor... Cunoașterea aproape monstruoasă a istoriei universale și române în cele mai mici detalii, direct de la izvoare, i-a îngăduit istoricului să improvizeze la cerere și în timp scurt istorii parțiale... sînt sinteze complete exhaustive... Iorga este în istorie un Virgiliu, Sf. Paul și Beatrice, laolaltă, care te conduce din infernul diplomelor pînă în raza celestă a viziunii totale.”

G. CĂLINESCU

